

de his legio de la compaña de jesus a Granada. Ba.

R-9174

DIALOGI SEX

CONTRA
SUMMI PONTIFICATVS,
MONASTICAE VITAE, SANCTORVM,
SACRARVM IMAGINVM OPPVGNATORES, ET PSEVDOMARTYRES:

In quibus praeterquam quod nonnulla, quae alij haecenus vel attigerunt leuiter, vel penitus omiserunt, paullo vberius & plenius explicatur; Centurionum etiam Magdeburgensium, auctorum Apologiae Anglicanae, Pseudomartyrologorum nostri temporis, maxime vero Ioannis Foxi, & aliorum, qui adulterino Euangelio nomina dederunt, variae fraudes, putidae calumniae, & insignia in historiis Ecclesiae contaminandis mendacia deteguntur:

Nunc primum ad Dei Optimi Maximi gloriam, & Catholicae religionis confirmationem ab ALEANO COPO ANGLICO editi:

Cum triplici indice, primo auctorum, altero capitum, tertio verum & verborum.

PSALM. XXVII.

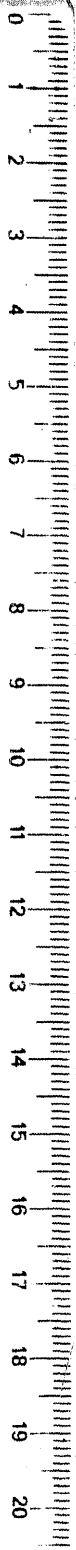
Vnum peti a Domino; hoc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae; vt videam voluntatem Domini, & visitem templum eius.

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini,

M. D. LXVI.

CVM PRIVILEGIO.

2 400 40 *Plantin*

de his legio de la compagnia de jesus a Granada. Ba. R-9174

DIALOGI SEX

CONTRA
SVMMI PONTIFICATVS,
MONASTICAE VITAE, SANCTORVM,
SACRARVM IMAGINVM OPPVGNATORES, ET PSEVDOMARTYRES:

In quibus praeterquam quod nonnulla, quae alij haecenus vel attigerunt leuiter, vel penitus omiserunt, paullo vberius & plenius explicatur; Centurionum etiam Magdeburgensium, auctorum Apologiae Anglicanae, Pseudomartyrologorum nostri temporis, maxime vero Ioannis Foxi, & aliorum, qui adulterino Euangelio nomina dederunt, variae fraudes, putidae calumniae, & insignia in historiis Ecclesiae contaminandis mendacia deteguntur:

Nunc primum ad Dei Optimi Maximi gloriam, & Catholicae religionis confirmationem ab ALEANO COPO ANGLICO editi.

Cum triplici indice, primo auctorum, altero capitum, tertio verum & verborum.

PSALM. XXVII.

Vnum petij a Domino, hoc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitae meae; vt videam voluntatem Domini, & visitem templum eius.

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini,
M. D. LXVI.
CVM PRIVILEGIO.

APPROBATIO.

Hi sex Dialogi per Alanum Copum Anglum edendi, non eò solum nomine, quòd pij, Catholici, docti, & elegantes sint, sed & hoc nomine multò magis commendandi, quòd & ad confirmandos pios in Catholica doctrina, & ad hæreticorum nostri temporis sycophantias, fraudes, & artes in corrumpendis historiis cognoscendas & conuincendas mirificè conducant.

Cunerus Petri de Brovvershauen pastor S. Petri Louanij, 15. Kalend. Februarias, anno 1565. stilo Romano.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIÆ maiestatis duplici Priuilegio concessum est Alano Copo Anglo, vt librum, cui titulus; *Dialogi sex contra summi Pontificis, Sanctorum, Monastica vite, Sacrarum Imaginum oppugnatores, & Pseudomartyres*: à quo voluerit admissorum typographorum curet imprimendum: & vnicuiq; interdictum eiusdem libri, eitra ipsius Alani cõsensum, impressione, vel alicubi impressi importatione, vèditione, ante sexenniũ ab eo tẽpore quo primum excusus fuerit, sub pœna cõfiscationis librorum, & multa vnus pro quolibet Dialogo carolei, vt latius patet in vtroque diplomate Bruxellæ dato 20. Ianuarij, anno 1564. stilo Brabanticæ.

Signat:

De Langhe.

REVERENDO IN CHRISTO

PATRI D. IOANNI LENTALLE-

RIO, COENOBIARCHÆ A QVISCIN-

CTENSI ALANVS COPVS

S. P. D.

VM hi sex Dialogi non dum omnibus suis partibus & numeris expleti, sed ad exitum vtcunq; perducti fuissent; visi sunt hominibus insigni doctrina, & rara pietate præditis nõ indigni, qui ad communem populi Christiani vtilitatẽ ederentur. Serio igitur & diligenter mecum egerunt, vt, alijs studiis intermissis, vellem in hanc curam incumbere. Ego vero, vt qui infirmitatis meæ optime conscius eram, studiose tergiuersari cœpi. Sed illi (& inter illos vnus maxime, siue quia meliorem de studiis meis opinionem, quàm cui sustinendæ vllò modo par esse possum, cõceperat; siue quia id vtile esse, & reipublicæ Christianæ expedire iudicarat; siue quia hoc pro suo in me, de quo optime fuerat meritus, & hos Dialogos iure se impetraturũ confideret) non antè conquieuerunt, quàm alliciendo & vrgẽdo, huc me tandẽ victum, sed inuitum tamen perpulissent, vt timide & pedetentim ad eorum sententiã descenderem. Itaq; non tam voluntate & arbitrato meo, q̃ illorũ consilio & impulsu, ne vllũ orbi Chri-

A 2 stiano

stiano commodū in me claudi videretur, ad horum Dialogorum editionem, rem sane, vt nunc sunt tēpora, periculosam & inuidiæ plenam, me conuerti. Quos cum Cunero, S. Petri apud Louanienfes pastori vigilantissimo, homini vere pio & sacris litteris egregie erudito cōmunicassem, is me in hac causā adhuc vacillātem suffragio suo confirmauit. Deinde vero, postquā imprimi cœpissent, Guilhelmus Lindanus, quē honoris causa nomino; Ruremundensis Episcopus, vir omnī doctrina & virtute cumulatus, foliis, quæ tum fortē excusa fuerāt, perlegendis aliquid tēporis, quæ est humanitate, voluit impertire. Quæ cum perlegisset, eā de iis, quā vere tibi, & aliis iudicandum relinquo, sed tulit tamen sententiā, quæ me reddidit ad hoc, quicquid est operis, publicā dum multo sane quā antè alacriore. Sed quia iam inde à principio inuidos, & obtrectatores mihi nō defuturos animo prospiciebā, vel potius præsentes videre, & audire mihi videbar; qui, quod ipse neq; vllius hominis odio, neq; inanis gloriolæ studio, sed aperto, simplici, & beneuolorei publicæ Christianæ animo, licet minus fortasse prudēter, & parum feliciter essem aggressurus, sinistre interpretari, & aliorum, atque ego facturus essem, accipere, vel potius abripere conniterentur: aliquis mihi patronus, & quasi tutelariss quidam Deus necessariò adsciscēdus videbatur: qui

qui hoc meū studiū & institutū aduersus quosque id inuidiose & iniuste reprehēdentes nominis sui auctoritate defenderet: cuiusq; auspiciis hi dialogi tum gratiores bonis, tum ab iniquorū calumniis tutiores in publicum prodirent. Amicis igitur hac de re mecū deliberantibus tu vnus inter multos occurrebas, siue argumentū operis, siue personæ tuæ dignitas spectetur, vt alia nunc omittā, maxime idoneus, cuius duetu, auspicioq; exiret. Nā cui potius debet liber de religione inscribi, quā religionis antistiti? Cui Potificatus Maximi, Coelitum, Imaginū, Monasticæ vitæ aduersus malē sanos homines defensio, & Pseudomartyrij oppugnatio dicari, q̄ ei, qui summi Pontificis, tanquā Dei in terris vocē, qua decet reuerentia, excipit, & veneratur? qui sanctos, vt ciues cæli, cōmunes humani generis custodes, & precū adiutores agnoscit, eorumq; opem venerabūdus piē, nec frustra implorare solet? qui eum imaginibus sacris honorē tribuit, quem cōstat & cū perpetua Catholicæ Ecclesiæ consuetudine, atq; decretis optimè cōsentire, & ab omni superstitionis ac idololatriæ labe abesse longissimè? qui Monasticam vitam sanctissimè colit ipse Monachus, & Monachorum præfectus, sed talis & taliū, quales si sæcula nostra multos tulissent, florentiore, credo, hodie haberemus Ecclesiā. qui deniq; vt veros Christi Martyres suspicit & admiratur, ita eos,

qui falsa Martyrij specie tum se, tum alios misere seducunt atque perdunt, odio habet & execratur? Quid præterea hîc dicam de eximia animi tui cum in omnes alios bonarû artiû studiosos, tum maxime in sacrosanctæ Theologiæ candidatos propensione, atq; liberalitate? qui pleno omniû istinc veniētîû ore prædicaris, Duacensem Academiam, tanquam Atlas alter, humeris tuis fulcire & sustinere? quid de tuis multis & magnis in homines nostros, quibus vera religio prior & antiquior, quàm patria fuit, beneficiis? Qua virtutis, & bonitatis tuæ cōstanti atq; perpetua famâ, quæ omnes circûcirca peruolat regiones, effectû est; vt, quæ de facie non dū nouimus, ad te amadum colendûque studio feramur incredibili. Magnes enim amoris virtus, & probitas est; qua qui excellunt, ad eos, etsi nunquâ vidimus, ab ipsa natura diligendos, obseruandosq; impellimur. Hęc itaq; omnia eū sic in te vno, vt vix in quoquâ fortasse alio, concurrât, præter illa quæ breuitatis studio iam prætermitto; iustissimæ certe mihi causse videntur, cur hi Dialogi in tuo potissimû nomine apparere debeant. Quare vt eos iâ tibi officij gratiâ iure optimo inscriptos, qua cætera soles omnia, velis humanitate accipere; nominis tui auctoritate maledicorum voculas coercere; & commendatione tua apud optimos quosq; in gratia ponere; quâ tum rogari te pateris, tantû te rogo, atque

atque etiam oro. Accepi olim sanctissimû Christi Martyrem, Thomâ Cantuariensem Archiepiscopum, cum, vt rebus Ecclesiasticis iniquitate quorundâ in Angliâ tum perturbatis, & salutis suæ confuleret, finibus patriæ excedere cogeretur, ad cœnobium Aquiscinctense diuertisse, & ibi omnia humanitatis officia in eum honorificè exceptum collata fuisse. Cuius tam liberalis hospitij, & erga peregrinum rebus tum aduersis pressum bonitatis recordatio, spem mihi maximâ & certissimam facit, te hanc eius, qui summa obseruantia te colit, & religionis ergô aliquid etiam perpeti didicit, lucubrationem ad te submisisse, licet aliquanto fortasse, quàm sperabatur, ferius venientem, blande & amice suscepturum; atq; in Bibliotheca tuâ locum ei aliquem, inter subsellia saltem inferiora, non grauate daturum. Quod si feceris, erit, cur eam in apertum retulisse, me nunquam pœniteat. Vale, et si nihil in me aliud, propensum tamen ad rem Christianam promovendam animum, qua eiusmodi conatus soles, benevolentia complectere. Antuerpiæ Kalend. Ianuarij. CIO. IO. LXXVI.

AVCTORIS PRÆFATIO

AD LECTOREM.

Ad miraberis forsan, optime lector, ad primum horum Dialogorum aspectum, cur ego iam tandē post tot illustrium nostri tēporis virorū in hoc genere scripta, quorum summa fuit doctrina, diligentia tanta, vt nihil ad eam addi posse videatur, eloquentia in quibusdam nō mediocri, & vitæ etiam magna dignitas: hunc mihi superuacaneū, vt existimari potest, laborē contra Ecclesiæ Catholicæ hostes, maxime verò Sanctorū & Imaginū oppugnatores, idq; tam copiosa oratione scribēdi imposuerim. Quam ego te admirationē, post facti mei causam redditam, & ipsorum dialogorū lectionem non modo intermissurum, sed & me vilem, atq; adeo necessariā Christi Ecclesię operā posuisse iudicaturum pro tua æquitate cōfido. Nemo ferē nunc est rerum tam ignarus, vt nesciat hoc in more positū esse, institutoq; omnia hodie Euangelicorum, vt, dum Catholicā doctrinā subuertere conantur, in duobus potissimum omnē suum laborē, partim in Sacræ Scripturæ & patrū testimoniis, partim in exēplis & historiis deprauandis consumant. At quoniam Sacræ Scripturæ nō in legendo, sed intelligendo consistunt; verum earū sensum, quē isti ex se & suo ingenio, aut peruerso potius ad praua dogmata mordicus retinenda studio metiuntur, Catholici ex Ecclesię & patrū inueterata & cōfentiēte auctoritate egregiē vindicarunt; eumq; exemplis & historiis ex scripturis & probatis veterū monumētis desumptis, velut illustri quadā accessione, confirmarunt. A rebus enim sacris & Theologia diuelli historia non potest, sine qua infans planē est Theologus: vt & hīc dici possit, quod olim de nauī respondit Iurecōsultus: *Si diuidas, perdes.* Quare nos multo rectius Theologo, quā eam olim suo oratori Cicero, attribuemus. Et, si verum dicere velimus, quid aliud ferē tota scriptura est, quā perpetua quadam historia? vt prudenter quidem nostri fecerint, qui ad controuersorum hodie dogmatum explicationē historias quoq; abhibuerint. Quod cum Euangelici viderent, & illud præterea, huiusmodi exempla ad persuasionem, excitandosq; ingenuorum hominum animos magnam vim habere, quasi viam quadam Scripturæ interpretationem; ad huiusmodi se historias, quæ Catholicam veritatem valde illustrent, peruellendas, atque sinistra & maligna quadam deprauatione contaminandas magno studio cōtulerunt. Et hic quidē Magdeburgē-

Historiarū cognitio Theologo nō modo utilis, sed etiā necessaria.

AD LECTOREM.

ses, qui vniuersam Ecclesiasticam historiā specioso sanē & glorioso titulo, nec nō vtilissimo illo quidē Ecclesiæ labore, si ad nihil aliud, quā ad simplicem veritatē oculos animosq; deflexissent, contēdam suscepere, præ ceteris regnant. Quippe qui sub plausible Ecclesiasticæ historiæ titulo magnā quandā non solum Ecclesiasticæ historiæ, sed & Christianæ fidei partem delere, & extinguere conantur. Neque hoc ideo quidē dico, quod ego eos, quoties iuste aliquē historicum reprehendunt, reprehendere; aut quod fidem meā pro omnibus, quęcunque Ecclesiastici scriptores, præsertim recentiores prodiderint, astringere velim. Quod autem ad me pertinet, vt non eō me profecisse ingenuē profiteor, quo mihi iudicis in eiusmodi rebus personam sumere debeā, & ne vellem quidē, et si amplissimā hanc auctoritatem, & quasi mandatā cognoscendi iurisdictionē haberem, quid quauis in re, in quouis historico pro vero amplectendum, aut pro falso abiiciendum sit, pronuciare: ita si Magdeburgenses hunc sibi, quā nemo detulisset, potestatem in profanis historiis arrogassent; nō valde forsan cum eis contenderē. Nunc cum in grauissimis Ecclesiæ monumētis, maximiq; momenti rebus, tantum sibi attribuerint, vt, dū maculas, quas Ecclesię historiā obsedis se aiunt, detergere se profiterentur, non vnius aut alterius auctoris, sed omnium planē patrū fidem imminuere, & quæ ab omni semper Ecclesia pro certissimis & exploratissimis historiis habite sunt, inter fabulas reticere, quasq; elimari iactant, oblimare prorsus audeant; atque vniuersū Ecclesiasticæ historiæ corpus multis vndique rationibus scēdē contaminare, & quasi vno obelisco omnem illius auctoritatem transfodere: quis hoc pius æquo animo ferre poterit? aut quis omni, quæ valet industria, tantę audaciæ primo quoque tempore obuiam eundum nō putabit? Hic enim quiddā multo admirabilius accidit, quā in Dionē Prusæo, qui cōtra reliquorū scriptorum consensum, non Troianos à Græcis, sed Græcos à Troianis victos fuisse tradidit. Atque vtinā non de re grauiore, quā de bello Troiano, & similibus hodie certaretur; in quibus nihil ex recta additur, nihil ex falsa opinione æternæ salutis detrahitur. At iste in Ecclesiasticis historiis error gignit falsam & adulterinam in homine Christiano de Catholica & Christiana veritate fidem, quæ cum sempiternæ salutis dispendio coniuncta est. *Historia, inquit Cicero, testis est temporum, lux veritatis, vita memoria, magistra vitæ, nuncia vetustatis.* Et, *Nescire quid, antequam natus sis, acciderit, nihil aliud esse dicit, quā semper esse puerum.* Quæ tam ampla historię laus, cum ad omnem humanam vitā, tam ciuilem, quā militarem, & ad omnia

vetustatis de rebus olim gestis monumenta, tum potissimum ad res Ecclesiasticas eo magis porrigitur, quo earum cognitio cum his rebus coniunctior est, quæ aut ignorata, aut contempta aeternam animæ ruinam, aut creditæ atque religiose observata sempiternam eiusdem salutem pariunt. Ecclesiæ itaque sacrosanctas historias cum ab aliis, tum à Magdeburgensibus nuper, iustissimo dolore accensi, foedissime corruptas querimus; & à nemine huic tanto malo fuisse hætenus occursum dolemus. Hanc quasi supremam manum ad absolutam quandam quæstionem, quæ hodie in controuersia versantur; pertractationem; post tamatas utrinque concertationes adhuc deesse credimus. Quæ ego in parte ut pro ingenij mei, doctrinæque tenuitate laborantem Ecclesiam, quasi piissimam matrem non omnino ingratus filius subleuarem; & afflictæ parenti aduersus filios quidem eiusdem matris, & confratres nostros, sed qui hoc tam honorato & dulci filiorum nomine, & ab omni simul se pietate, insignibus in matrem contumeliis abdicarunt, succurrerem; hos labores suscepi, atque ex infinita quadam concertationum materia, certa mihi quædam capita selegi, per quæ Magdeburgensium, & aliorum Euangelicorum in Ecclesiæ historiis contaminandis fraudem orbi testatam redderem. Sex itaque Dialogos aduersus summi Pontificis, Duorum & Imaginum calumniatores, atque Pseudomartyres *isopiados*. ferè conteximus, in quibus ut Ecclesiasticam Hierarchiam, sacras Imagines, & Sanctorum res præclare gestas, atque illustria tam dum mortali vita fruerentur, quam post eorum obitum miracula contra Magdeburgenses & alios defendimus; ita Euangelicorum Pseudomartyrium, eiusdemque patronos oppugnauimus. Quorum tibi lectio, ut speramus, nec inutilis, nec inuicunda futura est, propter plurima vel ab aliis hætenus non tractata, vel alio tam modo pro temporis, rerumque varietate & ratione à nobis disceptata, atque ni fallimur, efficiet, ut cur in hanc post alios arenam descenderimus, mirari desinas. Quod ut non egre crediderim, ita non mihi ea res omnem simul timorem tam facile discusserit. Iam enim non tam de tua admiratione, quam de meo pudore sollicitus sum; ne tantis & tam arduis me rebus temerè, onerique longe imparem ingessisse videar. Scio enim ista pro sua magnitudine artificem longe præstantiorem postulare; quæque pro Dei causa, maiore ingenio, doctrina, prudentia, eloquentia, auctoritate, & dignitate deceret. Quæ in me partim nulla sunt, partim admodum mediocria. Ceterum ne vel qualecunque talentum, quod supra mea merita Deus in me conferre dignatus est, cum inutili & parum frugi illo seruo illaudata pigritia defodere videar; hos

meos

meos labores cum Ecclesia Dei communicare non recusavi: ut, quemadmodum in rebus malis moribus, aut morbis nouis pululantibus nouæ leges, & noua remedia; ira & nouis istis in Ecclesia Dei malis grassantibus, eo quidem, quem Deus statuerit, euentu, optimo certè à me animo hæc quasi salubris quædam medicina adhibeatur. Quod si hic interdum Euangelicorum fraudes & technas paullo acerbius, asperiusque insectari tibi videbor; ne id cuiusquam odio personæ factum existimes (hæreses enim, non homines, detestor) sed iustissimum ex rerum indignitate dolorem eiusmodi à me orationem extorsisse. Neque certè mirum tibi videri debet, me, dum eorum libros euoluerim, quorum singula ferè pagina omnibus calumniis, contumeliis, maledictis, in Catholicam Ecclesiam, & sanctissimos Patres oppletæ sunt, aliquid etiam amarulentia inde nonnunquam contraxisse. Quo in genere si quid forte peccasse visus tibi fuero, mihi persuadeo te id omne facile condonaturum, si semel ad istorum scripta respexeris, qui in hoc maledicendi artificio primas suo iure semper tenuerunt, & adhuc etiam tenent: præ quibus Catholici tum, cum maxime stomacho indulgent, modesti sane videri possunt. Sed his de rebus vtere tuo iudicio: ego iam Deum ex animo precor, ut, sedatis tandem Ecclesiæ tempestatibus, dulcè illam, veteremque animorum in religione concordiam nobis reddat; ut aliquis sit tandem altercandi, & aduersarios libros, qui totum orbem nimium implerunt, conficiendi finis: utque recte credendo, & sancte viuendo Deum ita promereamur, ut cælesti tandem illa patria felices perfruamur; quod non perueniunt nisi concordēs. Hoc Deus Optimus Maximus pro sua bonitate nobis omnibus largiatur. Amen.

INDEX

Auctoris pro-
positum & in-
stitutum.

Partitio totius
operis in sex
Dialogos.

INDEX AVCTORVM PER QVOS

PROFECIMVS, QVOSQVE IN HIS DIALO-
GIS SEQVVTI SVMVS.

A	B	C	F
Abdias.	Beda venerabilis.	Egesippus.	
Ado Episcopus Vien- nensis.	Bernardus.	Epiphanius Episcopus.	
Aelius Lampridius.	Bernardus Bredenba- chius.	Epiphanius Scholasticus.	
Aeneas Silvius.	Bessarion Cardinalis.	Epistola patrum socie- tatis nominis Iesu.	
Agathias.		Erasmus Roterodam ^{us} .	
Albertus Crantzius.	C	Euagrius Scolasticus.	
Alexander Halesius.	Calius Rhodiginus.	Euodius vel Eunodius.	
Ambrosius Mediolanē- sis Episcopus.	Canones Apostolorum.	Eusebius Pamphili Ca- sariensis.	
Alfonsus de Castro.	Carolus Magnus.	Euthymius Zigabenus.	
Aloysius Lippomanus	Cassiodorus.		
Episcopus Veronēsis.	Clemens Martyr Ro- manus.	G	
Andreas Hierosolymi- tanus.	Clemens Alexandrinus.	Gaspar Cotarenius Car- dinalis.	
Appianus Alexandri- nus.	Clerici Turonenses.	Gaspar Querhamerus	
Aristoteles.	Concilia.	Hallenfis.	
Arnobius.	Cornelius papa.	Gaudentius.	
Athanasius.	Cyprianus.	Gaudentius Merula.	
Augustinus Anconita- nus.	Cyrillus Alexandrinus.	Gelasius papa.	
Aunus.	Cyrillus Hierosolymi- tanus.	Gennadius.	
Aurelius Augustinus.	Cyrus Theodorus Pro- dromus.	Gennadius Scholarius	
Aurelius Prudentius.		Constantinopolita- nus Patriarcha.	
	D	Georgius Alexandrinus	
	Damianus à Goës.	patriarcha.	
	Damasus papa.		
	Dion Cassius.		
B	Dionysius Arcopagi- ta.		
Baptista Fulgosius.	Dionysius Corinthius.		
Bartholomeus Came- rarius.	Dorotheus Episcopus		
Bartholomeus Ferra- rius.	Tyri.		
Bartholomeus Latom ^{us} .			
Basilius Magnus.	E		
	Effrem Diaconus.		

Georgius

Georgius Pachymerus.	Ioannes Christophoro- nus Episcopus Cice- striensis.	M
Germanus Brixius.		Marcellinus Ammia- nus.
Gildas Britanus sapiēs.		
Gonsalvus Ferdinadus.	Ioannes Chymacus.	Marcus Antonius Sa- bellicus.
Gordianus.	Ioannes Cuspinianus.	
Gratianus.	Ioannes Damascenus.	M. Tullius Cicero.
Gregorius papa.	Ioannes Diaconus.	Marianus Victorius.
Gregorius Nazianze- nus.	Ioannes Guinet hus.	Martianus Imperator.
Gregorius Nyssenus.	Ioannes Hasselius.	Martinus Cromerus.
Gregorius Turonensis.	Ioannes Langus.	Matthias à Miechauu.
Guilhelmus Lindanus	Ioannes Nauclerus.	Matthæus Galenus
Episcopus Ruremun- densis.	Ioan. patriaroha Hie- rosolymitanus.	Vuestcapellius.
Guimundus.	Ioannes Picus Miran- dula.	Maximus Episcopus.
	Ioannes Roffensis.	Maximus Tyrius.
	Ioan. de Turre Cremata.	Melchior Canus Cann- riensis Episcopus.
H	Ioannes Xiphilinus.	Michael Medina.
Hermanus Contractus.	Jonas Aurelianēsis Epi- scopus.	Michael Syngelus.
Hermius Sozomenus.		N
Herricus.	Irenæus.	Nectarius Constanti- nopolitanus.
Hesychius.	Isidorus.	Nicephorus Callistus.
Hieronymus.	Isidorus Sabinensis.	Nicephorus Gregoras.
Hieronymus Oforius.	Iulius Cesar Scaliger.	Nicetus Acominatus.
Hilarinus.	Iulius Solinus.	Nicolaus Baselius.
Hilduinus.	Iuo Carnotensis.	Nicolaus Cusanus
Hugo S. Victoris.	Iustinianus Imperator.	Nicolaus Villagagno.
	Iustinus Martyr.	
I	Iustinus Historicus.	O
Iacobus frater Domini.		Octavius Minutius Fe- lix.
Iacobus Payua.		
Ignatius Martyr.	E.	
Innocentius i. papa.	Eactantius Firmianus.	Oecumenius.
Ioachimus Perionius.	Laonicus Chalcocody-	Onufrius Panuinius.
Ioannes Auentinus.	Leo primus papa. (la.	Optatus Milenitanus.
Ioannes Baptista Egna- tius.	Leo 9. papa.	Origenes.
Ioannes de Barres.	Leonardus Chinenfis.	Otho Episcopus Frisim- genfis.
Ioannes Cassianus.	Leontius.	
Ioannes Cochleus.	Liberatus Archidiacono.	
Ioannes Chrysofostomus.	Lucianus Presbyter.	P
		Palladius.
		Pascha-

<i>Paschasius.</i>	<i>Prosper.</i>	<i>Tertullianus.</i>
<i>Paschasius.</i>	<i>Psellus.</i>	<i>Testamentum utrun-</i>
<i>Paulus Diaconus.</i>		<i>que.</i>
<i>Paulus Orosius.</i>	R	<i>Tharadius Episcopus.</i>
<i>Paulinus Episcopus No-</i>	<i>Raphael Volaterranus.</i>	<i>Theodorus Balsamon.</i>
<i>lanus.</i>	<i>Reginaldus Polus Car-</i>	<i>Theodorus Lector.</i>
<i>Paulus AEmilius.</i>	<i>dinalis.</i>	<i>Theodoretus.</i>
<i>Paulus Episcopus Bur-</i>	<i>Regino.</i>	<i>Theophylactus.</i>
<i>gensis.</i>	<i>Reinerius.</i>	<i>Titus Linius.</i>
<i>Paulus Iouius.</i>	<i>Remundus Rufus.</i>	<i>Thomas Aquinas.</i>
<i>Petrus Crabbus.</i>	<i>Richardus S. Victoris.</i>	<i>Thomas Caetanus.</i>
<i>Petrus Crinitus.</i>	<i>Ruardus Tapperus.</i>	<i>Thomas Capēgius Fel-</i>
<i>Petrus Galatinus.</i>	<i>Ruffinus.</i>	<i>trensis Episcopus.</i>
<i>Petrus Damianus Epi-</i>		<i>Thomas Elysius Neapo-</i>
<i>scopus Hostiensis.</i>	S.	<i>litanus.</i>
<i>Petrus Grilandus.</i>	<i>Simeon Metaphrastes.</i>	<i>Thomas Faxellus.</i>
<i>Petrus Martyr Angle-</i>	<i>Sixtus Martyr papa.</i>	<i>Thomas Morus.</i>
<i>rius.</i>	<i>Socrates Scholasticus.</i>	<i>Tripartita historia.</i>
<i>Philastrius.</i>	<i>Sophronius patriarcha</i>	
<i>Philippus Commineus.</i>	<i>Hierosolymitanus.</i>	V
<i>Philo Iudeus.</i>	<i>Stanislaus Hofius Car-</i>	<i>Valētinianus Impera-</i>
<i>Photius Constantino-</i>	<i>dinalis.</i>	<i>tor.</i>
<i>politianus.</i>	<i>Stephanus Gardinerus</i>	<i>Victor Vticensis.</i>
<i>Plinius.</i>	<i>Episcopus Oincto-</i>	<i>Vincentius Beluacēsis.</i>
<i>Plutarchus.</i>	<i>mensis.</i>	<i>Vincentius Lirinensis.</i>
<i>Polidorus Virgilius.</i>	<i>Strabo.</i>	<i>Vsuardus.</i>
<i>Pomponius Mela.</i>	<i>Sulpicius Seuerus.</i>	<i>Vualefridus Strabo.</i>
<i>Pontanus.</i>	<i>Syluester Gyraldus Cā-</i>	<i>Vuitichundus.</i>
<i>Possidonius vel Possi-</i>	<i>briensis.</i>	
<i>dus.</i>		Z
<i>Primasius.</i>	T	<i>Zonaras.</i>
<i>Procopius.</i>	<i>Tarroconēses Episcopi.</i>	

NOMI-

NOMINA EORVM, QUI INANI PSEUDO-
EVANGELII SPECIE CAPTI A CATHOLICÆ
Ecclesiæ castris defecerunt, quos in his Dialogis vel
refellimus, vel vt testes contra ipsorum in-
ter se non tam *κατάδοξα*, quàm
κατάδοξα citamus.

<i>Andreas Osiander.</i>	<i>Ioannes Foxus.</i>
<i>Andreas Modrenius.</i>	<i>Ioannes Hussus.</i>
<i>Auctores Apologia Anglicana.</i>	<i>Ioannes Oecolampadius.</i>
<i>Auctor Homiliarum Anglicarum.</i>	<i>Ioannes Steidanus.</i>
<i>Auctor libri contra Imagines qui</i>	<i>Ioannes Vniclephus.</i>
<i>Caroli Magni nomine circum-</i>	<i>Ioannes Vnigandus</i>
<i>fertur.</i>	<i>Iosias Simlerus.</i>
<i>Bartholomæus Vuesthemerus.</i>	<i>Laurentius Humfredus.</i>
<i>Eli Philii.</i>	<i>Martinus Bucerus.</i>
<i>Iacobus Andreas Smidelinus Gop-</i>	<i>Martinus Lutherus.</i>
<i>pingensis.</i>	<i>Matthias Flaccus Illyricus.</i>
<i>Ioachimus Vuestphalus.</i>	<i>Matthias Index.</i>
<i>Ioannes à Lasco.</i>	<i>Philippus Melanchthon.</i>
<i>Ioannes Balæus.</i>	<i>Petrus Datenus.</i>
<i>Ioannes Brentius.</i>	<i>Petrus Martyr.</i>
<i>Ioannes Caluinus.</i>	<i>Telemanus Heshusius.</i>
<i>Ioannes Crispinus.</i>	<i>Vuolphangus Musculus.</i>

ADMONITIO AD LECTOREM.

ETSI quam potuimus, dedimus operam, candide Le-
ctor, vt hi Dialogi quàm emendatissimi prodirent: ne-
scio tamen quo modo plura, quàm futura speraremus,
menda subrepperint. Sed ea huic primæ editioni, in qua
eiusmodi incidere non est, neque nouum neque rarum, tui erit can-
doris & humanitatis condonare. Quod si is fuerit libri genius, vt
doctorum iudicio non indignus vita censeatur; dabitur aliquando
fortassis opera, vt hæc omnia cum scenore etiam aliquo resarciatur.
Interim verò ne alicubi imprudēs grauius offendas, non nulla sunt,
quorum admonitione aduersus omnes eiusmodi casus præmunitū
te esse volui. Primum quod ad Orthographiæ rationem attinet, si-
cubi insolentior tibi videatur, virum certè politissimū in ea sequuti
sumus Manutium; & hoc eo magis, quòd typographus optimi cui-
usque

iusque in sua arte æmulator huic se aliquandiu assuefecerat. In qua tamen probāda vel improbāda suū, cuiq; iudiciū relinquo; præsertim in voce [*Symbodus*] quæ cōtra Græci sermonis consuetudinē, licet lapidibus quibusdā antiquis suffragātib; cū adspiratione scribitur. Quia verò ingenuū est, per quos profeceris, agnoscere; id nobis curæ in primis fuit, vt ad fontes, è quibus ferè singula sunt hausta, te referremus. Verum enimvero cum varię sint vnus, eiusdēque auctoris editiones non inter se per omnia conuenientes, ne aliquis inde nos malæ fidei nomine suspectos habeat, ne ve nō sincere hęc nos egisse quisquam queratur; operæ precium nos facturos existimauimus, si, quæ exemplaria eorum auctorum sequuti sumus, in quibus huiusmodi apparet discrimen, indicarem; Auctores igitur sunt Cyprianus, Paulus Diaconus, Leo primus, Iustinianus in Nouellis constitutionibus. Cypriani duas potissimū editiones nobis proposuimus duorum insignium, & doctrina excellentium typographorum, alteram Romanā Pauli Manutij, alteram Parisiensem Guilielmi Morelij, vtrāque, nostro quidē iudicio, ceteris adhuc omnibus auctiorē, & emēdatiorē. Librum de vnitāte Ecclesię, qui in plerisq; editionib; inscribitur de simplicitate Prælatorū, nos interdū sub hoc, interdū sub illo titulo in testimonium adduximus. Paulus Diaconus citatur à nobis quantū ad numerū librorū variè, prout aliud atq; aliud exemplar ad manum fuit. Nā in editione Frobeniana

Cyprianus. 1532. vbi Eutropij & Pauli Diaconi historię continuātur, numerus librorum excrescit in 24. In alijs exemplaribus libri tantū octo Pauli Diaconi seorsim numerantur. Quare vbi vltra librum octauū numerus progreditur, ad Frobenianā, aut similit editionē est recurrendū. Quod si quis hęc mihi dixerit, nōnulla ibi, maxime sub finē apposita esse, quę Paulo Diacono nō videntur adscribenda, sed anonymo potius cuiusdam annaliū Constantinopolitanorū auctori: id ego non negauerim, modo ille etiā vnā mecum fateatur, hæc ipsa à multis hodie viris doctis nihilominus sub Pauli Diaconi nomine plerunq; citari. Et certè quisquis fuerit annaliū illorum auctor, eum ætate Caroli Magni vixisse constat. In Leone sequuti sumus exemplar Colonienſe, anno editum 1561. in nouellis autē Iustiniani cōstitutionibus editionē plerunq; Guilielmi Rouillij Lugdunēſem, anno

Paulus Diaconus. 1560. Præterea ad Simeonē Metaphrasten te solemus referre, cum non sit semper illius id, de quo agitur, sed alterius cuiuspiā apud eū auctoris. Cum ceteras Magdeburgensiu proferimus, vt tuo labori consulatur, addimus semper numerum paginæ vel potius columnę, nisi vbi incuria is fuerit aliquando prætermiſſus. At cum tres primę

centu-

Centurię bis sint excusæ, si in vtraque editione numeri non conueniant, ne ea res tibi errorem pariat, scito nos, priore tantum editione in his Dialogis vsos fuisse. Basilij librum, qui inscribitur [*cōstitutiones, quibus vtendum cœnobitis, aut solitariam alioqui vitam agentibus*] breuitatis causa, de solitaria vita interdū appellauimus. Concilium, quod Ferrarię inceptum est, & Florentiæ absolutum, vnico Florentinæ Synhodi nomine comprehendimus: id quod nos, nec soli, nec primi facimus. Octauum librum, qui Arnobij nomine circūfertur, contra Gentes, nos alicubi imprudentes Arnobio tribuimus, cum reuera non illius, vt pote qui septem tantum scripserit, sed potius Octauij Minutij Felicis esse credatur. Suidę, quicquid illius Lexico cōtinetur, promiscue more aliorum adscribimus, licet multa illi ab alijs addita esse credamus. Verba auctorum, quę ad fidem rei, de qua agitur, faciendam alicuius videntur esse momenti, litteris plerunq; Italicis describenda curauimus: quod vndiquaque nō sic obseruatum est, quin aliquando, quę Italicis exprimi debuerant, sint Romanis characteribus designata, & contra. Tuæ igitur erit diligentię, fontes ipsos, è quibus hos ritulos deduximus, adire; prudētia, num hi illis respondeant, explorare; æquitatis, si responderint, amplecti; si degeneres fuerint, repudiare. In numerorum notis vt facillimus, ita nō minimus esse plerunq; solet error. Qua ex parte quicquid, vel nostra, vel operarum incuria peccatum est, hic tibi volumus, id omne refarcire. Ne igitur aut nos hunc tibi, candide Lector, laborē frustra sumisſe videamur; aut tu tibi in re tam necessaria defuisse existimeris; id à te etiam atque etiam peto, vt, priusquam hos Dialogos perlegas, ne graueris, qua nos hęc infra tibi indicauimus ratione, quæ minus recta, emendare, quæ superuacanea, obelisco transfodere, quæ omiſſa, apponere, quæ manca denique & inchoata sunt, perficere atque supplere: Erratorum emendationes in duos ordines diffinximus, vnū testimoniorum in margine interiore; alterum verborum in contextu, & annotationum in margine exteriori. Hunc autem statim post indicem capitum: illum verò hęc, vt vides, apposuimus. Sed menda vtriusque ordinis, quę in primum Dialogum inciderunt, quemadmodum sint corrigenda, in fine eiusdem reperies.

B EMEN-

UNIVERSITÄT

Cyprianus.

Paulus Diaconus.

Leo 1.

Metaphrastes.

Centurie Magdeburgensiu.

*De Smida vide
Elij Givaldi
librum tertium
de historia poetarum.*

EMENDATIONES TESTIMONIORVM IN
MARGINE INTERIORE, CVM QVIBVSDAM
additionibus. Vbi animaduertendum est versum
tibi denotare eam semper lineam contextus,
cui testimonium apponitur.

Pag. 186. vers. 9. Ad Heliodorū Monachum: referatur ad versum decimum nonum. P. 192. v. 28. Apponatur: De institut. cenobior. lib. 1. cap. 2. v. 35. cap. 5. P. 197. v. 32. lib. 1. cap. 12. & 16. v. 35. Dele. In Luca caput 12. Et appone, vide Arcopagitica à Galeno, V Vestcapellio edita. P. 199. v. 35. In 21. Matth. P. 200. v. 31. Homil. 14. de principiis Euangelij secundū Marcum. P. 204. v. 15. Georg. P. 219. v. 23. vide Tapperum articul. 18 in respons. ad Bucerī argumenta. v. 33. In addit. ad 24. Deuteron. P. 224. v. 9. Theodoret. lib. 4. cap. 13. P. 262. v. 27. Sozom. lib. 7. cap. 22. P. 568. v. 14. Diffinct. 53. & 54. P. 275. v. 24. Gordianus in vita Placidi. P. 278. v. 30. August. de cur. pro mort. gerend. cap. 17. P. 291. v. 21. Institut. lib. 3. cap. 4. sect. 7. P. 296. v. 3. hist. Eccles. cap. 11. v. 15. vide centuriæ 6. indicem. P. 309. v. 14. Sermo. de lapsis. Dele. lib. 3. epist. 15. P. 311. v. 18. 2. ad Corint. cap. 12. homil. 26. P. 312. v. 31. De spirit. & anima. P. 318. v. 7. contra Faustū. cap. 15. v. 17. tit. 27. de offic. præf. prætor. v. 21. & de basilica Georgij Martyris. P. 319. v. 5. dele. & 46. Martyrum. P. 323. v. 16. Tom. 2. concil. act. 18. P. 324. v. 2. pag. 184. P. 325. v. 35. Ambros. lib. 3. de Spirit. sanct. cap. 12. P. 332. v. 3. 4. Reg. 19. Chrysoft. in Psal. 56. P. 333. v. 17. lib. 2. Dialog. cap. 35. P. 336. v. 26. Esaiæ 45. P. 341. v. 7. Institut. lib. 3. cap. 20. sect. 22. P. 372. v. 28. pag. 648. P. 361. v. 27. Fazellus. P. 363. v. 26. Sermo. 91. P. 369. v. 11. lib. 5. cap. 19. P. 374. v. 24. & 13. pag. 457. & 1446. P. 395. v. 9. lib. 1. Ecclesiast. hist. cap. 35. lib. 2. cap. 18. & 33. P. 397. v. 5. Victor. lib. 3. v. 24. centur. 5. cap. 13. P. 398. v. 2. 2. Theff. 2. v. 18. Albano. P. 408. v. 27. Rerum Roman. lib. 2. v. 11. Metaphrast. de inuention. reliquiarum Euphemie. P. 411. v. 1. Sermo. 2. in die anniuers. assumptionis sue. P. 414. Thomas quolibet. 12. quæst. 18. articuli. 30. & in perfection. vitæ spiritual. cap. 14. P. 416. v. 34. 5. in lib. de Idololatria. P. 420. v. 10. pag. 326. P. 437. v. 12. Francisc. Lop. part. 2. de India occident. cap. 5. Alfons. vlt. lib. 2. v. 16. Ioan. de Barr. decad. 1. lib. 1. cap. 5. & lib. 3. cap. 10. P. 438. v. 31. Metaphrast. in oration. Greg. de patrib. Nicænis. P. 461. v. 11. Euseb. de vita Constant. lib. 3. P. 462. v. 8. Longobard. lib. 4. cap. 7. v. 12. pag. 325. P. 463. v. 5. Euseb. de vita Constant. lib. 3. v. 10. pag. 240. P. 464. v. 27. Ad Macarium. P. 469. v. 4. Theodoret. lib. 5. cap. 24. P. 473. v. 3. pag. 240. P. 479. v. 13. de persecu- tion. Vandal. lib. 1. v. 23. de persecution. Vandal. lib. 2. v. 14. Centur. 5. cap. 10. pag. 110. v. 31. cap. 27. P. 480. v. 29. Orat. 14. P. 485. v. 10. epist. 11. P. 488. v. 9. 4. Reg. 6. P. 494. v. 26. super Iudic. li. 7. P. 495. v. 4. lib. 9. Confess. cap. 7. v. 17. lib. 6. Confess. P. 523. lib. 6. & 7. P. 546. v. 10. Genes. 33. non. 34. P. 557. v. 4. Decad. 1. Ioan. de Barr. lib. 5. cap. 2. v. 28. Decad. 3. lib. 3. cap. 10. P. 572. v. 3. lib. 2. Chron. ann. 794. v. 23. Iuo part. 4. cap. 147. P. 586. v. 21. Ad ann. 767. P. 587. v. 31. lib. 1. cap. 6. P. 590. v. 38. In institut. lib. 1. cap. 11. sect. 14. P. 595. v. 11. lib. 2. cap. 18. P. 596. v. 9. lib. 2. cap. 25. P. 600. v. 10. lib. 2. cap. 12. v. 14. Iuuenalis. P. 601. v. 13. lib. 2. P. 603. v. 21. 1. Reg. 7. P. 604. v. 30. Augustin. ser- mon. 79. de tempor. P. 608. Basileōtra Sabellianos. v. 24. Nicæna. 2. Synh. d. act. 4. P. 609. Glos- sa Aloysij Lippomani in Genes. pag. 612. v. 1. Galenus ad Pisonem. P. 617. v. 30. super Genes. Homil. 66. P. 619. v. 33. Carol. lib. 3. cap. 15. P. 621. v. 27. orat. 1. contra Iulian. P. 624. v. 1. dele. Ga- lenus ad Pisonem. P. 625. v. 5. In institut. lib. 1. cap. 11. sect. 3. P. 630. v. 32. In institut. cap. 8. lib. 4. sect. 17. P. 654. v. 17. Amilius histor. lib. 3. P. 663. v. 18. part. 8. cap. 40. P. 677. v. 5. Centur. 5. cap. 10. P. 703. v. 3. Nicephor. lib. 15. P. 714. v. 34. Dele. (Crispin) & adde post (Foxus) Anglic. pag. (70) à 176. à. P. 715. v. 35. Luther contra Iacob. Latom. Tom. 2. P. 779. v. 11. de bono patientiæ. P. 785. v. 11. cap. 4. Sermo. 14. de verbis Apostoli. lib. de hæresib. hæresi 88. & de peccatorum meritis lib. 1. cap. 28. P. 812. v. 24. de vita & obitu. v. 30. prophetice v. 33. Tubingæ. v. 35. pag. 64. P. 815. v. 11. Narratio Ioannis Vtenhouij. P. 828. v. 3. pag. 173. v. 9. pag. 181. v. 10. Angl. 396. P. 837. v. 9. 2. vide Foxum Latin pag. vlt. Angl. pag. 1142. KKK. v. 10. 1. Aegleus est &c. v. 11. Angl. 1613. P. 874. v. 3. Philastrium. v. 18. Ambros. epist. 81. P. 882. v. 14. Victor. lib. 1. de Sacrament. part. 10. cap. 2. & Richardus S. Victor. de Trinitat. lib. 1. cap. 2. P. 892. v. 12. Gregor. ad Asianj. & de seipso ad Heronem. P. 893. v. 13. Michael Fabricius pro Balduino contra Bezam. P. 899. v. 22. Michael Fab- ricius pro Balduino contra Bezam. P. 917. v. 10. Cyprianus de singularitate clericorum. P. 929. v. 18. Egepp. lib. 3. P. 955. v. 6. lib. 20. cap. 8. 23. & 30. v. 7. lib. 1. quæst. 22. P. 962. v. 18. dele. 1658. v. 26. nisi 1741. P. 981. v. 12. epist. 32. P. 987. v. 27. lib. 2. cap. 9. de Ecclesia. P. 1001. v. 4. lib. 3. cap. 4. v. 12. lib. 5. cap. 53.

INDEX CAPITVM.

- CAP. 1. Summa & ordo eorum, de quibus in hisce Dialogis differitur. pag. 1.
2. Defenditur historia Gregorij Neocæsariensis contra Magdeburgensium calum-
nias. pag. 11.
3. Retunditur Magdeburgensium calūnia contra Theodoretū pro historia Marcelli
Apameensis; & eorum fraudes in dissimulanda simili ex Epiphanio historia de Io-
sepho confessore aperiantur. pag. 14.
4. Proponuntur argumenta varia, quas Magdeburgenses contra Rom. pontificis au-
thoritatem, præsertim ex historia sexta Carthaginensis Synhodi de Nicænis per eum
canonibus deprauatis proferunt. Quibus additur, quod in eadem Magdeburgenses asse-
runt, Rom. pontificem nulli ex octo prius œcumenicis Synhodiis præfuisse, nisi
quod semel legati eius in Chalcedonensi Synhodo per fraudem huc irreperint. pag. 19.
5. Respondetur supradictis Magdeburgensium argumētis; & primam semper fuisse
Romani pontificis in generalibus conciliis, & in aliis causis Ecclesiasticis aucto-
ritatem, ostenditur. pag. 23.
6. Sozimum & alios Romanos pontifices non corrupisse Nicænos canones; neque
causam fuisse, cur corrumpere, cum etiam sine illis Africanos ex recentibus ipso-
rum chirographis obstrictos ita tenerent, vt tergiversari non possent. pag. 38.
7. Non fuisse vera, perfecta & sincera Nicænorum canonum exemplaria à Græcia ad
Africanos transmissa, ex multis, qui in eisdem desiderantur; canonibus ostenditur
pag. 42.
8. Liberum Romanum pontificem non fuisse Arianum. Apologia præterea Angli-
canæ in Ioannem 23. & Ioannem 8. calūnia contunditur; ac vera Victoris Rom.
pontificis & Martyris historia explicatur. pag. 46.
9. Ostenditur ex vera Iulij apud Athanasium Epistola, & alia Leonis primi, datam
fuisse à Nicæna Synhodo Episcopis vbiunque gentium damnatis ad Romanam se-
dem appellandi facultatem. pag. 54.
10. Calumniæ Magdeburgensium contra Leonem & Gelasium, Romanos pontifices
deteguntur; & si quid in sexta Carthaginensi Synhodo contra appellationes trans-
marinas statutum fuerat, id non ad Episcoporum, sed inferioris Cleri appellationes
primū ostenditur pertinere: deinde quicquid hoc ipsum fuerit, id totum postea à
Carthaginensi Clero, imperante tum Iustiniano, fuisse reuocatum. pag. 58.
11. Insignis Musculi & Magdeburgensium vel imperitia, vel impudentia, qui pro eo,
quod Socrates & alij habent non posse sine Rom. pontificis cōsensu Synhodom ha-
beri; substituerint non posse canonicè dedicari Ecclesias. pag. 61.
12. Primas Œcumenicas Synhodos sine cōsensu, & auctoritatē Rom. pontificis nō
fuisse habitas; nec quicquam prodesse Euangelicis, quōd Imperatores olim Conci-
lia coegerint, & cur id hodie commode fieri nequeat. pag. 69.
13. Non esse credibile Augustinum cum reliquis patribus Africanis in sexto Conci-
lio Carthaginensi sic egisse, vt Magdeburgenses scribunt. Præterea varia patrum il-
lius sæculi, quo habita est sexta Carthaginensis Synhodus, præsertim Chrysostomi,
Cyrilli, & Augustini proferuntur testimonia, quæ Magdeburgenses ne attingere
quidem voluerunt. pag. 76.
14. Græcos Africanorum patrum canones corrupisse ex Augustino palam ostendi-
tur, & si vere hæc ita gesta sint in sexta Carthaginensi Synhodo, vt Magdeburgenses
aiunt, non tamen maioris momenti eam esse oportere, quàm illam, quæ olim sub Cy-
priano Carthagine habita fuit. pag. 89.
15. Impudentia Magdeburgensium & aliorum Euangelicorum, qui aut dubitant,
aut negant Petrum Apostolum fuisse Romæ, detegitur. pag. 93.
16. Insignis & inaudita hætenus per omnem Ecclesiam memoriā Magdeburgensium
contra Cornelium Romanum pontificem & martyrem calūnia; & aliud Petri
Martyris in Stephanū Romanum item pontificem commentū exploditur. pag. 96.

- 17 Referuntur Lutheri, Magdeburgensium, & Apologeticorum corrasa ex Cypriano verba & argumenta, quibus infirmare nituntur Romani pontificis auctoritatem. pag. 105.
- 18 Loca Cypriani de Romana sedis principatu breuiter perstringuntur, & quadam Tertulliani eadem de re adhibentur testimonia. pag. 109.
- 19 Respondetur ad superiora Lutheri, atque Magdeburgensium ex Cypriano testimonia, & argumenta contra Romani pontificis primatum. pag. 111.
- 20 D. Petrum ceteris Apostolis & vniuersae Ecclesiae fuisse à Christo praepositum, & in ea praefectura Romanum pontificem Petro succedere, ex Cypriano contra Apologeticos, & Magdeburgenses ostenditur: & ad idem probandum Anacleti & Leonis primi testimonia proferuntur: varia item Magdeburgensium fraudes in deprauando verborum Cypriani sensu deteguntur: & Monarchiae Ecclesiae Christi necessitas variis modis probatur. pag. 119.
- 21 Apologetici suis ipsorum armis, quae ex Cypriano contra summi pontificis auctoritatem emendicarunt, prosternuntur. Vera Cypriani, Irenaei, & Optati sententia de Petri & Romanae sedis principatu explicatur. Ad quam elucidandam sceleratae Magdeburgensium deteguntur imposturae; malitiosae & ineptae conuelliuntur interpretationes. Ambrosij, Hieronymi, Arnobij, Epiphani, Victoris, Liberati testimonia quaedam de primatu Petri proferuntur. Constantini factum in iudicio Multiadis contra Donatistas expeditur; & discrimen ciuile & Ecclesiasticum principatus indicatur. pag. 129.
- 22 Respondetur ad Magdeburgensium & Apologeticorum in Anglia calumnias, quae ex ficta Vldarici Epistola de miserabili quadam infantum caede ad inuidiam Caelibatus proferunt. pag. 143.
- 23 Ostenditur ex patribus, qui circa Nicenae Synodi tempora vixerunt, dubiam esse historiam illius tam decantatae apud Euangelicos de Paphnutio fides; & quanta Magdeburgenses perfidia, in recitanda quadam Epiphani sententia, vocem [Anonim] silentio inuoluerint. pag. 154.
- 24 Non esse contra verbum Dei, aut Apostolorum canones, vt Magdeburgenses, Balsamon, & alij Graeci asserunt, perpetuam ex consensu coniugum continentiam: lepida item refertur historia quo modo Balsamonis ambitionem eluserit Imperator Isaacius. pag. 163.

DIALOGI SECVNDI

CAPITA.

- CAP. 1. Argumenta & calumniae Magdeburgensium, quibus in primis sex Centuriis conantur Monasticae cum vitae antiquitatem, tum historiae ueritatem conuellere. pag. 169.
- 2 Referuntur aliae rationes & commenta Magdeburgensium, quibus ipsum Monasticam vitam institutum conuellere & impietatis arguere nituntur. pag. 177.
- 3 Occurrit superioribus Magdeburgensium argumentis & calumniis, toto responso in quatuor partes distributo; & ostenditur, vt cetera Christianae vitae instituta, ita & vitam Monasticam fuisse in veteri testamento adumbratam, nec quarto saeculo, sed Apostolorum tempore incepisse. pag. 184.
- 4 Monasticae vitae neque consilia, neque exempla in nouo testamento, imo neque praecipua, si non de suscipiendis, certe de votis praestandis deesse: & Mariam Dei genetricem uirginitatem uouisse: de qua eiusdem praesentatione, quam Magdeburgenses irridunt. pag. 193.
- 5 Frustra à Magdeburgensibus aut negari libros, qui extant, esse Dionysij Arcopagita, aut quae de Monachis scribit, ab eis reprehendi. pag. 197.
- 6 Respondetur ad Magdeburgenses, tum quod ex Chrylostomo asserant, ne vestigium quidem Monachi fuisse Pauli Apostoli tempore: tum quod Ioannem Baptistam Eremitam fuisse negent. pag. 200.
- 7 Historiam Monasticam à grauisimis, doctissimis, sanctissimis, & antiquissimis patribus esse scriptam; quos vniuersos, Magdeburgenses conuictis lacerant. pag. 206.

Hilarij

- 8 Hilarij & Epiphaniij testimonia, quae contra vitam Monasticam à Magdeburgensibus proferuntur, adeo nihil ei aduersari, vt multo magis eam confirmet: Item aliae quaedam eorum fraudes aperiantur. pag. 211.
- 9 Defenditur contra Magdeburgenses Malchi, & in eo reliquorum fere omnium Monachorum historia: & disceptatur; An contra parentum consensum vita Monastica suscipi possit. pag. 215.
- 10 Repelluntur Magdeburgensium, & aliorum contra Romanum pontificem calumniae; & ostenditur non per illos sed per Euangelicos matrimonia rumpi, & non licere, dimissa propter fornicationem uxore, aliam ducere. pag. 218.
- 11 Referuntur variae historiae, & exempla perpetuae mutuo coniugum inter se consensu continentiae. pag. 222.
- 12 An liceat, relicta sponsa, ingredi religionem. pag. 228.
- 13 Defenditur Malchus contra calumnias Magdeburgensium propter furtum, quod ei obiciunt: Historia praeterea Alexij, Pappulae & aliorum Monachorum ab eorundem calumniis vindicatur. pag. 233.
- 14 Historia Malchi & aliorum Monachorum, quibus ferae aut pepercisse, aut oblectantes fuisse traduntur, defenditur: & Hieronymum vitam Pauli serio scripsisse declaratur. pag. 237.
- 15 Excusatur Malchus de cogitatione homicidij: & deteguntur Magdeburgensium calumniae contra alios Monachos, quos sui homicidas haberi volunt propter vitam austeritatem. pag. 242.
- 16 An vita Monastica sit cultus Dei. pag. 245.
- 17 Ostenditur quanta fuerit Antonij, Pauli, Hilarij, & Hieronymi in solitudine viuendi austeritas; vt, si reliqui Monachi in iustam Magdeburgensium reprehensionem incidant, necesse sit & illos incidere. pag. 248.
- 18 Refutantur calumniae Magdeburgensium contra Simeonem de ipsius calumnia. pag. 255.
- 19 Scripturas, quae à Magdeburgensibus contra vitam Monasticam proferuntur, nihil ei aduersari. pag. 260.
- 20 Ostenditur contra Magdeburgensium calumnias, Antonium, & alios Monachos, quamuis in abditissima solitudine positos, plurimum tamen rebus humanis profuisse: & defenditur factum Pioris contra eorundem calumnias. pag. 262.
- 21 Cyprianum & Chrylostomum non permisisse virginibus matrimonium post votum: nec quorundam vitia trahi debere ad totius vitae monasticae contumeliosam vituperationem. pag. 269.
- 22 Non laborasse haeresi aliqua Monachos, quos Palladius celebrat: praeterea Hellinij, Pachonij, Apellis, Martij & aliorum Monachorum historiae contra calumnias Magdeburgensium asseruntur. pag. 273.
- 23 Deteguntur calumniae Magdeburgensium contra Monachos, quasi grauiora peccata leuiora, leuiora grauius puniant. pag. 279.
- 24 Aperiantur calumniae Magdeburgensium contra historiam Simeonis, qui Stultus dictus est; & multa ostenduntur, quae videntur à prophetis absurde, & ridicule, imo impie acta, si quis externam rerum faciem tantum consideret. pag. 280.
- 25 Calumniae Magdeburgensium contra Patroclum, Martium, & alios Monachos, atque in primis contra D. Benedictum. pag. 283.
- 26 Miracula Eucharistiae in carnem conuersae defenduntur contra Magdeburgenses. pag. 286.
- 27 Caluini calumniae contra priuatam Confessionem, quam ex Nestarij historia frustra oppugnat, confutantur: & ostenditur, quam peruerse Sozomenum Muculus in hac causa sit interpretatus. pag. 290.
- 28 Quanti faciant priuatam Confessionem noui in India Christiani, & quaedam miracula quae circa eandem obuenerunt, referuntur. pag. 296.

INDEX
DIALOCI III.
CAPITA.

- CAP. 1. Quenam potissimum Magdeburgenses & Apologetici in Anglia proferunt contra Intercessionem & Inuocationem Sanctorum. pag. 302.
- 2 Ex ipsa Magdeburgensium historia euidenter ostenditur prioris Ecclesiae ad 500. annos patres, idem de sanctorum intercessione & inuocatione sensisse, quod Catholica hodie sentit Ecclesia. pag. 306.
- 3 Dissipantur insignes Magdeburgensium calumniae, quibus Cypriani, Origenis, Augustini, Chrysostomi, Ambrosij & aliorum patrum libros, vel ipsorum non esse genuinos, vel si sint, corruptos esse contendunt. pag. 307.
- 4 In illis solum patribus quos Magdeburgenses pratermisere; qui que intra primos quingentos à Christo nato annos scripsere; de fide primae Ecclesiae in hac inuocationis causa, amplissima extare testimonia. pag. 317.
- 5 Theodosius Imperator defenditur à calumniis Magdeburgensium, & testimonia Chalcedonenſis Synhodi, & aliarum Oecumenicarum Synhodorum citantur pro inuocatione Sanctorum. pag. 319.
- 6 Ambrosium, Epiphanium, Hieronymum, Cyrillum, Eusebium, atque Origenem, quos Magdeburgenses & alij Euangelici contra Sanctorum opem & honorem citant, nihil ei aduersari. pag. 325.
- 7 Scripturas Sacras non prohibere Sanctorum inuocationem; & quare & quo modo Angeli se adorari prohibuerint; nec ideo reiiciendam hanc inuocationem quia in litteris sacris nihil de ea praecipitur; nec deesse tamen eius rei in Scripturis exempla. pag. 329.
- 8 Respondetur ad ea, quae Apologetici in Anglia producunt contra Sanctorum inuocationem & peculiare patronos. Fraus praeterea eorum detegitur, qua citat Bernardum, nullo ipsius libro nominato. pag. 335.
- 9 Repelluntur Magdeburgensium calumniae contra Martyrum historias, quas ideo suspectas haberi volunt, quod tradant multos Martyrum nullo alio quam gladij supplicio interfici potuisse. pag. 342.
- 10 Refutantur ea, quae Magdeburgenses obiciunt contra Sanctorum apparitiones. pag. 345.
- 11 Enumerantur patres quarti & quinti potissimum saeculi, & eorum libri indicantur, in quibus mentio fit de apparitionibus Sanctorum. Respondetur praeterea nonnullis alijs Magdeburgensium contra easdem obiectis, partim ex Scripturis, partim aliunde sumtis. pag. 349.
- 12 Recensentur Magdeburgensium in sex primis Centurijs obiecta tam contra Sanctorum post obitum miracula, ad eorum siue sepulera, siue reliquias, siue alibi designata; quam contra Translationes eorundem. pag. 357.
- 13 Respondetur ad argumenta Magdeburgensium: & primum fraudes & calumniae eorum in historia Protasij & Geruasij; Nazarij & Celsi Martyrum describenda aperiuntur. pag. 361.
- 14 Aperiuntur impudentissimae Magdeburgensium calumniae contra Translationes Sanctorum. pag. 365.
- 15 Refutantur insignes Magdeburgensium calumniae contra historiam & miracula Mamae & Babylae martyrum. pag. 367.
- 16 Repelluntur Magdeburgensium calumniae contra Translationes Sanctorum. pag. 379.
- 17 Insignis Magdeburgensium impostura detegitur, qua pro Erasmo Gregorium supposuerunt: & duo ingentia mendacia, quorum altero negant in Augustino, aut Ambrosio vocem Misiae extare, altero adfirmant Natalitiam Martyrum à Montanistis in Ecclesiam fuisse inducta. pag. 381.
- 18 Non ideo aliquid in Catholica Ecclesia iam receptum, esse reprehendendum, quod idem olim in templis Ethnicorum sit uisatum. pag. 385.

Quenam

CAPITVM.

- 19 Quenam in Centurijs Magdeburgensium Idola conspiciantur. pag. 388.
- 20 Calumniae Magdeburgensium contra Theodoretum & patres Carthagenenses discutuntur. pag. 389.
- 21 Magdeburgenses, quae contra Sanctos oblatrant, ab Ethnicis & veteribus hereticis sumisse. Ex Cyrillo praeterea atque Augustino ostenditur, quare & quo modo Sanctos colamus: & varia patrum testimonia de miraculis sanctorum post mortem indicantur. pag. 392.
- 22 Refutantur insignes Caluini calumniae contra miracula Ieremiae prophetae. Agitur praeterea de miraculis verae Ecclesiae, quae praestigias Ecclesiae adulterinae obruant. pag. 397.
- 23 Contra quos scripsit D. Augustinus cum diceret [contra Mirabilios, cautos nos fecit Dominus] nec sensisse eum de miraculis Catholicae Ecclesiae, siue alibi ad martyrum sepulcra editis, ut nugatur Caluinus. pag. 402.
- 24 Admirabilis Euphemiae historia contra Magdeburgensium calumnias defenditur: variaque eorum fraudes aperiuntur. pag. 407.
- 25 Dissipantur Magdeburgensium calumniae contra patres sexti saeculi, qui sanctorum post mortem miracula describunt. pag. 411.
- 26 Detegitur versutia Magdeburgensium, qui callide sibi cauent ab omni Sophronij & Procopij insignium sexto saeculo scriptorum mentione, à quibus Sanctorum post obitum miracula, quae tum temporis contigerunt, luculenter sunt descripta. pag. 418.
- 27 Habere suos singulas nationes praecipuos quosdam patronos & diuos tutelares. pag. 424.
- 28 Specialia quaedam Sanctorum miracula, quae certis locis nostra aetate contigerunt. pag. 431.
- 29 De miraculis Sanctorum post eorum obitum in nouo orbe: & de prouidentia Dei, quae non ea solum, sed & antiqua Sanctorum miracula atque historias in Latina Ecclesia vel nunquam antea cognitae, vel obliuione iam sepultas nuper à Graecia nobis suppeditauit. pag. 437.
- 30 Solas Magdeburgensium Centurias satis inulta suppeditare ad Catholicam fidem confirmandam. Id quod ostenditur ex patribus, quos ipsi contra se in causa liberi arbitrij, & iustificationis nostrae per fidem & opera citant. pag. 447.

DIALOCI QVARTI
CAPITA.

- CAP. 1. Proponuntur duo Euangelicorum contra Imagines obiecta, alterum de templis Adriani, quae erant sine simulacris; alterum de edicto Theodosij, ne quis Imaginem Christi vel pingat vel sculpat. Quibus additur ex Apologia Anglicana Theodosium fuisse iudicem rerum Ecclesiasticarum. pag. 450.
- 2 Templum Adriani nihil adiuuare causam Iconomachorum. Inaudita Magdeburgensium calumnia contra Imaginem Christi apud Paneadem exploditur: & factum Theodosij, quo Apologetici in Anglia contendunt, illum iudicem fuisse in rebus religionis, expenditur. pag. 452.
- 3 Quanti Constantinus Crucem fecerit, quamque admiranda Crucis fuerint illis temporibus miracula. Magdeburgensium insignis calumnia contra Helenam, quam fingunt non inuenisse Crucem, & superstitiosam appellat propter Hierosolymitanam protectionem. pag. 458.
- 4 Quam longe Magdeburgensium & Apologetici absint à fide & religione Constantini Magni. Multae causae adferuntur, cur non sit credibile Theodosium talem legem sanxisse, qualem Euangelici obtinent. pag. 465.
- 5 Recensentur ea, quae potissimum Magdeburgenses in sex primis Centurijs proferunt contra Christi Crucem & Imagines. pag. 469.
- 6 Amplissima patrum ad 600. à Christo annos testimonia de Cruce & eius virtute, quae Magdeburgenses callide suppresserunt. His additur ad nonnulla Magdeburgensium

- burgensium argumenta responsio: vbi multae obiter eorum fraudes & calumniae deteguntur. pag. 473.
- 7 De Cruce & Imaginibus sententia D. Augustini explicatur contra Magdeburgenses, qui his de rebus illius testimonia partim pro se citant, partim calumnie eludunt: & ostenditur, Imagines fuisse in Ecclesia ante Augustini tempora. pag. 489.
- 8 Ostenditur malitiosa Magdeburgensium fraus, qui ita rem tractant, quasi sexto potissimum saeculo patres falsa de Cruce, & Imaginum miraculis scripserint: cum prorsus à primis quingentorum annorum scriptoribus ea in re conuincantur erroris & mendacij. pag. 495.
- 9 De calumniis & conuiciis Magdeburgensium contra pias Catholicorum ad sanctum Pascha caeremonias. Coniecturae adferuntur, quid horrenda prodigia Crucis, & aliorum passionis Christi insignium in aere nostris temporibus visa portenderint. pag. 501.
- 10 Quae sit longa littera apud Plautum; & quanti Crucem fecerint Arcadius & Honorius Imperatores, Theodosij filij. pag. 509.
- 11 Ostenditur edictum Theodosij, quod Euangelici proferunt, adulteratum & vitiatum esse: deinde verum edictum apponitur. pag. 511.
- 12 Cuiusmodi fuerint & qua vitae turpitudine, siue principes, siue alij, qui Christi & Sanctorum Imagines infectari sunt. Insignia quaedam Pantaleonis & Vesthemeri mendacia notantur & refelluntur. pag. 516.
- 13 Theodorum Lascarim non fuisse eiectum Imperio, quod in Concilio Lugdunensi Imagines restituere voluerat; & quid in eo Concilio inter Graecos & Latinos actum sit, ex Graecorum historiis explicatur. pag. 524.
- 14 Summa Concilij ab Iconomachis Constantinopoli, imperante Constantino Copronymo, habiti explicatur. pag. 528.
- 15 Conuellitur Pseudosynodus Constantinopolitana ex actis Nicanae secundae Synodi in compendium contractis. Varia hic miracula, quae fuerunt ad Crucem & Imagines edita recensentur. pag. 534.
- 16 Referuntur insignia quaedam nostri temporis in Europa miracula, ad Crucem & Imagines edita. pag. 551.
- 17 Recensentur miracula in nouo orbe ad Crucem & Imagines edita. pag. 556.
- 18 Argumenta Euangelicorum, quibus probare conantur, librum contra Imagines sub Caroli Magni nomine, sed falso editum, esse ipsius verum & genuinum. Locus item Ambrosij afferitur, quem Euangelicus in cōcione Anglicana Ecclesiastes contra adorationem Crucis citat. pag. 560.
- 19 Respondetur ad ea argumenta, quae in priori capite ex Euangelicis sumta sunt, quibus illi contendunt, se conuicisse, eum, qui Caroli Magni nomine circumfertur, verum esse ipsius librum. Quibus interfertur refutatio eorum, quae ex Ambrosio & Gregorio contra Imaginum & Crucis adorationem allata ibidem sunt. pag. 565.

DIALOGI QUINTI
CAPITA.

- CAP. 1. Caluini argumenta contra Nicenam secundam Synodum ex libro, qui Caroli Magni nomine circumfertur, vt ipse Caluinus praese fert, mutuata. pag. 590.
- 2 Caluinum, patribus, quorum auctoritate Nicana Synodus nititur, praetermissis, in ipsos duntaxat: Nicenos patres callide & iniuste inuehere. Magna Latini & Graeci sermonis in Pseudocarolo imperitia, multae fraudes & calumniae indicantur: à quibus longe abfuisse Carolum Magnum, est credibile. pag. 592.

Calui-

- 3 Caluini dissipantur calumniae contra patres Nicenos de lucerna sub modio. pag. 598.
- 4 Pseudocaroli & Caluini variae conteruntur calumniae contra Epistolam Adriani Romani pontificis. pag. 601.
- 5 Picuras esse libros rudis & imperitiae multitudinis: & quibus potissimum de causis in Ecclesia habeantur. pag. 609.
- 6 Repelluntur calumniae Caluini tam contra Ioannem Legatum, quam Theodorum Episcopum: & confirmatur historia de adoratione Imaginis Sanctissimae Dei genitricis Mariae. pag. 613.
- 7 Virgam à Jacob adoratam Crucis Christi & Imaginum adorationem praesignificasse & quod omnis nostra referatur adoratio. pag. 617.
- 8 Verbum illum [Adorate scabellum pedum eius] apposite referri ad Imaginum adorationem ostenditur contra Caluinum: & Constantinum Constantiae Episcopum vere dixisse Iconomachos Samaritanis deteriores. pag. 622.
- 9 Impudentissima euentatur Caluini calumnia contra Constantinum & reliquos patres Nicenos, quibus inde inuidiam malitiose conflare conatus est, quod dixerunt latrariam & sacrificium Imaginibus debere; cum ab ea impietate tam longe abfuerint, vt contrarium prorsus asseruerint. Laurentij Hunfredi calumnia in Scholasticos de dulcia & latraria distinctione dissipatur. pag. 628.
- 10 Conuicia, quibus Caluinus Nicenos patres consectatur, in ipsum recidere: nec mirum esse, si eos maledictis incessat, cum in Nicanae & aliarum Synodorum antiquissimos patres indigne & contumeliose debacchetur. pag. 636.
- 11 Caluinum inepte eodem in libro fingere, Romanos pontifices à Carolo Magno propter Imagines oppugnari, & tamen ab eodem maximis possessionibus auctos, nec non ipsum Carolum ab eisdem ad imperium Occidentis cum iniuria Graecorum prouectum. Praeposteram esse & inanem Caluini de Chilperico Francorum rege ab imperio per Romanum pontificem deiecto querelam. pag. 639.
- 12 Qua potissimum de causa auctores Apologiae Anglicanae falsam & adulterinam Caroli Synodum tantifaciant. pag. 643.
- 13 Synodos, quas Apologetici in Anglia ad suae factionis patrocinium citant, nihil cum eis sed contra eos facere: & Apologeticos quaedam de Synodo Francfordiensi, quorum nec Caluinus, nec Illyricus, nec Eli Philii, qui Pseudocaroli libri primus euulgauit, mentionem vllam fecerunt, falso asseruisse, nec vllum tamen auctorem, vnde ea acceperint, nominare. pag. 649.
- 14 Apologeticos in Anglia à Carolo, & vera Synodo Francfordiensi, non solum in causa Imaginum, sed & in Romani pontificis auctoritate, quam maxime detestantur, redargui. pag. 646.
- 15 Quamuis vera essent; quae auctores Apologiae Anglicanae de Synodo Francfordiensi temere asseruerant, nihil tamen eorum factionem inde promoueri. pag. 648.
- 16 Respondetur ad canonem Elibertinum, quem auctores Apologiae Anglicanae contra Imagines proferunt: & confutatur mendacium eorundem de numero patrum Tridentinorum. pag. 660.
- 17 Epiphaniij, quod auctores Apologiae Anglicanae contra Imagines proferunt, testimonium expenditur: & eundem Epiphanium omnia Apologiae falsa dogmata oppugnare & subuertere indicatur. pag. 666.
- 18 Confutantur variae calumniae, & mendacia Balaei contra D. Augustinum Anglorum Apostolum; & in primis de atroci caede Monachorum. pag. 670.
- 19 Quantae fidei sit historia Galfridi Monumetensis, ex qua potissimum Balaeus & Magdeburgenses in Augustinum Anglorum Apostolum culpam caedis Monasticae conferunt. Veteres Britannos eam coluisse religionem, quam Euangelici isti calumniantur, Mendacia Balaei contra D. Bonifacium Anglum, Germanorum Apostolum. pag. 678.

- 20 Epiphanium Imaginem Christi non violasse, vt auctores Apologiae Anglicanae fingunt, eosdemque locum Hieronymi corrupisse & deprauasse. pag. 691.
- 21 Haereses multae & falsa dogmata Apologiae Anglicanae recensentur. Recens Tridentinae Synodi decretum de Imaginum cultu & Sanctorum Inuocatione recitatur. Apologiae Ecclesiae Anglicanae auctores, dum in Imagines ex Epiphanio (vt videri volunt) temere inuehuntur & tragicè vociferantur, sui officij erga Serenissimam Angliae reginam oblitos, eam praeter fas & aequum licet oblique non obicire tamen pertrinxisse. pag. 706.
- 22 De iis, qui nuper capitali supplicio affecti sunt, quod nullum Imaginibus honore tribuendum pertinaciter defenderint: & de variis eorum dictis ac factis. pag. 713.
- 23 Confutantur ea, quae in superiori capite de pseudomartyribus Iconomachorum dicta sunt. pag. 716.
- 24 De praclaris tam Martyribus, quam Confessoribus sub Iconomachis, qui Pseudomartyribus, quorum supra mentio facta est, opponuntur; deque miraculis eorum non modo dum viuissent, sed etiam post obitum. pag. 723.
- 25 Ex Crispino, Foxo, auctoribus Apologiae Anglicanae, & alijs Euangelicis breuiter commemorantur Pseudomartyrum, qui peruersa religionis, id est, impietatis causa supplicio mortis affecti sunt, insigniores dotes, miracula, visiones, vaticinia; de quibus illi plurimum falso gloriantur; & vt argumentis maximi momenti abutuntur ad fidem simplicioribus & incautis hominibus faciendam; illorum de rebus fidei dogmata esse vndiquaque vera. pag. 727.

D I A L O G I S E X T I

C A P I T A

- C A P. 1. Non esse attendendum, quid, aut quam fortiter; sed quam ob causam quis patiat. Vera fortitudo in quo consistat. pag. 738.
- 2 Turcas mori potius nonnunquam voluisse, quam suam superstitionem deserere: & pro martyribus celebrari à Foxo non solum hereticos, sed & fures, facilegros, reos maiestatis laesa, aliasque id genus Rerumpub. pestes. pag. 745.
- 3 Non esse nouum & insolens, vt haeretici vel pro fide Christi, vel pro sua haeresi moriantur: & cur plures hodie sint Pseudomartyres, quam vllò antea seculo. Pseudomartyres laudem veri Martyrij aucupari; vt solent sepe vitia virtutum quandam speciem praese ferre. pag. 751.
- 4 Haeticos, licet pro Christo tormenta aut mortem patiantur, non tamen esse dicendos Martyres. pag. 758.
- 5 Qui ob haesim suam moriuntur, quod faciunt omnes nostri hodie Pseudomartyres, omnium mortalium maximè sunt detestandi. pag. 766.
- 6 Haeretici cur suo iudicio damnati dicantur; & haeticos ignorare se haeticos esse, atque ideo haesim esse omnium malorum maximum. pag. 768.
- 7 Cur, qui in vno articulo fidei pertinaciter erret, sit haeticus, etiam si reliquos omnes credat. pag. 770.
- 8 Cyprianum, licet grauiter errarit, non fuisse tamen haeticum; & Cyprianum omnes istos hodie Pseudomartyres, vt haeticos damnare. pag. 776.
- 9 Pauca illa Apologeticorum verba [*omnem iam prope terrarum orbem aperire oculos ad adspiciendam lucem*] tria insignia mendacia complecti, de admirabili Dei prouidentia, qui vt optimus paterfamilias pro grege aut demortuo, aut per Mahometanos & haeticos immunito, nouum orbem Christianum substituerit. Multa memorabilia de pueris Indicis. pag. 780.
- 10 Apologeticos & alios Euangelicos temere mirari sectam suam ita esse auctam, & frustra eos vagam, imperitamque multitudinem in argumentum veritatis arripere. Quibus additur causa cur hodie secta ita sit multiplicata. pag. 787.
- 11 Ruituram tempore hanc, quantumuis iam numerosam sectam Euangelicam, multosque ab ea quotidie desciscere, vt olim Augustinus à Manichaeis, postquam nouem annis eorum haesi fuisse irretitus. pag. 792.

- 12 Pseudomartyribus istis infiniti veteres Catholicae Ecclesiae Martyres opponuntur. Adrianus in Germanico suo Pseudomartyrologio, frustra ad defensionem falsorum martyrum suorum ex Paulo, Irenaeo, & veteribus Martyribus nonnulla arripere. pag. 794.
- 13 Nullo iure Martyrij pro Christo laudem Pseudomartyres Euangelicos vindicare sibi posse. An veteres Prophetae occisi, Machabaei & Innocentes, quos Herodes interfecit, sint dicendi Martyres. Triplex esse in Ecclesia Martyrium. pag. 798.
- 14 Plures veros Martyres recenti memoria à Canibalis fuisse deuoratos, quam sint omnes, quos secta pepererint. Ex horribili Lutheranorum atque Zuinglianorum iniuicem, & Lutheranorum inter se, atque Zuinglianorum inter se dissidio ostenditur, neutros illorum esse Martyres; & primum de sola Zuinglianorum in causa Eucharistiae inter se discordia. pag. 801.
- 15 Quanta sit Apologeticorum impudentia, qui nullam aut leuem inter Zuinglianos & Lutheranos discordiam fingunt. pag. 812.
- 16 De nouis & antehac inauditis Factis à Foxo Pseudomartyrum praecone inuentis & publicatis: in quibus non modo Lutherani & Zuingliani, sed alij etiam haeretici & malefici, veris Ecclesiae Martyribus delictis, in eorum loca supponuntur: Zuinglianos item cum Lutheranis non consistere; & alteros alteros vicissim expungere; nec non & alios omnes maleficae & haereticae factionis ascesas in Martyrum Calendarium iniuste intrudi, & proinde excludi debere ostenditur. pag. 817.
- 17 Fabulosa Foxi figmenta de causa & circumstantiis iusti de Guiljelmo Coubrigio haeretico summi supplicij expoluntur; & vera eiusdem historia, bona fide explicatur. pag. 851.
- 18 Lutheranos non esse veros Martyres, sed quod Lutherus multas veteres haereses, in quibus & pro quibus pertinaciter ipsius affecta mori non reformidant, ex Orco reuocauerit. pag. 861.
- 19 Refelluntur Apologeticorum calumniae, tum contra sanctissimum & doctissimum virum, Stanislauum Hosium, quem ridicula Metamorphosi in Suencfeldianum transformare conantur: tum contra alios Catholicos, quos Scripturas sacras libros haeticorum appellare, & Lutherum falso accusare, quod tumultui rusticorum dederit occasionem, scribunt. pag. 864.
- 20 Frustra Euangelicos vociferari, scripturas à se stare, aut se non esse haeticos: & quot qualesque haereses solus Lutherus excitarit. Quis nam sit dicendus haeticus ex Origenis sententia. pag. 871.
- 21 Lutherum & omnes haeticos affirmare, si Augustino credimus, Christum in carne non venisse; & licet infesti sint Zuingliani Lutherani propter Eucharistiam, negare tamen & ipsos corpus Christi; dedisseque Zuingliani erroris sui occasionem. Lutheranos, qui obierunt, ne transsubstantiationem Eucharistiae confiterentur, non pro fide, sed pro sensibus suis obiisse. pag. 877.
- 22 In quibus Pseudomartyrum & veterum haeticorum mores atque facta conueniant, Apologeticorum in catholicos de Origine corrupto, calumnia retunditur. pag. 885.
- 23 Ostenditur quam longe absint Euangelici Pseudomartyres, à Fructuosi martiris & sociorum eius exemplo. pag. 894.
- 24 Incredibile videri, Deum voluisse Euangelium suum, etiam si obliuione sepultum in desuetudinem abiisset, per istiusmodi Euangelicos restituere: de quibus illud Euangelij dici potest; Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Licet Catholicorum mores mali sint; hoc tamen non ex doctrinae genere, vt in Euangelicis, accidere. pag. 896.
- 25 Ex Erasmo atque adeo Luthero ostenditur, puriores esse Catholicorum, quam Euangelicorum mores, eosque esse solito longè deteriores. pag. 903.
- 26 Quam false & ineptè, idque ad totius Calendarij sui subuersionem, Foxus retulerit Erasmus in sacrosanctos illos suos Factos. pag. 906.
- 27 Ioannem Picum Mirandulam immerito in Calendarium Foxi esse relatum; & totum iam Foxi Catalogum esse exinanitum, exactis inde Anabaptistis per Lutheranos. pag. 912.

I N D E X

- ranos & Zuinglianos, Zuinglianis autem per Lutheranos, utriusq; verò per Erasmi & Picum Mirandulam. pag. 910.
- 28 Apologeticis euilantibus de iniusta Pseudomartyrum suorum nece respondendum, quod Parmenianis olim respòdit Augustinus: & in illis esse cor illud durum, quod describit Bernardus. Verum Martyrium facere ex malo optimum; Pseudomartyrium ex malo pessimum. pag. 915.
- 29 Nulla esse vera miracula apud hæreticos, sed solos Catholicos. Qualia censenda sint veterum & recentium hæreticorum miracula. pag. 919.
- 30 Refelluntur, quæ de testimonio Academiæ Oxoniensis pro VVicleuo, & quæ de terre motu atque fulmine, dum VVicleus causam suam coram Episcopis diceret, Foxus comminiscitur. pag. 922.
- 31 Lutheri insignis arrogantia, qui vaticinium de se, quasi Hufio auctore, confluxit, & stupenda eiusdem arrogantia atque stultitia in actis VVormatiensibus scribendis. Frustra Lutherum Hufio tantum tribuere, quem Zuingliani potius ad se trahunt utpote germanum VVicleui discipulum. pag. 925.
- 32 Cuiusmodi fuerint visiones Carlostadij, Zuinglij, & Cutheberti Simsoni Pseudomartyris Anglici. pag. 930.
- 33 De visionibus, spiritus afflatu, & aliis Lutheri dotibus; & quàm temere ei vaticinium Sleidanus adscripserit. pag. 934.
- 34 De insigni Sleidani fraude & in Deū ingratitude, qui in sua nostri tēporis historia nullā noui orbis mentionē fecerit. Cuius tã perfidiosi filitij causa ostēditur. pag. 940.
- 35 De insigni Sleidani mendaciō, quo fingit Osiandrum viuo Luthero non ausum contradicere, in causa iustificationis. pag. 946.
- 36 De visionibus & donis Samuelis atque Tindalli, de naue quam Foxus combustā ait ad incendium Gardineri, & admirandis Lulitanorum nauigationibus, atque infinito populo per eos recenti memoria ad Christi fidem conuerso. pag. 949.
- 37 Refelluntur ea, quibus Foxus Middletonum & Cobhamū vates fuisse colligit. Quàm inepte idem Cobhami incendium cum Eliæ curru compararit. Mendacium Philippi Melanctonis de Cheremone exploditur. pag. 953.
- 38 Confutantur mendacia Crispini de Pseudomartyribus, quos excētis linguis esse loquutos fingit. De qua re insignis veterum & Catholicæ Ecclesiæ Martyrum historia narratur; & Magdeburgensium in eadem recensenda fraus detegitur. pag. 956.
- 39 De Georgio Bainamo, qui ia stabat se nullos in igne dolores sensisse: & alio quodam anonymo, Pseudomartyribus, de miraculoso Ioannis Marbeci Palsis, qui hodie uiuit, apud Foxum martyrio: de quæ Trigaleti & aliorū falsis visionibus; & quo modo veræ visiones à falsis discernantur. pag. 959.
- 40 Comparatio Foxi, qua Pseudomartyres suos cum veteribus Catholicæ Ecclesiæ martyribus confert, quàm iniqua & falsa sit, ostēditur. pag. 967.
- 41 De martyrio Catholicorum tam in Bohemia, quo tempore Hufitarum ibi infecta coepit virus suum diffundere, quàm nostra memoria in nouo orbe. pag. 973.
- 42 Foxo cum reliquos Euangelicos, tum Caluinum maxime in eo aduersari, quod Ciuilem Magistratum pro capite Ecclesiæ agnoscat. pag. 977.
- 43 Nullos Euangelicos præter Foxum & Apologeticos in Anglia agnosceret ciuilem Magistratum pro capite Ecclesiæ: imo Lutherum, Caluinum & Magdeburgenses eidem maxime aduersari. pag. 989.
- 44 De Ioanne Fischero Episcopo Roffensi, Thoma Moro, Carthusianis & aliis sanctissimis viris, qui pro Catholica fide recens in Anglia morte occubuerunt: quique omnibus Pseudomartyribus non opponendi modo, sed præponendi etiã sunt, quippe quibus sinō numero, quem Foxus data opera verbis extenuat, certe bonitate causa & merito longè præponderant. pag. 991.
- 45 Duo testimonia Gregorij primi, quib⁹ demonstratur veros Martyres esse in sola Catholica Ecclesia, peruersa Magdeburgensium interpretatio alterius testimonij. pag. 997.
- 46 Explicatur qualis sit Euangelicæ Ecclesiæ forma. Testimonia quæ dā D. August. quib⁹ mētes infirmiorū & nutantium in periculosis schismatū tēporibus corroborētur. Orationibus magis, quàm disceptationibus contra hæreticos agendum. pag. 999.

HÆC IN QVINQVE POSTERIORIBVS
DIALOGIS, PARTIM IN CONTEXTV, PARTIM
in margine exteriori emendanda sunt,
vel adiicienda.

Pagina 179. versu .24. ne memoria quidem. P. 182. v. 15. perfectionē. v. 31. exclamarint. P. 197. v. 15. dicerē. P. 194. v. 17. præminentius. P. 197. v. 35. Damasceni, Hilduuni, Pachymeri, dele. Theophilacti. P. 198. v. 11. Syngeli. P. 201. v. 8. sententiam. P. 213. v. 14. quemquam. P. 216. v. 8. valde. P. 224. v. 10. adsciuisset. P. 235. v. 6. nunc septimum præceptum. P. 236. v. 22. Pambonem, Paphnutium. P. 237. v. 31. Gregorius Romanus de Monacho sui sæculi, qui oratione rupem loco mouerat, & Gregorius Nysienus de Gregorio Neocesariensi. P. 245. v. 6. auctoritatis fuit. vt. v. 19. cubā vocat, quinque. P. 246. v. 22. cultum. P. 247. v. 34. in cœlis. P. 248. v. 1. seras. v. 2. eo colloquium miscens. P. 272. v. 35. expertus meliores, quàm eos. P. 286. v. 22. Quis iam est. P. 305. v. 23. Ecclesia, quin ita sit facient. P. 303. v. 17. in cœlis. P. 297. v. 28. multi, dum ad. P. 305. v. 23. Ecclesia, quin ita sit facient. P. 311. v. 22. In margine: Quod sit. P. 318. v. 27. Eunodij. P. 322. v. 12. pro aliis. P. 323. v. 26. auctorum. P. 327. v. 15. orari à nobis. P. 332. v. 9. mortuus peccantibus posteris suis succurrerit. P. 338. v. 11. hospites. P. 341. v. 8. Nullam. P. 342. v. 3. nostras ipsorum. P. 351. v. 20. audiuisset. P. 361. v. 24. qualis pane ducetos ante nostram memoriã annos rusticis. P. 371. v. 17. In marg. 1342. P. 369. v. 27. In marg. Apologeticos in. P. 371. v. 13. causis ipsas nobis. P. 373. v. 31. opere, & non. P. 375. v. 8. Chrysofomo habebimus. P. 383. v. 23. precatio. P. 384. v. 11. In marg. de natalicis Sanctorum. P. 390. v. 18. liberant. P. 395. v. 18. Victore. v. 23. alid: Martiniani. P. 396. v. 1. succumberet. v. 6. medente. P. 397. v. 4. Monarcharū. P. 415. v. 20. expugnarint. P. 416. v. 35. diuinitus castigati, quod more idololatrarum eius fores serui coronauerant? P. 419. v. 26. Tzeman. P. 430. v. 16. Berindicat. P. 421. v. 6. Mina & Minzi. P. 424. v. 33. iamque. P. 425. v. 1. Si Germani. P. 430. v. 16. Berindicat. P. 444. v. 8. vt sint, qui putent eam vix toti Christianorum Europæ. v. 19. manximo. P. 448. v. 11. satis. P. 449. v. 3. Eunodij. P. 451. v. 7. In marg. Adrianū iussisse. P. 453. v. 32. quinginta casti. P. 459. v. 4. quam. P. 462. v. 13. intercederet. P. 463. v. 26. In marg. Casares Episcopus. P. 464. v. 8. minus religionis, minus. v. 17. videmus. v. 19. excideretur. v. 21. omnibus. P. 465. v. 8. quippe que. P. 471. v. 5. In marg. cõferunt. v. 33. rogū & ligna. P. 476. v. 35. Viratas istas. P. 480. v. 15. veneficia. P. 485. v. 2. adipsicerentur. P. 487. v. 21. tantū abfunt. vt. P. 498. v. 34. ideo. P. 502. v. 4. fortē nō doleat. P. 514. v. 22. In marg. cruce humi pingi. v. 35. magis nō hæreat. P. 517. v. 27. poterūt. P. 530. v. 10. mortietē. v. 19. sacra Trinitate. P. 532. v. 16. nō modo corā. P. 533. v. 4. reductum postea, atque. P. 544. v. 9. In marg. Christi secundum carnē. P. 546. v. 18. Heth. v. 29. ducetos prope. v. 31. imaginis. P. 554. v. 13. In marg. Demonia ca. P. 556. v. 30. illinc. P. 557. v. 20. Congerorū. v. 22. In marg. Congerorū regis. P. 558. v. 4. qua. P. 559. v. 22. emanarit, & quasi. P. 561. v. 6. instruxisse. v. 19. hominum in historiis ignorantia. P. 562. v. 9. omnino tum tēporis. v. 32. cõgisse; Carololum verò viginti. P. 563. v. 23. in medium. P. 567. v. 28. suppositicios. v. 31. conseruatio, nullā tarolum. P. 568. v. 11. cap. 83. v. 12. v. 20. animarū Christianorū. P. 569. v. 5. quem Ionas paternam. P. 573. v. 5. In marg. 2. Synhodo testimonij. v. 22. Irruunt enim in. P. 583. v. 6. Ludouici x i. v. 22. P. 585. v. 5. In marg. 2. Synhodo testimonij. v. 22. Irruunt enim in. P. 583. v. 6. Ludouici x i. v. 22. In Ludouici Pij. P. 585. v. 11. Occidentis. v. 4. venerationi. v. 30. Maris. P. 587. v. 3. est: Nicenam in P. 589. v. 18. ducentos fere quàm. P. 599. v. 26. non fortē à patribus. P. 601. v. 24. Trophonij. P. 603. v. 35. Quod inquit, statuit lapidem Iacob, quem sibi ad caput posuerat, & constituit eum. P. 604. v. 30. penderem, &c. Scala. P. 605. v. 29. In marg. Idolum, quia ad imaginem Dei factus. P. 609. v. 17. In marg. Deum non solum. P. 611. v. 9. vnus autem, quod. v. 11. alterius verò, &c. P. 612. v. 1. scribit, quendam hoc. P. 613. v. 9. Domine. At, si. v. 16. Adriani testimonia. P. 614. v. 29. ducentis fere ante. P. 615. v. 14. Confirmatum igitur. P. 616. v. 27. In marg. dele. in somnio. P. 618. v. 31. mille fere annos. P. 620. v. 9. In marg. ipsorum iniquo animo ferre. P. 622. v. 19. Sed neq; Carolus. P. 624. v. 21. dele. Galenus ad Pisonem. P. 625. v. 25. sed Damasceni etiã, August. P. 636. v. 25. aliarum. P. 639. v. 32. In marg. in Carolum, Pipinum. P. 644. v. 3. exciderunt. P. 646. v. 34. Secundianū. P. 647. v. 1. Secundianij. P. 648. v. 13. adorare; quin & P. 649. v. 4. nullum ad. v. 5. momentum. P. 650. v. 33. Auciliis. P. 655. v. 12. sclopatis. P. 663. v. 18. est, mētibus fidelium per. P. 665. v. 25. in Catholicorū conciliis. P. 669. v. 32. In marg. patribus. P. 670. v. 28. ceremoniam appellat. P. 673. v. 55. accuratius. P. 679. v. 18. Flollo. P. 680. v. 29. claus. v. 32. vtar, à doctioribus. P. 681. v. 18. acceperant. v. 19. à Romanis, Sed. P. 683. v. 20. aut ex Beda, aut aliunde ex aliis fide. P. 684. v. 12. Britannus. P. 687. v. 19. sequuta. P. 688. v. 17. Quarum commentarios. P. 689. v. 17. qui in Chalced. P. 690. v. 2. salutis nostræ auctori. P. 701. v. 12. putasti. P. 698. v. 16. alij fere nunq;. P. 699. v. 24. ancunabula. P. 700. v. 32. te non debuit reuocare. ne. v. 13. & sequens. P. 701. v. 22. opinione. v. 27. sanctū, aut tale. P. 702. v. 3. In marg. Latine. v. 8. qui sit. P. 704. v. 13. non modò id impudenter vel imprudenter tribuant sanctissimo patri Hieronymo, qui in eadem ætate floruit, quod ab eius. P. 705. v. 6. In marg. explicatur

plicatur: videlicet Aggæi. i. v. 19. posse, persuaderi nõ posse. P. 719. v. 14. *In marg.* Antonij Laborierij cõtra. P. 720. v. 17. eos nõ ad. P. 722. v. 11. enim æque viguit. P. 723. v. 32. expiaret. P. 732. v. 2. præteredum. P. 739. v. 17. *In marg.* quis sit. v. 27. iam propter ipsum. P. 747. v. 12. conetur, de quo. v. 33. superstit. P. 749. v. 19. Donatistas. P. 751. v. 34. frequentant. P. 752. v. 4. Hunericus. v. 15. Hellenicum. v. 33. exortus. P. 753. v. 29. *In marg.* nunquã tot. P. 773. v. 24. prudentissimus. P. 775. v. 6. sublatos. v. 9. eos. P. 782. v. 13. Ecclesiam. P. 790. v. 30. ruiturũ. P. 791. v. 21. hæc fere Hieronymus. P. 792. v. 4. titillant. P. 795. v. 32. ad Galatas & Colossenses. P. 805. v. 18. *In marg.* Ioannes. P. 815. v. 27. Iacobus. P. 826. v. 17. victos Malsurgi. v. 19. dignaretur. P. 828. v. 34. vero Procelsum, & P. 827. v. 7. referret. P. 834. v. 10. Hentico octauo. P. 835. v. 38. vide nunc quo modo. P. 836. v. 15. quod iste eos nulla iniisse consilia de Regis nece. v. 21. Clerum. v. 26. Martyre Basilissa sufficiens. P. 848. v. 1. quaestio dubia. P. 850. v. 27. verba, cuius tu in alia contra me causa mentionem. P. 855. v. 18. diceccsis. P. 860. v. 22. decessisset. P. 863. v. 7. viginti partim diuersas, partim cõtrarias. P. 870. v. 10. Marcion enim exerte & palam. P. 888. v. 16. reddunt. v. 17. illas. P. 884. v. 11. semper hæreses pestum. P. 892. v. 32. eos Elias propheta. v. 34. Dñe destruxerunt. At. P. 893. v. 29. veritate. v. 30. proficitur. P. 895. v. 25. statam. P. 905. v. 6. Hieronymus Olorius. *Et sic in margine emendetur.* P. 908. v. 9. Et vt veniamus. P. 909. v. 19. quædam. P. 917. v. 28. gloric incrementum. v. 33. flagella. P. 924. v. 14. *In marg.* dispar perfidia. v. 15. mentione, & tãta. P. 936. v. 28. sacrificiũ accepisse. P. 937. v. 16. colloquutionem. P. 954. v. 22. in Eucharistia reliquit. Chrysofostomi verba hæc sunt: *Tanquam maximã hereditatem Helisæus meloten suscepit: etenim verè maxima fuit hereditas omni auro preciosior. Et erat posthac duplex Helias ille, & erat sursum Helias, & deorsum Helias. Noui quod iustum illum beatum putati, & vellet quisque esse, vt ille. Quid agitur, si vobis demonstrauero quid aliud, quod illo multo maius omnes sacri mysterii imbuti recepimus? Helias nempe meloten discipulus reliquit. Filius autè Dèi adscendens, suam nobis carnem dimisit: sed Helias quidem exutus, Christus autem & nobis reliquit, & ipsam habens adscendit. Ne igitur animo concidamus, neque lamentemur, neque temporum difficultatem timeamus - Qui enim sanguinem suum pro omnibus effundere non recusauit, & carnem suam, & rursum ipsam sanguinem nobis communicauit, nihil pro salute nostra recusabit.* Hanc Chrysofostomi tam clarã & perspicuam sententiam Petrus Martyr ex illis verbis; *sursum Helias, & deorsum Helias*; tenebris obducere, aliõque auertere, sed frustra conatur. Eò enim torquet, vt Christus carne sua non aliter nunc esse præsens, quàm fuerat Helias, intelligatur. Quæ interpretatio totam vim comparationis labefactat atque subuertit. Nam ea in hoc ponitur, vt licet Helias præsens per meloten, magnumque per eum beneficium Helisæus accepisse videri potuerit: magis tamen nobiscum sit præsens Christus, per ipsam videlicet carnem, quam assumpsit in Cælum (quod Helias præstare non potuit) maiusque nos in mysteriis propter eam, quam sumimus, carnem beneficium accipiamus, quàm per meloten Helisæus. Et vanam esse hanc Petri interpretationem illa Chrysofostomi verba; *ipsam habens adscendit, & ipsam sanguinem quem effudit, communicauit*; aperitissime arguunt. Ad hæc si ad solam spiritus & virtutis Christi præsentiam (vt arguatur Petrus iste) Chrysofostomus verba sua retulit, non video sane, quo modo Christus per ipsam carnem magis sit præsens, quàm fuit Helias. Hic enim & per meloten signum, Helisæo Iordanem ea feriente, admirandum edidit, & per spiritum quoque suum in Helisæum transfusum præsens ei fuisse videretur. Adde quod ex ista Petri sententia consequatur, nos nihil maius in mysteriis accipere, quàm accepit Helisæus; & alij patres Iudeorum: quos non minus, quàm nos, Christi carnem comedisse Zuingliani confidenter asserunt. Quæ omnia huic Chrysofostomi sententiæ protus aduersantur. Rursus eadem Eliæ-historia; &c. P. 957. v. 8. caruisse; Euagrius tamen. P. 959. v. 10. Bainamo, qui iactabat se nullos in igne dolores sensisse, & alio quodam anonymo, Pseudomartyribus: de miraculoso. P. 962. v. 1. ita esse plurimi. v. 5. *In marg.* dolores se in igne passurum iactante. v. 8. lubet paululum excutere. P. 967. v. 17. tibi heri tantopere. P. 968. v. 11. fidem & disciplinam. P. 971. v. 6. *In marg.* aliquod noui Euangelij. P. 972. v. 3. hautite, vt eo. P. 973. v. 35. hoc sesquiquatriduo in. P. 975. v. 2. Ciaccho & Ptaico. v. 17. ortũ, captum ab. v. 33. flagrantissima. P. 979. v. 1. Cum idem. P. 986. v. 5. morti se obiciunt. P. 987. v. 5. periculum. v. 26. affirmo. v. 28. profundero. P. 988. v. 9. *In marg.* Cypriani in. P. 990. v. 9. qui contra. P. 992. v. 22. desierunt.

Si quis fortè existat, cui miracula sanctissimorum Episcoporum, Gregorij Neocæsariensis, & Marcii Apameensis, quæ contra Flacci Illyrici, & eius in Ecclesiastica historia deprauanda sociorum calumnias primi Dialogi capite secundo & tercio defenduntur; minus nota fuerint; ei hac ex parte vt consulatur, placuit Ruffini, Theodoret, & Nicephori verba, quibus illa Latine sunt descripta, hic inserere.

De Gre-

De Gregorio Neocæsariensi ex Eusebij historiae Ecclesiasticae à Ruffino in Latinum conuersæ lib. 7. cap. 25.

VERVM quoniam beati Gregorij historiae textus attulit mentionem dignissimum puto tanti viri gesta (quæ sub Orientali & Septentrionis axe cunctõrum terrarum celebrantur) omiſſa nescio quo casu, huic narrationi ad memoriã posteritatis inferere. Stagnum quoddã erat in Ponti regionibus situm, piscibus copiosum, ex quorũ captura prædiuites reditus dominis præstabantur. Ista possessio quibus fratribus sorte hereditatis obuenerat: sed pecuniæ cupiditas (quæ penè omnium corda mortalium superat) etiam fraternam necessitudinẽ violauit. Coibatur à fratribus tempore captiõnis, nõ tam ad capiendos pisces, quàm ad hoies decipiendos: cedens ac bella mouebantur, humanis sanguis pro piscibus fundebatur. Sed Dei prouidentia assuit aliquando auxilium, aduentusq; Gregorij. Vidit proelia, & mortes virorũ, furentesq; germanos: quid causæ existeret, pro qua in exitũ sui suorumq; fratres accenderentur, inquit: nullam, nisi capturã piscium cõperit. Tunc illæ, cum pro honore aduentus sui vtreq; partes paululum siluissent: Nolite, inquit, õ filio li, rationabiles animas pro mutis animantibus violare, fraternã pacem quaestus cupiditate dissoluere, Dei leges & naturæ pariter iura temerare: Et vnã mecum ad ora stagni exitialis accedite. Ego iã vos per virtutem Domini omni certamine cruentæ contentiõnis absoluam. Et cum hæc dixisset, in conspectu omnium virgam, quam tenebat in manu, ad primas littoris vndas desigit, & ipse postis genibus palmas tendit ad cælum, atq; his verbis excessu supplicat Deo: Tu domine Deus patrum nostrorũ, qui, cum tibi primus homo Adam peccasset, & mandatum tuum præterisset, poenam culpæ illius moderatus, ad terrã, maledictiõnis sententiã detorsisti, dicens: *Maledicta terra in operibus tuis.* Et nunc ergo miseratus horum iuuenum fraternum sanguinem, qui periclitatur, præcipe, vt maledictæ sint aquæ istæ in operibus eorum, pro quibus furore succenti, fraternæ pietatis oblitũ sunt: ita vt nunquam in hoc loco vel piscis appareat, vel aqua resideat, sed sit campus aratri patiens, ac frugum ferax, & cultos in æternum fraternæ concordie perseueret. Simul vt ille finem orandi fecit, statim se vnda subducens, & cursu velociore refugiens, à conspectu superno iustã discedere, abyssis suis redditur, & arenentem campum germanis iam concordibus reliquit. Sed & in hodiernum frugum ferax esse dicitur solum, quod ante fuerat nauium ferax.

DE EODEM

Ex Nicephori Callisti Ecclesiasticæ historiae libro sexto, & capite decimo septimo.

GALIENI temporibus simul & doctrina, & miraculis ingentibus floruit Gregorius, cum fratre Athenodoro Ecclesias in Ponto gubernas. Ipsi autem Neocæsariensis obtigerat Episcopatus, & ab efficacia miraculorum edendorum cognomen Mirifici. Græco autem patre genitus, in fide maximè profecit: & Alexandriae Origeni operam dans, sacras atque profanas litteras summè addidit; vbi meretricula, quæ calumniæ causã ad eum venerat, à Dæmone correpta, per orationem eius sanationem est cõsequuta. Ecclesie autem præfectus, quum Phædimus ei Amasenus Episcopus manus imposuisset, rupem ingentem collis instar, quum ad eam esset perductus, oratione sola mouit, & in alium transtulit locum. Deinde sacerdotem profanum templi custodem, eiecto atque recepto dæmone, ad CHRISTI fidem pertraxit. Et lacum quendam, de quo fratres duo ingenti contentione decertabant, siccum aridumque reddidit. Præterea Lyci fluminis vndas perniciosas repressit, scipione suo defixo, qui hucusque in ingentem excreuit, arborem, & à viatoribus ibi cernitur. Iudæum quendam, qui mortuum se esse simulauerat, reuera mortuũ effecit. Et quum eum aliquando quidam persequerentur, in arbotem transformatus, ita orationi intendens constitit, vt à nemine videretur. Pestilentiam infidelibus conciliauit: & feminam quandã, quæ ad fidem accesserat, à morte liberauit.

Gregorius Episcopus Neocæsariensis Mirificus.

Mirifica eiusdem facta.

De Mar-

De Marcello Apameensi ex Theodoretī Ec-
clesiasticæ historiæ libro quinto, &
capite vigesimo primo.

MORVO Ioanni Apameorum Episcopo, surrogatus fuerat D. Marcellus fer-
uens spiritu, iuxta Apostoli sanctionem. Venerat autem Apameam prætor Orientis,
cum tribunis duobus & copiis eorum, tum multitudo metu militum quieta fuit.
Ipse prætor aggressus Iouis fanum ingens, & multis ornamentis varium, euertere,
cum mirum in modum compactum firmumq; inuenisset, neminem omnium ho-
minum arbitrabatur lapidum dissoluere cōcinnationem posse. Maximi enim erant,
& inter se mire coaptati, atque insuper ferro plumboq; reuincti. Hac perspecta præ-
toris desperatione, ad alias illum vrbes dimisit; ipse verò Deum orabat, vt viam de-
structionis demonstraret. Mandè igitur quidam vltro ad eum venit, neque ædificator,
neque lapidicida, aliudve opificium doctus, sed saxorum tantum ac lignorum baiu-
lus. Is igitur pollicetur Marcello, facile se fanum euersurum esse, duorum, tantum
qui opus facerent, mercede petita. Quam cum D. Pontifex daturum se promississet,
tale homo ille molitur. Subiecta templi quatuor lateribus porticus, cumq; ea ipsum
arduum concinnatum erat: columnæ verò hanc sustinebant ingentes, & ad templi
spatium congruente mensura singulæ explentes circulum cubitorum sedecim: saxi
natura validissima non facile cedebat vllis fabricarum ferramentis: has singulatim cir-
cumfossas subiecta oleagini ligni fulciebat substructione, atque ita ab vna ad aliam
transibat, donec tribus columnis foueas circumdaret, tum verò subiectis lignis immi-
sit flammam: sed hanc pro natura sua dæmonis cuiusdam atrum spectrum absumere
ligna non sinebat, sed resistebat ignis efficacia. Cum igitur multiplicem inflam-
mationis inutilem conatum experirentur, faciunt ea de re certiozem pastorem, qui
tum fortè in meridie acquiescebat. Qui statim ad diuinum templum decurrès in va-
sculo aquam iubet afferri, qua supposita sacro altari, ipse in faciem humi prostra-
tus, benigno supplicabat Domino, ne vterius progredi dæmonis tyrannidem pate-
retur, sed vt & infirmitatem illius detegere, & suam potentiam demonstrare velle-
t, ne qua hinc maioris detrimenti occasio infidelibus existeret. Hac & alia huiusmo-
di precatu, figura Crucis aquæ indita, Equitium quendam Diaconali honore, fide,
ac furore munitum aquam sumere iubet, & velociter currere, ac delatam ad flam-
mam illi aspergere. Quo facto, contactus aquæ impatiens dæmon aufugit, at ignis
contraria sibi aqua quasi oleo excitatus ad ligna statim adhæsit, & temporis momē-
to absumsit, cum columnæ, sublatis è medio fulcimentis, cum ipsæ collapsæ sunt,
tum secum aliarum duodecim ruinam traxere, templique pars, quæ cum columnis
fuerat coniuncta, vna corruit illorum pondere conuulsa: fragor autem totam urbem
peruagatus (erat enim ingens) cunctos ad rei spectaculum conuocauit, ac comper-
ta fuga aduersarij Dæmonis, ad laudem omnipotentis Dei linguæ illorum incitan-
tur: atque D. Pontifex & alia fana diruit, de quo cum alias multas habeam, & qui-
dem admirabiles narrationes (litteras enim ad victores Martyres dare, & ab ipsis ac-
cipere consueverat; & tandem ipse Martyrij corona fuit redimitus) eas nunc per-
sequi superfedebō, ne longitudine expositionis lectoribus fastidium creetur, atque
hinc ad alia transibo.

DIALO.

DIALOGVS PRIMVS

CONTRA ECCLESIASTICÆ DE VITIS
SANCTORVM HISTORIÆ, SVMMI PON-
TIFICATVS, ET SACRI CAELIBATVS OP-
PVGNATORES.

PERSONÆ,

IRENÆVS Angelus: CRITOBVLVS Germanus.

Summa & ordo eorum, de quibus in hisce Dialogis disseritur.

CAP. I. IRENÆVS.

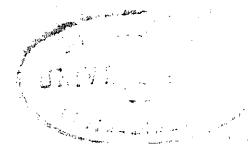

VID illud est, mi Critobule, quod te
tanta cum voluptate legentem video,
vt intimam animi alacritatē indicet,
& eloquatur exterior vultus tui habi-
tus, non paullo quàm esse plærunque
solet, hilarior atque iucundior. Videri
certe alicui poteris cælesti aliquo nu-
minis afflatu repente concitatus; prout affici solent sub-
inde piæ mentes sacrorum operum lectione, veluti faci-
bus quibusdam in amorem diuinum vsque eo inflama-
tæ, vt interior ille animi affectus in ipsum sæpe corpus re-
dundet. Id quod de S. Stephano produnt sacræ litteræ; *In-
quem intuentes omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius
tanquam faciem Angeli.* Et ego quidem ingentem hanc læ-
titiā animi tui in oculis, in ore, in fronte elucentem,
eodem ex fonte deriuatam illuc existimarem; nisi præ-
scirem huius fluminis riuulos exhilarare tantum ciuita-
tem Dei, nec dimanare solere ad extraneos. Sed quid il-
lud obsecro libri est, in cuius lectionem tam studiose in-
cumbis? An is tibi forte tati gaudij materiam subiicit, vt
continere illud non possis, quo minus se in vultum trans-
fundat? CRIT. Recte tu quidem, Irenæe, diuinasti. hinc
A enim

Vultus indicat
animi affectum.

¶ 1. 6.

¶ sal. 45.

enim omnis illa, quam præmefero, lætitia. Hunc ego sane librum, pro eo atque debeo, maximi facio; quem cum omni Cræsi alicuius vel Crassi gaza libens non commutarem: nec tu eum (credo) et si soleas nostra fastidire, facile contemseris. Me certe ira totum ad se rapuit; ut ignorem, an quicquam mihi multis his annis iucundius acciderit. Ex cuius lectione magis me iam tui, ac vestrorum omnium pudet atque miseret, qui in tanta Euangelij renascentis luce, in superiorum temporum ac ignorantia vestra tenebris adhuc iacetis; nec veritatem diuinitus patefactam atque illustratam respicere in animum inducitis. IREN. Nihil ego à te insolens audio; in huiusmodi querelis detritus es: ad quas iam pridem aures meæ occaluerunt: & nosti me tibi in familiari colloquio solitum esse illud Christi regerere; *Nolite flere super me, sed super vos et super filios vestros*: & præterea; te ac tuos ridicule in eo facere, quod cum clarissimis rebus tenebras obducatis, nec radios Catholicæ doctrinæ undique his mille quingentis annis collucentes tenebricosi ipsi homines ferre possitis; in acutissima oculorum acie, aut ipso potius sole tenebras caussemini; phreneticis non absimiles, qui cum omnium sanorum iudicio minus sani habeantur, suo ipso forum se solos sapere, & ceteros insanire putant. Sed dic tandem quis ille liber sit, quis libri auctor, cuius sic oblectaris lectione; ut inde immensa quadam lætitiæ voluptate frui, & quodam modo beatus esse videaris. CRIT. Rem omnem tibi pro antiqua nostra notitia, & inueterata iam diu inter nos amicitia libere & simpliciter enarrabo. En igitur tibi præclaram ac nobilem illam Ecclesiæ Anglicanæ Apologiam: Cui utinam tu tantum tribueres, quantum illa meretur, & quantum abs te præ aliis ut tribuatur, suo iure quodam modo vindicare potest: quippe qui fueris non solum in Britannia insula educatus, sed Trinouanti etiam (quæ Angliæ metropolis est, & Londinum hodie dicitur) natus. IREN. Non est,

mi

Cecitas Euangelicorum in media luce, & preposterum de Catholicis iudicium.

Euangelici phreneticorum similes.

Apologia Ecclesiæ Anglicanæ.

Luc. 23.

mi Critobule, cur hac de re sis sollicitus. Nam Apologia (cuius tu amore insanire propemodum videris) ista tantum apud me valet, quantum certe valere debet. Cui ego nihil, quod sit tribuendum, adimo; nihil, quod sit detrahendum, concedo. Omnia ex veritate, non ex plausibilibus humanæ sapientiæ verbis æstimo: omnia recta Catholicæ fidei regula metior, non flexuosis & momentaneis incertarum opinionum commentis. Quod si meum de ea iudicium forte requiras; nihil fere aliud habeo dicere quam illud Poëtæ: *Impia sub dulci melle venena latent.* Sed perge ad reliqua. CRITOBVL. In Apologia igitur huius lectione dum serio versarer; eaque (ut solet in cultissimo horto contingere) varias iucunditates ac amœnitates ita suppeditaret, ut nullius vnquam hominis voluptarij nares tanta odorum, qui è floribus iucundissimis afflatur, ac animus meus lectissimarum sententiarum & historiarum suauitate perfunderetur: prouectus tandem sum ad eum locum, ubi mentio Caroli Magni & Synhodi in Germania iniecta est. Ibi vero gaudio quodam incredibili delibutus sum. Atque hic interim tu ex insperato aduenisti, cui, ut dicis & facile credo, animi mei motum vultus ipse detegit. IREN. Sed cur in hac potissimum historia acquiescis? CRIT. Dicam; inter ceteros Ecclesiæ vestrae crassos errores, peculiare quoddam semper odium in supersticiosum & impium illum statuarum vestrarum cultum, quam Græci proprio nomine *ειδωλομενίαν* vocant, scis me habuisse. Quare nihil ego vnquam lubetius homo Christianus ac Germanus legendo arripui, quam tantum principem tam celebrem Imperatorem (cuius potissimum ductu maxima gentis nostræ pars Christo iniuncta est) cum omnibus Germaniæ, Galliæ, ac Italiæ Episcopis tantæ turpitudini, ac hodie tam vsitatae olim inter ipsa eius initia tam acriter se opposuisse. Nec sine magna animi voluptate, pari que fructu succurrebat; iacere iam prorsus antiquas vestras defensiones; quæ synhodo illa

Apologia Anglicana venenum melle intectum.

Carolus Magnus. Synhodus Eboracofordiensis.

Euangelicorum insigne in Christi & Sanctorum Imagines odium.

A 2

Nicæna

Nicena Synhodus secunda de adorandis Imaginibus.

Frigida et ieiuna Evangelicorum in Catholica Ecclesia et Synhodus Tridentina calumnia.

Nicena Imaginibus vestris dicata nitebatur: tum & illas, quibus solebatis ambitiose satis, & nimis confidenter iactare non posse œcumenicam Synhodom priuata aliqua infirmari. Postremo hic velut in speculo cōspiciebam supinam ac intolerabilem quandam, nescio, imperitiam dicam an perfidiam Catholicæ vestræ, quam fingitis, Ecclesiæ ac Synhodi istius Tridētinae. Quid enim boni sperandum est, vel ab Ecclesia vestra, vel à patribus istis Tridentinis; qui specioso quidē Synhodi vocabulo nobis illudere; qui istos, quos commemorauit, & alios id genus errores in Germania ante octingentos pæne annos, tanta tam augusti Imperatoris auctoritate, tanto tot sanctissimorum doctissimorumque Præfulum consensu damnatos, & omnium sibilis explosos, non ita pridem indicto in Germaniæ etiam finibus & oppido imperij Concilio rursus reuocare; pertinaciter tueri; & tanquam sacrosancta orthodoxæ fidei dogmata orbi Christiano proponere, vel potius obtrudere conantur. Gaudebam itaque oppressam ac tot sæculis sepultam veritatem, & antiquam fidei dignitatem tandem postliminio restitutam. Hanc verò historiam etsi apud nostros ante legeram, quibus non sine causa plurimū tribuo: cum tamen eandem tam elegantem ac facundam Apologiam, totiusque Anglicanæ Ecclesiæ auctoritate consignatam ac corroboratam viderem; & ad causam tanti momenti tam apte atque dextere applicatam; mirifice, supra quàm verbis dici potest, affectus sum. Quare per veterem te amicitiam rogo, perque animæ tuæ salutem; vt vel tandem deposita animi ista peruicacia emollescas; & totum te sincero diuini numinis cultui dedas; nec exploratæ ac patefactæ veritati aduersari amplius iam sciens & prudens velis. I R E N. Ego certe ab ea nota, vt qui maxime, abesse videor; eamque in te & tuos potissimum cadere existimo. C R I T. Hæc tu præpostero & præiudicato affectu dicis. Nam vt alia omittam, certe in hac Imaginū causa nihil habes, quo vel hiscere deinceps

ceps possis; ita tibi hæc Caroli Synhodus os obturat, vt vel ingratis taceas. I R E N. Aliquid profecto diceres, si hæc esset tam solida & vera, quàm esse tibi videtur historia. C R I T. Quid ego audio? an aliquis vel leuiter dubitandi ea de re locus relictus est? præsertim post tam amplæ & illustris ecclesiæ testimonium? I R E N. Vt ego quidē sentio, nullus. C R I T. Quo ergo illa tua? si vera esset historia. I R E N. Nihil equidem dubito hanc non esse, vt tu tibi falsò persuades, puram alicuius rei gestæ historiam, sed ab aliquo surrepticio potius nebulone & Iconomacho medijsfidius inepto vel de industria confictam, vel ex opinionis errore fucata Caroli Magni persona, & specioso synhodi titulo plausibilem factam esse fabulam. C R I T. Deum immortalem, quorsum ista tendunt? quid sibi volunt? Serione hæc dicis, an ioco? I R E N. Certè, vt hominem Christianum & amicum decet, constanter & serio: & valde quidem doleo te tam inani gaudio lactari; & præceptores tuos ita te ludificari, vt cogant te pro thesauro carbonem amplecti; aut potius gladium tibi porrigere, non quo causam tuam tuearis, sed eam planè iugules. Proinde id te rogo, ne vel Apologeticis, popularibus quidem meis, sed ista iam à Catholica Ecclesia (quod doleo) defectione omnino tuis, vel aliis Euangelicis plus fidei de hac Carolina synhodo tribuas, quàm veritas ipsa concedit. C R I T. Æquissima postulas. Quare ego te vicissim rogo, si vacet, vt veritatis indagandæ & plenius cognoscendæ gratia aliquot mecum dies ponas in harum rerum disceptatione. Quod si feceris, verisimile est, vt alterutrum tandem consequatur; vt vel ego in tuam, vel tu (quod potius credo) in meam sententiam concedas. I R E N. Vacat certè, vt nunquam magis. Quanquam vel in maximis meis negotiis aliquid temporis essem aucupaturus, quo possem tuæ hac in re voluntati satisfacere. Hanc ego disceptationem & opto, & futuram spero animæ tuæ fructuosam. Id verò de meipso profiteor, quo veritas vocat, &

Ficta de Carolo Magno & Synhodo Francfordiensi fabula.

Euangelicorum magistri abutuntur credulitate discipulorum suorum.

Ordo disputationis.

Imaginum cultus inde dimittit.

Sanctorum inuocatio Evangelicis sapit idololatricam; reliquia uero cultus superstitione; miracula eorum, et post mortem apparitiones falsitatem.

Ecclesiasticam Magdebur. suorum historiam, vel potius Ecclesiasticæ historie deprauatione, quantis laudibus efferant Evangelici.

quam in partem rationum momenta præponderant, ab ea me semper staturum. Sed quem disceptandi modum rationemque inibimus? **C R I T.** Oportune id tu quidem admones. aliam enim quandam disquisitionem anteuertere illam Imaginum causam debere arbitror; ne eo tandem, uelimus nolimus, quasi è medio cursu abrepti importunius feramur. **I R E N.** Expecto, quid uelis: forsità tamen subodoror. **C R I T.** Omnis hic uester de adorandis Imaginibus fœdus error ab alia idololatria, uelut à fonte quodam, illa, inquam, uestra Sanctorum inuocatione; quaturpiter abiecto Christo, nouos sequestres & mediatores cõquiritis; à supersticioso Reliquiarum cultu; à miraculis denique, quæ uiuis post mortem falso tribuitis, & eorum apparitionibus ferè dimanauit. Hic fons si semel ueritatis & scripturarum sole exsiccatus fuerit; exarescēt facile ceteri omnes superstitionum riuuli. Quare postquam in hunc semel scopulum impegistis, totius postea fidei miserandum fecistis naufragium. Sed has imposturas, ut alij ex nostris sæpe magna cum laude, ita nuper omnium præstantissime Magdeburgenses, partim ex Dei uerbo, partim ex reconditis & aureis Ecclesiæ historiis aperuerunt & subuerterunt. Quæ ut sunt ampla ad laudem illorum, ita sanè propter alias raras & eximias Ecclesiæ historias digni sunt, quibus maxima quædam à bonis & doctis omnibus gratia merito apponatur. Quas ad Euangelicæ doctrinæ recens iam renatæ confirmationem, partim cū crassis quibusdam multorum sæculorum tenebris circumfusæ atque occultatæ iacerent, in lucem primum uocarunt; partim cū non modo rudes & impolitæ, sed & adulterinæ, contaminatæ, atque suppositiciæ essent, ab omni fuco vindicarunt; in pristinum nitorem restituerunt; & sine vlla ueritatis labe aut macula mundas & elegantes reddiderunt. Quo illorum labore & industria factum est, ut fæce iam repurgata, fordibus elutis, omnique mendaciorum scoria excocta, uelut speciosum quoddam

dam & pulcherrimum Ecclesiasticæ historiæ corpus, in quo nullus næuus, nihil nisi (ut ita dicam) ueritatis aurum purum putum, summo artificio elaboratum, maxima cū uoluptate nostra, nec minore fructu habeamus. Omnes enim ferè apud recentiores istos uestris scriptores patrū, siue Sanctorum siue aliorum historiæ non in iis solum, quæ illis post obitum ridicule attribuitis; uerum & in iis, quæ superstites designasse fingitis, corruptissimæ & deprauatissimæ sunt. Cū itaque in effrenatam quandam & flagitiosam omnia corrumpendi licentiam passim effunderentur; & Ecclesiasticæ historiæ auctoritatem emētientes fabulis uanis atque inanibus miraculis omnia deformarent: eo res tandem turpitudinis recidit, ut defunctorum etiam statuas, nescio quibus nugis (quas miracula dicunt) ornare nullus pudor esset. Vnde factum est, ut sensim imprudentes homines ad earum etiam adorationem prolicerentur. Quare nisi ille tā turpis de adorandis Diuis; eorum Reliquiis; & emētitis, dum uiuerent, & præsertim post mortem ipsorum miraculis; error primum ex animo tuo euellatur, frustra uideor laboraturus, ut te à statuis tuis abducam. Quæ tamen prioribus illis, de quibus dixi, uelut calumniis quibusdam, quæ totam hanc mendaciorum structuram sustinent, euerfis, mox (ut uitis quæ natura caduca est, & nisi aliunde sustineatur, in terram fertur) sponte corrueat. **I R E N.** Quos tu mihi scopulos narras? Hactenus ego Sanctos, conciuēs iam angelorum & domesticos Dei, nostra post Christum præsidia, non fidei Christianæ scopulos sum arbitratus: & honorem, quo eos afficimus, Deo gratum, non ab omni pietate alienam & abhorrentem esse idololatricam. In qua me sententia cum alia semper, tum nuper Magdeburgensium tuorum in primis Centuriæ confirmarunt. Quorum tu historiæ cur auream appelles non dum uideo, nisi ob id fortè, quod Germaniæ principes nimis multo auro insignia mendacia redemerint. Sed ne præpro-

Catholici Ecclesiasticarum historiarum scriptores iniuste ab Evangelicis fugilantur.

Magdebur. historia cur aurea appelletur.

pere videar, temereque de rebus nõ dum plenè à te propositis iudicare, proferto tandem bellas & aureas istas historias; tum certius à me responsum auferes. **C R I.** Incipiam itaque, vt ordine in singulis disposita progrediatur oratio, à Sanctõrum rebus in hac vita gestis: deinde ad eorum, postquàm in cælum recepti sunt, miracula abiturus. Sed id ante omnia mihi curæ erit, ne quid hic omitteretur, quod ad oppugnandam Romani Pontificis tyrannidem quoquo modo pertinere videbitur. In qua me materia dicturũ ipsa copia obruit: ex qua ego pauca, sed nostro proposito accommodata, hinc inde carpam atque colligam. En tibi igitur Ruffini & Nicephori de Gregorij Neocæsariensis miraculis: en Theodoreti de Marcello Apameensi somnia & fabulas. Ecce tibi incognitam hæcenus, sed verissimam de Cornelio Romano Pontifice historiam, qui cenam Dominicam nefariè & horribiliter contaminauit, & pro Christi conuiuio caninum planè reddidit. Vnica certè sextæ Carthaginensis Synodi narratio, vt ea à Magdeburgensibus nostris explicatur & illustratur, Papatum penitus euertit. Quam Anglicana etiam Apologia attingit, & vt cetera multa id genus de Liberio Papa, Ioanne vigesimo tertio, & de alio nomine quidem Ioanne, sed femina sexum ementita contra Romani Pontificis errores, & quam sibi insolentius vindicat in omnibus, & super omnes prærogatiuam, sic & illam illustrem de Augustano Episcopo contra turpem vestrum cœlibatum historiam eleganter & accommodatè applicat. Hanc alibi Illyricus diligenter pertractat, & Magdeburg. dignissimam, quæ in Centuriis suis semel atque iterum infereretur, eam censuerunt. In infinitatè quãdam abiret oratio, si reliquas Ecclesiasticæ historiæ labe & corruptelas à vestris cœdè aspersas, à nostris diligenter purgatas & deterfas, vt rei magnitudo postulat, persequeretur, illa præsertim monasticæ vitæ ludibria & portenta, quæ vestri pro gloriosis miraculis hæcenus vendi-

Summa eorũ, que partim ex Ecclesiastica Magdeburgen. historia, partim ex Apologia Anglicana, partim ex alijs Euangelicorum libris contra Catholicam Ecclesiam ventilantur, quibus in disputationis progressu occurrunt.

in catalogo cent. 6. c. 7. pa. 388. & ca. 10. pag. 686.

venditarunt; necnon & illa opinionum monstra ac perniciofa de adorandis imaginibus, de quibus dixi, & in quibus vos nimium vobis placeris, deliramenta. Quæ & reliqua id genus innumera Magdeburg. nostri narratione rerum continua, & eleganti serie ad sexcentos annos producta luculenter confutarunt. Vt itaque cum priora illa nostrorum hominum totos hos quadraginta & amplius annos plurimum, tum multo etiam magis recentia ista Magdeburgen. & Apologeticorum scripta me in religione, quam ex eorum fontibus hausi, confirmant: ita omnium maximè animum meum aliud quiddam commouet, quod me non modo in hac quam mihi iam indui persuasione, ne ab ea vllius vnquam periculi metu deflectam, retinet; sed etiam si non antè induissem, ad eam quàm primum induendam impelleret. **I R E N.** Mirum ni philtro quodam nuper captus sis. Sed illud, quidquid sit, explica. **C R I T.** Paucis itaque accipe. Nobile & tam frequens ex omni ordine, ætate, & sexu nostrorum, martyrium intelligo, qui non tam libris quàm sanguine suo hanc nostram religionem consignarunt. E quibus nemo omnium est (quod scio) qui sacrosanctam Romani vestri Pontificis auctoritatem; qui Sanctõrum inuocationem, ficticia eorum, postquàm obierunt, miracula, reliquiarum honorem, & sacrilegum hunc cum primis statuarum cultum, cum vitæ iactura non sit detestatus. Quorum tam admirabilis ad martyrium obeundũ ardor, ita animum meum totum occupat & inflamat, vt Deo propitio & ego vitam potiùs, quàm tam sanctam persuasionem deponere malim. **I R E.** Nisi alia, mi Critobule, habeas religionis tuæ firmamenta, non est quod ego causæ meæ diffidam; neque quod tu ita in oculis Magdeburg. tuos feras; vel, quasi te singulari quadam rerum præstantiũ cognitione, & raris ac peregrinis, à nouis forsitan infulis allatis diuitiis bearint, glorieris. Non est, quod Catholicorum condicionem deplores, aut eos nefariè

Falsa martyrij specie Euangelici capiuntur.

Magdebur. veteratores impudentissimus mendaciam credulos circumueniunt.

Qui in perfidia noui Euangelij pertinaciter mortem oppetierunt, eos non esse martyres, sed pseudomartyres.

circumuentos quæraris: Tu potius tibiipſi caue, ac rebus tuis prospice; qui in longè grauiſſimam captionem per veteratores iſtos incideris. Qui tibi pro veritate (qua homini nihil carius eſſe debet) notiſſima & impudentiſſima mendacia obiecerè; dum veras & ſinceras hiftorias, leuiſſime & pueriliter eleuant: falſas verò magna impudentia partim ab aliis arripiunt: partim multo maiori impudentia à ſe commiſcuntur. Eſt enim magno tu ſermonis compendiò iſta perſtrinxeris: tamem (ni fallor) ſingula quo ſpectent, non ignoro. Atque idè tantum mihi arrogo, vt magnam tibi per iſtos factam fraudem confidenter pronuntiare auſim. Martyres verò iſti tui, quantum apud te pretij ſint; apud me certe nihil valebunt. Si enim doctrina omnis iſtorum contra Romani Pontificis dignitatem, contra Sanctorum, Crucis & Imaginum honorem in ſplendidis iſtis hiftoriis à me ſemel (quod ſpero futurum) euerſa fuerit; quis quæſo veri martyrij locus iſtis relinquetur, qui in grauiſſimis & pro grauiſſimis erroribus mortem obierunt? Quanquam ſi veritas à te in his quæſtionibus, quas recensui, & quæ à nobis in hoc paucorum dierum colloquio agitabuntur, ſtaret: nihilo tamen magis iſti eſſent veri Martyres; cum præter impias in his controuerſiſ opinionones, multa illi alia adulterina & pernicioſa contra Catholicam fidem dogmata perditè & obſtinatè moriendo defenderint. Sed de his ſuo loco & tempore, ſi neceſſe fuerit, videbimus. Tu verò interim, ne ego forſan aliorum, quam aut tu cogitas, aut res poſtulat accipiam, præclaras iſtas tam præſtantium hiftoriarum merces latius explica & euolue; vt certo & pleno obtutu, nec per tranſennam (quod dicitur) tanta ornamenta videamus.

Defen-

Defenditur hiftoria Gregorij Neocaſarienſis contra Magdeburgenſium calumnias.

CAP. II. CRITOBVLVS.

Gen. 3. ca. 13. pa. 306.

LVBENS id quidem fecerim, vt quæ iam tu iam prima auditione facile deprimi & extenuari à te poſſe exiſtimas, rebus à me vberius explicatis & attentius a te perpenſis, quantum ſit veritatis pondus, & quàm non ſine cauſa tam prolixè Magdeburgenſes noſtros laudarem, vna mecum ingenuè confitearis. Quid ergo? tu ne ſuſcipies patrocinium Ruffini; qui auſus eſt ſub fūco Eufebiani interpretis Eccleſiaſtica eius hiftoriam fœdare; & narrationes de Gregorio aſpergere mendaces & ſuſperſioſas, quales Monachorum ocioſum genus finxit, quæ nec in poſterioribus Eufebij editionibus, nec in Græco vſquam exemplari conſpiciuntur. Quibus tamen Nicephorus pro ſuo more magis vana & nugatoria atexit. IREN. Qui mendaces ac ſuſperſioſas narrationes cõmiſcuntur, eos ego ad monaſteria non ad ſaginam, ſed ad arctam diſciplinam amandari optarem. verum enim uero nullam ego talem fœditatem, qualem tu ſomnias, in Ruffino agnoſco. CRITOB. Cernuntur ergo iſta apud Eufebium? IREN. Nec id dico, ſed fraudem & malitiam iſtorum aperio; qui imprudentibus lectoribus ad fidem hiftoriæ totius extenuandam perſuaſum cupiunt, Ruffinum illa quaſi ex Eufebio recensere; aut nullum extitiſſe grauiorem auctorem ante Nicephorum, qui hæc prodidiſſet. CRITOBVL. Sic accipio. IREN. Sed longè aberras. Ruffinus enim apertè proſitetur hæc ab Eufebio prætermiſſa. CRITOBVL. Egreſſus eſt igitur Ruffinus fines ac limites interpretis. IREN. Non id iam diſceptatur; nec de fide officio ue interpretis (in quo genere Ruffinus magis paraphraſten agit; & ſæpè nec verba, nec ſenſum appendit, ſed aliàs de ſuo addit, aliàs detrahit) ſed de ipſius hiftoriæ veritate agitur. CRITOB.

Ruffinus à calumniis vindicatur.

Ruffinus paraphraſtes potius quam interpretis Eufebij.

At

At ista sunt, si credamus Magdeburgen. otiosi alicuius in monasterio aliquo abdominis somnia. I R E. O teretes & religiosas Magdeburg. tuorum aures. Quibus illi, precor, argumentis huius historiae vanitatem conuincunt? C R I T. Iam dixi. I R E. Atqui hoc ipsum, quod de Ruffino allatum est, certissimam rei veritatem arguit. C R I T.

Eusebius mentionem quidem facit de Grego. li. 7. c. 28. licet non de historia quam Ruffinus recitat.

Eusebij et Ruffini cōparatio.

Mirum, si res sic abeat. I R E. Sic abire necesse est. Miratur enim Ruffinus Gregorij illam per orbem vniuersum celeberrimam historiā ab Eusebio prætermittam. Quare eam, vt cognitu dignissimam, vel alieno loco interponere magnum putauit operæ pretium. Nec iam video cur, si solo Ruffino niteretur, fides historiae laboraret magis, quam si ab Eusebio fuisset relata. Quo etsi fuerit tēpore paullo inferior, & forsā eruditione; fidei tamen Catholicæ sinceritate ac constantia multo fuit superior.

Ruffin. li. 7. cap. 25.

C R I T. Habet quidem oratio tua aliquid simile veri, sed aueo audire, an seposito nugatore illo Nicephoro vlla sint veterum monumenta de illa Ruffini ac Nicephori narratione. I R E. Sunt; & ea quidem tam firmæ auctoritatis, vt post Apostolica scripta, ne desiderares quidem firmiora: Hieronymi dico, Basilij, ac digni quidem tali fratre Gregorij Nysseni, à quo deprompta sunt, quæ vel Ruffinus, vel Nicephorus narrant. Elegantissimo enim & docto opere omnes vitæ eius rationes persequitur: stupē-

Synhod. 7. act. 5. & 6.

Qui præter Ruffinū & Nicephorū de Gregorij Neocæsariensis mirandis operibus scripserunt.

Greg. Neocæsariensis cur sit appellatus Thaumaturgus. Grego. Neocæsariensis miracula. 4. Latine lupus dicitur.

da verò Gregorij facta, tam certa apud omnem vetustatem habita sunt, vt non alio ferè nomine quam *μεγαλῆς καὶ θαυματουργῆς*, id est, magni ac mirifici designaretur. C R I T. Credidissem certe totam illam Nicephori orationem præsertim de compresso Lyci fluminis nomini suo respondentis impetu, atque impressione, de Iudæo, deque Gregorio in arborem transformato, ex fraude & mendaciis totam compositam fuisse. I R E. Imo non Nicephorus sed Magd. tui, toti à mendacio contra verum stant. Gregorius enim Nyssenus propter admiranda signa, cum Mosè eum cōfert. Quorū alia recentia semper ac in

1 De viris illustribus.

2 De spiritu sancto. c. 29

3 In vita eius.

Greg. Nysseni. in vita

Grego. Neocæsariensis.

Enagr. li. 3. c. 31.

Cano. 2. Synhod. 6.

in Trull.

ac in oculis incurrentia, vt paludem in aridam terram; baculum vero in flumine ad sistendam eius violentiam defixum, in frondescentem postea arborem conuersum: alia non fictis, quidē auditionibus, aut disseminato temere vulgi rumore, sed oculatorum testium totiusque ciuitatis auctoritate per manus tradita, sempiterna memoria remansisse ad Gregorij vsque ætatem constat. Quæ quidem Basilius atque Gregorius ab iis quoque, qui cum ipso vixerāt, accipere potuerunt, si vt Nicephorus refert, ad Diocletiani tempora peruenerat. C R I T. Sed non produxit vitam ad ea tempora, si credimus Magdeb. qui ex *Basilio ostendunt eum ad extremā ætatem non peruenisse. I R E N. Memini, neque iam cogito hanc meam litē facere (in qua tamen fortē obtinerem) illud autem constantius dixerim, nihil effici contra Nicephorum ea collectione, cū Basilius ibi loquatur non de Gregorio Thaumaturgo, aut eius annis, sed de Macario Neocæsariensi Gregorii, aliis intercurrentibus, successore recēs demortuo; cui vt alium sufficiant, Neocæsarienses cohortatur. Alioqui vel ea ipsa epistola teste; Gregorius nō iam Diocletiani modò, sed & posteriora Basilij tempora attigisset. C R I T. O supinam ac latam nostrorum negligentiam! I R E N. Sic est, vt iam si cætera nobis deficerent, vel hic fœdus istorū error, quanta sit beatorum, quanta Gregorij nostri etiam post mortem virtus, illustri poterit esse documento. Qui cū tā multi sint, & meo iudicio nō indocti, suo autem longè omnium doctissimi: qui que cū magno supercilio Catholicam Ecclesiam condemnent, eamque se post mille annos à superstitione ac idololatria vindicare, omniaque in his historiis ad solius veritatis amussim exigere iactitent: tam ridicule tamen hic allucinantur, vt eiusmodi error, ne in vno quidem homine, qui solus hanc historiam concinnaret; foret vlllo modo tolerabilis. Nunc vero cū tot lyncei, non in tenebris, nec in re quidem ardua, sed in aperta ac perspicua

Cent. 3. ca. 10. in vita Greg. Neocæsariensis. 220. *Epist. 62. ad Neocæs.

Supina Magd. negligentia.

spicua luce offendant, & in tale mendacium incurrant; quid aliud statuendum, quàm beatum Gregorium (cuius laudibus ac operibus, aut potiùs ipsius Dei detrahūt, qui per eum diuinam suam vim ac potestatem mirificè exeruit) mirabiliter offudisse hanc eorum oculis, menti-
 que tetram caliginem, nec minus ipsis turpem, quàm fuit illa olim Syris, qui Eliseum; aut vt proprius accedā, quàm fuit illa Ethnicis, qui ipsum hunc Gregorium, de quo loquimur, comprehendere & de medio tollere contenderunt: vt non iam se Gregorius in arborem, sed Magdeb. tuos in truncos sensu iudicioque carentes conuertisse videatur. Ac certe si Ethnicorum ac Magdebur. tuorum in beatum virum odium contendere inter se ac conferre velim; vereor ne maius istorum & acerbius, quàm illorum videretur. Isti enim cum beati huius, ac aliorum sanctissimorum patrum manibus giganteo quodam ausu, ac plus quàm Ethnico pugnare; & sacrosanctā beati viri ac tantorum Dei operum memoriā abolere, nō erubescunt. Habes iam igitur præter Ruffinum, illud tuū otiosum Monachorum genus, Basilium dico cum fratre Nysseno ac Hieronymo, qui hanc huius viri memoriā suis scriptis perpetuitati consecrarunt: sed tales monachos vt isti tuī præclari Magd. vix vmbra quidem nominis ipsorum ferre potuerint; dum huius historiē fidem eleuare conantur. Ad quorum ter sancta mysteria sinceritatemque; qua summa se in hoc opere vti clamitāt, intelligendam, aditum iam tibi ac ianuam patefeci. Nolim vero meliora, aut sinceriora de reliquis à te propositis expectes. Scire enim poteris ex vnguibus (quod dicitur) leonem.

Retunditur Magd. calumnia contra Theodoretū pro historia Marcelli Apameensis, & eorum fraudes in dissimulanda simili ex Epiphano historia de Iosepho Confessore aperiuntur.

CAP. III. CRITOBVLVS.

SED quid statuis de illa Theodoreti narratione & Mar-

Magd. à Greg. Thaumaturgo in truncos conuersi.

Magd. gigantea & plusquā Ethnica cum manibus Sanctorum pugna.

4. Reg. 5.

Li. 5. ca. 21. Marcelli facti, quod, vt alia id generis, mēdacij & superstitionis Magdebur. videntur arguere; quasi vel nihil tale à Marcello, vel si quid tale, non sic tamen gestum fuisset; sed postea à recentioribus potiùs ita confictum. *Cent. 4. ca. 6. pag. 440.* Quin & sollemnem illum Catholicae Ecclesiae ritum aquam precibus & signo Crucis ad morbos & Dæmones abigendos consecrādi, cum Apologeticis in Anglia irrident; nec Romano Pontifici ac Martyri Alexandro, sed Ethnico alicui Pontifici tribuendum existimant. *Cent. 2. ca. 6. pag. 121.* IREN. Quid ego aliud statuerem, quàm Magd. tuos sui semper esse similes: nec, vt comicus dixit, de bonis Græcis Latina facere non bona; sed veras Christiani populi historias, tam Græcas quàm Latinas, ab ipsis nascentis Ecclesiae & in ipsis principiis cōscriptas, summa malitia in meras fabulas, nobili quadā rhetorica conuertere. Alioqui à te quaero, quid sequuti illud Marcelli factum aut negant, aut vt supersticiosum conuellunt? CRIT. Nihil illi quidem adferunt quod video, præter meram inficiationem. IREN. At ita cuius facile licet esse diferto; neque quicquam est in tota religione tam certum & exploratum, vt non facile hac ratione liceat cuius infringere, aut eludere. CRIT. Sed imperitia credo magis; quā malitia adducti hoc faciūt. IREN. Tolerabilius hoc quidē foret: nunc verò omnē sibi in posterū veniæ ac fidei spē præciderūt. CRIT. Quare? IREN. Quia scientes ac prudentes, ac dolo malo, vt olim Dauus ille, omnia perturbant; neque simplici errore (qui tamen in tot & tantis viris, & tanta causa vix esset ferendus) huc prolabuntur. CRIT. Quare? IREN. Quia si obserues, hoc in more positū habēt, vt, si aliquid occurrat, quod cū noui istius Euangelij placitis non satis conueniat, quodque se desperant, vel leui suspicionē posse aspergere; id perfide contra historiē & muneris sui, imò contra Christiani hominis officium tegant ac dissimulent: in alia verò, quæ quocunque morfu arrodi à se posse putant, rabiem ac dentes suos exercent. CRIT.

Ritū aque precibus & signo Crucis ad morbos & Dæmones abigendos cōsecrāde Magd. & Apologetici in Anglia impiè irrident.

Dolus malus Magd. in Ecclesiasticis historiis vel dissimulandis vel deprauidis.

Cete-

Ceterum nihil hic tale accidisse puto. IREN. Maxime. Nam vt nihil iam de decreto illo Alexandri, deq̄ue Marcelli factō, quā istī conuellunt, disquiram; insignem & indubitātā in hoc genere historiā Iosephi præclari Confessoris (qui è tenebris Iudaicæ superstitionis ad Euangelij lucem, admiranda quadam Dei prouidentia ereptus est) inexpiabili silentio inuoluūt: vt vel ex eo ipso vulgare illud prouerbiū verum esse videatur, quo dici solet, Dæmonem aquam sacram odisse. Cuius vel mētionem, spiritus, qui istos inhabitat, è longinquo fugit. Quāquam & alia quædam concurrunt, cur historiæ huius, qua vix in toto eō sēculo illustrior occurrit, scriptionem fugerint.

Iosephi Confessoris histor. cur Magd. dissimularint.

Aqua sacra.

Crucis signū. Panis azymus ad conficiendam Eucharistiam. Secūda nuptiarū impedimentum clericatus. Epiph. de Iosepho, qui cō iuuentissimo vixit, testimoniu.

Dæmonum eiectio per aspersione aquæ signo Crucis consecrata.

CRIT. Quænam? IREN. Venerandum cum primis Crucis signum, quod Dæmones abhorrent, eos ab huius historiæ vera narratione coercuit; tum in azymis, id est, non fermentatis panibus, Eucharistiam conficiendam; nec posse in clerum allegi, qui defuncta vxore matrimonium repetit; & alia id genus. Quæ omnia, ac integram Iosephi historiā licet alieno propemodum loco Epiphanius, qui cum eo aliquando coniunctissime vixit, luculenter describit. Sed iuuabit Epiphanium aut Iosephum ipsum audire. Variatis autem nominibus & locis, eodem redit tota narratio, quo illa de Marcello; nisi quod ille Dæmonem, qui obstiterat, ne templum suum euerteretur, iste Dominici templi structuram suis præstigiis impediens, aqua signo Crucis ac precibus consecrata eiecerit. Epiphanius itaque postquā narrasset dæmoniacum quendam huiusmodi aqua curatum, ostendit eum aliam quādam, eamq̄; admirabilē Dæmonis vim representasse. In nomine, inquit, IESV Nazareni, quē crucifixerunt patres mei & omnium horum circumstantium, fiat virtus in hac aqua, ad reprobationem omnis incantationis ac magiæ, quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentiæ ignis, ad perficiendum domum Domini. Et sic accepit aquam in manum, & de aqua singulas fornaces resperisit, & dissoluta sunt incantamenta, & ignis coram omnibus

Lib. I. tom. 2. heres. 30.

Iano Cornario interpretate.

emer-

emerfit. Turbæ verò præsentēs, clamore edito; vnus Deus qui auxiliatur Christianis; secesserunt. Sed de hac re tota, quam callidi veteratores se eludere non posse videbant propter Epiphaniij auctoritatem, apud bellos istos scriptores, summū silentium. CRIT. Ista certe longè absunt à fide sinceri scriptoris, sed aliquid obliuioni in tanto opere condonandum est. IREN. Facile condonare; nisi res ipsa manifesta fraudem clamaret. Nam ne Iosephus obliuione, vt fit, ex-

Magd. perfidū silentium & fraudis manifesta.

Cent. 4. ca. 10. & 14. pag. 1195. & 1457.

Cent. 2. ca. 6. pa. 121.

Et. 8. c. 35.

cidisse illis videatur, de eo sæpius mentionem ad alias causas faciunt, imò & huius de quo loquimur, in Tyberiadē ædificati templi; vt nihil habeant quo ignorantiam prætexant. CRIT. Hæc mihi fidem facere videntur, ea quoq; esse vera, quæ de decreto Alexandri, & factō Marcelli veteres tradunt. IREN. Quid ni? quantūuis egregij istius Centuriones pro solita sua pietate, decretum illud Alexandri de aqua lustrali ad Dæmones profigādos consecrata non Alexandro nec alicui Christianorum Episcopo, sed Ethnico potius Pontifici, qui adhuc Romæ collegia habebant, tribuendum putent. Istis igitur iudiciis non Marcellus modò & Alexander, sed & ipsi Apostoli non iam Christi, sed Dæmonum sunt Pontifices. Huiusmodi enim oratio inter eas constitutiones quæ à Clemente conscriptæ sunt, & Apostolicæ semper dictæ sunt, reperitur. Domine Sabaoth, Deus virtutum, creator aquarum, & dator olei misericors & benigne, qui dedisti aquam ad potum & munditiem, oleum ad exhilarandum faciem in exultatione letitiæ: ipse quoque nunc, sanctifica hanc aquam, & hoc oleum in nomine eorum qui attulerunt, & da virtutem sanitatis effectricem, & agri-tudinum expultricem, Dæmonum fugatricem, omnibus insidiis aduersariam, per Christum, qui est spes nostra, quocum tibi gloria, honor, & cultus cum Spiritu sancto Amen. Audisti iā quid Theodoretus, quid Epiphanius, quid Alexander Pontifex & Martyr, quid Clemens vir Apostolicus, de aquæ lustralis vsu scripserunt. Cuiusmodi alia complurima, eaque clarissima testimonia licet ab Apostolicis temporibus per

Oratio ex Clemente Ro. pro aqua ad Dæmones abigendos consecranda.

sexcētos annos ad quæ Magd. historię suæ seriē perduxere tam apud Græcos, quàm Latinos scriptores parata atque obuia sint: Magdeburgensium tamen tuorum spiritus ab omnibus his longè fugit, & ea ne nominare quidē sustinet. Quorum tamen si nihil hætenus extitisset, vel nostri temporis admiranda in hac parte exempla, aduersus tetras has Magd. calumnias sufficere deberent. Vt enim reliquas mundi partes prætermittam, in eo, quem nouum orbem dicimus, traditur patres societatis sacrosancti nominis IESV per aquã lustralem multa in ægrotos beneficia contulisse; quam cum potãdam dedissent muto, paralytico, & febricitanti, ille linguæ impedimentum, proximus paralytin, tertius febrem depulit. Traditur, multas mulieres prius steriles, fæcundas factas, & immanem maris tempestatem tranquillatam. Sorices præterea, qui omnia fata misere vastabant, à terris Christianorum sacra aqua conspersis ad proximos gentilium aegros fugatos. Quod cum illi viderent, terrasq; suas eorũ multitudine grauius solito infestatas, valde aduersus novos Christianos indignabatur, Deumq; Christianorũ ipsorum idolis longè potentiorum confiteri coacti sunt. Quare Christiani cum tanta ex vsu sacre aquæ beneficia percipiant, quoties in grauiores morbos incidant, accersunt mox aliquem ex patribus, vt sacra aqua ab eis perfundantur, eorumque orationibus iuuentur. CRIT. Video aquam consecratam maiora & certiora habere ex antiquitate præsidia, quàm hætenus putaram. Video primæ Ecclesiæ & nostræ hodie in hoc genere miracula valde congruere. IREN. Hætenus bene, sed perge.

Proponuntur argumenta varia quæ Magdeburgen. contra Rom. Pontificis auctoritatē præsertim ex historia sexta Carthag. Synhodi de Nicanis per eũ canonibus deprauatis proferunt. Quibus additur, quod iidem Magd. asserunt, Rom. Pontificē nulli ex octo primis œcumenicis Synhodiis præsedisse, nisi quod semel Legati eius in Chalcedonensi Synhodo per fraudem huc irrepserint.

CAP.

Vide Epist. patrũ societatis IESV.

CAP. IIII. CRITOBVLVS.

AT ENIM insignem quandam operam isti in Nicæna prima ac sexta Carthaginensi Synhodo; ab intolerabili falsi iniuria vindicanda posuerunt; ob quam laude, honore, ac præmiis sunt decorandi. IREN. Per mihi mira hæc videntur. CRIT. Efficiã, ni fallor, mirari vt desinas, & harum Synhodorum maiestatem, quam Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Celestinus, & alij Romani Pontifices imminuerunt (è quibus Zozimum Deus vt falsum testem post tres annos & nouem menses extinxit) vt par est agnoscas; & suam illis dignitatem, post tot sæculorum decursionem, patefacta iam, quæ hætenus oppressa est, veritate restitutam mecum communiter gaudeas. IREN. Magnum certe mihi aliquid parere videris. CRIT. Sanè aut ego mihi nimium blandior, aut hoc ipsum, quod dicis, tento, idque adeo perficiam. Primum itaque constat, quod Apologetici admonent & ipsi canones testantur; Nicænam Synhodom nullis huiusmodi prærogatiuis, quibus se hodie ab omni antiquitate ornata, & vnde omnia ad se reuocare posse iactat, Romanã sedem amplificatam agnouisse, vsque eo vt Alexandrinã & Antiochenam illi exæquet, neque quicquam aliud ei præ ceteris egregium attribuat. IREN. Perge; quamuis iam mihi videor sensus, mentemque tuam degustare. CRIT. Ausi tamen sunt Romani tui, non ita multo post, idque per speciem Nicæni canonis, ex omnibus prouinciis Episcoporum à Synhodo damnatorum prouocationes ad se rapere: sed amplissima atque ornatissima Carthaginensis Synhodus, cui Augustinus inter alios interfuit, huic tanto ausui intercessit; & cum illi canonẽ quendam commenticium apud se amplificandę dignitatis suę causã natum proferrent, eiusque apud Africanos obseruationem vrgerent; prudenter illi domesticum testimonium, vt suspitiosum, & parum tanta in re firmum arbitrati, ab Alexandrino & Constãtinopolitano Episcopis,

B 2 apud

Cæt. 5. c. 10. pag. 1241. & ca. 7. pa. 775.

Apol. Angl.

Cap. 6.

5. Cæt. Magde. p. 853. & 854. Illyr. in Ca. thalo. & in libello de 6. Carth. Syn.

Ration. Magd. & aliorũ quib. imminuere conantur Ro. Põt. auctoritatem.

Nicæna Synh.

Carth. Synh. 6

Littere Cyrilli
et Attici ad A-
fric. patres.

Niceni canon.
deprauati.

Leo, & Gelaf.

apud quos longè omnium sincerissima exemplaria conseruabantur; de quorum fide, ne tenuis quidem suspicio iniici potuit, subsidium petunt. In quibus, vt & ex litteris Cyrilli Alexandrini, & Attici Constantinopolitani ad Africanos patres transmissis apparet, nullus huiusmodi, qualem Romani proferebant, canon inerat. Quare patres omnes huiusmodi appellationes communi decreto submouebant. Neque Romano Pontifici quicquã iuris in Africanas Ecclesias ab eo tempore concesserunt. Has autem Cyrilli & Attici litteras, ex quibus Romani vestri Pontifices Nicænos canones summa perfidia nefariè commaculasse conuicti sunt, non Magd. & Apologeticum tantum, sed & reliqui nostri homines, inter quos est Smidelinus, mirificè amplectuntur. Et licet ad centum postea integros annos immoderatam & lasciuientem illam Romanorum dominationem ea Synodus represserit: paullo tamen post ad maiorem, & demum (obcæcatis prorsus reliquorum Episcoporum mentibus) ad hanc, quam hodie patimur tyrânidem, erupit. Sed iuuabit accuratius confiderare alias fraudes & cuniculos, quibus cõfractam ab ista Synodo tyrânidem, sensim postea instaurarunt atque renouarunt. Nam cum dolerent Nicænos canones, quos Innocētius, Zozimus, Bonifacius, Cælestinus, adulterasse conuicti sunt, quasi bolum è faucibus ereptos, eos quidem deinceps pro se allegare nõ sunt ausi. Leo igitur postea & Gelafius licet diabolica audacia ac impudentia, patres & canones iactent; callide tamen Nicænos supprimunt, nec, quando aut à quibus alij canones sunt lati, ostendunt. Quare variè & in contrarias plane sententias ista agitant. Alij enim in patribus & canonibus Nicænis, alij in canonibus & patribus, quos alioqui sigillatim non nominant, ne se prodant; alij in consuetudine, alij verò, quia cetera non satis firma videbantur, in Christo & Petro Apostolo amplitudinis huius firmamentum constituunt. Et sane quanto magis de reliquis

In refutatione
Hofij.

Cent. 5. ca.
10. p. 1262
& 1274.

Cet. 4. c. 7.
pag. 580.

Cent. 5. ca.
7. pa. 774.

Cent. 5. ca.
10. p. 1233

Cent. 4. ca.
7. pa. 533.

3. lib. 2. c. 8.

Cet. 4. ca. 6.
pa. 408. et
409.

quis quinti sæculi patribus apud me cogito, tanto magis magisque confirmor, vt ea vera credam, quæ Magde. de sexta ista Carthaginensi Synhodo prodidère. Nam si seponas decretales epistolas, quæ iusta suspitione domesticæ fraudis obruuntur, & paucos huius sæculi adulatores, Euagrium dico victorem, & similes; rara, aut nulla sunt patrum de Rom. Pontificis eximia præ aliis auctoritate, præsertim Chrysofomi, & Augustini testimonia. Atque hic recte quidem meo iudicio Magd. obseruarunt, non temere iis credendum, quæ Innocentius suæ amplitudinis gloriosus præco effundit; cum Augustinus qui toties de eo & eius scriptis meminit, hac tamen de re nullam mentionem faciat. Quod si adhuc in tanto testimoniorum, & probationum pondere hæreas, vtrum Romani Nicænos canones corruerint; id aliunde quoque ostendam. Canonem enim quendam, quasi ex Nicæni Concilij auctoritate in alia quidem & leuiori causa, sed quæ magis impotentem eorum ad suæ sedis dignitatem ampliandam ambitionem palam præferat, supposuerunt. Id quod ex ipsis Magdeburgensibus certius perspicies. * Socrates, inquit, asserit canonem Ecclesiasticum iubere, ne qua canonicè dedicetur Ecclesia sine consensu Romani Episcopi. Quem vero intelligat canonem non facile est intelligere: nã inter Nicænos nullus talis extat. Sed videtur Socrates ex epistola Iulij eam phrasim hausisse lib. 2. cap. 17. de quo non est mirum si mysterij iniquitatis more, canones sibi ipsi de suo iure mentitus est. Zozomenus lib. 3. ca. 10. eandem historiam referens non meminit canonis de consecrandis templis cum consensu Romani Episcopi. Hæc illi. At quis ferat talem Scyllam, talem Charybdin, quæ horrenda quadam voragine aliorum omnium per orbem Episcoporum potestatem ita absorbeat & exhauriat; vt ne in disunctissimis quidem orbis partibus vel Ecclesiã liceat nisi ex eius auctoritate dedicare. Quanquàm & hic omnis dedicatio num ritus superstitione non caret, utpote qui à Iudæis ad nos deriuatus est. Etsi non ignorem extare apud Gratianum,

Patres.
Chrysofomus.
Augustinus.

Innocentius.

Corruptio Nicæ-
nenorum cano-
num.

Canon Nicæne
Synh. de dedica-
tione Ecclesiæ.

Gratianus.

num, Nicænum (vt fingit) de templis certo quodam ritu dedicandis canonem; sed quem Magd. vt Nicænum non recipiunt: cum inter eos non recensentur, qui à Constantinopoli & Alexandria, in Africam transmissi sunt. Illud

6. iam mihi animaduersione dignum videtur quod Magd. inter alia Africanorum patrum decreta, & hoc constitutum obseruant, ne Romanus Episcopus vniuersalis appelletur. Quod tamen Petrus ille, qui tomos Conciliorum digessit, siue errore, siue fraude aliqua omnino prætermisit.

7. Illud etiam Illyricus nuper cum reliquis Augustanæ confessionis patronis ex Cusano docuit; Conciliis præsidendi ius non Romano Pontifici, sed Imperatori deberi: Neque in vlla ex primis illis octo œcumenicis Synhodiis extare aliquod exemplum, quo Romanum Pontificem, aut eius Legatum præfuisse, constare possit; nisi quod semel in Chalcedonensi Synhodo, Imperatoris legatis absentibus, huc se Romanus ingesserit. Et Magd. plane docent, nec Cælestinum Ephesinæ, nec Chalcedonensi Leonem præfuisse, nec, qui præessent, præscripsisse; sed cum ab Imperatoribus Præsides antea constitutos intellexissent, his potissimum suas vices mandasse; atque ita sensim inoleuit communis iste hodie error, quo creditur omnis hæc Conciliis præsidendi potestas fuisse penes solum Romanum Pontificem: Cuius auctoritatem hoc sæculo, multi adultores nimium amplificabant. Quæ fraus tantum tandem valuit, vt post octo illas primas œcumenicas Synhodos, Impetratores suo iure prorsus sint deturbati: quemadmodum & reliquo suo iure de Conciliis indicendis per eosdem prorsus sunt exclusi. Prima enim Concilia, Nicænum, Constantinopolitanum, Ephesinū, atque Chalcedonense, constat non Romanos Episcopos, sed Imperatores, Constantinum, vtrosque Theodosios, atque Martianum coëgisse; quod Magd. & post eos Apologetici tradunt. Et Magdeb. Gelasium impudentissimi mendacij arguunt, quod iactat in Epistola ad Dardanos

De consecr. distinct. 1. c. Ecclesiu.

Cent. 4. ca. 7. pag. 554.

In protestat. contra Conc. Trident.

Cæt. 5. c. 7. pag. 781.

Nicolaus Cusanus. Ius præsidendi Cæt. Imperatori tribuitur.

Ius indicendi Cæt. Imperatori adscribitur.

Roma-

Romanam sedē solam decreuisse, vt Chalcedonensis Synhodus fieret. Primā enim apud Nicæā œcumenicam Synhodū 'Ruffinus Cōstantinū Magnū; secundā verò Theodosiū apud Cōstantinopolim coëgisse scribit Theodoretus. Quin & 'Leo à Theodosio secūdo postulat, vt in Italia liceat sibi Synhodium conuocare: Cumq; 'Martianus Chalcedonense Conciliū indixisset: Leo egit, vt illud ad cōmodius, & oportunius tēpus differretur, sed impetrare non potuit. Quare nō sine causa Apologetici vociferantur aduersus Pium Pontificē, qui Tridētino Concilio cogendo, Imperatori Ferdinando magnā fecerit iniuriam, quod illius sibi ius arrogarit, temereq; adscripserit. Neq; admirandum, si isti, & similes errores de Romanæ sedis dignitate sensim in orbem irrepserint, cum fortē ne illud quidem verum sit, quod Rom. Pōtifices pro fundamento potestatis statuūt: hanc videlicet se amplitudinē à Petro, qui multis annis Romanā Ecclesiam gubernauit, accepisse: cum non desint multi etiam docti homines, qui libris editis asserant, Petrum nunquam vidisse Romam: à qua sentētia nō videtur Magdeburgēses omnino abhorere. Neq; quidquam in Euangelicorū nostrorū cōcionibus vsurpatius ferē est, q̄ Petrū nunquā fuisse Rom. Pontificem. Hæc, & alia id genus Illyricus in hisce Centuriis, & antea peculiari quodam opere Venetorū Duci dicato.

Respondetur supradictis Magdeburgensium argumentis; & primam semper fuisse Romani Pontificis in generalibus Conciliis, et in aliis causis Ecclesiasticis auctoritatem ostenditur.

CAP. V. IRENÆVS.

SCIO vestros de sexta Carthaginēsi Synhodo magnificē se iactare, sed sine causa, cum sint, quæ isti adferunt, falsa, emētita, & plena erroris omnia. Id enim vt primūm dicam, quale illud, & quam turpe est, vel ad dicendū, vel ad cogitandum, aut Nicenam cū reliquis omnibus, aut reliquas œcumenicas Synhodos cū Nicæna (quod necesse est, si ista sint vera) pugnare. Nam siue spectes Cōstantinopolitanam, quæ proxima successit primæ Nicænæ; ca

Vociferatio Apologeticorū in Anglia aduersus Pium quartum Pont. maximum de indictione Concilij Tridētini.

Petrus Apostolus negatur vel Romæ fuisse, vel Romanus fuisse Episcopus.

1. Li. 1. ca. 1.

2. Li. 5. c. 9.

3. Epist. 24.

4. 23.

4. Cent. 4.

pag. 534.

Cent. 5.

pag. 785.

5. In quibus est Illyricum Velenum.

Cent. 1. lib. 2. cap. 10.

pag. 562.

Ioan. Func. eius in Chronolog.

Generalia Cō-
ilia agnouisse
Romani Ponti-
fici primatum.

Constantino-
politana Syn-
odus.
Ephesina Syn-
odus.

Vincentius, Li-
rinensis.

Roma orbis ca-
pit.
Ephesina Syn-
odus.

Prosperi de Ro-
mane sedis di-
gnitate senten-
tia.

Chalcedonensis
Synodus.

*Apologetica sedi debitā reuerentiā exhibuit, & Rom. Pontificē superiorē Constantinopolitano agnouit, siue Ephesinam ordine tertiam, quo cōfluxerant ducēti pæne Pontifices, oēs prope Metropolitanī, & tantę doctrinæ vt singuli eorum de cōtrouersiis disceptare valerēt: hi oēs Cælestinū licet absentem, cuius vices Cyrillus gerebat, cōfessus sui præsidē ac caput, vt Chalcedonēsis Synodus, quæ paulo post sequuta est, testatur, professi sunt: & ante Chalcedonensem ipsa Ephesina Synodus, idq; adeo in litteris ad Theodotiū & Valētinianum Imperatores missis. Vincētius certē Lirinēsis vir doctissimus nō id modō ostēdit, Stephanū Rom. Pōtificē præ ceteris Cypriani Synodo restitisse, dū ita scribit: *Dignū, vt opinor, existimās, si reliquos oēs fidei deuotione tantū vinceret, quātu loci auctoritate superabat.* Sed præterea cum librum suū triēnio post hanc Synodū componeret, Cælestini auctoritatē tanquam singularē & maioris, quam quæuis alia esset, momenti, Nestorianis & aliis Hæreticis opponit, *Romamq; orbis caput* appellat. Et tota Ephesina Synodus, datis ad Nestoriū litteris, eū admo net, vt intra deliberādi tēpus per litteras Cælestini illi da- tum maturē respiscat. Et præses Concilij Cyrillus in sen- tentiam cōtra Nestorium dictaturus, ad eam se ferēdam tum necessitate canonum, tū Cælestini litteris coactum profitetur. Ex qua vel vicaria Cyrilli auctoritate valdē am- plificata creditur Alexandrinæ sedis dignitas, adeo vt Alexandrinus Episcopus iudex vniuersi orbis appella- retur. Quod nec Græci diffitentur, vt meritō Prosper scripserit, *Cyrilli industria, sed Cælestini auctoritate, Nestorij er- rores fractos.* Qui alibi etiam non dubitauit affirmare, *Romam per Apostolici sacerdotij principatum ampliorē factam esse arce religionis, quam folio potestatis: & cito canere: *Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris Facta caput mun- do, quicquid non possidet armis, Religione tenet.***

Quid verō aliud omnia Chalcedonensis Synodi acta magis præferūt, quam singularē quandā Romanę sedis præ aliis Episcopis dignitatē? In qua nō semel, idq; surre- pticio, vt isti calūniantur, sed cōtinuato per oēs Concilij

Damasus in
epist. ad orōē
tales Episc.
epi Triparti-
ta histor. li.
9. ca. 15. &
Theodoret.
lib. 5. cap. 9.

Vincent. Li-
rin. aduersus
profan. no-
uit.
Chal. Synh.
Act. 4. pag.
871.

Euagr. li. 1.
ca. 4.

Balsamon in
Nomocan.
tit. 8. cap. 1.
Niceph. lib.
14. c. 34.
* In Chron.

Deuocatio-
ne Gentium
li. 2. cap. 16.
Lib. de in-
grati.

Act. 1.

2. Act. 3. p.
858.

3. Act. 1. p.
741.

4. Act. 1. p.
740.

5. Act. 3. p.
839. 840.

842. 844. et
Act. 3. pag.
897.

Greg. lib. 4.
epist. 32. &
36.

In opuscul.
contra Gre-
cor. errores.

6. Act. 3. p.
847.

* Act. 10. pa-
910.

7. Act. 3. p.
867.

partes honore, illius vicarij præfederunt. Id quod ex ipsis actis apertissimē vbiq; cōspicitur. Quæ quidē eis præroga- tiua delata est, licet vnus ex illis, non Episcopus, sed Pres- byter tantūmodo fuerit. In hac Synhodo reperies Diof- 2. corum exauctoratū, & anathemate iniustum, quōd ausus fuerat anathematis in Leonē Pontificē sententiā dictare, & Synhodū sine ipsius consensu cogere: quod neq; rite 3. factū est, nec fieri licuit. In hac, *Romana Ecclesia omnium Ec- 4. clesiarū caput* appellatur. In hac audimus Leonē appella- tū; *vniuersalē Archiepiscopū, vniuersalē Papā, vniuersā Ecclesiā* 5. *Episcopū.* Gregorius itaq; primus scribit, ab hac Synh. de- lātū fuisse Rom. Pontifici *vniuersalis Episcopi* nomē; in qua etiā, (si S. Thomę credimus) nō solū Rom. Pōtifici sub æ- cumenici Episcopi nomine à tota ciuitate acclamatum est, sed decretū etiā, vt libera esset Episcopis ad Rom. sedē ap- pellādi potestas. In hac Synhodo Rom. Pōtificis Legati 6. sententiā cōtra Dioscorū ferunt, primi q; omnium subscri- bunt: *Et, cum disceptaretur an Ibas inter Catholicos re- cēsendus esset, Legati Rom. Pontificis primi (idq; ex an- tiquo, vt ibidē apparet more) sententiā pronūciant: om- nemq; ab eo hēresis notā abstergūt. Tota deniq; Synho- 7. dus Leonē B. Petri interpretē omnibus cōstitutū, eumq; licet absentē, per Vicarios tamen & adfuisse, atq; adeo vt caput mēbris præfuisse, Imperatores verō ad eā ornādam præfuisse, ingenue profitetur. Quod si adhuc Apologe- tici & Magdeburgēses tui resistāt, & in tā clara tot Episco- porū luce, qui Synhodo interfuerāt, acquiescere nolint; sed qua solent, peruicacia Imperatoribus iniuriā factam clamitēt, parati Cyrillū & tot patres reiicere, nisi Impera- toriū aliquod apud extraordinariū istorum tribunal testi- moniū producat: age pareamus istorū importunitati, & per ipsos sanctissimos Imperatores cōtra istorū mēda- cia Rom. Pontificis & aliorū Episcoporū innocētiam, di- gnitatēq; astruamus. Quā narrationē, vnde aptius quam ab ipsa prima omnium Synhodo, & tēpore, & dignitate au- spicabimur, id est Nicēna, & optimo Principe Cōstantino? 8. Qui

Testimonia san-
ctissimorū Im-
peratorū, & a-
cta omnium ge-
neralium Con-
ciliorū, ex qui-
bus cōstat, pri-

*cipatum in re-
bus Ecclesiasti-
cis penes Rom.
Pontificem sem-
per fuisse.
Constantinum.*

*Theodosius
Magnus.*

*Theodosius Im-
nior.*

*Martianus quo-
modo, & quare
interfuerit Con-
cilio Chalcedo-
nensi.*

Qui ne sedere quidē in Synhodo, nisi annuētibus Episco-
pis voluit; qui modicā quādam sibi, humilēq; sedē parari
curauit. Nūc igitur audi dignam tanto & tam Catholico
principe ad Episcopos in Synhodo vocē: *Deus* (inquit) *vos*
cōstituit Sacerdotes, et potestātē vobis dedit de nobis quoq; iudicādi:
et ideo nos à vobis recte iudicamur; vos autē nō potestis ab homini-
bus iudicari. Proxima œcumenica Synhodus, imperāte pio
Theodosio, sequuta est. Quis autē per omnē Ecclesię me-
moriā eū illi Synhodo præsedisse scripsit? Certē nullus.
Hanc excepit Ephesina sub imperio alterius Theodosij:
qui tantū abest, vt se loco motū per fraudes Cęlestini, aut
quidquā de iure suo imminutū queratur, aut se caussis, iu-
diciisq; Ecclesiasticis immiscuerit, vt potius, cū Candidia
nū comitē eō misisset, serio admonuerit, ne se quęstioni-
bus de rebus religionis interponeret. *Illicitū est* (inquit) *eū,*
qui nō sit ex ordine sanctissimorū Episcoporū Ecclesiasticis immisce-
ri tractatibus. Chalcedonēsi quidē, quę proxima fuit, inter-
fuit Martianus, sed quo modo, & quare interfuerit, ipse
explicuit, cū se *Cōstantini exēplo adesse doceret ad cōfirman-*
dā fidē, non ad virtutem ostendendā; non vt ferret de fide le-
gem; sed vt latā à patribus, pro auctoritatis suę magnitu-
dine obseruandā vbiq; curaret. Et præsidē quidem Con-
cilio præscripsisse Martianū, nemo vnquā prodidit: præ-
scripsisse vero Leonē, à multis proditur. Imo quos præscri-
psit nō solū missis ad Synhodū, sed & ad Martianū lit-
teris ostēdit. Et quęadmodum totius eū Synhodi caput
ipsa Synhodus, licet absentē; ita & Martianus ipse absq;
dubio agnouit. Quod cū ex aliis, tum vel ex eo appa-
ret, quod non solum Synhodus, sed & Martianus eum
rogarit, vt Synhodi decreta confirmaret: quod & Leo fe-
cit. Quod si adhuc Magdeburgenses & Apologetici re-
pugnēt, ipsum Martianū, amplissimū cōtra ipsos testem,
aduocabimus; qui publico quodam edicto Cęlestinum
contra istorum calumnias purgat: quo, omni imperio de-
nunciatur, apud Ephesum Nestorij errorem euersum,
præsidentibus ibidem Cęlestino Romanę vrbis, & Cyrillo Alexan-
drinę ciuitatis, Episcopis. Cui Synhodo eos præsedisse Iustinia

*C. Satis enī
dēter distim.
96.*

*Liberatum in
Breniar. cap.
13.*

*Epist. 49.
& 47.
Epist. 59. Vi
de Chalced.
Cōc. Act. 3.*

*Vide edictū
Iustini. conti-
nens eius fi-
dē tom. I.
Concil.*

2. Tim. 2.

nus quoque Imperator fatetur; nec aut in quinta œcū-
menica Synhodo, eo imperāte, habita aliquod sibi suffra-
gij ius vindicauit; aut quicquam de iure Martiani Impe-
ratoris in Ephesina detractum queritur. Atque hæc nobis
Synhodus demonstrauit, & ostendit, nō modò inter Ro-
manos, & reliquos Episcopos; verum etiam inter Episco-
pos ac Ciuilem Magistratum in Concilio præsentem di-
scrimen: cū illi ad suffragia, & sententias dicendas; hic
ad Concilium ornandum, defendendum, & ad actiones
Synhodi moderandas, vt seditione ac tumultu vacet, in-
terfit. Quod vt in reliqua semper republica, ita vel maxi-
me hic Principes præstare deberent. Cū enim summa
hominis felicitas in veritatis consideratione, ac contem-
platione ponatur; vt alias semper, ne ea perturbetur aut
interrumpatur, Principes viri prospicere debent; sic certē
potissimū in huiusmodi œcumenicis Synhods: quę non
ad aliud cōeunt, quā vt auspice Spiritu sancto; certissi-
mas Christianę fidei rationes intentis animis & precibus
acerrime inquirant, & peruestigatas proferant. Et cū
nos iubeat pro illis orare Paulus, vt per eos tranquillā &
quietam vitam agamus; debēt certe his potissimū tēpo-
ribus, & nostrę pro Principibus preces, & illorum ad san-
ctorū Episcoporum defensionem, quietemq; studia ex-
citari, præsertim cū illi, relictis gregibus suis, ex lōginquo
maximis impensis atque laboribus ad huiusmodi Synho-
dos, ad rerum diuinarum meditationem, summeque ve-
ritatis acerrima atque attentissima cura peruestigationē
confluant. Quę vt propria ipsorum est in difficillimis
Christianę reipublicę tēporibus, errorū atq; heresum tē-
pestate iactatis: ita certe non decet Ciuiles Principes vo-
ce atque suffragiis ea in re illis præire; sed quod illis cre-
dendum Spiritus sanctus dictauerit, religiosē exequi, &
omnia impedimenta vndecunque obiciendā, pericula-
que (qualia Tridētini patres ante paucos annos per Mau-
ricium, & socios eius sensere) pro principali sua auctori-
tate:

*Que sint par-
tes Episcoporū,
quę Ciuil. ma-
gistrat. in Cōc.*

*Apologeticorū
in Anglia ad
cōfirmationem
erroris sui emē-
titum ex Socra-
te testimoniu.*

*Apologie An-
glicane error.*

*Constantinop.
secunda Synho-
dus œcumenica
quinta.*

tate atque potestate discutere atque submouere. Vnde mirari fati non possum, quid Apologeticis in Anglia tuis animum induxerit, ciuili magistratui, idque ex Socratis testimonio, qui ne mentionem quidem huius Concilij facit, necessaria in Synhodo suffragia tribuere. Nec Iuuenalem quidem ac Thalassium ille pro hæreticis damnauit, aut de gradu aliter deiiciendos statuit, quàm ex Concilij decreto. In quo Apologetici falluntur; cum eos à Leone Romano Pontifice & Synhodo, ad Episcopatum atque suffragia ferenda repositos constet. Tanta verò fuit apud hanc totam Synhodom, Romanæ maiestatis amplitudo, ut ea, quæ decreuerat de prærogatiua Constantinopolitanæ sedis, cui (quòd ibi Imperatores Imperij sedem domiciliūque collocassent) proximū Romanæ locum (Antiochena & Alexandrina in ordinem redactis) deferret, parum habere firmitatis putaret, nisi Romani Pontificis consensu accedente: quem, ut decreto illi honorarium suum arbitrium adiungeret, multis & supplicibus verbis orabat. Nec tamen id ab eo extorquere poterat, cum reliqua omnia probasset; ne veteris Ecclesiæ consuetudinis infirmandæ, ac canonum violandorum occasionem præbere videretur. Quin eousque temerarios Anatholij Constantinopolitani conatus fregit, ut ille ultro cederet, & culpā immoderatæ ambitionis fateretur, ac deprecaretur. Iam si te ad quintam œcumenicam Synhodu conuertas, eiusque acta animo, cogitationeque peragrare ac percurrere velis, reperies omnia similia: Iustinianum videlicet Siciliae Episcopum Petrum Antiochenū, hominem hæreticum, amice admonentem, ut mature in viam, & ad Catholicam fidem redeat: fore enim alioqui, ut propediem à Felice Romano Episcopatus dignitate moueretur. Quod paullo post, ut ille dixerat, ita factum est. Menam præterea Constantinopolitanum ex præscripto ac auctoritate Agapeti Romani Anthimum Constantinopolitanum hæreticorum ducē dignitate exegisse. Eundem

*Allegat Soc.
lib. 5. c. 10.
in Apologia
Anglicana.*

Act. 4.

*Euagr. li. 2.
c. 4. & 17.
Niceph. lib.
15. c. 30.*

Act. 3.

1 Act. 16.

*Leo epi. 59.
& 61. ad Iu-
uenalē Hie-
rosolymit. et
ceteros Chal-
cedonē. Syn-
hodi Episc.*

*2 Leo ep. 71.
ad Anatolū.
3 Tom. 2. Cō-
cil. in quin-
ta Synhodo.*

Act. 4.

Eundem itidem exclamantem, *se, quos Romana sedes damnaret, damnare; quos probaret, probare.* Habita est eodem tempore Synhodus Mopsuestena, quæ cum ad Vigiliū Rom. Pontificem scriberet, his inter alia verbis, quæ Magdeb. etiam tui citant, vsa est. *Decebat, cum primā sacerdotis dignitatē sortiti estis, ea quæ ad sanctarum Ecclesiarum statum respiciunt, manifesta vestra diuinitus honorate beatitudini fieri.* Nec à prioribus, sexta illa, quæ Constantinopoli in Trullo habita est, diffidet; in qua perlonga Agathonis Papæ, & totius Romanæ Synhodi (cui ex Anglia VVilfridus Eboracensis interfuit) epistola recitata est, quæ singulares Romanæ sedis prærogatiuas continet. An quisquam pedem supplot sit? an in clamauit? an verbo, an nutu restitit? Quid multa? tantum id quidem aberat, ut Agathonis illa epistola, quasi egregia præ ceteris auctoritate & singulari aduersus Monothelitas præiudicio vniuersa Synhodus niteretur; & Cōstantinus Imperator, qui Synhodo interfuit, ad eā epistolam rescribens, Agathonem velut *Petri vniuersalis pastorum Principis* successorē; eius verò litteras, ut antiquis Synhodorū decretis quàm maxime cōsentaneas, atque ipsius adeo *Petri vocem* amplecteretur, suspiceret, admiraretur. Cuius auctoritatē, non verbis modo, sed ipso facto, quod potentius est, tota Synhodus comprobauit; cum Vicarij eius, & primum confidendi eundemque subscribendi ante Constantinopolitanum, reliquosque Episcopos; postremum verò Cōstantinus Imperator, locū fortiretur. Ut nō parū mirer, quid Apol. tui velint, qui Ciuili magistratui, nō necessaria modò ad religionē constituendam ac definiendam suffragia, sed Principem quendam suffragij locum tribuāt; cum magnum atque manifestum positum sit hic discrimē. Episcopi enim ad necessariam causæ definitionem; Cōstantinus verò ad fidei suæ explicationem & definitionis corroborationem, atque delendam hæreseos maculam, quæ, iam inde ab Heraclio, imperio inhæserat, subscripsit. Quare duplices sunt sub-

*Cent. 6. ca.
9. pa. 543.*

*Tom. 2. Cō-
Act. 4.
Synhod. 6.*

Act. 18.

Act. 17.

*Apologia
Anglicana.*

*Constant. ter-
tia, œcumenica
sexta Synhod.*

Const. quartus

*Alias esse Episc.
alias Ciuil. mag-
gistr. partes in
Concilio.*

signa-

Duplices fuisse
subsignationes
Episc. in Conc.
sexto, et quare.

Sept. ecumeni-
ca Synhodu.

Octava Synh.

Basil. Imp. vero
bis & factis pu-
blice in Conc.
Rom. & aliorū
Episc. preroga-
tūā cōfirmant

signationes Episcoporum, primæ ad eam ipsam defini-
tionem absente Constantino; secundæ postea eo præsen-
te, atque ob eam, quam dixi, causam subscribente. His &
reliquis id genus de prærogatiua Romani Pontificis te-
stimoniis, septima ac octaua œcumenica Synhodus abun-
dat. In septima enim non modo recitata est epistola A-
driani primi Pontificis Romani, quæ *Romam omnium Ec-*
clesiarum caput constituit, & in qua fatetur se non fuisse
Synhodo consensurum, nisi intellexisset Tharasi in Ca-
tholica fide asserenda constantiam ac firmitatem: verum
etiam Pseudosynhodus illa Iconomachorum (quæ sibi
œcumenicæ titulū insolenter arrogabat) reiecta est, quia
de Synhodorum more, nulla Romani Pontificis auctori-
tate munita esset. Illam præterea Synhodom Romanū
Pontificis agnouisse prærogatiuam, vt cetera desint; hoc
vnum in primis argumento esse potest, quod eius Lega-
tis licet non Episcopis sed tantum presbyteris primum
confidendi & decretis subscribendi locum detulerit. Im-
peratoris certè in hac Synhodo & controuersia definienda
auctoritatem nullam legimus: quemadmodum nec
in octaua œcumenica, cui Adriani secundi Legati præ-
fuerunt, & Photium Constantinopolitanum Episcopatu
mouerunt. In qua Donatus Ostiensis Episcopus primus
omnium ad hanc formam subscripsit. *Ego* (inquit) *Donatus*
Dei gratia Episcopus Ostiensis Ecclesie, locū obtinēs Domini mei
Adriani vniuersalis Papæ omnia, quæ superius leguntur, huic sanctæ
& vniuersali Synhodo præsidēs ad voluntatē eiusdē eximij Præ-
sulis promulgauit, & manu propria subscripsi. Post quem sub-
scribunt Constantinopolitanus, & Legati Alexandrinæ,
Antiochenæ, & Hierosolymitanæ ciuitatis Episcoporum,
Quorum quilibet ita subscripsit; *concordans & definiens;*
præfente quidem tum Basilio Imperatore, sed adeo nihil
de iure suo sibi detractum exoptulante, vt & verbis &
factis, publicè (quasi exoriturus aliquando Magdeburgē-
ses tuos repressurus) Romani & aliorum Episcoporum
præro-

Act. 17.
& 18.

Act. 2. 4. 6.

Act. 4. et 7.

prærogatiuam confirmarit. Verbis quidem; quibus pie
ac prudenter caussarum Ecclesiasticarum iudicium, defi-
nitionemque ad solos spectare Episcopos palam profite-
batur: factis; cum post illos, quos diximus, subscribens,
sanctam se & vniuersalem Synhodom, & quæ ab ipsa de-
finita erant suscipere, & *consentiendo* non (vt Episcopi) de-
finiendo *subscribere* testaretur. Et interim nō pudet Mag-
deburg. & Apologeticos tuos in Conciliis summam re-
rum definiendarum auctoritatem ad Imperatores reii-
cere, & prima Catholicis Concilia, quasi à se starent, obii-
cere: Et Euangelicos tuos paucula verba, quæ ex Cusani
libris malo (vt videri potest) dolo sunt aucupati, contra
tantam auctoritatem lucem obtrudere, & suffragij dandi
principatum Ciuili magistratui in Episcoporum Synho-
do deferre? Sed quod ad Cusanum attinet, qualis qua-
lis fuerit, non potest certe tot patrum luminibus ob-
struere; nec cum vnus sit, tot cataphractorum equi-
tum vim & impressionem sustinere. Eum egregie do-
ctum & valde acutum hominem fuisse existimo, sed for-
te in hac primatus causa eodem, quo multi illius tēpo-
ris viri, & in iis æqualis eius Æneas Siluius, errore implica-
tum. Verum Æneas (qui postea ad summum Pontifica-
tum euectus Pij nomen accepit) cum progressu ætatis ad
rem plenius intelligendam adhibuisset tempus & dili-
gentiam, veritatem, quæ eum fugerat, edoctus, errorem
suum candide agnouit, pie correxit, & publice reuocauit.
Neque verò hic idem Nicolaus Cusanus, si omnia eius
verba diligenter vndique attendas, perinde in Euangeli-
cos inclinatione voluntatis propendet, ac ipsi videri eum
voluit. Nam alicubi dicit: *Imperatorem, negligente aut contra-*
dicente Romano Pontifice, imminente magno vniuersali turbationis
Ecclesie periculo, præceptiue posse Synhodom indicere ad prouiden-
dum fluctuanti Ecclesie: alibi verò, vbi describit modum &
ordinem, quem antiquitas in Conciliis sequuta est, tra-
dit; generalia Concilia de consensu Romani Pontificis, & aliorum
Patriar-

Causam Eccl-
sast. iudicium ad
solos pertinere
Episcopos.

Impudētia Ma-
gdeb. & Apol.
in Anglia, qui
Imperatoribus
summā rerū de-
finiendarum in
Conc. auctori-
tem, contra oīa
Cōc. tribuunt.

Cus. sent. de in-
re Cōc. indicēda
di. expenditur.

Euang. testimo-
nio Cus. quens
pro se citant,
ingulantur.

Et. 3. de cō-
cordātia Ca-
stoli, ca. 15.

Laicos et Principes nihil definitiue dixisse, sed sollicitando, exhortando, & assistendo interfuisse; deniq; in hæc verba; *Vltimo superscriptio adiciebatur, quæ varia quoad ordinem inuenitur; sicut & sessionis ordo in aliis & aliis Conciliis. Post Vicarios Patriarchalium sedium subscripserunt se in octaua Synhodo Basilius & Constantius; deinde Episcopi alij, &c. Ex quibus Cusani verbis tria contra Illyricum & Augustanorum confessionis patronos eliciuntur: primum, ius conuocandi Concilij ad Imperatorè præcipuè, propriè, & (vt Iurisperiti loquuntur) regulariter non pertinere, sed extraordinaria quadã ratione; nêpe cû eiusmodi inciderit, quæ legem non habet, necessitas, vt aliter reipub. Christianæ ruituræ succurri non possit: deinde, Laicos & Principes nihil definitiue in Conciliis: postremo, Imperatores post Vicarios Patriarcharum in octaua saltè Synhodo subscripsisse. Sed quid hæc tatum commemoro, cum nihil fere in religione habeat Cusanus cum Euangelicis commune, vt vt illi eum à se stare in hac caussa gloriantur. Quod autem dixerit Imperatores de cõsensu Romani Pontificis Concilia indixisse, id si referatur (vt referri certe potest & forte etiam debet) ad ea tempora, in quibus hæretici rebelles iussu Romani Pontificis non fuissent in Synhodũ coituri, vel ad eã accessuri; nihil sane pro Euangelicis, nihil contra Catholicos facit. Libèter enim fatemur, & vltro cõcedimus Imperatores quãdoque in huiusmodi angustiis & difficultatibus rerum, auctoritate, consensu, precibus Romani Pontificis indutos Concilia coëgisse, ac eisdem interfuisse; non vt quicquam definirent, sed vt effrenem hæreticorum ferociam præsentia sua reprimerent, & ne aliquis importunitate & audacia Laicorum turbulentus motus oriretur, prouiderent. Imo & illud non diffitemur, fieri posse vt alicui forte Synhodo dicantur aliquando præsedisse; quod non est simpliciter accipiendum, sed quoad ea, quæ ad eorum officium spectabant, hoc est, vt darent operam, vt omnia in*

Tria ex Cusani verbis eliciuntur cõtra errores Euang elicit.

Cusani sententia explicatur.

Quo in sensu Imp. dicantur Concilia coëgisse, ac eis præfuisse.

Imp. in Conc. officium.

Lib. 2. de cõcordantia Cathol. cap. 6.

Concilio tràquille, quietè, pacatè agerètur, ne quis oriretur tumultus, vel si exortus fuisset, vt quã primũ cõpesceretur. Hæc namq; partes sunt Imperatorũ. Atq; hæc fuisse Cusani sententiã, doctis quibusdam viris placere video. Quod si ita sit, tũ frustra à Cusano subsidiũ petũt Euang. sin verò non sit, tũ æquũ certe est, vt Cusanũ licet doctũ, vnũ tamen hominẽ, & eũ quidẽ recentiorẽ potius in hac caussa deferamus, quã quos recẽsui, tot, tã sanctos, tã antiquos patres. In quorũ numero nemo est, quẽadmodũ nec Catho. vnquã fuit, qui ferẽdũ putauerit, vt Laicus aliquis licet in altissimo dignitatis gradu cõstitutus primũ de religione disserẽdi locũ in Synh. Episc. obtineat. Quẽ certe nihil minus quã Episc. Synhodus dicẽda est, si dicẽde sententiẽ in Eccl. caussis definiẽdis Princeps sit Imp. aut Rex.

Thom. Campegius de auctoritate sacrorũ Conc. cap. 17.

Apologia 2.

Epist. ad solitariã vitam agentes.

Cent. 4. ca. 7. p. 4. 554.

Carthag. 3. ca. 26.

*Qua fronte, inquit, conuentũ, Synh. appellare audet, cui comes præsedit? & alibi. Quando, inquit, à cõdito æuo auditũ est, quod iudiciũ Ecclesie auctoritatẽ suã ab Imperatore accepit? aut quãdo hoc pro iudicio agnitũ est? Plurimã quidẽ Synhodi fuere, multa iudicia Ecclesie habita sunt; sed neque patres istiusmodi res Principi persuadere conati sunt, nec Princeps se in rebus Ecclesiasticis curiosum præbuit. Cõstantiũ deniq; qui hoc sibi arrogarat, Antichristi imaginẽ induisse scribit. Nec te iam quicquã mouere debet Africana illa Synhodus, quod, vt volũt Magd. Rom. Pontifici vniuersalis Episcopi nomẽ ademit; quod ei in Chalced. illa Synhodo, totius orbis cõsensu tributũ est: quãdoquidẽ nihil huiusmodi vel in mentẽ vnquã illis patribus uenisse credendũ est. Neque enim de aliis ibi, quã Africæ primatibus agitur. Et vt maxime egissent de Rom. Pontifice, quomodo priuata vnus prouinciæ Synhodus cœcumenicæ præiudicaret? Synhodi itaq; ista sunt verba: *Primæ sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum vel summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.* Quod autem in decretis sequitur, *vniuersalis autem, nec etiam Rom. Pontifex appelletur*, à Gratiano, vt apparet, assu-*

Atha. præclara in p̄ncipes sententia, qui reb. Ecclesiast. se immiscet, & in sibi Conc. præfrendi arrogat.

Afric. Synh. vniuersalis Episcopi nomẽ Ro. Põnt. non ademisse.

Grat. notatur.

C tum

tum est. Ea enim clausula in ipsis canonibus non modo apud Latinos, sed & Græcos desideratur: ut iam Magd. tui accusationem suam non aduersus Petrum, sed Græcos, infestissimos Romanæ Ecclesiæ hostes instituant, cur eam clausulam prætermiserint: atque de istis quoque querantur, quod adulandi studio hæc Romani Pontificis auribus dederint. Imo de se potius, quam de probo illo viro Petro Crabbo querantur, quippe qui eadem omnino canonis verba, quæ ille, nulla mentione de vniuersali Episcopo facta, recitat: Ut vel hinc appareat, nihil aliud eos quam meras calumnias Petro struere, & in idem, quod illi obiectat, si quod esset, vitiū incidere. Ego tibi certe, ni fallor) firma à primis octo œcumenicis Synhodi præsidia, & longe ab omni adulatione & vanitate remota proposui, ut iam non sit mihi necesse, retro ad posteriora Innocentij tertij tempora, sub quo in Lateranensi Synhodo Metropolitanus septuaginta, Episcopi quadringenti, cum patriarchis Constantinopolitano ac Hierosolymitano interfuerant; multoq; minus ad Constantiensem, Basiliensem, & Florentinum Conciliū, in quo Græci cum Armenis, singularē Rom. Pontificis potestatem agnouere, deferri. Nunc itaq; tecum dispice, an velis Nicænam ita esse primam, ut reliquas omnes absorbeat, ac deprimat, aut ceteræ illam abrogent; an potius eam ita commode interpretari, quod necessarium est, ne vel annuendo, vel abnuendo, vllis responsi tui angustiis constringaris. C R I T. Ego vero multo malim commodam, si id fieri posset, interpretationem aptari: nec id sane fieri posse valde diffiderem, nisi illæ ipsæ, quibus niteris, Chalcedonensis, ac Synhodus in Trullo, me prorsus à tua sententia auocarent. Vtraq; enim ad paria priuilegia Romanam & Constantinopolitanam sedem reuocat, nec aliquid præterea egregium Romano defert. I R E N. Hæc tota tua ratio à canonibus sextæ Synhodi pendet, de quibus non ignoro, quantum tui contra Rom. Pontificem se venditent, dum eū ad æqualitatem cum aliis conatur reuocare,

Petr. Crabbus
Conc. collector
à Magd. calum
nia vindicatur

Conc. Lateranense,
Constantian., Basiliense,
Florentinum.

De canonibus
sextæ Synhodi.

Apud Balsam.
in Cōc. Carthagin. can.
42.

Cōc. 4. c. 9.
pag. 368.

Vide acta
doctorū Cōc.
ciliorum.

Can. 36. in
Trullo.

Canon. 13.

uocare, & coniugatis sacerdotium ita deferre, ne vxores abdicent. Sed Cadmea plane victoria est, qua plus accipitur, quam datur, detrimenti: Nam, ut à postremo primū incipiam, quantum quæso est illud, unde vestri iuuantur? Sacerdotibus enim omnis matrimonij spes præciditur, & Episcopo etiam ea, quæ ante ordinationē duxerat, in monasteriū abripitur, & Monachi vxores ducētes, non modo Ecclesiasticis, sed ciuilibus pænis in adulteros constitutis coercētur. Quod si Iouiniani Imperatoris capitalis illa, alique leges contra eos, qui sacras virgines sub matrimonij specie sacrilegē violāt, hodie obtinuissent, nunquam Apostolus vester Lutherus, aut eius discipuli tam præcipientes ad tam incæstas nuptias conuolassent. Nec tamen te istis canonibus plus, quam par est, tribuere velim. Neque enim sunt canones sextæ Synhodi, quos illa nullos tulit, in sola Monothelitarum condensatione acquiescens; nec iidem patres post quadrienniū (ut quidam asserunt) redierunt, ad hos canones edendos; nec si rediissent, idem sed aliud Conciliū haberi deberet. Redierūt quidē multi patres, sed vicesimo sept. post anno, quādo hi canones, nemine Rom. Pont. vices obtinēte, præscripti sunt. Nā ad hūc annū hos canones Theophanes Græcus, ac Anast. Rom. Bibliothecarius illorū temporum homines perspicue referunt, & post eos Iuo. Quāuis, nescio qua ratione, in Iuonē vtrunq; irrepsit manifesto & secū pugnate diffidio. Quare nec alij ex istis hodie canonibus obtinent, quā quos postea Rom. Pont. aut aliæ postea œcumenicæ Synhodi ratos esse voluerunt. Missos certe esse ad Sergiū à Iusti. & ab eo reiectos scribit Iuo; tū deinde ad Ioan. septimū, ut quos vellet, probaret; quos nollet, induceret. At ego iā à præclaris istis canonū auctoribus quæro; quo modo aut cū Nicænis, aut secū istū canones cohæreāt, qui Rom. cū Constant. coequāt, & tamen istū post illū proximū esse volūt? Vbi illa quæso, exæquatio in Nicænis canonibus? Quis præterea non videt ista nimium esse inter se diuisa, disiecta, ac ridicula; equalē esse,

Canones quidā
sexti Cōc. contra
Dalisas Euan-
gelicorum.

Iouiniani Imp.
lex capitalis in
violatores sa-
crarū virginū
sub specie ma-
rimonij. l. Si
quis C. de Epi-
scopus & cleric.

Sexta Synhod.
nullos tulit ca-
nones

Can. qui sextæ
Synh. perhiben-
tur, quo tempo-
re & qua au-
toritate fue-
rint editi.

Iuo.

Canones sextæ
Synh. & Chal-
neq; cū Nicæ-
neque secū co-
herere.

Can. 6.
Can. 12. &
Can. 48.

Euang. in ca-
strenuptie.
Can. 44.

Quarta par-
te ca. 78. &
321.

Can. 6.

Quid est qui
Ecc. hist. scrip-
tores & œcume-
nica Cœc. de œ-
qualitate Rom.
& Constant.
Pont. memoriæ
tradiderint.

esse, & tamē posteriorē esse. Atq; ideo vetusti auctores ni-
hil de ista æqualitate meminērūt. Ruffin. verò & Theod.
nihil omnino de vlla Constant. Præsulis prærogatiua at-
tingere videntur. Reliqui vero Ecclesiast. historiē scripto-
res, vt Socrates, Sozomenus, Liberatus, Euagrius, & om-
nium recentissimus Nicephorus, recensent quidem eā,
sed non æquant, verum proximum Romano locum tri-
buunt: quemadmodum & tertius canon Constantinopoli-
tanus sub Theodosio. Sed nec vllō ea de re canone cau-
tū est à patribus Chalcedonēsis, licet, contradicētibus
Rom. Pontificis Legatis, huiusmodi eū priuilegio ornare
conati sint, vt post Romam in omnibus & per omnia pri-
mam, secunda esset Constantinopolis. Prima, quod scio
ex omnibus Synhodiis, sexta illa in Trullo huius æquali-
tatis meminit. Quanquam non vera & œcumenica illa
Synhodus, sed alia quæ postea, vt diximus, eō confluit:
quæ œcumenicę Synhodi nunquam habuit auctoritatē.
Nec vlla alia postea œcumenica (quantum adhuc repe-
rio) Synhodo quicquā de ista æqualitate sancitū, aut ab
vllō vetusto grauiore auctore proditū est. Quī enim hu-
iusmodi quicquā proderetur, cū aperte id honorē Petro à
Christo ipso datum reuelleret, quem toto Ecclesiæ præ-
fecit? Vt quantumuis Constantinopolitanus Episcopus,
Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, aut æqua-
retur, aut præponeretur (quorum priuilegia humano ma-
gis quam diuino iure nituntur) infra tamen Petrum &
eius successores, vel Christi ipsius firmissimo decreto se
redigendum cognosceret. Quanquam ægre vel proxi-
mum locum, importuna sua aut ambitione, aut singulari
quodam Imperatorum suffragio & patrocinio consequu-
ti sunt. Nam & quæ Constantinopoli gesta sunt Dama-
sus, & quæ Chalcedoni, Legati Leonis primum, tum ipse
Leo resciderunt, Anatoliumque eō (vt diximus) hic rede-
git, vt ambitionis suæ culpam agnosceret: cuius in de-
cretis Nicænis fortiter asserendis constantiā Martianus
Impe-

Soc. li. 5. c. 8
Soz. li. 7. c.
9. Liberatus
in Breviario
c. 13.
Euagr. li. 2.
c. 4. & 16.
Niceph. lib.
12. c. 13. li.
15. c. 7. li. 16.
ca. fin.

Seß. 16.
Can. 36.

Chal. Syn.
Act. 16.
Leo Epi. 57.
ad Anatolium
55. ad Pul-
cherium. 71. ad
Anatolium
59. ad Marti-

Imperator (quamuis alioqui ad Constantinopolitanum
amplificandum propensissimus) laudaret. Postea Iustinia
no & aliis Imperatoribus ad Constantinop. Episcopi di-
gnitatem ampliandam, euehendamque magno cona-
mine incumbentibus Rom. Pontifices cessere, & proxi-
mas ei honoris partes deferri passi sunt. Nō ignoro tamē,
vt Magd. adferunt, Sozomenum adfirmare paribus ho-
noribus atq; priuilegiis ornatam Constantinopolim, at-
que Romam, quod & Nicephorus tradit. Sed illa equali-
tas ad prophanos & ciuiles, non Ecclesiasticos honores
spectat. Vt frustra Foxus tuus se cruciet & contēdat non
tam μετὰ ἐκείνων, quàm ὡς ἐκείνων legendum. Sed ne ego in-
re nimium manifesta superuacaneam operam ponere
videar, vt ista omnia vana ac commenticia ostendam, v-
nius duntaxat hominis testimonio vtar, sed eius, qui vt il-
le ait, futurus erit πολλῶν ἀντ' ἑἰς ἀλλῶν. Igitur est Iu-
stinianus Imperator, qui Ioannem caput omnium Ecclesiarum
appellat; cuius se Ecclesiæ amplitudini augendæ studere
dicit. Ad hæc, Summi, inquit, Pontificatus apicem apud Ro-
mam esse, nemo est qui dubitet. Sed vt ad id, quod hanc om-
nem quæstionem abrumpit, accedā, Iustinianus statuit,
vt Canones Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, ac
Chalcedonensis, vicem legum obtinerent: & vt secundum
eorum definitiones, sanctissimus veteris Romæ Papa, sit primus
omnium sacerdotum; & in magni beneficii loco, proque ma-
gno patriæ suæ ornamento ducit, si illius Episcopus Le-
gati Romani auctoritate perpetuo fungeretur. Quo vno
Iustiniani testimonio Apologetici tui mirum in modum
percelluntur; non eō solūm quod hanc prærogatiuam à
Phoca Imperatore, Bonifacio importune ambienti in-
dulgender concessam narrent: sed etiam quod Nicænos
canones nihil egregium Romano Pontifici detulisse cō-
tendant, & nescio quam exequationem somnient, quam
ne verba quidem canonum patiuntur. Quorum omnis
sensus huc potissimum recidit, vt non modo Romano

Cœ. 4. c. 7.
pag. 553.
Soz. lib. 7.
cap. 1.
Niceph. lib.
12. cap. 13.

In cōmēt. re
vū Eccles. In
supplicatio-
ne ad proce-
res Angliæ.

Cod. de sum-
marum. ac
de fide Cat.

In nouellacō
stit. 131. a-
pud Haloan-
drum & in
vulg. col-
lat. 9. tit. 6.
& collat. 6.
tit. 4.

Iusti. de prima-
tu Rom. Pont.
testimonia, qui-
bus ostenditur
Nicænos cano-
eidem primam
detulisse.

Apolog. Angli.
duplicis mēda-
cij conuincitur
ex testi. Iustin.
Imperatoris.
Quis sit verus
sensus can. sex-
te Synho. quo
Euang. abutun-
tur ad exæqua-
tionē Rom. &
Const. Pont.

Pontifici, sed Alexandrino, Antioch. ac Hierosol. Episcopis suæ cōsuetudines integræ ac illæ cōseruentur, quasi ex edicto illo prætorio, *vt possidetis, ita possideatis*. Hoc addo amplius, si doctissimi & diligentissimi hominis interpretatione sequamur, nõ aliã esse superiorũ Episcoporũ iurisdictione, quàm quantã & qualẽ eis olim Rom. Pontifex attribuit. Nõ itaq; exequatur, sed sua singulis antiqua iura illibata cōseruatur. Tantũ enim meo iudicio valent illa, *τὰ ἀρχαία κρατεῖται*. Atq; ideo Hieronymus asserit patres Nicænos prospexisse, ne Hierosolymitanæ sedis amplificatio antiquã Metropolis, Cæsareæ videlicet dignitatẽ tolleret. Istam vero istorum æqualitatẽ Lutherus ipse, sed alio errore reuicit; quippe qui fasces istos supremæ maiestatis, ab Hierosolymitano potissimũ vindicandos asserat. Neq; enim vir ille bonus, ac minime inuidus, quis eã capiat valde curat; modo suã Rom. prærogatiuã præripiat.

Luth. alio errore reuicit æqualitatẽ Rom. & Constantinop. Presulũ.

Sozimum & alios Romanos Episcopos non corrupisse Nicænos canones, neque causam fuisse cur corrumperent, cum etiam sine illis Africanos ex recentibus ipsorum chirographis obstrictos ita tenerent, vt tergiversari non possent.

CAP. VI. CRITOBVLVS.

NEQVE ego iam tecum amplius de ista æqualitate contendam, nec grauate feram, quoties coitur in Synhodo Pontifici Romano primas dari: suffragij prærogatiuam ei defero, atq; hic me plane succumbere fateor. Sed Sozimi accusatio de corruptis canonibus integra adhuc est, & suis viribus nititur; quod augẽdæ dominationis suæ causa ementitum quẽdam canonem protulerit, quasi ex eo liceret Episcopis vbiuis gentium à Synhodo sua damnatis, Romam prouocare. IREN. Omnis itaque nostra quæstio in eo vertitur, an in falsi crimen Sozimus inciderit. CRIT. Sic est; Sozimi te pudorem, ac fortiorũ eius purgare velim. IREN. Perfacile id quidẽ mihi erit, vt & reliquorũ Innocẽtij, Celestini, Bonifacij, quos nobis Illyricus tuus, ac scite, vt putat, Scelestos, Nocentios, ac Malfacios

Turrianus in dogm. charact. lib. 3.

Can. 7.

Hieron. cõt. Ioã. Hierosol.

Propter 7. can. Nicæno.

Illy. confer. libellũ, quẽ appell. histo. certaminum inter Roma Pont. & se. cõtã Carthã. Synh. quam dedicauit Duci ac Senat. Venet. ex qua nos aliquot eius argumenta deprimimus. Vide Act. Concil. 2. Au. cõt. Pe lag. de gratia Christi lib. 2. ca. 2. 7. 8. 17. ii. 1. c. 30. lib. 1. cõt. Iulia. Epi. 90. & 92.

lesacios reddit. Nã ille fallitur, si cuiquã prudẽti, nedũ illustriissimis Duci ac Senatui Veneto, hac sua maledicẽtia, ac veteratoris artibus ad veritatẽ opprimendã illudi posse speret. Ceterũ ipsa Africana Synhodus horũ Pontificũ pudore asserat; *Domino*, inquit, *beatissimo ac venerabilissimo fratri Bonifacio*; rursus, *Domino dilectissimo & honorabili fratri Celestino*. Innocentiũ vero sanctum Papã appellat, nec minus honorate passim patres de ipsis loquũtur. ² Augustin^o præterea, quẽ tu huic Concilio interfuisse dicis, Innocentium nõ Nocentiũ, sed sanctũ & beatissimæ memoriẽ Pam. Sozimum verò beatissimũ & venerabilẽ Papã appellat. CRIT. At hoc ipso Romanorum crimẽ exaggeratur. Quanto enim honorificẽtius Africani de illis aut senserint, aut loquuti fuerint; tanto sane turpius fuit istis, tot, & tantos patres fictis atq; emẽtitis canonibus circũuenire voluisse. IRE. Quos tu mihi fictos canones narras? Quod crimẽ nec patres ipsi, nec quisquã ab omni memoria ante istos homines natos, & recentiores Græcos illis obiecit.

Illy. execranda in sum. Pontif. maledicẽtia.

Afric. Synh. honorifica de Bonif. Celest. Innocentio Rom. Pontif. mentio.

Aug. de Innoc. & Sozi. elogia

CRIT. Extare ergo inter Nicænos hũc canonẽ existimas? IREN. An hodie extet, aut vnquã extiterit, nõ iã decerno, nec multum moror. At isti viri boni, siue extiterit, siue nõ extiterit, falso innocẽtes homines, falsi insimulat. CRIT. Quare? IREN. Quia si ad equitatis ac iuris patrociniũ nos referamus, falsi crimẽ dolũ malũ persequitur, & cũ persona, vt cetera crimina, extinguitur, nec memoriam onerat. Onus præterea dolũ probãdi ad ipsum accusatorẽ reuicitur, vt iã, quæ sint tuẽ partes, intelligas. CRIT. Iuris iã me cautionibus implicatum video; nec ego alia ratione falsi accusationẽ probare possum, quàm quod iste Canon inter Nicænos non extet. IREN. Finge vero, nec extare, nec extitisse vnquam: non tamen statim isti in falsi crimen incidunt. Inest enim vsitata illa in cautionibus ac conditionibus formula, *si sciens, si dolo malo*. Quod si istis quod doli mali accusationẽ perficiãt, desit (vt certe deest) mihi sane, quo suspicionẽ ab eis remoueã, multa suppetunt.

Sozim. & alij Pont. liberatur à falsi crimine, quod illis imputatur ob ementitos canones Nicænos.

*Sardic. Cœc. ca-
nonibus Romā
prouocandi fa-
cultas Episcopis
data.*

Quorum vel sanè dignitatis magnitudo, hanc omnem repellit; vt, quę in archiuis Ecclesię se reperisse dixerint, ita sane reperisse à decessoribus relicta, non ab ipsis flagitiose conficta credamus. Verumenimvero Africanos ad victoriam ac veritatem contra ipsos obtinendam ita irritos habent, vt se honestè explicare nequeant. Habita est enim frequentissima atq; œcumenica, ex omni orbe Episcoporum Synhodus sub Constantio & Costante Sardice, quę Episcopis à sua domi Synhodo damnatis, Romam prouocandi potestatem dedit. Cui ne fortè Apologetici quasi sine Britannorum suffragio habitæ aduersentur, præter Ægypti, Libyę, Pentapolis, Palestinę, Arabię, Isauriæ, Cypri, Pamphilię, Lycię, Galacię, Dacię, Myfię, Thracię, Dardanię, Macedonię, Epiri, Thessalię, Achaię, Cretę, Dalmacię, Sisię, Pannoniarum, Norici, Italię, Piceni, Thusciię, Campanię, Calabrię, Apulię, Brutij, Siciliaę, Sardiniaę, Hispaniarum, & Galliarum, Pontifices, & Britanniaę quoque Episcopos interfuisse constat. Africanos vero ita premit, vt nullum habeant subterfugium. Trecentos enim huic Synhodo Episcopos interfuisse & subsignasse constat, quorum quadraginta fere Sardica ex Africa confluxerunt. Nec Africanos modo, sed & reliquum omnem orbem illius Synhodi decreta constringunt. Dixit enim omnis Synhodus: *vniversa, quę constituta sunt, Catholica Ecclesia in vniverso orbe diffusa custodiat.* Tribus verò canonibus hæc tam ampla & memorabilis Synhodus Rom. Pontificis, de qua agimus, in probandis vel reiciendis totius orbis Episcoporum appellationibus, auctoritatem agnouit & confirmauit. Quò & ille alius spectat, quo cauetur ne presbyteri & diaconi ex aliis vndiq; regionibus confluentes Thessalonicam, diutius ibi hærent, sed negotiis expeditis domum quam citissime reuerterentur. Ob eam vero causam magna illuc cleri multitudo concurrebat, quod Thessalonicensis Episcopus à more per manus deducto Rom. Pontificis in illis regio-

*Sardic. Cœc.
Can. 3. 4. 7*

*Theod. li. 2.
cap. 8.*

Atha. Apol.

Can. 23.

Can. 3. 4. 7.

Leo Epi. 84.

*Cent. 4. ca.
7. pa. 552.
et 553.*

*Euagr. li. 2.
cap. 4.
Chal. Synh.
Act. 3.*

*Theo. lib. 2.
ca. 22. Sozo-
men. lib. 2.
c. 23.*

regionibus legatum vicesque ageret. Quę licet ita certa & testata sint, audet tamen Magdeburgen. adfirmare Sardicensem Synhodom Romani primatus ignaram fuisse, atque ad id probandum canonem quendam ab Ariani Antiochię, & alium, vt aiunt, similem Sardicę conditum (quę nihil omnino facit contra Rom. Pontificis auctoritatem) & leuiuscula illa argumenta; quod Synhodus Sardicensis Iulium amicum & collegam appellarit, proferre. Omni enim probatorum & Catholicorum patrum præsidio nudati, præclarum scilicet sibi ab hæreticis auxilium accersunt, qui canones ad infringendam Apostolicę sedis auctoritatem ediderint, atque adeo Iulium anathemate percusserint. Sed neminem impium hoc, iniustum, & inane istorum fulmen terrere debet, qui meminert eos vel Arianos fuisse vel Dioscoro postea Alexandrino instar grauissimi criminis similem in Leonem in Chalced. Synhodo audacię obiectam fuisse, eumque ob eam potissimum causam exauctoratum. Iam si huc aggregemus decretales Damasi ad Stephanum Archiepiscopum, & eiusdem Stephani & trium Africanorum ad Damasum epistolas; in quibus Romani Pontificis amplitudinem, vt egregiam & eminentem præ aliis Ecclesiis (præsertim in eo quod iam in dubium vocari fingunt, in sexta Africana Synhodo) perspicue agnoscunt & venerantur; multo magis miraberis hosce sextę Synhodi patres, non solum à totius reliquę Catholicę Ecclesię, sed à tam recentibus & calentibus adhuc maiorum suorum institutis tam cito recessisse. Vt enim nihil dicam vel de illis Damasi litteris, quibus Ariminensis Synhodi acta ideo potissimum irrita decernit; quod Romani Pontificis, cuius sententiam cum primis expectandam dicit, consensus defuerat; vel illis illius ad Africanos litteris, quę Romanę Ecclesię maiestatem & prærogatiuam singularem grauitè asserunt: Africani certe patres vltro profitentur, neminem Episcopum; quantumuis distinctum nisi consulto Romano Pontifi-

*Infulsa & puer-
ilia Magd. con-
tra Rom. Pon-
auctoritatem
argumenta.*

*Afr. patres om-
nes graniores
causas ad Ro-
Pont. referen-
das censuerunt.*

Dama. Epist. à
calūnia Magd.
vindicanur.

Hieronymus.

ce, de fede deturbandum, omnesque grauiore cauffas ad eius cognitionem reuocandas. CRIT. Sardicēsis quidem Synhodus valde me premit, cuius auctoritatem quomodo excutiam, nihil adhuc habeo. Sed Damasi & aliorum illę epistolę minus me sollicitum tenent, quas corruptas, & adulterinas esse vel ex eo constat, quod de Cena Domini parum religiose loquatur subornatus iste Damasus: cum afferat Sacerdotes corpus Christi sacro ore conficere. IREN. O egregium acumen, quo & Hieronymi quoque scripta, qui iisdem verbis vtitur, sunt inducenda? Sed quid ego hic Hieronymum appello? quin Christum ipsum potius; qui cum ore sacro corpus suum confecerit, eandem in Apostolos & reliquos sacerdotes potestatem transfudit. Itaque facessant iam non Damaso (si quid huiusmodi scribat) sed Christo potius ipsi negotium. Cadunt ergo caussa Africani tui, vel suis ipsi chirographis, quibus implicatur, vt necesse sit illis, huiusmodi appellationem ratam habere. Atque ista, vt nihil præterea adiciam, Romanos Pontifices satis à falso, & dolo malo purgant. Quibus nemo omnium hominum ineptissimus ac turpissimus vteretur, qui aliam rectam atque expeditam, saluo pudore, defensionem haberet.

Non fuisse vera, perfecta, & sincera Nicenorum canonum exemplaria è Græcia ad Africanos transmissa, ex multis, qui in eisdem desiderantur, canonibus ostenditur.

CAP. VII. CRITOBVLVS.

VERTSIMILIA quidem dicis, sed interim ab omni Nicæni Concilij præsidio exclusi sunt. IREN. Cur ita existimas? CRIT. Propter vera atque sincera exemplaria Constantinopoli, atque Alexandria in Africam allata, quæ nullum huiusmodi canonem complectuntur. IREN. Nullos ergo alios canones admittis? CRIT. Nolo mihi plus

Cent. 4. ca.
7. pa. 581.

Ad Heliod.

plus tribuere, aut sapientior videri patribus istis, qui his canonibus, quasi defensionis stræ fundamēto innixi sunt.

IREN. Si igitur vestros sequamur, reiiciendum est quod scripsit Ambrosius, cum quo sentire videtur Basilius: à patribus Nicænis constitutum, *ne bigamus in clerum asciscatur*. Sed scio vestros potius, quàm vt id obtineret, & vel vnicam Dalila spoliarentur, clamatueros Ambrosium quoque eum Basilio, canones conspurcasse. Reiiciendū præterea quod scripsit Augustinus, *ne Episcopus sibi successorem sufficiat*, Nicænis canonibus cautum. Et vt patres tuos Africanos suo iugulem gladio; reiiciendum quod ipsa Carthagenensis Synhodus ex canone Nicæno probat, *non esse nisi à ieiuniis offerendum*. Iustinianum quoque Imperatorem in legem Corneliam de falso incidisse clamemus, qui ex canonibus Nicænis Romano Pontifici egregium præ aliis Sacerdotibus honorem tribuit. Sed neque ille canō, in his quidem exemplaribus, quæ hodie habemus, conspicitur, de quo secunda illa apud Constantinopolim œcumenica Synhodus mentionem facit: videlicet, *vt in vnaquaque prouincia illius prouinciæ cultores, assumptis etiam, si videatur finitimis, conferant Ecclesiasticos honores his, quos vtiliter gesturos esse confidunt*. Ad hæc vbi est hodie inter acta Nicænæ Synhodi, quod Hieronymus tradit, eam Synhodum *librum Iudith in numero sanctarum scripturarum computasse*? Vbi in istis tam castis & integris exemplaribus, tam longè petitis, vel illud patrum decretum, quo Leone teste definiunt, *Christum factum filium hominis, veram carnis atque animæ habuisse naturam*. Vel reliqua illa Christianæ fidei, quam Nicænum, quod dicitur, symbolum complectitur, religiosa confessio. Præterea vbi est ille Nicænus canon, quem Gregorius Turo-nensis his verbis refert: *Si quæ reliquerit virum & thorum in quo bene vixerit, spreuerit, dicens; quia nō sit ei portio in illa cælestis regni gloria, qui fuerit coniugio copulatus; anathema sit*. Et quoniā Euāgelici tā serio hos solos canones, è Græcia, per Atticū & Cyrillum transmissos vrgent; aliosque omnes fastidiunt;

Multi can. Ni
ceni partim ex
patr. partim ex
Cœc. recensentur: qui in exemplaribus è Græcia in Africam transmissis non apparent.

Aug. Epist.
82.
In nouel. Iu
stin. constit.
133. vbi i-
dem recita-
tur ex Basil.

Theod. lib. 5
cap. 9.

In præfat.
Iudith.

Epi. ad Leo-
nem Imp. 78.

Lib. 9. hist.
cap. 34.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Euāg. error manifestus conuincitur suo ipsorum testimonio, quo contra Cath. Eccl. cano. quendam Nicænum proferrunt, qui nō reperitur inter viginti illos, quos solos temere asserunt pro veris Nicænis recipiendos.

expe-

expediat mihi Calvinus cum fociis, an & ille quoque canon Nicænus in eis recenseatur, quo sibi blandiuntur, sed frustra, posse ex eo Catholicæ Ecclesiæ de Eucharistiæ transubstantiatione fidem euerti. *Ne humiliter*, inquit patres, *intenti sumus ad propositum panem & poculum, sed eleuata mente, fide consideremus in sancta illa mensa Agnum Dei*. Postremo, vt quam ridicula sit ista omnis collectio intelligatur; simus rursus Ariani, cum Iudæis Pascha celebremus; qua de re nihil inter viginti illos apud Africanos & Illyricum canones cautum; cum tamen ob has duas causas Synodus conuenerit. Quomodo itaque aut Illyricus, aut alij Euangelici istos canones à Græcia in Africam transmissos pro certis, & exploratis, & vniuersis Nicæne Synhodi canonibus iactare poterunt; cum tot, & inter ea præcipua totius Synhodi capita apud Illyricum omnino desint? Ego sane non possum adhuc à me ipso impetrare, vt ita credam, quantumuis Cyrillus & Atticus (vt isti quidem aiunt) hos vt solos, & integros canones magnificis verbis amplectatur. Et dubitationem de narrationis fide aliquam illud mihi mouet, quod Cyrillus ad Ecclesiasticam historiam, quæ huiusmodi canones complecteretur, Africanos remittat. Nam vt nihil opus erat, illuc eos reicere, cum profiteatur se ex primo, nullæque suspicioni obnoxio exemplari ad summam fidem canones descripsisse: ita dum Africanos eo ablegat, totam rem magis impedita & perplexa reddit. Nam vt de Socrate, Theodoreto, Sozomeno eum sensisse non est credibile; cum quod incertum sit, an eo viuo illorum historia sit edita; tum quod huiusmodi canones non appareant in eorum libris, quemadmodum nec in Eusebio: ita quidem, si de Ruffini historia, quæ nominatim eos complectitur, & quam forsan legit Cyrillus, senserit, sibi ipsi fidem magis detrahit, cum canones apud Ruffinum, & ordine, & numero, & rebus ipsis diffideant ab iis, quos solummodo ex Cyrilli & Attici auctoritate Africani amplectuntur.

Quan-

Nulla mentio neque de celebratione Pasche, neque de condensatione hereseos Ariane fit in Nicænis canonibus, qui extant; cum tamen his de causis Synodus fuerit coacta.

Narrat. illa ex Cyrillo & Attico de integris canonibus Nicænis non usquequaque veram videri.

Euseb. de vita Constant. lib. 3. Epiph. li. 3. tom. 2. heres. 70. Cent. 5. ca. 9. pa. 862.

Ibid. & pa. 861.

Ruffin. li. 1. ca. 6. Eccles. historie.

Vide Conc. Florent. sessione 20.

Quinquam, nescio, quomodo, & hic quoque non cohæreat Græcorum narratio. Nam Marcus ille Ephesinus, acerrimus Romanæ Ecclesiæ oppugnator, ait; Africanos non ad Cyrillum & Atticum, sed Cyrillum & Proclum pro his canonibus misisse, & quæstionem in eo positam fuisse; an Nicæni canones Romanum Pontificem œcumenicum appellent, CRITOBVL. Video certe iam nostros debere nouam quædam rationem ac responsum meditari, nec nimium hic hære. IREN. Id magis dixeris, si reliqua similiter cogites: plagas enim ipsi contra se texuerunt. Nam si istos solos canones vigeant, Dalilis suis excidant: euauit enim præclarus iste, ac memorabilis Paphnutij canon de Dalilis cum sacerdotio retinendis. CRIT. Quantum video non multum nostri promouere, dum ista præsidia excogitarunt. IREN. Multa iam alia præterea occurrunt, cur non modo Sozimum ac socios à falso liberem; verum etiam causam, cur hodie ista Nicæna exemplaria sint tam mutilata, ac manca, probabiliter ostendam. CRIT. Nihil mihi gratius acciderit. IREN. Illud ergo antiquum, cui bono, ad mentem reuocare debes, ac virum quidem iustum, impune peccandi occasione data, abstinere tamen; improbos vero facile illam arripere. Arianos præterea permultos annos Constantinopoli, ac Alexandriæ omnibus etiam Imperij uiribus ad improbitatem suam propugnandam armatos, dominatos fuisse; qui capitali odio, qui ferro, qui flamma in Catholicos homines grassati sunt: quibus nihil vnquam inuidiosius, quam Nicæne Synhodi, & Rom. Pontificis nomen. Quis igitur dubitet, eorum unguis in Nicænis illis exemplaribus foedandis hæsisse, quorum cruentis manibus tot Catholici acerbissimis suppliciis crudelissime sunt excarnificati? vt non sit credibile Nicænis eos canonibus pepercisse, qui vitæ Catholicorum & diuinis scripturis, quas igni absumebant, haud pepercerant. At Romæ cuius nullus vnquam Episcopus eam hæresim propu-

Magde. plagas contra se texuisse

Causse cur exemplaria Nicæna hodie sint mutila et decurtata: que eadē causa fa Sozimum. ac alios Ro. Pontifices à falsi suspicionē liberat.

Arian. in Cathol. & Nicæna Synodum ingens odium.

Atha. de persequutio. ad Orthodoxos

propugnauit, vera atque incontaminata exemplaria conseruata fuisse, non veri modo simile, sed verissimum videtur.

Liberium Romanum Pontificem non fuisse Arianum. Apologia præterea Anglicana in Ioannem 23. & Ioannem 8. calumnia contunditur, ac vera Victoris, Romani Pontificis & Martyris historia explicatur.

C A P. VIII. C R I T O B V L V S.

Apolog. cur nulli auctori testimoniis confirmetur que de Ioanne femina tam cōsidenter exprōbrant.

Que de Ioā. femina ferūtur, etiāsi vera fuerint, nō esse alicuius ad imminuēdā Rom. Pont. auctoritatē momenti.

Nullus fide dignus scriptor et vicinus illorum temporū adhuc proferrī potuit, qui mētionē de Ioanne femina fecerit.

HÆC certe ad persuasione[m] mihi satis accommodata viderentur, nisi me Angli aliō auocarent, qui tradunt Liberium Romanum Pontificem ad Arianos defecisse, vt nihil hic dicam de Ioanne Romano Pontifice, qui de immortalitate animarum impie ac nefarie sensit; nec de stupendo illo Dei iudicio, quo feminam sexum ementitam illi sedi illuisse passus est. I R E N. Sed quibus isti auctorum testimoniis sua muniunt? C R I T. Nullis quidem, quod nemini; neque necesse puto, cum sint certe omnia manifesta, atque explorata. I R E N. Atqui ego magis puto, hoc totum silentium à fraude, mala mente, ac mendacij conscientia profectum. De femina illa tua, siue verum, siue falsum sit; non ita multum moror. Quæstio enim facti est, quod dicitur, & non iuris: facti vero ignorantia culpā vacat, & in prudentissimum cadere potest; vt mirum sit prudentes istos homines, acerbi conuicij causa, id, quod nec sapientissimi vitare possunt, obiicere; & quod, si aliqua inesset culpa, ad nostros hodie Pontifices nihil pertineret. Sed nō iam expecto ab istis modestiam, sed veritatem requiro. Expediant ergo mihi aliquem notæ & probatæ fidei auctorem, qui intra totos quadringentos postea annos hoc ita factum scripserit. qualem vt non nego extare posse; ita certe, cum magna diligentia, in quoscunque incidere potui, percurrissem (qui sane vniuersi rem tam memorabilem nunquam silentio inuoluissent) ne tenuē quidem huius rei vestigium inuenio:

vt

vt totum hoc quicquid sit, à recentioribus atque obscuris, nec inuicem consentientibus, nec ita magni iudicij scriptoribus, idque ex fama & incertis auditionibus profectum videatur. C R I T. Certe inter alios Sigebertus, ac Martinus ille, homines Romanæ sedi addictissimi, ista pro veris tradidere, & reliqui post eos passim. Et, si tibi homini Latino Latini tamen non satisfaciant; adiungemus in subsidium & Græciam, quæ de hac historia non reticuit. Sed quid auctoribus scriptisque hanc rem astruere conamur, cum oculis manibusque certa quædam huius historiæ monumenta, & vestigia suppetant? Conseruatur enim Romæ meretricis huius statua, & sedes quædam pontificia, in qua per foramen eligendi Pontificis virilia contrectantur ne oculi rursus fallantur. I R E N. Totius huius rei curam ad Romanos reicio, qui certiora nobis prodant. Audiui certe sæpe viros graues, & doctos, & qui Romæ diu versati, qui hæc omnia ad egregias fabulas referunt. Neque ego hic quicquam dico de hermaproditis & ἀνδρογύνοις de quibus veterum libri pleni sunt. Et ne à nostri temporis memoria longius abeam; nō ignoro monumentis literarum esse traditum, mulierem quandam nomine Æmiliam Antonio Spensæ ciui Eburlano nuptam, post duodecimum à nuptiis annum in virum transisse; vxorem sibi, reddita dote ex iussu regis Siciliarum Ferdinandi, asciuisse; & filios demum habuisse. Legi etiam alteram mulierem, vbi puerum peperisset, in marem fuisse mutatam. Vt cunque sit, veteres & proximi quique huic seculo auctores, nihil de hac femina meminerunt; imo nec de Ioanne aliquo; hoc saltem loco, qui octauus diceretur; id est, inter Leonem & Benedictum; quo quidem solet collocari. Nec ratio temporis, aut anni Pontificum id patiuntur; si verum calculum sequamur. Nec ego istos a Sigeberto quidquam iuuari arbitror. Antiquiora enim Sigeberti exemplaria nullam huiusmodi narrationem complectuntur: & satis præterea constat, illius.

Qui primi de Ioā. femina fabulam scriptis suis inseruerint Sigebertus. Martinus.

Plin. lib. 7. c. 3. & 4. Gell. lib. 9. cap. 4.

G.udentius Merula lib. 1. memorabilium ca. 3.

Hermaproditis Insignes historiae de mutatio- ne sexus.

Circiter annū Christi 1496. vt apparet ex continuatione temporum addita ad Chronicā Eusebij.

Sigeberti historia corrupta.

Quid hist. Martini Poloni tribuendi sit, qui primus huius fabula auctor fuisse creditur.

illius historiæ multa asciticia & plane vana ex, nescio, cuius Galfridi Monumetensis libro aspersa. De Martino minus laboro, à quo (nisi mea me coniectura fallat) hæc omnis fabula prodiit, homine non satis circumspæcti in historiis accuratè excutiendis iudicij. Quod in plurimis, si necesse foret, facile ostenderem. Quanquam nec ipse, nec alij fere post eum, vt veram historiam atque exploratam, sed quasi ab incerto rumore, aut scripto acceptam referunt. Ad quam ego totam euertendam multa adferre possem, si luberet diligentius eam expendere: nulla enim fere fabulæ pars cohæret. Et futile omnino est illud Balæi tui commentum; Ludouicum Imperatorem, ab hac femina Imperio inauguratum fuisse. Neque me-

Laonicus Chalcondyla recens scriptor solus ex omnibus Grecis mentionem facit de Ioa. femina. Venerit nuper ad manus meas annotation. in Platina doctis viri Onuphrii, qui hanc fabulam penitus explodit. Ad quæ te cæcitate lector remitto.

Chalc. flagitiosum & impudens de Britannia & vicinis regionibus mendacium.

mini quicquam de ista femina à quoquam Græcorum proditum, nisi à solo Laonico Chalcondyla; qui recens scripsit, nempe post captam à Turcis Constantinopolim; & quæ scripsit in hac re, à nostris lacunis hausit. Quare cum ista meliore fide non nitantur, non satis perpenio iudicio Apologetici ea cum rebus religionis nostræ cõiungere; aut illam, si quæ sit, feminae statuum iactant. Quæ qua fide aut fronte faciant, ipsi viderint, qui post incensas Christi & Sanctorum Imagines, hanc tantopere exosculantur. Qui cum toti sint in calumnia Romano Pontifici struenda; interim quid domi, aut quàm flagitiose agatur, nihil pensi habent; & longè atrocius peccant, quam Ioannes quem isti feminam dicunt, peccarit; cum incæstas Sacerdotum & Monachorum nuptias palàm tueantur. Quantum verò fidei Chalcondylæ tum in hoc, tum in aliis sit tribuendum, vel hinc coniecito, quod de nostra Britannia, & aliis vicinis regionibus tam flagitiose & aperte mentiatur. Ait enim per vniuersam insulam hunc morè receptum esse, vt, quum quis primùm amici domum vocatus ingreditur, mox cum vxore eius concumbat, vt deinde laurus hospitio excipiat. In peregrinationibus quoque sollemne esse, vt amici vxoribus vtantur mutuis.

Hanc

Lib. 6. column. 411.

Chalc. li. 2. columna 316.

Hanc vera de Ioanne fabulam potius, quàm certam historiam post exortas graues illas inter sedem Romanam, & Imperium contentiones, ad illius sedis odium confictam existimo. Ac deinde temere aut à Martino scriptam, aut illi postea aspersam. CRIT. Hanc mihi iam de Ioanne narrationem suspectam plane, & Chalcodylæ (à quo illam sumpsimus) fidem leuissimam reddidisti. Nuptias vero istas, quas tu improbas, ex scripturis & patribus, tueri se posse sperant. IREN. De nuptiis illis nolo hoc loco iam tecum contendere: hoc tantum dixerim cum Virgilio, *Coniugium vocat, hoc preterit crimine culpam.* Vides igitur in recenti Chalcondyla id quoque locum habere, quod ille olim de antiqua Græcia scripsit:

— *Et quidquid Græcia mendax*

Audet in historia.

Lib. 9.

Quare de his rebus maiorem in tuis Apologeticis & in Sleidano illo vestro, cum in reliquis multis, tum in hac historia cautionem, & prudentiam desidero. Qui ex Gallico quodam, eoque ignobili incertiq; auctoris libro, quasi aduersus Pontificios mercatores conscripto, eadè, quàm multa id genus, vanitate veluti insignem quandam mendaciorum vendendorum mercaturam proponit. Sit tamen, si velint (quoniam non est id quidem fortassis ex eo genere, quod fieri non potest) verum. Quid est cur tam tragice vociferentur, & quasi cælum & terram misceant? Ego vero te rogo, vtrum turpius, feminam, quæ se tamè pro viro gerit, sexumque tegit, quæq; ab omnibus pro viro habetur; an eam potius, quæ sexum nihil dissimulat, pro Pontifice ac supremo Ecclesiæ capite habere? CRIT. Istud certe illo infinitis partibus sceleratius est. IREN. At hoc egere egregij istius tuæ Apologiæ artifices, qui feminam in Ecclesiæ præsidem vltro asciuere, eique Ecclesiasticarum caussarum arbitrium detulere. Quare cum Romanorum in facto, quod prudentissimos fallere potest, cuius tolerabilis est ignorantia (si tamen aliquando fa-

Multo turpius & absurdius est, femina summa verum Ecclesiasticarum potestatem scietes & prudentes (quod Apologetici in Anglia fecerunt) de industria obtrudere, quàm fortuito per ignorantiam deferre.

Apologetici in eo turpissime offenserunt, quod Romana Ecclesia suo vitio vertunt.

D etum

Etum est) imprudentiam taxandam existimant, sibi omnem veniæ spem præripiunt, qui scientes & prudentes in eundem scopulum clara in luce, certiore turpitudine incurrunt. **C R I T O B V L V S.** Huius rei cogitatio sæpius animum meum vehementer torquet: & hic illud forsitan Virgilij de Apologia ista dici poterit:

Huic vni forsitan potui succumbere culpæ.

Cum enim mihi Angli, cetera egregij ac suspi-
ciendi videantur, eoque magis, quo propius ad Cal-
uini, communis nostri præceptoris dogmata, hoc est,
ad ipsam veritatem accedunt; id mihi solum valde
displicuit, quod tantam labem renascenti Euangelio
inuri patiantur, vt ciuili magistratui, atque adeo fe-
minæ primarium rerum Ecclesiasticarum arbitrium
tribuant. Cuius rei indignitate commotus Calvinus
noster, ita in Henricum Regem Angliæ exarsit, at-
que ita eum scriptis exagitauit; vt neminem vnquam
Papam acerbius. **I R E N Æ V S.** Memini; sed nos iam
ad Ioannem Romanum Pontificem conuertamur, quem
isti aiunt, impie de animarum immortalitate sensisse.
Sed miror istos, vel Balæum suum, domi non
consultuisse. Ex quo, & se errasse, ac Ioannem ca-
lumniosos (quippe qui nunquam de animarum im-
mortalitate impie senserat) & eum, quemcunque ali-
quando tueretur errorem (si tamen verum sit, in eo
eum errore versatum) reuocasse facile intelligerent.
Ita neque eius, neque cuiuscunque Romani aliquan-
do Pontificis error fidem Christi infirmabit; qui pro-
misit Petro: *tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo
Ecclesiam meam, & portæ inferi non preualebunt aduersus
eam.* Singularem enim Dei bonitatem factum est, vt aut
nullus hactenus ex ea sede Episcopus aliquid contra
fidem commiserit, siue in grauem aliquem errorem,
vel hæresim lapsus sit; aut eum cum Petro & Marcel-
lino

Calvinus in
Henrici octa-
ui, Angliæ re-
gem acriter in-
uehit, propter
eum, quæ sibi in-
dicauerat, Ec-
clesiæ Anglica-
ne principatui.

Apologeticorū
in Ioannē 23.
calumnia.

Osee ca. 7.
Amos ca. 5.

De act. Ro.
Po. in Io. 23.

Matth. 16.

lino pœnitentia non diluerit, ac deterferit; aut certe non
habuerit reliquæ Ecclesiæ Romanæ, Concilijque sui
Ecclesiastici consensum; sed sibi soli illum errorem re-
tinuerit, non edicto, legeque publica ita creden-
dum fancierit. Quamquam & Petrus Marcellinus non
tam in fide errarunt, quam in moribus peccarunt:
in eo scilicet, quod fidem, de qua minime dubitabant,
& quam sine errore cognouerunt, per timorem huma-
num negabant. Certe Petrus non fidem Christi, sed
Christum, salua fide, negauit. Quod si obtinemus, vt
neceffe est; cur tantam diuini beneficii magnitudi-
nem, non grati exosculamur potius, quam quod fa-
cimus, quotidianis, falsisque doctrinæ corruptæ con-
uiciis matrem, ac radicem nostræ religionis miserè
lapidamus? Liberij verò causam non satis attentè, aut
acutè isti discernunt. Magno ille certè, atque exagge-
rato virtutibus animo Constantij furoribus se obiecit.
Quare exarsit aduersus eum Constantius, & in exsi-
lium asportari iussit post biennium; deinde reuocatus
est, non quia ad Arianos defecit, vt isti aiunt, sed
ad preces matronarum Romanarum, & quia res ob
eius desiderium Romæ ad seditionem, & motum ten-
debant. **C R I T O B V L V S.** At Hieronymus eum
exsilij tædio fractum in hæreticam prauitatem sub-
scripsisse scribit. **I R E N Æ V S.** Potuit ista Hierony-
mus longè gentium positus auditione ac rumoribus
incertis accepisse. Et forsitan si Hieronymus hodie vi-
ueret, eo se modo excusaret, quo se in eodem libro
excusauit, quod multorum scriptorum non memine-
rit. *Et quod aliis, inquit, forsitan, notum, mihi in hoc terra-
rum angulo fuerit ignotum.* Poterant & Ariani suo mo-
re ista lucubrationibus eius aspersisse. Nec est, quod
vnus reliquorum numero præponderet; cum præ-
sertim Ruffinus eius æqualis non audeat pronuntia-
re, eum Arianismo subscripsisse. Sed quid coniecturas

Liberius Papa
ab hereseos no-
ta, quæ Apologe-
tici ei iniustam
exprobrant, as-
feritur.

Locus ex D.
Hieronymo con-
tra Liberium.

Infirmitas eius
dem.

Ruffinum.

Salpist. Se-
ner. in sacra
histor. li. 2.
Socra. li. 2.
cap. 37.
Theodore. li.
2. cap. 17.
Sozom. li. 4.
cap. 15.
Vide Hiero.
in præfat. de
viro illustr.

Li. 1. ca. 27.
Eccles. histor.

Athanasius. sequimur? omnem hunc scrupulum Athanasius prorsus eximit, qui hanc subscriptionem non ad fidei causam, sed ad consensum, quo confirmavit exauctorationem ipsius Athanasij in Synhodo Arianorum referat. *Basilium. Epiphanius. Ambrosius. Optatus. Augustinus.* Quod ipsum vi illata, & per tormenta, non libera voluntate fecisse, fatetur Athanasius. A fide verò non deflexisse eum, Basilij, Epiphaniij, atque Ambrosij scripta, qui cum beatissimum sæpe appellant; Optati & Augustini, qui inter Catholicos sedis Romanæ eum successores recensent, testimonia; tum Macedoniani fati ostendunt: quos Catholicæ ac Nicænæ postea fidei copulauit ac coniunxit, quam ipse constanter ad mortem retinuit: vt; etiam si violento illorum temporum æstu ablati, reclamante conscientia, calamo magis quàm animo hæreticorum sententiæ suffragatus sit (quod morum potius est vitium, quàm error fidei) pœnitentiâ tamen postea cum Petro actâ, feliciter obierit. Libenter enim hanc Romanæ sedis prerogatiuam non, vt Apologetici tui, irridemus (si Ecclesia, inquit, Romana errare non potest, felicitatem eius maiorem esse oportet, quàm istorum prudentiam) sed grati ac beneuoli amplectimur. Felicitatem quidem istam fatemur, & agnoscimus; non illam, quam Epicurei, nescio quibus astris ac fato alligatam; sed neque humana vlla prudentia partam; verùm à Christi ipsius oraculo pendentem; *Super hanc, inquit, Petram edificabo Ecclesiam meam.* Hanc felicitatem cum gratiis, quâtas mens nostra capere potest maximas, amplectimur; qua factum est, vt, cum Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, Constantinopolitanæ, ac aliæ Apostolicæ sedes variis hæresibus, quasi vastis tempestatibus sæpius sint iactatæ; illæque omnes hodie sub Turcis, & aliis id genus hominibus à Christo alienis ignobilem seruitutem seruiant: sola Roma summa Dei benignitate, nunquam hactenus vel vnum apicem contra rectam, & Catholicam fidem promulgarit; neque illos Turcicæ seruitutis aculeos senserit.

Quod

Romane sedis prerogatiua et felicitas est singularis, nullam unquam fuisse hæreses labem infectam.

Athanas. ad solitar. vitâ agentes & Apolog. 2. Basil. Epist. 74. Amb. li. 3. de virginibus. Epiph. li. 3. tom. 1. hæres. 75. Optatus contra Donati. lib. 2. Aug. Epist. 165. ad Geronosum. Socr. li. 4. c. 11. & 12.

Apol. Angl.

Ad Renatū presbyterū ex collegio Cardinaliū
 Quod enim ante mille ducetos annos scripsit Theodoretus; hoc & nos hodie verè pronūciare possumus: *Tenet, inquit, ista sedes gubernacula regendarū cuncti orbis Ecclesiarū, cū propter alia; tum quia semper hæretici factoris exors permansit; neque vllus vnquam qui contraria sentiret, in ea sedit; quin potius Apostolicam gratiam inuiolatam custodiuit.* Hanc felicitatem qui vel non agnoscunt, vel vt, isti tui, irrident, omnium hominum sunt infelicissimi, & erga diuina Christianæ reipublicæ, ac salutis suæ commoda diuinitus oblata ingrattissimi. **C R I T.** Videris mihi ex superiore ista tua oratione, præter alia sentire, Nicenos patres honorificentius de Romana, quàm aliis sedibus sensisse, & eorum canones, huius ipsorum iudicij testes, fraude atque infidiis Arianorum abolitos atque è medio sublatos esse. **I R E N.** Ita sane mihi videtur. Neque tamen necesse patribus fuit, nouum aliquod de eius sedis auctoritate decretum promulgare, quæ toti orbi erat testatissima. Quare & hanc, de qua agimus, appellationum prærogatiuam, generali illa cautione, de suo singulis Patriarchis iure cōseruado cū reliquis priuilegiis, significasse videntur. Nam & ante hanc Synhodon, cum Paulus Antiochenus à Synhodo Episcoporum damnatus esset, atque exauctoratus: neque tamen sententiæ parere vellet, sed Episcopatum retineret, re ad Imperatorem Aurelianum relata, is licet à nostra religione abhorrens mādauit, vt cui Romanus cum Italis eum Episcopatum mandaret, is demum pro legitimo Episcopo haberetur. Atque ita Paulus exactus est; vt nihil hic de Victore Romano Pontifice dicam, qui, ni Irenæus & alij intercessissent, Asianas Ecclesias anathemate deuouisset: adeo ne Ethnici quidem, hanc Romanæ sedis prerogatiuam, quam belli isti Theologi nescire se fingunt, ignorabant. Quam nec Marcellinus postea licet paganus reticuit: qui fatetur, Athanasio ab Arianorum frequenti Synhodo Episcopatu moto, nō tamē Constātiū Imperatorem acquieuisse; sed enixè cum Liberio Romano

Theodoretus testimonio Romana sedes semper sit hæretici factoris exors.

Aurelianus Imperator licet à religione Christiana abhorrens agnouit Romanæ prerogatiuam, quam Apologetici & alij nescire fingunt.

Victor.

Marcellinus.

Constan. Imp.

Euseb. l. 7. c. 26. apud Ruffin. Græc. c. 1. 7. c. 30.

Li. 5. c. 24.

Rerū Rom. li. 15.

D 3

mano

mano egisse, vt is pro auctoritate, qua æternæ vrbis Episcopi potiores erant, Synhodi iudicium ratum haberet: adeo se nihil Constantius profecisse tot Episcoporum calculis putabat, solo Liberio renitente. Quare non ferēs voluntati eum suæ obnitentem, in exilium abduci iussit. Qua vna historia, vt quasi vna fidelia duos parietes dealbem, vtrunque eorum, quæ diximus, euincitur: a mandationem Liberij in exilium, à causa fidei non pendere, sed ab Athanasij exauctoratione, eamq; in Episcopo per Synhodum factam, non satis firmam eo prouocante; nisi Romani Pontificis auctoritas adiungatur. **C R I T.** Cetera non valde inficior, nisi quod Victoris exemplum causam tuam infirmat; quo nostri pro se plurimum vtuntur: vt vel hinc ostendant in remotas Ecclesias, nullam habuisse illis temporibus Romanum Pontificem auctoritatem. **I R E N.** Sed isti fallunt & falluntur, nec satis accuratè causam istam cognoscunt. Nosti enim, in quouis tribunali declinationis fori exceptionem, aliarum omnium primam & principem. Quam, si Ireneus, aut Asiatici Victori opposuissent (quod certe fecissent, si ea suppeditasset) non prorsus à causa aliena tui loquerentur. Iam non de iurisdictione, quæ nulla esset, sed de ea ex æquitate moderanda agebatur: nec debere Rom. Pont. potestatis suæ amplitudine abuti contra eos, qui licet à reliqua pæne Ecclesia in Paschatibus obseruatione recederent, morem tamen à maioribus, atque adeo Apostolis relictum tuerentur. **I R E N.** Verisimilia sunt, quæ dicis.

Victoris Rom. Pontificis et Martyris historia contra Euzgelicos explicatur.

Ostenditur ex vera Iulij apud Athanasium Epistola, & alia Leonis primi, datam fuisse à Nicæna Synhodo Episcopis vnicuique gentium damnatis ad Romanam sedem appellandi facultatem.

CAP. IX.

C R I T O B V L V S.

SED quid hic tantas moras nectimus? cum Innocentius vnus ex iis, quos isti falsi crimine incessunt, Arcadiū Imper-

Greg. Alexandr. Arch. episc. in vita Ios. Chryso.

Imperatorem Constantinopoli degentem cū vxore, propter Chrysofomi exilium, sacris abstentum denunciari. Neque hætenus quisquam veterum, eum auctoritatis suæ fines egressum memoriæ prodidit. Quid in re manifesta tergiuersamur? cum constet Iulium Romanum Pontificem, ad quem propter sedis dignitatem omnium iura pertinebant, Athanasium, Paulum, Marcellū, aliosq; quos Arianorum Synhodus Episcopatu deturbarat, in integrum, prouocatione ab eis interposita, restituisse? **C R I T.** Non possum contradicere. Neq; iam dicam dolo malo (id enim improbe dicerem) nec tamen sine culpa Romanos canonem Nicænum, qualis nunquam extitit, aut quem certe probare nō potuerunt, recitasse merito dixerim. Simplicius, atque candidius egissent, si ab æquitate, à mēte, à sentētia patrū, vsūq; veteris Ecclesiæ; nō cōceptis verbis canonis, de quo nō constaret, niterentur. **I R E N.** Quasi vero Iulius, cum Athanasium reponeret in sedem, aut ignorarit, aut non perspicuè scripserit, Nicænis canonibus cautum; *Episcopum à sua Synhodo damnatum ad maiorem prouocare posse.* Et quæ est illa maior, si non sit Romana? **C R I T.** At vbi hæc Iulius scripsit? **I R E N.** Certe in Epistola ad Orientales. **C R I T.** Tandem quod expectabam, quantumuis compressum, erupit: venimus iam ad totius quæstionis summam. Hic verò quasi *in ænigma* ad frigidam, commenticiam, quales reliquæ sunt, Decretalem Epistolam reuicimus. **I R E N.** Scio vestros illas Romanorum Pontificū epistolas magno supercilio reuicere & aspernari; de quibus iam tecum disceptationem instituere non cogito; nec necesse habeo, cum iam à te sim cōsequutus, quod volo. **C R I T.** Quid hoc est? **I R E N.** Athanasio pristinum suū honorē & gradū, quo motus est, Iulius reddidisse. **C R I T.** Fateor. **I R E N.** Neq; ostēdisse quendam vnquā patrū, hac eum in re, iurisdictionis suæ modum excessisse. **C R I T.** Id etiam concedo. **I R E N.** Sed non caruisset reprehensione, si aliquid contra canones Nicæ-

Arcadio Imperatori sacris interdixit Innocentius. Episcopi ab Arianis Synhodo loco moti Iulium Rom. Pontificem appellantes ab eodem restituntur.

Canon Nicænis de appellationibus.

Athanasius legitima Iulij auctoritate restitutus.

nos aut veteris Ecclesiæ morem egisset . Atque hoc eius factum, iudiciumque contra Arianos, quos ex vltimo pæne oriente Romam euocauit numerosa illa (de qua dixi) Sardicensis Synhodus aded non reprehendit, quasi Ariani ab extraneo iudice, & quæ reiectione interposita legitime fugere potuissent, accersiti foret; vt magnam potius illis culpam ascribat, quod iudicio non steterint. **C R I T.** Ita credo; nec id iam amplius quæro, sed vt ex ipsa Iulij epistola hunc esse Nicænum canonem demonstrat: quod vtrique tibi & tuis fuerit palmarium. **I R E N.** Ego certe tibi nihil nisi ex certo, atque explorato ipsius Athanasij libro hac de re proferam: ausculta igitur. Habetur Iulij episto-

Iulij et 306. in Synhodo Rom. Episcoporum ex Athan. Epist. que docet Nicæno Concil. fuisse cautum, ne Episcopi præter sententiam Rom. Pont. se de sua exigantur.

la apud Athanasium, pro Athanasio ad Arianos; quæ inter alia hæc complectitur: *Quid, inquit, actum est dignum offensa? aut qua in re vobis, quibus scripsi, causam succensionis præbui? An quia adhortati vos sumus, vt ad Synhodium occurreretis? At qui illud potius cum gaudio excipi oportuit. Qui enim bene sentiunt, de iis quæ egerunt, & in quibus ipsi, vt aiunt, iudices fuere, non indignanter ferre solent, si quod ab ipsis iudicatum est, ab aliis excutatur; quippe qui securi sint, ea quæ ipsi iuste iudicauerunt, iniusta nunquam fieri posse. Quocirca Episcopi in magna Synhodo Nicææ congregati non sine Dei Concilio permisissent, prioris Synhodi acta in alia Synhodo examinari; vt illi qui iudices erant, præ oculis haberent; & illi qui sententiam acceperant, certo agnoscerent, se non per simultatem priorum iudicium, sed iure & merito condemnatos esse. Quod si istiusmodi consuetudo olim fuit, eiusque memoria renouata est, & scripto prodita in magna Synhodo, eamque apud vos valere non sinitis; rem profecto indecoram facitis. Morem enim, qui semel in Ecclesia obtinuit, & à Synhodo confirmatus est, iniquum est à paucis abrogari. Adicit deinde postea & alia quedam: Si Athanasius, Marcellus & alij, vt dicitis, omnino in culpa fuerunt; oportuit secundum canonem, & non isto modo iudicium fieri; oportuit scribere omnibus nobis, vt ita ab omnibus, quod iustum esset, decerneretur. Episcopi enim erant, & non vulgaris Ecclesiæ, qui ista patiebantur; sed quam ipsi Apostoli suamet opera ad fidem*

Apologet. 2. Petr. Nãmio interprete.

fidem instruxerant. Cur igitur & in primis de Alexandrina ciuitate nihil nobis scribere voluistis? An ignari estis hanc consuetudinem esse, vt primum nobis scribatur; vt hinc, quod iustum est, definiri posset? Quapropter si istic huiusmodi suspicio in Episcopum concepta fuerat; id huc ad nostram Ecclesiam referri oportuit. Nunc autem nos, quos certiores minime fecerunt, postquam iam egerint, quod libuit, suffragatores suæ damnationis, cui non interfuimus, esse volunt. Non ita se habent Pauli ordinationes, non ita patres docuerunt, sed fastus iste, & nouum studium est: obsecro vos, cum alacritate audite; pro publico bono ista scribo. Quæ enim accepimus à beato Petro Apostolo, ea vobis significo, non scripturus alioqui, quæ nota apud vos esse arbitror, nisi facta ipsa nos conturbassent. Hactenus Iulius. Nec tamen hæc Epistola à Iulio solo, sed à Synhodo Romana, cui interfuerant ex variis orbis nationibus Episcopi trecenti sex, missa est. In qua illud primum animaduertendum in Synhodo Nicæna constitutum, vt à Synhodo damnatus, maiorem Synhodium possit appellare. Atque vbi quæso inter illa tua exemplaria, tam certè atque exploratæ fidei, quæ Carthaginenses tantopere vrigebant, iste canon? Iam vbi ille alter, de quo Iulius loquitur, & qui totam nostram quæstionem absoluit, ne præter sententiam Romani Pontificis Episcopus sede exigatur? quem in primis consulendum statuit canon? Hunc denique apparet vetustissimum, & à primæ Ecclesiæ origine, atque adeo Petro & Paulo morem deductum: vt merito postea doctissimus & sanctissimus ille Romanus Episcopus Leo primus ad Theodosium Imperatorem scribens, Flavianum Constantinopolitanum, qui ab hæreticis, & Pseudosynhodo Ephesina oppressus Romam prouocauerat, ita appellentem audiendum ex Nicænis decretis asseruerit.

Canon. duo Nicæni de Romana sedis super alias auctoritate: qui inter eos, quos Evangelici solos amplectuntur, non extant.

Leonis primi testimonio canon Nicænis de appellacionibus comprobatur.

Epist. 25.

Calumniæ Magdeburgen. contra Leonem & Gelasium Romanos Pontifices deteguntur, & si quid in sexta Carthagenſi Synhodo contra appellationes transmarinas statutum fuerat; id non ad Episcoporum, sed inferioris Cleri appellationes, primum ostenditur pertinere: deinde quicquid hoc ipsum fuerit, id totum postea à Carthagenen. Clero imperante tum Iustiano fuisse reuocatum.

CAP. X. CRITOBVLVS.

PRÆCLARA quidem sunt hæc & euidentia, si modo sint vera, antiquitatis testimonia, quæ Magdeburgenſes nostros vel non vidisse, vel silentio præterisse miror. Sed hic male facio, qui sic interrompo cursum orationis tuæ. Adde proin quæ dicturus eras; nunc arrigo tibi aures. **IREN.** Nulla est igitur Leonis, Gelasij & aliorum Romanorum Pontificum diabolica, vt Magd. tui garrunt, impudentia, qui partim à superiorum temporum scriptis, partim à decessoribus suis per manus tradita; & quod potissimum est, à tota ante se Catholica Ecclesia credita, simili quoque fide posteris suis consignarunt: sed tuorum potius Magd. qui scribunt post sextam istam Synhodom, nec Leonem, nec alium quemquam Romanorum Pontificum ausum fuisse Nicænos amplius canones pro se allegare; cū præter alios, mox ab ipsa Synhodo, Leo vir omnium sæculorum iudicio sanctissimus, & doctissimus id fecerit. Qui tū aliorum, tū Innocentij, cōtra quæ isti adeorixantur, decreta, quod ipsi Magdeburgēses fatentur, cōfirmat: & Episcoporum quamuis longissime disiunctorū, ad Romanam sedem prouocationem ex Nicænis canonibus (quam isti in Innocentio sententiam execrantur) legitimam esse, vt diximus, ostendit. De quibus mirum est, istos tantas lites ciere; quasi illis sublati, aut infirmatis tolleretur & debilitaretur omnis Romani Pontificis auctoritas. cū aliunde satis constet, antiquæ Ecclesiæ etiam ante Nicænā Synhodom regulā & canonē fuisse,

VI

Magdeburgenſium impudentes in Leonē Gelasium & alios Rom. Pontifices calumniæ.

Leo.

Cæt. 5. c. 10 pag. 1259.

vt de deiiciendis Episcopis, aliæq; grauiore caussa, præsertim recēs exortē contra fidē disceptationes ad illius potissimum sedis cognitionem referrentur. Atque, hoc est, quod nos Catholici à vestris Euangelicis potissimū postulam, ne cōtra illius sedis auctoritatē religionem veterē inuertant, neue potestatē diuinitus illi attributam intercipiant. Quam ingenue fatemur à Christo, illis verbis: *Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, Petro promissam, eamque promissionem vere representatam, & ad rem collatam, cū diceret: Pascē oues meas: Vt ridicula plane sit Magd. tuorum Rhetorica, quasi Romani Pontifices in cōtrarias sententias scindantur, quod alij inasserenda sedis illius auctoritate iure diuino, alij consuetudine, alij Nicænis & aliorum patrum canonibus, nitantur. cū constet Ecclesiæ consuetudinem, eiusdem esse cum lege scripta auctoritatis; & si quid in ea perplexi & impediti occurrat, optimam illius interpretem. Neque vel cogitari posse, quicquam firmiter illis patrum decretis, quæ, cū scripturis sint consentanea, vsu quoque & moribus totius Ecclesiæ vim suam obtineant. Quam consuetudinē in hac nostra quæstione de Romani Pontificis prærogatiua, videtur Iulius canonē Ecclesiasticū appellare; ab ipsis Apostolis nō tā scriptum, quā per manus traditum, & à Nicænā, atque aliis postea Synhodus cōfirmatū. Fundamentū verō totius huius auctoritatis, cū alij patres, tū Leo in Christi verbis collocat; vt quicquid sit amplitudinis, quod in ea fede Nicæni patres agnouerint, quasi à Christo profectū & à prima Ecclesia cōtinuato fluxu ad se deriuatum, religiose & ipsi quoque conseruarint. Quare & hæc habentur apud Leonem: *Cum de**

ordinationibus, inquit, sacerdotū quædam apud vos illicite usurpata crebrior ad nos cōmeantiū sermo perferret; ratio pietatis exegit, vt pro solitudine, quā vniuersæ Ecclesiæ ex diuina institutione dependimus, verum fidem studeremus agnoscere, vicem curiæ nostræ proficiscenti à nobis fratri, et cōsacerdoti nostro Potentio delegātes, &c.

Vides

Catholici quid potissimū ab Euangelicis postulent.

Christus quibus verbis Petro primatū promissit, & promissum dederit.

Cæt. 4. c. 7 pag. 580.

Ridicula Magdeburgensium Rhetorica.

Consuetudo Ecclesiæ est eiusdem cū lege scripta auctoritatis, est optima illius interpret.

Vides vnde se muniat Leo, idque apud ipsos Africanos Episcopos & tam recens à graui illa & tam atroci, quam isti comminiscuntur, digladiatione. Qui igitur fieri potest, vt hoc istorum non dicam verum, sed aliquo modo credibile videatur commentum. Cernis enim, quatumuis à Synhodo ista Carthaginensi decretum sit, ne Romanus Pontifex Legatos vltos in Africam ad causas audendas mitteret: missum tamen hunc à Leone Potentium. Quare vt ista omnia; ius diuinum, consuetudinē, Nicænos patres, & canones Catholici arbitrantur ad stabilendam Rom. Pontificis dignitatem concurrere: ita sane ego arbitror, nec Carthaginenses eam patres ad eam, quam isti iactant, rationem vnquam imminuisse. Quanquam renouatum forte ab eis est Concilij Mileuitani, non ita diu ante habiti, decretum, quo cautum erat, ne Presbytero, Diacono, aut aliis, qui inferioris gradus clerici essent, prouocatio extra Africam daretur. Quam tamen vt Episcopo non præcluserunt (quemadmodum Carthaginenses patres visi sunt præclusisse) ita nec omnem prorsus prouocationem submouisse sextam istam Synhodum apparet, quod facultatem œcumenicam Synhodum appellandi de iniuria querentibus non intercipiat. Quæ cū ægre & multis sæpe sæculis vix coeat, atque adeo tarda ab ea remedia petantur; neque eam cogi nisi ob grauissimas communēque causas par sit; æquissima semper habita est ad totius Ecclesiæ præfidem eorum appellatio, quorum causæ domi tam commodè componi non potuere. Quam vt à priuatis personis, leuioribusque in causis passim, & sine delectu interpositam forte patres isti nō probarunt; ita omnem prorsus sustulisse non crediderim. Illud autem satis apparet, nec potuisse istam priuatam Synhodum, ad superioris potestatis iura infringenda quicquam legitime sancire, nec Ecclesiæ postea vsu illius decretum fuisse comprobatum; & quicquid illud demū fuerat, quod ad præiudicium Romanę sedis constituerit, ab

Canō Mileuitani Cōc. quo eleuici prohibentur extra Afric. appellare.

Æquissima cur semper habita sit appellatio ad Rom. Pontificem.

Sexte Carthaginiensis Synodi quoad interdictionem transmarinam appellatio non reuocatio.

Canon. 22.

Tom. 2. cōcil. In catalogo. testium veritatis, pa. 55. ab Eulalio Carthaginensi Episcopo, & aliis Africanis, imperante Iustiniano, per penitentiam rescissum. Quod cum Illyricus non ignoret, clamat tamen Romanū Pontificem partim excommunicationibus & minis, partim blanditiis eum huc perpulisse: sed non alia auctoritate, quæ autōrē ēpō. Eodem modo clamat Iacobus Beurlinius Eulaliū Romani pontificis impietate & tyrannide, vt palinodiam caneret, fuisse coactū: sed non alio hoc probat; neque probare potest, quā se ipso teste. Neque tamen interim vltos in Africa Catholicos Episcopos hac Romanę sedis amplitudinem agnoscere noluisse; ab vllis probatis scriptoribus proditū est. Id satis constat, paullo post Augustini mortem, totā fere Africā per Alanos, Gothos, & Vandalos, qui foedissima Arianorum hæresi contaminati erant, oppressa, exactisque Catholicis, solos Arianos Episcopos regnasse, quos solos iam in Africa patronos Illyricus habet. Catholici enim Episcopi in grauissima adeo illa sua iactatione atque tepestate, cum aliis in rebus, tum vel in eo situm erga sedem illam obsequium, atque obseruatiam satis testari sunt, quod laceffiti ab Arianis ad publicas de fide disceptationes, illas non, nisi interueniente Romanæ vt primæ sedis auctoritate, & Romani Pontificis Legatis præsentibus, obeundas asseruerint.

Illyricus.

Contra asser-tionem Petri Sotti.

Vict. lib. 2. de persecu-tione Vandalorum.

Iacobus Beurlinius.

Nalli in Africa Catholici Episcopi Romanæ sedis prerogatiuam nunquam agnoscere recusarunt.

Insignis Musculi & Magdeburgensium, vel imperitia, vel impudentia, qui pro eo, quod Socrates & alij habent; nō posse sine Romani Pontificis consensu Synhodum haberi, substituerunt, non posse: canonicè dedicari Ecclesias.

CAP. XI. CRITOBVLVS.

VETEREM fuisse, & forsā Nicænum, aut ab eis probatum hunc de Romani Pontificis potestate canonē, iam haud ægre admiserim. Atqui vt in re tam graui & tanti momenti, vt pote, cum de Episcopo de sede sua exturbando, deque fide communi per hæreticos iactata atque

De Ecclesiarū
dedicatione.

Magdeburgen-
sium & Muscu-
li deplorata
malitia.

Musculus in
peruersa sua So-
zomeni & Sozo-
meni translatione
architectus
est Canonis sup-
positici de con-
secratione Ec-
clesiarum.

Magdeburgen-
ses quam egre-
gij sint histrio-
nes.

Socrates.
Sozomenus.

atque agitata, firme constituenda agebatur, veteres ad Romanæ sedis tanquam eminentem & singularem quādam auctoritatem confugisse, mihi iam satis probabile videtur: ita immoderatam illam eorum ambitionē, qua Episcopos etiam longissimē femotos Ecclesiam, nisi ipsorum auctoritate interposita, dedicare non sunt passi, nunquam equidem probarim. Nec tu forsā quicquam habes, quo eos purges; nisi fortē adulterinum illum canonem, qui quasi falso quodam splendore obiecto Socratis oculos perstrinxit; quamuis cautior in ea re credenda fuerit Sozomenus. IREN. Non Socratis, sed tui, Magdeburgensium, & Musculi tui oculi vano isto splendore perstricti sunt. Quamquā tu facilem apud me & Deum, ut spero, si maturē respicias, veniam inuenieris; qui nō tam malitia quam precipiti quadā credulitate, qua stā tim omnia preceptorum tuorum dictata auidē arripis, huc prolapsus videris. At Magdeburgenses, & Musculus non errore, sed deplorata malitia ad ista mēdacia & conuicia prouunt; nec tam inani & falsa quadam lucis imagine oculorum acies illis perstringitur, quam in clarissima luce hebes simulatur; utpote qui, clausis sponte oculis, eam non solum videre ipsi nolunt, sed & aliis eripere studiōse conantur. Nam nec Sozomenus, nec Socrates illis, quos citasti, locis vllum de Ecclesiarum dedicatione canonem commemorat. Iste canon non Romæ apud Iulium Pontificē, sed in officina præclara Musculi cufus est. CRIT. Ista mihi planē admirabilia sunt, & penē incredibilia. IREN. Expecta parūm: præstantissima fabulæ pars adhuc superest; ex qua intelliges quā egregij histrijones sint Magdeburgenses tui. CRIT. Nescio, quō spectes. IREN. Audi igitur. Vt ergo adfirmo, nullam esse ibidem huiusmodi canonis mentionem: ita sanē contēdo, id, quod tam accuratē hodie quæsiuimus, & tandē in ipsa Iulij Epistola quasi anxie quæsitā prædam inuenimus, ibi reperiri. Vterque enim tam Socrates, quam Sozomenus de Athanaio & sociis, quos

Episco-

1 Lib. 2. c. 8.
& 17.
2 Lib. 3. c. 8.
10. II.
3 Tripart.
Histor. l. 4. c.
9. 15. 19.

Episcopatu Ariani deiecerāt, per Iulium in integrum restituti, & Synhodo Arianorū per eundē infirmata, quod contra canones sine illius auctoritate coierit, diserte testatur. Atque hic, ut dixi, malitia Magdeburgensium erumpit. Qui licet tā atrociter cōtra Romanos Pontifices inuehantur, quod canones Nicænos adulterarint, & ex Iulij Epistola nouam sibi auctoritatem attribuerint: hic tamen (tanta est vis veritatis) aperte se produnt, & Iulium ipsum conuiciis impetunt; quod canonem ad dignitatem suæ sedis amplificandam commentus sit. Quem tamen, ne eo prolato statim causa caderent, proferre nolūt; sed suppressa veritate, nescio quid, ex Socrate de templis consecrandis impudentissime effutiunt. Nam non solum Græca, quæ hodie extant, exemplaria manifestē ostendunt Socratem & Sozomenum non de illo dedicationum, sed de illo alio canone agere; Ne sine Romani Pontificis consensu firma sint Concilia: verum & vetus illa mille plus minus abhinc annos Ecclesiasticæ historiæ translatio. Quod enim Socrates Græce scripsit; ἐκκλησιαστικῆς κανόνος κελύουτος, μὴ δ' εἶναι παρὰ γνώμην τῆς ἐπιστοπίας ῥαίματος κανονίζων τὰς ἐκκλησίας: hoc Epiphanius Scholasticus sic Latine reddidit; Cum vtiq; Ecclesiastica regula iubeat, non oportere præter sententiam Romani Pontificis Concilia celebrari. Sed Musculus, & post eum Magdeburgenses tui vltima illa verba, κανονίζων τὰς ἐκκλησίας, in hūc modum peruerterunt potius, quam transtulerunt; *canonice dedicari Ecclesias*. Cuius interpretationis aliā, opinor, causam afferre nequeūt, quam malam ipsorum mentē, malū animū. Neque enim aliquo exemplo, & probati auctoris, siue interpretis testimonio demonstrari, credo, potest; κανονίζων idem valere; quod *canonice dedicari*. Ego certe, quamuis nō indiligenter hoc ipsum quæserim; quærendo tamen inuestigare nondum potui. Quod autem is sit verus horum verborum; κανονίζων τὰς ἐκκλησίας, sensus, quem Epiphanius expressit, Cassiodorus approbavit, orbis

Magdeburgenses
produnt ani-
mi sui prauitatem.

orbis Christianus iam diu recepit, præter alia multa, id etiam argumēto esse potest, quòd in Chalcedonenſi Cōcilio in eandem ſententiam eadem dicendi formula habeatur. Ibi enim ſic legitur, *κακανονισμένοι ſύνοδοι*, id eſt, doctiſſimo viro Gentiano Herueto interprete, *Synhodi Canonibus conſtituta*. Quem locum, ſi quis Muſculi tui veſtigijs inſiſtēs, ita interpretaretur, Synhodi Canonice dedicata; nonnè ineptè faceret? nonnè ſuam vel imperitiā, vel perfidiam inde proderet? Quid, quæſo, intereſt; vtrum dicas *κανονίσει τὰς ἐκκληſίας*, an *κανονίσει τὰς ſύνοδους*? An non *ἐκκληſία* ſignificat etiam concilium, quemadmodum & *ſύνοδος*? Quid, quum Iulius Romanus Pontifex ad Episcopos orientis ſcripſerit; in antiquis decretum fuiſſe ſtatuit, non oportere præter ſententiam Romani Pontificis concilia celebrari; nonnè Socrates videri poteſt hanc Iulij ſententiā, cuius hoc ipſo in loco mentionē facit, eiſdem, quæ iā recitauī, verbis Græcè expreſſiſſe? Nicephorus certè eandē ſententiā ſic effert; *ἐκκληſίας καὶ κανόνος κελεύοντες μὴ δεῖν εἶναι γνάμης ἀνευ τῆς Ρωμαίων ἡγούμενου, τὰς ἐκκληſίας ſυνόδους καὶ κανονίσεισθαι*. Quæ Nicephori verba ſic vertit vir egregiè doctus, Ioannes Langus; *Quum quidem Eccleſiſtico Canone ſancitum ſit, non oportere Eccleſias citra Romani Episcopī ſententiam in Synodis quidquam ſtatueri*. Sed vt res hæc multorum ſuffragijs ſit teſtator, iuuabit interpretationē verborum Socratis exquisitiſſimam, quam ſanctiſſimæ vir memoriæ, & magnum Angliæ noſtræ decus, Ioannes Chriſtophorſonus Episcopuſ Ciceſtrienſis omnium feliciffimè elaborauit, coronidis vice adijcere. Sic igitur ille; *cum Canon Eccleſiaſticuſ iubeat, non oportere abſque ſententia Episcopī Romani decreta Eccleſiis ſancire*. Siue ergo cum veteri interprete vertamus *concilia celebrare*; ſiue ad imitationem Herueti, *Canones conſtituere Synhodiſ*, ſiue cum Langō *Eccleſiis quidquā ſtatueri*; ſiue cum Chriſtophorſono *decreta Eccleſiis ſancire*, omnia hæc eodem tendunt, in idē fere recidunt. At Muſculi tui illud, *Canonice dedicari Eccleſiis*, quā eſt cum

Κεκανονισμένοι
σύνοδοι.

Canon. 19.

Nicephorus.

Ioan. Langus.

Ioan. Chriſtophorſonus
Episcopuſ Ciceſtrienſis.

Eccleſiaſt.
hiſt. l. 9. c. 5

Socra. lib. 2.
cap. 5.

eſt cum ab his omnibus diuerſum, tum à Græcorum verborum ſenſu alienum? In quo, eo maiorem mereatur reprehensionem, quòd cum teſtatuſ ſit, ſe non mutaſſe quicquam, ſed omnia bona fide ſic uentiſſe, vt reperit: hic tamen tam à veteri interpretatione, quàm Græci exemplariſ fide non fortuitò, ſed de induſtria fallendi animo, & Romanæ ſedis odio aberrariſſe videtur. CRIT. Id ego vt credam, in animum inducere non poſſum: ſed potius mihi perſuadeo, eum in Græco forte exemplari legiſſe, *ἐγκανονίσει τὰς ἐκκληſίας*: quod quid aliud eſt, quàm dedicare & cōſecrare templa? Sic enim legitur in libro tertio Regum: *καὶ ἐνεκάνεισε ὁ θεὸς κυρίῳ ὁ βασιλεύς*: quod eſt; Et dedicauit domum, ſiue, vt vulgata habet editio, templum Domini Rex. IREN. Multum tibi debet Muſculus, quem tanto ſtudio defendere conariſ: ſed conatu tuo in tam mala cauſa non poteſt reſpondere euentuſ. Nam licet hoc abſ te ingenioſe, & acute ſit excogitatum: tamen nec Græcum exemplar haçtenuſ vllum eiufmodi, quod ſcio, proferri potuit: nec Muſculi interpretatio cum eo vſque quaque cohæret. Illud quippe verbum *canonice* arguit eum *κανονίσει* potius, quàm *ἐγκανονίσει* legiſſe. Sed ſiue hoc, ſiue illud legerit, culpa vacare non poteſt. nam ſi hoc; cur de ſuo addit illud *canonice*? ſi illud; cur alienum falſo affingit ſenſum? Viderit igitur Muſculus, qui in peruerſa ſua translatione huiuſ canonis architectuſ eſt, & Magdeburgenſeſ, quo ore Romanos Pontifices, homineſ innocentiffimoſ & ſanctiſſimoſ ob violatoſ illoſ canoneſ inceſſant; cum ipſi in illud crimen, quod innocentiffimoſ obiiciunt, manifeſte incidant. Cerniſ itaque doctorum tuorum proiectam impudentiam: iam perſpice craſſam ſtupiditatem. Ipſi enim in eadem alibi Centuria non de Eccleſiis dedicandis, ſed de Romanorum Pontificum illa prærogatiua, qua Episcoporum cauſaſ ex remotiſſimoſ prouinciis ad ſuum tribunal reuocabant, Socratem & Sozomenum agere, palam oſtendunt.

In epiſt. ad
Eduardū An-
glorum regē.

Cap. 8.

Cent. 4. cap. 7.
pag. 533. 535.

Inſignis Magde-
burgēſium ſtu-
piditas.

E

Imo

Imo eodem omnino folio, quo fingunt Iulium canonem de dedicandis Ecclesiis pro amplianda sua auctoritate sibi commentum; idque ex ipsius Socratis testimonio lib. 2. cap. 17. ipsi palam ex eiusdem Socratis commemorato libro & capite docent, Socratem egisse de canone Ecclesiastico; quo Iulius decreta Synhodi Antiochenæ, se non consulto, habitæ infirmabat. Atqui postquam môstra, quæ deuincerent, ingeniose sibi finxerunt; tum magno impetu formidâdam illam Herculis clauam per solitam suam dialecticam contorquent; vt illam Socratis & Sozomeni narrationem confringant. *Sed Theodoretus, inquit, nō facit huiusmodi applicationem lib. 2. cap. 4. & Ruffinus hæc omnia de Iulio silentio præterit. Quasi verò tam præcisa Ruffini narratio omnia Iulij acta, quem vix nominat, cõplectatur: Aut quasi Theodoretus non eo ipso capite aperte asserat, Iulium Ecclesiasticam legem sequutum, Arianos, qui Athanasium exauctorauerant, Româ euocasse: Aut quasi amplissima illa, de qua dixi, Sardicësis Synhodus ex eiusdem Theodoreti narratione non damnet eosdem Arianos vt calumniatores, quòd Romam à Iulio accersiti non comparuerint: Aut quasi idem Ariminensis Synhodi decreta nullius fuisse momenti non ostendat, quod Romani Pontificis (cuius sententia ante omnia exploranda fuerat) consensu adhibitus non fuisset; quod antea attigimus: Aut quasi eiusdem Theodoreti, de amplissima hac Romanorum Põtificum auctoritate & priuilegiis frequentiora alibi non conspiciantur testimonia. Extant enim duæ eius Epistolæ; altera ad Leonem Romanum Episcopum; altera ad Renatum Romanæ vrbis Presbyterum. In illa conuenire dicit, vt primæ per omnia Romanæ sedi deferantur; eamque multis prærogatiuis, & priuilegiis amplificatam ait: In altera eiusdem sedis in omnes totius orbis Ecclesias latissime patentem auctoritatem; neq; eam vnquam à recta fide deflexisse fatetur. Et cum ipse Ecclesia sua fuisset eiectus, Romam prouocauit; vt iam non vocis solum*

Theodoreti de primatu Romani Põtificis testimonia.

Cent. 4. ca. 7. pag. 531.

Theod. li. 2. cap. 22.

lum suffragio, sed & actis hanc Romani Pontificis prærogatiuam confirmarit. Atque hæc quidem de Theodoro: qui his ipsis temporibus; quibus isti fingunt Cyrillû, & Atticum Africanis patribus è Græcia significasse, nihil de eiusmodi Romanorum Pontificum priuilegio in Nicænis canonibus conspici potuisse; hoc ipsum priuilegiû homo Græcus ex lege Ecclesiastica illis attribuit. Qui siue de Nicænis, siue aliis Ecclesiæ canonibus his verbis fenserit, ad rem ipsam nihil certe refert. Atque ideo Magdeburgenses lectori persuadere conantur, nihil huius rei in Theodoro cerni. Sed vt conspicias apertissimi mendacij conuincitur. Iam vt nihil impudentius quam veteres auctores commaculare, & nouos post 1300. fere annos canones comminisci; ita sane nihil stupidius, quàm eos comminisci, à quibus adeo nihil iuuentur; vt multo facilius prosternantur. Si enim ex tam veteri Ecclesiæ canone, tanta fuerat Romani Pontificis amplitudo, vt reliqui per orbem latissime diffusi Episcopi, ne Ecclesiam quidem, nisi illius auctoritate intercurrente, consecrare potuerint; quis crediderit eos Episcopum de sede mouere, graues de religione controuersias iure explicare & definire, non dicam contra illius sedis, sed citra ipsius cõsensum vnquam potuisse? Iam cur non sit ille, quem Gratianus profert (quando Ecclesia semel dedicata iterum sit dedicanda) Nicænus canon, nihil idoneum adferunt Magdeburgenses, nisi quod lectori persuasum cupiunt; illius sæculi patres ad nouum quendam Iudaismum inclinasse, quod *κατολὴ* sine verbo Dei huiusmodi cæremonias inuenerint. Quod si verum sit, iam non solum Basilius, Ambrosius, qui hos ritus probant, & Athanasius, qui suo sæculo nullum fuisse Christianorum ad templâ non consecrata accessum commemorat; verum etiam celeberrimus ille primus Imperator Constantinus, cum omnibus illis Macedoniæ, Mysiæ, Persidis, Thraciæ, Ciliciæ, Cappadociæ, Syriæ, Mesopotamiæ, Arabiæ, Palestiniæ, Ægypti, Lybiæ,

Magdeburgensium mendaciû apertissimum.

Ex Gratiano canon Nicænis de cõsecratione Ecclesiarum.

Ritus Ecclesiarum dedicanda rum contra calumnias Magdeburgensium defenditur.

Ca. Ecclesiu semel de cõsecrat. distinctione. 1.

Cent. 4. c. 6 p. 408. 409 Basil. psal. 114. & de 40. Martyr. Amb. lib. 1. Epist. 5. ad Felicem. Athan. Apolog. ad Constant.

*Hierosolymita
ni templi cele-
bris ex Constā-
tini Magni vo-
luntate dedica-
tio.*

Gratianus.

*Niceni Cano-
nes quam male
audiunt apud
Euangelicos.*

Lutherus.

Melanchthon.

Brentius.

Thebaidis, aliisque Episcopis, qui frequentissimo conuen-
tu templum Hierosolymitanum ex Constantini volun-
tate & iussu sollempni ritu dedicarunt; & reliqui ab eo tē-
pore Episcopi & Christiani, qui hunc ritum religiose con-
feruarunt, ad veteres Iudæorum superstitiones degene-
rarunt. Quod quid aliud est, quam si diceres Synagogam
hactenus perdurasse, & Christi Ecclesiam penitus fuisse
obrutam. Huic vero dedicationi vt cōstat patres aliquot
Nicænos interfuisse; ita & illum eos canonem edidisse
credibile est. Quem non domi apud se natum Gratia-
nus protulit, sed à maioribus acceptum bona fide ad po-
steros transmittit. Multos enim alios esse canones Nicæ-
nos, quàm quos Africanos patres isti solummodo agno-
uissent aiunt, iam satis demonstraui. Neque tu tamen vn-
quam existimaris istos, qui propter Nicænos hos canones
corruptos, vt fingunt, à Romanis Pontificibus, omnia cō-
mifcent, & eorum dignitatem intemperanter & contu-
meliose profcindunt; quicquam ex animo agere, aut ve-
ros canones Nicænos magni facere: cūm constet factio-
nis totius ducem adfirmare, nescio quid veneni in vo-
cē ὀμοσότης subesse; & Philippū Melanchthonem Nicæ-
nos patres, vt imperitos, & parum cautos propter cano-
nes pænitentiales, quos dicit esse extra scripturam, & se-
mina multarum superstitionum opinionum, atq; Brentiū
eosdē Nicænos patres, quasi legitimā militiā damna-
rent, falso notare. vt nihil hic dicam 14. Nicænum cano-
nem apud totum Euangelicum gregem squalere: apud
Zuinglianos quidem, quod veritatem corporis Christi in
Eucharistia afferat: apud Lutheranos vero, quod de sacri-
ficio eiusdē corporis testetur. Quare Euangelici tui, qui
canones Nicænos tantopere vrgent, milites mihi imitari
videntur, qui, dum clam aliquid contra aduersarios mo-
liri, eosque circumuenire conantur; fumum excitare so-
lent, quo illis ad tempus lucem eripiant. Sed iste tuorum
fumus cito euanesceat, & Catholicæ veritatis lumen, ve-
lint,

*Euseb. li. 4.
de vita Com-
stant.*

*Luthe. cōtra
Latomum.*

Lib. de Eccl.

*Contra Peo-
trum Sobū.*

lint, nolint, radios suos, quibus istæ tenebræ dissipentur,
longe lateque emitter. Habet enim & semper habuit
contra mēdacium suos Ecclesiasticorum dogmatum ve-
ritas vindices. Quæ licet ad tempus conticescere, & ab
aduersariis opprimi videatur; emergit tamen, & se tandē
prodit, claramque suam vocem, vt etiam multa post sæ-
cula exaudiatur, emittit. Quo enim magis premitur, eo
se tandem illustrius erigit in morem palmæ, quæ adeo o-
neri non succumbit, vt in contrarium potius nitatur; &
ferri, quod dum tunditur, splendescit.

*Vis veritatis
inuisita.*

*Primas œcumenicus Synhodos sine consensu, & auctoritate Ro-
mani Pontificis non fuisse habitas: nec quicquam prodesse
Euangelicis, quod Imperatores olim Concilia cōegerint; &
cur id hodie commode fieri non poterit.*

CAP. XII. CRITOBVLVS.

TV MIHI iam hactenus ex Iulij Epistola, & Socratis
atque Sozomeni narratione, Romanę sedis illam, pro qua
hodie tanta inter nos contentione decertatum est, præ-
rogatiuam, veteremque Ecclesiæ de eadem canonem di-
lucide probasti. Nec ego vnquam credidissim nos tã
fœde veterum scripta contaminasse; quos quo modo ex-
cusem, quantumuis in eos propendeam, nihil reperio.
Illud tamen, quod ex Magdeburgensibus & Apologeti-
cis docui, verum videtur: primis videlicet Ecclesiæ tem-
poribus Imperatorum auctoritate œcumenica Concilia
coisse. Quod cūm ita hodie non fiat, videtur cum Im-
peratorum nostrorum quadam iniuria, & veteris illorum
potestatis imminutione (de qua isti queruntur) coniun-
ctum. IREN. Rebus ita, vt dixi, constitutis, id est, cū con-
stet Romanos Pontifices œcumenicis Synhodos præfedis-
se; nec eas aut olim coactas, aut cogi posse sine eorum au-
toritate; & Episcopos solos, nō ciuile magistratū suffra-

In Nicena Syn-
hodo Romani
Pontificis inter-
uenisse consen-
sum.

Damasum, non
Imperatorem
presidem fuisse
Cōc. Romani.

Gelasium inu-
ste a Magdeb.
reprehensum.

Leonem inter-
posuisse suam au-
thoritatem in
Chalcedonensi
Synhodo.

Magdeburgen-
sum cōmentū
de abolita Ro-
mā Pontificis in A-
frica post sex-
tam Carthagi-
nensem Synho-
dum auctorita-
te.

gij dicēdā; in Synhodo sentētiā ius habere; nō tā magni
momenti res est, atq; eā Magd. & Apologetici faciūt, vter
suas in œcumenico Cōcilio olim cogēdo partes interpo-
fuerit, Romanus Pontifex an Imperator. Quod vt per lit-
teras Imperatorū ad aliquot sēcula coisse nō negamus; ita
Episcoporū & Romani potissimū Pōtificis (vt par erat) cō-
sensum interuenisse cōtēdimus. Quod ita esse in Nicēna
Synhodo ipsius acta, & Damasus in vita Syluestri, & ipsi
Magd. satis ostendūt. Nec ea, quæ ex Leone & Theodo-
reto in cōtrariū adferunt, his quicquā aduersantur. faten-
tur enim Magdeburgēses, Episcopos illos, qui Constātino
polim cōuenerunt, Romā litteris Imperatoris Theodosij
ad habēdā Synhodū, quā Damasus cogebat, accitos. Cui⁹
Synhodi caput, nō Imperatorē, sed Damasum patres his
verbis agnoscūt: *Postquam, inquit, vos Romam cogentes Dei
voluntate Synhodum, pro fraterna caritate tanquam membra ve-
stra, nos quoq; litteris summa pietate Imperatoris accersuistis, &c.*
Et sine caussa tā acerbe in Gelasium sanctū atq; doctū Pon-
tificē inuehuntur. Quāuis enim non diffitemur Leonē
Romanū Pontificē, Theodosiū atq; Martianum pro Syn-
hodo habēda interpellasse; nec coisse illis tēporibus œcu-
menica Concilia, nisi ex præcepto Imperatorū: non tamē
dicimus, aut nullas fuisse Romani Pontificis hic partes
aut nullā eū auctoritatē interposuisse. Scribit enim Leo
ad hūc modū. *Dedimus, inquit, litteras ad fratres & Coepisco-
pos Tarraconenses, Carthaginienses, Lusitanos, atque Gallicos, eisq;ue
Conciliū Synhodi generalis indiximus. Quin & alibi cū Romani
Pontificis consensu œcumenicas Synhodos conuoca-
ri adfirmat. Illa verò, quam iam recitauimus, Leonis au-
thoritas illud quoque Magdeburgen. commentum, quo
post sextam Carthaginensem Synhodum omnem Rom.
Pontificum in Africa auctoritatem abolitam fingunt,
confringit. Sed iam hanc ipsorum calumniam, vel ex ipsa
Chalcedonenū Synhodo, in qua potissimum defensionē
suam cōtra Gelasium cōstituūt; & propter quā tam aspe-
re*

Theodoret.
lib. 5. ca. 9.

Epist. 93. ad
Turibium
cap. 17.

Epist. 61. ad
Iuena. Hie
rosolymita-
num Episco-
& ceteros
Episcopos in
Synho. Chal-
cedonens.

Tom. I. Cōc.

Vide Tom.
Conc. Episto-
lam Gelasij
ad Episcopos
Dardania.

re contra eū vociferantur, propulsabimus. Et, si aliæ (vt so-
lent) probationes nihil apud eos poterint, per Valentinia-
nū Imperatorem atq; adeo Martianū, cui tantā per Leo-
nem iniuriam irrogatam clamitāt, Leoni & Gelasio pa-
trocinabimur. Extant enim vtriusq; ad Leonē litteræ, in
quibus eum honorifice, vt omnium Episcoporum primū
salutāt, & eo potissimum auctore Synhodū coire cupiūt.
Extat & alia ad eū Martiani Epistola, qua inter alia de E-
piscopis in œcumenicā Synhodum conuocandis agit; vt
qua; inquit, *Christiana religioni & fidei profint, sicut sanctitas
vestra secundum Ecclesiasticas regulas definiert, sua dispositione
declarent.* Alibi vero Valentinianus & Martianus Impera-
tores innumerabiles pænē sacerdotes Chalcedonē cō-
uenisse aiūt, & de fide ex auctoritate beatissimi Leonis Pa-
pæ diligenter inquisisse. Quo non poteris amplius hu-
ius, de qua agimus, rei cōfirmadæ testimoniū desiderare.
Neq; huic Leonis auctoritati quicquā detrahit, quod pio
Imperatori, qui Concilium statim repræsentari cuperet,
cesserit; quod ipse potius ad aliud tempus prorogari mal-
let: Vt iam nō in Gelasio, sed Magd. potius impudentissi-
mū illud, quod illi obiectāt, mendaciū hæreat. Qui certe
vnā illam illius sententiam, qua multa illorū mendacia
iugulat; quāq; Romanū sæpe Episcopū etiā sine Synhodo
Episcopos à Synhodo dānatos, vt Athanasium, Chrystosto-
mū, Flavianū, & alios restituisse; & Romanā solā sedē nō
consentiēdo Ephesinæ Synhodi acta euertisse; & auctori-
tate quoq; sua, vt Chalcedonēsis Synhod⁹ haberetur, solā
decreuisse adfirmat; nullo modo ferre potuerūt. solius e-
nim Romanę sedis auctoritate ea Synhodus cōuenit. Sed
cū litteras Martiani interuenisse cōpertū sit; illa voce, quę
multitudinē vel societatem excludit, non Martiani, sed
aliorum Episcoporum auctoritas seclusa videtur. Quam
non fuisse interpositam præsertim Apostolicarum & prin-
cipalium sedium, vt Alexandrinæ, Antiochenæ, Hiero-
solymitanæ, atque Ephesinæ, ex actis Synhodi constat.

E 4 Chal-

Ex litteris Valē-
ntiniani &
Martiani Chal-
cedonēsem Syn-
hodum Leone
Rom. Pontifice
auctore coisse
ostendiunt.

Vna Gelasij
sententia mula
ta Magdebur-
gensium men-
dacia iugulat.

Chalcedonenſis enim Synhodus aduerſus harum potiffimum ſedium Epifcopos, qui in Ephefina Synhodo Flavianum virum ſanctum oppreſſerant, coacta eſt. Vt itaq; Romana ſola ſedes, quia actis Ephefinis noluit conſentire, illius Synhodi acta euertit; ita (ob eam quam dixi cauſam, & quia nulla œcumenica Synhodus citra eius conſenſum haberi poteſt) ſua potiffimum auctoritate Concilium Chalcedonenſe coëgit. Neque Martiani certe aut aliorum Imperatorum auctoritas ita vnquam interpoſita eſt, vt aliquam ſibi ſententiæ in quæſtionibus fidei dicendæ poteſtatem attribuerent; ſed ad ſecuritatem potius Epifcoporum, qui tam remotas prouincias obire cogentur; & quia ex Senatuſconſulto, & veteri imperij edicto, neque collegia, neque frequentes hominum conuentus, niſi Principum præeunte auctoritate, ne forte ſub eo prætextu aliquid damni Reipublicæ daretur, inſtitui olim poterant. Solebant etiam illis temporibus Imperatores eo quoque illuſtriſſimos aliquot aulae ſuæ homines, qui diligenter proſpicerent, ne quid per tumultum ibi fieret, amandare: & ipſi decreta Conciliorum ciuilibus pænis aduerſus contumaces defendere. Quæ omnia commodiſſime, & ad ſummam Epifcoporum ſecuritatem, atque totius reipublicæ Chriſtianæ vtilitatem, cum vni Romanum imperium pareret, illis temporibus expediebantur. Nunc vero imperio ita hodie ſciſſo & dilacerato, omnes hæ commoditates fere interciderunt. Vnde factum eſt, vt Reipublicæ immutata ratione, & indicendi quoque Concilij per Imperatorem ratio non ſine cauſa ſit immutata. Et cautio, quam Apologetici adhibent, vt reges vno conſenſu illud indicat, propter crebra bella, naturalemque diſſentiendi pronitatem, multaque alias ob cauſas talis eſt; vt, ſi eo redigamur, nulla aut parua ſpes œcumenici vllius vnquam Concilij ſuperſit. Atque hoc eſt forſan, quod Apologetici in primis cupiunt; cum ex œcumenicis Synhodiſ certis futuram videant lætam Catho-

Imperatores cur olim interpoſuerint ſuam in Concilio auctoritatem.

Ratio indicendi Concilij cur ſit immutata.

Apologeticorum in Anglia cautio de indicendi Conciliorum callida & iniuſta.

Chalcedon. Synh. Act. 1

Catholicæ Eccleſiæ victoriam, & tristem ſectæ ſuæ Evangelicæ ruinam. Res ergo ipſa & temporum neceſſitas hanc curam ad vnum reuocat, cui omnes & poſſint & debeant parere. & is certe hodie in his paruis Imperij reliquiis, aut Romanus Pontifex, aut certe nullus eſt. Nam cum præter ſingularem illam ſuam in vniuerſum orbem auctoritatem, totius Occidentis ille ſit, & ſemper fuerit Patriarcha: ratio poſtulare videtur, vt citra illius conſenſum, nulla in Europa œcumenica Synhodus aut haberi, aut rata eſſe debeat. Ita aut nulla, aut quantula quæſo iam eſt Cæſaris iniuria; ſi Romanus potiffimum Pontifex maiorum more ſe hic interponat. quam, ſi tamen aliqua aliquando iniuria fuit; iam olim tam inueterata conſuetudo, cuius ille præſcriptione tutus eſt, penitus aboleuit. Inique igitur faciunt Apologetici, qui mero illius ſedis, & Catholicæ veritatis odio, nulloque Cæſaris ſtudio (hanc enim reliquis regibus poteſtatem, perinde ac Cæſari tribuunt) Romanum duntaxat Pontificem ab hac eadem, quam ſolus optimo ſibi iure vindicare poteſt, iuriſdictionis prærogatiua ſubmouent. Qua in re licet regibus gratificari videri velint; caueant tamen, ne, dum hanc rationem ſequuntur, vt; quia hæc poteſtas ante mille annos Imperatoribus competebat, Rom. Pontificem ea excludendum putent; Regiæ quoque noſtræ & aliorum Regum, qui olim Romano imperio ſuberant, ius grauius quam putarint conuellant. Neque enim multi credo principes tales aduocatos habere deſiderant. Sed vt vere, quod ſentio, & quod res eſt, dicam, iſti nec Ferdinandi, nec aliorum Regum, ſed ſuam, & hæreſeos ſolius cauſam his rationibus promouendam ſuſcepere. Neque hæc differunt; quod vllam Tridentinæ Synhodi, ſi eam Carolus aut Ferdinandus indixiſſet, maiorem rationem eſſent habituri; ſed vt Romanos Pontifices Cæſari, & regibus inuidioſos faciant, atque ita aditum ſibi quendam ad hæreſes ſuas propagandas, veteri Eccleſiæ diſciplina ſemel perturbata,

Cœc. indicendi poteſtatem hodie penes Rom. Pontificem eſſe ſine vlla Cæſaris iniuria.

Apologeticorum odium in ſedem Apoſtolicam.

Apologetici, dum per ſas & neſas ſuam Romano Pont. auctoritatem eripere conantur, Regum etiam iura tacite conuellunt.

Apologet. quid moliantur, dum Cæſari & aliis Regibus ius Concilij indicendi deferunt.

turbata, faciliorem comparent. Neque dubium est, quin simili contemptu patrum horum decreta reiicerent, quantumvis à Concilio promulgando Romanus Pontifex abstinuerit, illudque omne munus Cæsari permisisset: quippe qui Nicæna, Ephesina, & Chalcedonensis Synhodi canones (in quibus Synhodi Imperatorum auctoritate viguisse clamitant) non modo violant, sed & violandos docent, & acerbis conuiciis lacerant. Atque utinam apud istos præclara illa Martiani vox aliquid obtineret; *Iniuriam, inquit, facit iudicio reuerendissime Synhodi, si quis semel iudicata, aut recte disposita, reuoluere, ac publice disputare contenderit.* Obseruent itaque primum, quæ sancte vel à veteribus vel à Tridentina nuper Synhodo decreta sunt; & illustrissimæ memoriæ Caroli, atque religiosissimi quoque ipsius fratris Ferdinandi præclara exempla in hac Synhodo colenda imitentur: & tum si velint de Iure Imperatoris differant; & de iniuria quoque, si quam probare poterint, illi facta querantur. Quæ si probarent (quod nunquam, credo, futurum est) nihil dubito tam pium Imperatorem paci potius & utilitati Ecclesiæ, quàm suo honori, qui nunquam, aut nisi leuiter certe hac in re imminui potest, consulturum: & recordaturum cum cetera, tum & illud, Romani Pontificis potissimum beneficio, hoc quod hodie restat, Imperium in Germaniam olim peruenisse. Nec dubito eum, etiam si Conciliū ex more veterum indiceret, nihil ea in re sine Rom. Pontificis consensu acturum; & tam æquis auribus Rom. Episcopum hodie auditurum, atque audiuit olim pius & celeberrimus Martianus Leonem illum sanctum Pontificem; qui non solum misit, qui Ephesina Synhodo præficerent, sed ei, quos præfecisset, datis ad ipsum Martianum litteris significauit: denique, ut sanctus ille Pontifex de Martiano scribit, *non conuocaturum Concilium, nisi beatissimi Petri iure atque honore saluo.* Sed nos iam ad Nicænos nostros canones, propter quos omnia ista agitantur, reuertamur. Cum itaque ex tantis & tam amplis testimoniis tot Nicænos canones

Martiani Imperatoris vox præclara de Concilio.

L. nemo. Co. de summa Trinitate.

Epist. 47. et 49. ad Martianum.

De canonibus Nicænis.

nones deesse; & ex iisdem canonibus Episcopis Romam prouocandi ex omni prouincia potestatem datam docuerimus; quid obstat, quin credamus Sardicensem Synhodem illam suum canonem ab eis hausisse? cum præsertim & reliquorum patrum monumenta, & Ecclesiæ semper usus, id ita perpetuo obseruatum testentur. Imo quid obstat, quin verus sit Nicænus canon non ille modo, quem isti in epistola Iulij non ferunt; sed & ille alter, qui hactenus desideratus est; quique multo ampliora Romano Pontifici defert: quem his nobis verbis vir quidam doctissimus nuper exhibuit. *Vt autem cunctis ditiois sue nationibus imperat. Patriarcha, & leges indicit; & ut à principio Petrus Christi vicarius religioni, Ecclesiis, ceterisque; ad Christum rebus pertinentibus præfectus, principum Christianorum, prouinciarum, & omnium gentium Dominus, & rector erat; ita ille, cuius principatus Roma est, Petro similis, et auctoritate par, patriarcharum omnium dominatum & principatum obtinet. Huic sanctioni si quis repugnauerit, & obistere ausus fuerit; totius Synhodi decreto anathemati subiicitur.* Quid igitur iam Magd. & Apologetici ex ista sua contra Nicænos canones oblatratione aliud quam anathema, idque à Nicænis patribus sibi acquisierint? Qui quo magis post 1300. fere annos eorum auctoritatem & memoriam obliterare conatur; eo illi illustriores quotidie redduntur, cum & Arabice conscripti nuper reperti sint. in quibus ea continetur, propter quæ Iulij isti Epistolæ commenticia esse volunt. En igitur tibi tandem illum, quem tam anxie quaesiuimus, Nicænum canonem. Iam demum intelligis, quo spectant illa, τὰ ἀρχαία πατερικῶ: Vetera, inquit patres, obtineant. qui de his & aliis id genus Romanæ sedis priuilegiis sine dubio ea accipi voluere. Quæ quidem priuilegia per totum orbem, ob beatorum Apostolorum Petri & Pauli reuerentiam, & propter illam, quam dixi, Christi promissionem, tam erant certa, tam firma, ac inuiolata, ut ab eorum firmitate, reliquis quoque Episcopis sua conseruanda, præsertim Alexandrino, Antiocheno, atque Hierosolymitano, Nicæni patres constituerint.

Fracti. Tur. Dogm. charact.

Turrianus li. 3. Dogm. Charact.

Can. 44. Nicæni Concilij de Romani Pontificis principatus.

Priuilegia Apostolice sedis quæ firma olim habita fuerint.

Cæcu.

Cæcutiunt igitur Apologetici in meridie, dum, nescio quam, æqualitatem excogitant. Aut ergo illum suum canonem Sardicenses à Nicænis, quod verisimile est, mutuati sunt, eundemque (vt fit) renouarunt; aut certe si verbis, non mente tamen, ac sententia patrum Nicænorum hac in re deficiunt. Sic vndique Carthaginenses patres constringuntur, vt elabi nullo modo possint. Quod si nec ista præfractis hominibus satisfaciant, saltem id ab eis, quod ratio postulat, impetremus; ne plus Carthaginensi Synhodo, quam reliquo orbi tribuamus. Quam, vt se finibus suis contineret, & quantumuis ampla, in rebus tamen perplexis in Apostolicæ & Romanæ sedis iudicio potissimum acquiesceret, si non antiqua Ecclesiæ (de qua diximus) regula, quæ statuit, ne præter Romanæ sedis auctoritatem, rata sint Concilia, certe vel fœdus ille totius Africanæ ac frequentissimæ Synhodi (cui beatus Martyr Cyprianus interfuit) error admonere graui atque domestico documento abunde debuisset. Nam & hanc Synhodom, si ista ad hunc modum egerit, graui errore implicatam fuisse nihil dubito.

Non plus tribuendū Carthaginensi Synhodo, quā reliquo orbi Christiano.

Non esse credibile Augustinum cum reliquis patribus Africanis in sexto Concilio Carthaginensi sic egisse, vt Magdeburgenses scribunt. Præterea varia patrum illius seculi, quo habitata est sexta Carthaginensis Synhodus, præsertim Chrysostomi, Cyrilli, & Augustini proferuntur testimonia, quæ Magdeburgenses ne attingere quidem voluerunt.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

VIDERIS mihi huius Concilij actiones in dubium ac incertū reuocare. IREN. Certe, vt, quod sentio, apud te libere profitear, Punicam licet alioqui famosam non habeo suspectam, sed Græcam illam potius fidem atque leuitatem. Et vereor, ne hic quoque illud, quod prius recensui, obtineat:

Punica fides famosa.

Et

— Et quidquid Græcia mendax

Audet in historia.

ne uè hanc de Nicænis canonibus narrationem, tanquam bellam fabulam Africanæ Synhodo attexerit. Quis enim vnquam crederet ducentos & amplius patres (tot enim ei Concilio interfuisse isti asserunt) & inter eos Augustinum, aut tam negligentes, vt illam Iulij (de qua ex Athanasio diximus) Epistolam, ac Synhodom totam Sardicensem, cui tot Africani patres suū symbolū dederūt, recēti & viuā adhuc eius memoria ignorarint; aut tā pueriles fuisse, vt cetera omnia tāte, quāta maxima potest esse in Ecclesia, auctoritatis, non ob aliud reiecerint, quā quod eadem certis verbis per canones Nicænos non sint cauta ac prouisa? quasi totam Ecclesiæ auctoritatem in Nicænos illos canones, velut formulam quandam concludi oporteat; qua qui cadat, causa quoque, vt olim antiquo iure, cadere debeat. Quis iam ferat crassissimæ ignorantia illam vocem in tot & tantis patribus, qua clamant, in nullo vnquam patrum Synhodo cōstitutum, vt talem sibi Romanus Pontifex auctoritatem assumeret? Vbi illa Augustini & reliquorum prudentia, qui Constantinopolitana & Alexandrina illa exemplaria propuris & sinceris, quibus nihil deesset, exosculantur? Quæ mutilata ac quasi decurtata fuisse res ipsa clamat, atque ipsa Africana Synhodus docet ex canone illo; Ne quis nisi ieiunus sacrificet. Cur non sua lege suisque verbis Augustinus constringeretur? Is in alia causa ad Iulianum scribens, apud quem voluit Innocentij auctoritatem (sub quo hæc quæstio agitata est) esse grauem; *Quid potuit, inquit; vir ille sanctus Africanis respondere Conciliis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes & Romana cum ceteris tenet perseueranter Ecclesia? Quid faceret, quid diceret Augustinus, si hæc eius verba Iulianus ad Innocentiū de eo, quod in præsentī Nicænorum canonū causa ei obiicitur, falsi crimine purgandū retorqueret? An Innocentius illic Innocen-*

Græca fides spectata super crimine falsi in historia Carthag. Concilij describenda. Rationes tātū nō necessaria, quibus ostenditur verisimile nō esse Aug. et patres Africanos in Concilio Carthag. Pontificis Rom. auctoritate sic imminuisse, vt Magdeburgenses asserunt.

In Epi. Synhodi Africanæ ad Celestinum.

Can. 14. & Cartha. Concil. 3. Canon. 48. vel apud Balsamonē Canon. 51.

Li. 1. contra Iulianum. ca. 2. in editione Lugdunensi anno Do. 1562.

Constantinopol. & Alexandrina Nicænorum canonū exemplaria fuisse mutila.

Augustini de Innocentio testimonium.

nocen-

Concilium Flo-
rentinum.
Bessarion.

Nullus fide di-
gnus scriptor
vnuquam tradidit
Nicenos cano-
nes à Romano
Pontifice fuisse
se corruptos.

Euagrius.

nocentius fuit, hic vero nocens & improbus redditus est? Certe cum doctissimi quiq; ex omni Græcia, & inter eos Bessarion Concilio Florentino interfuissent, & inter alia ad suam ipsorum fraudem & improba corrumpendi patres confilia tegenda iactarent Nicænum canonem per Romanos Pontifices deprauatum: Ioannes vir doctifimus respondit, nullum eos vnquam eius criminis fide dignum testem proferre potuisse; fuisseque illos, quos ab Oriente acceperant, canones mancos, mutilatos, atque corruptos, idque ipsos Africanos satis cognouisse. CRIT. Si mihi iam probares Africanos his temporibus patres, tam splendide de Romani Pontificis auctoritate sensisse, atque eos quos hactenus recitasti, maxime Augustinum: nihil iam mihi superesse videretur, quin existimare hanc Synhodum (vt olim cessit illa Cypriani) tam illustri totius orbis auctoritati cedere debere; aut potius ista, quæ iam magnifice à Magd. & Apologericis de Synhodo ista venditantur, non omnino sinistra aliqua fraudis alicuius opinione carere. Sed, vt credo, nullam præ aliis Episcopis prærogatiuam Romano Pontifici Augustinus defert. Nihil enim huiusmodi ex Augustino proferunt Magdeburgenses: verum ex aliis hoc quinto seculo scriptoribus, plurima; quos vt adultores, sicut diximus, reiiciunt. IREN. Reiiciunt quidem, vt dicis, sed cur optimi & sinceri scriptores, cur sanctissimi Episcopi, cur denique principes viri ad gratiam Romanorum Pontificum turpiter mentirentur; nihil isti quidem dicunt, nec dicere possunt: Alioqui edisserant cur Euagrius homo Græcus, & tam longe remotus cum mendacio & veritatis iniuria eis adlaretur? Cur Turibius Asturicensis, cur Tarraconenses Episcopi, cur Synhodus Vasensis, cur denique Gallia Placidia, cur Valentinianus Imperator, & alij, quorum ipsi testimonia contra se producant, parasitos se Romanorum Pontificum tam indigne facerent? Qua nobili dialectica non solum huius sæculi patrum, sed & superiorum quasi vno ad omnia

sest. 20.

Cent. 5. c. 7.
pa. 774. &
775.

II. 2. c. 16.
2 Epist. Leo-
ni 93.

3 Epi. ad Hil-
larium.

4 Canone 4.

5 Epistol. ad
Pulcheriam
& ad Theo-
dostum.

6 Epistol. ad
Theodosium.

Cent. 5. c. 7
pa. 774. &
775.

omnia responso defuncti possent testimonia obruere. Sed vt hos prætermittam; an & reliqui quoque quinti sæculi patres beneuolentiæ eorum turpi assentatione colligere voluerunt? atque inter eos Græciæ lumē Chrysofostomus? Qui ait, patrem vni genti Hieremiam; Christum verò vniuerso terrarum orbi Petrum præposuisse. Quem pastorem & caput Ecclesiæ, magistrum totius orbis, os Apostolorum, atque principem & totius consortij verticem appellat; & ab eodem Iacobum iustum Hierosolymis Episcopum fuisse designatum scribit: vt quod alij Petro, Iacobo, & Ioanni; id Chrysofostomus soli Petro vt aliorum principi tribuat. CRIT. Sed non fuit (nisi ego valde fallor) Chrysofostomi ea mens, is animus, vt hanc tam amplam Petri potestatem ad ceteros quoque Romanos Episcopos delatam iudicaret. Imo nec soli Petro, sed & reliquis Apostolis, Paulo præsertim, totum orbem esse commissum asserit. Ambrosius certè de Petro & Paulo differens, quæ cui præferat, nescit; vt qui sint, quæ admodum ille scribit, æquales. IREN. Hanc tuam orationem Chrysofostomus non verbis modo (quæ iam audisti) sed & factis refutauit. Neque enim solus Petri, sed successorum etiam eius, & cum primis Innocentij (quæ isti Nicænos canones, quasi sacras Ecclesiæ tabulas adulterasse fingunt) in totum vndique orbem latè diffusam auctoritatem agnouit: cum ab eodem postularet, vt ille pro dignitate sue amplitudine, simul eum in sedem, à qua iniuste deiectus fuerat, reponeret; simul aduersarios eius, qui hanc illi iniuriam intulerat, anathemati subiiceret. Quod Chrysofostomi votum non fuisse irritum, paullo post euentus comprobauit. Rescudit enim Innocentius, quidquam aduersus Chrysofostomum Theophilus, totius huius turbæ choragus, egerat. Quæ vnà cum Arsacio, qui in locum Chrysofostomi successus est, exauctorauit: nec eos modo, sed Arcadium quoque Imperatorem & coniugem, quod Chrysofostomum in exilium ablegassent, anathemate deuouit. Atque hinc tu inter alia animaduerte, quod eundem Theophilum Innocentius ad œcumenicam synhodum, vt iuxta Nicænos canones actorum suorum rationem redderet, euocauit. Quod argumento esse potest, tum Romani Pontificis auctoritatem non fuisse per

Patres quinti
sæculi.

Chrysofostome
de Romani Pã-
tisticis principa-
tu testimonia.

Obicitur.

Ambrosius.

Refutatur.

In Matth. Ho-
mil. 55. & vl-
tim. in Ioan.

2 Euseb. lib. 2.
cap. 1. & 23.
3 Homil. vlti.
in Ioan.

4 Homil. 2. de
laud. Paul.
Homil. 18.
ad Rom. &
Homil. vlt.
in Ioan.
5 Serm. 66.

6 Centur. 5. c.
7. pag. 775.

7 Pallad. vita
Chrysof. Ni-
cephor. lib. 13.
cap. 32. & 34.

8 Pallad. in vi-
ta Chrysof.

Canon Ni-
ceus.

decreta Nicæna, ut isti fingunt, in ordine redacta; tum plures extitisse canones Nicænos, quos isti præcedunt. Neque verò diffitemur reliquis Apostolis, & Paulo vniuersum orbem fuisse commissum. Quod ut ita esset, illorum temporum ratio, & prima nascentis fidei incunabula omnino flagitabant. Sed ut hoc singularè Petri cum in alios, tum in ipsos, quorum erat caput, apostolos auctoritatè nihil imminuit: ita nec illud Ambrosij, qui Petrum & Paulum, *equales quidem facit meritis* (hac enim voce utitur) non auctoritate. Aperte sanè ibidem fatetur, vtrumque *percepisse claves*, sed Paulum *Scientiæ*, Petrum verò *Potentia*. Hic verò dissimulare non possum, Oecolapadium, ut verisimile est, Romanæ sedis odio adductum, ea, quæ ex Chrysostomi in Ioan. commentariis recensuimus, in interpretatione Theophylacti (qui ut in aliis ferè, ita & hinc Chrysost. sequitur) de industria prætermisisse. Nã quæ causatur, ea se in suo exemplari non reperisse, haud difficulter credere ita esse, si ea aut in aliis non apparerent: aut si non constaret summo in ea sedè odio atque inuidia Oecolapadium flagrasse, & in Græcorum scriptis transferendis non bona semper fide versatū esse. **CRIT.** Indignum certè facinus. Verum enim uero cupide Cyrilli de Romanæ sedis auctoritate sententiã (quonia & ille partes suas egit in hac sexta Carthaginensi Synhodo) audirè. **IR.** Imo iam hodie audisti, cum tibi Ephesinã Synhodom proferrem. Cyrillus enim non modò adfuit, sed & præfuit rebus omnibus, Cælestini absentis vicariū, ut dixi, munus sustinens. Ex qua occasione factū est, ut Alexandrinus postea Episcopus *iudex vniuersi orbis* diceretur: qua de re aliquã antea mentionem fecimus. Sententiã verò, quã in Synhodo viuz vocis suffragio presens probauit, postea scriptis quoque confirmauit, & ad posteritatè transmisit. In quibus Petrum *principem & caput* Apostolorum appellat. Alibi verò: *Nulli, inquit, alij quam Petro Christus quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit.* Et rursus, *Pedes Christi humanitas est, scilicet ipse homo, cui tota Trinitas plenissimam dedit potestatem, quem vnus trium assumpsit in vnitatem personæ, transuexit ad patrem, super omnem principatum & potestatem, ut adorent eum omnes an-*

Oecolampadius.

Cyrilli de Romani Pontificis auctoritate testimonio.

Sermon. 66.

Nicephor. lib. 14. cap. 34.

Lib. 12. in Ioan. cap. 64. in illa verba: Tu verò conuersus. Luc. 21.

Cyrill. in lib. Thefaurorum.

geli Dei, quem totum dimisit per sacramentum & potestatem Petro & Ecclesiæ eius. Ad hæc: Petro, inquit, omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu obediunt. Præterea; debemus, inquit, nos ut qui membra sumus, capiti nostro Pontifici Romano, & Apostolicæ sedi adherere: ad nos pertinet inde quid credendum, quid opinandum, quid tenendum sit querere; quoniam solius Pontificis sit arguere, corrigere, increpare, ratum facere, disponere, soluere & ligare. Vides igitur nihil opus fuisse Romanis Episcopis ad Nicænos canones, quasi ad vnicum præsidium confugere; multoque minus eisdem nefarie conspurcare, & corrumpere pro sua dignitate amplianda; cum diuino iure sit ea satis confirmata. Vides ridiculam & stupidam plane esse Magdeburgensium tuorum, atque Africanorum, (si res ita gesta est, ut Magdeburgenses tui præferunt) collectionem; qua Nicænos canones per Cyrillum Romanis ereptos tantopere gloriantur: qui vltro illis ampliora defert ex sacrarum scripturarum auctoritate, quam quidquid est, quod illi ex Nicænis canonibus sibi vindicabant. Quod si respondeas, hanc hodie Cyrilli auctoritatem in libris nostris non apparere; certe ut aliorum, ita & Cyrilli libri, & ut ex aliorum quæ extant scriptis multa, ita & in Cyrilli quædam desiderantur; quæ nobis partim edax vetustas, & varij humani casus, partim maligna hominum ingenia eripuerunt. Cuius rei si non aliud, illud certe nobis fidem certissimam potest facere; quod cum hodie quatuordecim tantum Thefaurorum libri vulgo circumferantur; apud veteres tamen trigessimus secundus recensetur. Ab hereticis vero hos Cyrilli libros mutilatos, & quæ in eis ad Romani Pontificis auctoritatem pertinebant, quemadmodum & quæ in commentariis Theophilacti super Ioannem & quædam in Concilio Chalcedonensi, erasa fuisse docti conqueruntur. Nec solum Latini hanc eius auctoritatem, ac inter alios doctissimus ille Cardinalis Ioannes de Turre Crema

1 Synh. sext. Act. 10. Tom. 2. Concil. pa. 338. 2 Melchior. Can. de locis Theolog. lib. 6. cap. 5. Greg. lib. 5. epist. 14. ad Narsem commitem. 3 In summa de Eccles. & in apparatu super decreto vniuersi Græcorum in Concilio Florentino.

Cyrilli libri ab hereticis mutilati.

Trigesimus secundus liber Thefaurorum Cyrilli citatus in sexta Synhodo.

Ioan. de Turre Crema.

F ta,

Augustinus
Anconitanus.
Thomas Aquinas.
Concilium
Florentinum.

Gennadius
Scholariss.

ra, qui Basiliensi Concilio interfuit, & ante eum Augustinus Ancōitanus, & Thomas Aquinas principes sue ætatis theologorum libris suis inseruerunt; sed etiã Græci in Florētino Concilio vltro Celestinū, de quo diximus, Ephesinæ Synhodo per Cyrillū præfedisse fassi sunt, & cum Latinis de Romani Pontificis amplitudine conuenerunt. Et cum Andreas Colossensis Episcopus Cyrillum in Thesauris Romani Pontificis auctoritatem plurimum extulisse diceret, nemo omnium ei refragatus est. Imo Gennadius Scholarius patriarcha Constantinopolitanus, qui interfuit etiam in Synhodo Florentina, in opere quod Græce pro Latinis contra Græcos scripsit de quinque capitibus (è quibus vnum est de primatu summi Pōtificis) eadem, etiam si forte non omnia, quæ iam adduxi, ex Cyrillo citat testimonia. Quæ Græcus ipse contra Græcos nunquã fuisset Græce prolaturus, nisi compertum ei fuisset, ea in Cyrilli libris reperiri; ne causam bonam, quam tuendam susceperat, suspicioso vel falso testimonio deteriorem redderet. Sed tam splendidum veritatis lumen per Cyrillum & Chrysostomum è Græcia hoc tempore affulgens, caligantes & lusciosi tui Magdeburg. videre non potuerunt: Adeo oculos in sola Africa defixerunt; in ea tantummodo, vt olim Donatistę propter Anabaptismū, ita iam odio Romanę sedis Ecclesiam cōclusam ementientes: Et cum reliqui omnes scriptores, patres, Episcopi, turpiter se hoc sæculo ad Romani Pontificis pedes abiecissent, perque omnia assentari sibi imperassent; solum Augustinum cum Africana sua Synhodo nihil ad gratiam & voluntatem eorū assentatoriè statuisse, aut scripsisse. Sed amabo te? quid est cur Augustinus, aut alij hoc sæculo Africani à maioribus suis, præsertim Tertulliano & Cypriano, (vt nihil de reliquis dicam) degenerarint? An & illos quoque ad istam assentationē eruditos clamabūt? Romanæ certe sedis dignitatem nemo ex omnibus patribus plenius, aut luculentius vno Augustino explicat: neque eam quisquã magni-

4 In li. de po
test. Ecclesi-
astic.
5 In opuscu-
lo contra er-
rores Græco-
rum.

Vide seps. 5.
7. & 8.

magnificentius ornat, aut magis ab ista, quam isti illi tribuunt in Carthaginensi Synhodo, sententia diffidet. Quare cum Pelagium & Celestium aliquot in Africa Synhodi damnassent; non tamen ab illis, sed ab Innocentio & Sozimo illos toto orbe Christiano damnatos scribit. Quasi Africanorū solius Africæ terminis; Romanæ vero sedis potestas non aliis quã totius orbis Christiani finibus circumscriberetur. Ac propterea Augustinus non Africanas Synhodos, sed Apostolicæ sedis litteras, sententiamque potissimum eis proponit, quos, ne in errorem inciderent, aut munire, aut iam lapsos emendare cupiebat. Augustinus est qui scribit; Non debere nos dubitare eius Ecclesie gremio condere, quæ usque ad confessionem generis humani ab Apostolica sede per successiones Episcoporum, frustra hereticis circumlatratis, & partim plebis ipsius iudicio, partim Conciliorum grauitate, partim etiã miraculorū maiestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit. Cui nolle primas dare vel summæ profecto impietatis est, vel precipitis arrogantiæ. Et ne dubites eum de Rom. Petri cathedra sentire; audi quid in eandē sententiã alio loco scribat: Multa, inquit, in Ecclesie gremio me iustissime tenet. Tenet cōfessio populorū atque gentiū: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata: Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues post resurrectionem suã Dominus commendauit, usque ad presentē Episcopatum successio sacerdotū: Tenet postremo ipsum Catholicæ nomē, quod non sine causa inter multas hereses sic ista Ecclesia sola obtinuit; vt cū omnes heretici se Catholicos dici velint; querenti tamen peregrino alicui vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hereticorum vel Basilicam suam uel domū audeat ostendere. In qua Petri sede Anastasium & alios suo tempore Romanos Pōtiffes sedisse affirmat. Cathedra, inquit, quid tibi fecit Ecclesie Romanæ, in qua Petrus sedit, & in qua hodie Anastasius sedet? Cui nos frementibus quamuis tuis Magdeburgensibus & Apologeticis tuis fidenter addimus: In qua post 1562. annos Pius quartus iam sedet. Audi iam alia Augustini testimonia. Quod si, inquit,

Epist. 157.
ad Optatū.

De vtili. cre
den. c. 17.

Contra Mani-
chei Episcopi
stolā, quam
fundamēti
vocat. c. 4.

Lib. 2. cōtra
litteras Petri
lani.

Causa 24.
quest. 1. ca-
pudenda

Augustini de
Romane sedis
auctoritate
sententiã.

nullo modo recte dici potest Ecclesia in qua schisma est; restat ut quoniam Ecclesia nulla esse non potest, ea sit, quam in sedis Apostolicæ per successiones Episcoporum radice constitutam hominum nullorum malorum malitia, etiamsi nota excludi non possit, sed pro temporis ratione toleranda iudicetur, nullo modo valeat extinguere.

Augustinus est, qui de schismaticis scribit; *Aduersus auctoritatem illarum Ecclesiarum, quæ ab Apostolica sede Epistolas accipere meruerunt, temere credendo, immanissimum schismatis crimine à se propulsare non potuerunt.*

Augustinus est, qui scribit se & alios Africæ Episcopos auctoritate, atque mandato Sozimi Romani Pontificis apud Cæsaream Mauritanicæ ad Synhodum conuenisse. Augustinus est, qui Donatistas & alios hæreticos auctoritate Romanorum Pontificum Petro succedentium quasi singulari & egregia premit. Est etiam & hoc Augustini testimonium; *Saluator, inquit, cum*

pro se et pro Petro dari iubet didrachma, pro omnibus exoluisse videtur: quia sicut in Salvatore erant omnes causse magistrerij, ita & post Saluatorem in Petro omnes continentur. Ipsum enim constituit esse caput eorum, ut pastor esset gregis Dominici.

Augustinus est, qui scribit: *Numerate vel ab ipsa Petri sede; & in ordine illo patrum, quis cui successerit, videte. Ipsa est Petra, quam non vincunt superba inferorum porte.*

Augustinus est, qui tradit per silentiæ esse Cathedralam, quæ perturbat huius sedis ordinem, traditionemque corrumpit. Augustinus est, qui scribit: *Vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit illum*

Apostolatus principatum cuiuslibet Episcopatus præferendum? Sed etsi distat, cathedrarum gratia, una tamen est Martyrij gloria.

Augustinus est, qui Bonifacium celsiore specule pastoralis fastigio præsidere, & hæc ad eum inter alia scribit: *Hæc ergo ad tuam potissimum dirigere sanctitatem, non tam discenda quam examinanda: & num forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui.*

Augustinus est, qui hunc ipsum, de quo agimus, Innocentium Cypriano (de quo diximus) & Irenæo Lugdunensi Episcopo, aliisque Episcopis propter sedis dignitatem præponit.

Cum

Causa 24. quest. 1. ca. Schisma.

Epist. 157.

Epist. 165.

Augu. in q. vet. & noni test. q. 75.

In psal. contra partem Denati.

De quest. vet. & noni test. q. 110.

De Bapt. contra Donat. li. 2. c. 1.

Contra 2. Epistolas Pelag. libr. 1. ca. 1.

Li. 1. contra Iulian. c. 2.

Cum enim Irenæum, Cyprianum, Hilarium, aliosque Episcopos commemorasset, eorumque auctoritate Iulianum Pelagianum pressisset; mox infert: *Cum his, inquit, Innocentius Romanus Pontifex confedit; etsi posterior tempore, prior loco.*

Augustinus denique est, qui inter reliquas Epistolas suas, & eas inseruit litteras, quas ipsi & alij Africani patres ad hunc Innocentium miserant, rogantes, ut, quæ ipsi

in duabus Synhodiis contra Pelagium & Celestium constituisent, Apostolica sua auctoritate rata haberet, & confirmaret.

Quibus & ipsius Innocentij ad Africanos responsum addidit, in quo ita effertur Romanæ sedis amplitudo, ut nullibi magnificentius. Ibi Innocentius id palam profiteretur, quod nos hodie tam solícite inuestigauimus, & quod tam præfracte Magdeburgenses inficiantur.

Afirmat enim patres non tam humana, quam diuina decreuisse sententia, ut in grauissimis causis Ecclesiæ Romanæ semper fides consulatur; & in rebus de fide contro-

uersis nihil vel in remotissimis prouinciis definiatur, nisi ex eius auctoritate, ad quam omnium Ecclesiarum sollicitudo pertineret: & hanc regulam toto semper orbe feruatam fuisse; eamque iam ipsos Africanos in Romana

na sede consulenda sequutos. CRIT. Quantum ex his testimoniis intelligo, vix quisquam ex patribus, plus Romano defert Pontifici, quam Augustinus. Quæ, miror, si

sint Augustini; cum Magdeburgenses, etsi multorum huius sæculi patrum sententias recitent, & simul reiiciant,

quasi ab adulatoribus prolata; de his tamen, quæ à te recensentur, quantumuis sint ampla & numerosa, ne voculam quidem adiciant. De illis autem, quæ ex Innocentio recitas, meminerunt; sed ita, ut aperte mentiri eum vociferentur.

IREN. Pulchre scilicet. Sed cedo num quisquam per omnem Ecclesiæ memoriam ante istos admirabiles Centuriones hoc Innocentij responsum vitio euerterit? CRIT. Non memini. IREN. Minime genitum. Nam & hic quoque illud Augustini locum habe-

re

Augustini & Africanorum littere ad Innocentium.

Epistola. 90. 91. 92. 93.

Innocentij responsum ad Africanos.

Cent. 5. c. 7. pa. 774. & 775.

Epistola Innocentij ad Africanos à Magdeburgensium calumnia vindicatur.

re debet, quod de eodem Innocentio alibi tradidit, & iã a me antea audisti. *Quid potuit vir ille sanctus Africanis respondere Ecclesiis, nisi quod antiquitus Apostolica sedes, & Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia?* Satis id vident isti quoque boni viri, atque ideo malunt vtramque Innocentij Epistolam videri potius adulterinam & suppositiciam. Sed hic contra tantam istorum impudentiam Augustinum firmum habemus testem, vt prius pro Epistola Iulij Athanasium. Nam tantum abest, vt has Innocentij Epistolas ille alicubi peruellat, vt potius tanquam suorum librorum ornamentũ, & Christianæ fidei contra hæreticos singulare præfidiũ libris suis adiecerit. Nec id solum, verũ palam ita de illis alibi contestatus sit:

Ad omnia, inquit, ille nobis rescripsit, quomodo fas erat, atque oportebat Apostolicæ sedis Antistitem. Quod vt Augustinus de his Epistolis iudicat, ita certe, si hodie viueret, de illa etiam Innocentij ad Victorium Epistola iudicaret; quã isti nobiles cõsõres & Cõturiõnes flagellãt, & quasi spuria reiciũt, propter ineptas (vt somniant) scripturæ accõmodationes. Sic de his, quæ Innocentiũs, quæ Celestinus, nec vnquã cogitarũt, atrocissimũ perfidiæ & falsi crimen illis isti obijciunt; ijs interim, quæ vere & pie scripserunt, fidẽ detrahentes. Sic & Celestini Epistolam nobis auferunt & irrident. quam tamen eum scripsisse Vincentius Lirinensis triennio post aut circiter profitetur. Affirmo itaque contra egregios istos tuos Centuriones pie cum primis scripsisse Celestinum, *desinat incessere nouitas vetustatem.* Quibus verbis non tam Pelagianos, quam Magd. tuos incessere videtur. Affirmo eum scripsisse, *non debere discipulum esse super magistrum: nec debere sibi quenquam ad iniuriam doctorum, vindicare doctrinam:* istamque reprehensionem in Magd. tuos potissimum cadere. Quã ad summam patrum & totius Ecclesiæ contumeliam, cum tacere debuissent, aut discere, magisteriũ ad omnia Ecclesiæ

Celestini Epist. quã Vincentius Lirinensis agnoscit, Magdeburgenses ficticiam haberi volunt.

Cent. 5. c. 7. pag. 788.

Epist. 106. ad Paulinũ.

Cent. 5. c. 7. pag. 786. Vincent. Lirinensis. cõtra profan. nauit.

In Epist. ad Episc. Gallic.

fiæ decreta rescindenda insolenter arrogarunt; & patres omnes, sanctissimosque martyres, quotquot sexcentis & amplius annis in Ecclesia eminuerũt, antequã Magdeburgum Christum profiteretur; omnes denique illos, à quibus religione Christianã primum imbuti sunt, summo supercilio contemnunt, & quod execrabilius est, inter idololatrias reijciunt. Audiant & Apologetici tui à Celestino illam vocem: *desinat vetustatem incessere nouitas.* Et iam non nobis, sed sibi ipsis, illa sua occinat; *Cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redimus.* Neque enim Catholicorũ sed ipsorũ culpa fit, quod hodie illud à tot Episcopis & Catholicis patribus, nullo, vt scribunt, refragante pronunciatum est: *ἡ ἀρχαία κρείττω*, non audiat. Recensui iam tibi primarum Synhodorum auctoritatem, & Iulij per Athanasium, Innocentij per Augustinũ, quæ sit patrum, quæ sit Ecclesiæ regula in Romano Pontifice in causis arduis consulendo, quanta sit eiusdem amplitudo in Episcoporum ex omni orbe prouocationibus recipendis. Quas recipi debere, non solum canon ille Sardicenfis (de quo diximus) sed & receptas fuisse, cõtroversia illa Cæciliani notissima omnibus ostendit. Quem Augustinus Secundi Numidiæ Primatis & septuaginta Episcoporum; qui eum damnauerant, iudicium merito vt suspectum recusasse scribit: cum esset paratus aliorum collegarum transmarinorum, præsertim Apostolicæ sedis iudicium excipere, & institutæ accusationi respondere. Quare vt tandem hanc de Carthaginensi Synhodo disputationem expediam; nihilo certius Magdeburgenses & Apologetici adulteratorum Nicænorum canonum Sozimum & alios deferunt, quam olim eundẽ Sozimum Celestius accusauit; quasi credi oportere præcepisset, sine villo vitio peccati originalis hominẽ nasci. Quem contra Cælestium defendit Augustinus, nec quicquam huiusmodi à Sozimo profectum asserit: Sozimi quoque si ho-

Apologetici in Angliã simulã se vetustatis studiosos, cũ eam maxime oppugnant.

Similis est Magdeburgensium, & Apologetico rũ in Sozimum de Nicenis canonibus corruptu accusatio, ac fuit illa olim Celestij in eundẽ de negatiõne peccati originis li.

Comentū Mag-
deburgensiu de
morte Sozimi.

Africanorū an-
athema in
Caluincolas
negantes bap-
tismi necessitatē.
Epist. ad In-
nocentium.

Africanorū ca-
nones deprava-
ti ab Apologeti-
cis.

Magdeburgen-
ses Africanorū
canones corrup-
tunt.

Canones Afri-
canorū patrum
& Magdeburgē-
sibus & aliis
Euangelicis cō-
sulcantur.

die viueret patrociniū contra istos arrepturus, & Magd. tuos interrogaturus, è quibus annalibus tam atrox diuinitus è medio sublatus Sozimi propter falsi crimen iudicium depromserint, quem ipse suis scriptis beatissimum appellasset. Quibus si destituerentur, quod certum est, quo demum Angelo admonente ad tam arcana & hominibus hactenus abstrusa Dei iudicia penetrarint. Nec eum modo & se purgaturus esset; sed omnia istorum contra Catholicam fidem mendacia, quanta posset doctrine ingenijq; vi labefactaturus, & istos tuos Apologeticos aliosque Caluini discipulos non multo meliore loco, quàm Pelagianos habiturus. Qui iam viderint, quo modo se ab illo Africanorum anathemate expedire valeant:

Quicumque (inquit) negant paruulos per baptismū Christi à perditione liberari, & salutem percipere sempiternam; anathema. Isti vero infantes, etiam si nūquam baptiscentur, ad populum dei pertinere, & salutem percipere sempiternam affirmant. Imo iam clamaret Augustinus cum socijs, Africanorum quoque canones ab Apologeticis deprauatos. Qui ex istorum concilio contendunt, nihil præter canonicas Scripturas in sacro cœtu legendū, cum hæc sint canonis verba; *Item placuit, vt præter Scripturas canonicas, nihil in*

Ecclesia legatur sub nomine diuinarum Scripturarum. Liceat autem legi passiones Martyrū, cum anniuersarij eorum dies celebrantur. Quæ tamen in istorum Ecclesijs non leguntur. Imo nec inter canonicas scripturas referunt aliquot libros, quos nobis hi patres vt canonicas commendant. Illam autem appendicem de passionibus martyrū, Magd. quoque pro sua solita fidē prætermittunt. Quos etiam ijdem patres de falso deferrent, propter [*uniuersalis*] vocem, quam de suo (vt dixi) Africanorum canoni adijciunt. Nihil hic dico, quàm sacrosancta sit istis Euāgelicis, aliorum canonum, quos patres Africani fancierunt, auctoritas; quibus chrismatism vsū amplectuntur; quibus puellarum virginitatem Deo illibatam conseruandam conseruant;

Carthag. 3. ca. 47.

Cent. 4. c. 9 pag. 869.

Carthag. 2. ca. 2. 3. 6. 6.

Carthag. 3. ca. 24.

crant; quibus sacerdotibus etiam prioris matrimonij vsu interdicunt; quibus nihil aliud in Missa offerendum statuunt, quàm ipse dominus tradidit; hoc est, panem & vinum aqua mixtum. Qui, cum omnes cum Africanorū, tum totius veteris Ecclesiæ canones summo sacrilegio rescindant & conuellant; noui Euangelij sui maiestatem satis defensam putant, si sanctissimos Pontifices, propter Nicænos canones adulteratos, à quo crimine, vel cogitatione longissime abfuerunt, petulanti lingua & grauissimis conuicijs exagitent. Quorum omnium mendacia, vel solus Augustinus (ni fallor) abunde refellit. Quare nec vnum ex tot illius testimonijs cauti isti homines, in Centurias istas referre voluerunt.

Græcos Africanorum patrum canones corrupisse ex Augustino palam ostenditur: & si vera hæc ita gesta sint in sexta Carthaginensi Synhodo, vt Magdeburgenses aiunt, nõ tamen maioris momenti eam esse oportere quàm illam, qua olim sub Cypriano Carthagine habita fuit.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

HÆC vt tibi sic esse concedam, quid inde colligis? IREN. Suspiciose itaque mihi ista de sexta Carthaginensi Synhodo scripta videntur, non ob eas modo caussas quas recēsi, verum & alias quasdā. Quæ enim apud nostros Latinos in varias Synhodos sub Syricio, Anastasio, Innocentio, Sozimo, Bonifacio, & Celestino distrahuntur; ea apud Græcos in vnā constringuntur. cuius & protasis ab ista cum Romano concertatione ducitur; & catastrophe in eandem desinit. Interferuntur canones, qui nec eundem locum & ordinem cum nostris Latinis, nec apud Balsamonem cum exemplari Parisiensi Græcorum canonum retinent. Verum enim uero quanta fide, ista nobis Græci protulerint, vñco exemplo (nolo enim

Exemplū perfi-
die Græcorū in
canonibus Afri-
canis deprauan-
dū.

iam reliquas suspicionū latebras peragrare) satis erit osten-
diffe. Inter alia igitur ab Africanis patribus ita edicitur:
Ab vniuersis Episcopis dictū est: Omnibus placet, vt Episcopi pres-
byteri, Diaconi, vel qui sacramēta contrectāt, pudicitia custodes etiā
ab vxoribus se abstineant. Ab omnibus dictum est: Placet vt in
omnibus, & ab omnibus pudicitia custodiat, qui altario deserui-
unt. Ac rursus, Præterea cum de quorundam Clericorum quamuis
erga proprias vxores incontinentia referretur; placuit, Episcopos, et
Presbyteros & Diaconos secundum propria statuta etiā ab vxoribus
contingere. Quæ verba isti Græcè reddidē, κατὰ
τὴν ἰδίαν ὁρμήν, & Balsamon interpretatur, tempore vicis suæ.
Quæ ceterè interpretatio nec ex verbis, nec ex mente pa-
trium, nec ex Ecclesiastica illius temporis consuetudine
sumi potuit: nec ex vllis vnquam veterum probatis mo-
numentis constat, aut Africanam, aut reliquā Occiden-
tis Ecclesia per Iudaicas istas vices sacra celebrasse, & per
illa media interualla liberis procreandis operam dedisse.
Et Balsamon ipse fatetur, vbi non sunt huiusmodi vices,
sed quotidie sacris sacerdotes operantur, submotum esse
omnem coniugij vsū. Constat vero Græcos recentio-
res per interualla temporū rebus diuinis vacasse. Quod
cum non itidē in Latina Ecclesia fiat, nec Balsamone iu-
dice nostri excusantur, qui rebus matrimonij student.
Verum vt quod agendum est, agam; & aperte ostendam
confictum & adulteratum; aut peruersa & malitiosa in-
terpretatione deformatum esse per Græcos hunc Afri-
canorum canonem, quamuis nihil iam dixerim de reli-
quis quarti & quinti post Christum sæculi patrum testi-
monijs, quæ abunde suppetunt; certe solus Augustinus
(quem huic Synhodo isti interfuisse asserunt) ad omnes
istas fraudes & adulterinū istud decretum detegendum
atque peruellendum suffecerit. Diligenter itaque aduer-
te, quid ille scribat: Si licet & bonum est nubere, cur sacerdoti-
bus non licet vxores habere, id est, vt ordinatis iam non licet conue-
nire? Quis nesciat vnumquodq; suam legem habere? Est enim quod
omnino

Augustini de
caelibatu sacer-
dotum testimo-
nia.

Conc. 2. Cap
thag. c. 2.

Concil. 5.
Carth. c. 3

Vide can. 13
sextæ Synho.
& 4. caput
Synho. Car-
thag. & Bal-
sam. ibidē.

In li. quæst.
vet. & noui
test. quæst.
127.

omnino generaliter omnibus non licet: est item quod alijs licet, &
alijs non licet: & est quod aliquando licet & aliquando non licet.
Fornicari, omnibus semper non licet, negotiari aliquando licet, ali-
quando non licet. Antequam enim Ecclesiasticus quis sit, licet ei ne-
gotiari: factō iam non licet. Et Christiano cum vxore sua conuenire
aliquando licet, aliquando non licet. Propter dies enim Professionis
aliquando non licet conuenire; quia etiā à licitis abstinendum est,
vt facilius impetrari possit, quod postulatur. vnde Apostolus, ex
consensu (ait) abstinendū ad tēpus vt vacetur orationi. Nam secun-
dū legē in ieiunio credi et iurgari non licet, postea licet: quia maior re-
uerentia debetur Dei causis. Nunquid omne quod ante ceteros licet,
ante Imperatorem licet? Quanto magis in Dei causis? Ac per hoc
Antistitem eius puriorem ceteris esse oportet; ipsius enim personam
habere videtur: est enim vicarius eius, vt quod ceteris licet, illi non
liceat; quia necesse habeat quotidie Christi vicem agere, aut orare
pro populo, aut offerre, aut tingere. Hæc & alia in hunc ser-
uatum Augustinus. & alibi: Cum (inquit) à feminis vtique car-
nentium de a-
dult. coniug.
cap. 20.
nem habentibus tantam flagitant castitatem, vt quando ab vxori-
bus diutissime peregrinantur, velint eas ab adulterino concubitu in-
contaminatas feruorem transire iuuentutis; & plurimæ pudicissime
transigunt, & maxime Syre, quarum mariti negotiandi quæstibus
occupati, iuuenes adolescentulas deserunt; vt vix aliquando senes
ad aniculas reuertantur: eo ipso euidentius conuincunt non esse im-
possibile, quod se non posse causantur. Vnde istas, qui virilem excel-
lentiam non putant nisi peccandi licentiam, quando terremus ne ad-
ulterinis coniugijs hærendo pereant in æternum; solemus eis pro-
ponere etiā continentiam Clericorum, qui plerunque ad eandem sar-
cinam subeundam capiuntur inuiti, eamque susceptam vsque ad de-
bitum finem, Domino adiuuante, perducunt: dicimus ergo eis; Quid
si & vos ad hoc subeundum populorum violentia caperemini?
Nonne susceptum castè custodiretis officium? E quibus Augusti-
ni testimonijs quatuor aduersus Euangelicos tuos infi-
gniter tibi animaduertendā propono. Primum quidem
non licere marito, licet vxorem adulteram dimiserit, eā
viuā matrimonium sine adulterij nota repetere. Euerti-
tur

Ex priorib; Au-
gustini testimo-
nijs quatuor cō-
tra Euangelicos
notanda.

tur deinde impudentissimum & turpissimum Lutheri
 2. dogma, quo statuit non posse nos magis muliere, quam
 cibo carere, atque ideo cælibatus Ecclesiastici legem, vt
 impossibilem, reijciendam. Proximum est illud ipsum, de
 3. quo agitur, non licere initiato semel in sacerdotem, prio-
 re coniugio vti. Postremo istud adeo esse verum, vt quam-
 4. uis inuitus (quod nonnunquam olim accidit) in clerum
 cooparetur, eadem perpetuæ continentiæ lege astrin-
 geretur. Fictum est igitur à Græculis tuis & eméritum istud
 Africanorum, quasi de Iudaico quodam sacerdotio de-
 cretum; cum Augustinus continenter abstinendum sacer-
 doti, causamque simul doceat; nempe, quod necesse ha-
 beat quotidie orare, pro populo, offerre, aut tingere. Ha-
 bes igitur Africani decreti sincerum & incorruptum in-
 terpreterem Augustinum, non solum Africanæ, sed totius
 Catholicæ illo seculo Ecclesiæ singulare ornamentum.
 Quem potius audire debes, quam commētitium istum
 Græcorum canonem, qui non est editus (vt ego certe iu-
 dico) quo tempore reliqui, quos dicimus sextæ Synho-
 di, canones; sed ab impuris hominibus longe post adie-
 ctus. Quo quidē, illi Africanorum decreto alienum plane
 sensum (vt ex Augustino intelligis) turpiter apposuerunt;
 utpote cui (etiamsi Augustinus sententiam suam non
 interponeret) ipsa patrum verba repugnant. Quod fa-
 cile iudicabis; si antecedentia canonis verba, ijs quæ di-
 ximus, ad hunc modum attexas; Aurelius Episcopus dixit:
*Quum in præterito concilio de continentia, & castitatis moderami-
 ne tractaretur, gradus isti tres conscriptione quadam castitatis per
 consecrationes annexi sunt: Episcopos, inquam, presbyteros, & Dia-*
 conos: ita placuit, vt condecet, sacrosanctos Antistites, & Dei sacer-
 dotes, necnon & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, cō-
 tinentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postu-
 lant, impetrare; vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit anti-
 quitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est:
 Omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui sacra-
 menta

Græci sensum
 canonis secundo
 Carthaginensis
 Concil. 2. affi-
 cerunt verbis ca-
 nonis repugnā-
 tem.

Conc. Car-
 thag. 2. can.

menta contrectant pudicitie custodes, etiam ab vxoribus se ab-
 stineant. Ab omnibus dictum est: Placet, vt in omnibus & ab
 omnibus pudicitia custodiatur qui altari deseruiunt. Non igi-
 tur ista nobis à Carthaginensibus, aut antiquis Græco-
 rum patribus, sed à mollibus & eneruatis istis Græcu-
 lis post multa retro sæcula philosophia manasse videtur:
 à quibus forsitan conficta est omnis ista de corruptis ca-
 nonibus Nicænis tragedia. Atqui si vere hæc ad hunc
 modo acta sint (quod ne adhuc credam, multa concur-
 rūt) certe nihil plus ponderis habet, quā quæ in illa Afri-
 cana Synhodo ad tēp ora Cypriani martyris agitata sunt.
 De qua ita Vincentius Lirinensis scribit; Postremo, inquit,
 Africani concilij siue decreti, quæ vires donante Deo, nullæ: sed
 vniuersa tanquam somnia, tanquam fabule, tanquam superflua,
 abolita, antiquata, calcata sunt. Quod & de hac Carthaginēsi
 Synhodo quatenus ad hanc controuersiam pertinet, pro-
 nunciare licebit. Eat iam Illyricus, si velit, & quantum
 velit elaboret, vt decretales illas Romanorum Pon-
 tificum Epistolas adulterinas probet; quod singularia
 quædam illi sedi priuilegia deferant; & cogiter secum,
 cum omnia sursum deorsum miscuerit, nihil profecisse;
 nisi Augustini Epistolas, & Athanasij Apologiam abole-
 re se posse speret.

Auers. pro-
 phan. heres.
 nouit.

Vincentij Lirin-
 ensis testimo-
 nium de Afri-
 cana Synhodo,
 cui interfuit
 Cyprianus.

*Impudentia Magdeburgensium & aliorum Euangelicorum
 qui aut dubitant, aut negant Petrum Apostolum fuisse Ro-
 mæ, detegitur.*

CAP. XV. CRITOBVLVS.

ILLYRICVM videris mihi traducere, qui si iam af-
 foret, non dubito, quin par pari esset relaturus. IREN.
 Illyricus tuus, cum in libris suis ad aliorum perniciem
 deliret, iniquo animo ferre non debet, si deliramēta eius
 coarguantur. Cuius inscitiam aut perfidiam potius &
 impie-

impietatem, vt ista, quæ ostendimus, satis; ita meo quidem iudicio, nihil magis prodit, quàm quod odio Romanæ Ecclesiæ, & principatus Petro detrahendi causa lectorem, si non persuasum, suspensum certe relinquere conatur, & hærentem animo; an Petrus vnquam Romæ fuerit.

Nulli vnquam
Ecclesiasticæ scri-
ptores negarunt,
sed pleriq; ois
agnouerunt Pe-
trum Romanū
Episcopum.

Neque multum referre existimat, quid in quamlibet par-
tem credas: cum haud ignoret non ¹ Egessippum modo,
² Irenæum, ³ Origenem, ⁴ Dionysium Corinthium, ⁵ Euse-
bium, ⁶ Opratum, ⁷ Damasum, ⁸ Hieronymum, ⁹ Ambro-
sium, & alios multos patres, quorum hac ipsa de re testi-
monia recitat, & à quibus aperti mendacij contuincitur:
sed omnes propemodum scriptores tam Græcos, quàm
Latinos, qui paullo vberius causas Ecclesiasticas pertra-
ctarunt, Petrum, vt Romanum Episcopum agnoscere, nec
quenquam ex eis id infitari. Neque enim vnquã vel le-
uissimam falsi suspicionē hæc narratio habuit ante ¹⁰ Vele-
nium, ¹¹ Balæum, ¹² Ioannem Funcciu, & ¹³ Magdebur-
genses, aliosque tuos Euangelicos. At his paucis annis,
multorum libri & conciones nihil confidentius iactant,
quàm Petrum Romam nunquam vidisse. Quorum ne-
scio ridenda magis, an lacrymis deploranda sit insania.
Certe si quis eorum Iulium Cæsarem, aut alios quos-
dam celebres principes Romæ nunquam imperasse in
tanta omnium historiarum luce serio scriberet; Helle-
boro eum omnes purgandum clamarent. Quæ certe
historiarum lux præ tot Martyrum, tot Episcoporum, tot
Sacerdotum, tot Imperatorum, tot denique omnium or-
dinum hominum amplissimis de Romano Petri Ponti-
ficatu testimoniis, tenebræ quodammodo videri poterit.
Sed ea tamen omnia totius Catholicæ Ecclesiæ ab Apo-
stolorum ætate ad nostra vsque tempora consensus lon-
ge superat. Verumenimvero, quando quidem hanc Vele-
ni insaniam doctissimus Episcopus, & sanctissimus nostri
temporis Martyr, & singulare Britannicæ nostræ orna-
mentū Ioannes Roffensis peculiari libello penitus cõfre-

S. Ioan. Roffen-
sis Martyr scri-
psit contra Vele-
nium: Petrum
fuisse Romæ.

1 Li. 3. c. 2.
2 Li. 3. c. 1.
3 Tom. 3. in
Genes.
4 In Ecclef.
hist. Euseb.
lib. 2. c. 25.
5 Li. 3. Eccl.
hist. c. 2. &
25.
6 Li. 2. cõtra
Pamenu.
7 In Põstific.
8 De viris
illust. & ad
Damas.
9 In orat. cõ-
tra Auxen-
tium.
10 In disp.
Petrum non
fuisse Romæ
11 In Cent.
de scriptor.
Britan.
12 In chro-
nolog.
13 Cent. 1.
lib. 2. ca. 10
pag. 561.

git;

git; nolo hic longius immorari, sed ad eum te potius re-
mitto. Sed hic operæpretium erit animaduertere quos-
dam esse ex Euangelicæ istius sectæ magistris tuis, qui,
ne videantur omnem profus, vt superiores illi, exuisse
pudorem; Petrum fuisse Romæ propter veterum scripto-
rum consensum aperte negare non audent: sed eum illic
Episcopū præsertim tam diu, quàm fertur, fuisse: id qui-
dem infitari non verentur. Inter quos principem quen-
dam locum, & iure quidem suo obtinet Caluinus tuus.

Linda. li. 4.
Pansopl. ca.
82.
Horant. li.
6. Cathol.
locor. ca. 12.

Cuius futiles in re tã manifesta ineptias hoc loco recensē
re, & confutare non est necesse; præsertim cum ipsæ par-
tim sponte sua sine cuiusquam impulsu corruat, partim à
viris excellenti doctrina præditis iam pridem sint diffi-
pata. Illud autem silentio hic præterire non possum,
quod Caluini tui prodit leuitatem & inconstantiam. Is
enim in famosa illa sua Christianæ (si Deo placet) reli-
gionis institutione scripsit, se propter consentiens anti-
quitatis hac de re testimonium nõ pugnare, quin Petrus
fuerit Romæ mortuus. In quo multū illi scilicet debet an-
tiquitas quod homo alioqui pugnae avidus, opinione sci-
entia inflatus, veritatis opprimendæ studio insanus,
tandem aliquando de fastu & furore suo aliquid dig-
natus sit remittere, & contra omnes antiquos Eccle-
siæ scriptores non pugnare. Sed non sic diu conque-
uit, nec potuit se continere & dissimulare naturam su-
am, quin ad ingenium rediret, & antiquum obtineret.
Quare postea alibi in hæc verba erupit; nisi maria & ter-
ras momento transuolauerit Petrus, procul ab Italia mortuum esse
constat. Vides igitur quàm mutabilis sit veterator iste, &
inconstas. Vides in quàm, non dico, diuerfas, sed cõtrarias
formas Proteus iste se vertat. Quid proinde huic fidei in
ceteris sit tribuendū, qui tã pugnatia loquitur in re per-
spicua, tibi etiam atque etiam cogitandum relinquo. Ne-
que vero hoc nouum, aut rarum est in Euangelicis tuis.

Caluini incons-
stantia.

Lib. 4. ca. 6.
sect. 8.

In Epist. D.
Petri.

Nam

Nam manifesta negare, absurda asserere, sibi contradicere, & quiduis potius comminisci, quàm veritati cedere, proprium semper fuit hominum, nihil aliud quàm ab aliis dissentire affectantium. Minus ergo mirum est, quod Calvinus, Magdeburgenses, & alij huius notæ homines, dum in id solum incumbunt, ne quid cum Ecclesia Catholica, & Romana sede ac fide habeant commune; ipsi & ab aliis omnibus, & inter se plerumque dissident. Quod cum ita sit, dolendum sanè est, eos tam occæcatos esse, quamuis sibi videantur omnium hominum perspicacissimi, vt, in quo maxime ad suam ipsorum perniciem (nisi resipuerint) offendant; hoc ipsum vel non videat, vel, quod deterius est, videre nolint. Cuius rei licet multa vndiq; & eheu nimis multa occurrant documenta: nullum tamen fere illustrius est, opinor, & certius, quàm id de quo nunc agitur. Quod cū tā apertum sit, vt nemo nisi plane impudens infitari id velit; nolo diutius in re tam aperta operam ponere non necessariam. Id interim re scire volo, Satanam in Romano Petri Pontificatu euerrendo adeo sudare; quòd videat firmissimam fidei Catholicae auctoritatem ab eius successione peti; vt iam ostendimus ex Augustino. Quo genere differendi cū alij ^{Libr. 3.} multi, rum & Irenæus Apostolorum temporibus propinquus ^{cap. 3.} contra sui sæculi hæreticos vsus est.

Insignis & inaudita hæctenus per omnem Ecclesie memoriam Magdeburgensium contra Cornelium Romanum Pontificem & Martyrem calumnia; & aliud Petri Martyris in Stephanum Romanum item Pontificem commentum expeditur.

CAP. XVI. CRITOBVLVS.

ALIAM tu mihi hodie historiarum istarum faciem, speciemque reddidisti, quàm Centuriæ nostræ. Magnas igitur tibi cū de ceteris, tum de Athanasio & Augustino gratias ago. Nunc vero de Africana Synhodo vix ego tam

tam magnifice ac solitus sum sentio, multa que certe de tota hac Romani Pontificis prærogatiua, magni fidentius sentirem, nisi huc me quasi properantem beatus martyr Martyr Cyprianus aliò vocaret. Cuius egregia vestigia in Romani Pontificis tyrannide debilitanda & confringenda sexta illa Carthaginensis Synhodus sequuta forsitan est. Qui adeo Romanam istam maiestatem nō agnoscit, vt in Cornelium & Stephanum; in illum quidem, quod ^{Summa accusatio in Cornelium & Stephanum Rom. Pontifices.} inexpliabili quodam flagitio cenam Dominicam corrumpere: in vtrumque vero acerbissime inuehatur, quod ista hodie tam tritam in rapiendis ad se Episcoporum longe diffitorum appellationibus potestatem, contra ius & fas vsurpare conatus sit. Quæ nos iam fusius explicabimus. Et Cornelij quidem tam grande crimen, tum quod longe præponderare videtur, tum quod eius rei narratione polliciti sumus; primo si placeat loco ante oculos, quasi in tabula subiiciemus: deinde ad impotentem istorum ambitionem Cypriani tum clauæ aperiendæ, tum claua contundendam ibimus. IREN. Totus ad auditionem nefarij illius criminis, quod Cornelio intentant, pendeo. Quare illud ante omnia, tum quæcunque libuerit ex Cypriano ad infirmadam, vt tu putas, Romanæ sedis auctoritatem accommodata libere expedito. CRIT. Accipe igitur illam contra Cornelium Magd. criminatione, ab ipso Cypriano petitam. A quo beato Martyre cū contra Romanos vestros Pontifices tam firmum & certum habeamus testimonium: vestri certe istam Magdeburgensium querelam, tanto teste nitentem, iustissimam esse infitari nunquam poterint. De Cornelio itaque Mag. nostri nouam plane & hæctenus mihi incognitam historiam proferunt. Quorum tibi ad maiorem fidem verba recitabo. ^{Cept. 3. c. 6 & 7. pag. 145. 152. 165.} Potest, inquit, ex Cypriani lib. 2. Epistola 3. ad Cornelium aperte colligi cum tempore Cornelij, tum ante eum Romanos, aut etiam Italicos & alios Episcopos ex nouella institutione in administratione cenæ Dominice non sequutos esse institutionem Christi, sed plebi in calice tantum

G aquam

Magdeburgensium de Cornelio commentum.

aquam porrexisse, & nō vinū seu sanguinē Domini, ea forte superstitione, qua postea calicis vsus laicis præreptus est. Nā Cyprianus ea de re monet Cornelium, se diuinitus admonitū esse in administratione Cene nihil aliud fieri debere, quā quod Christus in prima institutione fecisset, & id prolixè multis scriptura locis propugnat, & hortatur eū, vt huiusmodi abusum scribēdo ad collegas abroget, & promittit se quoq; ea de re ad collegas litteras facturū. Quod si istius nouellæ institutionis auctores fuerint Romani Episcopi, vt omnino videtur, iudiciū est mysteriū iniquitatis in ea Ecclesia, vt in aliis rebus, ita et in Cene Dominicæ deprauatione mature laborasse cœpisse, sed subinde ab aliis pijs impeditū esse, donec iusto Dei iudicio et cōcessu pœnā luant. Hęc illi. Quā cenæ deprauationē bis præterea in tertia Cēturia Cornelio ascribūt. Quo vitio & Stephanus eiusdē tēporis Pōtifex laborasse videtur, quantū ex Petro Martyre colligo. Illā enim Cypriani sententiā: cōsuetudo sine veritate vetustas erroris est: qua conatur Petrus probare scripturā, nō cōsuetudinē sequendā, à Cypriano cōtra Aquarios detortā scribit. Cōstat certe conatū Cyprianū illis verbis Stephanū Rom. Pontificē oppugnare. Martyr vero, vt Aquarios, id est, sola aqua vtētes; ira & qui vinū aqua tēperāt, similiter dānat; cū nec præceptū, nec exēplū aliquod Christi in Scripturis vllū habeāt: omnemq; huiusmodi traditionē cōtēnit, quātūuis (vt vos dicitis) à patribus agnitā, & lōgissimā cōsuetudine inueteratā. De quibus illud Melachthoni nostro tā celebre occinit: sine causa meliorū, mādāta et doctrinās hominū docētes. Et ne nimīū vel reliquis tuis (quod soles) doctoribus tribuas, Ambrosius quoque in eodē, quod dicitur, cum Cornelio luto hæsit; vt in margine cōmemoratae ad Cornelium Epistolæ annotatur. Quis igitur valde dubitarit istos, qui Christi maiestatem adeo violauit, & sacrosanctā eius Cenā cōmēticiis atq; execrādis suis cēremoniis ita fēdarint, in alienā adeoq; auctoritatē, atq; iurisdictionē impotenter inuolasse, eāq; ad se callidis & nefariis machinationibus deriuasse. IREN. Et ista quoq; tā nobilibus Cēturiis digna sunt. Et nouiā quidē hanc esse historiā, quippe quæ iā primū in mēdaciōrū ista

Petri Martyris
de Stephano
mendacium.

Ambrosius eius
dem cū Corne-
lio criminis in-
simulatur.

Petrus. Mar-
tyr obiect.
I 3. contra
Vniū.

Vide Epist.
Cypriani ad
Pōpēiū cōtra
Stephanum.

obiect. 13.
152. 178.
contra
Vniū.
Esaiæ 29.

Vide edit.
Basil.

Magdeburgēsiū officina nata sit, vt non nego: ita vel propter eā solā tā impudētes hōmines ab omnibus pijs plane cōspuēdos existimo. Quod tā insigne mēdaciū vetus isto rū & insaturabile cōtra Romanā sedē odiū illis expressit. Primū enim, quis vnq; in animū induceret, vt credat tam piū, tā doctū Episcopū, tā sanctū Martyrē, ac fuit Cornelius, Christi tā augustū institutū tā turpiter contaminare; & quasi supremas eius tabulas tā nefarie cōuellere vnquā voluisse? Et cū Christus in nuptiali cōuiuio generosum vinū pro aqua substituerit, istū in tāto Christi cōuiuio aquā pro vino subiicere voluisse? Aut quomodo ista Cypriani narratio cū immēsis illis laudibus, quibus Cornelium ille in cælū effert, cōsistere posse videatur? Mirum nihil huiusmodi de aliquo decessore, vel successore Cornelij, vel de ipso Cornelio ante egregias istas Cēturias vsupia alibi proditum. Nulla enim huiusmodi cōtra Cornelium accusatio (mitto iusta) verū ante hoc tēpus ne fando quidē audita est. Alexāder certe Rom. Pōtifex & Christi Martyr, cum hancalicubi corruptelā irrepisse vidisset; ante tēpora Cypriani edixit; vt in sacrificio Sacerdotes calicē aqua tēperarēt. Quod tamē præclari isti Rhetores partim negāt, partim hoc omne miscendi calicē institutū ab eo primū manasse videri volūt. Cū tamē appareat illo sæculo eā cōsuetudinē in Ecclesia vsurpatissimā fuisse: Romę quidē, & in Italia, vt testatur nō modo Alexāder, sed & Iustinus Martyr, qui Sacerdotes Christi exēplo calicē diluisse docet: In Gallia, vt indicat Ireneus: Alexandrię & in reliquo Oriente, vt demonstrat Clemēs Alexādrin⁹. Atq; eūdē Apostolorū etiā tēporibus, miscēdi calicis vsus frequētissimū fuisse Romę, & in alijs Ecclesijs ab ipsius Christi exēplo deriuatū, Clemēs ille alter, vir Apostolicus satis ostēdit. Id quoque suo sæculo obseruasse in miscēdo calice, & Euāgelicę veritatis, ac Dñicę traditionis rationem tenuisse, oēs fere per orbem Episcopus Cyprianus fatetur, licet ab ea quidam humana & nouella institutione decessissent. Quod quidē Cypriani de Roma, quam radicem & matricem Catholicæ

Cornel. à Mag-
deburgensiu ca-
lūniā vindica-
tur.

Cornelium Cyp-
rianus laudi-
bus extollit.

Magdeburgens-
es primi om-
niū auctores ac-
cusationis cōtra
Cornelium.

Alexandri de-
cretū de calice
aqua temperā-
do.

Consuetudo an-
tiqua Ecclesie
in calice aqua
miscendo.

Li. 4. Epi. 2.

In I. decret.
Epistola.

Cent. 2. c. 6
& 7. p. 114
& 131.

In Apol. 2.
Li. 4. ca. 57.
Li. 2. pedag.
cap. 2.

Li. 8. cōstit.
Apost. c. 17.

Li. 2. Epi. 3.

Ecclesie appellat, nec aliquam ad eam unquam perfidiam accessisse scribit, & ad cuius exemplum reliquas omnes Ecclesias

*Li. 4. Epi. 8
Lib. 3. ca. 3.*

*Ambrosius à
calumnia de-
fenditur.*

Irenæus propter principaliorem potestatem reuocat; aut de Cornelio tam amplo Martyre sensisse certe temere iudicare non debemus. Et miror sane, si aut Ambrosius aut quisquam alius in Italia Episcopus solâ aquâ in sacrificio usus sit: cû præter Alexiû Martyrem (de quo diximus) Iulius Rom.

*c. cû omne
crimen di-
stinct. 2. de
consecr.*

Apoloq. Angl.

Potifex ad Ambrosij tempora cauerit, ne quisquâ calice utatur in sacrificio nisi aqua temperato. Quod Iulij decretum, præsertim cû pro se habeat Christi, totiusq; veteris Ecclesiæ exēpla, improbe faciunt Apologetici tui prætergrediendo, & aliud eius decretû ad id, de quo ille nunquam sensit, trahendo: & Catholicis ad inuidiam obiiciendo, propterea quod sacerdotes panē diuidât, & in calicē immergant: cû illud Iulij edictum eo spectet, ne Sacerdotes panē intinctum populo distribuât, ne uē ipsi intingant & postea sumant. Nec ista quidem de aqua sola oblata suspitio vel leuissime Ambrosiû attingit. Quo modo enim ille vel à superioribus, vel à sui sæculi patribus, vel à seipso, qui calicē miscēdû apertis verbis docet, tã leuiter & ridicule recederet? Et nos interim à surrepticia nescio

*Amb. lib. 4.
de sac. c. 4.
lib. 5. cap. 1.
Hier. c. 14.
in Mar. Aug.
gust. ca. 75.
de dogmat.
Eccles.*

*Mysteria fabule
Magdeburgi-
ce de Cornelio.*

cuius ad marginem libri affixa calumnia stolide pendebitus, & tantâ tanto patri, tantâ tanto Martyri impietatis notâ tam impudēter irrogabimus? Sed ne te in tã ieiuna, & proiecta calumnia diutius suspēsum teneâ, iâ sacrosancta huius fabulę mysteria aperiâ. Nō est itaq; Cypriani illa ad Corneliû, ut nugantur nobiles isti Centuriones, sed ad Cæciliû scripta Epistola: quē & alibi sepe inter reliquos in Africa collegas nominat. Qui & Synhodo illi de baptisatis ab hereticis iterû perfundēdis cû Cypriano interfuit. Eâ in Africa alicubi corruptelâ fuisse ex eadē Epistola satis colligi potest. Quâ ad Cæciliû & nō Corneliû scriptâ, omnia (in quæ hæctenus incidere potui) Cypriani exēplaria, omnes cû vetēres tū recentēs scriptores testatur. Neq; aut Erasmus, aut quisquâ (quod scio) aliud vnquâ obseruauit.

Et,

*Epistola Cypri-
ad Cæciliû
Magdeburgen-
ses cōtra omniū
exemplariū si-
dē inuertiit ad
Corneliû.*

Et, ut, quàm impudens sit hoc cōmentum, magis intelligas, ne ipsi quidem nostri Aristarchi vllum veterem aut nouum, bonum aut malum scriptorem nominant; quem in hac calumnia præeuntem sequantur. Sed quorsum ego ad testes cōtra eos prouoco? Cû suis ipsi testimoniis centonum & mendaciorû istorû architecti miserè concidant; sententiamque aduersus se dicent; & totam hanc fabulam quo spectet, id est, ad Vatinianum quoddam in Romanos Pontifices odium, ad putidam & conclamata impudentiam, palâ aperiant. Nam cû ter in tertia Centuria, hoc est, quoties de ista Cenę deprauatione queruntur, hanc Epistolam ad Corneliû missam quasi cenę profanata, auctorem calumniantur; repente quasi sui oblitum, aut beato potius Cornelio Martyre, ut olim Syros Eusebio, noua quadam eos cæcitate perfundente, in eodem ipsi capite, se & malignitatem suam produunt; eamque Epistolam non ad Corneliû, sed ad Cæciliû scriptam indicant. Sic veritas quantum uis compressa, vel inuitis mendacij auctōribus erumpit, ut, vel me tacente, ipsi à se misere conficiantur. Nec dubites quin quę de poculo per Romanos Pontifices erepto vociferantur; eadem vanitate garriat. Quod alias forsan vberius explicabimus. Quare si velis Ecclesiæ historias singulari & exquisita fide deinceps descriptas; habes quibus hoc negotium mandare poteris. Habes enim egregiæ cuiusdam Ecclesiasticarum historiarû exædificationis per Magd. tuos aliquot exempla. Venio nunc ad Martyrem tuum; qui certe non tam aperta fronte calumniatur; nec scio calumniandi libidine, an errore aliquo, in hoc contra Stephanum mendacium impegit. Neque enim, ut ille fingit, eam sententiam contra Aquarios, sed contra Stephanum Romanum Pontificem, quod iteratum baptismum improbaret, Cyprianus profert. Nec scio quo consilio Martyr duas sententias, quarum altera contra Stephanum, altera contra Aquarios, in illa ad Cæciliû Epistola scripta est, quasi ex

Magdeburgenses suo ipsorum testimonio conuincuntur manifeste fraudis et perfidie in eis, que cōtra Corneliû ex Cypri torquent.

*Sent. 3. c. 6
pag. 132.*

*Iacob. Chry-
sost. & Basi-
in Liturg.
Theod. dial.
I. Carthag.
Conciliū 3.
can. 24.*

*Petri Martyris
in Stephanū Ro-
manū Pontifi-
cē mendacium
refellitur.*

Cyprianus duo
Euangelice se-
ctæ fundamenta
evertit in Epi-
stola ad Ceci-
lium.

vna contra Aquarios Cypriani Epistola recitat ; nisi & Stephanum quoque Aquarium iudicari voluerit . Illud certius scio , nihil esse in toto Cypriano , quod magis Martyrem & alios tuos Euangelicos labefaciet , quàm illæ Epistolæ , ex quibus Martyr ista contra Catholicos testimonia decerpit ; quasi à solis scripturis , & nulla Ecclesiæ consuetudine toti pendere debeamus . Illa enim contra Aquarios Epistola , duo quædam Martyris , & aliorum contra Catholicam doctrinam fundamenta evertit . Alterum , quo statuunt nihil in sacramentis , nihil in omni deniq ; Ecclesia retinendum , de quo nõ aperte in scripturis caueatur . At Iustinus , Cyprianus , Ireneus aperte profitentur , ex Christi instituto calicem miscendum , licet de ea re in Scripturis nihil appareat . Alterum est inuicta illa (vt putant) Zuinglianorum claua , & contra Eucharistiam assertio , qua volunt propter analogiam significationis naturas rerum integras in Eucharistia manere : cum tamen constet naturam aquæ penitus mutari , nec minus tamen quàm prius significare . Quod isti in pane & vino transmutatis nullo modo ferre possunt . Atqui quod ad illam contra Stephanum Epistolam pertinet , cum Cyprianus in ea , & alibi sæpe contra Stephanum & alios Romanos Pontifices illas tam visitatas Martyri & aliis Euangelicis voces identidem repetat ; consuetudinem valere nõ debere , quominus vincat veritas ; nec consuetudine prescribendũ , sed ratione vincendum . Hæc inquam , & alia similia cum frequenter repetat cum suis Africanis , totiesque veritatem & verbum Dei vincere debere inclamet ; & nihilominus succubuerit , totiusque postea Ecclesiæ consensu error Africanorum sit reiectus : Hæc , inquam , cum tanto Martyri ita acciderint ; sperabit Pseudomartyr posse se aut gregales suos , his ipsis vocibus à Cypriano emendicatis , Catholicæ Ecclesiæ , & Romani Pontificis auctoritatem obruere ? Et cum tantus vir cum tali Synhodo causa ceciderit , diuinis (vt ipse putabat) scripturis tam instructa , qui se Romano

Epist. ad Romanos
penult. & Quæ-
runt.

mano Pontifici opposuit ; num isti arbitrantur causam suam meliorem , cum infinitis partibus sit deterior ? Voluit (credo) Deus per beatũ Martyrẽ Cyprianũ , & illius Synhodom orbi ostendere , ne se deinceps Episcopus , cuiuscunque aut doctrinæ , aut sanctimonix ; ne vlla præterea quantũuis ampla prouincia plus sibi in intelligendis scripturis arroget , quàm reliqua cum Romano pontifice Ecclesia ; eumq ; demum scripturæ intellectũ ratũ fore , cui ille honorariũ suũ calculũ adiecerit . Voluit certe , ne consuetudines , quæ ex Apostolica traditione venerunt (qualẽ Augustinus istam , quã Cyprianus improbauit , fuisse merito putauit : vt sunt multæ alix , quæ per vniuersam Ecclesiã seruantur , nullis tamen litteris comprehensæ) quasi aut contra scripturas , aut scripturis destitutæ , vel ab amplissimis & sanctissimis vnus prouinciæ Episcopis rescindatur . Id forte callidus iste homo perspicuus , noluit nominare Stephanum , tantæ plagæ acceptæ memor ; sed fingit eam , quam recitauit , sententiam contra Stephanum & alios Aquarios dictatam . Contra quos reliqua quidem , quæ adfert , ex Cypriano dicta sunt ; & inter alia illud , quod tu tantopere modo iactabas : *sine causa me colūt , madata & doctrinã hominũ docētēs* . Quod totũ non in nostros , sed in ipsum Martyrẽ , & reliquos tuos Pseudoeuangelicos recidit . Cum enim Petrus asserat patres sine Christi aut exẽplo , aut precepto calicẽ aqua temperare ; quid ad hæc Cyprianus ? Admonitos , inquit , nos scias vt in calice offerendo Dominica traditio seruetur ; neq ; aliud fiat à nobis , quã quod pro nobis Dominus prior fecit ; vt calix qui in cõmemorationẽ Domini offertur , mixtus vino offeratur . Rursus , Calicẽ , inquit , docuit Dominus exẽplo magisterij sui , vini et aquæ cõiunctione misceri . Ac deinde : Quod si et à Domino precipitur , et ab Apostolo eius hoc idẽ cõfirmatur , et traditur ; vt quotiescũq ; biberimus in cõmemorationẽ Domini hoc faciamus , quod fecit et Dominus ; inuenitur nõ obseruari à nobis quod madata est , nisi eadẽ quæ Dominus fecit , nos quoq ; faciamus ; et calicem paratione miscentes à diuino magisterio non recedamus . Ac postea ;

obiect. 13.
pag. 67.

Epist. 29.

obiect. 152.
pag. 178.
Epist. 3. l. 2.

Testimoniũ Cy-
priani cõtra Pa-
trũ Martyrẽ et
Euangelicos , qui
asserunt sine
Christi aut exẽ-
plo , aut pre-
cepto calicẽ a-
qua temperari.

Et viderit, frater carissime, si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter, vel simpliciter non hoc obseruauit, vel tenuit, quod nos facere Dominus exemplo & magisterio suo docuit: potest simplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi; nobis vero non poterit ignosci, qui nunc à Domino admoniti & instructi sumus; ut calicem Dominicum vino mistum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus. Hæc Cyprianus. Ecce vero iam quibus titulis & quàm splendidis Martyrem, & Apologeticos, aliosque tuos Euangelicos, qui calicem non miscent, honestet. Quos fures & adulteros appellat, quosque dicit sermones Domini abiicere, & disciplinam Dominicam contemnere; nec terrena, sed spiritalia furta & adulteria committere, & de veritate Euangelica Domini nostri verba et facta furari, corrumpere, & adulterare præcepta diuina. Et ne nimius sim, illud Martyris & Melanchthonis tui, decantatam cantionem; sine causa me colunt, mandata & doctrinas hominum docentes; contra ipsos & reliquos Euangelicos intonat. Et deinde: reuicitis, inquit, mandatum Dei, ut traditionem vestram statuatis. Atque hæc Cyprianus aduersus eos, qui calicem aqua non temperant. Atenim quid ille diceret, quid faceret, si hodie uideret contra vestros, qui non tantum aquam è sacrificio, sed & ipsum Christi sacrificium, altariaque ipsa abstuleret? Quantum & quàm execrandum illis sacrilegium impingeret? Et iuuat hic aliam Magdeburgensium fraudem considerare. Qui cum uererentur, ne ex hac Cypriani auctoritate Eucharistiæ oblationem agnosceremus, cum aduersus eos scribat, qui sola aqua sacrificabant, ita rem agitant; quasi loqueretur non de aqua in sacrificio adhibenda, sed plebi porrigenda. At alias cum negare non possent, Cyprianum de sacrificio loqui, sententiam tamen illius malitiosa interpretatione sic peruertunt: lib. 2. Cent. 3. c. 4. Epistola tertia, cenam oblationem & sacrificium vocat, ideo quod Christus obtulerit, non quod nos offeramus: cum Cyprianus his clarissimis verbis utatur. Si Iesus Christus Dominus & Deus noster ipse est summus sacerdos Dei patris, & sacrificium Deo pa-

Quibus titulis Cyprianus Euangelicos ornare quod calicem non misceant.

Magdeburgensium malitiosa uerborum Cypriani de sacrificio Eucharistiæ interpretatio.

Matth. 15.

Cent. 3. c. 4. pag. 58.

lib. 2. Cent. 3. c. 4. p. 83. et 59.

trc

tri seipsum primus obtulit; & hoc fieri in sui commemorationem precepit; utique ille sacerdos vice Christi uere fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur: & sacrificium uerum & plenum tunc offert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre secundum quod ipsum Christum uideat obtulisse. Sed ista nos ad aliud tempus & locum accuratius discutienda relinquamus. Illud iam tandem à Magdeburgensibus rogo, cum ipsi fateantur, Cyprianum multis scripturis prolixè probare calicem miscendum; cur id hodie Euangelici melius non obseruent: unde, cum ista ex Cypriano proferant, non iam Cornelium ad quem nihil pertinent, sed totam Euangelicorum scholam criminari uidentur.

Referuntur Lutheri, Magdeburgensium & Apologeticorum corrasa ex Cypriano uerba & argumenta, quibus infirmare nituntur Romani Pontificis auctoritatem.

CAP. XVII. CRITOBVLVS.

ITA ME Deus amet, euidentes sunt istæ & tetre contra Cornelium & Stephanum calumniæ. Nostros iam uideo suis armis, quibus sperabant se uestra castra eueruros, turpiter cecidisse: ut, nisi cetera solidiora sint (quod puto) temere in hanc causam descendisse uidear. Age igitur ne ex hoc tam felici successu nimium insolescas; non sic te abire sinam; sed nouas ex præidiis Cypriani cohortes in proelium deducam. Nam in Cornelij, Stephani atque Romanorum adeo hodie Pontificum immoderatam ambitionem & tyrannicam auctoritatem Lutherus, Magd. & Apologetici aciem Cypriani copiis instructam certatim erigunt. IREN. An tu iam aliquod iustum aut validum ex Cypriano subsidium, ac Magd. tuis, qui scientes & prudentes flagitiose Cornelium tam innocentem & sanctum hominem, tantum Pontificem, tantum Martyrem, horrendis criminibus Cypriani nomine ei inten-

G 5 tatis

intentatis onerant; aut reliquis tuis Euangelicis superesse arbitraris? Sed descende tandem in aciem, profer bellas istas & orbi hactenus incognitas probationes.

C R I T. Multiplices illæ quidem sunt, & magni, ut mihi quidem videntur, momenti. Audi itaque primum non

Lacus Cypriani ex quo Lutherus omnes Episcopos æquales inter se & pares esse contendit.

tam Cypriani, quam frequentissimæ Episcoporum in Africa Synhodi sententiam. Quæ, quantum ego video, parum aut nihil à sextæ illius Carthaginensis Synhodi calculo, atque iudicio diffidet. Neque enim, aiunt, quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit; aut tyrannico

terrore ad obsequendi necessitatem collegas suas adigit; quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitriū proprium, tanquā iudicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum iudicare. Sed exspectemus vniuersi iudiciū Domini nostri

In sententiâ Episc. de hæreticis baptisandum.

Iesu Christi, qui vnus est, & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, et de actu nostro iudicandi. Ex qua Cypriani auctoritate quasi in re expeditissima Lutherus pronunciat omnes Episcopos æquales & pares; neque esse vnum aliquem, qui reliquis omnibus tanquam Episcoporum Episcopus emineat. Nunc reliqua

Magdeburgensium ex Cypriano verba & argumenta contra Rom. Pontificis auctoritatem.

quæ Magdeburgenses ut optimi discipuli ad optimi præceptoris sui lectissimam sententiam confirmandam ex Cypriano collegere; quanto poterimus compendio perstringamus. Cyprianus itaque nec Cornelium, nec Lucium, nec Stephanum Romanos pontifices Papæ, aut alios gloriosos aut ambitiosos titulis; sed fratres, collegas, & Coepiscopos appellat. Imo Romani potius eum Papam appellant. Et licet de fide sua superbe gloriantur; tamen

Cent. 3. c. 7 pag. 171.

1. proprio ore fatentur Cyprianum non ideo Romam scripsisse de lapsorum ratione; quod agnosceret eos iudices, sed quod cuperet eos consiliorum suorum participes inueniri, & approbatores. Et se cum Cypriano nullo alio iure, quàm eadem censuræ & disciplinæ consensione sociatos esse. Romanos vero Episcopos Cyprianus ob varias causas seuerè obiurgat: Cornelium quidem ob quinque

Li. 1. Epi. 3. & 4. Li. 3. Epi. 1. & 2.

2. Episcopos ob quod non ideo Romam scripsisse de lapsorum ratione; quod agnosceret eos iudices, sed quod cuperet eos consiliorum suorum participes inueniri, & approbatores. Et se cum Cypriano nullo alio iure, quàm eadem censuræ & disciplinæ consensione sociatos esse. Romanos vero Episcopos Cyprianus ob varias causas seuerè obiurgat: Cornelium quidem ob quinque

Li. 2. Epi. 7.

3. Episcopos ob quod non ideo Romam scripsisse de lapsorum ratione; quod agnosceret eos iudices, sed quod cuperet eos consiliorum suorum participes inueniri, & approbatores. Et se cum Cypriano nullo alio iure, quàm eadem censuræ & disciplinæ consensione sociatos esse. Romanos vero Episcopos Cyprianus ob varias causas seuerè obiurgat: Cornelium quidem ob quinque

Li. 1. Epi. 3. & 4.

Episco-

Episcopos in Africa excommunicatos: Stephanum ob Basilidem & Martialem in Hispania Episcopatu motos; qui Romam conuolauerant, & Episcoporum contra se iudicium Romani Episcopi auctoritate rescindere conabantur. Et docet, vbi crimen admissum, ibi causam audiendam: nec minorem esse Africanorum Episcoporum, qui Episcopos commemoratos excommunicauerant, quàm Rom. Pontificum auctoritatem: proinde remittendos esse ad Africanorum Episcoporum cognitionem: nec restituendos in integrum Martialem, atque Basilidē, quantumvis pro illis deprecante Stephano; nec vilo modo, aut in cuiusquam gratiam disciplinam Ecclesiasticam cōuel-

In Epist. ad Quintinum et Pompeiū.

lendam. Cyprianus præterea haud obscure perstringit Stephanum, quod insolenter & arroganter & contumaciter adeo prauam consuetudinem defendat, ut etiam Marcionis baptismo, & Valentini, & Appellis, & ceterorum blasphematum in Deum patrem contendat filios nasci; & ille in nomine Iesu Christi dicat remissionem peccatorum dari; vbi blasphematur in patrem; & in Dominum Iesum Christum. Et opponit ei exemplū Petri, quod Paulo de circūcisione disceptante, se non vindicari; aut aliquid insolenter, aut arroganter assumpserit, nec dixerit se primatum tenere, et obtinerari à nouellis et posteris sibi potius oportere: quo non modo Stephano, sed etiam

5. Petro primatus adimitur. Quæadmodum etiam facit tractatu tertio de simplicitate prælatorum, vbi inquit: hoc erant vtrique; ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi et honoris, et potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesiæ vna monstretur. Et postremo in vtraque Epistola ostendit, se cum suis collegis in Stephani sententiâ nullo modo cōcedere: sed diuersam, & tamen religiosam et legitimam, et salutarem fidei & Ecclesiæ Catholice congruentem, et suorum antecessorum sequi sententiâ et consuetudinē. Quid? quod non solū Africa, sed vniuersus se orbis Romanis hoc tempore pontificibus opposuit; ut eius in aliorum Episcoporum auctoritate imminuenda insolentiam reprimeret. Statutum est enim ab omnibus in vniuerso mundo Episcopis, Cyprianus testatur, ne liceat ad Romanum Episcopum aut ad quemvis alium appellare.

6. Nec

7.

8.

Cent. 3. c. 7 pag. 176. Li. 1. Epi. 4.

8.

Nec

Nec sine caussa ceteri Episcopi ad repellendas Romanorum Pontificum immodicam ambitionem, atque iniurias, tam salutare decretum fanciuerunt. Hoc enim & superiore sæculo mysterium iniquitatis, de quo Apocalypsis, magis ac magis cepit se exerere. Quemadmodum enim superiore Victor Asianis Ecclesiis à se dissentientibus de Paschatis ritu, ita iam Stephanus excommunicationem Heleno, & Firmiliano, & cunctis per Ciliciam & Cappadociam, atque Galatiam, & vniuersis cõterminis gētibus minatus est: propterea quod hæreticos rebaptizarent. Verum is cõnatus, non placuit Dionysio Alexandrino, & aliis piis doctoribus, vt Eusebius indicat. Habes iam à nostris Magd.

Cent. 3. c. 7
pag. 168.
Apoc. 17.

Lib. 7. ca. 5.

Decretaliū Epi
stolarū fidē &
auctoritatē qui
bus verbū ele-
uare conentur
Magdeburgen.

quid Cyprianus de Romani Pontificis auctoritate iudicari, varia & certissima documenta. Sed diuersam consecrationis formam Epistolæ decretales Romanorum Pontificum describunt, quod Ecclesia Romana sit caput & mater omnium aliarum iure diuino: & quod nunquam errarit, nec errare possit; quod non liceat aliis ab ea dissentire; & quod ad eam sit appellandum: & quod iudicia Episcoporum maioresque Ecclesiæ causæ ab ea sola & non ab alia debeant decidi: quemadmodum & Zepherini prima & secunda, & Calixti prima & secunda, & Fabiani prima, & Stephani, & Lucij, & Sixti secundi prima, & Felicis prima, Epistolis quibus tanquam domesticis & plane suspectis, & fraude subornatis testibus fides habenda non est. Hæc, & iisdem verbis fere Magdeburgenfes. Eandem Cypriani auctoritatē quod omnes Apostoli fuerint Petro pares atque æquales: & quod vnus sit Episcopatus, cuius in solidum pars à singulis tenetur, tanquam firmissimam ad Romanorum istam monarchiam concutiendam atque euertendam, Apologetici quoque protulere. Et ex eodem Cypriano Papam grauiissime admonēt, vt si velit ipsos secum in gratiam redire, ipse prius cum Deo in gratiam redeat. Hinc enim, aiūt, schismata, vt inquit Cyprianus, oriuntur; quia caput non queritur, & ad fontem sacrarum scripturarum non reditur, & celestis magistri præcepta non seruantur. Non pax ea est, inquiunt, sed bellum; nec

Cent. 3. c. 7
pag. 173.

Apologetici in
Anglia quibus
Cypriani ver-
bis Romanum
Pontificē oppu-
gnent, & eum
efficij sui, vt
graves cõsors,
admonere vide-
ri velint.

Apologia Angli-
cane Ecclesiæ.

Eccle-

Ecclesiæ iungitur, qui ab Euangelio separatur: Christum itaque solum secundum Euangelia, non Romanum Pontificem pro capite Ecclesiæ agnoscendum. Quæ & similes Cypriani sententiæ, ita sic primatum istum oppugnant, vt nihil magis. Adeo certe alte animo meo insident, pectusque meum totum ita occupant, vt ægre ab Apologeticorum tam limato atque Magd. tam polito hac in re iudicio diuelli posse mihi videar. Quod si Cyprianum quoque illis eripere possis, nullo deinceps apud me loco erit sexta ista Carthaginensis Synodus; nihilque propius futurum est; quam vt ego propediem, totus in tuam sententiam abeam. Quare id à te postulo, vt mihi de Cypriano vberius satisfacias.

Loca Cypriani de Romana sedis principatu breuiter perstringuntur, & quedam Tertulliani eadem de re adhibentur testimonia.

CAP. XVIII. IRENÆVS.

V I D E O Lutherum, Magdeburgenfes, Apologeticos quasi leuis armaturæ equites vexillum præclari imperatoris Cypriani, acie iam inclinata, subito attollentes, nescio quos tibi animos reddidisse: vt quamuis plane euerfus, pugnam nec sine aliqua vincendi fiducia renoues; & vltro Cypriani velut ductu & auspicijs, in nostra rursus castra irrumpas. Sed tui te commilitones fefellerunt. Vt enim solent seditiosi atque factiosi ciues, tumultu semel aduersus rempublicam per ipsos excitato, egregios aliquos in republica viros, duces sibi, cum eos non habeant, fingere; aut si forte apud se habeant subita & improuisa impressione captos, inuitos atque reluctantes secum ad factionem promouendam retinere: ita tibi plane per istos accidisse videtur. Neque enim istius hodie tam turbulentæ contra Ecclesiæ principem, eiusque vnitatem seditionis auctor, aut certe fautor est Cyprianus: cuius omnes pæne labores & scripta in paranda & conseruanda vnitatem, dum viueret,

Cyprianus auctor
semper &
fautor vnitatis
nō dissidet vel
à Tertulliano
magistro suo,
vel ab alijs pa-
tribus in Romæ
sedis auctoritate
te asserenda.

Tertulliani de Romani Pontificii primatus et auctoritatis.

ueret, ponebantur. Qui, miror, si vel à tot & tantis, quos memorauimus tum ex Africa, tum aliunde patribus; vel à Tertulliano, quem magistrum appellare solebat, & sine cuius lectione nullam diem prætereire passus est, in hac causa dissentiret. Ille enim soli Petro clauas commissas; & Ecclesiam super ipsum exstructam dicit. Et aduersus hæreticos, Romanæ potissimum Ecclesiæ auctoritate pugnat; traditque Romanum Episcopum, postquam Montani prophetias damnasset, Asiæ, & Phrygiæ Ecclesijs pacem intulisse. Et alibi; *Si Italiæ (inquit) adiaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto statuta est: felix Ecclesia cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo perfuderunt.* Adeo vero Cyprianus nec à præceptoris, nec à reliquorum patrum sensu iudicioque hic dissidet, vt in efferenda Romanæ sedis dignitate, vix quisquam aut copiosior, aut illustrior sit. Cyprianus enim est, qui asserit Christum, super Petrum Ecclesiam suam fundasse, et super illum vnum edificasse. Cyprianus est, qui Romanam Ecclesiam Catholicæ Ecclesiæ matricem & radicem appellat; Petri præterea Cathedralis, atque Ecclesiæ principalis, unde sacerdotalis vnitas exorta est. Cyprianus adfirmat vnum Deum esse, vnum Christum esse Dominum nostrum, vnum Spiritum sanctum, vnum in Catholica Ecclesia Episcopum esse debere. Si Cypriano credimus; qui cū Cornelio Romano Pontifice cōmunicabat in Catholica Ecclesiæ vnitate pariter et caritate comunicabat. Si Cypriano credimus; à Christo vna Ecclesia per totum mundum in multa membra diuisa est: item Episcopatus vnus Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus. Cyprianus est, qui asserit, Deus vnus est, & Christus vnus, et vna Ecclesia, et Cathedra vna super petram Domini voce fundata. Aliud altare cōstitui, aut sacerdotium nouum fieri præter vnum altare, et vnum sacerdotium nõ potest. Et alibi; Non aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata schismata, quã inde quod Sacerdoti Dei nõ obtemperatur; nec vnus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, et ad tempus iudex vice Christi cogitatur. Cui si secundum magisteria diuina obtineret fraternitas vniuersa; nemo aduersus Sacerdotum collegium quicquam

Ex contemptu summi Sacerdotis orbe sunt hæreses, & nata schismata.

Lib. de pudicitia. Aduers. Marcionem & Praxeam. Aduers. eundem Praxeam De præscrip. Hæretic. li. 1. Epi. 3. & lib. 4. Epistol. 9. & in Epi. ad Quirinum siue Quirinum de vnitate Ecclesiæ, & sermon. de bono patientie. 2 Epi. 8. li. 4. 3 Epi. 3. li. 1. 4. Li. 3. Epi. 11. 5 Li. 4. Epi. 8. 6 Li. 4. Epi. 2. 7 Lib. 1. Epi. 8. 8. Li. 1. Epi. 3.

9. Li. 3. Epi. 13.

10. Lib. 1. Epi. 3.

quam moueret: nemo post Diuinum iudicium, post populi suffragium, post Coepiscoporum consensum, iudicem se iam non Episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris hæresim nouam conderet. Cyprianus est, qui Stephanum Romanum Pontificem hortatur; vt missis ad Galliæ Episcopos litteris, Marciano Arelateni Episcopo hæresiarcha exauctorato alius in locum eius sufficeretur. Cyprianus denique est, qui Romanos eos esse asserit, ad quos perfidia habere non possit accessum. Atque ista Cypriani testimonia, quamuis Petri & Romanæ sedis prerogatiuam aperte, valideque corroborent; neque quicquã sit in toto Cypriano, quod his aduersetur: si quid tamen prima fronte (vt fit) aduersari videretur; rationis & æquitatis esset, eam potius interpretationem amplecti, in qua omnia belle cum Catholica fide, & ipso Cypriano congruerent, quàm illam quæ & Catholicæ fidei aduersaretur, & ipsum quoque Cyprianum implacabili secum dissidio conflictatam pariter obrueret. Quod necesse est euenire, si istos præclaros Theologos sequamur. In quorum argumentis, quantum sit ponderis aut momenti; accuratius iam dispiciamus.

Ad Romanos perfidia accessum habere nequit.

Respondetur ad superiora Lutheri, atq; Magdeburgensium ex Cypriano testimonia & argumeta contra Romani Pontificis primatum.

CAP. XIX. CRITOBVLVS.

QVOD tibi nescio; mihi certe plus pöderis videtur habere, quã quod tu facile sustinere possis. Sed virum tuarum periculū facito. IREN. Illud itaq; in primis admiror, quid sibi velint, aut quo spectent Magd. quod vel de Cypriano mētiantur, quasi Stephanum Romanum Pontificem tā odiose laceraret; quod insolenter, et arroganter, et cōtumaciter prauam consuetudinē defenderet (quibus aduersus eum verbis, quātū ego adhuc video; non vitur) vel quod audeat illis Cypriani scriptis, quæ sola inter reliqua eius opera Ecclesia semper dānauit, ad Rom. Pontificatus principatum labefactandum abuti, eorum auctoritate niti, & tāta deniq; cōtentione iactare.

Magdeburgenses de Cypriano mentiuntur.

Magdeburgenses in Cypriani scriptis, que Ecclesia nõ approbavit, ad tollendam Romani Pontificis auctoritatem abutuntur.

Nisi

Nisi forte quemadmodum Apostolus eorum Lutherus; ita ipsi quoque Romani sedis odio, hæreticos baptismo iterum expiandos cum Cypriano existiment: aut certe lectoribus (quod videtur) persuasum cupiant, tales fuisse Stephanum & alios Romanos Episcopos: quales eos Cyprianus opinionis errore seductus minus vere depingit. Qua de re cum in criminatione Magdeburgensium contra Cornelium retundenda iam nonnihil dixerimus, non est quod hic repetamus. Sed donemus Euangelicis tuis hanc illius scriptorū partē, in qua Lutherus & Magd. singulare quoddā causæ suæ præsidium cōstituūt, nulla heresi, nullo errore fædatam. Res adhuc omnis in tuto est. Neque Catholici, sed Euangelici tui ex ea ipsa Cypriani auctoritate, si totam & integram recenseas, prosteruntur.

Locus quem ex Cypriano mutilatum Euāgelici citant, nō pro eis, sed contra eos facit, si totus & integer sumatur.

Non est (inquit) de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Nam nec Petrus, quem primum Dominus elegit, & super quem edificauit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcissione postmodum disceptaret; vindicauit sibi aliquid insolenter, aut arroganter assumpsit; ut diceret se primatum tenere, & obtemperari à nouellis & posteris sibi potius oportere. Nec despexit Paulum, quod Ecclesie prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis administrationi legitime, quam Paulus vindicabat, facile consensit; documentum scilicet nobis & concordie & patientie tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus; sed quæ aliquando à fratribus, & collegis nostris utiliter & salubriter suggeruntur, si sint vera & legitima, ipsa potius nostra ducamus. Quid de Petri prærogatiua apertius dici potuit, quam ut diceret Christum eum primum elegisse, & super eum Ecclesiam suam edificasse? Quid est primum eligere, nisi ceteris præposuisse? Neque enim ad tempus vel susceptæ fidei, vel inuitationis ad Apostolatatum referri potest; cum Andreas frater prior in Christum crediderit, & ad Apostolatū uterq. simul vocatus fuerit. Hic ergo locus principatū Petri manifeste astruit. Qui tamen in eo non consistit, ut vel ille Pauli, vel Stephanus Cypriani, vel ceteri aliorum Episcoporum vera & legiti-

Quo in sensu sit accipiendū illud Cypriani: Petrum primum Dominus elegit.

Cyprianus ad Quintū de hereticis baptizandis.

Ioan. I. Matth. 4. Marc. I. Luc. 5.

legitima consilia principatus huius inflati tumore respicient. Sed neque illa altera Cypriani & Synhodi illius sententia, quam tantopere Lutherus amplectitur; quamuis fuisset in longe meliore causa dictata, hunc principatum quicquam inuaminisset. Quæ enim tradit ea Synhodus cum Cypriano, Episcopum de Episcopo cognitionem habere non posse, sed Episcopi causam ad Christum solum reitendam, ut ab eo cognoscatur: in his causis obtinet, quæ adhuc totius Ecclesie iudicio non sunt constitutæ, & definitæ, sed dubiæ adhuc & controuersæ probabili in utramque partem disputatione vtro citroque agitantur. In quem sensum Augustinus, hæc Cypriani verba & refert, & interpretatur: alioqui hæretici & Apostatæ Episcopi libere in Ecclesiam grassabuntur. Cuiusmodi Cyprianum cum sociis exauctorasse, aliosque in eorum locum substituisse constat. Atque ob hanc causam, re adhuc tota Ecclesie iudicio non plene explicata: neque Irenæus in Paschatis ritu; neque Dionysius in hæreticis rebaptizandis errantes per anathema ab Ecclesia diuelli Romanorum Pontificū censura, æquo animo passus est. Vnde perspicuum est, eos non dedisse vitio Romanis Pontificibus, quod iurisdictionem, quam nullam haberent in remotas Ecclesias, sed quod legitimam alioqui potestatem non satis considerate, nec satis ex æquo & bono exercerent. Atque hunc etiam tota illa Cypriani sententia respicit: qui licet à Romanis & aliis Episcopis in re grauissima dissentiret; non tamen vnitatem pacis, & mutuam communionem rescidit. Quæ animi eius moderatio effecit, ut errasse semper potius, quàm hæreticus fuisse sit iudicatus. Quare & his verbis Africana Synhodus utitur: *Supereſt, inquit, ut de hac ipsa re, quid singuli sentiamus, proferamus; neminem iudicantes, aut à iure communionis aliquid, si diuersum senserit, amouentes.* Quare, ut ista hætenus nihil, ita non magis cetera, quæ ab istis pari fide atque iudicio coaceruantur, obfutura sunt. Inter quæ illud quæso

Respondetur ad locū Cypriani, quo Lutherus probare sibi visus est omnes Episcopos esse pares. In quibus causis verū sit illud Cypriani & Carthaginensis Synhodi: Episcopi de Episcopo cognitionem habere non posse.

Lib. 2. de baptismo ca. 2. li. 3. ca. 3. li. 6. cap. 7.

Li. 1. Epi. 4.

Li. 2. Epi. 1.

In sententiis Carthag. Synhod.

Irenæus Dionysius Alexandrinus Quid vitio vererint Romania Pontificibus.

Cyprianus licet errarit, cur nunquā tamen pro heretico sit habitus.

H quam

Respondetur ad
leuiuscula illa,
quæ ex titulis
& inscriptioni-
bus Magdebur-
genfes corrogau-
erunt, argu-
menta.

Hieronymus.

Ambrosius.

Oppositio Mag-
deburgenfium.

Demolitio.

Fraudes Mag-
deburgenfium.

quàm leue est, quod ex titulis & Episcoporum inscriptio-
nibus, & similibus argumenta nobis texunt. Quasi vero
aut Papa, quatenus homo Christianus, non sit non solum
Episcoporum, sed Christianorum omnium frater; aut quasi
ex ipsa sacerdotali ordinatione non sint omnes sacerdo-
tes; aut in Episcopali non sint omnes Episcopi designati;
vt merito se inuicem collegas, & Coepiscopos appellare
possint. Hieronymus Petri & Damasi cathedram aliis
omnibus præfert: Ægypti tamen Episcopos collegas eius
vocat. Ambrosius Romanum Pontificem totius Ecclesie
Dei rectorem: eundem tamen & fratrem appellat. Papæ ve-
ro nomen vt Cypriano tributum, nõ facit eum Petri suc-
cessorem: ita cum Romano Pontifici aliud inditur, suam
illi dignitatem haud detrahit. Quæ non in nominibus,
sed re ipsa consideratur. Quamquã Papæ nomen aliis etiã
olim Episcopis commune, ad singularem Romani Põtif-
cis dignitatem demonstrandam, Christiani orbis vetustis-
simo vsu, ad eum fere solũ postea transiit. At aiunt Mag-
deburgen. Romani ipsi non solum Cyprianum Papam
appellant, verum id etiam vltro fatentur; Cyprianum eos
pro iudicibus in fidei controuersia non agnouisse, quan-
tumuis se superbe de fide sua venditent. Sed quando tan-
dem modum isti aliquẽ suis vel mendaciis, vel fraudibus
imponent: Quid enim illi de sua fide dixerunt, quod nõ
prius, non solum Cyprianus, sed Paulus ipse Apostolus
dixerit: *Vestra*, inquit, *fides in vniuerso mundo annunciatur*.
Magd. potius arroganter faciunt, qui veræ fidei laudem,
quam illis Paulus, Cyprianus, & alij postea semper patres
omni Ecclesie memoria tribuerunt; inueterato illius se-
dis & Catholicæ fidei, quæ ibi semper eminuit, & hodie
eminet; odio, detrahere post mille quingentos annos in-
uidiose conantur. Fraudes vero istorum in eo hic versan-
tur; quod nõ Romanus Pontifex, sed solus Clerus Roma-
nus, ex morte & Martyrio Fabiani, pastore destitutus, has
litteras ad Cyprianum, de lapsis recipiendis, vel non reci-
piendis

Ad Damaf.

1. Tim. 3. e. 8.
Epi. 78.

Cent. 3. c. 7.
pag. 170.

Li. 1. Epi. 3.

Rom. 1.

piendis eum consulens, conscripserit. Nemo enim ad-
huc in locum Fabiani suffectus erat, vt apparet ex litte-
ris Romani Cleri, & ipsius Cypriani. Quare non est mi-
rum, si solius Cleri, qui pastore careret, iudicium ad tan-
tam causam & deliberationem definiendam sufficere
non crederet: sed plenam causæ cognitionem ad no-
uum pastorem reiceret: cuius iudicium non solum Ro-
manus Clerus, sed & Cyprianus sequuturus videretur. Il-
le quidem, dum ita scriberet, *Quamquam*, inquit, *differentie
huius rei necessitas maior incumbat; quibus post excessum nobi-
lissimæ memoriæ viri Fabiani, nondum est Episcopus propter ve-
rum & temporum difficultates constitutus; qui omnia ista mode-
retur; & eorum, qui lapsi sunt, possit cum auctoritate, & cum
consilio habere rationem.* Cyprianus verò dum, quæ ipse
cum sua Synhodo Africana decerneret de lapsorum pæ-
nitentia, ad Romanum Pontificem comprobanda tranf-
mitteret, in hæc verba scribit: *Ac si minus sufficiens E-
piscoporum in Africa numerus videbitur, etiam Romam super
hac re scripsimus ad Cornelium, collegam nostrum, qui & ipse, cum
plurimis Coepiscopis habito consilio, in eandem nobiscum senten-
tiam, pari grauitate, & salubri moderatione consensit.* Sed non
tulit æquo animo, aiunt, Cyprianus prouocationes Epif-
coporum ex Africa ad Romanum Pontificem interpo-
sitas: fateor. Atqui nec hodie multi pij viri, omnes ap-
pellationes, quæ Romam promiscue deferuntur, pro-
bant. Non; quòd nullam eas audiendi potestatem ha-
beat Romanus Pontifex; sed quòd omnia ad ædifica-
tionem fieri debeant; debeatque ille ex æquo & bono,
& ad totius Christianæ reipublicæ summam vtilitatem,
amplitudinem iurisdictionis suæ moderari; neque sine
magna causa, reliquorum Episcoporum auctoritatem
imminuere; neque Episcoporum iustas, sed iniustas sen-
tentias rescindere. Certe quorum appellationes impro-
bat Cyprianus, erant ab Episcoporum Synhodo, post ac-
curatam causæ cognitionem damnati. Qui grauissimis

Cyprianus Ro-
mani nõ Ponti-
fici, sed Cleri
Pontifice desti-
tuti iudicio nõ
nõs fidendum
putauit.

Li. 3. Epi. 3.

Li. 4. Epi. 2.

Obiectio Mag-
deburgenfium.

Responsio.

Cuiusmodi ap-
pellationes ad
Romanũ Ponti-
ficẽ improbane-
rit Cyprianus,
& cõ eo Africã-
ni patres.

& manifestis, propriaque confessione detectis idololatriæ, & aliis criminibus implicati fuerant: Vt iustissime ille, tam iniustam appellationem damnarit; postularitque causam in Africam, vbi crimen admissum erat, referri. Quod certe siue ab Africanis tantum, vt videtur, siue ab omnibus in vniuerso mundo Episcopis, vt isti ad conciliandam Romano Pontifici inuidiam de suo (vt solent) adiiciunt, constitutum fuerit; non ita multum interest: cum non omnem Romanis Pontificibus in omnibus appellationibus recipiendis; sed ex ea, de qua dixi, causa, facultatem adimat. Iniustam enim, non iustam appellationem rescindit. Id quod ipse satis his verbis indicare videtur: *Neque rescindere ordinationem iure perfectam potest, quod Basilides post crimina sua detecta, & conscientiam etiam propria confessione nudatam, Romam pergens, Stephanum collegam nostrum longe positum, & gesta rei & veritatis ignorantum fefellit; vt ambiret reponi se iniuste in Episcopatum, de quo fuerat iuste depositus. Hæc eo pertinent, vt Basilidis non tam abolita sint, quam cumulata delicta: vt ad superiora peccata eius, etiam fallacie & circumuentionis crimina accesserint. Neque enim tam culpandus est ille, cui negligenter obreptum est, quam hic execrandus, qui fraudulentè obrepsit.* Vides hæc non id à Cypriano dici, Stephanum nullam Episcoporum in Africa ordinationem, sed iuste factam, interposita prouocatione, rescindere non posse: quod facile fatemur. Neque enim debuit dignitatis illius amplitudo ad iniustitiam, sed iustitiæ potius patrocinium valere. In hunc itaque aut similem hunc sensum, quidquid vel Africani, vel alij vnquam Episcopi de submouendis appellationibus sanxerint, accipiendum videtur. Quanquã, vt dixi, vox illa [omnibus nobis] de Africanis solis accipienda est; de quibus prius in eadem Epistola: *Quod vtiq; de omnium nostrorum consilio placuit scribere, vt erroris, &c.* Quare iam integra Cypriani verba, vt tota res melius intelligatur, recensebimus. *Nam cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter & iustum, vt vniuscuiusque causa illic*

audia-

audatur, vbi est crimen admissum; & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat vnusquisque & gubernet: oportet vtiq; eos quibus præsumus non circumcurfare, nec Episcoporum concordiam coherentem sua subdola & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam, vbi & accusatores habere, & testes sui criminis possint. Quibus verbis non omnem appellationem ad Romanos Pontifices, sed eam submouere videtur, qua perditæ & desperati homines ob grauissima & manifesta crimina à Synhodo damnati (inter quos Priuatus nonaginta Episcoporum sententia condemnatus est) Roma Pontifices ad rescindenda tot Episcoporum æquissima iudicia callide circumuenire conati sunt. hoc est ergo quod Africani constituerunt. Sed vbi interim præclari isti legislatores nouum hunc suum totius mundi Episcoporum canonem, vel in Cypriano, vel quacumq; vnquam Synhodo, aut patre inuenere? Qui certe noua ista Magd. prudentia satis dignus, totius vero mundi, aut infima quouis Synhodo, aut homine quouis, qui vel micam salis haberet, indignus est. Vt enim ab istis nomothetis contextus est, vt vides, non solum ad Romanum Pontificem, sed omnem prorsus, post sententiam semel latam, prouocationem tollit. Nulla enim æquitate, nulla moderatione nouum hoc Magdeburgensium decretum temperatur. Absolute dicitur, *ab omnibus in vniuerso mundo Episcopis statutum, ne liceat ad Romanum Pontificem, vel quemuis alium appellare.* Quo nihil magis ridiculū, ineptū, iniustū dici aut fingi potest. Quid enim hoc esset aliud, quàm iniuste oppressis omnè auxilij & remedij spem præcidere, & impotentem quandam tyrannidē in Ecclesiam importare? Tales scilicet nobis Magd. canones de suo edunt, qui iustissimos Catholicæ Ecclesiæ canones vbique exagitant. Tales isti nobis integerrimi homines, ex Cypriano, de quibus ille ne per somnium quidem vnquam cogitauit, domi suæ canones architectantur; qui tam tumultuose eo nomine cælum & terram miscent; quod Romani Pontifices Ni-

Canon iniquus
contra appella-
tiones in Mag-
deburgensium of-
fensa casus.

Magdeburgen-
ses canones suos
camenticius Cy-
priano perijde
adhibent.

6. canones (quod nunquam probabunt) scelerate corruerint. Qui, ut nullum talem apud Cyprianum canonem, ita nec illud, quod maxime cupiunt, apud eum reperiunt, non minorem videlicet esse Africanorum, quam Romanorum Pontificum auctoritatem. Quo modo enim id diceret, qui in eadem Epistola scripserat, *Romam* Epi. 3. lib. 1.

Magdeburgenses per se verba Cypriani fingunt de Romanorum Africanorum Pontificum aequalitate, que nusquam in eo reperitur.

esse Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est. Sed ex quibus Cypriani verbis id conlequi purant, quod nimis confidenter asserunt Magdeburgenses; ea ad schismaticos Episcopos potius referenda videntur, qui suam factionem, numero & auctoritate Catholicis, à quibus anathemate deuoti sunt, superiorem, atque ideo paucorum se conspiratione iniuste premi querebantur. Nam cum dixisset, nisi paucis & perditis minor videtur esse auctoritas Episcoporum in Africa constitutorum, qui iam de illis iudicauerunt; & eorum conscientiam multis delictorum laqueis vinctam, iudicij sui nuper grauitate damnauerunt: mox subiicit, si eorum, qui de illis priore anno iudicauerunt, numerus cum Presbyteris & Diaconis computetur, plures tum adfuerunt in iudicio & cognitione, quam sunt iidem isti, qui cum Fortunato videntur nunc esse coniuncti. De qua re & ante in eadem Epistola dixerat, quo modo videlicet schismatici Fortunatum illum Pseudoepiscopum factum à viginti quinque suae factionis Episcopis falso iactarent. Quare & hæc addit: Et tamen ad decipiendas aures simplicium & absentium, mendacio numerus inflatur: quasi & si verus hic esset numerus, aut ab hæreticis Ecclesia, aut iniustis iustitia vincatur. Ceterum vteunque ista de Episcoporum appellationibus se habeant, aut quaecumque sit Cypriani de his iudicium (quod quidem, quantum ego adhuc cerno, non valde ab Ecclesiae iudicio, vsuque abhorret) certe si quid in eius sententiis perplexius, durius, aut alienius cerni videatur; illius mihi quamuis certam sententiam totius Ecclesiae tam inueteratae consuetudini cedere; & reli-

Cypriani verba contra schismaticos in Africa Episcopos Magdeburgenses torquent ad minuendam Romani Pontificis auctoritatem.

Ad Catholicam Ecclesiam normam singula in Cypriano expendenda.

reliqua candide potius ex Ecclesiae vsu atque auctoritate, quam contra eam sinistre & maligne accipi debere iudico. Sed non est hæc appellationum causa, quæ omnes has turbas in Ecclesia hodie excitat. Quæ ab alia potius, in qua caput totius controuersiae ponitur, pendet.

D. Petrum ceteris Apostolis & vniuersae Ecclesiae fuisse à Christo prepositum; & in ea praefectura Romanum Pontificem Petro succedere ex Cypriano contra Apologeticos, & Magdeburgenses ostenditur: & ad idem probandum Anacleti & Leonis primi testimonia proferuntur. Variæ item Magdeburgensium fraudes in deprauando verborum Cypriani sensu deteguntur: & monarchiae Ecclesiae Christi necessitas variis modis probatur.

CAP. XX. CRITOBVLVS.

QUID NAM est illud aliud, in quo totius controuersiae cardo vertitur? IREN. Nempe hoc, quod & vestri Evangelici acerrime omnium infitiantur, & nos Catholici firmiter asserimus, & omnino contendimus; Christum suae vniuersae Ecclesiae solum Petrum praefecisse: in cuius vicariam potestatem Romani Pontifices succedunt. Vnam esse Christi Ecclesiam, quæ & inter se, & cum suo pastore potissimum in fide cõsentiat, cum quo reliqua membra congruere debeant, omnis humana & diuina ratio postulat. Quare in rebus fidei controuersis, & eius dogmatis sciendi, nihil est citra eius consensum, vel certe nihil omnino contra eius sententiam constituendum. Cui doctrinae, nihil est, vel in Cypriano, vel in ceteris patribus, quod repugnet. Quod te fati ex iis, quæ narraui, perspicere arbitror. De quo capite, quam egregie senserit Cyprianus,

Affertio Catholicorum contra sectam de prima in Petri, & Romanae sedis super vniuersam Ecclesiam auctoritate.

abunde intelligis. Qui licet ceteros Apostolos Petro æquales, in eo tamen inferiores facit, quod ut reliquam Ecclesiam, ita & ipsos Christus quasi summo totius Ecclesie pastori subiecerit. Quod vnum nobis ad id quod volumus obtinendum satis est. C R I T. Et mihi quidem factis esset, si tā facile probares, quod id magna fiducia dicis. Et si enim ut quod res est candide atque ingenue apud te explicem, multa tu mihi recensueris, quibus ea quæ ex Cypriano Magdeburgen. opposuerant, commode satis (quod hactenus nunquam futurum credideram) refutaris; ut iam Cyprianus magis à te, quàm contra te stare videatur: hanc tamen omnem tuam interpretationem Magd. conuellere probabiliter videntur. Illud vero prorsus nec intelligo, nec credo Cyprianum eodem, quo Apostolos Petro pares constituit, loco, Petro quoque inferiores adfirmare. Quod mihi nec ille docere, nec dicere vlla ratione posse videtur: cum ex diametro ista inuicē aduersari videantur. Has vero dubitationes si dextere semel amoliri poteris, nihil video quin Cyprianus totus tuus sit; nihilque in fexta illa Carthaginēsi Synhodo, aut Nicēnis canonibus, quos nostri corruptos tā atrociter clamitāt, superesse, vnde se multū deinceps venditent. En tibi igitur à Magd. illam quam commemorauimus, idque ex ipsorum verbis, Cypriani luculentā interpretationem. Quod

Glossa Magdeburgen. corruptum & deprauatum sensum Cypriani in illis, que scripserat de primatu Petri & Romane sedis.

- Cent. 3. c. 7 pag. 172.*
1. vera Cyprianus libro primo Epistola tertia, Romanam Ecclesiam cathedram Petri, & Ecclesiam principalem appellat, vnde sacerdotalis exorta sit vnitas: eo sensu dicitur, quod Romana Ecclesia alias sit hortata ad consociationem mutuam; & quod in ea re præ ceteris laborarit; non quod iure aliquo diuino prima & caput aliarum sit constituta. Nam Episcoporum Africanorum non vult minorem esse auctoritatem, quam Romanorum: & communi Episcoporum statuto cautū esse ostendit, ne in vnius prouinciæ Ecclesia excommunicati, circumcursent ad alias: Nec illo Romane Ecclesie seu Episcopo Romano primatum aliquem attribuit, quod scribit libro quarto, capite octauo; Nos singulis nauigantibus ne cum vlla

scandalo nauigarent, rationem reddidisse scimus, & hortatos esse, ut Ecclesie Catholice matricem & radicem agnoscerent, & tenerent. Nam se ipsum ibidem declarat, quod de Ecclesie vnitatis & caritate intelligi velit. inquit enim; Ideo litteras comunicatorias & ordinationem Cornelij approbantes serius scriptas esse; ut re melius cognita, per omnes omnino in ista prouincia positas litteræ fierent, sicut fiunt; ut vniuersi collegæ nostri & communicationem tuam, id est, Catholice Ecclesie vnitatem pariter & caritatem probarent firmiter, & tenerent. Nam consociationem illam omnium Ecclesiarum, & Episcoporum in consensione doctrine & disciplina Ecclesiastica, vocat vnitatem. Eius autem vnitatis matricem & radicem appellat mutuam communicationem, quæ fiebat per litteras comunicatorias; quas statim vno aliquo legitime vocato & ordinato Episcopo in loco illustri sibi inuicem mittere solebant, eius ordinationem probantes aut improbantes: ut patet ex hac Epistola, & ex multis alijs; & præcipue ex libro. 4. Epistola. 2. ubi dicit, Cornelium Episcopum factum esse iudicio Dei, & Coepiscoporum testimonio; quorum numerus vniuersus per totum mundum concordi vnanimitate consenserit. Si vero ista aliorum Episcoporum ad Cornelium associatio, ei primatum attribuere videatur: tum eadem quoque ratione Cypriano primatum assereret. dicit enim in lib. 4. Epistola 9. Ecclesias vniuersas per totum mundum secum vnitatis vinculo esse copulatas. Crebræ sunt voces apud Cyprianum, vnum Deum esse, & vnum Christum, & vnam Ecclesiam, & Cathedram vnam, super petram Domini voce fundatam; aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri non posse, lib. 1. Epistola octaua. Et Maximus, & Urbanus, & Sidonius, in formula reuocationis dicunt; vnum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere libro 3. Epistola 11. Et Cornelius in Epistola ad Fabium dicit: Nouatum ignorasse vnum Episcopum in Ecclesia Catholica esse debere; referente Eusebio libro sexto cap. 43. Sed hæc & similia in hanc sententiam dicuntur: Omnes Ecclesias consentientes in vera doctrina pro vna Ecclesia; et omnes Episcopos pro vno haberi; & ab vno dissentientes, ab omnibus dissentire: nec posse in vna Ecclesia, vero & legitimo Episcopo ordinato, eodem Episcopo adhuc

superstite, alium ordinari: patet id ex Cypriani lib. 4. Epistola. 2. cuius verba adscribimus. Cum sit à Christo una Ecclesia per totum mundum, in multa membra diuisa; item Episcopatus vnus Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus; ille (intelligit Nouatianum, qui Romæ à schismaticis contra Cornelium Episcopus ordinatus erat) post Dei traditionē; post connexam & vbi- cunque coniunctam Ecclesie Catholice vnitatem, humanam conetur Ecclesiam facere, & per plurimas ciuitates novos Apostolos suos mittat, vt quaedam recentia institutionis sue fundamenta constituat. Hęc Magd. I. R. E. N. Cypriani illam auctoritatem, in qua frum Apologetici nostrates & Magd. tui praesidium collocant, nō accisam & per frustra discerptam, nō mancam & mutilatam, vt illi; sed plenam atque integram recensebimus: eamque, vt tuae voluntati plenius satisfaciam, vtque suo (quod dicitur) gladio aduersarios iugulem, aliquanto vberius explicabimus. Ad hunc itaque modum inter alia Cyprianus: Videns (inquit) inimicus idola derelicta, et per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitauit nouam fraudem: vt sub ipso Christiani nominis titulo fallat incautos. Haereses inuenit & schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumpere, scinderet vnitatem. Quos detinere non potest in via veteris cecitate; circumscribit & decipit noui itineris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines, & dum sibi appropinquasse iam lumini, atque euasisse seculi noctem videntur; alijs nescientibus tenebras rursus infundit; vt cum Evangelio Christi, & cum obseruatione eius, & lege non stantes, Christianos se vocent; & ambulantes in tenebris, habere se lumen existiment, blandiente aduersario atque fallente; qui secundū Apostoli vocē transfiguratur se velut angelū lucis: et ministros subornat suos velut ministros iustitiae; asserentes noctem pro die; interitum pro salute; desperationem sub obtentu spei; perfidiam sub pretextu fidei; Antichristum sub vocabulo Christi; vt, dū verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur. Hoc eo fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis originem non reditur; nec caput queritur; nec magistri caelestis doctrina seruatur. Quae si quis consideret & examinet

Cypriani locus quo Apologetici & Magdeburgenses potissimum nituntur per frustra discerptam, primū integer recitatur, deinde falsus contra eos explicatur.

Ministri à Diabolo subornati.

De vnitatem Ecclesiae.

net, tractatu longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram edificabo Ecclesiam meam, & portae inferorum non vincunt eam. Tibi dabo clauis regni caelorum, & quae ligaueris super terram, erunt ligatae & in caelis: & quaecunque solueris super terram, erunt soluta & in caelis. Et eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oves meas. Super illum vnum edificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me pater, & ego mitto vos; accipite spiritum sanctum: Si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifestaret, vnam Cathedrā constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant vtiq; & ceteri Apostoli, quod fuit & Petrus, pari consortio praediti, & honoris, & potestatis; sed exordium ab vnitatem proficitur, et primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia & Cathedra vna monstretur. Et mox; Quam vnitatem firmiter tenere et vindicare debemus, maxime Episcopi, qui in Ecclesia praesidemus; vt Episcopatum quoque ipsum vnum atque indiuisum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat; nemo fidei veritatem perfida prauaricatione corrumpat. Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Ecclesia vna est, quae in multitudinem latius incremento fecunditatis extenditur: quo modo solis multi radij, sed lumen vnum: & rami arboris multi, sed arbor vna tenaci radice fundata. Et cum de fonte vno plurimi riuus defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiae largitate; vnitatis tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitatis non capit. Ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit. A fonte precide riuum, precisus arefcet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbiq; diffunditur, nec vnitatis corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vberitatis extendit: profluentes largiter riuos latius expandit; vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater fecunditatis successi-

Ecclesia super vna Petrum edificata.

Primatus Petro datur.

Episcopatus vnus. Ecclesia vna.

Claves aliter
promissæ & re-
presentate Pe-
tro, quâ ceteris
Apostolis.

Diffinitio cõdi-
cio Petri & a-
liorû Apostolo-
rum.

Promissio Chri-
sti plenior fa-
cta Petro, quâ
aliis Apostolis.

Portæ inferorû
hereses.

Quæ sint à
Christo omni-
bus promissæ
Apostolis colla-
ta.

Quid soli Petro
tributû, cuius
merito preses
fuerit & pastor
vniuersi gregis
Christi, et per-
inde Apostolo-
rum.

bus copiosè. Obseruat hic Cyprianus ex Euangelio varias clauium tum promissiones, tum representationes, alteras ad Petrum & reliquos Apostolos promiscue; alteras ad Petrum solum pertinentes. Communes illæ promissiones sunt apud Matthæum, Marcum, Ioannem. Peculiares Petro factæ apud Matthæum & Ioannem. Quas si diligenter vel ex Cypriano, vel ex Euangelio consideres; videbis conditionem Petri à reliquorum Apostolorum longe seiunctam, non ob ea solum Christi verba, quibus dixit: *Petre orauit pro te, ne fides tua deficiat, & tu conuersus, confirma fratres tuos, & de didrachmate soluendo: solve, inquit, pro me & te; & similia.* (quæ absque dubio principatum quendam Petri demonstrat): sed ob ea potissimum, quæ hic Cyprianus magno compendio perstringit. Plenior est enim Christi & promissio, & representatio, quæ Petro facta est: promissio quidem, non tantum quod soli Petro dictum sit: *Quæcumque solueris, aut ligaris in celis* (quæ vox singulari munero concepta est, cum ad omnes promiscue Apostolos loqueretur, quod diligenter notauit Origenes) sed quod soli Petro dictum sit à Christo, se Ecclesiâ suâ super eum edificaturum, aduersus quâ portæ inferorû nihil valerent. Quas portas antiqui patres hæreses appellant. Iam Apostolis ligandi & soluendi potestas promissa est, Petro soli cælorum, quæ latius patent, claves. Videamus iam, quibus verbis vel erga Apostolos, vel erga Petrum solum usus sit Christus; cum hanc suam promissionem post resurrectionem ad rem conferret. Petro quidem & reliquis Apostolis, miracula edendi, doctrinam Christianam per totum orbem propagandi; remittendi & retinendi peccata, & sacerdotij quoque ordinandi potestatem dedit. Atque hic quidem, ut Cyprianus ait, omnes Apostoli pares sunt. Sed nulli nisi soli Petro agnos & oues pascendi (quibus verbis totus Christi grex Petro creditus est, idque præsentibus ipsis Apostolis) potestatem dedit. Quæ vox non solum doccèdi, quod commune

Matth. 16.
Marc. 16.
Ioan. 20.
Matth. 16.
& Ioan. 21.

Luc. 22.

Tractatu sine
homil. 6.
in Matthæum.

Epiphanius
in Anchora
to.

erat

erat omnibus Apostolis munus, sed regendi atque gubernandi auctoritatem complectitur. Ut quemadmodum Apostolis reliquos, ita ipsos Petro, tanquam primo secundu se Ecclesiæ præfidi, Christus subiecerit. Nisi forte ipsos neque inter agnos, neque oues Christi (quæ voces totum gregem indicant) recenseas. Et hoc est, quod alibi Cyprianus adfirmat, ut diximus; Petrum à Christo primum electum, & quod hic adijcit: *Vnitatis originem ab vno incipientem suâ auctoritate disposuit.* Et ne somnies Christum esse illum vnum (quanquam ille angularis sit lapis, & per se id habeat, quod Petrus ipsius beneficio) mox addit: *hoc erant vtiq; & ceteri Apostoli, quod Petrus.* Quibus verbis ne videretur prærogatiuam omnem Petro denegare; hæc ibi statim adiungit: *sed exordium ab vnitatis proficiscitur, & primatus Petro datur.* Est itaque Christus summus pastor, & summum Ecclesiæ suæ caput. Sed quemadmodum Christus est, qui solus baptizat, solus remittit peccata, solus est sacerdos, cuius virtute corpus suum in altari consecratur & offertur; & ea tamen omnia per suos aspectabiles ministros, non aspectabili modo, operatur: ita licet solus hanc Ecclesiâ apparente forma constantem, ipse ab omni oculorum sensu remotus gubernet; per ministros tamen oculis subiectos eam gubernat. Quibus omnibus Petrum, Petrique successores præfecit. Quam Petri prærogatiuam non euerit; quod reliqui Apostoli, eodem honoris & potestatis consortio præditi erant: cum Apostolis cetera paribus, solus Petrus, ut totius Ecclesiæ caput, quod nisi vnum esse potest, præficeretur. Quod Cyprianus his ibi verbis aperte indicat: *sed exordium ab vnitatis proficiscitur, et primatus Petro datur, ut vna Christi Ecclesia, et cathedra vna monstratur.* Quam Cypriani sententiam aliis verbis extulit Anacleus Romanus Pontifex. Nam & inter Apostolos, inquit, fuit discretio potestatis licet omnes essent Apostoli: Petro tamen à Domino est concessum, & ipsi inter se id ipsum valuerunt, ut reliquis omnibus præfesset Apostolis, & Cephas

Vnitatis origo
ab vno Petro
incipiens Christi
auctoritate
instiuta.

Christus sum-
mus pastor, ca-
putq; Ecclesiæ:
& sub Christo
ex Christi in-
stitutione Pe-
trus.

Apostoli pari
consortio honoris
& potestatis li-
cet dicatur præ-
fidi; Petrus ta-
mē Apostolorū
princeps fuit.

Anacle. Epi.
3. & Distin-
ctio. 22. c. 2

Ab Anacleto
Cypriani senten-
tia aliis ver-
bis expressa.

Cephas, id est, caput & principium teneret Apostolatus. Qui eandem formam suis successoribus, & reliqui Apostoli Episcopis, tenendam tradiderunt. Sed quoniam noui isti censores, has & huiusmodi Decretales Romanorum Pontificum Epistolas, subornatas & suppositicias clamitant; adhibeamus sanctissimi & doctissimi illius Episcopi Leonis, quod eius esse isti negare non possunt, testimonium. Huius, inquit, muneris sacramentum ita Dominus ad omnium, Apostolorum officium pertinere voluit; ut in beatissimo Petro, Apostolorum omnium summo, principaliter collocaret; ut ab ipso, quasi à quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, ut exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Idem præterea; De toto, inquit, mundo Petrus eligitur, qui & vniuersarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesie partibus præponatur; ut quamuis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multique pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos & principaliter regit Christus. Et rursus: Primus est, inquit, in confessione Domini, qui primus est in Apostolica dignitate. Deinde paullo post addit: propter quod dicitur beatissimo Petro; tibi dabo clauas regni calorum &c. Transiit quidem in alios Apostolos vis potestatis istius, & ad omnes Ecclesie principes decreti huius constitutio commeauit; sed non frustra vni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesie rectoribus Petri forma præponitur. Et ad Anastasium Episcopum Theffalonicensem: Quoniam sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiã ego dilectioni tuæ, priorum sequutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi; ut curã, quam vniuersis Ecclesijs principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostre mansuetudinis effectus, adiuuares. Et postea: Nec enim poterit vnitatis nostre firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit: quia sicut in vno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem, alter alterius membra. Hæc connexio totius quidem corporis vniuersitatem requirit, sed præcipue

Leonis primi testimonium de primatu Petri; quibus sententia Cypriani explicatur.

Petrus Apostolorum omnium summus.

Petrus primus in dignitate Apostolatus.

Leo Epi. 89. ad Viennenses.

Sermone 3. in vniuersario.

Epi. 84. c. xi.

pue exigat concordiam Sacerdotum. Quibus cum sit dignitas communis, non est tamen ordo generalis: quoniam & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris fuit quedam discretio potestatis: & cum omnium par esset electio; vni tamen datum est, ut ceteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio: & magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus: quidam in maioribus urbibus constituti, sollicitudinem susciperent ampliore, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesie cura conflueret, et nihil vsquam à suo capite dissideret. Hæc Leo luculentus Cypriani quasi interpres. Cum quo nos capite & Ecclesie origine Cyprianus, ut coniunctos in fide & vnitatem sensus teneamus sollicitè, tota hac pulcherrima de vnitatem oratione, idque eleganti à rebus naturalibus, sole, arbore, atque fonte ducta similitudine hortatur. Neque ista solum; sed & reliqua omnia rerum terrestrium, & celestium exempla, ad vnam quandam in vniuersis rebus originem, principatumque nos deducunt. In homine certe, quem μικρόν κόσμον appellant, omnia corporis membra ad vnum capitis imperium reguntur. Et eam demum optime constitutam rempub. philosophi definiunt, quæ ab vno principe administratur. Vnde & Homerus, ἐν ἀγαθὸν πολυκρανία, εἰς κόρανος ἔστω. Et eo demum tempore Christus nasci dignatus est; quo, vnius folius imperio Romanus orbis gubernabatur. Si diuinitatis philosophis veterum Iudæorum rempublicam à Deo institutam consideremus, quæ sine controuersia typus nostræ fuit; vnus Pontifex ceteris omnibus Sacerdotibus præerat, cui non paruissimum capitale fuit. Si inferiora ista nihil nos moueant; quid dicemus ad primum illud, ut philosophi appellant, mobile, quod suo cursu solem, lunam, stellasque secum trahit? Id denique in rebus naturalibus verissimum esse constat, ut quo quidque superius, & eminentius sit, eo magis ad hanc vnitatem tendat: ut recte Cyprianus Episco-

inter Apostolos in similitudine honoris, fuit discretio potestatis.

In vna Petri sede de vniuersalis Ecclesie cura.

Omnia in verum vniuersitate nos admonent vnus principatus.

Corpus humanum.

Respub. quæ optima.

Natiuitas Christi.

Iudeorum respub.

Corpora celestia.

Aristot. 7. ethic. & 12. metaph.

Deut. 17.

Aristot. 8. phys.

Vnus cur in
tota Ecclesia
Episcopatus.

Episcopatum (quo in Ecclesia Christi nihil est maius, aut augustius) nunc esse in tota Ecclesia propter unitatem Apostolicæ cathedræ adfirmari. Sed altius adhuc erigamur. Inter tot Angelorum millia, singuli suos ordines, & singuli ordines suos principes habent. Atque ita tandem omnia, & cælestia, & terrestria ad unum in cælis principem & Deum reuocantur. Quid ergo? cum omnia in hac vniuersitate rerum, siue in cælo, siue in terra ad originem & caput quoddam redigantur; solam Christi Ecclesiam, quam suo sanguine expiauit, & quam optimo & pulcherrimo ordine constat esse dispositam, tanti boni expertem, & ἀκεφαλον faciemus? Et cum singulæ familiæ suos dominos, singulæ respublicæ suos reges; singulæ dioceses suos habeant Episcopos; tota Ecclesia suo in terris capite carebit? Vbi est ergo illud in Ecclesia vel philosophis tam tritum: bonum commune & late patens, præstantius & diuinius esse, quam quod in arctum, angustumque concluditur? Solem, solem certe mundo potius, quam hunc tam pulchrum & necessarium ordinem Ecclesiæ eripi patiemur; quo omnia gradatim & ordinatim ad Petri in terris cathedram, tum ad Christum ipsum, & Deum denique patrem, tam in terris quam in cælis summum principem decurrunt. Quæ unitatis ordinem in Ecclesia expressisse videtur sanctissimus Christi Martyr, Ignatius; dum ita scribit: *Principes obedite Cesari; milites principibus; Diaconi Presbyteris sacrorum prefectis: Presbyteri, Diaconi, & reliquus Clerus una cum omni populo, & militibus, & principibus, & Cesare, Episcopo; Episcopus Christo, sicut Christus Patri; & ita unitas per omnia seruetur.* Absit vero ut vel alios patres, vel Cyprianum certe, tanti & tam speciosi boni perturbatorem faciamus.

Cum in vnoquoque genere rerum sit aliquid primum, & præcipuum; absurdum est statuere corpus Christi Ecclesiasticum truncum, & ἀκεφαλον.

Ordo unitatis Ecclesiasticæ.

D. Thom. 3. part. summe q. 188. artic. 1.

Epist. ad Phileadelphenses.

Apolo-

Apologetici suis ipsorum armis, quæ ex Cypriano contra summum Pontificis auctoritatem emendicantur, prosternuntur. Vera Cypriani, Irenæi, & Optati sententia de Petri & Romane sedis principatu explicatur. Ad quam elucidandam sceleratæ Magdeburgensium deteguntur imposturæ; malitiosæ et ineptæ conuellantur interpretationes. Ambrosij, Hieronymi, Arnobij, Epiphani, Victoris, Liberati testimonia quædam de primatu Petri proferuntur. Constantini factum in iudicio Miltiadis contra Donatistas expenditur: & discrimen civilis & Ecclesiastici principatus indicatur.

CAP. XXI. CRITOBVLVS.

Ergo tam graue crimen non ausim tanto Martyri intentare; nec Magdeburgenses, aut Apologetici quicquam huiusmodi disertis verbis Cypriano obiciunt, licet ex eius sententia doceant, omnes Apostolos Petro fuisse æquales. Quod quia ego Cyprianum vere sentire puto, & tu ex eo consequi vis Ecclesiasticæ unitatis perturbacionem; libenter essem auditorus, qua ratione Cyprianus noxæ eximat. IREN. Eum Magdeburgenses & Apologetici licet tacite & obliquo ductu, reum tamen huius criminis fecerunt. A qua istorum cõminatione Cyprianum longissime abesse, vel hic solus locus, vnde isti se munire volunt, aperte ostendit. Qui præter cætera, omnia schismata, omnes hæreses hinc nasci demonstrat, quod ad veritatis originem, ad caput non reditur, & cælestis magistri præcepta non seruantur. Quæ sit illa veritatis origo, quod caput, quæ cælestis magistri doctrina; mox explicat; ut Christo videlicet credamus in iis, quæ Petro promisit; quod super eum esset Ecclesiam ædificaturus, aduersus quam inferorum portæ non prævalerent; quodque ei oues suas pascendas crediturus esset: ut denique credamus vnã Ecclesiam, quæ ab vno pastore Petro regitur; à quo Ecclesiæ suæ unitatem Christus incipere voluit. Quemadmodum enim ab initio Deus ad propagandam hominum societatem,

Apologetici & Magdeburgenses Cypriani testimonio ad perturbandum ordinem Ecclesiæ contra ipsius verba & verborum sensum.

Hæreses & schismata vnde oriuntur.

Quæ sit veritatis origo, quod caput, quæ cælestis magistri doctrina, apud Cyprianum.

Augustinus.

dam Ecclesie suae, vt ait Augustinus, vnitatem) ita ad eandem vnitatem non modo significandam per Petrum, sed in eo, vt in capite, à reliquis membris seruandam; vnum toti Ecclesie, atque adeo ipsis Apostolis, alioqui paribus, vel ipso Cypriano teste, prapofuit. Quare miror auctos Apologeticos, has Cypriani auctoritates, à quibus profus euertuntur, pro se proferre; aut iubere Papam redire in gratiam cum Deo, & Euangelio; quasi ex hoc principatu, quæ ex Euangelio sibi vendicat, à Deo diffideat; cum Cyprianus aperte fateatur eos à Deo & Ecclesia alienos, qui hoc caput non quærunt. Aut quæ fronte pacem crepant; qui pacis ipsius fontem, Petri videlicet Cathedram, vnitatis originem obruunt. Aut quo modo tam studiose vnâ illam ex diuersis libris Cypriani sententiam consarcinarunt, vt seipfos elidant? Neque enim in Papam, sed in ipsos appositissime, ea Cypriani vox congruit: *Non pax ea est, sed bellum, non Ecclesie iungitur, qui ab Euangelio separatur.* In ipsos enim & reliquos Euangelicos, qui exomologesin iustamque pro peccatis pœnitentiam sustulerunt, ea Cypriani sententia, nõ minus quàm aduersus illius temporis schismaticos torquetur. *Contra Euangelij, inquit, vigorem, contra Domini ac Dei vocem temeritate quorundam laxatis incautis communicatio. Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Non quærunt sanitatis patientiam, nec veram de satisfactione medicinam. Pœnitentia de peccatoribus exclusa est; grauissimi extremique delicti memoria sublata est. Et mox: Ante expiata delicta, ante exomologesin factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificio et manu Sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini, & minantis, pacem putant esse, quam quidem verbis fallacibus vindicant. Non est pax illa, sed bellum, nec Ecclesie iungitur, qui ab Euangelio separatur.* An non Lutheri & Apologeticorum Ecclesiam graphice hic Cyprianus describit? Nisi quod isti illis schismaticis sint eò deteriores, quod & sacrificium quoque sustulerint. Quare Cyprianum mihi videntur non ob aliud nominasse; quàm vt se suam-

De ciui. Dei li. 22. c. 17.

Prima enim pars ex li. de vnit. Eccl. scilicet: secunda ex orat. de laps.

Apologetici suis ex Cypriano te- bus confodiuntur

Exomologesin.

Ecclesie Apologeticorum in Anglia et aliorum vbiq; Euangelicorum graphice ex Cypriano descriptio.

Apologetici & alij hodie Euangelici deteriores schismaticis

suamque doctrinam orbi palam traducant. Si enim Cyprianum non deformatum & mutilatum, sed integrum protulissent; ipsi se & suum hoc nouum Euangelium, quod per Cyprianum statuere & stabilire conati sunt, statim euertissent. Quanquam vel ex vna Cypriani sententia se plane prosternunt; quæ ille (vt dixi) docet, hinc potissimum schismata & hæreses excitari, quod ad caput & originem Ecclesie non reditur. Quam sententiam Hieronymus aliis postea verbis ad hunc modum reddidit: *Salus, inquit, Ecclesie in summi Sacerdotis dignitate pendet. Cui si non exors quedam ab omnibus, & eminent detur potestas, tot in Ecclesiis efficiuntur schismata, quot Sacerdotes.* Vnde cum iam Apologetici totius suæ miserie, & mali, schismatum videlicet & hæreseon, quæ tam late in Anglia hodie (cuius sine gemitu & lacrymis meminisse non possum) dominantur, fontem vitro aperuerint; necesse habent, nisi pro deploratis apud Deum & homines haberi velint; ad caput, quod primum sub Henrico octauo iniuste abiecerunt; & ad quod sub regina postea sanctissimæ memoriæ Maria, summa Dei & piorum omnium voluntate, summoque totius Angliæ bono, honorifica Romam, vsque testandæ obedientie causâ, legatione missa rediere; quodque propter eum, quem sibi opinionis errore finxerunt, principatum, non sine leuitatis nota & perfidiæ infamia nuper rursus excussere; per salubrem pœnitentiam, vel ipso Cypriano admonente, reuerti. Neque sperent posse se diu, tam misere emendicatis à Cypriano sententiarum frustis, tamque peruerse contra illius mentem detortis, orbi illudere. Simili quoque fraude, & Magdeburgen. hic lectores circumueniunt. Illi enim licet de vnitatem hac à Petro mentionem faciant, callide tamen id faciunt: quasi illa vnitas non in Petro, vt capite consistat, sed monstratur & significetur tantum. Atque ideo præcedentem illam clausulam; tamen vt vnitatem manifestaret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem suam auctoritate disposuit; Euan-

Origo schismatum & hæreseon vnde. Cyprianus.

Hieronymus.

Schismata & hæreses vnde in Angliana.

Magdeburgen- sum in vulpina fraus in Cypriani verbis partim malitiose interpretandu, partim per fide truncandis

Contra Lucifer. circa me dium.

Magdeburgen-
sum ex Cypri-
descriptio.

gelicorum more resciderunt. Quos in eadem Cyprianus oratione ita depingit: *Corruptores, inquit, Evangelij atque interpretes falsi, extrema ponunt, & superiora pratercunt, partim memores, & partim subdole corruptentes. Ut ipsi ab Ecclesia scissi sunt; ita capituli vnius sententiam scindunt. Nec erit iam difficile reliquis Magdeburgen. calumniis respondere: In quibus frigidissimum est illud illorum commentum; quo noua quadam à se, non à Cypriano petita interpretatione; Romanam Ecclesiam Petri Cathedralam, & principalem Ecclesiam, vnde Sacerdotalis vnitatis orta est, dici volunt; quia singularem quandam illa præ ceteris operam, in pace Ecclesiæ refarcienda, vnitatemque tuenda posuerit: Cum Cyprianus manifeste dicat; Christum Ecclesiam super Petrum fundasse; & cum primum elegisse; & ab eo vno, vnitatem Ecclesiæ suæ auctoritate disposuisse. Quanquam hæc Cypriani auctoritas Magd. vel inuitis id expressit, quod aliàs negant: quippe qui Romanos Pontifices aliàs vt negligentes, & oscitantes reprehendere solent. Quare eo illam sensu Cyprianus principalem Ecclesiam; quo eam Catholicæ Ecclesiæ radicem & matricem, quo caput, quo originem appellat: id est, non propter litteras illas communicatorias, sed quia in ea Christus Petrum, vnitatis originem, constituerit. Atque ideo, qui cum ea sede communicabant; cum Catholica semper Ecclesia communicasse; & qui cū Catholica Ecclesia communicabant, cum ea semper comunicasse dicebantur. Atque hac ratione, non ea quæ fingunt Magd. vnum altare, vnu Sacerdotium, vnus Episcopus, vna deniq; Ecclesia dicitur. Non negamus vnitatem in doctrinæ quoque cōsensu, & illis cōmunicatoriis litteris cōsistere; sed hæc tenus, quatenus omnia ad primam illam originem, quod necessesse est, referantur. Alioqui ingēs ille tot Episcoporum in Ariana fide olim cōsensu Ecclesiā Catholicā constituisset. Sed id nomen nunquam potuit obtinere; quia Romani Pontifices cum illis nunquam cōmunicabant. Cum quibus*

Magdeburgen-
sū peruersaver-
borū Cypriani
interpretatio
ad imminuen-
dā Rom. sedis
auctoritatem.

Cyprianus suo
sensu dixerit,
Romanā Eccle-
siam esse Petri
Cathedralam, et
principalem Ec-
clesiā cōtra glof-
sima Magde-
burgensum.

cēt. 3. c. 7. p.
172. et Cēt.
2. c. 10. pag.
216.

qui rationes fidei coniunctas habebant Catholici; qui dissociatas, schismatici & hæretici semper sunt habiti. Ad hanc enim Ecclesiam, vt Irenæus scribit, propter potentiorum principalem, necesse est omnem conuenire Ecclesiam; hoc est, eos, qui sunt vnde cunq; fideles: in qua semper ab his quæ sunt vnde que seruata, est ea, quæ est ab Apostolis traditio: Vt vel hinc quod sensu eam principalem Ecclesiam Cyprianus vocet, facile contra Magdeburgensum somnia cōspiciatur. Quod cum illi viderent, miris eam sententiam modis versant. Primum enim nescio quam dubitationem lectoribus, quasi corrupta forent exemplaria, lubentes iniicerent: tum de consensu, in doctrina ab Apostolis tradita, loquutum eum aiunt. Quod fatemur: sed ita, vt ideo doctrinam illam fuisse Apostolicam prober, quod eam Romana semper sedes seruarit; & propterea ab aliis omnibus tenendam. Quare, cum ne hoc quidem illis effugium satis tutum videretur, pro præclara noui huius Centuriatus prærogatiua, totum hoc Irenæi dictum inter peculiare & incommodas illius sententias, erroresque constituunt. In quod tamen tolerabiliores aliis quibusdam Euangelicis videntur; qui id ita ab Irenæo scriptum existimant, quod Roma esset Romani Imperij sedes & domicilium. Quod perinde fere est, ac si iuberet Irenæus, homines idolis seruire; quia monarchæ Imperij illa tum colerent. Nec minus certe scita est Angli illius interpretatio, qui ex eo Petri loco: *regem honorificate*; quemlibet in sua republica, regem, Ecclesiæ quoque caput constituit. Cui Rhetori Nero, qui Romanis tum imperabat, multum debet. Nos vero ex Cypriano adfirmamus, Christum constituisse Petrum Ecclesiæ suæ caput; atque ideo ad Romanam eius sedem, tanquam ad originem & matricem ceteras Ecclesias concurrere debere. Quare illi se potissimum Cathedralæ consociari dicit Hieronymus. Et eius æqualis Ambrosius Damasum totius Ecclesiæ Dei rectorē, vt diximus, appellat; & cum Catholicis eos Episcopis communicare

Libr. 3. c. 3.

Cent. 2. c. 4.
pag. 64.

Cent. 2. c. 4.
p. 55. & 64

Andr. Smideli-
delin. contra
Hosiū indef.
Prolegomē.
Brentij.

2. Pet. 2.

Sampson de
primatu.

Ad Damas.
1. Tim. 3.
De obitu
Satyr.

Catholici qui
semper sint ha-
biti, qui hereti-
ci & schisma-
tici.

Irenæi de Ro-
mane sedis pri-
matu testimo-
nium.

Magdeburgen-
sū & Smideli-
ni varie artes
in eludenda po-
tius quam in-
terpretanda I-
renæi sententiā.

1.

2.

3.

4.

Angli cuiusdā
inepta interpre-
tatio in illa ver-
ba Petri: Regē
honorificate.

Hieronymus.

Ambrosius.

dicit, qui cum Ecclesia Romana communicant. In quem sensum Cyprianus *communione cum Cornelio, Catholice Ecclesie communionem appellat. Quod si adhuc aliquid scrupuli subesse videatur, quam interpretationem Cypriani verba habere debeant; eum facile omnem eximet Optatus, vnus ex antiquissimis, doctissimis, & sanctissimis Africæ Episcopis. Ex cuius ego te fontibus potius, quã ex Magd. lacunis, verum & germanũ Cypriani sensum haurire cuperem. Qui contra Donatistas scribens; Petro primo Cathedralis Episcopalis esse collatam, ait, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus; inde & Cephas appellatus est; in quo vno Cathedra vnitas ab omnibus seruetur; ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra singularem Cathedralis, alterã collocaret. Ergo Cathedra vnica, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus. Mox enumerat omnes Romanos Episcopos ad sua tẽpora, & inter eos Liberium. Ex qua eius sententia, & illud quod prius admonuimus; Liberium neutiquam fuisse Arianum: & illud potissimum, de qua agitur, intelligere licet, Cathedralis Petri & eius successorum, non exæquatam cum Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana sede, vt isti ex Nicænis canonibus falso contendunt; sed singularem fuisse, & vnica. Et ante Optatũ Arnobius, & ipse Afer, Petrum Episcoporum Episcopũ appellauit. Quibus sane verbis, nihil aliud significauit, quã totius eum orbis Episcopũ fuisse. Quam eius auctoritatem Magd. eludere conantur; quod Petrum, & non Romanos Episcopos ita nominet. Quasi vero Petrus nõ fuerit Romanus Episcopus, aut quasi eo defuncto, extincta fuerit simul tanta Romanæ sedis potestas. Quod si quicquã dubij de Arnobij sententia superesset; id certe omne Optatus luculẽter explicat; dum non modo Petrum Apostolorum omnium, atque ita ceterorum Episcoporum caput, sed & ipsam Romanam sedem, vnica & singularem constituit. Quod eius respon-*

Optati de principatu Petri te
stimonium.

Arnobius.

Lib. 2.

in Psal. 130

Cent. 4. c. 7
pag. 554.

Cent. 4. c. 7.
pag. 553.

In anchorato.
& 2. l. 59.
& 2. 2. 68.

Cent. 4. c. 7
pag. 554.

sum, ad illas etiam Magdeburgensium contra Epiphaniij sententiam calumnias conuellendas accommodamus, qua Petrum *primum Apostolorum* appellat. Quod Magdeburgenses personale Petri beneficium esse, nec personam eius egredi volunt. Quasi tota Ecclesia simul cum Petro interierit; aut hodie non habeat idem, quod habuit, Petro viuo, caput: aut quasi Petro hanc Christus propter se, & non propter Ecclesiam prærogatiuam dederit. Epiphanius certe *super Petrum Ecclesiam fundatam*, ait, *aduersus quam portæ inferorum*, id est, *hereses & heresiarchæ non prævalerent*. Quam totam eius sententiam isti lectori callidè eripiunt: & contendunt nullam habuisse in Ægypto auctoritatem Romanum Pontificem; quod Alexandrinus Episcopus, totius Ægypti, & finitimarum regionum fuerit administrator. Quod leuissimum sanè argumentum est: quo perinde probare poterunt Archiepiscopum non esse Episcopis, aut ipsum Alexandrinum Patriarcham Episcopis suis non fuisse superiorem: cum quilibet Episcopus totam suam diocesim gubernet. Vt enim hoc non efficit, quin Episcopi Archiepiscopo & Patriarchæ; ita multo minus, quin summo omnium Patriarchæ, id est, Romano Pontifici subsint. Cuius potestas vt in omnem, quacunque patet, Ecclesiam diffunditur; ita aliarum Ecclesiarum legitimam auctoritatem nihil imminuit: cum se Romanus Episcopus non, nisi ex euidenti & vrgenti causa, interponat. Sed vt ad Optatum redeam: iste sanè Optati locus Magdeburgenses tuos plurimum torquet: vt, quo modo se expediant, plane nescire videantur. Confugiunt tamen eò, vt asserant, Optatum nihil de Romanorum Pontificum in alias Ecclesias auctoritate, sed contra Donatistas de legitima ad ministerium ordinatione, & consensu in vera doctrina agere; quibus Donatistæ destituebantur. Appellare verò Siricium Romanum Pontificem, socium suum, & omnes Episcopos, principes atque apices.

Magdeburgensium in Optati sententia in epistolam glossema: & ex eodem ridicula contra primatum collectiones.

ces. Idem Optatus, & post eum Augustinus ostendit, post iudicium Miltiadis Papæ, Synhodom iussu Constantini Magni Arelatensem, & ipsum deinde Constantinum de eorum causa cognouisse. Sed quid quæso hic est, in quo

Quæ Optatus Donatistis obicit de illegitima Sacerdotij ordinatione & doctrinae consensu, in Magdeburgensibus etiã conuenire.

Siricius, Augustinus, & alij Ecclesie patres Magdeburgensibus tantũ non heretici.

Romana Cathedrala vnica, & singularis.

Magdeburgensium inepta ex Optato collectiones dissipantur.

iidem Magdeburgenses, & alij Euangelici non perinde euertuntur, atque ipsi Donatistæ? Quæ enim apud illos magis, quàm apud Donatistas legitima Sacerdotij ordinatio cernitur? Vbi est piorum in omni orbe, & Romani præsertim Episcopi cum illorum doctrina consensus? Quid itaque obiicit Donatistis Optatus, quod non æque in Euangelicos hodie quadret? Quo modo se excusare poterunt, qui altare contra altare, & alteram Cathedram cõtra singularem Cathedram collocasse videntur? quanquam & ipse etiam altaria demoliti sunt. In euertenda verò singulari, & vnica illa Cathedra omnes suos labores ponunt. Adeo autem Magdeburgenses Siricius socium suum esse nolunt; vt eum cum Augustino, Ambrosio, atque Hieronymo in Iouiniani sui gratiam inter hæreticos reiicere, parum vereantur. Si itaque de legitima ordinatione & doctrinæ solùm consensu agatur; quis non videt, non minus Magdeburgenses, quàm Donatistas percelli? Sed iam quàm ridiculum, & quàm ineptum est istud istorum commentum; nihil hic agi de reliqua Romani Pontificis in alios potestate. An qui caput fuit omnium Apostolorum, non fuit & reliquæ Ecclesie caput? An qui caput totius Ecclesie est, nullo in alias Ecclesias iure vtitur? Quorsum iam illæ voces spectant, quibus *singularem, & vnicam Cathedram Romæ* constituit? vnica certe est, quòd reliquæ omnes Ecclesie in eadem doctrinæ vnitatem cum hac Ecclesia cohærere debeant. Singularis verò propter principatum, què Christus Petro & successoribus eius dedit: quem propterea *solum* Optatus *claves accepisse* dicit. Nec quicquam Siricij potestati detrahit, quòd socium eum appellet Optatus. Fuit enim in doctrina, non dignitate socius. Quanquam vt & in dignitate

Cent. 4. c. 8. pa. 386. 387. 388.

Cent. 4. pag. 381.

**Lib. 1. contra Parmenian.*

rate socius dicatur, singularem eius dignitatem non tollit; neque æqualitatem constituit; vt iam ex Ambrosio & Hieronymo ostendimus. Alioqui si rem ipsam semper ex huiusmodi titulis, & appellationibus estimare velimus; erit iam non quilibet modo Episcopus, sed & quiuis è populo Imperator, perinde atque Constantinus Magnus; propterea quòd ille suis litteris Episcopos & populum, conferuos suos vocarit. Neque quicquam obstat, quòd Optatus Episcopos, principes, & apices appellet; ne vnus aliquis sit, qui inter eos emineat, & omnibus præsit. Sed nec Constantini factum summam illam Romani Pontificis ita auctoritatem imminuit; vt quicquam inde solidi argumenti duci debeat. Qui se non fuisse Episcoporum iudicem, plane professus est; vt iam demonstrauius: & quicquid ille fecit in hac Donatistarum causa, id eum importunis ipsorum clamoribus, tumultibus, querelis, precibus victum; & ingenti quodam tollendi schismatis & peruicaciæ hæreticorum contundendæ studio fecisse constat. Quòd verò post causam à Miltiade, aliis ei adiunctis, cognitam, rursus de eadem Arelatensis Synhodus cognorit; nihil illius dignitatem infringit; nisi prius constiterit id iuste factum fuisse: præsertim cum Augustinus scribat; Constantinum *Arelatense iudicium, aliorum scilicet Episcoporum dedisse, non quia iam necesse erat, sed Donatistarum peruersitatibus cedentem, & omni modo cupientem, tantam impudentiam cohibere.* Deinde verò non video, quid hoc de Romani Pontificis iurisdictione deroget, si ipse paci Ecclesiasticæ consultum cupiens, aliquid de suo iure ad tempus remittat; nec repugnet, quo minus ad eam, quam ipse de causa cognita tulit sententiam, Synhodi examen & iudicium accedat. Quanquam nec hoc Constantini extraordinarium factum ad exemplum trahendum est; quemadmodum nec illud, quòd ipse causæ cognitioni se interposuit. Quod Imperatorem propter eam, quam dixi, causam fecisse, certum est. Neque

Socrat. lib. 1. c. 7. & 9. & Tripar. hist. lib. 1. cap. 20.

Epist. 162.

Constantini factum in iudicio Miltiadis contra Donatistas expenditur.

Augustinus.

enim posse eum, qui sacris non sit initiatus, Ecclesiasticæ causæ esse iudicem, patres palam contestantur; id quod iam recensuimus. Nec id vel ipse Constantinus ignorauit; cum indignabundus post sententiam à Miltiade latam Donatistis rescripserit: *ò rabida furoris audacia! & rursus; petitis à me in seculo iudicium; cum ego ipse Christi iudicium expectem;* & veniam illius facti sui ab Episcopis petendam censuerit. Præterea, quod ad hanc historiam iudicij inter Cæcilianum & Donatum pertinet; illud imprimis animaduertendum cenfeo, non Cæcilianum Catholicum, licet in Synhodo quadam Carthaginensi inique damnatum, cum absens esset; sed Donatistas hæreticos causam ad Constantinum retulisse. Quod cum odiose, & præter consuetudinem Ecclesiæ fecissent, in Cæcilianum, quo inuidiam ei conflarent, hoc factum transferre impudenter conati sunt; vt ex libello illorum, quæ Optatus recitat, Imperatori oblato constat. Imperator verò causam, nec fori sui; nec iurisdictionis agnoscens, eam bis à se reiecit: primum ad Miltiadem & Episcopos Italiæ, quibus (quoniam Donatistæ id efflagitabant) aliquot Galliæ Antistites, & in iis Marinus Arelatenis, adiuncti sunt: deinde ad Concilium frequens Episcoporum, vt de multis causis Ecclesiasticis iudicaret, Arelati coactum. Quibus cum Donatistæ non acquiescerent, licet posterior causæ cognitio importunitati eorum extra ordinem fuisset concessa; Constantinus tandem quasi inuitus cognitionem suscepit, postea eius facti veniam, vt dixi, & testatur Augustinus, *à sanctis Antistitibus petiturus.* Hæc igitur historia, si omnes eius partes diligenter considerentur, nihil, vt vides, summum Pontificatum labefactat; licet præter Magdeburgenses Calvinus tuus eâ, tanquam præcipuo quodam ariete ad subuertendum æneum Pontificij apicis murum nitatur: sed quam in eo parum profecerit, & quanta perfidia in huius historiæ explicatione sit versatus; primò Franciscus Turrrianus, vir Græ-

Donatistarum
impudentia.

Turrrianus.

Athanas. in
Epist. ad solit.
tar. vit. agē.
Amb. lib. 5.
Epist. 32.

Optat. li. 1.
cōtra Parm.
Aug. Epist.
162.

Epist. 162.

1 li. 3. dog.
charact.

ce &

ce & Latine doctissimus; deinde ² Franciscus Balduinus iuris cognitione clarus; denique ³ Franciscus Horantius summus Theologus, diligenter & copiose declararūt. Habes itaque amplissimum ex ipsa Africa Cypriani interpretem, quid sibi velit; cum Romanam Ecclesiam principalem; cum radicem; cum matricem; cum vnitatis originem appellat; cum dicit *unum sacerdotium, unum in Catholica Ecclesia Episcopatum*; cum asserit inde schismata & hæreses oriri, quod vni Sacerdoti, tanquam Christo, ad tempus non pareatur: *vnam esse Cathedram Petri, quæ et prima; unum sacerdotium; unum Episcopatum* propter vnitatem totius cum sua origine: & huius Episcopatus quemlibet Episcopum *in solidum partem tenere.* Neque enim, vt Hieronymus ait, vel Eugubinus vel Rhegiensis Episcopus, minus est Episcopus, quàm Romanus, *eiusdem omnes sacerdotij, eiusdem meriti*: totus tamen hic Episcopatus vnus est, quamdiu cum suo capite & origine cohæret. Alioqui nulla est vnitas, sed ea prorsus intercidit; vt ramus ab arbore fractus non germinat; & riuus à fonte præcisus arefcit. Ecclesia, inquit Cyprianus, *vnæ est, quæ vnæ intus esse & foris non potest. Nam si apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit. Quod si apud Cornelium fuit, qui Episcopo Fabiano legitima ordinatione successit; Nouatianus in Ecclesia non est.* Quam isti sententiam Cypriani, licet cum Irenæo, Optato, Augustino, & alijs patribus communem, tanquam falsam reijciunt; propterea quod ipsi, & Apologetici, alijque Lutheri & Zuinglij discipuli, radices & origines legitimæ successionis in Ecclesia sua nullas ostendere possint. Et Apologetici, manentibus veris pastoribus in Ecclesia Dei succedanea ordinatione præsentibus, nemini (vt olim Nouatianus) succedentes, à seipsis incepterunt. Nulla certe res Euangelicos magis pungit & lancinat; quàm illa Catholicorum interrogatio, qua ab eis postulatur, vt Ecclesiarum suarum Apostolicam & continuaram successionem explicent. Cum enim vitio creati sint vniuersi, imo ipsi

Balduinus.

Horantius.

Hieronymus.

Cyprianus.

Magdeburgenses Apologetici, & alij hodie Euangelici nullas possunt ostendere radices & origines legitimæ successionis in Ecclesia sua.

Pofiaci conuentus.

Magdeburgenſi inconfantia.

Magdeburgenſi in Cyprianum calumnia diffipatur.

Cum Romana eſt alie Eccleſie coniuſta.

ipſi ſe adoptarint; de ſucceſſione ſua interrogati, nullo ſe modo expedire poſſunt: adeo vt in celeberrimo illo nuper Poſiaco conuentu, hic quaſi ore obſtructo plane obmutuerint. Sed nos explorete cognitam habemus, & expedite proferimus; Catholica noſtra Eccleſie originem & ad hæc tempora nunquam interturbatam ſucceſſionem agnoſcimus, & vnitatem in doctrinae conſenſu; ſed eo conſenſu, qui cum radice & matrice hac coniunctus vnitatem Eccleſie Catholicae efficit. Atque eo ſenſu Romanam Eccleſiam Cyprianus *radicem & matricem* appellat; quantumuis iſti hic calide aliò hæc verba deriuare conantur. In quibus ego ſane confutandis ſine cauſa tam multus ſum; eum ipſi, vt ego nihil eos impellam, turpiter per ſe concidant. Audi enim iam ipſos, contra ſe ſententiam hiſ alibi verbis pronunciantes: *Libro*, inquit, *quarto, Epiftola octaua nominatim ait, idque ſine vlllo fundamento ſacrae Scripturae Romanam Eccleſiam ab omnibus alijs pro matrice & radice Catholicae Eccleſie agnoſcendam. Quis feret iſtorum Theologorum tantam inconfantiam? Alibi fatentur ſed falſo, Cyprianum hanc vnitatis matricem & radicem, mutuam communicationem per communicatorias litteras; alibi vero, quod res eſt, ipſam Romanam Eccleſiam appellare. Quod cum negare non poſſunt, ex noua iſta quaſi de cælo nuper auctoritate delapſa, magno ſupercilio, ſine ſcripturae fundamento, id ita à Cypriano dici nugantur: cum diſerte ille adfirmet hanc vnitatis originem à Petro incipientem Chriſtum ſua auctoritate conſtituiſſe; & ex ſcripturis ſacris probationes, quibus Petrum Eccleſie vniuerſae præfectum docet, deſumat. Neque vt iſti inepte arguantur; ideo Romanam ſedem primam dicimus, quia alia Eccleſia cum ea conſociatur; ſed ideo alias ei coherere, quia ipſa à Chriſto prima ſit conſtituta; ne alioqui ab ea diſſidentes, inter ſchiſmaticos reicerentur: vt fruſtra hunc primatum in Cyprianum quoque deriuare conentur; quod vniuerſi per*

Beza.

Cent. 3. c. 4. pag. 85.

per orbem Epifcopi cum eo coniungereintur. Quod ideo ille dixit, quia ipſe cum Romana fede conſociatus erat; cum qua & reliqui omnes Catholici per orbem Epifcopi copulati fuerant. Quam Cypriani coniunctionem non reſcudit illud illius cum Stephano diſſidium; quoniam, vt oſtendi, in communionem ſemper Romanae Eccleſiae manſit; neque pacem cum ea abruptit, vt Nouatianus & alij hæretici. Nec negamus Cyprianum ſentire, vnum debere eſſe in vna Eccleſia Epifcopum; & proinde Cornelio ſemel legitime ordinato, Nouatianum fruſtra ſibi Romanum Epifcopatum vindicare conatum. Sed ſciendum, reſuſcitatum ab Epifcopatu Nouatianum, ſchiſma primum ab Eccleſia feciſſe, dum nollet cum Cornelio & ei coherentibus communicare; & quia ſchiſma, vt recte excitatum videatur, ſolet hæreſim parere, mox & hæreſim excitaffe; qua docebat cum lapſis non communicandum; atque ideo ſe Cornelij & aliorum, qui lapſos reciperent, communionem ac ſocietatem refugere. Quatenus itaque ſeoriſim communicabat, ſchiſmaticus; quatenus nouum illud dogma commētus eſt, hæreticus fuit. Vtraque vero, id eſt, tam ſchiſmata, quàm hæreſes hinc naſci fatetur Cyprianus; quod *vnus in Eccleſia ad tempus Saacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti non cogitatur; quodque ei vniuerſa fraternitas non obtemperat; quod caput non quaeritur; quod vt à Petro inciperet, Chriſtus ſua auctoritate diſpoſuit. propter quam cum Petro vnitatem vnus ſit Epifcopatus, vna denique Eccleſia.* Vnde iam nihil Decretales Epiftolae (quas iſti tanto contemptu ſaſtidiunt) conſtituiſſe videntur; quod vel à reliquorum patrum, vel ab ipſius Cypriani ſententia ſit alienum. Et iam Magdeburgenſes, non illo modo, quos diximus eos reieciſſe, vt turpes aſſentatores: ſed & ipſa Africae lumina (cuius patres in hac cauſa poſtiſſimum ſuſpicere videri volunt) vt Gnatonica Romani Pontificis mancipia repudient: Auguſtinum inquam, Optatum, Tertullianum, atque adeo ipſum Cyprianum: Quæ

Explicatio verborum Cypriani.

Nouatianus quatenus hereticus, quatenus ſchiſmaticus.

Schiſmatum et hereseo origo.

Li. I. Epi. 3.

Decretales Epiftolae conſentiant cū doctrina patrum.

In Victorē
Magdeburgen-
sū calumnia.

Ex Liberato in-
signe de Roma.
Pontificis am-
plitudinē testi-
monium.

Origo dissimi-
lis Pontificis et
civilis auctori-
tatis.

Potestas summi
Pontificis diu-
ini instituta.

Quæ nota nō minus in eos cadit, quàm in Victorē pium illum, & doctum in Africa paullo post Augustini tempo-
ra Episcopum, & confessorem. Quem isti assentatorē faciunt, quòd Romanam Ecclesiam omnium aliarum caput, & in rebus religionis controuersis constituendis, eius potissimum sedis auctoritatem spectandam scripserat. Liberatum quoque, si velint, Carthaginensem illum Diaconum inter fordidos hos adultores reponant, qui de Siluerio Pontifice verba Episcopi Pataræ ad Imperatorē referens, hoc discrimē inter reges & Romanos Pontifices ponit, vt multos esse dicat in hoc mundo reges, et non esse unū, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius à sua sede expulsus. Quæ apud Liberatū sententia vt est per se insignis & illustis, ita multo illustrior redditur, si quis originem ipsam Pontificalis auctoritatis consideret; quātoque discrimine illa à reliquis mundi magistratibus fecernatur. Ciuilis enim omnis potestas à voluntate atque consensu liberæ multitudinis, quæ cōmunibus suffragiis quosdā sibi homines virtutis laude claros præfecit, orta est: vt nō sit mirū si totius quoque multitudinis in suos principes super sit aliqua auctoritas. Quā illi certe ampliorē non habet, quā quæ à multitudine delata est. Sed lōge aliud est in Pōtificia hac auctoritate, quæ nō à multitudinis primū cōsensu atq; suffragiis, sed à Christo ipso instituta & disposita est. Hactenus vero hodie homines interueniūt, seq; interponūt, vt suis eum nobis suffragiis designēt, qui tantam auctoritatem diuinitus ordinatam exercent. Ipsa vero huius amplitudinis origo à Christi ipsius ordinatione, cum Petro diceret: *Pasce oues meas*, profluxit. Quæ ratio fecit, vt minor & angustior sit Ecclesie, atque adeo œcumenici Concilij auctoritas, quàm Pontificis: neque vlla sit in Pontificem rite ordinatum Ecclesie potestas: neque possit errare Pontifex in rebus Ecclesie definiendis propter Christi promissum; quod portæ inferorum nihil valerent aduersus Ecclesiam super Petrum fundatam.

Cent. 5. c. 7
pag. 774.

In Brenia-
rio cap. 22.

Iod. 20.

Respon-

Respondetur ad Magdeburgensium, & Apologeticorum in Anglia calumnias, quas ex ficta Vldarici Epistola de miserabili quadam infantum cæde, ad inuidiam cælibatus proferrunt.

CAP. XXII. CRITOBVLVS.

EIVS MODI tu mihi hodie non aliorum modo patrum, sed & ipsorum Africanorum Liberati, Victoris, Augustini, Optati, Tertulliani, atque ipsius etiam Cypriani sententias proposuisti, vt sexta illa tam celebris apud nostros Carthaginensis Synodus, & nostrorum omnis de corruptis Nicænis canonibus, tanta contentio parum me moueat. Verum enimvero Augustanus noster Episcopus te ita implicatū, puto, habet, vt nunquam temere commode explicare valeas. Cuius tragica historia ostendit, ex vestro cælibatu incredibilem vitæ ac morum impuritatem, ac horrenda flagitia consecuta. Dic igitur, quid de ea sentias. IREN. Nihil ego de ea sentio, nisi vt dignum est. CRIT. Gaudeo certe, vel hic te assensorem habere. IREN. Mane vir bone, ne nimium properes; neque frustra inani gaudio te laces. CRIT. Quid istuc est? IREN. Ego certe de ea nihil, nisi quod dignum est, censeo; vt de reliquis etiam Apologeticorum tuorum de cælibatu testimoniis. Qualia si vel vnus aliquis forte Catholicus, ex vestrorum sectariorum libris, tam falso protulisset, omnium sibilis explodendum eum censere-tis. Nunc vero auctorum numerus, dignitatis eorum, ac doctrinæ, (quibus sibi nimium placent) opinio, nonne in illis hoc crimen mirum in modum exaggerant? Quam enim turpe, tot Argos, Chryostomi, qui fatetur morem, quo mariti ab initio in Episcopos asciscabantur, suo iā tēpore sublatū; Sozomeni de Spiridione; Nazianeni de patre suo testimoniis, quæ nusq; extāt (quæ si dixissent, & patribus, & Paulo, & sibi ipsi aduersaretur) ad Sacerdotū scortationes stabiliedas, sine vilo pudore abuti? Quā flagitiosa illa vox, qua legē de cælibatu doctrinā Dæmoniorū appellat?

Chryst. ho
mil. 2. in
Iob.

Apolog. Angli.

lant? Quid stultius & impudentius, quam Aeneæ Pij, nec ætate adhuc fatis, nec rerum Ecclesiasticarum vfu confirmati dictum arripere? eundem ætate & iudicio prouectum contemnere? Exciderant ei nescio quæ, contra Eugenium Pontificem, quæ postea maturiore ætate atq; consilio reuocauit. Quanquam boni isti viri, qui ante aliquot annos Basilæ eius opera impressere, & illius contra Eugenium scripta admirandis annotationibus, non dicam illustrarunt, sed ex prauis deteriora reddiderunt; miro artificio ad marginem aspergentes, quæ ex contextu nunquam colligentur, hanc eius, qua se apud Eugenium purgauit orationem, suo more supprimunt; & cum ad multos alios, tum ad euidetem illius errorem conuiuent (nisi forte non viderint) quo ille quandam Constantinopolitanam Synhodum inter eas ponit, quas Gregorius primus, vt quatuor Euangelia, exosculatur; quæ tamen habita est post mortem Gregorij ducentis quinquaginta & amplius annis. At certe, quicquid dixit Pius; nec dixit, nec sensit, licere Sacerdoti matrimoniû contrahere; sed hoc tantum quasi ad cõsultationem Ecclesiæ posuit; vtrum expediret coniugio implicitos in Clerum allegi. Quod si ex iusta causa, atque Ecclesiæ auctoritate fieret; nemo, credo, pius improbaret: dum modo cum Sacerdotes inaugurati fuerint, iuxta Pauli consiliû sint tanquam non habentes; & tantum curam eorum, vt fororum, non vxorum gerant. Sed quis interim istis tuis Apologeticis aures occlusit, vt non itidem Pium alibi clamantem audiant: *Non errauit Ecclesia primitiua, quæ Sacerdotibus permisit vxores; nec errat moderna, quæ Sacerdotibus vxores subtrahit; imo & nostros Sacerdotes apud Deum mereri, quod vxoribus careant.* Cur non & hic quoque illud illius locum habeat? *Quæ scripsimus olim iuuenes, contemnite, o mortales, atque respuite; Sequimini, quæ nunc dicimus; & seni magis, quam iuueni credite; nec priuatû hominem pluris facite, quam Pontificem. Aeneam reiicite, Pium suscipite. Illud gentile nomen parentes*

Aeneæ Silij opera Basilæ nuper parum integra fide edita.

Aeneæ Silij manifestus error.

Aeneæ Silij sententia de coniugio Sacerdotum.

Pij 2. verba reuocatis ea, quæ minus considerate contra sedem Apostolicam olim scripsit.

Li. I. Epist. 130.

Li. I. Epist. 495.

indidere nascenti; hoc Christianum in Apostolatu suscepimus. Hæc, & alia id genus mihi Pius Apologeticorum tuorum auribus, sed, vt apparet, furdus intonare videtur. Inter has igitur tam illustres; contra calibatam Ecclesiæ, narrationes inferitur, & relucet; vt Cynosura quædam, Augustanus tuus. Nec potest non hic aliquid eximium latere, vt sibi omnia belle respondeant. Sed ne inter ipsa orationis exordia errare; & vagari extra causam cogamur; id à te primum quaero: cuius fuerit iste Episcopus. Nam non memini me aliquem huius nominis aut scriptorem, aut Episcopum aliquando legisse; qualem certe (quod mirum est) nec Gesnerus in tota Bibliotheca recenset. CRIT. Facile credo: neque enim, vt tu existimas, hominis, sed loci nomen vox illa denotat. IREN. Atque hinc ne hilo quidem sum certior, cum multæ fuerint eius nominis ciuitates. nec ego sane cum Iosepho, aut Daniele abdita præfagire possum. CRIT. Age, nolo te hic diutius suspensum tenere: de Augusta illa loquor, quæ olim Vindelica, hodie Rhetica ciuitas est, toto orbe terrarum notissima; quæ etiam ab incolis Auspurgum dicitur. IREN. Iam intelligo ciuitatem, nihil tamen in tanta Episcoporum copia sum assequutus. CRIT. Demiror tuam tarditatem: Diuum intelligo Vldaricum, qui & Vdalricus, Huldarius, atque Vlicus à quibusdam dicitur. IREN. Ohe iam tandem incipio sapere, & intelligere bellam istam Rhetoricam, & nouam Grammaticam. Ad quam vt ego istos percuriosius reuocare nolim; ita eos ad modestorum & sobriorum hominum officium, quam maxime reuocare cuperem; vt, abiecta tandem ista effrænata mentiendi licentia, non à vanitate, & somniis, sed à probatis & certis scriptoribus, probationum sibi subsidia accerfant. Nam cum multa à tuis præceptoribus vana hætenus acceperis, principem quendam locum Augustanus tuus merito obtinet: vt tam vana historia merito Augustanæ confessioni ante triginta annos contra fidem Catholicam editæ, ancillari

Augusta, suo Auspurgum.

Euangelicorum cõmentum de ficta quadam D. Vldarici contra calibatam Epistola cõuellit & dissipatur.

cillari debeat. Interim verò doleo amplius quàm verbis consequi possum, tantam ignominiam sanctissimi Episcopi manibus per istos homines inuistam; qui nobilem hanc ciuitatem olim alia longe, quàm noui isti Augustani confessores, religione, alia viuendi ratione, alia Ecclesie disciplina (vt nihil dicam de miris per eum signis editis) illustrauit. Atque vtinam tandem misericors Deus Augustanos ciues, omnemque Germaniam vestram, imo & Britanniam nostram illuminare dignetur; vt Ægyptiacas istas tenebras, quibus hodie per istiusmodi præstigiatores toti offunduntur (de quibus tamen, quasi de insolita quadam Euangelij luce, se venditant) tandem excuterent. Quod aliquando futurum non diffido. **C R I T.** Papæ: quas tu mihi occinis tenebras? quam caliginem? An ea posse te putas huius historię obscurare & obruere veritatem? Quam nobis summa fide ¹ Illyricus, ² Vuesthemerus, ³ Baleus, & post omnes Magdeburgen. prodidere, qui si tibi satis graues testes non videntur; nosti nuper inter Orthodoxographa Basileæ excusam. **I R E N.** Scio: & quisquis imprimendam curauit, ille sane aut fallit, aut fallitur. Palmarium vero quiddam esse Illyrico tuo non grauate patiar; quodque egregium quendam locum in Centuriis habeat. **C R I T.** Certe quicquid istud est, ipsius Diui Vldarici epistola est, ad Nicolaum primum Romanum Pontificem scripta. **I R E N.** Neque ego id diffiteor; si vel mortui accipiunt, vel non nati, scribunt Epistolas. Quod vestris forsân facile & credibile videbitur; qui, quos volunt, è cælo ad inferos deturbant; & quos volunt, inferis ereptos in cælo collocant. **C R I T.** Quid? mortuus ne fuit Nicolaus, antequàm S. Vldaricus Augustę Episcopus crearetur? **I R E N.** Fuit. **C R I T.** Nunquam sane putaram. Sed sit ira; quid tum? An non potuit Vldaricus ante Episcopatum suum Nicolao hanc Epistolam scribere? **I R E N.** Non potuit; nam cum anno Christi 923. si credimus Nauclero, vel 924. vt placet Eghardo, Contracto,

&

& Vrspergenſi, Vldaricus fuerit Præful ordinatus; & annos quinquaginta Ecclesiam suam gubernarit; non video certe, qua ratione potuerit ad Nicolaum primum scribere; qui diem suum obierat quinquaginta sex annos, priusquam ille in ordinem Episcoporum esset adscriptus. nisi forte ad tuendū præceptorum tuorum commenta, fingere tibi volueris, tam diu vixisse Vldaricum, vt ante centesimum sextum ætatis suæ annum hanc tam grandem censuram quadam grauitate contra cælibatum Epistolam ad Nicolaum scripserit. In quo me tibi assensorem non habebis; neque præceptores tuos, si ipsi consentire sibi velint: quippe qui has litteras non Vlrico, tum adolescenti, sed Episcopo tribuât; imo ipse in Epistola se Episcopū vocat. Et recte Munsterus scribit eū, vt ipsius verbis utar, *Augustensem Ecclesiam 50. perpetuis annis administraſſe tanto zelo, vt Romano Pontifici Sacerdotibus suę diocesis legitimis uxores adimere volenti, non statim acquieuerit.* Quibus verbis significare videtur, Vldaricū, cū Episcopus esset, apud Nicolaum Pontificem (quod fieri non potuisse docui) Sacerdotalis coniugij causam egisse: tum non præfracte eam defendisse, sed Pontificis sententię, licet non statim, acquieuisse. Quod si ita res se habuerit, Vldaricus cælibatui Sacerdotum non erat perinde infestus: vt eum fuisse videri volunt Euangelici. **C R I T.** Sed quid statuis de illa parte Epistolę, quę Gregorium primum attingit? An censes eum non reperisse Romę sexies mille capita infantum in piscina, quos ipsi parentes horrendo scelere è medio sustulerant, propter cælibatum, ad quos eos Gregorius coegerat? Cuius quidem postea edicti magna Gregorium pænitentia cepit, ob eamque causam illud postea rescidit. Non consternaris animo, non totus exhorrescis ad hanc tragœdiam? Ego certe ista vix sine pallore ac tremore commemorare possum, pro tanta rei atrocitate. **I R E N.** Et ego me sane vix à lacrymis temperare possum. **C R I T.** Recte facis; cū indolescas tanto sceleri. **I R E N.**

K 2

Non

Auctoris notis.

In Catalo.
2. In locis cō-
muniibus.
3. De act.
Rom. Pont.
4. Cōt. 6. c. 7
et 10. pag.
388. et 686.

Lib. 3. Cos-
mograph.

Non equidem eo dixi, me pæne illacrymare, quod isti tragœdiæ, quam tui vigilantes somniant, quicquam ingemiscam. (neque enim satis adhuc mecum statui, lacrymis an risu magis ista sint digna) verum istorum impudenti vanitati ingemisco. Extant enim Ioannis Rom. Pontificis de vita Diui Gregorij, & præterea Augustæ diui Vldarici scripta, inter quæ ne vestigium quidem aliud quod huius mendacij. **C R I T.** Quod de scriptis Vldarici tam constanter affirmas, vnde quæso habes? An ipse vniquam Augustæ versatus es, huius rei exquirendæ gratia? **I R E N.** Fateor me ibi nunquam fuisse. Ab aliis tradita non mihi comperta narro: sed tamē, quibus hæc accepta refero, eiusmodi sunt, vt merito his fidem habere debeam; præsertim cum ad hanc rem plene cognoscendam, opportunitate loci inuitati, adhibuerint tempus & diligentiam: ac proinde, non priuato aliquo colloquio, sed libris publice contra Euangelicos tuos editis, rem sic habere testati sint. Quibus eo plus fidei tribuo, quod nemo tuæ factionis hæctenus, quantum intelligo, eos hac in rem mendacij arguere potuerit. Quod si, vt numerum & nomina eorum edam, postulas: duo sunt; alter Faber Augustanus, alter Fridericus Staphylus, quorum vtrunque nõ nisi honoris causâ nomino. Posterioris verò, quibus Illyricum tuum pungit, verba, quia hanc rem paucis expediunt, & dilucide explicant, non grauabor recitare. Ausculta igitur: *Historiam, inquit, refert Illyricus, cuius auctorem fecit S. Vlrimum, Episcopum Augustanum, de repertis nescio vbinam ad monialium cœnobia infantum multis capitibus. Simile historiam à Luthero narratam audiui. In monumentis autem S. Vlrici scio nõ reperiri; cum in Cœnobio eo, in quo corpus eiusdem S. Antistitis superest Augustæ, istius historię nulla syllaba extet vsquam, haud dubiè si alicubi, certe hoc in loco, vbi & vixit, & excessit vita; ceteraque illius omnia reperiuntur, & hoc reperiendum quoque. Nec causâ probabilis vlla est, cur nobis fragmentum cuiusdam Vlrici obtrudatur pro S. Vlrici Episcopi Augustani opere: sed aut esse*

Respons. ad confictas dissens. quas inter Cath. esse falso criminatur Vlyric.

huius

*huius legitime probet Illyricus, aut commenticium hominis ignoti, atque incerti fragmentum fateatur esse: quando, vnde prodierit illa fabula, pro certo sit compertum antea nemini; nisi hoc tempore res ista audita. Abs te, Illyrice, tuique similibus inuentum quoddam esse, potius homines cordati crediderint; quemadmodum enucleate istius historię aniles nugæ refutauit D. Faber Augustanus: dum ex collatione temporis ostendit, nec D. Vlrimum vixisse vllius ætatis Nicolai Pontificis, sicut tu asseuerasti, nec vllum talem cœnobium, quod tu fingis, esse in rerum natura: sed vel abs te confictam fabulam esse, vel ab alio nebulone quopiam. Verum licet Illyrico, in vsum Ecclesiastici operis sui id genus historias comminisci; cum veritas desit; vt verisimilitudinem mentiatur conficta specie veri: qua sibi persuadeat Lutherum esse tertium, se quartum Heliam: nobisque liceat illud vicißim Ennij occinere: Quam similis simia est turpissima bestia vobis. Hęc Staphylus. In quibus, præter alia hoc in primis animaduertendum censeo; neminem ex veteribus, huius Epistolæ mentionem vel leuissimam iniicere. **C R I T.** At certe Æneas ille Pius Romanus vester Pontifex, in quadam sua peregrinatione scribit; Diuum Vldaricum Romano Pontifici in hac causâ se opposuisse. **I R E N.** Primum vero constat, Æneam non esse scriptorem veterem, sed recentiorem. deinde cum is inter perpetuas peregrinationes, ac legationes quasi consenserit, cur non ostendit nobis Illyricus, quænam fuerit ista peregrinatio? cur non edit librum certum Pij, vbi hæc scripta reperiantur? Aut fallor, aut aliquid doli mali subest; & ideo locum nominare non audet. Verisimile enim est Pium hanc Vldarici Epistolam, vel vt subditiciam, vel certe vt ineptam, falsam, & parum Catholicam reicere. Sed vtcunque sit, nihil mihi huiusmodi adhuc in Pio legisse contigit; etiamsi anxie locum hunc conquisserim. Illud vero ego à te lubens discerem, quam Gregorius de cœlibatu legem tulerit? eandemque postea ex pœnitentia induxerit? **C R I T.** Miror sane nostros homines, tantæ lectionis, tam exquisitè doctos, tam perspicaces, istud no-*

Illyricus in Catalogo.

An Gregorius legem tulerit de cœlibatu; vel se mel latam abrogauerit.

Matrimonium
interdictum
Presbyteris &
Diaconis.

Hypodiamonis
celibatus indit-
ctus à Grego-
rio.

Nuptie Subdia-
coni ante Gre-
gorij primi tem-
pora interditi-
ctæ, nec postea
vnuquam per-
misse.

bis non illustrare. Ego vero, vt nihil mihi arrogò præ-
tantis luminibus: quia tamen sæpe etiam olitor, vt
prouerbio dicitur, valde oportuna loquutus est; conie-
ctura me id augurari posse puto. Et si enim raro ad ve-
stros doctores diuerto, nuper tamen, ita, vt fit, incidi in
Gregorium; in quo memini me legisse, eum, habito
Romæ quinquaginta octo Episcoporum Concilio, ana-
thema dictasse Presbyteris, ac Diaconis; qui ad ma-
trimonium conuolarent; aut si quis Monacham, quæ Dei
ancilla dicitur, in coniugem ascisceret. IREN. Sed hæc fa-
cile reiciuntur. Neq; enim hoc primus statuit Gregorius;
sed per omnem prius Græcam ac Latinam Ecclesiã veti-
tum fuit: neq; Vldaricus huiusmodi matrimonia probat.
Et quædo mihi probabis hoc anathema, aut Gregorium,
aut ex successoribus quenquam rescidisse. CRIT. Video
me aliquatim aberrasse; sed redeo in viam. Nescio enim
quo modo, quod volueram dicere, mihi exciderit. Hoc
est ergo quod constanter affirmo; eum Hypodiamonos,
qui prius liberi erant, & soluti ab hoc iugo ad cælibatum
coegisse; dum lege lata caueret, ne quis in posterum fie-
ret Subdiaconus; nisi qui cælibem se vitam acturum
promitteret. Hinc credo, totam hæc tragœdiã, ac miserũ
infanticidiũ sequutũ, vt nõ sine causa, quod temere cõsti-
tuerit, cõsultius reuocarit. IREN. Magnã certet tibi præce-
ptores tui gratiã debet; qui tã necessario tẽpore, suppetias
illis tuleris. Edictũ enim illud Gregorij, vt ne quis ad Hy-
podiamonorũ numerum ascriberetur, nisi castitatis perpe-
tuæ sponsonẽ faceret, agnosco; quod eũ postea infirmas-
se, si docueris; aliquẽ forte tibi aditum ad reliquã histo-
riã aliquo modo probabilem faciendam, munuisse vide-
beris. CRIT. Id certe non memini; nec ausim pronun-
ciare. IREN. Neque sane tui præceptores vnquam id
ostenderint. Nam nec à Gregorio, nec à quoquam alio
Romano Pontifice reuocatum, tam ipsius Gregorij scri-
pta, quàm totius occidentalis Ecclesiæ vsus, ab eo vsque

tem-

Lib. 12. Epist.
Scolarum.

Conci. Chal-
cedonen.
Caus. 16.

Lib. 1. Epi.
42.

Epi. 84. c. 4

227. q. 11.
ca. Multorũ.
Grego. Epi.
34. lib. 3.

Epi. 42. li. 1.

tempore perspicue docent. Illud te ex Gregorio facile
meminisse posse puto, Romæ quidem ante eius tempora
receptum, ne in Subdiaconos cooptarentur, nisi qui con-
tinentiam profiterentur. Quod ante Gregorium cen-
tum quadraginta annis obseruatum fuisse, ex Leone pri-
mo apparet: qui de his Hypodiamonis ita scripsit: vt qui
habent, inquit, sint tanquam non habentes; et qui non habent, sint
singulares. Quod cum in Sicilia non similiter obtineret; vt
ibi quoque obseruaretur, edicto Gregorius sanxit. Totius
vero huius Gregorianæ penitentia signum, videtur
hinc natum; quod, cum ante illa tempora Hypodiamoni
Siciliæ cælibatum non vouissent; ab Episcopis tamen ex
constitutione Pelagij Pontificis, vel vxoribus abstinere;
vel ministerijs Ecclesiæ temperare cogerentur; quod his
verbis vetuit Gregorius: Quod mihi durum atque incompe-
tens, inquit, videtur, vt qui vsum continentia non inuenit, neque
castitatem promisit, compellatur à sua vxore separari; atque per
hoc, quod absit, in deterius cadat; vnde videtur mihi, vt à presenti
die Episcopis omnibus dicatur; vt nullum Subdiaconum facere præ-
sumant, nisi qui se victurum caste promiserit. Hæc Gregorius.
Mirari interim merito poteris, quo modo soli Subdiacono-
ni, aut, tam paucis, quibus Gregorius Pontifex fuit annis,
tam salaces, vt tot millia procrearint; aut tam crudeles, vt
tot millia infantum, tam horribili cæde sustulerint; aut
tam ambitiosi, vt potius quàm Subdiaconatu carere vel-
lent, immani se paricidio obstringerent; aut tã stolidi, vt
ex Sicilia, misera necatorum infantum corpora ad vnã
Romanã piscinam detulerint; aut omnes postea scripto-
res tam obliuiosi facti sint, vt nemo rem tam atrocem lit-
teris mandaret. Quæ hodie etiam sempiternis tenebris
obruta iacuisset, nisi Nicolaus Romanus, aut iam dudum
mortuus, aut à Diuo Vldarico non dum nato, istam ad-
mirabilem Epistolam accepisset. Sed ficta huiusmodi so-
lent nobis Euangelicè in Venõris suæ gratiam, præter &
contra omnem fidem; interdum obrudere miracula:

Leo.

Gregorius.

Fabula de cæde
infantũ tã ab-
surda, vt ipse
sibi fidem abro-
get.

Vldarici Epistola & precipua quedam Euan- gelicorum placita ex diametro repugnant.

Baleus.

Illyricus Vuesthemerus.

cum, quæ à sanctis patribus supra cõmunis nature vires, singulari Dei beneficio, mirabiliter gesta sint, impie contemnere & irridere soleat. **C R I T.** Si hæc ita sint, piget ac pudet me meæ incitiæ ac temerariæ credulitatis. **I R E N.** Sed iam, omiſſa eorum vanitate, accipe doctorum tuorum parem prudentiam, qui si ista vera essent, plane conciderent. Seuere enim hæc Epistola interdicit, ne Sacerdos aut Monachus matrimonium ineat, quales Apostatas appellat. Concedit vero pro sua benignitate, vt vxores ante Sacerdotium acceptæ, simul cum Sacerdotio retineantur. Quod cum videret Baleus, quem ex eius libris fraterculum fuisse, & postea è clauſtro ad incestum proruisse intelligo, veritus credo, ne ipsum Vldaricum Apostatae suæ testem haberet, hanc historiam satis habuit attingere, & proinde statim ab ea, tanquam canis in Nilo bibens, fugit. Illyricus vero ac Vuesthemerus, quasi noui Atlantes omne hoc impudentiæ onus sustinent, perque vniuersam hanc vanam atque impudentem historiã, quæ non solum impuram istam doctrinam, sed & ipsum totius huius noui Euangelij fundamentum penitus euerit, longa oratione peragravit. Nam si hanc Epistolam adeo suspiciant, necesse est non solum facta ista Sacerdotum & Monachorum adulteria, quibus matrimonij velamen, hac etiam Vldarici Epistola reclamãte, obducunt, rescindere: sed & Romanum Pontificem, vt summę sedis Episcopum, vt omnium Episcoporum patrem, vt vniuersalis Ecclesiæ caput, vt Apostolicum denique suspicere & venerari. Sed potius quã eo redigi velint, scio, vltro profiliant, & aduersus Vldaricum suum, quasi egregium impostorem, & insignem Antichristi patronum, acriter vociferaturi sunt. Atque hæc quidem de Augustana fabula. Ego vero timeo, ne tui mihi, si ista resciscant, subirascantur, quod reconditos ipsorum fastos, vt olim Cneus Flavius scriba, euulgarim. **C R I T.** Nolim te hic sollicitum esse. nosti enim fidem ac taciturnitatem meam. Atqui cuius-

cuiuscunq; sit historia, hæcenus certe probanda videtur, ne lege cælibatus initiandi teneantur; in quo videntur mihi vestri Pontifices culpa non carere. **I R E N.** Nemo initiari cogitur: at si se sacris sponte addicere velit, vxorem prius consentientem dimittere debet. **C R I T.** Id quidem satis iniquum videtur; & Decretis plane Nicænis ac sanctissimo confessori Paphnutio aduersari, de quibus nostri gloriose triumphant. **I R E N.** At edant illi canonem illum Nicænum; & præterea secum dispiciant, an inter eos recensentur, quos Carthaginenses probarunt. **C R I T.** Nosti vtriusque nostrum cõsensu hanc rationem fuisse dudum explosam. Satis est in rebus à nostris temporibus tam remotis, & tot aduersariorum, vt dixisti, insidiis appetitis, alios probatos auctores, in quos iusta suspitio non cadat, proferre. **I R E N.** An villos mihi vquam proferent, per quos non grauiori statim vulnere concident, quàm sit, quod aduersariis infligunt? Omnes enim vno ore iam inauguratis Sacerdotio omnem matrimonij spem aperte adimunt: frustra que tui hodie nobis illam de præeunte matrimonio quæstionem mouent, cum quicquid necessitas primis Ecclesiæ temporibus aliter extorserit, hodie nõ fere recipiatur, nisi virgines, aut, demortua vnica vxore, deinceps se continentes. Istos vero quam frontem habere dixeris, qui, abiecto primum religioso professionis suæ habitu, deinde orthodoxa & Catholica fide, postquam se istis incestis coniunctionibus, quibus Monachi Monachas sibi copulant, fædarunt, tum deinde cõsoria quadã grauitate licere id quoq; disputant, putantes ipsos tueri se posse vmbra Paphnutij, qui cælebs per totã vitã fuit, & hæc esse antiquã Ecclesiæ regulã profiteretur; ne, qui cælebs ad Clerum peruenit, vxorẽ sibi adſciſcat. **C R I T.** Sit ita, sed miror Romanum Pontificem, ac reliquos Occidentis Episcopos à Decretis Nicænis ex illa alia parte recessisse. **I R E N.** Neutiquam sane recessere, sed ea accurate conseruant: cum eos, qui cælibes Cl-

*Euangelici in-
cestas suas nup-
tias frustra co-
nantur defen-
dere auctoritas
te Paphnutij.
Celibatus Sa-
cri ordinis in Ec-
clesia Occiden-
tali optime con-
gruit cū decre-
tis Concilij Nicæni.*

ro admoti sunt, ex sententia patrum eorūdem, ita permanere cogunt. **C R I T.** At illis temporibus etiam matrimonio coniuncti allegebantur: nec tamē vxores abiicere sunt coacti. **I R E N.** Quod necessitas temporum, in magna raritate idoneorum hominum expressit, non est iam ad consequentiam producendum. Neque patres vllam Ecclesiæ necessitatem imposuere, vt maritos assumeret. Quare, cum huiusmodi non adsciscat, & ab aliis continentiam exigat, neutram in partem quicquam committitur contra sententiam Nicænorum patrum. Quamquā, nescio quo modo, in dubium mihi venit fides huius de Paphnutio historiæ; sunt enim quæ suspicionem aliquam important, eam esse Arianorum, aut impudicorum hominum commentum.

Ostenditur ex patribus, qui circa Nicænæ Synhodi tempora vixerunt, dubiam esse historiæ illius tam decantate apud Evangelicos de Paphnutio fidem: & quanta Magdeburgenses perfidia in recitanda quadam Epiphaniū sententiā, vocem [canones] silentio inuoluerint,

CAP. XXIII. CRITOBVLVS.

Historia de Paphnutio cur suspiciosa.

Socrates & Sozomenus suspicte in historia fidei.

Q U I D te impellit, vt ita pronuncies? **I R E N.** Non pronuncio, mi Critobule, neque ista vt certa, sed quasi in deliberatione, ac cogitatione pono. Multa vero mihi hęc suspicionem afferunt: primum, quod ipsa acta Nicæna, vnde certam totius huius rei notitiam colligeremus, nusquam appareant: deinde, quod tota hęc res à Socrate & Sozomeno pendeat. Quorum alter Nouatianus videtur; alter Theodorum Mopsuestiensē, à quinta Synhodo damnatum, magnis laudibus extulit, & in multis verum non scripsisse arguitur. Ego tamen nec Socrati, nec Sozomeno, in reliqua historia, fidē auctoritatem ue, nisi quatenus maiora rationum momenta aliunde acceperint, detra-

Niceph. li. 6 c. 37. li. 9. c. 13. Gregor. primus lib. 6. Epist. 31.

detractam volo. hic igitur sic statuo; aut illis, aut aliis probatoribus scriptoribus fidē nos derogare oportere; præsertim Epiphanio, qui quantum tempore & auctoritate, tantum etiam veritate in hac causa videtur illis præponderare. **C R I T.** Videtur itaque tibi Socratis, narratio non cohærere cum Epiphanio? **I R E N.** Maxime. Socrates enim refert, quosdam ex Nicænis patribus, nouam quandam in Ecclesia legem introducere conatos (eisquē restituisse Paphnutium) ne Sacerdotes, quas ante duxerant, vxoribus vterentur. Epiphanius vero, id omnino ita ex Ecclesiæ canone fieri debere ostendit. Is itaque perspicue narrat, Deo addictos (cuiusmodi in primis erant tum tēporis Apostoli & reliqui Christi discipuli) ab vxoribus prius ductis postea abstinuisse. Quod cum aliquādiu Nicolaus vnus ex primis Diaconis obseruasset, & incontinentiæ tandem magnitudine victus succubuisset, & vt eius verbis vtar, tanquā canis ad vomitum rediisset, ad deteriora prolapsus, id aliis quoque faciendum affirmauit; & longius impudentia prouectus, communionem quandam vxorum, & primam de Sacerdotum incontinentiā hæresim, orbi inuexit. Sed audiamus Epiphanium omnem hanc quæstionem aliter, ac isti volūt, & Socrates scribit, explicantem: *Re vera, inquit, non suscipit sancta Dei prædicatio, post Christi aduentum, eos, qui à nuptiis, mortua ipsorum vxore, secundum cunctis nuptiis coniuncti sunt, propter excellentem Sacerdotij honorem ac dignitatem. Et hæc certò sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem, vnius vxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiamonum; maxime, vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis, adhuc liberos gignere, & Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiamonos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, que per tempus elanguit, & propter multitudinem, cum non inueniretur ministerium. Nam, quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene dispo-*

Epiphanius aduersatur narrationi Socratis de lege celibatus.

Li. 1. tom. 2. heresi. 25. contra Nicolaitas.

Nicolaus Diaconi impia dogmata.

Li. 2. tom. 1. heresi. 59. Vide eundem cunctis nuptiis coniuncti sunt, propter excellentem Sacerdotij honorem ac dignitatem. Et hæc certò sancta Dei Ecclesia cum sinceritate obseruat. Sed & adhuc viuentem, & liberos gignentem, vnius vxoris virum non suscipit, sed eum, qui se ab vna continuit, aut in viduitate vixit, Diaconum, & Presbyterum, & Episcopum, & Hypodiamonum; maxime, vbi sinceri sunt canones Ecclesiastici. At dices mihi, omnino in quibusdam locis, adhuc liberos gignere, & Presbyteros, & Diaconos, & Hypodiamonos. At hoc non est iuxta canonem, sed iuxta hominum mentem, que per tempus elanguit, & propter multitudinem, cum non inueniretur ministerium. Nam, quod decentius est, id semper Ecclesia per Spiritum sanctum bene dispo-

Epiphanius testimonium de Ecclesiastica sunt temporis consuetudine in celibatu Clericorum.

Vnius vxoris vir.

Obicitur.

Refutatur.

disposita videns, statuit apparare, vt cultus diuini indistracti perficerentur, & spirituales necessitates cum omni beneuola conscientia peragerentur. Hæc & alia in hunc sensum Epiphanius. Cum itaque ille ex canone Ecclesiæ Sacerdotes, post initiationem, à prioribus vxoribus abstinere debere contendat; necesse est, hunc canonem, aut esse Nicænum, aut certe prioris Ecclesiæ; quorum vtrumque omnem fidem Socrati adimit: cum nemo prudens aut Nicænos patres sibi, aut prioris Ecclesia scitis, aduerfari voluisse, credere velit. Quare cum hac Epiphaniij auctoritate valde se premi Illyricus, ac reliqui conuafatores isti, & nouarum historiarum architecti viderent: recitant quidem istam, idque ex Iani Cornarij interpretatione, Epiphaniij auctoritatem; sed dolo malo vocem illam [canones] explosere: ne inde fateri cogentur & agnoscere, aut Nicæna, aut antiquiora Ecclesiæ decreta, etiam priores istorum Dalilas profus excussisse. Quare non videtur satis consistere Socratis de Paphnutio narratio. A quo eam Sozomenus & ceteri, qui in sequuti sunt, accepisse videntur. Ruffinus certe, qui honorifice de eo scribit, quantisque signis & miraculis enituerit, quantumque sua presentia Concilium Nicænum honestarit, ostendit; nihil de hac historia meminit. Eusebius præterea, qui huic Synhodo interfuit, & multa de ea scribit; de hac historia nihil omnino habet; imo penitus ei contradicere videtur: Oportet, dicit sermo diuinus, Episcopum vnus vxoris virum esse, veruntamen eos, qui sacrati sunt, itaque in Dei ministerio, cultuque occupati, continere deinceps seipsos à commertio vxoris decet. Id ita esse Arelatensis secunda Synhodus, circa Nicæna tempora habita, satis ostendit. Quæ adfirmat, neminem in coniugij vinculo positum ad Sacerdotium assumi posse, nisi conuersione prius promissa: & mox adiicit: Si quis, inquit, de Clericis à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem, præter auiam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel cõuersam, secum vxorem habere præsumserit, à communionem alienus habeatur. Ante quam Synhodom, & etiam Nicæ-

Magdeburgensium manifesta fraus, & perfidia in verbis Epiphaniij non plene recitatis.

Ruffinus.

Eusebius.

Arelatensis Synhodus secunda.

Cont. 4. c. 4
pag. 303.

Lib. 1. hist.
Ecclesiast.
cap. 4.

De demõstr.
Euang. li. 1.
ca. 9.

Canon. 2.

Canon. 3.

Nicænam, patres in Concilio Elibertino in Hispania ita decreuerunt: Placuit in totum prohibere Episcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Hypodiaconis positus in ministerio, abstinere se à coniugibus suis, & non generare filios. Quod quicumque fecerit, ab honore Clericatus exterminetur. Succedat iã Hieronymus; Si Lai-
Canon. 33. cus, inquit, et quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali; Sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est: Si semper orandū est, ergo semper carendū matrimonio. Et alibi; Quod si indigne, inquit, accipiunt mariti, nõ mihi irascantur, sed Scripturis sanctis; imo Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, & vniuerso choro Sacerdotali, & Leuitico; qui se no uerunt hostias offerre non posse, si operi seruiant coniugali. Quare ad Lucinium, recens Episcopum constitutum, ita scribit: Habes tecum, inquit, prius carne, nunc Spiritu sociam de coniuge germanam. Idem rursus; Quid facient Orientis Ecclesiæ? quid Aegypti, & sedis Apostolicæ? quæ aut virgines Clericos accipiunt, aut continentes; aut, si vxores habuerint, mariti esse desistunt.
Contra Iouinianū li. 1. In quem sensum & Sixtus Martyr ante Hieronymum scripsit. Ad hæc Apostoli, inquit Hieronymus, vel virgines, vel post nuptias continentes: Episcopi, Presbyteri, ac Diaconi aut virgines eliguntur; aut vidui, aut in eternū certe pudici. Eadē scribit Ambrosius; Veteribus, inquit, idcirco concessum est, Leuitis, aut Sacerdotibus, vxores ad vsum habere, quia multū temporis otio vacabant à ministerio, aut Sacerdotio. multitudo enim erat Sacerdotum, & vnusquisque certo tempore seruibat diuinis ceremoniis; &c. Nunc autem septem Diaconos esse oportet, aliquantos Presbyteros, vt bini sint per Ecclesias, & vnus in ciuitate Episcopus, ac per hoc omnes à conuentu femina abstinere deberent: quia necesse est, eos quotidie præsto esse in Ecclesia, &c. Omni enim hebdomada offerendum est, etiamsi non quotidie peregrinis, incolis tamen vel bis in hebdomada, &c. Si plebeis hominibus orationis causa ad tempus abstinere se præcepit, vt vacent orationi; quanto magis Leuitis aut Sacerdotibus, quos die, noctuque pro plebe sibi commissa oportet orare? mundiores ergo esse debent ceteris; quia actores Dei sunt, &c. Chrysofomus præterea ait; Oportere
Contra Vi-gilant. Sacer-

Elibertinum Concilium.

Hieronymus.

Sixtus.

Hieronymus.

Ambrosius.

Chrysofomus.

Iustinianum.

Honorij & Theodosij edictum.

Concilium Turonense 2. Nicæni canones. Basilium.

Sacerdotem omni castitate esse ornatum; nec alios Episcopos suo sæculo allegi solitos, quàm qui vxore carerent; vt iam ostendimus. quod non ita multo post edicto cauit Iustinianus. Quamuis verò mariti olim allegerentur in Clerum, & cum vxoribus vnis in ædibus versarentur: non aliter tamen versabantur, quàm cum matribus, filiabus, & sororibus. Quod vel ex edicto Imperatorum Honorij, & Theodosij apparet: quo, cum extraneas omnes feminas remouissent; *Concedimus tamen, inquit, facultatem eis, vt matres, filias, atque germanas intra domorum suarum septa contineant. In his enim nihil seui criminis existimari foedus naturale permittit. Illas etiam non relinqui, castitatis hortatur affectio, quæ ante Sacerdotium maritorum, legitimum meruere coniugium. Neque enim Clericis incompetenter adiunctæ sunt, quæ dignos sacerdotio viros sua conuersatione fecerunt.* Quæ ideo ab illis Imperatoribus dicta sunt; quia non aliter maritus ad Sacerdotium perducebatur, quàm si ex vxoris consensu, vt Hieronymus ostendit, æternæ se pudicitiae ex voto consecraret, & vxorem in sororem conuerteret. Id quod præter cõmemorata, Turonicũ quoque Concilium præcipit, & ni fallor, ipsi quoque Nicæni canones: quibus cauetur, ne ipsi Episcopi, Presbyteri, Diaconi mulieres secum retineant, præter matrem, sororem, materteram, & similes, quæ suspitione non laborant. Quam cautionem etiam ad vxores Clericorum porrigi quidam putant. Et videtur Basilium Nicænos canones in eam sententiam interpretari, aduersus Presbyterum quendam, qui vxorem secum retinebat: quam ab eo in monasterium abduci voluit. Quod indicat non de quauis muliere, quæ simpliciter sine aliquo crimine cū eo cohabitabat, sed de vxore Basilium sensisse: alioqui, cur in monasterium sine causa detruderetur? Quod in vxore, qua consentiente, maritus in Clerum cooptatus erat, tolerabile fuit. Vt cunque sit, præter commemoratos & alij quoque patres abunde nobis suffragatur. E quibus Origenes ait: *Vereor dicere*

Homil. 2. de patient. lob. Natiell. Inff. 6. & 23. de pud. Holo. d. & in vulg. collat. tit. 6. & collat. 9. tit. 15.

L. eum qui Cod. de Episcopis, & Clericis.

Can. 13. Can. 3.

Vide Nomo. canoni.

cere

Rom. 23. in Numer.

I. Cor. 7. In Epist. ad Vitricium.

Cent. 5. c. 7 pag. 787.

Leuit. 20. Exod. 19.

I. Reg. 21. Theod. Balsamo. in c. 3. Carthagin. Concilij 3.

Cent. 4. c. 7 pag. 486. et 487.

cere aliquid, quod ex sermonibus Apostoli, Pauli datur intelligi, ne forte videar aliquos contristare. Nam si oratio iusti, sicut incensum in conspectu Dei; & eleuatio manuum eius, sicut sacrificium versperinum: dicit autem iis qui in coniugio sunt; Nolite fraudare inuicem, nisi ad tempus ex consensu, vt vacetis orationi; certum est impedire sacrificium indefinens eos, qui necessitatibus conjugalibus inferuiunt. Vnde videtur, quod illius solius sit, offerre sacrificium indefinens, qui indefinenti & perpetuæ se deuouet castitati. Extant præter aliorum Romanorum Pontificum, Siricij, & eius post Anastasium successoris; Innocentii (de quo diximus) hac de re Decreta: *Si Paulus, inquit, Ad Corinthios scripsit, abstinete vos ad tempus; &c. et hoc utique Laicis præcepit; multo magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debent ab huiusmodi consortio abstinere.* Sed quid ad hæc Magdeburgenses tui? Has & similes Innocentij, ac aliorum Pontificum Epistolas, quasi spurias, & parum germanas, temereque eis adscriptas explodunt, cum ob alia multa, quæ ipsi à se fingunt; tum quod plene sint ineptis sacre Scripturæ accommodationibus. Inter quas & hanc, quam ex Innocentio protulimus, & illam: *Sancti estote, quia ego sanctus sum, irident.* Sed illi potius non cum Siricio & Innocentio, sed cum Mose expostulent, qui, vt Scripturæ tradunt, ob eandem causam populum sanctificauit; & cum Dauide, qui suos sanctos appellat: imo & cū Græcis ipsis, quos solos in hac impudicitiae schola magistros sequuntur; qui in Liturgiis suis; *sancta sanctorum*, ad hunc sensum interpretantur. Atque eadem auctoritate, qua Siricij & Innocentii Decreta, poterint Origenis, Eusebij, Synhodi Arelatenfis, & Elibertinae, Hieronymi, Ambrosij, Epiphaniij, Augustini, & Africanorum, & aliorum patrum testimonia, quæ recitauimus, reiicere; & impudenter clamare, ab eis ne utiquam scripta. Quod quia, licet impudentissimi, non audent; ab hoc consilio depulsi, aliã rem aggrediuntur, & eo conuolant;

Origenes.

Siricij & Innocentij Decreta.

Magdeburgensium fuisse calumniam in Siricij & Innocentij Epistolâ repelluntur.

Moses.

Dauide Græci.

Magdeburgensium insulsa irpatres calumnias.

vt.

vt calibatus & continentia, quas afferunt, causas fin-
xiffe eos clamitent. Nā & ipsi hæc Eusebij, Hieronymi, &
Ambrosij testimonia recensent, sed illo, vt diximus, præ-
claro effugio eludere se posse, stolide existimant. Tum &
aliud pari impudentia comminiscuntur; quarto primum
post Christū sæculo, *superstitione quadam hominum magis, et
nouis opinionibus ex iniquitatis mysterio natis, quàm aut vero iudicio, aut necessitate irrepisse in Ecclesiam, maxime vero Occiden-*
talem, traditiones de condicionibus eorum, qui Ecclesiasticis mu-
neribus præessent; nimirum vt qui, vel nunquam coniuges fuissent,
vel qui fuissent, vxoribus repudiatis, Sacerdotiis fungerentur. Et
Paphnutium, licet acriter contendisset, vt coniugio prius
inito libere vterentur, idque apud Nicenam Synhodum
obtinuisset; *in aliorum tamen gratiam permisisse; vt, quicun-*
que in Sacerdotū ordinem legerentur si coniuges nondum essent, ne
ducerent vxores; sicut narrat, inquit, Sozomenus. Imo So-
zomenus non *in aliorum id gratiam Paphnutium, quasi con-*
niuentem indulgisse; sed id ita faciendum vltro ex veteri
Ecclesie traditione asseruisse scribit. Neque credibile certe
est, si eius de maritis Sacerdotibus sententiam Nicæna
Synodus, vt isti aiunt, probasset, voluisse non solum La-
tinos in Hispania, Gallia, Africa, & ipsos Romanos E-
piscopos in Italia, verum etiam Epiphanium, & reliquos
in Græcia patres, recenti & calenti adhuc tantæ Synho-
di memoria, eius se canonibus opponere. Cum itaque to-
ta hæc historia à solo Socrate pendeat (Sozomenus enim
eam ab eo mutuatur) nemo tam obtusæ & crassæ naris e-
rit, præter Magd. tuos, qui Socratem Epiphanio, & Afri-
canis (quos isti solos in oculis tum habent, cum Romani
Pontificis auctoritatem conuellere nituntur) ceteris pa-
tribus sit antepositurus. Et mira certe est hic metamor-
phosis. Nam cū Socrates & Sozomenus alibi sæpe apud
eos male audiant, & vilescant; vtpote quos totius super-
stitionis mancipia (Sozomenum maxime) faciunt: iam
repente ita eosdem efferunt, vt præ illis non modo Ori-
genes,

Impudēs Mag-
deburgensium
commentum.

Magdeburgen-
siū de Sozome-
no mendaciū.

Socrates auctor
historie de
Paphnutio.

Cent. 4. c. 7
pag. 485.

Cent. 4. c. 7
pag. 486.

Lib. 1. c. 23.

genes, Eusebius, Hieronymus, Ambrosius, Augustinus;
sed & Innocentius Romanus Pontifex (cuius tamen ce-
teris omnibus testimonium propter eminentem loci au-
toritatem maius, si Augustino credimus, pondus habere
debet) pro hominibus superstitionis, & nullius iudicij
habendi sint: quippe qui sequantur nouas opiniones ex
mysterio iniquitatis natas. Vides igitur tandem, aut
nullam, aut fragilem certe atque infirmam esse hanc
omnem de Paphnutio narrationem; & quæ, vel ipso So-
zomeno teste, istos Veneris amafios omnino iugulat: vt-
pote quæ semel initiatis omnis matrimonij spes abrum-
pitur. Sed sit Paphnutij historia ex illa alia quoque parte,
quæ Sacerdotes antea maritos respicit, vera: cur non po-
tius illam commode, atque dextere, vt res, & æquitas po-
stulat, interpretamur? Vt intelligatur nō ibi agi de omni-
bus promiscue maritis in Clerum allectis; qui que ordi-
nationis tempore continentiam professi sunt (nam de
his sensisse Synhodum absurdissimum est iudicare) sed
de illis aliis, qui ante Synhodum sic Clero sunt adiuncti,
vt aut nulla Episcopi de ipsorum perpetuā in posterum
ex vxorum voluntate continentiam præcesserit stipulatio;
aut illi eam, si quæ præcesserit, ratam non habuerint; &
nihilominus tamen vel propter Episcoporum incuriam,
vel Sacerdotum idoneorum primis illis temporibus ra-
ritatem, in Sacerdotium adsciti sint. Quos ab vsu con-
iugij inuitos noluit forte Synodus arceri, ea ratione, quæ
postea Gregorius primus sequutus est in Hypodiaconis
illis, de quibus diximus. Quod vt ita sit; quid hoc facit
contra receptum iam Ecclesie morem; quæ maritos su-
perstite vxore, aut certe, nisi promissa cum vxoris con-
sensu continentia, Sacerdotio non admouet? Id iam sane
certissimum est ex iis, quæ diximus, totius Occidentis Sa-
cerdotes (quos nos respicere maxime debemus, & non
Orientem, vel propter eminentem Romanæ in eo Eccle-
siae auctoritatem: vel quod in eo, & non in Oriente, qui
L toties,

Sententiæ Paph-
nutij commoda
& idonea inter-
pretatio.

Consuetudo Oc-
cidentis potius,
quàm Orientis
attendenda no-
bis in calibatu
Clericorum.

*Celibatus olim
ubique fere re-
ceptus in Ori-
ente.*

Epiphanius.

Africani patres

*Quos patronos
habent Mag-
deburgenses in
oppugnatione
celibatus.
Nicolai.
Ariani.*

toties, tantisque erroribus iactatus est, nati sumus) à prio-
ris coniugij vsu semper se continuisse: vt minus, quid in
Oriente fecerint, laborare debeamus. Quamquam ex iis,
quæ recitauimus, patrum testimoniis, in omni pæne Ori-
ente id factitatum esse constat. Vbi, quod continentia ista
non sit tam accurate seruata, contra primæ Ecclesiæ con-
suetudinem, & contra Canones id factum Epiphanius, v-
nus ex illustribus Græcorum patribus, ostendit. A quo
non dissentiunt Africani patres, qui tradunt & Apostolos
docuisse, & antiquitatem id seruasse. Vt cunque sit, fru-
stra & ridicule, & cum internece impuri sui Euan-
gelij de Paphnutio doctores tui gloriantur: quem non ha-
bent patronum, sed Nicolaum illum potius, de quo dixi-
mus, & Arianos, quos Paphnutius in dicta Synhodo acer-
rime oppugnauit. Fuit enim Ariani potissimum, non
Catholici, Nicolai huius egregij imitatores. Qui cum
postea ad Catholicam fidem reuenterentur, vxores, quas
ante Sacerdotium acceperant, abdicare cogebantur.
Quare Illyricus, quantum vellet, præclarum suum du-
cem Nicolaum (vereor enim, ne Paphnutius, si hodie vi-
ueret, valde ei irasceretur) iactet, & magnis, vt solet, late-
ribus Sozimum, & alios falsi insimulet; summamque su-
am, & suorum fidem in hac historia confarcinanda præ-
dicet, qui nobis tam sincere Epiphanium ac alias histo-
rias recenset: Vt iam misereat me magis Vuesthemeri
tui, ac Petri Martyris, quam vt illis inuideam tam am-
plum & augustum testem. Qui hunc nobis Nicolaum,
vt protomartyris Stephani præclarum collegam, vt egre-
gium quendam ducem pro sacris istis Sacerdotum hy-
menæis proponunt.

*Conc. Tolet.
3. ca. 5.*

*Vuesthe. in
locis commu-
nibus. Petr.
Mart. de 70
ii.*

Non

*Non esse contra verbum Dei, aut Apostolorum canones, vt
Magdeburgenses, Balsamon, & alij Græci asserunt, per-
petuam ex consensu coniugum continentiam. Lepida item
refertur historia, quo modo Balsamonis ambitionem eluse-
rit Imperator Isaacius.*

CAP. XXIIL. CRITOBVLVS.

NIHIL iam video, vnde multum hæsitarem, nisi
quod Balsamon vir doctissimus, atque adeo ipsi canones
in Trullo editi seuerè prohibeant, ne Presbyter, aut Dia-
conus vxorem abiiciat, & in eo non tā suo nitantur q̄ A-
postolorum iudicio, imo ipsius Christi dicentis: *quos Deus
coniunxit, homo non separet*: hac tamen cautione habita, vt
dixi, ex patribus Carthaginensibus, vt ministerij tempo-
re, quam fieri poterit castissime versentur. IREN. Credi-
deram tibi iam prius abunde de canonibus in Trullo &
sexta Carthaginensi Synhodo satisfactum; vt non necesse
haberemus eodem deuolui. CRIT. Non tam eorum
iam vrgeo, quam Christi, Apostolorum, ac Balsamonis
auctoritatē. Nam Balsamon vehementer in Latinam Ec-
clesiā propter hanc causam inuehitur. Ex quo facile appa-
ret, hunc vsu in Græcia ab ipsa sexta Synhodo ad vlti-
ma Constantinopolitani Imperij tempora perdurasse.
IREN. Perdurarit sane si velis. Cur me ad Græciam, cui
hodie (atque vtinam non propter istos & alios errores)
Turcæ dominantur, inque mediam Turciam ad purio-
rem fidem ex eius fontibus hauriendam relegas? Cur
Græciam, quæ toties, & tam grauitè in fide lapsa est, ho-
mo Latinus adeo amplecteris? cui ego recte, quod Augu-
stinus olim Iuliano Pelagiano, qui ab Occidentalium
sententia ad Orientales prouocabat, quodque iam ante
recensui, dixerim: *Quid, inquit, respondit Innocentius, quod
non Apostolica sedes perseueranter tenuit?* Hæc quidem Augu-
stinus de Innocentij contra Pelagium responso. Innocen-
tius vero ad Exuperium, sanctum illum & celebrē Tolo-
sanū Episcopū scripserat; ne Sacerdotes aut Leuitæ vxoribus

*Can. 13. Se-
cundæ Synodi
generalis.*

*1 Can. Apo-
sto. 5. in Græ-
ca editione,
in Latina. 6
2. Matt. 19.
Marc. 10.*

Balsamon.

*Ad Græciā &
Orientem non
tam respicien-
dū nobis est in
causis religio-
nis, quā ad Ro-
mam et Occi-
dentem.*

Augustinus.

Innocentius.

L 2 ribus

ribus vterentur; & abolitas iam esse Iudaicas illas ministerij vices. Quare non itidem & hic illud Augustini obtineat? Quid potuit sancto Exuperio vir ille sanctus respondere, nisi quod antiquitus Apostolica sedes, & Romana cum ceteris tenet perseveranter Ecclesia? At nostri hodie Orientem, & Græciam respiciunt, præ quibus Roma illis fordescit. Audiant igitur, rursus eundem: *Non est, inquit, Iuliane, cur pronoces ad Orientis Antistites, quia & ipsi utique Christiani sunt, & vtriusque partis terrarum fides ista una est; sed te Occidentalis terra generavit, Occidentalis regeneravit Ecclesia. Quid ei quæris inferre, quod in ea non inuenisti, quando in eius membra venisti? Quod si isti à Græcis, tanquam deliciis suis auelli se ægre patiantur, cur magis ipsis notia, molli, delicata, atque effeminata, quam antiqua illa macula, & fortis Græcia, quæ neutiquam huiusmodi voluptatibus elanguit, placere debeat? Nam nemo prudens existimabit Carthaginenses patres aliud sensisse, quam sanctum eodem tempore Innocentium, ac reliquam Romanam Ecclesiam. Sed illos, (vt dixi) ista Græcia artificiose deprauavit: Nec est, quod scrupulum tibi canones Apostolorum moueant: inter quos extare, qui vetet, ne Presbyter vxorem abiiciat, de quo Græculi, & doctores tui mirifice exultant, non ignoro: quem tamen miror istos tantopere obtrudere, quibus reliqui nullius momenti sunt. Cur enim illum non obseruant; Ne quis post baptismum duplici coniugio implicatus ad Clerum asciscatur: & hunc, Ne, qui cælebs peruenit ad Clerum, vxorem ducat, nisi soli lectores & cantores: aut alium; Ne quadagesimæ ieiunium quis violet? Quos vt Ecclesia Catholica non infringit, ita nec eundem, quem isti tantopere amplectuntur. Neque enim abiicit vxorem, qui, ea consentiente, iuri matrimonij renuntiat: Alioqui, ex præcepto Pauli ad tempus ab officio coniugum abstinentes, vt orationi vacent, abiicere se inuicem dicentur. Neque de hoc vsu sensisse Apostolos iam antea ex Epiphanio manifeste*

Augustinus.

Græcia antiqua & noua quam dissimiles inter se.

Canones Apostolorum.

Canon Apostolorum de vxore Presbyteris non abiicienda hodie non violatur.

Tom. 1. C. 2.

Lib. 1. c. 2. Iulianum.

Socr. li. 5. c. 22.

Cano. 5. vel alius 6.

Can. 17.

Can. 26.

Can. 68. vel alius 69.

nifeste docuimus: licet eos huc inuitos noui nostri Nicolaitæ trahere velint. Curam ergo vxoris, & liberorum instituendorum, ac alendorum dimittere propter Christum prohibemur; cum sit, teste Paulo, infideli deterior, qui eam abiicit. Alioqui dicant mihi, cur edicto suo iubeant Episcopum priorem vxorem abdicare, eamque in monasterium ingredi, procul ab Episcopi habitatione extructum. CRIT. Atqui non separatur, nisi ex suo consensu, nec nisi ea consentiente, vt Balsamō tradit, maritus in Episcopum adsciscitur. Quocirca non videtur aliqua ei iniuria irrogari. IREN. Quare ergo quærentur Græculi de Romanis, apud quos aut mariti non ordinantur, aut deficiunt vxorum consensu esse mariti? Quanquam maritos ordinari Episcopos etiam suo tempore in Græcia defitum ostendit Chrysostronus, & postea canones sequutus, huiusmodi ordinari Iustinianus vetuit. CRIT. At communem istum consensum ad perpetuam castitatem, verbo Dei repugnare, arbitrantur Magdeburgenses. IREN. Scio: sed si sapias, Augustino magis, quam illis, aut Græculis tuis aures accomodaueris, qui occinunt, illud Christi infirmari, quos Deus coniunxit, homo non separet. Is itaque ita scribit: *Beatiora sane coniugia iudicanda sunt, quæ siue filii procreandis, siue etiam ista terrena prole contempta, continentiam inter se pari consensu seruare potuerint: quod neque contra illud præceptum fit, quo Dominus dimitti coniugem vetat. Non enim dimittit, qui cum ea non carnaliter, sed spiritualiter viuit; & illud seruatur, quod per Apostolum dicitur: Reliquum est, vt qui habent vxores, quasi non habentes sint.* Hæc Augustinus. Iam alios patres de coniugum ex mutuo consensu continentia, & Gregorium in primis Romanum audiamus. Docet sane, inuito altero ex coniugibus, non licere alteri eam viuendi rationem profiteri, quæ sit à coniugio aliena: sed hæc mox adiungit; *Si vero vtrisque conuenit, continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare? Duobus enim modis sancti viri etiam à licitis solent abstinere: aliquando, vt merita sibi apud omnipotentem Deum*

Can. 48.

Cont. Vigilant.

Homil. 2. in Iob.

Nouell. 6. et 123.

Cent. 5. c. 4. pag. 518.

Matth. 19.

Li. 1. de sermon. Dom.

in monte ca. 25.

Epi. 199. ad Editiam.

Li. 9. Epist. 39.

Sexta Synodus generalis in Trullo.

Hieronymus.

Chrysostronus.

Iustinianus.

Augustinus.

Gregorius.

augeant; aliquando vero, ut anteactæ vitæ culpas detergant. Proinde cum boni coniuges, aut meritum augere desiderant, aut anteactæ vitæ culpas delere; ut se ad continentiam astringant, & meliorem vitam appetant, licet. At Gregoriū quamuis sanctissimū hominē, & nihil hic, nisi quod cum veritate sit omnino coniunctū, loquentem, Magdeburgēses, pro insito in Romanos Pontifices & Monachos odio, non audiunt: imo hanc Gregorij sententiam nescio quo naxuo deformatam clamitant. Sed Paulinum credo, sanctissimum & doctissimū Nolæ Episcopum audient; qui huiusmodi coniugum continentiam, missa ad Aprum Epistola, plurimum laudat. At illi neque raræ virtutes & doctrina, neque rarior pietas, qua ex Senatore clarissimo; ingentibus prædiis ad pauperum vsus dimissis, ut Christum expedite sequeretur, ad summam se pauperiem, vitæque austeritatem demisit; neque reliquæ laudes, quas Hieronymus, Augustinus, & reliqui affatim in eum congerunt, quicquam ei suffragatur, quin à Centurionibus nostris vapulet. Quare & huius sententiam, si ob nihil aliud, vel quia Monachus erat, reiiciunt. Sed tibi cogitandum relinquo, vtrum plus fidei tribuendum sit Gregorio & Paulino, consentientibus cum Augustino & Hieronymo, aliisque Ecclesiæ Catholicæ patribus, quam Centurionibus istis, nulla alia re magis quam hac ingenti mendaciorum strue, & Lutheranae hæc propagatione, orbi Christiano notis. Quibus iam in hac causa satis abunde responsum est, & eadem opera Græcis etiam tuis. Nam Balsamonem, licet virum certe doctum, minus moror, vel quia odio, magis quam veritate contra Romanam Ecclesiam pugnat; vel quia pro augenda sua dignitate canones figere, ac refugere solitus sit: qua tamen in re Isaacius Angelus Græcus imperator egregie coruum delusit hiantem. **C R I T.** Nolo iam tibi amplius de Synhodo Carthaginensi, aut sexta, molestus esse. De Balsamone tamen quo spectes, audire gestio. **I R E N.** Dicam: fuit

Paulinum.

Balsamoni
quid tribuen-
dum.

Cent. 6. c. 4
pa. 288.

Epist. 3. ad
Aprum.

Cent. 5. c. 4
pa. 519. &
ca. 10. pag.
1289.

Nicetas in
Isaacio An-
gelo p. 201.

ad eius tempora Nicetas, vir sanè eloquēs & doctus, atque historicarū scriptor. Is itaque tradit, Isaacium cogitasse, Dositheum quēdam Hierosolymitanum Episcopū ad sedem Constantinopolitanā transferre. Sed videbat obstare proposito suo canonē quendam Ecclesiasticū, qui tum apud Græcos vigeat. Quare Balsamonē hunc cōuenit, aut potius calidē circūuenit. Deplorat apud eū bonorū & doctorum virorū penuriam: nō ignorare tamen se, Balsamonē pro iuris diuini, ac humani cōsultissimo haberi, & proinde se iam animo Constantinopolis sedē ei despondisse: dolere verò, quod cogitationes perficere nō posset; propterea quod Antiochena, quasi altera coniuge præuentus esset. Quod impedimētum si pro prudentia sua tolleret, rem omnē ex animi sententia confectū iri. Balsamon letus recipit in se totius negotij huius curā. Postridie habita frequentī Episcoporum Synhodo, ita sursum ac deorsum hanc quæstionē, & canones agitauit, ut oēs Episcopos ad suam sententiam traheret. Mox renunciatur ex cōmuni sententia patrum; canones de transferēdis Episcopis nihil obstare, quo minus quis ab vno Episcopatu ad alium transeat. Rex voto potitus, nō Balsamonē, sed Dositheum trāsferendum, & Constantinopolitanę sedis dignitate ornādum pronunciat. Nec multo certē meliore fide arbitror Balsamonē, & reliquos Græcos in tractandis his Africanorum patrum, & sextę Synhodi Carthaginensis canonibus esse versatos. Ad quos Magdeburgēses, tanquā ad tutissimam & inexpugnabilē quandam defensionis suę arcem, confugiunt. Quā ita, ni fallimur, concussimus atque labefactauimus; ut nec Africani, aut Nicæni patres, nec reliqua, quæ de Cornelio, Liberio, Ioanne. 23. & illo alio Ioanne, ad Rom. Pōtificis auctoritatē infirmandā attulisti, quicquam vel Magdeburgensibus, vel Apologeticis profint. Illas præterea Magdeburgensium tuorum cōtra illustria Gregorij Neocæsariensis, & Marcelli Apameensis miracula, & Apologeticorum tuorum de conficta infantum

Historia facta
quo modo Isaacius
Imperator
Iudificauerit
Balsamonē, &
artē illius alia
arte illuserit.

Vide quid am-
bitio & lucrē
spes faciat.

Summa eorum,
que in hoc primo
dialogo dis-
putata sunt.

cœde calumnias abunde iam diffipauimus. Tu, si quid tibi præterea in hoc genere dicendum occurrat, in medium, quicquid id sit, proferto. CRIT. Et si de his, quæ hodie in disceptationem vocata sunt, parum me felicem successum habuisse video: spero tamen in reliquis meliorem. Ea enim mihi iam potissimū superfunt, quibus Monachorum vestrorum historiam maioribus viribus, melioreq; vt mihi quidem persuadeo, fortuna expugnem. Cui fortè & ex Caluino nostro insignem illam de Nectario historiam subiiciam, qua priuata vestra Confessio penitus aboletur. Sed quoniam vberior est istarum rerum narratio, quàm vt paucis expediri possit, eam, si lubet, in crastinam auroram differamus. IREN. Placet: & tum nos, vt speramus, sanctos Monachos, & priuatam quoque Confessionem à tuorum Euangelicorum calumniis liberabimus.

FINIS PRIMI DIALOGI.

Emendationes testimoniorum in margine interiore primi dialogi.

Pag. 14. uers. 7. 4. Reg. 6. p. 34. v. 15. Cent. 4. cap. 9. pag. 868. *apponi debet ad uersum septimū, pag. 36. v. 9. lib. 15. cap. 7. & finali. v. 10. dictorum. pag. 37. v. 5. Sozomen. lib. 7. cap. 9. v. 27. & collat. 2. titul. 4. p. 43. v. 6. constitut. 123. p. 50. v. 16. In Osee cap. 1. & Amos cap. 7. pag. 54. v. 32. Georg. p. 64. v. 26. Socrat. lib. 2. cap. 8. & 17. p. 77. v. 25. dele. canon. 14. & pa. 86. v. 24. pag. 788. pag. 88. v. 32. dele. & 6. pa. 107. v. 13. Quirinū. p. 115. v. 9. li. 2. epist. 7. pag. 124. v. 3. Matth. 18. p. 126. v. 25. cap. 11. p. 127. v. 22. lib. 8. Ethic. cap. 10. p. 128. v. 4. Thom. 1. part. summæ quæst. 108. articul. 1. & 2. p. 132. v. 18. pag. 219. p. 134. v. 23. In Psalm. 106. & 138. p. 144. v. 33. epist. 395. pag. 150. v. 12. Canon. 15. p. 151. v. 12. 27. q. 2. cap. p. 157. v. 22. in Apolog. ad Pammach. p. 158. v. 3. 6. & 123. apud Haloandrum, & in vulgat. collat. 1. titul. 6. v. 20. canon. 123.*

Emendationes errorum in contextu & margine exteriori primi dialogi.

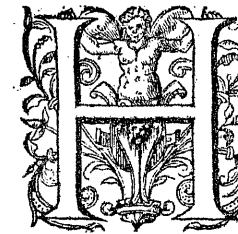
Pag. 6. uers. 13. Diuis post. p. 7. v. 22. columnis. P. 11. v. 5. quæ tu iam prima. p. 12. v. 15. fuit forte. v. 28. certè illam. p. 13. v. 25. potuerit. p. 18. v. 23. incidunt. p. 19. v. 2. prima ex sexta. p. 27. v. 14. aliàs. v. 24. excitari, in quibus illi, relictis. v. 28. confluunt. p. 32. v. 8. Augustanę. p. 36. v. 18. Nec in vlla. v. 22. toti. p. 37. v. 16. futurus est. v. 12. *ad marginem.* Iustini de. v. 23. Chalcedonenses. v. 32. *ad marginem, sensus canonis Nicænæ Synhodi. p. 42. v. 17.* ita impli- cantur. p. 49. v. 1. verò. p. 51. v. 5. Quanquam Petrus & Marcellinus. p. 52. v. 4. refert. p. 54. v. 27. CRIT. Verisimilia. v. 32. IREN. p. 55. v. 25. frigidam & p. 60. v. 12. ad hanc, quam. p. 64. v. 3. *ad marg. κατὰ τὸν πρῶτον.* pag. 67. v. 1. factis hanc p. 69. v. 15. possit. p. 84. v. 29. præsidere. p. 88. v. 15. *anathema.* Quod qui negat eum *totam damnare Ecclesiam,* asserit Aug- gustinus epistola 28. quæ est ad Hieronymū scripta. Isti verò & c. p. 95. v. 4. exuisse. p. 99. v. 35. Cyprianum. p. 100. v. 7. Alexandrum. v. 16. distribuunt; non autem eò, ne ipsi intinguant. p. 109. v. 4. sic primatum. p. 110. v. 12. profunde- rent. p. 112. v. 2. Romanæ. p. 113. v. 26. Atque huc etiam. p. 115. v. 9. differendæ. v. 18. verba scribens. p. 127. v. 24. *πολυ- κοινοῦ.* p. 128. v. 2. augustius vnum esse. p. 130. v. 12. laxatur incautus. v. 29. quidam. p. 132. v. 18. *In marg. quo. p. 134. v. 20.* de quo agitur. p. 139. v. 10. *quæ & principalis, vnum.* p. 142. v. 7. illum Archidiaconum. p. 144. v. 25. earum. p. 147. v. 14. Et certè Munsterus. p. 149. v. 8. *etate. v. 8. tale. p. 151. habent, permaneant singulares.* p. 157. v. 25. & magna copia *Leuitarum, & vnusquisque.* v. 26. & aliquantos. v. 28. debere. p. 158. v. 22. ne Episcopi. v. 22. *ad marg. Concilium Turonense. 1.*

DIALOGVS SECVNDVS

CONTRA ECCLESIASTICÆ DE S.
MONACHORVM VITIS HISTORIÆ,
ET PRIVATÆ CONFSSIONIS CA-
LVMNIATORES.

*Argumenta, & calumnia Magdeburgensium, quibus in pri-
mis sex Centuriis conantur Monasticæ cum vitæ antiquita-
tem, tum historiæ veritatem conuellere.*

CAP. I. CRITOBVLVS.

ERI nescio quo incredibili cōtra ex-
spectationem meam euentu, omnia
mihi sic aduersa accidere, vt tota iam
huius nostræ inchoatæ disputationis
victoria ad te inclinatura videatur, ni-
si fortè inopinatus, qui tibi ex noua
Magdeburgensium impressione nunc
cafus imminet, istam omnem mox victoriam, aut eripue-
rit, aut saltem corruperit. Quod vt fiat, opto; & futu-
rum spero: vt inde ego si non victor, non tamen omnino
victus abeam, & tu victorię huius partem, vel inuitus mi-
hi aliquam communicare cogaris. IREN. Explica igitur,
optime Imperator, acies tuas; & quanta poteris arte, in-
frue, ac corrobora: in campum descende, manus confe-
re, vt experiamur, an vires toties heri debilitatas, & spem
victoriæ toties fractam, isto tuo, nescio quo, subsidiario
milite poteris redintegrare. CRIT. Ne igitur longius ab-
eam; nosti ex iis, quæ differenda proposui, præter alia ad-
huc nonnulla, Monachorum etiam instituta & miracula
supereffe. Quorum ego te causam, hominem pium, pru-
dentem, & doctum post Magdeburgensium nostrorum

*Ingressus in di-
sputationem de
Monastica Vita*

Centurias editas suscipere nolle; aut si volueris, sustinere non posse arbitror. Quare in re tam aperta, noli te pertinacem propositi defensorum ostendere: sed veritati potius cede, & hic saltem tuam, & tuorum culpam latam agnosce. I R E N. Monachi nihil meo quidem praesidio, aut defensione egent; qui, vel me tacente, rerum suarum dignitatem satis contra Magdeburgensium tuorum insignia mendacia, & impotentes calumnias afferent. Sed tamen; quoniam huc me instituti nostri ratio vocat; & hoc quoque tedium, quod Magdeburgenses tui nobis creant, equo animo deuorabimus; & sanctissimae disciplinae, atque praestantium Dei donorum patrocinium lubenti animo arripiemus. C R I T. Sed tu vide, ne parum candidè, aut prudenter Magdeburgenses nostros reprehendas, & tuorum potius insignia mendacia ad calculum reuoca, in quibus illud eminet, quod superstitiosum hoc vitae genus ad Apostolica tempora referre non vereantur. ^{1. Cent. 1. li. 2. c. 6. pag. 506.} Quae tamen in re Christi, & Apostolorum precepto, consilio, atque exemplo prorsus destituuntur. Quare hic exclusi, à sola Maria virgine se aliquod sibi subsidium comparasse, stolidè putant; quam fingunt ex apocrypho illo Iacobi Protoeuangelio ^{2. Cent. 1. li. 1. c. 10. pa. 356.} *trienmem* (nò aliter quam *Monialem iam sub Papatu in templum introductam, & ibi enutritam*: atque ab initio, cum esset Iosepho desponsata, cum eo conuenisse, vt eam inuiolatam cõseruaret. Quae, & alia multa *Nicephorus arripuit, & coacervauit; satis quidem temere, verum istas lusiones de coniugio Monachatum respicientes, Euangelistae ignorant: & certò affirmant, Mariam Iosepho in coniugem fuisse desponsatam. Vnde liquido constat, ita vtrumque fuisse affectum, vt statuto tempore, more aliorum coniugum voluerint liberos, dante Deo, procreare: alioqui & Euangelistae, certissimi rerum talium testes, aliter fuissent loquuti. Iam ex alio* ^{3. In vita Matthai.} *apocrypho libro, & cõficta Abdiae historia, idque nò sine Matthaei Apostoli testimonio, Ephigeniã Deo virginitatè ex voto cõsecrasse; nec licere virgini, quae se Deo semel deuoue-*

Maria virgo.

Protoeuangelium Iacobi.

Nicephorus.

Historia Abdiae

Ephigenia.

deuouerat, in matrimonium coire, differunt: quod nusquam habet Euangelium. Quare Euangelio plane repugnante, superstitiosus ille vester Gregorius, Monachum qui è Monasterio fugerat, & legitimam sibi uxorem asciuerat, ab ea disiunxit, & ^{5. Li. 12. Ep. 20.} *contra Dei verbum in Monasterium iussit retrudi. Arripiunt vero sibi & Eremitae vestri Iohan. Baptistam quasi ducem & principem suae superstitionis.* ^{6. Cent. 6. c. 10. p. 385.} *Licet enim Lucas puerum commemoret in desertis usque ad tempus suae ostensionis permansisse: id tamen nequaquam de aliquo antro, omnino ab hominum conuersatione remoto, accipiendum est: quasi ibi velut vsus & misanthropos delitisset, ab omni humanitate alienus; sicut posterioribus temporibus Eremitae, & id genus homines, superstitiosos sibi sinxerunt cultus. Sed in oeconomia suorum parentum est educatus, qui habitauerunt in loco ad regionem montosam sito, quae vulgo desertum vocabatur; sicut etiam nunc vulgo loquimur, ad sylvam Herciniã habitare, am hartzevvohnen: hoc est, in oppidis prope montes habitationem suam habere. Ita postea in deserto baptizatus, hoc est, in locis prope Iordanem, vbi non procul montes aberant, ac passim tamen oppida, ac pagi erant. Praeterea addit Euangelista, eum creuisse, ac confortatum esse spiritu: quibus verbis, velut punctis, indicat eum in primis annis fideliter in sacra doctrina imbutum, & feliciter in ea progressum esse, ita vt egregium pietatis specimen de se praeberet. Neque sane ad totos trecentos annos reperitur apud probatos auctores, quod Christiani se in loca solitaria abdiderint. Vnde apparet non fuisse Eremitas, aut si fuerunt, propter necessitatem, & non opinionem, suae superstitionem potius excellentis cuiusdam cultus diuini fuisse. Idem & de Monachatu dici potest, cuius nullus fide dignus testis, nisi Epistola Decretales Pontificum, & Vincentius, qui in Alexandria Aegypti mentionem monasterij facit, vbi fabulam, seu Legendam Eugenia recitat. Verum vtrum suspectorum testium assertio, plus quam verorum silentij et praeteritio, quin etiam contradictio valeat, prudens facile iudicabit. Sed hic forsitan Dionysium, Pauli discipulum, contra nos testem accerses, qui in hunc modum scripsisse traditur:* ^{7. Cent. 1. li. 1. c. 10. pa. 347.} ^{8. Cent. 2. c. 7. pa. 124.} ^{9. Lib. 10. c. 11.}

Gregor. Magdeburgensibus, cur superstitiosus.

Iohan. Baptistae.

Eremitarum & Monachorum origo quando & unde nata sit Magdeburgensium sententia. Eugenia.

Dionysij Aegypagita, de Monastica cõsecratione sui temporis, testimonium.

ditur: 1º Sacerdos stat ante diuinum altare, precationem, quæ Mo-
 nachos attingit, recitans & pronuncians, Is autem qui consecratur
 & initiatur, stat post Sacerdotem, nec vtrumque genu flectit, nec
 alterum, nec caput habet suppositum diuinis libris: sed tantum præ-
 sto est Sacerdoti, qui mysticam precationem in ipso recitat. Sacer-
 dos vero ea perfecta, cum ad eum, qui initiatur, venit; illum rogat
 primum, num remittat nuncium non solum diuiduis, distinctis ue-
 ritatis; verum etiam visionibus: deinde perfectissimam ei vitam ex-
 ponit, hoc pro testimonio dicens; eum mediam vitam superare,
 ac transilire oportere. Quæ ubi omnia is, qui initiatur, continenter
 professus est se esse facturum; Sacerdos signo Crucis eñ cõsignatum
 tondet, appellans tres personas diuine beatitudinis: omnique veste
 detracta, eum alia induit, et cum aliis sanctis viris, qui adsunt, cum
 eum salutauit, participem facit diuinorum mysteriorum. Hacten-
 nus ex cõmenticio Dionysio. 12 Sunt enim superficialia, nec
 consentanea sacris litteris, nec obseruationi purioris Ecclesiæ. Nec
 hos qui hodie circumferuntur esse Dionysij Areopagitæ
 libros, Laurentius Valla, & Erasmus variis argumentis,
 & Magdeburgenses vel ex eo, quod iam agimus, osten-
 dunt. 13 In primis, inquit, de Monachis traditio, quos Pauli tem-
 pore nondũ fuisse cõstat, suspecta est; quorũ vt origine minime indi-
 cat, ita nec Apostolice sentit, quod eorũ ordinẽ, vt sublimiorẽ et ex-
 cellentiorẽ reliquis cõmendat. quini potius audimus 14 Chryso-
 stomum illustre Ecclesiæ ornamentum, qui fatetur Aposto-
 lorũ tempore ne vestigiũ quidẽ Monachi fuisse. Quod si iam mi-
 hi Paulum Eremitam ex Hieronymo obiicias, id te scire
 velim, Hieronymum non ferio hic versatum, 15 sed inge-
 nij exercitandi gratia in eo argumento lusisse: veruntamen
 non diffiteor, quarto post Christum sæculo, & posteriori-
 bus, Monachos & Eremitas, 16 partim ex obscuracione doctri-
 nae de iustificacione, et veris cultibus Dei; partim ex praua Essenorũ
 emulatione, longelateque per omnem orbem propagatos;
 plane contra illud Christi verbum; 17 frustra me colunt mandatis
 hominum. 18 item, de cellis ac desertis locis religionis ergo vitandis.
 Quare cum hoc genus vitæ; & ἐβελθησικία verbo
 Dei

Dionysij Areo-
 pagitæ libros
 eos esse, quos
 eius nomine Ec-
 clesiæ recipit,
 negant Magde-
 burgenses cum
 aliis.

Chrysestomus.

Paulus Ere-
 mita.

De Ecclesia
 stica hierar-
 chia.

II Cent. 4.
 c. 6. p. 467.

12 Cent. 1.
 lib. 2. c. 10.
 pag. 625.

13 In c. 11.
 ad Hebræos
 Cent. 1. li. 2
 c. 6. p. 506.

14 Cent. 4.
 ca. 10. pag.
 1316. &
 1217.
 15 Cent. 5.
 c. 6. p. 700.

16 Mat. 15.

17 Mat. 24.

Dei aduersetur, dignos se fructus peperit; quos nos iam
 ordine subiiciemus. Vita enim ista Monastica, quæ quar-
 to, vt diximus, sæculo parum pie cepit, variis apparitionibus &
 illusionibus diabolicis occasionem dedit: quas pro rebus mirabili-
 bus ætas posterior celebrauit. Sic Sozomenus narrat Apellẽ quen-
 dam Monachum circa Achorim in Monasterijs Aegypti multa e-
 didisse miracula; & aliquando cum noctu operas fabriles fecisset,
 spectrum Dæmonis forma pulchræ & exornatæ mulieris ei appa-
 ruisse, & ad libidinem incitasse. Sed illum candens ferrum ex cami-
 no arreptum, in faciem Dæmoni impigisse, atque ita spectrum illud
 fugisse, & stridore, & lamentatione suum dolorem testatum fuis-
 se. Simile & illud est, quod idem nugatur Piammonem Mona-
 chum, cum sacra administrasset, vidisse Angelum ad mensam asta-
 re, & eos, qui ex Monachis adessent, in librum annotare, absentes
 vero expungere. Sed quis non offaciat hæc fabulis, quàm veritati
 similiora esse? Vt & illud de Marco, qui Macario familiaris
 fuit: qui de eo retulit, nunquam scilicet eum, à se Presbytero panem
 aut calicem Domini ad mensam sacram accepisse: sed ab Angelo,
 cuius se manum ad iniecturam vsque conspiceret Macarius dixerit.
 Sic Pachomius Monasticas leges. Sic Ephrem, qui à pue-
 ro in Eremito educatus est, ab Angelo librũ accepit. Fuit
 & Helles miraculis clarus, si Sozomeno credimus, quorum ta-
 men nullam retulit, præter ridiculum, & prestigiatorium illud,
 quod ignem in sinu, sine combustione vestimenti, gestauerit. Acce-
 dat huc Barlaam Eremitæ, & Iosaphat filij Regis Auen-
 niri Indiæ historia plena ineptissimis nugis, & vanis miraculis.
 Quam tamen Ioan. Damascenus peculiari libello nar-
 rat. Sed Magdeburgenses nostri, quia apud vetustio-
 res nulla horum fiat mentio, illam ociosam, & indignam
 relatu iudicauerunt. Quibus addi possunt & ea, quæ ex
 Ruffino miracula de Macario narrantur, quæ omnem fi-
 dẽ excederẽ videntur. 1º Narrationes vero de Mariã Aeg-
 yptiaca, non fabulis solum, verum & erroribus plene sunt: vt
 quod beneficio Mariæ virginis ad meliorem vitam conuersa, ora-
 culis admonita, ac per omnem vitam gubernata, ac protecta sit.

I Cent. 4.
 13. p. 1451

2 Li. 6. c. 28.

3 Li. 6. c. 29

4 Sozom. lib.
 6. c. 29.

Cæt. 4. c. 10

pag. 1326.

5 Sozom. lib.

3. cap. 14.

Cent. 4. c. 6

pag. 472.

6 Cent. 4. c.

10. p. 1007

7 Li. 6. c. 28

Cæt. 4. c. 10

pag. 1325.

8 Cent. 4. c.

10. p. 1295

9 Ibidem p.

1318.

10 Ibidem p.

1334.

Apelles.

Piammon.

Marcus.

Pachomius.

Ephrem.

Helles.

Barlaam.

Iosaphat.

Macarius.

Maria Aegy-
 ptiaca.

In

Inquam sententiam habentur quedam precatiuncule, quæ Christi merito excluso, ipsam etiam salutem acceptam referunt diuæ virginis fabulis vero monasticis similia vehementer videntur illa, quod alimentum ei in deserto ad annos. 17. præbuerint panes duo dimidiati; quod Iordanem pedibus siccis transierit: quod inter orandum, intra terram & celum cubitali sublata altitudine à Soximo visa sit; quod leonis immanissimi ministerio tandem sepulta sit. Verum enimvero ista quam tumuis manifesta mendacia, & Diabolicæ præstigiæ, nihil ferè sunt præ iis, quæ de Monachis quinti & sexti sæculi, vani & superstitioni scriptores committenti sunt. Serenium itaque Casianus continentia & castitatis dono, ultra quam credi propemodum fas est, commendat: atque ut commendationi suæ fidem faciat, annectit fabulam verius quam historiam, commemorans quoniam pacto donum castitatis ipsi contigerit: Videlicet ob assiduitatem precum, quibus interpellare apud Deum pro ista virtute obtinenda nunquam cessarit, nocturna aliquando visione angelum quendam apertam sibi aluo, ignitam carnis portiunculam visceribus euulsam, quam strumam ipse appellat, exemisse; atque inde factum, ut deinceps ne minimas quidem carnis tillationes senserit. Audi iam Alexij fabulam quam in hunc modum magno compendio Magdeburgenses recensent. Alexius Eusebii, siue Epiphaniæ Aglaia filius, prima nuptiarum nocte, virginitatis amore & (ut videri volebat) pro Christo sponsam suam deseruit; & sponte exilium eligens, per annos 17. peregrinatus est, hominumque elemosynis vixit. In Edeffa Syriæ ab imagine virginis Mariæ proditus, ad parentes rediit; in quorum ædibus similiter annos 17. specie mendici, ut ignotus, aliorum mendicorum more elemosynas ac stipem accepit, quorum magnam turbam parentes in propriis ædibus ob filij absentiam alebant. Moriturus; vitæ suæ totius narrationem in charta complexus est; ex qua, ipso iam defuncto, innotuit parentibus, tanto temporis curriculo se proprium filium aluisse. Ea vero historia multa fabulosa congerit, ut gentilitas olim de Vlyse: & videri possit ad similitudinem ipsius esse efficta. Hanc siue historiam, siue fabulam, plenam monstrositatis & impietatis, aperte contra. I. 4. 6. & 7. Decalogi præceptum

De Monachis
quinti & sexti
sæculi.
Serenus.

Alexius.

1 Collat. 7.
cap. 2.
Cent. 5. ca.
10. p. 1450.

2 Cent. 5. ca.
10. p. 1452.

ceptum impingentem, posterior ætas propter opinionem electiorum operam probauit. In his vero vanis, ac ficticiis Monachorum miraculis recensendis, multus est, & facundus præ ceteris vterque Gregorius, Romanus, & Turonensis. Gregorius Turonensis. *Iste itaque mirifice effert Patroclum Galuppanem; Martium, Senoch, Venantium, Eparchium, Sequanum, Genofeuam, & Monegundem, * Eremitam denique Evemite cuiusdam miraculum. *Iste itaque mirifice effert Patroclum Galuppanem; Martium, Senoch, Venantium, Eparchium, Sequanum, Genofeuam, & Monegundem, * Eremitam denique qui multis annis in lignea olla coxit cibum suum, igne non deuorante, aut consumente materiam ligni: ut merito hic exclament Magneburgenses, & credulos & stupidos homines. In primis verò Gregorius Romanus hic, quasi in sua arena versatur, & totus ad Monachorum huiusmodi præstigiæ celebrandas effunditur: è quibus nos iam aliquas recensebimus. *Apud eum igitur Monachi de arboribus suspensi, post mortem auditi sunt clare psallere: Antonio, Merulo, & Iohanni, Monachis visione significatur; ut præparent se ad migrationem ex hac vita. Merulo adfirmat coronam ex albis & fragrantibus floribus contextam, de celo in caput positam, cum iam spiritum efflaret; Iohanni egrotanti senem quendam apparuisse, eique dixisse: surge, hac vice non migrabis; sed aliquanto post. *Pertinet et hoc miraculum ad confirmationem monasticæ superstitionis, quod dialogorum libro 2. cap. 24. commemorat de Monacho, qui ad parentes, sine benedictione claustra Monasterij exierat, quod eodem die sit mortuus. Cumque esset sepultus, postero die corpus eius extra sepulchrum proiectum est inuentum. Huc etiam illud miraculum spectat, quod eodem lib. ca. 25. annotat de monacho, qui inuitus retinebatur in monasterio, & serio instabat, ut facultas discedendi sibi concederetur. Dimissus enim à Benedicto in viâ obuiam habuit draconem, aperto ore eum inuadentem & agredientem: ac tremens & palpitans, cum auxilium Monachorum inlamarer, in Monasterium est reductus. Deque alio Monacho volente deserere Monasticam vitam, & clam sese è monasterio proripere, cui canis ater venerit obuiam ipsum dilaniaturus; qui vere fuit diabolus, sine omni dubitatione. Recitat & fabulam de vrsio, qui precibus Florentij Monachi ouium custos

1 Cent. 6. c.
10. pa. 771.
772. 774.
& c. 13. pa.
814.

2 Cent. 6. c.
13. pa. 814

3 Dialo. li. 4.
ca. 21.
Cent. 6. ca.
13. pa. 818.

4 Ibidem. p.
819.

5 Ibidem. p.

Gregorius Tu-
ronensis.

Eremita cuius-
dam miraculum.

Ex Greg. Rom.
Pontifice recen-
sentur mirabi-
lia quedam de
Monachis.

Monachi post
mortem canen-
tes.

Antonius.
Merulus.
Iohannes.

Monachus clau-
stra monasterij
exiens.

Monachus ven-
tens deserere Mo-
nasticam vitam.

Florentius.

custos

custos est factus; ac posteaquam à Monachis quibusdam ex inuidia occisus esset, elephantia si hos esse percussos. In primis vero, in Benedicto ornando totus est, & multarum rerum mirabilium ab eo gestarum meminit, quas, cum plenæ sint superstitione, Magdeburgenses ne relatu quidem dignas iudicauerunt. Qui tamen inter alia miracula, quæ superstitionem & idololatriam redolent, & illud recensent ex Gregorio; quo modo Benedicto iubente, vas vitreum continens paucillum olei foras proiectum in saxa, non est confractum. Vide, inquit, miraculum ingens. Huius discipulus fuit Gordianus, qui in patrem Benedictum, non in Deum & Filium eius Christum, omnem suam fiduciam, spem, & deuotionem collocauit, ut testatur Leo. Hostien. Ad hæc autem formam pertinent miracula, quæ Turonensis de hoc Gregorio, & Io. Diaconus referunt. Ille quod Gregorius nocte ad preces faciendas solitus sit surgere in scis omnibus, & quod ei ostium baptisterij diuinitus sit apertum, ac audite voces psallentium trium horarum spatio. Ille vero refert Angelum à Gregorio, ipso tamen primum ignorante, susceptum hospitio: qui postea aperiens sese, promiserit ei, propter liberalitatem, quæ erga egenos & pauperes exercebat, Pontificatum omnipotentis Dei nomine. En premium amplissimum. Imo & Christum in forma peregrini venisse ad Gregorium, cui, cum aquam fundere vellet ad lauandas manus, euauerit; eademque nocte, per visionem ei dixerit: Ceteris diebus me in membris meis, hesternum autem die me in memetipso suscepisti. Cuiusmodi quiddam est, quod Gregorius de Martyrio Monacho scripsit, eum videlicet in specie leprosi Christum ipsum gestasse, ac tum demum agnitum, cum de collo eius desciliens in specie ea apparuit, qua recognosci solet ab hominibus redemptor generis humani Christus. Sed quorsum ego ista prosequor, quæ infinita sunt; quorum tamen, plurima quæ sexto sæculo scribuntur, Magdeburgen. speciali titulo his verbis complectuntur: De miraculis superstitionem & idololatriam redolentibus; qualia ista esse omnia, quæ recensui, Magdeburgenses nostri obseruarunt; nec tu, credo, negaris.

Benedictus.

Gordianus.

Gregorius Romanus Pontifex.

Martyrium.

1 ibidem.

2 Cent. 6. c. 10. p. 768.

3 Cent. 6. c. 13. p. 811.

4 Cent. 6. c. 13. p. 821.

5 ibidem p. 820.

6 Homil. 39 super Euangeliâ. Cõt. 6. c. 10 pag. 756.

7 Cõt. 6. c. 13. p. 806.

negaris. A qua sententia, si quis forte te scrupulus adhuc retrahat; cum omnem facile abieceris, si Monachorum actiones, vitæque rationem pie, ac prudenter expendis. Quæ res cum in immensum pateat, ego ex Magdeburgensibus, quæ ad hanc rem maxime facient, delibabo.

Referuntur aliæ rationes, & commenta Magdeburgensium, quibus ipsum Monasticæ vitæ institutum conuellere & impietatis arguere nituntur.

CAP. II.

IRENÆVS.

AG E igitur Critobule, quod feliciter, ut tibi quidem videris, incæpisti, gnauiter perfice. Quæ hæcenus dixisti probe teneo omnia; nunc ad eâ quæ dicturus es animum intendo. CRIT. Bene facis. Ut ergo institutâ de superstioso Monasticæ vitæ cultu disputationem persequar, hic ante omnia admonendum te censeo, ne scriptis, quæ circumferuntur de Antonio, Paulo, Hilarione, & multis aliis temere credas, quasi à certa auctoritate profectis. Nosti eos omnium ex hoc grege esse celeberrimos. Sed quid si, quæ de his traduntur, nullam, aut paruam fidem mereantur? Detraximus iam vobis Paulum. Quid si nec illa de vita Antonij, quæ Athanasium auctorem sibi vindicat, sit genuina illius narratio? Neque enim dubitatione res illa caret, & multa, quæ de Hilarione traduntur, fabulosa videntur. Malchum præterea vobis aut auferam, aut maxima tum vestra, tum omnium Monachorum turpitudine vester erit. In eius enim vita scribenda Hieronymus periclitandi ingenij, & literariæ velitationis causa, prolusit. Quod vestri pro sua crassitudine ac stupore non intelligentes, quasi rem feriam, & ex historiæ fide traditâ arripiunt, nobilis Rhetoris artificium ignorantes. Quod si vestri ægre eam dimittent, & necessario ad historiæ auctoritatem rapiendam clamabunt; maneat ille quidem

M vester,

2 Cent. 4. c. 10. p. 1306.

2 ibidem p. 2296.

3 ibidem p. 1303.

De Antonij vita historia.

Hilarion.

Malchus.

Hieronymum quo animo Malchi vitam scripsisse velint Magdeburgenses.

Crimina Malcho à Magdeburgensibus obiecta.

vester, sed ita, vt in illo vno reliquos omnes Monachorum greges graphice depictos intelligas. Nam parentibus non praestitit obedientiam, contra mandatum Dei; Honora patrem & matrem. Praeceptis hominum & vita Monastica, frustra Deum coluit. Interficere seipsum in animo habuit, contra mandatum Dei: Non occides. Matrimonium secundum doctrinam Demoniorum contempsit. Furtum commisit, contra praecceptum Dei; Non facias furtum. Quare si ab ista historia diuelli nolueris, en tibi in ea, quasi in speculo reliquos tuos Monachos expressos, & representatos; quos nos iam, haec Malchi veluti lineamenta frequentes, suis coloribus depingemus. Id igitur in vniuersum omnibus cum Malcho commune est, quod cum eo frustra Deum ex mandatis hominum colant; & matrimonium contemneres, doctrinam Demoniorum amplectantur. E quibus plurimi ex eadem etiam causa, impingunt contra illud Dei mandatum, de honore parentibus praestando. Cuius rei tristia vbique exempla in isto grege, nec minus in feminis, quam viris occurrunt;

Callinie Magdeburgensium, quibus nomen Monachi in comune odium orbis terrae potare moluntur.

Inter quas est Euphrasia illa, quae à parentibus nobili cuidam iuueni patricij ordinis despósata, eo relicto, Monasterium ingressa est; nec vel Theodosij Imperatoris auctoritate, vel amplissimis promissis, ad eum redire voluit.

Euphrasia.

Leobardus Pappula.

Sic Leobardus, & Pappula, ille contra voluntatem parentum, rupta promissione honeste puella facta de coniugio, Monasterium ingressus est; Ista à parentibus in habitu virili fugiens, in Monasterio virorum 30. annos vixit, contra 4. praecceptum. Ad hanc superstitiosam castitatem pertinet illa Gregorij Turonensis narratio; qui tradit, Aruerni virum quendam cum puella, quam duxerat, caste vixisse per omnem vitam; nec eam unquam cognouisse: puella autem mortua cum sepeliretur, sublatis in caelum manibus, in haec verba prorupisse: Gratias ago tibi omnipotens conditor, quod hanc puellam sicut eam mihi tradidisti, impollutam, & ab omni voluptatis contagio puram, ita tibi restituo. Illa vero subridens ait; Sile vir Dei: quia non est necesse proloqui nostrum, nemine interrogante, secretum. O praestigias, quibus

Viri cuiusdam perpetua cum vxore castitas.

1 Ibidem p. 1304. Math. 15.

1 Tim. 4. Exod. 20.

2 Cent. 4. c. 10. p. 1333

3 Cent. 6. c. 6. pag. 354.

4 Cent. 6. c. 13. p. 815.

1 Ibidem p. 816

bus contra verbum Dei, coniugij vsus sancitum, vt est ille malus spiritus semper contrarius ordinationi diuinae. Ingeltrudes vero filiam Berthegundem à marito abductam in Monasterio ponere voluit, quamuis prohibente Gregorio Turonensi, quod tandem perfecit. O bestiam immanem, o Euam Diabolo obsessam! Audent tamé Petrus de Natalibus & Vincentius, & alij Legendarum (vt vocant) scriptores, praeclearam martyrem Theclá Pauli discipulá hac infamia aspergere; quasi Iconij à Paulo conuersa, sponso Thamino renunciauerit datam coniubij fidem, & professá sit virginitatem; & eá ob causam à matre accusatá, & vna cum Paulo in carcerem ductá. Verum haec Monachorum fabulas redolent, & probatorum & antiquorum auctorum testimonio destituuntur, & à doctrina Pauli alienissima sunt, qui matrimonij solui nusquá docuit, sed contrarium affirmauit. Quae admodum itaq; ceteri Malchum in superstitiosa illa castitate, ita in homicidio, sed alia ratione imitati sunt. Immodicis enim ieiunijs, & vigilijs vsq; adeo se nonnulli afflixerunt, vt priorum sepius facti sunt homicidia corporum (vile quid faciunt traditiones humanae, & superstitio; vt etiam homines fiant parricidae proprii corporis, contra quinti praecceptum: item, Non tentabis Deum: item, Non est regnum Dei esca & potus: item, Habe honorem corpori. Ita Abbas Moyses Eremita solitudinis Scythiae, apud Cassianum de seipso inquit; frequenter se edendi appetitum prorsus amisisse, ita vt toto biduo, aut triduo, ne quidem memoria cibi mentem illius interpellaret. Item somnum ab ipsius oculis pluribus diebus depulsum, adeo vt necesse habuerit, precibus Domino supplicare, pro immittendo vel exigui temporis somno. Sic Bathemus tanta abstinentia fuit, tamque frequenter ieiunans, vt ex eius dentibus vermiculi scaturierint. De hoc iudicandum est iuxta dictum Pauli: In superstitioe & humilitate, & non parcendo corpori, nec honorem ei habendo, quantum carni fatis est. Hallas, vel Alas per annos totos septuaginta, panem prorsus non attigit, ignarus illius dicti Paulini; Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiciendum, quod cum gratiarum actione accipitur. Sic Hilarión à sexagesimo quarto anno vsque ad octogesimum, pane

Ingeltrudes.

Thecla.

Homicidium.

Ieiunia et vigiliae Monachorum

Moyse Eremita mira abstinentia & vigilia.

Bathemus.

Hallas vel Alas.

Hilarión.

abstinuit, incredibili seruore mentis, vt eo tēpore quasi nouus accēderet ad seruitutē (superstitiosam nimirū: Honorē corpori nō habentes, Coloss. 2.) Domini, quo ceteri solent remissius viuere. Sic Ammonius, vocatus ad Ecclesiasticā gubernationē, factus est homicida in seipso, auriculā sibi amputās, ne Ecclesiā prāficere tur. Sic duo pueri, qui à seniore per solitudinē cū ficibus ad agrorū quendā amādati sunt, potius q̄ eas in extrema fame cōtingere voluerint, in itinere in aedia mortui sunt. Sic alius, qui vouit se nihil in solitudine comesturū, nisi quod diuinitus offerretur, fame perit. Quid de Mutio dicā, qui ex abbatis imperio, filii in flumē proiicere paratus erat. Cōtemto enim plane diuino mādato, seniorū imperio morē gerere palmariū quiddā existimabāt, etsi turpia, aut impossibilia prāciperēt. Quare Ioannes quidā ab abbate iussus, aqua ex secūdo lapide petita, per integrum annū lignū aridum irrigauit. Iam quis ferat agrestē illam & ferā, & à Christiani hominis caritate vitā disunctissimā, Acepsemā, Pioris, Didymi, Paphnucij, & similiū. Acepsemas enim in solitudine Cyri urbis Monasticen exercuit, vsus huiusmodi disciplina, vt ad annos 60. in conclaui abditus lateret, cum nemine colloquens, neque alicui se conspiciendum offerens, contra Pauli praeceptum: Adiuuemus nos mutuo ad prouocandam caritatem et bona opera, nō deserentes collectionē nostri, sicut cōsuetudo est quibusdam. Pior autē est Sozomeno Monachus in Eremito Scethica Aegypti, qui morosa verē, & Monacho truce digna, de eo retulit. Quod adolefēs paternas ades ad Monasticas professionē egressus, vouerit se ad suos nunquā rediturū. Quod post annos quinquaginta à sorore sua videndi eius cupida sollicitatus, iussus etiā à Monachorum præsibus in patriam ad se vt veniret, venerat quidem, sed astans ad fores, cum se paululum contemplari sororem iussisset, & oratiunculam recitasset, in solitudinem redierit. Examinanda & iudicanda est haec monstrositas, iuxta praeceptū: Honora patrem tuū et matrem tuā. Si quis suorum, & maxime domesticorū curā nō habet, fidē negauit, et est infideli deterior. Didymus prae terea cū nonaginta annos vixisset, nulli hominū ad mortem vsq; cōiuxit.

Ammonius.

Pueri duo errantes in eremo.

Frater quidam per desertā iter faciens.

Mutius.

Ioannes.

Agrestis & fera vita, ac inimica humanae societatis contra secundam tabulam Decalogi. Acepsemas.

Pior.

Adolescentis cuiusdam votū.

Didymus.

1. Timot. 5. 7. Socrat. lib. 4. cap. 23.

Sed

Sed quis non haec hominum monstra excretur, vt inimicos humanae societatis, contra totam secundam tabulam Decalogi delinquentes: Diliges proximum tuum sicut teipsum: & Vnumquemque sicut vocauit Deus, ita ambulet. Sed quos tandem fructus perciperunt ex ista immiti solitudine? certē quos Hilariion, qui maxime orans & ieiunans, illusiones Diabolicas multiplices frequenter expertus est; vt nudas mulieres, instructam mensam dapibus gladiatorum spectacula, aliasque eius generis praestigias. Nec immerito. Seipfos enim, sine Dei mādato, tentationibus diaboli exposuerunt. Vt non sit mirum, quod de Anatolio (quem Magdeburgenses nostri Antonium vocant) Burdegalensi tradit Gregorius Turonensis. Qui cum esset cuiusdam negociatoris famulus, annos natus duodecim, in cellam quādam angustam se conclusit, orationi vacans & tenui victu contentus, degitque in ea annos circiter octo, postea eum Diabolus corporaliter occupauit, atque obsedit, sicuti prius spiritaliter fecerat. Non enim Dei, sed Cacodemonis instinctu à vocatione in turpe & ignauium otium se contulerat. Nam etiam manens in vocatione poterat Deo precibus & temperantia seruire. Hic igitur typus reliquis etiam Eremitis documento esse debebat: sed vincebat hac aetate superstitio. Mirum vero est videre, quā ingeniosi fuerint isti homines in nouis quotidie superstitionum obseruationibus excogitandis. Quinto enim saeculo, nouum et prioribus saeculis non modo non visitatum, sed ne auditum quidem Monasticas genus inuentum est: nimirum in columnis vitam solitariam agendi. Eius mirabilis instituti inuentum ad primum auctorem referunt Simeonem quendam, qui in columnis minoribus septem annis; in maiori quadraginta cubitorum, triginta annis vitam egit. Habuit hic Simeon discipulum Danielelem, qui ex ipsius schola egressus, magistrumque imitatus, ipse quoque hoc nouum Monasticas institutum coluit. Quae, & alia Magdeburgēses recēsent, vt pij atque attentī lectores expendant, quo tempore post Christum traditiones istae humana creuerint, & vt in eos errores, mirabili praestigatoris diaboli astucia, etiam docti sunt inducti: idque eo accidit, quia doctrina articuli de iustificacione per Christum, per illam

Cent. 4. ca. 10. p. 1330

1. Corin. 7.

1 Cent. 4. ca. 10. p. 1297

2. Li. 8. hist. cap. 34. Cent. 6. c. 6. pag. 356.

3. Cent. 5. c. 6. pag. 718.

4. Euagr. lib. 1. cap. 13. Theod. lect. collect. lib. 1. Niceph. lib. 14. ca. 51. 5. Cent. 5. c. 6. pag. 719. Niceph. lib. 25. ca. 22.

7. Incommoda solitudinis. Hilariion. Illusiones Diaboli.

Anatolius Burdegalensis.

9. De quinti saeculi nouo, vt placet Magdeburgensibus, Monastica vita instituto. Simeon.

Daniel.

M 3 illam

Sexti seculi Mo-
nachi.
Simeones

illam opinionem de meritis hominum obscurari cepit. **E**git & alius Simeones, sed proximo seculo, qui non iste est sublimi ostentavit, sed potius studiose sanctitatem suam dissimularit, adeo ut etiam interdum paullo hilarius cum suis familiaribus vixerit, & quum ex illis suis focus quidam ancillam stuprasset, passus est Simeones falso se eius facti insimulari: quin & puerperæ cibum ac vinum attulit. O sanctitatem prodigiosam? Accipe iam & alios nobiles fructus horum hypocritarum. In quos verè illud Christi competit, camelum deglutientes,

Prepostera ani-
maduersio &
satisfactio.

Turpitudine vite

& culicem excolantes. Quæ enim gladio digna erant, ferula; & quæ ferula, gladio vindicabant: miraque hypocrisis in externa et leuiora peccata grauius, quàm superstitione, incredulitatem, atque idololatriam animaduertebant, ut Magdeburgenses ex Cassiano obseruarunt. Quid ego iam recenseam istorum, qui sub continentia admirabilis fucos, præfectionem sibi vindicabant, turpissimam vitam tamen sancto velamine obductam? Qua de re, vnum aut alterum exemplum pro omnibus proposuisse satis erit. Fuit igitur sexto seculo Dagulphus Abbas homo sceleratus, et multis propter furta, homicidia, adulteria, quibus se polluerat, notus. Cum autem vite mariti eius mulieris, cui qua rem habebat, insidiaretur; ipse in foueam, quam alteri fecerat, incidit. Ingressus enim cum alio clerico ades mariti absentis, laute accipitur: & diu potando inebriatus, in lectis collocantur, Maritus reuersus, stramen accendit, & securi utrumque interfecit. Imo & Chrysof. inuehitur contra sui temporis virgines, quas scribit nugari, ridere in tempe, viuere in deliciis magis quàm mulieres in fornice. Imo eadem eas facere, quæ istæ obscenæ solent: pharmaca terere, letales succos miscere, eundemque parare puluerem. Item secum viros includere, & facere sibi contubernales. Item frequentes fieri obstetricum cursus ad virginum domos. Ut Magdeburgenses merito exclamarent; O Iuno Lucina ser opem. nam tuo ductu & auspicio, contra Christi verba istud genus vite instituitur. Quare eas virgines, ut potius nubant, quam virus cohabitent Chrysofomus hortatur; ut & ante eum Cyprianus, si nolint, nec possint continere. Quod

Dagulphus.

Virginum dis-
soluti mores à
Chrysofomo
reprehensi.

Chrysofomus.
Cyprianus.

1 Cent. 6. c. 6
pag. 354.
Euagr. li. 4.
cap. 34.

Matth. 23.

2 Cent. 5. c.
6. pag. 710.

3 Cent. 6. c.
10. p. 773.
Gregor. Tu-
ron. li. 8. ca.
19.

4 In sermone.
Quod regu-
lantes femi-
nae viris co-
habitent.
Cent. 5. c. 6
pag. 714.

5 Matth. 24
et 1. Cor. 7.
& 1. Tim. 4.

6 Cent. 5. c.
4. pa. 344.

7 Cent. 3. c.
4. pa. 86.
Cypri. lib. 1.
Epist. 11.

vestris

1 Epi. ad Dya-
conum.

Cent. 8. c. 6
pa. 466.

2 Greg. Tu-
ron. lib. 6.

hist. cap. 34.
Cent. 6. c. 6

pag. 353.
3 Cent. 4. c.

6. pa. 476.
& 477.

4 Epistol. ad
Ctesiphonem,
contra
Pelagium.

Cent. 4. ca.
10. p. 1324

5 Cent. 6. c.
10. p. 766.

6 Ibidem pa.
755.

7 Cent. 5. c.
10. p. 1393

8 Cent. 4. c.
4. pa. 300.
& 301.

9 In Psalm.
64.

nostris Euangelicis, vestri tanquam capitale quiddam exprobrant. Atqui Athanasius Monachorum meminit, quos suo seculo liberos generasse dicit: & sexto etiam seculo rex Chilpericus filiam, quam tradiderat in Monasterium Pictauiense, inde rursum volebat eximere, & matrimonio iungere: ut intelligas iuas eas iterum eximendi fuisse, sed illa ab aliis seducta sponte detrectauit. En tibi iam & alium nobilissimum huius superstitionis fructum: grauiissimas, inquam, hæreses Samaritarum & Iudæorum, Gnosticorum, Macedoniorum, Anthropophormitarum, & similibus: quibus, quarto seculo, istos sanctos homines implicitos fuisse constat: ut nihil dicam de Eutichete & aliis qui postea exorti sunt. Et ne forte subterfugas, ut nihil hoc pertinere dicas ad pios illos Monachos, quos scriptores passim celebrant, grauiissimo te Hieronymi testimonio implicitum teneo, qui Euagrium de Monachis scripsisse librum ait, in quo multos enumerat, qui nunquam fuerunt: & eos, de quibus scribit, fuisse Origenistas non esse dubium, ut Ammonium, Eusebium, Euthimum, & ipsum Euagrium. Extat vero hodie Lausiaca Palladij historia, qui fuit Euagrii discipulus: qui plurimos ex his, ut Euagrius, amplissimis laudibus profecquitur; ut quæ tandem hanc longam narrationem absoluam, cum ceteros fere, omnes, tum præcipue Benedictum, Patroclum, Caluppanem, Brachionem, Martium, Vulfilai-cum, Eparchium, aliosque, quos longum esset recitare, Antichristi notis insignes fuisse, Magdeburgenses nostri audacter confitentur. Brigidam vero tam celebrem apud Scotos, totamque Europam, Magam appellant; nec multo melius de Martino illo Turonensi sentiunt, quem Necromanticum fuisse iudicant, qui supersticiosam vitam istam ante Episcopatum coluit. Supersticiosam enim eam appellare, nihil vereor, quàm Hilarius & Epiphanius, tanta Ecclesie ornamenta damnant. Hilarius enim istos, qui ab usu matrimonij abstinent, & sicco pane vtuntur, supersticiosos plane vocat. Totum, inquit, hoc inane & ridiculum

Monachi li-
beris operam
dantes.
Chilpericus.

Euagrii histo-
ria.

Origenista.

Palladij histo-
ria Lausiaca.
Quos Antichri-
sti notis insig-
nes fuisse calu-
menitur Magde-
burgenses.

Brigida.

Martinus.

Monastica vita
supersticiosa.

Hilarius.

Epiphanius.

culum est, & cū ipsis superstitionis causis miserabile. Epiphanius Li. 3. tom. 2
præterea huiusmodi continetiam reprehendit: *Nunc*, inquit, in nomine *Mariæ virginis* degere cõtendunt, et castitatē seruare ac continere. Sed quo feror? quin finio tandē? quanquam hæc turpitude tã late pateat, vt vix vllis finibus circumscribi possit. Habes iam meam sententiam ex Magdeburgensibus nostris petita, de historia & institutis Monachorum; habes rationes & argumenta quæ, vt huc inclinem, me perducunt. De qua si tu me præstantioribus, aut rationibus, aut testimoniis dimouere poteris, (quod non facile futurum puto) senties, me non ita nostrorum placitis deuotum & consecratum, vt aures atque animum fanioribus & certioribus consiliis occluserim.

Occurritur superioribus Magdeburgensium argumentis & calumniis, toto responso in quatuor partes distributo; & ostenditur, vt cetera Christianæ vitæ instituta, ita & vitã Monasticam fuisse in veteri testamento adumbratam, nec quarto sæculo, sed Apostolorum tempore incæpisse.

CAP. III.

IRENÆVS.

Responsio ad calumnias Magdeburgensium cõtra Monasticã vitã in 4. capitula partito.

AN te de tua sententia possim depellere, equidem nescio; depelli certe optarem, & me ea dicturum confido, quæ te inde merito depulsura, & ad nos traductura sunt, si veritatis, vt prætefers, magis, quàm calumniarum, mendaciorum, & puerilium ineptiarum rationē habere volueris. Ego vero vt certiore methodo, minoreq; temporis dispendio, singulis, in quibus tu copiosi magis oratoris, quam boni vel theologi, vel historici partes egisti, respondeam; defensionis meæ summam in pauca capita conferam. In quibus illud primum in disquisitionem vocabo, vt rum Monastica vita, quarto, demũ post Christum sæculo, exorta sit; proximo loco, an nullo Christi, & Apostolorũ vel præcepto, vel consilio, vel exẽplo fulciatur;

ciatur; & an Christi mandato aduerfetur; deinde vt rum vllæ hodie de vita, actionibus, atque institutis Monachorum, quarti, quinti, & sexti sæculi, probatæ, & fide dignæ historiæ extent: postremo, an illorum instituta, actiones, & miracula, quæ Magdeburgenses calumniantur, tantisq; conuiciis conscindunt, in meritam & iustam eorum reprehensionem incidant. **C R I T.** Distributio ista tua mihi concinna & commoda videtur: quare reliquiam tuo munere defungere. **I R E N.** De Monachis itaque orationem instituturus, quamuis ab Eremitis secerantur Cœnobite, vtrosq; tamen nostra oratione complectar: sed eos potissimum, qui in Cœnobiis, & sub aliorum præfectura degunt. Quorum religio in tribus potissimum versatur: in accurata videlicet paupertatis, continentia, atque obedientia disciplina. Vt ergo rem à capite arcessam, temporaq; Christũ antecedentia repetam: quemadmodum reliquam Christianorum fidem, vitam, mores, & instituta, veteris legis typi vmbri quibusdam præsignificabant: ita & nostros certe Monachos; sed hos quidem tenuius ac obscurius, propterea quod si non tota & præcipua, magna tamen felicitatis Iudeorũ pars, & bonorum à Deo illis indulgendorum pollicitatio ad temporalia quædam commoda, & præsentis vitæ iucunditates referebatur: vt nihil sit mirum, si Monachorum instituta nõ tam accurate, vt hodie nostri, excolerent; apud quos sterilitas, legis etiã execratione deuoueretur. Non tamen vel hic præclaris pro nostro instituto exemplis destituimur. Quid enim Nazarej, quid Rechabite, quid Prophetarum filij, aliud erant, quàm Monachorum nostrorum præuia quædam simulachra? sed pro temporis ratione non omnino consummata atque absoluta. perfectio enim vt in ceteris, ita & hic Christo, & exuberanti per eius aduentum gratiæ debebatur. Monachorum vero potissimum inter Christianos vitam perfectam esse patres passim testantur. Quare Dionysius Areopagita, inter

*Eremitæ.**Cœnobite.**Monachorũ religio in quibus potissimum consistat.**Adumbratio Monastice vitæ in veteri testamento.**Nazarej. Rechabite. Prophetarum filij.*

M 5 alia

*Num. 6.
Hier. 35.
4. Reg. 4.*

Dionysius A-
reopagita.

alia & hæc scribit: *Sacerdos vero precatone perfecta, cum ad eum, qui initiatur venit, rogat primū num remittat nuncium, non solum diuiduis distinctisue vitis; verum etiam visionibus; deinde perfectissimā ei vitam exponit, hoc pro testimonio dicens, eum mediam vitam superare, ac transilire oportere. quam tu antea auctoritatē recitasti.* Adhæc Hieronymus ad Hebidiā:

Hieronymus.

vis esse perfecta, & in primo stare fastigio dignitatis, fac quod fecerunt Apostoli: vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere saluatorem, & nudam solamque crucem nuda sequaris et sola: & postea; Ananias & Saphira, Apostoli meruere sententiā, quia sua timide reseruarūt. Ergo ne (inquit) puniendus est, qui sua non deserit? minime: ideo puniti sunt, quia mentiri voluerūt spiritui sancto; & reseruantes necessaria victui suo, quasi perfecte seculo renunciantes, vanā gloriam sectabātur. alioqui licet libere dare vel non dare. Idē alibi. Tu perfectum te fore pollicitus es. Nam quando relicta militia te castrasti propter regna cælōrū, quid aliud quam perfectā vitā sequutus es? Augustinus vero Manicheorum, quam gloriose venditabant, continentia Eremitas & Cænobitas tanquā perfectos Christianos opponit. Gregorius præterea Nazianzenus eam vitam perfectam appellat: quin & Chrysostomus perfectionis culmen, virtutisque fastigium in vita potissimum Monachorū constituit. Athanasius ait, Antonium per viam Evangelici sermonis ad perfectionem perrexisse. Quibus consentit Eusebius, qui scribit Christiane vite perfectum modum in solitudine, in paupertate, atque virginitate consistere. Monachorum vero vitam, & ipsum pæne nomen multo ante in spiritu videns, teste Augustino, Dauid cecinerat illud in Psalmis: Ecce quam bonum, & quam iucundum, habitare fratres in vnum. Hos per Esaiam consolatur Dominus, dicens; & non dicat eunuchus, ecce ego lignum aridum; quia hæc dicit Domimus eunuchis, qui custodierint sabbatha mea, & elegerint quæ ego volui, & elegerint & tenuerint sedus meum; dabo eis in domo mea & in muris meis, locū & nomen melius à filiis & filiabus, nomē sempiternum dabo eis, quod non peribit. Quod interpretatur in Euangelio Dñs de eunuchis,

Augustinus.

1 De Ecclasi-
Hierar.

2 quest. 1.

3 Ad Helio.
Monachum.

4 Li. 1. de mo-
ribus Ecclasi-
cap. 31.

5 In Mono-
dia in Basil.
6 Li. 3. contra
vituperator
Monasti. vi-
te, & ad
Theod. lap-
sum.

Athana. in
vita Anto-
niij.

Eusebius de
demonstr. E-
uang. lib. 1.
cap. 8.

Augusti. in
Psalm. 132.

Ad Rusticū.

1 Li. 2. c. 15.
16. & 17.
2 Li. 2. c. 15
Interprete
doctissimo
viro Ioanne
Lango.

Miceph. li. 2.
cap. 16.

nuchis, nō natura aut arte, sed spōte sua castratis propter regnū cælōrū. Hos in spiritu præuidebat Moyses, cū Leui benedicēs, diceret; qui dixerit patri suo et matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, et nescierūt filios suos. En tibi iam perfectissimam Monachorū vitā in lege adumbratā. Elias enim, Elifēus, & filij prophetarū, Hieronymo teste, fuerūt veteris testamenti Monachi. Restat igitur despiciere, quibus primū ab exorto Euangelio tēporibus tantū bonū mundo sit representatū, & q̄ prope Christū & Apostolos ea tēpora respiciant. Quā, vt intelligas statim cū Christo & Apostolis effloruisse, accipe amplissimū à Philone celeberrimo scriptore testimonium, quod vt hodie in ter reliqua ipsius opera cōspicitur, ita, vt est ab Eusebio Cæsariēsi & Nicephoro Græcis hominibus, & Ecclesiasticæ historiæ scriptoribus illustratū, ad maiorē firmitatē recensebo. Dicūt præterea, ait Nicephorus, Hunc Marcū (Euangelistā videlicet) primū in Aegyptū & Alexandriā missum, Euangelistā quod cōscripsit, prædicasse, Ecclesiās ordinasse; atq; ei, quæ ibi est, Christianorū Monachorū solitarie vite leges dedisse. Tanta autē virorū et mulierū à primo statim initio cōfluxit multitudo, vt exercitij studijq; eorū philosophiā, institutū, mores, vitā, rationēq; cōuersationis omnē, in scriptū retulerit, in vtroq; philosophiæ genere celeberrimus Philo: quē ad colloquiū Petri Romæ diuinū verbum cōcionātis, fama est peruenisse. Nō tātū verò is quasi numine afflatus, prosequitur institutū eius tēporis Apostolicorū ex Iudæis, vt videtur, progenitorū virorū: sed id quoq; iudicio suo cōprobat, quāuis etiā tū plurimæ veterum Iudæorū consuetudines obtinerēt. Assenerat quoq; verbis disertis, nihil se veritate ducere prius, aut antiquius, neq; quicquā ex seipso rei ipsi addere constituisse. Quapropter scriptū id canones & regulas, quæ etiamnū in Ecclesiā seruātur, liquido continet. Inscriptio autē libri est, et titulus, De vita cōtēplatrice, siue de supplicibus. Eos autē, qui vitā eiusmodi amplexi essent, θεραπειταὶ, hoc est, cultores seu curatores vocat, vel quod ita tū appellarentur, nōdum Christianorū nomine late diffuso, vel propter purū sincerūq; Dei cultū, vel quod tanquā medici exercerēt, curarēt, atq; colerēt eorū, qui ad

Eunuchi volū-
tarij propter re-
gnū cælōrū
Moyses.

Veteris testa-
menti Monachi.

Monasticā Chri-
stianorū vitam
statim cū Chri-
sto & Aposto-
lis effloruisse.

Marcum Euan-
gelistā in Aegy-
ptū & Alexan-
driā Monasticæ
inter Christia-
nos vite funda-
mentū iecisse.

Philonis cū Pe-
tro colloquiū.

Monasticæ vite
forma & ratio
à Philone de-
scripta & ap-
probata.

ad eos venissent, animos, omni eos viciorum perturbatione liberantes: vel aliam quamcunque ob causam. Neque enim de eo contendere necesse est. Hos à principio, cum Christiana philosophia initiarentur, dicit rem familiarem, facultesque suas relinquere solitos esse; ac deinde nuncio omnibus huius vitæ curis et solitudinibus remisso, extra muros in semotis aliquibus agris, & hortis, aut etiam montibus versari, atque vivere, dissimiliumque omnium consuetudinem tanquam perniciosam auersantes, vitam Propheticam flagranti atque feruenti fide meditari, atque emulari. Non solum autem eo in loco, verum etiam alibi in orbe hoc genus fuisse scribit. Decebat quippe summi boni & Græciam & Barbariam participes fieri: in Aegypto tamen, & maxime circa Alexandriam institutum hoc frequentari. In unaquaque autem, inquit, solitaria mansione, sacram domum reperias, quam *σπηλαιον*, hoc est, honestatis grauitatisque locum, & Monasterium vocant: in quo scilicet ab aliis seiuncti & solitarij, honeste sanctæque vitæ mysterijs imbuuntur. Eo nihil infertur vel frumenti, vel potus, vel etiam alterius rei ad necessarium corporis usum pertinentis. Sermones tantum, & leges, dictaque Prophetarum, atque hymnos diuinitus inspiratos ibi meditantur, atque etiam alia, quibus doctrina et pietas augecens summum consequitur bonum. Interuallum porro temporis ab ipso diluculo ad vesperam usque in exercitio eos continet. Sacris enim incubentes litteris, in patria sedulo desudant Philosophia, quasi fundamentum primum iacentes ipsam continentiam, reliquas ei superstruunt virtutes, neque ante solis occasum, alicui ex eis panem aut potum sumere liceat. Virtutis enim studium luce dignum, ita ut par est: contra autem ad tenebras pertinere eas, quæ ad necessarium corporis usum sumuntur, curas iudicant. Sunt autem, qui post tres, aut plures dies demum cibi remiscuntur, quibus videlicet maior doctrine inest cupiditas. Nonnulli etiam ita letantur, delitiusque affluunt circa Sapientiæ epulas, plurimas suppeditantes doctrinas, ut duplicatum etiam id tempus se abstineant, & sexto vix die de necessario alimento participare consueverint. Expositiones porro sacrorum oraculorum per allegoriarum arcanas, occultasque sententias, & anagogas siue contemplatrices, & mysticas intelligentias instituunt. Studium siquidem, & quasi

Votum pauper
patii.

Monastice vite
in variis orbis
partibus cultus

σπηλαιον.

Votum castitatis.

Ieiunium.

Sacrarum litte-
rarum studiū.

quasi lex philosophorum istorum animanti per simile est, cuius corpus dictum, litteræ, anima autem sit abstrusa in ea atque inuisibilis mens, & intelligentia. Sunt autem apud eos & mulieres solitariae *Σπαρτιουτιδες*, hoc est, cultrices dicte, quæ sacram hanc vitam & institutum sectantur; quarum pleræque modesta ac sobria senectute ornata; puritatem & virginitatem non necessitate, sed spontanea animi destinatione colunt, nullamque corporis voluptatum curam aut rationem habentes, non mortalium, sed immortalium liberorum gignendorum cupiditatem obtinent. quales liberos solo ex seipsa Dei amans anima procreare potest. Verum enimvero cum duo sint hominum vitæ instituti genera: vnus nimirum, eiusque inferioris coniugalis consuetudinis; alterius autem supermundanæ & Angelicæ, Deo videlicet dilectæ virginitatis ac solitariae puriorisque conuersationis: si quis legitimum ac impollutum sequatur matrimonium, longe ille quidem à reprehensione abest, sed pauciora ei contingunt charismata & dona. Sobrie enim pudicæque & is viuere dicitur, & trigecuplum virtutis fert fructum; difficulter certe quidem sexagecuplum. Cui vero sincere Angelicam vitam degere sit datum, etiam si ea aspera sit & ardua, facile tamen ei fuerit sexagecuplum, atque etiam centuplum ferre fructum, certo scilicet ad perfectionem & summum bonum collimanti. Scripta autem iis dicit esse veterum, qui auctores & duces professionis eorum extitere, & multa monumenta ideæ & formæ eius, quæ allegorijs delectatur, post se reliquerunt, virorum: iis illi quasi archetypis, primisque exemplaribus vtentes, morem modumque eum imitantur; Ea porro monumenta, diuina Apostolorum Euangelia, & Pauli Epistolæ esse puto, interpretationem antiquarum scripturarum rectam continentes; Non solum autem, inquit, contemplationi vacant, sed novos etiam hymnos, carmina, & laudes in Deum omni genere grauiorum numerorum asque rhythmorum componunt. Videbitur fortasse cuiquam, Philonem non hæc de Euangelicæ vitæ institutis dixisse, ut quæ alijs quoque accommodari queant: sed is certum indubitatumque esse sibi persuadeat, nostram illum depinxisse viuendi consuetudinem. Quum ad hodiernum usque diem, non apud alios quam apud nostros homines regulas tales viuendique mores conserua-

Votum virgi-
nitatis.

Coniugij &
celibatus col-
latio.

Libri Christia-
norū & Mona-
chorum sancto-
rum.

Novū testamē-
tum veterū ex-
positio.

Non de alijs,
quàm Christia-
ni hominibus
hos canones
scripsit Philo-

*Peruigiliū, ab-
stinentia, pre-
ces Christiano-
rū in Passio-
nis Christi ferii.*

conseruari compertum sit; conuentus scilicet in vniuersū, & seorsim quidem mulierum, seorsim etiam virorū, frequentatas conuersationes, solitaq; & stata exercitia, quæ etiam nūc nos soli, & maxime vnā cum media, cibiq; abstinentia, cum precibus, & cum Diuinorū oraculorū meditatione, & peruigiliis, et orationibus, salutifera Passio- nis ferii, atq; etiam ante eas ferias celebrare consueuimus: Addit insuper Philo et illud: Solere apud nos ita cantari hymnos, vt quum vnus certis conseruatis numeris, ritē atque decenter præcat, reliqui tacite illum audientes, hymnorū tandem extremas partes concinant, præterea temporibus suis illos humi in herba stipadio iacere solitos, vinum prorsus, vt ipsius verbis vtar, non attigisse, neq; quicquam sanguinei gustasse refert: potum quippe illis fuisse aquam tantū; cibum autem cum pane salem & hysopum. Adhæc morē quoq; Ecclesie præsentium magistratum describit; atq; in his cū ceterorum ministrorum munia, tum summa omnium Episcopalis dignitatis sublimitatē. Quod verò hæc Philo de primis pietatis præconibus, et traditis ab eis antiquis moribus scripserit, satis ei persuasum fuerit, qui diligēter, & accuratē, quā diximus historiā eius viri legere voluerit. Ad hunc fere modū Eusebius, & eius imitator Nicephorus. Garriant itaque iam, quantum velint, Magdeburgenses cōtra Decretales Epistolas; & Legendam Eugeniæ, fabulam vocent; quæ Alexandrini Monasterij secundo post Christi sæculo meminerit, sed non antiquiore quā Vincentio auctore; cum Eusebius ingentē Monachorum multitudinem Alexandria & in Ægypto, ab ipso Marco Euāgelista, Monasticis præceptis institutam, & imbutam prodiderit, & Philonem sibi firmissimū testem aduocauerit. Quod cum isti non ignorarent, neque scirent, qua ratione tantæ auctoritatis pondus excuterent, perfidiosum silētium, rationibus suis accommodatissimum existimarūt. Nam videbant vel ex sola recitatione tam præclari testimonij, ipsum fundamentum, quod stolide ad conuellendam vitam Monasticam confluxere, protinus euersum iri. Quod si nihil huiusmodi à Philone fuisset proditū; nihil est, cur isti hæc de Eugenia

*Perfidiosum
Magdeburgen-
sium silētium.*

*Eugenie histo-
ria.*

*Vide Meta-
phrast.*

narra-

narrationē tanto contemptu repudiarint, quasi tota à Vincentio penderet: cum eam vniuersā tam Græca quā Latina Ecclesia, multis ante Vincentium natū sæculis, probaret. C. R. I. T. Neq; ego iam certe, quantūuis in eos propendeo, negare possum, mala fide ista ab ipsis prætermitti. Sed id te rogo, an alij quoq; patres Philonis scripta ad nostros Monachos, præter Eusebiū, trahunt? I. R. E. N. Quasi vero, si Eusebium, & reliquos quoq; patres semoueras, vlla ea de re esset dubitatio. Vt enim nihil aliū de accedat, res ipsa ita esse aperte clamat. Ego vero, ne tuo tam honesto desiderio desim, dabo tibi aliam eamq; nobilem accessionem; Epiphanium inquam, & Hieronymum; vt habeas quasi triplicatum Salomonis, qui facile non rūpitur, funiculum. Veruntamen, inquit Epiphanius, quando ad locum deueni, vt dicerent, ob quam causā Iessei appellabantur, priusquam vocarentur Christiani, qui in Christum crediderunt, ea de causā diximus, quod Iesse pater fuit David; & siue ex Iesse, siue ex nomine Iesu Domini nostri, appellati sunt Iessei, propterea quod ex Iesu procederent, quum discipuli eius essent, aut propter nominis Domini etymologiam: Iesus enim in Hebraica lingua curator appellatur, aut medicus, & saluator; nihilominus hoc nomē habuerunt, priusquam ipsi Christiani vocarentur. ab Antiochia autem, velut supra meminimus, & sicut veritatis ratio habet, discipuli & vniuersa Ecclesia Dei, Christiani vocari cœperunt. Reperis autem o studiose, etiam hoc argumentum in commentariis Philonis, in libro de Iesseis ab ipso inscripto. Qui horum conuersationem, & laudes eorum exequens, & Monasteria ipsorum in vicinia circa Mariam paludem recensens, non de aliis quibusdam narrauit, quā de Christianis. Hic enim cum esset in regione, Mareotim autem locum appellant, & deductus esset ab ipsis ad Monasteria eius loci, magnam vtilitatem assecutus est. In diebus enim paschatis illic versatus, & vitam ipsorum vidit, & quomodo quidam per sanctam Paschatis hebdomadam, omni esu dilato, debebant; alij verò interposuis duobus diebus edebant, alij etiam in vesperā. Fuerunt autem hæc omnia à viro peracta ad tractationem argumenti de

*Epipha. lib.
I. tom. 2. con-
tra Nazare-
nos 29. ex
ordine scilicet.*

*Epiphaniū testi-
monio ostendi-
tur Philonē de
Monastico Chri-
stianorū insti-
tuto scripsisse.*

*IESVS quid
Hebrais sit.
Christianorum
appellatio.*

*Philonis scri-
pta.*

de fide ac conuersatione Christianorum. Tunc igitur vocaban-
 tur Ieffei per modicum tempus, post assumptionem Saluatoris,
 & Marco in Aegyptiorum regione Euangelium predicante. Iuxta
 hæc tempora rursus aliqui ex Apostolis prodierunt, sectatores nimi-
 rum, dico autem Nazareos, de quibus hic tracto, qui erant quidem
 genere Iudei, & legi addicti, ac circumcissionem habentes. Hæc
 Epiphanius. Adiungimus iam Hieronymū: Philo, inquit,
 Iudeus, natione Alexandrinus, de genere Sacerdotum, idcirco à no-
 bis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima
 Marci Euangelista apud Alexandriam scribens Ecclesia, in no-
 strorum laude versatus est: non solum, eos ibi, sed in multis quoque
 prouinciis eos esse memorans, & habitacula eorum dicens Mona-
 steria. Ex quo apparet, talem primam credentium fuisse Ecclesiam,
 quales nunc Monachi esse nituntur, & cupiunt; ut nihil cuiusquam
 proprium sit; nullus inter eos diues, nullus pauper sit, patrimo-
 nium egentibus diuidatur, orationi vacetur & psalmis, doctrinæ
 quoque & continentiæ: quales & Lucas refert primum Hierosoly-
 ma fuisse credentes. Aiunt hunc sub Caio Caligula Romæ pericli-
 tatum, quò legatus gentis sue missus fuerat. Cum secunda vice ve-
 nisset ad Claudium, in eadem vrbe loquutum esse cum Apostolo
 Petro, eiusque habuisse amicitias: & ob hanc causam etiam Eccle-
 siam Marci, discipuli Petri apud Alexandriam sectatores ornasse
 laudibus. Et Paulo post; cum alios eius libros recensuif-
 set: Et de vita, inquit, nostrorum librum scripsit, de quo supra di-
 ximus, id est, de Apostolicis viris, quem & inscripsit, περὶ βίου
 ἀποστολικῶν ἁγίων, quòd videlicet celestia contemplantur,
 & semper Deum orent. Et hæc quidem de Philone Hie-
 ronymus. His iam si Cassianum quartum testem aggre-
 gemus, non erit id fortasse alienum. Qui cum Mona-
 chum accinctis lumbis iugiter oportere incedere, ut militem Chri-
 sti, qui semper ad bellum sit paratus, exëplis Elie, Elisæi, Petri, Io-
 annis & Pauli scripsisset; Centuriones eum hoc satis temere
 asserere aiunt. At cum idem Monachos viuendi normam
 à Marco Euangelista suscepisse scribat, solita perfidia hūc
 locum, ut & illum Philonis, Eusebij, Epiphaniij, atque
 Hiero-

Ieffei.

Nazareoi.

Hieronymi te-
simonium de
Philone.

Cassianus.

In vita Phi-
lonis.Cent. 5. c. 6
pag. 704.
Lib. de insti-
tut. Cænob.
2. ca. 52.

Hieronymi dissimulant: quo se profus obrutum iri, si
 cum protulissent, certo sciebant: nisi quod contra tam
 graue tantæ auctoritatis pondus, suppressa aliorum men-
 tione, satis habuerint ad antiquam tergiuersationem, &
 ex solita dialectica nudam infitiationem confugere. Quod
 autem, inquit, Eusebius ex Philone commemorat de Christianis
 circa Alexandriam, id magis verisimile est de Escenis, Iudeorum
 celebri secta, referri. Non dum enim Christiani talia exercitia ha-
 buerunt. Quid igitur de istis gloriosis militibus statuemus;
 qui, cum ne aduersariorum quidem aspectū, aut nomen
 ferre queant, insolenter se tamen de ipsa victoria vendi-
 tant: quæ licet iam tota fere ex primo congressu nostra
 sit, plenius eam tamen contra aduersarios, ad eos penitus
 labefactandos, vigeamus.

Cent. 7. li. 2
c. 2. pag. 18.Magdeburgen-
sij tergiuersa-
tio ridicula.

Monastica vitæ neque consilia, neque exempla in nouo testa-
 mento, imo neq; præcepta si non de suscipiendis, certe de vo-
 tis præstandis deesse: & Mariam Dei genitricem virgi-
 nitatem vouisse: de quæ eiusdem presentatione, quam Mag-
 deburgeses irident.

CAP. IIII. CRITOBVLVS.

VALDE tu quidem rationes meas, omnēque meam
 de victoria spē hac prima impressione conturbasti: quam
 tamen, aliis plurimis præsidis egregie munitus, non est
 quòd abiiciam. IREN. Infirma illa quidem sunt omnia,
 quod mox experiēris, & grauer iam concussa. Nam ut
 ad secundam quæstionem veniatur, & illa quoque iam
 expedita est. Cum abunde docuerimus, Marcum Euan-
 gelistam Monasticæ vitæ in Ægypto ducem ac princi-
 pem fuisse; eiusque sectatores eam, eo doctore, accurate
 excoluisse: cuius in ceteris quoq; Apostolis, atq; adeo ip-
 so Christo clara & expressa vestigia habemus. Audimus
 Petrū clamantē, Ecce nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te.

Monastice vitæ
exempla & te-
stimonia in no-
uo testamento.

Matth. 19.

N Legi-

Legimus primos Christi discipulos possessiones suas ven-
didisse, & precium ad Apostolos, vt pauperibus distribue-
retur, detulisse; nihilque fuisse inter eos proprium: le-
gimus grauissimas pœnas Ananiæ & Saphiræ ob huius-
modi Deo deuotam pecuniam interceptam irrogatas.

*Apostatarum no-
stri temporis gra-
uius crimen,
quàm fuit olim
Ananiæ & Sa-
phiræ.
Origenes.*

Quibus eo certe grauiores Euangelici hodie nostri expe-
ctare debent, qui rescisso voto, à Monastica vita descie-
re, quo grauius est, seipsum Deo semel dicatum, quàm fa-
cultates interuere. Omnium enim votorum præstan-
tissimum illud est, quo nosmetipsos Deo dedicamus:

*Homil. 24.
in Numer.*

ad quod, Nazaræorū votum, Origene teste, refertur. *Alij*
enim vitulos, aut arietes, aut domos, aut alia huiusmodi ratio-
nis expertia vota offerunt Deo: Ille vero qui appellatur Naza-
ræus, seipsum deuouet Deo. hoc est enim votum Nazaræi, quod est
super omne votum. Nam filium offerre, aut filiam, aut pecus aut præ-
dium, hoc totum extra nos est, semetipsum Deo offerre, & non a-
lieno labore, sed proprio placere, hoc est, perfectius, & præeminen-
tibus omnibus votis: quod qui facit, imitator est Christi. Idem paulo
post; Qui in castitate vinit, corpus suum vouit Deo, secundum
eum qui dixit: virgo autem cogitat, quo modo sit sancta, corpore
& spiritu. Apostolorum itaque exemplis, Monasticæ vitæ
cultores iustissime se defendunt: quid dico Apostolorum?
cum Christum ipsum omnium præstantissimum ducem
habeant, qui vt est totius virginitatis clarissimum exem-
plar; ita & illas alias duas Monasticæ vitæ partes præstitit.

*Christus. dux
& exemplar,
Monasticæ vi-
tæ.*

Quid enim eo tenuius, aut pauperius, quæ nascentem pe-
corum stabulum exceperit? qui natus professus sit, se non
habere locum, vbi caput reconderet, totamque vitam in
summis rerum angustiis traduxerit? Quid eo ad summam
obedientiam demissius? quid ad omne patris obsequium
flexibilis; qui se & suas omnes semper voluntates ad pa-
tris obsequium retulerit? Quod si isti verba magis, quàm
facta ad persuasionem accommodata existiment; audiant
Paulum dicentem; volo omnes esse sicut meipsum: Bonum est
non nuptis & viduis, si sic permaneant sicut ego: Qui matrimonio
iungit

1. Cor. 7.

Paulus.

iungit virginem suam, bene facit; & qui non iungit, melius facit.
Audiant Christum ad eunuchos, qui se propter regnum

*Matth. 19.
& 16.*

Dei castrant, clamantem: Qui potest capere, capiat. Audiant
clamantem: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes;

Christus.

*Marc. 8.
Luc. 9.*

& da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: & veni, sequere
me. Audiant clamantem: Si quis vult post me venire, abneget
semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Quibus paucis verbis Christus totam vitam Monasticam cõple-
ctitur, quæ in castitate, paupertate, & obediētia excolen-
da, tota ponitur. Non destituimur itaque Christi & Apo-
stolorum, vel consilio, vel exemplo: quibus tamen isti non
contenti, præceptum quoque flagitabunt, stolidè cum
Philippo suo vociferantes, nullum esse bonum opus,
quod non sit à Deo mandatum. Quorum nos absurdam

*Aliquod esse bo-
num opus, quod
non sit à Deo
mandatum.
Hieronymus.*

*Lib. 1. contra
Iouinianum.*

Theologiam merito reicimus: & Hieronymum potius
cum ceteris patribus audimus; Plus, inquit, Christus amat
virgines, quæ sponte tribuunt; quod sibi non fuerat imperatum;
maiorisque gratiæ est, offerre quod non debeas, quàm reddere
quod exigaris. Ego vero ab istis rogo, quæ præcepta E-
liam, Elisæum, ipsumque Ioannem Baptistam ad tãtam
vitæ asperitatem traxerint? Aut de quibus Apostolus

Hebr. 11.

scripserit, qui circuierunt in melotis, in pellibus caprimis, egentes,
angustiati, afflicti; quibus dignus non erat mundus; in solitudini-
bus errantes, in montibus, in speluncis, & in caueruis terræ. Ex-

Paulus.

*In locis com-
munibus de
discrimine
precepti, &
consil.
Matth. 6.*

plodimus itaque hanc omnem Melanchthonis Theolo-
giam, vt & illam, qua ideo negat debere nos Monasti-
cas has, aut alias grauiores per penitentiam molestias,
pœnasque nobis accersere, quia sufficit dici sua malitia. Ve-
rum enimvero vt Monasticam vitam capeffere nullo,

*Melanchthonis
futile argumen-
tum contra Mo-
nasticæ vitæ au-
steritatem.*

ita certè grauissimo Apostoli præcepto cogimur, eam fir-
mo atque fixo animi proposito semel susceptam non de-
ferere. Is enim de viduis, quæ post huiusmodi vota re-
scissa, non tam ad nuptias, quàm prauam nubendi vo-
luntatem delapsæ fuerant, scripsit: Damnationem habentes,
quia primam fidem irritam fecerunt. In quem sensum præ-

1. Tim. 5.

stantissimi Græcorum, atque Latinorum eam sententiam interpretati sunt. Atque hoc est, quod hodie potissimum Catholici vestris Euangelicis vitio vertunt; quòd, positis semel propria auctoritate cucullis, in omnem se libidinem effundant; & vetitos illis, ac inconcessos Hy-menæos bis, ter, ac sæpius nullo pudore, perinde ac si essent Veneris mystæ, repetant. Ac deinde non tam Euangelij, vt iactitant, quàm suæ impudicitæ patrociniū sibi magno supercilio arripiunt: & nulla fuisse in Apostolica Ecclesia huiusmodi vota; & si quæ fortè interuenerant, ea rescidisse, haud fuisse capitale aliquod animæ crimen, impudenter vociferantur. Quos vtrinque ille Pauli locus apertè conuincit. Nec meadhuc eorum sententiæ pænitet, qui huiusmodi votorum in Euāgelio principem fuisse B. virginem Mariam existimant. Nam vt grauissimam Gregorij Nysseni, Augustini, Bedæ, Bernardi, & aliorum patrum auctoritatē nullam haberemus, ad hanc nos sententiam ipsa Scriptura, & B. virginis responsum; quoniam virum non cognosco; necessario deduceret. Quod nisi in hunc, quem dixi, sensum, quò Deo virginitatem suam deuouisse creditur, non satis cohærere videtur. Alioqui quid quæso fuit, vt virgo in ipso ætatis flore quæque maritum haberet, admiraretur, & obstupesceret ad Angeli prolem promittentis vocem? Illa itaque verba: quoniam virum non cognosco, obfirmatum animi ad virginitatem excolendam propositum demonstrant. Cum qua ratione matrimonij alioqui liciti vsus cõsisteret, prudens & sancta virgo non sine causa, & perturbatione dubitauit. Quare nihil est absurdi existimare Marthæum olim Apostolū affirmasse B. Ephigeniā virginitatē ex voto Deo consecrassè, quod impiè Magdeburgenses tui conuellūt, quātulēcunq; apud eos fuerit auctoritatis Abdias: de qua iā nō disceptabo. Certè quæ cõtra eū in hac quidē causa temere effutiunt; nihil ea solidi omnino habent,

nec

Apostatarū nostris temporis impudica vita.

Beatam Dei genitricē Mariam virginitatem vouisse.

Quoniam virum non cognosco.

Ephigenia.

Epiphanius li. 2. tom. 1. heres. 61. & Chrysostr. de virgin. c. 36 Hiero. cõtra Iouinianū. Ambros. in Paulum. Augustin. in Psal. 75. & in lib. de virgin. c. 33. Cartha. Cõcilium. 4. can. 104. Primasius.

In orat. de Nati. Christi.

De virgin. cap. 4. Homi. in Festum Annūciation.

Bernard. homil. 4. super Missua est, &c.

Luc. 1.

nec magis eius, quàm aliorum patrum certam & totius Ecclesiæ cõsensū receptā auctoritatē imminuūt. Iam cur isti non putent Mariam conuenisse cum Iosepho, vt eam integram & illibatam conseruaret; quid, quæso, afferunt alicuius momenti? Quòd verò & in Nicephorum, qui id tradit, inuehūtur: in eo sane nihil faciunt ab ipsorū technis alienum. Nam vt nō sine causa hoc fecisse videantur, Gregorium Nyssenum, & alios patres, ex quibus ille sua mutuatur, silentio transfiliūt. Miror vero eas tanta temeritate Præsentationem eiusdem Virginis reiicere, cum eā non modo celebret Greg. Nissenus, de quo dixi, sed & eā tota Ecclesia tam Græca, quàm Lātina stato & anniuersario die honoret. Quare nihil est, cur eam repudiarent, si tam essent Scripturarum tenaces & obseruantes; ac ipsi se fingunt. . . Nam non ignorant, haud dissimile de Samuele, postquam lac ei subductum est, in sacrarum litterarum monumentis esse proditum.

Cent. 1. li. 1. c. 10. p. 356

Metaphrast. ex Germano Constantin. & Georg. Episcopo Nicomedensi. l. Reg. 1.

Mariam virginē cõuenisse cū Iosepho vt eam inuolatam custodiret.

Festum præsentationis B. Mariæ.

Frustra à Magdeburgensibus aut negari libros, qui extant, esse Dionysij Arcopagitæ, aut quæ de Monachis scribit, ab eis reprehendi.

CAP. V. CRITOBVLVS.

HVCVS QVE feliciorē fecisti progressum quàm te vnquam facturum putaram, sed nolo interpellare orationem tuā. IREN. Habemus itaq; iam clarissimam primæ & Apostolicæ Ecclesiæ ad instituta Monastica comprobanda auctoritatē, Christi & Apostolorum cõsiliis, exemplis, & præceptis aduersus Magdeburgensium tuorum calumnias satis munitam: vt nihil iam sit cur non credamus, eos qui hodie circumferuntur, esse veros & germanos Dionysij Arcopagitæ libros. Nisi forte Vallæ, Erasmi, & Magdeburgensium leuissimæ cõiecturæ, & nudæ infitiationes, Gregorij primi, Damasceni, Theophylacti,

1 Homil. 34. in Euangel. 2 De fide orthodoxa. li. 1. c. 12. & lib. 2. c. 18. 3 In Luce c. 12.

Quorum testimonij probetur, eos Dionysij Arcopagitæ libros esse, qui illi hodie adscribuntur.

Pachymeri, Singeli, Euthymij, & aliorum plurimorum patrum in Latina atq; Græca Ecclesia, œcumenicarum denique Synhodorum, sextæ præfertim & septimæ grauissimis iudiciis & testimoniis præpõderare debeant. At nõ indicat Monachorum originem Dionysius? Quasi boni isti viri, magis ei crederent, si indicasset, cū Philonis, Eusebij, Epiphaniij, Hieronymi, Cassiani, qui eã indicãt, tam leuis sit apud istos auctoritas. Aut quasi Dionysius eam nõ fatis indicarit. Sed nõ sunt ista Dionysij Areopagitæ, neq; enim Monachorum instituta præstãtiora sunt aliis. Inducant ergo atq; expungãt Philonis & ceterorum, quos nominari, qui eadẽ cõplectuntur, libros; & illud Pauli: *qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit, melius facit*: atq; illud ex Euangelio: *Maria optimã partẽ elegit*. Nemo sane negare poterit, eam vitã optimã & absolutissimã esse, quæ cum Deo & rebus Diuinis rationes suas maxime implicitas & coniunctas habet, ab omnibus huius mundi curis longissime positas. Sed quoniam, quãdiu hoc mortali corpore induimur, fieri nõ potest, vt semper mens nostra in rerũ Diuinarum contẽplatione defigatur, eiq; adhærescat: ea vitæ condicio, quæ id commodissime præstat, vt quã minimis curis & mundi illecebris animi rebus cælestibus addicti intẽtio interpelletur, non potest nõ ceteras viuendi rationes longe anteire. Ea autẽ aut nulla est, aut certe Monastica. Nam cum homini ad hanc felicitatẽ tendenti, omne fere impedimentũ vel à rebus externis, vel à corpore, vel ab ipsa potissimũ voluntate obiiciatur; id totũ Monasticæ vitæ ratio penitus auferat. Quæ quidẽ consistit in externarũ rerum contemtu, paupertatis amore, corporis castitate, exquisita cibi & potus temperantiã, voluptatis omnis corporeæ abstinentiã, voluntatis proprię abdicatione, mētis ad Deum directiõne, obedientiæ deniq; qua nos & nostras, nõ actiones modo, sed & voluntates in alienam potestatẽ transferimus, professione. Quod si summũ hominis bonum in Deo &

Diui-

Obiicitur.

Refutatur.

Monastice vitæ
præ aliis digni-
tatis, & excellen-
tia.1 In Panopl.
part. 1. tit.
2.
2 Act. 4. pa.
296.
3 Canon. 2.
Pro Diony-
sij libri con-
sule Matth.
Galenum in
prefatione
ad Areopa-
giticã.

1. Corint. 7.

Luc. 10.

Ethico. li. 8.
& 10.
De tonsura
Monastic.
vide Ambr.
Epist. 36.
Hierony. ad
Sabiniã.
Diony. Areo-
pag. de Eccl.
Hierarch.
Epiphaniũ
3. 2. 80.
Aug. de ope-
re Monach.
c. 31.
De vestitu
Monastic.
vide Athan.
de virgin.
Aug. Epist.
199. ad Edi-
ciam.
Theodore. in
Mefyma.
Amb. de in-
stit. virgin.
& Epi. 36.
& lib. 1. de
virginibus.
Optatũ Mi-
leuit. 2. cõ-
tra Parmen.
Greg. Nazian-
zen. in ex-
hortatione
ad virgin.
Hierony. in
Hilarione.
Greg. 1. in
Benedict.
Dion. Areo-
pag. de Eccl.
fiat. hierar.
Palladiũ in
Lausiacã hi-
stor. c. 41.
Damasenũ
in ss. Barla.
& Iosaphat.
Chryf. hom.
69. in 23.
Math.

Diuinis rebus (quod necesse est) ponatur, an nõ consequitur, vt ea sit optima quædã vitæ ratio, quæ ad hanc felicitatẽ quã citissime nos ducit? vt nihil hic dicã, præclarã istam Magdeburgen. Theologiam, Aristotelis & reliquorum philosophorum prudentiẽ cedere, qui eam vitã, quẽ in cõtẽplatione posita est, omnium præstantissimã recte iudicant. Atenim prima & Apostolica Ecclesia istas initiandi Monachi ceremonias, de tonsura, de vestibus mutandis, & similes ignorauit. Sed qua ratione, qua auctoritate, quo veterũ testimonio id colligunt Magdeburgenses: mera scilicet, vt solent, in fitione. Hæc est enim quinti huius Euangelij admirabilis ad res controuersas probandas Dialectica. At ego ab eis rogo, cū Dionysius (quem isti pro centumvitali sua potestate à maiore & quasi Apostolico tribunali ad minora subsellia, & quartũ sæculũ retraxerunt) cū Hieronymus, Ambrosius, & reliqui huius sæculi & posteriores, qui summo semper in Ecclesia loco habiti sunt patres, huiusmodi ceremonias in quarto sæculo vsurpatissimas fuisse ostendant: nemo autem ipsorum eo primũ sæculo natus: quid absurdi, si eas ad antecedentia atq; adeo Apostolorum tẽpora trahamus? præfertim cū Eliæ, Elisæi, Ioan. Baptistæ, & similibus exempla (ad quorum atq; adeo Apostolorum morẽ Monachos sui temporis vestitos fuisse, Chrysostomus scribit) exempla suppeditent. Sed quid illi calumnias, aut nos moram in tonsura, vestibus, & similibus neçtimus? quæ non pertinet ad causã ipsius fundamentum: sed ad eam aliunde accedunt. Firmamentũ totius controuersię in illis necessariis, quas iam satis probauimus, partibus constituitur, paupertate, continentia, & obedientia. Quid ergo relicto fonte, riuulos cõsectamur, aut de illis frustra digladiamur? cū constet ipsum Apostolũ anus de habitu sancto admonuisse. Cedant ergo nobis auctorem veterem, qui has ceremonias neget fuisse in prima Ecclesia: tum fortẽ, quod hic conantur, obtinebunt.

Aristoteles.

Obiicitur.

Refutatur.

Dialectica
quinti Euangeli-
ij.

N 4

Respon-

Respondetur ad Magdeburgenses, tum quod ex Chryostomo asserant, ne vestigium quidem Monachi fuisse Pauli Apostoli tempore; tum quod Ioannem Baptistam Eremitam fuisse negent.

CAP. VI. CRITOBVLVS.

DE vestibulis Monachorum & huiusmodi nolo tibi litteram mouere; neque necesse ex tua sententia id puto, modo de præcipua re, qua de agitur, inter nos conueniat, id est, an fuerint Monachi ante quartum sæculum. Quod ego certe facile animum inducerem, ut credam, nisi me totum huc iam inclinantem Chryostomus reuocaret, qui ne vestigium quidem Monachi Pauli tempore extitisse palam affirmat. IREN. Gaudeo vel vnum tandem ex patribus à Magdeburgensibus, qui ceteros solent reuocare, repertum, cui tuto fidere possumus: gaudeo apud eos sacrosanctam esse Chryostomi auctoritatem; quâ, & nos iam Magdeburgensium tanta approbatione freti, securius in postremum uti poterimus. CRIT. Quidni? IREN. Nihil ergo restat, nisi ut Magdeburgenses tui infanis istis omnibus dogmatibus renuncient, quæ multiplici & clarissimo Chryostomi testimonio conuelliuntur. Sed seponamus paullisper alias controuersias, nec fines, quos nobis de Monastica vitæ disceptatione circumscriptimus, egrediamur; contra quam nouum istud ex Chryostomo oraculum profertur. Rogo igitur istos tuos Centuriones, si tanta sit apud eos Chryostomi maiestas, ut præ illo, reliquorum, quos laudauimus, amplissimorum testimonium dignitas vilescat; ut quod hactenus negarunt, id iam nobis tandem tribuant, & nobiscum confiteantur Ioan. Baptistam Monachorum ducem, ac principem. Id enim ille post Hieronymum fatetur. Hoc si dederint, id quod necesse est, ipsi totâ iam causâ, illius etiâ, cui tantum tribuunt, testimonio, ut nos aliunde neminem accersamus, concidit. Quod cum homines isti mirum quàm perspicaces viderent, contempta iam omni hac Chryostomi dignita-

Magdeburgensium lenitas et inconstantia, qui modo Chryostomi auctoritate contra antiquitatem Monasticæ vitæ nituntur; modo eundem Monasticam vitam, egregie laudant, non solum respiciunt, sed superstitiis etiam arguunt.

Ioannes Baptistam ducem & principem Monachorum. Chryostomus. Hieronymus.

1 Homil. in Marcum. 2 In Epist. ad Eustochium.

gnitate, ista quidem ita ab eo, sed temere tamen & contra rei veritatem dici vociferatur. Adhæc, & illud quoque iam consensu suo approbare debent, Monachos nostros in vestitu Eliam, Elifæum, Ioan. Baptistam, atque adeo Apostolos æmulari. Quod cum in Cassiano Chryostomi discipulo, ut diximus, reprehendunt, omnis ista reprehensio in ipsum magistrum redundat. Imo ipsi eandem fuisse Chryostomi sententia his verbis aperte agnoscunt: Amictum ipsorum esse scribit, qualis Helie Helisei, Iohannis, Apostolorum: & propterea asserunt eum in nimiam propemodum Monachorum commendationem excurrere, & suspiciosa de illis commemorare. Totam præterea Monasticam vitam & præclara atque diuina eius instituta, quæ Chryostomus passim refert, & mirifice ornat, summasque illius de Ægyptiaca solitudine laudes (quæ Marci Euangelistæ, ut diximus, sectatores excoluerunt) probare coguntur. De qua Chryostomus in hanc sententiam refert: Si quis nunc ad Ægypti solitudines veniat, paradiso prorsus omnem illam Eremitum videbit digniorem, & innumerabiles Angelorum cætus in corporibus fulgere mortalibus. Oportet eos denique confiteri temere se conuiciis lacerasse, & superstitiosa illa appellasse, quæ Chryostomus de laude Monachorum protulit, & cum alia multa, tum illas potissimum impias voces iusta penitentia expiare: quibus illam Chryostomi sententiam de Ægyptiaca solitudine, contra Christi verbum; Nolite exire, nolite credere, vsurpatam; & sacrarum feminarum virginitatem, Iunonis Lucinæ ductu, contra Dei voluntatem institutam atrocissime calumniantur. Quæ si mihi dederint, non ita multum inde iuuabuntur, quod non Christi aut Pauli temporibus, sed recentius Monastica vita nata sit: cum quodcumque emerferit, Chryostomus Angelicam plane appellet: quanquam & Ioannem ille Baptistam, ut diximus, huius vitæ antesignanum faciat. Quæ eius vox adeo Magdeburgenses vrit, ut iam & Chryostomus ipsis mendax videatur. Quare nouam & com-

Monachi in vestitu, quos sint æmulati.

Cassianus.

Chryostomus.

Laus eximia solitudinis Ægyptiaca ex Chryostomo.

Magdeburgensium fuisse glisse ma de Ioannis deserto.

1 Cent. 5. c. 6. pa. 711.

2 Cent. 5. c. 6. pa. 704.

3 Ibidem p. 712.

4 Homil. 69. in 21. cap. Matth.

Homil. 8. in 2. c. Matth.

5 Cent. 5. c. 6. pa. 714.

6 Matth. 24.

7 Cent. 5. c. 6. pa. 714.

Ioan. Baptistā
in deserto vi-
uiffe.

Hieronymus.

Theophylactus

Prudentius.

Magdeburgen-
sium commen-
tium de Ioannis
deserto explodi-
tur.

menticiam de Ioannis deserto interpretationem excogi-
tant. Quæ nullum apud te locum habere debet, cum
nec scripturæ sacræ, nec patrum, nec rationis vllius au-
toritate muniatur. Si enim scripturæ verba diligenter
expendamus, si vestitum, si cibos Ioannis consideremus:
nunquam ille apud parentes, & in communi hominum
societate educatus videbitur. Sed neque patres eum vn-
quam Monachorum parentem dixissent. Et non vixisse
in domo patrum Hieronymus inter alios palam asserit:
Ioannes, inquit, Baptista sanctā matrem habuit, Pontificis que fi-
lius erat, & tamen nec patris affectu, nec matris opibus vinceba-
tur, vt in domo parentū cū periculo viueret constitutus. Viuebat in
Eremo, et oculis desiderantibus Christū nihil aliud dignabatur aspi-
cere. Vestis aspera, zona pellicea, cibus Locustæ melq; siluestre; om-
nia virtuti et continētiæ parata. Causam cur sic in deserto vi-
ueret, ostendit inter alios patres Theophylactus. Quare, in-
quit, erat in desertis? vt ne multitudinis malitiæ particeps fieret, &
vt neminē reueritus, libere reprehēderet. Nam si fuisset in mūdo, for-
tassis cōsuetudine amicorū et societate coinquinatus fuisset: sed vt fi-
de dignus haberetur, qui predicaret Christū, vt pote Eremita, vitaq;
excellens alios. Quare quātumuis resistant Magdeburgen-
ses, verissimum id erit, quod Catholica canit Ecclesia;
Antra deserti teneris sub annis Ne leui saltem maculare vitam
Ciuium turmas fugiens petisti, Famine posses.
Atq; in eundem sensum Prudentius de eo ita loquitur.
Post in patentes ille solitudines, Serisue tectus hispida et lanugine,
Amictus hirtis bestiarū pellibus, Secessit, horrēs inquinari et pollui
Contaminatis oppidorū moribus.
Neque illud illorum de deserto commētum quicquam
iuuabit. Vt enim non negamus scripturā loca illa prope
Iordanem, desertum Iudææ appellare, ita adfirmamus ab
illo deserto ad alium magis vastum & solitarium locum,
intimamque solitudinem Ioannem processisse. Id quod
& Lucas indicat: Factum est, inquit, verbum Domini super
Ioannem Zachariæ filium in deserto, & venit in regionem, quæ cir-

Ad Rusticū.

Luc. 1.

Hymno 7.
seimānitiū,
in li. Catho-
merimon.

Luc. 3.

ca

Euthymius
Zigabenus
in 3. c. Mat.

Luc. 1.

Gregor. dia-
log. li. 1. c. 1.

Luc. 1.

Lib. 3. cōtra
vituperator.
vite mona-
sticæ.

ca Iordanem erat. Hanc regionem circa Iordanem Mat-
thæus desertum Iudææ appellat, quod ille venit ab inter-
iore Eremo. Duas siquidem, vt patres ostendunt, Ere-
mos scriptura indicat: vnā interiorem, à qua venit Io-
annes: alteram, quæ circa Iordanem, ad quam venit.
Quod si adhuc Magdeburgenſes contendere velint Eu-
angelistam montosam illam regionem, vbi parentes eius
habitabant, desertum appellasse, vnde ad Iordanem Io-
annes venit: vt omittam patrum & Ecclesiæ auctorida-
tem, ipsa eos Scriptura conuincit: quæ dicit eum in deser-
tis fuisse ad diem ostensionis suæ ad Israel. Quod nemo com-
mode & apposite de paternis ædibus interpretari pote-
rit. Neque ego eum tam à parentibus quàm diuinitus de
Christo & Messia edoctum crediderim: quippe qui ex
vtero matris suæ spiritu sancto repletus fuerit, & in eo-
dem adhuc positus, præ gaudio ad præsentiam matris Chri-
sti exiuerit: & qui non dum natus matrem, & natus, mox
patrem quoque prophetam fecerit: vt non sit mirum ta-
lem etiam puerum eodem ductū spiritu, Eremum sub-
iisse, & omnem solitariæ atque duræ illius vitæ asperita-
tem superasse. Quod genus vitæ in tantilla ætate sine
insigni & speciali quodam Dei dono (quale fere postea
Paulo, Antonio & Hilarioni datum est) nec tentari de-
bet, nec perferri potest. Atque hoc videtur Euangelista
verbis illis innuere: Puer autem crescebat & confortabatur spi-
ritu, & erat in desertis ad diem ostensionis suæ ad Israel. Hæc cum
ita sint, vt Chrysoſtomus, aut Lucas potius testatur, appa-
ret Monasticæ vitæ exemplum, Christi & Apostolorum
temporibus non defuisse. Cuius vitæ documenta non
Monachos solum, sed & ante hos, Apostolos, & ante Apo-
stolos, veteres illos iustos dedisse fatetur Chrysoſtomus.
Ad fraudem igitur Magdeburgenſes, vt solent, præter-
missis multis & clarioribus Chrysoſtomi sententiis, vni
cuidam, quæ sane perplexa est atque obscura, inhærent.
Ex qua tamē nihil aliud consequitur, quàm nō fuisse Mo-
nachos

Chrysoſtomus.

nachos inter Corinthios, de quibus loquitur, & ad quos scribit. Quis vero sanus inde colliget, nullos fuisse alibi per orbem Monachos? Quod eadem prudentiâ colligetur, ac si quis, propterea quod vix vestigium Catholici hominis in Illyrico & sociis reperiatur, nullos esse in tota Germania Catholicos contenderet. Quid igitur, si nulli eo tempore Monachi apud Corinthios fuerint? An quicquam obstat, quo minus postea ibi extiterint? idque Paulo adhuc superstite; quales in Ægypto extitisse certum est. Quod cum ab aliis, tum à Cassiano Chrysoctomi discipulo proditum est. Atque o vtinam Chrysoctomus hodie superesset, vt & istis, quemadmodum olim Monastices illo tempore calumniatoribus, responderet. Quamquam & iam respondit, & vnâ eademque victoriâ, istos quoque Momos prostravit: quos tamen si viueret, acrius perstringeret, & se (nam & ille in Monasterio, atque adeo solitudine versatus est) & reliquos sanctos homines contra caninas istorum oblationes defenderet. Qui cum cetera egregie, tum & illud affirmaret, vocem Christi; *Nolite exire*, ad sectam istam potissimum pertinere, & nihil ad Catholicam Ecclesiam: præ quâ in omnia semper tempora & loca diffusa, præque adeo Monachis, licet in remotissima solitudine abditis, omnis ista secta, quæ de multitudine & frequentia se iactat, meræ sunt solitudines. Est enim Catholica Ecclesia (cuius egregia & æminens quædam portio Monachi sunt) Ecclesiæque doctrina, quasi ciuitas in vertice montis erecta, ad omnium temporum & hominum illustrem aspectum exposita. At hæreticorum doctrinæ (quantumuis inani quodam ad tempus fulgore, & mox fatifcente, caligantes infidelium animos perstringat) nihil aliud sunt, quam crassæ & Ægyptiacæ tenebræ, vastæ atque horribiles Dæmonum solitudines atque habitacula: quorum nos antra Christus fugerè admonet. & hæc de Chrysoctomo hætenus. Verba autem illa Christi in Euangelio: *Ecce in deserto est;*

Chrysoctomus in Monasterio & solitudine versatus est.

Catholica Ecclesie & Monachorum cū Euangelica secta comparatio.

Greg. Patriarch. Alexandr. in vita Chrysoct.

Matth. 24.

Homil. 29. in Matth.

est, nolite exire: quæ Centuriones tui malitiose contra Monachos & Eremitas intorquent; nihil eos quidem attingunt, sed ipsos Euangelicos, si genuinus eorum sensus aduertatur, & nouam istam sectam pungunt. Cuius locupletissimus testis esse potest Origenes, qui ad hunc modum ea interpretatur: Vide ergo, inquit, si ad hæc dicere possumus, quod ait; Ecce hic, Ecce illic; quoniam ecce hic, Ecce illic, non extra scripturam foras asficiendum est. Dicit enim, qui seducere voluerit nos, et defendere contraria veritati; Ecce hic Christus, demonstrans, verbi gratia, hunc Euangelij locum. Alterius autem erroris auctor dicit, Ecce hic Christus, asserens ad exemplum, alterum textum, qui videtur defendere mendacij illius verbum, quod proposuit vindicare; & sic ex lege, & Prophetis, & ex Apostolis profert vnusquisque, quæ videntur defendere mendacium illud, utpote veritatem. vel sic impletur, quod ait, Ecce hic Christus, Ecce illic; ostendens non Christum, sed aliquem fictum eiusdem nominis, utputa secundum Marcionis doctrinam, & secundum traditiones Valerini, aut Basilidis longam fabulositatē, aut secundum Apellis aduersus Paulum testimonium falsum. Erunt autem & alij plures, qui dicturi sunt discipulis, ex Diuinis Scripturis, coniungentes eis suum proprium sensum; Ecce hic Christus, Ecce illic. Si autem dixerint vobis, Ecce in solitudine, nolite exire; Ecce in domibus, nolite credere. Quidam enim secreta proferentes dicunt, Ecce in solitudine; quando enim secretas, & non vulgatas scripturas proferunt ad confirmationem mendacij sui, videntur dicere, Ecce in solitudine verbum est veritatis. Secretæ enim scripturæ recte solitudines appellantur, in quibus aut pauci sunt credentes, aut nullus. Quoties autem Canonicas proferunt Scripturas, in quibus omnis Christianus consentit & credit; videntur dicere, Ecce in domibus, verbum est veritatis: sed nos illis credere non debemus, nec exire à prima & Ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem, Ecclesiæ Dei tradiderunt nobis. Hæc Origenes: atque in eundem sensum Beda hunc Euangelij locum interpretatur. Si quis, inquit, promiserit nobis, quod in deserto Gentilium, & Philosophorum dogmate Christus moratur, aut hæreticorum penetralibus,

Origenes.

Ecce hic est Christus, Ecce illic.

Ecce in deserto est, nolite exire.

Beda.

netralibus, qui Dei pollicentur arcana se nosse: nolite fidem accom- Math. 24.
modare, ne locum decipiendi inueniant. Quæ interpretatio v-
trum in Monachos & Eremitas, an in Magdeburgenses
tuos potius cõueniat, tibi iudicandum relinquo. Iam igitur
nihil obstare videtur, quin remotis, vt arbitror, impe-
dimentis, quæ obiecta videbantur, ad proximam quæstio-
nem, decurramus. Nam ea, quæ contra Pauli Eremitæ
historiam obiiciuntur, commodiùs postea amolientur.

*Historiam Monasticam à grauisimis, doctissimis, sanctissi-
mis, & antiquissimis patribus esse scriptam: quos vniuer-
sos conuictus Magdeburgenses lacerant.*

CAP. VII. CRITOBVLVS.

QVOD de Pauli Eremitæ historia promittis, id à te
suo tempore exigam: iam nolo interrumpere cursum ora-
tionis tuæ. IREN. Monachorum itaq; instituta cum ipsa
fide Christiana orta, ea augefcente, & ipsa quoq; aucta
sunt: & Imperatoribus tandem ad Christum traductis,
quarto, quinto, & sexto sæculo ad summam & accuratam ob-
seruationem perducta sunt. Quæ si singulari & exquisita
fide fuisse cõscripta, docere potuerimus, vel eo solo, vt ni-
hil aliud responderemus, Magdeburgenses satis confu-
tasse videbimur. Quod si ea maximè ad fidem, persuasio-
nemq; apposita, atque accommodata prudentes omnes
existimant, quæ doctissimi, sapientissimi, sanctissimi ho-
mines, qui res gestas vel ipsi viderunt, vel ab iis, qui aut
eas gesserunt, aut gerendis interfuerunt, vel ab aliis, qui
interfuerant, audierant, memoriæ prodidere, quæ uel alio-
qui recens gesta, & orbi eo tempore testatissima fuere:
nos facile, quod volumus, obtinebimus. Sunt enim ferè
huiusmodi, quæ de Monachis, his tribus sæculis, littera-
rum monumētis consignata sunt: adeo sanè, vt affirmate
nihil

nihil dubitem, nihil ex omni antiquitate secundum sã-
cras Scripturas Monastica historia sincerius, aut firmitus.
Quam quarto sæculo Athanasius, Basilius, Gregorius Na- Auctores quar-
ti, quinti, &
sexti sæculi qui
de Monastico
instituto & vi-
ta honorifice
scripserunt.
zianzenus, Optatus Mileuitanus, Hieronymus, Ambro-
sius, Ephrem, Ruffinus, Chromatius, Palladius, Ioannes,
Climacus: Quinto Augustinus, Chrysofost. Paulinus, Sul-
pitius, Cassianus, Prosper Aquitanicus, Socrates, Sozome-
nus, Theodoretus, Victor: Sexto, Olympiodorus vterque
Gregorius, Romanus & Turonensis, Sophronius Hierosoly-
mitanus Patriarcha, atq; Euagrius, doctissimis monumē-
tis posteritati cõsignarunt: sui quiq; sæculi dignitate, do-
ctrina, & pietate principes, de quæ potissimum sæculi
Monachis, singuli eorum accuratissime, & vniuersi fere
ex professo scripserunt, si vnum forte, aut alterum exci-
pias, qui in libris suis mentionem Monachorum, honorifi-
cam quidem, sed obiter tantum fecerunt. Alexander
Magnus à nullo se pingi nisi ab Apelle, à nullo fingi nisi à
Lyfippo voluit: Achillem fortunatum clamabat qui na- Alexander
Magnus.
ctus esset Homerum laudum suarum præconem. Con-
spiciuntur hodie clarissima Græcorum & Latinorum mo- Profana histo-
ria.
numenta, qui profanas historias posteris reliquere, quas
nos auide arripimus & legimus. In quibus si vllas vn-
quam ex fide proditas existimamus, dubitare certe
nec possumus, nec debemus, quin Monastica histo-
ria eam sibi laudem, & tanto quidem potiore iure
vindicare possit, quanto grauius & turpius esset in
ea vel de tantis patribus, vel in tantis patribus, pro
causæ magnitudine & luce dignitatis (fuerant enim Monastice hi-
storie veritas
& utilitas.
maxima ex parte Episcopi) quodcumque mendacium
conspici. In his igitur historiis vera atque viua sancto-
rum Monachorum imago relucet: in quam non o-
culi momentaneam voluptatem, sed mens intenta
vberitimum & immortalem fructum percipiet. Quam
nec Apelles nec quispiam eius generis licet peritissimus
artifex, penicillo vnquam assequi aut exprimere potuerit
Quibus

Cicero li. 5.
Epistolarum
famil. Epist.
12.
Plin. lib. 7.
cap. 37.
Plutar. li. 2.
de fortuna
& virtute
Alexandri.

Quibus rebus ita constitutis, & si nihil nos exquisitius ad Monasticæ vitæ dignitatem asserendam, istorumque calumnias discutiendas asseremus; securi de victoria videremur. Ceterum quoniam & orationis tuæ series, & meum me promissum huc vocat, quartam iam quæstionem pertractemus, & plenius singula istorum conuicia confringamus. **C R I T.** Video florentis Ecclesiæ ipsum in hac tua oratione florem; video ipsa Latinæ & Græcæ Ecclesiæ his tribus sæculis lumina. Quæque hic flos ad Gregorij tempora, & per eum potissimum incipit emarcescere, & tantum lumen sensim extingui. Neque tu credo vniuersos hos doctores, aut eorum per omnia historias probabis. **I R E N.** Nolo equidem fidem meam tibi pro omnibus eorum vel dogmatis, vel historiis interponere. Non caret Cassianus errore, fuit aliquando Sulpitius Pelagianus, Theodoretus Nestorianus, sed vterque resistit. Socratis & Sozomeni historia nauos suos habere dicitur. Sed hæc & similia ante mille annos Cyrillus, Prosper Aquitanicus, Gelasius, Gregorius primus & alii deprehenderunt, & damnarunt. Neque isti eorum aut errores, aut vitia in iis constituuntur, quæ ad veritatem Monasticæ historiæ ab eis proditæ pertinent. Hoc vitium his mille amplius annis adeo abditum atque reconditum istæ tuæ Magdeburgensium lamina, nescio quibus conspiciis vsæ, iam primum pro sua perspicacia conspiciunt. Atqui vt maxime verum esset, quædam à quibusdam in hoc genere prodita, à vanitate & mendacio non multum aliena; an reliquorum propterea fides labascet? quales aliquot in tam pulchro corpore si forte næui conspiciantur, quid miri? Neque enim Euangelia, sed historias iam pertractamus. A quibus etsi omnis vanitas, præsertim in Ecclesiasticis, longissime abesse debeat; quia tamen rei ipsius natura eiusmodi est, vt difficile sit, in hisce rebus veritatem integram, atq; illibatam in vniuersum conseruare, (quod prestare, diuinum potius esset quam

*Neni quorum
dñi magni alio-
qui nominis
auctorum.
Cassianus.
Sulpitius.
Theodoretus.
Socrates.
Sozomenus.*

*Ecclesiasticæ de
vitiis Monacho-
rum historie,
contra Magde-
burgensium ca-
lumnias defen-
duntur.*

quàm humanum) : & quia huiusmodi, si aliquando incidat, error adeo nullo cum morum, aut fidei periculo est coniunctus; vt sæpe multa id genus, pie quidem, sed non tamen satis ex fide scripta, ad virtutis & pietatis æmulationem plurimos excitent: certe quicquid id generis fuerit, candide potius dissimulandum, quàm odiose exagilandum videretur. Neque vero hoc ideo dictum existimari velim, quòd quicquam eorum, quæ hætenus protulisti ex Magdeburgensibus, vlla veritate, aut idonea probatione niti ceseam. Nullum enim illi certum & probatum auctorem proferunt, sed seipsos impudenter non accusatores modo, sed & testes ingerunt. Huc vero potius hæc mea iam oratio spectat, vt doceam; quantumuis verum esset, multa ex his miraculis, quibus tam petulanter Magdeburgenses oblatrant, iustis rationibus infirmari posse: id tamen nobis adhuc, communi & firmissimo omnium horum patrum consensu, inconcussum atque immotum manere; quod est totius quæstionis caput, & à quo cetera omnia pendent. Nemo enim est, vel ex his, vel ex ceteris omnibus patribus, toto hoc trecentorum annorum curriculo, qui Monasticam vitam improbet, qui eam verbo Dei aduersari doceat; nemo ex his, quos nominavi, qui non Monastica instituta probet, summisque laudibus amplifcet. Qui enim eam improbarent, quam non tam verbis, quàm ipsis factis ornarunt atque honestarunt? quippe qui maxima ex parte eam professi sunt. Monachi enim fuere Basilius, Gregorius Nazianzenus, Ephrem, Hieronymus, Ruffinus, Palladius, Iohan. Climacus, Chrysostomus, Augustinus, Paulinus, Cassianus, vterque Gregorius Romanus, & Turonensis, atque Sophronius Patriarcha. Quamuis verò Magdeburgenses tui vtrunque Gregorium, & miracula, quæ illi de sui temporis Monachis conscribere, ex intolerabili quadam petulantia, horrendis conuiciis infectentur, & imperito lectori persuadere conentur per Gregorium

Magdeburgensium impudentia.

*Nemo probatus
quarti, quinti,
& sexti sæculi
scriptor Monasticam vitam improbat: plerique laudant.*

*Patres maximi
nominis et sum-
me in Ecclesia
auctoritatis Mo-
nachi fuerant.*

Anania licet
dortada Mag-
deburgensiu in
vtrunq; Gre-
goriu Romanu
& Turonsem
conuicia.

Magdeburgen-
ses grauissimis
conuiciis om-
nes fere patres
profundit, qui
Monastica insti-
tuta probant.

Romanum, veram religionem labefactatam: si rem ipsam accuratius expendas, intelliges eundem omnino fuisse Gregorij sensum, nō solū de Monachis, sed in omni religione cū reliquis omnibus patribus, & non tam illi, quā illis vniuersis tam grande conuicium fieri. Quæ res tam expedita est, vt sola harum Centuriarum lectio id clarissime doceat. Sed nolumus extra institutum scopum, reliqua iam dogmata controuersa peragrare. Sola Monastica vita, de qua agimus, huius rei maximum est documentum. Ac vt impudentiæ huius magnitudinem perspicias, vt nullus est ex patribus quos recensui, quorum illi de Monachis sententias non recitant, (si Ioannē Climacum, & Sophronium exceperis) ita nullus eorum est, quem grauissimis conuiciis, aut nominatim, aut certe generatim generosi isti Centuriones non verberent. Quorum vniuersam de Monachis doctrinam Christi verbo aduersari, eaque nihil montrosius contra meritū Domini nostri IESV CHRISTI dici posse, & sacratarum virginum sancta instituta à Iunone proficisci, impio ore vociferantur. Quare vniuersos hos patres, si vero calculo rem supputemus, non multo meliores Idololatri faciunt: CRIT. Veteres patres clamore, conuiciisque Magdeburgenses ita iactare, valde doleo. Quorum vnanimi ad Monachos ornandos consensu, vt ego nihil firmiter iudicarem: ita sane te, atque tuos non satis candidè eorum sententias interpretari existimo, quæ fortasse commodius accipi poterunt. Et iam Epiphanium atque Hilarium, vobis ademptos, ad nostras partes traxi, vt mihi iam credibile sit, plurimos ex aliis patribus, eundem fuisse cum illis sententiæ.

Cyrilli

Hilarij & Epiphaniij testimonia, quæ contra vitam Monasticam à Magdeburgensibus proferuntur, adeo nihil ei aduersari, vt multo magis eam confirmet: Item alia quædam eorū fraudes aperuntur.

CAP. VIII. IRENÆVS.

NIHIL est, cur dubites non modo plurimos, sed vniuersos etiam patres idem sensisse de Monastica vita, quod Epiphanius atq; Hilarius. CRIT. Quid sibi hæc volunt? an tu iam, rationibus tecum fortè melius subductis, ad meam sententiam accedis? IREN. Nihil minus, sed id potius volo; Epiphanium, & Hilarium totos nostros esse. Meministi, credo, quæ de Philone scripserit Epiphanius; qui & alibi torus est in Monachorum institutis commendandis. Cuius testimonia non est cur tibi iam recitem, cum apud Magdeburgenses tuos statim occurrant. Neque animum vnquam inducas, vt credas Epiphanium, vel secum, vel à reliquis patribus tam leuiter dissentire. Ista leuitas Epiphanijs & patribus indigna, quinto tuo isto Euangelio, & Apostolo Luthero dignissima; qui nobis noua quotannis dogmata ex diametro inter se, & cū prioribus repugnantia cudere solebat. Nihil certe vnquam longius fuit à beatissimi viri Epiphaniij cogitationibus, quā quod isti moliuntur. Id cum isti satis intelligerēt, sententiam illius circumcidunt atque mutilant, & quod olim de hoc genere hominum B. Marryr Cyprianus (vt antea ostendi) scripsit, vt ipsi ab Ecclesia sunt scissi; ita & illi sententiā illius sciderunt. Cuius particulam, ijs quæ antecedunt & sequuntur omissis, fraudulenter lectoribus imperitis obtruserunt. Reprehendit enim Epiphanius Collyridianos, qui sub Christianismi titulo Ethnicismum quendam introduxerant, B. Mariam virginem non pro mortali, sed pro Dea, quemadmodum Gentes Venerem & Dianam colebant, adorantes: & sacrificium

Epiphaniū sibi
cōstare, & idē,
quod alij pa-
tres, sentire de
laudabili Mo-
nastica vita
instituto.

Euāgelicorum
leuitas.

Magdeburgen-
sium fraudulen-
ta citatio ver-
borū Epiphaniij

Epiphaniij sen-
tentia explica-
tur.

Collyridiani.

O 2 (quod

(quod quidem soli Deo debetur) ei offerentes, & in eius diuinum honorem, continentia cuiusdam professionem simulantes. Quare inter alias hæc passim voces ab eo vsurpantur: *Cesset error seductorum. neque enim Deus Maria, neque de calo corpus habet, sed ex conceptione viri & mulieris; secundum promissionem verò velut Isaac disposita, & nemo in nomen eius offerat; suam enim animam perdit.* Ac rursus; *Reuera sanctum erat corpus Mariæ, non tamen Deus.* Hilarius præterea adeo nihil horum causam adiuuat, vt eo ipso loco, quem pro se citant, eam omnino iugulet. Quare totam eius sententiam, quam isti decurtatam, & mutilatam (vt eam ad causam suam commodum inflectant) proferunt, integram recitabimus. Explicans itaque illud Prophetæ, *Te decet hymnus Deus in Syon;* interpretatur Syon esse Ecclesiam, quæ est corpus Christi. Mox subiecit; *Hymnus ergo hic Deo condecet, qui fit in Syon spiritali, & Ecclesiastico cantico innocens, & Dei laudibus dulcis. Omnia autem superstitionum genera, quæ extra religionem Dei sunt, condemnat. Plures enim sunt in diuersissimo erroris profundo locati, qui doctrine sue peruersitatem inanis laboris probitate commendent. Cernimus namque, inquit, nudos philosophos corporibus algere, ipso etiam coniugiorum vsu magistri abstinent, Hæretici sicco panis cibo viuunt. Sed quis tandem otiosi huius propositi profectus? Totum hoc inane & ridiculum est, & cum ipsis superstitionis causis miserabile. Deo ergo vouenda sunt, contemptus corporis, castitatis custodia, ieiunij tolerantia. Atque ideo ait, et tibi reddetur votum in Hierusalem. Vota enim tantum Ecclesiastica religionis vtilia sunt, quæ cum et dignis Deo cantionibus, et præposita in Ecclesia obseruantia studio probantur: tum digni erimus, pro quibus Sanctus Spiritus interpellat. Quid potest apertius dici pro votis Christianorum? Ad quæ Ethnicos Philosophos hortatur Hilarius, vtque vitæ austeritatem, quam idolis turpiter & inutiliter consecrabant, Deo potius deinceps sancte, vtiliter, & fructuose consecrarent. Hortatur & hæreticos, vt, si velint sancte & vtili*

Hilarij de Monastica vita testimonio, quod ipsi citant Magdeburgenses, iugulantur.

Vota Ecclesiastica religionis vtilia.

Hilarij sententia explicatur.

vtiliter alicuius se voti religione astringere, vt huiusmodi sua vota nõ inter schismaticorum factiones, sed in Syon, id est Ecclesia, quæ est corpus Christi, eaque Dei amore non ad cõmendandas suas hæreses faciant. huiusmodi enim solummodo vota vouëtibus esse salutaria. In quem sensum illud Dauidis: *Adducetur in templum regis;* interpretatus est D. Augustinus. *Sunt, inquit, virgines extra templum regis, hæreticæ sanctimoniales. Sunt quidem virgines, sed quid proderit eis, nisi adducantur in templum regis. Templum regis in unitate est; templum regis non est ruinosum, non discissum, nõ diuisum. Iunctura lapidum viuentium caritas est.* Chrysostomus quoque scribit eos, qui apud hæreticos virginitatem seruant, non potiri eisdem mercedibus, quibus apud Catholicos modeste nubentes potiuntur. Absit vero, vt credamus quenque ex patribus, nedum Hilarium tantum Ecclesiæ lumen, & insignem illam aduersus Arianos tubam, existimasse, aut Catholicæ Ecclesiæ vota esse superstitionem, aut sine animæ noxa licere ea non soluere. Imo palam fatetur voti sponsonem, quod in Catholica Ecclesia nuncupatur Deo, reddendam, & huiusmodi promissa vtilia esse, atq; ideo eis pie & caste satisfaciendum esse. Quæ, cum mirifice faciant, pro vitæ Monasticæ votis, non pudet istos contra eam arripere; & id superstitosum, Hilarij etiam auctoritate appellare, quod ille vtile, quod in Ecclesia vsitatum, Deoque vouendum asserit. hæc scilicet est Euangelicorum prudentia, hæc Magdeburgensium in rebus, & historiis Ecclesiæ sincere tractandis, de qua se plurimum venditant, sancta fides. Cogitabant isti apud se, futurum forsitan, vt ipsi Euangelici, si vniuersos patres tanta animorum conspiratione ad ornandos Monachos propendere prospicerent, se quoque ad tantum & tam incredibilem consensum adiungerent. Hanc igitur tantam consensionem, simulata ista Epiphaniij, atque Hilarij intercessione distrahi, & conuelli posse credebant. Satis id quidem stolide; etiam si verum esset Monasticam vi-

Psalm. 44.

Homil. 65. ad populum Antiochenum quod Deo gratias ageret, &c.

Psalm. 64.

Augustinus.

Chrysostomus.

Magdeburgensium perfidia.

Magdeburgensium stultitia & impietas.

Consensus patrum de Monastica vite praeferentia.

Insignia Monachorum miracula frustra extenuare conantur Magdeburgenses.

Quibus artibus Monachorum miracula oppugnant Magdeburgenses.

ram ab eis improbatam. Quis enim pius, ac prudens hanc Epiphaniij & Hilarij solitudinem tantæ ceterorum patrum frequentiae præferendâ iudicaret? Iam vero omnium stolidissime, ne dicam impiissime faciunt: stolidissime, qui eos sibi patronos adiscant, à quibus mox iugulentur; impiissime qui audent talem notam sanctissimis patribus inurere. Habes iam igitur mirificam & incredibilem quandam patrum de dignitate & sanctitate Monasticæ vitæ consensionem, in medijs Magdeburgensium Centurijs ita conspicuam; vt plane lector nisi nimium sibi placeat, animumque ab omni veritate auersum habeat, non poterit non tanto consensui & ipse consentire: maxime cum non patrum modo per eorum scripta, sed Diuino etiam iudicio per insignia sanctorum Monachorum miracula amplissime sit ornata. Quod Magdeburgenses fati intelligentes, ea deprimere atque extenuare, fidemque historiarum infirmare conantur: non meliores sane euentu, quam Epiphanium & Hilarium suæ sectæ adiungere conati sunt. Quæ certe vt nihil amplius apponerem, ex iis, quæ diximus, non adulterina, sed vera miracula censerî debent. Cùm enim vera miracula seruiant veræ doctrinæ ornandæ; quod ipsi Magdeburgenses fatentur, & nos iam omnium patrum auctoritate docuimus, Catholicæ Ecclesiæ doctrinam de Monasticis institutis sanam esse, & apprimè salutarem: quid superest, nisi vt hæc quoque vera miracula iudicemus, quæ ad hanc doctrinam corroborandam diuinitus acciderunt. Quare hoc iam nobis onus incumbere videtur, vt quibus artibus, qua fraude, qua malicia, eorum isti auctoritatem imminuant, apertius significemus. Cùm itaque non ignorant, frustra se in Sozomenum & vtrumque Gregorium, (in quos maxime propter huiusmodi miracula inuehuntur) impetum facturos; nisi Athanasij, Hieronymi, Ruffini,

Ruffini & aliorum auctoritatem, qui de ipsis Monachorum antesignanis, Antonio, Ammone, Paulo, Hilario, Malcho, Macariis, & alijs, similia & ad fidem longe incredibilia conscribere, nobis eriperent; hanc primum arcem omni molimine aggrediuntur; existimantes, si aut eam expugnare, aut Catholicorum ad eam perfugia obstruere possent, reliqua omnia quasi infirmiora quædam præsidia primo quoque impetu perruptum iri.

Defenditur contra Magdeburgenses Malchi, & in eo reliquorum fere omnium Monachorum historia: & disceptatur; An contra parentum consensum vita Monastica suscipi possit.

CAP. IX. CRITOBVLVS.

QV ID tu igitur ad hæc dicis? An non putas eos peruenisse quod voluerunt? IREN. Minime gentium. Quod vt tu etiam intelligas, ego nunc dabo operam. Et quoniam has suas partes in Malchi historia egregie agunt, & tu reliquos Monachos ex eo metiendos arbitraris: age, ab eo exordiamur, filum & ductum tuæ orationis sequentes. Nihil, ais, Monasticam vitam, aut eius miracula, præsidij & firmamenti habere à Malchi rebus gestis: quia non sit historia, sed historiæ quoddam simulacrum, in quo se Hieronymus, vt Rhetor, & dicendi quidam magister exercuit. Sed qua id ratione probat Illyricus cum fociis? nulla scilicet. Sed ô stupidos, tam Latinos quam Græcos, qui hanc orationis vim & tantum Rhetoris artificium hactenus nunquã subodorati sunt? Nam & Theodoretus Malchum inter celebres Monachos refert, & in Græcis Ecclesijs ad fidem veræ historiæ ista narratio recitatur.

Ecclesiast. histor. li. 4. c. 28. & in historia relig. in Mesyma. 2. Metaphra. in vita Malchi.

Obicitur.

Refutatur.

Malchi historia asseritur.

Theodoretus.

tatur. **C R I T.** Credidisse Græcos ne fando quidem unquam de Malcho audisse: quod, ut ita sit; habent tamen iudicii sui graues causas Magdeburgenses. **I R E N.** Excusamus igitur istam tantam grauitatem, & pondus, & quoniam criminationes aduersus Malchum, alios quoque, ut recte explicasti, respiciunt, ad suam singulas classem distribuamus. Quarum nos caput, ipsum ita confregimus, ut non vade de reliquo successu dubitemus. *Malchus*, inquit, frustra *Monastica vita Deum coluit, & contra illius mandatum.* O stupidum & hebetem Hieronymum, qui hoc non vidit in Malcho, & tantam ingenij ac pietatis laudem iam tandem post mille trecentos annos sibi à Magdeburgensibus præripi passus sit. O caudices Basilium, Gregorium, Nazianzenum, Ephrem, Palladium, Ioannem Climacum, Chrysostomum, Augustinum, Paulinum, Cassianum vtrumque Gregorium, Sophronium: qui Dei mandata præuaricati, frustra Deum coluerunt. O præclarum Magd. acumẽ, qui Hieronymum serio non agere hanc Malchi causam tam ridicule colligunt. **C R I T.** Nolo iam amplius hanc causam virgere. **I R E N.** Si hanc non virgeas, frustra ceteras, quæ ab hac pendent, virgebis. Si enim ceterorum patrum, atque etiam Hieronymi testimonio constet, Monasticam vitam adeo Diuinæ voluntati non aduersari, ut paratissimam potius viam ad Deum sincere atque integre colendum præstruat; quantumuis tibi dederimus, Hieronymum Malchi, & Pauli vitam ludicra exercitatione meditatum, parum inde adiuuanti ad causam tuam accesserit. Sed nos tamẽ omnes totius huius contra Malchum calumniæ partes ventilabimus, & cum ea latissime omnium pateat, qua vel parentibus morẽ non gessisse, vel matrimonium contempsisse dicitur, de ea primò differamus. Parentum honorem quidem in eo læsum clamitant, quod eos inuitos adolescens præter pij filij officium deseruerit, & se Monachum professus sit: matrimonij, vel quod sponsam, quam parentes ei parauerant, reliquerit, (quod non est

Magdeburgensium insulsi in Malchum calumnia.

Magdeburgensium metaphysicum & monasticum acumẽ.

Quid in Malcho Magdeburgenses calumniantur.

est factum sine parentum quoque contemptu) vel quod matrimonio postea contracto, ab ea abstinerit, & de perpetua castitatis professione, contra Dei verbum, cum vxore conuenerit. **C R I T.** Huic superstitioni, & crimini obnoxios diximus, Alexium, Leobardum & Aruernensem illum cum Euphrasia & Pappula. **I R E N.** Vno ergo responso & Malchum, & reliquos à calumniis Magdeburgensium vindicabimus. Tu igitur forsan arbitraris, ordinationem Monachi contra parentum vel sponsæ voluntatem, nec Hieronymo placere, nec eam ratam habendam esse. Atque ideo subesse causam, cur existimes hæc Hieronymum de Malcho simulate, & non ex animo referre. **C R I T.** Tu meam sententiam recte coniectas. **I R E N.** Atqui cum matrimonium à liberis initum, inuitis parentibus, patres Ecclesiæ non rescindant, atque ea sit totius Ecclesiæ consuetudo; cur non erit & Monasticæ professio inconcussa atque illibata? Cur quod carni datur, spiritui denegatur? cum vtrinque sit matrimonium, sed longe inæquale, & alterum tanto præstantius altero, quanto anima præstat corpori, aut potius Deus homini? Cur quod valet in bono inferiori, in præstantiori à te tollitur? Nisi forte idem cum Magdeburgensibus sentias, qui contemptis, Hieronymo, Augustino, & aliis patribus, imo potius Paulo & Christo, facti nuper sunt noui, Louiniani, virginitatem matrimonio nihil præstare impuro ore vociferantes. Sed audiamus Ambrosium cum huiusmodi parentibus, qui sancto filiorum voto se opponunt, differentem. *Si hominem, inquit, acciperent filie vestre, per legem eligerent quem, vellet. quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet?* Adeo certe Ambrosius virgines non improbat, quæ inuitis parentibus virginitatem cõsecantur, ut in eis quoque illud Christi locum habere arbitretur: *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam eternam possidebit.* Sed

Magdeburgensium calumnie in Malchum et alios Monachos dissipantur.

Monasticæ vitæ professionẽ etiã contra parentum voluntatem licitam esse & ratam.

Magdeburgenses noui Louiniani.

Cent. 4. c. 4
p. 303. &
c. 5. p. 381.

Ad Marcellinam sororẽ de virginibus lib. 1.

Ambrosius.

Hieronymus.

Hieronymus forte aliud sentit. Imo Malchum suum & alios contra Magdeburgensium tuorum criminationem, ad hunc modum egregie defendit: *Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet sparsis crine, & scissis vestibibus vbera, quibus te nutriuerat, mater ostendat, licet in limine pateriaceat; per calcatum perge patrem, siccis oculis ad vexillum crucis euola: solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.* Ac postea, *facile rumpit hæc vincula amor Dei, & gehennæ timor.* Deinde cum obiceret; scripturam præcipere parentibus obsequendum: respondet, *quicumque eos super Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ut me perimat, & ego de matris lacrymis, cogitabo? propter patrem militiam Christi deseram, cui sepulturam Christi causa non debeo? quam etiam omnibus eius causa debeo.* Hæc & alia id genus pro suo Malcho Hieronymus, & merito. Vt enim parentibus nullo modo mos gerendus est, quoties quicumque eorum ab illis præcipitur, quæ facta lædunt pietatem, verecundiam, & famam nostram: ita certe, nec eis parendum est, quoties ad perfectiora aspirantibus iniuste aduersantur.

Repelluntur Magdeburgensium, & aliorum contra Romanum Pontificem, calumnie: & ostenditur non per illos, sed per Evangelicos matrimonia rumpi: & non licere, dimissa propter fornicationem uxore, aliam ducere.

CAP. X. CRITOBVLVS.

At enim, vt ad illas duas quæstiones, quæ proxime sunt, veniam; vtrinque mandatum Dei infringitur: qui rumpi matrimonium, nisi morte aut fornicatione, vetat. At vos preposterò iudicio omnia inuertitis; & potestatem, quam Deus innocenti dat ad matrimoniū repetendum, in veteri Ecclesia passim vsurpatam, vt ex Fabiolæ exemplo, Ambrosij monimentis, & ipsius Romanis legibus apparet, eripitis: eandem vero, aliis à Deo ablatam, vltro defer-

Obicitur.

Ad Helidorum.

Cent. 5. ca. 10. p. 1289
In vita Paulini.

defertis. Neque id vobis hic ad causationem proderit, quòd huiusmodi matrimoniū nudo consensu, omni corporum coniunctione vacuum consistat. *Nuptias enim non concubitus, sed consensus facit:* vt, cum vtrumque sit verum matrimoniū, neutrum per Monastices postea professionem conuelli debeat: quod tamen Papæ vestri ausi sunt. Sed quo non euasit immoderata eorum audacia? IREN. Hæc calumnia non in Papam & Catholicos, sed tuos potius Euangelicos quadrat, qui matrimonia contra Dei & Ecclesiæ auctoritatem, pro sua libidine infrmant, & perimunt. Nam vt nihil dicam de spiritali illo & præstantiore matrimonio; quo Christus Monacho, cum primum initiatur, vt sponsus adiungitur: cuius horribilis dissipatio apud vestros Monachos cernitur, qui impotenti quadam libidine, nec in primis, nec in secundis subsistunt, sed ad tertias & quartas nuptias, idque præcipitata iam ætate præcipientes prouult; in aliorum etiam nuptiis diuellendis omnia, horrenda quadam rerum specie, innouarunt: multo ad ea distrahenda proniores, quam aut lex Moysis, aut Romana lex; imo ob leuiore causas ab eis resiliunt, quam per leges liceat à civili contractu. Nosti enim, credo, Buceri in hoc genere doctrinam; qui non solum ob fornicationem, sed ob minutas quasque causas, quandocunque, & quocunque nomine coniuges ita diffideant, vt in gratiam redire nolint, repetendi matrimonij facultatem, pro sua Apostolica liberalitate vltro defert. Cui intemperantiæ, ne Moysis vnquam lex adeo fræna laxauit; quæ licet ob fæditatem & turpitudinem vxoris, eam abiiciendi facultatem præbeat, non de alia tamen fæditate eam veteres Hebraici accipiebant, quam de qua Christus interpretatus est, id est, fornicatione; vt Paulus Burgenfis ostendit. At posteriores Rabini legem deprauantes, ista diuortia commenti sunt, vt intelligas, ex qua schola Bucerus hanc Theologiam haurerit. Cuius sunt & illa de matrimonio paradoxa: tam firmum

Refutatur.

Impotens Euangelicorum libido.

Bucerus bubulo suo, vel potius Laurino coram omnia matrimonij regule rumpit.

Buceri de matrimonio parodoxa.

num esse matrimonium, cum verba in futurum concipiantur, ac si in presens concepta fuissent: matrimonium ex solo maritali officio, corporisq̄ coniunctione firmum esse: expedire vt ciuilis magistratus (cui ille amplissimam hic iurisdictionem prorogat, exclusa Ecclesia, ad quam ea proprie pertinet) lege caueat, qua liberum sit, matrimonium presenti consensu constitutum, nisi concubitus interueniat, reuocare, nouasq̄ nuptias ambire. Quin & quinti huius Euangelij Apostolus easdem de repudio leges figit, quas veterum ante Christum Rabbiorum malitia induxerat, quasq̄; Christus reprehēdit. Cui, & Buce-
 ro vt Brentius & alij Euangelici propter tam effrenatam licentiam aduersantur: ita omnes, quasi signo dato, cōtra Catholicam Ecclesiam, aut potius Christū, & Apostolos conspirāt vt diuertenti propter fornicationem; nouū matrimonium, quasi ex Christi apud Marthæum auctoritate, indulgeant: cum Christus ibidem non tam matrimonium de nouo ineundi, quàm dimittendi vxorem adulteram; causam agitet. Nec tam simpliciter nullum dicit eius adulteriū, qui vxore huiusmodi à se abdicata, alteram sibi admouet, quàm minorem esse in eo adulterij culpam, quàm si proba & casta vxore ablegata ad nouas nuptias ruat: vt olim Augustinus interpretatus est. Quod si impeditiora, & perplexiora sint Matthei verba, vt re vera sunt: quin claram atque expeditam Marci, Lucæ, & Pauli interpretationem, atque auctoritatem sequimur? *Quicumque*, inquit Marcus, *vxorem dimiserit, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Iam Lucas, *Omnis, qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur.* Paulus verò, *Mulier alligata est legi, quanto tempore viuit vir eius; si autem dormierit vir eius, liberata est; cui vult, nubat tantum in Domino.* Igitur viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Quæ Christus Phariseis apud Marthæum paullo forte obscurius videri potest respondisse; ea Apostolis postea percunctantibus apertius retulit. Quod eius nobis

Lutherus.

Euangelicorū
 contra Christiū
 & ipsius Ca-
 tholicam Eccle-
 siam cōspiratio.

Matth. 19.

Libr. 1. de
 adult. con-
 iug. c. 9.

Cap. 10.

Cap. 16.

1. Cor. 7.

Rom. 7.

Hom. 7. in nobis responsum clara verborum luce Marcus, Lucas,
 Mat. 7. in & Paulus retulere, in quam sententiam Origenes, Ter-
 2. Li. 4. cōtra tullianus, Hieronymus, Augustinus, Chrysostomus,
 Marcion. & Fabiola, perspicue tribus in locis, vt nihil nos
 3. In Epitap. atque Ambrosius, morari debeat, si vno aliquo in loco perplexi loquatur,
 Fabiola, & in 19. Mat. & Africanus in Synhodo Mileuitana, & alij patres, & to-
 4. De nup. et ta postea Ecclesia Catholica, Christi verba interpretan-
 concup. c. 10. tur. Mileuitani certè Imperatorem orandum putarunt,
 De bono cō- vt idem per leges imperij caueret. Sed isti statim à Phi-
 iug. c. 7. & lippo Melanchthone, graui celsore, castigatur, quasi foede
 2. lib. ad prolapsi. Sed qua ratione præclarus censor lapsos putat?
 Pollent. quia Fabiola, inquit, Romæ aliud contraxit matrimonium, quem-
 5. Hom. 17. admodum testatur Hieronymus. O acumē! d' egregiam Theo-
 super Math logiam! Ita ne vnus feminæ exemplum tot patrum scitis
 6. Rom. 7. li. (inter quos eminuit Augustinus) præiudicabit? & quo
 8. in Luc. li. iam euauit illius Synhodi tam sacrosancta aliàs auctori-
 1. c. 4. ritas, quòd quasdam appellationes ad imminuendam
 7. De Abrahā Romanam pontificis potestatem præciderit? Sed Hierony-
 7. ad Cor. mi quoque aggregatur auctoritas. Aggregetur, si velint.
 videtur ali- An tanta Synhodus, & tota Ecclesia, vni Hieronymo ce-
 ter loqui. dere debeant? Sed nos aggregatum Hieronymum non
 8. Cano. 17 iniquo animo feremus. Aggregatur quidem; non autem
 9. In lib. de ad Euangelicos, sed ad reliquam Ecclesiam, illius, vt dixi,
 Ecclesia. auctoritas. Factum Fabiolæ recenset ille quidem, sed ita,
 vt non tam ipse damnet, quàm eam Euangelij vigorē in
 matrimonio repetendo ignorasse, & ipsam se Fabiolam
 damnasse, & ob tantam temeritatem in sacco pæniten-
 tiam egisse fateatur. Tam scitè, tam eleganter, tam con-
 cinnè Philippus historias ad noui huius Euangelij confir-
 mationem applicat. Hæc mihi ideo sunt contra Magde-
 burgeneses tuos dicta, vt ostenderem eos errare, qui, for-
 nicante vxore, noui matrimonij potestatem viro faciunt:
 & Euangelicos esse, non Catholicos, qui matrimonium
 contra Christi & Ecclesiæ placita periculose diuellunt.
 Quod vt semel consummatum, nullo modò, ita non cō-
 sum-

Qui patres asse-
 uerint, dimis-
 sa propter for-
 nicationem vxo-
 re, non licere
 aliam ducere.

Melanchthonis
 crassa Theolo-
 gia

Hieronymus.

Fabiola.

summatum Ecclesia haud vnquam, nisi ex diuina auctoritate, rescindit, & tantum matrimonio defert, vt id in numerum Sacramentorum, quod praeceptores tui nullo modo ferre possunt, referendum censeat. Quae cum ita sint, miror, quo illi iure matrimonij rite colendi laudē Catholicis praeceptam sibi vindicare possint. Nā quantum matrimonio sit derogatū, quantūq; malorū in répub. Christianā inuectū ab eo tēpore, quo ipsi, ruptis matrimonij repagulis, tā latā libello repudij fenestrā aperuerūt, nō est, quod hic tibi recēseā: cum vbiq; locorū, vbi hęc istorū sententia recepta est, tot ac tā tristia quotidie occurrant exempla, & querelarum de diuortiis plena sint omnia.

Referuntur variae historiae, et exempla perpetuae mutuo coniugum inter se consensu continentiae.

CAP. XI. CRITOBVLVS.

VT tibi in his, quae hactenus differuisti, assentiar, quid iam ad illud dicendum putas, quod Malchus cum vxore sua de perpetua castitatis professione cōuenerit? In quo eum matrimonium secundū doctrinā Dæmoniorum cōtēnisse, Magdeburgēses nostri arguunt. IREN. Quid ego aliud dicēdum existimē, quā quod heri ex Hieronymo, Augustino, Paulino, Gregorio de perpetua, mutuo cōiugum inter se cōsensu, cōtinentia cōtra Balsamonē, & alios tuos Græculos recitauī? id quod non tam eos, quā eodē quoq; vulnere Magdeburgēses tuos prostermit. Sed hos isti, maxime tres posteriōres, repudiāt, neq; alia, quantum ego adhuc perspicio, ratione, quā quia cū Malcho frustra, vt Cēturiones isti loqui solēt, *Monastica vita Deū coluerint*: cum reuera nō tam Augustinum & alios patres, quā Apostoli, atq; adeo illud ipsius Christi cōsiliū: *Qui potest capere, capiat*: hac sua temeritate reiciant, & admirandae sanctitatis viros, quos doctissimi & sanctissimi patres, ob summas raræ continentiae laudes, maximis præconiis amplificauerunt, sæuis conuicijs lacerent,

Magdeburgenses non solum Augustini, Paulini, Gregorij testimonio rejiciunt, sed ipsius etiam Christi consilium.

Magdeburgensium conuicia in hanc sententiam laudē consistunt.

Cent. 5. c. 4. pag. 701.

Math. 19.

rent ac discerpant, quasi graues matrimonij & diuini praecepti praeuicatores; quod in coniugio, virgines fetamen exhibuerint. Vapulat ab eis & Victor sanctus sub Arianis Cōfessor, qui nouum quendam Malchum inuenit, & laudat, Maturianum scilicet, quendam adolescentulum, Vandali feruum, qui ab hero cum Maxima eiusdem ancilla matrimonio iunctus, vxorem pulchra metamorphosi in sororem conuertit. Sed quo modo nisi summo grauis Dei vindictæ, & animæ suæ periculo, Maturianus Maximæ Deo consecratam virginitatem, (quantumuis huc à barbaro atque hæretico hero adigeretur) violaret? Neque enim veteres Martyres, aliiq; Catholici, Lutheranicum istud Euangelium, quo Monachorum & Monacharum nuptiæ (quarum & doctrina & exemplo quasi dedicator fuit Lutherus) rata & iustæ habentur, vsquam probasse produntur. Maturianus certe clarissimus postea Martyr euasit: quem Deus præclaris tam viuum, quā mortuum miraculis (quæ si locus dabitur, & memoria suggerat, forsitan recensēbo) illustrauit. Inter eos autem, quorum eximia continentiae laus, etiam post matrimonium contractum, scriptis sanctissimorum patrum celebratur, principem quendam locum obtinet Amon ille Ægyptius, qui prima nuptiarum nocte, propositis sponsæ virginitatis commodis, merito, & præmiis, tantum, & tam admirabilem continentiae ardorem in animo eius accendit, vt nec ea nocte, nec vllō vnquam per totam vitam tempore; liberis procreandis operam dederint, sed totos 18. annos in iisdem ædibus degentes, virgines permanserint. Quibus transactis, illa consentiente, Eremum ille petiit. Sed iam accipe, quas poenas tanto huic praeuicatori Deus irrogarit. Cum animam itaque efflasset, mox B. Antonius longe in Eremo diffitus, animam eius in cælum delatam inter Angelicos choros, caelesti simul harmonia audita, vidit. Sed de ista historia apud Centuriones, nec de ipso Amone vel vocula extat.

De persecutio. Vandalarum lib. 1. Cent. 5. c. 4. pag. 518.

Palladius in Eusebio historia. Sozomen. lib. 1. cap. 14.

Athanasius in vita Antonij.

Victor.

Maturianus alias Maturianus.

In casta Apostolarum inter se nuptiæ.

Amon Aegyptius.

Perfidum Magdeburgensium sententiam de Amone.

Vere-

*Athanasij vi-
ta Antonij scri-
psisse Magde-
burgenses nolūt
agnoscere.*

*Pelagius Lao-
dicenus Episco-
pus.*

*Magdeburgen-
sū perfidiosum
silentium.*

*Hieronymū se-
rio vitam Mal-
chi scripsisse
Magdeburgen-
ses sibi non con-
stantes vidētur
agnoscere.*

Verebantur enim, ne hæc historia ex fide prodita impurā
ipsoꝝ doctrinam contra perpetuam coniugū continen-
tiam prorsus perimeret: neue Euagrij aut Palladij testi-
monio, qui hæc de obitu Amonis ex Athanasij de vita
Antonij libro recitat, aperte conuincerentur, qui eius hi-
storiæ auctorem Athanasium lubenter non agnoscerent.
Est & Pelagius Laodicenus Episcopus apud veteres, ob
præclaras virtutes, fideique nobilem sub Valente confes-
sionē, ob quam exilio multatus est, celeberrimus. Is cum
iuuenis vxorem sibi acciuisset, primo nuptiarum die, &
in ipso nuptiarum thalamo, oratione sua tantum sponsæ
castitatis ardorem immisit, vt spōte eam cum illo, quam
per totam postea vitam accurate obseruabant, profiteren-
tur. At hic noui nostri Euāgelici Magdeburgenses excla-
mant (si tamen credere fas est) hoc etiam factum super-
stitionem redolere. Imperite itaque, atque impie Magde-
burgenses cum alios, tum & pium illum virum Auer-
nensem, & miraculum à Deo editum, multoque maiore
temeritate Malchum reprehendunt. Qui si sanctos istos
Theologos audisset; grauissimo, (non solo eo voto viola-
to, quo per Monasticam professionem castitati se astrin-
xit, sed & illo maiore, quo per baptismum omnibus se
Christi præceptis seruandis obligauit) duplicati adulte-
rij piaculo se obruisset. Habuit enim mulier, cui conso-
ciatus est Malchus, maritum superstite, vt narratio Hier-
onymi indicat. Quod isti, ne suam ipsi calumniam pro-
derent, pro sua summa fide reticent, & pro summe pieta-
tis laude, quam ei tribuere debuissent, in eum atq; adeo
Hieronymum debacchantur, & mirantur quod tot hominis
scelera prius commemoranda quam damnanda censuerit. In qua
isti querela se produnt, suamque causam; & satis se intel-
ligere, serio & nõ rhetorica exercitatione Hieronymum
ista agitasse. Alioqui quorsum illa contra Rhetorem in
ficto argumento ludentem vociferatio? At quæ sunt ista
Malchi, o boni Theologi, scelera? Quanta potius laus,
Chri-

*Socrat. li. 4.
cap. 23.*

*Sozom. li. 4.
cap. 13.
Tripart. li. 7
cap. 14.*

*Cent. 4. ca.
10. pa. 998*

*Cent. 4. ca.
10. p. 1304*

*L. Si quis C.
de Episc. &
Cleric.*

*In sermone
quodam de
matrimonio*

Christianum, eumque Monachum, alienum thorum
non inuasisse? Nisi forte Hieronymo irascantur, quod
quintum istud Euangelium nunquam probarit, quo Mo-
nachus Monachæ non tam sine pæna capitali, quam ad-
uersus tantum sacrilegium optimus Imperator Iouinia-
nus statuit, quàm cum quadam pietatis laude (hoc enim
argumento se primum Lutherus Euangelium sepultum
in lucem euocasse iactitat) consociatur. Aut isti in ea-
dem cum magistro hæresi hæreant, vt cum eo clamitent,
si vxor nolit ancilla venito; & si vxor aut diutius agro-
ret, aut longius absit, nec propinqui reditus spes detur, &
ob multas alias leuiores causas; ad novos statim hyme-
næos curratur. Neque sane intelligere possum, quid se-
quuti existiment; aduersari verbo Dei coniuges, si com-
muni cōsensu continentia profiteantur: nisi forte eo sint
errore implicati, vt credant perpetuam continentiam
longe supra id esse, quod ab homine præstari possit; &
nos ad Apostolum suum ablegent, vt ab eo discamus, *Cre-
scite & multiplicamini* (quod non tam hominibus dictum
est, quàm auibus, bestiis, & piscibus) præceptum esse, &
plus quàm præceptum. *Crescite, inquit, & multiplicamini,
non est præceptum, sed plus quàm præceptum; diuinum puta opus,
quod non est nostrarum virium, vel vt impediatur, vel vt omit-
tatur, sed tam est necessarium, quàm vti masculus sum, magisque
necessarium, quàm edere, bibere, purgare, mucum emungere, som-
no & excubis intentum esse.* O dignam tali Apostolo vo-
cem. O nouam castitatis scholam, longe aliam ab illa A-
postolorum, quam ego tibi ex Philone depinxi. Polemon
Ethnicus cum aliquando temulentus Xenocratis scho-
lam ingressus, præceptis eius esset imbutus, sobrius & ab-
stinentissimus postea factus est. At si quis Christianus
scholam Lutheri frequentet, & præceptori gnauiter
operam det, ex Catholico hæreticus, ex casto totius libi-
dinis mancipium facile euaserit. Illud vero satis nequeo
mirari, quid sit, quod isti tam graues Theologi, factum
P Ingel-

Lutherus.

*Castitas schole
Lutheranae.*

Polemon.

*Ingeltrudis præ
postera continen-
tia.*

Ingeltrudis, quæ iniquo matris consilio contra mariti sui voluntatem, illius consortium fugiens & legitimas nuptias damnans, in Monasterio degebat: tam tragicis vociferationibus exasperent: nisi forte lectori imperito inde persuasum cupiant, Catholicam Ecclesiam hoc eius factum probasse. A quo crimine tam longe semper abfuit, ut semper docuerit nunquam licere alteri coniugum sine alterius assensu & voluntate, aliquam viuendi rationem inire, siue ea fuerit Monastica, siue quæuis alia, quæ cum legitimo matrimonij vsu nequit consistere. Atque hæc quidem communis & concors est omnium patrum sententia. Imo ipse Gregorius Turonensis, unde hanc historiam sumserunt, id quod nec ipsi reticent, Ingeltrudē hac de causa grauiter reprehēdit, & eo adegit, partim sua auctoritate, partim metu *interdicti Ecclesiastici*, ut ad maritū rediret, ac debitū illi redderet. Sed quod attinet ad perpetuā coniugū inter se cōtinentiā, vnū aliquod eius rei documentū, quod omnium maximū, & præcipuū homini Christiano esse debet, utpote omni exceptione maius, pæne filētio præterieram. Quod iam, quia memoriæ occurrit, hic subiiciam; & quo in mente tua altiores radices agat, in eo concludam, & definiam omnem hanc de castitate vxoris & mariti ex vtriusque consensu orationem. Sed quid illud est, inquires? Id certe illud est, quod homini Christiana religione imbuto, omniū est notissimū: & quod Magdeburgēses tui, quātauis sint arroganti, & impudētia; nunquā tamen, opinor, tantū sibi arrogabunt, ut id præfracte infitari audeat. Quod si ausi fuerint, ut sunt homines ad quiduis negandum, quod ipsorum placitis aduersatur, & ad quiduis asserendum, quod cum eorum paradoxis aliquo modo consentiat, paratissimi: nulla tamen arte vnquam efficient, ut id sine impudentiæ nota & inexpiabili hæreseos labe fecisse videantur. Hoc igitur abs te & illis quæro; num contra Dei verbum; vel, ut ipsorum vocibus vtar, secundum doctrinam Dominorū,

*Cent. 6. c. 6
pag. 356.*

*Gregorius Tu-
ronensis.*

*Lib. hist. 9.
c. 33.*

*Iosephi & B.
Mariæ perpe-
tua ex consen-
su continentia.*

beatif-

beatissima Dei genitrix Maria, & sanctissimus illius maritus Iosephus perpetuò ab omni actione prolis generandæ se continuerint, & de eo inter se consenserint? Nam horum vtrunque eos fecisse, nemo nisi vel sacrarum litterarum omnino rudis, vel à fide Catholica alienus negare potest. Constat enim inter omnes omnium seculorum probatos scriptores, Iosephum neque ante, neque post Christum natum rem cum B. Maria vnquam habuisse: licet Eluidius, & Iouinianus, & Antidicomariani, insignes hæretici, temere contrarium asserere non dubitarint. quorum error iam pridem explosus est. Cùm igitur hi sanctissimi coniuges fuerint semper continentes; quis erit tam mentis inops aut impudens, ut alterum eorum contra ipsius mentem & voluntatem ab altero huic adductum fuisse, audeat profiteri? Quod si Magdeburgenses refractarij, ut sui sint semper similes, dixerint, ita vtrunque fuisse affectum, ut statuto tempore, more aliorum coniugum, voluerint liberos dante Deo procreare: primum ab eis percūctabor, quo auctore id scribant; deinde, ut hoc eis largiar, nunquam tamen probare poterint, B. Mariam & eius maritum liberis operam dedisse: etiam si ab Eluidio, Iouiniano, Antidicomarianis, & aliis iam diu ab Ecclesia damnatis hæreticis, omnia sibi auxilia accerfant. Quod si liberis operam non dederint; id factū est vel altero inuito, vel ambobus consentientibus. Altero verò repugnante, vtrumque se continuisse, quis est tam impius & insanus ut dicat? quis tam stultus & profanus, ut credat? Consequitur ergo, vtriusque coniugis consensione vtrumque vitam in omni castitate transegisse. Quod eorum sanctissimum factum, tantum abest à doctrina (quam nefario & blasphemio ore crepant & eructant Magdeburgenses) Dæmoniorum, ut nihil possit magis esse contrarium. Horum igitur exemplo & auctoritate cū Malchus & vxor eius, tum multi alij coniuges, quorum aliquot tibi iam recensui, inter se de perpetua castitate laudabiliter ac pie

Augustinus.

conuenerunt. Sed quo maior fides habeatur iis, quæ dixi de consensu castitatis in Iosepho ac Maria, & aliis coniugibus, placet Augustini ea de re sententiam proferre. Sic igitur ille: *Quibus vero placuit ex consensu, ab usu carnalis concupiscentiæ in perpetuum continere, absit ut inter illos vinculum coniugale rumpatur; imo firmiter erit, quo magis ea pacta secum iniierint, quæ carius concordiusque seruanda sunt, non voluptariis corporum nexibus, sed voluntariis affectibus animorum. Neque enim fallaciter ab Angelo dictum est ad Ioseph; Noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Coniux vocatur ex prima fide desponsationis, quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus: nec perierat, nec mendax manserat coniugis appellatio, ubi nec fuerat, nec futura erat vlla carnis comixtio. Deinde hæc disputatione sic concludit: Cur ergo non coniuges maneant, qui ex consensu concubere desinunt, si manserunt coniuges Ioseph & Maria, qui concubere nec coeperunt? Idem alibi verba faciens de coniugio Mariæ & Iosephi, in eandem sententiam sic scribit: Hoc, inquit, exemplo magnifice insinuatur fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere coniugium, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu, &c. Atque hæc de & pro laudabili coniugum ex vtriusque inter se consensu in perpetuum continentia dixisse sit satis.*

Lib. I. de nu-
ptiis & con-
cupisc. c. II.

Ibidem c. 12.

De consensu
Euang. lib.
2. ca. 2.

An liceat relicta sponsa ingredi religionem.

CAP. XII. CRITOBVLVS.

Tv mihi iam aliquam historiarum faciem, & Malchi factum probabile ac laudabile efficis: illam tamen notam & labem non deterfisti, qua isti ob sponsas temere, & contra verbum Dei abdicatas asperguntur. IREN. Hic sane nobis valde sudandum esset, nisi certa totius Ecclesiarum auctoritas clare præiret. Ex qua, ista quaestio expedita est, ut & illæ aliæ de marito fornicante aut Ethnicam uxorem dimittente, ex ipsis Scripturis. Quoties enim manifesto

Sacra-

C. ex parte.
& c. verum
De conuers.
coniugat.De mendacio
ad consensum
cap. 15.

Sacrarum litterarum testimonio deficiamus, dubitationes in huiusmodi quaestionibus ex Romani Pontificis, ex Conciliorum, ex Ecclesiarum usu & magisterio, hærentibus animis eximi recte solent, ut anxiam mentes in solida quiete, ab omni fluctuatione atque iactatione liberæ collocentur. Non est igitur, quod hic animis amplius fluctuemus post expressam Ecclesiarum vocem. Est præter commemoratas & alia ratio valde utilis, & ad id, quod quaerimus, accommodata: nempe ut Dei certam voluntatem in huiusmodi rebus ambiguis (quoties Scripturarum & Conciliorum præsidio destituimur,) ex probatis sanctissimorum hominum exemplis, quos vitæ sanctitate, & miraculorum præstantia Deus honestauit, colligamus. Ut recte & prudenter scripserit Augustinus, quod pleraque in verbis Scripturarum intelligere non valentes, in factis sanctorum colligimus, quemadmodum oporteat accipi: quod facile, in aliam partem ducere tur, nisi exemplo reuocaretur. Cuiusmodi clara exempla in Malcho, Alexio, Euphrasia, & similibus occurrunt, & ne calumniæ de Malcho, non Alexij modo, sed & Malchi historia per totam hæc Græcam & Latinam Ecclesiam, ab omni ante Magdeburgenses calumnia & conuicio, liberam fuisse constat. Et eundem fuisse totius Ecclesiarum sensum imperante Theodosio, ex Euphrasie historia perspicuum est. Si enim Scripturarum canones, aut usus Ecclesiarum Euphrasie aduersabantur, quorum tantus Imperator, blanditiis, muneribus, minis, omni que auctoritate, à puella tenera contenderet, ne sponsum relinqueret, cum potuisset iure & legibus vel ab inuita id extorsisse, & vel Monasterium ingressam, propter vitiatam initiationem ex præcedentis matrimonij auctoritate, quantumuis repugnantem, extrudere: ut nihil iam sit causæ, cur non & iis, quæ Vincentius atque Petrus de Natalibus, de Thecla martyre, quæ sponso nuncium miserit, virginitatem que professa sit, conscribere, fidem adhibeamus. Quod isti fabulam olere dicunt. Quam tamen isti

Quaestio, de
quibus Scriptu-
re nihil certi
tradunt, defini-
endæ duplex
ratio.Sanctissimorum
hominum exem-
pla.

Augustinus.

Alexij & Mal-
chi historia ne-
mo ante Mag-
deburgenses ca-
lumniatus est.
Euphrasia.

Thecla.

Ambrosius. adeo fabulam non esse sciunt, vt grauissimum auctorem, Ambrosiū intelligo, qui mille ante Petrū de Natalibus annis, id ita esse testatus est, non audeant recitare: neque ea, quæ de Beata Martyre Cæcilia similiter refert, multo-
Beda. que minus, quæ Beda & Metaphrastes, de Ioāne Euangelista recensent. Quæ Christus ab ipsis nuptiis in Cana Galileæ, quamuis sua eas præsentia & miraculorum primitiis commendarit, virginem ad se vocauit. Nec Ambrosius solus, sed & Epiphanius Theclam à nobilissimo, formosissimo, ac ditissimo sponso per Paulum ad virginitatem auocatam scribit. Quare nullam isti causam afferunt, cur non & ex hac quoque parte Malchi historiam probemus. Quam si isti nolint pro sua proteruia, historię dignitate ornare, amandabimus eos quantumuis reluctantes ad Antonij nõ minus inuisam historiam ab Athanasio, tanto totius orbis Christiani lumine, conscriptam. Quam cū eum Gregorius Nazianzenus & Hieronymus scripsisse testetur, multaq; tam Græcorum quàm Latinorum monumentis. de eo prodita referat Hieronymus: isti cuperent quidem eam, quæ hodie extat, Athanasio ereptam: cum ea, Athanasio parente, & quæ ab omnibus, Monachis præfertim, accurate cognoscatur, sit dignissima. Quæ illi nulla alia quàm antiqua illa, non tã terribili quàm ridicula machina, (id est, nuda infitiatione) euerti posse impudenter existimant. Nam præter Gregorium & Hieronymum, Ruffinus quoque eadem de vita Antonij per Athanasium conscripta, & eundem etiam librum in Latinum sermonem conuersum (qui hodie extat) commemorat. Augustinus item vitam Antonij Latine proditam narrat. De cuius miraculis ad hunc modum refert. *Stupebamus audientes tam recenti memoria, & prope nostris temporibus testatissima mirabilia tua, in fide recta & Catholica Ecclesia.* Quare si nolint Hieronymi Malchum probare, factè Antonio Athanasij aliquid deferant: qui scribit desponsatas puellas ad conspectum Antonij, ab ipso pæne thalamo

1 De virgin. lib. 2.

2 In Ioānis il lud: Si autē eum volo.

3 In vita Ioāni.

4 Li. 3. tom. 2. here. 78.

In vita Athanasij.

Ecclesiast. hist. stor. li. 1. c. 8.

Lib. 8. Confession. c. 6.

In vita Antonij.

1. 1. 8. Cōfess. cap. 6. mo recessisse. deferant aliquid Augustino, qui refert duos milites post sponsalia inita, lecta Antonij vita, & Monachorū cellis perlustratis, voto statim pudicitiam Deo consecrassē; & eorū postea spōsas tam pulchrū exemplū pulchre æmulatas. Quod si nec ista tanta quamuis auctoritate munita, Centurionibus nostris arrideant, & pro sua in Hieronymum reuerentia, nisi ille quoque, quasi supremus arbiter honorarium calculum adiecerit, & aliunde quàm in ficto Malcho; huiusmodi exemplum nobis protrulerit, cetera omnia, quantumcunque auctoritatis sint, repudiaturi: age, & hic quoque illis acquiescamus. Munimur enim & Macarij Eremitæ, qui sanctitate & signis inter ceteros eminuit, præclara auctoritate. Qui referente Hieronymo, *celebrato nuptiarum conuiuio, cum vespere thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petiit; & Eremiti solitudinem sibi elegit.* His igitur, & alijs egregijs exemplis, & Spiritu sancto iutus eam docente, Ecclesia abunde confirmata, eas Scripturę sententias, quæ dirimi semel contractum matrimonium vetant, huc non porrigendas optima sponi Christi interpres secure intelligit. Idque ea forte ratione, quod licet matrimonium inter sponfos verum sit: nisi tamen corpore quoque consummatum fuerit, indiuiduam illam diuinitatis Christi cum ipsius humanitate coniunctionem, non satis plene, cumulateque repræsentet. Ex maritali enim officio vna, caro coniuges, & magnum illud mysterium, de quo Adam vaticinatus est, *Hoc nũc os ex ossibus meis:* & quod Paulus representatum agnouit, *Magnum, inquit, sacramentum in Christo, & Ecclesia;* potissimum efficiuntur. Quamquam neque illud forsã incommode dicitur (etsi vere ex Ecclesiæ scitis, per sollennem religionis professionem, alterius coniugum matrimonium non consummatum dirimatur) spiritali aliquo, eoque commodo sensu, non tam rumpi, quàm perfici, & arctius constringi, leuiori & terrestri vinculo in maius & cæleste felicius translato. Quo

Augustinus.

Macarius.

27. quest. 2. c. scripsit.

Sententiarum in Scripturis prohibentium matrimonium contractum: dirimi, quæ sit ex Ecclesiastica traditione sensus.

Gene. 2.

Ephe. 5.

Alexander.

Tridentinum
Concilium.Magdeburgen-
sum cū D. Hiero-
nymo dissi-
dium.

Hieronymus.

fenſu à tota ſemper Eccleſia receptum & creditum eſt, licere cuius propria auctoritate, minora vota in grauiora & arctiora, & cetera omnia in religionis votum conuertere. Neque enim Romanus Pontifex Alexander fracti voti reum decreuit, qui temporale obſequium in perpetuam religionis obſeruantiam commutauit. Iſta vero quaſtio, vt & aliæ quædam, quas de matrimonio agitauimus, recēs per Tridentinos patres in œcumenica Synhodo expeditæ ſunt. In qua anathema iis denunciatur, qui aut non rumpi matrimonium, quoties alter ex coniugibus religionem proſitetur, quam diu matrimonium illud per corporum coniunctionem non fuerit conſummatum; aut ob moleſtam cohabitationem, ſiue alterius adulterium, ſimilesque cauſas matrimonium de nouo iniri poſſe adfirmant. Atque ita me iam ſatis oſtendiſſe puto, à Malcho nihil, vel de parentum, vel de Dei honore detractum: & ſiue iſta ſerio, (quod haſtenus omnes arbitrati ſunt) ſiue ſimulate Hieronymus, vt Rhetor ſcripſit (quod iſti noua quadam Rhetorica comminiſcuntur) apparere ſane, eum in ea ſententia fuiſſe, quam Magdeburgenſes auerſantur. Verum enim uero illuſtrem hanc Malchi hiftoriam ad pulcherrimam caſtitalis æmulationem Hieronymum propoſuiſſe, ipſe ſatis indicat in poſtrema narrationis parte, quam his verbis claudit. *Hoc mihi ſenex Malchus adoleſcentulo retulit, hæc ego uobis narraui ſenex. Caſtis hiftoriam caſtitalis expono. Virgines caſtitalis custodire exhortor: uos narrate poſteris, ut ſciam inter gladios, & deferta, & beſtias, pudicitiam nunquam eſſe captiuam, & hominem Chriſto deditum poſſe mori, non poſſe ſuperari.*

De voto &
voti redem-
tion. c. Scri-
ptura.

ſeſſione 8.

Defen-

Defenditur Malchus contra calumnias Magdeburgenſium propter furtum, quod ei obiciunt: hiftoria præterea Alexij, Pappule, & aliorum Monachorum ab eorundem calumniis vindicatur.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

VIDENTVR mihi iſta magis ac magis ad ſpeciem aliquam hiftoriæ, ſummamque Malchi laudem accedere. Cui ne ego protinus aſſentiar, & in ea penitus acquieſcam, duo grauiſſima totius Decalogi mandata, per eum conuulſa, me remorantur: furtum, inquam, & homicidium. IREN. Et tu iam fortassis inſigne aliquod, ad aliorum terrorem exemplū in eum à Deo editū ob tanta ſcelera exſpectas. CRIT. Iuſtiſſime certe Deus tam atrociam crimina atrociter vindicare potuiſſet. IREN. Audi ergo horribilem vindictam. Quemadmodum itaque, poſtquam Iſraëlitæ ſuperbos & impios dominos, auro, argento, & rara ſupellectile ſpoliatos, arrepta fuga deſeruiſſent, Deus eos per medium mare, eo contra naturam ſecedente, ſiccumque iter præbente, admirabiliter conſeruauit, Ægyptiis interim eodem mari proſus obrutis; ita ſane æquale prope miraculum in Malcho, ab impio iſto Sarraceno auſugiente conſeruando, vt eum ei hoc fugiendi conſilium ſuggreſſiſſe ſit credibile, edidit. Quamquam nec aurum, nec argentum, nec quicquam precioſum domino interceptit. Qui enim interciperet? qui, quæ habebat omnia, ultro abiecerat: vt nudus Chriſtum ſequeretur: & qui infidelitatem in Monacho putarat, ſi vel ad ſumptuum ſolacia, aliquam vel ſuorum bonorum partem ſibi reſeruaret. Verum cum quaſi nouus Iacob idololatrio Laban, fideliter tamen inſeruiſſet, vt dominus nihil in eo vnquam deprehenderet fallaciæ, cuiusque cura ac vigiliis feliciter ſolito, omnia in dominico grege ſuccederent; poſtquam abeundi cogitationes Deus ei immiſiſſet,

P 5

fiſſet,

Malchi ab impio domino fuga, duos ſecum hircos auferentis, expenditur; & ab euentu id eum non ſine diuino ductu feciſſe probabiliter iudicatur. Iſraëlitæ fugam ex Ægypto.

Malchus in fuga, alter Iacob; illius herus in perſequendo, alter Laban.

fisset, pro tot vigiliis & laboribus, quibus in aestu & frigore corpus diu noctuque exposuerat, pro iusta mercede, quam ei impius Laban interuerterat, duos tantum hircos, ad necessarium in tam vasta solitudine viaticum de grege sumsit. E quorum pellibus vtres ad transmittendum amnem confecit. Sed iam tu animaduerte, quam seuerè Deus in hunc tam atrocem furem animaduernerit. Cum peruenisset ad flumen, vtres inflatos arripiens, aquis se cum conserua credit; flumenque emensus, iamque aliquot dies in solitudine errans, vidit repente dominum, eiusque famulum sublimes in camelo appropinquare; & vestigiis per arenam proditum se videns, trepidus in spelunca, quæ forte occurrebat, se abdidit; atque ibi cum altera captiua delituit. Quam cum famulus & dominus postea subiissent, vt Malchum abducerent, læna, quæ ibi recondita erat, famulum primo; deinde dominum inuasit, & vtrumque dilaniavit; ac mox discessit, Malcho nihil prorsus detrimenti inferens. Malchus cum sorore conserua camelos domini ascendens, peragratandem solitudine, ad Christianos peruenit; vbi ille in virorum, illa in mulierum Monasterio vitam sanctissime traduxere. Quæ, cum ita sint, quis, nisi Magdeburgenses, esset tam virulenta lingua, vt Monasticæ vitæ, & tam admirabili castitati, cui flumina & leones pepercerant, maledictis vellet detrahere? ob quam certe Magdeburgenses, non ob furtum aliquod aut homicidium, aut parentum honorem imminutum, Malcho irascuntur. Hoc illud est inexpiabile flagitium, quod bonos istos doctores adeo exacerbatur. Ex hoc fonte ceteri criminationum riuuli accersuntur. Hinc omnis ista tragica vociferatio, non contra Malchum modo, sed & Alexium. Quæ hoc nostro ad Malchi defensionem responso, comicum,

ne

Malchus quam miraculose sit ereptus e manu bevi, eum in fuga persequitur.

Vindicta diuina in impium Malchi herum.

Magdeburgenses odio Monasticæ vitæ et castitatis in Malchum maledicta congerunt.

ne dicam ridiculum, exitum habet: quo Alexium etiam à duabus eorum calumniis vindicauimus. Sed de illa omnium grauissima, quæ in primum Decalogi mandatum eum offendisse propter imaginem Mariæ, quam ab idolo isti præclari Theologi discernere nesciunt, queruntur; suo postea loco & tempore aptius differemus. Superest nunc sextum præceptum, quod, quoniam nullam causam ostendunt, cur ab eo sit conuulsum; nolo vagæ atque incertæ accusationi frustra respondendo, tempus & operam consumere. Nam quod eum cum Malcho & similibus *matrimonium secundum Demoniorum doctrinam contempsisse* criminantur, ad id satis iam supra responsum esse arbitror: & Paulum nunquam cogitasse de Monastica ista castitate, illis verbis impugnanda, omnes Ecclesiæ patres docent. Nam eum illis verbis hæreticos descripsisse affirmant, qui negabant licere Christiano matrimonium inire, omnesque omnium nuptias, illicitas & turpes turpissime asserabant. Cui crimini Catholici nullo modo sunt affines. Atque hic iuuat audire lepidos istos historicos, historiam Alexij, tot seculis toti Ecclesiæ probatam, non pluris facere, quam Gentilitatis de Vlyssæ fabulam: à qua illam defumtam videri cupiunt. Quæ Rhetorica, in deprauada Eustachij quoque historia, quæ in Latina atque Græca Ecclesiâ celeberrima est, vtuntur. Sed cur non potius exquisitis istis historicis atque Theologis, historia Iob in mentem venit? ad cuius similitudinem Deus voluit Eustachij & Alexij constantiam experiri: quanquam in hac laudis parte Alexius superior videtur; quod vltro Dei amore sibi impositam calamitatem fortissimo animo sustinuerit. Sed isti egregie hic Melanchthonem suum imitantur, qui veterem Ecclesiâ, suos de satisfactione canones à Gentilitate, exemplisque Phænicis, Orestis,

Alexius.

Præferre Monasticam castitatem matrimonio, non est doctrina Demoniorum, neque legitimis nuptiis quicquam aduersatur.

Hæretici.

Eustachius.

Alexius.

Melanchthon.

Cent. 4. ca. 10 p. 1304

1. Timot. 4.

Cent. 2. ca. 12. p. 231. Vide Metaph. de Eustachio et Alexio.

In locis communibus.

*Pappula excu-
satur de mutua-
tione vestis.*

stis, & similibus mutuos calumniatur. In Pappula ta-
men est forsitan quod desideres, propter vestem mutuatam.
Quod nec ego ad imitationem probō, nisi vel ingēs que-
dā necessitas urgeat, vel magni cuiusdam boni causa id
aliquando fiat. Ad quod illa consilium descendere coacta
videtur: ne à parentibus, sollicitè eam inquirentibus, agni-
ta, à tam sancto vitæ proposito retardaretur. Hoc vero po-
tissimum est, quod defendimus, nihil illam contra paren-
tum iustum honorem, aut piæ filiae officium fecisse, quod
inuitis parentibus Monasticā vitam sectata sit. Neque ta-
men desunt, ut Theclam prætermittam, sanctissimarum
feminarum exempla, quæ sexum sepe virili veste dissimu-
larunt. Neque id quidem tam atrox est, atque isti fini-
gunt, crimen: aut nullum potius, si ad præfens vitæ pe-
riculum, aliosque grauissimos terrores, qui in constantes
etiam viros caderent, discutiendos; aut maioris alicuius
boni id aliquando causa fiat. Eugenia enim Martyr, ut
inquisitionem patris Ægypti præfecti, à rebus Christianis
abhorrentis, frustraretur: diu, virili veste sumta,
cum Monachis vixit. Melania quoque, nobilissima illa
Romana matrona, quæ amplissimas suas facultates ad
pauperum vsus contulit, Pambonem, Orisium, magnum
Serapionem, Paphnutium, Isidorum, & alios sanctos
Monachos ab Arrianis relegatos (ad quos omnibus ac-
cessus intercludebatur,) seruili veste sumta, vesperi clam
inuisebat, & necessaria ad victum deferebat. Et aiunt
quendam nuper ex patribus societatis I E S V inter Turcas,
quo eos ad Christum facilius pertraheret, Turcico vestitu
amictum, & tandem in eo deprehensum, cum in Christi
confessione constantissime perseveraret, ab eis cæsum.

*Sanctissimas
quandoque fe-
minas in viri de
causis sine re-
prehensione se-
xū virili veste
dissimulasse.*

Eugenia.

Melania.

*Metaphrast.
in Eugenia.*

Historia

*Historia Malchi & aliorum Monachorum, quibus feræ aut pe-
percisse, aut obsequentes fuisse traduntur, defenditur: &
Hieronymum vitam Pauli serio scripsisse declaratur.*

CAP. XIII. CRITOVLVVS.

M I S S A igitur hæc faciamus, & ut ad Malchi histo-
riam reuertamur; an quisquam credit, leonem dilaniatis
vtrisque Sarracenis; non solum Malcho & conseruæ,
verum & camelis pepercisse? Mihi hoc non fit verifimi-
le: & nescio quo modo Monachi vestri, potissimum leo-
nes, vrsos, & volucres sibi inseruientes, & serpentes man-
fuetos habent. Quod in Florentio ridiculum miraculum
Magdeburgenses putant, multoque magis in Maria
Ægyptiaca, cui etiam ad funeris iusta atque sepulturæ
officium leones operam suam præstiterunt. I R E N. At
nos qui sumus? qui arcanorum Dei operum rationem ac-
curatam postulamus: ut nisi eorum se nobis causa sta-
tim offerat; quantumuis præclara, Dei opera fugilemus.
Verum ego abs te quæro, quo modo Heliam coruus, in
solitudine pavit? quomodo leones fame efferati à Danie-
le deuorando abstinerint? quo modo leo, qui prophe-
tam occiderat, cadaueri atque adeo asino eius peperce-
rit, & occisi prophetæ, donec sepeliretur, custos factus sit?
C R I T. At hisce, quantumuis stupendis rebus propter in-
concuſſam Scripturæ auctoritatem fidem adhibere cogi-
mur. I R E N. An tu forte de solo Christo, aut Apostolis
scriptū putas? *Super aspidē & basiliscū ambulabis, et cōculcabis
leonem & draconem.* An solis Apostolis dictū? *Si credideritis,
dicetis huic monti, transi hic, & transibit.* Cuiusmodi miraculū
cum Gregorius Nyſſenus & Gregorius Romanus de Mo-
nacho sui sæculi, qui oratione rupē loco mouit, & de Gre-
gorio Neocæsarēsi, ut diximus, referant: isti hæc, & huius-
modi, ut vana Monachorū somnia derident. At nihil est,
cur tu ad ista credenda, tā sis difficilis. Nosti enim Deum
homi-

Florentio.

*Maria Ægypti-
aca.*

*Miracula Sara-
corū à calum-
niis Magdebur-
gensium vindic-
antur.*

Helias.

Daniel.

*Mons orationis
Monachi loco
motus.*

*3. P. 2. 17.
Daniel. 14.
3. Reg. 13.*

*Dialog. li. 1.
cap. 7.
Nyſſenus in
vita Grego-
rij Neocæsar-
ien.*

Gregorij.

Historia de
Hyæna catulū
cæcum ad Mac-
carium deferē-
te, vt ab eo ac-
ciperet sensum
oculorum.
Palladius.

Athanasij.
Hieronymus.

Miracula S.
Antonij.

homini in bestias, in volucres, in pisces potestaté dedisse. Quæ licet, aut sublata, aut valde nostris peccatis accisa sit, cur quod peccatū amisit, summa sanctorū hominū innocentia nō posset, Deo indulgēte, recuperare: **C R I T.** Neque ego valde hic pugnarem, si idonea scriptoris probati auctoritas accederet. **I R E N.** An tibi vilis Gregorij, tanti Pontificis de rebus recens eo sæculo gestis, aut totius Ecclesiæ Græcæ, & Latinæ de Mariæ Ægyptiacæ historia consentiens auctoritas videtur? An tu huiusmodi exempla, tā rara esse putas, vt & alibi nō occurrant? Imo probatissima Ecclesiasticæ historiæ monimēta, huiusmodi narrationibus abundant: vt Ruffini, Palladij, Theodoretī, vt multorum denique aliorum. Ruffinus certe & Palladius referunt, hyænam aliquando catulum cæcum ad Macarij cellulam detulisse; cui mox ille, oratione facta, visum dedit. Quod Palladius, Macario familiaris, à Paphnucio Macarij discipulo, se accepisse dicit: & Ruffinus inter cetera Macarij, & aliorum Eremitarum miracula ad fidem rei his verbis refert: *Quæ præsens vidi, loquor, & eorum gesta refero, quorum in passionibus socius esse promerui.* Sed ego iam tibi Athanasium, & post eum Hieronymum potissimum propono. Qui post Athanasium scribit, Antonium in abditissima solitudine pomœrium suis manibus, labore- que sibi cōparasse, arbusculis confitum, & oleribus virens; quod cum onagrorum grex aliquando vastaret; Antonius vnum è ductoribus stare iussit: baculoque tundens latera eius, quare, inquit, comedistis, quod non seminastis? & exinde, exceptis aquis, ad quas potandas ventitabant, nec arbuta nec olera contigisse. Hieronymus præterea tradit, mortuo iam Paulo in solitudine, duos leones ad Antoniū venisse, & adulātibz caudis circa pedes eius accubuisse, & cum sarculum non haberet, quo terram foederet, ad demortui corporis sepulchrum, eosdem leones pedibus terram egressisse, & vnus hominis capacem locū effodisse. Tradit itē Athanasius habitasse Antonium in solitu-

Ecclesiast. lib.
stor. li. 11. ca.
4.
In vita An-
tonij.

In vita
Hilar.

In vita
Pauli.

Tom. 1. Cōc.
Dist. 15. ca.
sancti.

solitudine in deserto castello pleno venenatorum animalium, statimque ad eius aduentum, ingentem turbam serpentum, quasi persequutionem passam profugisse. Tradit & Hieronymus ad Hilarionem camelum enormis magnitudinis, qui multos iam obtriuerat per 30. & eo amplius viros solidissimis funibus distentum, cum clamore adductum; statim corruisse, submissumque caput terræ cœquasse; mirantibus cunctis qui aderant, post tantam ferociam, tantam subito mansuetudinem: **C R I T.** Quod de Antonio & Hilarione adfers, non facile reiecerim. At in Paulo Hieronymus nihil serio narrat: verum in eo vt præclarus Rhetor, egregie lusit. **I R E N.** At isti tui potius noui ex Magdeburgo Rhetores nimium in rebus serijs ludunt, & orbi nefarie hic illudunt. Atque o stultum & hebetem Gelasium, qui inter vitas patrum hanc historiam ex Hieronymi auctoritate, non ioco, sed serio, ponit. Quæ tamen incredibilis stupiditas (si istos tam acutos disputatores audiamus) nō in Gelasio solum, sed in tota Græca, atque Latina Ecclesia hæctenus locum habuit. Quis quid vanius dici, aut fingi potest? Quod vt omnem aliunde auctoritatem seponamus, ipsa narrationis series, & ea præsertim clausula, quæ narrationem terminat, perspicue demonstrat. *Obsecro, inquit, quicumque hæc legeris, vt Hieronymi peccatoris memineris; cui si Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quam regum purpuram cum regnis suis.* An hæc ludentis oratoris videntur? Pauca certe ista verba non paucas plagas Magdeburgensibus inferunt, vt vel propter ea totam historiæ fidem labefactatam cuperent. Ecce enim memoriam & preces pro defuncto; ecce Monachi vestem summo loco habitam: ecce denique Monachorum merita (quos cum eorum meritis, quæ nec in eis nec in quocumque sancto vlla esse dicunt, odiosissime isti exagitant) totis regnis ab Hieronymo præposita. Qui si nihil aliud quam periculosa quadam Rhetorica, de tanto patre, & tam

Hilarionis mi-
raculum.

Hieronymus
Pauli vitam
serio scripsisse.

Hieronymus.

Hieronymus ostendit se historiam Pauli seruo scripsisse contra Magdeburgensium calumnias.

tam feriis rebus ludat; tantaq; vafricie sub historia titulo fabulam concinnet; non iam dignus est, cuius quisquam apud Deum reminiscatur: sed quæ omnes potius boni ab eo ita illusi excrétur. Sed bene est, & res omnis in tuto, neque nostra defensione opus habet. Hieronymus enim quasi præuidisset, Magdeburgenses istos olim orituros, & se & Paulum suum, atque Hilarionem quoque contra istorum ineptias & calumnias defendit. *Maledicorum, inquit, voces contemnimus, qui olim detrahentes sancto Paulo meo, nunc forsitan detrahent, & Hilarioni; illius solitudines calumniantes, huic obuiantes frequentiam multorum; ut qui semper latuit, non fuisse, qui multis visus est, vilis existimetur. Fecerunt hæc & maiores eorum quondam Pharisei, quibus nec Ioannis Eremitæ atq; ieiunium, neque Domini Saluatoris turba, cibi, potusque placuerunt. Verum destinato iam operi imponam manum, et Scyllæos canes obturata aure transibo.* Idem præterea alibi, se non luisse in vita Pauli describenda, his verbis significat: *Antonius Monachus 105. etatis anno in Eremita moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebæo miræ beatitudinis viro referre quædam plura. Cuius nos exitum breui libello explicauimus. Quare iam si velint, clamant; Hieronymum nihil serij in Hilarione suo habere, sed & illa quoque ludicra meditatione conscripsisse. Quod quia non possunt, cum præter alios, Epiphanius quoque, qui cum Hilarione plurimum conuersatus est, res illius memoriæ mandarit: ad aliam sed deteriorem Rhetoricam confugiunt, ut Hieronymum pro veritate, fabulas nobis in Hilarione dedisse, dicere non erubescant: & tam Hieronymum, quam ipsum Hilarionem, ut mox dicemus, superstitionis arguere. Manebit igitur Pauli historiæ sua auctoritas, & ita manebit: ut cum alias multas, tum & illam Magdeburgensium calumniam comprimat: qua historiæ de Maria Ægyptiaca fidem abrogare volunt, quod Leones illi sepeliendæ inseruierint. Ad hæc quod 17. annis, duobus panibus, quos secum in solitudinem detulerat, vixisset, cum Paulus 60. in solitudine*

Epiphanius.

Magdeburgensium impudens in D. Hieronymum conuiciū.

Maria Ægyptiaca miracula asseruntur.

In præfat. vitæ Hilarionis.

dine annos transegerit, quibus nullo pane pastus sit nisi eo, quem coruus illi quotidie suppeditauit. Ex his & alijs causis Pauli atque Antonij nobis res gestas intercipere callide cogitant. vtrinque enim Mariæ historia confirmatur. Calumniantur inter alia, quod proditur Mariam sublimem in aërem fuisse raptam. Sed non illi magis Athanasio credent, qui longe admirabiliora de Antonio rapto in sublime narrat. Calumniantur, quod proditur, eam sine nauigio aut natatione Iordanem, quasi volucré siccis vestigijs transisse. Sed calumnientur quoque Athanasium, quippe qui similia de Ammone sancto Monacho ad Lycum fluuium referat. Ecquid verò miri, si Iordanis tale iter sanctissimæ mulieri præbuerit, ut immani vndarum montes repente obriguerint: cum populo Israelitico, quamuis rebelli & duræ ceruicis, siccum olim aluen reliquerit, quem pedibus secure calcaret? At quod isti garrunt, merum Christi eam exclusisse; hoc à se, non ab historia habent, & hinc ista omnis calumnia oritur, quod beatæ Mariæ virginis opẽ sedulo implorarit. Quæ certè non tam eam, quam totam Ecclesiam Catholicam infectantur. Sed istam calumniam cras, Deo propitio, facile dissipabimus. Interim nos eam historiam ut veram amplectimur, quæ admirabile illud leonum ad Pauli & Mariæ sepulturam obsequium, sed ad summam Evangelicorum ignominiam prodidit; qui Sanctorum & Martyrum sepulcra atque ossa effoderint, & ignibus consumenda abiecerint. Credimus & id quoque verum, quod de Florentij viro Gregorius scripsit: & ridemus fictam istam ad Monachorum tantum inuidiam misericordiam. Quid enim quæso admirabilitatis habuit, si à Deo diuinitus puniti fuerint, qui sola sanctitatis inuidia moti, alie num pecus nullo suo commodo occiderint? & quo iam euauit Decalogus, & grauis illa contra Malchum vociferatio propter duos illos Sarraceni hircos? Neque mirum est, serpentes Antonio; & alijs tam excellentis, & admirandæ

Paulus.

Calumnia Magdeburgensium in historiam de Maria Ægyptiaca recitatur, & repelluntur.

Ammone.

Impudens calumnia Magdeburgensium in Mariam Ægyptiacam.

Florentius.

Q mirandæ

mirandæ virtutis Monachis cessisse: cum pueris sæpe in primis Monasticæ vitæ rudimentis positus cesserint, innoxiosque se ostenderint. Duo enim pueri ex Eremita-
spidem miræ magnitudinis pallio inuolutam ad mona-

Sulpitius li. 3. de vita Antonij sive de Monachis Orientalibus

sterium, sed non sine aliquo lactantiæ tumore retulerunt. Vtrumque virgis compefcuit Abbas acriter oburgatum quia ipsi, quod per eos Dominus operatus fuerat, prodidissent; opus illud non suæ fidei, sed diuinæ virtutis fuisse. Hyena verò illa, de

Pallad. in vita Macarii.

qua dixi, siue vt placet Ruffino (nisi fortè vitiosa sint exemplaria) læna ouinam pellem, quasi gratiam aliquam tanti beneficij relatura, Macario attulit. Quod si tibi fortè Ecclesiasticæ hac in parte historiarum auctoritas leuis momenti videatur, aut res fidem superare; reuoco tibi in mentem etiam profanas historias; illam præsertim Appionis narrationem, qui se vidisse refert Romæ in circo Leonem efferatissimū, qui Androdo ad bestias damnato pepercisset, cruraque, & manus hominis prope exanimati lingua leuiter demulisset. Accepti nimirum ab eo olim in vasta solitudine beneficij memor: quippe qui stirpem ingentem vestigio pedis eius hærentem reuulisset. Hunc postea Leonem (qui ei suffragijs populi pœna soluto donatus est) tenui loco reuinctum vrbe tota circumducebat.

Lib. 5. c. 14.

Historia ex Aulo Gellio de Leone mansueto.

Excusatur Malchus de cogitatione homicidij: & deueguntur Magdeburgensium calumnie contra alios Monachos, quos sui homicidas haberi volunt propter vitæ austeritatem.

CAP. XV. CRITOBVLVS.

ADMIRANDA tu quidem mihi in hoc genere Monachorum

nachorum signa, sed magis tamen admirandam illorum disciplinam recensuisti. At non omnes Malchi maculas adhuc deterfisti. Superest enim turpissima illa labes propter horrendam homicidij cogitationem; quam si deleueris, nihil mihi iam ad iustæ historiarum fidem in Malchi rebus deesse videtur. IREN. Quid ergo labem deleam, quam ipse Malchus pœnitentia sine dubio deleuit? & quid nudas homicidij cogitationes ei obiicis, qui non ignores Dauidem tantum regem, tantum prophetam, homicidium adulterio copulasse? & quas quæso cogitationes, & in quibus angustiis? An non audis pium virum clamantem; *hucine miser seruatus sum, ad hoc me mea scelera perduxerunt, canescente vt iam capite virgo, maritus fierem alienæ uxoris?* Habuit enim illa maritum superstitem: cum qua tamen nisi comisceretur, barbari domini gladium ceruici imminentem horrebat. At pius vir, Monachum se, qui nec de suo vxorem habere poterat, alienum prouecta iam ætate thorum inuadere, mille mortibus grauius rectissime putauit. Sed non illud rectissime, quod sibi manus inferre, quam alienas expectare maluerit. Quod cum nulla peruersa cupiditate, aut studio, sed simplicitate & vehementissimo quodam castitatis ardore ductus cogitaret, Deus & vitæ, & castitati quoque illius (conserua vltro continentiam & silentium apud Dominum pollicente) consuluit; & illam omnem cogitationis maculam ita absterfit, vt antiquum illud Danielis à leonibus, & populi Israëliti à iugo infidelis & impotentis Pharaonis liberati exemplum, mundo rursus fere repræsentarit. Nunc tu summam fidem istorum historicorum, & sanctam istam Magdeburgensium Theologiam paullisper perpende: qui & istam alterius mariti fuisse vxorem fraudulenter reticent, & istum secundum doctrinam Dæmoniorum matrimonium contra Decalogum contempsisse impie vociferantur. At isti, qui tam atrociter in Malcho primas homicidij cogitationes ex grauiissimi

Perfidiosum Magdeburgensium silentium.

Q 2

uissimi

Iuuenis qui fuit princeps latronum à D. Ioanne Euangelista Ecclesie præfatus.
Moses Eremita dicitur olim latronum.

Calania Magdeburgensis in ois Eremitas & Monachos dissipantur.

Paulus Eremita post sextum decimum ætatis annum à nullo nisi D. Antonio conspectus.

Quam mirifice Deus Paulo in solitudine victum suppediavit.

Longæua Pauli & aliorum vita in Eremo.

uissimi mali metu susceptas, sed mox Dei gratia depositas exagitant; quid illi statuent de iuvene illo, Principe latronum, quem tamen postea Ioannes Euangelista Ecclesie præfecit? Aut Mosè celeberrimo illo Eremita, qui & ipse latrones ductabat? Sed Malcho iam satis ab ista calumnia vindicatus, superest illa alia grauior, & contra plurimos longius patens criminatio Magdeburgensium repellenda: qua illi sanctos homines propter solitariam vitam, præcepti illius: *Diliges proximum tuum*; violati, & propter maximas vigilias, summam inædiam, aliosque Monasticos labores, etiam homicidij reos faciunt. Quæ quidem criminatio, licet eos, quos recitasti nominatum petat; omnes tamen in vniuersum Eremitas & veteres Monachos, & Paulum, Antonium, Hilarionem, (vt nihil dicam de Elia & Helifæo, & aliis veteris testamenti prophetis) æque perstringit: vt vel hinc perspicere possis, cur isti fidem rerum à Paulo, Antonio, Hilarione gestarum, obruere cupiant. Quorum nos fraudes, quasi ex profundo quodam malicie antro, in lucem & conspectum tuum profereamus. Paulus igitur cum Eremum decimo sexto ætatis anno, imperante Decio subiisset, in eadem totam vitam traiecit, à nemine interim (quantum hactenus proditur) nisi à solo Antonio, idque sub mortem ipsius, vnquam conspectus. Iam audi quàm graues pœnas Deus ab isto misanthropo sumsit. Cum ei victum & vestitum, ad quadraginta fere annos sola palma, potum sola aqua præbuisset; tandem aliis sexaginta annos corui quotidie ministerio, vt olim Elias, nihil tamen, vt ille carnis, sed panis fragmentum sumpsit. Cui ad Antonij inuisentis aduentum duplicauit annonam Dominus, integrum panem per coruum indulgens. Audi iam, quo modo homicida iste præmaturæ vitam sibi præciderit, quam ad centesimum & decimum tertium annum (atque ita ad duplicatam fere annorum feriem, quibus hodie cum nostris delictis viuimus) perduxit. Quare vt est ista ad speciem atrox,

Abdias li. 5. Euseb. li. 3. ca. 23. Tripartita historia lib. 8. cap. 1. Sozome. lib. 6. ca. 29.

Hieronym. in vita Pauli.

atrox, ita certe re ipsa ridicula est criminatio: cum certum sit non Paulum modo, sed & Antonium, Chronium, Eliam, & multos alios Monachos, qui arctissimam vitæ disciplinam obseruabant, centesimum quoque vitæ annum egressos; ceteros etiam magna quidem ex parte à centesimo anno non longe abfuisse. Tantæ præterea sanctitatis, vt Deus visione Antonio significarit, Paulum ipso longe præstantiorem esse. Et hiciam habes ante quartum seculum Eremitam, eumque non humano, sed diuino testimonio commendatissimum. Atque hic non erit alienum, si quod in Pauli vita, & de aliis Eremitis sui temporis scribat Hieronymus, tibi recenseam. Cum itaque de palma retulisset, quæ Paulo victum & vestimentum suppeditabat, mox subiicit, *Quod ne cui impossibile videatur, Deum testor & sanctos Angelos eius, in ea parte Eremi, quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur, & vidisse me Monachos & videre, è quibus vnus triginta iam per annos clausus ordeaceum panem māduducabat, & lutulentam aquam bibebat. Alter in cisterna veteri, quam gentili sermone Syri cubam, quinque caricis per singulos dies sustentabatur. Hæc incredibilia videntur his, qui non crediderint omnia possibilis esse credentibus.* Hæc Hieronymus. Clamēt iam & hos quoque sui homicidas Magdeburgenses; & hic præterea mihi expediant, quorsum hæc Hieronymi tā religio sa, si in argumento tantum ficto versaretur, asseueratio?

Paulus Eremita tertio seculo.

Hieronymi testimonium de Eremitis sui temporis.

An vita Monastica sit cultus Dei.

CAP. XVI. CRITOBVLVS.

AT NON constituit sibi Paulus Monasticam vitam, quasi eximium & insignem Dei cultum, quod hodie Eremitæ & Monachi faciunt. IREN. Sed cur non eos Monachos, qui ita sentiunt, Magdeburgenses tui proferunt? Quis enim ex omnibus Monachis tam vnquam fuit stupidus, aut parum pius, vt ideo se pium & sanctum crederet

Magdeburgensium calumnia in Monachos et mendacia.

Monastica vita
quo modo dica-
tur Dei cultus.

Monastice vite
perfectio in
quo consistat.

Vita Monastica
ad sequendum
Christum via
expeditissima.

In quibus offi-
ciis Monachi et
cuiuslibet Chri-
stiani hominis
officium conue-
niat vel differe-
rat.

Anna vidua.

deret, ob id solū, quod Monachus esset? Quis hoc vnquā sensit? quis scripsit, Monasticā vitam cultu esse Dei, nisi huc respiciens, vt ostenderet, esse ad Dei cultum, eumq; eminentem, hāc rationem quandam paratissimam? Neque enim Monasticæ vitæ perfectio in eo constituitur, quod quis aut fortunas præsentis, aut coniugij spem à se vltro abiiciat; sed si pro Christo abiiciat, & ita abiiciat, vt Christum sequatur. *Si vis perfectus esse*, inquit Christus, *vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & sequere me.* Et alias, *qui vult meus esse discipulus, tollat crucem suam, & sequatur me.* Ad quem sequendum vita Monastica aptissima certe est, atque accommodatissima. Quod sane nemo pius diffitebitur. Quis enim ad Christum sequendum eo est expeditior; qui non solum omnes corporis, mundi que blandientis voluptates, nec facultates modo, sed earum quoque à se desiderium, voluntatemque abdicarit atque præciderit; seque in Dei solius & præfecti sui potestatem transtulerit? Quod omnes quidem Monachi profitentur in sui ordinatione; & qui pij sunt, id reuera præstant. Alioqui quod ad Christum & fidem Christianam, communia que Christiani hominis officia pertinent, nihil inter Monachum & alium Christianum interest: Eadem vtriusque religio; idem de Deo & Diuinis iudicium; eadem de ceteris omnibus fides. Hoc interest quod ille voluntaria quadam animi inductione, & vehementi quodam vitæ perfectioris ardore, omnia refecat, quæ cælestia meditati impedimentum aliquod obiicerent, quæque meditationis huius intentionem frangerent, debilitarent, aut aliquo modo interrumperent. Quod hominum genus Annam illam viduam, quæ in castitate, ieiuniis, & orationibus, octoginta pæne annos Deo nocte & die seruiert; atque ideo Christo adueniente, prophetiæ gratia fuerat amplificata, potissimum æmulatur. Quæ certe cum Deo castitate, orationibus, ieiuniis, & vigiliis seruisse dicatur, in quibus obseruandis tota Monastica

Basil. de vita
solit. c. 1.
& 20.

Luc. 2.

Esaius 19.

Vide D. Tho.
2. 2. q. 88. ar.
tic. 5. & 6.

Aristot. 2.
ethic.

nastica conuersatio potissimum consumitur; non video, cur non in hunc sensum Monastica vita cultus Dei dicatur. Et si seruiat Deo, qui Dei amore, vel ieiunat, vel vigilat, vel se castum seruat: hoc certe obsequium Monachis maxime tribuitur, qui ista non solum præstant; sed ex promisso, quod meritum auget, remque promissam ad cultum Dei transfert, præstant. Votum enim ad Dei cultum respicere testatur Esaias. *Colent*, inquit, *eum in hostiis & numeribus, & vota vouebunt Domino & soluent.* Quare & actiones præstantiores iudicantur, quæ à voto, quam quæ à soluta & libera voluntate proficiuntur: cum latria sit maxima rerum omnium, quas Deo tribuere possimus. Accedat & illa ratio, quod ex voto totos nos ad Dei voluntatem, obsequiumque adeo transferimus; vt non solum actiones, quæ alioqui liberæ erant, sed ipsam agendi potestatem libertatemque omnem nobis præcidamus: cum, qui eadem sine voto præstat, in futuris actionibus sui iuris est. Iam cum admoneat Scriptura *uouere et reddere*, consiliaque; huiusmodi in præstantioribus bonis versentur, ad maiorem laudem pertinet ex voto, quam sine eo aliquid agere, cum nuda actio vnum consilium; cum voto autem implicita, duo perficiat, non solum faciendo, sed & vouendo. Postremo, cum virtutis totius consummatio in eo ponatur, vt immota & fixa voluntate aliquid bene agatur; votumque; voluntatem ipsam stabilem & firmam reddat, necesse est excellere id opus, quod votum faciendi adiunctum habeat. Atque ista à me dicuntur, vt intelligas non solum quam temere Magdeburgenses vitam Monasticam, & vota expugnent; sed vt id etiam appareat, non esse tam absurdum, atque Magdeburgenses faciunt; vt Monasticam vitam, ad eam, quam dixi sententiam & sensum cultum Dei dicamus. Eo enim beatus Lucas verbo vsus est, quo proprie Dei cultum exprimimus, *νῆστεια καὶ δεήσεις λατρεύσεια.* Et Tertullianus ieiunia & virginitatem sacrificia his verbis appellat: *Nam & sacrificia,*

Actio ex voto,
auget meritum.

Q 4

sacrificia,

Tertullianus. *crificia, inquit, Deo grata, conſtationes dico animæ, ieiunia, & De refurre-
feras, & aridas eſcas, & adpendices huius officij ſordes, caro de
proprio ſuo incommodo inſtaurat. Virginitas quoque, & vidui-
tas, & modèſta in occulto matrimonio diſſimulatio, & vna notitia
Auguſtinus. eius, de bonis carnis Deo adolètur. Auguſtinus vero omne opus De ciuitat.
bonum ad eum relatum, finem, quo beati eſſe poſſumus, Dei lib. 10.
ſacrificium appellat. cap. 6.*

*Oſtenditur quãta fuerit Antonij, Pauli, Hilarionis, et Hierony-
mi in ſolitudine viuendi aſteritas, vt, ſi reliqui Monachi in
iuſtam reprehentionem Magdeburgenſium incidant, neceſſe
ſit & illos incidere.*

CAP. XVII. IRENÆVS.

SEDIAM ad alios horrendos homicidas, & Antonium cum primis venio, qui inedia & vigiliarum intantum patiens erat, vt plus faceret quàm ab vilo per ipſum fieri poſſe crederetur. Pernoctabat in oratione ſæpiſſime, edebat ſemel in die poſt ſolis occaſum; nonnunquam biduo, triduoque ſic permanens, vt vix quarto demum die cibum vellet accipere. Sumebat panem, ſalem, & paullulum aquæ. Sed qualem panem? quem bis tantum in anno per tectum immiſſum accipiebat. Neque ab ipſo quidem, qui immittebat, aut alio vnquam viſus, aut vllum cum eo, aut alio colloquium immiſcens, eratque omnis ad ipſum aditus lapidibus obſtructus. Atque hanc ille vitæ rationem, totos viginti annos tenuit, & lubens per totam poſtea vitam tenuiſſet, niſi Deus ab eo, quaſi ex fonte quodam vberrimo Monasticæ diſciplinæ riuulos, per Ægyptum & reliquum orbem propagatum iri decreuiſſet. Omnium vero mortalium Antonius grauiffimas Dæmonum incurſiones, & ludibria paſſus eſt. Dæmon enim ei memoriam poſſeſſionum, ſororis deſenſionem, generis nobilitatem, amorem rerum, fluxam ſæculi gloriam, eſcæ
variã

*Antonij mira
inedia & vi-
gilie.*

*Ludibria Dæ-
monum quot, &
que Antonius
ſus paſſus.*

*Atha. in vi-
ta Antonij.*

*Atha. in vi-
ta Antonij.*

variã delectationem, & reliqua vite remiſſioris blandimenta immittebat. At hic vt fortis Dei Athleta hæc omnia ex animo repellere & delere penitus contendebat. Ille quidem cogitationes ſordidas conabatur inferere; & hic eas oratu ſummo-uebat aſiduo. Ille titillabat ſenſus naturali carnis ardore: hic fide, vigiliis & ieiuniis corpus omne vallabat. Ille per noctes in pulchre mulieris verte batur ornatum, nulla omittens figmenta laſciuiæ: hic vltices gehennæ flammæ, & dolorem vermium recordans, ingeſtæ ſibi libidini opponebat. Iam quid dicam de terroribus, quos illi Dæmones incutiebant? Sonitus repentinus increpuit, ita vt loco funditus agitato, & parietibus patefactis, multifaria Dæmonum exinde turba ſe funderet. Nam & beſtiarum & ſerpentum formas induentes, omnem protinus locum replevere phantaſiis leonum, taurorum, luporum, aſpidum, ſerpentium, ſcorpionum, nec non & pardorum atque vrſorum. Et hæc ſingula ſecundum ſuam fremebant naturam. Rugiebat leo, occidere volens; taurus mugitum & cornibus minabatur; ſerpentes ſibilo perſonabant; luporum impetus inhiabat; pardus diſcolor auctoris ſui calliditates varias indicabat. Truces omnium vultus; vocis horridæ; dirus auditus. Neque intra hoſce ſolos terrores conſtitit periculum. Ita enim Dæmon cum ſatellitibus Antonium varia cæde lace- rauit; vt doloris magnitudo & motum auferret, & vocem. Vicini & affines vitam hominis deploratam habebant, & poſito in medio triſti funeri debitum reddebant officium. Atque iſta quidem, antequam Eremum ingreſſus eſſet, acciderunt. Miror vero quo modo non contra Antonium Magdeburgenſes caninam ſuam facundiam, & Theologiam eructauerint; quòd fruſtra Monasticam vitam exercuerit; quòd tentationibus ſe contra Chriſti præceptum temere expoſuerit; quòd denique ſui homicida factus ſit. Sed ab eo iſti callide abſtinuiſſe videntur; ne non tam ab Antonio, quam ab ipſo Chriſto, tanta ipſorum malicia reprimetur. Quam Antonius non tam factis, quàm verbis coerceat: factis quidem, cum immota quadam animi fortitudine, ſignoque Crucis & fide munitus, omnia iſta Dæ-
monum

*D. Antonius ad
interuentionem
pene à Dæmo-
ne ceſus.*

*Quibus armis
Antonius Dæ-
mones vicerit.*

*Apelles.**Patientia Antonius alter Iob.**Que aduersus Demones tutissima munimenta.**Facta & vita Antonij à Christo approbata.**Quibus dotibus Antonius sit diuinitus locupletatus.*

monum ludibria dissiparit: qui sæpe ab eovicti & repulsi debilitatem suam lamentatione restati sunt. Cuiusmodi quiddam cum de Apelle Sozomenus referat, statim mendacij à Magdeburgensibus nostris insimulatur. Antonius vero, licet tam immaniter cæsus; de fiducia tamen in Deum, solitaque constantia nihil remisit, nouum mundo patientis Iob exemplum representans. Verbis vero; cum discipulos suos egregia cohortatione contra huiusmodi Dæmonum insidias armet, & doceat, Diabolum à se nihil posse, sed à Deo, omnem potestatem aduersus nos accipere, vel ad gloriam, si probamur, vel ad pœnam, si delinquimus: & tutissima esse aduersus Dæmonum impressionem munimenta, signum crucis, vitam sinceram, & intemeratam in Deum fidem. Quod si apud Magdeburgenses nec dicta nec facta Antonij valeant; sed pro noua huius Centuriatus potestate vapulare debeant: Christo saltem tantum deferant, vt is liber sit ab ipsorum maledictis, qui post plagas istas Antonio à Dæmonibus inflictas, magno cum splendore ei apparuit. Tanti igitur luminis accessum Dæmones non ferentes, euauerunt. *Omnis tum corporis dolor ex templo deletus est; & ædificium, quod Paulo ante dissolutum fuerat, instauratum est.* Vnde præsentiam Domini persentiens Antonius, *ex imo pectore trahens longa suspiria, et ad visionem, que ei apparuerat, sic loquebatur, dicens: Vbi, eras, bone IESV, vbi eras? Quare non à principio adfuisisti, vt sanares vulnera mea? Et vox ad eum facta est: Antoni, Hic eram, sed expectabam videre certamẽ tuum. Nunc autem quia dimicando viriliter, non cessisti, semper auxiliabor tibi, & faciam te in omni orbe nominari. His auditis, exurgens in tantum roboratus orabat, vt intelligeret, plus se recepisse tunc virium, quam ante perdidit.* Promissionem certe suam Deus ipsis postea rebus confirmauit; cum summa illum sapientia; qua miro acumine Ethnicos Philosophos, & hæreticos conuincebat, (licet omnium litterarum esset expertus) & singulari quadam sanationum & prædictionum, aliorum- que

que miraculorum gratia ita ornaret, vt Antonio in abditissima solitudine Ægypti recõdito, nihil tamẽ esset in tota Africa, Hispania, Gallia, Italia, Illyrico, & reliquo orbe notius, aut illustrius. Et certe adeo innotuit, vt Constantinus Imperator omnium celeberrimus per litteras eius solitudinem inuiseret; seque, liberos, & imperium ipsius precibus commendaret. Atque ista Athanasij, quo modo Christus Antonio apparuerit, narratio admonere te debet; ne apparitionem eam, quam vel Gregorius Martyrio, vel ipsi Gregorio factam alij prodidere, temere reiicias. Cur enim non sit ista apparitio æque credibilis, atque illa Christi; qua se Petro Roma olim mortis metu profugienti (quam tamen licet eam Egesippus & Ambrosius recenseant, isti conantur eleuare) aut illa, qua se Martino visendum præbuit? Quibus nihil in Catholica Ecclesia celebrius. In qua illa sæpe vox personat: *Martinus cathecumenus hac me veste contexit.* Aut cur non Romanam sedem Christus, (qua nihil rebus humanis augustius, cum in ea Christi vicarium adoramus) vt amplissimum quoddam præmium Gregorio, (qui ea erat dignissimus) promitteret? Qui certe ab omni ambitione tam erat alienus, quàm isti sunt ab omni boni vel Theologi, vel historici officio remoti. Ille igitur cum se videret ad illud officium rapiendum; profugit, atque delituit; sed, lateribus illis celesti quodam lumine illustratis, proditus, inuitus ad Pontificatum pertractus est. Sed, vt ad Antonium redeamus, erit & ille, si istis credimus, sui ipsius homicida. Que tamen præter singularia illa, de quibus diximus, Dei in eum beneficia, adeo præcoci fato non est functus, vt centesimum vitæ annum superarit; & ita superarit, vt nec tam prouecta ætas, nec vitæ austeritas quicquam de oris, totiusque corporis gratia atque firmitate, aut de oculorum acie, aut dentium numero detraxerit. Quare & huicidem, quod olim Danieli & sociis accidisse dixerim; qui cum solis leguminibus & aqua pasti fuissent, regis tamen

*Antonij, licet in solitudine viuẽtu, fama in totum terrarũ orbem dissipata.**Christi apparitio Martyrio et Gregorio cõtra Magdeburgensium calũnias defenditur. Apparitio Christi Petro.**Apparitio Christi Martino.**Pontificatus maximus Gregorio promissus.**Gregorius quã ab ambitione alienus.**Antonij exemplo declaratur Monachos non esse homicidas sui.**Daniel & socij eius.**Ioan. Rom. Pontif. in vita Gregorij.*

tamen pueris, quantum uis delicate enutritis, nitidiores, & habitiores erant. Sed de his & similibus Antonij laudibus, apud egregios istos historicos ne uelleuissima quidem mētio sit. Quorum iam uide fraudes; Hieronymum in Paulo suo nihil aliud, quam Rhetorem agnoscunt. Ista ab Athanasio de Antonio prodita dissimulanter præmittunt. Superest nunc, ut egregium istorum in Hilarione Hieronymi tractando candorem aperiamus. Quæ Areopagitæ isti, cælesti quadam, & censoria virgula sibi arrepta, crudeli calculo inter ceteros etiam homicidas reiciunt. Pauca itaque de isto homicida differamus. Vastam igitur ille Palestinæ Eremum decimo quinto ætatis anno subiit: quem miris modis infestabat Dæmon, & gloriæ atque sanctitati illius inuidebat, quod se à puero uinci, & prius ab eo se calcatum uideret, quam per ætatem peccare potuisset. Quare omnibus eum artibus & terroribus suis impetit. Quadam igitur nocte cepit infantum audire uagitus, balatus pecorum, mugitus boū, planctus quasi muliercularum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rursus variarum portenta uocum; ut ante sonitu, quàm aspectu territus caderet. Intellexit hæc esse Dæmonum ludibria; & prouolutus genibus, Christi crucem signabat in fronte; talique armatus casside, & lorica fidei circumdatus, iacens fortius præliabatur; quodammodo uidere desiderans, quos horrebat uidere, sollicitis oculis huc illucq; circumspiciens; tum, interim ex improuiso splendente luna, cernit rhedam feruentibus rotis super se irruere: cumque inuocasset IESVM, ante oculos eius repentino terræ hiatu pompa omnis absorpta est. Tūc ille ait; Equum & ascensorem proiecit in mare: Et, hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Domini nostri magnificabimur. Multæ sunt tentationes eius, & die noctuque variæ Dæmonum insidiæ; quas si omnes narrare uelim, inquit Hieronymus, modum excedam voluminis. Quoties illi nudas mulieres cubanti; quoties esurienti largissimæ apparuere dapes? Qui incredibilem uitæ eius rigorem per omnes ætatis gradus, præsertim ingrauescente iam ætate, his uerbis inter cetera describit: Inde cum se uideret

Daniel 1.

Hieronym.
in uita Hilarionis.

Exh. 15.

Magdeburgensium fraudes.

Hilarion contra Magdeburgensium calumnias defenditur.

Quibus artibus & machinis Dæmon Hilarionem circumuenire conatus sit.

Crucis casside, & lorica fidei Hilarion armatus machinis Dæmonum repulit.

deret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, à sexagesimo quarto anno usque ad octuagesimum pane absti-
nuit, incredibili feruore mentis, ut eo tempore quasi nouus accederet ad seruitutem Domini, quo ceteri solent remissius uiuere. Fiebāt autem ei de farina, & comminuto olere sorbituuncule; cibo & potu uix quinque uncias appendentes. Quam isti Hieronymi sententiam non meliores historici, quàm Theologi, ausi sunt suo cōmento, quasi cœno margaritis asperso, fædare, eam, quam Hieronymus Domini seruitutem appellat, superstitionem, quod corpori honorem nō haberet, uociferantes. Sed uerissima est illa Hieronymi uox; uerissima quoque & secuta apud Deum postrema illa B. Hilarionis uox; Egrederere anima mea, quid dubitas? septuaginta prope annis seruisti Christo, & mortem times? Qualem certe securitatem Magdeburgenses nunquam in se sentient apud Christi tribunal (nisi pænituerint) de sua sola fide, quantum uis iam eam iactent: sentient potius grauissimam, sed feram inanis huius fiduciæ pænitentiam: sentient grauissimas conuiciorum horum pænas, quibus seruos Dei tam petulanter incessunt; & rectissimam Dei seruitutem, superstitionem clamitant. Vere itaque in ista solitaria uita Deo Hilarion seruiuit, huiusque suæ seruitutis uberrimos fructus, præmiaq; in hac, & in cælesti uita percepit. Quem Deus uiuentem tanta gratiæ, & signorum luce illustrauit, ut nouus Elias, nouus Elisæus crederetur; & Christianorum Propheta ubique diceretur: quæ nec defunctum uel in terris gratia ista deseruit, cum apud eius sanctas reliquias egregia signa sint patrata: quod & Antonij reliquiis contigit, licet illæ ad Iustiniani usque imperium incognitæ iacerent. Sic nouit Deus seruos suos nobilitare. Atque hic iam, si recte aduertas, omnes istorum fraudes irrumpunt. Hic se fatui isti Rhetores, mendaces historici, peruerfi Theologi, produnt. Vides, quibus cuniculis fidem rerum à Paulo, Antonio, & Malcho gestarum imminuere conantur. Crederet forsitan aliquis, eos licet nefarie

Mira uictus temperantia, & abstinentia in Hilarione.

Seruitus Domini, quod est Hieronymo, Magdeburgensibus est superstitio.

Ultima Hilarionis moriuri uerba.

Diffimilis Magdeburgensium & Hilarionis condicio.

Quos retulerit fructus Hilarionis ex seruitute Dei.

Ad reliquias Hilarionis, & Antonij miracula edita.

Magdeburgensium fraudes malitiose indicantur.

Isidorus.
Beda in martyrolog.
Sigebertus.
Ado.

farie, simplicius tamē & ex animo agere, & quæ sentiunt profiteri, magisquē ignorantia quàm malicia peccare. Atque utinam tam leui sui purgatione defungi possent. Nunc illos maliciose omnia agere, & immani quodam Catholicę Ecclesię, & vitę Monasticę odio abreptos, omnia hæc impudenter effutire, res ipsa clamat. Nam si millies constaret, vel Athanasium Antonij, vel Hieronymum Pauli, atque Malchi vitam ferio scripsisse, nihilo tamen magis eam isti probarent. Etenim, ut reliquos patres iam prætermittam, non solum Theodoretum, Palladium, Rufinum fidē in describendis horum Monachorū miraculis, quos ipsi notissimos & familiares habebant, imminuere conantur; sed similia etiam, quæ de Antonio ab Athanasio, de Paulo atque Malcho ab Hieronymo scribuntur, in Hilarione & alibi etiam passim isti repudiant: quæ tamen Hieronymum ferio atque ex animo scripsisse, nec ipsi negant. Ita quæ Hieronymus de angelo Prætextatę Himerij vxori (qui fuerat celeberrimę illius Eustochij patruus) apparente prodit recens gesta, quæ ab ipsa Eustochio & aliis Himerio coniunctissimis acceperat, ut nugas, ut supersticiosa, & ad nimiam virginitatis commendationem conficta reiiciunt. Sed ne mireris, si in Gregorium, & alios Monachos virulenta istorum lingua grassetur, cum ipsum etiam Hieronymum ob Monasticam vitam inuadere petulantissimi homines audeant. Is enim, si quis alius, Paulum, Antonium, Hilarionem, Macarios, aliosque celebres Monachos egregie in hac Monastica disciplina æmulatus est; in horrido videlicet calore solis habitaculo, in sacco, membris deformibus, cute squalida, lacrymis, & gemitibus quotidianis, humi dormitionibus, aqua frigida, cibo incocto, ieiunio, fame, variaque id genus vitę, ut ipse de se testatur, asperitate. Itaque ridiculum plane, & puerile est istorum commentum, quo persuadere nobis cupiunt, Hieronymum finxisse, non depinxisse Monachum in Paulo & Malcho. Quorum ille, & similibus vitam

Magdeburgenses patrum fidē in describendis Monachorū miraculis labefactare conantur.

Prætextatę Himerij.

Magdeburgensium calumnie in Hieronymū.

Hieronymus æmulator Monasticę disciplinę.

Cent. 4. ca. 13. p. 1456.

In Epist. ad Eustochiū.

tam tam prolixè vbique laudat, & tanto ardore sectabatur. Quod cum nec Centuriones nostri ignorarent; non tam in Malchum, quàm ipsum iam Hieronymum conuicijs arrodendum caninos istos dentes acuunt. Quomodo, inquit, plenum superstitionis hoc ipsum fuit, quod Ecclesiasticas functiones fugiēs, Monasticen colere et profiteri, ex exemplo nocenti, & ad errorem similem multos inuitanti, maluit: ita durissimas in eo vitę genere molestias tum expertus est, tum falsa sanctitatis, & religionis persuasione sibi ipsi accersuit, & auxit. Hæc de Hieronymo præclari nostri Arcopagitę (qui si hodie viueret, ipsos, ut merentur, ornaret): ut nihil te mouere iam debeant istorum in Mosen, Bathæum, Acepsemam, Paphnucium, & alios, quos recitasti, contumelię, quæ in Hieronymum, Hilarionem, Antonium, Paulum, atque adeo Marci Euangelistę, ut diximus, discipulos recidunt.

Magdeburgensium conuicia in Hieronymum.

Cent. 4. ca. 10. p. 1255.

Refutantur calumnie Magdeburgensium contra Simeonis columnam.

CAP. XVIII. CRITOBVLVS.

IN Hieronymo & Hilarione carpendis desiderabit forsitan quispiam maiorem in Magdeburgensibus prudentiam, atque modestiam. Verum enim uero prodigiosam illam, nouamque viuendi rationem in columna, per quam se nobilitarunt Simeon atque Daniel, nec tu, puto, probaris. IREN. Sed quo iure isti omnium innouatores noua ita exagitant? Quanquam utinam nihil in eis esset nisi nouitas, quæ ex se nec laude, nec vituperatione ferè digna est. Neque nos tam eos reprehendimus, quòd noua dogmata, quàm quòd grauissimis erroribus plena tradant; nõ tamē prorsus nouis, sed iã post mille annos renouatis. Quamquã in dogmatibus omnis nouitas meritò suspecta est: quippe quæ hæresos mater plerūque existat. Sed dicat isti mihi, quid sit illud prodigij, quid turpitudinis, quid feditatis,

Nouitas omnis merito suspecta, maxime in dogmatibus fidei.

Egregie & Di-
uinae virtutes
Simeonis ac Da-
nielii, quas sile-
tio Magdebur-
genses perfide
et malitiose in-
uoluerunt, de-
scribuntur.

Theodoretus de
Simeone Elo-
gium.

Tolerantia Si-
meonis.

ditatis, quod in ista columna reppererunt? Quale cum isti nihil reperiant in columna (neque enim poterunt) illud mihi expediât, quæ vitia in Simeone, aut Daniele deprehenderit, quæ iustam reprehensionem mereatur? Sed quoniam nihil huiusmodi dicere poterunt, ego iam tibi Magdeburgensium tuorum insidias & fraudes, & Simeonis atque Danielis præstantes virtutes, à quibus isti recitandis consultò abstinerunt, referam: quas à duobus grauissimis auctoribus, Theodoro & Metaphraste petitas vel obiter indicabo. De Simeone itaque Theodoretus inter alia ad hunc fere modum: *Cum hos, inquit, tres perpetuos annos, ut dixi, in illa transgressisset domuncula, ad hoc tantopere sermonibus iactatum, & celebratum venit cacumen; & cum septimum circumcirca fieri mandasset, ferream autem catenam viginti cubitorum comparasset, & eius unum quidem initium cuidam petrae maxime appendisset, alterum autem dextro pedi adaptasset, ut nec, si vellet quidem abiret extra eos limites: in eo degit caelum assidue visione apprehendens, & ut ea, quæ sunt supra caelos, contemplaretur, sibi vim afferens. Mentis enim volatum non impediabat ferri vinculum. Postquam autem Miletius ille admirabilis, cui tunc mandata erat cura Episcopatus regionis Antiochenae ciuitatis, vir cordatus, & prudentia clarus, & ingenij solertia ornatus, superuacaneum dixit esse ferrum, cum sufficiat mens ad corpori imponenda rationis vincula; cessit quidem & eius paruit suasioni. Cum autem eris fabricum accersiri iussisset, precepit solui vinculum. Cum autem tibie quoque adaptata esset pellis, ne corpus laderetur à ferro, & opereretur eam, fuerat enim consuta, dirumpi: dixerunt se vidisse, plus quam viginti maximos cimices in ea tanquam taberna delitescentes, & hoc se vidisse dicebat admirandus Miletius. Ego autem huius memini, hinc quoque ostendens magnam viri tolerantiam. Nam cum posset pellem manu comprimere, & omnes facile interimere, molestos morsus toleranter passus est, in paruis se lubenter ad maiora exercens. Id verò quod iam dicturi sumus, omnem certe fidem superare videretur, nisi à tam graui teste, qui illis temporibus vixerat, & Simeoni coniunctissimus, res illius accu-*

In religiosa
historia.

accurate cognitas habuit, proditum fuisset. Legimus quidem de Mosen & Eliam totos quadraginta dies nihil aut comedisse aut potasse, sed id de Elia semel, de Mose bis ad summum per omnem vitam legimus. Iste vero noster athleta per totos 28. annos quadragesimam sine villo aut cibo, aut potu exegit; ut multis iam dubitatio oriretur, an esset mortalis homo. Quid iam de præstanti curationum, quid de prædictionum dote dicam, quibus Deus Simeonem nostrum ad stuporem totius orbis amplificauit? De quo hæc præterea Theodoretus adiicit: *In tantis vero laboribus, tantaque rerum gestarum magnitudine, & miraculorum multitudine, est tanta morum modestia, ac moderatione præditus, ac si sit dignitate postremus omnium hominum. Præter modestiam autem, & facilis ad eum patet aditus, & est affabilis & suavis: & respondet unicuique eorum, qui loquuntur, siue sit opifex, siue mendicus, siue rusticus. A munifico autem & liberali Domino accepit etiam donum doctrinae; & bis quotidie faciens admonitiones irrigat aures eorum qui audiunt, pulchre admodum loquens, & diuinum Spiritum exhibens disciplinam: & iubens in caelum suspicere, & euolare, & à terra discedere, & regnum, quod exspectatur, visione apprehendere, & gehennæ minas timere, & terrena contemneret, & futura exspectare. Licet autem eum quoque videre iudicantem, & rectas & iustas sententias ferentem. Hæc autem, & quæ sunt huiusmodi, fiunt post horam nonam. Totam enim noctem, & diem usque ad nonam orat perpetuo. Post nonam autem, primum quidem Diuinam doctrinam exhibet presentibus: deinde, audita uniuscuiusque petitione, cum aliquas fecerit curationes, componit litteras eorum, inter quos est controuersia. Circa occasum autem solis, deinceps incipit conuenire Dominum. Sed quamuis in his versetur, & hæc omnia faciat, nec sanctarum Ecclesiarum curam abiicit, & prouidentiam; aliquando quidem pugnans cum impietate gentium; aliquando autem frangens ac profligans turmas hereticorum: & aliquando quidem de his scribens ad Imperatorem: aliquando autem præfides & magistratus ad diuinum zelum excitans: aliquando autem ipsis quoque Ecclesiarum pastoribus maiorem gregis cura-*

Miraculosum
quadragesima-
le ieiunium Si-
meonis.
Dotes Simeonis
prædictionis et
curationis.

Simeonis mo-
destia.

Doctrina.

Quid singuli
diei paribus
egerit Simeon.

Cura Ecclesia-
rum.

R rari

Quatus occur-
sus ad Simeo-
nem ex omni-
bus mundi oris

nam gerere precipiens. De hac tanta Simeonis virtute & patientia excitati Ismaelita, Persae, Armenij, Iberes, Flomoria, certatim ad eum confluebant, eiusque consilio & adhortatione diuinum baptismum acceperunt. Ad eum quoque confluebant, qui extrema occidentis habitant, Hispani, inquam, & Britanni, & Galli, qui quod est intermedium occupant. De Italia enim superius dictum est dicere.

Imagines Si-
meonis in om-
nium officina-
rum vestibulis et
partibus Ro-
mae.

Atque enim, Romae, quae est longe maxima, eum fuisse adeo omnium sermone celebratum, ut in officinarum omnium vestibulis, & porticibus paruas ei posuerunt Imagines; hinc sibi praesidium & tutelam parantes. Haec & alia id genus quamuis Theodoretus Cyri Episcopus non tam auritus testis, quam miraculorum eius spectator, quique res ab eo gestas ad vnguam tenuerat, adhuc viuis scripserit rerum tamen magnitudinem & ipse percussus, ad fidem sibi conciliandam, lectoris mentem praefatione quadam ad hunc modum praemunien-

Theodoretus.

Simeones orbis
miraculum.

dam putauit. Simeonem illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum; sciunt quidem omnes, qui parent Imperio Romanorum; norunt autem Persae quoque, & Indi, & Aethiopes. Quin etiam ad Scythas usque Nomadas fama perueniens, eius in laboribus subeundis diligentiam docuit, & philosophiam. Ego autem etiam cum omnes, ut semel dicam, homines testes habeam, vereror narrare centesima, quae omnem superant orationem: ne posteris videatur fabula, nuda ab omni veritate. Quae enim sunt, humana sunt natura superiora. Solent autem homines natura metiri ea, quae dicuntur. Si quid autem dicatur, quod eius excedat limites, falsa videtur oratio. In quibus non sunt diuinis initiati mysteria. Quoniam autem pars & vera religione praeditis terra & mare plena sunt, & qui in rebus diuinis sunt eruditi, & sanctissimi Spiritus gratiam acceperunt, tantum abest, ut non credant iis, quae dicenda sunt, ut iis etiam magnam fidem sine habitu promissio, & alacri animo accedam ad narrationem. Haec Theodoretus. Defun-

Daniel succes-
sus ad Simeonis
quasi multis &
preclaris doti-
bus à Deo exor-
natus.

cto tandem beato isto athleta, Daniel columnam eius subiit. Innumerabiles & singulares dotes, quibus eum Deus exornauit, longum esset persequi, ut variorum morborum, ad habitis precibus, lacrymis, oleoque sancto cura-

Metaphrast.
in vita Da-
niel.

curationem, exitiosorum Daemonum expulsionem, imperium in belluas & serpentes, praedictiones, quibus res futuras non priuatis modò hominibus, sed & Zenoni & Leoni, Imperatoribus significauit. Quem tanti Leo fecit, ut sepe ad eum veniret, benedictionemque ab eo, & precum communionem peteret. Qui regem Lazorum ad se venientem ferendi foederis causa ad columnam Danielis duxit: eumque illi, tanquam miraculum Imperij sui, ostendit. Qui postquam columnam cum lachrymis adorasset, Ego tibi gratias, dixit, rex caelestis, quod mihi, qui ad terrenum regem veneram, caelestem huius viri vitam ostenderis, & dignum me censueris, qui essem spectator talium mysteriorum. Adeo autem utriusque magnus ille Daniel dignus est visus admiratione, ut ambo illum ad definienda foedera arbitrum constituerint. Neque tamen hic columnam suam tantopere adamauit, ut non eam Christianae reipublicae iuandae causa ad tempus deseruerit. Ea enim relicta, venit aliquando Constantinopolim, magnaque animi fortitudine, dicendique libertate Catholicam religionem propugnabat; & Basiliscum Imperatorem, qui Chalcedonenis Concilij decreta infringere conatus est, palam verbis acerrimis castigabat. Chalcedonensem verò Synodum Simeon quoque huius praceptor apud Theodosium per litteras vehementer defendit. Quae alijs etiam in rebus tantum apud eum auctoritatis habuerunt, ut cum Antiocheni aliquando synagogas Iudeis ademissent, easque Imperator restitui imperasset, per litteras à Simeone ob id reprehensus, mox mandatū resciderit, & praefectum, cuius consilio id fecerat, dignitate exuerit. Talem animi generositatem in eadem causa Ambrosius Mediolanensis antea ostenderat. Quam ergo fidem egregijs istis tuis historicis tribuendam existimas, qui, cum ex professio patrum historiam sibi describendam sumserint, & in eo se officio sincerè atque integrè versari clamitent, istas, & infanitas id genus aliorum laudes, atque res admirabiliter ge-

Danielis quan-
ti Leo Impera-
tor fecerit.

Danielis colum-
na à Rege ado-
rata.

Catholicam re-
ligionem quan-
ta animi mag-
nitudine Da-
niel propugna-
uerit.

Simeonis in de-
fensione Ca-
tholicae fidei
fortitudo.

Ambrosius.

Li. 5. Epist.
29.

Magdeburgensium in Ecclesiastica historia perfidia, & in patres maledicentia.

itas, nō modò ad veritatis & lectoris fraudē silentio summo prætermittunt, sed & maledictis tantos patres onerant, quasi *supersticiosos, homicidas, & doctrinam de nostra iustificatione obscurantes*. Quare mendaces, & maledicæ huiusmodi vociferationes contra Simeonis & Danielis columnā videbūtur multis, nō omnino vel à pijs Theologis, vel à fidelibus historicis, sed à columna quadā Meniana potius proficisci, Atque istis quidem eūicijs licet eos, quos tu nominasti, perstringere solūm videantur: ea tamen ad omnes veteres Monachos, & Eremitas æquè pertinent.

Scripturas, quæ à Magdeburgensibus contra vitam Monasticam proferuntur, nihil ei aduersari.

CAP. XIX. IRENÆVS.

I AM verò Magdeburgēses tui cū omnium sanctissimorū patrum, qui vel monachi, vel Eremitæ fuerunt, auctoritate se opprimi viderent, ne temerè videretur ad tantas calumnias descendisse, magnos Scripturarum nobis cūmulo coaceruant: *Non occides; Non tentabis Dominum Deum tuum; Habe honorem corpori; Omnis Dei creatura bona est; Adiuvemus nos mutuo; Nolite exire; Frustra me colunt mandatis hominum; Honora parentes; Honorabile matrimonium; & sexcetera huiusmodi veteris & novi testamenti loca*. Quibus in uniuersū vno verbo respōderi potest: *ὁ δὲ πρὸς ἑαυτοῦ*. Sed nos tamē, vt plerisque eorum iam respōdebimus, ita & ad cetera respondemus, & istos interrogamus, qua fronte sibi tantum arrogare audeant, vt melius se Scripturas intelligere profiteantur, quam Antonius, Hilarion, Athanasius, Basilius, Hieronymus, Augustinus, & ceteri patres intelligebāt: Sed quid istos nomino? Vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ, Christi sponsæ, à quo vt Scripturas, ita & veram earum interpretationem, dictate Spiritu sancto, accepit; audent isti nullius pudoris homines sua somnia præferre. At Scripturas tamen proferunt: proferunt quidem.

At

Quos Scripturarum locos Magdeburgenses contra Monasticam vitam, sed frustra coaceruant.

Magdeburgensium arrogantia.

Magdeburgenses non Dei, sed suæ & Diaboli Scripturas proferunt.

Psal. 90.

Matth. 4.

Matth. 4.

At quia Scripturæ non in legendo, sed intelligendo consistunt, cū peruerso à se sensu deprauatas proferunt, non iam Dei, sed suas, aut Diaboli potius Scripturas proferunt. Scriptum est olim à sancto propheta Dauide; *Angelis suis mandauit de te*, sed cum ea verba in alium sensum quàm Spiritus sanctus docuit: imo in eum tandem finem Diabolus aduersus Christum ipsa proferret, vt Christo se de præcipitio iactaret, recte respondit Christus: *Non tentabis Dominum Deum tuum*. Atque hic Evangelici isti præceptorem suum Diabolū egregie æmulantur. Quo enim alio spectant omnia ista, vt ab eis accipiuntur testimonia, quàm vt nos præcipitemus? Quid sonant in eum, quem isti nobis occinunt, sensum, nisi Dæmoniacam illam vocem; *Mitte te deorsum*? Aut, quod grauius vnquam homini præcipitium contingere potest, quàm si ad istarum Syrenarum blandas, & ex Scripturis nos titillantes voces, ex summa illa & tutissima recte fidei & Monasticæ vitæ arce, fidei & votorum tesserâ confractâ, in profundum quoddam totius impuditiæ, omniumque hæreseum, ac demum in ipsum Orci barathrum cum perpetuo corporis & animarum exitio præcipientes ruamus? Ac sane sæpe mecum admiratus sum, cum ea, quæ contra Monasticam vitam isti producant, adeo nihil faciant contra eam, vt vel pueris id sit statim perspicuum; vel istos ita se omnibus venditare, & de Scripturarū peritia gloriari, vel adeo imperitos atque leues homines inueniri, vt istos statim quasi Apostolos adorent. Nam, vt vno aut altero exemplo istorū stultitiam comprimam: quid ineptius quàm illud contra Ecclesiæ vel Monastica ieiunia, atque continentiam proferre; *Omnis Dei creatura bona est; & Honorabile coniugium*; & huiusmodi? cū nec Monachi, nec Ecclesia reliqua vnquam vel cibos, vel nuptias impuras dixerint: sed Manichæi & similes hæretici. Neque enim Monachi ab iis, tanquam rebus sua natura malis, vnquam abstinent; sed ideo, vt corpore in seruitutem

Magdeburgenses Diabolice præuitatis æmuli.

Magdeburgenses quàm inepte, absurde & præpostere scripturas ad Monasticæ vitæ reprehensionem accommodant.

Sanctos Monachos multū populo Christiano profuisse.

Quod potissimum Monachi officium.

redacto possint solutiore, & liberiore animo diuina meditari. Iam illud, *Adiuuemus nos mutuo, quā apte, & quā accommodate contra vitam Monasticā proponitur?* Quasi vlli vquam homines post Apostolos vel corporibus, vel animis hominum iuuantis, plus Antonio, Hilarione, Simeone, Daniele, & aliis, contra quos isti tam atrociter vociferantur, profuerint. Aut quasi Paulus, & alij qui solitariam vitam in abditissima Eremo egerunt, toti humano generi sanctis precibus non profuerint: cum Monachi hoc sit potissimum officium, sua & aliena peccata perpetuo plangere, & continuis precibus Deum mundo propitium reddere.

Ostenditur contra Magdeburgensium calumnias, Antonium, & alios Monachos, quamuis in abditissima solitudine positos, plurimum tamen rebus humanis profuisse: & defenditur factum Pioris contra eorundem calumnias.

CAP. XX. IRENÆVS.

QVOD si adhuc, quanti sint momenti huiusmodi Sanctorum Monachorum preces, Magdeburgenses ignorant; discant à Constantino Magno tam sanctæ precationis vires, qua se, liberofque suos Antonio in intima solitudine delitescenti precibus suppliciter commendauit. Discant à pio Theodosio Imperatore, qui difficillimis temporibus suis, Ioannis Eremitæ concilio res suas gubernabat, & in eius sanctitate atque precibus maximum quoddam sibi & Imperio præsidium reponebat. Discant & à Iustiniano Imperatore, qui de hoc genere vitæ ad hunc modum scribit: *Solitaria, inquit, vita, atque in ea contemplatio, res plane sacra est; & quæ suapte natura animas ad Deum adducat, neque iis tantum, qui eam incolunt, commodet: sed etiam omnibus aliis puritate sua, & apud Deum interpellatione, competentē de se utilitatē præbeat. Vnde & olim ea res Imperatoribus studio* fuit

Constantinus.

Theodosius.

Iustinianus.

Ruffin. lib. I. cap. 8.

Socr. li. I. c. 12.

Ita nouellis constitutionibus constituitur. I 33.

fuit habitā, & nos non pauca de dignitate & honestate eorum legibus complexi sumus. Deinde & hæc adiicit: *Si enim puris illi, nudisque manibus pro Republica preces Deo obtulerint, manifestum sane quod & res militaris pulchre se habebit, & ciuitates in bono statu erunt. Deo item propicio atque beneuolo constituto, quomodo non in summa pace, & recta legum moderatione rigebunt? Terra quoque nobis fructum feret & celerius bona sua edet, per Dei beneuolentiam precibus illorum vniuersam Rempub. in unum colligentibus. Sed & communis hominum figura venerabilior erit, quærentque quod præstantius est, illorum puritatem reueriti. Hæc & alia id genus Imperator Iustinianus. Discant præterea à B. Chrysofomo, qui gloriosæ isti regum vitæ, & magnifico splendori, Monasticam solitudinē longe præfert. Nec erit iam alienum, si eius ego tibi sententiam, quantum Sanctorum huiusmodi apud Deum preces efficiat, paucis recitē. Nonne, inquit, Achab Iudeorum rex, per famem & annonæ caritatem, in Elie precibus spem posuit suam? Nonne Ochozias illud idem imperium, illum eundem principatum obtinens, eger, ac iam iam moriturus, instantem sibi mortem cum videret, ad eundem Prophetam confugit, tanquam morte potentiorē, & vitæ largitorē? Atqui bello erumpente, Palestinaque in tantum adducta periculum, ut funditus excindenda esset, Iudeorum Reges misso exercitu, missis peditibus, sagittariis, ducibus, Centurionibus, ad Elisai preces se receperunt. Existimabant enim Dei seruum, sibi multarum myriadum instar fore. Itidem & Ezechias Rex bello Persico conflato, iamque ciuibus ipsis pro aris & focus in maximum protractis periculum, iis que qui pro mœnibus starent iam tremētibus, metuentibus, ac perinde commotis, ut commoueri homines solent, quoties vel tonitruum, vel terræ motum omnia quatientem exspectant, Esaiæ preces multis Persarum millibus opposuit, neque sua illum spes fefellit. Nam simul ut Propheta manus in cælum sustulit, statim Deus sagittis è cælo missis Persicum bellum confecit. Hæc Chrysofomus. Cui iam & diuum Iacobum adiicimus. Elias, inquit, homo erat similis nobis, passibilis, & oratione orauit, ut non plueret super terram, & non pluit annos tres & menses sex;*

Chrysofomus.

Achab.

Ochozias.

Iudeorum reges.

Ezechias.

Elias.

*Et rursum orauit, & cælum dedit pluuiam, et terra dedit fructum suum. Quod si Elias & Elifeus & filij prophetarum, quos Monachos veteris testamenti Hieronymus appellat, precibus suis tanta à Deo impetrare potuere, an Antonij, Pauli, Hilarionis & aliorum noui Testamenti Monachorum preces minus apud Deum efficaces, mundoque fructuosas existimabimus? Aut eorum solitudinem magis ab hominum odio, officiique erga parentes & patriam contemptu, quam admirabili quodam Dei amore profici sci arbitrabitur? Aut eam, vt inutilem & turpem solitudinem, damnabimus, cui se Deus presentem, tam admirabili donorum suorum gratia testatur? Aut quomodo solitariam eorum vitam reprehendemus, qui Deo arctissime coniunguntur, & in mortali adhuc corpore quasi in cælo locati videntur? Certe eius qui Deo fruatur solitudo, reprehendi non potest, cum & in cælo non ex Angelorum, aut aliorum beatorum, sed ex folijs Dei præsentia & fruitione, beatitudo nostra constituatur. Aut quis est tam iners, vt existimet, quemadmodum Magdeburgenses, eum qui hominem non videt, hominem diligere non posse? Audiant illi potius Augustinum. *Quid est, inquit, quæso, quod videt, qui non possunt hominem non diligere, & tamen possunt hominem non videre? profecto illud quicquid est, præstantius est rebus humanis, cuius contemplatione potest homo sine homine viuere.* Sed cetera quæ in Augustino sequuntur audiamus: quibus vt olim Manicheorum iactantiam de sua perfectione, ita & Magdeburgensium contra angelicam istam solitudinem, calumnias reprimat. *Nihil, inquit, de us dicam, quos paullo ante commemoravi, qui secretissimi penitus ab omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa interval la temporum adfertur, & aqua contenti desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhaerunt, & eius pulchritudinis contemplatione beatissimi, quæ nisi Sanctorum intellectu percipi nõ potest. Nihil inquam de his loquar: videntur enim nonnullis, res humanas plus quam oporteret, deseruisse, non intelligentibus**

Eliens.

Hieronymus.

Monachi noui testamenti.

Beatitudo non siva in quo consistatur.

Augustinus.

Ad Rustic.

De moribus Ecclesie lib. 1. cap. 31.

gentibus, quantum nobis eorum animus in orationibus proficit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur. Sed hinc disputare, longum & superuacaneum puto: nam hoc tam excellens fastigium sanctitatis, cui non sua sponte mirandum & honorandum videtur, oratione nostra videri quæ potest? Quare cessent iam Magdeburgenses: hanc solitudinem pijs & diuinis viris vitio vertere, qui dum Piori & alijs illud ex decalogi; Honora patrem & matrem; & ex Paulo; Infideli esse deteriolem, qui curam domesticorum non habeat, occinunt; cur non sibi ipsis illud etiam ex decalogo occinunt; Non loqueris contra proximum falsum testimoniũ. Quod in hisce Centurijs, non dicam ceteris, sed millies potius, idque vel in sola Monachorum historia, dum conuitijs eos virulenter proscindunt, corrupta rerũ gestarũ fide, nefarie fecerunt. Quibus monstrũ Pior est, qui contra naturales stimulos fororẽ cõtemserit. At Monacho Deus est mater, foror, & omnia. Nec ille vllã suorũ curam abiicit, qui quod potest præstat, & prolixius de eis, quã alij cognati, meretur. Quod certe facit, dum eorum salutem Deo assiduis precibus die noctuque, cõmendat, & cælestibus, pro vitæ susceptæ ratione continuatã & non interrupta animi intentione meditandis, totum se consecrat. Nam etsi parentibus obsequi & inferuire debemus, non ignoramus, tamen discipulo qui à Christo petierat, vt liceret sibi ad patrem sepeliẽdũ ad tempus discedere, Christum respondisse: *Sequere me & dimitte mortuos, vt sepeliant mortuos suos.* Quo loco ita scribit Theophylactus: *Postquam quis se tradiderit Deo, non debet denuo ad vitæ huius curas conuerti, sed magis oportet venerari Deum. Si autem illis neque patrem sepelire licuit, de his qui Monasticen professi, ad mundana regrediuntur opera. Miror certe Magdeburgenses ita esse in Piorẽ acerbos: cum fororem relicta solitudine inuiserit. CRI T. Inuifit certe, sed ita, vt præstitisset eũ non inuifitse: nam & animo reluctanti profectus est, & cum ad eam venisset, fororẽ quã totos 50. annos non viderat, nec*

Exhod. 20.
1. Tim. 5.
Deut. 5.

Magdeburgensium in Piorẽ conuicia

Matth. 8.

Theophylactus

Pior à Magdeburgensium calumnijs vindicatur.

aspicere, nec salutare, quantum video, voluit. IREN. Fecit quidem grauiter, constanter, prudenter, & fraterne Prior. Constanter & grauiter, quòd nisi præfecto imperante, in patriâ redire noluiſſet; fraterne, quòd sororem inuiferit; prudenter, quòd ei, quæ licet naturali, carnali tamen solo affectu teneretur, carnem, quam ſolam deſiderabat, pleno obtutu videndam offerret; ipſe eam, cuius videndæ nulla tangebatur cupiditate (vt qui ante 50. annos omnibus huiusmodi deſideriis mortuus fuerat) clauſis oculis non viderit. Quem ego tamen ſororem & vidiffe, & ſalutaſſe, ſed melioribus illis oculis ac lingua, id eſt, ſpiritalibus, nihil ambigo: dum ipſe totus ad preces effuſus, ſe ſorori interim contemplandum dediſſet. Sed quis detulit has accuſatrices partes Magdeburgenſibus, vt in ſanctum Monachum, quem nemo his mille trecentis annis, nec ipſa vnquam ſoror propterea accuſarit, tam atrociter inuehatur? Adeo enim illa nihil inde offenſa proditur, vt multo quàm antea in fratris amorem magis propenderet. Nec dubito, quin ſi hodie viueret has Magdeburgenſium contra fratrem calumnias ipſa confringeret. Quam ſi omnino non inuiſſet, niſi forte propter Præfecti imperium contemptum, nullam ego ei certe culpam attribuerem. Quid enim in eo reprehenſioni fuiſſet obnoxium, ſi prouectæ ætatis, & decrepituſ pæne Monachus ſororem anum, relicta ſolitudine, non inuiſſet? quæ nulla alia, quàm naturali quadam fratrem videndi cupiditate duceretur. Digna ſane fuit ea conſtantia ſancto Monacho, & digna tanti præceptoris, id eſt, Antonij diſcipulo. Digna eo diſcipulo, quem Deus etiam miraculis ornaſſet. Nam nec Antonius cum Diabolus eius animo inter alias, deſertæ ac deſtitutæ ſororis cogitationes, vt eum à Monastica vita retraheret, inieciſſet; illis paruit, & adeo pro ea ſolitudinem non deſeruit, vt eam ad ſe potius, & ad ſolitudinem, vbi virginibus præfecta eſt, perduxerit. Cepit & Malchum aliquando patre mortuo, matrem viduam

Nemo ante
Magdeburgenſes
Priorē accuſauit

Prioris conſtan-
tia.

Antonij.

Malchum.

Athanaſius
in vita An-
tonij.

Hierony. in
Malcho.

duam inuiſendi, eamque conſolandi cogitatio. Profectus incidit in Iſmaelitas, & longa miſeria doctus, ſeram cepit itineris ſui pænitentiam. Monachi illud Chriſti ex omnibus potiffimum hominibus cogitare debent; *Nemo mit- tens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno cælorum; Vxoremque Loth, dum retro: in patriam reſpiceret, in ſtatuum ſalis conuerſam.* Atque ideo memorabile eſt Machetis abbatis factum, qui poſtquam quindecim iam annos in ſolitudine exegiffet, & ad eum patris, matris, amicorumque litteræ ex Ponti prouincia delatæ eſſent; eas non modo non lectas, ſed ne reſignatas quidē, ne vel inani eum gaudio lactarent, vel in fructuoſa triſtitia afficerent, igni ſtatim comburendas tradidit: *Ite, inquiens, inanes cogitationes patriæ, pariter concremami, ne me ulterius ad illa, quæ fugi, reuocare tentetis.* Non tamen ita ſe abdiderunt in ſolitudine Monachi, quin quoties magna aliqua, præſertim fidei Chriſtianæ vtilitas præſentiam ipſorum poſtularet, ea ad tempus relicta, in publicum prodierint. Quod Antonius, Aphrates, ad Arrianos reprehendendos, ſuaque auctoritate ac præſentia reprimendos, egregie præſtiterunt. Quin & parentes atque cognatos non ſpiritali tantum, quo abundabant; verum etiam, quo poterant, rerum externarum ſubſidio adiuuabant. Cuius illuſtre exemplum habemus in Archebio Abbate, qui non ignobili oriundus familia, ad Monasterium, mundi huius, ac omni parentū affectione contempta, etiamnū puer auſugit; vbi ita omnem ſuam ætatem exegit, vt nūquam proſus per totos quinquaginta annos, vicum illum egreſſus ſit: ſed ne cuiusquam quidē feminæ, vel ipſius etiam matris conſpexerit vultum. Quam cum mortuo patre à creditoribus paternis vrgeri, vexarique intelligeret; nihil de prioris vitæ rigore Monasticæque exercitiis imminuens, ſoliti operis penſum triplicans, illudque diebus ac noctibus vrgens, intra annum tantum ex operis ſuis corraſit; quantum ſufficeret ad matrem ab ære alieno, & onero-

Luc. 9.

Caffianus
li. 5. c. 32.

Athanaſius
in vita An-
tonij.

Caffianus
li. 5. c. 38.

Monachis quid
præcipue cogi-
tandum.

Vxor Loth in
ſtatuum ſalis
verſa.
Machetes.

Monachos non
ita fuiſſe Ere-
mo, & contem-
plationi addi-
ctos, vt reipu.
Chriſtiane la-
boranti vel pa-
rentibus operâ
ſuâ negarent.

Antonius.

Archebius.

Archebij pio-
tas in matrē.

Quo modo &
quando inuitis
parentibus li-
ceat alicui am-
plecti vitam Mo-
nasticam.

onerosis creditoribus liberandam. Ita matrem, quam pro Christi caritate puer reliquerat, senex summa pietate coluit, & fouit. CRIT. Atque hanc quidem eius pietatem, ut in eo summopere probo, ita eos maxime omnium, quasi inofficiosos & impios filios auersor; qui ut vitam Monasticam amplectantur, parentes eo maxime tempore destituunt, quo summa illi inopia vitæque difficultatibus premuntur. Quod si egentes non essent, nullo tamen modo ferendum videtur, ut filij ab eis inuitis discedant. Quantumuis enim tam præclara atque excellens esset vita Monastica, atque tu eam facis; nemini tamen præcipitur; & ab eius suscipiendæ necessitate filij sunt liberi, & immunes. Ad parentes vero honorandos diuinis præceptis astringimur. Iam cum filius parentibus magis quam seruus Domino obedire debeat: cum eius erga parentes obediētia à natura ipsa; seruorum autem erga Dominos contra naturam aliunde proficiscatur, nec poterit seruus obsequium Domini Monastici instituti prætextu defugere; quemadmodum nec is, qui creditori & rationibus reddendis obnoxius est, inuito creditore Monachum profiteri; certe & filij quoque ab ea vita arcendi mihi videntur, si parentes refragentur. IREN. Qui semel Monasticen professus est; ut parentibus subueniat, eam relinquere nõ debet. Re tamen integra aliud statuo. Et si enim naturæ ductu non filij parentibus, sed parentes, quia ab eis filij oriuntur, prospicere illis debeant; atque ideo non probarem patrem filiis abundantem, qui se hoc vitæ instituto illigaret; nisi prius filius idonee de victu prospexerit, si tamen parentes rerum penuria, difficultateque laborarent, nec aliunde, quàm filiorum obsequio & industria sibi cõsulere possent, iam præter officium, & contra Dei etiã, credo, volūtatem filij in Monasteriũ desertis parentibus, se cõferrent. Quo impedimento remoto vel reluctantibus parētibus facile paterer filios, qui ad iustam ætatem maturuerint, huic se vitæ addicere. Nec præce-

Distinct. 52
& 53.

præceptum illud de parentibus honorandis quicquam inde conuellitur. Nam parentes, etiam absentes, licet nõ quotidiano obsequio & præsentia, satis honorare poterimus. Dispar item est filij & serui cõdicio. Seruitus enim peccati pœna est, quæ naturalẽ ei libertatem, ut nec rerũ, nec sui ipsius sit arbiter, adimit. Sed ius patriæ potestatis non impedit, quin filius, quod velit, de se statuat.

Filij & serui
dispar cõdicio.

Quæ arbitrij eius libertas tum maxime rata esse debet, cum optimo affectu, perpensoque iudicio totum se ad Dei obsequium transfert. Nec cõuenit, ut Monasteriũ sit debitoris asyllum ad fraudem creditorum. Qui tamen si bona fide bonis suis cedat, in Monachum coaptari poterit; nec necesse habebit, meliorem fortunam exspectare, quæ creditori postea in assem satisfaciatur. Filius verò, ut dixi, nihil patri debet, nisi summis vitæ difficultatibus circumuento; quæque præsentem filij opem flagiteñt. CRIT. Nunquam sanè in animum induxissẽ, ut crederem soliuagum hoc procul ab omni hominum frequentia & cõspectu viuendi genus villo modo vel ipsis quidẽ Eremitis, qui id studiose consecrati sunt & coluerunt, nedum alijs vitale aliquando & salutare fuisse: nisi tu de eo tam multa mihi ex doctissimorum atque sanctissimorum patrum libris, tamque probabiliter, & ad persuasionem accommodatè differuisses.

Cyprianum & Chrysostomum non permisisse virginibus matrimonium post votum: nec quorundam vitia trahi debere ad totius vitæ Monasticæ contumeliosam vituperationem.

CAP. XXI. CRITOBVLVS.

AT non Mutium cum duobus illis pueris, non Antoniũ, nõ Dagulphum, imo neque ridiculam illã Simeonis sanctitatẽ, aut plus quàm ridiculã Ioannis obediētiam & meram illam, de qua dixi, hypocrisim, aut hæreticos tuos

Mo-

Quam peruer-
se faciat Mag-
deburgenses, qui
ex quorundam
vitijs Monasti-
cum institutū
damnant, &
conuicijs lace-
rant.

Chrysofomi
sententia expli-
catur.

Monasteria vir-
ginum, que vo-
to non astrin-
guntur sollemni.

Privatū vo-
tum.

Cyprianus.

Monachos excusabis. I R E N. Sed quò tendit hæc Mag-
deburgensium Theologia? An ideo rotam Monasticam
vitam, omnesque sanctorum patrum in ea ornanda lau-
des, & vniuersa Monachorum sanctissima instituta ob-
ruere se posse sperant, quòd inuenti sint inter Monachos
adulteri, homicidæ, atque heretici? O fortes Dialecticos,
nec minus strenuos Theologos! Aboleant igitur propter
Iudam, Apostolicū; & propter Nicolaum, Diaconorum
omnem ordinem. Digna est igitur huiusmodi Theologis
illa illorum, O Iuno Lucina ser opem, vociferatio. Qui illud
vitæ genus, quòd discipuli Apostolorum, & alij per om-
nem Ecclesiam, ob sanctitatem & doctrinam celeberrimi
viri, & cum primis Chrysofomus sectatus est; & quò
nos Christus ipse cū Paulo inuitat, Diabolo auctori ascri-
bunt, nulla alia ratione, quàm quòd virgines quædam, quæ
se Christo deuouerāt, Chrysofomi sæculo, & ipsius etiā
testimonio turpiter, atque impudicè vixerint, O vocē Iu-
nonis potius Sacerdotibus, quàm Christianis Theologis
dignam! Neque id tamen Chrysofomus de virginibus,
quæ publico voto, sed quæ priuatim continentiam pro-
fessæ sunt, recedere videtur. Quibus, & non alijs, vt olim
Cyprianus, si continere nolint, potius quàm continuis
impudicitæ æstibus vrantur, nuptias permittit: quas
nec Ecclesia vnquam rescidit. Præterea tu non igno-
ras exstare in Germania quædam virginum Cœno-
bia (cuiusmodi audio esse Montibus Hannoniæ &
quædam alia alibi) quibus, licet & habitum, & cetera
virginum diurna nocturnaque officia cum reliquis ob-
seruent, exeundi tamen & nubendi potestas, si velint,
non adimitur. Nullo enim publico voto alligatæ sunt;
quòd nunquam Ecclesia per nuptias conuelli passa est.
Quæquam & in priuato illo voto licet nuptias non re-
scindant; eas tamen summopere tum alij partes, tum
Cyprianus & Chrysofomus detestantur. Cyprianus e-
nim virginem Deo dicatam, si cum viro reperta fuerit, &
Augu-

De habitu
virginum et
li. I. Epif. II

Augustin.
Psal. 83.
Ad Theodo-
rum.

Quod regu-
lares femi-
ne viri coha-
bitat. tom. 5.

Ad Theodo-
rum Mon-
achi lapsus.
Heb. 13.

Num. 25.

Augustinus virginem, quæ Monasterium deserit, *Christi* Augustinus.
adulteram appellant. Chrysofomus vero, *Monachi nuptias*
adulterio peiores dicit. Quò fit, vt nec illud quidem ego credi
derim, Chrysofomi, aut Cypriani verba ita accipienda esse
Chrysofomus.
se, vt ad virgines, quæ se Deo semel siue publice, siue pri-
uatim consecrarunt, sed ad eas, quæ liberæ fuerant, nec-
dum aliquo voti vinculo implicatæ, referantur. Quòd in
Chrysofomo sane perspicuum est. *Si habere, inquit, co-*
habitatores concupiscis, non oportebat virginitatem eligere, sed ad
nuptias transeundum erat. Multo enim melius sic nupsisse, quàm il-
lo modo virginitatē profiteri fuisset. Nam illas nuptias neque Deus
condemnat, neque homines reprehendunt. honesta enim res est ne-
minem offendens, neminem ledens. Virginitas autem illa cum viris
plus ab omnibus arguitur, quàm stuprum ipsum. Nam que suum
perdit ordinem, in profundius quàm sit stupri barathrum proiecta
est. Cernis Chrysofomum de nuptiis antecedentibus,
non de illis, quæ vitam Monasticam sequuntur, loqui:
quasi illas nuptias & Deus condemnet, & homines re-
prehendant. Quòd si hæc tibi satisfacere non videntur,
audi rursus eundem Chrysofomum; Boni quidem nuptias
& ipse confiteor: honorabiles, inquit, nuptiæ & cubile immacu-
latum; fornicatores autem & adulteros iudicat Deus. Sed te iam
seruare non conuenit priuilegia nuptiarum. Angelorum enim socie-
tate semel iunctum, illud relinquere & vxoris laqueis implicari,
adulterij crimen incurrere est. Quâuis frequenter hoc ipsum nuptias
voces, ego tamen & adulterio illud tanto peius adfirmo, quanto
maior ac melior mortalibus Angelus. Neq; vllus tibi forte per sua-
ferit, dicens: nihil de non accipienda vxore Dominus præcepit. Nec
me ignorare confiteor, quòd adulterium interdixit, non nuptias ve-
ruit. Verum in te adulterij nomen accipiet, si volueris vnquam, quòd
absit, nuptias cogitare. Et quid mirum, si nuptiæ tales, quibus offen-
ditur Dominus, adulterio comparatur? Maius longe audies: homici-
da iustorum laude donatur, & misericors plus quàm homicida pu-
nitur: quoniam hoc vetante sit Domino, illud volente. Et Phinees
quidem ad iustitiam reputatum est, quòd impudicum cum turpi
femina

Nuptiæ que vo-
cantur Mona-
chorum peiores
adulterio.

femina virum, vno gladio percussisset. Saulem autem, Samuel sanctus Dei in luctibus, lacrymis, precibusque pernoctans, damnatione, cui illum addixerat Deus, liberare non potuit. Quomodo hostium ducem, quem debuerat trucidare, inuito parcendum credidit Deo? Cum hæc ita sint, stupere desiste, si nuptiæ peiores adulterio iudicantur, quoties Christus offenditur. Atque, vt illud repetam quod in principio posui Epistolæ, si militiæ vincula non tenerent, quis tibi defectionis nomen obiiceret? Nunc autem nihil in te penitus tui iuris est, quippe qui tanto Imperatori militare cepisti. Nam si mulier proprii corporis non habet potestatem, sed vir, multo magis, hi, qui Christo potius quam sibi viuunt, condicionem corporis sui habere non possunt. Iste qui nunc, Theodore, contemnitur, ipse tunc sine dubio iudicabit. Hactenus Chrysostomus. Non itaque, vt volunt Magdeburgenses, iam profectas, ad nuptias hortatur. Et quæ Athanasius de Monachis, qui parentes fuere, scribit: de iis intelligenda videntur, quæ aut nullis, aut priuatis tantum votis obstricti erant; quanquam nec de iis accipienda videntur, qui post susceptam vitam Monasticam matrimonium iniere, (nihil enim huiusmodi apparet) sed de iis, qui cum essent mariti, Monachos se profecti sunt, & tamen non deseruere vxores. Et quàm id quoque sit præter & contra Monachi officium, ipse satis declarat, cum in viuendi formula, quam Monachis accurate præscribit, inter alia obseruandum admonet, ne Monachus sit coniugi connexus, aut liberis impeditus. Qualescunque vero fuerint virgines illæ, quas Chrysostomus arguit, magna hæc est Magdeburgensium non solum incitia, sed impudentia; qui tam sanctæ vitæ institutum ex quarundam infamia couellere & euertere conantur. Et prophanae atque tragicæ illæ exclamations in Euangelicorum potissimum Dalilas congruunt, quas sub matrimonij specie ad turpissimum sibi adulterium adiscunt. Ego vero vitia eorum, qui Monasticam vitam colunt, adeo non defendo, vt non inuitus illud cum Augustino profitear: Quo modo difficile, inquit, sum expertus exitus meliores, quam

Athanasij sententia explicatur.

Vitia Monachorum nemo Catholicum defendit.

Augustinus.

1. Reg. 13. & 16.

1. Cor. 7.

Ad Draconium.

In exhortatione ad Monachos.

Epist. 137.

eorum

qui in Monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quam qui in Monasteriis ceciderunt: ita vt hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum: Iustus iustior fiat, et sordidus sordescat adhuc. Quapropter etsi contristamur de aliquibus purgamentis, cõsolamur tamen etiam de pluribus ornamentis. Nolite ergo propter amurcã, qua oculi nostri offunduntur, torcularia detestari, vnde Apotheca Dominicæ fructu olei luminosioris implentur. Quam eius sententiam verissimam esse facile intelliget, qui Lutherum & socios eius, qui omnem istam perturbatæ religionis causam dederunt, diligentius consideret. At hæretici hæreticos etiã Monachos inuenerunt. Quid deinde? an quisquam Catholicorum hæreticum Monachum vnquam ideo probauit?

Hæreticos Monachos nemo Catholicus probat.

Non laborasse hæresi aliqua Monachos, quos Palladius celebrat. Præterea Hellenis, Pachomij, Apellis, Martij, et aliorum Monachorum historie contra calumias Magdeburgensium asseruntur.

CAP. XXII. CRITOBVLVS.

VIDETVR certè Palladius Euagrij discipulus, vel Hieronymo teste, Monachos hæreticos magnis laudibus extulisse, & ad imitationem proposuisse. IREN. Recenset quidem aliquot huiusmodi Palladius, sed nomine tenus. Cum enim multi illo sæculo Monachi clari fuerint; eiusdem tamen cognominis, non hæreticos quidem Palladius, sed alios, eodẽ nominis similitudine tantummodo referentes, celebrat. Palladius certè ipse ab illius temporis, & aliis clavis scriptoribus inter celeberrimos Monachos refertur. Et vt hos libros eũ scripisse, ita certè nihil in iis scriptum esse cõstat, quod ostendat vel ipsum, vel quẽquam ex Monachis, quorum actiones refert, aliquid Origenicum sapuisse. Frustra igitur Magdeburgenses dubitationem nobis, an libri, qui hodie ad Lausium extant, Palladio sint adscribendi, iniicere; vel tu eorum fidem infingere conaris. Affirmamus igitur hos esse Palladij genuinos libros, nec potuisse Magdeburgenses clarissimum Monasticæ sanctitatis, & insignium miraculorum lumen in Palladij, Theodoretij, & aliorum patrum

An Palladius hæreticos Monachos laudet.

Palladius fuit Monachus.

Lausica historia Palladio asseritur.

Theodoret. in hist. religiosa & in hist. Ecclesiast. lib. 4. cap. 28.

Socrat. Ecclesiast. hist. lib. 4. cap. 23. Cõt. 4. c. 10. pag. 1304.

S

libris,

libris, æquis ac rectis oculis intueri; atque ideo eximia in sanctis viris Dei dona, vel fraudulento silentio dissimulasse, vel nefariis cōuiciis lacerasse. Nam quæ Sozomenus de Hellene, Pachomio, Marco, Apelle, Piore scribit (quæ isti maledictis incessunt) à Palladio summissæ videtur. Cui quidē Macarius retulit, vidisse se manū sæpe Angeli, qui Marco Eucharistiā ministrabat. Et Theodoretus est, qui Accepsemam, & admirabilem illam Simeonis colūnam (quæ isti adeo deformant) mirifice deprædicat. Quas nihilominus isti historias, nulla quidē vel Palladij, vel Theodoreti mentione facta, lectori deridendas proponunt: cum tamen seipos potius omnibus piis meritò irridendos exponant. Quos certè, qui habitat in celis, irridebit, et Dominus subsannabit: imo quod sequitur; Loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo cōturbabit eos; qui eximia ipsius in sanctis hominibus opera cachinnis excipiunt. Sed quid ostendunt ridiculi isti Theologi, cur hoc Hellenis miraculum ridiculum sit, & præstigiatorium; nisi fortè prudentiores haberi velint Metaphraste, qui tale quiddā in alio quodam pio Monacho instar miraculi suspicit; aut ipso Salomone, qui serio clamat: *Quis gestabit in sinu ignem, ut non uratur?* Certè si quicquam huiusmodi totis his quadraginta annis quicquā ex hac Euangelica schola edidisset; iam dudū inter Apostolica signa, nō sine magna veditatione relatū fuisset. At miratur Sozomenū profiteri Hellenem miraculis clarum; neque interim, excepto hoc vno, quicquam proferre. Bene est: habebunt ergo reliquis eius saltem miraculis, si quæ proferantur, fidem. Audiant igitur Hellenem totas tres, aut quattuor interdum hebdomadas ieiunum minuisse. Audiant in media sæpe solitudine cibaria illi ab Angelo ministrata. Audiant non, ut in fabulis est, Arionem Delphini; sed Hellenem crocodili tergo exceptum, fluuium transmisisse. Audiant eum multa sæpe diuinitus prædixisse; & cetera id genus. Sed vereor, ne parum mihi gratiæ relaturi sint, ob hanc narrationem,

Theodoretus.

Hellenis miracula.

Palladii in vita Macarij.

Psal. 2.

In vita Eugenie Mart. Proverb. 6.

Palladius in Lausiaca historia.

tionem; & iam non inopiam, sed copiam miraculorum criminaturi; atque Hellenem magum & præstigiatorum inelamaturi. Quamuis non Sozomenus ista, quem contemnere videntur; sed Palladius, à cuius mentione hic & cetera fere callide abstinent, recensent. Ad quem ut iam reuertamur, si necesse sit, (ut certe non est) Palladij librū, hac quasi labe commaculatum fateri; deleas, si velis, ex Monachorum albo, paucos illos huius notæ homines apud Palladium. Habemus enim alios, eosque infinita quadam copia Catholicos Monachos ab eodem Palladio, & aliis classicis scriptoribus magnopere celebratos. E quibus plurimi, quasi præclari quidam duces, partim egregium Martyrium, partim optimam confessionem sub Ethnicis & Arianis obierunt. Inter quos relucet, Antonius, vterque Macarius, cum Isidoro, Heraclide, Pambone, Aphrate, Barfe; ut nihil hic dicam de sanctis Monachis pedibus obtritis per Arrianos; de 300. Monachis à Seuero hæretico interfectis, quod Chalcedonensem Synhodum tuerentur; de Monachis qui sub Vandalis Arianis in Africa cæsi sunt; de Placido & aliis Benedicti discipulis, qui per Saracenos Martyres facti sunt: Aut de illis denique, qui sub Valente cæsi sunt; Aut, ut ad nostra tempora post mille tandem annos veniamus, de illis sanctis Monachis, qui in Germania vestra & Anglia nostra, & alibi præclari Cōfessores nuper extiterunt. Quos isti nō cōtenti Monasteriis excogitasse, quæadmodū Valens eos solitudine extruxit: ut eos ille ferro, ita hos isti stilo persequuntur. Quorum ego myriades pro paucis istis Apostatis Monachis, qui aut hodie Catholicam fidem deserunt (è quibus magna quædam nouæ huius Euangelicæ societatis portio conflata est) aut qui olim deseruere, & Martinū præcipue celebrem confessorem, & eundem Monachum tibi iam oppono. cuius & aliorum gloria cælum & terras illustrat. Sed Martini sanctitati adeo isti sunt infesti; ut propterea quod Monasticam vitam sit sectatus, & Dæ-

Ruffi, libr. 2. Ecclesiastic. hist. cap. 4. Athanasij, in Epist. ad orthodox. Tom. 2. Concil. act. 1. Synho. 5. in supplicat. clerici. & Monachor. Victor. de Vandal. Maurus in vita Placidi

Bonorum & Catholicorum Monachorum in optimis auctoribus ingens numerus.

Monachi nostri temporis p̄ in Germania, Anglia, & alibi monasteria exaacti.

D. Martino Magdeburgenses sic infesti, ut eum fuisse Ne-cromanticum calumniantur.

monem aliàs in Iouis, aliàs in Mercurij, aliàs in Veneris, ac Mineruæ persona apparentem, suis quenque nominibus increparit; & signo Crucis atque oratione propulsarit; necromanticum fuisse asseruerint. Hilarionem plane necromanticum clamaturi, qui hanc gratiam habebat, vt ex odore corporum, vestiumque, & earum rerum, quas quis tetigerat, sciret cui Dæmoni, vel cui vicio subiaceret. Verumenimvero, cur nõ isti auctorem quoque sacre de Tobia historiae, magum perinde atque D. Martinum inclamant? cur non in eo quoque exoptulant, quod auctus sit Dæmonem illum, qui septem Saræ maritos occiderat, suo nomine Asmodeum videlicet appellare? Istis vero hominibus & Brigida non solum apud Scotos, Anglos, & Hibernos, sed per reliquum orbem dicatis ei vbi que templis celeberrima, maga tamen est. Sed quare õ boni Theologi? quia scilicet per aquam lustralem, lapidẽ in salem conuertit, & cæco nato visum restituit, & aquã in ceruisiam mutauit. Hæcine magæ opera, & non potius sanctissimæ feminæ censenda? fuisset tamen hæc aliqua ad speciem calumnia, si ceruisiam in aquam, aut salem in lapidem commutasset. Nunc quid superest, nisi vt Christum quoque, vt olim Ethnici, magum scelerate appellent, qui aquam in vinum generosum transmuta- uit. At hæc omnis maledicentia propter aquam lustralem nata est. Hanc Magdeburgensium spiritus valde auersatur; propter cuius odium, facile illi Marcellum Apameensem, Iosephum confessorem, & Clementẽ quoque virum Apostolicum, de quibus diximus, magos voci ferabuntur. Nunc vt ad Mutium, & pueros illos, ceterosque, quos recitasti veniam; quid nobis ad totius vitæ Monasticæ criminationem, Mutij siue simplicitatem, siue crudelitatem; vt isti volunt, tam atrociter & tam tragica vociferatione; *O astygos latrones*; obiciunt? Quamquam quod isti calumniantur, eum quasi ad cædem filij paratum; non sit mihi credibile. Puerum seruatum, dispo-

Hilarion.

In Brigida calumnie dissimulantur.

Marcellus. Iosephus. Clemens.

Mutij factum expenditur.

Hiero. in vita Hilar.

Tobie ca. 3.

Cent. 6. ca. 10. p. 755.

Cent. 5. c. 6 pag. 709.

dispositis ad aquam per Abbatem custodibus, & obseruatoribus scimus. Quod ita futurum Mutium quoque cogitasse, non est absimile vero. Quem certe in præclarum virum postea euasisse, & excellenti sanctitate ornatum, eadem historia prodit. Neque quisquam negat, quin tentarit ille Deum, qui propter temerarium & inconsultum votum, vltro in solitudine oblatũ a Mazicibus, quantumuis feris & crudelibus hominibus, panem recusarit; quem tamẽ socius eius, eodem etiam voto adstrictus, accepit, vitæque suæ consuluit. Neque Amonij, quamuis clari alioqui Monachi, factum ad laudem vel imitationem proponitur. Hactenus tamen legentibus id nobis hodie prodesse & potest, & debet; quod, cum legimus in tam sancto & docto homine tantam animi demissionem, vt Episcopatum, magnitudinem eius dignitatis reueritus, recusaret; & se eo indignum, longeque tanto oneri imparem iudicaret: nos impotentis nostræ ambitionis valde pudeat, qui ad Sacerdotia & quæuis Ecclesiastica munera; ab omni doctrina & pietate nudi & inopes, impudẽter nos ingeramus; nulla omnino habitatione, quam accurate & rigide Deus tantæ administrationis rationem a nobis olim sit exacturus. Quã sanctissimi olim homines altius animo suo repetentes, omnibus rationibus Sacerdotij atque Episcopatus dignitatem defugerunt. Inter quos est Nilammon pius ille Monachus, quem cum inuitum Theophilus Alexandrinus Episcopus, Episcopum ordinare voluisset, eo præsentem animam repente efflauit. Quem candidi isti censores, ea inuidia grauare volunt, quasi a Deo sit in eum ita animaduersum, quod Ecclesiastica munera declinasset, & Monasticam superstitionem contra Dei verbum sectatus fuisset. Cum multo sit probabilius, eoque etiam ipsa historia respiciat, eum ad ipsius preces præmaturius ereptum, quod Deus illum, non tam illi magistratui, quam priuatæ vitæ agendæ idoneum vidisset. Multi enim sunt, quos cum

Cassia. colla. 2. cap. 6.

Sozome. lib. 3. c. 19.

Cent. 5. c. 6 pag. 683.

Ruina cuiusdam ob imperitiam discretionis.

Amonij factum ponderatur.

Ambitio nostri sæculi.

Nilammonis mors a calumniis Magdeburgensium vindicatur.

Optimus vir priuatus nõ est semper optimus magistratus.

priuatum sanctissime atque integerrime vixissent; magistratus, aut profus corrupti, aut certe aliquid prioris vite laudi detraxit. *Quemadmodum rursus, vt Gregorius*

Gregorius.

Sæpe qui contemplari Deum quieti poterant, occupationibus pressi ceciderunt: ita & sæpe qui occupati bene humanis v'sibus viderent, gladio suæ quietis extincti sunt. Illustris vero est in hoc

Acephemas.

genere narrationis *Acephemæ* (quem isti delicati Theologi, tanquam fordidum & agrestem hominem, vt diximus, accusant) historia: qui cum vt multa alia sæpe, ita mortem sibi imminere diuinitus prospiceret, & ad Sacerdotium cum suscipiendum Episcopus vrgeret: *Minime,* inquit, *de hac re decertabo. Si enim essem diutius victurus, omnino fugissem hoc graue & terribile onus Sacerdotij, pertimescens reddendam depositi rationem. Quoniam autem non ita diu ab hinc recedam, iis quæ hic sunt relictis, iussis non inuitus pareo.*

Theodoretus.

Ita Sacerdotio inauguratus, post paucos dies Sacerdotium cum humana vita deposuit: vt vel hinc fati intelligamus, quò Nilammonis repentina mors respiciat. Iam & pueros quoque, & eorum propter naturalem iudicij in tyrocinio ætatis infirmitatem, ad totius tamen ordinis Monastici accusationem rapiunt. Sed id miror, istos tam feueros Aristarchos, qui tam tragice in Malchum intonarint, propter duos illos hircos Saracæno & perfido domino interceptos, adeo hic emollitos, vt pio Monacho ægrotanti cibum transmissum sine vlla furti nota facile interuerti patiantur. Sed nos non iam priuatam Monachorum, verum publicam vitæ Monasticæ defensionem meditamur. In qua quod Tyrones, ea quæ officere non

Ioannis obedientia in arido ligno irrigando suspicienda.

poterant, tentarint; tamè ex Præfecti imperio, & Ioannis illam obedientiam non tam reprehendimus, quàm mirifice suspicimus. Et summo id quidem iure; cum eam Deus ita probarit, vt Ioannem non modo certa rerum futurarum prædictione, sed & multis aliis miraculis illustrarit. Verum ista Ioannis tanta ornamenta & stupenda Dei opera, boni isti historici hic dissimulant, nihil aliud, quàm

ieiuna

*Lib. 6. mora
lii cap. 26.*

*In religiosa
historia.*

*Ruff. lib. hi
stor. Ecclesi.
2. cap. 32.
Aug. de cura
pro mort. a.
gēda ca. 13.
& de ciuit.
Dei li. 5. ca.
26.
Cassian. lib.
4. cap. 23.*

ieiuna & arida calumnia, aridi ligni irrigationem arduentes. Illam vero ego hypocrisim, qua veteres Monachii grauissima crimina leuiori velut ferula, minora acerbissima pæna, & quasi gladio vindicarunt, adhuc probatam à Magdeburgensibus tuis non video.

Deteguntur calumnie Magdeburgensium contra Monachos, quasi grauiora peccata leuius, leuiora grauius puniant.

CAP. XXIII. CRITOBVLVS.

AT iam videbis. ecce præsto sunt Centuriæ, locum relegam; ne quid tibi deinceps sit subterfugij. IREN. Relege. CRIT. Habuerunt, inquit Magdeburgenses, & corrigendorum delictorum disciplinam; quam publicam penitentiam subinde nominat *Cassianus*. Ea fuit huiusmodi, vt qui deliquisset, in synaxi seu publico omnium fratrum congressu in terram prostratus, tamdiu veniam demisse peteret, quamdiu sollempnitas orationum esset finita: quam quidem impetrabat, vbi Abbatis iussu de terra surgere iussus esset. Ea autem emendatione tantum leuiora delicta expiabantur; qualia sunt; si quid per negligentiam fuisset vel fractum vel perditum; si non in tempore ad conuentus accessisset; si durius aut contumacius etiam respondisset; si in Psalmorum modulationibus titubasset; si mandata, item statuta officia minus diligenter expedisset; si dimisso congressu non recta ad cellulam redisset; si cum alio præter suum contubernalem confabulatus fuisset; si cum suspensio ab oratione orasset; si cum parentibus vel amicis, hominibus politicis, absque Senioris permissu collocutus fuisset; si deniq; litteras sine Abbatis auctoritate vel dedisset, vel accepisset, &c. Nam grandiora illa & magis atrocia, vt sunt conuicia, manifesti contemptus, contradictiones tumida, nimis dissolutus & effrenis incessus, cum mulieribus familiaritas, iræ, rixæ, similtates & iurgia, auaricie contagium, rerum minus necessariarum affectatio, et possessio; postremo et extraordinaria & furtiua cibi refectio, plagis vel ciectione ex sodalio puniebant. Hic Magdeburgenses subiiciunt; vides ne hypocrisim, lector pie, vbi externa & leuiora

Magdeburgensium mendacia in Monastici instituti disciplinam.

*Cent. 5. c. 6
pag. 710.*

peccata, magis quam superstitio, incredulitas, idololatria, puniuntur? Quid? an non audis Magdeburgenses accusantes. Monachorum hanc, quam dixi, hypocrisis? IREN. Audio quidem, accusantes; sed nullam probationem adferentes. Nam contrarium eo ipso loco asseritur, & conuicia ista Magdeburgensium hac ipsa auctoritate, si bene aduertas, retunduntur. Aperte enim hic constat, in grauiora, grauius, in leuiora, leuius, & mollius animaduersum. CRIT. Sed nihil hic video poenae in superstitionem, in incredulitatem, in idololatriam, constitutum. IREN. Sed unde probant Magdeburgenses vel talia crimina inter eos locum habuisse, vel impunita fuisse? hoc tantum asserunt, ne vel leuissima quidem probatione muniti. CRIT. Video iam & meam nimiam facilitatem & Magdeburgensium apertam calumniam. IREN. At tu, quantumuis in istis exercitatus, non omnes adhuc istorum fraudes tenes; ego iam tibi huius horrendi mendacij mysteria aperiam. Sentiunt enim totum hoc Monasticæ vitæ genus, nihil aliud quam superstitionis, incredulitatis atque idololatriæ officinam, & dolent, (quod hodie presterunt) non fuisse & olim dissipatum. Fuere ergo Paulus, Antonius, Hilarion, Basilius, Augustinus, Hieronymus, & reliqui sancti Monachi, istorum censura, nihil aliud, quam superstitiosi, increduli, idololatræ. CRIT. Videntur mihi certe hic omnis modestiæ fines longegressi, Magdeburgenses.

Aperiuntur calumnie Magdeburgensium contra historiam Simeonis, qui stultus dictus est, & multa ostenduntur, quæ videntur à prophetis absurde, & ridicule imò, impiè acta, si quis externam rerum faciem tantum consideret.

CAP. XXIII. IRENÆVS.

RESTAT iam Simeon, cuius isti prodigiosam caritatem

Mendacia Magdeburgensium repelluntur.

Mysteria horrendi mendacij Magdeburgensium in Monasticâ vitâ & disciplinâ reteguntur.

tem irrident, à calumniis ipsorum liberandus. Sed cur non isti, nō tam Theologi quam Theologorum monstra ac prodigia, Christum quoque prodigiosæ caritatis infimulant? qui non solum nostra in se omnium innocentissimus, suscepit peccata, sed eorum quoque grauissimas pœnas luit, quod fuit summum ardentissimæ illius in nos caritatis argumentum. Quare eximia isti laudis materiam in contumeliam & vituperationem suo more conuertunt, dissimulantes interim, vt solent, huius rei euentum pretermittentes. Mulier enim ista calumniatrix, cum iam pariendi tempus adesset, incredilibus tormentis afflicta est, nec partum tamen edere potuit: Quare arbitrata istas, calumniæ suæ in pium virum, pœnas irrogatas, deprecatores ad eum misit, veniam, precesque eius supplex expetiit, & verum patrem professa, mox feliciter peperit. De eo hoc quoque refertur: Cum aliquando per forum deambularet, eorum manu circummagitans, plurimas statuas diuerberabat, exclamans, *State, nam breui saltabitis*; visus est quidem multis insanire; sed non ita multo post. Berytus, Biblis, Tripolis, & aliæ ciuitates maximo terremotu cum stauis, quas flagellauerat, conciderunt. Sed hunc tantum virum, cuius præclaras actiones, eodem sæculo, non Euagrius modo, sed & doctissimus atque sanctissimus Neapolis Episcopus, Leontius scriptis ad posteritatis memoriam, mandarunt, & post eos Metaphrastes; isti quasi vanum & stolidum hominem lectoribus deridendum proponunt, quia sanctitatem suam dissimularit. At qui vere sancti sunt, omnem humanum honorem laudemque defugiunt, omnem suum amorem in solum Deum transferentes, vt ab eo solo pendeant, quem admodum pudicæ vxores à maritis, à quibus solum amari & laudari optant, de aliorum laudibus parum sollicitæ. Simeon itaque cum aliis piis Monachis, tam fuit gloriæ fugiens, quam sunt isti hodie Euangelici appetentes, & propter quam Euangelij totius architectus, ausus est facinus

Simeonis humilitas & caritas contra Magdeburgensium calumnias defenditur.

Perfidiosum Magdeburgensium filium.

Futurorū praenotio in Simeone.

Simeonis præclaras actiones qui litteris mandauit.

Qui vere sancti sunt, omnem humanam gloriam contemnant.

Simeonis et Euangelicorum lege dispar condicio.

Euagr. li. 4. c. 34.

longe eo grauius; quo templum olim Dianæ incensum est? Sæuissimo enim incendio per eum excitato, tota pæne hodie Europa miserrime conflagrat. Sed Euangelicum nullam habeant, quam diffimulent cum Simeone sanctitatem, quam non habent, simulant se habere; & falsam cum sanctitatem, tum religionem ementientes, veram pietatem & fidem in nimium multis Europæ partibus, labefactarunt. Quod si Magdeburgensibus adhuc, vtriusque huius Simeonis, Antonij, Hilarionis, Macarij, Ioannis, & aliorum sanctorum Monachorum actiones, non solum incredibiles, sed & ridiculæ nonnunquam videantur; non ego id quidem miror, vel illis vel aliis id accidere; quibus dici potest: *Modicæ fidei, quare dubitastis?* Quod illis accidit, partim Variniano quodam in Monachos & Catholicam Ecclesiam odio; partim quod humana ratione diuinorum operum causas metiantur; ad quæ nulla humani ingenij acies penetrare vnquam potest. Quorum dictata si sequamur, quæ magno Dei consilio ad maximam Ecclesiæ suæ utilitatem disposita sunt, risu & reprehensione digna videbuntur. Id vt melius intelligas, repete animo veteris testamenti Monachos; prophetas dico, Esaiam primum, quem non solum nudis pedibus, sed nudo corpore ex Dei mandato ambulanti, multi absque dubio aut stultum, aut insanum credidere. Ezechielem deinde panem Deo præcipiente, ex boum fimo conficientem; & 390. diebus super sinistrum, 40. super dextrum latus cubantem; caput & barbam ense radentem, capillosque in media ciuitate partim comburentem, partim concidentem, partim vento ventilandos dispergentem. Tum Oseam ex Dei præcepto vxorem fornicariam accipientem, & adulteram diligentem. Ad hæc Hieremiam qui lignea collaria, & ferrum collo imponebat. Prophetam denique qui sibi à socio vulnera inferri curauit. Quis sanctos istos Prophetas eisdem ludibriis à Iudæis exceptos non credat, quibus

Magdeburgensibus cur sanctissimorum partum actiones, partim incredibiles, partim ridicule videantur.

Res diuino nutu & consilio gestas, viderique adque extrinsecus hominibus absurdas, ridiculas, et vituperabiles, variis exemplis scripturarum ostenditur.
Esaias.
Ezechiel.

Oseas.

Hieremias.

Matth. 14.

Esa. 20.

Eze. 4. & 5.

Cap. 1. et 3.
Cap. 28.
3. Reg. 20.

bus hodie Simeones, & alij sancti Monachi à Magdeburgensibus excipiuntur? Quorum aduersus Monastica instituta & Monachorum res gestas facta conuicia, quanto potuimus verborum compendio dedimus operam, vt confringeremus; & iam plane, nisi fallimur, confregimus. De reliquis autem quæ adhuc supersunt, accuratum te aliquod responsum exspectare non puto, cum à prioribus fere calumniis pendeant.

Calumnie Magdeburgensium contra Patroclum, Martium, & alios Monachos, atque in primis contra D. Benedictum.

CAP. XXV. IRENÆVS.

Nunc quoniam & aures meæ audiēdis Magdeburgensium calumniis, & lingua illis confutandis iam pæne defessæ sunt, & fugiente sole, tempus iam ipsum vacationem & quietem ab ista contentione nobis imperat, cetera obiter tantum, sed pleraque tamen vt frigida plane conuicia ne attingemus quidem; cum quid de illis iudicandum sit, vel ex iis, quæ diximus, per te pro tua prudentia coniectare possis. Atque huiusmodi quidem sunt ea, quibus historiam Appellis, Piammonis, Martij, Serenij, Barlaam, Iosaphat, Benedicti, Gregorij Romani Pontificis, Patrocli, Marcij, & similibus, aut irrident, aut sola se inficiatione post 1000. annos, delere posse sperant. Sed operæ precium est ex vno aut altero exemplo miram istam Theologiam, & fortes probationes, quibus causam suam muniunt, considerare. Est igitur Patroclus, quantumuis sanctitate, & miraculis clarus, Magdeburgensibus tamen tuis Antichristi discipulus. Sed ob quam causam, o boni Theologi? Quia scilicet Cœnobium Columbariense, & Monasterium sacratum virginum fundauit. Nec Martio quicquam profuit diuina illa virtus ægrotos sanandi, Dæmonesque propulsandi, vt non & ipse

Cent. 6. ca.
10. p. 771.

Patroclus.

Martius.

Anti-

Antichristi miles dicatur. Sed causam, ó boni Theologi, expedite. Certe & ille Monachos collegit, quos in Cœno- bio docebat. Nec Benedictum illum sanctitate & signis per omnem orbem illustrem, pietas tot stupendis operibus orbi testata liberare potuit ab istorum accusatione, quin *Antichristi regnum multum auxisse* censeatur. At edicite tandem, o boni Theologi, cur auxerit Antichristi regnum? Nimirum quod *duodecim Monasteria condiderit*. O *ibidem pa. 766.* firmissima nouæ huius Theologiæ enthememata; Quæ si vera sit accusatio, non tam istos, quàm alios illos, de quibus diximus, illustres Monachos, ac Antonium & Hilarionem potissimum respicit. Qui in Ægypto atque Palæstina infinitorum Monasteriorum parentes & conditores fuere. Atque ista quidem cum in ceteros, tum maxime in Benedictum conuicia eo indignius effunduntur, quòd vel Europæ nostræ id fuerit, quod Ægypto & Palæstina, Antonius atque Hilarion: vel quòd non tam cum *Vide vitam Benedicti in Gregorio primo.* Antonio & Hilarione, quàm cum Mose, Elia, Elisæo, atque adeo Petro Apostolo merito conferri poterit. Moses quidem dux fuit Israelis ex Ægypto; Benedictus Moses fuit nostræ Europæ, qui homines sæculo tanquam Ægyptiaco Pharaoni seruietes; ad Dei contemplationem, vitamque accurate degendam; atque ita quasi ad veram patriam traduxit. Moses virga ex petra, Benedictus precibus à rupe fontem extorsit. Eliam autem & Elisæum, tanquam sui instituti duces atque antesignanos, propius representauit atque expressit: quemadmodum generosi liberi solent à parentibus formam & mores effingere. Habuere illi suos asseclas & discipulos, quos in locis ab hominum frequentia remotis, præclare instituere. Benedictus duodecim monasteria in media solitudine posuit, quibus ipse omni virtute præluxit. Elias quidem pane & aqua; & noster Benedictus iisdem in solitudine delitiis usus est. Eliam quidem coruus paut; Benedictus diuinitus sæpe pastus coruum ipse paut, quem familiarem habuit,

Benedictus.

Magdeburgensium qualis in Benedictum accusatio.

Benedicti cum Mose collatio.

Elias & Elisæum Benedicti instituti tanquam duces.

Benedicti cum Elia collatio.

habuit, & tanquam ratione præditum, sibi obtemperantem. Ex præcepto Elisæi ferrum contra naturam natauit; Benedicti beneficio ferrum, quod à manubrio excussum in aquas dilapsum erat, manubrio aquis admoto, quasi diuina manu ductum, aquis emerfit, suaque sponte capulo aptatum est. Elisæus Eliam igneo quidem curru raptum; sed adhuc mortalem vidit; Benedictus animam ipsam immortalem Germani sanctissimi Episcopi in sphaera ignea, in cælum delatam ab Angelis, mortalibus oculis conspicatus est. Elisæus modico oleo maximam dedit accessionem; idem & nouus noster Elisæus præstitit. Elisæus in summa inopia, & caritate rei frumentariæ, postridie magnam annonæ vilitatem futuram promisit, & ita euénit; simile quiddam & noster Elisæus in suo Monasterio ingrauescente annona præstitit. Elisæus infusa farina ollæ venenati iusculi amaritudinem sustulit; noster Elisæus, cum oblatum poculum venenatum ut ex eo biberet, cruce signasset; poculum mox contractum est. Elisæus res abditas atque retrusas tanquam manifestas, futuras quasi præteritas & presentes diuina quadam vi & præfagitione cognouit; & noster quoque Elisæus amplissimis huiusmodi dotibus ornatus est: Petrus Apostolus vocante Christo super aquam; perinde ac super terram ambulauit; Maurus Benedicti discipulus ab eo missus idem præstitit, & Placidum puerum in aquam dilapsum, & pæne absorptum, eo iubente, eruit. Tabitham Petrus ad Ecclesiæ; Benedictus ad preces discipulorum vitæ puerum reddidit. Hæc ego tibi pauca ex infinitis delibauit. Atque huius tanti viri gloriam, dotes, miracula, Magdeburgenses tui, præ odio in Monasticam vitam, quanta possunt arte, obscurare, deprauare, atque imminuere conantur. Sed cum omnia tentarunt, nihil inuenerunt ex infinita ista signorum copia, nisi vas vitreum, cuius miraculum extenuarent, ridicule exclamantes: *O ingens miraculum.* Sed quid dicitis calumniatores, cur non sit instar miraculi,

Benedicti & Elisæi collatio.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Petri & Benedicti collatio.

1.

2.

Ex omnibus Benedicti miracula unum tantum inuenisse Magdeburgenses, quod sine causa arroderent.

Opalut.

culi, vt vas vitreum inter saxa violenter proiectum, nihilo tamen magis confringatur. Atque o stupidum Opatum Mileuitanum, qui huiusmodi quiddam pro miraculo contra Donatistas refert. Cur non clamant, vide ingens miraculum? Sed illud cauti homines ne recensere quidem ausi sunt, cum faciat ad confirmationem vsus Ecclesiastici, quo sacro Chrismate Christiani illiniuntur: & licet de ampulla huius olei mentionem faciant, de miraculo tamen omnino dissimulant. Illud autem contra sanctum virum Gordianum Benedicti discipulum, quem calumniantur non in Deo & filio eius Christo, sed Benedicto omnem spem & fiduciam collocasse: horredum est, & impudentissimum istorum conuicium. Neque quicquam huiusmodi aut Leo, aut alius quispiam de illo recenset.

Lib. 2. contra
Parmenian.Cent. 4. c. 6
pag. 420.In Gordianum
impudentissima
Magdeburgensium
calumnia

*Miracula Eucharistie in carnem conuersa defenduntur contra
Magdeburgenses.*

CAP. XXVI. IRENÆVS.

QVIS est, qui non modis omnibus execretur illam Magdeburgensium tuorum impudentiam, qua miraculis, quæ vel de aliis Gregorius, vel de ipso Gregorio alij scripserunt (quo sanctiorem Pontificem his 1000. annis orbis non vidit) temere & impie detrahunt? Qui, cur vel cetera, vel illud de Eucharistia in carnem conuersa miraculum ita exagitant, vt inter signa, quæ superstitione & Idololatriâ spirant, id referre velint, nihil video. Quæ certe calumnia, si à Zuinglij, à Caluini, & ab illa hominum schola, qui negant veram Christi carnem in Eucharistia subesse, profecta fuisset, tolerabilior certe foret. Nunc cum ab Illyrico, & aliis Lutheri discipulis, qui carnis Christi substantiam vere & re ipsa adesse non diffidentur, dimanet, minus ferenda videtur. Quid enim absurdi apud illos

Ioa. Diacon.
in vita Gre-
gorij lib. 2.
cap. 41.
Cent. 6. ca.
13. p. 821.Magdeburgensium
futilis &
impudens calu-
nia in miracu-
lum Eucharis-
tie contra sua
ipsarum placita.

los haberi debeat, si Deus ad reprimendam infidelitatem, & nimiam de tanto sacramento incredulitatem, vel ad sacramenti sui dignitatem, atque veritatem contra impios homines afferendam, carnem, quæ vere in Eucharistia, licet non aspectabili modo, subest, humanis etiam aliquando oculis subiiciat? Si id fieri non posse affirmarint, non solum fidem plurimis probatis scriptoribus adiment; sed immensam etiam Diuinæ potestatis vim homunciones, & terræ filij giganteo quodam ausu in ordinem redigent. Ita certè sæpe vsu euenisse vel Christianis de tanti sacramenti veritate dubitantibus & horrentibus, & nonnunquam eam impugnantibus, vel Iudæis huic sacramento insultantibus, illud quæ variis contumeliis lacerantibus veterum monumenta prodidere. In primo genere id ita aliquando ante Gregorij tempora beati Arsenij precibus contigit: & ante septingentos annos simile quiddam Paschasius refert. At cum ante 500. annos Berengarius constantem, & illibatam totius Ecclesiæ per totos mille annos de hoc sacramento fidem palam impugnare cepisset, multosque à veteris fidei constantia dimouisset, Deus pro solita benignitate paullo ante hanc eius hæresim exortam, & sæpe postea plurimis id genus signis pios suos in fide confirmauit, impios infidelitatis conuicit. Quæ à grauissimis & sanctissimis illorum temporum, & aliis postea hominibus perscripta sunt. Adhæc Vulfinii in diocesi & ditione Vrbeuetana dum Sacerdos quidam, qui confecto Eucharistia sacramento, de panis & vini transmutatione & Christi corpore dubitauit, sanctissimam in manibus teneret hostiam, viuis ex ea sanguis manauit, & totam mappam, quam corporale vocant, tinxit. Hoc factum est sub Pontifice Urbano 4. cuius ea de re extat diploma. Corporale verò in hodiernum vsque diem ibi conferuatur; & sollempnibus ab eo tempore supplicationibus maximo populi cõkursu publice circumfertur. Arg; hoc quidem

Miracula Eucharistie
Christianis, & Iudæis
sæpe, et cur
edita.
Arsenius.Metaphrast.
in vita Arse-
nij.
c. 14. de cor-
pore et sang.
Domini in
editione Lo-
uanien.
1561.
Vide Petri
Damian. de
mirac. sui te-
poris, tom. 8.
Aloyij:
Guimudum
de sacramt.
Robertū in
addit. ad Si-
geberti
chron.
Alexand.
Hales. 4.
part. summe
Theol. Ioan.
Auent. l. 7.
de Boaria.

Festum corporis Christi.

Iudæorū in sacratissimam Eucharistiam execranda impietas.

Basilium.

Miracula Eucharistie nostro & proximo seculo edita.

Petri Martyris & Ambrosij in calumnia.

dem miraculum occasionem dedisse fertur festo de sacratissima Eucharistia instituēdo, & quotannis celebrando. Iam Iudæis, qui Christo in Eucharistia præsentī, non minore sanè odio, quàm olim in cruce pendenti paricidales manus intulere, sacra mysteria nō solum contumeliis sed ferro etiam lacerātes; horrēdo quidem spectaculo crudæ carnes, sanguineq; manantes in Eucharistia sæpe repræsentatæ sunt: vt & hīc quodammodo illud imple-

retur; videbunt, quem pupugerunt. Cuiusmodi quidam, magno illo Basilio sacris aliquando mysteriis operante, contigisse proditur. Cui et si magistri tui fidem adimere pro more nitantur: Græci tamen, qui ea de re melius iudicare poterāt, eam historiam pro vera accipiunt. Sed quid ego aut temporibus, aut regionibus tam diiuncta sector, cum in terris vicinioribus, mediaq; Germania tua, & nostris adeo temporibus huiusmodi signa tot, & tam clara extiterint, vt nemo ea nisi omnium stupidissimus ignorare, nemo nisi impudentissimus negare possit. Nam vt prætermittam, quid in hoc genere olim Beduri, Vratislavię, Ratisbonę, in Bavaria, & prope Bruxellas acciderit, similē sui temporis apud Magdeburgēses historiam Nauclerus, nec ita multo pōst apud Brandenburgensem Marchiam prope Berlingam Basilius refert: quæ adhuc in viuā multorum hominum memoria hæret. Eam autē Iudæorum tragediam, quam Polonia nuper vidit, credo tibi non esse ignotam: vt minus mihi sit necesse ipsam recētere. Quæ omnia si Magdeburgenses tui negare audeant, miror ex quibus tandē historiis istos suos annales sint confarcinaturi; aut quam suæ narrationi fidē ab aliis habitum iri expectent, qui aliorum omnium libris fidē pæne omnē tam flagitiose derogāt. Quibus in hac causā annuero Petrum illum tuum, nomine tantum Martyrem, qui illustre sanctę Eucharistie miraculum, quod fratri suo Satyro Ambrosius in naufragio accidisse narrat, fabulam appellat. Quod si isti raliū sæpe rerum

Apoc. 1.

Vide epigram. Græca Cyri Theodor. Prodro- mi.

Nauclerus gener. 50. anno Domini 1492. Nicolaus Basilius in addition. ad Nauclerum.

Pompanus lib. 5. rerum memor. anno 1556.

In defens. contra Vuiton.

rerum euentum non negant, quid tum dicunt; cur non sit credibile, quod de Gregorio quoque scribitur? Certe nihil, nisi quod ipsorum mens nimio quodam in Romanos Pontifices, & Monachos (quorum miracula Gregorius & ipse Monachus vberissima refert) odio præoccupata, & præiudicatis propterea affectibus omnia quæ de sanctis Monachis, vel ab eis scribuntur, ad contumeliam & inuidiam abripiens, malit sinistris istis cupiditatibus & prauitati suæ, quā fidelis historię legibus & veritati feruire. Alioqui nullam iustam causam habent, cur tam celebria sanctorum Monachorum miracula, totamque vitā Monasticam adeo exagitent. Ego vero id iam à te, quod ratio quidem impetrat, postularem; vt ne quid tu sinistre de istis miraculis suspiceris, donec videris vel ab omni ista tua Euangelica turba simul conglobata vnum aliquod, idque minimum, pro tot signorum millibus, quæ sancti Monachi patrarunt, ad confirmationem noui sui Euangelij edi. Quod si signa ista sanctorum Monachorum his 300. annis, id est, ab Imperio Constantini Magni ad obitum Gregorij, talia sint; vt vel numero, vel rerum admirabilitate, cetera omnia id genus, quæ his 1000. annis per omnem Ecclesiam accidere, vel æquare, vel forte superare videantur (quod forsā alicui harum rerum rationem diligentius secum ineunti non videbitur à vero alienum) & interim Euangelici, qui ne equum quidem claudum vnquam sanare potuerunt, nihil aliud, quàm per summam inuidiam illis detrahunt; quis vnquā pius, postposita tanta patrum auctoritate, tāta signorum luce, nudas istorum calumnias sequetur? A quibus iam tandem tempus est, vt me expediam, nisi tu quid forte amplius hic à me desideres.

Magdeburgēses cur Monasticā vitam & Monachorum miracula tam odiose exagiti.

Euangelicorum turba nulla potest edere miracula.

Miraculis quibus temporibus frequentissima & celeberrima.

T

Calui

Caluini calumnie contra priuatam Confessionem, quam ex Nectarij historia frustra oppugnat, confutantur: & ostenditur quam peruerse Sozomenum Musculus in hac causa sit interpretatus.

CAP. XXVII. CRITOBVLVS.

QV AN QV AM non desint adhuc quædam, quæ in Monastica historia animum meum dubium, atque perplexum teneant: id tamen interim video, florem ipsum totius Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, amplissimum illi, & illius miraculis testimonium dare. Cuius ego admirabilem consensum, nec volo, nec possum profus contemnere: ne id mihi dicatur; *Ne imitaris prudentie tue.* Quod mihi hic certe Magdeburgenses iam fecisse videntur: parumque ea firmamenti habere, quæ ad Monasticam vitam, eiusque miracula euertenda, hætenus attulere. De quibus ego iam tibi nolo amplius negotium faceffere. Et quoniam hodiernæ disceptationis victoriam, quam ego mihi facilem atque expeditam ex Magdeburgensium præsidio pollicebar, hætenus interpellasti, omnem certe alicuius boni hodie successus spem nunc effem omnino abiecturus, nisi alia quædam auxilia & adiumenta, Caluino nostro duce, subministrarentur, quibus te oppressum, aut saltem aliqua ex parte istam tuam nimiam hodie felicitatem imminutum iri, iure possem confidere. IREN. Prodeat igitur tantus tuus Imperator, & copias suas educat, vt cum eo comminus congrediamur. CRIT. Plus forsan roboris ac neruorum in eo senties, quàm hætenus in Magdeburgensibus. Caluinus itaque ex illustri Nectarij Constantinopolitani summa pietate atque doctrina præditi historia, Confessionem illam vestram expiaticam, quam ad aurem Sacerdotis infusurratis, penitus euertit; nec Diuini iuris esse, vel ex eo probat, quòd eam ille maximo cum ciuitatis & totius Orientis applausu, pro-

Caluini calumnia contra priuatam Confessionem.

Nectarius.

propter stuprum nobili matronæ, quæ Ecclesiam frequentabat, à Diacono illatum, sustulit. Cuius abrogationis Ioannes Chrysofomus illius successor sepe meminit, eamque his verbis comprobat. *Non ego te, inquit, in seruorum theatrum duco, non hominibus peccata tua detegere cogo.* Et rursus, *Non cogo te in medium prodire theatrum, nec multos adhibere testes, mihi soli dic peccatum vt sanem vlcus.* Cuiusmodi sententiæ & alibi apud eum frequentes sunt. Quæ Nectarij historia ex libris Socratis perita est, qui se Eudæmonem conuenisse scribit; qui illud se Nectario consilium dedisse affirmat, vt vnusquisque secundum propriam conscientiam mysteriis communicaret. Et, si quid in hac re dubitationis inesset, quandoquidem solet dici ex præfatione & titulo reliquam rationem optime intelligi; eam omnem Sozomenus, qui eandem post Socratem narrationem prætexuit, nobis ademit. Apud quem interprete Musculo, ita conceptus est titulus. *Quomodo priuata peccatorum Confessio sublata sit Constantinopoli.* Quare merito visus est Caluinus in te ac tuos hac in re, vt in multis aliis, homines plane stupidos his verbis insultasse: *Hic, hic aures asini isti arrigat. Si lex Dei erat auricularis Confessio, qui ausus esset Nectarius eam refingere, ac conuellere? Nectarium sanctum Dei hominem omnibus veterum suffragiis probatum hæreseos ac schismaticis accusabunt?* IREN. Caluinus tuus veram historiam aut ignorauit, aut quod credibilius, studio, vt solet, deprauauit. Quam vt rectius intelligas, necesse est altius eorum temporum memoriam repetere; quibus Nouatus Ecclesiam noua hæresi perturbauit. Scire itaque oportet, Confessionem priuatam semper, & ante, & post tempora Nouati, vt necessariam sacramenti Penitentię partem in Ecclesia fuisse vsurpatam: quemadmodum & dolorem de admittis, & certum de vita emendanda propositum à penitente semper exacta. Atque hæc tam in Orientis, quàm Occidentis Ecclesiis perpetuo retenta sunt. Cum enim Sacerdotibus Deus remittendi, & retinendi peccata potestatem

Chrysofomus.

Serm. de Penit. & Confessi. Homil. de Lazaro.

Li. 5. c. 19.

Socrates.

Sozomenus.

Caluinus.

Instit. lib. 4. ca. 19. sect. 14.

Ad Caluini caluinius responsio.

Priuate Confessionis usus in Ecclesia nunquam interruptus.

feceri; nec remissio, aut retentio, nisi auditis & diligenter perpenſis criminibus, locum vllum habere poſſit: necesse ſane fuit, vt confeſſio priuata ſemper in vſu eſſet pœnitentibus, qui apud Sacerdotes criminum ſuorum veniam exſpectabant. Neque ſane hic quicquam per Nouatum innouatum eſt. Verumenimvero cùm in acerbiffima illa per Decium Chriſtianorum infeſtatione, multo tormentorum metu à fide deſciſcerent: No uatus etſi nec dolorem in tam graui prolapſione, multoq̃ue minus emendandæ vitæ conſtantem voluntatem; nec confeſſionem, tum apud Deum, tum apud Sacerdotes interpoſitam, imo nec ſpem veniæ apud Deum ita lapſis præcideret: Euchariftiam tamen, abſolutionisq̃ue beneficium proſus ſuſtulit. Hoc eo conſilio feciſſe videtur, quod opinatus ſit poſt tam graues lapſus nullam ſuperſeſſe in Eccleſia firmam, & certam reconciliandi huiuſmodi peccatoris, quamuis acerrime pœniteret, rationem, quem ſoli Deo relinquebat. Atque in eo plane Nouati error poſitus eſt. Hæc hæreſis cùm late per Eccleſiam ſerperet; multiq̃ue grauibus peccatis impliciti à pœnitentia, confeſſioneq̃ue abhorrerent, quod aut nullam ab Eccleſia abſolutionem exſpectarent, aut de ea certe dubitarent: patres Eccleſiæ vtrique morbo commode occurrebant. Nam, cùm antea cuiſlibet licuiſſet, quem libuiſſet Presbyterum ſui Cōfeſſione expiandi gratia adire; vnum aliquem certumq̃ue hominem, ad quem huiuſmodi pœnitentes ſe expiaturi confluere, cōſtituerunt; qui admiſſa ſcelera ad Episcopū, ſi necesse foret, referret; vt ea in publico Eccleſiæ conuentu palā recitarentur, tum ad eliciendas communes populi pro eo preces; tum ad maiorem terrorem reliquis peccantibus incutiendum, quo magis deinceps propter hunc publicum pudorem deterriti, à grauibus ſe peccatis reprimerent; tum autem potiffimū, vt hac quaſi publica Eccleſiæ teſtatione omnibus aduerſus Nouati hæreſim denunciaretur; neminem eſſe tan-

Nonati heresi.

Qua ratione patres Ecclesie Nouatiana heresi occurrerunt.

Presbyter peculiaris Confessione et cur præfectus.

Publicatio peccatorum.

De hac publica recitatione vide August. homil. 49.
 Origenē super Psal. 37 hom. 2. August. ca. 53.
 De Ecclesiasticis dogmatibus, et in li. de penis. medicina, que est homil. 50.

tis,

tis, & tam horrendis maleficiis obſtrictum; cui Eccleſia nollet; aut non poſſet; poſt tam accuratam & acrem pœnitentiam, eorum ſclerum gratiam facere. Hanc igitur pœnitendi tam grauem diſciplinam patres, velut appendicem quandam, & acceſſionem vſitatæ prius in Eccleſia priuatæ Confefſioni, propter Nouati hæreſim, addidit. Quam, & non priuatam Confefſionem exacerbatō populo propter Diaconi illud facinus, Nectarius Conſtantinopoli ſuſtulit; eaq̃ue deinceps paulatim tam in Oriente, quam Occidente, obſoleuit; priuata, vt dixi, Confefſione integra, atque illibata Conſtantinopoli, & vbiq̃; manente. Neque eā vel Sozomenus vel Chriſoſtomus abolitam ſcribit. Muſculus enim non tam vertit, quam peruertit Græcos auctores: de qua re iam antea egregiū ſpecimen habuiſti. Titulus enim apud Sozomenum his verbis Græcè cōtextus eſt: ὁ παως κ̃ δ̃ ἰν̃ αἰτίαν ἀνεπαύθη ὁ ἐν ἐκκλησίᾳ τ̃ μετανοούντων πρεσβύτερων, κ̃ ἐπεξεργασία περὶ ἑβόπης μετανοίας; id eſt, ſi Latine interpretari velis: Quo modo &, quam ob cauſſam ſublatus ſit in Eccleſia pœnitentialis Presbyter, & operoſus labor circa modum pœnitentiæ. Titulum vero Græci codicis non nihil mendofum ex initio capitis ſic reſtituendum quidam vir doctus cenſuit; ὁ παως κ̃ δ̃ ἰα ἰν̃ αἰτίαν ἀνεπαύθη ὁ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τ̃ μετανοούντων πρεσβύτερος. Et de illo pœnitentiali Presbytero, & non de priuata Confefſione ſenſiſſe Socratem ex quo ſua Sozomenus ſumſiſſe videtur, apparet, tum ex titulo capitis, qui eſt de pœnitentialibus Presbyteris, tum ex principio eiufdē, quod eſt; Viſum eſt eodē tempore etiam Presbyteros pœnitentiales Eccleſiarū tollere; ſed omniū maxime ex eo, quod Eudæmoni huius innouationis apud Nectariū ſuaſori ita reſponderit: Dediſti, inquit, occaſionē, vt Chriſtiani non amplius inter nos inuicē arguamus peccata; hoc eſt, vt damnemus & excremur, quemadmodum facere conſueuimus, quoties in Eccleſia peccata publicata audiuiſimus. Quem ſane ſenſum vox ἀλλήλων, & locus, quem ex Pau-

Appendicē confefſioni priuatae propter Nouati heresi additā Nectarius ſuſtulit, non ipſam confefſionē.

Muſculi perſidia in Sozomeni interpretatione.

In indice librorum lib. 7. c. 16.

Ioan. Haſſelium.

Li. 5. c. 19
 Li. 7. c. 16

Socrates.

Eudæmonii confilium quò spes etauerit.

Lutherus primus omnium hæreticorum patefecit aditum ad Eucharistiã nõ adhibita exomologesi.

Nectarius.

Chrysofomi sententia explicatur.

lo citat, omnino exigunt. Neque consilium, quod Eudæmon Nectario dedit, quicquam facit contra priuatam Confessionem magis, quàm contra dolorem de peccatis, & vitæ corrigendæ studium. Quibus remotis, nemo tam fuit ante Lutherum hæreticus (qui Confessionem, & dolorem omnem acrem de admissis reiicit) vt huiusmodi hominibus ad Eucharistiam accedendi facultatem daret. Sed eò tantum Eudæmonis verba spectant, vt sublata quamuis publice pænitendi disciplina, ad Eucharistiam percipiendam ei daretur aditus, qui & priuatim apud se dolorem de peccatis cepisset, & se legitime apud Sacerdotem confessione expiasset. Quod si fecisset, neque conscientia eum intus vreret, haud ei ad sumendam Eucharistiam facultatem Nectarius præcludebat. Sane si Nectarius priuatam Confessionem abrogarit, & illotis, quod dicitur, non tam manibus, quàm animis ad corpus Christi accipiendum, ingerendi se quibuslibet aditum patefecerit (quod ipsa forte verba, si generaliter accipias, præferunt) is non minus Ecclesiæ nimia ista licentia, quàm Nouatus immodica illa sua feueritate incommo-
dasset. Sed nihil longius fuit à Nectarij cogitationibus. Quæ etiam si eiusmodi fuissent, mirarer tamen, quomodo Chrysofomus eas probaret; in cuius monumentis tot, & tam clara de remittendorum peccatorum Sacerdoti facta potestate: de quæ ipsa Confessione testimonia conspiciuntur. Imo librum, qui impressus non est, diserte *περί τῆς μετανοίας καὶ ἑξομολογήσεως*, de Pænitentia scilicet & Confessione cõscripsit; & hac eadem de re doctissimum sermonem super illa verba: *Quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in celo*: qui in Gallia apud regiam Bibliothecam, nec ipse iam editus, afferuatur, quem se Græce vidisse scribit Marianus Victorius, vir egregiè doctus, in libro, quem edidit de Sacramento Confessionis, seu Pænitentia, vbi hac de re præclare differitur. Chrysofomum vero de publica tantum Pænitentia

Homil. 3. in Matt. & lib. 2. & 3. de Sacerdotio. et in Ioan. Homil. 85.

tentia (quam non diffitemur Nectarium aboleuisse) locutum; voces illæ [*de theatro, & multis testibus,*] perspicue demonstrant. Nec alia eius verba quicquam efficiunt; cum quod Sacerdoti Dei ministro dixeris, soli Deo dixisse censearis. Atque hæc, & alia in hanc sententiam apud Ruardum Louaniensem doctissimum Theologum conscripta reperies. Quem si diligenter euoluas, hanc & similes Caluini tui hæreses fortiter ab eo euerfas, & non in Catholicis, sed in ipso potius Caluino asininas illas aures promicare intelliges. Quas grauissimas contumelias facetus Theologus non tam in eos, quàm Origenem, Cyprianum, Augustinum, Ambrosium, Hieronymum, Chrysofomum, atque adeo in ipsum Nectarium intorquet. Quod autem ad historiam Nectarij ex Socrate & Sozomeno spectat, de ea omnium accuratissime scripsit Ioannes Hasselius maximus Theologus & lingua
rû peritia insignis, id quæ ante Ruardum, licet libellus Hasselii non nisi nuper exierit ex officina Christophori Plantini, hominis magnæ in arte Typographica diligentia & laudis. Eum si tibi perlegere vacauerit, & Musculi in transferendo siue incitiam, siue malitiam, & aliorum Evangelicorum fraudes plus quàm vulpinas in hac Confessionis causa facile intelliges. Quàm autem parum faueat Evangelicorum placitis Nectarius, etiam si hic multum illi tribuant; documento esse potest eius narratio quædam de Theodoro Martyre, in qua ille Beati Martyris apparitionem, populi quæ Christiani accuratam diligentiam in quadragesimæ ieiunio, atque adeo hac ipsa Confessione obseruanda (quæ eum antiquasse fingunt) perspicue describit. Atqui huiusmodi post obitum Diuorum miracula Caluino tuo nihil aliud, quàm Dæmonum præstigiæ sunt; & ciborum delectus nihil aliud, quàm doctrina Dæmoniorum. Vbi est igitur illa tam sacrosancta Nectarij auctoritas, quem omnium veterum suffragiis, vt Confessionem nobis eripiat, vult esse commendatissimum? Aut quomodo

Ruardus Tappertus.

Ioannes Hasselius.

Nectarij narratio de Theodoro, qua Evangelica istius doctrine capita quedam amputantur.

Vide Metaphrast.

iam tanti ponderis est apud eum vnus hominis iudiciū (quem tamen constat à profano tribunali, & adhuc catholicum ad Ecclesiæ præfecturam raptum) qui alios vniuersos Ecclesiæ patres, & œcumenica Concilia necerunt quidem faciat? Sed sit Nectarius, quantum, & qualem eum esse velit: nihil certe ille causam hanc promouet; sed, vt ostendi, vel solus Caluinum obruit. Hic autem, quod magis mireris, Magdeburgenses tui paullo fincerius egerunt, quàm Caluaster iste; qui licet patrum, quos nominauimus, & aliorum de Confessione testimonia nobis interceperint, & ex Olympodoro, qui nihil huiusmodi dicit, eam noxiam, illicitam, & improbatam ostendere conantur: hinc tamen ritum circa poenitentiam & confessionem, cui Presbyter multis temporibus peculiaris præfuerat, abrogatum; non autem ipsam confessionem scribunt. Quam si induxisset, an illius iudicium reliquæ totius Catholicæ Ecclesiæ auctoritate plus apud te ponderis haberet?

Ruffi. li. 2.
hist. Ecclesi.

Cent. 6. c. 4
pag. 230.

Cent. 4. c. 7
pag. 497.

Vide ibidem
indicem in
verbo, Confessio.

Quanti faciant priuatam Confessionem noui in India Christiani, & quedam miracula, quæ circa eandem obuenerunt, referuntur.

CAP. XXVIII. IRENÆVS.

I AM vt illud quoque tibi donem, non esse Confessionem Diuini iuris, vt calumniatur Caluinus, neque à Christo institutam: an ideo reiicienda statim erit? Minime certe gentium. Nam constat eam, si non à Christo; ab eius tamē spōsa (quæ intimos eius sensus cognitos habet, & cuius vox, Christi vox est) nobis præcepta: atq; à primis Ecclesiæ tēporibus ad nostra ab omnibus Catholicis accurate, & religiose obseruata. & merito; cū nihil fere sit in tota Ecclesia, quod perturbat, & afflictas peccatorū consciētias magis pacificet, & maiore in tranquillitate collocet

Confessionis
utilitas.

locet. Cuius consolationē vt omnes recte instituti Christiani summā semper & incundissimam senserunt, atque ideo quō quisque sanctius in Deum erat affectus, eo auidius ad hanc quasi supremam quandam anchoram confugerit; quoties peccatorum procellæ quasi naufragantem conscientiam iactarent: ita eam hodie quicumque per sanctissimos patres societatis IESV in nouo orbe maximā quotidie frequentia ex Gentilibus, Moris & Iudæis ad Christum perducuntur, vt reliquam omnem Catholicæ religionis disciplinam, exquisitissime obseruant. Ita sanē, vt cum ante paucos annos generalis criminum abolutio per Romani Pontificis iubilæum indulta, publice denunciata fuisset, tam auide, tamque confertim ad eam capeffendam, conscientiaque per Confessionem expiationem conuolarent, vt vix non modo templum, sed nec cubicula, aut horti, tantam frequentiam caperent: nec dies modo, sed & noctes huic negotio impenderentur, multiq; à summo mane ad noctem ieiuni permanerent. E quibus vnus admonitus, vt domum prandij causa reuertetur, ac postea rediret; discedere noluit. Absit, inquit, vt corpus epulis repleam, ieiuna adhuc & famelica anima. Illa mihi primum celestibus cibis reficienda est. Neque mirum videri tibi debet; quod huius rei tam sint studiosi; cum & in se mirificum quendam inde fructum, miramque animorū tranquillitatē senserint; & in alios, qui eam aut contemserint, aut plus iusto distulerint, grauem sæpe animaduersionem viderint. Nam præter immensum animarum beneficium, multi, cum ad deplorationem vsque cum grauissimis morbis conflictantur, repente post Confessionem, corporum quoque sanitatem recuperarunt. In alios vero (vt dixi) tristitia sæpe exempla sunt edita. fuit enim, qui admonente sapius vno ex patribus, noluit tamen confiteri, qui repentina morte (quam pater ei prædixerat) ablati est. Lusitani præterea ad arcem quandam oppugnandam profecti, nulla prius peccatorum

Vide Epist.
patrum societatis IESV.

Confessionis vniuersus frequens in nouo orbe.

Ardens cuiusdam ad Confessionem zelus.

Cur in nouo orbe Confessio frequens sit.

Mirabiles Confessionis effectus in nouo orbe.

Vindicta diuina in contemtores, vel dilatores Confessionis.

Confessione præeunte, grauiſſimas negligentię ſuę pœnas experti ſunt. Quas & alio tempore duo ſenſerunt, quorum alteri feles & mures nigerrimi tanto numero, tamque horribiles noctu apparuerunt; tantumque miſero timorem, ne ab eis deuoraretur, incuſſerunt: vt ad imaginem Chriſti, quã in cubiculo habebat, confugere, & ſupplex ab eo negligentia ſuã veniam, præſentique ſalutis remedium poſtulare; celeremque Confessionem primo quoque tempore expediendam promittere cogeret. Mox animalia illa diſceſſerunt, ſed tanto ſtrepitu excitato, tantoque tumultu, quaſi ædes ipſas demolitura viderentur. Alter vero huiuſmodi terrore correptus eſt; vt omnes, quos obuios habebat, tormenta in ſe explodere, quibus interficeretur, exiſtimaret. Hęc eodretuli, vt ſummum hunc eorum, qui recens Chriſti nomen profeſſi ſunt, in conſitendo ardorem, & noſtram rursus hodie ſocordiam, ne dicam impietatem; ſcires; qui ne nomen quidem Confessionis æquis auribus ſuſtinere poſſumus. Adeo & aures, & animos à rationibus noſtræ ſalutis auerſos habemus. Et certe mirum eſt, tam ſalutare peccatorum remedium ab Apoſtolorum temporibus ad noſtra deriuatum, neſcio quo ruſtico pudore, aut inſolenti potius proteruia, ita à nobis contemni; cum Diabolus apud ſuos cultores tantum efficiat, vt multæ mulieres ſingulis annis, quicquid in maritos admiferint, ingentie confiteantur, veniamque ab eis poſtulent; multi que poſt vitam in acerrimis ieiuniis, & incredibili quadam auſteritate in ſolitudine traductam, coram maxima hominũ corona, quicquid grauius vnquam deliquerint, veteri quodã inſtituto proferre cõſueuerint. Quod ſi quis iſta vt leuiora, parumque fide digna exiſtimet (etſi, cur ita exiſtimet, nulla ſit iuſta cauſa) apponam aliud exemplum, ante mille ducentos annos, à ſanctiſſimo & doctiſſimo viro Ioanne Scholaſtico (qui aliàs Climacus dicitur) conſcriptum. Ante omnia vero culpas noſtras,

Imago Chriſti.

Querela pia de contentu Confessionis hoc in ſæculo.

Ex Ioanne Climaco de Confessione pura faciendâ et de penitentiâ latronis, qui Monasteriũ ingreſſus eſt, ac mirabilis confessione publicâ.

Gradu. 4. c.

præcla-

præclaro iudici noſtro ſoli cõſiteamur, omnibusque, ſi ille ita iuſſerit, confiteri ſimus parati. Nam in lucem educta vulnera, nunquam in deterius proficient, ſed ſanabuntur. Cum in Cœnobium quoddam deueniſſem aliquando; animaduerti iudicis, paſtorisque optimi terribile iudicium. Nam dum illic moram traherem, contigit quendam ex latronum ordine, ad Monastica conuerſationis gratiam venire. Quem optimus ille paſtor, peritiſſimusque; medicus per dies ſeptem quiete omni perſeui iuſſit, vt Monasterij ſtatum, normamque omnem perſpiceret. Poſt diem vero ſeptimum ſeorſum accitum paſtor interrogat; num ſibi cenſeret optimum, cum illis vna habitare. Cum vero illum ſibi cum omni ſinceritate annuentis voce reſponſiſſe cerneret, rursus, quid in ſæculo iniqui operatus eſſet, interrogat. Poſtquam ergo illum ſibi promp̄te, & rationabiliter omnia conſeſſum vidit, iterũ ad illum tentandi gratia dicebat: volo vt hæc, omni cœtu fratrum adſtante, conſicaris & detegas. Ille autem re verã ſua deteſtans ſcœlera, omni que confuſione calcata, indubitanter id ſe facturum pollicitus eſt. Et ſi vis, inquit, etiam in Alexandria ciuitatis medio, id faciam. Deinde collectis in Eccleſia paſtor omnibus quibus ſuis (erant autem numero 230.) cum conſummarentur diuina (erat autem dies Dominicus) lecto Euãgelio, inferri iam reum illum nihil contra querentẽ iubet, quibusdã illũ ex fratribus trahentibus, modiceque verberantibus vincitum poſt terga manus, et aſperrimo cilicio amictum, conſperſumque cinere caput præferentem; adeo vt ex ipſo aspectu omnes ſtupefacti, protinus exorto gemitu ingenti, proclamarent, ac mugitum redderent. Neque enim quiſquam illorum, quid fieret, ſciebat. Cum vero iam Eccleſiæ ianuis appropinquaret, magna illum & terribili voce compeſcuit, ſacrum illud caput clementiſſimi iudicis; ſta, inquiens; es enim indignus, vt huius loci limen attingas. Tum ille paſtoris voce percuffus, quæ ad illum ex intima veri medici, ſapientiſſimæque ratione ſonnerat (videbatur enim ſibi, vt nobis poſtea ſub iureiurando firmabat, non vocantis hominis, ſed terribilis tonitruu vocem audiuiſſe) tremebundus, & omnino pauore turbatus, in faciem protinus corruit. Cum vero iaceret humi, & pavementum madefaceret lacrymis; permittitur ab admirabili medico, qui cuncta ad illius ſalutem moliebatur, formamque ſalutis,

Cilicium & cinis habitus penitentium.

et

Publica peccatorū confesso.

ac certissime humilitatis omnibus dari cupiebat, cuncta, quæ gesserat, singulatim & per species dicere. Ille vero cum horrore ingenti, omnia singulatim confessus est, quæ audiens omnis cætus penitus exhorreret. Non tantum enim quæ per corpus præter naturam, ac secundum naturam in irrationabilibus, & mutis animantibus deliquerat; verum etiam veneficia, & homicidia, & cetera quæ audire, aut scripturæ tradere fas non est, omnino nihil reticens. Confessum igitur statim tonderi, fratribusque aggregari permisit. Ego vero sancti illius admiratus sapientiam, seorsum interrogavi illum secretius; cuius rei gratia, tam peregrinam iudicij formam exhibuisset. Ille autem ut verus medicus: Duarum, inquit, verum gratia. Primum quidem, ut confitentem, per præsentem, temporalemque confusionem, æterna confusionem liberarem; quod & factum est. Neque enim ex pavimento surrexit, o Ioannes, quin peccatorum omnium remissione potitus sit. Nolim autem ullo huius rei scrupulo mouearis. Nam vnus ex fratribus, qui illic aderant, mihi procerum quendam, ac terribilem se vidisse asseueravit, conscriptam chartam, & calamum tenentem, & cum frater ille humi prostratus peccatum confitens pronuntiaret, hoc ille calamo debebat; & merito sane; dixi enim, inquit, pronuntiabo aduersum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Secundo autem, quia habeo non nullos, qui peccata quidem necdum confessi sunt. Quocirca iam & illos ad confessionem hoc exemplo prouoco, qua sine nullo remissione potietur. Haec tenus ex Climaco. Vides igitur tum ex veteri, cum ex recenti memoria, magnam fuisse semper exomologesis vim; eam magno in pretio habitam, eius denique contemptum hominibus fuisse perniciosum: frequenter autem usum, utilem cum primis & salutarem.

C R I T. Ingens sane videtur istorum recens Christo in nouo orbe initiatorum ad peccatorum suorum Confessionem ardor; & haec tenus mihi inaudita, quæ his de rebus narraſti miracula. Quin & tota ista tua de Nectario narratio longe alia ab iis est, quæ in nostris de eo scholis occinuntur. Quam mihi tamen satis probabilem, ut reliqua omnia hac explicatione tua fecisse videris. Eo igitur

Monachus ordinatus tonsus.

tur iam res rediit, ut totius huius hodiernæ disceptationis palmam, velim nolim, tibi deferre cogar. Sed forsitan non tam tuis viribus, quam nimia mea facilitate, hodierna victoria excidi: vel quod non satis prius meditati, mecum rationibus, minusque paratus in hanc arenam descenderim; vel quod te instructiorem, quam expectabam, hodie inuenerim. Quam meam culpam cras abunde, credo, refarciam; gaudeoque huius iam mihi noctis indutias interpositas, quibus me rebus omnibus necessariis armé ad Diuorum inuocationem, ad miracula eorum! & reliquias cras dissipandas. Quod si obtinero, ut futurum spero, facile omnes illorum postea statuas demoliar.

I R E N. Caue vero, ne ipse potius grauiore, quam hodie casu atque clade corruas. Ego certe diuina ope & causæ meæ bonitate fretus, non dubito, quin quam feliciter è carceribus haec tenus exierim, tam fortunato in posterum progressu ad metam usque decurram.

FINIS SECUNDI DIALOGI.

DIALOGVS TERTIVS

CONTRA ECCLESIASTICÆ HI-

STORIÆ, ET TRADITIONIS DE

INVOCATIONE SANCTORVM,

EORVM RELIQVIIS, ET POST

OBITVM MIRACVLIS, OPPVG-

-NATIORIS. Et sic de monumentis antiquis ha-

Quantum potissimum Magdeburgenses & Apologetici in An-
tebon glia proferunt contra intercessionem & inuocationem San-
ctorum.

CAP. I. FIRENÆVS.

H VNC tibi, mi Critobule, diem læ-
tum & felicem precor: quem, vt reli-
quos omnes vitæ tuæ, felicissimum fu-
turum nihil dubito, si te semel ab istis
erroribus, in quos nuper nimia quadã
credēdi facilitate inductus es, ad Ca-
tholicam rursus Ecclesiã vere & ex ani-
mo transtuleris. Quod vt tibi aliquando cõtingat, Deum
Optimũ Maximũ, & omnes Sanctos diuini aspectus glo-
ria iam fruētes, quanto possum animi ardore precor &
obtestor. CRIT. Et ego rursus pro mutua officij vicissi-
tudine veteriq; amicitia, vt hic tibi dies iucundus illu-
cesceret, optassem; nisi huc me festinantem inauspicata
ista, & plane supersticiosa salutatione interpellasses: qua
cum Deo homines mortuos confocias, & ad summam
eius cõtumeliam, eorum opem & auxilium imploras. At
ab his ego nihil pēdeo, sed à solo Deo: ad cuius iniuriam
omnis ista mortuorum appellatio vsurpatur. Sed hunc
ego

ego tibi hodie errorem primum omnium, vt spero, eri-
piam; tum mortuorum vestrorum inanes & falsas appa-
ritions, miracula, & fœdissimum reliquiarum cultum
expugnabo: idque Magdeburgensium nostrorum potif-
simum ope, præsidio, atque armis; quibus multo certe
hodie sum, quàm hoc biduo fueram, paratior at que in-
structior. Neque sane quicquam animũ deicio, quòd in
hac nostra huius bidui disceptatione, inferior abiisse vi-
deor. Hactenus enim de viuentium actionibus egimus,
quas tu mihi tua oratione ita ad verisimilitudinem re-
præsentaſti, vt de his quidem, de quibus hactenus dif-
feruimus, non ita multum à tua sententia iam absim.
Nam aut fuerunt tales, quales tu eas narras, aut certe po-
tuerunt esse: atque idẽo ad eas credendas facilior & pro-
nior sum. Sed de his, quæ hodie defendenda suscepisti,
nihil vnquam dici posse existimo, quo fiant mihi credi-
bilia. Sunt enim ex genere eorum, quæ Græci vocant *ai-*
diva. Quare me tam fatuum non reperies, vt ad ea vn-
quam credenda, quæ fieri non possunt, adigas; hoc est, vt
credam mortuos, se rebus mortalium immiscere. Om-
nia enim eiusmodi commenta, vno mihi verbo labefa-
ctari posse videntur; scilicet, vt non fuerint, quia nec esse
potuerint. IREN. Ad summam sane Diuorum, qui cum
Christo regnant, contumeliam, mortuorum eos nomine
dehonestas. Quod enim Christus Iudæis olim de Abra-
ham, Isaac, & Iacob, hoc ego de reliquis cælitibus respon-
deo; eos non mortuos esse, sed viuere. Reliqua quo-
que tua oratio, Epicurum quẽdam & Ethnicum, qui cum
corpore animam quoque extingui & obrui existimat,
magis quàm Christianum, qui totus anhelare debet ad
immortalem & cælestem illam vitam, referre videtur.
Quod vero te Magdeburgensium tuorum armis, ad no-
uam pugnam ineundam, belle instructum, & egregie
munitum arbitraris, vereor ne Magdeburgenses hic suis
technis tibi imposuerint, & fucum fecerint. Nam auda-
ciam

Quibusnam de
rebus in hoc
Dialogo aga-
tur.

Sancti diuina
gloria fruētes
nō pro mortuis
habendi.

ciam quidem forsan incredibilem, nullam certe vnquam bonam ab eis armaturam sumferis. Quocirca ego tecum, quantum uis pulchre ut existimas armato, cominus agere sum paratus. Experiamur itaque, quibus tandem telis, & quo bellico apparatu instructum Magdeburgenses tui te ad pugnam emiserint. **C R I T.** Iam senties inuitum istud robur. Ut itaque ab inuocatione Diuorum exordiar; cum nec præceptum eius, nec exemplum in Apostolorum scriptis aliquod extet; flagitiose eam à vobis vrsurpari, quis audeat diffiteri? Atqui cum eam scripturæ diserte submoueant, & Idololatriæ plane adscribant: quæ oratio sacrilegij vestri atrocitatem satis aut assequi, aut satis detestari valet? **I R E N.** Quas quæso nobis Scripturas Magdeburgenses tui occinunt? **C R I T.** Paucas certe numero, sed momento & pondere suo perquam graues. Ex veteri quidem Testamento; *Dominum Deum adorabis; & ex Esaiâ; Ego Dominus, hoc est nomen meum: gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculprilibus.* Ex nouo autem, pugnare cum illo Christi præcepto, quo iubet in nomine suo, Ioannis 16. & alibi, in nomine patris preces fieri. *Orantes, inquit, dicite, Pater noster qui es in caelis. Non Angelum, vel Patriarcham, aut Prophetam mortuum, sed Patrem tantum inuocari iubet.* Scripturas denique Noui Testamenti passim, omnes creaturum adorationes damnare. *Coluerunt ea quæ condita sunt supra eum, qui condidit. Rursus; ut non adorent Demonia & simulacra aurea & argentea, & ærea, & lapidea, et lignea. Quam autem gratum faciant Sanctis mortuis ij, qui eos adorant, hinc licere conuicere; quod illi cum adhuc essent in viuis, indignissime eiusmodi uenerationes tulerint. Nam cum Cornelius in genua procumberet, adoraturus Petrum; Petrus eum erexit dicens: Et ego ipse homo sum. Paulus vero & Barnabas, turbam Lystrensem sibi sacrificare volentem, scissis vestibibus, maximo cum dolore obiurgant, & interdiciunt. Iam cum angeli adorari nolint, multo minus sanctos mortuos adorationem equo animo laturus. Nam cum Ioannes cadit ad pedes angeli adoraturus eum: vide, inquit, ne feceris; conseruus enim*

Argumenta
Magdeburgensium
& calumnia
contra inuocationem
Sanctorum.

Cent. 5. c. 4.
pag. 513.
Esaiæ 42.

Cent. 1. lib.
l. c. 4. p. 139
Mat. 6. &
Luc. 11.

Cent. 1. lib.
2. c. 4. pag.
340.
Rom. 1.
Apoc. 9.

Act. 10.

Act. 14.

Apoc. 19.

enim

Apoc. 22. enim tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu: Deum adora. Atque eadem alibi repetuntur. Hæc fere sunt quibus è scriptura petitis, Magdeburgenses tanquam totidem monilibus historiam suam, ac veritatem ornant, & illustrent. Quibus si pauca ex Anglicana Apologia at-
Apoc. 22. textâ, videbor mihi magnû facturum operæpretiû. *Mediatorem, inquit, & precatorem, per quem accedendum sit ad Deû patrem, non alium habemus, quam Iesum Christum, cuius vnus nomine, omnia à patre impetratur. Turpe autem & plane Ethnicum est, quod in istorum Ecclesiis videmus passim fieri, non tantum, quod infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorsus sine auctoritate verbi Dei, ut quemadmodum Hieremias ait: Diuorum numerus æquet nunc, vel potius superet numerum Ciuitatum, ut miseri mortales nesciant, ad quem se potissimum debeant vertere; quodque, cum tot sint, ut numerari non possint; illis tamen singulis, suum cuique ab illis munus & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quod non tantum impie, sed etiam impudenter, appellant virginem Mariam, ut se matrem esse meminerit, ut imperet filio, ut in illi utatur iure suo.* **I R E N.** Si vnquam sane aliâs, hic vel maxime doctorum tuorum nescio stupiditas dicam, an impietas se ostendit. Si enim disputare de eo, quod per orbem frequenter Ecclesia, sit insolentissima insanie genus: quid de tuis statuemus, qui id quod tota Ecclesia facit, ac credit Idololatriæ imputant. **C R I T.** Quid vestra nuper nata Ecclesia faciat, aut credat, non valde laboro, quæ à prima & vera Ecclesia adeo defecit; ut vix tenuem illius adumbrationem hodie habeat. Ego me ad illam refero, quæ quingentis post Christum annis effloruit, quam Magdeburgenses nostri eleganti & nobili opere illustrarunt, quæ vos plane Idololatriis merito propter turpem hanc inuocationem confociat.

Apologeticorū
in Anglia con-
tra Inuocationē
Sanctorū calū-
niæ & argu-
menta.

Apologia An-
glicana.

Hiere. ca. 2.
& 11.

Insania & im-
pietas Magde-
burgensium.

Epist. 118.
ad Ianuar.

Augustinus.

V Ex

Ex ipsa Magdeburgensium historia euidenter ostenditur prioris Ecclesie ad 500. annos patres idem de Sanctorum In-tercessione & Inuocatione sensisse, quod Catholica hodie sentit Ecclesia.

CAP. II. IRENÆVS.

NEC ego sane meliora subsidia ad nostram causam defendendam postulo, quam hanc ipsam historiam Magdeburgensium & auctorum, qui intra quingentos à Christo annos illustres fuere, testimonia. CRIT. Vtinam id ex animo diceres. IREN. Dico certe. Nam id te primum rogo; quod Cyprianus, Origenes, Athanasius, Basilius, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Prudentius, Ephrem, Chrysostomus, Augustinus, Leo Romanus Pontifex, Theodoretus, Paulinus, Theodulus, Socrates, Sozomenus, apertis & perspicuis verbis testati sunt; an non id nobis quoque ita credendum, veluti Catholicae fidei maxime consentaneum arbitraris? CRIT. Si aliud sentirem, omnium essem hominum ineptissimus, ac arrogantissimus. Etsi enim, si quis forte vnus aut alter in re aliqua, quæ ad fidei summam non pertineret, ut fit, inuicem dissideret, non ita me vni alicui addicerem, ut non eius sententiæ accederem, à quo maiora rationis & Scripturarum momenta stare viderem; aut forsitan in re valde perplexa, atque impedita iudicium, sententiæque meam suspenderem: quò tamen omnes isti patres propenderent, accedente præsertim reliquæ ineuntis Ecclesie consensu, eo quoque, nisi ego deflecterem, Christiani in me ipso nomen, non satis posse tueri mihi viderer. IREN. Optimè. Quid ergo, si duo forte, aut tres, aut plures etiam ex tuis Doctoribus, aliquem scripturæ locum ita explicarent, ut cum omnium horum fide, & tantà animorum conspiratione interpretatio ea pugnaret, quid faceres? CRIT. Quid facerem rogas? Hic Doctoribus

Patres multi re-
censentur, qui
intra quingen-
tos à Christo
annos florere.

bus meis relictis, id sequerer, quod à tanta auctoritate viderem approbatum. Quod enim tot patres statuissent, hoc mihi sanctum, augustum, & religiosum non posset non videri. IREN. Nihil igitur iam tibi superest, nisi ut Magdeburgenses tuos, quos tantopere extulisti, condempnes; omnemque illis auctoritatem abroges, qui Sanctorum Inuocationem ad Dei iniuriam & contumeliam, atque adeo idololatriam impie transferunt. CRIT. Quare? IREN. Patres enim illi omnes, quos recitavi, plane & dilucidè testatur, partim Sanctos pro viuis ad Deum preces fundere, partim nos recte ac fructuose eorum opem implorare. Qua in re morem primæ Ecclesie luculenter illi quidem describunt. CRIT. Qua ratione id conficis? IREN. Ea, quam ipsi Magdeburgenses mihi suggerunt. Horum enim omnium hac de re testimonia apud Magdeburgenses exstant locupletissima.

Magdeburgenses
ipsi in suis Cen-
turiis patres cõ-
tra se citant.

Cent. 3. c. 4
pag. 83. 84.
Cent. 4. c. 4
pag. 296.
Cent. 5. c. 7
pag. 510.

Disipantur insignes Magdeburgensium calumnie, quibus Cypriani, Origenis, Augustini, Chrysostomi, Ambrosij, & aliorum patrum libros, vel ipsorum non esse genuinos, vel si sint, corruptos esse contendunt.

CAP. III. CRITOBVLVS.

OMEAM tarditatem & inscientiam! Ego enim eò pæne ignarus descenderam; vnde commode pedem referre nequirem: sed adhuc salua res est. huiusmodi enim eorum testimonia ab eis recitari non nego, eorum autem propria esse & genuina, id vero pernego: & rem ita se habere, ut affirmant Magdeburgenses, necesse est; quia meram idololatriam spirant, ideoque ea tantorum virorum scriptis malignus spiritus inseruit. Commenticiis vero testimoniis atque adulterinis nemo prudens auctoritatem, aut fidem adiungere solet. IREN. Omnes ergo isti patres idololatræ? CRIT. Non id dico. Nunc non solum de testi-
V 2 monio-

Cent. 4. c. 4
pag. 297.

moniorum, sed & ipsorum librorum fide laboratur, vt de auctore Homiliarum in Cantica, quæ Origeni, sermonis de stella & Magis, quæ Cypriano; præparationis ad Missam, quæ Ambrosio attribuitur. Et licet de intercessione Sanctorum loquantur Augustinus, & Chrysostomus, quæ de re Magdeburgenses testimonia eorum produciunt: de turpi tamen ista Inuocatione nihil habere videntur. Nam quæ Chrysostomi Missa dicitur, alium quam Chrysostomum parentem habuit; Missæ enim nomen Chrysostomo incognitum erat. *Præterea nimis crassa tautologia Mariæ inuocatio inseritur, & applicatur (vt istorum verbis vtar) etiam Missa pro defunctis: id quod aliàs non est in eo patre cernere. Quod si alicubi quicquam huiusmodi in eius operibus appareat; verendum, ne sit id omne adulterinum & surrepticium. Nam & Augustinus quoque huiusmodi maculis aliunde, quam à se turpificatus videtur, dum istam Sanctorum Inuocationem, mortuorumq; memoriam recenset. Certè eius sæculo defunctorum inuocationes, non dum in publicas Litanias irrepsérunt: vt credibile sit, aut non esse multos ex his Augustini libros, aut illos certe per alios postea superstitione fœdatos. Nec illi solum Origenis libri, quos in Cantica scripsisse dicitur; sed & ea, quæ in Iob commentatus creditur, suspitione laborant, quasi suppositicij, & Maximinum potius Ariannum redolent, Erasmo teste. Iam quàm leuis & ficulnea est illa probatio, qua Origenes senioris cuiusdam auctoritate probat, sanctos Martyres pugnare nobiscum, & nos adiuuare orationibus suis. I R E N. Et si præceptores tui pro magna sua verecundia, amplissimos istos, quos numeravi, patres, difertis verbis Idololatrias non nominant; ea tamen inculcant, quibus patres huius criminis insimulare videntur. Patrum igitur honori, verbis quidem parcunt; sed re tamen ipsa nihil parcunt. Nam cum certi & genuini patrû libri, quæ fuerit ipsorum fides, quæque de ista intercessione & Sanctorum Inuocatione sententia, pleno ore lo-*

Chrysostomi
suam Missam,
quibus rationi
bus Magdebur-
genses admittit.

Augustini ope-
ra Magdebur-
genses corrupta
esse calumnian-
tur, vel supposi-
ticia.

Origenis libri
Magdeburgen-
sibus cur suspe-
cti.

Homil. 16.
in Iosiam.
Cent. 3. c. 4
pag. 84.

Cent. 5. c. 4
pag. 510.

Cent. 5. c. 6
pag. 675.

quantur; effici certe non potest, quin; si (vt concionantur Magdeburgenses tui, & Apologetici nostrates) ista inuocatio sit Ethnica, & implicita secum habeat manifestam idololatriam; omnes isti patres, omnisq; adeo non solum his posterioribus mille, sed & primis illis quingentis ab ipsius Christi & Apostolorum tempore annis, Ecclesia in crimen vocetur. Quantumuis enim isti multos ex his libros, quos suspitione aspergunt, iustis probationibus adulterinos & asciticios confirmarent, in qua certe re duram prouinciã aggrediuntur: longe tamen ab eo, quo contendunt, quodque lectoribus persuasum cupiunt, adhuc abessent. De sermone illo Cypriani, De Stella & Magis, nullum tibi facesso negotium. Sed quid tu iudicas de illa eius Epistola, qua tradit lapsos, martyrum auxilio apud Deum iuari; aut illa altera ad Cornelium, quam sic concludit: *Si quis hinc nostrum prior diuina dignationis celeritate præcesserit, perseveret apud Deum nostra dilectio: pro fratribus & sororibus nostris apud misericordiam patris non cesset oratio.* An & has ex Epistolarum albo delebis? Præparationem illam ad Missam non esse Ambrosij putat Erasmus (de cuius iam iudicio tecum nolo contendere) sed num ea ratione, qua Magdeburgenses? num propterea quod Mariam & Sanctos appellet? Minime. Erasmus enim, licet paullo liberius interdum obloquatur; hic tamen Ecclesiæ morem religiose agnoscit, sæpeque Sanctos & ipse interpellat, licet præposterum in nonnullis vulgi iudicium aliquando redarguat. Sed pareamus paullulum nostris Aristarchis. Remoueamus istam Præparationem. Audiamus itaque Ambrosium alibi; *Petrus & Andreas rogauerunt pro vidua: nunc iam possunt pro nobis, & pro omnibus impetrare: possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine, etiam si qua habuerint peccata, lauerunt. Isti enim sunt Dei Martyres, nostri præsules, speculatores vitæ, actuumque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere.* Quid ad hæc Magdeburgenses? Volunt & hos quoque libros pro sua Cen-

Omniem Eccle-
siam iam inde
à Christo ad
nostram usque
ætatem idolola-
trie insimulat
Magdeburgen-
ses.

Cypriani sen-
tentia de inuoc-
atione Sancto-
rum ex iis libris
quos illius esse
nemo diffidetur

Præparatio ad
Missam Ama-
brosij.

Erasmus.

Ambrosij certa
testimonia de
inuocatione
Sanctorum.

Lib. 3. Epi.
15.

Li. 1. Epi. 1.

Cent. 4. c. 4
pag. 294.
296. 297.

De vidua.

rum uitali auctoritate pro dubiis & controuersis haberi.
 Quibus iam stupidus forte videtur Erasmus, quod non
 & hos quoque libros submouerit. Bene: sint & isti, si ve-
 lint, controuersi. Quid statuemus de illa alia Ambrosij
 sententia: *Inuocasti*, inquit, *ubique Martyrem, ubique te ex-*
audit ille, qui honoratur in Martyre. Quid de uerbis illis Iu-
 lianæ uiduæ ad filium Laurentium? *Considera*, inquit, *cui*
te muneri pater, tali te nomine designauit, qui uocauit Laurentium.
ibi uota deposuimus, ubi uota assumimus. Vota effectus secutus est.
Redde Martyri, quod debes Martyri. Ille te nobis impetrauit: tu resti-
tue, quod de te huiusmodi nominis appellatione promisimus. Quid
 ad hæc & alia multa id generis ex Ambrosio censores no-
 stri respondent? Quid? Callide (ut solent) ista & huiusmodi
 testimonia supprimunt; ne certa atque explorata Ambrosij
 hac de re sententia appareat; ne uel, si in ridicula ista Rheto-
 rica pergeret, deridendus se omnibus proponeret. Si enim
 ita progredieretur, omnes nobis fere Ambrosij libros eri-
 peret. Nec minore fere iacturâ faceremus in libris S. Ioan-
 nis Chrysoctomi; si eos oēs ei detraheremus, qui uel de Di-
 uorum intercessione, uel eorum Inuocatione pertractat. Et si
 enim insignis sit ista scribendi, quâ suscipiunt, impudētia, ut
 hanc Chrysoctomo Missam adimant; quam omnis sem-
 per Latina atque Græca Ecclesia, ut Chrysoctomi, am-
 plexa est; & quæ nihil habeat, de his rebus, quas isti hodie
 in controuersia ponunt, quod non similiter in Liturgiis
 Iacobi Apostoli, & Basilij conspiciatur: ea tamen mi-
 rum in modum augetur; quod, cum videant alibi in cer-
 tis & receptissimis Chrysoctomi libris eadem repeti; aut
 ea non inesse, aut subditiua atque adulterina esse, abiecta
 omni fronte uociferentur. Conuellunt Missam Chryso-
 ctomi, quod in ea defunctorum commemoratio, & pro
 eis Ecclesiæ oratio legatur. Proinde, quid ille de ea re ali-
 bi iudicet, audiamus. *Non frustra*, inquit, *ab Apostolis san-*
ctorum in Li-
turgico myste-
rio testimonia, fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt illis multum hinc emo-
lumentum fieri, multum utilitatis. Stante siquidem populo uniuerso,
manus in celos extendente, coetu itidem Sacerdotali, uerendoque po-
sito Sacrificio, quo modo Deum non placaremus, pro istis orantes?
Sed religiosæ istorum aures ista non ferunt; & corruptum,
atque deprauatum hunc Chrysoctomi locum clamitant.
Quasi uero in alia ad populum Antiochenum concione
totidem uerbis eadem non repetierit. Aut quasi de ista
pro defunctis oratione non sit apud eum frequentissima
mentio? Ut frustra aut Chrysoctomi, aut Augustini præ-
terea libros in suspensionem propterea uocent. Neque de
sola Diuorum intercessione, sed & de Inuocatione, ma-
nifesta & crebra Chrysoctomi testimonia conspiciuntur.
Quanquam callidi isti Rhetores, ea solum ex eo ponunt,
quæ intercessionem complectuntur, quasi Inuocationem nõ
agnoscat. Quorum igitur illa? Qui purpuram, inquit, indutus
est, accedit illa complexurus sepulcra; & fastu deposito, stat Sanctis
supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedat. Et scenarum fabricum &
psycatorem etiam mortuos, ut protectores orat, qui diademate redimi-
tus incedit. Qualia & alibi pleraque habet. Quare nihil iam
obstat, uel ipsis Magdeburgensibus iudicibus, quin ipsa
quoque Liturgia Chrysoctomo ascribatur: cum ea-
dem & reliqui quoque Chrysoctomi libri complectan-
tur. Illud enim perridiculum est, ideo Liturgiæ au-
toritatem excutere, quod Missæ uocem Latinus inter-
pres Latinis hominibus usurpatissimam, quam forte
Chrysoctomus homo Græcus ignorarit, supposuerit.
Nunc mihi Augustinus ab istorum calumniis afferendus
est. Quorum ille mendacia unica sententia ita reprimi-
mit, ut nemo planius unquam, aut apertius. Qui tradit
Martyrum memorias celebrari; eosque ad mensam Do-
mini commemorari; non quemadmodum alios, qui in pace re-
quiescunt, ut etiam pro eis oremus, sed magis ut orent ipsi pro no-
bis. Ex qua Augustini sententia utrumque probatur; pro-
pter quod Liturgiam isti Chrysoctomi adeo execrantur;
& illud, quod isti maxime omnium detestatur, in Missa,
 &

Magdeburgensium fraus.

Missam Chrysoctomi omnis Latina & Græca Ecclesia semper hactenus agnouit.

Liturgiæ Iacobi Apostoli & Basilij conueniunt cum Missa Chrysoctomi.

Chrysoctomi certa de commemoratione Sanctorum in Liturgico mysterio testimonia, fiat eorum qui hinc discesserunt.

Serm. 92. de Nazario & Celso.

In exhorta. ad uirg.

Homi. 3. ad Philip.

Cent. 5. c. 6 pag. 674.
 Homil. 69. ad populum Antiochenum.
 Hom. 21. in act. Apost.
 Homil. 41. ad Corinthios. Dist. c. 6.
 Serm. de Ascens. Domini.
 Homil. 1. in Gene. et 44.
 Homil. 66. ad populum Antiochenum.
 2. ad Corin. 35. hom. 2. 6.

Tract. 84. in Ioannem.

lumentum fieri, multum utilitatis. Stante siquidem populo uniuerso, manus in celos extendente, coetu itidem Sacerdotali, uerendoque posito Sacrificio, quo modo Deum non placaremus, pro istis orantes? Sed religiosæ istorum aures ista non ferunt; & corruptum, atque deprauatum hunc Chrysoctomi locum clamitant. Quasi uero in alia ad populum Antiochenum concione totidem uerbis eadem non repetierit. Aut quasi de ista pro defunctis oratione non sit apud eum frequentissima mentio? Ut frustra aut Chrysoctomi, aut Augustini præterea libros in suspensionem propterea uocent. Neque de sola Diuorum intercessione, sed & de Inuocatione, manifesta & crebra Chrysoctomi testimonia conspiciuntur. Quanquam callidi isti Rhetores, ea solum ex eo ponunt, quæ intercessionem complectuntur, quasi Inuocationem nõ agnoscat. Quorum igitur illa? Qui purpuram, inquit, indutus est, accedit illa complexurus sepulcra; & fastu deposito, stat Sanctis supplicaturus, ut pro se apud Deum intercedat. Et scenarum fabricum & psycatorem etiam mortuos, ut protectores orat, qui diademate redimitus incedit. Qualia & alibi pleraque habet. Quare nihil iam obstat, uel ipsis Magdeburgensibus iudicibus, quin ipsa quoque Liturgia Chrysoctomo ascribatur: cum eadem & reliqui quoque Chrysoctomi libri complectantur. Illud enim perridiculum est, ideo Liturgiæ auctoritatem excutere, quod Missæ uocem Latinus interpret Latinis hominibus usurpatissimam, quam forte Chrysoctomus homo Græcus ignorarit, supposuerit. Nunc mihi Augustinus ab istorum calumniis afferendus est. Quorum ille mendacia unica sententia ita reprimi- mit, ut nemo planius unquam, aut apertius. Qui tradit Martyrum memorias celebrari; eosque ad mensam Domini commemorari; non quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus, sed magis ut orent ipsi pro nobis. Ex qua Augustini sententia utrumque probatur; propter quod Liturgiam isti Chrysoctomi adeo execrantur; & illud, quod isti maxime omnium detestatur, in Missa,

Chrysoctomi testimonia de Inuocatione Sanctorum.

Magdeburgensium fraus.

Quid sit Liturgia Chrysoctomi. Vide Liturgiæ Græcorum recens editas cum præfatione Claudij de Sanctis. Augustinus à calumniis Magdeburgensium uindicatur.

& publicis Ecclesiæ precibus, nedum in priuatis, hunc primæ Ecclesiæ fuisse morem receperissimum. Quo vno argumento nihil certius, nihil solidius adferri potest ad primæ Ecclesiæ fidem confirmandam; præsertim cum, vt Augustinus tradit; *legem credendi lex statuat supplicandi.* Quæ res istos adeo pungit, vt istud Augustini testimonium suppositiciū censi lubenter cuperent. Et dum magna voce præstantium virorum scripta corrupta queruntur, ipsi fallaciter & insidiosè hoc ipsum Augustini testimonium, quod ab aliis deprauatum existimari volunt, ad hunc modum recitant: *Certe decimo quinto capite expositionis in Euangelium Ioannis, inquit, Martyrum memorias celebrari, eosque ad mensam Domini sic commemorari, non quemadmodum alios qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis orent, sed magis vt ipsi pro illis orent.* Ex quibus verbis, aut nullus sensus, aut certe perplexus elicitur, vt dubites; vtum Martyres pro aliis defunctis, an alij defuncti pro Martyribus orent. Cuius sententiæ interpretatio, vt altera insulsa est, ita altera vera. Ex qua efficitur, vt, si Martyres pro aliis defunctis orent, nihil obstat, cur non etiam pro viuis orent. Verum, cur hunc locum contra omnia exemplaria ita peruerterint, ipsi viderint. Atqui si aliqua hic forte fallacia structa sit, quod vel cogitare summæ stultitiæ est; num & cetera quoque Augustini testimonia hac de re omnia (quibus sicille, vt nemo magis, abundat) ex fraude & fallaciis constant? Certe cum in iis libris, quæ sine controuersia Augustini esse feruntur, plurima eiusmodi extant testimonia, non ita multum referre arbitror (quantum ad hanc quidem quæstionem pertinet) an illi alij libri; de Cognitione veræ vitæ, aut Meditationum, Augustini sint necne, qui similibus testimoniis scatent. In illo vero Augustini testimonio deprauando, etsi quorsum spectent, non satis forte assequor: id tamen constanter affirmare ausim, eam solam illius auctoritatē tria istorum mendacia oppugnare; ac propterea forsan, cõturbato loci sensu,

Locus Augustini à Magdeburgensibus corrupte citatus.

Locus Augustini à Magdeburgensibus deprauatus, tria eorum mendacia rearguit.

Augustini de Ecclesiasticis dogm. c. 308

Cent. 5. c. 6 pag. 674.

De cura pro mort. c. 4. 5. & fin.
De ciui. Dei li. 22. ca. 8.
& 10. cõtra Faustū Manicheum li. 20. cap. 21.
De Spirit. et litter. lib. 1. cap. 59.
De cogni. li. 1. c. 39.
Meditat. lib. 1. c. 24.

su, voluisse istos lectoribus tenebras nescio quas offundere: ne, si appareret totam Ecclesiam Augustini sæculo in publica Missa, Martyrum & aliorum defunctorum memoriam celebrasse, Martyrum, vt pro nobis orent, aliorum, vt pro ipsis oremus: tribus fere istis verbis, triū insignium mendaciorum conuincerentur. Quod si durius isti se à me habitos putet, quod mendacia illis propterea impingam; cogitent quò modo se ab ipso Augustino explicent, qui istam istorum orationem; qua negant pro mortuis orandum aut offerendū, ad hæresim plane trahit in eo, quem scripsit De hæresibus, libro. Qui vnus liber ad plurimos maximosque errores hæreticorum nostri sæculi conuincendos, cumulate suffecerit. Non solum in eo, quod eos illo sæculo pro hæreticis habitos ostedit; verum etiam quod earum opinionum, quas sectarij mundo iam obtrudunt, veteres hæreticos auctores, & architectos fuisse demonstrat. Aerius primus omnium à Christo nato docere instituit, has, de quibus agimus, oblationes & preces viuorum pro defunctis, vanas esse. Scire equidem cupio abs te in tanta multitudine sanctissimorum hominum, quorum erat sæculum illud feracissimum; quid sit, quod nemini illorum Deus patefecerit hanc veritatem suam, sed potius homini, alioqui ab omni fidei veritate alienissimo, & propter Arianam hæresim ab Ecclesiæ communionem antea reiecto, hoc est, Ethnico & publicano. Constat enim Aerium Arianum fuisse. Quid habent Magdeburgenses tui ad hæc quod respondeant? Dicent Aerium non fuisse hæreticum? nõ arbitror eos vsq; eo adhuc profecisse. Negabunt Aerium Arianam perfidiam profecisse? publica hoc fides patrum testatur. Negabunt eum primum auctorem huius sententiæ fuisse? Ostendant ex omni memoria vetustatis aliquem Aerio priorem; eam docuisse. Vt nihil iam egerint, si cetera Augustini testimonia noua ista dialectica conuellant; nisi & hunc quoque librum inducant & aboleant. Quod nisi fecerint,

Augustinus hæresim dicit esse si quis neget pro mortuis vel orandū vel offerendum.
Augustini liber de hæresibus.

Aerium.

Tom. 6.

Origenis de In-
uocatione San-
ctorum testimo-
nia.

non ob hanc solum causam, verum & alias cum Iouinia-
no, qui virginitatem & coniugium æquabat, cum Aerio,
qui negabat statuta ieiunia Ecclesiæ solemniter cele-
branda, & ceteris; hæreseos nota inurentur. Neque ta-
men valde proficerent, si id obtinerent; nisi Epiphaniij
quoque & Philastrij de hæresibus catalogum, & alios plu-
rimorum patrum libros simul deleant. Solum iam super-
est Origenes ab istorum fraude ac calumnijs vindican-
dus. Cuius in Iob & Cantica Canticorum commentarij
manifesta dant contra istos testimonia. O beate, inquit, Iob ^{Lib. 2.}
ora pro nobis miseris, vt etiam nos terribilis Dei misericordia pro-
tegitur in omnibus tribulationibus, & eripiat ab omnibus oppressio-
nibus maligni, & connumeret nos cum iustis, et conscribat nos cum
iustis, qui salui sunt, & requiescere nos faciat cum illis in regno suo,
vbi perpetuo cum sanctis magnificemus illum. Et alibi. Omnes
Sancti, inquit, qui de hac vita discesserunt, habentes adhuc carita- <sup>Homil. 3. in
Cant.</sup>
tem erga eos, qui in hoc mundo sunt, si dicantur curam gerere salu-
tis eorum, & adiuuare eos precibus suis, atque interuentu suo apud
Deum; non erit inconueniens. Scriptum namque est in Machab. eo-
rum libris ita: hic est Hieremias Propheta Dei, qui semper orat pro
populo. Atque ista vt demus ab Origene non profecta;
(quod tamen omnino non est necesse) & vt illa in Iob
commentaria non sint Origenis, sed Maximini; testatur
tamé eos libros lectu dignos Erasmus. Imo si Maximini
libri sint, aperte confirmant orthodoxam de Inuocatio-
ne Sanctorum fidem, adeo eo saculo receptam, vt nec
Catholici, nec hæretici eam improbarint. Sed habemus
alia ab Origene præsidia: qui de memoria annua Inno-
centium hæc refert: Bene ergo, inquit, & secundum volunta- <sup>Homil. 3. in
diuers.</sup>
tem Dei eorum memoriam sancti patres celebrari mandauerunt,
sempiternam in Ecclesijs, veluti pro Domino morientium, veluti pro
Iudeis & gentibus credituris; vel etiam pro ipsis parentibus, quo-
rum parentes præ nimio dolore (vt diximus) percutiebantur, vt eis <sup>Homil. 26.
in Nume. c.</sup>
intercessio filiorum apud Deum plurimum profuisset. Rursus: ^{32.}
Quis dubitat, inquit; quod sancti quoque patres & orationibus

nos

nos iuuent, & gestororum suorum confirmant atque hortentur exem-
plis, sed & voluminibus, per ea que nobis ad memoriam scripta
reliquerunt, docentes nos & instruentes, quomodo aduersus inimi-
cas potestates dimicandum sit, & quomodo agonum toleranda cer-
tamina. Pugnant ergo pro nobis & ipsi, incedunt primi ante nos
armati: ipsos enim nos habentes ad exemplum, & videntes eorum
per spiritum fortia facta, armamur ad prælium spirituale, & aduer-
sus spiritalia nequitie in caelestibus dimicamus. Non hæc Orige-
nes ex nuda Senioris asseueratione, sed ex recepta Eccle-
siæ primæ traditione profert, omnemque nobis hic dubi-
tationem præcidit. Sed neque in illa auctoritate Senioris
ad hoc dogma probandum testimonio vitur; verum
ostendit quam senior quidam (quem seniore appellat,
nō quod longam vitam vixerat, sed quod maturitate fen-
sus, & veneranda vitæ grauitate esset cum quouis sene-
conferendus) ad eum Iosue locum interpretationem ad-
hibuerit. Sed præstat ipsum Origenem audire. Habent
igitur, inquit, iam repromissionem suam, & requieverunt, & digni
iudicati sunt, per Moysen capere hereditatem, veruntamen adhuc
& ipsi pugnant. Et que est illa pugna, quam illi gerunt? Ego sic
arbitror, quod omnes illi qui dormierunt ante nos patres, pugnent
nobiscum & adiuuent nos orationibus suis. Ita namque etiam quen-
dam de senioribus magistris audiui dicentem in eo loco, in quo scri-
ptum est in Numeris, quia ablinget Synagoga illa hæc Synagogam,
sicut ablingit vitulus herbam virentem in campo. Dicebat ergo, quare
huiusmodi similitudo assumpta est, nisi quod hic est intelligendum in hoc
loco, quod Synagoga Domini que nos præcessit, in Sanctis ore et lin-
guis cōsumit aduersariam Synagogam, id est, orationibus, precibus, aduer-
sarios nostros absumit. Ex his igitur, & Magdeburgensium
tuorum fallacias; & quid de hoc dogmate fenserit Ori-
genes, perspicue vides. Neque dubito quin Synagoga Do-
mini, quæ præcessit in Sanctis (quibus isti tam virulenter
detrant, quorumque Ecclesiam præfidis spoliare co-
nantur) hanc ipsorum impiam Synagogam, suis apud
Deum precibus, sit aliquando profus abolitura, pacem-
que

Calūnia Mag-
deburgensium
cōtra Origenem
de Senioris cu-
in istam senten-
tia in locum Ios-
sue interpretan-
tionem.

*Sententia cum
desistat Euange-
lici de inuoca-
tione Sancto-
rum.*

que Ecclesie redditura : aut quod non est ab simile , ipsi
grauissimis istis inter se dissidiis seipfos sint tandem con-
funturi. Nam nulla fere in re inter se conueniunt. Nec
fane mirum, si auctores discordie, ipsi a se dissideant & se-
cum discordent. In hac autem inuocationis causa, qui-
dam ex isto hominum ordine plus reliquis modestie Ioach. Ca-
mer. de piis
Catholica
Ecclesie pre-
cibus.

præferens, dū de hominibus sanctis Christi gloriæ iam
fruentibus verba facit, non dubitat contra Scholæ istius
consuetudinem ita scribere : *Pia, inquit, affectio erga illos,
& votum communium precum non possit, ut opinor, damnari: cum
neque aduersetur doctrinæ veritatis celestis, & exempla vetustatis
extant.* Magdeburgenses vero pro sua caritate erga Diuos
& homines, nec Sactorū intercessionē, nec nostrā eorum
Inuocationē ferre possunt: vtraque enim fingunt cū Dei
contumelia & iniuria coniuncta, eiusque maiestatem
lædere, honoremque imminuere. Atque his ego testimo-
niis explicandis longius paullo immoratus sum, vt hinc
Magdeburgensium tuorum in reliquis fidem colligas.
Quæ si ego omnia, vt res postulat, explicarem, multum
ea res temporis ad explicandum desideraret. Hæc &
horum similia multa, cum fide veteris Ecclesie (vt ipsi
satis norunt) maxime pugnantia, cum dicant : videri ta-
men volunt imperitæ multitudini se posterioris Ecclesie
commenta conuellere : veterum sinceram fidem veluti
sacrosanctam colere se & obseruare . Et iam remitto tibi
illam de libris controuersis litem; & quaero, reliqui libri,
quādo, quo modo, quoties, per quos, & quare vitati sunt?
Rursus, an hi libri per cetera facti, tecti, ac integri sint: &
hunc optimū agrum sola ista Inuocatio quasi loliū occu-
pēt? **C R I T.** Sic arbitror. **I R E N.** Expedias itaque, quan-
do, quo modo, per quos, & quare vitati sunt. **C R I T.** Id

*Magdeburgenses
cur patrum li-
bros corruptos
esse calumnien-
sur.*

fane præstare nequeo. **I R E N.** Sed quam dictorum suo-
rum probabilitatem Magdeburgenses tui ostendunt?
C R I T. Quæ eos huc causæ impellant, non satis expli-
cant. Sed hoc vnum scio, Magdeburgenses noluisse hæc

in

ni vera essent & certa, vnquam scriptis mandare. **I R E N.**
Atqui ego tibi causam expedire possum. **C R I T.** Totus ad
attentionem erigor. **I R E N.** Causam itaque ex Comico
accipe: *mala mens malus animus.* Magdeburgenses enim tui
cum viderent se premi auctoritate & pondere tantorum
patrum, & sempiternam stultitiæ, & impudentiæ notam
vererentur, si contra tantos patres venirent, a veritate ac
idoneo responso nudi ac inopes, hac frigida & ieiuna ca-
lumniā suam impudentiam, sed frustra tegere conan-
tur. Nisi forte quis tam hebes sit rerum æstimator, vt pu-
tet, quemadmodum vnus olim Mithridatis litteris vno Mithridates.
omnes die ciues Romani iugulati sunt, vna etiam aliqua
nocte vniuerso mundo altum stertente, tot exemplaria
per orbem diffusa, vno momento per plagiarios nescio
quos contaminata fuisse; idque multis sæculis antequam
Magdeburgenses Christum profiterentur; & hætenus
totum orbem tam stupidum fuisse, vt tatum, & tam pro-
digiosum sacrilegium ante hos Argos nemo perspicere
potuerit. Hanc vero rationem si strenue persequantur
Magdeburgenses, non est, quod veteres quicquam ti-
meant. Quicquid enim ex ipsis contra hoc nouum Euan-
gelium deinceps proferetur, vna huiusmodi infitiatione,
& vt olim Alexander Gordium illum nodum, quem Alexander.
nullo ingenio expedire potuit, nouo isto & admirabili
gladio diffecabunt. **C R I T.** Ah, video te iam nostros irri-
dere.

*In illis solum patribus, quos Magdeburgenses prætermisere,
quique intra primos quingentos à Christo nato annos scripse-
re, de fide primæ Ecclesie in hac Inuocationis causâ am-
plissima exstare testimonia.*

CAP. IIII.

I R E N Æ V S.

N O N ego quidem irrideo, sed se vltro Magdebur-
genses

Augustinus.

Hereticorum
techna.Patres sexti se-
culi, qui de In-
uocatione San-
ctorum mentio-
nem faciunt.Magdeburgen-
sum dolo ma-
ilus.

genfes toti orbi deridendos obtrudunt, cui & tantorum patrum auctoritati tam misere illudunt, vt ne vnum quidem locum ex tanto testimoniorum aceruo contaminatam, ac surrepticiam probare valeant. Sed nihil in eo alienum faciunt ab instituto maiorum suorum. Sic enim de Manicheis scribit Augustinus: *Privilegio suo Diabolico, quicquid est in Euāgelio et Epistolis canonicis, quo adiuuari hæresim suam putent, id esse à Christo & Apostolis suis dictum tenet & suadent. Quicquid autem ex eorum codicibus aduersus eos sonuerit, immissum esse à falsatoribus ore impudenti & sacrilego, nõ dubitant dicere. Quod si probarent nonnullas in hac causa auctoritates esse corruptas, & quasdam deprauationes quorundam patrum scriptis, asperfas, & certa quadam testimonia non esse eorū patrum quorū nomina referunt, parum proficeret; cū infinitis tum eorundem, tum aliorum etiam auctorum testimoniis abundemus. Nam vt*

prætermittam ¹ Iustinianū, ² Procopium, ³ Euagrium, ⁴ vtrunque Gregorium, ⁵ Romanum & ⁶ Turonensem, ⁷ Euuodium, ⁸ Fortunatum, ⁹ Cassiodorum, ¹⁰ Andream Hierosolymitanū, ¹¹ Iustū, & reliquos, qui sexto post

Christū sæculo effloruere. Superfunt plurimi, qui intra illos quingentos annos, aut in scripturas sunt commetati, aut illustri fuere in Ecclesia auctoritate; quorum suffragia dolo malo Magdeburgenses partim supprimunt, partim frustra attenuare conantur; qui ita à nobis stant, vt si ceterorū (de quibus diximus) testimonia obruta foert, abunde nobis ad huius causæ victoriā sufficeret. CRIT. Vix credo superesse alios testes, quàm quos Magdeburgenses recitant. IREN. Multi sane restant; inter quos

¹² Iacobus Apostolus, ¹³ Dionysius Arcopagita, ¹⁴ Grego-

rius

¹¹ Vide Liturg. & 6. Synhod.
¹² Celest. Hierarch.
¹³ In vita Theodori.

22. contra
Faustum.

¹ Contra Vigilant. & in Epitaph Paulæ.
² Lib. 2. hist. Eccl. cap. 33.
³ In narrat. de Theodoro Martyre & 40. Martyrum.
⁴ In anniuersario Philastrij.
⁵ De persecut. Vandal. lib. 3.
⁶ In Psalm. 124. 129. in Matih. 18.
⁷ De Deiparaliquens. Ideo (inquit) omnes nature cursu suscepit virgo Maria in Domino nostro Iesu Christo, vt omnibus ad se conuigentibus feminis subueniret.
⁸ In Homil. de S. Genesio, de S. Epipodio & Alexandro.
⁹ Lib. 2. de vita Martini.
¹⁰ De vita Esai. & Hier.
¹¹ Aduersus hæreses lib. 5.
¹² Hist. Eccl. lib. 6. c. 5.

Cent. 4. c. 6
pa. 457. &
c. 8. p. 602.
& 603.

rius Nyssenus, ¹⁵ Hieronymus, ¹⁶ Rufinus, ¹⁷ Nectarius, ¹⁸ Gaudentius, ¹⁹ Victor Vticensis, ²⁰ Hilarius, ²¹ Fulgentius, ²² Eusebius Emisenus, (aut quocunque demū nomine censeatur; doctum enim & antiquum scriptorē cõstat esse) ²³ Sulpitius, ²⁴ Dorotheus Episcopus Tyri, & ²⁵ Martyr, ²⁶ Irenæus denique, & ²⁷ Eusebius Cæsariensis. Quanquam hos duos postremos Magdeburgenses ex hoc albo, sed frustra eximere conantur. Et magna pietate & prudentia Hieronymo, pium suum patrem Vigilantium opponunt.

Theodosius Imperator defenditur à calumniis Magdeburgensium; & testimonia Chalcedonensis Synhodi, & aliarum œcumenicarum Synhodorum citantur pro Inuocatione Sanctorum.

CAP. V. IRENÆVS.

IAM quo modo isti, quæ impudentia Ruffini testimonium dissimulent, animaduertisse non erit alienum. Qui Sozomenum *nugarum* aiunt, quod scripserit Theodosium Imperatorem, grauiissimo illo Eugenij bello immittente, Ioannem Baptistam inuocasse; eiusque auxilium contra hostes implorasse. Sed videamus quanto rationū pondere graues isti historici Sozomenum nugarum conuincunt? Ruffinus, inquit, *victoriam ascribit precibus, quas ad Deum fudit. O tenuem & friuolam probationem! quasi non sit Dei beneficium, quicquid ab eo per Martyres confertur. At illa non tam friuola, quàm horribilis est accusa-*

tio;

Theodostia in-
uocavit Sactos.

tio; cum asserunt fuisse *Idololatricum*, & tam pio Imperatore indignissimum Diuos inuocare. Patres itaq; vniuersi, quos recensuimus, nihil aliud quam idola colere videntur piis Magdeburgensibus: Vt iam leue quiddam fuerit post tam atrocem Magdeburgensium culpam, si eos mendaces quoque in eo probauerim; quasi Ruffinus non fenserit, Theodosium aduersus tam graue periculum Diuorum opem quaesisse. Quod eorum mendacium facile redargueret: cum eo ipso capite, quod ipsi pro se contra Sozomenum ex Ruffino citant; Ruffinus tradat, nocte que bellum antecedebat, Theodosium circuisse *cum Sacerdotibus* & *populo omnia orationum loca, ante Martyrum & Apostolorum thecas iacuisse cilio prostratum; & auxilia sibi fida Sanctorum intercessione poposcisse.* Quam Theodosij pietatem in Diuos, fidemque Catholicam eius etiam filius Arcadius imitatus est; vt apparet ex his Antonij Constantiensis Episcopi verbis: *Qualis eris, inquit, cum Petrum & Paulum, quos rogare solebas vt patronos, habebis amicos?* Ruffinum igitur & ceteros, quos nominauimus patres cum reliqua semper Ecclesia nobis praeuntes, nos Catholici in Diuis honorandis & ad opem appellandis, vt Duces & Principes nostros sequimur. Edant vero nobis Magdeburgenses tui suos doctores & magistrorum. Quos certe cum anxie quaesuerint; post Lutherum & alios recentiores, honorato ordine ad pium suum patrem Vigilantium a sui seculi patribus, ad Eustathium a concilio Gangrensi damnatos, & tandem ad Eunomium (si Hieronymo credimus) huius impietatis architectum perducentur. Quare prospiciant iam sibi diligenter; ne, quemadmodum eius potissimum auspicia in suo Diuis honore detrahendo sequuti sunt, Spiritui quoque Sancto suam cum illo diuinitatem tandem detrahant Euangelici. Quod a multis eorum factum constat: & aliquot ego huiusmodi aliquando audiui, tam impium dogma quasi nullis Sacris litteris expressum, pro tribunali Episcopi defendentes. Hos igitur, vt dixi,

Magdeburgenses
impudens men-
daci conuincuntur.

Ruffinum.

Hieronymus.

Li. 2. c. 33.

Contra Vi-
gilantium.

dixi, nos praeclaros nostrae fidei praeceptores habemus. Et licet haec, quas protulimus, illorum auctoritates manifeste & amplae sint; nouam tamen quandam & praeclaram accessionem tibi do ex Clemente viro Apostolico, & Cyrillo Hierosolymitano Episcopo, celeberrimo in graui illa Arianorum insectatione Confessore. Summo enim Dei beneficio Clementis *διδασκαλος*, & Cyrilli *κατηχησις* multis saeculis reconditae, ad reprimendam Magdeburgensium, & Apologeticorum tuorum istam contra Sanctos insolentiam, in lucem prodierunt. Quorum certe testimonia, etiam si alia deessent, homini non nimis praefracto, ad hanc totam, qua de agitur, quaestionem sufficere possent. Quamquam & reliquos hodie Catholicae Ecclesiae ritus, quos tui Euangelici tantopere oderunt, in Baptismo, & Eucharistia, & aliis rebus perspicue describunt. Cyrillus itaque inter alia haec habet: *Deinde vero, inquit, postquam confectum est illud spiritale sacrificium, & ille cultus incruentus, in ipsa propriationis hostia, obsecramus Deum, pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro aegrotis & afflictis, & in summa pro his omnibus, qui egent auxilio. Indigemus autem omnes. Cum hoc sacrificium offerimus, postea facimus mentionem etiam eorum, qui ante nos obdormierunt: primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, vt Deus orationibus illorum, & deprecationibus suscipiat preces nostras: deinde pro defunctis sanctis Patribus, & Episcopis, denique pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt, maximum esse credentes animarum iuuamen, pro quibus offertur obsecratio, sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, sacrificij. Qui mos orandi ab ipsis Apostolorum temporibus ad Cyrilli, & deinde ad nostra usque sine dubio deriuatus est. Quod quidem auctores, quos recitauimus, satis ostendunt; & cum primis Clemens noster. Offerimus tibi, inquit, pro omnibus, qui a seculo placuerunt tibi; Sanctis, Patriarchis, Prophetis, Iustis, Apostolis, Martyribus, Confessoribus, &c. Ac rursus: Sancto-
rum, inquit, memoriam colamus, vt digni efficiamur certaminis ipsorum.*

Clementis con-
stitutiones.

Cyrilli Cate-
cheses.

Cyrilli testimo-
nium de Inuoca-
tione Sanctorum
in Liturgia.

s. Mylaga-
gica.

Li. 8. c. 18.

Li. 8. c. 19.

& 47.

Clementis testi-
monium de ora-
tione pro de-
functis.

X

ipforum. Pro iis, qui in fide quieverunt, oremus. Vnde satis perspicis, quam præclaram censores isti iudicium tulerint de Chrysofomi Liturgia; quam ideo suspicioni obnoxia reddere volunt, quasi adulterina esset, nec Chrysofomi; quod de his rebus mentionem faciat. Idem de reliquis testimoniis patrum, quæ recitavi, sentiunt: Quo quid vanius aut impudentius? Inter quos cum Epiphanius quoque in publicis Ecclesiæ mysteriis, utrosque, id est, tam peccatores defunctos, quam Sanctos commemorari tradat: Magdeburgenses tui errore, an fraude aliqua nescio, pro commemoratione Sanctorum, earum tantum precum, quæ pro defunctis funduntur, mentionem alieno plane loco, & ab instituta narratione abhorrenti faciunt; ut vere hic verus illud in eos adagium quadret: *nihil ad rhombum*. Quæquam eo Epiphanius testimonio miserè (ut diximus) implicentur. Iam quid ego aliorum omnium nomenclaturam persequer, quos sexcentos habeo, classicios testes. C R I T. Agnosco, non dicam mendacium, sed ciuilius Rhetoricam tuam; qua pro manipulo cumulos nobis coaceruas. I R E N. Non ego schemata aut colores dicendi aucupor; sed longe intra modum ipsum me coercéo; & malo nimis esse parcus, quam profusus. Vocare enim possum sexcentos ad huius testimonij dictionem; eosque omnes locupletissimos, & certissimos testes, atque adeo Episcopos; quorum tibi omnium nomina, si placet, edam. C R I T. Mirum ni me ludos facere coneris. I R E N. Cur tam sinistre de me cogitas? En tibi igitur totam Chalcedonensem Synhodom, ad quam constat supra sexcentos Episcopos confluxisse; magna illòs voce; *Sanctus Martyr Flavianus oret pro nobis*; intonantes, surdasque, ac parum religiosas Magdeburgensium tuorum aures verberantes. C R I T. Chalcedonensem quidem Synhodom lectissimam illam, & nam ex quatuor primariis agnosco: quam nobis Magdeburgenses eleganti compendio explicarunt. Sed apud eos ne littera quidem huius-

modi

Epiphanius.

Magdeburgensium, sine error, sine fraus.

Chalcedonensis Synhodus.

Lib. 3. tom. 1. heres. 75.

Cent. 4. c. 4 pag. 297.

Act. 12.

Cent. 5. c. 9 pag. 31.

modi testimonij. I R E N. Scio: fugiunt enim ab eo, ut latro à cruce. Neque enim tam hebetes sunt, quin intelligant, ut nullum aliud in omnibus aliis scriptoribus, hac de re testimonium exstaret, hanc solam Synhodom tam perspicuè totius primæ Ecclesiæ fidem exprimere, ut nihil necesse sit præterea desiderare. Neque enim quisquæ ex his sexcentis Episcopis ad hanc inelamationem: *Sanctus Martyr Flavianus oret pro nobis*, aures obturauit; neque hanc Inuocationem tanquam Idololatriæ affinem, ut hodie Magdeburgenses rui, reiecit. Quare cum tam clara huius Sanctorum Inuocationis vestigia in tam celebri primæ Ecclesiæ Synhodo, eaque œcumenica cernamus; minus mihi iam opus erit commemorare, quintæ œcumenicæ Synhodi patres. Diuorum Inuocandorum mentionem in ea Synhodo factam haud abhorruisse; aut illam Constantini Imperatoris ad sextam œcumenicam in Trullo Synhodom; [*Multis, inquit, errantibus circa orthodoxam fidem, extincta dissonantia in unam eandemque confessionem consonantes omnes conuenimus, sperantes veram atque celerem salutem à Sanctorum multorum munerum datore Deo intercessionibus Dei genitricis, & vestre sanctitatis suscipere*], aut illam in septima postea apud Nicæam œcumenica Synhodo vocem recitare: *Cum timore Dei omnia agamus, postulantes intercessionem incontaminatæ Deiparæ & semper virginis Mariæ, item sanctorum Angelorum, omniumque Sanctorum*: ut minus mihi mirum sit, si Florentina œcumenica annorum nostrorum memoria habita Synhodus, cui non modo Latini, sed & Græci patres frequentissimi interfuere, similes voces usurparit. Nō est igitur dubiū sanctissimæ & honorandæ Synhodi Tridentini patres, qui ad pacificandas has Ecclesiæ tempestates, ad œcumenicum nuper Concilium coiere, ex primæ Ecclesiæ more, summoque Spiritus sancti afflatu has nobis voces occinere: *His, inquit, decretis inherentes digni reddemur misericordia & gratia Patris & magni Sacerdotis Iesu Christi, intercedente inuiolata Do-*

X 2

mina

Constantinus.

Nicena Synhodus secunda.

Florentina Synhodus.

Tridentina Synhodus.

Act. 6. & 3. Nic. Synh.

Sessio. 5.

mina nostra Deipara, & omnibus Sanctis. Quis igitur crederet Magdeburgenses tuos, vel prudentiæ, vel Christianæ pietatis micam habuisse, cum Decretalem illam Cornelij Papæ & Martyris Epistolam, quasi falso illi ascriptam, aut quod deterius est, quasi *Idololatriam et cultus alienorum Deorum*, propter illa quæ adiciemus verba, complectentem reiecerunt: *Orantes, inquit, Deum & Dominum nostrum Iesum Christum, vt intercedentibus suis sanctis Apostolis, maculas vestrorum purget peccatorum?* Quid? an non manifeste cernis id, quod antea dixi, Magdeburgenses tuos de omnibus, quos nominavi, patribus nihil præclarior, quam de idolorum cultoribus sentire? Qui si rerum Ecclesiasticarum sinceri Scriptoris muneri, quod in se susceperunt, & in quo summa se fide versari clamitavit, si bonorum expectationi, si Christiani deniq; hominis officio respondere cogitassent; nunquã se ita cõparassent, vt primã historiæ legẽ turpiter infringeret. Ea autem est, *ne quid falsi dicere audeat; deinde, ne quid veri non audeat; ne qua suspicio gratiæ sit in scribendo, ne qua simultatis.* Quod si omnino deliberatum fuit Ecclesiasticas historias partim callido silentio mutilare; partim eudentibus mendaciis contaminare; ab eo se saltem abstinuissent, ne, propter rectam fidem, totam Ecclesiam execrabili ore Idololatriæ insimularent. Eant iam scholæ vestræ Princeps Melanchthon, & suo more asinos vocet, qui putant aliquam in Hieronymo contra Vigilantium syllabam existare de Inuocatione; & quantum velit, gloriose iactet, esse apud veteres scriptores, ante Gregorium primũ Romanum Pontificem, summum de hac Inuocatione silentium. Eant Magdeburgenses tui, & hæc omnia, si ausint, vt adulterina & suppositicia exagitent. Sed mendacia hæc in Melanchthone tolerabilia vtcunque facit temporum eorum inscitia, nondum plenè excussis veterum Scriptorum monumentis, sed ne cognitis quidem adhuc orbi multis, & Græcis & Latinis auctoribus, quos recens Catholicorum industria è tenebris

Cornelij Papæ
Epistola Decretalis à Magdeburgensibus temere reiecta.

Leges historiae.

Melanchthonis mendacium.

Cicero li. 2. de orat.

In Apolog. August. Cõfession.

bris in lucem productos habemus, quos hæreticis opponamus. At vero in hac luce doctrinæ, tam impudenti ore prudentes & scientes negare, quæ omnes sciunt, nunquã certe Magdeburgenses ausi fuissent; nisi non solum pudorem omnem, verum etiam mentem ipsam istis, & rationem mentiendi libido ademisset. CRIT. Insanirent credo Magdeburgenses, si hæc omnia patrum testimonia, vt adulterina & ementita reiicerent. Quare magis iam mihi illa Magdeburgensium & aliorum defensio placet; vt, quoniam non desunt patrum illustria testimonia, quæ hanc Inuocationem debilitent, aliis reiectis, quæ videntur quasi Diuinam maiestatem ledere, his solis ad hærescamus, quibus eandem integram ac illæsam conferuemus. Præstat enim esse nimis timidos, quam parum cautos, ac prouidos in tanto periculo. IREN. O elegantes, ac firmos tanti periculi cautores! O præposteram sapientiam, quæ post mille quingentos annos, cautiorebus consiliis vti se posse putat, quam tota hactenus vsa est Ecclesia! O religiosos homines, quibus tota hactenus Catholica religio sordet! O dignos Ecclesiæ cautores, quam isti post tot sæcula resingunt, cum summa sit omnium errorum, ac hærescon cautio, atque vna prouiso, vt ne vnquam vel latum vnguem, ab eius scitis atque decretis defiscamus! Iuuat tamen audire, quæ sint illa patrum testimonia, quibus contra patres niteris, vt eos nouus Dauid proprio gladio iugules.

Magdeburgensium in mentiendo impudentia.

Cent. 3. & 4. cap. 4.

Ambrosium, Epiphanium, Hieronymum, Cyrillum, Eusebium, atque Origenem, quos Magdeburgenses & alij Euangelici contra Sanctorum opem & honorem citant, nihil pro eis facere.

CAP. VI. CRITOBVLVS.

QVIS ignorat, Ambrosium; Epiphanium, X 3 Hic-

1 Li. de Spiritu sancto.
2 Cõtra Ansidicomar. et Collyrid.

¹Hieronymum, ⁴Eusebium, ⁷Cyrillum, aliosque disertè pronunciant Sanctos non esse adorandos; ⁶Origenem vero & ⁷Augustinum dubitare, num nos Sancti adiuuent, & aperte affirmare Sanctos non esse inuocandos. I R E N.

Patrum sententia explicatur in locis, quibus videntur aduersari uenerationi, & Inuocationi Sanctorum.

Hieronymus.

Eusebius.

Alius honor Christo tribuitur, alius Sancti.

Magdeburgenses & Apologetici Ethnicorum similes.

Augustinus.

Theodoretus.

O homines acutos! Patres huc spectant, ut doceant neminem Sanctorum, ne ipsam quidem Mariam, instar Diuini numinis, adorandam. Vnus est enim Deus. Quod ita esse tam certum est, ut pudeat in eo probando immorari. *Non est Deus Maria, neque de celo corpus habet: Et nemo in nomen eius offerat*, inquit Epiphanius; hoc Hieronymus, hoc Ambrosius aperte dicunt. Certe Hieronymus contra Vigilantium fati ipse se explicat. *Quis ò insanum caput*, inquit, *aliquando Martyrem adorauit? quis hominem putauit Deum?* Sic & Eusebius dum Epistolam Smyrnenfium recitat, quod vel ex Musculo suo, qui eam sic interpretatur, discant. *Suggererunt nonnulli Nicetæ patri Herodis, ac fratri Dalces, ut Proconsulem moneret, ne corpus Polycarpi traderet. Ne Christo*, inquit, *relictò hunc colere incipiant: Et hoc dixerunt Lu-*

deis submonentibus & urgentibus, qui etiam nos obseruabant, ne ex igne illum eriperemus: ignorant nos, nec Christum vnquam relinquere, qui pro totius seruandorum mundi salute passus est, nec alium quenquam colere posse. Nam hunc quidem tanquam filium Dei adoramus: Martyres vero tanquam discipulos & imitatores Domini dignè propter insuperabilem in regè ipsorum, ac praeceptorem beneuolentiam diligimus; quorum & nos consortes & discipulos fieri optamus. Hinc igitur apparet Magdeburgenses & Apologeticos tuos nihil differre ab Ethnicis, qui pudendo errore existimabant Christianos, primæ Ecclesiæ Martyres tanquam Deos adorare. Nam hi etiam Catholicos similibus hodie conuiciis exagitant. Augustinus foli Deo, & non Martyribus, sacrificium deberi verè scribit; neque eos, ut Deos, à Christianis inuocari. In hunc sensum & reliqui patres passim respondent. Nam & Theodoretus contra Græcos, *Nos*, inquit, *o Græci homines, non hostius Martyribus, nec libamina vlla deserimus; sed ut sanctos ho-*

mines

³Contra Vigilant.
⁴Li. 4. c. 15.
⁵Li. 6. contra Iulian.
⁶Libr. 2. in Epi. ad Ro.
⁷De cura pro mort. c. 13. de ciuit. Dei lib. 22. c. 10.
Lib. 3. tom. 2. hær. 78

Li. 4. c. 16.

De ciuit. Dei lib. 22. c. 10.

Li. 8. de Græcorū affect. curat.

mines, Dei que amicissimos honoramus. Atqui si probares, vel vnum ex patribus vniuersis, disertè huiusmodi, aut similem interpellationem prohibere: *Sancta Maria ora pro nobis; Sancti Petre & Paule orate pro nobis;* aut affirmare aliquid Diuini honoris ex ea precatione imminui; dixisses ad rem consentanea. Iam quem arripies ex medio rure tam rusticum puerum, quin discernet statim inter Deū & Diuos; inter Christum, & eius Sanctos? qui non alia Christū, alia illos oratione deprecabitur? Quis tā imperitus est rei Christianæ, ut aliter appellat Diuos, quā ut Martyres & intimos Dei amicos, quorū iuuemur suffragiis ad Dei erga nos misericordiā prouocādam? Quis ignorat vnum saluatore corporis sui Dominū Iesum Christū filium Dei, qui & oret pro nobis, & oret in nobis, & oretur à nobis? Orare autem pro nobis ut sacerdotē nostrū; orare in nobis ut caput nostrū; orari in nobis, ut Deum nostrū? Si hūc honorē Litaniæ nostræ Martyribus & aliis Sanctis tribuant, non recuso, quin Ecclesiam diuinæ maiestatis imminutæ infimuletis. Huc nos inuitant patres, cum solum Deum adorandum dicunt; de illa alia intercessione, & Diuorum appellatione, ne per somnium quidem cogitarunt. Origenes vero ac Augustinus nihil minus quā de eo dubitant; vtrum Sancti nos adiuuent (quo modo enim dubitarent, qui immensa eorum in nos beneficia amplissimis verbis ornāt; eosque persancte, & persæpe ad opem interpellant) sed tota hæc illorum in eo quæstio consumitur; qua ratione, ista ad nos beneficia deriuentur, per ipsos Sanctos, an Angelos potius, an utrosque; aut alia nobis inscrutabili ratione. *Quanquam*, inquit Augustinus, *ista quæstio vires intelligentiæ meæ vincat, quemadmodum opitulentur Martyres iis, quos per eos certum est adiuuari: Vtrum ipsi per seipsos adsint vno tempore tam diuersis locis, & tanta inter se longinquitate discretis. Ac paulo post; Res hæc altior est, quā ut à me possit attingi; & abstrusior, quā ut à me valeat perscrutari: & ideo quid horū duorum sit, an vero fortassis vtrunq; verū sit; ut aliquando ista fiunt per*

Psal. 85.

De cura pro mort. c. 16.

Augustinus.

Augustinus, quo modo anime Martyrum adsint perclitantes, negat se posse definire

ipsam præsentiam Martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personis Martyrum, definire non audeo: malle à scientibus ista perquirere. Audis Augustinum profitentem, certum esse, nos sentire præsidia Martyrum. De qua re nihil est apud eum expeditius. Illud vero impeditius certo definire, qua ratione beneficia ista ad nos deriuentur, & vtrum aut quomodo Martyres tot simul locis & tam diuersis adsint; & vtrum ista beneficia per solos Martyres, an partim per ipsorum præsentiam, partim per Angelos capiamus. Ex qua quidem Augustini disceptatione, quam infirmum sit Zuinglianicæ Theologiæ contra Eucharistiam firmamentum, intelligere poteris: dum Petrus Martyr negat Christi corpus posse in Eucharistia vlllo modo esse, propterea quòd sit in cælo: cum vel in Martyribus Augustinus id fieri posse putet, vt diiunctissimis locis eodem se tempore præsentibus exhibeant. Mira igitur est ista Theologia, quæ Christum cælo, tanquam carcere inclusum coaceret. Ad eundem fere modum Origenis quoque illa, quam proferunt Magdeburgenses (quasi contrarius sibi esset Origenes) sententia intelligenda est, ac de Augustino diximus. *Si extra corpus, inquit, positi Sancti, qui cum Christo sunt, agunt aliquid, & laborant pro nobis ad similitudinem Angelorum, qui salutis nostræ ministeria procurant, vel rursus peccatores etiam ipsi extra corpus positi agunt aliquid secundum propositum mentis suæ; Angelorum nihilominus ad similitudinem sinistrorum, cum quibus & in æternum ignem mittendi dicuntur à Christo, habeatur hoc quoque inter occulta Dei, neque chartula committenda mysteria. Nihil hic hæret Origenes, an Sancti nos adiuuent. Quomodo enim hæret, quem prius clamantem audiuimus; Quis dubitet quin Sancti nos suis orationibus iuuent. Hoc tantum in questione ponitur, quemadmodum opitulentur, & an ad modum Angelorum negocia humana suo ministerio procurent.*

Petri Martyris
sophistia contra
Eucharistiam.

Origenis sententia explicatur.

Cent. 3. c. 4.
pag. 84.
Li. 2. in Epist.
ad Rom.

Scriptu-

Scripturas sacras non prohibere Sanctorum Intercessionem: & quare & quo modo Angeli se adorari prohibuerint nec ideo reiiciendam hanc Intercessionem quia, in litteris sacris nihil de ea præcipiatur; nec deesse tamen eius rei in Scripturis exempla.

CAP. VII. CRITOBVLVS.

PERMYETA Scripturarum testimonia aduersus sententiam tuam pugnant, quæ nisi me retinerent, nihil video, cur non & ego in eam concederem. IREN. Cur te illa mouerent? An tam cito oblitus es illius tui promissi, ne vllam scripturæ interpretationem agnosceres, quæ à primæ Ecclesiæ fide & vsu dissonaret? Patres, vt dixi, ab hoc sensu omnino abhorrent; nec aliud sunt ista, quæ frigida tuorum commenta, quæ Diuini tamē Verbi auctoritate vestiri & honestari cuperent, ad facilius incautos homines inescãdos. Ad illud verò, quod protulisti; *Dominum Deum tuum adorabis*; & quod te magis mouit, quòd nec Angeli se adorari patiantur, malim Augustini potius quàm meum responsum audias. CRIT. Nihil magis opto. IREN. *Queritur, inquit, quo modo scriptum sit, Dominum deum tuum adorabis, et illi soli seruias; cum Abraham sic honorauerit populum quendam gentium, vt etiam adoraret. Sed animaduertendum est in eodem præcepto non dictum; Dominum Deum tuum solum adorabis; sicut dictum est, & illi soli seruias: quod est Græce, λατρεύσεις: Talis enim seruitus non nisi Deo debetur. Vnde damnatur Idololatrie, id est, eiusmodi seruitutem exhibentes idolis, quæ debetur Deo. Nec moueat quod alio in loco in quadam Scriptura prohibet Angelus hominem adorare se, & admonet vt Dominus potius adoretur: talis enim apparuerat angelus, vt pro Deo posset adorari; & ideo fuerat corrigendus adorator. Hæc Augustinus. Atque ideo hoc periculo semoto, alibi adoratos esse Angelos constat, nec adoratores in vllam incidisse reprehensionem. Cornelium vero adhuc gentilem licet alioqui*

Respondetur ad loca Scripturarum contra Sanctorum venerationem

Augustinus.

Dominum Deum tuum adorabis quo modo accipiendum. Cur Angelus adorari se à Ioanne non permisit.

Angeli adorati

X 5 virum

Quest. 61.
in Genes.

Matth. 4.
Genes. 23.
Deut. 6.
Luc. 4.
Matth. 4.

Apo. 13.

Iosue 5.
Genes. 19.
Num. 22.

virum pietati & eleemosynis deditum, aliquid in Petro supra hominem suspexisse credibile est; quod & Petri verba indicant; *Nam ego ipse homo sum*. Sic Paulus & Barnabas sacrificare sibi volentes reprimunt. *Nam ego & nos*, inquit, *homines sumus*. Quanquam in Petro reiectio illa partim ad candorem ipsius; partim ad nimiam illam Cornelij demissionem, qua se pronum ad pedes eius abiecit, referri recte poterit. Illa vero; *qui coluerunt que condita sunt*; & id genus alia non nobis Christianis; qui tam sumus, ab hoc vicio, quam sunt ipsi à vera pietate & modestia alieni, sed Ethnicis, & aliis idololatriis, si quos norunt, deinceps Magdeburgenses tui occinant. Nec discedimus à præcepto Christi, quo hanc nobis precationis formulam præscripsit: *Orantes*, inquit, *dicite, Pater noster qui es in cælis &c.* Vbi Christus licet solius patris mentionem faciat; non tamen *Patrem tantum iubet inuocari*, vt Magdeburgenses vim illius verbis facientes asserere non dubitant; quanquã hac in re ipsi videntur sibi repugnare. Nam eodẽ in loco scribunt: *Ad patrem vt plurimum oratio iubetur fieri*; deinde paullo post addunt: *Filium ac Spiritum Sanctum quoque posse ac debere inuocari*; Quæ si vera sunt, vt sunt verissima; non solum Pater, sed Filius, & Spiritus Sanctus inuocandi sunt. Imo ipsi ibidem illud Euangelij; *Rogate Dominum mehis*; sic interpretantur: *Etsi de patre videatur tantum accipi*; tamen in genere ad Deum referri potest. Ex quibus intelligitur quàm parùm sibi consentiant Magdeburgenses tui, dum ab Ecclesia dissentire nihil pensi habent. Sed vt ad rem orationem accommodem: quemadmodum Christus in hac orationis formula, licet nomen tantum Patris inseruerit; non tamen prohibuit se & Spiritum Sanctum inuocari: ita nihil hic expressit, quod Inuocationi Sanctorum quoquo modo aduerfetur. Hos igitur Sanctos quidem inuocamus; sed tantùm, vt cælestes ciues, & electos Dei inuocamus. Patrem autem cæli & terræ longe alio & singulari modo, orationem Dominicam

Petri quo modo se adorari à Cornelio retuerit.

Paulus & Barnabas cur inter dixerint sibi sacrificium offerri.

Coluerunt que condita sunt.

Magdeburgensium inconsistia.

Solus pater quo modo inuocatur.

Act. 10.
Hieron. aduers. Vigil.

Rom. 8.

Matth. 6.
Luc. 11.

Cent. 1. lib. 1. ca. 4. pag. 139.

Matth. 9.

eam frequentantes, inuocare solemus. Neminem enim alium vt Deum inuocamus, nisi Patrem & Filiũ eius, atque ab vtroque procedentem, Spiritum Sanctum. Nec Caluini discipulos quosdam agnoscimus, qui solum Patrem sic inuocant, vt Christum inuocare nefas sibi putent; & eum, qui *Christum necessario orãdum dixerit*, hæreticis adnumerandum censeant. Petrus item Martyr, vt refert Bartholomeus Camerarius, negat Christum deprecatorum nostrum esse. Neque tamen hæc Christi formula alias piæ precationes, quæ aut Scripturæ sanctæ, aut patrum sanctorum scripta complectuntur, vilo modo abolet, aut excludit: cum illi formulæ non aduerfentur. Sed nec ideo hæc Inuocatio repudianda est, quia de ea Scripturæ nihil præcipere videntur. Cuius generis, si quod vestri cupiunt, omnia exploderentur, Euangelium ad nudum nomen, vt recte scripsit Basilius, *contraheretur*. Nec desunt causæ, cur Scripturæ disertam mentionem huius Inuocationis non faciat, aut saltem expressis verbis eam non præcipiant; veteris quidem testamenti; quia adhuc Beatorum animæ non erant in cælum receptæ: noui vero; quia non dum erat tempus in ipsius fidei exordiis, eam mundo doctrinam diuulgandi; ne Gentiles arbitrentur, plures nos Deos colere, aut viderentur Apostoli suam aucupari gloriam. Et multa alioqui in vtroque præcepta erant; quæ tamen ad tempus dissimulabantur. Sic in veteri testamento, per totos quadraginta annos, quibus Israel in deserto degebat, circumcisionis præcepto derogatum est. Sic prima Petri de Christo concio, non quasi de Deo, sed excellenti propheta habita est: Sic & hæc de Diuorũ interpellatione doctrina, sensim crescente fide, & ipsa creuit; & ea iam confirmata, certissimam vndique auctoritatem obtinuit. Neque tamen interim Scripturarum exemplis omnino deficiamus. Si steterint, inquit Scripturæ, *Moses & Samuel corã me nõ est anima mea ad populum istum*: Et de Hieremia scribitur; *Etic est, qui mul-*

1 Pet. Riche. in artic. scripto traditis. Ex Villagagnone cõtra Artic. Cal. 2. Dialog. de orat. ca. 5.

De Spirit. Sãct. c. 27.

Iosue 5.

Act. 2.

Hierem. 15.

Caluiscolarũ quorundam impium dogma.

Oratio Dominica nõ tollit, aut excludit alias piæ preces.

Inuocatio Sanctorum nõ ideo improbanda, quod in Scripturis non aperte præcipiatur.

Basilius. Cur in Scripturis Inuocatio Sanctorum non sit explicite præcepta.

Multa in vtroque testamento præcepta ad tempus dissimulata.

Circumcisionis intermissio.

Petri prima de Christo concio.

Exempla Inuocationis Sanctorum in Scripturis.

tum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta Dei. Ecquid vero aliud illa apud Esaiam vox, quam merita & intercessionem Dauid patriarchae defuncti designat?

Protegam, inquit, ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid puerum meum. Audi enim Chrysostomum: *Dauid mortuus est, & merita eius vigent. O rem admirandam! O ineffabilem clementiam Dei! homo mortuus viuo patrocinatur: & alibi; Adeo post illa vulnera Dauid refulsit, sic se a maculis abluuit, ita mundum efficit animum, ut vel mortuis precantibus succurreret.* Et huc respicere videtur Ioannes Apostolus, dum scribit; animas eorum qui iugulati sunt propter nomen Domini Iesu, adfistere alteri. Qui enim adfistit altari, officio fungitur Sacerdotis: Sacerdotis autem officium est pro populi supplicare peccatis. Quid aliud indicat epulonis illius supplicatio? Nec videtur Iudaeis talis usus omnino defuisse, cum putarent Christum in cruce Eliae opem implorasse.

Angelos certe pro nobis orare, extra omnem controuersiam est: quibus cum aequales sint Martyres, & reliqui Sancti; non dubium est multo id eos ardentius facere: cum ipsi humanas olim miseras experti sint. CRIT. Aliquid ista apud me ponderis haberent, nisi alia quaedam nostrorum ratio, eaque firma, & sacrae cum primis Scripturae adhuc obstarent. Nostri igitur hoc argumento vestram Sanctorum Inuocationem exagitant: aliquid, quod neque aspectabile, neque praesens sit in auxilium inuocare; quid aliud est, quam quod solius Dei est, ei tribuere? Quis enim hoc faceret, nisi prius persuasum haberet, id intimas eius cogitationes cognoscere, cuius opem sic implorat? At hoc Diuinæ maiestatis proprium est. Quorsum vero ad Sanctos defunctos preces fundimus? quos res, quae hic aguntur, ignorare certo diuinæ Scripturae testimonio constat. Audi enim Esaiam occinentem: *Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos: & rursus aliam Scripturam: Siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non intelliget.* Et Iosiae Deus promisit fore, ut ma-

turius

2. Mach. 15.
Esaiæ. 37.
4. Reg. 19.

Homil. 27.
in Matth.

Luc. 16.
Matth. 27.

Zach. 1.
Luc. 20.

Isaiæ 63.
Iob. 14.
4. Reg. 22.

Sanctos orare
pro nobis.

Ratio Evangelicorum
contra
Inuocationem
Sanctorum.

Scripturarum loca,
quibus per
suadere conantur
Evangelici
Sanctos in caelo
res nostras
ignorare.

turius eriperetur huic saeculo; ne mala, quae suis imminerent, videret. Neque mihi videtur Augustinus ita omnino sentire, atque tu existimas. Si tanti, inquit, Patriarchae

(loquitur de Abraham & Israel commemoratis) quid erga populum ex his procreatum ageretur, ignorauerunt; quibus Deo credentibus populus ipse de illorum stirpe promissus est; quo modo mortui viuorum rebus atque actibus cognoscendis, adiuuandisque miscentur? Alioqui sine dubio crederat se pie suae matris defunctae consilio, solatiisque fruiturum: cum minimè eam crederet ad feliciorè vitam translata, crudeliorè euasisse. IREM. Neque ista quidem aliquid momenti habent; cur ea quae adduximus, tibi ad persuasionem satisfacere non debeant. Illud itaque quod in libro Iob inuenitur, quo modo accipiendum sit, Gregorius explicat. Hoc, inquit, de animabus Sanctis sentiendum non est, quia, quae omnipotentis Dei virtutem, vel caritatem vident, nullo modo credendum est, quod sit foris aliquid, quod ignorent. Et alibi; An-

me, inquit, videnti creatorem angusta est omnis creatura: quantumlibet enim de luce creatoris aspexerit, breue fit ei, quod creatum est. Et quid quaeso est impedimenti, cur preces nostrae, & vel abditae animi cogitationes ad eos non ascendant? An loci tam longe lateque distantis spatium? At hoc non impedit: cum non solum Angeli, sed & mortales saepe

homines, quae per longissima locorum interualla in oculto geruntur; & futura, quod maius videtur, indubitata fide enuncient. Quod de Helifao diuinæ; de Ioanne Monacho & aliis, humanae litterae produnt: quales & apud Corinthios fuisse ex diuo Paulo apparet. Atenim forsan totus hic diuinus honor inde emanat, quod rem,

quae in sensum oculorum non incurrit, inuocamus. At qui & magi Dæmonem inuocant, nec tamen ei ullam diuinitatem tribuunt: quemadmodum nec Saul Samueli; siue ille verus fuerit Samuel, siue Dæmon Samuelem representans. Atque hac ratione non video, cur non & illi loco Deorum homines habere videantur, quos de rebus

Augustinus.

Loca Scripturae
vbi, quibus Evangelici
vnumtur, ut probent
Sanctos res nostras
ignorare, explicantur.

Gregorius.

Nihil impedit,
quo minus preces
nostras Sancti
intelligant.

Homini bus
quandoque nota,
quae sunt vel longe
distantia vel futura.

Inuocare Sanctos,
quos non videmus,
non est diuinum honorem
eis tribuere.

De cura pro
mortuis gerend.
ca. 13.

Lib. 12. Monach.
ca. 13.

Lib. 2. Dialog.
1.

4. Reg. cap.
5. 6. 7. & 8.
Aug. de ciui.
Dei li. 5. ca.
26. & libr.
de cura pro
mort. gerend.
cap. 17.
1. Cor. 14.

Occulta & futura scire, quo modo sit solius Dei.

bus occultis consulunt. Vt itaque nullam eis, quos de abditis rebus cōsulimus, ita nec eis, quos inuocamus, Diuinitatem ascribimus. Nec abdita & futura scire, sed à se & non aliunde huiusmodi scire, solius Dei dicimus esse. Vt & hic illud Christi obtineat; *non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Matth. 10. Preces itaque & nostra vota beatæ animæ in Dei visione, tanquam in speculo intuentur. Neque quicquam, quod scriptura de Abraham & Israel tradit, aduersatur: cum eo tempore, quo illa Esaias scriberet, Dei conspectu illorum animæ non frueretur. Atque eò etiam pertinet, quod & de Iosia dictum est. Beati vero in patria, etsi nostras miseras calamitatesque cognoscant, tanta eorum animas cælestis gaudij magnitudo totas occupat; vt nec minimi doloris sensus eas afficere, & tam solidum gaudium vel leuissime contaminare possit. Quod si Augustinum de beatis non solum ante, sed & post Christi passionem defunctis, idem sentire contendis: respondeo non id eum pro definito & certo, sed quasi fluctuanti dubioque animo tradere; & lectoribus suum iudicium liberum relinquere; quippe qui adiciat; *vt volet accipiat quisque, quod dicam:* Gregorium vero pro re fixa & explorata id asserere, dum expedite pronunciat; *nullo modo id credendum.* Imo parabola in Euangelio de oue perdita satis aperte declarare videtur, eos, qui in cælo sunt, quæ hic à nobis aguntur, ea cognita & perspecta habere: alioqui Christus non dixisset: *Dico vobis, quod ita gaudium erit in celis super vno peccatore penitentia agente, quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent penitentia.* Luc. 15. Quo etiam & Augustinus magis inclinare videtur, cum non neget Angelos ea, quæ hic geruntur, cognoscere. Quibus æquales sunt, Christo teste, beatorum animæ. Et quicumque demum sit Augustini hac de re sensus; certum est tuos nihil ab eo adiuuari. Non enim alio porrigitur Augustini dubitatio, quam an per se beati, quæ hic geruntur, intelligant. Quæ per Angelos, per animas beatas hinc auolan-

Augustini loco de animis mortuorum non sententibus res uiuentium respiciatur.

Gregorius.

Parabola de oue perdita.

De cura pro mort. gerenda cap. 13.

Lib. 12. Moral. cap. 13.

Luc. 15.

Matth. 22. Luc. 20.

auolantes in cælum, per Spiritum denique Dei eos intelligere aperte adfirmat: & insignia per eos miracula designari, nostrasque preces, non solum ad eos penetrare, sed nobis vtilis & fructuosas esse. Etsi vero hic locus admodum lubricus; & arduum cum primis sit, velle de tantis rebus certò definire; & cum simus mortales homines peccatisque obnoxij, ad abditissimas diuini consilij rationes, causasque nos insinuare; & quantum beatæ animæ aut possint, aut sciant, statuere: id tamen certe credendum est; illasea, quæ ipsarum beatitudinem perficiunt; non ignorare. Ad quam omnibus suis numeris absolendam pertinet; vt quicquid velint, id consequantur: nec quicquam velint, nisi quod rectum & sanctum sit. Velle autem eis prodesse, qui ad eorum opem implorandam confugiunt; eorumque sancta apud Deum vota suo quoque obsequio & patrocinio prouehere velle; atque ideo hæc eos latere non posse, credendum est. Et quia ipsorum voluntas cum Diuina arctissime semper coniuncta est; nõ aliter se rebus humanis interponunt, quam ex Diuina voluntate, quæ eorum omnes actiones moderatur: Vt non sit mirum, si consueta matris suæ dum viueret; solatia, eâ defunctâ, Augustinus non senserit.

Animabus in celo beatissimis referre preces nostras.

Respondetur ad ea, quæ Apologetici in Anglia producunt contra Sanctorum Inuocationem, & peculiare patronos. Fraus præterea eorum detegitur, qua citat Bernardum, nullo ipsius libro nominato.

CAP. VIII. CRITOBVLVS.

SED VIDETUR mihi Anglicana Apologia, grauissimas paucis sententiis causas ostendisse; cur omnis ista intercessio sit reiicienda. IREN. Quo modo: cum paucas illas sententias totidem mendacia æquent? CRIT. Quid ego audio? IREN. Nihil nisi veritatem. Ecce

Ecce enim tibi paucis verbis, magnam mendaciorum congeriem. Quid enim vanius, quam existimare Ecclesiam aut non agnoscere Christum pro mediatore, ac precatore nostro: aut in eo errare, quod alios omnes precatores non repudiet? qua ratione conficitur, ne vitiosus pro viuo Deum interpellet. Quare agnoscimus Christum redemptionis nostrae mediatorem (solus enim ille caratione, solus ille quasi Deus & homo mediator est) Intercessionis vero omnes pios, non in hac modo vita, sed multo magis in caelo. Proinde nemo nisi plane Ethnicus, ac à Christi religione alienus hunc Ecclesiae morem; vt turpem & ethnicum damnare potest. Quae vero est illa impudentia, qua Hieremiae auctoritate de idolis & diis Gentium flagitiose aduersus Sanctorum honorem abutuntur? Quis vnquam patrum tam angustos limites verbo Dei circumscripsit, vt illud intra nudam litteram coereret, & Spiritus Sancti officium vacuum & inane in Ecclesia faceret; cum Christus Spiritum Sanctum Ecclesiae promiserit, quae omnia doceret? Quanquam, vt diximus, non prorsus scripto Dei verbo destituimur. Simili calumniandi libidine agitantur, cum nos fingunt tam miseros & stupidos propter Sanctorum multitudinem; vt nesciamus ad quem potissimum nos conuertere debeamus. Quasi vero Ecclesia illam Dei in Esaiâ hodie vocem non audiat, illique non obtemperet: *Conuertimini ad me, & salui eritis omnes fines terrae; quia ego Deus, & non alius.* Aut quasi non quotidie cum Hieremia clamet; *Conuerte me, et conuertar, quia tu Dominus meus;* vt nihil sit, quod querantur nos ad Sanctos à Deo conuerti; & aliorum in alios Sanctos prae aliis studia ac propensiones vere pietati quicquam officere. Atque hic mihi istorum peruersitas, recteque in ipsis fidei corruptio deploranda videtur; qui nihil aliud, quam verum in falsum, ac lucem in tenebras conuertere, conantur. Qui vtinam se aliquando ad sanitatem conuerterent; nec tam omnem Ecclesiam deformandi-

Apologeticus in Anglia paucis verbis multa insignia mendacia immoluerit.

Christus quomodo solus Mediator.

Apologeticorum impudentia.

Apologeticorum calumnia.

Apologeticorum peruersitas deploranda.

Fulgentius li. de fide ad Petrum. c. 2. Cyrill. theosau. li. 12. c. 10. August. de ciuit. Dei lib. 9. ca. 15. li. 10. c. 24. li. 11. ca. 2.

Ioan. 14.

Esaiâ 64.

Hier. 31.

mandi quam si quid forte post tot saeculorum decursiones vitij in moribus hominum infederit, corrigendi studio ducerentur. Nam quod ad ea munera pertinet, quae Ecclesiam fingunt singulis Sanctis quasi fortitione prouincias distribuere, & si fortassis vulgi simplicitate, aut pastorum interdum negligentia, sordibus, ac ignorantia, hac in parte alicubi peccatum sit; cur paucorum & rudium hominum superstitionem ad totius Ecclesiae, & doctrinae Catholicae culpam odiose rapiunt? Nec tamen hac in re error inest, si ad certorum Sanctorum praesidia decurramus, dum modo absit ea superstitio, qua existimatur, Deum, ac eius Sanctos aut nolle, aut non posse alibi iuuare. De praesidio Sanctorum, eorumque singulari ope imploranda, à patribus, quorum vnum aut alterum in medium proferemus, luculenta testimonia peti possunt. Accipe igitur Magni illius Basilij sententiam. *O Sanctum, inquit, Chorum, ò sacrum ordinem, ò cuneum inexpugnabilem, ò communes humani generis custodes, optimi curarum socij, precum ac votorum inuicem suffragatores, legati apud Deum potentissimi, astra mundi, fores Ecclesiarum; vos vos non terra cõtextit, sed celum excepit: aperta sunt vobis Paradysi portae: dignum profecto exercitibus Angelorum, Patriarchis, Prophetis, & Iustis omnibus spectaculum: nobis autem peccatoribus facti estis apud Deum aduocati.* Haec Basilius. De quo tanquam suae gentis, & ciuitatis patrono ac defensore, quid Gregorius Nazianzenus scripserit, quia plurimum ad rem praesentem facit, recitare fuerit operae precium. *Et nunc, inquit, Archisacerdos noster in caelis degit, ubique pro nobis, pro ciuitate sua, pro populo sacrificia offert, ac pro nobis omnibus, quorum gerit curam, orat: licet enim nos reliquit; non tamen animo et patrocinio reliquit.* Quid potuit apertius dici ad pellendas Magdeburgensium ineptias? quid accommodatius ad confirmandum Catholicae Ecclesiae morem? Sed adijciamus etiam Theodoretum hac de re testimonium, quod tam illustre est, vt nullis Magdeburgensium tenebris obscurari possit. Sic igitur ille; *Martyrum, inquit, tepla conspicua cernuntur magnitudine praestantiaque; omni praeterca*

De peculiari Sanctorum patrocinio.

Basilium.

Gregorius Nazianzenus.

Theodoretum.

In vita S. 40. Martyr.

Oration 8.

De curat. affection. Graec. lib. 8.

Y *terca*

terea ornatus genere variata, splendoremq; quodā modo pulchritudinis suae latè fundētia. Neque verò ad hæc per annū semel, aut bis, aut quinquies aduētamus, sed in eis sepe numero dies festos peragimus, sepe diebus singulis eorum Martyrum Domino laudes, hymnosq; cantamus: quiq; homines prospera sunt valetudine, conseruari eā sibi à Martyribus petunt: qui verò ægritudinem aliquam patiuntur, sanitatē exposcunt. Insuper & steriles viri, & mulieres dari sibi filios petunt: qui verò parentes sunt, integra sibi, & propria custodiri, quæ consecuti sunt, dona. Item qui peregre aliquò proficiscuntur, petunt Martyres sibi comites esse in via, vel potius itineris duces: qui verò iam hospites redierunt, gratias agunt, acceptum beneficium confitentes. Non qui se ad Deos accedere arbitrentur, sed qui orent Dei Martyres, tanquā diuinos homines, intercessoresq; sibi eos apud Deum aduocent, ac precentur. Piè verò fideliterque peccatos ea maximè consequi, quæ desiderant, testantur illa, quæ votorum rei dona persoluunt, manifesta nimirum adeptæ sanitatis indicia. Nam alij quidem oculorum, alij verò pedum, alij porrò manuum simulacra suspendunt ex argēto, aurōue cōfecta. Gratissimè nanq; accipit eorum Dominus, qualiacunque sunt dona: nec exigua, nec vilia dedignatur, quippe quia ea proferentis facultate metitur. Hæc itaque omnium spectaculo exporrecta, testantur morborum depulsionem, cuius ipsa certissima signa sunt, à sanitatem consequutis allata; hæc inquam sepulcorum ibi Martyrum, quæ sit virtus ostendūt: Martyrum autem virtus, quem ipsi coluerunt Deum, verum esse Deum declarat. Hactenus Theodoretus. Audisti iam quid Græciæ doctissimi patres hac de re senserint, quibus an sit credendum potius quàm Magdeburgēsis tuis, tibi cogitandū relinquo. CRIT. Etsi hæc Basilij, Gregorij, & Theodreti, quæ citasti, testimonia magis premant Magdeburgēses, quàm vlla potuisse putaram: tamē istam designationem munerum & officiorum, quæ singula singulis constituitis, boni viri ferre non possunt. IREN. Nos Sanctis non præscribimus sua munera; sed si vel Scripturarum testimonio, vel Deo id arcanis modis iudicante, vel vsu denique atque experientia, explorata, & minimè dubia,

dubia, ac firmissima ad nostros casus, ac pericula quorundam præ alijs Diuorū præsidia cōparauimus; cur nos nostris commodis conseruandis, aut caelesti beneficio diuinitus oblatō vt deesse velimus, improbe postulatis? Aut cur non potius oblatam Dei per Sanctos eius bonitatem, nos, vt decet homines gratos, amplecti atque exosculari iubetis; quàm frigidis calumnijs, & diuinæ benignitati & proximorum saluti inuidetis? CRIT. Aliquid dices, si causam ostenderes, cur præsentiorē sibi & paratiore in alijs atque alijs necessitatibus suis vnus magis, quàm alterius Sancti opem, aut vno magis, quàm alio loco homines sentiant. IREN. Hæc cum dicitis, non nos Catholici, sed vos, non Sanctis, sed Deo ipsi agendi præcepta tanquā honorarij arbitri dictatis. Nec ego mihi tantum arrogabo, vt ad intima Dei opera percuriosè penetrare velim. Ad Deum ipsum te relego. Cum eo, si velis, expositules, cur in Piscina Salomonis magis quàm alibi, & cur singulis diebus singulos, & non plures ægrotos; cur Naaman in Iordane magis quàm alio flumine curarit: cur ex omnibus animalibus terrestribus solus Crocodilus linguæ vsu careat: cur sola Tentyritarum gens in Nilo Crocodilum, reliquos verò serpentes Pfylli solo odoratu fugant: cur olim, si Plinio credimus, in sola Iudæa, postea verò alibi, balsamū nasceretur: cur deniq; vnica sit per vniuersum orbē (vt à quibusdā traditur) Phoenix. CRIT. Non ego de his quæro, sed de Sanctis, cur alij magis alijs; & cur in vna magis quàm alia re profint. IREN. Scio: sed eodem, hoc est, ad solius Dei voluntatem nobis impetrabile quæstio reuoluitur. Alioqui abs te quæro, cur Angelorum varia sint officia? Quare Deus, vt olim Michaelis ad opem suis in bello ferendam, Gabrielis ad incarnationis mysterium nunciandum, Raphaelis verò opera ad Tobix curationem, nō itidē & hodie reliquorum beatorum ministerio ad certa nostra præsidia vteretur? quæ admodum & post resurrectionē Christus, nō Angelorū modo, sed

Questio Evangelicorum curiosa, & arrogans repellitur.

Ostenditur, alios Sanctos magis quàm alios in alia atque alia re nobis prodesse.

Piscina Salomonis.

Naamanis in Iordane sanatio.

Crocodilus.

Tentyritæ.

Pfylli.

Balsamum.

Phoenix.

Angelorum varia munera.

Michael.

Gabriel.

Raphael.

1 Ioan. 5.
2 4. Re. 44.
3 Plin. li. 8. c. 25.

4 Plin. li. 12. cap. 25.
5 Clemens li. 5. constitut.
Apost. c. 8.
Cyrillus in catechesi ca. 18.

Daniel. c. 10.
& 12.
Luc. 1.

Tobie 11.

dò, sed & piorū opera, quos è sepulcris excitauerat, ad eā diuulgandam vsus fuerat. At fortassis te huius rei anti-
 qua, & praesentia exēpla proposita magis mouerēt. **CRIT.** Potēsne aliqua huius generis, quibus tutò fidere possem, recensere? **IREN.** Nescio quantū eis fidere velis: id dicere ausim, esse ad persuasionem accōmodata; & quibus vt diffidas, nihil sis habiturus causā. Quā iam hic subiicerem, nisi existimarē cōmodiorem mihi de ijs dicendi locū in disputationis progressu datū iri. **CRIT.** Eam igitur morā patienter ferā. Dicit enim solet, *In mora modici temporis non magnum esse damnum.* Miror verò Bernardum, quē

ego fanē ex omnibus recentioribus scriptoribus plurimū suspicio, vt hominē planē tā exulceratis tēporib⁹ diuinū, errore aded turpi fuisse implicatum. **IREN.** Atqui ego

mox faciam, vt mirari desinas. Interim à bonis istis viris quaero, cur nō nomināt illas Ecclesias, quā virginē matrem tam impudenter appellant? cur eas inquam, non nominant?

Cur illud, si quid tale alicubi fortē accidat, ad totius Catholicæ Ecclesie criminationē pertrahūt? cur ex hac Bernardi sententia, si modò illius sit, inuidiam vniuersæ Ecclesie cōflare conātur? quasi ab eo vno pēdeat, aut singulas eius vuculas tueatur? Bernardus fane, quē sanctitatis & doctrinæ nomine oēs boni veneratione & suspiciūt amplissimis dotibus ornatus fuit, sed is tamen, cui aliquid humanitus cōtingere potuit, hoc est, vt aliquid ei imin⁹ caute dictū quādoq; excideret: Quid hoc ad Ecclesie doctrinā? Aut cur isti eā vnus sententiolæ inuidia tā odiose premūt, vt ideo omnis Sanctorū intercessio abolēda sit? Id etiā rogo ab istis, cur pro cādore suo, inter tanta Bernardi dona, praesertim cū eius auctoritate saepe in hac Apologia abutatur, benigniore interpretatione hanc Bernardi, aut cuiuscūq; sunt, verba ad cōmodū aliquē sensū, qui tolerari poterit, ad quē absq; dubio Bernard⁹ (si hanc scripserit) respexit, nō leniūt potius, q̄ odiose exasperāt? Sed frustra ego ab istis tāta humanitatē exspecto. Quare nō ego hanc

Math. 28.

Apologia

Anglicana

Bernardi na

men in mar

gine apposi

tum habet è

regione ho

rum verbo

rum. Non tā

tum impiè,

sed etiam im

pudenter ap

pellant vir

ginē Mariā,

vt se matrē

esse memine

rit, vt impe

ret filio, &

in illum via

tur iure suo.

Respondetur A-
 pologeticorum
 caluinae quo ad
 illam sententiā
 quā ex S. Ber-
 nardo citant.

Apologeticū hūc
 in Bernardum
 ingrati, cui a-
 liis multa acce-
 pia referre vi-
 deri volunt.

pro

pro Bernardo, si quā sit, culpam deprecor; sed quod ratio & æquitas postulant, à te postulo, vt edas nobis librum, in quo hanc Bernardus praescripsit. Quid hares, vir bone, quid stas attonitus? hem hodie nuptiæ non sunt futurae; ita Dauum timere video. Iam hinc mihi considera, quā praeclare suas Euangelici isti partes agant. Praeceptor Apologeticorum Calvinus Catholicis quidem & ipse exprobrat, quasi matrē Christi ita interpellent. Nullā vero Ecclesiam, quā ita eum compellat, neminem Catholicum, qui ita vnquam scripserit, nobis prodit. Succedunt discipuli, qui, vt quod praeceptor omisit, suppleant; sanctissimo viro Bernardo id ascribunt. Neque tamen vel ipsi aliquem Bernardi librum edunt: neque vnquam (nisi vehementer fallar) sunt edituri. Nam in animum inducere non possum, vt credam, Bernardum aliquid eiusmodi scripsisse; praesertim cum vir etiā Euangelicorū quorundam confessione doctissimus, & ab omni superstitione, ac idololatria alienissimus, scribat se ea mēte sanctissimā virginē Dei matrē colere, qua Bernardus coluerat. Cuius iam ea de re carmina, quia memoriae occurrunt, & pia sunt, atque elegantia, non grauabor tibi recensere.

O virgo: o mihi post Dominum spes vnica I E S V M:

Qua te Bernardus, hac ego mente colo.

Cui nunquam attonito saturantur lumina visu:

Vsq̄ oculos tua sic pascit Imago meos.

Cui nullo tenuis lassatur carmine lingua:

Illa tuae laudi tam sibi visa rudis.

Aspice nos, quocunque tegit me nomine caelum:

Et sordes nati sanguine terge meas.

Hæc ille: cuius tu pietatem, quemadmodum ille Bernardi, velim imiteris. **CRIT.** Bene mones: sed de hac re in posterum videro. Nunc vero si verum sit, quod de Apologeticis & Caluino dicis; ego istorum culpam non praestabo: & multa fane iam concurrere video propter ea, quæ ex te audiui argumenta, cur maiorem de hac Inuo-

Y 3

catio-

Apologeticorū
 fraus in eo,
 quod Bernardi
 librum non ci-
 tent, vnde hoc
 testimoniū sum-
 serunt.

Caluinus.

Iulius Casar
 Scaliger.

Instit. c. 12.
 sect. 21.

Iul. Cas. Scæ
 lig. in poe-
 mat. de B.
 Bernard.

cationis causa in Magdeburgensibus fidem desiderem: atque adeo licere existimem de Catholica Ecclesia more Sanctorum opem & auxilium ad preces nostras suis ipsorum suffragiis apud Deum promouendas implorare. Quam mihi confessionem (quod quidem nunquam futurum putabam) veritas ipsa & sacrosancta primae Ecclesiae auctoritas vel inuito exprimunt. Qua spero me faciliorem ad erroris mei veniam aditum apud Deum inuenturum. Nec tamen diffiteri volo, aut possum; quin Magdeburgenses nostri praeclearam quandam operam posuerint in detegendis, atque infirmendis commenticiis illis Sanctorum apparitionibus ac miraculis; quae vestri illis post mortem, sine certa atque solida patrum auctoritate attribuant. Idem de inani & superstitioso Reliquiarum cultu statuo, quem isti euertunt. Quare iam ad promissam de Sanctis, eorumque post mortem miraculis disputationem aggrediamur; quae vel ipsum genus mortis, quod vestrae Martyribus historiae tribuunt, suspecta facit.

Repelluntur Magdeburgensium calumnie contra Martyrum historias, quas ideo suspectas haberi volunt, quod tradant multos Martyrum nullo alio quam gladii supplicio interfici potuisse.

CAP. IX. IRENÆVS.

HEVS tu, quid tibi in mentem venit ita dicere? CRIT. Propterea quod eò plerumque narratio deducatur, ut capite luant. Mirum sane eos post tot exquisita tormenta superata, non itidem potuisse solam ceruicem à gladio afferere? IREN. At quis Angelorum tuis renuntiavit, hoc eos praestare non potuisse? CRIT. Ita sane videtur, cum solo gladio cadant, aliàs inuicti. IREN. Hæc omnis tuorum oratio, non ad Martyrum, sed ad Dei ipsius, per quem omnia

Cent. 2. ca. 12. pa. 236.

nia possunt, potestatem imminuendam tendit. Quam isti acuti homines, non dicam nimis exigue atque exiliter, sed nimis impie ad calculos reuocant. O belle curiosos homines, qui ea quaerunt, quae ad Deum, non ad nos pertinent; qui quae nihil Diuinorum operum ita obstructum, aut obductum esse volunt, quod vel luscii perspicere non debeant. Certè si istos magistros audimus, Blandina non est diuinitus ex igne & à feris erepta: non ambulauit Nazarius, obstupesciente natura, super aquas: Maxima cum focis non est craticulis exusta, aut bestiis obiecta: non sunt Paulus & Iuliana bestiis, non feruenti pice, non ignibus, non lapidibus facti superiores: non immixti in Primum & Felicianum leones & ferocissimi vrsi, abiecta feritate, mansuetissimi sunt redditi: non Lucia in ollam feruenti pice ac plumbo, vehementi igne substrato bullientem coniecta est: non Agnes ignem, non Catharina equuleum & rotam vicit: non Theodorus dux, post mille & amplius plagas dorso ac ventri boum neruis illatas, vngulis ferreis exaratus, & lampadibus ignitis vstulatus; sano ac vegeto fuit corpore, nullisque vibi- cibus decolorato: non Acatij vulnera curata, nec ille diuinitus in carcere passus: non Menas similiter diuinam curationem accepit: non Cyprianus in sartaginem ferream ac bullientem immixtus: non Pantaleon ferro ferente, plumbo ferente, rota membra comminente factus superior; nec molari lapide appeso, natauit in æquore: non Plato ex lecto æneo, vehementi igne, eoque oleo, resina, bitumine, ceraque incenso, tanquam è suggesto lætus ac alacer in tyrannum fidenter inuectus est: non denique complures alij martyres obierunt, quorum Martyrium carnificis gladius, quod aliae non potuerunt poenae, consummauit. De quibus apud istos historicos (si modo historiici illi sunt appellandi, quibus nihil perinde curae videtur fuisse, atque res Sanctorum memorabiles vel silentio perfide inuoluere, vel malitiose deprauare)

Diuinam potestatem Magdeburgenses nimis curiose, vel potius impie ad calculos reuocant.

Blandina. Nazarius. Maxima.

Paulus & Iuliana.

Primum & Felicianus. Lucia.

Agnes. Catharina.

Theodorus.

Acatius. Menas. Cyprianus.

Pantaleon.

Plato.

Magdeburgensium fraudum & perfidia.

Bedain Martyrolog. 4. Non. Iunij. Ambro. de Nazario & Celso. Vsuard. & Ado.

Metaphrast.

Vsuard. & Ado. Prudentius.

Metaphrast.

Vsuard. & Ado.

Metaphrast.

re) magnum in Centuriis silentium : nisi quod vnum aut alterum intertexant, sed ex recentioribus fere, & iis, quos ipsi ignobiles vocant, scriptoribus; omissis interim probatoribus ac vetustioribus, ad fidem historiae extenuandam atque deprauandam. Sed cur isti belli Rhetores, non itidem Eusebio fidem abrogant, quod tradat

Polycarpus.

Martyres Tyri.

Polycarpum leuissimo ensis ictu punctum obiisse, quem ingens pyra consumere non potuit: Martyresque Tyri gladio absumptos occubuisse, quibus fera effratissime percerant? At fortè tui admiratione suspensi rationem, causamque vrgent. In cælum itaque auolandum illis est, ut à Deo rationem harum & similium rerum exquirant: cur nimirum in aliorum Martyrum corpora, quæ viua lædere non est ausus, demortua ignis defæuerit? Cur rursus in mediis ignibus, integris prorsus corporibus, Iulitta, & aliàs Agape atque Chionia virgines, animas Deo commendarint? Cur Vincentij corpus omnibus suppliciis, dum viueret, expositum, demortuum opprimi non potuerit? Cur Aquilina post varia tormenta, spiritu emisso, carnificis ictum anteuertit, & non viui, sed demortui corporis caput abscissum? Cur Leo Prophetam occiderit, & non modò ab eius corpore, verum etiam ab

Iulitta.

Agape.

Chionia.

Vincentium.

Aquilina.

Propheta.

Sidrach, Misach, & Abdenago.

Daniel.

Mulier Vercellensis.

asino astante abstinerit? Cur inter medios flammaram globos, tres pueri refrigerati hymnos ediderint pro fletibus? Cur iuxta Danielé adulantibus caudis prædam suam leonum ora timuerint? Cur denique Vercellensis mulier falsò de adulterij crimine delata ac damnata, septies icta, vix tamen moriatur, sublatoque ad sepulturam corpore, reuiuiscat? Hæc & alia id genus, quæ ad incomprehensibilem Dei potètiâ spectant, à nobis suspicienda ac credenda, non nostræ curiositati ventilanda, atque excutienda Deus reliquit. Nisi fortè hîc quis dicere maluerit, vstitissimum fuisse apud Romanos mortis genus gladium, ut non sit mirum ab Ethnicis Christi Martyres, quos flecti posse desperabant, gladio tandem obiectos fuisse. Sed nec

illud

Euseb. lib. 4. cap. 15. lib. 8. cap. 7.

Basil. in vita Iulittæ.

Metaphrast. in vita Anastasie.

Prudentius. Metaphrast.

3. Reg. 13.

Daniel. 3.

Hieronym.

illud omnino erit alienum dicere, voluisse hic Deum suâ potestatem exerere, & maiestatis ac voluntatis suæ contra tyrannos luculentâ signa edere: cum teneræ puellæ omnem illorum immanitatem eluderent ac irriderent; frustra que se illi viderent contra pietatem suppliciorum immanitate pugnare. Verùm cum suos Deus ad Martyrij gloriam, palmamque prouehere vellet; leuissimo eos mortis genere defungi passum: ut vel hinc intelligerent Tyranni, qui arrogantiâ elati Deum præ se contemnebant; hoc totum, quod contra Martyres actum est, non ab illorum immanitate (quam toties victam videbant) profectum, sed à Dei patientia ad Martyrum suorum gloriam amplificandam permissum. Hæc de diuini iudicij impenetrabilis causa, rationeque ita sint dicta, ut vtrum eam assequutus sim, pugnare tecum nolim; tantùm hoc dico; infirmam & falsam esse istam Magdeburgensium rationem, qua Martyrum historias in suspensionem adducere, atque euertere conantur. **C R I T.** Neque ego multum hac de re tecum contenderim. **I R E N.** Ad alia igitur nostra progrediatur oratio.

Refutantur ea, quæ Magdeburgenses obiciunt contra Sanctorum apparitiones.

CAP. X. CRITOBVLVS.

A B E A M V S iam ad Sanctorum apparitiones, quas ad vnam omnes, Magdeburgenses ut falsas, ac ut aniles fabulas, & meras præstigias exagitant. Neque vel vnam per totos hosce quingentos annos ex horum temporum scriptoribus reperiunt; cui tutò fidere possint. Omnes enim huiusmodi priuatas visiones, ac Reliquiarum diu operationum patefactiones (cuiusmodi quiddam Sozomenus de Eusebij, & Nestabi Martyrum ossibus tradit, & Nicephorus de Theodoro Martyre apparente, & significante Euizoio Episcopo, ut Christiani cauerent ab esculentis, &

Cōiectura probabilis, cur Deus voluerit Martyres suos, nō nisi gladij interueniente, hac vita defungi.

Cent. 4. c. 13. pag. 1448. Sozom. li. 5. ca. 9. Nicephorus li. 10. c. 12.

Magdeburgensium obiecta contra apparitiones Sanctorum.

poculentis, quæ Iulianus apostata sacrificiorum sanguine clam commaculauerat) vociferantur isti ad *superstitiosum* Cent. 5. ca. 13. p. 1486. & 1487. *Sauclorum defunclorum cultum tendere, vanitatem redolere, hominum esse figmenta, Antichristi præstigijs, ipsiusque Diaboli, qui hac ratione homines à cultu vni Dei ad venerationem creaturarum deducit.* IREN. Ergo tam repente mutatus es, vt cultum Sanclorum, qui modo non displicuit, iam improbes? CRIT. Non recedo ab eo, quod ante placuit. IREN. Atqui Magdeburgenses eo potissimum nomine has apparitiones impugnant, vel te referente; quod Sanclorum cultum promoueat, quem ipse appellas mortuarum creaturarum venerationem cõtra vni Dei cultum; atque ideo esse præstigijs ac ludificationes Dæmonum. Sed id ego miror, tam iniquos esse tuos Magdeburgenses beatis, vt; cum Dæmones totum peragrent orbem, & quibus, quaque se forma, & quoties velint, offerant (adeo vt quinti huius Euangelij Apostolus Lutherus à Dæmone sibi apparente, quicum multos falsis modios videri vult comedisse, præcipua quædam nouæ huius religionis mysteria se didicisse scribat) illos, tanquã pigros atq; inertes, esse nescio quo Endymionis somno obrutos iam, atque sepultos non obscure significent. CRIT. Quid tu mihi narras Lutherum à Dæmone edoctum, qui palam se affirmat è cælo doctrinam suam hausisse, certumque se esse, *illam esse caelestem, nec se errare posse?* IREN. Quid ego tibi narro, quod non de se Lutherus prius narrarit? quodque hodie inter certos eiusdem libros ad sempiternam rei memoriam disertis verbis expressum non reperiatur? eum nimirum, doctore Diabolo, priuatam Missam abrogasse. CRIT. Iam memini; & quoties equidem recordor, pudet me mei magistri; atque ideo Zuinglius mihi Diuini magis spiritus particeps videtur: sed odiosam istam contentionem mittamus. Neque ego, quã tu putas Magdeburgensium ratione, licet eam inter alia recitem, nitor: verum

Ratio Magdeburgensium præcipua cõtra apparitiones Sanclorum.

Magdeburgenses quã iniqui sint in animas iã beatos.

Lutherus Codemoni discipulus & cõsuina.

Diabolus auctor abrogationis Missæ, Lutherus minister.

Luth. in lib. de Missa angulari.

De captiuit. Babyl.

Luther. de Missa angulari.

rum alia me illorum argumenta monent; & cum primis, quod apparitiones istæ non Scripturarum modo, verum etiam probatorum auctorum testimonio destituantur. Neque enim prudentem hominem multum mouere debent, quæ Nicephorus, quem nugacem esse constat, de Theodori Martyris; aut Sozomenus de Beatæ Mariæ, Michaelis, Zachariæ Prophetæ, Thyrsi, aut Paulus Diaconus recentior scriptor, & longe ab Ambrosij sæculo remotus de ipsius Ambrosij apparitione scribunt. Ista enim Sozomeni aut *conficta sunt, aut propter superstitionem ita contingere.* IREN. Nicephorus, etsi sit recentior, neque velim pro omnibus, quæ scribit fidem meam astringere; id tamen ausum pronunciare, non ita multa esse in eo, quæ non à probatis, & receptis Græciæ totius historiis sint deprompta. Verum ecce istorum bonam fidem; si quid sit, quod pro eis facere videatur, satis idoneus est, & locuples auctor Nicephorus, & alij id genus: sin ab eis non steterit, dissimulatis antiquioribus, cõtemtim citat Nicephorum, Vincentium, Bergomensem, & nescio quem Gigantem. Quare etsi Beda & post eum Herricus non ineleptingentos annos scripsit, varia & illustria Germani Altifiodorensis signa, quæ partim in mortali hac vita, partim post beatam dormitionem edidit, recenseant: isti boni viri pro sua diligentia, ac Diuorum amore, in Centuria quarta, nihil reperire potuerunt, nisi ex Gigante isto, asinum Germani mortuum, ab eo resuscitatum. Quam culpam licet in quinta Centuria resarsisse videri velint: non multo tamen magis profecerunt, qui non tam eius historiam, quã iudicium suum quasi pro tribunali pronunciant. Multa præterea, quæ leuiora sunt, & suspicioni obnoxia, ex nescio quibus recitat. De Beda & Herrico ne hic quidem vlla mentio. Sed quid ego in his moror; cum hunc ludum isti fere continuo ludant? Cuius rei fraudisq; vt cetera taceam, istud ipsum, de quo iam agimus, mani-

Alia Magdeburgensium calumnia contra apparitiones Sanclorum.

Nicephorus à calumnijs Magdeburgensium indicatur.

Magdeburgensium fides lubrica.

Germani Altifiodorensis signa.

Magdeburgensium fraus vulpina.

Niceph. lib. 10. cap. 12. Sozom. li. 7. c. 5. li. 2. ca. 3. li. 9. c. 2. & 17. Pauli Diac. li. 13. vel vt alij placet 3. de gestis Romanorũ. Cent. 4. ca. 13. p. 1452

Bed. li. 1. hi. stor. Ang. c. 17. 18. 19. 20. Herricus eius impressus Parisiis 1543.

Cap. 10. pa. 1175.

Cap. 10. pa. 1407. 1408 & 1409.

manifestum esse tibi potest argumētum. Animum igitur diligenter aduerte; & quod poeta scribit, *crimine ab uno disce omnes*. Habet enim hæc Nicephori narratio de Theodoro Martyre apparente & admonente Euzoium Episcopum, ne populus esculētis illis sacrificio Deorum pollutus vteretur, auctorem Nectarium; quem isti ne nominare quidem audent. En, inquam, Nectarium quem præ ceteris patribus ita amplificat Calvinus, vt audisti, dum priuatam Confessionem abolere nititur, vt omnes alij præ eo patres nullius sint ponderis. Pauli vero Diaconi, cur isti auctoritatem extenuarent, nihil dicunt; nec si dicerent, facile probarent: volunt tamen nescio quas tenebras imperito lectori offundere; quasi non sit optima & spectatissima eius fides, cum narret tam longe diffita à suo tempore. Qua præclara ratione si nitamur, facilem & paratam viam isti ingeniosi homines inuenerunt ad totam pæne antiquitatis memoriam abolendam. Quasi vero, qui recentius scribunt, non soleant plerunque sumere selectissima & verissima quæque ab iis, qui de suo quique sæculo scripsere; aut isti aliud quàm fraudes consecretur. Nam Paulum Orosium, Augustino carissimum & illustrem historiarum scriptorem, qui eam ipsam Ambrosij apparitionem Mascezili, vel vt Pauli Diaconi historia nuper impressa habet, Mascelzeri, factam illis ipsis temporibus scripsit, fraudulenter prætermittunt: ac deinde narrationem eam, quasi à recentiori proditam, & ideo suspiciosam conuellunt. Quid si hodie non existeret antiquior eius historię narrator Paulo Diacono; an fides igitur rei statim concideret? Sed, vt de Sozomeno agam, quid quæso ille de his rebus tradit, vel non acceptum à probatis testibus atque auctoribus; vel quod non fuerat eo tempore, tam illustre vt omni vanitatis suspicionem careret? ea cum primis, quæ ab illo narrantur de quadraginta Martyribus, quorum pompæ ipsemet interfuit? Quæ tam certa, tam memoratu digna, & ad Ecclesiasticam

Theodori Martyris apparitio à Nectario litteris prodita.

Paulus Diaconus contra Magdeburgensium calumnias defenditur.

Magdeburgensium dolum manifestum.

Ambrosij apparitio à Paulo Orosio conscripta.

Sozomenus defenditur.

Vide Metap. in Theodor. Mart. et narratione Nectarii apud eundem.

Orosio li. 7. cap. 36.

siasticam historiam tam necessaria arbitratus est, vt ea nullo modo prætermittere se potuisse, aut debuisse palam confessus fuerit. Historiam verò suam Theodosio Imperatori, cuius celeberrima ac sanctissima femina Pulcheria soror fuit (cui Martyrem Thyrsium in somnis apparuisse scribit) dedicat. Quid igitur pudoris habere tuos Magdeburgenses existimas, qui sola negatione atque infirmatione se ista posse infirmare putant?

Sozom. li. 9. cap. 2.

Thyrsi apparitio.

Enumerantur patres quarti & quinti potissimum seculi, eorumque libri indicantur; in quibus mentio fit de apparitionibus Sanctorum. Respondetur præterea nonnullis alijs Magdeburgensium contra easdem obiectis; partim ex scripturis, partim aliunde sumtis.

CA. XI. CRITOBVLVS.

QVICQVID statuatur de Nicephoro, Nectarium, Orosium, Paulum Diaconum, aut Sozomenum non facile reiecerim. IREN. Multo verò minus reieceris Eusebium Cæsariensem, Basilium, vtrunque Gregorium, Nazianzenum ac Nyssenum, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Paulinum, Euodium, Prudentium, Seuerum Sulpitium, Lucianum Presbyterum Hierosolymitanum, Theodoretum, Palladium, Athanasium; qui vniuersi & vixere, & scripsere primis à Christo quingentis annis: vt nihil hic dicam de his, qui paulo post res temporis sui, & superioris piè sancteque gestas memoriæ prodiderunt; Procopio, Euagrio, vtroque Gregorio, Romano inquam & Turonensi; Beda, reliquisque, quos non est necesse nominare: CRIT. O nobilem, & fortem.

1. Orat. 1. de edific. Iustinian. & de bello Vandalorum.
2. Lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 8.
3. Lib. 4. Dialog. cap. 11. 12. 13. 16. & 17.
4. in vita Stephani, Benigni, Mauricii, Martini lib. 1. cap. 4. lib. 4. cap. 26.
5. Eccl. hist. lib. 2. cap. 6. lib. 4. cap. 9. & 14.

Auctores citan-
tur, in quorum
libris testimo-
nia exstant de
apparitionibus
Sanctorum.

& fortem cohortem! O aciem inuictam! Atqui non pu-
to horum omnium, præsertim eorum, qui intra illum
quingentesimum annum aliquid scriptis mandarunt,
hodie superesse de istis apparitionibus testimonia: alio-
qui, credo, nostros Magdeburgenses, qua sunt diligen-

tia, non potuissent effugere, 1. Lib. 6. cap. 5.
2. In vita eius.
3. Orat. 1. in Iulian. & orat. funebr. Cæsar.
4. In vita Gregor. Thaumät.
5. In sermone de eis.
6. In vita Pauli.
7. De cura pro mort.
8. In vita Ambr. & Felic.
9. De Miraculo S. Stephani lib. 1.
10. In vita eius.
11. In vita Martini.
12. In miraculis Stephani.
13. In Philotheo in vita Iacob. & Ecclesiast.
14. In vita Salomonis & aliorum.
15. In vita Antonij.
IREN. Superiunt plane Eusebij de Potamiæna, * Basij de Mamante, * Nazianzeni de fratre Cæsario, & varijs Martyribus, * Nysseni de beata Maria, * Ambrosij de Potasio & Geruasio, * Hieronymi de Paulo, * Augustini de Felice Nolano (cuius præsidio Nola à Barbaris, * vt nostra memo-

ria ope Diui Martini Guintium à Turcis oppugnantibus conseruatum creditur) * Paulini de Ambrosio, * Euodij de B. Stephano protomartyre, * Prudentij de Fructuoso & socijs, * Sulpitij de Maria, Agnete, Thecla, Petro & Paulo, * Luciani de Gamaliele, * Theodoretij de Ioanne Baptista, * Palladij de Colutho Martyre, * Athanasij de Amone, & alia aliorum luculenta testimonia de Sanctis sæpe post mortem apparëtibus. Quod si iam posteriorum quoque temporum, & patrum suffragia hic adderem, similiter eos de hac re iudicasse cerne-
res. Cuius nõ solùm à priuatis illorum scriptis, sed & ab œcumenicis Cõcilijs, præsertim Nicæno secundo, proba-
tiones peti poterunt: * de Petro nimirum & Paulo Apostolo, qui Constantino Magno, de * Platone Martyre, qui cuidam Galatæ apparuit: Sed ista & similia studio præmittimus. Neque enim ad tam remota tempora recurrere opus erit. Nam vel solam illam quingentorum annorum tam instructam contra se aciem cum Magde-

Testimonium
Concilij Nice-
ni. 2. de appari-
tionibus Petri
& Pauli &
Elatoris.

1 Act. 2. pa.
479.
2 Act. 4. pag.
512.

burgenses tui viderent, ne aspectum quidem eorum, aut mentionem ferre potuerunt. Et tamen nobili stratagemate, quasi nullum haberent aduersarium, aut certe tyronem, atque collecticium exercitum præclaros se victores contra Nicephorum ac Sozomenum clangentibus buccinis, magnaque arrogantia clamitant; cum & ab ipsis perculsi, atque prostrati sint. CRIT. Magnas, hei magnas hic tuus exercitus Magdeburgensium nostrorum edidit ruinas; cuius vim atque impressionem sustinere eos nullo modo posse video: nisi fortè Scripturæ illis subsidio veniant; cum quibus pugnare huiusmodi Sanctorum apparitiones asseuerant. Nulla enim in Scripturis eorum mētio fit. Pugnare item cum Petro & Paulo, qui mortuos dormire dicunt. Paulus præterea docet eos esse cū Christo: *Cupio, inquit, dissolui & esse cum Christo.* Quamquam & ab Eusebio parum sibi timent: videtur enim illam de Potamiæna narrationem, quasi pro incerta, & ex solis vulgi auditionibus scripsisse. IREN. Non sumus tam inopes ac nudi, vt isti putant, à Scripturis. Iudas Machabæus Hieremiam in somnis vidit; Samuel appareret Sauli. Sed mittamus vetera. Quid ergo censes de Mose & Elia, quos Petrus, Iacobus, & Ioannes viderunt cum Christo in monte colloquentes? Quid de ijs, qui, cum Christus emisisset spiritum, è monumentis surrexerunt, quibuscū multi sunt loquuti? CRIT. *Verum Moses & Elias non cum hominibus, sed cum Christo colloquuti sunt; nec petierunt sibi vel sana exstrui, vel auxilium præstari. Christo in cruce extincto, prodierunt quidam è sepulcris Sancti: verum ea est resurrectio. Præterea non petierunt ab hominibus vel honorem, vel auxiliū, contenti morte atque expiatione Christi.* IREN. Agnosco Magdeburgensium tuorum verba. Atque ò præclaros sermonis beatorum moderatores, atque gubernatores! qui illis tanquam pueris dictata præscribunt, quid & à quibus petant, quid postulent, quid colloquantur. Qui si istos magistros audirent, eorumque dictata

Scripturarum
loca, quibus ab-
utitur Magde-
burgenses contra
apparitiones.

Potamiæne ap-
paritio.

Scripturarū te-
stimonia de ap-
paritionibus
Sanctorum.

Hieremie ap-
paritio.
Samuelis appa-
ritio.
Apparitio Mo-
sis & Elia.

Magdeburgen-
sium obiectio.

1 Gen. 1. li. 2
c. 4. p. 460.
2. Petr. 3
1. Cor. 15.
1. Thessa. 4

Philip. 1

Cent. 3. ca.
13. pa. 305

2. Mach. cap.
15.

Matth. 17

Cent. 1. li. 1
c. 4. pa. 215

Lutherus.

Evangelici San-
ctorum appari-
tionibus cur ho-
stes adeo infe-
sti.Sanctos, dñ vi-
verent, quibus
dam apparuis-
se, à quibus lon-
ge aberant.
Vitus.

Meletius.

Ioannes.

Nicolau.

Respondetur
Ad. 19. de burgen-
sium obiectis.Templa Deo di-
cuntur in nomi-
ne Martyru.

etata belle redderent; ac eisdem arbitratu suo euocanti-
bus statim præsentes se sisterent; miram quandam pro-
pediem, à Sanctis ipsas Theologiam, & plane qualem à
Dæmone nuper haustam ipsorum Apostolus euomuit,
id est, Lutheranicam audiremus. Quam si aut docerēt,
aut vnquam docuissent verè beati, non dubium, quin
Sanctorum huiusmodi apparitionibus omnes istorum li-
bri essent oppleti. Nunc verò cum retinendum do-
ceant Sacerdotum cælibatum; afferant vigiliis, preces,
ieiunia, arctam & arduam disciplinam, bona opera in fi-
de Iesu Christi Deo grata, solamque fidem inanem ef-
se; item septem sacramentorum, & cum primis in-
cruenti Missæ sacrificij vsum valde fructuosum & salu-
tarem; ceteraque omnia ad præscriptam Ecclesiasticæ
consuetudinis & doctrinæ: boni isti viri æquioribus au-
ribus auditori sunt mille Dæmones, quàm vel vnum
ex Sanctis apparuisse. In Dæmones miror eos esse tam
prolixos & propensos; & in beatos tam illiberales ac par-
cos. Cur enim id Sanctis inuiderent, quod & ipsi Dæ-
monibus non denegant? & etiam viuis hominibus, lon-
geque inuicem disunctis, quoties ita Diuina voluntas
tulit, contigisse constat? Ita sanctus Vitus Constantino
Magno, ita Meletius Antiochenus Theodosio Magno,
adeo vt eundem postea nunquam, nisi per somnū, prius
visum, in Episcoporum Synhodo vltro agnouerit; ita
Ioannes prædictionum dote celeberrimus, mulieri
cuidam; ita Diuus Nicolaus eidem Constantino; ita
alij alijs se visendos obtulere. Nec quenquam mouere
debent, quæ isti in contrarium effutiunt. Soli enim
Deo, licet sæpe in nomine Martyrum, Christiani templa
struunt. Quod si aut templum ædificarit alicui Sancto,
aut corpus eius, illo apparente atque id præcipiente, qui-
piã honorificèius sepelierit, ecquodnam, precor, scelus?
An is mortem, aut expiationem Christi inficiatur, vt isti
boni Rhetores inepte arguantur? Nec minus in eo etiam
delirant,

1. Sozom. lib.
6. cap. 33.
2. Theodoret.
lib. 5. cap. 6.
et 7.3. Aug. de cu-
ra pro mort.
cap. 17.4. Metaph. in
vita Nicol.Aug. de ci-
uit. Dei lib.
22. cap. 10.

delirant, quòd stolidè cõminiscuntur Sanctos nostrū auxi-
liū, ab amicis inopes postulare. Certe quicquid postulat,
non sibi sed nobis; nō ad suū, sed ad Dei honorē & gloriã
postulat. eo enim tendit quicquid Martyribus rite tribui-
tur; ad quos pietatis officij; nostri fructus cū fenore re-
dundabit. Quādo vero ita colligunt; beatos apparere nō
posse, quòd sint cū Christo, & dormiāt; ipsi sane in eo, altū
stertere & ineptias somniare videtur. Nam ex eo multo fa-
cilius & verius colligitur; beatos, quibus velint, post mor-
tē se ostēdere. Quid enim aliud est esse cū Christo, quā felici-
tate gaudere omnibus suis numeris & partibus expleta?
cuius profecto in beatis portio est, vt quibus velint pro-
fint; quibus velint se ostēdant: cū tota illorū volūtas à Di-
uina nunquā diffideat. Isti vero illorū felicitatē, volunta-
temque; suis nescio quibus cancellis, & nescio quo glirario,
in quo dormiēdo nihil aliud quàm saginetur, circumscri-
būt. Illā autem Sanctorū, qui cū Christo resuscitati sunt,
fuisse resurrectionē, libenter accipimus. Quæ siue fuerit
cõsummata, & omni ex parte absoluta, vt quidam patrū
arbitrantur; siue postea in puluerem redierint, quod non
est verisimile (nō viderentur enim fuisse veri resurrectio-
nis testes) ista istorum mendacia penitus labefactat. Ac
veluti illa siue perpetua, siue ad tempus fuerat, tota ad
Christi resurrectionem astruēdam spectabat; ita Sancto-
rum istæ apparitiones, quasi temporariæ quædam resu-
scitationes; & cetera illorum post mortem miracula, cõ-
munis olim futuræ omnium resurrectionis certissimum
præbent argumentum. Qua de re Chrylostomum te au-
dite malim, ita de Babyla differentem: *Si quis, inquit, forte
est, qui mortuorum resurrectionem neget, cum videat Martyris no-
stri facta, illustriora post obitum esse, in posterum erubescat, qui
Martyr, strenui alicuius bellatoris more, trophæis trophæa coniun-
xit, magnis maiora, & mirabilibus mirabiliora.* Iam quod isti
Cæt. 4. c. 13. *πρωτεύουσιν*, istas esse priuatas apparitiones ac visiones, &
pag. 1448. ideo *superstitionem ac vanitatem redolere*, non satis assequor,
Z cur

De postulati-
Sanctorum.Sophsima Mag-
deburgensium
contra appari-
tiones Sancto-
rum refellitur.Resurrectio Sã
ctorum è sepul-
cris cū Christus
emisset Spiri-
tum, confirmat
apparitiones
eorum.

Chrylostomus.

Apparitiones
Sanctorum nō
fuisse semper
priuatas.

cur ita differant. Nā si priuatas appellēt, quod priuatis & obscuris hominibus cōtigerint, falso ita appellāt: nisi forte, Gregorius, Ambrosius, Martinus, de quibus diximus, Episcopi, nisi Theodosius Magnus, Pulcheria, Iustinian^o, atque alij Imperatores in priuatorū iam ordinē sint redigendi. Theodosio enim ¹Ioannes Euangelista & Philippus, Apostoli, Pulcheriæ Martyr ²Thyrus sese ostendunt: Iustiniano ³Cosmas & Damianus non apparuerūt modo, sed periculose ægrotantem sanauerunt. Quod si ideo priuatas apparitiones dicant, quia priuatim vni alicui & non pluribus simul, Sancti se ostenderint; id quoque à veritate alienum esse, tum ex aliorum Sanctorum, tum ex Felicis Confessoris historia euidenter ostenditur. De quo ita Augustinus: *Non solis beneficiorum effectibus, verum etiam ipsis hominum aspectibus Cōfessorem apparuisse Felicem, cuius inquilinatum piè diligis, cum à Barbaris Nola oppugnaretur, audiimus non incertis rumoribus, sed testibus certis* Atque hic Augustinus Magdeburgensibus tuis rimam illam, qua se euasuros putant; nempe apparitiones istas nullo certo aut solido testimonio, sed vagis & inconstantibus rumoribus solūm niti; plane obstruxit. Sed utcunque isti testimonia accurata, quasi tum fidem habituri, postulēt: non tamen cum allata fuerint, eis acquiescent; nec vlla, quantumuis illustria in frequenti populi conuentu diuinitus data de Sanctorum post obitum miraculis testimonia

Potamiæna ap-
paritio contra
Magdeburgen-
siū calumnias
defenditur pro-
re certa ab Eu-
sebio fuisse scri-
pta.

Eusebii de Po-
tamiæna Ex-
logium.

recipient. Quod suo postea loco ostendemus: nunc institutum persequemur. Eusebium vero nobis nunquam eripient, quem ineptè fingunt, historiam Potamiænae pro incerta ex vulgi rumoribus narrare. Sed bella atque noua est ista Rhetorica; ut quibus rationibus Eusebius illustrare, atque munire narrationem suam studuit; illis isti eam euertere conentur. Potamiænam Eusebius Martyrem appellāt περιβοήτων; insignem, claram, & celebrem, περιης πολλος λογος εισέτι νυν πικρα τοις ἐπιχωρίοις ἀδεται: De qua, inquit, *multus sermo apud prouinciales, ad nostram usque memo-*

¹Theodoret.
li. 5. ca. 24.
²Sozom. li.
9. cap. 2.
³Procopius
de edificat.
Iustiniani.

Aug. de cu-
ra pro mort.
gered. c. 16.

Cent. 3. ca.
13. p. 305.

Lib. 6. c. 5.

memoriam celebratur, aut ut Ruffinus extulit; *Cuius ad nostrā usque memoriam ab incolis loci perennis virtutum fama celebratur*. Simili laudandi genere vsus est Basilius Magnus de Gregorio illo Thaumaturgo, cuius iam mentionem fecimus. Quam historiam egregij isti artifices, ut diximus, inertium Monachorū figmenta appellāt. *Cuius, inquit, et in hodiernum usque diem magna est apud eius religionis homines admiratio, recensque memoria, ut nullo tempore obsolescat*. Illyrico igitur auctore, astruamus, quæcunque de Gregorio dixerit Basilius, ex fæce incertarum auditionum hauisse. Quam Rhetoricam miror istos omisisse, cum hanc Gregorij historiam deprimerent. At certe, inquit, Eusebius hic dubiis potius vulgi rumoribus, quos aura popularis afflauerat, quam vllis certis auctorum monumentis niti videtur. Video, cum istis non nisi scriptis, & quasi obfignatis tabulis agendum esse. Sed mirum, cur isti hominum memoriam negligerent, litterarum flagitarent. Poterat enim Eusebius hanc historiam accepisse ab iis, qui Martyrio interfuerant; aut saltem ab eis, qui ab aliis, qui interfuerant, audiuisset. Si igitur de rei veritate tum constabat, priusquam scriptis mandaretur, quia erāt qui eam sic gestā viderunt; quid est, cur Eusebio non vera etiā videretur, etiamsi nullis litteris fuisset antè comprehensa? Quid igitur causæ est, cur minus Eusebio credendum sit, quod Potamiænam recentī adhuc memoria celebrem scriptis primus suis posteritati commendauerit? quam ex plurimorū, qui eam cognoscere potuerunt, indicio, magis quam de scriptura certi alicuius auctoris cognouit. Si enim hanc istorum rationem sequamur; propter φασίγες καὶ λέγεται, id est, ferūt & dicitur; nō hanc modo Potamiænae apparitionem, sed & reliquam eius historiam; nec ipsam modo, sed & *Serenum de Martyrum albo expungamus, qui eodem tempore coronatus est. De quo ita Eusebius; *ὅν μετὰ πλείστων βασιλέων ὑπομονὴν κεφαλῆς κολασθῆναι λόγος ἔχει ἀποσιμῆ;* id est, qui post multa

Cent. 3. c. 13
pag. 306.

Cap. 29. de
Spiritu San-
cto.

Basilij de Gre-
gorio Thaumaturgo honorifi-
cū testimoniū.

Obicitur.

Respondetur.

*Euseb. lib. 6
cap. 4.

ta supplicia, capite plexus, dicitur. Sed quid contra istos in rebus tam minutis tempus atque operam perdimus? Vno ergo ictu, idque per Musculum suum infixio, concidant: quem Eusebij verba ita recitantem audiant; Scribunt autem & alios plures Alexandrinos, illis temporibus cumulate ad Christi venisse doctrinam; eo quod Potamiæna in somnis apparuisset, & ad fidem eos vocasset. En tibi igitur & ante Eusebium, quæ isti tantopere vrgent scripta; & simul agnosce istorum fidem, & candorem in Eusebium ac sacras historias. Quas frustra illi alios (nescio quos) contaminasse; aut non exstare hodie quas Eusebius de Martyribus scripsit, queruntur. Si quid enim forte nostri hic errarunt; imprudentia & quod non haberent delectum, errarunt; cum ab aliis promiscue accepta redderent, idque sine dolo certè, aut vlllo fidei Catholicæ detrimento; quandoquidem, aut facta fuerint, aut fieri salua pietate, ac religione potuissent. Isti vero fraudulenter, malaque mente, vt Catholicam fidem evertant, quæ vere facta sunt, nec facta nec fieri potuisse calumniantur, omniaque vltro conspurcant. Neque dubito, quin si hodie, illa Eusebij de Martyribus; quæ interuersa sunt, monumenta haberemus, Eusebius illa omnia, quæ Basilius, Hieronymus, Gregorius Nyssenus, & Ruffinus commemorat, plenius recenseret: sed neque apparitionem beatæ Mariæ Gregorio factam, neque hanc Potamiænx virginis Basilidi oblatam præteriret. **C R I T.** Nihil ego iam amplius video, cur subsistamus aut hæreamus in ista quæstione; cui tu supra expectationem meam satisfecisti. Doleo autem mirum in modum præclara illa Eusebij monumenta periisse. In quibus magnam sane iacturam Ecclesia fecit: sed quando & quomodo interciderunt? **I R E N.** Nescio sane: nisi forsan ea Eusebius suppresserit, nec diuulgaret; aut diuulgata Iulianus Apostata atque Imperator, pro suo immenso in Martyres ac eorum res gestas odio, aboleuerit. Id certius scio; ea ad trecentos postea annos in

tota

Magdeburgenses
ingulantur Eusebii
verba ex Musculi sui interpretatione
citati.
Magdeburgensium fides &
candor.

Quid in Catholicis
aliquando historiarum scriptoribus forte
desideretur.

Magdeburgensium fraudes in
depravandis rebus Ecclesiasticarum
historiarum.

Eusebii de Martyribus libri de
siderantur.

Eusebii lib. 6.
cap. 5.

Cæt. 2. c. 12.
pag. 230.
Eusebii lib. 4.
c. 15. & li.
5. cap. 1.

Greg. lib. 7.
Epist. 29.

tota Latina atque Græca Ecclesia desiderata, nec quamuis accuratè quæsitâ, inuenta tamen.

Recensentur Magdeburgensium in sex primis Centuriis obiecta tam contra Sanctorum post obitum miracula, ad eorum siue sepulcra, siue reliquias, siue alibi designata, quàm contra translationes eorundem.

C A P. XII. C R I T O B V L V S.

A B E O iam ad illam alteram de cultu Sanctorum partem; quæ ponitur in miraculis & Reliquiis ipsorum. **I R E N.** Tuum erit, si quid te sollicitum habeat, id in medium proponere; ego deinde meis fungar partibus. **C R I T.** Vt ingenue fatear, ita rerum ipsarum copia, rei quæ indignitate premor; vt quid primum & potissimum dicere debeam, plane hæream. Certe si nihil aliud dicerem; quàm vestrorum libros infinitis nugis atque superstitionibus his de rebus scaterere: Magdeburgenses interim (quos eo video ingenio, ea diligentia, eaque fide, vt nihil istorum eos fugere potuerit, nihil pro ratione suscepti muneris cæleri ab eis debuerit) nullum ex Scripturis, vel ex omni quingentorum annorum memoria, probatæ saltem fidei a mortuo editum signum inuenire; abunde mihi, aduersus ista vestra commenta Luciani narrationibus vaniora, dixisse viderer. Iam vero, quanto & quàm cauto delectu, quanta prudentia, & quàm sincera fide; cum ad Geruasium & Protasium, ad Nazarium & Celsum, aliosque Martyres peruenitur, ementitas illas & superstitionas narrationes Vincentij, Petri de Natalibus, Antonij, & aliorum recentiorum scriptorum, silentio prætermittunt; ne lectores huiusmodi vanitatibus obruant, aut onerent? Quantum præterea non sine causa indignantur, & quàm iusta iracundia exardescunt, dum in Sozomeno legunt ad templa & sepulcra Sanctorum, præsertim Hilarionis infirmos

Z 3

cura-

Cæt. 1. li. 2. c.
12. p. 647.

Il. 2. c. 3.
lib. 3. c. 14.
li. 4. cap. 3.

Historias de miraculis
Geruasii & Protasii,
Nazarii & Celsi calum-
nantur Magdeburgenses.

Aegrotorum *sa-*
natio, & De-
monū expulsio
ad tēpla & se-
pulcra Marty-
rum.

Missæ super se-
pulcra Marty-
rum.

Missæ nomen
quinto seculo
Magdeburgen-
sibus inauditū.

Reliquiarum
veneratio.
Vigilantiū vi-
de quantum tri-
buant Magde-
burgenfes.

Magdeburgen-
sum iniquū de
Hieronymo in
dicium.

Gregorius.

Augustinus de
Reliquiis S. Ste-
phani.

Feminarū Mar-
tyria in Eccle-
sia celebrata,
quæ se in flu-
mē proiecerūt.

Theodoretū to-
simoniū de Re-
liquiis à Genti-
libus cōtemin.

curatos, Dæmones abactos? Quæ quidem ¹fabulosa, ac su-
perstitiosa sunt, & inter signa mendacia, quibus superstitiones at-
que ²Antichristi idololatriæ confirmandæ erant, suum locum ha-
bere debent; & Sozomeni tēpore siue ³conficta sunt, siue pro-
pter superstitionem euenerunt: Huius farinae est, quod ex sub-
diticia ⁴Felicis Romani Pontificis & Martyris Epistola
nugantur, Missas super sepulcra Martyrum celebratas,
cum ⁵Missæ ne vocabulum quidem his totis quingentis an-
nis, à probatoribus scriptoribus Ambrosio præfertim at-
que Augustino recenseatur. ⁶Illum vero superstitosum
Reliquiarum honorem omnibus piis doctoribus non placuisse
apparet, ex contentione Vigilantiū Presbyteri Hispaniæ cum
Hieronymo, Vigilantius enim illum honorem exagitauit,
⁷deque isto Martyrum superstioso cultu ac veneratione fortè
benè, & piè scripsit. Cuius scripta Hieronymus, sed parum fir-
mis rationibus conuellere conatur: conuiciis & importunitate,
magis quàm argumentis & rationibus superat. Quod & Gre-
gorio visum esse, aiunt Magdeburgenfes; quanquam nesciam,
de quo Gregorio sentiant: credo certe, Nazianzeno, vel
Gregorio Nysseno, qui eisdem temporibus florere. In Vigilantium,
inquit Gregorius, ita conuiciis debacchatur Hieronymus, vt
plusculum in eo modestiæ cogar desiderare: vtinam argumentis
duntaxat egisset, & à conuiciis temperasset. Neq; sane multum
interest, Nazianzenus, an Nyssenus fuerit. Vter fuerit à
Vigilantiō certe cōtra Hieronymū stare videtur. Quin
& ⁸Augustinus ostēdit in Africa suo tempore, ⁹superstitio-
sum & magnum multitudinis ad reliquias Stephani Protomar-
tyris concursum, dementatis populis quibusdam illusionibus, quæ
pro miraculis habitæ sunt; ¹⁰in summa præterea veneratione
esse feminas quasdam, quæ persecutionis tempore se in flumen
precipitauerant; quò pudicitie suæ insectatores effugerent. Verum
ille dubitat, numnam hoc rectè factum sit. ¹¹Memorable vero
est illud ¹²Theodoretū, has Martyrum Reliquias Ethnicos nihi-
li fecisse, existimantes se inquinari, si ad eorum sepulchra accedant,
& in eo solo rectius sensisse, quàm quosdam superstitosos Christia-
nos.

1 Cent. 4. c.
13. p. 1445
2 2. Thef. 2
3 Cent. 4. c.
13. p. 1452
4 Cent. 3. c.
6. pa. 148.
5 Cent. 4. c.
6. pa. 430.
& Cent. 5.
c. 6. p. 674.
& 729.
6 Cent. 4. c.
6. pa. 457.

7 Ibidem ca.
8. pa. 662.

8 De ciuita.
Dei lib. 22.
cap. 8.
9 Cent. 5. c.
6. pa. 699.
10 August.
li. 1. de ciui.
Dei cap. 26.
11 Cent. 5. c.
15. p. 1506
12 De cura.
Gre. affect.
lib. 8.

Sozo. lib. 5.
c. 2. Niceph.
li. 10. ca. 1.
Gregor. Na-
zian. in ora-
tion. in Iu-
lian.
2 Cent. 4. c.
13. p. 1447
3 Ibidem p.
1446.

4 Theod. li.
3. Ecclesi.
hist. c. 9. &
10. Sozo. li.
5. cap. 19.

5 Cent. 4. c.
6. pag. 456.

6 Cent. 5. c.
6. p. 700.

7 Cent. 5. c.
15. p. 1508

8 Cent. 3. c.
10. p. 240.

9 Cent. 5. c.
13. p. 1489
& 1490.

nos. Sed quid ego ad Vigilantium, ad Augustinum, ad
Theodoretum confugio qui in parato habeam certissi-
mum & luculentissimum Dei ipsius cōtra istam super-
stitionem iudicium? Cū enim Gallus & Iulianus Cæ-
fares, Mamæ (Maximam Magdeburgenfes appellant)
Martyri templum extruere voluissent, cæmentum & re-
liqua materia, quasi vento quodam vehementi dissipata,
ac in terram diuinitus prostrata sunt: vt ¹inde fortè etiam
Deus testaretur, sibi mortuorum Sanctorum superstitosum cultum
non placere. Quem, & ²Reliquiarum cultum, vt Dæmon
incautis hominum mentibus instillaret, cū à Deo solita apud
Daphnem oracula edere, hominesque fascinare prohi-
beretur, Iuliano de euentu Persicæ expeditionis consu-
lenti, respondit: se à vicinis mortuis impediri; quibus alio traductis,
se velle futura prædicere. Erat autem in eo Iulio Babylus Martyr
sepultus. Quare Iulianus Christianis mandauit, vt Reli-
quias Babylæ aliò transferrent. Vides igitur ambitiosæ
& superstitosæ istius Diuorum translationis originem,
hoc primum sæculo, idque ab astu Dæmonis ortam. ³In
sæculis enim superioribus de translatione Reliquiarum Sanctorū,
& veneratione earundem, nihil apud probatos auctores reperi-
mus. At hoc seculo ea res, tum ex nimia Sanctorum predicatione,
tum ex Nazianis de Sanctorū intercessione, tum ex Ethnica super-
stitione primum cepit; & mirum in modum mendacibus prodigiis
& signis confirmata magis magisque creuit. ⁴Quinto enim sæ-
culo inualuit defunctorum cultura, & illusiones quædam ac fasci-
nationes Diabolicæ (vt fit) accessere. ⁵Festiuitates præterea
Martyrum ac reliquorum Sanctorum, pro festis idolorū,
ab huius sæculi doctoribus passim introductæ sunt (⁶quæ
omnis sollempnitas à Montanistarum errore, ac consuetu-
dine in Ecclesiam irrepsit) qui Græcos, ab Ethnicis festis
ad Martyrū festiuitates colēdas ac celebrādas adducere
conantur. Quo nō abolita, sed fucata & aucta est super-
stitio. Prætereo hic ⁷insignes illas maligni spiritus prestigias, qui
vt venerationem mortuarū creaturarū in templa introduceret, ita

Ad Mamæ mo-
numentū quod
miraculū factū

Dæmō Magde-
burgensibus au-
tor est hono-
ris, quem Sæcti
& eorum Re-
liquiis tribuit
Ecclesia.
Pythij Daph-
næi responsio Iu-
liano Apostata
data.
Babylæ Reli-
quie.

Reliquiarum
translatio &
veneratio earū
dem quo seculo
ceperint, vt
placet Magde-
burgensibus.

Festa Sanctorū
unde & quan-
do Magdebur-
gensibus orta.

*Euphemie ap-
paritio.*

*Ad Euphemie
sepulcrū quod
miraculum eā
sum.*

Chrysoſtomus.

homines fascino, vt crederent ' Euphemiam Marty-
rem, Episcopis pietate ac religione præstantibus non apparuisse
modo, atque vt ad templum celebre ipsius, Chalcedoni conditum,
festiuitates instituerent, monuisse; verum etiam depositis no-
ctu, apud eius monumentum libellis, tam à Chalcedo-
nensibus patribus, quàm hæreticis, mane vtriusque redeū-
tibus, euulsisq̄ue sigillis, quibus monumentum erat obfi-
gnatum, repertum hæreticorum librum ad pedes Mar-
tyris temere proiectum, visamq̄ue Euphemiam Catho-
licorum librum exporrecta manu Imperatori ac patri-
bus præsentibus admirabili ac stupēdo prodigio, ne dicā
médacio, obtulisse. Sed cetera id genus desino persequi:
ac, vt quasi epiphonemate quodam orationē hanc cōtra
mortuorum Reliquias concludam; pauca Chrysoſtomi
verba huc placet attexere, quibus vestra superstitio abun-
de refellitur. Audi igitur Chrysoſtomum; *Non attendas, in-
quit, cinerem Sanctorum corporum, nec fauillam Reliquiarum car-
nis, omniaq̄ue ossa consumta temporibus: sed aperi oculos fidei, &
vide hos Diuina virtute, & gratia Spiritus Sancti amictos, et Di-
uini numinis claritate radiantē.* Hæc Chrysoſtomus. Iam tibi
locum respondendi do, vt si velis, & posse te speres, istam
Magdeburgensium nostrorum formidandam aciem dif-
sipes. Hic (ni fallor) sub tanto onere fatifces, & te plane
expugnatum clamitabis. Quem igitur ista legentem
(præsertim de Babyla ac templo Mamæ) non magna de
lectatione affecerint, ob historiarum huiusmodi raritatē,
& nostrorum prudentiam; qua, & adulterina sapienter
discernere, & reliqua tam dexterè ac piè accommodare
nouerant; non etiam dolore, ob vestrorum hominum
cæcitatem, quæ hactenus illorum oculis, in hoc genere
offusa est?

*1 Zonaras
tom. 3. in
Marciano,
Tomus pri-
mus Con-
cilior.*

*Hom. de na-
tuit. 7. Ma-
chabeorum
homilia 7.*

Respon-

*Respondetur ad argumenta Magdeburgensium: & primum
fraudes & calumnie eorum in historia Protasij & Ger-
uasij, Nazarij & Celsi Martyrum describenda aperiun-
tur.*

CAP. XIII. IRENÆVS.

H VNC ego tuum, mi Critobule, exercitum nihil for-
mido: qui non tam re, quàm specie terret. Videris mihi
callidos quosdam & astutos in re bellica duces imitatus;
qui, cum copiis militaribus destituuntur, lixas, sarcinas,
equos, currus, ac cetera impedimenta ita collocant, vt è
longinquo imprudentibus formam ac speciem iusti ex-
ercitus adumbrent. Aut egregium illum nuper ducem,
qui nobili stratagemate (quod te audisse puto) in maxi-
ma æneorū tormētorum inopia, lignea excogitauit, quæ
illorum speciem atque similitudinem gerebant, quæ lon-
go equorum ordine, magnoq̄ue nisu ad arcem, quam ob-
sidebat, in hostium aspectum trahi iussit: qui, vera esse,
tormenta, nec vim atque impetum eorum posse se susti-
nere arbitrati, facile ad deditionem venēre. Verum his
tu me artibus non capies, si non optimum in hoc genere
militem, certe in Magdeburgensium tuorum fraudibus
atque insidiis prouidendis non omnino inertem. Neque
inani terrore opplebis, qualis nostra memoria rusticis in
Sicilia, viso repente gigante, ridicule accidit. CRIT. Istū
Siculorum terrorem, atque gigantem nō memini. QUIN
igitur mihi quicquid, istud sit, expedis? IREN. Subierunt
forte quidam vastum quēdam specum, & longius intro-
gressi, gigantem immensā magnitudine, telumq̄ue instar
trunci arboris manu continentem videntes, consternati,
& præ metu fere exanimati, præcipites aufugēre in pro-
ximam villam. Quo rumore passim dissipato, tota vi-
cinitas armata ad specum concurrat, eumq̄ue ingreditur,
propiusq̄ue iam armis confisā accedere est ausa. Diu ve-
rò fixis oculis, nec sine horrore, gigantem intuentes,
Z 5 cum

Stratagemata.

*Lepida historia
de portentoſe
magnitudinis
cadauere cuius-
dam gigantis in
antro Erycino
Siciliæ inuento
anno Domini
1341.*

*Thomas Ta-
zellus de re-
bus Siculis
prioris Deca-
di li. 1. c. 6.*

Magdeburgenses
impietate giga-
ntea omnibus
Sanctis bellum
inducunt & in
Centuriis suis
turrin Babylonem
viciū construnt.

cum voce, motuque omnium carere viderent, audaciores inde facti propius accedunt & tandem attingunt. Corpus vero contactum in puluerem dissoluitur. Creditur fuisse vnus ex famosis illis ac antiquis Siciliae gigantibus, ante multa saecula demortuus. Ita omnis Siculorum timor in risum exiit. Nec minus certe ridicula est ista Magdeburgensium tuorum acies, quā, non vt olim in fabulis traditur, sed verē gigantum more Sanctis omnibus bellum arrogāter inferunt, & has Centurias, quasi turrin quandam Babylonicam exaedificant; quae certe leuissimo, ac primo quoque impulsu statim corruet: vt nihil sit cur arbitreris, me huic oneri parem non futurum, praesertim cum vel tuo ipsius iudicio, iam antea leuatus eo fuerim. CRIT. An ego vnquā tibi concesserim, Sanctos post mortem miracula edidisse? IREN. Maxime. CRIT. Quid sibi ista tua velint, plane nescio; quin quod sentis, apertē explicas? IREN. Huc propero. Inuocandos statuis Sanctos nec ne? CRIT. Inuocandos planē. Quid ergo? IREN. Satis est; concidisti. CRIT. Quare? IREN. Quid aliud est Sanctos inuocare, quam eos supplicibus verbis orare, vt suis precibus ac meritis adiumento nobis esse velint ad id, quod à Deo petimus impetrandum.

Sanctos inuocare
quid sit.

Maximū miraculum
homines
vita defunctos
viviū opem ferre.
Apparitio Sanctorum,
qui ex hac vita mir-
gravent miraculum est.

Quod si non praestarent, ne inuocandi quidem essent. CRIT. Non nego, opem nos illorum precibus sentire, arcanis quidem soliūque Deo cognitis rationibus. IREN. Fateris ergo miracula. Quod enim maius miraculum, quam mortuos viuis opē ferre? quod omnem naturalem ordinem, caussamque egreditur. Apparere quoque Sanctos post mortem confessus es: quod si non sit miraculum, non dum intelligo, quid miraculi appellatio complectatur. CRIT. Video me pæne deprehensum. IREN. Ne dixeris pæne: te totum enim, quātus quantus es, irretitum hic teneo. CRIT. Sed me expediam. Neque enim iam omnia Sanctorū post mortem miracula tollo; quā iustam fidem, probationemque eorum postulo; eaque,

quae

quae vestri recentent, pro vanis statuo. Nam verum & solidum id genus miraculum, ne vnicum quidem Magdeburgenses, quātumuis elaborarint, totis his quingentis annis reperiunt. IREN. O bellos homines! quin in Oceano aquam; in sole, lucem deesse quæruntur? Quos vel sola, quam primam attigisti, Protasij & Geruasij historia miseros conficit. Inuenit enim Ambrosius diuinitus admonitus eorum corpora, qui sub Nerone passi sunt. Fere homines mirae magnitudinis, vt prisca aetas ferebat; omnia ossa integra, sanguinis plurimum. Dum transferruntur in maximo populi concursu, caecus sanatus est.

Ambr. Epi.
85.
Augu. de ci-
uit. Dei lib.
22. cap. 8.

Sed iuuabit ipsum Ambrosium audire, ad populum concionantem. Cognouistis, inquit, imo vidistis ipsi, multos à Deo moniis purgatos, plurimos etiam, vbi vestem Sanctorum manibus contigerunt, quibus laborabant, debilitatibus absolutos, reparata vetusti corporis miracula, quo se per aduentum Domini Iesu, gratia in terris maior infuderat; vmbra quadam sanctorum corporum plerosque sanatos cernitis. Quanta oraria iactitantur, quanta indumenta super Reliquias sanctissimas, vt tactu ipso medicabilia repossantur, gaudent omnes extrema linea contingere; & qui contigerit, saluus erit. Gratias tibi Domine Iesu, quod tales nobis sanctorum Martyrum spiritus excitasti, hoc potissimum tempore, quo Ecclesia tua, praesidia maiora desiderat. Habuit & aliam orationem, qua incessit Arianos miraculis hisce, quae in Catholica Ecclesia designantur, inuidentes. Quid aliud, inquit, hoc biduo, nisi verbum Dei in imo cructastis affectu, & scientiam vos habere fidei probauistis? Cui tamen celebritati vestrae, qui solent, inuident. Et quia celebritatem vestram inuidis animis ferre non possunt, caussam celebritatis odere; atque amentie in tantum prodeunt, vt negent Martyrum merita; quorum opera etiam Demones confitentur. Sed hoc non mirum. Siquidem tanta est incredulorum perfidia, vt tolerabilior sit Diaboli confessio. Dicebat enim Diabolus; Iesu fili Dei, quid venisti ante tempus torquere nos? Et cum haec audirent Iudei ipsi, tamen Dei filium denegabant. Et nunc audistis clamantes Demones, & confitentes Martyribus, quod pæ-

Impudens Magdeburgensium calumnia, qua in primis à Christo quingentis annis nullū verum miraculum in Ecclesia ab aliquo Sancto post mortem editum fide dignum se reperire potuisse meminerunt, refellitur.

Protasij et Geruasij historia. Miraculum de translatione Geruasij & Protasij. Ambrosij de miraculis Geruasij & Protasij testimonium. Aliud Ambrosij testimonium de miraculis, quo in Ecclesia sunt contra Arianos non modo veteres, sed nouos etiam nostri temporis videlicet Magdeburgenses, & Apologeticos id Anglia quantū ad rem praesentem pertinet.

Martyrum merita.

Demones à Martyribus torti.

nas ferre non possint, & dicentes: Quid venistis, vt ante tempus nos tam grauius torqueatis? Et Ariani dicunt: non sunt isti Martyres; nec torquere Diabolum possunt; nec aliquem liberare; cum tormenta Demonum, ipsorum voce probentur, & beneficia Martyrum remedijs cecorum, & absolutorum iudicijs declarentur. Hæc Ambrosius. Illud quoque apparet, huiusmodi homines, non ob aliam causam inuidere Martyribus, nisi quia vident suam illorum fidei contrariam. Non aliter, inquit, eorum operibus inuiderent, nisi fidem in his fuisse, quam isti non habent, iudicarent, & fidem illam maiorum traditione firmatam, quam Demones ipsi negare non possunt. Quid hic quæso contra Arianos ab Ambrosio dictum est, quod in Magdeburgenses & Apologeticos etiam tuos mutato nomine nõ quadret? Quis vnquam Martyrum hostes, magis graphicè depinxit? Illud quoque hic obseruandum, Iustinam vxorem Valentiniani maioris, & minoris natu matrem, cum esset tota Arianica, basilicam Catholicis, atque Ambrosio eripere conatam, vt eam ad Arianos transferret; & milites, qui Ambrosium extruderent, misisse. At milites obstupescit Ambrosij & constantia, ac inusitatis signis, quæ ad corpora Martyrũ ostensa sunt, non modo ab omni vi abstinuere, sed errore relicto, recta fide, magnaq; pietate se Ambrosio adiuxere. Vt quodam modo id illis euenerit, quod olim Sauli, & eius satellitibus; qui profecti ad Dauidem è medio tollendum, cum ad eum & Prophetas venissent, & ipsi quoque prophetabant. Proxima à te mentio Nazarij & Celsi Martyrum facta est, quorum historiam eleganter idem Ambrosius describit. Sed audiamus quid ille Vigilantio & discipulis eius tuis Magdeburgensibus oblatrantibus respondeat. Quod si dicas mihi quid honoras in carne iam resoluta, atque consumpta, de qua nulla iam Deo cura est? Honoro, inquit, in carne Martyris exceptas pro Christi nomine cicatrices; honoro viuientis memoriam perennitate virtutis; honoro in cineribus semina æternitatis; honoro corpus, quod mihi Dominũ meũ ostēdit diligere, quod me propter Dominũ mor-

tem

Milites Ariani ad Ambrosium Basilica erudendum missi, eius constantia et inusitatis signis ad corpora Martyrũ editi, ad fidẽ Catholicam profitendã & ad Ambrosium diligendũ sunt inducti.

Nazarij et Celsi historia cõtra Magdeburgenses defenditur. Ambrosij testimonium de honore Sanctorũ Reliquijs tributo, contra Magdeburgenses, et alios Vigilantij discipulos.

August. lib. conf. 9. c. 7.

1. Reg. 19.

Serm. de Nazario & Celfo.

tem docuit non timere. Cur autem non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & Demones: quod & afflixerunt in supplicio, sed glorificant in sepulcro? honoro itaque corpus, quod Christus honorauit in gladio, quod cum Christo regnabit in celo. Quales igitur, & quàm digni fide, aut qui historiam Ecclesiasticam concinnent, videntur iam tibi tui Magdeburgenses, qui ista omnia flagitiose in Ambrosio dissimulantes, nugantur nescio quid de Vincentio, Antonio, & aliis recentioribus?

Magdeburgensium flagitiosa dissimulatio.

Aperiuntur impudentissima Magdeburgensium calumnie contra Translationes Sanctorum.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

Hoc mihi proœmium non placet: reliqua Magdeburgensium confido solidiora. IREN. Sed frustra: Nihil enim sunt ista, præ vt sunt ea, quæ consequuntur. Nam, vt ad Augustinum veniam, tantum abest, vt ille improbet illam populi ad Reliquias S. Stephani frequentiam; aut superstitioni deputet; aut dementatam dicat, vt multa sibi, toti quæ Africæ notissima, certissimaque & stupenda miracula, ad memoriam beati Stephani ostensa mirifice efferat, & Christianæ religionis veritatem hinc maximè contra Ethnicos astruat. Tantum enim ille ab istorum sententia abest, vt non modo non arbitretur, signa ista Sactorum post beatam ipsorum dormitionem Diuinæ quicquam maiestati detrahere, aut vlli superstitioni adhærescere; vt fidem potius nostram in vnum Deum, & spem nostræ resuscitationis corroborare palam affirmet. Faciunt, inquit, ista Martyres, vel potius Deus, vel orantibus, aut cooperantibus eis, vt fides illa proficiat, qua eos non Deos esse nostros, sed vnum Deum habere nobiscum credamus: vt non possim inconsideratissimam & dementissimam istorum in hisce rebus temeritatem non admirari; qui præterea qua-

Respondetur calumnie Magdeburgensium, quæ struntur ex Augustino contra Reliquias S. Stephani. Augustinus de miraculis ad Reliquias S. Stephani editis quid senserit. Miracula Sanctorum post eorum mortem maxime confirmare fidem nostram in Deum, & spem nostræ resuscitationis.

Lib. 22. de ciuit. Dei. c. 8.

De ciuit. Dei lib. 22. c. 10.

Augustinus.

fi

Magdeburgen-
sum in Theodo-
retum calūnia.

D. Augustini
sententia expli-
catur de femi-
nis illis, quarū
Martyria Eccle-
sia celebrat, li-
cet se in sumē
proiciētes mor-
tem sibi conscii-
uisse videatur;
eamq; nihil pro
Magdeburgen-
sibus facere o-
stenditur.

Augustinus.

Sampson.

si ex Theodoretō pronuncient, propter hunc Martyrum honorē Christianos pietate ab Ethnicis superari. Quod nec Theodoretus, nec quisquā pius, aut dixit aut sensit. Nec hæc Theodoretī est sententia, sed tuorū Magdeburgen-
sium, ita fraudulenter structa, vt incautis facile imponat; quod tibi contigisse video. Nunc vero vt accedam ad feminas illas, quæ pudicitia suæ conseruandæ gratia in Christianorum infestatione fluctibus se obiecerunt, Magdeburgenses sane tui ita orationem suam hic temperarunt, vt nesciam planè, vtrum sentiant, Augustinum dubitare, num ipse feminæ in hoc recte fecerint, an Catholica Ecclesia, quæ earum Martyria celebri veneratione frequentat. Sed siue hoc, siue illud, siue vtrumque velint; certe neque hoc, neque illud, neque vtrumque voluisse Augustinum ipsius verba videntur indicare.

Nam non videtur disceptare, an hoc rectè vel à feminis, vel ab Ecclesia sit factū (earū enim actiones, quas Catholica colit Ecclesia, nunquā solet in dubium vocare, & de iis, quæ ab Ecclesia Catholica geruntur, cui tantum tribuit, vt nisi eius commoueretur auctoritate, Euangelio non crederet, quī potest an rectè fiant dubitare?) sed de causa & ratione agit, qua tum feminæ ad hoc facinus recte per petrandum sint incitatæ, tum Ecclesia ad memoriam earum recte celebrandam sit inducta. De quibus, inquit, nihil temere audeo iudicare. Verū statim vtriusque facti causam iustam, probabilem, & idoneam si non constanti, aut confidenti potius asseueratione, modesta certe interrogatione afferre videtur. Quærenti igitur quo modo, cum se uere à Deo præceptum sit, ne nobis manus inferamus, hoc feminis illis laudi ducatur; his verbis respondit; Quid si enim hoc fecerunt non humanitus deceptæ, sed diuinitus iussæ; nec errantes, sed obediētes: sicut de Sampsonē aliud nobis fas non est credere. Cum autē Deus iubet, seque iubere sine vllis ambagibus intimat; quis obediētiā in crimen vocet? quis obsequium pietatis accuset? Percontanti vero vnde Ecclesiæ hoc innotescere,

Li. 2. c. 26.

De ciui. Dei
lib. 1. c. 26.

rescere, aut qua ratione ad hunc eis honorem tribuendum moueri potuerit, hæc infert: Vtrum Ecclesiæ aliquibus fide dignis testificationibus, vt eorum memoriam sic honoret diuina persuaserit auctoritas, nescio; & fieri potest, vt ita sit. Vtigitur rem in pauca conferā, ita se habet: Cum constet Ecclesiam Catholicam, quæ est columna & firmamentum veritatis, ob eamque causam errare non potest, has feminæ publico honore afficere, necesse est vt bene egerint. Quod si vrgeas; nefas esse quenquam sibi mortem consciscere: concedo nisi præcipiatur à Deo, cui parere & obsequi maxima pietas est. Sic Sampsonem fecisse credere debemus; eodemque fortè modo de his feminis iudicandum. Sed vnde, inquires, hoc constat? Diuinitus fortè Ecclesiæ patefactum est. Hic videtur sensus verborum Augustini: qui quàm parū faueat, aut potius, quàm multum aduersetur Scholæ tuæ placitis, non es tam hebes, vt non intelligas.

Resutantur insignes Magdeburgensium calumnia contra historiam & miracula Mamæ & Babylæ Martyrum.

CAP. XV. IRENÆVS.

Magdeburgenses tui si vnquam aliās, in historia certe Martyrum Mamæ & Babylæ belli cum primis homines sunt. Iulianus itaque & Gallus Cæsares communi quadam operæ magnificentia, in qua vter alterum superaret, ambitiose certabant, templum Mamæ Martyri extruebāt. Gallus quidem vera & recta fide: Iulianus, aliud præ se ferens, aliud intus (id est idololatriam, in quam postea erupit) spirans. Mirum dictū. Galli structura, optimo euentu successit. Iuliani structuram ab imo fundamento terra euomebat, non quòd honor iste Martyri exhibitus, Deo, vt isti nugantur, & impudenter metiuntur, displiceret; sed ea de causa, quam dixi, & quàm Nazianze-

Historia de miraculis Mamæ explicatur, & à Magdeburgensium calumniis vindicatur. Galli & Iuliani in edificando Mamæ templo contentio. Galli structura cur optimè successerit, Iuliani autem pessime. Gregorius Nazianzenus.

Nazianz. orat.
contra Iulianū.
Theodoret.
lib. 3. c. 2.
Sozom. li. 5.
cap. 19.

zianzenus, qui Iulianum ab adolescentia nouerat, aperte profitetur. Qui testatur Galli opus, quasi Abelis sacrificiū Deo rectè oblatū & consecratum fuisse; in eoq; suam ipsum pietatem demonstrasse: Iuliani vero ædificium omen fuisse; quo, qualis ipse futurus esset & quàm immaniter in Martyres, quos sub honoris prætextu affecerat ignominia, foret grassaturus portendebatur. **C R I T.** Iracor iam mihi, quod non ipsum Augustinum, Theodoretum, atque Nazianzenum legerim, & fontem potius quàm tam turbidos riuulos confectatus fuerim. At certe Babylas totus noster est. **I R E N.** Nescio quam Babilonicam, contra Deum & eius Diuos turrim; Magdeburgenses hinc vestri ædificare conantur. Sed tota accusationis, qua nostros impetunt, acies erga nos hebescit; & in ipsos conuersa, exitiali eos clade iugulat. Neque magis vnquam speciosum de Numeriano ac Iuliano Imperatoribus, de Libanio sophista, deque ipso Dæmone triumphum tulit Babylas, q̄ de tuis Magdeburgensibus. **C R I T.** Cur ista dicis? **I R E N.** Paucis istorū indignitas explicari non potest. Ego verò, quo ad res patietur, cōpendiū sectabor. Babylas itaque cum esset Antiochenus Episcopus, Numerianum Imperatorem templum ingredi volentē, forti oratione repulit ab ingressu, veluti teterrimum parricidam, eò quòd regios pueros fidei suæ cōmissos nefariè sustulisset. Quo Babylas declarauit terræ, & eorum, quæ in terra fiunt, curam ac præfecturam verius residere penes Sacerdotem, quàm penes eum, qui paludamento ornatus, ac purpura indutus est: necnon oportere de potestatis huius amplitudine Sacerdotem nihil detrahere, sed hominem potius exuere, quàm auctoritatem huic principatui supernè à Deo attributam deponere. Tyrannus hanc Episcopi repulsam non ferens, vinculis, carcere, ac morte demum eum multauit. Ille vero se cum ferreis illis suis cathenis sepeliri mandauit. Martyris corpus sub Constantio Imperatore Gallus (de quo diximus) Cæsar,

Magdeburgensium turris Babilonica contra historiam Babyle erecta obruitur.

S. Babyle triumphus de Magdeburgensibus.

Babylas Numerianū Imperatorem ob parricidium ab ingressu templi prohibuit.

Curā terra eorum quæ in terra fiunt potius ad Sacerdotē quàm hominē paludamento indutum pertinere.

Martyrium Babyle & causa eiusdem.

Translatio Babyle.

Chrysof. de Babyla sue contra gentes quod vnus sit Deus.

Cæsar Daphnen transtulit, locum omnibus deliciis, ac iucunditatibus affluentem; vbi Apollo sua edere oracula, ac miseros mortales ludificari solebat. Postquàm verò corpus eò fuisset delatum, Dæmon prorsus mutus factus est, ore illi per Martyrem obturato. Cuius silentij causam licet Ethnici aliò deriuarent, quòd solitis Apollo sacrificiis propter Christianos Imperatores non placaretur: veram tamen causam præbuisse illatos eo Martyris cineres, non nostri modò, Chrysofomus, Ruffinus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus, Metaphrastes; sed Iulianus, Libanius sophista, atque adeo Dæmon, confessi sunt. Etsi enim Dæmon aperte non nominaret Babylam (vt solet stultos mortales incertis ambagibus ludere, artesque suas illis tegere) & vereretur ne prorsus vt imbecillis ac ridiculus, etiam à suis contemneretur, si mortui hominis cineres ori ipsius ac potestati quasi frenum iniicerent: eum tamen de Babyla sensisse, vel Iulianus ipse satis ostēdit; qui cum multa essent apud Daphnen non hominum modò, sed & brutorum animalium ossa defossa; solius Babylæ corpus asportari iusserit. Quod Christiani omniū ordinū, atque ætatis frequentissimi confluentes, splendida ac illustri quadam pompa, Antiochiam detulerunt; occinentes interim: *confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis.* Quæris exitum? Adeo nihil iuuit Dæmonem, euectum atque asportatum fuisse Martyris corpus: vt paullo post templū ipsum Apollinis, eiusque statuā ignis à Deo immissus absumferit. **C R I T.** Lubens ex te audio Deū, non Sanctos mortuos Dæmonem repressisse; id quod pie notarunt nostri Magdeburgenses; qui tamen omnem istum superstitiosum cultum, & Martyris asportationem Dæmonem ipsum veteratoriè excogitasse, ex Sozomeno ac

Dæmoni oracula reddere solito Babylas presentia corporis sui os obturauit.

Chrysofomus. Ruffinus. Socrates. Sozomenus. Theodoretus. Metaphrastes. Libanius. Dæmon.

Iulianus.

Ruina templi Apollinis & conflagratio.

Ruina templi
Apollinis Ba-
byle quo modo
accepta refera-
tur.

Magdeburgenses
impietati suae
in Sanctos pie-
tate fraudulen-
ter obtendunt.

Magdeburgenses
similes Ioram re-
ge Indae.

Magdeburgenses
crocodilum imi-
tantur.

Ex Chryso-
stomi oratione de
S. Babylae a-
liorum sancto-
rum ipsius Ba-
byle insignia
post mortem mi-
racula contra
Magdeburgen-
sium calumnias lu-
culenter defen-
duntur.

Miracula San-
ctorum unde
pendeant.

Ethnicorum est
non Christiano-
rum existimari a
sanctis nulla
post hanc vitam
miracula edi.

Theodoro contendunt. IREN. Atqui iam dixi non illos modo, sed & reliquos omnes hoc miraculum ad Martirem referre. Non quasi Martyrid, aut contra Deum, aut sine Deo, quod isti garriunt, designaret: cum quicquid Martyres, Dei voluntate ac potestate subnixi operentur; & Deum, & Martyres id operatos commode dixeris. Ne

que vlla inde Deo, vt isti clamitant, iniuria aut contumelia irrogatur. Quod dum composita ad fraudem oratione occidunt, videntur quidem similitudinem quandam ac speciem pietatis gerere, cum impio illo rege Ioram;

qui acceptis a rege Syrorum litteris, vt Naaman a lepra curaret; indignationis suae, & diuinae, vt fingebat, contumelie magnitudine exacerbatus, vestimenta sua discidit. Quam in eo praeposteram pietatem reprehendit Heli-

saeus; & iussit hominem ad se acciri, vt sciret fuisse Dei prophetam in Israel. Aut crocodilum potius imitantur, qui dum lacrymas, & nescio quam pietatem fingit, incautum viatorem opprimit. Verumenimvero, quoniam isti Babylae, ac reliquorum beatorum post mortem nec virtutem, nec miracula pro sua pietate agnoscere volunt;

praestiterit si non aliunde, certe ex Chrysostomo, quae ad hanc causam sunt idonea, idque ex ea, quae tota Babylae ornat, oratione decerpere. CRIT. Id si facias, apte atque accommodate ad causam dicturus videris. IREN. Chry-

sofostomus igitur hoc in primis affirmat, hoc diligenter astruit; omnia ista admiranda atque stupenda Martyrum facta ex eo pendere, quod Christus dixerat: Amen, amen,

dico vobis, qui credit in me, opera quae ego facio, & ille faciet, & his maiora faciet. Cum itaque multis verbis generosos Babylae spiritus, qui a templi ingressu Imperatorem abercuit, extulisset; statim in haec verba delabitur:

Enimvero existimaturus est fortasse quisspiam, hoc loci orationi nostrae finem imposituros; neque enim vita hac finita laudatorum operum aut virtutis ostentandae occasiones suppetere. Verum ea quidem est Gentilium, non ab re opinio; quorum spes ultra hanc

morta-

mortalem vitam, haud quaquam prorogatur. At nos, quibus huius vitae exitus illustrioris vitae alterius initium est; ab hac suspitione, atque opinione longe absumus. quam sane opinionem rectam esse, apertius a nobis alibi commonstrabitur. Interim & quae virtutis eximiae opera post Babylae generosi Martyris obitum obuenere, talia sunt, quae magnam orationi nostrae fidem afferre possint. Deinde de sepulcris Martyrum sermonem attexit: Post sermo-

nis, inquit, facultatem, ipsa certe Sanctorum sepulcra proximum locum obtinent, ac animas hominum in ipsos Sanctos intuentium, ad virtutum eorumdem emulationem excitandas. Tum postea: Quid de locis & sepulcris verba facio? quin & saepe vestis sola Martyrum visa, et verbum viuum in mentem influens animi nostrum excitet, & memoriam interlabentem refricet. Quibus de causis ipsis nobis San-

ctorum Reliquias Deus reliquit. Porro autem quod haec dicam non temerarie iactantiae causa, sed quod id ipsum emolumentum nostri gratia factum fuerit, abunde orationi nostrae fidem faciunt; tum quae quotidiana a Martyribus miracula eduntur, magna affatim ad illa hominum multitudine affluente; tum illis nihilo inferiora Babylae praecleara post ipsius obitum virtutis egregiae specimina. Tum de Demone subiicit; qui illius loci accolis fucum fecit, qui ne extincti quidem Babylae cineres contueri sustinebat:

Est enim, inquit, ea Sanctorum potestas, vt illorum superstitione vmbrae quidem, aut vestes ferre possint; vita autem sanctorum & loculos quoque reformident. Itaque si quis illis, quae ab Apostolis facta fuisse praedicantur, fidem non habet; is tandem memoria huius miracula intuitus, ab impudentia sua desistat. Nam qui de omnibus olim Gentilibus victoriam reportabat, a Martyre tanquam ab hero increpitus, suppressa voce latrare desuit. Haec Chrysostomus.

Et quoniam tam auidè arripuisti illud, quod dixeram; Deum templum incendisse; quasi nulla fuisset Martyris virtus; audi eundem Chrysostomum. At malignus, inquit, Demon statim edoctus est, frustra sibi fraudis suae artificia conficta; seque non iam certamen habere cum mortuo, sed cum eo qui viueret, qui efficax esset, quique non se modo, sed omnes quoque Demones fortitudine superaret. Is enim Deum precatus, ignem in templum,

Et Chryso-
stomus ostenditur.
Babylae suis pre-
cibus templum
Apollinis sub-
uertisse.

Sanctorum Re-
liquiae cur nobis
a Deo relin-
ctae.

Sanctorum po-
testas in Demo-
nes tam in hac
vita, quam in al-
tera quanta sit.

Ex Chryso-
stomus ostenditur.
Babylae suis pre-
cibus templum
Apollinis sub-
uertisse.

Sanctorum Re-
liquiae cur nobis
a Deo relin-
ctae.

Sanctorum po-
testas in Demo-
nes tam in hac
vita, quam in al-
tera quanta sit.

Sanctorum po-
testas in Demo-
nes tam in hac
vita, quam in al-
tera quanta sit.

ut cœlitus dimitteret, totum illius tectum exussit, ipso idolo ad extremos usque pedes deleto, eodemque in cinerem & puluerem redacto, ab omnibus parietibus qui ipsi integri adhuc stant, abstinent. Et sub finem totius orationis; *Hæc, inquit, & his longè plura etiamnum viuens prestitit. Vbi autem hinc emigravit, Dæmonis robur eneruauit, gentilium imposturam coarguit, vaticinij deliramenta detexit, personam eius contriuit, simulationem omnibus denudauit ac patefecit; eum qui in ea dominari videretur, obmutescere cogens, ac magna vehementia opprimens. Deinde; Hodie, inquit, templi parietes recti stant, omnibus quasi prædicantes, quæ Dæmonis impudentiam, ludibrium, imbecillitatem, quæ Martyris coronas, victoriam, virtutem.* His aliisque id genus de Martyrum Reliquiis, earumque virtute cum Chrysofomus testimoniis abundet; & magno se desiderio teneri, Petri ac Pauli Apostolorum corpora Romæ videndi dicat; facile intelligis, quàm illotis non dicam, quod pro uerbio dici solet, manibus, sed mentibus potius, sacris historiis non illustrandis, sed cõspurcandis se isti dederint: quantamque impietatem, & quàm magno precio Germaniæ Principes emerint. His igitur deinceps non Christianas historias, sed potius si quid in gratiam Iuliani ac Dæmonis (quos impietate superant, eam, quam isti agnoscunt, Babylæ virtutem inuidentes) scriptum velis, scribendum mandato. Quare desinant iam tandem pij ac acuti isti homines hæc Babylæ, & reliquorum Sanctorum translationes Dæmoni adscribere. Neque enim nos Catholici huiusmodi doctore indigemus aut vtimur) quæ Luthe ro horum Apostolo non inuidemus) quo, vt dixi, admonente priuatam Missam apud suos abrogare non dubitauit. Si ista translatio Dæmoni adeo arrideat, si Martyrum cultus adeo ei placeat, quæ sit, o boni viri, vt memoriam, cineresque Martyrum Dæmones vbique vt crucem suam horreant? Cur Dæmonum membra, Iudæi; Gentiles, hæretici abolendis Sactorum Reliquiis strenuam semper operam dederunt? Si ista Babylæ rranslatio, aliquid idololatriæ

Chrysofomus
SS. Petri &
Pauli corpora
Romæ videndi
magno flagra-
bat desiderio.

Magdeburgen-
sium impietas in
corrumpendis
Ecclesie histo-
riis.

Dæmonibus non
adscribende
Translationes
Sanctorum vt
Magdeburgenses
impie sugan-
ter.

Homil. vii.
ad Rom.

latriæ, quod isti obganniunt, affine habuit, cur ea apud oēs patres tã est celebris? Cur ex ea Chrysofomus Ethnicis verum vnus Dei cultum, & Christianæ religionis sinceritatẽ persuadere conatur? Quo modo celebris illa Christianorum frequentia in reliquiis deducẽdis occinuit: *Cõfundatur omnes, qui adorant sculptilia?* Cur offensus Iulianus eos capi iussit? & ex his Theodorum quendam exquisitissimis tormentis excarnificauit? Si hoc illorum factum idololatriam redolebat, cur Theodorus in tanta illa tormentorum acerbitate iuuenem quendam sibi astantem videre visus est, qui eum consolaretur, & nõ modo vulnera eius, sed & omnem doloris sensum abstergeret? Sed vt ex ipso præterea Chrysofomo istam istorum impietatem, quasi ab ipsis fibris euellamus; ille apertè scribit, maluisse potius Iulianum ac Dæmonem capsulam illam Martyris in mare demersisse, exussisse, aut in vastam aliquam solitudinem deferri, quàm Christianis tanta ambitione Antiochiam deferendam permisisse: nisi insignem aliquam cladem sibi à Martyrũ Deo formidassent. Quam tamen ne sic quidem euasere, cum paullo post & templum Apollinis igni cœlesti sit absumtum; & Iulianus in expeditione Persica cesus. Sic itaque vides Babylam non vestrum, sed nostrum esse; & nobilem illam, vt dixi, de Magdeburgensibus tuis referre palmam, vt olim de Iuliano & Dæmone. Quibus ad omnem æternitatem, flagitiosi mendacij ac insignis impietatis notam, non nisi pœnitentia eluendam, inurit. Atque hic subit animũ meum Oecolampadij tui recordatio, qui in Babyla Chrysofomi Latine vertendo magnam quoque plagam accepisse videtur: cum neque terram, neque cælum, quod dicitur, attigerit in tam paruo opere; non paucioribus quam ducentis locis fœdissime sit hallucinatus, si Germano Brixio credendum sit. Atque hoc quidẽ Oecolampadij opus, ab ea templi fabrica, quam diximus Mamæ Iulianum ædificare conatum, nihil abhorreere videtur. CRIT. Aliena

Ruffi. lib. i.
c. 36.

In Epist. Bri-
xi ad Fra.
Turronium
Archiepisc.

Babyle transla-
tionẽ nihil cum
Idololatria affi-
ne habuisse.

Theodorus à Iu-
liano truculen-
ter tortus, quod
in translatione
Reliquiarũ S.
Babyle versus
quosdam Psal-
morũ cecinisset

Iulianus ei De-
mon cur permi-
serint Christia-
nis, Babyle Re-
liquias Antio-
chiam deferre.

Babyle de Mag-
deburgensibus
triumphans.

Oecolampadij
perfidia sacrile-
ga in transfe-
renda Chryso-
fomi oratione
de S. Babyla.

planè sunt hæc, si modo vera narras, ab illis, quæ Magdeburgenses nostri tradidere, quibus nescio quomodo omnia aduerfantur, vt malam eorum fidem, velim nolim, fateri hactenus cogar. Veritas enim mihi hæc orationē exprimit. Nisi forte hoc totum, quicquid à Chrysofomo mutuatus es, isti illius esse non putarint. IREN. Nihil minus: Neque enim aut isti, aut quisquam alius vnquam hac de re, vel tenuem suspicionem iniecit. Sæpe enim huius Chrysofomi orationis mentionem faciunt: sed vide interrim, vt vt de ea gloriantur, istorum fidem. Alibi quidem & Babylæ ac huius Chrysofomi orationis meminere: At hîc, vbi virtutem Martyris euertere conantur, ne nominare quidem Chrysofomum audent. Verum vt, quod sentiam, dicam; etsi stolidum & miserum id quoque, longe tamen fuisset tolerabilius, & ad maiorem veri speciem, nec à solita ipsorum Dialectica alienum, ad hanc infitiationem confugisse. Magno enim, vt solent supercilio, clamitare poterant, falso ista Chrysofomo afficta, & à Monacho quodam ocioso recentius affuta: præsertim cum Gregorius Nazianzenus atque Eutropius (quorum ille duas prolixas orationes, quæ multa de multis Martyribus sub eo passis complectuntur, scribit; hic iisdem cum Iuliano etiam temporibus disertè de Martyrio Babylæ mentionem facit: de ista translatione, de quæ Dæmonis suppresso oraculo ne voculam quidem interseruerint. CRIT. Si hæc ita sint, vt tu dicis, suspectam iam mihi facis hanc historiam; miror quæ istud præsidium à Magdeburgensibus nostris, haud fuisse arreptum. IREN. Tu mihi pro more vestræ Academiæ facis: qui huc, illucque, ad omnem ventum contrariæ disceptationis excuteris. Miror quæ iam & ipse tecum, quod illud suum sollemne non seruauerint; quo à negatione terribiles illos syllogismos nectunt, non habet Socrates; nõ habet Theodoretus, non Ruffinus, quod scribit Sozomenus. Ruffus, Theodoretus non habet, licet ille quidem recentior: ergo

Magdeburgensium doli et male artes.

Comune Magdeburgensium perfugium & asyllum.

Gregorius Nazianzenus. Eutropius.

Syllogismi Magdeburgensium.

Cent. 3. ca.

10. p. 211. Cent. 4. c. 6 & 13.

Cent. 4. ca. 13. p. 1454 Ibidem pag. 1441.

go non est verum, quod Ruffinus, quod Socrates, quod Sozomenus scribunt. En tibi rursus similem Herculis clauam: Hieronymus, Augustinus, licet recentiores & obiter scribentes de Cypriano, nihil huiusmodi asserunt: ergo fabulosa & indigna relatu iudicauerunt miracula, quæ præceptor Hieronymi Gregorius Nazianzenus post funus Cypriani contigisse narrat. Demiror itaque nouam istam dialecticam hic euauisse, Non recēset Nazianzenus, non Eutropius: quæ ergo aut fidem Chrysofomo dabitur, aut certe ab eo scripta existimabimus? At ista, o boni viri, scripsit Chrysofomus: & ideo, dum ista illius de Babylæ miraculo narrationem infirmare conamini, vix nominis illius umbram Cæturie vestræ ferunt. Quale si nihil ab eo proditum fuisset (qui ista orationem ad vicesimum annum post incendium illud templi Dæmoniaci à se habitam ostēdit) nihilominus tamē aliunde tā eius, quā aliorum copijs instructi in hac causa facile vinceremus. Scribit enim quosdam in Arabiam abire solitos, vt fimum, in quo Iob federat, cerneret, & terram oscularētur, quæ illius victoris certamina, & cruorem omni auro pretiosorem suscepit. Et alibi: *Vellē, inquit, nūc in locis illis versari, quibus vincula illa manent, & cathenas videre, quas timuerunt quidem Dæmones & horrēt, & Angeli venerātur. Si Ecclesiasticis curis esse vacuus, corpus quæ robustum haberem; nequaquam peregrinationem tantā facere recusarem, quo cathenas saltem viderem, et carcerem, quo Paulus vincētus est.* Scribit præterea ad hunc modum Chrysofomus de Apostolorum sepulcris: *Rome, inquit, quæ vrbs est regalissima, relictis omnibus, ad sepulcra piscatoris, et pellionis currunt & reges, & præsidēs, et milites. Et in Constanti-nopoli reges nostri magnam gratiam putant, nõ si prope Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula corpora sua sepeliantur, fiant quæ piscatorum ostiarij reges.* Quare ego tibi omnem illam voluntatem, quam ex istis Magdeburgensium tuorum de Babylæ & Mama scriptis capi posse dixisti, remitto; nec inuideo: te quæ; omni illo dolore leuo, quo nostrorum ignorantiam

Cent. 3. ca. 10. p. 249.

Homil. 5. ad popul. Antioch. Ho-mil. 5. de beato Iob. Homil. quod Christus sit Deus.

Auctor Homiliarum in Anglia.

rātiā deplorās. CRIT. Video, video verum iā esse, quod dixerās; Babylam non de Iuliano modò & Dæmone, sed & de Magdeburgensibus etiam nostris gloriosā victoriā hodie reportāsse. Verū vnus adhuc etiam ex Chrysofotomo scrupulus restat, quem ex animo meo nondum exemisti. Eum nō Magdeburgēses nostri, sed quidam ex vestratibus mihi iniecit, auctor nimirum Homiliarum, quæ publica auctoritate, vt audio, ad populum ē suggestu in Britannia tua hodie perleguntur. Hunc locum te silentio præterire voluisse existimo, quia forte nihil habes, quod ei respondeas: & idcirco vt ē memoria mihi excideret, tam multus in alijs Chrysofotomi verbis citandis de industria fuisti. Sed nō sic effugies. IREN. Nec ego diuerticula, aut effugia quæro. Nam certè illius loci oblitus erā, nisi tu iam in memoriā eum mihi reuocasses: quod tantum abest, vt ægre ferā, vt de eo magnas tibi gratias agā. Nā magna inde tuis impēdet ruina; magna inde auctoris Homiliarum proditur vel cæcitas, vel peruersitas. Sed quis tibi hunc Chrysofotomi locum ex libro Homiliarum suggestit? aut vnde nactus es? CRIT. Nuper incidi in quendam, qui has Homilias ostēdit mihi, & mutuas dedit; ex quibus hunc Chrysofotomi, & alios aliorum patrum locos hinc inde annotaui, quos in sermonis progressu, quoties occasio dabitur, ad tuorum superstitionē oppugnandam adhibebo. IREN. Sed vereor, ne maiori causæ tuæ cum detrimento, quā cōmodo id sis facturus. Nam quisquis auctor fuit illarum Homiliarum; multa ille sane parum ad rem accommodate dixit; multa nō bona fide, sed magna fraude, vt hominibus credulis & incautis illuderet, patrum testimonia congeffit. Doleo igitur vicem patriæ meæ, quæ his fascinatorum ineptiis: deploro popularium meorū cōditionē, qui huiusmodi dictatis aures accommodare coguntur. Sed ad Chrysofotomi locum redeo; qui si diligenter attendatur, nō modo nihil tecum facit, sed plurimum etiam tibi aduersatur, adeo vt vehementer

mēter sane mirer, quid tibi, vel auctori potius Homiliarum in mentē venerit, hoc testimonium, quo causā vestra ex Chrysofotomo iuguletur, adferre. Sed hinc discere potes, quid in ceteris rebus fidei sit tribuēdum huiusmodi vestrarum partium patronis. Quanquam hoc nō tam illis fortasse vitio vertendum est, quā causæ iniquitati, quam defendendam susceperunt, quæ cum à mendacio cōtra veritatē stet, non est mirum, si ipsa sibi ruinam minitetur. Si cupis, quid hinc sibi velit Chrysofotomus, plene intelligere, aperi oculos fidei, vt Chrysofotomus hoc in loco te iubet; nec patere tibi fucum fieri, sed integrum Chrysofotomi locum, vnde ea verba fraudulentè & veteratorie desumpta sunt, accipe, ex quo aliud sensisse Chrysofotomum; aliò illius verba auctorem Homiliarum detorsisse, facile intelliges. Sic igitur ille: *Quam speciosa & grata ciuitas nobis enituit, & totius anni diebus splendidior dies hodierna præfulget, non de vstitatis solis radijs illuminata præclarior, sed de lumine Martyrum supra coruscum fulgoris micatē illustrata sublimius. Multis etenim solibus illustriores sunt Martyres, & magnis luminaribus clariores. Propterea hodie, si dici potest, celo ipso ornatio terra letatur, sed in hac comparatione non attendas cinerem Sanctorum corporum, nec fauillam reliquiarum carnis, omniaque ossa consumta temporibus: sed aperi oculos fidei, & vide eos diuina virtute & gratia Spiritus sancti amictos, & diuini luminis claritate radiantē. Hi ergo ipsi de superno solis circulo in terram radij Christo emittente iaciuntur, & à corporibus eorum profilientes corusca luce fulgoris, sicut speciem Ecclesie gaudentis illustrant, ita faciem Diaboli invidentis obcæcant. Nam vt audaces latronum duces, siue impij sepulcrorum effossores, si fortè, dum prædas agunt, aut spolia capiēda conquirunt, in arma vel ornamenta Imperatoris incurrerint, quamlibet cupidi prædarum; tamen ita agnitis Regis insignibus deterrentur, vt fugiant, neque cominus accedere, vel attingere audeant, vnde sibi non compendium procedere, sed periculum prouident imminere, si quid inde audeant usurpare: ita profecto & Demones, qui verè latronū & principes & magistri sunt,*

Chrysofotomum nihil detrabere Reliquijs Sanctorum contra auctore homiliarum in Anglia, qui Chrysofotomi auctore ad eam rem abutitur in homilia de periculo Idololatriæ.

Hom. de nativitate septem Machabeor. Homil. 7.

Chrysofotomus.

Dæmones à corporibus Sanctorum fugiunt.

ubi coronatorum Martyrū viderint corpora posita, longe ilico à conspectu eorum pauidi fugiūt, & absiliūt. Nō enim ad naturā eorū intendūt, sed in arcanā diuinitatem & gloriā Christi, qui in agone certantiū induta corpora Martyrū suorū, sicut arma portauit. Huiusmodi enim armis non Angelus, nō Archāgelus, nec vlla alie creature virtus induta est, sed ipse Dominus virtutū & Angelorū, sicut Paulus clamat dicēs: Si experimentū queritis preliātis in me Christi, pretiosa enim sunt corpora Martyrū; quoniā plagas pro Domino susceperūt, et quia stigmata propter Christū mēbris suis impressa ferūt: & sicut corona regalis vndique decorata fulgores varios emittit: ita et sanctorum Martyrum corpora, sicut pretiosis lapidibus, acceptis pro Christo vulneribus, distincta, omnia Regum diademata pretiosiora, & spectabilia redduntur. Hæc Chrysostomus; quibus quid potuit magnificētius de Martyribus eorūq; corporibus dici? Nōne, ait, cælo ipso ornatiore terrā letari ob Martyres, quorū tum Memoriam ille cum populo celebrabat? Nōne dicit Martyres multis solibus illustriores? At Chrysostomus iubet nos nō attēdere in hac cōparatione cinerē Sāctorū corporū, nec fauillā reliquiarū carnis. Esto: quid tū? An nō tamen quid velit, declarat, cū subdit à corporibus eorū radios profiliētes speciē Ecclesiæ gaudētis illustrare, & faciē Diaboli inuidētis obcæcare? Nōne asserit Dæmones, ubi coronatorū Martyrū vidēt corpora posita, lōge illico à conspectu eorū pauidos fugere et absilire? An igitur hæc & huiusmodi verba sint detrahētis Martyrum reliquiis, vel potius de eis magnificē sentiētis, & vim quandā diuinā earū prædicātis, tibi iudicādum relinquo. Quorsum verō spectēt illa verba; Non attēdas cinerē Sanctorū corporū, Chrysostomus ipse explicat, cum dicit, pretiosa esse corpora Martyrū. Sed vnde, quæso, pretiosa? an ex se & natura sua? an quia corpora sunt? minime: sed quia plagas, inquit, Chrysostomus, pro Domino susceperunt: quia stigmata propter Christum mēbris suis impressa ferunt. Atq; inde profecto est, quod Dæmones ferre nequeant præsentia corpora, cineres, & ossa Martyrum; non quia corpora cineres & ossa sunt, sed quia in his corporibus, cineribus, ossibus plagæ pro Domino

acceptæ, & stigmata propter Christū inusta apparēt: quia in his insignia ipsius Christi, pro quo tormēta subierunt, vndiq; elucēt. Quo sanè modo solent latrones, licet prædarum auidi, à pretiosa supellectile Imperatoris insignia habente manus cohibere, non quia pretiosa supellex, sed quia Imperatoris insignia vidēt, cuius vim & potētia metuit. In cōparatione igitur Martyrū cū rebus cælestibus nō attendēda sunt corpora Martyrū, inquit Chrysostomus, sed Diuina virtus, quæ in eis propter plagas pro Dño acceptas, & stigmata pro Christo impressa, effulget. Hæc igitur cū ita sint, nihil causæ tuæ iā profuit, sed obfuit hic locus ex Chrysostomo ab Ecclesiaste illo defumtus. Quod si adhuc tibi nō est satisfactū, facio tibi quicquid habeas obiciēdi potestatem. C. R. I. T. Nihil in præsentiarum amplius desidero: tam aperta sunt Chrysostomi verba. Nunc vero tuum ad reliqua responsum exspecto.

Repelluntur Magdeburgensium calumnia contra Translationes Sanctorum. CAP. XVI. IRENÆVS.

Nihil aliud quàm promissa, vt par est, exigis, quibus ego pro meis viribus satisfaciā. Et quoniā Martyrū ac Sāctorū aliorū translatio in manibus est, eā ne dimittamus. Quā ne improbemus, vel sola, quā dixi, Babylæ narratio ex fide explicata luculento Dei testimonio admonet. Quā, cū vel ex ipsa Magdeburgensiu cōfessione, quarto & quinto sæculo passim in celeberrimis Christiani orbis Ecclesiis, magna celebritate vsitatā cōstet, quis amplius, quin recte, & ex Dei volūate fiat, dubitādū locus relictus est? Habemus enim, vt ipsæ Cēturiæ docēt, celeberrimas in hoc genere Babylæ, Meletij, Nestabi, Zenonis, Acepimæ, Hilarionis, Zachariæ, Samuelis, & Micheæ, Prophetarū, Barnabæ, Laurentij, Stephani, Ignatij, Agnetis, Ioan. Chrysostomi, Flauiani, Eustachij, quadraginta Martyrū, ac aliorū translationes. Quibus potuissent adicere Ioan. Baptistæ Alexandria, viginti Martyrū in Africā, Andrea, Lucæ, & Timothei Constantinopolim, & alias aliorū; quas nescio dolo malo, an negligentia potius prætermiserint.

Cent. 4. c. 6
p. 456. 457
& Cent. 5.
c. 6. p. 697.
698. 699.

Ruff. lib. 2.
r. 28. Eccles.
histo.
Aug. de ci-
uit. Dei lib.
22. c. 8.
Hiero. cōtra
Vigilantiū.

Sanctorū Translatio quarto & quinto seculo frequens.

Enumeratio translationum Sanctorum ex Centuriis.

Magdeburgensium
dolum.

De Ioannis tamen Baptistæ ossibus translatis alibi ex So-
crate & Theodoro meminerunt: sed ita vt totum il-
lud quasi superstitiosum coarguant; licet & Ruffinus (ex
quo illi suam narrationem sumsisse videntur) eadem re-
ferat. Pari fide & pietate Hieronymi narrationem de
Ioanne Baptista Sebastæ sepulto damnare conantur.

Quamuis celebrem illam Andreæ, Lucæ, & Timothei
translationem supprimant, & Samuelis non ex Hierony-
mo sed Theodoro lectore recitent. Verebantur, credo, ne
illud Hieronymi tonitru male dormitantem ipsorum
Vigilantium nimium conturbasset; si eius testimonio vfi

Hieronymi sen-
tentia de hono-
re Sanctorum Re-
liquiarum tributo
contra Vigilanti-
um calumnias.

fuissent. Si sacrilegi sunt, qui Martyrum reliquias venerantur, sa-
crilegus, inquit, fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias
Andreæ, Lucæ, & Timothei transtulit Constantinopolim, apud
quas Demones rugiunt, & inhabitatores Vigilanti-
um illorum se sen-
tire presentiam confitentur. Sacrilegus dicendus est & nunc Augu-
stus Arcadius, qui ossa beati Samuelis, longo post tempore de Lu-
dia transtulit in Thraciam. Omnes Episcopi non solum sacrilegi,
sed & fatui iudicandi, qui rem vilissimam, & cineres, dissolutos,
in serico & vase aureo portauerunt: stulti omnium Ecclesiarum
populi, qui occurrerunt sanctis reliquiis, & tanta letitia quasi præ-
sentem, viuentemque prophetam cernebant, susceperunt: Vt de pa-
lestina vsque Chalcedonem iungerentur populorum examina, &
in Christi laudem vna voce resonarent: videlicet, adorabant Sa-
muelem & non Christum: cuius Samuel, & leuites, & prophetes
fuit. Certè vt dolo malo, magis quam negligentia tri-
buam, illud quoque memouet, quod cum Hilarionis ce-
lebria illa apud Palæstinos & Cyprios post mortem mira-
cula eleuare student: Sozomeno quasi primo parenti at-
que auctori tribuunt, Hieronymi auctoritatem dissimu-
lantes, qui ea cum reliqua eius vita accuratè perscripsit.

Erasmus Magde-
burgensium de
regitur.

1 Cent. 1. li.
1. c. 3. p. 18.
2 Lib. 2. ca.
28.

3 Cent. 1. li.
1. c. 3. p. 18.

4 Cent. 5. c.
6. pag. 698.

Cent. 4. ca.
13. p. 1445
In vita Epi-
lar.

Insi-

Insignis Magdeburgensium impostura detegitur, qua pro Era-
smo Gregorium supposuerunt, & duo ingentia mendacia
quorum altero negant in Augustino aut Ambrosio vocem
MISSÆ exstare, altero affirmant Natalitia Martyrum
& Montanistis in Ecclesiam fuisse inducta.

CAP. XVII. CRITOBVLVS.

ISTA quidem non satis cum bonæ fidei rationibus
quadrant. Sed illud me torquet, quòd videā Gregorium,
siue Nazianzenus, siue Nyssenus fuerit, Vigilantio æquo
rem quàm Hieronymo, nec multum istis miraculis tri-
buentem. IREN. Quisquis iste honorarius arbiter fuerit,
qui sibi, quam nemo detulit, prorogat iurisdictionem,
non tam speciem doctrinæ (quam non improbat) quàm
vehementiorè Hieronymi in reprehendèdo acerbitatè
respicit. Quamquam si quis dixerit, non tam Vigilanti-
um, quàm propriæ defensionis causam eum agere, fortè non
aberrabit. CRIT. Quid admisit, quid dixit, quid scripsit,
alteruter ex istis cur se defenderet? IREN. Quid mihi
istos somnias? Non hæc quisquam ex Gregoriis, sed Era-
smus Roterodamus scripsit. CRIT. Ille sanè vestras Reli-
quias satis acerbe exagitat. IREN. Rectè ergo dixi, suam
eum causam agere. Viden ergo quanto simulationis ar-
tificio isti tui Rhetores vtuntur? & quàm apud illos om-
nia sunt ineptiis fucata? Quos tibi sub nominis impo-
stura fucum fecisse video. CRIT. Sed aliquid indulgen-
dum est in tanto opere humanæ imbecillitati. IREN.
Ohe, tot Argis? verumenimvero imbecillitati, non ma-
litiæ indulgendum. CRIT. Quam abesse, ausim sanctè
deicere. IREN. Cur ergo, vel absoluto opere, quod per
tot manus prius obambulauit, aut certè in secunda edi-
tione hos, & reliquos de Gregorio Neocæsariensi, Cor-
nelio, & similes errores non emendarunt. CRIT. Credis
non emendatum? IREN. Scio non esse. CRIT. Ipsi ergo
pro

Erasmus iniqua
de D. Hierony-
mo iudicium,
quod Magde-
burgenses Gre-
gorio insigni-
ter mentientes
attribuunt.

Erasmus nota-
tur.

Simulationis
Magdeburgicæ
artificium.

pro se respondeant, mihi præclusa est omnis defensio. Sed antequam hinc te dimitto, dic rogo, quid censes de Erasmo Roterodamo, nostri sæculi phænice? IREN. Nō aliud sanè, quā quod Iulius Cæsar Scaliger in omni doctrinæ genere vir doctissimus de eo scripsit: magnū scilicet fuisse Erasmus, sed maiorem eum futurum si minor ille esse voluisset. CRIT. Argutè profecto & fortassis verè dictum. Sed quæro an Erasmus in ista contra Sanctorum Reliquias sententia vsque ad obitum perseuerauerit?

IREN. An ille vnquam omnem earum cultum improbarit, non possum pro certo dicere. Multa verò ei in hoc genere (& quædam fortè non sine causa) displicuisse libri eius testantur. Illud autè certius dixerim, nō pauca eum, cum primū litteris cogitationes suas mādaret, opinionis errore seductum, & iuuenili quodam calore ac impetu abreptum, nec non fortasse gloriæ aucupandæ intentum, & amore sui occæcatum, parū consideratè effudisse, & multis inde occasionem ruinæ dedisse. De quibus tamen ab aliis sæpe admonitus & interpellatus, cum serio cogitasset, eaque iam ætate prouectus maturiore iudicio examinasset, & quasi concoxisset; totum se ad Ecclesiæ auctoritatem, quæ ad obitum ei semper fuit grauiissima, contulisse videtur. Cuius ea in re exemplum vtinam Apologetici in Anglia, tu, & reliqui Germani æmularemini. Nam cum auctoritatis Ecclesiæ neminem pænitere posset, ab ea ne digitum quidem, quod aiunt.

Hieronymus.

Sacrificia à Pō
tificibus oblata
super Petri &
Pauli ossa.

Africana Syn-
hodus.

Ad Hieronymum redeo, in quo cum manifestū sit testimonium contra eos, [Romani, inquit, Pontifices offerunt Domino sacrificia, super mortuorum hominum Petri et Pauli ossa ueneranda, (quæ isti per contemptum suo more * putrida appellant) & tumulos eorum arbitrantur altaria] multa que alia patrum id genus existent certa testimonia: isti putat nos sola Felicis, idque conficta (quod tamen probare non possunt) Epistola inniti. Quasi in prima, & florenti Ecclesia hic mos nō sit receptus; aut quasi Africana Synhodus

(quam

Iulij Cæsaris
Scaligeri de E-
rasmo iudicij.

Erasmus quid
senserit de Re-
liquiarū cultu.

Erasmi exēplo
vtinam Enāge-
licis respiceret,
& in Ecclesiæ
auctoritate ac-
quiescerent.

Epist. ad fra-
tres inferio-
riū Germa-
niæ.

Contra Vi-
gilant.

Cent. 3. c.
10. in vita
Cornelij pa.
281.

Ambr. Epi.
85.

Cent. 3. c. 6
pa. 147. &
c. 7. p. 182.

(quam isti velut primariam sibi contra Romani Pontificis auctoritatem; sed frustra, vt diximus, arripiunt) non diligenter cauit; ne erigantur altaria sine Sanctorum Reliquiis, & si quæ eiusmodi erecta fuerint, vt euertantur; & ne memoria Martyrum alibi celebretur, quàm ubi corpus, aut aliqua certæ Reliquiæ sint. Hæc vero quid ab eo dissonat, quod Felix constituit (vt Damasus etiam Papa, cui Hieronymus quantum tribuerit norunt omnes, testatur) vt

supra sepulcra & memorias Martyrum Missæ celebrarentur? An existimant fortè Magdeburgenses tam stolidos nos esse, vt putemus patres, qui altaria cognouerunt, & venerati sunt, Missam execratos fuisse? Quam illi certè tanto honore exceperet, quanto eam isti contemptu reiiciunt.

Nam quod Missæ vocabulum, in Ambrosio & Augustino exstare negant, impudenter mentiuntur; vt non sit necesse laborare, an illa ad Missam præparatio sit Ambrosij; cum, ea sublata, habeamus certum Ambrosij testimonium, ipsique eam vocem in quarta Cæturia agnoscant in Ambrosio; licet in quinta reiiciant: ex qua tamen patet, non Augustinum modo, sed & reliquos Mileuitani Cōcilij (cui Augustinus, si illis credimus, præfuit & interfuisse reliqui scriptores fatentur) ea voce vsos. Ea autem, qua vtuntur ratione ad illius prædicationis fidem extenuandam; quia Inuocatio Sanctorum aspergitur; facile, vt diximus, omnes Ambrosij & reliquorum patrum libros euerteris. Quam dum, vt præcipuam quandam sequuntur in istis Sanctorum Translationibus impugnantis, non tam eas infirmant, quàm cōfirmant. Sanctorum enim, vt iam inter nos constat, appellatio certissimis nititur totius primæ Ecclesiæ & patrum suffragiis. Nec minus firma est illa alia ratio; quod ex fictis, & eumentitis miraculis Sanctorum inoleuerint Translationes. Partim enim iam intelligis, quanta sit horum miraculorum magnitudo, quata fides & firmitas, partim mox progrediente sermone certius intelligere poteris. Nam quod istas

Sancto-

Carthagin.
Synhod. 5.
cap. 14.
De cōsecrat.
Distinct. 1.
Placuit vt
altaria.
Damasus in
Pontificali.

1 Cæt. 4. c. 6
pag. 430.

2 Li. 5. Epi.
33.

3 Ca. 3. pag.
147.

Serm. de tē-
pore 251.

Canon. 12.
Cent. 5. c. 9

pag. 835.

Magdeburgēses
impudenti mā-
daci in eo con-
uincuntur, quod
negēt Missæ vo-
cabulum in Am-
gustini & Am-
brofij operibus
exstare.

Ambrosius.
Augustinus.
Mileuitanum
Concilium.

Compendiaria
ex Magdebur-
gensibus ratio
ad fidem omni-
bus patrum li-
bris abrogandā

Magdeburgēses
impudentes cō-
firmant Sācto-
rum translatio-
nem.
Futiles Magde-
burgensium ra-
tio contra Trā-
lationes Sācto-
rum.

Sanctorum Translationes non esse ex Ethnicorum superstitione recentius natas.

Tertullianum non esse Montani facibus hausisse, que scripserat de translationibus Sanctorum.

Vigilantius Magdeburgensium delitiae.

Tertulliani de traditionibus non scriptis testimonium.

Sanctorum translationes ex Ethnica superstitione recentius natas, ut & reliquas Sanctorum solemnitates, & suo more nescio quid de Montanistis gariunt; facile refelluntur, tum ex iis quae diximus, tum ex eo quod de natalitiis Martyrum in prima Ecclesia celebratis, ex epistola Smyrnesium de Polycarpo, ex Cypriano, ex Tertulliano, ex Origene, qui celebritatem Innocentium ad Apostolorum tempora refert, dilucidè constat. Quos si isti in Montani discipulos transformare possint, miram dabunt metamorphosim. Etsi enim Tertullianus aliquid è Montani disciplina libasse tradatur; nemo tamen ante istos ausus est Martyrum celebritatem conuellere, aut hanc Ecclesiae Catholicae obseruantiam inter Montani errores referre: nisi forte delitiae istorum, Vigilantius.

Quem cum tota ante mille trecentos annos Ecclesia pro haeretico insigni damnarit; isti tamen non possunt vllum reperire locum, aut inter haeticos, aut inter schismaticos, vbi pium suum patrem reponant. De quo non possum eos reprehendere: sententiam enim haeseos contra se ipsi tulissent. Verumenimvero quando non erubescunt palam affirmare, Tertullianum inter alias caeremonias à Montanistis mutuatas induxisse in Ecclesiam annuas oblationes pro defunctis & pro natalitiis, ipso Vigilantio fociisque deteriores & impudentiores sunt; cum neminem haeticorum sibi hinc praeuentem, quem sequantur, habeant. Sed quo modo haberent, cum sit grauissimum idemque apertissimum mendacium, quod ipsius loci, quae ex Tertulliano proferunt, auctoritate prorsus concidat. Lapsus sit Tertullianus in Montani deliria; induxerit Montanus in suam schismaticam & haeticam Ecclesiam nouas de ieiuniis, nouas de matrimoniis distrahendis leges: atqui caeremonias, quas Tertullianus recitat, & de quibus nunc agitur, à Tertulliano aut Montanistis sumxisse Catholicam Ecclesiam, quae probatur? imo quae vnquam probare poterint? cum Tertullianus de traditionibus

Euseb. lib. 4. cap. 15. Cypri. lib. 3. Epist. 6. & li. 4. Epi. 5. Tertullia. de cor. militis. Orig. in illud Matth. vox in Roma.

De coroma militis.

ditionibus loquatur, quae licet in Scripturis non contineretur, erant tamen, ut ait, *consuetudine auctorata*, id est, consensu confirmata. Quem autem vnquam consensum Montanistis dedit Catholica Ecclesia, quos semper acerrime expugnauit? Deinde cum illas & alias caeremonias recensuisset, adiecit: *Harum, inquit, & aliarum huiusmodi disciplinarum, si legem expostules, Scripturam nullam inuenies, traditio tibi praetendetur autrix, consuetudo confirmatrix, & fides obseruatrix.* Qualem consuetudinem, quo modo precor Catholica Ecclesia à Tertulliano, aut Montano sumeret? cum non solum initiadae iusta auctoritas, sed & si ea superpetisset, iustum suum, quo corroborari debet, tempus quoque deesset: quia Tertullianus sub Seuero floruit, Montanus sub Commodo aut paullo ante haereses suas disseminauit. Impudens igitur est simul & ridiculum istud Magdeburgensium mendacium. Sed ut ad Diuorum translationes reuertamur: si rariora sunt translationum istarum ante Constantinum Magnum exempla, quid mirum? Inter continuas enim fere trecentorum annorum perturbationes, atque acerbissimas insectationes, quomodo Christiani sollempnibus istis translationibus ac honoribus, publice vacassent?

Non ideo aliquid in Catholica Ecclesia iam receptum, esse reprehendendum, quod idem olim in templis Ethnicorum sit usitatum.

CAP. XVIII. CRITOBVLVS.

At timida & religiosa istorum mens, nihil se prorsus pro pietatis suae magnitudine commune cum Ethnicis habere posse putat. IREN. Quærant ergo sibi nouam aliquam defæcati aeris regionem, quo spiritum ducant, quo alantur, quo sustententur, ne ad homines contrariæ religionis diffluat. CRIT. At nos non de aere, sed sa-

Multa Christiani habent, & habere sine reprehensione possunt cum Ethnicis communia.

b ctis

cris & religione loquimur. IREN. Quasi vero habeamus communia cum Ethnicis sacra, si quid eorum hodie in nostris vsurpetur, quod ab Ethnicis accersitum est?

CRI. Sic ego certe cum nostris Magdeburgensibus accipio. IREN. Hac ergo ratione aboleamus templa omnia, quia & pagani Deorum suorum templa habebant: aboleamus festa Christo dicata, quia & illi Deorum suorum festos dies celebrabant: aboleamus Baptismum, quia & illi aquam lustralem habebant: aboleamus panem & vinum, quæ Deus ad sacrificium Ecclesiæ præstituit, quia Ethnicis in suis sacrificiis iisdem utebantur. Sed inepta plane est ista collectio. Nam & Iudæi, idque ex Dei ipsius præscripto, iisdem hostiarum sacrificiis vsi sunt, quibus & Ethnicis. Sed hoc solum intererat, illi vero Deo, isti Dæmoniis ea consecrabant. Sed has isti querelas à pio suo doctore Vigilantio didicere: qui propter inuidiam in

Martyres, & perfidiæ suæ tenebras: Prope, inquit, ritum gentilium videmus sub pretextu religionis introductum; in Ecclesia, sole adhuc fulgente, moles cereorum accendi. Cuius stultitiam, ita retundit Hieronymus: Illud fiebat Idolis, & idcirco detestandum: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam & absque Martyrum Reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Euangelium, accendantur luminaria iam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum letitiæ demonstrandū. Hæc Hieronymus. Tenebricosa certe Gentilitas solebat Februario mense matri Plutonis hostias offerre; vigilare cum cereis & facibus: sed facessant omnes illæ tenebræ præ nostro fulgore; quo eodem mense, ut filij lucis, lampades ornamus & rutilantes cereos veræ luci, quæ venit in mundum, ut eum illuminaret, dedicamus, in memoriam nostræ huius illustrationis, & cygneæ illius cantionis: Lumen ad reuelationem gentium: in memoriâ denique beatæ virginis. Hoc igitur nostrum lumen, eodie læti contra Gentilitatis tenebras celebramus. In quibus & pluribus Ethnicorum ritibus, quasi Ægyptum

suis

Magdeburgensium ineptia ratio multis exemplis refellitur.

Iudæi iisdem sacrificiis vsi sunt quibus Ethnicis sed dissimili ratione.

Vigilantium doctorem sequitur Magdeburgenses in traducendum Martyrū reliquiis.

Hieronymus.

Lucerna cum accendantur in templis sole lucente.

Ethnicos & Christianos lucernis in Ecclesia vsi, sed dissimili ratione.

Institus in Apolog. Terullia. de præscriptio.

Augu. Epi. 49. ad Deo. gratias, 1.3.

suis diuitiis spoliauimus, earumque possessionem à malis Dæmonibus diu interuersam, ad Christum verum Deum iustumque Dominum transfulimus: non cum detrimento, ut isti aiunt, sed cum magna Christianæ fidei accessione. Quin potius Augustinum audiunt, qui in rebus huiusmodi, non tam locum, nec tam rem ipsam, quam modum atque affectum perpèndi voluit. Sic Iudæi & Ethnicis iisdem utebantur sacrificiis, quibus illi Deum sincere colebāt: isti ad turpissimam Idololatriam prolabebantur. Habebant Dæmones suas virgines Vestales: habent Christiani suas virgines: sed hoc vnum interest (in quo vno totum continetur) quod illæ Dæmonibus, istæ Christo suam pudicitiam consecrant. Sed quid ego hoc aduersus istos exemplo vtor? cum Apologetici clamēt, hæc omnem de cælibatu doctrinam à Dæmone profectam. Quibus si quis relicto Augustino, ac tota potius Ecclesia, credere velit: nihil ego quidem quicquam, quod amplius dicam, habeo, quam ut eum inter publicanos & Ethnicos collocem, ac meliorem illi mentem comprecer. Verum enim vero id cum primis miror; eos, qui se Magdeburgenses & esse & dici gloriantur, ista tam crebris sermonibus vsurpare: cum illi ipsi appellationem suam hodie à spurcissimis idolis mutuentur. Colebat enim hæc vrbs olim Venerem, præcipue cum tribus Gratiis: vnde & hodie nomen suum retinet, cuius interpretationem tibi frustra explicarem. CRI. Memini sanè nostrum Crazium ita scribere. IREN. Quare ergo lyncei isti hæc aut non vident, aut contra leges suas ferunt? CRI. Atqui ista idola nostri Magdeburgenses non colunt.

IREN. Quemadmodum itaque nominis communio, quæ ab Idolis proficiscitur, ciuitatem non conspurcat, sed Idololatriæ affectus, ita sanè si hunc affectum, atque propensionem femoueas, nihil officit veræ religioni, aliquid ab Ethnicorum sacris in nostra ascitum fuisse. Atqui vtinam, vel ab idolis colendis Magdeburgenses tuos

Aug. contra Faustum. li. 20. c. 21.

Crazium Metropol. li. 1. cap. 3.

Augustini sententia de his que Christianis cum Ethnicis sunt communia.

Apologetico impii dogma.

Magdeburgenses vnde dicti.

Crazium.

excusare posses. Non erit tibi certe ista parata atque expedita defensio.

Quenam in Centuriis Magdeburgensium Idola conspiciantur.

CAP. XIX. CRITOBVLVS.

DEI meliora! videris mihi mota mentis homo, dum ista de nostris cogitas. IREN. Non insanio mi Critobule. Est enim res certa: facta quippe idola, eaque numero multa passim coluntur ab illis in præclaris istis Centuriis, in quibus cum ligno & lapide vbique fornicantur. Atque eorum quidem ego tibi aliquot ob oculos proponere nõ grauabor. Cum itaque ab istis solam fidem sine operibus iustificare: nulla esse operum merita: nullum Christiani hominis liberum arbitrium (de quo Illyricus cum Victo rino condiscipulo suo certat, vter eorum sit Lutheri verus ac genuinus discipulus; cum interim constet à doctrina Ecclesiæ vtrunque recessisse.) Sanctos non appellandos; neque defunctos precibus nostris iuuari: Confessionem ab Ecclesia exturbandam: originis, & natiuitatis nostræ peccatum Baptismo non aboleri: Romanum Pontificem esse Antichristum, non esse septem Sacramenta: in Eucharistia substantiam panis ac vini remanere: hæc, inquam, & alia id genus, quoties audis, toties illi tibi totidem idola, quibuscum forniceris, proponunt: Qui enim hæresim colit, idola planè, si Hieronymi, si Augustini, si Vincentij Lirinensis, imò si ipsius Scripture testimonium amplectimur, colere dicendus est. CRIT. An hæresis Idololatriæ rationem, nomenque induat necne, nõ valde tecum pugnabo, neque valde refert. Si istæ istorum assertiones hæresim sapiant, à regno Dei alienos eos esse constat. Sed ego eos: neutiquam in hunc numerum referri debere puto. IREN. At tu potius, non priuatim sapere, sed tuum sensum iudiciumque ad Ecclesiæ auctoritatem accomodate deberes. De reliquis iam nolim tecum contendere; illud vnum percontabor: quid censes,

si

Idola in Magdeburgensium Centuriis cuiusmodi reponantur.

Hæreticus omnium Idololatra.

An Magdeburgenses sint hæretici.

Hierony. Zachar. ca. 13. Esaiæ ca. 2. & 8. Aug. de vera relig. c. 38. Vincent. Lirin. aduers. prof. no. uit.

si quis pertinaciter neget, Sanctos pro nobis intercedere: an eum inter Catholicos statues? CRIT. Minimè. IREN. Ille igitur iam tibi hæreticus est. CRIT. Sic certè iam statuo. IREN. Quid, si statuatur Sanctos post mortem apparere non posse? CRIT. Neque eum ab ea nota excusare possum; adeo video omnium patrum, & totius Ecclesiæ consensum frequentem huc decurrere. IREN. Quomodo ergo ab hac nota Magdeburgenses tuos asseres? CRIT. Hic certè, mihi succumbere videntur. IREN. En igitur, vel te iudice, duo Magdeburgensium tuorum idola, tertium etiam, quod iam cœpimus, expugnare pergamus.

Calumnie Magdeburgensium contra Theodoretum & patres Carthaginenses discutuntur.

CAP. XX. CRITOBVLVS.

Ego vero antequam ad alia abeam, ex te audire cupio, quid de Theodoro censeas; qui tam frigidè, ne dicam impiè, Sanctorum vestrorum cultum per hæreticorum patronos asserere conatur. Is enim contra opinionem de Martyrum, earumque Reliquiarum contemptu, opponit primum Ethnicam consuetudinem honorandi mortuos heroes. Deinde ex Pindaro, Empedocle, & Heracleto probat eos non careere sensu. Ac tandem ex illis Sanctis hæreticorum Patriarchis concludit, Martyres, vt medicos, & auxiliares colendos esse. Et sic vehementer conatur, Græcos ab Ethnicis festis ad Martyrum festiuitates celebrandas adducere: quo modo non abolita, sed fucata, & aucta est, vt dixi, superstitio. An autem superstitiosæ ceremoniæ non sint in Ecclesiâ, à doctoribus huius sæculi inuectæ, audiant pij eundem Theodoretum, sic loquentem. Suos mortuos Dominus Deus noster in templa pro diis vestris induxit. Ac illos quidem cassos gloria, vanosque reddidit: suis autem Martyribus honorem illorum dedit. Pro Pandis enim, Diasisque, ac Dionysis, hoc est, Iouis, Liberique patris sollempnitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, Marcello, Leon-

Accusatio Magdeburgensium in Theodoretum.

Theodoretus li. 8. de Martyribus.

Cent. 5. ca. 15. p. 1508 & 1509.

Libr. 8. de Martyribus.

Theodoretus de festis Sanctorum sententia, quæ Magdeburgenses calumniantur.

b 3 tio

tio, Antonio, Mauricio, aliisque sanctis Martyribus sollempnitates populari epulo peraguntur; proque illa veteri pompa, sunt modestæ, castæ, ac temperantiæ plenæ festiuitates, non illæ quidem mero delibute, non cômessionibus leues, non cachinnis solutæ; sed diuinis caticis personates, sacrisq; sermonibus audiendis intente, in quibus ad Deû preces, non sine sanctis lacrymis, ac suspiriis submittuntur. Et patres in Africani Concilij capite vicesimo septimo testantur; conuiuia & saltationes in natalibus Martyrum in morè Gentiliû celebrari.

Patres Africani Concilij.

Theodorati sententia explicatur, & à Magdeburgensium calumniis vindicatur.

IREN. Legisti ne aliquando librum illum Theodoretus, unde ista tui sunt mutuati? CRIT. Non legi. IREN. Minus igitur miror, quod tibi, & tui similibus veteratores isti tam facile imponant. Duodecim ille libros contra Gentilium superstitionem conscripsit: octauus Martyribus sacer est; quos, quia Christiani honore affecerant, & à defunctis beneficia expectarent, in Ethnorum reprehensionem inciderunt. Contra Ethnicos itaq; Theodoretus, ista Empedoclis, Pindari, Heracleti auctoritate pugnat. Quæ ipsius contra eos testimonia aptè atque dexterè ad causam applicata nemo prudens, præter nostros Aristarchos negarit. In quorum reprehensionem non tam Theodoretus, quàm Cyrillus planè incidit, qui iisdem armis oppugnat Iulianum: atque adeo Paulus ipse, qui Athenis cõspicatus aram ignoto Deo dicatam, occasione illam aucupatus est, qua eos ad veri Dei cultum trãferret. Nisi fortè putent Theodoretum Sanctos nostros Christo æquales, & quasi totidem novos Deos gentibus obtrudere. A qua calumnia ipse libri eum manifeste liberent. Prudèter itaq; Theodoretus aduersus Ethnicos nostræ religioni oblatrantes atque obstrepentes pugnans, nõ diuina nostra volumina, quorum omnis apud illos auctoritas vilis erat, sed rationes & scriptores, quos ipsi magni æstimabant, illis opponit. Quod & ante eum Cyprianus Martyr aduersus Demetrianû facit. Cuius per Lactantium defensio mihi quoq; aduersus Magdeburgenses pro Theodoro inferuiet. Non scripturæ, inquit,

De curand. Græcorum affect. li. 8.

Li. 6. & 10

Act. 17.

Dist. li. 8.

Lib. 5.

quit, testimoniis, quam ille utique vanam, fictam, commenticiam putabat, sed argumentis & ratione fuerat refellendus. Nam cum ageret contra hominem veritatis ignarum, dilatis paulisper diuinis lectionibus, formare hunc à principio tanquam debuit, ei que paulatim lucis principia monstrare, ne toto lumine abiecto caligaret. Nam sicut infans solidi ac fortis cibi capere vim non potest ob stomachi teneritudinem, sed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus vesci fortioribus possit; ita & huic oportebat, quia non dum poterat capere diuina, prius humana testimonia offerri, id est, Philosophorum & historicorum, vt suis potissimum refutaretur auctoribus. Ethnicis itaq; satis ex receptis ipsorum auctoribus (quos an isti pro sanctis patriarchis agnoscunt, aut cur eos ita appellent, non satis scio) abunde, quæ voluit, probauit Theodoretus. Neutiquam vero nobis (quod isti ineptè ac impiè colligere videntur) ex eorum, sed Ecclesiæ auctoritate probat, & ex testatissimis per orbem miraculis; Martyres vt medicos, & auxiliares nostros à nobis post Deum colendos. Quæ beneficia luculenter describit, nec veretur fateri maiora iam esse ac clariora, quàm dum hac mortali vita fruerentur. Hoc illud est, quod novos nostros Paganos vrit; hinc istæ crocodili lacrymæ ad pietatis simulatione stillantes. Id ego iam lubens scire, quo modo ista de Theodoro narratio, qui sanctos defunctos ita ornat, cû illa alia, qua paullo ante dicebant Ethnicos Christianis prudentiores, quod Reliquias martyrum nihili facerent, consistat. Simili vanitate arguantur superstitiosas cæremomas à doctoribus huius sæculi in Ecclesiam importatas. Sed quid est illud demum, ô boni viri, quod isti induxerunt? Martyrum & Sanctorum festos Dies? At illi, vt diximus, multis sæculis hanc æratem anteuertent. Conuiuia? Vtinam, vtinam, plura haberemus hodie horum conuiuiorum, quorum Theodoretus conditor, ac instructor est. CRIT. At certè immoderata, atque inhonest

Cent. 5. ca. 15. p. 1506

Patres quinti sæculi defenduntur cõtra Magdeburgensium calumnias.

nesta conuiuia, ac saltationes etiam fuisse, ex ipsis Africanis patribus constat. IREN. O egregios sycophantas! O mirum, & plusquam Chrysippeum acumen: An qui reprehendunt, inducunt? qui deplorant instituunt? qui pœnis coercent, auctoritatem præbent? Quamquam Africani patres non tam de saltationibus atque conuiuibus Christianorum, quàm Paganorum loquuntur. Ad quam turpitudinem Christianos ab illis cogi, atque ita nouam quandam atque occultam persequutionem natam queruntur. Vt cunq; sit, patres non fuere auctores. Ita beati Martyres, quibus isti nihil aliud quàm detrahunt, istis omnem mentem sensumque eripuisse videntur; vt de quibus, & quomodo loquantur, planè nesciant. CRIT. Ita iam mihi quoque videtur.

Patrum Africanorum sententia de conuiuibus ac saltationibus in natalibus Martyrum explicatur.

Canon. 27.

Magdeburgenses que contra Sanctos oblatrant, ab Ethnicis & veteribus hæreticis sumsisse. Ex Cyrillo præterea atq; Augustino ostenditur, quare, & quo modo Sanctos colamus: & varia patrum testimonia de miraculis Sanctorum post mortem indicantur.

CAP. XXI. IRENÆVS.

VIDEANT iam igitur, vtri magis coniunctas, atque implicatas cum Ethnicis rationes suas habeant. Ipsi cum Ethnicis adfirmant, nihil nos præsidij à Sanctis defunctis habere; contra quos scribit Theodoretus, qui vt, par erat, cum reliquis patribus, & tota antiqua Ecclesia contra novos istos Paganos stat constantissimè. Dispice que-so tecum Critobule, qui à primæ Ecclesiæ memoria ad nostram, Martyres sint infectati: quorum potissimum clamore, & conuiciis Martyres semper iactati sunt. Sic facilius

Magdeburgenses cum Ethnicis contra Sanctos vita defunctos oblatrant.

facilius intellexeris, an Theodoretus, an Ecclesia reliqua hæreticorum Patriarchas sit sequuta; an potius Magdeburgenses tui. Ostendi iam quos habeat Patriarchas Ecclesia, quibus facile licet (si opus sit) plures adiungere: quorum imitatione atq; exéplo, Catholica hodie Ecclesia Martyres religiosè colit. Quin ergo isti suos nobis Patriarchas proferunt? Qui sit, vt ne vnum quidem ex Catholicis patribus à se stare his quingentis annis, nisi aperto mendacio ostendere possint? In tanta tamen se destitutione, ac solitudine consolantur vt cunq; pij Vigilantij somniis. Sed miror, eos reliquos suos Patriarchas dissimulasse; Ethnicos inquam cum Iuliano apostata, cum Maximo Philosopho idololatra, cum Eunomio, ac Fausto Manichæo, atque aliis hæreticis. Ethnicis Martyribus nostris, ne sepulture quidem iusta perfolui sunt passisi? sed qua alia quàm istorum oratione; ne pro diis haberentur. Iulianus apostata, cum Maximo negabat propter hunc Martyrum cultum, Christianos vnum Deum adorare. Vigilantius ab Eunomio similem Theologiam hausit. Faustus, more Magdeburgensium ipsius discipulorum, clamat: *idola vertistis in Martyres, quos votis similibus colitis*. Num oratio, num facta nostrorum hodie nouorum Theologorum, ab istorum Patriarcharum factis, aut dictis abhorrent? Quot templa his paucis annis diruta? quot Martyrum sepulcra violata? quot sepulture effossæ? Et cum barbari Christiano nomini infestissimi, sæpe religione quadam abstinerint à sepulcris & templis nostris; ô quanta Christi, quanta Christiani nominis contumelia est, templa ac sepulcra Martyrum ab iis, qui se vel solos vel præcipuos Christi asseclas iactare solent, deleri: atq; adeo vbi sanctum fuit templum (quod alicubi factum scio) pro Christi cruce, proque totius passionis eius per tremendum Ecclesiæ sacrificium memoria furcam, pro nefas, erectam videre? cumque sepulcra etiam abiectissimorum hominum omni humano, ac Diuino iure sint sancta:

Euseb. li. 4. c. 15. li. 8. c. 6.

Cyrill. contra Iulianum li. 6. Aug. Epist. Hieron. contra Vigilantium.

Aug. contra Faustum li. 20. ca. 21.

Magdeburgenses quos Patriarchas habeat, et duces sequantur, in hac Sanctorum oppugnatione.

Ethnici.

Iulianus Apostata. Maximus. Vigilantius. Eunomius. Faustus.

Pro Christi cruce ab Evangelicis alicubi furca erecta.

*Nova nonē. Es
angelij pietas.*

Cyrillus.

*Martyres quo
modo à Catho-
licis adorantur.*

Augustinus.

*ἁγία προ-
πριε debita Di-
uinitati serui-
entia.*

*Magdeburgica
historia menda-
ciorū officina.*

sancta : eorumque violatio ad Dei, ad religionis, ad publicam semper iniuriā spectasse credita sit: & ob eam causam à Chrysofomo, vt antè audisti, vocentur *impij sepulcrorū effossores* : nos his paucis annis tantos in noua Theologia progressus fecimus, vt Martyrū ac Sanctorū templa diruere, sepulcra effodere, & eis honorē omnē auferre, in magna pietatis laude posuerimus. Cuius tamen omnis summa ad illā Ethnicorū orationē redit : ne scilicet pro Diis adorentur. Verū enim uero quid olim nostri Patriarchæ sanctis his Magdeburgensiu Patriarchis respōderint, partim ex me, hodie audisti, partim iam rursus ex Cyrillo & Augustino audies. *Non dicimus*, inquit, *Martyres Deos, non adoramus eos, vt Deos, sed vt homines, qui pro veritate, ac vero Deo genere decertarunt, qui potius quam plures Deos cole- rent omnibus tormentis, & morti se crudelissimè obicere. Colimus quidem Martyres, sed eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur sancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Evangelica veritate passionem paratum esse sentimus. Sed illos tanto deuotius, quanto securius post incerta omnia superata: quanto etiam fidentiore laude predicamus iam in vita feliciore victores, quam in ista adhuc vsque pugnant. At illo cultu, que Græcè latria dicitur, Latine vno verbo dici non potest, cum sit quædam propriè Diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus nisi vnum Deū, quod nō Empedocles, non Pindarus, non Heracletus, non Iulianus, non Faustus Manichæus, non reliqui hæreticorum Patriarchæ: sed Augustinus cum Theodoreto, cum Sozomeno, ac reliquis Catholicæ Ecclesiæ patribus contra Magdeburgenses, contra Apologeticos, ac cōmemoratos ipsorum Patriarchas apertè profitetur. Miro tamē mentiendi artificio lectori persuasum cuperēt, Sozomenū, ac Theodoretū potissimū, hunc omnem Sanctorum cultum, Reliquiarum honorē, ac stupenda post mortem miracula suo primū sæculo aut confinxisse aut primos tradidisse. Quare aut alios patres omnino non recitant, aut eorum auctoritatem extenuant.*

*Hom. de 7.
fratrib. Ma-
chab.*

*Cōtra Iulianū,
lib. 6.*

*Lib. 20. con-
tra Faustum
Maniche. c.
21.*

- 1 De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.
- 2 Contra Vigilant. & in vita Hilarion. & in epitaphio Paule.
- 3 In Babyla.
- 4 In historia Protasij & Gernasij, Celsi & Nazarij Martyrum.
- 5 Nicene Synhod. 2. act. 3.
- 6 In vita Eunuchi.
- 7 Orat. 1. in Iulian. orat. in Cypr.
- 8 In vita Theodori Martyris.
- 9 In vita Iulitte & Mamantis.
- 10 In vita Hieremie, Esaiæ, Ezechieli.
- 11 Lib. 1. Ecl. hist. cap. 10. & 35.
- 12 De promiss. & predict. cap. 6.
- 13 In Vincentio, in Fructuoso & passim.
- 14 In vita Martini.
- 15 Lib. 6. contra Iulianum.
- 16 Homil. de Blandina, Stephano, Epipodio.
- 17 Lib. 2. collect.
- 18 In gradibus de reliquijs Menæ, grad. 4. cap. 12.
- 19 In narrationem de Maturiano, Armogaste, 7. fratribus Martyr. &c. lib. 1. de persecutione Vandalorum. & 3.

tenuant. Quorum iam impudentiam ex ¹Augustino, ²Hieronymo, ³Chrysofomo, ⁴Ambrosio, vtcunque fregimus. Quibus & alias ipsorū, & infinitas quasdam ex aliorum libris id genus auctoritates, si lubet, adiungam, ex ¹Athanasio præsertim, ²Dorotheo Episcopo, vtroque Gregorio, ³Nazianzeno, ac ⁴Nyssæne, ⁵Basilio, ⁶Epiphaniō, ⁷Ruffino, ⁸Prospero Aquitanico, ⁹Prudentio, ¹⁰Seuero Sulpitio, ¹¹Cyrillo, ¹²Eusebio Emiseno, ¹³Theodoro lectore, ¹⁴Ioāne Climaco & ¹⁵Victor Vticensi. Quæ isti omnia, & sexcenta id genus flagitiosè, frigida atque impia Sozomenum, ac Theodoretum calumnia arrodētes, dissimulant. C R I T. Victoris mētio facit, vt tibi quasi aurem vellicem, & de tuo te promisso interpellem de miraculis, quæ post Martyrium Maturiani contigere. Neq; enim memini quicquam ita à Magdeburgensibus traditum. I R E N. Hanc itaque etiam narrationem quasi es alienum iam tibi representabo. Refert igitur Victor Maturianum & Maximam vel inuitos ab hero Matrimonij vinculis alligatos: sed Maturianū cum intellexisset Maximam virginitatē prius vouisse, noluisse Dei tēplum polluere. Quin potius vterque tam impium dominum declinans, ille in virorum, hæc in feminarū monasterium clam aufugit. De quibus ita Victor: *Postea re, inquit, à Domino cognita extrahuntur, carceri mancipantur, varijs tormentis afficiuntur, non tantum vt pariter misceantur, sed, quod grauius, vt reba- ptisentur. Pernenit ad notitiam Genserici. Decernit rex vt tam diu*

*Multorum pa-
trum enumera-
tio, qui Sancto-
rū cultum, Re-
liquiarū hono-
rē, ac miracula
scriptis suis com-
probant.*

*De miraculis
que contigerūt
post Martyriū
Maturiani.*

Historia Maturiani & Maximæ.

Victor.

diu implacabilis herus affligeret, quàm diu illius succumberet voluntati. Iubet in modum ferrarum fustes robustos velut palmatos cum stipitibus fieri, qui quatentibus tergis non solum ossa confringerent, sed etiã terebrantes aculei intrinsecus remanerent. Qui, dũ san-

Miraculum.

guis afflueret & dissipatis carnibus viscera nudarentur sequenti die Christo mediante incolumes reddebãtur. Hoc sæpius & multo factum est tempore, et illa plagarum vestigia videbantur, Sancto Spiritu subinde curante. Post hæc arctatur Maxima duræ custodiæ, cuspidiq; crudeli extenditur. Cui cum Dei seruatorum non deesset frequentia visitantium; videntibus cunctis, ingëtium lignorum putrescens soluta est fortitudo. Miraculum hoc & voce omnium celebratur, & nobis ad quem custodia pertinebat, cum sacramento restatus est ita fuisse. Deinde post alia scribit Victor, dimissam Maximam; Maturianum vero cum sociis venditum regi Maurorum à Christi religione abhorrenti. Vbi multos suo exemplo & prædicatione Christo lucrifecerunt.

Martyriũ Maturiani, & ingentia eo in loco miracula.

Qua re cognita Maturianus cũ sociis miserabili & horrendo, quodam spectaculo in spinosa quadam sylua à quadrigis dilaceratur. Vbi in hodiernum, inquit, Victor diem non desinit ingentia mirabilia Iesus Christus Dominus noster operari. At Magdeburgensium ne istorum gloriosa continentia claris in vita, & post obitum miraculis, nobiliq; Martyrio illustris, Lutheri & discipulorum eius impuram vitam atque doctrinam nimium cõuelleret, harum rerum nullam (quod memini) mentionẽ faciunt. Tanrũ huiusmodi Augustini, Victoris & aliorum patrum de perpetua ex coniugũ cõsensu castitate obseruanda narrationes suo more arrodunt. Narrant tamen Maturianum cum sociis ad Mauros deportatum; multosq; eius prædicatione barbaros ad Christi fidem traductos. Sed & hic callidè Rom. Ecclesiæ odio prætermittunt, quod narrat Victor Romam vsque legationem missam, qua Presbyteri, qui eos Christo initiarent, sacraque doctrina informarent, accerferentur. Sunt in Victore & alia de Diuorum post obitum miraculis testimonia: Inter quæ & illud de

Callidum Magdeburgensium silentium.

1 Cent. 5. c. 4. pag. 518.

2 Cent. 5. c. 2. pag. 19.

præ-

Victor. li. 1. de persecut. Vand.

Victor. li. 4.

1 Cent. 5. c. 3. pag. 44. 2 & ca. 12. pag. 1475.

præclaro Confessore Armogaste. Qui se sub filiqua arbo re humari mandauit, vbi, effossis ipsius radicibus, conditorium quoddam repertum est, quale nullus forrè summorum Monachorum vnquam habuit. Quin & septem illorum fratrum atque Martyrum, de quibus diximus, corpora in mare proiecta statim contra æquoris naturã illæsa & nihil deformatã ad litus appulerunt. Ad quod miraculũ tyrannus ipse licet impænitens, vt fertur, expauit. Sed neque hæc quidem, licet alioqui Armogastis & septẽ fratrum historias recenseant, in præclaris istis Centuriis vsquam conspiciuntur.

Refutantur insignes Caluini calumnie contra miracula Ieremie Prophetæ. Agitur præterea de miraculis veræ Ecclesiæ, quæ præstigijs Ecclesiæ adulterinæ obruunt.

CAP. XXII. CRITOBVLVS.

NON ego iam valde maiorem testimoniorũ copiam requiro. Multo vero magis vnã aut alteram dubitationem mihi sublatam cupio: quam partim Magdeburgenses de Euphemię illo prodigio; de quo tamẽ Euagrius reticet; partim Caluinus iniecit, quæ commodum ex Euphemię mentione abs te paullo antè facta in mentẽ mihi venit. Caluinus certe cum Magdeburgensibus nostris, vt dixi, hoc pro certo habet; omnia ista, quæ recensuisti, esse meras præstigijs, atque falsa Antichristi signa. Quin audimus ipsum Caluinum? *Improbe, inquit, faciunt, quod*

Cent. 5. c. 6. pag. 1489. & 1490.

In præfatio. institut. ad Franc. Gall. regem.

In Ioan. tract. 13. Matth. 24.

miracula à nobis postulant: non enim recens aliquod Euangelium cum dimus: Et præterea dicit, miracula vestra frivola esse et ridicula, aut vana, & mēdacia: & Scriptura docet de vero vsu miraculorum, qui est ad confirmandam doctrinã. Magos item & incantores miraculis semper claruisse; Idololatriam stupenda miracula aluisse; & scribere Augustinum, Dominum contra istos Mirabilarios, cautos nos fecisse; qui prædixit venturos Pseudo-

Caluini calumnia.

Augustinus.

Pseudopphetas, qui signis mendacibus, variisque prodigiis, in errorem electos, si fieri posset, inducant. Et Paulus admonuit Antichristi regnum futurum cum omnipotentia & signis, & prodigiis mendacibus. At hæc, inquit, miracula non à maleficis, non à Pseudopphetis, sed à Sanctis sunt. Quasi vero non nouerimus, hanc esse Satanae artem, transfigurare se in Angelum lucis. Olim Aegyptij sepultum apud se Ieremiam sacrificiis, aliisque Diuinis honoribus prosequuti sunt. Nonne sancto Dei propheta ad idololatriam abutebantur? Et tamen tali sepulcri veneratione consequebantur, vt curationem à tactu serpentum putarent iustam illius mercedem esse. Quid dicemus nisi fuisse hanc iustissimam Dei vindictam iis, qui dilectionem veritatis non receperunt, mittere efficaciam illusionis, vt credant mendacio? Hæc diuinus noster Calvinus.

Disparatur calūnia Caluini calumnia contra miracula ad sepulcrum Ieremie

Epiphanius.

Miracula Ieremie.

Esaias.

I R E N. Sacrificiis, quæ soli Deo congruunt, aut Diuinis honoribus honoratum ab Aegyptiis Ieremiam non tradit Epiphanius: sed ad maiorem fidem recitabimus ipsius verba. Ieremias Propheta Anathothites apud Taphnas in Aegypto à plebe lapidibus obrutus occubuit. Iacet vero in eo loco sepultus, quo dudum Pharaos rex habitauerat. Quamobrem, Aegyptij postea magna eum religione colebant, vbi pluribus se officiis ab illo adiuuari cognouerunt. Aspides enim, & vndarum belua (quas Nephod appellat Aegyptij, Græci vero τῆς προκοδείλας) eos interimentes, postulationis Ieremie beneficio ex illis finibus sunt profligati; nec tam aspidum furor, quam ex flumine ratione pari bestiarum insidie. Quique vel hodie adhuc fideles comperiuntur, eodem in loco supplicare consueverunt, & sumto puluere, morsibus aspidum medentur; fera quoque aquarum hinc aufugerunt. Hæc Epiphanius. Ecquod hic precor sacrificium? aut quo modo eos vocaret fideles Epiphanius in tanto sacrilegio? aut quo modo isti Ieremiam pro Deo habuerunt, qui non proprio Ieremie beneficio, sed precibus eiusdem impetrato fruebantur? Describit idem Epiphanius memorabile aquæ profluentis beneficium, quod Esaias post mortem in Iudæos ad ipsius sepulcrum conferebat.

Quod quidem Esaiæ Iudæi acceptum referebant, non tantumquam

1. Thes. 2.

De prophetarum vita & interitu, Abano Torino intera prete.

In vita eius.

In vita eius.

quam præcipuo auctori, sed tãquam ei, per cuius, vt scribit, apud Deum intercessionem hoc sit impetratum. Multos præterea ad monumentum Ezechielis precandi causa confluere scribit. Quid ni ergo & hic Calvinus sacrificia suo more, & nouam Ezechielis ac Esaiæ ἀποθέωσιν somniet?

Ezechiel.

C R I T. Nihil adhuc audio à vera religione dissentaneum; sed vt video, præpostera me nomenclatura fefellit. Neque enim Calvinus Epiphanius, sed Hieronymi, quod multo potentius est, testimonio vtitur. I R E N. At vbi id dicit Hieronymus? C R I T. Quid quæris? in præfatione in Ieremiam, vt ipse Calvinus summa fide indicat. I R E N. Tun ergo istam præfationem legisti? C R I T. Non id dico, nec necesse puto; negocium enim mihi est cum homine; quicum mices in tenebris, vt in Prouerbio est.

I R E N. Certè eadem hic fides, quam hactenus in Magdeburgensibus tuis expertus es. Neque enim aut Hieronymus, aut quisquam alicubi patrum vel Christianos Sanctis ad eorum sepulcra sacrificasse tradit, vel eosdem Sanctos ibidem inuocantes reprehendit. Hieronymus certe ob hanc hæresim Vigilantiū acerbè exagitat. Non ignorò tamen in quibusdam Bibliorum exemplaribus separatim ab Hieronymi præfatione extare breue quoddam in Ieremiam argumentum (nullius nomine adscripto) quod siue Hieronymi sit, vt doctis quibusdam videtur, siue non sit, vt Erasmo forte placet; nihil quidem Caluino prodest. In eo hæc verba habentur. Et quoniam postulatione sua defugatis ab eo deim loco serpentibus, Aegyptios à tactu aspidum facit esse securos; magna eum ibi religione Aegy-

Hieronymus.

Isidorus & Doroth. in lib. de vitu prophetarum.

Isidorus Dorothens.

ptij venerantur. In quem sensum post Hieronymum Isidorus Hispalensis, & ante Hieronymum, atque adeo Epiphanius Dorotheus Episcopus & Martyr scripsere. Apud quos honorem & venerationem, sacrificium vero aut diuinum cultum Ieremie tributum non reperio. Hæc est mera & insignis Caluini solius calumnia. Qui postquam verum & vnicum Ecclesie sacrificium, quod quotidie

tidie in Christianorum altaribus Deo immolatur fum-
 mis conuiciis exagitasset, & apud suos vna cum altaribus
 euertisset; nouum ad Ecclesiæ inuidiam sacrificium com-
 mentus est, quod Sanctis defunctis tribui calumniatur.
 Quod si dicat, non solum Christianos, sed & Ethnicos
 Ieremiæ opem ad eius sepulcrum flagitasse; nihil id
 Ecclesiæ Catholicæ, sed quinti huius Euangelij causam
 labefactat. Si enim Deus etiam alienos à vera reli-
 gione ob merita & preces prophetæ sui beneficiis tan-
 tis augeat, quanto certiora & cumuliora Christiani,
 qui Deum vera pietate colunt, & propter eum prophe-
 tam etiâ eius venerantur, polliceri sibi poterunt: **C R I T.**
 Doleo, doleo, tantæ negligentiae notam in Caluinum,
 meas delitias recidere. **I R E N.** Vtinam hoc crimen intra
 negligentiae fines confisteret; sed egreditur; & tanta con-
 quifiti de industria mendacij labe eum aspergit, vt nulla
 nisi veræ penitentiae lacrymis irrigata eam delere spon-
 gia possit. **C R I T.** Verum enim uero cum constet ex Pau-
 lo, & Caluino nostro, futura etiam Antichristo sua mira-
 cula; forsan hæc ipsa, quæ vos mortuis Sanctis tribuitis, in
 eo genere censerî poterunt. Aduersus quos Mirabilarios,
 cautos nos fecit Dominus. **I R E N.** Patres ergo illi om-
 nes, quos recensui, ista tua sententia, atque adeo ipse Au-
 gustinus, quem secum tuus Caluinus ridicule commit-
 tit, nihil nobis hæcenus, quàm Antichristi præstigias oc-
 cinuerunt? **C R I T.** Durum certè hoc esset ita dicere: sed
 tamen multum me mouet ista ex Augustino, & quod
 Caluinus tradit, miracula veræ doctrinæ seruire. **I R E N.**
 Video leuissimum quemque ventum fidem tuam excu-
 tere. Lubenter ex Caluino verè dictum audio, miraculo-
 rum vsum ad confirmationem veræ doctrinæ trahendū.
 Cum enim ex patribus noris doctrinæ sinceritatem: non
 est quod amplius hæsites de miraculorum veritate. Quæ
 certè extra Ecclesiam Catholicam non facile contin-
 gunt. Qualia si aliquando contingerent, non traherentur
 ad

Miraculorum
 vsum.

ad falsam doctrinam confirmandam, eo ipso, quod extra
 Ecclesiam eduntur. A qua non miracula solùm, sed &
 Euangelium, omnemque eius interpretationem, genui-
 nam illam quidem accepimus. Nunc cum omnium pa-
 trum, totiusque Ecclesiæ testimonio, tam de doctrinæ,
 quàm miraculorum nostrorum veritate planè constet;
 improbe istos facere consequitur, qui alterutrum conuel-
 lunt. Et optimo nos iure, ab istis, qui inauditum doctrinæ
 genus profitentur, saltem miracula exigere possumus,
 quæ tamen præstare non possunt. Iam in summa istorum
 vtriusque, id est, doctrinæ, & miraculorum solitudine;
 qua nos fronte, à possessione vtriusque, in qua tam diu præ-
 scriptum est, exturbare se posse sperant? Ac vt cetera mit-
 tam, hic ipse Augustini locus, quem pro se citat Calui-
 nus, omnia eius commenta labefactat. Iactabant (nescio
 quæ) Donatistæ suorum miracula. Quæ vt non admittit
 Augustinus, ita subiicit: *Fac illum, inquit, montes transferre:
 caritatem, inquit Apostolus, si non habeam, nihil sum. Videamus
 vtrum habuerit caritatem: crederem, si non diuisisset vnitatem.
 Nam & contra istos, vt sic loquar, Mirabilarios cautum me fecit
 Deus meus, dicens: In nouissimis temporibus exsurgent Pseudopro-
 phetæ, facientes signa & portenta, vt inducant, si fieri potest, etiam
 electos. Ecce prædixi vobis. Ergo cautos nos fecit sponsus, quia &
 miraculis decipi non debemus. Et paullo post; Teneamus ergo v-
 nitatem fratres mei: præter vnitatem, & qui facit miracula nihil
 est. En tibi igitur certum atque illustre documentum,
 quo admoneris, etiam si tuus Caluinus signa ederet, ni-
 hilo tamen magis doctrinæ eius confidendum esse: quia
 extra vnitatem Catholicæ Ecclesiæ positus est, & se im-
 pio schismatis scelere ab Ecclesia abrupit. Nunc in tanta
 patrum veræ doctrinæ, & miraculorum copia, plus ne a-
 pud te valebit omnibus illis nescio quod illius fomniū,
 aut potius apertum mendacium? Et audet interim va-
 nus homo ex Augustino veræ Ecclesiæ splendori falsorū
 prophetarum & præceptoris Simonis Magi, ac Anti-
 christi*

Miracula opti-
 mo iure exigū-
 tur à noui Eu-
 angelij professo-
 ribus: licet hæc
 tenus certe
 frustra.

Augustini testi-
 monium con-
 tra Mirabilari-
 os, quod pro se
 citat Caluinus
 maxime ei ad-
 uersari.
 Mirabilarij.

Qui facit mira-
 cula extra &
 præter vnitatem
 Ecclesiæ, nihil
 est.

Magdeburgenses
deteriores Ma-
gus Pharaonis.

christi tenebrosas præstigias opponere? Quas, quotiescū-
que Pseudoprophetae ausi sunt comminisci, facile sem-
per fuit eas à veræ Ecclesiæ illustribus signis discernere.
Hæc nanque illas semper absorbuerunt, ut virga olim
Mosis Magorum virgas. Magis tamen in tanta & tam
manifesta, ac toties repetita victoria, isti nostri noui Theo-
logi, deteriores sunt. Illi enim se post aliquot Mosis
signa victos; & *hic est digitus Dei*, in clamabant. Isti inter
tot signorum myriades his mille quingentis annis edito-
rum à beatis cæli ciuibus, non digitum Dei; sed *ô Magos, ô
Antichristum*, & *nescio quæ portenta clamant*. Quorum om-
nium nocturna ludibria illustrium in Ecclesia Catholica
signorum lux semper hactenus dissipauit, & deinceps dis-
sipabit. CRIT. Forsan Augustinus, cum de istis Mirabi-
lariis scripsit, cum Caluino nostro, de his quæ ad Marty-
rum Reliquias & sepulcra eduntur signis, sensit.

*Contra quos scripserit D. Augustinus, cum diceret contra Mi-
rabilarios [cautos nos fecit Dominus] nec sensisse eum de
miraculis Catholice Ecclesie, siue alibi ad Martyrum sepul-
cra editis, ut negatur Caluinus.*

CAP. XXIII. IRENÆVS.

AD HVC ad eundem lapidem impingis, nec hactenus
vel Augustini manifestam sententiam, vel præcep-
toris tui, quas ille ad capiendas imperitorum aures adhi-
bit, infidias capis? Nec dum mentem intentam, infixam-
que habes, ad Caluini tui commenta intelligenda,
qui cum ex tam infinita id genus miraculorum copia,
quæ aut recensui, aut passim in patribus obuia sunt, vni-
cum ex vniuersis sibi omni contentione, ingenio, elo-
quentia, apud Christianissimū patriæ suæ Regem, labefa-
ctandum desumisset, vel in eo ipso turpissime ceciderit?
Venio tamen, te vocante, rursus ad Augustinum: qui cū
multa multoties in eo genere signa recitet, & verbis am-

De cini. Dei
li. 22. ca. 8.
Tract. 13. in
Ioan.

De unitate
Ecclesie siue
cōtra Epist.
Petilian. c.
16.

Li. 22. de ci-
uit. Dei c. 8.

amplissimis ornet; eaque etiam ratione ad Christianam
religionem, Ethnicorum animis instillandam, aditum si-
bi patefaciat; inter cetera ad corpora beatorum Martyrū
Geruasij & Protasij Dæmonem etiam abactum narrat.
Alibi vero cum iis, de quibus diximus, Donatistis pug-
nans, qui se de visionibus, & nescio quibus signis effere-
bant (quos admonet scribens; *nemo vobis fabulas ven-
dat*) iis ipsis ad frangendam vanam ipsorum iactantiam,
ea, de quibus loquimur, miracula his verbis opponit: *In
locis*, inquit, *sanctis per totum orbem, quæ frequentat nostra com-
munio, tanta mirabilia vel exauditionum, vel sanitatum fiunt, ita
ut latentia per tot annos corpora Martyrum, quod possunt à multis
interrogantes audire, Ambrosio fuerint reuelata: & ad ipsa corpo-
ra, cæcus multorum annorū, civitati Mediolanensi notissimus, oculos lu-
mēq; receperit.* Hæc Augustinus. Scribit vero se interfuisse,
quādo cæcus lumē recepit. Alia verò Stephani Protomar-
tyris signa, quæ in Africa enituerūt, quasi omnibus Africa-
nis notissima fuisse describit. Ad cuius Reliquias mulier à
cæcitate, Eucharius Presbyter à calculo, Lucillus Episcopus à
fistula, frater & soror ab horribili mēbrorū tremore
liberati sunt: sex denique mortui reuixerunt. Quorum
miraculorum tantam fuisse paucis annis copiam, ut plu-
rimi facilē libri de eis possent confici. Et quoniam Calui-
nus tuus ad Magorum & præstigiatorum improbas ar-
tes tanta Dei dona refert, audies Augustinum iam vnum
ex infinitis ad hunc modum recitantem: *Cum nuper illic
(videlicet Vzali) essemus, Petroniam clarissimam feminam, quæ
mirabiliter ex magno atque diuturno, in quo medicorum adiutoria
cuncta defecerant, languore sanata est: hortati sumus, volente su-
pradicti loci Episcopo, ut libellum daret, qui recitaretur in populo,
& obedientissimè paruit. In quo posuit etiam, quod hic reticere non
possum, quamuis ad ea, quæ hoc opus vrgent, festinare compellat. A
quodam Iudæo dicit sibi fuisse persuasum, ut annulū capillatio vin-
culo insereret, quo sub omni veste ad nuda corporis cingeretur: qui
annulus haberet sub gemma lapidem in renibus inuentum bovis.*

Augustini de
miraculis sen-
tentia & tes-
timonia.

Dæmon abac-
tus ad corpora
SS. Geruasij et
Protasij.

Miracula in lo-
cis Sanctis per
totū orbem.
Cæca aspectus
restituitur.

Miracula mul-
ta S. Stephani
Protomartyris.

Sanctorum mi-
racula ad im-
probas mago-
rum & præsti-
giatorum artes
non referenda.

Ex Augustino
historia de Pe-
tronilla mirifi-
cè sanata.

Ingressus Christi ad discipulos ostiis clausis, quem heretici maxime Sacramentarij impie negant ab Augustino asseritur.

Hoc alligata quasi remedio ad sancti Martyris limina veniebat. Sed profecta à Carthagine, cum in confinio fluminis Bagra in sua possessione mansisset, surgens ut iter perageret, ante pedes suos illum iacentem annulum vidit, & capillatiam zonam, qua fuerat alligatus, mirata tentauit. Quam cum omnino suis nodis firmissimis sicut fuerat, comperisset astrictam, crepuisse, atque exilisse annulum suspicata est: qui etiam ipse cum integerrimus fuisset inuentus future salutis quodammodo pignus de tanto miraculo se accepisse presumpsit, atque illud vinculum soluens, simul cum eodem annulo proiecit in flumen. Non credunt hoc, qui etiam Dominum Iesum per integra virginalia matris enixum, & ad discipulos, ostiis clausis, ingressum fuisse non credunt. Sed hoc certe querant, & si verum inuenierint, illa credant. Clarissima femina est, nobiliter nata, nobiliter nupta, Carthagine habitat: ampla ciuitas, ampla persona, re querentes latere non sinunt. Martyr certe ipse, quo impetrante illa sanata est, in filium permanentis virginis credidit, in eum qui, ostiis clausis, ad discipulos ingressus est, credidit. Postremo, propter quod omnia ista dicuntur à nobis, in eum, qui ascendit in cælum cum carne, in qua resurrexerat, credidit: & ideo per eum tanta fiunt, quia pro ista fide animam posuit suam. Fiunt ergo etiam nunc multa miracula, eodem Deo faciente, per quos vult, & quemadmodum vult: qui & illa que legimus, fecit. En tibi hic non beatum Stephanum præstigiatorum (quam orationem execror) sed præstigiatoris & perfidi Iudæi superstitionem, Dei & beati Martyris virtute exploratam atque euersam: qua nihil dubito omnem istam Evangelicam sectam, quæ adeo in Sanctorum honorem & eorum miracula debacchatur, aliquando subuersum iri. Iam cum ad ea, quæ diximus, Stephani Protomartyris miracula insigni stupore, admiratione, & lætitia populus afficeretur; hæc postea scripsit Augustinus: *Quid erat in cordibus exultantium nisi fides Christi, pro qua Stephani sanguis effusus est?* Perspicue iam vides, quantum Augustini sententia à Caluino diffideat. Quem iam rursus audi tam veteres Christianos contra Ethnicorum calumnias (quasi Martyres tanquam Deos colerent) quam Catholicos hodie con-

De ciui. Dei li. 2.2. cap. 8.

De ciui. Dei li. 8. ca. 26. contra Caluinum tuum defendentem. Demones, inquit, apud memorias Martyrum torquentur, & confitentur, & de possessis corporibus hominum eiiciuntur. Deinde hæc subiicit: *Neque tamen nos eisdem Martyribus templa, sacerdotia, & sacrificia constituimus: quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus.* Honorem sanè memorias eorum, tanquam Sanctorum hominum Dei, qui usque ad mortem suorum corporum pro veritate certarunt, ut innotesceret vera religio, falsis religionibus, fictisque conuictis: quod etiam si qui antea sentiebant, timendo reprimebant. Quis autem audiuit aliquando fidelium stantem Sacerdotem ad altare, etiam supra sanctum corpus Martyris ad Dei honorem cultumque constructum, dicere in precibus: *Offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cum apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos, & homines & Martyres fecit, & sanctis suis Angelis cælesti honore sociavit: ut ea celebritate & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum, atque palmarum eodem inuocato in auxilium ex eorum memorie renouatione adhortemur? quæcunque igitur adhibentur religionum obsequia in Martyrum locis, ornamenta sunt memoriarum, non sacra vel sacrificia mortuorum, tanquam Deorum.* Quicumque etiam epulas suas eo deferunt, quod quidem à Christianis melioribus non fit, & in plerisque terrarum nulla talis est consuetudo: tamen quicumque id faciunt, quas cum apposuerint, orant & auferunt ut vescantur, vel ex eis etiam indigentibus largiantur, sanctificari ibi eas volunt per merita Martyrum in nomine Domini Martyrum. Non autem ista esse sacrificia Martyrum nouit, qui nouit unum, quod Deo illic offertur, sacrificium Christianorum. Hæc quidem Augustinus. Sed Caluinus Sanctorum honorem atque suffragia, hoc etiam unicum altaris sacrificium, quod soli Deo debetur, sustulit, ut ne quid sit in cælo aut in terra, inter viuos aut mortuos reliquum, quod non isti iniuria & contumelia vexarint. Defunctos enim viuorum, viuos Sanctorum cum Christo regnantium suffragiis, & quod maius est, unico Ecclesie sacrificio miserrime spoliarunt: Ut iam illud Ioelis locum habeat: *Periit sacrificium & libatio de domo Domini.* Quare ista

Sacrificia non offeruntur Martyribus.

Iscl. 1.

Trismegistus.

contra miracula ad Martyrum memorias calumniam Magdeburgenses, & Calvinus non à Christo, non ab Apostolis, non ab Epiphano, aut vlllo denique Catholico patre, sed ab Hermete potius illo Trismegisto sumfisse, & eodem spiritu afflari videntur. Qui olim ingemuit, quòd Martyrum memorias templis & delubris Deorum successuras prauideret. Ille tanto ante, isti tanto post, vtrique certè pessima mente, sed eo isti deteriores, quod sub Christianorum titulo religionem euertere conatur. Vides igitur tandem, quàm præclaros historicos Magdeburgenses, quàm præclarum theologum agat Calvinus, qui tà illustria Dei beneficia, illusiones ac præstigias Dæmonum appellare non erubescunt. Quibus nihil iam ad summum pietatis istius gradum superesse videtur, nisi vt prophetarum Christi, & Apostolorum signa cum impiis Porphirio, Iuliano, Ethnicis & Bogomilis hæreticis reiiciant. demum nobilem istam suam Theologiam absoluerint. Ita Bogomili illi apud Bulgaros ad tempora Alexij Græci Imperatoris dicebant, Mosèn à Satana illusum eduxisse populum ex Ægypto, editis per Satanam signis & portentis, à quo legem in monte Synai acceperat, per quam innumera populi millia perierint. Asserebant præterea inter alias hereses, Dæmones ad Sactorum tumulos affidere, & portenta facere sub eorum persona, vt incautos fallat, & ad se adorandos pertrahant. Quæ planè & Caluini tui oratio est. Cui id respodemus, quod Euthimius qui Alexij mandato Bogomilos confutauit. *Quomodo, inquit, beatorum Reliquiis inhaerent Dæmones, qui eas reformidant, & virtute earum ab hominibus fugantur?* Caluini itaque vt per se atrox est hoc facinus, ita eo atrocius, quòd imperitis hominibus persuadere velit; Augustinum quoque in eadè cum ipso impietate versari. **C R I T.** De quibus igitur Mirabilariis loquitur Augustinus? **I R E N.** De hæreticis sine dubio, quod locus ipse indicat, vt cum Catholicæ Ecclesiæ remotis etiam, quibus abundat, veris miraculis sit sem-

Bogomilorum hereses.

De quibus Mirabilariis loquitur D. Augustinus.

Augu. de ciuit. Dei lib. 8. cap. 26.

Euthimius in Panopli. tit. 23.

1. Tim. 3.

Euseb. Ecclesiast. hist. lib. 2. cap. 3.

semper; hæreticis, etiam si falsis miraculis abundarent, nunquam tamen credendum sit. De hæreticis igitur loquitur, ac potissimum de Caluino, ac omnium hæreticorum summo duce Antichristo, in quo, vt olim in Christo totius Diuinitatis, ita sanè totius Diabolicæ fraudis magnitudo residebit. Qua fiet vt insignes illos præstigiarum artifices Iannem & Mambrem, qui se Mofi, & Simonem qui se Petro opposuit, sit longè in hac palæstra superaturus. Quod aperte Apostolus admonuit, cuius isti sunt plane anteambulones, eique expeditam viam, & maturum aduentum parant. Nemo igitur, cum ille adfuturus sit, neque si fortè eius discipuli in hoc genere præstigiarum præluserint, & quasi velitatione ludicra futuram magistri magnitudinem præsignificarint; aut ei, aut istis fidem prudens ac Catholicus adhibebit.

Antichristus.

Iannes, Mambres, Simon Magus.

Admirabilis Euphemie historia contra Magdeburgensium calumnias defenditur: variaque eorum fraudes aperiuntur.

CAP. XXIII. IRENÆVS.

Cent. 5. ca. 13. p. 1490

Ibidem pag. 1489.

In Martiana.

SE D video me aliò, quàm volebam prouectum, & me iam B. Euphemiam expectare. Cuius virtutum illustrem splendorem adeo noctuæ istæ ferre non possunt, vt pueriliter ad ridiculam illam & tenebricosam suam Rhetoricam decurrere cogantur: Euagrius non meminit, ergo fide laborat; ergo hoc quicquid est, totum ex fraude & præstigiis ad Sanctorum Inuocationem confirmandam, compositum est. Quasi vero istis Euagrii sacrosancta sit auctoritas, quam prius in eiusdem Martyris narratione defugiunt, eique se fortiter opponunt, quòd diceret beatam Martyrem post mortem apparuisse. Ecce vero tibi, statim sui obliti talem ei, tamque amplam iurisdictionem deferunt; vt quamuis ante quingentos fere annos Zonaras Græcarum historiarum non contemnendus au-

Magdeburgensium ridicula collectio.

Magdeburgensium inconstantia, qui in eodè folio Euagrii auctoritatè nihil & plurimè faciunt.

Zonaras.

stor; quamuis Metaphrastes, cuius in hoc genere historiae
 tantę sunt auctoritatis apud Gręcos, vt in eorū Ecclesiis,
 publicę propter eā, quę illis habetur, fidē recitentur; quā-
 uis ipsa Chalcedonenſis Synhodi acta testētur de hoc ad-
 mirabili prodigio (vnde fortassis factum est, vt Martia-
 nus Imperator Chalcedonenſem ciuitatem, in qua Mar-
 tyr recondata est, metropolis pręrogatiua ornarit) quam-
 uis Basiliensēs patres hanc historiam vt veram & fide di-
 gnam recitent, quamuis denique alij patres alia æque ad-
 miranda passim narrent; nisi tamen Euagrius quasi ho-
 norarium iudicium interposuerit, reliquos iudices de tri-
 bunalī deturbari, vrnas eorum deleri, & subsellia dissipa-
 ri necesse sit. Enimvero quia video reliquos scriptores in
 hac historia explicanda istis prę Euagrio fordescere; non
 iam id ab ipsis, cur tot & tam illustria in vno Euagrio, de
 Imaginibus & hoc genere miraculorum prodita, contra
 historiae officii quę fidem; verum illud multo magis quę-
 ro, cur, quę Euagrius de recenti sanguine, de fragrantissi-
 mo ac iucundissimo liquore, qui omnia vnguenta supe-
 rat ex tumulo Euphemie profuente, adeo pro certo nar-
 rat, vt ista cunctis Christianis manifesta esse dicat; ipsi tam
 indigno silentio prętermiserint? cūm pręsertim post
 ducentos annos illius vnguenti meminert Paulus Dia-
 conus, eius quę loculum cum reliquiis immani scelere in
 mare proiectum; diuinitus tamen, Martyre piis quibus-
 dam viris se ostendente, conseruatum. Quam narratio-
 nem ita absoluit: *Hoc, inquit, obstupescendum, & scriptura
 dignum miraculum, post viginti duos annos, post iniqui Principis
 mortem vna cū piissimis Imperatoribus & Tharasio sanctissimo
 Patriarcha nos vidimus, & cum eis complexi sumus, licet indigne,
 magnam gratiam, promerentes.* De hoc admirabili vnguento
 meminit post Paulum Diaconum Metaphrastes, de quo
 dixi, & post eum, paulo ante captam à Turcis Constanti-
 nopolim Nicephorus. Cuiusmodi liquores, partim omni-
 bus odoribus, quos ex variis rebus ad certum modum
 tem-

Metaphrastes.

Chalcedonenſis
Synodus.

Marianus.

Basiliensēs
patres.Miracula quę-
dam ad tumu-
lum Euphemie
Magdeburgēs
perſide tace-
runt.Paulus Dia-
conus.

Metaphrastes.

Nicephorus.

In Euphem.

Act. 3. Chal-
ced. Synho.Basil. Conc.
in reſponſo
Synodali,
quod incipit
ſacroſancta
generalis
Synodus;
et mox: Co-
gitant hinc
ſacrę Synh-
do tom. 3.
Concil. pag.151.
Li. 1. c. 14.
Li. 3. c. 8.
Li. 5. c. 18.
& li. 6. c. 21

Lib. 2. ca. 3.

Rerum Ro.
lib. 12.Lib. 15. c. 3.
Li. 18. c. 31.

temperatis vnguentarij con-
 ficiunt, flagratiores; partim
 omnibus medicinis ad de-
 ploratos morbos depellēdos
 pręſtatiores, ex Sanctorum
 ſepulcris exſudantes, quos
 veteres & recētēs Gręcę atque Latine Eccleſię ſcripto-
 res celebrant; antiquarij iſti, qui tam ſancta fide Sancto-
 rum ſe historiam concinnasse clamitant, aut perfido silen-
 tio; aut, quod maioris perfidię est, impia inſtitutione, vt
 & alia omnia Sanctorum post obitum miracula, obruere
 & abolere conantur. Quę rabido atque canino ore inceſ-
 ſunt, & ad pręſtigias atque nefarias Dæmonum ludifica-
 tiones referunt: atque ideo indignę videri volunt, quę
 in tam nobiles Centurias referrentur. Sed aliud fanę tota
 res ſpectat: neque enim iſtud iſtorum à rei indignitate
 (quę nulla est) ſed ab incredibile ipſorum timore silen-
 tium proficiſcitur. Veriti enim ſunt, ne hæc vel vnus
 Martyris ex fide explicata historia, vt illa olim omnia car-
 nificum tormenta, ita iam quoque post mortem nouam
 iſtorum carnificinam (qua impudentius memorię bea-
 torum bellum, vim, ac iniuriam intolerandam inferunt,
 negantes eos pro nobis orare; nec à nobis appellandos,
 non nobis apparere, non nos post mortem iuuare, non
 miracula edere;) omneſque has mendaciōrum Centu-
 rias, vel ſola ſuperaret, euerteret, diſſiparet. Licebit igitur
 Magdeburgicam iſtam Academiam, ac ſcitos hos ſacrę
 historię artifices iſdem, quibus olim Gregorius Nazian-
 zenus Iulianum Apoſtatam, verbis compellare. Nunquid,
 inquit, magnos timuiſti certatores, Ioannem illum, Petrum, Pau-
 lum, Iacobum, Stephanum, Lucam, Andream, Theclam quoque,
 nec non alios, qui tam post, quàm ante illos pro veritate ſunt pericli-
 tati; quique contra ignem, ferrum, beſtias, & tyrannos, alacriter de-
 certarunt, preſentibusque malis, ac comminationibus tanquam in
 aliis corporibus, aut corpore carentes reſtiterunt? Cuius rei gratia?

In orat. con-
tra Iulian.Magdeburgēs
cur miracula
ad tumulū Eu-
phemie edita
ſilentio inuol-
uerint.Gregorij Naza-
nzeni verba
in Iulianū Apo-
ſtatā quām ap-
tè & verè con-
ueniāt in Mag-
deburgenſes.

Cuiusmodi miracula Sanctis attribuat, & eorum Reliquias Gregorius Nazianzenus.

Magdeburgenses noui Iuliani.

Magdeburgensium fraudes.

Magdeburgensium prima calumnia, alia ab ea quam hodie occurrunt.

Exemplum Rhetorice Magdeburgice.

Sixtus.

quo pietatem, nec verbo quidem proderent. Quibus magni repositi sunt honores, & panegyres; à quibus Demones expelluntur, infirmi sanantur; quorum sunt apparitiones, & liberationes, quorum etiam corpora solum siue tacta, siue venerata, eadem possunt, quæ & sanctæ animæ. Quorum sanguinis aspersiones, solum, & minima passionis symbola, eadem faciunt, quæ & corpora. Hæc tu haud ueneraris; sed dedecore afficis. Hæc Nazianzenus. Cuius oratio non magis in Apostatam illum, quàm in nouos nostros Iulianos quadrat, qui sanctos dedecore afficiunt, aut Deum potius; cum ea omnia, quæ Nazianzenus, aut ceteri patres in hoc genere recenserent, & admirabilem hanc Dei gratiam, Dæmonum præstigiis ascribunt; & quasi vnâ flagitiosâ liturâ, vniuersâ patrum testimonia delent. Sunt enim eorum libri in medio, qui se ab istis corruptos, & quasi interlitos clamant. Sed vide nouæ istius Academiæ fraudem. Quæ ad ipsius exordium clamitabat, omnes antiquos patres ad quingentos ac sexcentos annos, suos esse: quicquid nostri proferrent, nuper in regno Pontificio natum. Et plausibilis quidem fuit in vulgus Thraconica hæc ostentatio, multosque imperitos atque inconstantes à fide Ecclesiæ abduxit. Nunc cum premuntur solis quingentorum annorum testimoniis, patrumque conspirante auctoritate (neque vel vnum è contrario testimonium ad rem accommodarum proferunt) vniuersis patribus ob diuinâ maiestatem læsam, ob idololatriam, actionem intendere non verentur. Quanquam magna, vt ostendi, vafricie antiquissimos patres; & Martyres non ita omnino scripsisse, ac eorum libris proditur, persuadere conantur: & posteriores licet ante mille, imo mille ducentos aut trecentos annos ita scripserint, vt puræ religionis aduersarios contumeliose reiciunt. Cuius Rhetoricæ præter superiora habeto & hoc exemplum. Cum audiunt à Sixto Romano Pontifice & Martyre, quod Petrus Apostolus licet defunctus, Romanum Episcopum instruat, & omnium onera portet, & tueatur; clament falso ea Sixto ascribi.

Epist. 5.

Cent. 3. c. 7
pag. 184.

Sermo. 1. in die anniuersar. assumptionis. sua.

Cent. 5. c. 4
pag. 513.

Regum. 4. cap. 13.
Reg. 4. c. 2.

adscribi. Sed cum de Petro à Leone audiunt: qui nunc plenius & potentius ea, quæ sibi commissa sunt peragit, atque omnes partes officiorum, atque curarum in ipso, & cum ipso, per quem est glorificatus, exequitur: Et deinde, Si quid itaque à nobis rectè agitur, rectèque discernitur, si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum & meritorum, cuius in sede sua viuit potestas & excellit auctoritas: Hæc inquam & similia cum audiunt, qui à Leone ita scripta negare non possunt; vociferantur obscurari meritum Christi, & Deo suum honorem eripi, & alia id genus. Sed omnem istorum vanitatem ac impietatem vna illa, vt diximus, virginis ac Martyris Euphemie historia prodit, ac euertit. Cuius, & aliorum id genus ad corpora Sanctorum miracula, si, vt solent, magnis isti vocibus Scripturæ aduersari, percrepare non desinant; dicant mihi quid factum est, vt mortui hominis cadauer temerè præ metu in sepulcrum Elisei prophetae proiectum, simul ac ossa Prophetæ contigerit, reuiuiscere cœperit; aut cur pallio Eliæ Iordanis sit diuisus?

Leo.

Miracula ad Reliquias Sanctorum non aduersari Scripturis.

Elisei ossa contactu mortuus reuixit. Eliæ pallio Iordanis diuisus.

Disipantur Magdeburgensium calumnie contra patres sexti sæculi, qui Sanctorum post mortem miracula describunt.

CAP. XXV. CRITOBVLVS.

NEGARE certe non possum per Sanctos cum Christo regnantes, & ad eorum Reliquias primis Ecclesiæ temporibus multa signa accidisse. A qua tamen sententia me rursus Magdeburgenses vel inuitum propemodum abducunt; cum ea, omnia quæ sexto sæculo accidisse, non modo Paulus Diaconus, Zonaras, Sigebertus, Abbas Vrspergensis, Henricus Erphordiensis, Nicephorus & alii recentiores, sed & quæ ita accidisse, Euagrius, Procopius, Fortunatus, vterque Gregorius, Turonensis atque Romanus, & alij pene innumerabiles tradunt, sine discrimine inter ea constituent, quæ superstitione atque Idololatriâ redeant.

Calumnie Magdeburgensium contra Sanctorum post mortem miracula à patribus sexti sæculi descripta.

Cent. 6. c. 13.
pag. 806. et sequentibus.

leant. Quorum, vt quod sentio palam profitear, tanta multitudi-
ne quasi obruimur, vt vel ea ipsa suspicionem quandam animo meo ini-
ciat. E quibus plurima Magdeburgenses non solum apertas fraudes, verum homici-
dij & Diaboli ipsius, potius quam mitem ac lenem illum Sanctorum
spiritum spirare clamitant. Hunc igitur mihi scrupulum, qui animum
meum stimulat, & pungit, si semel euellas, ne tenuissimus quidē
de tota hac re deinceps scrupulus propter istas Centurias in animo
meo resideret. I R E N. Atqui si sapias, & eorum, quæ dixi hactenus
re corderis, vel me tacere, eum scrupulum exemptum in oportuit.
Nam aut ista, quæ isti sexti sæculi scriptores recensent, consistere
& vires suas obtinere debent; aut istis reuentibus, non est quod
vel priora illa vllam fidem mereantur. At frustra quidem existimant
isti tenebricosi terræ filij, ac leuissimi religionis Christianæ perfugæ,
posse se tantorum virorum luminibus sui sæculi, siue auctoritatem
spectes, siue, doctrinam, siue pietatem, principum ista sua maledicentia
obstruere; maxime vtriusque Gregorij: quorum alter his mille pene
annis Magni nomen propter exuberantem pietatem, ac doctrinam obtinuit:
vtrunque vero Deus, eximiis signis per eos editis ornauit, atque
amplificauit. Sed quis non videt, quam vano atque infano isti se labore
torquent? Etsi enim verum omnino esset (quod tamen nemo pius vel
intra cogitationes admittere debet) quod isti calumniantur, col-
labi tamen eos & corruere nihilo minus est necesse; nisi priorem
etiam illam quingentorum annorum auctoritatem conuellant. Quod
quàm ridiculè aut potius impiè tentarint, iam fati, vt opinor, nosti,
& quasi ex vngue leonem. Quare, etsi certè nihil opus foret quicquam de
his rebus præterea adiicere; quia tamen te ista sexta Centuria
conturbat, indulgebimus & huic tuo desiderio, ac quanta fide &
dexteritate hinc vtantur, paucis explicabimus. Primam itaque hanc
illorum fraudem atque iniuriam

Respondetur
prioribus Magde-
burgensium
calumniis.

Vterque Gregorius
iū Romanus, tum
Turonensis à
Magdeburgensium
calumniis vindicatur.

Varie Magde-
burgensium fraudes
in sexta
Centuria.

Paulo Diacono
de gest. Longobard.
lib. 4. cap. 16.
Cent. 6. ca. 13. p. 816.
Ibidem pag. 811.

Gennadius in catalogo.
vide sermones
Augustini recē-
sus Lomanij cū
Epist. Anni.

De ciui. Dei
lib. 22. c. 8.

riam animaduertere debes, quod in istis historiis recensendis primos sæpe ac grauissimos, quibus merito fidas, auctores, versutè è medio subducant, & alios recentiores solita fraude supponant. Hac fraude Vrspergensem Abbatē, pro Paulo Diacono de miraculo Ioannis Baptistæ, hoc commento, nescio quod Martini manu scriptum chronicon ad miracula Stephani portomartyris extenuanda atque eleuanda, suppressis primis scriptoribus, sufficiunt. Eius enim beati corporis admirabilem inuentionem Lucianus Hierosolymitanus presbyter, cui se Martyr per somnum, & absconditi corporis locum ostendit, Græcè descripsit. Atque ea scripta mox in Latinam linguam transtulit Auitus presbyter Hispanus, rei quæ tantæ notitiam, missa ad Orosium illum celebrem historicum epistola, primus Latinis hominibus communicauit. Qui ab Augustino pro discenda animæ ratione ad Hieronymum missus, rediens reliquias Martyris primus occidenti intulit. Ad quas statim infinita quedam signa, ac pæne incredibilia sunt edita; adeo vt in sola Africa, præter innumera alia sanitarum beneficia, septem (vt diximus) mortui, vitæ sint redditi. Quæ Augustinus vt sibi & populo notissima ad Christianæ religionis contra Ethnicos confirmationem diligenter perscripsit, quæ nos alias copiosius narrauimus. Ea si quis plenis faucibus haurire cupiat, eum cum ad ceteros Augustini libros, tum ad conciones quasdam eiusdem in venerandæ antiquitatis exemplaribus repertas, & opera ac studio Ioannis Vlimerij optime de Theologiæ candidatis meriti in lucem recēs editas; & ad B. Episcopum Euodium Augustino æqualem, eique carissimum remitto: qui duos libros de admirandis signis Protomartyris, quæ illis ipsis temporibus accidere apud Vzalem ciuitatem, cuius ipse erat Episcopus, conscripsit. Quæ ne quis forte alicui sinistra suspitioni obnoxia putet, Augustinus ipse agnoscit, & quædam quæ ibidem recensentur, recitat. E quibus nos vnum, quoniam non so-

Magdeburgenses
antiquioribus
dissimulatis &
suppressis, recentiores
duntaxat, & inferiores
note auctores ad fidem
miraculorum inueniendā
nomi-

nant.
Abbas Vrspergensis.
Martini chronicon.
Inuentio corporis
B. Stephani
Lucianus Hierosolymitanus.

Auitus.

Reliquias S. Stephani
quibus occidenti primus
intulit.
Miracula infinita ad
Reliquias Stephani edita.

Augustinus.

Ioannes Vlimerius.

lum

lūm ad præsentem de Sanctorum post obitum miraculis narrationem, sed ad confringendum etiam impiū illum de salute infantium sine baptismo morientium errorem accommodum est, iam recitabimus. *Cuiusdam mulieris filius paruulus mortuus, catechumenus erat. Qui matris portatus manibus cū ingenti eiulatu & miserabili vociferatione ante ipsam memoriā gloriosi Stephani fuerat proiectus, tradēs illi mortuum, vt ab eo reciperet viuum. Cumq; ad aures amici Dei pulsaret fide pietatis, percussa duplici luctu orbitatis, quod et in præsentī vita filium perdidisset, & in futura, vt potē sine gratia baptismi saluum habere nō posset: ecce inter diu lamentantis dolorē miseræ matris, repente paruulo spiritus redditur, vita tribuitur, vox viuētī cōceditur. Continuo presbyter accersitus baptismum paruulo tradit, sacramēta complentur; atque ita peccatorum lethali catena anima liberata, statim etiam mortalis carnis vinculo exiuit, & ad Dei spiritales amplexus summa celeritate liberata dimittitur. Ita & non modica consolatione concessa gaudere de redempto filio datur, & paruulo salus vera conceditur. Qui profecto ob hoc ad modicū vitam recepit, ne in æternum moreretur. Quare cum baptismus tanti momenti sit in infante, vt cum illius iactura æternæ quoque salutis iactura coniuncta sit: non sine causā Theologi asserunt astringi non Sacerdotes modo, sed quemlibet Christianum ad illum, si res ita ferat, cum propriæ vitæ dispendio expediendum. Ista verō & alia Augustini de Stephani Protomartyris admirandis miraculis testimonia nobiles nostri Centuriones, quantumuis cōtra vtrosq; Gregorios incensū, atq; efferatū, hīc ne attingere quidē audent. Alibi vero, quod deterius est, inexpiabili quadā fraude & mendacio lectorem circumuenire conati sunt, quasi Augustinus ipse, illustria illa miracula, nihil aliud quā præstigijs duxerit. Quorum nos hanc Rhetoricam iam antea deteximus. Hic verō diffimulato Augustino, & aliis præclaris atque antiquis scriptoribus, Martini scriptū quoddam chronicō de Reliquiis Stephani Protomartyris sexto sæculo translatis, alieno tempore & loco nobis obtrudunt.*

Euodius.

Necessitas baptismi in infante miraculo demonstrata.

Euodius li. 1
de miraculis
Stephani et
August. ser.
95. & 96.
recens Loua
nij impressis.Thom. 3. sen
tent. dist. 24
quolibet 2.
ad 2. & in
opusculo de
perfectio. vi
te spiritualis.

dunt; & callide miracula illa quæ tantopere Augustinus ornat, supprimunt. His enim Augustinus non tam Ethnicos, quā Magdeburgenses percellit. Qui tamen Ethnici eo sceleratiores sunt, quod, dum videri volunt Christiani, Christianam religionem omnibus viribus pessundant. Exerant itaque istam suam caninam facundiam, si velint, contra Augustinum, Basilium, Hieronymum, & illos alteros Gregorios, Naziāzenum, & Nyffenum, quorum vterque æque admiranda de Sanctis narrat, atque nostri Gregorij. Quos si semel expugnarent, tum egregia ista sua trophæa de nostris Gregoriis victis statuunt, & pro noui huius Centuriatus prærogatiua, vt merentur, flagellent. Verum cum illos tam præclaros Duces vix aspicere audeant, neque quicquam contra eos, nisi per vulpinas fraudes moliantur, atq; ita infirmitatem suam omnibus prodant; nescio tamen qua inani ac stulta fiducia cum nostris Gregoriis iusto se Marte cōgredi posse sperant; cū re vera, ne hic quidem vlla alia sit, quā ridicula quædam pugna, & infidiosis captionibus turpiter instructa. Neque sane aliud, quā inani quōdam latratu, vt solent ignaui canes, aërem verberant, Neque, cum omnia tentarunt, in alio quā eo, quod toties euertimus, præsidio spem suam ponunt: ista miracula ideo reiicienda, quia faciunt ad constabiliendam Sanctorum Inuocationem, & eorum consuetum honorem. Sed cum nos abunde iam docuimus, perpetuum quendam, atque inuictum hisce sexcentis annis patrum, de intercessione atque Inuocatione huiusmodi fuisse consensum; ex eo sane consequitur hæc miracula vera esse, atque à Deo ipso profecta; sed Martyrum suorum precibus & meritis ad nos summo nostro beneficio redundare. Non ferunt Euagrium, Procopium, ac Gregorios, quod Sanctos post mortem apparere viuētib; certis documentis ostendant. At habemus, vt nosti, ante hos reliquorum patrum amplissimum & frequentem consensum. Indignantur

Magdeburgenses
Ethnicis sceleratiores.Magdeburgenses
in oppugnandis
Sanctorum miraculis, quā infirmo nitantur
præsidio.

Mortuos apparuisse uiuentibus & eis sepulturae suae curam mandasse.

Augustinus.

Inuentio Sancti Stephani.

Gregorius Nazianzenus.

Refellit ex scriptura & aliunde sumis Magdeburgensium calumnia de crudeli spiritu aut etore miraculum quae Sancti eius tribuuntur.

Petrus.
Elias.
Elifens.
Laurētius Cantuariensis Episcopus.

pij & misericordes homines, miseris & calamitosi hominibus beneficia per Martyres apud ipsorum cineres ab istis scriptoribus tribui. Sed an huiusmodi beneficia huius aetatis homines scriptis primi prodidere? Nolunt defunctos uiuentibus apparere, & sepulturae suae curam mandare. Cur ergo Ambrosius, Augustinus, & alij id ita saepe factum affirmat? Verum praestat audire Augustinum istorum impudentiam his verbis arguentem: *feruntur, quippe mortui non nulli, vel in somnis, vel alio quocunque modo apparuisse uiuentibus, atque ubi eorum corpora iacerent inhumata, nescientibus, locisq; monstratis admonuisse, ut sibi sepultura, quae defuerat, praebetur. Haec si falsa esse responderimus, contra quorundam scripta fidelium & contra eorum sensus, qui talia sibi accidisse confirmant, impudenter venire uidebimur.* Haec Augustinus. Cum quo etiam exoptulenti, quod reliquias B. Stephani protomartyris reuelatione quadam repertas, & haec inter alia scripserit: *Latuit tanto tempore corpus eius; processit quando Deus uoluit: illuminauit terras, tanta miracula fecit, mortuos uiuos fecit mortuos, quia nec mortuus.* Exoptulet praeterea cum Gregorio Nazianzeno, qui similia de corpore Cypriani Martyris scripserit. Exclament denique quantum uelint, *O delicatum puluerem!* Ista praecleara Rhetorica, non tam illos Gregorios, quam Gregorium Nazianzenum, Ambrosium, Augustinum, & alios patres irident. Sed non ferunt placidi ac mites isti homines, ut Sancti aut uiuentes, aut defuncti, crudeles se ostendant aduersus sacrilegos. Hic enim spiritus se, quales sint, patefacere aiunt, & esse plane *homicidij spiritus*. Cur ergo non accusant Petrum Apostolorum principem, propter Ananiam & Saphiram? Eliam propter quinquagenarios, ac Elifensem Prophetam propter pueros occisos? Cur prodidit Beda Sanctum Petrum, Laurentium Cantuariensem Episcopum a grege tenero ac recens Christo initiato fugam meditantem noctu flagellis caecidisse? Cur narrat Tertullianus Christianum quaedam nocte diuinitus flagellatum,

Ambr. in sermo. de Prot. & Gernaf. Augu. de ciuit. Dei lib. 22. ca. 8.

De cura pro mort. geren. cap. 10.

Tract. in Ioan. 120. Sermon. 91. recens excusio Louanij. In uita Cypriani.

Cent. 6. ca. 13. p. 815.

Cent. 6. ca. 13. p. 813. 815. et 819

1 Act. 5. 2 4. Reg. 1. 3 4. Reg. 3. 4 Histo. Eccles. li. 2. ca. 6.

5 Aduersus Praxeam.

1 Li. 5. c. 28. 2 In sermone bus reces Lo manij excusio ser. 117.

Greg. Tyro-nens. de gloria confessor. cap. 32. Athanas. in uita Anto.

Cent. 6. ca. 13. p. 816. Cent. 6. ca. 13. p. 809

Enag. lib. 4. 35.

gellatum, quod more Idololatrarum fores coronauerat? Quare refert Eusebius Natalium confessorem ab Angelis caesum, quod se haereticae factioni adiunxisset? Cur refert Augustinus ut rem sibi suisque Hipponensibus notissimam; ciuem quendam Hipponensem, quia iusiurandum ei detulerat, quem peieraturum nouerat, noctu ad ad Dei tribunal raptum, & grauissime caesum, ita ut postridie plagarum uestigia in dorso eius apparerent? Forsan isti, omnes huiusmodi poenas, quia earum aculeos (licet dignissimi) non sentiant, irident. An ignorant miserum diuinam uindictam licet seram, tarditate suam poenae grauitate pensare? Ut cum illi temporaria, isti, ni resipiscant, aeterna impietatis huius suae flagella, aliquando sint experturi. Nam nec ipsi, opinor, ignorat, ista Sanctorum miracula certiora & firmiora esse, quam ut uilla iusta atque idonea ratione labefactentur. Atque ideo coguntur, ut saltem pietatis adumbratae specie, imprudentes circumueniant, ad inanes quasdam uociferationes, & extra causam calumnias, confugere. Nec putant Centuriones nostri, & alij id genus auctores, qui partim post Sacerdotij, partim post Monasticas professionem, delicate ac molliter uiuunt; delicate ac molliter cum Dauidis foedo incestu concumbunt, fas credere aut pium illum uirum Aruereni, aut ante eum Amonem (cuius animam Antonius in caelum deferri uidit) in illa solitaria, rigida, austeram, ac tetricam uita sine mulieribus, aut in ipso denique matrimonio, in perpetua quadam Veneris ac voluptatis abstinentia uiuere aut potuisse, aut debuisse (quod excellens castitatis genus, *prestigias contra uerbum Dei* appellant) aut Thomam Apocryfarium mortuum, non magis potuisse ferre consortium mulieris in sepulcro, quam cum uiueret. Na cum una forte & altera femina eo loci fuisset sepulta, terra utraque euomuit. Quam tamen historiam non solum Euagrius (licet paullo aliter nulla mentione mulierum facta) quem contemnere uideri uolunt, sed & Sophronius

Natalius Confessor.

Ciuis Hipponensis.

Magdeburgensium portus & asylum.

Amon.

Thomas Apocryfarius. Miraculum.

d phronius

phronius Patriarcha Hierosolymitanus, quem cōtem-
re non possunt, atque ideo nullam hic eius mentionem
faciunt, illis temporibus perscripsit. Soph. in pra
to spirit. ca.
88.

*Detegitur versutia Magdeburgensium, qui callidè sibi cauent
ab omni Sophronij & Procopij insignium sexto saeculo scri-
ptorum mentione, à quibus Sanctorum post obitum miracu-
cula, quæ tum temporis contigerunt, luculenter sunt de-
scripta.*

CAP. XXVI. IRENÆVS.

Sophronius. FUIT certè Sophronius pietate ac doctrina singulari,
qui Heraclio Imperatori Monothelitæ magna cōstantia
se opposuit. De quo in sexta postea Synhodo amplissimū Act. 11.
exstat tōtius Synhodi testimonium. Is insignem quendā
de patribus sexti saeculi, ac stupendis illorum miraculis,
summa & singulari quadam fide, librum contexuit. In
quo cum multa sint, quæ penitus euertunt nouam hanc Cap. 45, 48
87, 89, 92.
148.
omnem Theologiam, maximè vero eam quæ vel vitam
Monasticam, Sanctorum honorem, ac miracula impug-
nat; vel ferre non potest, quòd homines sacrilegi per San-
ctos defunctos castigentur: Magdeburgenses certè ne-
que librum, neque libri auctorem in sex prioribus, quas
ediderunt Centuriis, ne semel quidem, prodigiosa qua-
dam perfidia, atque calliditate, vel nominare sunt ausi.
Astute enim apud se cogitabant, si lectores semel intelli-
gerent, non solum utroq; Gregorios & reliquos Latinos,
sed & Græcam omnè huius saeculi Ecclesiam scholè istius
placitis prorsus aduersari; non fore tam stupidos, ut vni-
uersa sexcentorum annorum Ecclesia reiecta, Magdebur-
gicum istud idolum tantummodo colerent. Quare in-
audita quadam vassricie alia omnia miscēt, confundunt,
calumniantur: de Sophronio mirum vbiq; silentium:
nisi quòd in septima, quam nuper vidi, Centuria, vitam
cuius

*Sophronij cur
nulla fiat mentio
in sex priorib⁹
Centuriis Mag-
deburgensium.*

eius vtcunque descripserint. Sed ne hic quidem vllum
vel libri huius, vel sanctissimorum patrum, quorum ibi
vita, obitus, & mirifica opera perstringuntur, extat omni
no verbum. Cuius perfidi silentij nulla iusta & idonea v-
ti possunt excusatione, quòd de Sophronio locupletissi-
ma & clarissima cum aliorum veterum, tum septimæ œ-
cumenicæ Synhodi, Photij Patriarchæ Constantinopoli-
tani, & Photio antiquioris Ioannis Damasceni, qui eodè
fere saeculo, quo Sophronius, vixisse videtur, in promptu
sint testimonia. Atque ob eandem, ni fallor, causam, ea-
demq; religione à celeberrimo illo Procopij libro de
ædificiis Iustiniani nominando, ac iis recensendis, quæ si-
ne magna certè culpa prætermitti non potuere; contra
officiū susceptū abstinuisse eos puto. Cur enim cum age-
retur de miraculis, quæ sub Imperatore Iustiniano conti-
gerunt, non vel insignem locum haberet fons ille, qui, Iu-
stiniani exercitu in Libya magna aquarum inopia labo-
rante, repente in loco aridissimo erupit? Qui bonæ spei
initium dedit militibus Catholicis contra Arianos. Ac-
cedit & illud de monte Sina, quem dicit Monachos in-
habitasse, quorum vita nihil aliud erat quàm sedula me-
ditatio mortis. In cuius vertice neminem affirmat habi-
tare potuisse, propter assiduos strepitus, & fragores, aliaq;
terriculamenta quædam diuiniora. Iam cum de propa-
gatione Ecclesiæ hoc saeculo ageretur, cur inter alios, qui
hoc saeculo ad Christi fidem accessere, nulla Tranorum,
qui finitimi sunt Armeniis, qui putabant lucos, volucres,
& animalia Deos, & ea colebant; nulla de duabus illis vr-
bibus, quæ Ægilæ dictæ sunt, quæ prius Alexandro Ma-
cedoni, & Ammoni hostias mactabant; nulla denique de
Iudæis, qui prope urbem Boreion habitabant, ad Chri-
stum opera Iustiniani conuersis, mentio facta? Hæc & alia
siue ex industria, siue humana quadam infirmitate, atq;
obliuione ab istis prætermissa sint, non possum certò pro-
nunciare, ac tuum ea in re iudicium liberum tibi permit-

*Sophronij in se
prima Centu-
ria cuiusmodi
mentionem fe-
cerint Magde-
burgenses.*

*Procopij liber
de ædificiis Iu-
stiniani cur nū-
quā citetur in
sex Centuriis.*

Miraculum.

*Monachi in mō-
te Sina cuius-
modi.*

*Montis Sine
vertex.*

*Gens Tranorū
ad Christi fidē
conuersa.*

Ægyle.

*Iudæorum ad
Christianismū
Iustiniani ope-
ra conuersio.*

*Act. 4. & 5.
Ioa. Damas.
Apolog. pri-
ma contra
Iconoma.*

Orat. 6.

Orat. 5.

Orat. 3.

Orat. 1.

Procopij liber
de edificiis Iu-
stiniani.

Templa Deo in
nomine Sancto-
rum erecta,
Magdeburgenses
Pontificibus et
Imperatoribus
vicio vertunt.

Iustinianum.

Constantinus
Magnus.

Eusebium.

Constantinus
Apostolis ma-
gnificum tem-
plum cur erex-
erit.

Nota.

Iustinianus in
templis edificat-
is quam fuerit
liberalis et ma-
gnificus.

to. Id certius affirmo, hoc vno Procopij libro tanquam ariete quodam nouum istum Centuriatum, ac turrim Babylonicam contra Sanctos constructam ita conquassari, vt nullo certe vehementius. Irascuntur itaque pij isti viri, quod templa diuo Martino & aliis construantur. Et hanc quasi insignem quandam Antichristi notam Hormisdæ, Ioanni primo, Felici quarto, Pelagio secundo, ac aliis Romanis Pontificibus inurunt, quod Sanctis templa struxerint, aut donariis eadem amplificarint. Iustinianum præterea Imperatorem, ob eandem causam reprehendunt, ac dicunt; studium istud ampla & magnifica templa Diuis collocandi, veram doctrinam de Deo inuocando obscurasse. Nec mirum est, si Romanis Pontificibus atque Iustiniano non parcant, cum & primum illū Christianum Imperatorem Constantinum Magnum, contumeliosis similibus incesto ore lacerant; atque vt homines fordidi, & impij exclamant, Constantinum nimis sumptuosum, & profusum: ac irascuntur, pro solita pietate Eusebio & reliquis Episcopis, quod non sint dehortati eum ab hoc proposito, sed potius immodicam in ornatus templorum superfluos profusionem laudarent. Torquet enim istos illa Eusebij pia de Constantino vox, quia indicat Constantinum Apostolis Constantinopoli templum magnificum statuisse; ratum, se per eam structuram memoriam animæ suæ salutarem ac vtilem facturum, vt precibus, quæ eo loci ad honorem Apostolorū futuræ essent, dignus haberetur. Procopij vero liber, qui hanc munificentiam, atque pietatem Iustiniani graphice ac luculenter peculiari opere describit, adeo eos vrit: vt præ iracundia, atque inuidia erga Sanctos, etiam illa quæ iam narrauimus, in officioso ac perfido silentio inuoluant. Construxit itaque Iustinianus, vt alias per orbem sacras ædes prætermittam, apud solam Constantinopolim, præter Monasteria, ac Xenodochia amplifica, ac omnium augustissima templa Sanctæ Sophiæ, Virginis Mariæ Dei genetricis, matrisque eius Annæ, Zoæ

Cent. 6. ca.
13. p. 666.
667. 668.
676.

Cent. 6. c. 6.
pag. 926.

Cent. 4. c. 3.
pag. 76.

Euseb. de vi-
ta Const.
lib. 4.

Cent. 6. c. 6.
pag. 326.

Orat. 1.

Zoæ Martyris, Michaelis Archangeli, Petri & Pauli, Sergij & Bacchi Martyrū, Apostolorū, Acacij Martyris, Platonis Martyris, Mocij Martyris, sanctæ Theodotæ, sancti Agothonici, sancti Prisci, sancti Nicolai, sanctorum Cosmæ & Damiani, Anthymi Martyris, Irenes Martyris, Pantheonis Martyris, Menæ & Mænatij Martyrū, sanctæ Ias. Isti vero nostri cōuasatores, cum ex aliis huius sæculi scriptoribus, Sanctorū ac templorū eis dicatorū nomina vndique colligant, nescio quo panico terrore, ab huius libri & multorum Martyrum, quorum forsā nomina alibi nūquam reperient, mentione abercentur: ac fati habent vociferari, hoc pietatis studio per Iustinianum Dei honorem imminutum, nō solum aduersus Procopium, & alios patres, sed aduersus ipsum Deum, qui hanc sibi pietatem Iustiniani cum primis placuisse, certam voluntatis suæ testationem dedit; eamque stupendis per Sanctos suos beneficiis editis palam hoc tempore confirmauit. Nam cum Hierosolymis B. virgini Mariæ splendidū templum erigeret, ac deesset cōgrua materia pro colūnis, eaque res Imperatorem atque opifices sollicitos haberet; Deus, inquit Procopius, in proximis montibus lapidis naturam indicauit, huic operi cōgruā qui plane lapis aut prius existēs hic delituit, aut nūc primum conditus est. Vtrique probabilis ratio adest, quæ causam in Deū referat. Nos humana potestate omnia metiētes, multa arbitramur impossibilia; Deo nihil omnium neque anceps neque impossibile. Hæc Procopius. Audi iā quid dicat de tēplo illo Apostolorū. Apostoli, inquit, beneficiorū memores, ad regis honorem hominibus apparuerūt; regis, inquit, pij et religiosi. Neque enim ab humanis negociis recedūt diuina, sed admisceri percipiūt, & hominū cōuersatione oblectātur. Deinde de Diuis Cosmæ & Damiano hæc refert; Circa cuius terminum in arduo satis & edito loco Sanctis Cosmæ & Damiano olim templum dedicatum est. Vbi Iustinianum grauiter agrotantem, & iam morituri speciem præbentem, nempe medicis desperatum, & inter cadauera iacentē, isti Damiani per somnum & visum apparentes, curauerunt. Cuius beneficij

Magdeburgensium in Iustinianum calumnia

Iustiniani pietatē in templis edificandis Deo gratā fuisse miraculis confirmatur.

Miraculū in edificatione templi D. Mariæ virgini dicatū. Procopius.

Apostolorum templum. Apparitiones Apostolorum.

Templum SS. Cosmæ & Damiani, qua occasione a Iustiniano instauratum & exornatum. Apparitio Damiani & Cosmæ.

memor pristinam structuram permutās, impolitā, planē & indignā rātis celitibus, elegātia, magnitudine & fulgore luminis illustrauit. Sequens vero narratio omnium maxime admirabilis est;

Templū Irenes
Martyris mag-
nificētissimū.

Reliquie qua-
tuor Sanctōrū.

Reliquia quo-
modo inuenta
sūt.

Ieiunium Impe-
ratoris Iustina-
ni exquisitū in
quadagesima
licet egrotāss.

Vigilie Iusti-
niani.

Cibus & potus
cuiusmodi fue-
rit Iustiniani
ieiunantis.

Ad Reliquias
Sanctorū Iusti-
niani est sana-
tus.

Oleum ex Re-
liquiis Sancto-
rum misce-
profluens.

De edificiis
Iustiniani,
interprete
Arnoldo
Vuesalēsi.

quod, iuxta orificium sinus Irenes Martyris templum fundatum est tanta magnificentia, ut satis enarrare non possim: hic asseruatur ex antiquo Reliquia virorum; non minus quam quatuor, qui in Romano exercitu era merentes, militabant in duodecima legione apud Melitenem, urbem Armenia olim collocata. Etenim latomi effossa humo inuenerunt arculam litteris indicantem, esse scilicet Reliquias horum virorum. Quod Deus latere voluit, donec manifestari congruum foret. Porro Iustinianus corpore erat male affecto: vehemens enim fluxus in genua delapsus virum dolore confecit; cui tamen ipsemet occasionem præstitit. Nempe omnibus illis diebus, qui paschalem solemnitatem præcedunt, ieiunio addictis durā quandam vitam egit, nedum regi alienam, sed neque priuato ciui aliquo modo acceptabilem. Per duos dies cibis abstinebat, summo mane identidem è lecto surgens, reipublica inuigilauit. Cuius negocia verbo & opere pertractās, matutinum, meridianum, & non minus nocturnum tempus impendit. Nam in seram noctem lectum petens, mox surrexit, quasi plumarum pertæsus. Cibi appetens, vinum, panem, & id genus alia cibaria abesse voluit, brassicam solum, & agrestes herbas longo tempore sale, & aceto emaceratas edebat; potus aqua erat sola: neque iis ad saturitatem utebatur, sed peti- tum cibum paullisper degustatum mox dimisit, nō eo sumto, qui natura erat satis. Hinc igitur morbus succrescens medicorum operam euicit. Interim audiens inuentas esse Reliquias, relicta ope humana, ad has fidem conuertit, & vera opinione in iis, quæ maxime neces- saria erant, usus est. Postquam enim lapidem Reliquiarum Sacer- dotes genu regis imposuerunt, euauit dolor, corporibus, quæ Deo seruiuerunt, cedens. Quod profecto Deus nolens esse dubiū; magnum signum ostendit eorū, quæ acta erant. Nam ex sanctis illis Reliquiis subito oleum manauit, & arculam perfundens, pedes & totam purpuream vestem regis imbuit & humectauit. Quamobrem vestis hoc modo humectata, asseruatur in regis receptaculis in eorum,

quæ

quæ tum facta sunt, testimonium. Subscriptū enim est Iustiniano regi repositū esse cornu. Hæc Procopius. Te vero ex stupenda ista narratione, non modo memorabile istud quatuor Sanctorum miraculum (de quibus ac aliis quibusdam, quos recensui, ne minima quidem mentio per has omnes Centurias facta est) sed & exquisitam quadagesimalis ieiunij habitam hoc tempore curam, quod omne isti contemnunt, & indignatur Epiphanium atque Augustinum propter hanc causam Aerium inter hæreticos collocasse, cōtra novos istos Epicuros diligēter obseruare cuperē. CRIT. Ac iam mihi quoque admirationem ac suspicionem mouet istud Magdeburgensium silentium. Quod vndecunque proficiscatur, hæc certè me ex Procopio per te primum audisse & scio, & iuuat. Atque cum Procopij huius, Sophronij, vtriusque Gregorij scripta attentius mecum cogito; nullum mihi aliud videtur sæculum fuisse adeo istiusmodi miraculis sæcundum. IREN. Nec aliter mihi videtur, si rem ex scriptis, quæ hodie exstant, æstimemus. Quorum tu multitudinem sinistrè ad suspensionem rapis; cum illa te magis confirmare debeat. Ac quamuis forsitan non satis ea in re diuinæ voluntatis, ac prouidentia rationes teneamus, cur tantas miraculorum suorum diuitias hoc sæculo effuderit; id tamen certò statuere debemus, ad nominis sui gloriam, Sanctorum honorem, & summam Ecclesiæ vtilitatem ista accidisse: cum Catholicæ Ecclesiæ hac in parte fidem, primis illis nascentis Ecclesiæ temporibus, tanta Martyrum segete, & hoc sexto sæculo tam insigni miraculorū per eosdem Martyres, ac alios Sanctos fertura sibi valde placere indicaret, ac aduersus exorituram paullo post execrandam Machometis superstitionem; ac novos istos post multa sæcula Vigilantios, nos probe armaret. Quis enim insolentissimam istorum aduersus Sanctorum honorem superbiam ferre potuisset; nisi eos Deus tantis signis ornasset? cum nec ea quidem ipsa, tam certa, ac tanta illam

Quadagesima
ieiunij ex-
quisita Iusti-
niani tempore
obseruatio.

Sexto seculo
multa miracu-
la.

Miraculorum
multitudo quæ
spectet.

Magdeburgensium
vociferationes
ridicule

Magdeburgensium
dolus.

reprimere queant. Quæ ab optimis ac doctissimis cuiusque sæculi hominibus prodita sunt, & ab omnibus piis religiose (vt par erat) credita: Vt neesse sit frigidum esse Christianum, quem iam post mille quingentos annos quicquam moueant illæ istorum vociferationes, O delin-
1 Cent. 6. c. 13. p. 815.
2 pag. 816.
3 pag. 814.
4 pag. 816.
5 pag. 816.
 catum puluerem! O efficacem illusionem, prædictam à Paulo, & comparatam ad horrendas idolomanias stabiliendas! O credulos & stupidos homines! O prestigias contra verbum Dei! O tenebras ingentes; & id genus aliæ. Videri enim volunt non incalidi homines in solos Gregorios, & alios recentiores impetum facere; cum verè eodem, sed ridiculo ac vano impetu in omnes priores sine discrimine patres irruant. Selegi enim tibi ex florentissimis patribus ipsa lumina, eorumque de hac tota re testimonia aperte demonstraui: Vt si Magdeburgenses tui quod cupiunt, obtineant, neesse sit nobis profiteri, illud Esaiæ nunquam ante nostra tempora impletum; *Esaiæ. 26.*
de Hierusalem.

Habere suos singulas nationes præcipuos quosdam patronos & Diuos tutelares.

CAP. XXVII. CRITOBVLVS.

IRASCIAM merito nostris Magdeburgensibus incipio, qui adeo expectationem meam fefellerunt. Credideram enim ex eorum magisterio omnia ista, quæ vos mortuis Sanctis signa tribuitis, à Romano Pontifice & eius affeclis ante trecentos, aut quadringentos annos impudenter fuisse conficta. Quibus iam omnem vetustatem adeo abundare perspicue intelligo, vt plane nihil videam, quod me remoretur, à Catholicæ Ecclesiæ iudicio iis de rebus, quæ hodie in disceptationem venerunt. Iam vereor ne tam diutino colloquio, nimium sis defatigatus: video enim solem præcipitare, ob eamque causam tem-
 pus

pus nunc esse, vt nos ab hac contentione colligamus. Quare te dimitterem, nisi promissio illa tua restaret à te exigenda, & illa tua exempla, præsertim recentia, quæ auide exspecto; quibus doceas Sanctorum alios ad alias magis causas, & vno magis quàm alio loco recte interpellari. IREN. Non sum, mi Critobule, tam defessus; neque certè si defessus essem, lassitudo vlla tam necessarium officium impediret. Quanquam vero, quæ hætenus recensui, ad hanc, quam quæris, veritatem declarandam abunde sufficiant; ne neesse putemus, aut nihil ab vllis Sanctis, aut omnes ab omnibus omnia, quin liceat à singulis singula, quoties iusta causa subit, postulare; tamen vt vel tuæ voluntati, vel meæ promissioni satisfiat, plura huius rei exempla in medium proponemus. In quibus non erit illud forte postremum, quod ab istis prætermisum recenset Augustinus; apud sepulcra viginti Martyrum, quorum corpora in Africam è Tarso delata sunt; Florentium, cuius res erant valde accisæ, Martyrum opem ad subleuandam inopiam nõ frustra implorasse. De quo ita Augustinus: *Augustinus.*
De ciui. Dei lib. 22. c. 8.
 Erat quidam senex Florentius Hipponësis noster, homo religiosus & pauper, qui sartoris se arte pascebat, casulam perdidit, & vnde sibi emeret, non habebat: ad viginti Martyres, quorum memoria apud nos celeberrima, clara voce, vt vestiretur, orauit. Audierunt eum adolescentes, qui forte aderant irrisores: eumque discedentem exagitantes prosequerantur; quasi à Martyribus quinquagesimos folles, vnde vestimentum emeret, petiuisset. At ille tacitus ambulans, eiectionem grandem piscem palpitantem vidit in litore, eumque illis fauentibus atque iuuantibus apprehendit, & cuidam coquo Carcho nomine, bene Christiano ad coquinam conditariam, indicans quid gestum sit, trecentis follibus vendidit; lanam comparare inde disponens, vt vxor eius quomodo posset ei, quo indueretur, efficeret. Sed coquus conscindens piscem, annulum aureum in ventriculo eius inuenit, moxque miseratione flexus, & religione perterritus, homini eum reddidit; dicens: Ecce quo modo viginti Martyres te vestierunt? Hic animaduertendum est, adole-
 d 5 scentes.

Augustinus.

Florentij inopia
mirifice suble-
uatur beneficio
viginti Marty-
rum.

scientes quosdam ludibrio habuisse Florétium, quòd viginti Martyres inuocarit, eorum ad Deum precibus sperans, ad inopiam propulsandam aliquid se comparaturum subsidij. In quo spem eius non fuisse vanam & inanem, ob eamque causam adolescentes temere eum irrisisse, exitus comprobauit. Sed quid factum quæso est ab adolescentibus istis, in quo non hodie à Magdeburgen-sibus tuis, Apologeticis in Anglia, & aliis Euāgelicis tanto maiori scelere peccetur, quanto grauius est consultò & cogitatò, quàm repentino aliquo animi motu mali quicquam facere; quanto reprehensione acerbiorè dignum, aliquem natu grandem, scientiæ opinione inflatum, pertinaciter errorem defendere, quàm in lubrico ætatis rerum imperitum temere & fortuito errare. Sed hoc tibi iudicandum relinquo, ego nūc reliqua persequar. Quod vero dixi, quoties caussa subsit, ideo dictum existimari velim, vt significarem, nos res nostras vel simul omnes, vel seorsim singulas pro necessitatibus nostrarum ratione, ad huius Florentij exemplum, Deo ac eius Sanctis commendare. Causam autem toties subesse arbitror, quoties vel Deus ipse quasi edita voce, ex ipso beneficij genere, quod non alibi nec ab aliis præstari fere solet, vel ipsa nostra pietas ac voluntatis propensio, quæ variis ex causis accidit, ad opem huius potius quàm illius Sancti, & vno ali-

De caussa cur interdū vnius potius quàm alterius Sancti, & vno potius quàm alio in loco opē implorare solemus.

quo potius quàm alio in loco implorandam inuitent atque deducant. Hanc autem omnem quæstionem Augustinus ita explicat, vt non sit opus certiora quærere. Vbiq; inquit, Deus est, & nullo continetur, vel includitur loco, qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus, in spiritu & veritate oportet adorari; vt in occulto exaudiens, in occulto etiam iustificet & coronet. Veruntamē ad ista, quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis potest eius consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in alijs non fiant? Multis enim notissima est sanctitas loci, vbi beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quo volui vt pergerent, quia inde nobis facilius, fideliusque scribi potest, quicquid

Augustini loci pleiissimū testimoniū de eo, cur inuocemus aliquando vnu potius quàm alium Sanctū, & in hoc vel illo potius, quàm in alio loco.

Epist. 137. ad Clerū et plebem Hipponensis Ecclesie.

iii.

in eorum aliquo diuinitus fuerit propalatum. Nam & nos nouimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, vbi mirabiliter & terribiliter Demones confitentur, furem quendam, quia ad eum locum venerat, vt falsum iurādo deciperet, compulsū fuisse cōfiteri furtum, & quod abstulerat reddere. Nunquid non & Africa sanctorum Martyrum corporibus plena est? & tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim, quod Apostolus ait: non omnes Sancti habent dona curationum, nec omnes habent diiudicationem spirituum, ita nec in omnibus memorijs Sanctorum ista fieri voluit ille, qui diuidit propria vnicuique, prout vult. Vides hic furem; qui furtum sacrilego apud memoriam Sanctorum tegere periurio est conatus, pœna diuinitus irrogata ad crimen confitendum fuisse coactum. Vides Augustinum in causa grauissima & impeditissima, cum crimen euidentibus argumentis nec ab accusatore coargui, nec à reo refelli potuisset, hanc quasi certissimam ad veritatem patefaciendam rationē iniisse, vt certo placito se ambo constringerēt ad locum Sæctam se peregrinatuos, vbi terribiliora opera Dei non sanam cuiusque conscientiam multo facilius aperirent, & ad confessionem vel pœna vel timore compellerent. Vides hoc Nolæ, vides Mediolani, apud Martyrum sepulcra, quod alibi contingere non credit Augustinus, vsu venisse. Quæ certe Reliquiæ, licet Mediolano Brisacum in vestram postea Germaniā à Friderico primo translatae sint; nulla tamen huiusmodi signa apud vos edita vel legi, vel auditione accepi. Neque quisquam, credo, propterea iure cum Deo expostularit. Adhibebimus iam & aliam Augustini narrationem: qua cōmemorat quendam horribili membrorum tremore cum sorore quassatum, sanitatis recuperandæ causa celeberrima totius orbis loca, vbi huiusmodi beneficia Sanctorum ope dari solita erant, peragrassè, atque post longas peregrinationes venisse Ancenam Italiæ, & Vzalim Africæ, ciuitates, propter multa insignia miracula ad reliquias Stephani Protomartyris edita celeberrimas. Sed morbum tamē illum nunquam potuisse

Miracula apud memoriā Sanctorum Mediolani potius quàm alibi.

Eodem cur in omnibus memorijs Sanctorum miracula non fiant.

R. Cor. 12.

Augu. de ciuit. Dei li. 22. c. 8. & serm. 94. inter eos qui recens sunt Louanij excusi.

Ad Reliquias
S. Stephani
Hippone duo
sanitati restitu-
ti, qui alibi ad
eiusdem sancti
Reliquias mor-
bo liberari non
poterant.

Marsilius Fici-
nus.

Duo miraculo-
se sanati.

Leo primus.

Petrus et Pau-
lus patroni vr-
bis Romane.
Ambrosius.

Basilius.
Gregorius Nyf-
senus.

Martyres 40.
& S. Theodo-
rus patroni Ca-
padocum.

tuisse excutere, priusquam Hipponam, vbi eadem Reliquiæ conseruabantur, peruenisset: vbi Augustino & frequentissima multitudo populi præfente, cum sorore sanitati pristinæ redditus est. Eo autem vt proficiscerentur quibusdā iussionibus diuinitus oblati excitati sunt. Anconæ mentio, illa quoque miracula mihi in mentem reducit, quæ paullo ante nostra tempora clarissimus ille Philosophus Marsilius Ficinus his verbis recenset: *Audui equidem nonnulla nostris seculis, atque etiam in vrbe nostra Florentina mirabilia contigisse, sed quedam occultiora. illud certe multis hominum millibus, qui & viderunt, et adhuc viuunt manifestissimum, quod Ancone anno Domini 1470. factum à multis fide dignis accepimus. Puella quedam propter pessimam quandam neruorū contractionem à primis incunabulis, gradiendo natibus procruribus vtebatur. Præterea Bidellus Florentinus propter faucium pectorisq; contusionem multos annos loqui nihil potuit. Ambo cum D. Mariæ eodem in loco suppliciter se cōmendassent, sani prorsus euaserunt. Omni populo multis annis noti erant infirmi, & postea iā quatuor annos continue omni populo sani. Sic iam constat quædam ab vno Sancto, idq; certo quodam in loco cōferri in homines beneficia, quæ nec alibi nec ab aliis solent. Habent itaque suos singulæ nationes patronos, ac tutelares Diuos, ad quos indigenæ potissimum salua pietate, magnoque suo fructu decurrunt. Sic sanctus ille Pontifex Leo: olim de Petri & Pauli erga Romanam urbem præfidiis; Sicut experti, inquit, sumus, & nostri probauere maiores, credimus atque confidimus, inter omnes huius vitæ labores, ad obtinendam misericordiam Dei, semper nos specialium patronorum orationibus adiuuandos, vt quantum propriis peccatis deprimimur, tantum Apostolicis meritis erigamur. Sic Ambrosius eos potissimum Martyres obsecrandos dicit, quorum nobis, quodam corporis pignore, patrociniū vindicare videmur. Sic Basilus & frater eius Gregorius Nyssenus singularem propensionem quadraginta Martyrum, ac Theodori celeberrimi illius Martyris erga suos Capadoces agnoscunt.*

Li. de relig.
Christ. c. 10

Serm. de Pe-
tro & Pau-
lo.

De viduis.

Ser. de 40.
Martyribus
Orat. de
Theodora.

scunt. Quare vt reliquas nationes dimittamus, si vos Germani, Vuormacia Victorem & Seruacium; Constantia Paternum; Rubeaquenses Valentinum; Moguncia Crescentem, Maximum & Martyrem Albanum; Alfatia Pirminium; Luneburgenses Marcum; Curia Rheticiæ Lucium; Hohenburgenses Otiliam; Miltenburgenses, & Meni fluuij accolæ Amorem; Herbipolenses Chilianum & Burchardum; Eichstadienses Vuilibaldum & sororem eius Vualburgam; de cuius reliquiis oleum manasse creditur: Ratifponenses Paulinum & Emeranum; Osnaburgenses Petrum Apostolorum principem, Crispinum ac Crispinianum, ob quorum honorem primam inter eos Ecclesiam Carolus Magnus, primumque Episcopum instituit; Argentina Fridolinum; Bauaria Seuerinum; Augusta Vincterpum, Magnum, Sinterpum, Neodegarium, Vldaricum; Turingi, Franci, Sueui Bonifacium, quem recte Germaniæ Apostolum dixeris: Magdeburgenses denique Mauricum, in cuius honorem Imperator Otho eam urbem metropolis dignitate, eiusque ac sociorum cum Innocetij, Gerontij, & aliorum Sanctorum reliquiis ornauit: & alij alios Sanctos, à quibus vel fidem acceperunt, vel quorum doctrina, pietate, signis, reliquiis, beneficiis sunt illustrati, impensius hodie more maiorum venerantur, & studiose eorum opem implorarent; quid quæso absurdum, quid piaculi inde, imo quid non boni abunde proueniret? An forte verendum ne Magdeburgenses Venerem; ac Luneburgenses Lunam, à quibus nomen mutuari creduntur, aut Saxonia Irmenful, quod quidam Mercurium, cui humanas hostias litabant; aut illud idolum (quod Crado dicebatur, quidam Saturnum existimant) qua hodie passim voce vtuntur, cum rem se aliquam abominari significant, rursus venerari videantur? Id quod Magdeburgenses pro sua pietate plane fatentur: Vt non sine causa, tantis eos beneficiis Otho amplificarit, propter singularem in Sanctum Mauri-

Recensetur Sæ-
cti qui patroni
sunt & propu-
gatores singu-
larum regionū
& vrbiū Ger-
manicæ.

Bonifacius Ger-
manicæ Aposto-
lus.
Magdeburgum
vrbe fit Metro-
polis dignitatē
consecutum.

Magdeburgum
à Veneri: et Lu-
neburgū à Lu-
na nomen acce-
pisse credunt.

Irmenful.

Crado.

Mauricium amorem. Sed hanc eorum orationem non modo omnium, quæ recensui, patrum testimonia, & bonorum omnium sensus, maiorumque, qui eam urbem aut incoluerunt, aut illustrarunt, exempla: sed res ipsa refellit. Nam cum isto Sanctorum honore, omnem prope modum Christianam religionem, omnemque pietatem abiiecistis. Quæ de Germania diximus, eadem de reliquis nationibus & de nostra potissimum Britannia statuumus. Quid enim obstat, cur præ aliis cælitibus Fugacium & Damianum (qui huc per Eleutherium Romanum Pontificem delegati Lucium regem Christo initiarunt,) quid cur non beatissimos illos Christi sub Diocletiano Martyres, Albanum, Amphibalum, Auronem & Iulium; quid porro cur non Apostolum nostrum ad Saxonum tempora Augustinum cum sanctissimis illis Episcopis, Melito, Iusto, Erkenualdo, Bermo, Cuthberto, cum illustribus illis regibus & Christi Martyribus Ofsualde, Ofsuino, cum sanctissimis denique illis feminis Ethelburga, Sexburga, Etheldreda, Mildreda, Hilda, & similibus tam singulari quodam studio & officio, quam piis precibus, idque in illis præcipue locis, ubi aut ipsi dum hic viuerent sunt versati, aut postquam ex hac vita migrarunt, sanctæ illorum reliquiæ sunt repositæ, nobis demereamur? Sed ut ad id, quod promiseram, reuertar, & voluntati tuæ obsequar; veteribus dimissis nostra tibi tempora proponam, in quibus licet longe à veterum signorum maiestate: absimus, certa tamen orationi nostræ non deerit auctoritas. Nos vero postquam aliquot huius generis in Europa nostra edita miracula tibi exhibuerimus, in alterum illum orbem longissime à nobis distitum euolabimus; & de Sanctorum cum Christo triumphantium signis ibi recenti memoria ostensis, deque præcipuis illarum Gentium inter cælites patronis pro instituti nostri, ratione aliquid libabimus. **C R I T.** Perge itaque te oro.

Sancti recensentur peculiare Angliæ patroni & propugnatores.

Specia-

Specialia quedam Sanctorum miracula, quæ certis locis nostræ ætate contigerunt.

CAP. XXVIII. IRENÆVS.

INCIPIAM à S. Paulo. Nosti in Melita (quam hodie Maltam appellant, maximum ab intercepta Rhodo contra Turcas propugnaculum) Paulum viperam à manu pendentem in ignem excussisse. In ea insula scorpiones, qui alibi sunt letales, *Pauli, ut creditur, munere sunt innoxij.* **C R I T.** Fortassis hoc habet à natura. **I R E N.** Falleris: nam insulani, ut Lucas refert, clamabant delatum eo paricidam, cui cum mare pepercisset, irati dij serpentes, qui eum tollerent, immisissent: nec quicquam magis quam præsentem eius mortem expectabant. A qua cum ille tantum abesset, ut nihil omnino damni, aut doloris inde sentiret; in admirationem acti, dixerunt eum longe supra hominem esse, & Deum sub humana specie. **C R I T.** Sic est, ut dicis. **I R E N.** Cetera itaque audi. E specu, ad quem diuertisse dicitur, colliguntur lapides, aduersus morsus scorpionum & serpentum in tota ferme Europa salutares. Ad hæc, quos nasci octauo calendas Februarij contingit (qui dies conuersionis eius memoria dicatus est) quæcunque eos orbis pars in lucem proferat, non horrent nec formidant angues: imo quod maius est, sola salua horum morsibus medentur. Id quod homo doctissimus & diligentissimus Thomas Fazellus. nuper prodidit, vsu ipso rerum & certis (ni fallor) exemplis accurate ab eo obseruatum. **C R I T.** Ista quidem digna sunt obseruatione: & iam recordor, me legisse ac sæpius audisse, precibus beati Patritij Hybernæ Apostoli, ei regioni simile beneficium indultum, ne ea insula aliquid letale pariat. Dicit fortasse inde à nonnullis solet, nihil esse in Hibernia venenati præter ipsos homines. Quod propter feros & agrestes eorum mores, dictum à plerisque accipitur.

Thomas Fazellus de rebus Siculis Decad. prior lib. I. c. I.

Act. 28.

Scorpiones innoxij in Miletæ insula D. Pauli beneficio.

Lapides è specu D. Pauli valent aduersus scorpiones & serpentes.

Proprietas mirifica eorum, qui nati sunt in die conuersionis D. Pauli.

Hibernia non precibus Patritij, sed ex natura soli nihil pestiferi aut venenati alere.

pitur. IREN. Eam regionem nihil pestiferum, aut venenatum alere, tum ex multorum sermonibus, tum ex Be-
 da intelligo: adco vt terra illius regionis, exportata pesti-
 fera ac venenata animalia extinguat. Verum id, quicquid
 est, non Patritio, sed naturæ regionis tribuo, propterea
 quod lóge ante Patritium natum cóstet, eam fuisse eius
 regionis dotem, quam non est difficile alibi reperire. Ille
 vero puluis, de quo paullo ante diximus, ad sepulcrum
 Ieremiæ desumptus, aduersus serpentes & bestias non sua
 natura ac conditione, sed Hieremiæ precibus profuit.
 Iam à Melita in Siciliam traiciamus ad Philippum, non
 illum ex Apostolico choro, sed tamen Petri discipulum
 & Siciliæ Apostolum eoq̄ue à Petro delegatum. Ad cu-
 ius templum quotannis die illi sacro multi Dæmoni-
 curantur. Quod anno Domini millesimo quingentesi-
 mo quadragesimo primo tam admirabili prodigio con-
 tigit, vt ducentæ pæne feminæ ad mentis sanitatem, ab-
 actis Dæmonibus, redirent. Quæ, non vt audita, sed com-
 perta oculatus testis Fazellus in priori decadede rebus
 Siculis memoriæ prodidit. Sed non multum debet Sici-
 lia his nostris antiquariis, qui ne nomenclatura quidem
 Philippum dignati sunt, quasi nunquam esset natus: mul-
 to vero minus propter diuam Agatham, cuius illustria in
 Sicilia beneficia supra mille quadringentos annos conti-
 nuata, flagitioso isti silentio prætermiserunt, licet tam
 Græcis quam Latinis clarissimis antiquitatis monumen-
 tis consignata sunt, & recenti totius Siciliæ propter hor-
 rendam nostra memoria cladem, quæ imminebat, aue-
 ram testimonio confirmata. Velum enim Diuæ Agathæ,
 quæ propter Christum Catanæ, ad annum Christi cente-
 simum quinquagesimum quartum passa est, cum aliàs
 sæpe, tum potissimum biennio post eius mortem: dein-
 de ad annum Christi millesimum trecentessimum vice-
 simum nonum, ac rursus millesimum quadragesimi-
 mum quadragesimum quartum, postremo ad annum mil-
 le-

*Terra Hiberni-
ca in alias re-
giones expor-
tata bestias ve-
nenatas interi-
mit.*

*Puluis ad sepul-
crum Ieremiæ
cōtra serpentes
salutaris.*

*Philippus Sici-
liæ Apostolus.*

*Dæmoni-
curantur ad te-
plum D. Phi-
lippi quotanni
die illi sacro cu-
rantur.*

*Perfidum de S.
Philippo. & S.
Agatha Magde-
burgensium si-
lentium.*

S. Agatha.

*Velum D. Aga-
thæ incendiis
Aethiæ resti-
tuit.*

*Angl. histo.
li. I. c. I.*

*Iulius Soli-
mus ca. 35.*

*Lib. 10. c. 2.
ubi agitur
de Argyre.*

*Metaphr. in
Agatha.
Thomas Fa-
zellus lib. 2
decadis pri-
or. De reb. in
Siculis ca. 4.*

millesimum quingentesimum tricesimum septimum,
 quo anno horrendum Ætnæ incendium, ad duodecim
 à Catana mille passus grassatum, omnia passim obuia,
 miserabili spectaculo ac clade peruastravit, omnem furio-
 si ac debacchantis incendij vim ac impetum, incendio
 semel oppositum repressit. Quis igitur æquo animo fer-
 re potest impias illius concionatoris Anglicani (è cuius
 lacunis te nescio quæ decerpisse paullo ante dixistis) ine-
 ptias: qui Sanctam Agatham cum Vulcano & Vesta Gen-
 tilium deastris impudenter & scelerate conferre non est
 veritus; & Catholicos ideo inter Idololatrias reponere,
 quod huius Sanctæ opem ad incendia restinguenda im-
 plorent. CRIT. Memini sanè; & eram huius rei mentio-
 nem tibi iniecturus, si tu eam prætermisisses. Sed admi-
 randa profecto sunt, quæ de S. Agathæ miraculis narras,
 quæ miror Magdeburgenses historiæ Ecclesiasticæ non
 inseruisse. IREN. Ob eam ego causam arbitror, Siculos
 omnes iustiore habere aduersus istos de sacro isto pe-
 culatu accusationem, quam olim habuere aduersus Ver-
 rem, quod pecuniam publicam interceptisset: & quod eos
 exspoliasset, & insulâ diripiisset. Nihil enim ego hoc frau-
 dulentum istorum silentiû, aliud quam sacræ rei furtû,
 id est, sacrilegiû iudicare possum. Sed quid Siculos nomi-
 no? Itali, Germani, Hispani, Galli, Britanni, omnis deniq;
 Christianus orbis, sacri huius peculatus litem illis prope-
 diem intendent: quod aut silentio, aut mendacio, Mar-
 tyrum suorum, ac aliorum totius Europæ Sanctorum glo-
 riam, ac illustrium ab eis cum Christo iam regnantibus
 acceptorû beneficiorû memoriâ suppressere, atque abo-
 lere sacrilege ausi fuerint. Quorum iustissimis querelis
 ad respondendû vt se parent, illos admoneo. Sed ista mit-
 tamus: nec tamen Siciliam dimittere adhuc possum:
 quam, vt olim Cato cellam penariam reipublicæ Roma-
 næ fertur solitus appellasse; ita mihi videor dicere posse,
 cellâ hodie esse, quæ nobis admirabilè hoc genus mira-
 e culo-

*Concionatoris
Anglicani im-
pietas.*

*Hom. de pe-
cul. Idolola-
trie.*

*Magdeburgenses
peius de Siculis
meritis quam
Verres.*

*Sacrilegiû Mag-
deburgensium
silentium.*

*Sicilia vt olim
cella penaria
Romana reip.
ita hodie mira-
culorum prom-
tuarium.*

In templis Viti
Martyris & S.
Bellini sanantur
quos canis rabi-
dus momorde-
vit.

Reges Angliae
strumarum seu
scrophularum in-
firmi-
tate mira-
culose sanant.

Annuli à regi-
bus Angliae co-
secrati valent
contra comitia-
dem morbum.

culorum thesaurum conferuet. Sed ego reliquis omiffis, vnum duntaxat recensebo. Viti Martyris beneficio omnes, qui eius templum in Sicilia celeberrimum à cane rabido morfi inuiferint, praesens semper remedium inueniunt. Cuius generis beneficium sentiunt etiam apud Rhodiginos in Italia ad templum Sancti Bellini; admirabili sanè Dei tum potentia, tum prouidentia, vt, cum ille immanium canum laniatu fit discerptus, apud eius templum letalis alioqui eorum morfus admiranda ac stupenda ratione sanetur. A Sicilia in Britanniam nostram feramur; in qua illud cum primis memorabile occurrit, quod reges nostri iam inde ab Edouardo Sancto confessore & rege strumosos diuinitus sanare solent. Cuius quidem rei in historia sua Polidorus Virgilius, natione quidem Italus, sed per totam fere vitam in Anglia versatus, mentionem his verbis facit: Solebat rex Edouardus diuinitus solo tactu sanare strumosos, hoc est, strumam patientes: est enim struma morbus, quem Itali scrophulam vulgo vocant, à scrophis, quae ea mala scabie affliguntur, id est, humor in quo subtus concrete quaedam ex pure & sanguine quasi glandulae oriuntur, ac vt plurimum per pectus & guttur serpit. Quod quidem immortale munus iure quasi hereditario ad posteriores reges manauit. Nam reges Angliae etiam nunc tactu ac quibusdam hymnis, non sine ceremoniis prius recitatis, strumosos sanant. Haec Polydorus. Quem nihil hic à veritate alienum litteris mandasse, praeter antiqua, multa etiam nostrae memoriae tam recentia, tam manifesta testantur exempla, vt nemo ea infitari possit. Etenim vt reges praetermittam, non modo sanctissimae memoriae reginam nuper Mariam, sed & quae hodie regni habenas lenissime moderatur serenissimam reginam nostram Elizabetham multos, qui etiamnum viuunt, hac labe infectos sanitati restituisse constat. Sancti praeterea Edouardi precibus, vt creditur, & meritis est à Deo Regibus nostris tributum, vt annulis ad diem Parasceues quotannis ab eisdem sollempni quodam ritu consecra-

Faxellus lib.
7. prioris de
cad. de rebus
Sicul. cap. 3.

Caesii Rho-
dig. antiq.
li. 17. c. 28.

Li. 8. histor.
Anglica.

secratis eam vim inferant, qua homines à comitiali morbo liberantur. Cuius rei praeter multos, qui hodie viuunt, grauissimus testis est Stephanus Gardinerus Episcopus praeclearae memoriae nuper Vintoniensis, vir praeter alias quas habuit eximias dotes acutissimi ingenij, & iudicij acerrimi; in quadam ad Ridleum Epistola: quae in vasto quodam Anglicano opere de actis & monimētis Pseudomartyrum nostrorum confarcinator eiusdem inseruit. Polydorus etiam Virgilius ea de re, eiusdemque origine in haec verba scribit. Diuinis iudiciis Edouardus Rex Deo longe carissimus effectus, iam vigesimum quartum prope annum regnarat, cum ei, vt constans fama est, allatus fuit à quibusdam Hierosolymis venientibus annulus, quae ipse diu ante pauperi clam dederat, qui pro amore, quae erga Diuum Ioannem Euangelistam haberet, eleemosynam petierat, &c. Ille annulus in templo Vuestmonasterij multa veneratione per diu est seruatus, quod salutaris esset membris stupentibus, valeretque aduersus comitalem morbum, cum tangeretur ab illis, qui eiusmodi tentarentur morbis. Hinc natum, vt reges postea Angliae consueuerint in die Parasceues multa ceremonia sacrare annulos, quos qui induunt, hisce in morbis omnino nunquam sunt. Haec pauca placuit de iis, quae in Britannia nostra miraculose fiunt, referre. C R I T. Digna sanè fuerant commemoratio. Sed ne existimes reges solos Angliae strumosis posse mederi: idē regibus Francorum attribuitur. Et Bartholomaeus Camerarius ante aliquot annos prodidit multos in Germania, Hispania, Italia, & ceteris mundi partibus tum temporis superstites esse, qui hoc malo affecti, ab Hérico secundo Galliarum rege pristinae sanitati fuerunt restituti. I R E N. Memini. Sed propero in nouum orbem: illic vero transeundum est mihi per Hispaniam. Ibi enim praecleara nostro saeculo miracula Deum Optimum Maximum ad Sanctorum Reliquias edidisse, apud Michaelem Medinam scriptum inuenio, summum in Theologia virum, & in omni disciplinarum genere feliciter versatum. Quia vero hoc tempore in Hispania immorari

Stephanus Gar-
dinerus.

Polydorus Vir-
gilius.

Ibidem.

In Dialogo
de orat. c. 5.

Reges Gallia
miraculose san-
ant strumosos.

Michael Medina.

mihī non vacat, multis quæ per otium quærendo inuestigari possent omīssis, libet vnum illud, quod & maximum est & celeberrimum, mutuatis Medinae verbis commemorare miraculum, quo Carolus optimæ spei princeps & vnicus Philippi Catholici ac potentissimi Regis filius, quasi ab Orco reuocatus est. Sic igitur Medina: *Sed neque nostram adeo malitiam Dei pietas contempsit, vt memoriam nostram, præsertim apud Hispaniam, hisce annis, clarissimis miraculis non illustrauerit; Iacobi nimirum Complutensis, ordinis Minorum meritis, ac intercessione varios ac desperatissimos morbos frequenter pellendo: quod nisi quibusdam illorum (alioqui in hisce rebus, nisi quantum Christiana pietas postulat, haud impense creduli) cum magna doctissimorum virorum, quales in omni disciplinarum genere illud omnium bonarum litterarum emporium fert semper, turba interfuissemus, nõ scriberemus profecto. Scit hoc vniuersa illa prouincia, scit hoc Catholicus rex Philippus, filio vnico Carolo totius Hispanici Imperij spe, post omnium medicorum desperationem, post totius regni merorem, post regie domus luctus, ex capitis confractione, pene à morte recepto. Quid tibi de hoc videtur, Critobule, tam illustri miraculo? An putas Magdeburgenses tuos tanta esse impudentia, vt rem orbi tam testatam infitari audeant? C R I T. Credo eos non negaturos hoc factum: sed fortè tamen dicent, vt ipsi sint sibi consentanei; id, quidquid fuerat, Diaboli præstigiis ad superstiosam Sanctorum Inuocationem confirmadam fuisse effectum. I R E N. Verisimilia loqueris. Nam illi videntur sic Diaboli præstigiis fascinati, vt nihil ferè nisi Diaboli & præstigias effari & crepare soleat. C R I T. Tu omnia in peiorem partem rapis. Illi, si adessent, idem de te fortè & tuis iudicium essent laturi: aut potius in Centuriis suis iam tulerunt. Sed his omīssis, quo nauigare cœpisti, eo velis remisque contendere.*

De mi-

De reſta in
Deū fide li.
2. c. 8.

Carolus Philippi
Catholici regis
filius magno
miraculo à
morte libera-
tus.

De miraculis Sanctorum post eorum obitum in nouo orbe: & de prouidentia Dei, quæ non ea solum, sed & antiqua Sanctorum miracula atque historias in Latina Ecclesia, vel nunquam antea cognitæ, vel obliuione iam sepultas nuper è Græcia nobis suppeditauit.

CAP. XXIX. IRENÆVS.

N V N C veniamus ad noui nostri orbis, noua quoque signa, inter quæ illud illustre est, quod Diua Maria Commendatori regi Cubæ, Christo recens initiato, sæpe apparuerit, eique suppetias admirabiliter tulerit. Huc accedit, quòd, quo tempore Franciscus Cortesius nouam Hispaniam primum ingressus, cum Barbaris & Paganis pugnasset, visus sit Diuus Iacobus Hispaniæ patronus, & numen tutelare, pro Christianis pugnare: Quem post Deum Lusitani inuocando, memorabiles contra paganos in Africa, & alibi sæpe victorias adepti sunt. Cùm pater Gaspar societatis Iesu in honorem Mariæ Misfam celebrasset; statim puer, pro quo fundebat preces, qui morti proximus erat, febre liberatus est. Alius puer agrotus, ad templum Mariæ ductus, sanitatem recepit. Cui cum templum in eo loco structum esset, vbi aqua salutaris deesset, eaque res sollicitos haberet pios patres: ecce dum quidam in monte arborem putat, ipse mons concutitur, & arbor cum homine (sine vllò tamen eius detrimento) concidit: fontque aquæ saluberrimæ, ex eo monte repente emanauit, non tantum ad necessarios vitæ vsus, sed & ad varios morbos depellendos commodus & salutaris. Iam cùm in formidando quodam tonitru ex diobus Indianis, alter salutem suam Mariæ virgini commendasset, alter eum vt vanum hominem irriteret, ille sanus & incolumis abiit, iste exanimatus, perfidiæ & contumeliæ suæ præsentis pœnas expendit. Constat præterea Dæmoniacos quosdam, iussos à patribus societatis

Pet. Martyr
de nouo orbe
li. 6. dec. 2.
F. Lopes de
India Occi-
dent.
Ant. VII. li.
2. de vita
Carol. 5.
Io. de Barr.
dec. 1. li. 2.
c. 25. lib. 3.
cap. 9.

Vide Epist.
patrū socie-
tatis IESV.

Apparitio B.
Mariæ.
D. Iacobi in Hi-
spanos, quorum
patronus est, be-
neficia.

Miraculum ad
templum B.
Mariæ.

Miraculosa
fontis origo.

Quiddam horu-
rendo tonitru
opem B. Mariæ
virginis implo-
rans conserua-
tur: alter eun-
dem irridens
perit.

Inuocatione S^a
Et Michaelis
Demoniacis
Demones
eiciat.

In India Chri
stiani sunt in
medio Pagano-
rum & Maho-
metanorum fi-
dem a S^s. Tho-
ma & Ioanne
Apostolis edo-
cti.

Reliquie S.
Thoma in In-
dia.

Ecclesia t^u vin-
dit cu' leditur,
si intelligitur
cu' arguitur t^u
obtinere, cum de-
feritur.

Sanctorum cor-
pora, que mul-
tu seculis late-
runt, integra
sunt tande' di-
uinitus reperta

S. Cuthberti
corp^u ante pau-
cos annos in-
terru' est repertu'.

cietatis IESV, S. Michaelem in clamare, Dæmonem sta-
tim excussisse. Reperies vero non solum Apostolorum ac
veterum Martyrum & recentium Diuorum vt Domi-
nici, Francisci, Claræ, & similium (quos noui nostri Euan-
gelici cachinnis & irrisionibus prosequuntur) homi-
nibus nomina indita; verum etiam flumina, portus,
ciuitates, atque adeo prouincias recentium Sanctorum
nominibus insignitas. Reperiuntur vero in India inter
medios paganos & Mahometanos Christiani, qui ab A-
postolorum temporibus; à fide Christi nulla ratione ab-
duci voluerunt; è quibus alij maiores suos à Diuo Thoma
Apostolo (cuius ibi hodie pedum vestigia tanquam re-
cens impressa cernuntur, & Reliquiæ religiose conseruã-
tur) alij à Sancto Ioanne Apostolo institutos olim affir-
mant. Me autem de his rebus sæpe cogitantem magnæ
bonitatis, & incredibilis prouidentie Dei admiratio
inceffere solet, qui Sanctorum honorem à nostris nuper
Euangelicis adeo impetum, illustriorem quam vnquã
antea nostris temporibus fecerit: vt verissimum illud ef-
se intelligamus, quod à Sanctis patribus scriptum est, Ec-
clesiam, quo magis exercitatur & affligitur, eo se magis e-
rigere & amplificare. Nam vt sæpe Deus multorum Mar-
tyrum & aliorum Sanctorum corpora, quæ multis sæcu-
lis abdita delituerunt, non solum in lucem & conspectu
hominum; sed, quod admirabilius est, integra, & nonnun-
quam sanguine madentia, quasi que recens cæsa aut mor-
tua, produxit (cuiusmodi de Reliquiis Stephani Proto-
martyris Lucianus Presby-
ter, Gerualij & Prothasij
Ambrosij, Gregorij Arme-
nij & Leontij Cæsareę Epi-
scopi Metaphrastes, Etheldredæ, & Cuthberti Beda (cu-
ius nuper in Anglia corpus integrum repertum vir qui-
dam magnæ doctrinæ & venerandæ grauitatis mihi, ex
illius testimonio indicauit, qui beatas Cuthberti Reli-
quias

Lucianus in narrat. de inuent. Stephani Proto-
martyris.
Gennadius. Ambr. serm. 91. Epist. 85.
Beda in hist. Eccl. Angl. li. 4. c. 19. 20. & 30.
Metaphrast.

Hilarius li.
7. de Trini-
tate.

quias ipse fide dignus conspexerat) & de aliis alij nar-
rant) ita sanè, & nostris temporibus ad Sanctorum, qui
cælesti gloria iã fruuntur, honorem, & ad confringendas
perfidas istas Magdeburgensium calumnias, vt eiusmodi
miracula fierent, ex immensa sua bonitate magno no-
stro commodo concessit. Quod si pro sua magnitudi-
ne vberius explicem, non erit vel ab institutæ hodie di-
scepcionis scopo, vel à tua, spero, vtilitate seiunctum.
Nosti itaque ex omnibus Catholicis, qui posterioribus
his sæculis Sanctorum historias contexuerunt, Petrum
de Natalibus in Sanctorum copiosa nomenclatura vber-
rimum esse. Ad quam delicati tui Euangelici nauseant,
quasi nõ in rebus modò, sed in ipsis nominibus modum
excesserit, & non chiliades, sed myriades nobis Sancto-
rum numerauerit: cum tamen multò iustius non de ista
copia, sed inopia potius diem illi dicere oporteret. Nam;
vt prætermittam Philippum Siculorum Apostolum cum
Calogero, Eleuchadium Episcopum, Maximum, Hila-
rium, Seuerianum, Patauinos Episcopos, Fugatum &
Damianum, Britannos, Aurelium confessoem, (de quo
mètionem facit Cyprianus,) Maximilianum Austrię E-
piscopum & Martyrem, multosque celebres Germa-
niæ Diuos, Amphibalum Britannię Martyrem, Gra-
tianum & Austremonium Episcopos, & reliquos, de
quibus non est necesse loqui, plurimos, eosque insignes
Martyres, atque Confessores, quorum res gestas Eccle-
siastica, quæ vbique obuia est, historia complectitur;
penitus omisit. Quales sunt sub Iuliano Apostata Mar-
cus Arethusæ Episcopus, Virgines Heliopolitæ, Pub-
lia, Iuuentinus & Maximinus, Eupsichius & Basilus,
Eusebius, Nectorius (Nicephorus appellat eum Nestabum)
Zenon & Nestor, Aemilianus & Domitius, Cæsarius
Gregorij Nazianzeni frater, & alij sub Valente,
vt nobiles illi octoginta viri Ecclesiastici & Martyres no-
uo supplicij genere in medio pelago cum naue cõbusti,

Petrus de Na-
talibus parus-
potius, quã pro-
fusius in Sãctis
recensendus.

Enumeratio Sã-
ctoru' de qui-
bus nulla apud
Petrũ de Nata-
libus fit mētio.

Martyres &
Confessores ex
Ecclesiastica hi-
storia à Petro
de Natalibus
prætermissi.

Niceph. lib.
10. cap. 8.

*Martyres ex
Basilio.*

*Sancti Mona-
chi, quorū me-
miserunt Pal-
ladius et Theo-
doretus.*

*Sancti multi re-
censentur ex Me-
taphraſte, in Pe-
tri de Natali-
bus historia de-
siderati.*

Eulogius cum octoginta exulibus. Quid? quod nihil omnino de egregiis illis apud Basilium Magnum Martyribus, Gordio, Iulitta, Barlaam; & tenuiter quidem atque admodum exiliter agit de præclaris illis confessoribus sub Constantio, & insignibus propter pietatem atque miracula Monachis, quos Palladij atque Theodoreti historia complectitur: quorum plerisque ne nominat quidem. Sed veniamus iam ad id, propter quod hæc narratio instituta est, & videamus quam ingentes copiarum ex solo Metaphraſte nuper nobis in hoc genere accreuerint. Habet itaque Metaphraſtes Antypam Martyrem, Auxibium, & Abercium Episcopos & Confessores, Leontiam, Sozimum, Phocam, quinque virgines Antiochenas, undecim millia Martyrum, Romulum cum sociis, Glycerium, Laodicium, Nicephorum, Polieuctum, Terentium, & Aphricanum, Codratum cum sociis, Menam cum sociis, Varum cum sociis, Sabinum, Trophynum, Anyſiam, Theoctisten cum sociis, Paphnucium cum 156. Charitinem, Calistratum, Maximum, & Hermilum Martyrem cum sociis. Habet præterea Aca- cium, Alexandrum & Antoninam, Eulampium & Eulampiam, Dæmnam, & Indem, Glycerium, Faustam cum sociis, Antonomum, Dulam, Basileum Episcopum, Clementem Episcopum, Andream ducem cum sociis, Pelagiam Tharsensem, Calliopium, Areſtem, Zenobium & Zenobiam, Zoontem, Seuerianum, Athenogenem, Hieronem cum sociis, Mauricium cum 70. sociis, Procopium, Amphianum, & Aedifium, Valentem cum sociis, Aquilinam, Paulum cum Iuliana, Nicostratum cum sociis, Theodosiam cum aliis duodecim primariis feminis, Febroniam, Eudoxium cum sociis, Anastasium, Glycerium, Menadoram cum sociis, & Zaniram cum sociis, Gregorium magnæ Armeniæ Episcopum cum 35. virginibus, Manuelem cum sociis,

sociis, & ut reliquis omissis absoluam, viginti vno die Martyrum apud Nicomediam millia. E quibus omnibus apud Petrum de Natalibus, vix vnum aut alterum forte nomen occurrit; idque deprauatum atque mutilatum. Quorum tamen omnium præclara certamina, & insignes in vita & post obitum actiones Metaphraſtes nobis graphicè depingit. De quibus prius in Latina Ecclesia nihil, aut parum certe nouimus. Sed Petrus hic venia dignus est, quem credo de his Martyribus, aut religiosa Theodoreti historia, nihil vel auditione quidem accepisse. At postquam nostris temporibus Euangelici toti ad Sanctorum honorem, eorumque miracula opprimenda conspirarunt; Deus hunc nobis tot sæculis abditum thesaurum aperuit, ad dictaturam istam Magdeburgensium debilitandam, qua, velut tyrannica quadam potestate, Sanctorum historias flagellant. Quos adeo nobiles istæ & fortes Metaphraſtæ copiarum deterrent, ut eum raro aspicere, aut nominare soleant; reprehendere certè, quantumuis alioqui impudentes, vix hactenus ausi sint. Qui valde, non dubium, cuperent, hunc thesaurum Latinæ Ecclesiæ interuersum: adeo illi & Sanctis, & nostræ utilitati inuident. In Metaphraſte vero præter istos, de quibus diximus, Martyres, qui iam primum quasi è tenebris in lucem Latinæ Ecclesiæ emerſerunt, reperies plurimas Martyrum & Sanctorum historias cum nostrorum hominum narrationibus prorsus consentientes. Quas dum inuidi isti homines lacerant, & ut vanas, suppressa tamen Metaphraſtæ auctoritate, exagitant, totius tam Latinæ, quam Græcæ Ecclesiæ concordia sententia, iam penitus, nouo Dei beneficio opprimuntur. Et quoniam ut alia plurima, ita & stupendum quoddam Deus eius generis miraculum (cuiusmodi modo ex Ambrosio & aliis attigi) nostris in nouo orbe temporibus, & in corpore quoque sanctissimi hominis nuper defuncti exhibuit; id iam mihi pro suscepti negocij ratione ad hæc hodie disputationem

*Petri de Nat-
alibus excusatio.*

Metaphraſtes.

abfoluendam, explicandum fupereffe videtur: vt, dum Magdeburgenfes tui per totos feccentos annos omnia huiufmodi figna perfide difsimulant; non veteribus tantum, fed & noftri temporis exemplis conuincantur. Cuius generis miraculum præter ea quæ ex Ambrofio, Luciano, Metaphrafte attigimus, feccento quoque fæculo in Herculano Perufino Epifcopo, & fanctiffimo Martyre accidiffe proditur. Huius enim caput, detracta vndique totius corporis pelle, abfcindi, capta poft feptimum fere obfidionis annum ciuitate, Totila iuffit. Corpus vero ita deformatum, & extra muros ignominiofe proiectum quidam ex ciuibus cum capite recifo, ita vt fors obtulit, raptim fepulturæ extra ciuitatē mandarunt. Poft quadraginta dies ciuibus, qui aufugerant, redeundi poteftas data eft. Qui Epifcopi fui corpus in Ecclefiam Sancti Petri, quo honorificentius ibi fepeliretur, tranf-ferre cupientes, fepulcrum aperuere: vbi pueri cuiufdam corpus cum eodem Epifcopo fepulti à vermibus & tabe exefum; Epifcopi verò omnino integrum inuenere, perinde ac fi recens fuiſſet fepulcrum; caputq; corpori ita conſolidatum, vt plane neſcires, an aliquado à corpore fuiſſet auulſum; cum ne tenuia quidē vllius abfciffionis veſtigia deprehenderetur. Atque iſta licet tam recens, & tā propinquo loco, & ita in totius populi cōſpectu geſta ſint, & mox à tanto viro memoria prædita, adeo nullam apud nobilium iſtatum Centuriarum architectos fidē merentur: vt, cum reliquam hiftoriam ter recenſeant, tantum tamen & tam admirabile in defuncti Martyris corpore ſignum, ne ſemel quidem vel leuiſſimè attingant. Sed nos maledicos & ingratos iſtos erga tam cæleſtia Dei beneficia in omnes relinquamus; & ſimilem benignitatem noſtris quoque temporibus exhibitā grato animo agnoſcamus; & ut par eſt, deprædicemus. Nam ſi Europam noſtram obire vellē, animoq; luſtrari, plurima in hoc genere ſigna recenſere poſſem. Sed ego tibi vnā pro reli-

Miraculum de corpore S. Herculani, Epifcopi Peruſini.

Perfidum Magdeburgenſium filium.

Greg. lib. 3. dial. c. 13.

Cent. 6. c. 3. p. 56. et. ca. 6. p. 344. et c. 10. p. 693

quis omnibus ciuitatem proferam, Patavium videlicet. In qua totis his trecentis & amplius annis beatorum Iordani & Compagni abbatum, beatarum Helenæ atque Beaticis corpora incorrupta, integra, illæſa, admirabili quodam ſpectaculo conſeruantur. Quod doctiffimus nuper vir Bernardinus Scardeonius non tam auritus quàm oculatus teſtis, vt multa alia; quæ ad inſtitutam hodie narrationem ſpectant, prodidit. Inter quæ illud cum primis admirabile eſt, quòd in beatæ Euſtochiæ iam defunctæ carne ſub mamilla, nomen I E S V ſ inſcriptum fuiſſe apparuit: quæ ad annum Domini 1469 obiit. Poſt quadriennium ab obitu aqua quidem limpidiſſima ex tumulo eius profluxit; quod ad hodiernū diem, ſtatis diebus obſeruatur. E cuius potu innumeri pæne, mortales è grauiſſimis ægritudinibus conualeſcunt: Vt ego, inquit Scardeonius, de meipſo teſtari veriſſime poſſum. Cuiusmodi Dei beneficium, cum Eccleſiaſtica hiftoriæ apud Spoletum ad ſepulcrum Concordij antiquiſſimi Martyris commemorēt, egregij noſtri hiftorici falſum id eſſe & ſuperſtitioſum ſuo more vociferantur. Sed noſtra oratio iam ad recentius quoddam huius generis ſignum ad fanctiſſimi nuper hominis in India defuncti Reliquias editum, & nullis (quod ſciam) hætenus Latinis litteris mandatum decurrat. Fuit igitur inter ceteros ſanctos patres ſocietatis I E S V, qui è Luſitania in Indiam non Indici auri, aut vnionum; aut alterius cuiuſquam rarioris mercaturæ, ſed cæleſtis illius negotiationis & Euangelicæ margaritæ cauſa profecti ſunt, Franciſcus Xauierus. Nullus ex omnibus magis impigre laborauit, vt populum illum idololatræ aut Mahometicæ ſuperſtitione deformatū, deterſis illis ſordibus per fidem Chriſti, pulcrum & nitidum redderet: neque cuiuſquam opera Eccleſiæ Chriſti fuit fructuoſior. Qui cum multas regiones peragraſſet, & opimam meſſem in Dominicum horreum congeſſiſſet, Iaponiam inſulam nobis hætenus incognitam, ante

Corpora Sanctorum in Patavina vrbe trecentos et amplius annos integra conſeruantur.

In carne S. Euſtochiæ ſub mamilla nomen Ieſu inſcriptum.

Aqua efficax aduerſus ægritudines è tumulo Euſtochiæ hodie profluens.

Miraculum eiufmodi ad ſepulcrum S. Concordij Magdeburgenſis impie conuellunt.

Franciſcus Xauierus pater religioſiſſimus ſocietatis Ieſu.

Iaponia.

octo

Vide Berna. Scardeonij de antiq. vrbi Patav.

Cent. 2. ca. 12. p. 236.

Vide Epif. patrū ſocietatis Ieſu.

octo aut nouem annos à Lusitanis repertam, adeundi cum ingens desiderium incessit. Immensæ illa magnitudinis videtur. Hoc ille desiderio flagrauit, tum quod intelligeret eam totius Dæmoniæ cultus ipsam esse quasi officinam, tum quod sperarit, si Euangelium ibi bene succederet, aditum sibi patefactum iri, ad Chinos quoque (à quibus illi sua sacra petūt) postea iuuandos. Quæ regio tam immensa est, vt sunt, qui putent eam vix toti Europæ sua magnitudine cedere. Adit igitur Iaponos, & infinitos ad Christum transtulit, ceterisque, qui postea eò aduolarent, viam aperuit, non sine magna spe regni principes, & regem ipsum Christo lucrificandi. Hoc tam præclaro fundamento iacto, arcem ipsius superstitionis, id est, Chinos quamuis non sine præsentis vitæ periculo aggredi cogitauit. At Deus, qui emeritum iam militem remunerari voluit, cum ad insulam quandam Chinis propinquam delatus esset, eum ex hac valle lacrymarum ad se vocauit. Lusitani tanti Patris obitu maximi dolore confecti sunt. Quos illud etiam magnopere angebat, quod tanto maris tractu à Goa, vbi patris corpus fuerat condendum, abessent, vt eò non nisi post multos menses essent redituri. Quare ne, si diutius referuaretur, putrefacti corporis fetore læderentur, illud in arcam quandam calce repletam coniciunt: vt, eius vi atque acrimonia, carnibus exesis, saltem ossa pij patris secum referrent. At ò admirabilem Dei prouidentiam! post multos menses, cum iam carnes profus absumtas crederent, reperiunt corpus tam solidum, integrum, succique plenum, ac si eadem hora defunctus fuisset. Cum iam tandem Goam versus nauigare incepissent, maximis nauigandi difficultatibus atque periculis implicantur, omni que spe vitæ deposita ad preces conuertuntur, & Deo se, atque secundum eum pio patri, cuius tam admirabiles exuias deferebant, solícite commendant. Mox præsens auxilium ab omni periculo explicati diuinitus sen-

Chine magnitudo.

Xauieri mors.

Cadaver Francisci Xauieri miraculose diu conseruatum.

Periculis in mari Xauieris post Deum inuocatum.

senlere. Cum Goam deinde felici cursu peruenissent, huius miraculi fama regionem vbique peruagata, omnis ætatis, sexus, & conditionis homines certatim ad tam rarum, & inauditum spectaculum confluunt. Corpus sanctum in Ecclesia (ad quam nocte & die concurrebatur) palam omnium oculis expositum est. Prorex reno- uitate obstupescens, vt penitus omnia excuteret, & exploraret, an humani forte ingenij opera atque industria quicquam hinc effecisset, corpus à medicis suis aperiri iubet. Ecce vero in corpore recens sanguis repertus est. Nec oculi solum & manus medicorum atque astantium, sed & admiranda beneficia è sacris Reliquiis manantia rei veritatem atque admirabilitatem testata sunt. Pannus enim, qui sacras exuias attigerat, febricitanti admotus, febrim mox depulit. CRIT. Admiranda tu quidem mihi narras. IREN. Admiranda quidem, sed minus Christiano admiranda, qui corporum nostrorum resurrectionem, qui potentiam Dei, quæ præclara, & sancta pij huius hominis, dum viueret, instituta, & ingentes quos pro Dei religione amplificanda susceperat labores, secum expenderit. Etsi enim alij & fuerint, & hodie quoque sint ex ea societate, Apostolicam plane vitam sectantes, & dignis quoque edendis nobiles, ceteros tamè videtur Franciscus in hoc pietatis studio post se reliquisse. Qui inclinata iam & prouecta ætate tot labores, tanta pericula pro Christi gloria propaganda sustinuit, vt vel athleticum iuuenem facile conficerent. Totas sæpe ille noctes vigilando excubandoque duxit, quas orationibus & ægrotorum obsequio in Nosodochio eorum, attribuit. Quibus ita inferuiebat, vt tam ad animi, quam corporis morbos curandos innumeris profuerit. Et quoniam mortalis erat, & somno, aliisque humanis necessitatibus succumbere necesse erat, dormiuit quidem, sed non prius quam inuitum somnus opprimeret, lassumque in terram prosterneret, quem vel leuissimus ægrotantium motus statim excussit. Huic tantæ

Concursus populi ad videndum corpus Francisci Xauieri.

Miracula ad Reliquias Sanctissimi viri Francisci Xauieri.

Francisci Xauieri insignis pietas, & ingentes in vinea Domini labores.

Vigilie Xauierii.

*A Demone Xa-
uierus, dum no-
ctis oraret, ver-
beratur.*

*Xauieri ani-
mus humili.*

*Xauieri quàm
durus victus.*

*Miracula à Xa-
uiero, dum vi-
ueret, edita.*

*Xauierum va-
ticinandi spiri-
tu fuisse exor-
natum.*

tantæ vitæ austeritati, & iuuandi proximum indefatiga-
bili studio sceleratus Dæmon inuidens, in oratione ali-
quando pernoctantem inuasit, & sæuis verberibus, vt o-
lim magnum illum Antonium (de quo diximus) contu-
dit. Cuius ille patientiam imitatus, adeo nihil de pristinis
laboribus remisit, vt multum potius illis indies adiceret.
Fuit vero tam humili & dimisso animo, vt iam senex ad
Barbarorum linguas, quo eos ad Christum facilius attra-
heret, ediscendas se demiserit, & cum pueris quasi repue-
rascere voluerit. Per octo annos, quibus apud Iaponos ver-
satus est, nec carnes nec panem comedit. In summis sæpe
naufragiorum periculis constitutus, Dei semper admira-
bili ope ad illius gloriam augendam conseruatus est.
Quid iam dicam de admirandis sanationum dotibus,
quibus à Deo ornatus est? adeo vt nõ modo paraliticum,
mutum, & surdum sanasse, cæcum illuminasse, sed &
mortuum resuscitasse tradatur. Vaticinandi præterea spi-
ritu illustratus fuit. Cum enim in Malacca versaretur,
Lusitanorum contra Paganos victoriam, cum neque bel-
lum neque aliqua suspitio belli esset, prædixit. Commen-
dauit aliquando præsentiu præcibus amici cuiusdã longe
seiuñcti animam, quem eo ipso tempore defunctũ euen-
tus postea docuit. Tantis itaque Deus donis cum viuen-
tem illustrarit propter eminentem pietatem; voluit &
mortuum quoq; corpus ad Catholicæ fidei, & recens in
India baptifatorum confirmationem, & Magdeburgen-
sium tuorum refutationem, admirabiliter ornare. Qui
quam temere in veteres illos Monachos, de quibus heri
differuimus, inuecti sint; vel ex vna hac historia non ob-
scure intelligere poteris. Hæc itaque hætenus de beato-
rum iam defunctorum miraculis. **C R I T.** Mihi quidem
ista non tam nouitate, quàm admirabilitate, atque vtili-
tate periucunda sunt; & ad id probandum, quod postula-
bam, abunde sufficiunt. Neque quicquam obstare iam
video, quin, vt fas est, Sanctorum fidem implorare, eorum
opem

opem & auxilium ad res nostras constituendas, & con-
seruandas generatim petere: ita liceat singulatim aduer-
sus serpentes Ieremiam & Paulum, aduersus ignem Aga-
tham, aduersus morsus furiosi canis Vitum ac Belli-
num, aduersus strumam & comitalem morbum diuum
Edouardum, aduersus inopiam viginti Martyres, & ocu-
lorum morbo laborantibus Raphaelem, in discrimine
belli positus, Michaelem; Demoniacis deniq; Philippum
præ aliis appellare. Tu vero ignosce iam mihi, ò benigne
Deus, quod tam admirandis tuis, per sanctos tuos seruos
partim in hac mortali, partim in illa meliori vita editis o-
peribus, tanquam vanis figmentis, à meis doctoribus se-
ductus sæpius illuserim: imo & vos quoque, ò cælestes re-
gni gloriosi ciues, istis meis erroribus ignoscite, & ve-
niam apud clementem Deum, piis vestris precibus im-
petrate. Neque quisquam iam in animo meo, mi Iræ-
næ, de hac tota causâ scrupulus residet. Vnde id hodie
perfecisti, quod nunquam futurum putabam. Arbitra-
bar potius inani nescio qua fiducia fore, vt te ad nostras
partes traherem. Quanquam ne nimium tibi arroges,
magnam victoriæ partem ad me transfero. **I R E N:** Quid?
tam repente sententiã tuam sine causâ reuocas? **C R I T.**
Nihil minus: vterque vicimus; tu me, ego errorẽ. **I R E N.**
Non inuideo tibi hanc victoriam, & hæc tibi felicitatem
constantem atque perpetuam opto.

*Quenã à quõ-
busdam sãctis
peculiaris pe-
tantur.*

*Solas Magdeburgensium Centurias satis multa snppeditare ad
Catholicam fidem confirmandam. Id quod ostenditur ex
patribus, quos ipsi contra se in causâ liberi arbitrij & iusti-
ficationis nostræ per fidem & opera allegant.*

CAP. XXX. CRITOBVLVS.

E G O tibi maximas gratias de hodierno beneficio ago.
Videor enim mihi iam aliquam Catholicæ veritatis lu-
cem

cem in his Sanctorum miraculis, & eorum pro nobis intercessione intueri. Eos igitur mihi in posterum patronos supplex accersam. Nam non mediocriter iam doleo, tam necessario me hastenus præsidio, mea incuria & aliorum fraude priuatum. Ad quem sane errorem depellendum video satis esse adiumenti vel ex solis Magdeburgensium Centuriis. Quibus tu tam præclarum auctarium adiecisti, vt vel reiectis omnibus, quæ Magdeburgenses proponunt, his solis me abunde instructum existimem. Magdeburgensibus vero cur omnes adeo patres in hac causa sordescant, mirari satius non possim, cum eorum illi in aliis causis auctoritatem multum euehant, & in ea se plurimum acquiescere fateantur. IREN. Illi in patrum auctoritate acquiescerent, quæ illis est omnium vilissima? Cedo enim mihi vel vnum ex patribus, cuius illi auctoritatem non defugiant, elidant, & misere cõuellant? Quibus parum est, si singulos impetant, cum consentientem vniuersorum patrum conspirationem, ne pili quidem, vt vides, faciant. Quod ne illis in sola Romani Pontificis auctoritate, in vita Monastica & Sanctorum honore expugnandis vsu venisse temere credas; en tibi vnum aut alterum egregium hac in re specimen. Clementis enim, Iustini, Irenæi, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Methodij, Lactantij, Athanasij, Basilij, Gregorij Nazianzeni, Epiphaniij, Hieronymi, Gregorij Nysseni, Chrysostomi, Augustini, Cyrilli, Theodoretij, Isichij, Thalassij, Faustij, Ioannis Cassiani, Olimpiodori, Euodij, Gregorij Romani, & aliorum patrum, qui intra primos sexcentos annos à Christo nato floruerunt, de libero arbitrio sententias non modo recitant, sed & impugnant. Eodem modo & Clementis, Theophili, Origenis, Tertulliani, Cypriani, Lactantij, Eusebij, Nili, Chromatij, Ephrem, Hieronymi, Gregorij Nysseni, Gregorij Nazianzeni, Hilarij, Ambrosij, Theophili Alexandrini, Chrysostomi, Augustini, Cyrilli, Leonis, Isichij, Sedulij, Primosij,

Enumeratio patrum, quorum doctrinam de libertate hominis voluntate Magdeburgenses in sex prioribus Centuriis impie conuellunt & oppugnant.

Recensentur patres, quorum sententias de iustificatione nostra per fidem & opera Magdeburgenses in sex primis Centuriis impudenter reiciunt, & scelerate reprehendunt.

Cent. 2. c. 4.
pag. 58.

Cent. 3. c. 4.
pag. 77.

Cent. 4. c. 4.
pag. 291.

Cent. 5. c. 4.
pag. 500.

Cent. 6. c. 4.
pag. 277.

Cent. 2. c. 4.
pag. 60.

Cent. 3. c. 4.
pag. 79.

fij,

Cent. 4. c. 4. pag. 292. Cent. 5. c. 4. pag. 504. Cent. 6. c. 4. pag. 278. sij, Theoduli, Saluiani, Prosperij, Maximi, Salonij, Thalassij, Eucherij, Paulini, Boetij, Olympiodori, Cassiodorij, Andreæ Hierosolymitani, Iusti, Euodij, Gregorij Romani, & aliorum, de nostra per fidem & opera iustificatione testimonia recensent, & contemtim reiciunt. Quam eorum giganteam audaciam, & admirabilem cæcitatem, si velis per cetera religionis nostræ capita decurrere, statim animaduertes: vt in eisdem Ismael renatus videatur, de quo scriptum est: *Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum*: vt me certe istorum Centurias legentem, ista lectio multo magis in Catholica fide confirmarit. Quod & tibi quoque similiter, atque aliis non euenire miror. CRIT. Certe & mihi iam in plerisque, vt dixi, ita contigit, sed nunc ex hoc tecum colloquio multo magis intelligo, me nimis ample atque magnifice de istorum fide atque doctrina sensisse. Quare ad alia me iam & meliora præsidia conferam; Calvinum, inquam, & Carolum Magnum. Quorum, vt spero, armis Imagines vestras, & statuas demoliar: sed inclinato iam in versperinum tempus die, hoc si placet in crastinam auroram referuetur. IREN. Mihi vero maxime placet. Sed tu cras Imagines nostras firmiore inniti fundamento senties, quam vt per Calvinum tuum loco moteri possint.

Gen. 16.

FINIS TERTII DIALOGI.

f DIA-

DIALOGVS QVARTVS

CONTRA ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ, ET TRADITIONIS DE IMAGINVM HONORE, ET VENERATIONE OPPVGNATORES.

Proponuntur duo Evangelicorum contra Imagines obiecta, alterum de templis Adriani, quæ erant sine simulacris: alterum de edicto Theodosij, ne quis Imaginem Christi vel pingat vel sculpat. Quibus additur ex Apologia Anglicana Theodosium fuisse iudicem rerum Ecclesiasticarum.

CAP. I. IRENÆVS.

VNC tibi diem, mi Critobule, faustum ac felicem precor. Sed quid est, quòd hodie solito ferius è cubiculo prodieris? Soles enim ipsum solem anteuertere, qui iam se aliquot horis ostendit. CRIT. Et ego vicissim, vt hic omnis dies feliciter tibi exeat, etiam atque etiam opto. Hodie vero me tardius è lecto excitatum fateor; propterea quòd magnam noctis partem vigilare, atque in attentissima futuræ disceptationis cogitatione, tua me hæc tridua victoria ponere coegerit. Vnde contigit, vt ad multam lucem, præter meum quidem morem, arcte ac grauiter dormirem. Quare tu me hodie paratiorem ac instructiorem, quàm heri fueram, senties. Huius enim diei palmam, in hac nostra hodierna contra Imagines vestras disceptatione, inuictò præsertim Caroli Magni exercitu instructus, tibi, ni fallor, præripiam: qui etiamsi abesset, in tam bona tamen causa non possem non facilem mihi ad victoriam aditum polliceri.

liceri. Ad quam obtinendam, in prima contra te acie duos lectissimos duces, alterum Ethnicum, vt turpius cadas, alterum Christianum collocabo. Tu mihi ante biduū Aurelium Imperatorem, ac Marcellinum historiarum scriptorem, Ethnicos; ego tibi rursus hodie Adrianum Imperatorem, ac Aelium Lampridium oppono. Te

Aelius Lampridius in Alexandro Severo.

statatur itaque Lampridius, Adrianum templum Christo facere cogitasse, eum que inter Deos recipere; ac iussisse fieri in omnibus ciuitatibus templa sine simulacris. Quam

Lampridius.

Alexandri Severum iussisse fieri templa sine simulacris.

ego nostros cum in scriptis, tum in concionibus suis historiam plurimi facere video, qua probent in primam illam Ecclesiam nullas Imagines introductas. Sed quid ego aduenticia persequor, cum domi habeamus à maioribus nostris, in media inquam Germania, antequam Christum professa est, clariora in hoc pietatis genere exempla, quàm vel patres hodie Tridentini præferunt? Quæ

Wittichindus de rebus Germanis in Saxonia.

Deorum Imagines, quòd cælestis illa maiestas sit supra humanitatē, minime ad humanam formam fieri passa est.

Germanos non dum Christum professis non iussisse Deum humanam formam exprimere.

Verum certiora atque illustriora habemus à Theodosio illo, qui propter rerum præclare gestarum, virtutis, ac pietatis Christianæ magnitudinem, Magnus merito dictus est: qui ne signum quidem Crucis vsquam pingi aut fingi passus est. In quo vtinam principes eum hodie æmulerentur, vt & egregiam illius prudentiam, qua non ille quidem ad Clerum causas Ecclesiasticas tantummodo

Theodosium promississe signum Crucis fingi aut pingi.

Apologia Anglicana.

reiecit, sed Episcoporum ipse disputationibus interfuit, aut potius præfuit; quia & hereticorum scripta laceravit, & Catholicorum sententiam probauit. IREN. At tu mihi non pium illum Theodosium, sed Diocletianum aut Iulianum aliquem narras. Quando ille precor, aut quare hoc edictum promulgauit? CRIT. Quando ille promulgaret, nisi cum imperaret? aut ob quam causam, nisi vt nascenti idololatriæ obuiam iret? De quo Theodosij edicto, ne vlla ex parte dubitē, illud cū primis facit quòd Ecclesiastes ille vestras; cuius heri mentionē feci, in Homilia

Theodosium interfuisse, vel præfuisse potius disputationibus Episcoporum.

*Auctor Homi-
liarum in An-
glicis.*

de periculo Idololatriæ, cui non priuata aliqua sed publica auctoritate acclamatum est, ob eamque causam in Ecclesijs Anglicanis è suggesto decantatur; id ita esse magna asseueratione confirmet: adeo vt statim ab illius edicti recitatione vobis insultas in hæc fere verba erupat. *Quo modo, inquit, se venditarent, & quanta cum gloria se efferrent Idololatræ, si quantæ in hoc edicto aduersus eos, tantæ antiquitatis & auctoritatis testimonium ab eis staret?* Deinde contendit nullas tempore Theodosij; quem dicit hoc edictum promulgasse; totos 400. amplius annos, in Ecclesijs fuisse Imagines. *Quæ cum ita sint, tu astute facis, qui, cū te videas impeditū, re dissimulas, & nodū nescio quē in scirpo quæris.* IREN. Nihil equidem dissimulo: neque vnquam adducar, vt credam tale decretum edixisse tam pium Principem. Quod ab eo proficisci non potuit, nisi Constantini Magni, & reliquorum laudatorum Principum, atque adeo sui ipsius dissimilis sit redditus: vt nihil dicam ipsius filios, Catholicos & bonos Principes Honorium ac Arcadium dissimiliter iudicasse.

*Causa proba-
bilis cur illud
de nō fingenda
vel sculpenda
cruce edictum
Theodosij non
fuisse credatur
Honorius.
Arcadius.*

Templa Adriani nihil adiuuare causam Iconomachorum. Inaudita Magdeburgensium calumnia contra Imaginem Christi apud Paneadem exploditur: & factum Theodosij, quo Apologetici in Anglia. contendunt illum iudicem fuisse in rebus religionis, expenditur.

CAP. II. IRENÆVS.

QVIA vero in Principū atque Imperatorum mentionem incidimus, sepositis paulisper patribus, qui vel antea, vel ad ipsa Theodosij tempora florere, solis laudatis Imperatoribus adhærescamus: à quibus non est credibile Theodosium degenerasse. Sed antequam eo veniatur, Adrianus nos ad se vocat: cuius factum aliò, ac tu arbitraris, spectat. CRT. Quo tandem? IREN. Adrianus

*Euseb. lib. 4.
cap. 3.
Hiero. de vi-
ri illustrib.
Iustinus in
Apolog.
Euseb. lib. 4.
cap. 8. & 9.*

nus cum graui, post Neronem, Domitianum, Traianum infestatione Christianos exagitasset: tandem post Quadrati Atheniensis Episcopi dicatam ei pro Christianis Apologiam; & luculentam orationem, quam pro eis habuit, præsentem Imperatorem, Aristides vir eloquentissimus; post Serennij Graniani legati litteras, quibus querebatur hominum innocentissimorum sanguinem insanis vulgi clamoribus, causa non cognita, dedi; & homines nominis tantum & sectæ reos fieri: infestationem illam remisit; præcepitque, ne quisquam Christianorum, nisi certo aliquo probato crimine aduersus cōmunes leges admisso, damnaretur: solam Christianismi professionem poenæ obnoxiam fore vetuit. Neque hic constitit eius beneficium; sed cum certò intelligeret eos nihil hostiliter contra Rempublicam moliri, & à seditionis Iudaicæ principe Barcohaba immanes potius cruciatus passos, quam vt cum eo in secessionem atque seditionem contra Romanos coirent, cœpit magis in eos propendere, ac cogitare de populi contra eos furore leniendo. Quare cum sciret totius popularis contra Christianos odij fontem ex eo esse, quod simulacra atque idola execrarentur, templa extrui curauit sine simulacris; ad quæ Christiani conuenirent; vt ea occasione minus essent populari infestationi obnoxij. Atque istud videtur Christianis beneficij loco tribuisse; cum è contrario Iudæis infestus, ex aduerso templi ipsorum eodem Ioui extrueret, & in ipso templo equestre suam statuam collocaret. De qua, quidam Christi illum locum accipiunt: *cum videritis desolationis abominationem in loco sancto stantem.* Qua ex re exacerbati Iudæi, de seditione mouenda & bello ineundo cœperunt cogitare, & tandam cogitata perfecerunt, sed non sine magna sui internecione, ad millia quinquaginta octo cæsi. Frustra igitur aut Vuesthemerus scriptis, aut concionibus Euangelici suis hanc auctoritatem aspergunt, quæ à quæstione proposita seiuncta est, quæ tota in Christianorum non in Idolo-

*Adrianus à Quadrato, Aristide, & Serennio per suasum Christianos persequi de-
sistit.
Quadratus,
Aristides,
Serennius Granianus.*

Adriani in Christianos cogita ipsorum innocentia propensio.

Templa Christianis Adriani iussu extruenda sine simulacris.

Adrianus Iudæis infestus ad Ioui ex aduerso templi ipsorum extruendo.

*Dion. Cass. in Adriano.
Hiero. Mat. 24.*

In locis communibus.

Vuesthemerus.

Alexander Seuerus Christi imaginem habuit in larario suo cum imaginibus Deorum.

Lampridium non de Christianorum, sed Gentilium simulacrum loquitur.

Christianos habuisse imagines ante Theodosij vel Adriani tempora Imago Christi et mulieris profluo sanguinis liberatae. Miraculum ad imaginem Christi.

Ss. Petri & Pauli Imagines.

Inaudita Magdeburgensium calumnia contra miraculosam imaginem Christi Panecae collocatam.

rum Imaginibus ponitur. Eodem postea & Alexander Seuerus se animo & cogitatione conuertit; præpostera tamen ac contaminata vterque religione, vt Christum non tanquam vnicum, sed inter reliquos Deos coleret. Cuius effigiem, vt reliquorum Deorum habebat in larario suo Alexander: vt vel hinc appareat; Lampridium non de Christianorum, sed Gentilium simulacris loquitur, quod eius verba indicant: *Dicebantur, inquit, illa templa Adriani, quia non habebant numina.* Extitisse vero ante Theodosij, atque etiam Adriani tempora inter Christianos cum Sanctorum, tum Christi Imagines, Eusebius manifestè docet ex illa Christi imagine, quam apud Panecadem mulier, quæ sanguinis profluuio laborabat, Christo dicauit. Ad quam ipsa per imaginem repræsentata, in genua procumbens, & palmas suppliciter protendens viscebatur: Vt non sit dubium eam imaginem, primæ Ecclesiæ morem in adorandis Imaginibus Christi adumbrasse. Quantum verò hæc mulieris pietas Deo placuerit, ipse admirabili prodigio ostendit, cum ad eam Christi imaginem herba quædam medicis omnibus incognita, morbis vero omnibus curandis salutaris, diuinitus enata sit. Apostolorum quoque Petri ac Pauli Imagines, quas ex magna in eos propensione ad eos honorandos Christiani formauerant, idem recenset. **C R I T.** Quid mihi superstitionis herbam, aut imaginem illam nominas, quam sibi displicuisse, nec statuis vim aliquam tribuendam esse, vt Deus palam omnibus ostenderet, de cælo tactam horrendo fulmine dirupit? **I R E N.** Frustra te video ad multam noctem vigilasse, ac oleum atque operam profusè perdidisse; qui tantis vigiliis à præclaris istis tuis Magdeburgensibus, non dicam nihil sapere, sed insigniter desipere didiceris. Qui, cum viderent omnia infitiationis, solitæque Dialecticæ præsidia sibi erepta (adeo pro re celeberrima, testatissima, sibi que visa hanc Eusebius refert) non erubescunt de cœnoso pectore, aduersus tantam diuinam

Euseb. lib. 7
c. 18. Græce
apud Rufinum
cap. 14

Cæt. 4. c. 13
pag. 1447.

Cæt. 4. ca.
13. p. 1447

Sozom. li. 5
cap. 21.

1. Reg. 5.

Cæt. 4. c. 13
pag. 1447.

uinam virtutem sordidas, ac impias voces ructare. Quis enim per omnem memoriã ante istos momos aliquid tale scripsit, dixit, cogitauit? Quis admirabile ac diuinam hanc herbæ vim, non potius vt digitum Dei est exosculatus, quam vt eã ad superstitionem ac fraudem traheret? Quis vnquam tradidit ex omni antiquitate Christi imaginem fulmine diruptam fuisse? Quam cum Iulianus Apostata odio Christi deiecisset, suamque supposuisset, mox repente ignis cælestis simulacrum ipsius discerpit, & collum atque pectus à reliquo corpore abrupit; & antiquam illam Dagonis apud Palesinos deiecti memoriam renouauit. Christiani verò Christi imaginem in templum transtulere, quam fulminis ictu contractam fuisse nemo ante istos centuriones comminisci ausus est: Vt nihil tuis inuideam, qui gloriosam istam suam historiam tam illustri figmento, quod domi peperere, nobilitarunt. Eorum me magis, atque adeo tui miseret, qui tibi adhuc ab istis cauere non potes. Næ tu, si te olim Timotheus in disciplinam suam accepisset, grandem doctori mercedem reddidisses. **C R I T.** Quis ille tuus Timotheus? vel quo tēdis? **I R E N.** Fuit ille quidem summus tibicen, qui à discipulis, quos alij prius instituisset, duplicatam mercedem exegit: non ab ijs, qui prima artis ab eo rudimenta discabant. Geminatam enim sibi operam suscipiendam esse dicebat, dedocendi prius, postea docendi. **C R I T.** Video iam sales tuos, quos te in nobis irridendis nolim consumere; tibi potius, ac tuis hanc cantionem occinito: quos necesse est, omnia pæne, quæ didicistis in regno isto Pontificio, abijcere, vt tanquam rudes ac nouæ tabulæ, nostri Euangelij (deterfis sordibus, quæ vestras animas tanquam vetustas tabulas diu obsederunt) diuinam imaginem suscipiatis: vt tanquam in nouo vtre mustum istud condatur. Sed hæc mittamus. Illud potius dicito, an non ea, quæ diximus, Magdeburgenses nostri ex Sozomeno protulerunt? **I R E N.** Quid? an iam tandem Sozomenus, qui

Figmentum Magdeburgensium.

Timotheus tibicen.

Magdeburgen-
sum de Sozo-
memoradaciu.

hactenus istis vilis fuit, fundit nobis repete oracula? fuit-
set tamen aliquis venia locus, si vel eum assensorem ha-
berent. Ista vero tam indigna, tam tetra, tam in Deum
contumeliosa, non à Sozomeni modo, sed etiam ab om-
nium piorum non scriptis solum, verum etiam cogitatio-
nibus & abesse debent, & absunt longissimè. CRIT. Hic
tu me certe percellis, & pungis. Si enim hæc, & tam vetu-
sta sunt, & tam vera, non tam mala vestra causa est, ac
putaram. IREN. Id postea, credo, magis dixeris. Illud ve-
ro iam te admoneo, frustra te in maiores tuos Ethnicos
illos, qui simulacra reiecerunt, propendere, & eorum pru-
dentiam in nobis hodie desiderare. Quos ut non culpo,
quod in diuinitatem nullam humanam formam aut spe-
ciem cadere existimarent; atque ideo simulacris carerent
(quam mentem video veteribus Romanis, ac Persis fuisse)
ita eos reliqua culpa non libero, sed summopere ac-
cusato, quod remotis licet eorum simulacris; multos ta-
men Deos, atque adeo arbores, aquas, colles, quibus oues, boues, & infinita mac-
tabant animalia, colerent. Germanos vero hodie, qui Ca-
tholici sunt, multo magis, ut par est, laudo, quod solum
Deum colant. Cuius diuinitatem nulla humana specie
representari posse, ut multo melius illis norunt; ita nec
vlla se religione impediri, quin Christum, qui non specie
tenus, sed re vera humanam formam, carnem, & natu-
ram ex matre suscepit, in eaque se videndum omnibus,
dum in terris esset, exhibuit; & passionis eius veneranda
monumenta pingendo, aut fingendo referant. Te vero si
sequamur, modo simulacra seponamus, Solem, Iouem,
Mercurium, & Venerem illam tuorum Magdeburgen-
sium cum tribus Gratijs propemodum colere, rursus li-
cebit. CRIT. Tu aliud rapis dicta mea, ac cogitabam: & vi-
deris mihi ægrè, atque grauati ad Theodosij illud edictum
venire

Christus ut ho-
mo recte pingi-
tur, aut fingi-
tur à Catho-
licis

Cyrril. lib. 6. contra Iulianum.
Plutarch. in vita Nume.
Euseb. de preparat. Euang. lib. 6.
Herod. lib. 1.
Strab. lib. 15.
Agathias lib. 1. histor. Vuitichindus de rebus
gestis Saxonum.

Cent. 4. cap.
13.

Secret. lib. 5
cap. 10.

venire velle. IREN. Nulla ego subterfugia quaero. Nec
video, cur Theodosij auctoritatem defugerem; qui mag-
nas tuis Magdeburgenfibus plagas, & insignis mendacij
notam infixit; quem ut idololatram notarunt, quod San-
ctorum opem, rebus laboratibus, implorasset. Nec magis
reformido tuos Apologeticos. Atque utinam optato
potireris, & Theodosij egregium illud stratagemata Prin-
cipes nostri hodie ad imitationem traherent. Qui oblati
à Catholicis atque hæreticis fidei suæ libellis, cum isti ad
publicas omnia disceptationes referrent, in quibus sem-
per hoc genus hominum contentiosum ac populari iu-
dicio veterum Sophistarum more confidit; prudenter ille qui-
dè reliquorum libellos discerpens, publicas altercatio-
nes submouendo, ac Catholicam fidem recens Nicæna Syn-
hodo confirmatam probando, & futuras contentiones ex-
tinxit, & omnem pæne Ecclesiam vna veritatis consensio-
ne, valde prius debilitatam ac dissipatam, constrinxit.
Cuius prudentiam imitatus est postea, ut diximus, Mar-
tianus Imperator. Horum piorum Principum pruden-
tem, ac cautam pietatem si Germaniæ vestrae, si Angliæ
nostræ Principes imitandam sibi proposuissent, ad ipsa
certe principia tetrae, quæ hodie longe lateque domina-
tur, Anabaptistarum, Lutheranorum, Zuinglianorum,
Suenckfeldianorum, & nescio quæ pestes obruta fuissent.
Publicæ enim istæ disceptationes, præsertim cum profani
homines earum ad se arbitrium raperent, omnem Eccle-
siæ disciplinam, omnem religionem pessunderunt. Exem-
pla nimis tristia ubique, præsertim apud Monasterium in
Germania tua incurrunt. Exacti primùm hac ratione, quasi
disputatione (quam prudenter recusarunt) inferiores, Ca-
tholici sunt à Lutheranis, nec dum vertente anno Luthe-
rani ipsidem artibus ab Anabaptistis. Mox exorta est fune-
sta illa tragœdia. Multum igitur debemus istis, qui Ca-
tholicis nostris principibus, quid facere, quid sequi de-
beant, proposita Theodosij imitatione, suggerunt.

Theodosio Mag-
deburgenses ido-
latriæ notam,
quod Sanctorum
opem implora-
rit, impie inus-
tam volunt.

Theodosij egre-
gium stratage-
ma laudatur,
et imitanda prin-
cipibus proponi-
tur: quod licet
Apologetici in
Anglia probent,
maximè tamè
eorum instituto
aduersatur.

Martianus.
Si principes no-
stri seculi secu-
ti fuissent exem-
plum Theodosij
et Martiani in
rebus Ecclesiasti-
cis, non tam la-
te serpsisset ho-
die hæreses.

Publicæ cū hæ-
reticis disputa-
tiones cur offe-
ndat Catholicæ
religioni.

Quanti Constantinus Crucem fecerit, quamque admiranda Crucis fuerint illis temporibus miracula. Magdeburgensium insignis calumnia contra Helenam, quam fingunt non inuenisse Crucem, & superstitiosam appellant propter Hierosolymitanam profectiorem.

CAP. III. IRENÆVS.

MIROR Theodosiū, cum cetera fuerit Catholicus, in ipso Christianæ fidei fundamento, in signo inquam Crucis, sine quo non initiamur Christo, nihil sacramentorū rite cōficitur, sine quo nec nascimur, nec viuimus, nec morimur; adeo sui dissimilem factum. An ille forte non legit, non audiuit, offensam diuinitus in cælo Crucē Constantino Magno cum inscriptione, *In hoc signo vince?* quibus velut stimulis primū excitatus est cum ad alias

Crux Constantino diuinitus in cælo ostensa.

Labarū Romanum in Crucē Christi à Constantino cōuersum.

signifer Constantini mirifice conseruatus.

Crucis supplicium in Romana repub. sublatum in honore Crucis Christi.

Numisma Crucis figura signatum.

Helena diuino iussu Hierosolymam peregrinata, Crucem ibi inuenit.

res tam præclare gerendas, tum vel maxime ad Christi fidem profitendam. An ille labarum illud Romanum in Crucem à Constantino, Christo ipso iubente, cōuersum nunquā vidit? An prodigium illud nūquam auribus accepit, quo, cum labarū telis vndiq; esset oppletū; is tamē, qui illud in bello portauerat, ab omni vulnere fuerat immunis? An ille forsan nec lectione nec auditione cognouit. Cōstantinum Magnum sola Cruce pro vexillo vsūm, omnem orbem à Britannico Oceano ad Indicū, aut imperio Romano adiecisse, aut sibi certe amicū cōciliasse? An ignorauit ille crucis suppliciū antè in Romana republica vsitatum, ab eo ad Crucis Christi honorē sublatum? Nec vidit fortè, aut audiuit de numis, quibus Cōstantini mādato crucis figura impressa erat, quos ad aliquot postea sæcula durasse cōstat? Nec de clarissima atque ornatissima Cōstantini matre Helena, quicquam fortè acceperat? quæ diuinis monitis excita, Hierosolymam longo itinere profecta est, Crucēq; in qua Christus delicta nostra expiauit, ab Ethnicis sub imā terra, multo aggere superstru-

Euseb. in vi Constantini lib. I. l. 4.

Sozom. li. I. c. 8.

Crit. 4. c. 13 pag. 1438. De Theodosij obitu.

perstructo, & superficie loci lapidibus constrata, defossam diuinitus inuenit. CRIT. Helenam illam vestram, superstitiosam fuisse mulierem, nec satis de Crucis illa inuentione constare, video: quippe quam primus Ambrosius prodiderit, eo tamen libro, quem ei Erasmus certo adscribere non audet. IREN. Quid? an istis tam gregarius est & vilis Ambrosius, vt illius testimoniū apud istos Aristarchos, nihil præponderet; in re præsertim tam celebri, nec multum ab illius memoria propter verustatem remota? Quæ non dubium recens adhuc in omnium pectoribus infedit. Hæc igitur ille, siue ex patrum memoria, siue annalium monumentis hauserit; cur apud nouos istos Rhetores credibilia non videretur, nihil illi quidem dicunt. Nam quod illam Ambrosij orationem de obitu Theodosij nobis eripere conantur ex Erasmi censura; miror tot Argos, nulla vestigia, nulla indicia patefecisse eius loci, vbi hæc Erasmus scripserit. Certe censura illius (in eis quos ego hæcenus vidi libris) nihil tale ostendunt: & quod istos euertit, Magdeburgenses ipsi cum libros omnes antea Ambrosij recitassent, & notos atque adulterinos ex censura submouissent, hanc orationem integram atque intactam relinquunt. At enim quid si Erasmus ita pronunciaisset? an fuisset sublata omnis pro-uocatio? An eius semper sententiæ sine exceptione acquiescendum? CRIT. Remitto iam tibi hanc de Ambrosio litem, donec isti locum indicarint, vbi ex Erasmo hauserint. Eusebium vero miror prætermisisse istam Crucis inuentionem in vita Constantini; præsertim cum de Helena & loco ipso Christi resurrectionis repurgato minerit? De hac vero ne verbum quidem fecit; & videretur eius prorsus ignarus fuisse, nisi in Chronico eius hæc exstarent annotata: Anno Domini trecentesimo vigesimo quinto, imperij Constantini decimo sexto, Helena Constantini mater, diuinis monita visionibus, beatissimum crucis signum, in quo mundi salus, pependit apud Hierosolymam reperit. Verum quàm facile hæc à posterioribus inferi

Magdeburgensium in Helenam impia calumnia.

Ambrosij orationem de obitu Theodosij Magdeburgenses suppositiciam cur sine causa fingant.

Crit. 4. c. 10. in vita Ambrosij. p. 1150 & sequentibus.

Magdeburgenses suorum ipsorum testimonio premuntur, vel mendacij potius conuincuntur.

Cent. 4. ca. 13. p. 1438. Li. 3. de vita Constantini.

Magdeburgensium sophisma à negatione negatorum.

Eusebius.

potne-

potuerunt? IREN. Quid? An omnia apud omnes, & vbi- que effundenda? An adhuc ignoras huius nouæ Dialecticæ imbecillitatem, & istorum infidiosas fraudes? Quid si eius ne in chronicis quidem, Eusebius meminisset; an solum ipsius silentium tantum faciet præiudiciū, Am- brofio, Ruffino, Eutropio, Paulino, Sulpitio, Socrati, Theodoro, Sozom- no, ac Iustiniano imperato- ri (vt alios omittam) celeberrimis ad tempora Constan- tini, & sequens sæculum scriptoribus, qui hanc inuentio- nem, & signa quæ ad eam acciderunt, pro se quisque ma- gnifice efferunt; vt reliquorum propterea tot & talia testi- monia iacere prorsus debeant? Quin & Chrysofomus Crucem diu defossam, tandem inuentam & per titulum à latronum cruce agnitā prodidit. Qui etsi Helenā nō. nō- minet, de ea tamē eum cū reliquis sensisse est verisimile. An vero quisquam alicuius in rebus sincere perpenden- dis iudicij existimabit, ista in Eusebium fraudulenter ir- repisse; aut aliud Eusebium de hac tota re sensisse, quàm quod tanto illi consensu, cum reliqua Ecclesia sequun- tur? & eos nō potius veteris Ecclesiæ historias, quàm sua som- nia nobis exosculanda obtrudere? Quare nihil dubito Eusebium, licet apertè de cruce inuenta mentionem in vita Constantini non faciat; atque adeo ipsum Constan- tinum de eadem sensisse, in ea, quam scripsit Macario Hie- rosolymitano, Epistola, in qua amplissimis verbis diuinam in se benignitatem effert, cuius temporibus eam felicita- tem concesserat, vt tot sæculis fœdissime abdita passionis Dominicæ monumenta in lucem prodirent. Quam rem dicit omnem stuporem, & admirationem superare, & tan- tam esse eius beneficij magnitudinem, vt si omnes per orbem homines simul confluerent ad eam laudibus or- nandam,

Recensentur au- ctiores, qui de inuentione cru- cis mentionem in scriptis suis fecerunt.

Chrysofomus.

Constantini ma- gnificum de mo- numētis Domi- nica passionis inuentis elo- gium.

1 De obitu Theodosij.
2 Lib. 1. cap. 8.
3 Rerum Rom. lib. 11.
4 Ad Seuerum Epist. 11.
5 Sacre hist. lib. 2.
6 Lib. 1. cap. 17.
7 Lib. 1. cap. 18.
8 Lib. 2. cap. 1.
9 In nouell. constit. 28

Homil. 84.
in 19. Ioan.

Euseb. lib. 3.
de vita Con- stantini.

nandam, ne minima quidem ex parte eam assequi pos- sent. Addit præterea, miraculi eius fidem omnem huma- nam rationem ac cogitationem vincere, & nouis se mi- raculis veritatis fidem declarasse, & salutiferæ se passio- nis fidem in lucem protulisse. Hæc aliaque cum prædica- ret Constantinus; an non inter cetera hanc crucis inuen- tionem, quam Eusebius cum reliquis celebrat; & quam arbitror illius sæculi hominibus non minus pæne cogni- tam, ac Constantinum ipsum fidem Christi fuisse am- plexum, aperte significasse videbitur? Quare quid aliud belli isti Theologi, quàm præclara cum Ethnicis conten- tione suscepta certare videntur, vtri Christi crucem ma- iore ignominia afficiant? Illi vt vna cum Christo passionis Christi monumenta perpetua obliuione sepelirentur, in- mensa terræ & lapidum mole exaggerata, in ipsius super- ficie impudicæ Veneri templum & statuam dedicabant. Isti ea monumenta inuenta, & eruta ægrè ferunt ac per- negant; nec pro sua pietate sic contenti, aqua, igni, ferro, & calamo persequuntur. Ad hæc cum è templis Christi ipsius Crucem, Sacerdotium, eiusque antiquam castita- tem exterminarint; ac nouo suo Euangelio freti, Mona- chorum ac Sacerdotum incestum in Ecclesiam, variasq; hæreses induxerint: an non Magdeburgenses isti tui anti- quum Veneris suæ idolum restituisse quodam modo videntur? An non hac ratione Christi Euangelium & Crucem cum Ethnicis obruunt? Sed hic egregie Aposto- li sui Lutheri spiritum referunt, qui, si omnes diuinæ cru- cis particulæ penes se fuissent, iactabat, eò eas se proiectu- rum, quò nemini vnquam hominum foret accessus. O dignam nouo Apostolatu vocem! Miror interim Magde- burgenses tuos tam ridicule, non tam Ecclesiæ quàm si- bi in eadem Centuria contrarios, à quibus, velint nolint, extorquebimus Crucem ab Helena inuentam; idque Eu- sebius in vita Constantini prodidisse. Helena, inquiunt, mulier supersticiosa, illuc profecta adorandi causa, reperta Domini cruce

Euseb. de vi- ta Constanti- Ruffinus lib. 1. cap. 7.

In sermone quodam.

Cent. 4. c. 6. pag. 458.

Magdeburgenses videntur cum Ethnicis impie contendere, Vtri Christi crucem magis ignominiose tractent.

Templū & sta- tua Veneris ea- recta eo loci, v- bi monumenta passionis sunt recondita.

Lutheri impie- tas in Christi cruce.

Magdeburgen- sium suo ipsorū testimonio con- uincuntur.

Magdeburgen- sium in Hele- nam conuicta.

cruce

Cruce, duo templa edificari curauit: vñ prope Dominicæ natiuitatis antrum; alterum in monte, vnde Dominus in celos assumptus est.

Magdeburgenses sibi aduersantur.
In Theodelindam Reginam Magdeburgensium conuicia.

Euseb. lib. 3. de vita Constantini. Ruffi. lib. 1. cap. 7. Hæc illi. Vt itaque hic se ipsi euertūt, dū tam sanctæ Imperatrici detrahunt; ita idem illis & alibi in alia sanctissima regina euenisse videre licet; Theodelindam intelligo, Agillulphi Longobardorū regis vxorem. Quam Gregorius primus magnificis encomiis nec immerito extulit: eius enim potissimum opera maritus ipsius, & reliqui Longobardi Christi nomen professi sunt. Quam tamen pij isti viri

Panlus Diacon. de gest. Long. c. 4.

stolidam appellant & superstiosam. Baptistæ culturam excogitasse; quod templum Ioanni Baptista pro se et omnibus Longobardis extruxisset, vt pro se apud Christum intercederent, eumque illi inuocarēt. Quæ conuicia non tam in eam quàm omnes illos, quos heri, cum hac de re disceptaretur, patres produximus recidunt. Sed omitto iam istorum fidem & pietatem, quæ nulla est: en igitur prudentiam & constantiam. A se enim, vt ego nihil dicam, quemadmodum in Helena prosternūtur; quippe qui eam reginam in eadem ipsi Centuria aliās mulierē pietate & eruditione insignē, aliās piissimam vocitent. CRIT. Improbis sane essem, si iam

Cent. 6. c. 6 pag. 326.

amplius tecū de inuenta Cruce contra tantam auctoritatem contenderem; & nescio quo modo, quo longius progredior, tanto magis fidem in Magdeburgensibus nostris requiro. Sed esto; inuenerit iam Helena crucem; quare, te precor Eusebius ac Ruffinus Helenam superstiosam appellant? An non propter hunc præposterum Hierosolymis adorandi affectum, quasi Christus alibi & pari fructu, inuocari aut non debeat, aut nō possit? anili quadam superstitione, atque impia fraude Helenam implicatam iudicarunt? Et iam memini, aduersus stultas istas Hierosolymitanas peregrinationes existare in Magdeburgensibus nostris elegantem Gregorij Nysseni Epistolam.

Cent. 6. c. 2 pag. 36. ibidem c. 3. pag. 67.

Calimia Magdeburgensium contra peregrinationes Hierosolymitanas ex Gregorio, vt videri volunt, Nysseno.

IREN. Tota via, aut potius toto cælo, atque ab omni religione aberras. Id vero primū accipito, nō Eusebium,

Cent. 4. ca. 10. in vita Greg. Nysseni pag. 936.

non

non Ruffinum; non quenquam ex patribus ante istos homines præposteram aliquam, aut commaculatam superstitione pietatem in Helena significasse. Istæ sunt Magdeburgensium tuorum insidiæ, quibus imperitos capere conantur. Quo modo enim Eusebius, aut Ruffinus,

Socr. li. 1. c. 18.
Sozom. li. 2. cap. 2.
Euseb. li. 3. In Iulianum in nouella cōstit. 28.

aliquam huiusmodi superstitionem Helenam concepisse scriberent, quam cum reliquis patribus, propter virtutem ac veræ pietatis sinceritatem amplissimis verbis ornant? Cuius sempiterna memoria, non tam duabus ciuitatibus, altera in Bithynia, altera in Palæstina, & ipso Helenoponto ipsius nomine insignitis, aureisque numis ipsius effigiem præ se ferentibus, quam veris & solidis, quibus ornabatur virtutum, ac veræ in Deum pietatis laudibus, ab obliuionis, & maledicorum istorum iniuria vindicatur. Quas auctores, quos recensui, adeo prosequuntur, vt veteres, quoties egregium ac illustrem pietate regem, aut reginam similiter laudare statuerent, nec verius nec speciosius se id facere potuisse iudicarent, quàm sola Constantini atque Helenæ appellatione. Nemo vero

Synhod. 5. Act. 1. & Synhod. 6. Act. 18. & Synhod. 7. Act. 7.

De vita cōstanti. lib. 3.

Lib. 6. c. 11

Cent. 2. ca. 13. pa. 249

prolixius eam laudat ipso Eusebio propter raram prudentiæ ac pietatis præstantiam, ac potissimum propter hunc Hierosolymis adorandi affectum; & hoc ipsum iter, per quod in ea illud Dauidis impletū scribit; *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius*. Nā quo modo hæc animi profectionem in Helena improbarer Eusebius, qui prodidit sanctissimum Cæsareæ Episcopum Alexandrum, ex ipsa Cappadocia præcationis, & res ibi à Christo ac Apostolis gestas cognoscēdi ergō, Hierosolymam profectum?

Quæ isti tui doctores verba, *ἐν χριστῷ τῷ αὐτῷ τῷ οὐρανῷ ἔπεισε* suo more dissimulant: vt non sit verisimile Gregoriū postea huiusmodi profectiones omnino damnare voluisse: quod certe nec fecit, nec iure facere potuit. Præposterum vero quorundam, qui existimarent Deum perinde alibi præcates non audire, & similes effectus, nec sine causa improbat. Nec de omnibus generaliter, sed de

Impia Magdeburgensium fraudes. Helena virtus & pietas à patribus laudatur, & ubique celebratur, quam Magdeburgenses calūniæ & conuicia impetunt.

Maxima est Regiū vel Reginarum laus, vt dicantur similes Constantini et Helene.

Helena ab Eusebio laudatur cum ob alia rē propter Hierosolymitanā religionis ergō profectionem. Alexander Cæsareæ Episcopus Hierosolyma orandi & res gestas videndū gratia profectus. Gregoriū Nyssenum non dānisse peregrinationes Hierosolymitanas sed præposterū quorundam affectum.

viris

Hieronymi testimonium de Hierosolymitana peregrinatione.

Britannos Religionis ergo Hierosolyma adisse.

Sepulcrum Domini.

Paulini testimonium de eadem peregrinatione.

viris & feminis, qui se ex professo in vitam solitariam ab-
diderunt, loqui videtur. Illud vero ex Cæsarea Hieroso-
lymitanum Alexandri iter recitat & Hieronymus. <sup>De viri il-
lustr.</sup> Qui huiusmodi profectioem etiam in aliis inter veræ piete-
tis laudes refert. *Longum est, inquit, nunc ab ascensu Domini
vsque ad presentem diem per singulas ætates currere, qui Episco-
porum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Ecclesiastica
virorum veniunt Hierosolymam, putantes se minus religionis minus
habere scientiæ, nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus pri-
mum Euangelium de patibulo coruscauerit. Quod dicit cum ab
alio omni orbe, tum ab extrema Britannia religionis ergo
pios venisse homines. Rursus; Venerabantur, inquit, Iudæi
Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubin et propitiatorium, &
arca testamenti, manna, virga Aaron, & altare aureum. Nonne tibi
venerabilius videtur sepulcrum Domini? Quod, quotiescunque in-
gredimur, toties iacere in sindone cernimus Saluatorem, & paullu-
lum ibidem commorantes, rursus viderimus Angelum sedere ad
pedes eius, & ad caput sudarium conuolutum. Cuius sepulcri glo-
riam multo, antequam excuderetur à Ioseph, scimus Esaiæ vaticinio
prophetatum, dicentis; & erit requies eius honor. Quod scilicet
sepulturæ Domini locus esset ab omnibus honorandus:
Omnes denique, inquit, scripturæ Hierosolymam sanctam ciuita-
tem nominant, & psalmista precipit: Vt adoremus in loco vbi stete-
runt pedes eius. Vbi adorare partem esse fidei dicit, & quasi
reçentia natiuitatis & Crucis, ac passionis videre vestigia. <sup>Ad Deside-
rium.</sup> Et Paulinus eius æqualis, Non aliter, inquit, affectus homines
ad Hierosolymam rapit, nisi vt loca, in quibus corporaliter præfens
fuit Christus, videant atque contingant; possintque & de suo fru-
ctu dicere: Introibimus in tabernacula eius, adorabimus in loco, vbi
steterunt pedes eius.*

Quam

Quam longe Magdeburgenses & Apologetici absint à fide &
religione Constantini Magni. Multa causse afferuntur, cur
non sit credibile Theodosium talem legem sanxisse, qualem
Euangelici obtendunt.

CAP. IIII. IRENÆVS.

ECCĒ igitur tibi egregios tuos historicos, qui, quæ a-
liis Hieronymus, & Helenæ Eusebius summæ laudi, ea
isti peruerfæ ac deprauatæ religioni tribuunt. Quos
velim secum dispicere, quo modo hæc eorum oratio, aut
cum Balæo nostrate (qui ex eorum grege est) qui Hele-
nam omnibus doctrinæ ac pietatis laudibus mirifice ex-
tollit, aut cum ipsorum epistola cohæreat, quam illustri-
simæ reginæ nostræ dedicarunt: in qua Constantinum, vt
singulare Britannia ac veræ religionis exemplum propo-
nunt, cum matrem ipsius tam laudatam, & vnicum inter
feminas Britannia ornamentum inter superstitionas ac
deliras anus turpiter reiiciant. Quo nomine nõ video nos
Britannos multam istis debere gratiam. Sed mittamus
Helenam paullulum, & solum Constantinum respicia-
mus; quem miror istos nostratibus voluisse proponere, à
cuius vestigiis tam ipsi, quam illi tam longe aberrant.
Constantinus quanto in honore crucem habuerit, iam di-
ximus. Cuius vsum Magdeburgenses pro solita pietate
ac fide, ad Montanistarum errorem reuocant. Germani
vero tui, quod factum audio Basilææ & alibi, reueredum
illud trophæum, cum reliquis Sanctorum Imaginibus
publice per ingentes strues (id quod in Anglia quoque
factum scio) ignibus (horresco referens) tradidere. Quod
quid aliud est, quàm iterare Christi passionem, & totius
Christianæ religionis conuellere fundamentum? Non
aliter sane quàm in republica contingere solet, concitata,
ac conflata, per turbulentos ciues aduersus principem
seditione; primum imagines eius, ac alia id genus orna-
g
menta

In Cent. de
Brit. script.

In præfat.
Cent. 4.

Cent. 3. ca.
30. p. 240.

Balæi Euange-
lici cum Magde-
burgensibus dis-
sensio de Hele-
næ doctrina et
pietate.

Magdeburgenses
sibi non consta-
re.

Euangelicorum
Basilææ & in
Anglia in Chri-
sti Crucem &
Sanctorum Ima-
gines execran-
da impietas.

Mos alicubi dā
nādi quempidā
vel absente vel
mortuū si con-
uictus fuerit le-
se maiestatis.

Vfus Crucis
Imaginis Chri-
sti iam inde ab
initio fidei in
Anglia.

Impia cuiusdā
Euangelici in
Christi Crucē
contumelia.

Euāgelici Chri-
sti crucē, quā
horreant.
Monachi San-
ctimoniales.
Magdeburgēses
& Apologetici
quantū dissen-
tiant in rebu-
religionis & do-
ctrinae fidei ab
optimo Impe-
ratore Constā-
tino.

menta inuadunt, deturbant, dissipant. Nec minus certē ista aduersus ipsum Christum, & ad verā eius religionem labefactandam seditiosa ac tumultuosa via est. Moris est apud varias nationes, si quis demortuus, aut absens, laesae maiestatis reus peragatur; memoriā hominis per imaginem eius publice dehonestatam, ac traductam, & suspendij, incendij, ac similiū poenarū ignominia affectā dānare. Tantā igitur in media Europa iniuriā Christo innocenti ac Seruatori nostro irrogatā, quis ex animo Christianus nō ex animo detestabitur? Quod si Britānorū minus, Anglorū vero facta, exempla, instituta magis ad se pertinere putant tui Apologetici: en tibi Augustinū Angliā nostrā Apostolū, ac socios eius, praeeunte Cruce, & venerāda Christi Imagine, fundamenta Christianae fidei in Anglia iacentem. Et quamuis isti, nescio quo pietatis praetextu, tegere suā impietate velint; nihil sanē aliud est huiusmodi actio, quā sub figura Christianorum hominum, feritas quaedam, & belluarum immanitas. Quam vt certius intelligas; dicam, quod aliquando hisce auribus hausi. Incidi in hominē huius factionis, & orto, vt fit, de cruce Christi sermone, cuius ille aspectum ferre non potuit; cum rogassē, cur tātopere ab ea abhorreret? esse enim fructuosum & salutare Christi passi monumentum. Quid si, inquit, pater meus suspendio periisset; nunquid ideo crucibus totam meam domum ad patris memoriam replem? Alios vero recte noui, qui nulla ratione induci poterunt vt crucem in frontibus imprimerent. Sed videamus reliqua, in quibus Magdeburgenses & Apologetici in Anglia tui Constantinum suum imitantur. Constantinus Antonium, & Vitum Monachū, & virgines Deo dicatas, plurimi fecit, suspexit, admiratus est; ac illis ex publico sumtus praebuit, magnisq; priuilegiis hoc genus vitae ornauit: Magdeburgenses verō & Apologetici hoc genus hominum cane & angue peius oderūt. Quorum magna quidem Theologiae pars in eo ponitur, vt huiusmodi vir-

Beda histor.
Eccle. Angl.
Lib. 1. c. 23.

Euseb. in vi-
ta Constant.
lib. 4.

In orat. ad
Constant.
Imperatorē.

Euseb. li. 4.
de vita Con-
stant.

Ruffi. lib. 1.
Eccle. histor.
cap. 2.

Gen. 9.
2. Reg. cap.
16.

ginum, & piorum hominum Monasteria ab optimis principibus condita, iam tandem euertantur: cum tamen Athanasius palam fateatur, accuratam istam virginitatis inter Christianos obseruationem, magnum argumentum praebere, eos, qui eam amplectuntur, in optima religione versari. Constantini defuncti animam populus precibus Deo commendauit; & gratum illi in eo officium impendit: at eas Magdeburgenses & Apologetici tui preces execrantur. Constantinus docuit milites suos Romana lingua precari: Apologetici dicunt hanc linguam esse barbaram, & contra Pauli praecipuum Anglos ea in publicis precibus uti. Constantinus noluit Episcoporum, & caussarum Ecclesiasticarum se iudicem constituere; quas ad Episcopos ipse reiecit: Apologetici tui Reginae omnem in res tam diuinas, quā humanas potestatem deferunt, aut potius obtrudunt: ac in rebus fori Ecclesiastici ab illius arbitrio toti (licet fortassis assentatoriē potius, quā verē & ex animo) pendēt. Constantinus vera Episcoporum peccata in vulgus propter exempli prauidicium non euulganda pro sua prudentia ac pietate putauit: Balæus, cui Anglo Angli tamen pra Britannis fordescent, noua quadam nouae huius Theologiae prudentia, quasi nouus Cham, patrum pudenda fratribus irridenda reuelat; quibus, vt Semei, petulanter maledicit; nec vera crimina (quod aliquo modo ferendum esset) obiicit, sed Catholicae Ecclesiae integerrimos, ac sanctissimos Pontifices, superstitionis, impietatis, ac idololatriae poculo inebriatos clamitat. Illud etiā a te quero, cum Calvinus, cum Magdeburgenses, cum Brētius; Calvinus quidem Regem Edouardum, cui commentarios suos in Esaiam dedicauit, ad Zuinglianam; Magdeburgenses Elizabetham Reginae nostram, proposito Constantini exemplo, ad Lutheranam; Brentius verō ab ytroque (vt videtur) dissentiens nos ad fidem quandam aliam, & vbiuitatem (vt ita dicam) suam diligenter ac sedulo pertrahere conentur: an non

Athanasius.

Virginitas.

Preces pro de-
functis.

Preces Romana
lingua.

Iudicium verū
Ecclesiasticū.

Diuulgatio cri-
minum.

Balæus nouus
Cham & im-
pudentissimus
ac mendacissi-
mus sycophanta.

Euāgelici inter
se dissentientes
ad suam quisq;
sectam nos per-
trahere conan-
tur.

multo præstitisset Anglos meos antiquam illam suam fidem constanter retinuisse, quam his doctoribus, non minus à se, quam ab Ecclesia Catholica dissentientibus aures præbuisse? & tam miserè studia in contraria scindi, vt alij Lutheri, alij Caluini, alij Brentij sectam (quo morbo infaniæ Germanos etiam tuos laborare tu non ignoras) mordicus tueantur? In quos magistros rectè illud Horatianum competit;

Tres mihi conuiue propè dissentire videntur,

Poscentes vario multùm diuersa palato.

C R I T. Multa iam à te audio, de quibus postea fortassis differetur: in iis verò, quæ de Constantino dixisti, nò multùm tibi renitor. Sed Theodosius adhuc totus noster est.

I R E N. Mirù fanè fuerit, à tã recèti atq; illustri Constantini exemplo Theodosiù recessisse; vt quantùm ille Crucis honorem amplificare, tantum iste eam deformare, omnemque eius memoriam abolere studuerit. **C R I T.** Longè tu falleris. nam in hoc edicto perspicuè ostendit, diligentem sibi curã esse, vt superni numinis religionè tueretur, quare pietate huc eum productum fuisse constat.

I R E N. Eam ergo à Constantino abfuisse fateris? **C R I T.** Non id ausim dicere, id potius dixerim, contrarias actiones, vtrinque tamen ab abundanti pietate profectas; laudandam Constantini, laudãdam Theodosij pietatem, qui cum videret hunc crucis cultum ad superstitionem ac Ethnicum quendam abusum tendere, vt olim pius Eze-

Causse probabiles, cur edictum illud, quod Theodosio ab Evangelicis adscribitur, illius non esse existimatur.

chias æneum serpentem, ita hic crucem Christi (cuius ille fuit figura) confringi iussit. **I R E N.** Causam mihi huius edicti aliquo modo probabilem, si modò illud aliquando conscripsit, reddidisti. **C R I T.** Adhuc an edixerit dubitas? **I R E N.** Quid ni? Cur enim suum ipse edictum non seruauit? **C R I T.** Accuratè eum id seruasse nil ambigo. **I R E N.** Quo modo igitur, cum duces propter immensam hostium multitudinem bellum differendum suaderent, respondit se, cuius exercitui Christi crux, nihil ad-

uersarium; eum, cuius copiis simulacrum Martis præiret, timere? Quo modo signo crucis se muniens, eodem signo prælij ineundi signum dedit? quo modo non tam eius milites, quam Deus ipse, immisso in hostes turbine, qui ventorum impetu tela ex ipsorum manibus extorquebat, eorumque ora atque pectora propriis telis grauius euerberabat, diuinitus pugnavit? Quo modo sub eius imperio, Alexandria per singulas domos, in parietibus, ingressibus, postibus, fenestris, & vbique hoc sacrum signum positum est, inuentis in fundamento templi Serapis litteris Hieroglyphicis, quæ formam crucis referebant? Qua occasione multi præsertim ex Sacerdotibus Ethnicorum ad arripiendam Christi fidem inducti sunt.

Quo modo aut qua iusta ratione, tanta ira Theodosius in Antiochenos exarsit, quibus internecionem minatus est, ob Placillæ vxoris statuam populari motu euersam? An vxoris parcendum, Christi vero imagini minime parcendum putauit? Cur igitur de istis, & aliis hoc tempore Imperatoribus ita scribit Hieronymus? *Vexilla, inquit, militum Crucis insignia sunt, regum purpuras atq; ardentes diadematum coronas patibuli Saluatoris pictura condecorat.*

Recensentur ea, quæ potissimum Magdeburgenses in 6. primis Centuriis proferunt contra Christi Crucem & Imagines.

C A P. V. C R I T O B V L V S.

I S T A si sint vera, non video quo modo cum edicto nostro cohæreant, sed illam Theodosij historiam de signo crucis suspectam habeo, quia Centuriæ nostræ, cum eam recensent, de signo illo crucis, ne minimam quidè mentionem iniiciant; neque sine causa fide laborare videtur. Fuit ille quidem signandi mos nouus, & paulatim in superstitionem degenerauit, vt existimarint simpliciores magnã vim in signatione huiusmodi sitam esse. Certe Iustini Martyris

Dissentiones Evangelicarum.

De Theodosij edicto.

Theodor. li. 5. c. 4. Paulus Orosum aduersus Paganos li. 7. cap. 35. Ruffi. li. 2. c. 33. histor. Ecclesiast. Ruffi. li. 2. cap. 29.

Chryso. Hom. ad Antioch. 2. 3. et 17. Theodor. li. 5. c. 19. Sozom. li. 7. cap. 23. Ad Letam.

Littere Hieroglyphicæ formam Crucis referentes.

Placillæ statua

Hieronymus.

saeculo, ne signum quidē crucis in baptismo, multo minus oleum vestrum adhibebatur. Ac videtur quidem in Victore & Pio Romanis Pontificibus, qui simplicem baptismi formam mutarunt, iniquitatis mysterium incēpisse. Et multa commemorant quarti ac sequentis saeculi scriptores de cruce, ac eius vsu supersticiosa. Quam Am-

Ambrosius.

brosius, vexillum diuinū ad remedium peccatorum, sacramentum salutis: Prudentius, om-

Prudentius. Ephrem.

ne crimen pellere; Ephrem, in superabilem Christianorum armaturam, & alia multa in hunc sensum dicunt, quae vehementer sunt contumeliosa in meritum

Augustinus.

Christi, ac pugnant cum fide. Augustinus de signatione Crucis atque aliis quibusdam ineptis, valde superstiose (si tamen sunt

Sine cruce nullum Sacramentum rite perficitur.

eius auctoris) loquitur. Quod signum nisi adhibeatur, siue in frontibus credentium, siue ipsi aquae qua regenerantur, siue oleo quo chrismate unguuntur, siue sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perficitur. Quae certe Augustino tribuenda non videntur, qui alibi adorationem ad picturas inter res supersticiosas, & prauum Ethnicorum morem refert. Et ante

Arnobius.

tempora Constantini scripsit Arnobius Christianos, crucem non colere; vt non possim probare Eugenium Carthaginensem Episcopum, qui vexillo crucis (vt facile superstitionem agnoscas) ad fontem baptismi nescio quo ritu (certe qui nullum habet mandatum Dei) consecrandum

Chrysostomus.

processerit. Nec Chrysostomum quidem, qui ad supplicationes argenteas cruces, & ardentes faces, vt res abiret in superstitionem, adhibuit. Melior enim fuisset vsus auri & argenti quam in istis pompis. Socratem vero multo minus, qui solus ex vulgari rumore, & testimonio incolarum Constantinopolis tradit Constantium Magnum portio-

Magdeburgensis

nem crucis Christi per matrem inuentae in sua Constantinopoli statua condidisse: ita persuasum, quod ea ciuitas foret salua, in qua portio Crucis asseruaretur. Neque enim supersti-

Centur. 2. cap. 6. de ritibus circa Baptismum pag. 110. & III. Iustinus in Apologia 2.

1 Cent. 4. cap. 4. pag. 302. De obitu Theodossi. 2 Cathemerinon hym. 6. 3 Libro de penitentia.

4 Cent. 5. r. 6. pag. 657. In trac. 118 in 19. c. 108.

5 Cent. 5. r. 6. p. 645. Li. 1. ca. 34. de moribus Ecclesiae.

6 Cent. 4. c. 15. p. 1552. Arnob. li. 8. cont. gentes.

7 Cent. 5. c. 6. p. 653. 8 Ibi. p. 650. Socrat. li. 6. cap. 8. Sozom. li. 8. cap. 8.

9 Li. 1. c. 17 Cent. 4. ca. 13. p. 1439.

perstitiosa illa opinio Constantino pio Imperatori competit, vt qui mediocriter in doctrina Christiana institutus, nouit nullam esse in ligno vim conseruandae ciuitatis: sed si quid fecit, ad memoriam conseruandam passionis Domini fecit. Maxime vero omnium improbo, ac detestor illam vestram consuetudinem, qua Christi statuam sepulcro impositam, & psalmis planctam, gutturibus choraulura largis potationibus irrigatis, tandem circa diluculum, cum candelis ac acclamatione de sepulcro eripitis, & hinc inde circuestantes circumagitis: ad Ethnicorum plane sceleratam imitationem, qui Adonidem, Veneris Amasium mortuum, deinde reuiuifcentem, annua sollemnitate celebrant. Cum itaque intra hos quin-

1 Cent. 4. c. 15. p. 1514.

2 Hieron. in Ezech. c. 8.

3 Cent. 6. c. 6. pag. 347. 348. & ca. 7. p. 398. et c. 10. p. 642. 4 Euag. li. 4. c. 26. & 27. Cent. 6. ca. 13. p. 808. & 809.

gentos annos, tanta superstitionis labes ipsis adeo partibus sit aspersa, quos videmus a sincero & vero cultu tranfuerfim actos, necesse est, reliquos postea sexti saeculi scriptores, ac populum cum eis altius ac foedius huic caeno immerfos, ac quasi communi quadam corruptela deprauatos fuisse: id quod heu nimis euidenter liquet. Iam enim crucem in publicis incendiis circumferunt, vt inter reliquos Thomas ille Apameensis Episcopus. De qua cruce Euagrius admirabilem, sed tamen supersticiosam historiam commemorat, qui rogatus a plebe, lignum Crucis (o idololatriam foedam contra verbum Dei) adorandum, exosculandumque praebet. Secutum autem hunc Thomam, de loco in locum migrantem ignem admodum grandem, lucentem quidem, sed non comburentem: sic vt omnis ille locus, vbi Crucis lignum ostendebatur, ardere videretur: factumque hoc non semel atque iterum, sed frequenter. Ex Procopio etiam hanc narrationem texit Euagrius: Edesse vrbs ciues in summa verum desperatione, cum iam iam vrbs capienda esset per Chosroem Persam, Imaginem, quam Christus ipse fecerat, & ad Abgarum miserat, & ad fossam adduxisse, & immerfam aquae contra rogam ligna abiecisse: quo facto dicto citius, struem lignorum in cinerem redactam, & aggerem, quem Chosroes extruxerat, vt pedestri impressione urbem inuaderet, combustum.

Sollemne refur- rectionis Christi celebratione impie irrident Magdeburgenses & conterunt Adonidis cultu.

Adonidis apud Ethnicos cultus.

Cruce Christi incendii grafsantibus circumgestata. Thomas Apameensis Episcopus. Signum crucis adoratum.

Per Imaginem Christi Edessa a Chosroe miraculose libera- ta.

Sed cum hæc historia de Imagine à Christo facta, & Abgaro transmissa, non sit litteris tradita ab Eusebio Pamphili, qui tamen epistola Christi mentionem facit, quis non suspicetur inferioribus sæculis hæc conficta esse, vbi nimirum, non tantum cineres defunctorum, sed etiam pictæ imagines ceperunt, adorationem & culturam quæ soli Deo conuenit, expetere, imo extorquere? Eadem plane superstitione Constantinopoli, cum ciuilis seditio exardesceret, Sacerdotes Euangeliorum codices, & venerandas Christi Imagines, in mediam furentis populi turbam protulere, vt vel ad earum aspectum, efferati eorum animi mitescerent. hoc itaque primum sæculo templa crucibus, replentur. Quare de cruce in templo collocata, sic cecinit Fortunatus.

*Cruce benedicta nitet, Dominus quæ carne pependit,
Atque cruore suo vulnera nostra lauat.*

Euangeliorum
codices & ve-
nerande Chri-
sti Imagines.

Fortunatus.

Martyrius

Gregorius Tu-
ronensis.

Gregorius Pri-
mus.

De impostore
quodam cru-
cifero.

Imago Christi
à Iudæo confos-
sa sanguinem
emisit.

Iam infantes chrismate & cruce insigniuntur. Iam Martyrius panem in furno positum superstitione cruce signat; eaque Gregorius Turonensis ignem grassantem extinguit: ac Gregorius Romanus instar magni muneris, Recaredo Vestgothorum regi frustum crucis transmittit. Quare cum tam deprauate atque corrupte de his rebus iudicarent homines, exorti sunt, qui eis egregie imponerent. Inter quos fuit veterator quidam, qui crucem quandam, quasi multis miraculis honestam, ac herbas quasdam, velut preciosas Reliquias circumferebat. Simulant tamen ad crucem & Imagines, nescio quæ, hoc sæculo miracula, idque inter alios, post sexcentos annos Sigibertus. Scribit enim Imaginem Christi furto è templo per Iudæum sublatam, & contumeliose ab eo confossam, totam sanguine manasse. Vnde Iudæus captus & deprehensus, lapidibus obrutus est. Cuius rei fides sit penes auctorem. Ita iam tandem apparet, de vsu signi crucis, ac præsertim decantatis illis vestris per eam miraculis, nihil certi aut solidi his totis sexcentis annis inueniri: aut si quid sit huius generis posteriore hoc sæculo, id to-

1 Cent. 6. c.
6. pa. 327.
Zonaras in
Iustiniano.

2 Ibid. pag.
330. et 331
Iustus Ori-
gelianus in
Cantica.
3 Cent. 6. c.
13. p. 819.
Grego. Dia-
log. li. 1. ca.
11.

4 Cent. 6. c.
10. p. 727.
5 Ibid. ca. 6.
pa. 382. &
c. 7. p. 398.

Greg. lib. 7.
indict. 2. Es-
pist. 126.
6 Cent. 6. c.

5. pa. 322.
Greg. Turo-
nens. lib. 9.
cap. 6.

7 In Chron.
ad annum.
560.

Cent. 6. c. 6
pag. 798.

tum

Cent. 3. ca.
10. p. 204.

rum purioris doctrinæ, iam pessum euntis notam esse. Quare ex his & aliis multis, præsertim cum Montanistæ ac Tertullianus, hæc signi crucis, vt alias multas in Ecclesiam cæremonias induxerint, non possum vlllo mihi modo persuadere, pium Imperatorè Theodosium tam fuisse supersticiosum, ac elegantes vestri historici eum faciunt.

Montanistæ.
Tertullianus.

*Amplissima patrum ad 600. à Christo annos testimonia de cruce
& eius virtute, quæ Magdeburgenses callidè suppresserunt.
His additur ad nonnulla Magdeburgensium argumenta responsio; vbi multæ obiter eorum fraudes & calumniæ deteguntur.*

CAP. VI. IRENÆVS.

VIDEOTE in Illyrici & sociorum eius lectione detritum: è quibus hanc omnem Theologiam mutuatus es. Ad quam, quid ego respondeam, hæreo: nec satis scio, illorum ne, qui nouos Porphyrios, Iulianos, ac Libanios agunt, an tui me magis misereat, qui veneno, perinde ac si salutaris animæ tuæ cibus esset, adeo delectaris. Certè omnis ista doctorum tuorum prudentia nunquam efficiet, quin istud tuum Theodosij edictum abrogemus, aut potius nūquam editum ostendamus. Ac ego quidem primum intelligere cuperem, quoniam illi sint, quos simpliciores appellant. Nam aut longe fallor, vel ex ea ipsa oratione sibi omnem ipsi fidem abrogant, & Catholicam fidem corroborant. Quid est enim homo simplex, nisi sincerus, apertus, nihil tectum, nihil simulatum habens? Sic animum simplicem & amicum dicimus: sic viuere simpliciter, fideliter, & vitæ hominum amice. Sic simplex, id quod verum est, & sincerum, cui falsum opponitur appellamus, vnde Cicero. *Omnia vera diligimus, id est fidelia, simplicia, constantia: tum vana, falsa, ac fallentia, odimus; vt fraudem, periurium, malitiam, iniuriam.* Nihil igitur ægre ferimus

Magdeburgenses
nouo Porphyrij,
Iuliani, Liba-
nij.

Simplicitas in
laude ponitur

Cicer. li. 1.
officior.

De finibus.
lib. 2.

Cicero.

g 5 nostros,

Magdeburgensium confessione amici Crucis sunt homines simplices, unde consequitur eos ipsos, qui inimici eiusdem sunt, esse homines duplici corde, & fallaces. Homines simplices qui dicuntur.

nostros ab istis homines simplices, id est bonos viros, & simplicis veritatis amicos, sincerōs, fideles, (quam ipsa veritas imprudentibus ac inuitis, vt olim Balaam, confessionem extorquet.) appellari. Ex qua statim consequitur ipsos, qui tales se crucis inimicos ostendunt, minime esse simplices, sed callidos, verutos, fallaces, & omni simulationis artificio eruditos. **C R I T.** Video iam te verba, ipsa re omitta, cui te fortē imparem sentis, auerari. Neque te ignorare puto, simpliciores hic dici, homines rudes, imperitos, nec valde in rebus diiudicandis acutos, eosque qui facilitate quadam naturæ captionibus maxime sunt oportuni. **I R E N.** Sit ita, si velint: neque enim nos iam eis de Latinitate, sed de falsa Theologia negociū facessimus. Illud itaque magis quæro, an ipsi soli eam, quam omnibus patribus inuenerunt, simplicitatis huius notam effugerint? Atque vtinam nihil in eos verē atrocius dici potuisset, q̄ vt hac nota laborarent. Nunc si istorū orationē aut potius incredibilem insaniam sequamur, Dionysius Areopagita, Iustinus Martyr, Cyprianus, ac Cornelius Martyres, Origenes, Tertullianus, Lactantius, Eusebius, Athanasius, Basilus cum fratre Gregorio, ac coniunctissimo Achate, Nazianzeno, Hieronymus, Ambrosius, Rufinus, Epiphanius, Eutropius, Ephrem, Prudentius, Augustinus, Chrysostomus, Victor Vticēsis, Paulus Orosius, Paulinus, Sulpitius, Cyrillus, Socrates, Theodoretus, Sotomenus, Theodorus lector, Procopius, Euagrius, duo Gregorij Latini, Romanus ac Turonensis, Beda, (vt reliquos infinitos prætermittam) cum Gordio Martyre, Gregorio Neocæsariensi, Iosepho confessore, Marcello Apatemensi, Eugenio Carthagenensi, Martino, Donato Episcopo, ac sanctis illis Monachis, Antonio, Hilarione, vtrisque Macariis, Constantino, ac matre Helena, cum Christo denique ipso in hunc simplicium numerum sunt aggregandi: id quod mox ostendemus. Prius vero illam alteram insaniam eorum retundere oportet, qua asserunt signi

Quina simplices, id est, rudes et imperiti, censentur Magdeburgensibus hominibus, si diu placet politissimis, & ingeniosissimis: quisquis ex animo Christianus, hic lege & iudicet.

1 De Ecclesiastica hierarchia.
2. Apol. 2.
3 De heret. baptis. ad Iulianum lib. 1. Epist. 12. ad Iannarium.
4 Apud Euseb. li. 6. ca. 43.
5 De unitate Ecclesie.
6 Homil. 2. in Iob.
7 Orig. li. 6. in Epist. ad Rom.
8 In Psalm. 38.
9 De corona milit.
10 In Apolog. Cent. 3. c. 6. pag. 121.
11 In vita Theodor.
12 Euseb. in hist. Potam. lib. 6. c. 5.
13 Nicen. Synod. 2. act. 4.
14 De Spiritu Sancto. c. 27.

15 Cent. 4. c. 6. p. 422.

signi huius consuetudinem Constantini sæculo nouā fuisse: quod nullam certē veri speciem habet. Dionysius enim Areopagita huius signi, ac charismatis in baptismo vsum Apostolorū temporibus frequentē ostēdit. Iustinus dum nostrā contra Ethnicos religionem tuetur, nihil dicit sine hac figura crucis administrari. Cyprianus ac Cornelius de eo aperte loquuntur. Ac Cyprianus inter alia, *Oxidis*, inquit, *lepre varietate in frōte maculatus est, ea parte notatus, offenso Domino, vbi signantur, qui Dominum promerentur.* Sic etiā Origenes ac Tertullianus. E quibus Origenes: *Tanta, inquit, est vis Crucis, vt si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem Christi intentis oculis mentis aspiciat, nulla concupiscentia, nulla libido, nulla superare possit inuidia, sed continuo ad eius præsentiam totus ille, quē supra enumerauimus, peccati & carnis fugatur exercitus.* Tertullianus verō cum multos Ecclesiæ ritus, non scriptura sed consuetudine in Ecclesiam receptos recensuisset, huius signationis consuetudinem tam vſitam scribit, vt omnes Christianorum actiones ac cogitationes præiret, & quasi consecraret; ostēditq; ab Ethnicis, Christianis obiectum, quod crucis essent religiosi. Ad hæc Constantini ætatem hunc vsum, præcessisse ostēdit Lactantius, Gregorius Nyssenus ac historia Potamiænæ, ac Euphemie Martyrū. In illius historia Basilides signaculum hoc accipit in baptismo: Euphemie vero in carcerem clausa, hoc signum, quod à Christianis tam frequenter adoratur, & formatur, apparuit. Basilus vero eandem, quam Tertullianus, questionem agitans, cum multa ostendisset tradita, non scripta, æqua tamen reuerentia seruanda; inter alias Apostolicas traditiones, quas isti hodie Euangelici omnes reiecere, signandi hunc vsum, quasi omnium vulgatissimum in hæc verba recenset: *Vt eius, quod primum & communissimum est, primam mentionem faciam: signo crucis eos qui spem collocarunt in Christum, signare quis scripto docuit?* Cuius tam illustri testimonij mentio etiā facta est, in præclaris istis

Morem Crucis forma quippē signandi in Ecclesia receptum fuisse ante Constantini tempora ex patribus contra Magdeburgenses ostēditur. Dionysius Areopagita. Iustinus Martyr. Cornelius Cyprianus. Origenes. Tertullianus.

Lactantius

Gregorius Nyssenus.

Basilus.

Magde-

Magdeburgenses
ipsi se menda-
cij arguunt.

Magdeburgensium lucubrationibus: quas sane videntur stertentes somniasse. Cum enim id ipsum, quod docuimus, ipsi ex Dionysio, Iustino, Cypriano, Cornelio, Tertulliano, Origene narrent; quæ est ista stupiditas, vel hunc usum nouum fuisse Constantini sæculo, * vel eum Montani magisterio Tertullianum induxisse, audere scribere? Quæ oratio vt inexprabili mendacio, ita ridicula cōtradictione plena est. Montani errores ab Ecclesia iam

Tertullianū nō
induxisse signū
Crucis in Eccle-
siam mutuatiū
à Montaniſtū,
vt impie men-
tiuntur Mag-
deburgenses.

Basilii idem,
quod Tertullia-
nus, de signo
Crucis scribit.

Victor.
Pim.

In Cyprianum
Magdeburgen-
sium calumnia

Quibus machi-
nis vexillum
Crucis Christi
à Magdeburgē
sibus oppugne-
ant.

olim explōsi sunt: in quos vt non nego Tertullianum impegisse, ita, quæ tradit de venerabili signo crucis, de vñctione, de oblatione pro mortuis, & natalitiis Martyrum; à Montano profecta nemo vnquam ante istos novos collapsi Euangelij, ac hystoriæ (si Deo placet) purioris instauratores, tam fuit impudēs, aut hæreticus, qui id scribere, aut dicere auderet. Neque quicq uam hic contra Tertullianum dicitur, quod non æque in reliquos patres præsertim Basilii cadat. Quos licet non eadem sermonis acerbitate insectentur, in sinuoso tamen & perfido pectoris recessu, nihilo melius de illis sentiunt. Qui cum pro immani suo in Romanam sedem odio beatos Pontifices Victorem, ac Pium sine causa accusant, certè nihilo sincerius de reliquis Martyribus ac patribus iudicant: licet quadam vasticie odium suum tegant. Quod tamen, velint nolint, sæpe erumpit, ac præsertim hîc in Cyprianum, quem errare contendunt, quod solemnem hunc signandi, ac vñctionis ritum necessarium putet. Nos vero, iam antea calumniam illam contra Tertullianum de Martyrum celebriate confregimus. Nec dubito quin vt beatus Martyr Babylas, ac reliqui Martyres præclarum, ita Christus ipse multo præclariorem contra novos istos Iulianos, & sacrosancti eius trophæi hostes triumphum sit habiturus. Quare videamus, quibus armis noui istius Euangelij præcones, Christi crucem, eiusque virtutem oppugnent. Et magnam sane illi plagam inflixisse videntur, quod Iustinus non recensuerit in Apologia vsitatos istos signandi,

I Cēt. 2. c. 6.
pag. 111.
Cent. 3. c. 6.
pag. 125.
Cent. 4. c. 6.
pag. 421.
Cent. 3. c.
10. p. 240.

Cent. 3. c. 6.
pag. 125.
Lib. 1. Epi.
vt. ad Ianuarium

Cent. 2. c. 6.
pag. 110. &
111.

vngendi,

vngendi, & exorcismi cæremonias. Sed nunquam desinunt isti ab infirma & nugatoria ista ratione. Quasi verò Iustinus eò respiceret, vt omnes baptismi nostri ritus Imperatori Ethnico explicaret, quem non docere catechismum, sed eius gladium à Christianorum ceruicibus auertere cogitabat: aut quasi qui de baptismo mentionem facit, debet statim omnes eius cæremonias accurate describere. Quod si fecisset Iustinus, nihil aliud quàm porcis margaritas proiecisset; & fortassis maiorem religionis nostræ contemnendæ occasionem dedisset. Sed vide istorum fidem ac religionem: cum alia Iustini auctoritate, quæ vñctionis huius mentionem aspergit, premanetur, ex qua nos Christianos *Χριστιανός* dici, id est, inunctos ostendit; non alia habent subterfugia, quàm quod in Apologia non meminerit. Sed nimium sibi blandiuntur, si putant, aut se Christianos dici debere, qui *chrisma* vñde nomen habemus, vt indicat Iustinus, adeo irrident; aut diuturnum posse esse hoc Euangelium, quod huiusmodi rationibus nititur. Cuius si semel fundamenta, fraudesque principibus, ac populo innotuerint, quod temporis tractu futurum speramus; deseruescent certè ista hominum, quæ adeo hodie calent, studia. Quare nisi meliores rationes in medium adferant, manebit quoque sua Clementi Epistola, quam ideo reiiciunt, quod hanc signandi ac vngendi consuetudinem commemoret. **C R I T.** Non videtur mihi, vel cum veritate, vel secum iam conuenire istorum oratio, qua huius signi usum Constantini sæculo nouum fuisse tradunt: reliqua tamen sacra tecta, nec aliquo modo à te labefactata, adhuc manent: **I R E N.** Imo magno statim impetu omnia corruent. Interim vero & hoc adiicib; quantumuis verum esset ante Constantini tempora hanc consuetudinem non inoleuisse, non eam tamen ideo reiiciendam, aut superstitione fuisse contaminatam: nisi fortè tot, quæ recensui, Ecclesiæ lumina, Magdeburgensibus tuis fasces auctoritatis sue submittere, eoque

Quest. 137.
Cent. 2. c. 6.
pag. 111.

Epist. 3. &
4.
Cent. 2. c. 6.
pag. 111.

Iustinus Mar-
tyr quatenus de
baptismo egerit
in Apologia pro
Christianis ad
Antoninū Pium.

Iustini de chris-
mate testimo-
niū inepta ra-
tione negant
Magdeburgen-
ses.

Christiani vñ-
de dicti.

Clementi Epi-
stola à Magde-
burgensibus cur-
reicta.

Signandi nos cru-
ce consuetudinē
non reiiciendā,
etiāsi ante Con-
stantini tēpora
nou inoleuerit.

Magdeburgensium atrox in patres conuiciū.

Patrum de cruce testimonia.

Cyprianum.

Magdeburgensium in S. Ambrosii conuiciū.

Cornelius. Crucis frequēs usus non sine fructu in prima Ecclesia.

eosque adorare debent. CRIT. An & illi tam ampla, aut tam indigna potius de cruce scripsere, quam Ambrosius, Ephrem, Prudentius, Augustinus, cum *fide pugnancia*, & ipsius Christi merito? IREN. Sed quis ex omnium temporum memoria, tam atrox ante istos maledictum in hos patres dicere ausus est? Aut quis Christianus talem istorum de tantis viris censuram æquis auribus audire poterit? Quorum etsi pietas ac doctrina facile eos ab huiusmodi calumniis per se vindicet: tamen, ut exuberantem istorum malitiam ac petulantiam rectius intelligas, demonstrabo hæc conuicia non tam in eos, quam reliquos patres cadere, qui eadem sentiunt, eadem scribunt: ut neminem futurum putem, nõ dicam tam simplicem, sed tam dementem, qui istos deinceps in rebus sacris duces, ac magistros sibi proponere velit. Exordium itaque mihi huius probationis à Cypriano Martyre ducetur; qui, dum confessores partim ad constantiam, ac Martyria generose obeūda hortatur; partim laudat, quòd fustiarium fortiter sustinuisset; his deinceps verbis utitur: *Neque ad fustes Christianum corpus expauit, cuius est spes omnis in ligno. Sacramentum salutis suæ Christi seruus agnouit, redemptus ligno ad vitam æternam, ligno prouectus est ad coronam.* Quare non & hic quoque, perinde ac contra Ambrosium vociferantur: *Ista certè vehementer contumeliosa sunt in meritum Christi, ac pugnant cum fide.* Cornelius Romanus Episcopus, eiusdem temporis Martyr, non alia magis de causa scribit Deum permisisse, Nouatum in fœdam illam hæresim labi, quàm quòd signaculum Crucis, ac Chrisma, in periculo vitæ baptismo perfusus, ac ita Spiritum Sanctum postea non accepisset. Quam historiam ne Magdeburgenses quidem tui reticent. Prima Ecclesia aduersus venena, feras bestias, & cetera pericula, hac Crucis armatura utebatur; quæ cum oratione coniuncta omnes terrores superabat. Primæ Ecclesiæ Martyres supplicio afflicti ad hæc arma confugiebant. Ita iuuenem quendam sup-

1 Li. 3. Epi. 26. ad Martyres & confessores.

2 Cent. 4. c. 4. pa. 302.

3 Euseb. lib. 6. cap. 43.

4 Cent. 3. c. 11. pa. 291.

5 Orig. lib. 3. in Iob.

Tertullia. in Scorpiaco.

6 Basil. in Gordio.

7 Euseb. lib. 8. ca. 7.

pli-

plicantem, manusque in formam Crucis extendentem, pardales, ac vrsi attingere non sunt ausi. Ita Christianus ille poëta, de Fructuoso, Augurio, Eulogio, in hunc modum cecinit:

Manus in formam Crucis extense. Prudentius.

Nexus denique, qui manus retrorsus

In tergam reuocauerant reuinctas,

1 Prudent. per Isteophanō hymno 6.

Intacta cute decidunt adusti.

Non ausi est cohibere pæna palmas,

In morem crucis ad patrem leuandas,

Soluit brachia quæ Deum precentur.

2 Victor. V. ticensis de persecut. Vuand.

Ita cum Armogastis Martyris frontem (in qua vexillum Crucis suæ fixerat Christus) Ariani neruis ita deuincirent ac constringerent, ut eam vastis quibusdam rugis, quasi terram sulco altius impresso exaratam, hiulcam reddidissent; repente eo in cælum suspiciente, vincula illa quasi ab altero Sampsonerumpuntur. Quam historiam cum post eiusdem persecutionis beatum confessorem Magdeburgenses recitent, à Crucis tamen in fronte consignatæ mentione, quasi Dæmones abhorrent, nec eam libro inferere ausi sunt. Imo quod longe turpius est,

In fronte Armogastis Martyris vexillum Crucis.

3 Cent. 5. c. 3. pa. 44.

cum eiusdem temporis præclarus confessor Eugenius Carthaginensis Felici cuidam cæco (quem tota ciuitas nouerat) ad ipsum consecrati fontis tempus, oculis eius vexillo Crucis consignatis visum admirabiliter reddidisset; egregij nostri veritatis vindices, licet huius miraculi meminerint; tamen, aquam quidem per eum consecratam improbant; quia *mandatum Dei, inquit, nullum habet; & vexilla quoque Crucis quæ ad eam actionem adhibita sunt, ad ritum superstitiosum referunt.* Hunc autem sollemnem morem consecrandi fontis, cum alij patres passim, tum Basilii atque Ambrosii commemorant. A quibus cum isti tui doctores nescirent, quo modo se explicarent, cum rem ipsam non possent negare, exclamant ridicule; non tamen tam horrendæ adiurationes ac prophanationes sunt adhibita

Aspectus cæcis oculis crucis vexillo consignatis restitutus.

4 Victor. de persecut. Vandalorū. 5 Cent. 5. c. 10. p. 110.

ut posterioribus seculis factum est. Atque vbi ad posterius

6 Cent. 5. c. 6. pag. 653.

ta

Sollemnis mos consecrandi fontis in baptismo.

Basil. de Spiritu sancto cap. 28.

Ambr. li. 2. de sacram. ca. 5.

Cent. 4. c. 6. pag. 415.

sa-

Basilii. Ambrosii.

saeculum ventum est, ibi opponitur, non exstare verbum Dei; cum tamen Deus tam illustri documento, fremen- tibus ad id Arianis, voluntate sua demonstrarit. Sed caeca istorum in Catholicam Ecclesiam invidia non patitur, eos tantam lucem aequis oculis aspicere. Qua non minus for- te aduersus Victorem, ac alios patres Catholicos, & Ec- clesiam Catholicam miracula agitantur, quam olim Iudaei in Lazarum, quem cum Christus a morte excitasset, sub-

Magdeburgenses in quo similes Iudeorum & Arianorum.

Athanasius.

Crucis Christi quanta vi aduersus omnia beneficia & prestigias Daemonum.

Lactantius.

Demoni os ob- turatum presen- tia Christiani, cuius frons Cru- ce signata erat. Gregorius Nazianzenus.

Crucis signo Daemonem ar- te magica euo- catum Iulianus licet Apostata fugauit.

Ioan. 12.

De humani- tate verbi, et corporali eius aduentu.

Diuiinarum institut. lib. 4. c. 27.

Orat. 2. in Iulian.

Theod. li. 3. cap. 3. Sozom. li. 5. cap. 2.

Theod. li. 3. cap. 3. Sozom. li. 5. cap. 2. Brent. contra Petrum Solium.

Cet. 4. c. 13 p. 1445. & cap. 15. pag. 1493.

De humani- tate verbi.

Cet. 4. c. 10 pag. 1080.

fugatum crucis signo, sed cum esset mendax & impo- stor, hanc fugam simulasse ad confirmandam superstitio- nem & magiam. Nec magis ad pietatem facere digitis crucem formare, quam si manibus in aere circulum de- scripseris. Atque huius Magdeburgenses tui mendacij triumphum Brentio deferunt, qui cum omnes fere Eccle- siae ritus, & hunc ipsum odiose fugillent; bis tamen in ea- dam Centuria fatentur huius historiae (quod mirum est) veritatem, & Demones Crucem Christi abominatos fugisse. Neq; hanc fugam magus & praestigiator ipse, qui euocandorum Daemonum curam suscepit, negare potuit: licet eam vo- luerit *sophismate* quodam alio auertere, vt Magdeburgen- ses tradunt, ne videretur propter vllam crucis virtutem inita: vt iam quo sit nomine dignus Brentius ab Euan- gelicis suis discat. Quaquam eo sit Brentius mago dete- stabilior *sophista*, quod Christianum se professus, cruce- que Christi expiatum; crucis tamen signationem ferre non potest. Nec multo meliore loco Magdeburgenses tuos constituere possum: etsi non tam aperte hanc histo- riam, vt alias deprauent; cum Augustinum & reliquos patres, omnesque demum Christianos, qui huic signatio- ni vim aliquam tribuant, superstitionis arguere non eru- bescant. Quorum iam & Brentij caecae impietati, ipsa pa- trum lumina apponamus. Certe Athanasius non alia ma- gis ratione, nostrae religionis veritatem contra Ethnicos astruit, quam ex admiranda ista crucis potestate. Illam ta- men Lactantij, cuius mentionem feci *de efficacia crucis*, narrationem (quam & Prudentius recitat) pij isti patres *superstitiosam ac anilem* vocant. Quod cum dicant, nemo dubitet, de Athanasio & reliquis patribus idem eos sentire. Logum iam esset, si hic eorum historiam explicare, qui Dae- mones & omnia eorum ludibria his armis superarunt.

Brentius inimicus crucis Christi, perfidia Iuliano parum ce- dit.

Brentius mago, qui cum Iuliano Daemonem euocarat, dete- stabilior.

1 Gregor. Nyssen. in vita eius. 2 Athanas. in vita Antonij. Hieron. in vita Pauli. 3 Hieron. in vita eius.

Quales, inter alios reperio Gregorium Neocesariensem, Antonium, Hilarionem, Iose-

h

Iose-

1 Iosephum Confessorem, 2 Marcellum Apameensem, 3 Christianorum in Persia Episcopum, vtrumque. 4 Macarium, Martinum, imo & 5 Iudæum adhuc in Christum non renatum. Longum esset recensere, immensa venerandæ crucis beneficia, ac fortissima aduersus morbos, & alias humanas calamitates præfidia. Hoc sacro signo 7 Martinus, hoc 8 Aphraates, hoc 9 Macedonius, hoc 10 Isidorus, hoc 11 Benjamin, hoc vterq; 12 Macarius desperatos morbos ab hominibus repellunt. Quin & 13 Augustinus feminam quandam, quam medici pro deplorata habebant, solo signo crucis diuinitus à cancro liberatam, tanquam rem sibi notissimam refert. Nec mirandum si tanta sit vis crucis, cum idem tradat terram sanctam à locis sanctis Hierosolymorum in Africam allatam, in domo Hesperij aduersus Dæmonum terrores collocatam fuisse, locoque Reliquiarum habitam, & suo ac aliorum Episcoporum consensu ibi, vbi reposita erat, locum orationis constitutum, ac paralyticum ibidem sanatum. 14 Osvaldus rex Angliæ pugnaturus contra infandum Britonum ducem immensis copiis instructum, crucem eminentem erigit; atque in illa quidem pugna qui ab eo steterunt, victoria potiti sunt. Crucis vero illius assulæ morbis postea abigendis salutare fuerunt. 15 Chrysostomus in via, quam horrendus Leo magna cum hominum strage frequentabat, crucem poni iussit: postridie ad eam Leo mortuus repertus est. Ad crucem à 16 Gregorio Turonensi prolatam, ignis qui prius in omnia sauebat, statim seremisit. Quod cum isti recenseant, miror eos aduersus sacrosanctam crucem, cuius tantam fatentur virtutem, quam ignis ipse cedendo, innocuumque se

Morbi signo Crucis depulsi.

Terra sancta Hierosolymis allata efficax contra terrores Dæmonum.

Crucis assulæ morbis profligandis salutare.

Chrysostomus.

Leo interfecit.

Ignis extinctus.

- 1 Epiphanius li. 1. tom. 2. heres. 30.
- 2 Theodoret. lib. 5. cap. 21.
- 3 Theodorus collect. lib. 2.
- 4 Palladius in vita eorum.
- 5 Sulpitius in vita Mart.
- 6 Gregor. Dial. lib. 3. cap. 7.
- 7 Sulpitius in vita Mart.
- 8 Theodor. in Philotheo.
- 9 Ibidem.
- 10 Palladius in vita eius.
- 11 Ibidem.
- 12 Ibidem.
- 13 De ciuit. Dei lib. 22. cap. 8.

14 Beda his stor. Angliæ li. 3. c. 2.

15 Greg. Patriarcha Alexand. in 2. a.

16 in vita eius per Clericos Turonenses in tomis Aloysii.

1 Hier. in vita eius.

2 Sozom. li. 7. c. 25.

3 Gre. Nyss. in vita Macrine Fratricis Zino interpret. tomo 2. Aloysii.

4 In vita Felici Natali. 8. & 10.

5 Hier. de vita illustr.

6 Athan. de passione imaginis Christi & Nic. Synod. 2.

7 Greg. Turō. de glo. plur. Mart.

8 Euag. hist. Eccl. li. 4. c. 26.

9 Sophro. in prato spiritali c. 94.

10 Adiangitur cōmentariis Chryso. in Psal. nuper edit. cū Sophronij Homil.

Chry. Hom. quod Christus sit Deus.

se præbendo, quasi veneratus est, tanto ardore, tanta ira, tanto odio inflammari. 1 Agricolæ ac pastores à serpentibus & venenatis animalibus percussi, accepto oleo ab Hilarione benedicto, vulnera sua tergentes, pristinae sanitati sunt restituti. Concurrebāt, Episcopi, Presbyteri, Clericorum & Monachorum greges, matronæ quoque Christianorum, & hinc inde ex agris, vulgus ignobile, sed & potentes viri, & iudices, vt benedictum ab eo panem vel oleum acciperent. Idem Hilarion immanem æstuantis maris tempestatem crucis signo compefcuit. 2 Donatus Episcopus signo crucis immanem & horrendum draconem occidit. 3 Mater Macrinæ sororis Basilij tumorem pectoris in ea, hoc signo dispulit. 4 Paulinus Crucis inuictæ signum, nostram esse munitionem dicit, nec dixit modò, sed ipsa re ostendit, cum cruce sola opposita ignem, qui longe lateque grassabatur, quem nulla aqua extinguere potuit, obruerit. 5 Is ante Episcopatum habuit orationem eloquentissimam de laudibus Theodosij, ob cuius edictum tam alte hæc nostra oratio repetitur: quæ non tam armis quam fide, admirabiles victorias adeptum docet. Quæ si hodie superesset, non dubito quin in ea aperte cerneremus, quanti Theodosius signum crucis fecerit. 6 Quid iam dicam de illustribus signis editis ad crucem Christi à Iudæis vulneratam? 7 Quid de Edessa, per Imaginem Christi seruata? 8 Quid de cruce Apameensi? de qua & aliis signis, quæ tu eleuare conatus es, mox plura dicam. 9 Quid de Iuliano Bostriensi Episcopo, qui calicem ter digito signans, venenum sine noxa bibit? 10 Chrysostomum certe nullo modo præterire debeo, qui cum alias sæpe crucis, & huius signi beneficia prædicet, tum peculiari etiam oratione in illius honorem elucubrata, laudes eius effert. Crucem itaque ille inter alias laudes contra Dæmones trophæum, portum inter undas periclitantiū, & spem Christianorum appellat. Alibi vero reges, inquit, postis diadematis crucem suscipiunt mortis symbolum. In purpuris Crux, in diadematis

Oleum benedictum.

Panis benedictum.

Maris tempestas sedata. Draco interemptus.

Paulinus.

Crucis signum murus inexpergnabilis.

Miracula multa ad crucem Christi edita.

Edessa. Venenū signo crucis innoxium.

Chrysostomi de cruce elogia.

Sophronius Hierosolymitanus Episcopus quid tribuerit cruce.

dematis *Crux*, in precibus *Crux*, in armis *Crux*, in mensa sacra *Crux*, & in toto orbe *Crux*, & super solem fulget *Crux*. Habet etiam Sophronius Hierosolymitanus Episcopus, annis iam lapsis circiter mille, Hierosolymis de adoranda cruce ad populum Homiliam. In qua eam *Christianorum tutelarem*, ac *fidissimam custodem*, & *vniversorum ex aduerso occurrentium insultuum potissimam profligatricem* nominat. Quare cum ista cum reliquis patribus scripserit Chrysostomus, iam non possumus non irridere mirificam Magdeburgensium tuorum frugalitatem, qui vt frugi patres familias videantur, Chrysostomum quasi male rem gerentem, atque vt hominem profusum, ac prodigum, & patrimonium Ecclesie dilapidantem accusant: & ad calculum rationemque reddendam vocant. Non meliore sane aut prudentia, aut pietate, quam illi olim, qui exclamabant: *Vt quid perditio hec unguenti? poterat venundari multo, & dari pauperibus.* Cyrillus vero ait, *lignum Crucis nos inducere ad recordationem omnis virtutis, & nos preciosi ligni Crucem facere in memoriam omnis boni.* Atque ista multa que alia, que pretermitto, a patribus facta & dicta sunt. Ac de cruce quidem, signoque, quod frequenti manus impressione in frontibus Christianorum pingitur, sensisse Ezechielem arbitror, cum eos solos seruandos diceret, qui signum Tau in fronte gererent. Huc poteram accommodare, que Ambrosius, Ruffinus, Eutropius, Seuerus Sulpitius, Paulinus Nolanus, Orosius, Socrates, Theodoretus, Sozomenus, magnifice produnt de miraculis ad Christi crucem inuentam ostensis. Quam rem vtcunque antea attigimus. Crucis sane illius, que sacrum Christi corpus attigit, veteres Christiani si vel miniam portionem forte consequuti fuissent, hinc se beatos existimabant, eamque omnibus thesauris antiquiore habebant. Hanc & Romae adoratam quotannis Beda, miraculis pluribus sepe ad-

Quantum sit a veteribus Christianis tributum alicui particule Crucis, in qua Christus pepedit.

Gregor. Nissen. in vita Macrina.
Paulinus Epist. 11. ad Seuerum.
Gregor. lib. 7. Epist. 126.
Beda de natura rerum & temp. rat.

orna-

ornatam Gregorius Turonensis, ac Sabellicus tradunt. Quam qui adipiscerent, Chrysostomus valde inde honestatos, amplificatos, atque adeo munitos, & protectos iudicat. In illa vero inuentæ Crucis historia, isti pro sua prudentia ac auctoritate Sulpitium ac Sozomenum *nugari* aiunt, quod mortuum, cui crux illa tum erat imposita, vitæ redditum scribant: quod tamen & beatus ille Paulinus recitat. Certè Ruffinus, Socrates, Theodoretus, Sozomenus feminam quandam morti vicinam, ad motam cruce statim conuulisse affirmant. Quorum tantum consensum, cum noui isti Areopagite viderent, & solitæ Dialecticæ præsidio frustratos se doleret: Socrates & Theodoretus non habent, nugatur ergo Ruffinus; Ruffinus non habet, nugantur itaque Socrates & Theodoretus: impudenter, istos *de suo aut aliorum cerebro hæc addidisse*, mentiuntur. O cerebrofos homines, & dignos nouæ Ecclesiasticæ historiæ architectos, qui ista ex tam putido cerebro proferunt! Nam ad Eutropium omnibus istis antiquiorem eadem recitantiem conuiuent, neque eum nominant, & illis, cum nihil ostendant causæ, mendacij tamen notam inurere non verentur. Sed non possum valde mirari, quod Socratem, aut Sulpitium *nugari* hic dicant; cum ausint perditissimi homines sanctissimum illum hominem diuum Martinum, quasi magum & *necromanticum* irridere. At Socratem dicunt ex vulgari incolarum sermone, repositam à Constantino crucis particulam affirmare: fateor; sed ita vt scribat, *quotquot Constantinopolim inhabitant, hoc esse verum fateri.* Sed en tibi rursus sacrosanctam istorum fidem; Eutropium eadem scribentem profus omittunt, in solum Socratem, quasi recentiore irruentes. Et ego iam tibi antea quasi in tabula præclaram istorum Rhetoricam de historiis proditis ex rumore, cum ageretur de Gregorio mirifico, depictam proposui. Verum nunc excutiamus

Sulpitius li. 2. sacre hist.
Sozom. li. 2. cap. 1.
Epist. 2. ad Seuerum.

Cent. 4. ca. 13. p. 1439

li. 11. reu. Rom.

Cent. 5. ca. 10. in vita D. Mart. p. 1393.
Cent. 4. ca. 13. p. 1439
Socr. li. 1. c. 17.

Miracula Crucis Christi.

Mortui reuixit.

Femina sanita
si tactu Crucis restituta.

Magdeburgensium putidam Ruffinum, Socratem, Theodoretum, Sozomenum & impudens calumnia

Magdeburgensium in Socratem, Sulpitium, & D. Martinum conuicia.

Socrates à Magdeburgensium calumnia vindicatur.

paullulum, cur ista Socratis oratio illis tam absurda, ac tetra visa sit. Neque enim, si recte meministi quæ diximus, magis Socratem ob hanc orationem, quam reliquos, quos recensui, patres reprehendere possunt. Qui cum tanta, & tam admiranda de signo crucis prodiderint; necesse est, multo esse maiora & augustiora, quæ ad ipsam Christi Crucem, pretioso eius sanguine irrigatam sæpe diuinitus accidere. Sed hic aliquid debemus Aristarchis istis, qui se ipsos in arce totius prudentiæ ac Theologiæ collocant, omnemque orbem ad se adorandos inuitant, quod vel mediocrem in Christi doctrina cognitionem Constantino tribuant: cui tamen alibi non mediocrem, sed insignem pietatem attribuere videntur; vbi

Magdeburgenses modo scribunt Constantinum Magnum in doctrina Christiana mediocriter instructum, modo optime de vniuersa Ecclesia Christi meritum.

Constantini alia facta quam conueniant cum Socrati narratione de cruce.

Licinius Ethnicus crucis vim diuinitatem agnouit.

Idem lib. 2. eum de vniuersa Ecclesia Christi optime meritum scribunt. Quæ certe siue mediocris, siue excellens fuerit (quam excelluisse pij Christiani putant) omne istud Magdeburgensium Euangelium plane condemnat: quam rem antea attigimus, nec iam repetere lubet. Illud vero iam solum ad disquisitionem reuocabimus, an Constantini ipsius facta à Socratis oratione tam aliena fuerint, vt isti ea videri volunt: quam certe verbis factisque comprobauit. Cum enim sæuo illo tyranno Maxentio, quasi altero Pharaone in flumine demerso, ac suffocato, ille Romam à tanta tyrannide vindicasset, statuam suam Romæ collocauit, quæ dextra Crucis signum elaboratum tenebat, cum hac Latina inscriptione: *Hoc salutifero signo, & vero fortitudinis documento, urbem vestram à iugo tyranni auerui, & Senatum, populumque Romanum pristinae dignitati ac amplitudini reddidi.* Constantinus, sola Cruce præeunte copiis, omnem Romani Imperij ditionem ab ipso occidentali Oceano sibi accessisse fatetur. Quod miserabili suo casu, Ethnicus ille tyrannus Licinius sensit, & confessus est; qui

Crit. 4. c. 13 p. 1440. In Epist. de dicit. Crit. 4

Euseb. de vita Constant. lib. 1.

Idem lib. 2.

milites suos cum primis cauere admonuit, vt in belli congressu ab inuadenda Cruce abstinerent; cui insuperabilis quædam virtus inesset. Quod si iam Licinio, hosti Crucis non

non credant Magdeburgenses tui: Christo saltè ipsi crucis auctori credant; qui noctu cum signo hoc crucis Constantino apparuit, iussitque; vt labarum, id est vexillum Romanum ad eius formam effingeret, copiisque præferret: fore enim, vt per id omnes vinceret. Vidit præterea Constantinus die eam noctem antecedente cum toto exercitu, meridiano tempore crucis figuram in cælo, quæ hæc litterarum formam referebat: *In hoc vince.* Quid iam recenseam; cum signum illud irruentia vndique; tela accepisset, in eaque; defixa hærerent, ad signiferum tamen obstupendo miraculo nunquam penetrasse, quæ antea attigimus. Quid igitur dixit aut scripsit Socrates à patribus, aut ipso Constantino alienum? Quod isti non ignorantes, mira grauitate ac supercilio, verbis quidem in Socrate, sed re vera in reliquos patres, ac ipsum quidem Constantinum inuehantur; quasi ille aliter, quam reliqui, crucis signo vires inesse crederet: quod superstitiosum esse, & nullam vim ligno inesse docent. Sed Ecclesia ante egregias istas Centurias olim, quid de iis rebus recte sentiendum fuerat, omnesque hodie istorum fraudes ac calumnias satis nouit. Qui toto quingentorum annorum tractu, tantum abest vt dignati sint, aliqua ex his, aliiisque; signis, quæ recensui, describere, vt potius ea omnia velut Ethnicis irrideant: prætermisuri certe, & quæ Eusebius de Constantino ac Christi cruce recitat, si aliqua fuisset eadem diuina. Quod quia non poterat, eam tamen historiam, quantum possunt, eleuare conantur. Ac propterea nescio quid de superstitutione loquuntur, nec debere nos existimare aliquam esse in ligno virtutem. Quasi vero patres, qui ista nobis de crucis potestate prodidere, non norant recte colendi Dei rationem? Quod eos ita existimasse credibile est, cum contra historiæ Ecclesiasticæ, munerisque; à se suscepti officium, ista omnia prætereant, aut potius virulenter eis detrectent. Quod vidimus iam eos antea factitasse in miraculis, quæ beati Martyres post sacræ dormitionem ediderunt, & de virtutibus Reliquiarum corundem, eadem plane de causa ac ista de cruce prætermittere.

Signum Crucis in celo ostensum Constantino.

Magdeburgensium fraudes.

Que sit sententia patrum Ecclesie de miraculo ad signum Crucis Christi & Reliquias Sactorum e. litu.

Eliz ei ossi Pauli sudaria & semicinctia, Petri umbra, Elie pallium, Moysi virga miracula faciunt. Deus per creaturas suas miracula operatur.

Non ligni & ossis substantiam veneramus, sed diuinam, que in illis lucet vim & potestatem.

Quarum rerum narratione cum, vt diximus, omnium patrum libri abundant, eamque isti vt superstitionem irrideant, facile quid de eis isti iudicauerint, id est, non melius quam de Socrate, intelligitur. Quid? ergo Ecclesia ante istorum censorum admonitionem ignorauit lignum, nihil aliud quam lignum; ossa, nihil aliud quam ossa esse? Non ignorauit certe. Nihilominus patres ad ea, & per ea, Dæmones ac morbos incurabiles, diuinitus profligatos affirmant. Lignum in Iordanem ab Helisæo demissum extulit ferrum securis. Ossa eiusdem Helisæi, ipso tactu defunctum excitant à morte; Pauli sudaria & semicinctia, atque adeo Petri umbra morbos abegerunt; Helisæi pallium Iordanem, virga Moysi mare rubrum discidit: & nos interim sacrosanctæ Christi Crucis virtuti ac potestati inuidebimus? Scimus, scimus, à natura nihil tale, sed totum à bonitate ac gratia Dei profectum; qui creaturis suis ad suam, & Sanctorum suorum gloriam, quando & quomodo vult, pro suæ potestatis amplitudine, vt totius mundi Dominus vtitur. Oblatam igitur à Deo per

ligna, per ossa, per alia quæcunque Dei gratiam amplectimur, exosculamur, ac veneramus, non ligni, non ossis substantiam. Helena, inuenta Cruce, non lignum (id est eius substantiam) sed eum, qui pendit in ligno, aliis exemplum præbens, adorauit.

Ligna enim & lapides ipsos, tanquam Deos adorare gentilis fuit superstitionis. Quam cum primi illi Christiani Ethnicis obiicerent (illi vt par pari, ita enim putabant, referrent) illis rursus vicio vertunt quod crucem adorarent. Quam hodie calumniam Magdeburgenses, præclari Ethnicorum discipuli, Catholicis intendunt. Atque hinc illa Iuliani vox: *O miseris, qui Christi crucem adoratis!* Quam cum nos adorare negat Arnobius, non tam nos eam, quam eo modo, quo crediderunt gentes, adorare negat. Quanquam non sunt illa Arnobij verba, quæ Magdeburgenses citant, quem constat tantum septem contra

4. Reg. 16.
4. Reg. 13.
Act. 19.
Act. 5.
4. Reg. 2.
Exod. 14.

Cirill. li. 6.
cont. Iulian.

contra Gentes scripsisse libros; sed Minutij Felicis, cuius liber est octauus ille, qui Arnobio in quibusdam exemplaribus minus verè adscribitur. Minutius igitur in eum, quem dixi, sensum; *Cruces, inquit, nec colimus, nec optamus. Vos plane qui ligneos Deos consecratis, cruces ligneas, vt Deorum vestrorum partes, forsitan adoratis. Nam & signa ipsa, & cantabra, et vexilla castrorum, quid aliud quam inaurate cruces sunt, & ornatæ trophæa vestra victricia, non tantum simplicis crucis faciem, verum et affixi hominis imitantur.* Vnde apparet gentes ipsas statuas pro diis coluisse: quod passim omnes Scripturæ denunciant. Et ne quid dicam de imperito populo, Plato ipse scribit statuas scitè factas animari à Dæmonibus, & quantumuis Ethnicæ religionis patroni excusari se aliquando conati sunt, quod non sacrificarent ligno aut lapidi, sed superioribus cælestibus potestatibus: constat tamen eos diuinum honorem, & eum, qui latría dicitur, ad creaturas transtulisse; quod Christiani non faciunt. Facile igitur & Ethnicorum & Magdeburgensium calumnia repellitur.

Arnobij, vel potius Minutij Felicis sententia de Cruce explicatur.

Plato.

De cruce & Imaginibus sententia D. Augustini explicatur contra Magdeburgenses, qui his de rebus illius testimonia partim pro se allegant, partim calumniose eludunt: & ostenditur Imagines fuisse in Ecclesia ante Augustini tempora.

CAP. VII. IRENÆVS.

Quare dimissis iam reliquis, Augustinum ab ipsorum calumniis liberemus: qui ita eos quatuor pæne verbis premit, vt totidem in eis mendacia conuincat.

Cont. 5. c. 6
pag. 657.

Quare irati, ineptum eum, ac superstiosum, prudentes & pij isti patres appellat. Sed tamè veriti ne nimio huc calore à prudentioribus prouecti videretur, cupiunt magis, nò videri ab Augustino scripta. Quod cur dicat nihil habent. Nam si hanc expositionem in Euangelium Ioannis

Magdeburgensium in S. Augustinum conuicia.

Augustinus. ob istam causam, certe & alios multos Augustino libros, qui eadē recensent, detraxeris. Audi itaq; quid alibi scri-

bat. Hoc enim, Crucis, inquit, signo consecratur corpus Dominicū, sanctificatur fons baptismatis, initiantur etiā Presbyteri, & ceteri gradus Ecclesiastici, & omnia quaecunq; sanctificantur, hoc signo

An & hic quoque (si tamen sint eius) clamabunt? Quod si fecerint, ferreum istud illorum, aureū illud Chrysofomi os contūdat. Crux, inquit, in fronte nostra, quasi in columna quo-

tidie figuratur, sic in sacra mensa, sic in sacerdotum ordinationibus, sic iterum cum corpore Christi in mysticis cænis fulget. Nobiles

itaque isti Theologi, qui in hunc morem cruce signandi inuehuntur, Ethnicos se palam ostendunt, & plane sine fronte, id est, impudētissimos, qui eam cruce muniti non patiuntur. Quare quantumuis hunc usum supersti-

tionis arguant, & Augustini testimonia Ecclesiæ auferre conentur, audient tamen velint nolint, contra hanc suam impudentiam ab Augustino verissimum & certissimum

testimonium. Insultet, inquit, ille [Paganus] crucifixo Christo: videam ego in frontibus regum Crucē Christi. Quod irridet, ibi sal-

uor. Nihil est superbius egroto, qui deridet medicamentum suum. Crux illa signum est humilitatis: ille autem superbia nimia non ag-

noscit, vnde sanetur tumor animæ suæ: si autem ego agnosco, in via ambulo. Vsq; adeo de cruce non erubescō, vti non in oculo loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta aliter atque aliter accipimus. Quædam sicut nostis ore accipimus, quæ-

dam per totum corpus accipimus. Quia vero fronte erubescitur, ille qui dixit, qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram patre meo, qui in cælis est, ipsam ignominiam quodammodo

& quam Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. Audis hominem insultare impudenti, & dicere frontem non habet. Quid est frontem non habet? Impudens est: non habeam nudam frontem,

tegeat eam crux Domini mei. Eantiam Magdeburgenses & probent se, si possunt, aliquid Christianæ frontis habere, qui Augustinum cum tot ac tantis patribus contamina-

Augustinus.

Signo Domini-
ce crucis omnia
sanctificantur.

Chrysofomi
de signo Crucis
testimonium.

Augustini de si-
gno Crucis frō-
ti imprimendo
certissimū con-
tra Magdebur-
gensium calū-
nias testimo-
nium.

Crux Christi
humilitatis si-
gnum est.

Crux Christi
cur in fronte
portetur.

Magdeburgēses
preferunt ni-
hil Christianæ
frontis.

Ser. 181. ca.

3.

Chrysofomi.
quod Chri-
stus sit Deus.

Aug. in Psal.
141.

Luca 9.

tæ religionis propter huius sacrosancti signi usum, tam impudēter insimulant, omnem que simul cum hoc signo veteris Ecclesiæ disciplinam ritusque excutiunt. Idem

De peccat.
meritis et re
miss. li. 2. c.
26.

Cent. 5. c. 6
pag. 654.

Cent. 5. c. 6
pag. 645.

Cent. 5. c. 6
pag. 646.
Niceph. lib.
24. ca. 2.

vero Augustinus ait: Catechumenos secundum quendam modum suum per signum Christi, & orationem manus impositionis puto sanctificari, & quod accipiunt, quamuis non sit corpus Christi (quod isti per contemptum sic [accipiunt nescio

quid] efferunt) sanctum est tamen & sanctius, quam cibi, quibus alimur; quoniam sacramentum est: &c. Quem de pane benedicto, quo hodie Ecclesia vitur, & quem accipiunt, qui non communicant, & quem olim Catechumenis accipere licebat, loqui certum est: de quo isti suo more contemptim loquuntur. Qui tamen Zuinglianorum, & forte Magdeburgensium Eucharistia longe est sanctior: vnde illis ista contra Augustinum bilis nascitur. Neque

te credere velim Augustinum, hunc Christianorum hodie Imagines adorandi morem damnare, aut Imagines illius sæculo, quod isti persuasum nobis cupiunt, in templis non extitisse. Qui cum Nicephorum reprehendunt, quod narrasset, Imaginem Mariæ virginis fuisse in tem-

plo Mariæ Constantinopoli, quod Pulcheria ei struxerat, à Luca Apostolo depictam, & deinde adiciunt: Sed fabulam respicit, ut pleraque alia; imprudentem lectorem pre-

stigiis, ut solent, circumuenire volunt: quasi hæc fabula à Nicephoro nata esset. Quum tamen ante mille annos, hanc Imaginem à Luca ef-

fictam tradat Theodorus Lector. Imagines certe Christi & Sanctorum, Augustini, & superiore sæculo in templis extitisse, prodidere Athanasius, Basilus, Gregorius Nyssenus, Paulinus, Prudentius, & alij, inter quos Euodius, de quo heri mentionem fecimus, nullo modo praterire debemus. Is insignem plane narrationem contexit; qua palam constat Imagines Sanctorum in

tem-

Collect. lib. 1.

Athanasius ad Antiochum quest. 16.

Basilus, orat. de Barlaam mart. Epist. ad

Julianum, de qua Niss. Synod. 2. act. 3.

Gregor. Nyssenus in Theodor. Martyr.

Paulinus in Felice.

Prudentius in Cassiano.

Catechumeni
quo ritu san-
ctificati.

Panis sacer, qui
benedictus ro-
catur, hodie nō
communicanti-
bus, olim Cate-
chumenis daba-
tur.

Imaginib; Au-
gustini sæculo
in templis hono-
rē tributū fuis-
se, & Augustia-
nū non dānisse
sed eum Chri-
stiani populū
morē approbas-
se.

Nicephorus te-
mere à Magde-
burgensibus re-
prehensus.

Imago B. Ma-
rie à S. Luca
picta.

Imagines Chri-
sti & Sancto-
rum in templo

turus est. Hæc ibi Chrysoſtomus. Ex quibus Pauli verbis, & Chryſoſtomi interpretatione apparet, tum temporis fuiſſe quosdam inter Corinthios, qui claudicabāt in duas partes; neque Dominum ſolum, neque Baal ſolum ſequebantur, ſed vna cum Chriſto idola colebant: quos recte Chryſoſtomus Samaritanos hac ex parte imitari dicit. De quibus in veteri teſtamento hæc referuntur: *Et cum Dominum colerent, diis quoque ſuis ſeruebant iuxta conſuetudinem Gentium, de quibus translati fuerant Samariam.* Et paulo poſt ita de eiſdem: *Fuerunt igitur gentes iſta timentes quidem Dominum, ſed nihilominus & idolis ſuis ſeruientes: nam filij eorū & nepotes ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt. vſque in præſentem diem.* Quo nefario errore implicitos etiam Gregorij primi ætate Chriſtianos quosdam fuiſſe, & arbores, aliaque idola more Paganorum adoraffe, ex Epistoſis eius apparet. Quare cum Auguſtinus honorē, qui picturis & imaginibus tribuitur reprehendit, non debemus exiſtimare eum Catholicæ Eccleſiæ in venerandis Sanctorum imaginibus morem, qui longe abeſt ab omni ſuperſtitione & Idololatria, ab Auguſtino damnari; ſed alium quendam imaginum & ſtatuarum cultum, quo quidam abeuntes in deuia Gentium, expreſſam alicuius ſimilitudinē inſtar Dei adorabāt, vel aliquo ritu Gētilicio ſuperſtitioſe honorabāt. In quem ſenſum Auguſtinus populū Iudeorum fornicatum olim cum Ephod Gedeonis, licet non eſſet idolum, id eſt, falſi Dei ſimulacrum, ſed vnum de tabernaculi ſacramentis, oſtendit. Catholicos autem longe ab hoc errore abeſſe conſtat: quem Gentilium fuiſſe errorem his Auguſtinus verbis docet: *Quoniam opera magis, quàm artificem atque ipſam artem dilexerunt, hoc errore puniuntur, vt in operibus artificem, artemque conquirant & cum inuenire nequuerint (Deus enim non corporeis ſenſibus ſubiacet, ſed ipſi menti ſupereminet) ipſa opera exiſtiment eſſe & artem & artificem.* Sane ſi hoc loco picturas Chriſti, & Sanctorum damnare velimus, neceſſe eſt, vt de ſepulcris quoque Marty-

Samaritani colebant Deū & ſeruebant idoli.

Gregorius.

Ethnicorum error in honore Imaginum.

4. Reg. c. 17

Li. 7. Epist. 20. lib. 8. Epist. 5.

Quest. super Iudic. 4. ca. 41.

De vera relig. cap. 36.

Martyrum idem ſentiamus. Quod nemo ſanus dicere poterit, qui tot & tam ampla apud eum teſtimonia de honore Martyrum, ac eorum ſepulcrorum & Reliquiarum legerit: quæ cum ex aliis patribus, tum ex Auguſtino potiſſimum heri reſenſimus. Quare aperte conſtat ab Auguſtino non preces ad Martyrum ſepulcra, nec Martyrum ibidem ſepulcrorum inuocationem, ſed alias quaſdam Chriſtianorum ſuperſtitiones reprehendi, per quas crediderant, iis cibis mortuos in alio ſæculo veſci. *Qualis ſuperſtitio inter eas Gentes, quæ recenti memoria in India repertæ ſunt, viguit, vt cibos ad ſepulcra ſecū deferri curarent, quibus veſcerentur, & ſemina, quæ in alio ſæculo ſererent. Quales ſuperſtitiones inter Ethnicos olim viguiſſe oſtendit Epiphanius, cum vna deſunctis libarent, & nomina mortuorum ſepulcrorum proferentes, acclamarent: Surge tu, comede, bibe, & letare.* Quod forte & Auguſtinus his verbis indicat: *epulas, inquit, cadaueribus exhibētes.* Auguſtinus certe fatetur habuiſſe Africanos parentalia, ſuperſtitioni Gentilium ſimillima. Quomodum itaque Auguſtinus non ſenſit de cōſuetis Eccleſiæ honoribus ad Sanctorū ſepulcra; ita nec dei iſdem ad Sanctorum Imagines exhibitis ſenſiſſe iudicari debet: vt iniuſte faciant Magdeburgenſes, & ante eos Vneſthemerus, qui Auguſtinum huc deſlectunt.

De ciui. Dei lib. 22. ca. 8. li. 5. confes. cap. 8.

Gonſal. Ferdinand. hiſt. India Occid.

In Anchorato.

Li. 5. confes. cap. 2.

Vneſthemerus in reconſtit. locorū

Superſtitio Iudeorum.

Ethnicorum ſuperſtitio ad ſepulcra mortuorum.

Oſtenditur malitioſa Magdeburgenſium fraus, qui ita rem tractant, quaſi ſexto potiſſimum ſæculo patres falſa de cruce, & Imaginum miraculis ſcripſerint: cum prorsus à primis quingentorum annorum ſcriptoribus ea in re conuincantur erroris & mendacij.

CAP. VIII. IRENÆVS.

EN tibi igitur patres, clarosque ad ſextentos Eccleſiæ annos ſcriptores, iſdem ſuffragiis, ſummaque animorum conſen-

confensione in eadem de usu signi Crucis, & eius virtute sententiam abeuntes. De qua re si nihil exstaret in priorum scriptis, nūquid propterea aut posteriores scriptores, aut inueteratū totius Ecclesiæ usum statim reiecerimus, quia nullis priorum litteris proderetur? Nunc vero cum plena sint omnia sæcula horum exemplorum, impudentissimos se ostendunt Magdeburgenses in his Centuriis, qui, noua ista sua Cætumuirali hasta posita, se ipsos contra rotam sexcentorum annorum Ecclesiæ iudices obtrudunt, & contra eam noui huius Centuriatus auctoritate sententiam ridiculè pronuntiat: aut potius, vt olim Centuriones ignauos milites, turpissimam perpetuæ ignominia notam eis inurentes, exauctorarunt; sic isti præclare Centuriati, & atroci calamo armati, omnes patres quasi imbelles & perfidos milites, conuiciis ac mendaciis lacerant ac cædunt. In quo admirabiles se Rhetores ostendunt. Nam in hisce postremis sexti sæculi Centuriis, quasi præclaram ex illis quingentis annis, certamque victoriam consequuti, huius sæculi scriptores magno fastu contemnunt, & irrident, & quasi debellatos in triumphum nobilem agunt. Atque id eò fit, vt quicquid per mille postea annos à tota Ecclesiâ dictum, factum, scriptum, aut creditum sit, nullo sit istis præiudicio, quin statim si Centurionibus nostris non arrideat, vapulet: vt iam solos Magdeburgenses quasi Nabuchodonosoris statuam, aut sacratissimæ Veneris idolum adorare oporteat. At qui certe, astute, & acute ista ab istis sunt ex cogitata. Si enim stultis semel persuaserint, fontem illum quingentorum annorum exaruisse, securos se putant de riuorum deductione, eosque facile, quamuis longe lateque per mille annorum, & latissimos totius Christiani orbis tractus excurrerint, se clausuros sperant. Sed frustra noui nostri Philistini perennè Ecclesiæ Catholice fontem obstruere & obstruere conantur: frustra se tantam primis illis quingentis annis tot patrū conspiratione perfringere ac labefactare posse

Magdeburgensium impudens arrogantia.

Magdeburgensium fraus vulpina.

Magdeburgensium irritus contra Catholice Ecclesie doctrinam conatus.

posse sibi persuadent. Nec mihi certe multum à fatuo illo abesse videntur, qui iussus ab hero exaggeratam quandam lignorum congeriem figillatim deiicere, solum infima ligna magno conatu mouere atque auellere contendit. Cuius facti ratio cum ab eo quæreretur: scio, inquit, paucis è fundamento auulsis, reliquam molem vnà ruituram. Nec maiori certe prudentia, aut meliori isti successu fundamenta ipsa primæ Ecclesiæ conuellere nituntur. His enim ipsis quingentis annis ita obruuntur, vt etiam si post ea tempora nulla aliunde auctoritas accederet, nostra sit victoria: atque eò isti rediguntur, vt quamuis nihil in scriptis tot annorum exstaret, vel ea ipsa, quæ per Ecclesiâ Christi sexto sæculo contigerunt, homini Christiano abunde sufficere deberent, ne crederet illius Ecclesiæ usum, aut à primæ Ecclesiæ consuetudine, aut à diuina voluntate dissentaneum. Nihil enim aliud fuit ille illius sæculi usus, quam ingens quidam riuus ab ipso capite accersitus & ductus. Quare iam videamus cur Euagrio ac Procopio, & aliis sexti sæculi scriptoribus fidem detrahant. Quid enim quàm de rebus vulgatissimis & notissimis eo sæculo scribunt? Aut quid scribunt, vt non aliquid prius id genus in Ecclesiâ contigerit? Certe non diffidentur nostri centonum confarcinatores, hæc ita Apameæ contigisse, alioqui sanè solita Dialectica vsuri. Cuius præsidium cum labefactarum viderent (hanc enim historiam celeberrimus illius temporis scriptor Procopius, atque etiam Euagrius, qui interfuit, narrant) ac propterea dolerent pij viri, omnes negandi rimas obstructas, quasi à Dæmone afflatis, exclamant: O scdam idololatriam contra verbum Dei! Sed vbi est illud, ô boni viri, verbum Dei? Aut quid fecit Ecclesiâ Apameensis, quod non fecit Antiochena, Hierosolymitana, Alexandrina, Constantinopolitana, atque sedes Apostolica Romæ? Aut quid hæc Ecclesiæ fecerunt, quod non acceperunt à maioribus traditū? Aut cur nec

Magdeburgensium in Ecclesia oppugnanda factitas exemplo idoneo declaratur.

Historiam rerum in Ecclesia gestarum sexto seculo, etiam alia deessent subsidia, satis multa suppeditare ad Magdeburgensium errores & mendacia conuincenda.

Cent. 6. c. 6
pag. 345. et
346.

Cent. 6. c. 13
pag. 308.

Magdeburgenses temere conari fidem scriptorū sexti seculi imminuere.

Thome Episcopi Apameensis de Cruce adoranda factū à Magdeburgensium calumnia vindicatum.

eo ipso sæculo, nec mille postea annis exortus est aliquis ante istos Lynceos, qui tantam idololatriam videret, vt Christianos de ea vel leuiter admoneret? Aut quo modo idololatriæ affinis est, qui in cruce, aut per crucem Christi sanguine irrigatam (fuit enim ista Apameensis crux Caluarianæ crucis frustum) Christum pro nobis passum adorat, & exosculatur? Nam nos non adorare ipsam materiam, sed rem significatam, vel inuiti, Gregorio admonente, fateri Magdeburgenses coguntur, Quin & illud rogo, quare Deus fœdam idololatriam tanto miraculo confirmauit, ac quasi orbi commendauit? Quare rebus Apameorum afflictis atque laborantibus repente præter spem prospexit? Si superstitio insit, cur tanta & tam præclara à tantis patribus ad crucem, quæ recensuimus, miracula acciderunt? Aut quo ore panem illum in fornace superstitiosè signatum clamitant? Cùm enim de more Monasterij panes in furno non nisi cruce prius consecrati poni solerent; idque aliquando incuria prætermisum Martyrius intelligeret, accurrit; sublataque manu panes in furno iam positos, cruce consignat. Ecce vero mox ingens fragor, & strepitus quasi aduersaria potestate vi expulsa auditur; & educti postea panes expressam crucis figuram representabant. Quid? an ex hoc facto pium istum virum (vt præclari isti Theologi) superstitiosum, & non potius persanctum & religiosum existimabimus; cùm & Deus ipse tam egregiam voluntatis suæ testationem tam admirabili ostento dederit? Aut quid isti, cur nõ sit istud verum miraculum ostendunt? Quod certe vel ex tam perfido ipsorum silètio verum fuisse etiam ipsi fateri videntur. Qui cù signationem hanc in Martyrio plane reprehendant, tam eximium euentum, quia istorum impietate penitus conuellit, lectoribus proponere sunt veriti. Vident, vident certe & ipsi, hæc vera fuisse miracula, atque adeo ea mendaciis ac vafricie quadam extenuare conantur, vt & illud in imagine Christi editum. Quam narrationem

Magdeburgenses suis ipsorum verbis calumnie conuincuntur.

Martyrij factum in cruce consignando panes defenduntur.

Magdeburgensium perfidum silensium.

Cent. 6. c. 6
pag. 376.
Greg. lib. 7.
Epist. 53.

tionem solito artificio ad Sigebertum referunt: cum eo ipso sæculo illam Gregorius Turonensis descripserit: atque ideo Gregorij testimoniū, licet bis eam historiam recitent, callide supprimunt. Quæ etiam si abesset, cõstat tamen idem & ante Gregorij tempora Beryti, & alibi postea contigisse. Infaturabile enim est Iudæorum in Christum & eius religionem odium: quemadmodum Deus sæpe huiusmodi miraculis ostendit ad religionem ipsius ornandam atque amplificandam: quæ pij isti viri non minus, quàm ipsi Iudæi, detestantur. Existimant vero se aliquid inuenisse, quo miraculi illius apud Edeßam editi fidem debilitent. Neque enim Eusebius illius Imaginis meminit. Sed nimium iã detriti sumus in hac noua Dialectica: Eusebius non meminit, ergo non est verum; & iam nobis fordescit. Quid enim si nõ acceperit istam historiam ab eo, à quo epistolam acceperat? Quid si obliuione, aut aliis de causis omiserit? Scimus enim huiusmodi quiddam sæpe celeberrimis scriptoribus accidisse. Vt cunque sit, siue ea Imago à Christo ad Abagarum missa sit, siue non sit, non ita multum refert. Certè vnde cunque ea prodierit, hoc ingens miraculum celebres illius sæculi scriptores Procopius & Euagrius prodidere. Atqui cum Chostroes Ethnicus magnitudine miraculi obstupefactus, ab oppugnatione vrbs recesserit, & digitum Dei agnouerit, isti post mille annos primi ex omnibus Christianis tantam Dei virtutem inter miracula superstitionem, & idololatriam redolentia reiciunt. Ad quam tamè non hoc solum tempore, sed & postea stupenda designata fuisse, Græcorum historiæ produnt, atque inter alios Constantinus Græcorum Imperator. At inuentus est, inquit, impostor, qui falsa miracula Cruci vindicavit. Fateor; sed iam in grauiores impostores impostor iste incidit: quorum peccatum multo

Historia de Imagine Christi à Iudæo confessa, qua sanguinem emisit, contra Magdeburgensium calumnias asseritur.

Miraculum Imaginis Christi Edeßæ editum quàm raris & nugatoris rationibus conuellant Magdeburgenses.

Procopius.

Magdeburgensium inepta de crucigero impostore canillatio exploditur.

Cent. 6. ca.
13. p. 809.

Cent. 6. ca.
13. p. 809.

Vide Metaphrasen. in tom. 6. Aloisij in orat. de Imagine Christi.
Cent. 6. c. 5
pag. 322.

*Factū crucigeri
Impostoris con-
firmare Reli-
quiarum venerationem.*

*Qua ratione
nulla in sit Idololatria in veneratione Reliquiarum, siue vere sint, siue false.*

Mendacia nulla diuturna.

Imposture Magdeburgensium diu latere non possunt, sed ipse tandem se prodēt: unde Magdeburgenses crucigero impostores longe deteriores esse imotescet.

magis præpoderat. Ille enim ad crucem Christi non ignorauit vera miracula ostensa, atque ideo facti sui speciem aliquam habuit; verum quia veterator esset, atque studio fallendi metiendi que, quod non erat, fingeret; deprehensus statim est, Turonis primum, deinde Parisiis, ac vbi que exactus & explosus, vt vanissimus nebulo. Atque ista plane ostendunt, veras Reliquias in summa fuisse veneratione; & magnam simul Dei benignitatem, qui non passus est suos circumueniri. Quod si aliquando contingat, tota culpa in solum impostorem reuoluitur. Qui enim imprudens vnus Sancti, quæ sunt alterius, aut nullius fortè, Reliquias venerantur, cum omnis iste honor non in rebus visis se sistat, sed ad ipsos absentes recta penetret; neque in veris, neque in falsis quidem Reliquiis vlla inesse potest Idololatria. Ac sæpe quidem & antiquitus, & nostra etiam ætate fraudes huiusmodi impostorum in lucem productæ sunt. Mendacia enim non possunt esse diuturna. Nam & omnes istæ Magdeburgensium nouæ infidiæ, atque præstigiæ, quibus conantur hominum oculis tenebras obducere; ne splendidam verorum in Catholica Ecclesia miraculorum lucem, quæ ad Christi Crucem, & ipsius, atque Sanctorum Imagines per omnem Ecclesiæ memoriam edita sunt, videant; licet ad tempus leues, indoctos, ac inconstantes homines ad se rei & doctrinæ nouitate pelliceant; detegentur tamen, & aliquando explodentur. Dies enim omnia illorum mendacia debilitabit, veniet que tempus (nihil dubito) cum ipsorum adeo discipuli, qui iam Centuriatas istas leges, tanquam Idola colunt, & venerantur, tota fraude patefacta, ac per veram antiquitatis narrationem explosa, magistros suos crucigero illo longe deteriores vociferabuntur. Qui quæ tota Ecclesia semper credidit, & quæ per omnem Ecclesiam Catholicam gloriose facta sunt, aut nunquam, aut ad superstitionem augendam accidisse, palam mentiuntur. Et si vero hæc nostra de Cruce oratio

oratio sit forsan iusto prolixior; caue tamen existimes, nõ adhuc infinita quædam huiusmodi testimonia, id que intra hos sexcentos à Christo annos exstare. Atque Magdeburgensium tuorum impudentia me vel inuitum prolixum fecit; qui in præclaro isto Centuriatu, historias Ecclesiasticas suo arbitrio, fingunt, atque refingunt; & pro veris atque incorruptis Ecclesiæ historiis, Centurias nobis mendaciorum obtrudunt. Qui tamen Centuriata ista sua comitia velut in medio cursu dissipata dolent, ac de iniusto suo exilio queruntur. Quibus ego certe, omnes optimos successus, atque meliorem cum primis mentem opto, neque calamitati eorum insulto: id tamè affirmo vel hæc ipsa contra Christi Ecclesiam, & patres mendacia nullo exilio, neque aliter quàm poenitentia expiari posse. Quæ etsi nulla sit (quod scio) exilij istorum causa, vtinam certe, vel hoc velut præclaro signo, & bonæ spei fundamento, nobilis illa ciuitas orbi Christiano ostenderet, se tam impudentibus istorum, & tam contumeliosis in Christum, Christi Crucem, eiusque Ecclesiã, ac Ecclesiæ patres mendaciis non fauere. Qui quantumuis pietatem simulent, ipsa re veterum patrum scripta, non meliore loco habent, quàm Ouidij Metamorphosin, aut veras Luciani narrationes. Neque existimet præclara ista ciuitas, vllam vnquam futuram in secta ista concordiam, aut vllam illius spem in alia quàm Catholica religione ponendam.

De calumniis & conuiciis Magdeburgensium contra pias Catholicorum ad sanctum Pascha ceremonias. Coniecturæ asseruntur, quid horrenda prodigia, Cruces et aliorum passionis Christi insignium in aere nostris temporibus visa portenderint.

CAP. IX. IRENÆVS.

Ego vero vt hoc meum responsum absoluam, illum

Innumera pene exstare de Cruce testimonia, quorum hic nulla sit mentio, etiã in illis scriptoribus, qui intra 600. à Christo annos vixerunt. Centuria Magdeburgensium Centuria mendaciorum. Magdeburgensium exilium.

Magdeburgensibus quàm vllis antiquorum patrum auctoritas.

Catholicorum morem, quo vel Christi mortem, vel eius à morte resurrectionem, certis & statis cæremoniis, quasi ob oculos proponunt, non video, cur Magdeburgenses tui tam ægrè ferant, nisi fortè doleant peccata nostra tanta & talia fuisse, vt non nisi Christi morte possent expiari; aut non gaudeant ea iam esse expiata, & Christo resurgente nobis quoque immortalitatis spem præclare oblatam. Nec video cur egregij isti Theologi Adonidem nobis proponant; nisi fortè Christi mortem ac resurrectionem Adonidis fabulam existiment. Nos certè non desumus Adonidem, nec vitæ redditum gaudemus; hanc potius totam religionem ad Magdeburgenses istos Veneris Amasios, & qui à Veneris idolo cognomen habent, reuicimus. Quare hanc omnem eorum orationem non pluris facimus, quàm Adonidis hortos, aut execranda Iuliani ac Porphyrij in Christianos conuicia. Nà quod de irrigatis chonaulium gutturibus calumniatur, quis non videt aperto conuicio ac maledicètia, huc eos prouectos? Quare ipsi potius viderint, quo maligno spiritu ad ita maledicendum Catholicæ religioni fuerint instigati. Furere enim apud pios & sobrios, & quasi vinolenti bacchari, & remulentos illos olim Iudæos, qui Christianos Christi mortem lugentes irridebant, imitari videntur. Si enim verè credunt Christum pro peccatis nostris mortuum, & à mortuis excitatum; cur Catholicorum pios affectus, quibus aut de morte dolorem, aut de resurrectione à mortuis gaudium suum, aptis & accommodatis cæremoniis testantur, irrident? & tam odiose traducunt? Quod certe faciunt eodem, aut peiore sanè spiritu, quàm olim Michol, quæ pium Dauidem ridiculè, vt ipsa existimauit, ante arcam saltantem contempsit. Cuius superbiam Deus ita vltus est, vt postea liberos non pareret. Verum istos grauior vindicta perculit, in quibus videmus tantam totius virtutis, pietatis, ac Catholicæ fidèi sterilitatem atque inopiam. Ego vero Deum Optimū Maximum precor, vt tandem nos ex alto respiciat, & tantas aduersus ve-

Magdeburgenses
ridicule vel potius
impie cæremoniam,
quæ Christi resurrectionem
Etio quotannis
representatur,
conferre Genti
litio Adonidis
cultui.

Magdeburgenses
piis omnibus
furiis & temulentis
videtur.

Magdeburgenses
eodem spiritu
irridere cæremoniam
Resurrectionis Christi,
quo Michol olim
Dauidem.

Cæt. 4. c. 15
pag. 1514.

Socrat. li. 7.
cap. 16.

2. Reg. 6.
1. Para. 15.

Euseb. li. 5.
cap. 20.

Nauclet^o 3^e
nerat. 51.

nerandam eius Crucem iniurias compescat. Nos enim multo iustiores, quàm olim Polycarpus exclamandi causam habemus: *Bone Deus, in quæ nos tempora reseruasti?* Quibus Euangelij, vt sibi videntur, instauratores, omnè hunc cruce nos signandi vsus, alij superstitioni, alij magiæ, alij idololatriæ ascribunt: Crucemque Christi Idolum appellare non erubescunt: nec quicquam interesse, crucis signum digito fronti imprimas: an aërem eodem verberes. Ita nobis iam Christus rursus crucifigi, & perinde ac Iudæis & Gentibus, crux nobis scandalum & stultitia videtur. Et vereor ne hanc horredam Theologiam, ac nefariū Germaniæ tuæ schisma, formidanda illa portenta in cælo ad annum Christi millesimum quingentesimum primum præsignificarint: eum in Germania cruce vestibus hominū horribiliter calitus aspergerentur. Videntur mihi certè cruce illæ, totæ sanguine stillantes, in fausto quodam omine, placè prædixisse, Christum rursus crucifigendum per virulentas & blasphemias eorum linguas, qui venerandum eius signum, idolum appellant; per impias denique eorum manus, qui calamo, igne, ferro, aqua, Christi cruce ac imagines dilacerat, & conterunt. Postea verò quæ hoc schisma execrandum, longè, lateque propagatum est; nonne ad annum Christi millesimū tricésimum primum; incredibili quodam horrore, figuræ crucis Christi, spineæ coronæ, lanceæ, aliorumque passionis eius monumentorū sanguineæ in cælo apparuerunt? Sed ne externa tantum commemorem; Anglis quoque meis multa huiusmodi domestica, & recentia Deo Optimo Maximo visum est; quo eos à sua in salutare signo crucis impietate deterreret; & in viam oues aberrantes reuocaret; immittere ostentā: Quorum, si audivere placet, vnum aut alterum non gratabor tibi referre. **C R I T.** Mihi verò maxime placet. **I R E N.** In Cantia anno M D L X. circiter Pentecosten, mulier quædam non ignobilis, subuculam sibi adductam, effigiem quandam

Miseria et peruersitas nostri
seculi deploranda.

Cruces sanguineæ in Germania vestibus hominū anno Domini 1501. calitus asperse, quid portenderint.

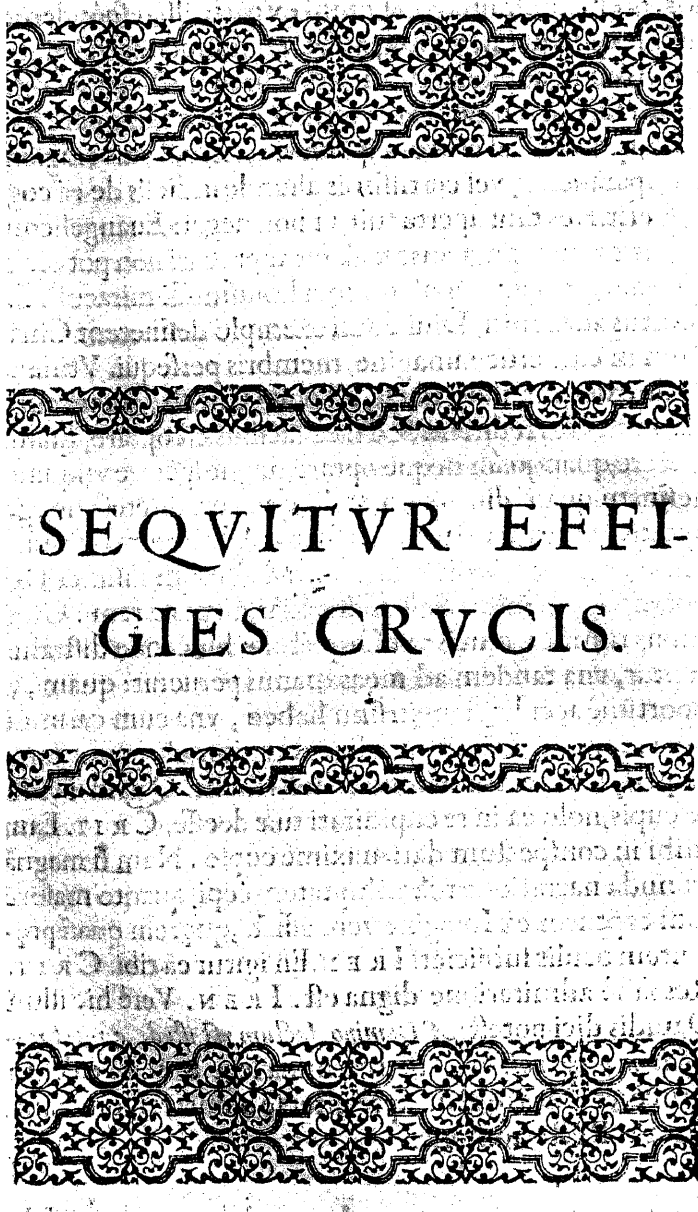
Miraculum in
Anglia de Cru-
ce.

Crucis in ea vidit expressam, quam cum suspicaretur vel fortuito aliquo coloris tinctu inductam, vel de industria filo intextam, coepit eam diligentius intueri, ac tandem, re diu multumque considerata, comperit non ab humano aliquo artificio, sed à cælesti potius influxu promanasse. Atque hoc quidem non pro fabula aliqua vulgi ex trivio arrepta, sed pro vera rei gestæ historia ab hominibus cum honestissimi loci & ordinis, tum maximæ fidei, qui prope domum illius feminæ habitant (quorum nominibus, quia hoc ipsi volunt, parco) relatum esse scio. Sed quoniam hoc non admodum multis fortasse innotuit, nolo de eo cum quoquam præfractè contendere. Illud verò, quod ex alia insulæ parte eodem anno, sed paullo antè, mense nimirum Martio contigerat, omnibus populis meis notius est, quàm vt quisquam de eo dubitare, nedum id infitari possit. Annosa quædam fraxinus in ea regione insulæ, quam veteres olim Cambriam, nos hodie Vualliam appellamus, violento ventorum impetu ita est deiecta, vt truncus arboris, licet media sui parte totus vi tempestatis diffusus & dissectus, adicibus tamen adhuc suis inhærescens, ad septem vsque pedes è terra exstaret. Ecce vero, cum ita arbor vasto hiatu distenderetur, in parte arboris interiore Crux humano pede longior apparuit: &, quod magis mirere, eius pars, quæ humi strata est, eandem per omnia Crucis figuram referebat. Vt autem res hæc omnibus patre nostratibus innotesceret, inde factum est, quod, cum crux illa non subito euanuerit, sed aliquot annos in eodem arboris trunco, non sine ingenti intuentium stupore permanserit, magnus foret ac frequens populi tam raræ & celebris rei visendæ gratia ad eum locum concursus. Qui verò commodè non potuerunt eò se recipere, ij ab aliis impetrarunt, vt eius crucis vera omni ex parte forma pictoris penicillo expressa, ipsis exhiberetur. Quorum tam honesta hac in re petitioni abunde satisfactum est. Nam sic ad similitudinem prototypi

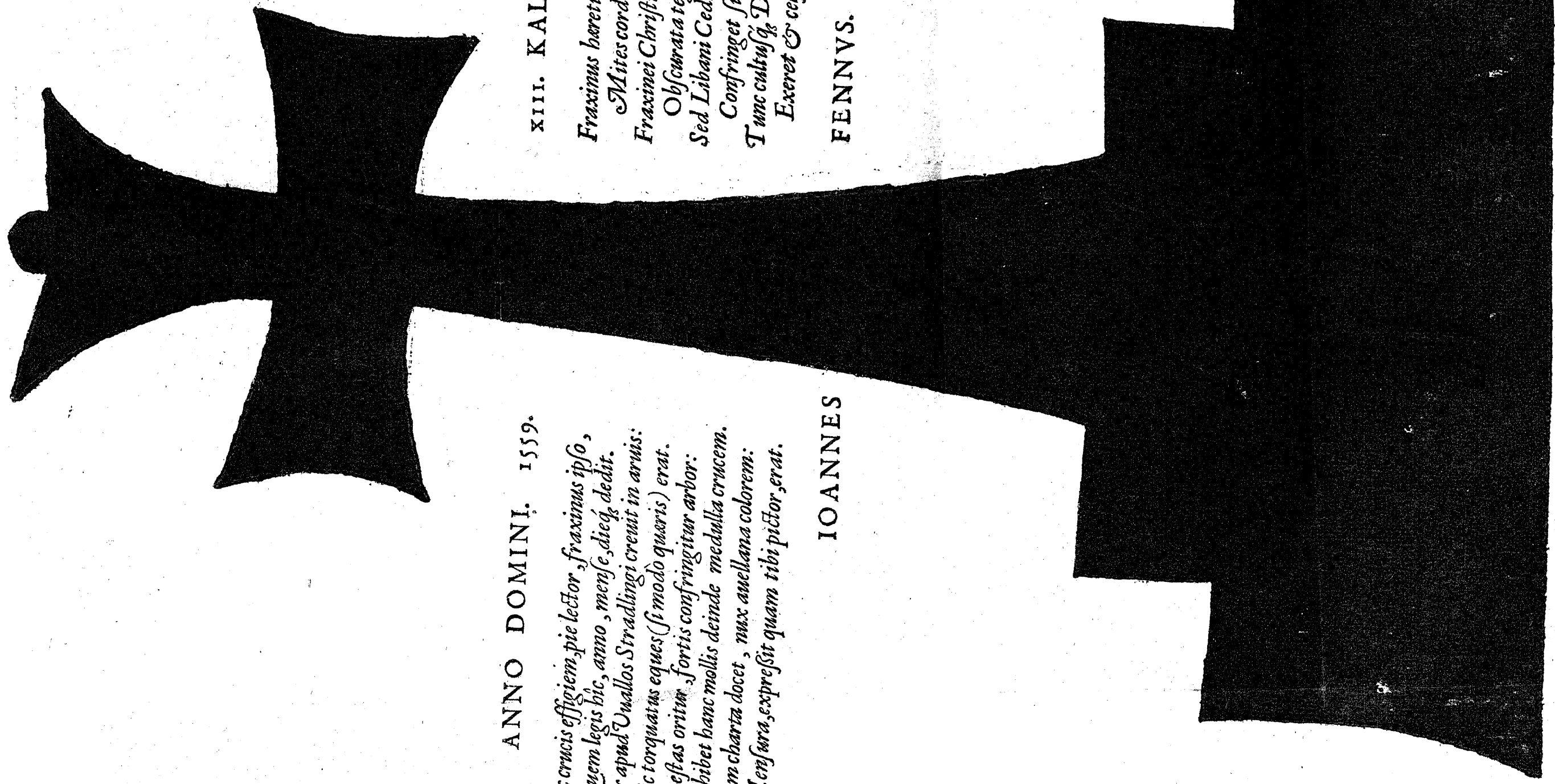
Aliud miracu-
lum de Cruce.

totypi efficta est imago, vt omni ex parte illi responderet, neque quicquam, vel augendæ, vel minuendæ rei gratia additum sit aut detractum. Vnde breui factum est, vt omnium ferè percrebresceret sermone, nec quisquam ferè esset, qui non vel crucem ipsam viderit, vel eius effigiem comparauerit, vel certissimis aliunde indiciis de ea cognouerit. Res tam aperta fuit, vt non negari, Euangelicorū placitis tam repugnans, vt ab eis approbari non potuerit. Vtinam, utinam populares mei huiusmodi miraculis diuinitus admoniti, Diui Pauli exemplo desinerent Christum in eius cruce, imagine, membris persequi. Vtinam vnde exierunt, illuc, id est, ad ouile Christi, amare cum Petro flentes redirent. Sed hæc facilius est optare, quàm sperare; quanquam neque optare, neque sperare vnquam desinam; quàm diu vixero, & illi, quorum interest, ne ego optatis & spe mea frustratus fuero. Ad alterum enim horum Christiana inuitat caritas, ad alterum infinita Dei potentia & bonitas. Sed de his aliàs, nunc ad rem. Cum huius mirificæ crucis multæ picturæ hinc inde distraherentur, vna tandem ad meas manus peruenit: quam, vt oportune accidit, iam in sinu habeo, vna cum carminibus eidem subscriptis, quæ licet breuiter, eleganter tamè & perspicuè rei totius seriem describunt. Quam si videre cupis, nolo ea in re cupiditati tuæ deesse. CRIT. Eam mihi in conspectum dari maximè cupio. Nam si magnâ ex nuda narratione tua voluptatem cepi; quanto maiore sum capturus ex Imagine vere efficta, quæ rem quasi presentem oculis subiiciet? IREN. En igitur eâ tibi. CRIT. Res sanè admiratione digna est. IREN. Verè hic illud Davidis dici potest: *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Sed carmina lege, & cõfer ea cum Cruce, vt videas quàm aptè inter se omnia respondeant. CRIT. Recte admones.

Pium auctoris
votum.

SEQVITVR EFFIGIES CRVCIS.

ANNO DOMINI. 1559.

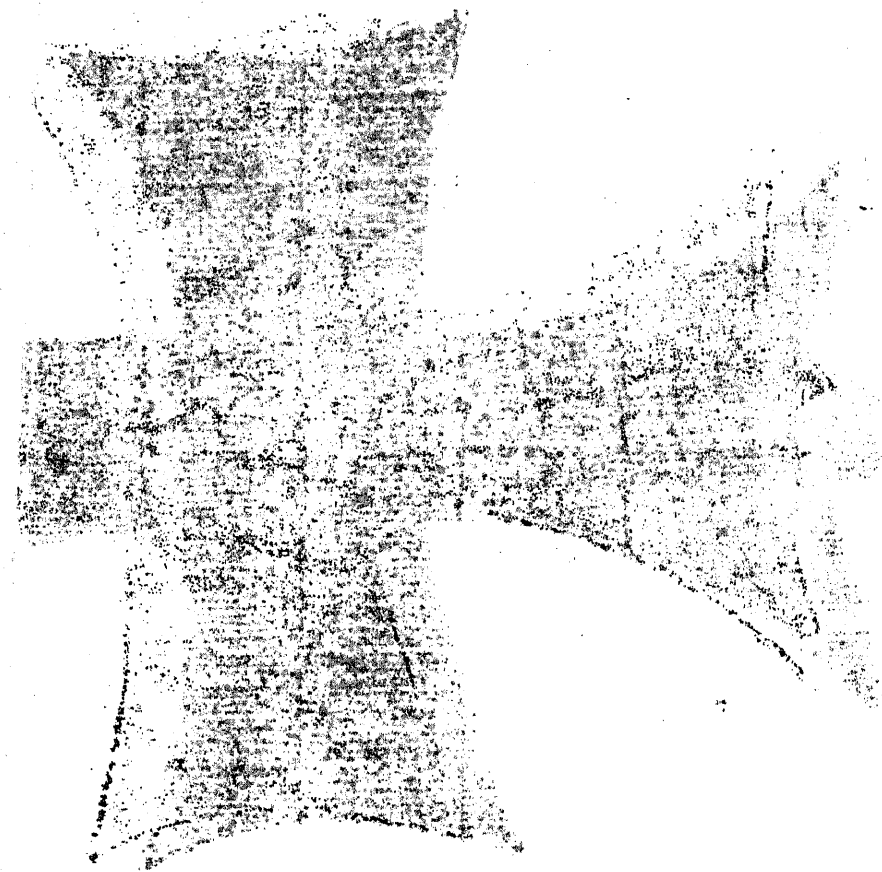
*Hanc crucis effigiem pie lector, fraxinus ipso,
Quem legis hic, anno, mense, dieq; dedit.
Arbor apud Unallos Stralingeri crevit in arvis:
Hic torquatus eques (si modo quaris) erat.
Tempestas oritur, fortis confringitur arbor:
Exhibet hanc molis deinde medulla colorem:
Formam charta docet, mixta auellana colorem:
Mensura, expressit quam tibi pictor, erat.*

IOANNES

XIII. KALEND. APRILIS.

*Fraxinus hereticos duros, bominesq; rebelles:
Mites corde viros tecta medulla notat.
Fraxinei Christi obscurant insignia trunci,
Obscurata tegunt signa, virosq; premunt.
Sed Libani Cedros tandem, hereticosq; rebelles
Confringet summi ferrea virga Dei.
Tunc cultusq; Dei, pietasq; fidesq; vigeant:
Exeret & celsum crux tua, Christe, caput.*

FENNVS.

UNIVERSITATIS

I R E N. Quid hæc ostenta portendant, ipse non audeo-
quicquam pro certo affirmare, sed rem totâ diuinæ pro-
uidentia relinquo: quanquam ea mihi, quæ his carmini-
bus comprehensa est, interpretario nõ videtur à verò ab-
errare, quemadmodum nec eorum coniectura, qui huius
modi signa ad animos nostros ab omni impietate auertē-
dos, & serias de vita emendanda cogitationes nobis ini-
ciendas diuinitus edita arbitrantur. Hic illorum quoque
artidet mihi sententia, qui in his portentis Deum quasi
viuâ voce significare existimant, quàm ei non placeat re-
cens hæc in Sanctorum, ipsiſque adeo venerandæ cru-
cis monumentis ab Ecclesia exigendis tragædia, perinde
ac si nihil intersit inter execrandam Iouis statuam, & sa-
crum Christi trophæum. Quia in Christum iniuria & cõ-
tumelia homines scelerati non contenti, dum iaculis cõ-
torquendis se exercerent, sacris imaginibus è templo ab-
reptis pro scopis in campis, ad quæ collimarent, vsi sunt;
easque sagittis transfigere pro ludo habuerunt. Sed he sic
quidem exsaturata fuit istorum malitia. Nam publicè
in ciuitatibus & oppidis celebrioribus venerandas San-
ctorum & ipsius Christi imagines, crucisque trophæa sa-
crilegis manibus in igne iniicere nõ sunt veriti. Imo quos-
dam qui in hoc quinto Euangelio magnos heu nimis in-
feliciter progressus fecerunt, eo prorupisse infantiæ & hor-
rendæ impietatis constat: vt cõspecta Christi in cruce pẽ-
dentis imagine, nõ aliam ipsius partem, quã eã, quæ sacro
sanctum illud cor repræsentabat, vnde riuus sanguinis &
aquæ nostra scelera abluentis promanauit, sagittis (tota
mente & omnibus artibus contremisco referens) è trun-
culo tereti & cauo vehementi sacrilegi oris spiritu efflatis
traiciendam sibi proposuerint, & quis eorũ primus Chri-
sti latus quasi lancea iterum aperiret, aut telo cor transfo-
deret, nefariè inter se contenderint. Quid est, si hoc non
est, Christum cum impiis Iudæis iterum cruci suffigere?
Quos tam horrendo scelere contaminatos, nisi resipiscant
maturè,

*Quid in his
portentis con-
siderandum.*

*Quam cõtume-
liose & impie
conculcentur i-
magines Chri-
sti, et Sanctorũ
in Angliã.*

maturè, ignis ille sine dubio horribilis manet, cuius æstū intollerabilē nulla possunt imminuere sæcula, nulla vis aquarū retūdere. **CRIT.** Horrēda sunt, quæ de popularibus tuis narraſti, maxime poſtrema illa, ſi modò ſint vera. **IREN.** Tam vera ſunt, mi Critobule, q̄ me viuere. Et quominus de eorum veritate dubites, licet eorum nominibus, qui hæc perpetrarunt, ſp̄e reſipiſcentiæ eorundē parcā, locum tamen deſignare tibi non grauabor. **CRIT.** Vbi geſta hæc ſunt? **IREN.** In Londini ſuburbis: cetera iuſtis de cauſis taceo. Vt verò eorum dura corda, è quibus hæc tanta iniquitas proſecta eſt, ex immenſa bonitate ſua emollire, tenebris pulſis luce veritatis ſuæ illuſtrare, & igne denique amoris ſui accēdere velit, Deum ſummum & præpotentē ſupplicibus verbis oro atq; obteſtor. Nunc vt alia, quæ hic conſideranda ſunt attingamus, illud forte erit animaduertendum, non ſine cauſa videri factum, quòd inter Britannos, quos primum anno Chriſti plus minus centeſimò quinquageſimò, & prope eum locum, quo viſitur templum S. S. Fugaſij & Damiani, qui tum temporis miſſi à Pontifice & Martyre Eleuthero Lucium regem Chriſtiana fide imbuerūt, tale in arbore ſignum ſit exhibitum: quemadmodum nec hoc, quòd in viciniò Cantuariæ, vbi primum Angli, pulſi tum in Cambriam Britanniſ, Chriſti religionem ſub Ethelberto rege ſuſceperunt, ſuſceptamq̄ue in alias inſulæ partes longelateq̄ue diffuderunt; alterum illud in feminæ induſio non diſſimile, licet minus notum ſignum acciderit. Videmur certe hac profana & belluina ſacroſanctorum Chriſti ipſius monumentorum conculcatione à fidei illius integritate longiſſime reſeſſiſſe, qua Britanni, veteres incolæ, & deinde nos Angli Deum ante hæc tam infelicia tempora coluimus. Credibile eſt Deū, qui ex lapidibus facere poteſt filios Abrahæ, nos, quos olim ad filiorum honorem prouexit, in patrem tamē tam benignum & clementem iam contumaces & contumeliosos

Non ſine cauſa hæc duo Crucis miracula, alterum in Cantia, alteram in Cambria adita fuiſſe.

liosos etiā per res inanimatas ad ſalutis officiūq; noſtri cogitationem reuocare velle, & oſtēdere gloriam crucis ſuę nulla hominū malitia opprimi poſſe. Cuius rei argumētum euident, & illuſtre hoc etiam eſſe poteſt, quòd licet fremētibus perturbatæ religionis in Anglia coryphæis, & neſcio quas blaphemias in venerandum ſignum Crucis Chriſti ſtomachose eructantibus; ſereniſſima tamē Regina noſtra, diuini numinis afflatu ad hoc excitata, cæleſte illud redētionis noſtrę trophæum in aula ſuę baſilica erectum conſtanter & piē retineat; nec huiuſmodi concionatores æquis auribus excipiat. Quippe quę vnū ex his, dū in Chriſti crucē parum Chriſtiane inueheretur, palā reprehenderit, admoneritq̄ue, vt dimiſſis iis, ad quę extra cauſam excurrerat, ad reliquā concionem abſoluendam ſe conferret. Atq; hæc eius in ſacro Chriſti trophæo retinendo pietas cum ſit cū immortalī illius laude cōiuncta, ſpero eam maiorū ſuorum exemplo inductā, eo in poſterum ſtudioſius facturā, quo magis in ſeriam mirabilium Dei ſignorum, quæ in hoc genere recens tam in Anglia, quàm alibi contigere, cogitationem incubuerit. Sed hic tandem à querelis, & tota iſta de cruce narratione ceſſo; teq; ad Magdeburgenſes, ſi poteris, defendendos, & præclarum iſtud tuū Theodoſij edictū proferēdum reuoco.

Quæ ſit longa littera apud Plantum; & quanti crucem fecerint Arcadius & Honorius Imperatores, Theodoſij filij.

CAP. X. CRITOBVLVS.

NESCIO quo modo, vnde te expugnatū iri credideram, me ipſum pene proſtratū video. Nihil enim vnquā coniuſtius vidi, quàm ſit incredibilis quidam patrū de ſigno Crucis, ac eius virtutibus cōſenſus; vt, qui vnū repudiarit, reliquos quoq; reiicere necēſſe habeat. A quo longè, lateq; noſtrorum hodie doctorū ſententiam recedere video. Nec mihi per omnia iſta Iconomachorū tragœdia placet, etiam ſi adorationem non ſatis adhuc probem. Illud vero non ſatis intelligo, quo modo verum eſſe poſſit,

litte-

Anglie Regina inuictis Euangelicis crucem in baſilica ſua reſinet.

In oppido Beruburgi ſub concione anno Domini 1551. 14. Martij ſtatua crucifixi ad quatuor horas ſudauit. Sudor verò ſepe abſteſſus mox copioſe manauit. Vide Kalēdar. Pauli Iberi.

Quomodo accipiendum sit, litteram Tau Hebraicam, formam Crucis exprimeret.

Littera longam apud Plautum non esse L. sed T.

Lucianus,

Aurea moneta Crucis forma impressa in sub Arcadij.

Cruz alba pro insignibus in premiū Messanae ciuitati ab Arcadio data.

litteram Tau Hebraicam, Crucis formam representare, quæ nihil hodie cum ea haber commune. IREN. Commodo de de characteribus, quibus hodie Hebræi vtuntur, dixisti: de quibus ego non loquor, sed veteribus, & qui Hieronymi seculo apud Samaritanos in vsu fuerunt. Veram autem Crucis formam refert Græcū T. Quam ego potius longam esse litteram, de qua Plautus loquitur, quam L litteram, vt quidam Grammatici, existimo. Apud quem hæc verba habentur.

Neque quicquam melius est mihi,
Vt opinor, quam ex me vt vnā faciam litteram
Longam, laqueum collo quando obstrinxero.

Istud certe eleganter & festiuè ostendit Lucianus, apud quem littera Σ actionem iniuriæ dicitur contra litteram T, quod ab ea è possessione sua iniuriöse (nostri enim apud Græcos litteram Σ sæpe in T mutari) exturbata esset; & proinde dignam esse, quæ id supplicij lueret, quod figura ipsius exprimeret. CRIT. Probabilem mihi quidem de hac littera rationem, & de tota causa verisimilia adferre videris; sed ea certæ ac manifestæ veritati cedere debent, & huic edicto, quod nostri tum in concionibus illis suis apud populum & Principes, tum in libris, quasi singulari animaduersione dignum recenserent. IREN. Scio, sed non iam quærimus, quid vestri faciant, sed quid Theodosius fecerit: quem vt à Constantino, imo ipsum à seipso, ita non minus miror, & ab eodem ipsius quoque, filium Honorium atque nepotem Theodosium degenerasse; qui id edicto seuerè vetuit, quod ille præcepit. Arcadius verò auream monetam Cruce insigniendam curauit (quæ in vsu postea totius Asiæ permansit) quod ante victoriā de Persis aëreæ Cruces in vestibulis hominum apparuissent. De eodem præterea traditur, quod cum à Gothis & Bulgaris terra marique obsideretur, neque aliunde quicquam auxiliij adveniret, solam Messanam, illustrem Siciliæ ciuitatem, auxiliū misisse, & eum ab illis angustiis eripuisse. In cuius tam egregij et memorabilis meriti premium, Messana ab eo pro insignibus

Crucem

Hierony. in c. 9. Ezechie li.

Plauti in Aulul.

In libello, qui dicitur d'icy Qæ viétyr.

Vuesthemerus in conciliation. Scriptur. Gesner. in partit. Theolog.

Lib. 1. Cod. titul. 9. de Iud. & cel.

Prosper de diuin. promiss. & predict. part. 3. promiss. 34. de Martyrib. Thom. Faxel dereb. Sicilia li. 2. prior. Decad. ca. 2.

Crucem albam in rubro campo accepit. Sed quid in re tam aperta tergiversor? Damnemus atque aboleamus omnes prope Germaniæ tuæ, Angliæ nostræ, ac reliquæ Europæ innotas, omniumque ferè Principum insignia, & vexilla militaria. Nihil enim horum cum tuo edicto congruit. CRIT. Quid meum edictum appellas: quasi domi meæ natum sit, & non potius à celeberrimo Principe Theodosio? IREN. At ego tibi tuas hesternas vigilias male perisse video; dum post tantam lucubrationem, doctorum tuorum dormitantiū & stertetiū somnia narras. Quin tandem oraculum tam sacrosanctum profers?

Ostenditur edictum Theodosij, quod Evangelici proferunt, aduleratum & vitiatum esse: deinde verū edictum apponitur.

CAP. XL CRITOBVLVS.

PROFERAM quidem, vt te miserum conficiam. Arripe igitur aures, & accipe, qua decet reuerentia. Valens & Theodosius Augusti præfecto prætorio. Cum sit nobis cura diligens in rebus omnibus superni numinis religionem tueri, si-
gnum saluatoris Christi nemini quidem concedimus, coloribus, lapide, aliæque materia fingere, insculpere, aut pingere, sed quocumque loco reperitur, tolli iubemus, grauißima pena eos multando, qui contrarium decretis nostris, & imperio quicquam tentauerint. Hæc illi. Quare vel iam tandem herbam porrige, & victum te fateare. IREN. Nolim præpropere de victoria gloriari. Nam aut ego multum fallor, aut non pium illum Theodosium, sed Iulianum Apostatam ista sacrosancta oracula, quasi à Delphis Ammone, aut Dodone petita, fundentem audio. Ex eius enim schola tui doctores istam Theologiam hauserunt, qui ante mille trecentos annos, his verbis Christianos, & hunc nostrum crucis cultum, petulantanter incessit: O miseros mortales, qui Crucis lignum adoratis, imagine sillius in fronte, & ante domos pingentes? Igitur digne quis vestros

Moneta, insignia, & vexilla principū in Europa Christianorum. Crucis effigiem habet.

Edictum Theodosij aduleratum.

Iuliani Apost. t. in Christi. nos conuict.

Cyrril. libr. 6. contra Iulian.

vestros prudentiores odio habebit, vel misericordia dignabitur imprudentiores, qui vos sequentes, in eam perueniunt calamitatem.

Iuliani impia in Christianos maledicta, non alia ab eis, qua in Catholicos congerunt Magdeburgenses, Caluini, Apologetici in Anglia.

Hæc Iulianus. CRIT Tu me ludis, credo, qui Iuliano tribuis ea, quæ passim à Magdeburgensibus, à Caluino, ab Apologeticis in Anglia, à reliquis nostris hodie doctoribus occinuntur; & quæ tã bellè cū edicto pij Theodosij quadrant. IREN. Serio hæc à me dicuntur; & sunt ista ex Iuliani contra Christianos libris (cuius rei grauissimum testem habeo Cyrillum) desumpta. CRIT. Demiror sanè talem fuisse in tam impio pietatem; nec quid respondeam satis habeo, nec multum laboro; cùm sciam, ista Theodosium promulgasse, eaque in codice Iustiniani exstare.

Frustrò qui percipitur ex lectione legum ciuilium.

IREN. Illam, de qua loqueris, pietatem, nec Iuliano, nec tuis doctoribus inuideo. Ceterum legisti ista aliquando apud Iustinianum? CRIT. Non legi certe, & hunc mihi laborem leuarunt præceptores mei. Neque ego vnquam Iuri ciuili operam dedi. IREN. Vtinam aliquid ei temporis impendisses. Nam legum ciuilium lectio non modo orationem Latinam efficere plenior, sed magna antiquitatis, & rerum pulcherrimarum cognitione augere nos solet. Quarum præsidio si tu hic non fuisses destitutus, non tam facile præceptores tui tibi imposuissent. Me igitur laboris in eo studio mei non pœnitet, quo vel eò vsque profeci, vt manifestis possim indicis præceptorum tuorum vanitatem coarguere. Tu vero, vt intelligas, quantum lucubrando heri profeceris, nõ apparet certe aliquod tale edictum in Iustiniano, neque à Theodosio profectum est, sed à recentis memoriæ Grammatico, viro quidem non indocto, nec quantum video, tam mala mente, ac tui sint doctores, prædico, licet hac in re non satis cauto. Cui aut libri viciam, aut veterator aliquis imposuit. Atque vtinam ille intra suam se professionem, ac palæstram continuisset, & omisso hoc edicto, nõdum illum nobis Virgilianum dexterè potius explicuisset:

Dic

Virgil. Ecl. 8. 1.

Dic, quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat celi spacium non amplius vlnas.

Quos ille versus ad torquenda Grammaticorum ingenia scripsisse videtur. Hinc igitur tuorum doctorum prudentiam coniecito, qui hoc edictum inconsiderate à Grammatico sub vmbra Theodosij Principis euulgatum, quasi offam obiectam auido statim ore exceperunt; & eo, tanquam sacrosancto oraculo, libros & conciones suas orandas censuerunt. CRIT. Tu ista quidem confidenter loqueris, & nescio quid magni promittis; nec satis quid velis, intelligo. IREN. Ausculta igitur. Primum itaque scito, hoc qualecunque, aut cuiuscunque sit, non esse Valentis & Theodosij edictum. Nunquam enim Valenti in imperio consociatus est Theodosius. CRIT. Tu iam me quidè, sed leui vulnere pungis. Audio Iurifconsultos sepe dicentes, errorem calculi, aut nominis non nocere, modò de re ipsa aut persona, cõstet. Seponito si velis Valentem, Theodosius manet. IREN. Ecce igitur tibi primam rimam, qua præclari huius mendacij mysterium effluit. CRIT. Ain' ergo nec Theodosium quicquam huiusmodi edicto cauisse? IREN. Non diffiteor Theodosium magnum, aut certe iuniorem illum edicto cauisse, ne quicquam signum Crucis sculperet, aut fingeret. CRIT. Ain' tandem gaudeo: pæne concideram animo, clypeum quæ abieceram, cùm te viderem tam confidentem, sed iam reddidisti animum, & lætor, vel tandem post tot ambages te eò, quò volebam, perductum. IREN. Nolim tamè nimium tibi bladiaris. CRIT. Quare? extorsit iam, quod volui. Quid ergo tergiuersaris? quid amplius exspectas? IREN. Nihil nisi vnicam vocem. CRIT. Quam tandem mihi vocem, qui iam vucum & syllabarum auceps factus es? IREN. Vnicam sanè, quam doctores tui sustulerunt. Edixit enim Theodosius, ne signum crucis sculpatur, aut fingatur; sed [humi.] Quod sine Christi quadam iniuria fieri vix posse, pius Princeps arbitratus est: quam vocem

Edictum, quo Esangelici nituntur, non fuisse Theodosij & Valentis conuincitur.

Iurifconsultorum sententia.

Edictum Theodosij verum, et quo modo fuerit vitiatum.

Cruz Christi humi non fingenda, nec suspendenda.

k si

si restitueris, qua nos spoliarunt, agnosco Christianum Theodosij edictum, nec id melius hodie obseruari doleo. Quod si, ut certe debemus, sequamur; non iam erit necesse Constantinum, Theodosium, atque adeo ipsius liberos ridiculo, aut potius miserando spectaculo inter se committere. C. R. T. Etsi non possum animum inducere, ut ita credam; nescio tamen quo modo probabilis mihi videtur tua oratio; cum non succurrat, quo eam labefactem, nisi quod neminem puto voluisse vnquam tam flagitiose Imperiale edictum corrumpere. I. R. E. N. Si quid adhuc in re tam clara hæsites, ecce tibi huius edicti amplissimum interpretem, optimum & Christianissimum Imperatorem Tiberium, qui Iustino successit. Is cum aliquando ambularet in palatio, & videret marmoream tabulam in pavimento substratam, Crucis insigni ornata; tolli iussit. *Cruce, inquit, Domini frontem & pectus nostrum munire debemus; & nos eam pedibus conterimus.* Constat etiã totam Latinam ac Græcam Ecclesiam, melioribus illis temporibus, hoc edictum seruasse: adeo, ut quod Theodosius edicto, hoc patres Ecclesię canone edito prohiberint. Quare & nomine & officio suã rem dignam fecit. Pius quartus, qui Catholicę hodie Ecclesię pastor est, quod hoc ipsum nuper Romę vetuerit. Et iam me vna eademque opera egregie quoque nostro concionatori, qui nescio quem Erinilum pro Petro Crinito supposuit, satis fecisse arbitror. Et valde quidem mirum, & dolendum est, in tam nobilis, & nuper tam Catholici regni Ecclesiis tam vana & commenticia ex sacro suggestu, quasi oracula imperito populo obtendi. Iam verò secum cogitet concionator iste, an falsi crimen, quod in hac quoque Homilia Romanis Pontificibus propter Nicænos, ut fingit, canones ab eis deprauatos (quam nos credo calumniam abundè dissipauimus) impingit; in ipso & aliis Euangelicis, qui Theodosij edicto tam turpiter abusi sunt, multo magis hæreat. Neque ego iam vlla erga conciona-

Tiberium Imperator optimus interpretis edicti Theodosiani.

Pius quartus prohibuit Crucem fingi aut sculpi.

Ecclesiastes Anglicus falsi conuincitur.

Cod. Iustin. li. 1. tit. 8.

Paul. Diac. histo. Long. li. 3. c. 6.

Canon. 73. sexta Synod.

In. 2. parte Hom. de periculo Idolo latrice.

cionatorẽ hunc propter reconditam istam antiquitatis, de qua gloriatur, peritiam ex Iuliani Apostatae disciplina haultam, inuidia; sed magna potius erga eum propter tantam impietatem, & erga populum, qui ab huiusmodi impostoribus circumuenitur, misericordia commoueor: ut iam leue quiddam sit, me illud adferre; Ecclesiasten tuũ non tam cum Catholica Ecclesia, quàm secum in ista narratione, idque in eadem pagina pugnare. Nã asserit nullas fuisse in tẽplis Theodosij minoris sæculo collocatas imagines: & tamẽ fatetur Prudẽtium, qui vixit sub Theodosio Magno, huius auo, vidisse Cassiani Martyris imaginem in tẽplo depictam. Iam cum reciter Clementis, Tertulliani, Origenis, Athanasij, Lactãtij, Cyrilli, Epiphani, Augustini quasi contra nostras Imagines (quos cõstat de ijs loqui, quę palam visebantur in tẽplis) testimonia; quomodo affirmare potest, nisi secũ dissideat, nullas fuisse in tẽplis ante Theodosium Imagines? Neq; vnquam inueniet respõsum, vnde elabatur, nisi eos nõ de nostris Imaginibus, sed de Idolis loquutos; & ita eorũ sentẽtias nihil ad causam, quã tuetur, pertinere (quod certè est verissimũ) affirmet. Atq; hic quidẽ, ut alios prætermittã, Lactãtij testimoniũ apertissimè nobis suffragatur, dum hæc scribit:

*Quisquis ades, medijsque subis in limina templi,
Siste parum, in fontemque tuo pro crimine passum
Respice me, me conde animo, me pectore serua.
Cerne manus clauis fixas, tractosque lacertos,
Atque ingens lateri vulnus; cerne inde fluorem
Sanguineum fossosque pedes, artusque cruentos.*

Quibus ista statim, quasi sub persona Christi per proso-

Vide Poëtarum veterũ Ecclesiasticorum opera Christiana &c. Basilee, anno 1564. edita in 4.

popẽiam, adiicit. *Fleete genu, lignumque Crucis venerabile adora Flebilis.* Hic verò non possum silentio prætermittere incuriam ne dicam an fraudẽ eius, qui nuper hunc Lactantij locũ non emẽdauit, sed mutilauit, Nam hæc verba [*lignumque crucis venerabile adora Flebilis*] penitus sustulit; & ne hiatus

Ecclesiastes Anglicus suis ipsius verbis mendacij arguitur.

Ecclesiastes Anglicus secũ ipse dissidet.

Et post:

Lactãtij testimoniũ de signo crucis Christi, & eiusdem reuerentia.

Locus Lactantij à quodam nuper mutilatus.

inde aliquis appareret; eū, duobus carminibus in vnū nō sine probabili fraudis suspitione cōtractis, hūc ad modū suppleuit: *Flecte genu, innocuo terramque cruore madentem: &c.* Si de industria hoc fecit, est nō ferendū facinus: si fortuito, tolerabilior sane, sed culpa tamē est. Verū vt ad rē redeā, nihil iā opus erit, alia patrū de imaginibus in tēplo ante Theodosij huius Imperium erectis, quę aut recitauimus, aut postea recitabimus, testimonia huc cōgerere. Id etiā quererē ab isto nobili antiquario; si nullę tum fuerint Imagines publicē, vnde in mentē venerit Theodosio, quō nascēti occurreret Idolomania (q̄ iste nugator fingit) omnē etiam Christi Crucis, atq; imaginis ipsius vsum priuatim tollere? Quod si caut⁹ iste cōcionator, neq; oībus, qui per orbē extāt, Iustiniani codicibus (in quibus verum Theodosij edictū, q̄ recēsumus, cōspicitur) neq; reliquę omni antiquitatis memorię cōfidat, Catholicosq; omnes suspectos habeat, credat saltē Pátaleoni suo, qui ad hunc modū scribit: *Theodosius, habito cōuētū, lege prohibuit Crucē vel signū Seruatoris in solo, silice, aut marmore humi posito insculpi, ne hominū pedib⁹ tereretur. Cod. Iust.* Hęc ille. Ex quib⁹ Euāgelituos domestico etiā testimonio falsi reos peragi intelligis.

Cuiusmodi fuerint, et qua vitę turpitudine, siue Principes, siue alij, qui Christi et Sanctorū Imagines in seclati sunt. Insignia Pantaleonis & Vuesthemeri mendacia notantur, & refelluntur.

CAP. XII. CRITOBVLVS.

N V N C tandē sentio, & fateri apud te cogor, hætenus male mihi heri lucubrātū, Sed quoniā firmiora præsidia in prōtū sunt, ad ea iā mihi cōfugiendū video. Habemus enim magnū optimorū Imperatorum cumulū, Philippici, Leonis, Isaurij, & filij eius Cōstantini, quę ex Sigeberto Pantaleō noster his verbis ornat: *Cōstantinus Imperator prou-* In chrono-
dētissimus Dei genitricem inuocantes, Imagines venerantes, Reli- gr. Ecclesia
quias Sanctorū penes se habentes, et abstinētes à iuramentis dānās,
à Pōtifice Romano excōmunicatur. Hęc ille. Cōstantinū excepit dignus patre & auo alius Leo, Leonem alius Cōstantinus. Cuius mater Irene, eo adhuc impubere, deprauatiff-

*Pantaleonis
Euangelici te-
stimonium de
edicto Theodo-
sij.*

Pantaleon.

*Constantinus
Iconomachus.*

sima religione, rursus ornauit pupas suas in templis. Sed eam merito Nicephorus imperio, & pupas templis exe- Irene.
git. Cuius sinceram ac puram religionem amplexi sunt Stauracius, Michael Curopalates, Leo, Michael Trau- Imperatores
Iconomachi.
lus, Theophilus, imagineſque vniuersi ignibus absumferūt. Nec aliter affecti fuere reliqui omnes postea Imperatores vsque ad Theodorum Lascarim, qui in Concilio Lugdunensī ad partes Papę defecit, atque ideo reuersus, à Constantinopolitanis vrbe, dignitate, ac Imperio exutus est. E quibus facilē colligi potest, ad postrema Constantinopolitani regni tempora Imagines in templis Gręcorum exoleuisse. I R E N. Scio vnde ista, ni fallor, petita sunt. Bartholomęus Vuesthemerus, promus condus & huius peni procurator est. C R I T. Nihil aberras; cuius conciliationem scripturę video nostris cellam quandam penariam esse & concionatorum hodie nostrorum nutricem. I R E N. Sed cur altius tam præclaram historiam nō es exorsus? habet enim vetustiore auctoritatem.

C R I T. Non iam certe memini: Verum si quid huiusmodi occurrat, id quæso ne me cæles, sed bona fide, quicquid sit, dicas. Non enim dubito, quin id nobiscum faciat & partes nostras confirmet. I R E N. Habet certē Ethnicos, Iudæos, Hæreticos. Ethnici confictis quibusdam portentosis mendaciis, Christum publice, Dialogis famosis, & deformi pictura traduxere, hac inscriptione: *Deus Christianorum ononychitis.* Erat autem *auribus asininis, altero pede vngulatus, librum gestans, & togatus.* Eos autem conatos passionis Christi monumenta abolere iam antea diximus. Nec Iulianus mirificam illam Christi Imaginē, aut labarum illud Romanum in crucem conuersum magis ferre potuit, quàm egregij isti tui Imperatores. Iudæi vero, nō modo illud Psalms Davidis: *Foderunt manus meas & pedes meos;* quo quasi oculis Christi passio repræsentatur, & alia id genus testimonia scripturę corruperunt, sed in Christi & Sanctorum sæpe Imagines, violentas manus

Irene.

Imperatores
Iconomachi.

Theodorus
Lascari.

Bartholomęus
Vuesthemeri
conciliatio scri-
pturę &c. cella
quædam penaria
Euangelicę
doctrinę.

Qui auctores
fuerit imaginū
oppugnandarū.

Ethnici.

Iulianus Apo-
stata.

Iudæi.

Euseb. li. 9.
cap. 5.

Tertull. Apo-
log.

Sozo. lib. 5.
cap. 17.

Nice. Synh.
2. act. 4.

intulerunt: ac eisdem etiam multoties sacrosanctam Eucharistiam, nō minore sanē, quā̄m olim Christum ipsum odio sunt aggressi. Qua de re antē mentionem fecimus. Iam ante præclaram istam tuorum cohortem fuere Manichæi, qui veritatem corporis Christi ab humana eius forma auferebant. Fuerunt qui tradidere confusam cum diuinitate eius carnem, vt Seuerus & Xencias, imaginū hostes infestissimi. Hos ergo, qui antecesserūt tuos Imperatores, ad nobilem istum numerum digna accessione aggregare poteris. **C R I T.** Timeo Danaos & dona ferentes. Nolo insidiosā ista tua liberalitate vti, eam totam tibi remitto, quia huiusmodi ego aliquod à te beneficium precario possidere non cupio. Perperam certe te facere video; qui mihi pro Christianis & optimis Imperatoribus, quorum laudē Carolus noster æmulatus est, Ethnicos, Iudæos, Hæreticos ad causæ nostræ inuidiam obtrudis. **I R E N.** Si istorum facta in vicio ponimus, cur Imperatorum tuorum similia facta in laude ponenda? Nec isti quidem Christiani, & optimi Imperatores, sed monstra potius fuerūt, & pestes humani generis. Nā vt à Philippico incipiam, non ille modo è templis statuas & Imagines eiicere, sed à tota etiam Ecclesia omnem sextæ Synhodi auctoritatem altera Synhodo reuicere conatus est; misitq; litteras ad Constantinum Romanum Pontificem, vt ille simili scelere se obstringeret. Cui tantum abest, vt hic sit obsequutus, vt, quas ille Constantinopoli picturas fuerat demolitus, Romæ in porticu Diui Petri efformandas curarit, eumq; sacro anathemate deuouerit: decreuit præterea, populo Romano assentiente, ne hæretici Imperatoris nomen in publicis Missæ mysteriis recitaretur, neue in publica monera excuderetur, neue Imagines eius de more in Ecclesiam introducerentur: vt, qui in Christi & diuorum Imagines fuisset iniurius, contempta quoque sua imagine dehonestare-

Manichæi.

Seuerus.
Xencias.

Imperatores Iconomachos mōstra fuisse & pestes humani generis.

Philippicum.

Constantini Romani Pontificis in Philippicum Imperatorē Iconomachū acta.

Nicen. Syn.
hod. 2. act. 1
Niceph. libr.
16. c. 27.Paulus Diaconus hist. Longobard. lib. 6. ca.
11. rerum Rom. lib. 8.
Ado Viennensis in Chron. Franc.

stare tur. Leonē verò Isaurū miror te inter pios collocare: cuius apud posteritatem impietas adeo nobilitata est, vt non alio ferē nomine, quā̄m ἐμνομαχῆς ἢ Σεομαχῆς recenseatur. Et vt scias, è quo fonte omnē hanc ille Theologiam hauserit, nō pietate vlla motus, sed vt duobus Iudæis gratificaretur, qui eū multò antē regnaturū prædixerant, totā hanc tragœdiam occepit. Dignus vero tali bestia catulus, Cōstantinus in ipso baptismo, quē excernendo cœdauerat, vnde Copronymus semper postea dictus est, futurę suę impietatis magnitudinē præfagebat. Horribiles vero rerū mutationes atq; euētus, illis regnātibus, quasi viua voce ab omnibus elemētis (quæ ad subuertendum imperiū coniurasse videbātur) emissa, impiis ipforū actionibus iratū Deum clamabāt. Nam præter frequentes in Romanū Imperium incurfiones Barbarorū, & tantum non à Saracenis captā urbem Constantinopolitanā, lues horreda & inaudita eā inuasit, vt amplius quā̄m trecenta hominū millia peste, & fame sint absumta. Proximo anno, qui eū excepit, quo Leo in venerandas Imagines rugiit, ipse infernus humanis oculis repræsentari videbatur. Aestate enim inter Therā & Therasiam insulas, repente ex imo maris vapor quidam quasi ex ignis camino emerfit, qui postea coagmentatus, & concretus est in fumum flammā cōmixtum: vnde grandes pumices per totam minorē Asiā, Lesbū, Abidū, & maritima loca Macedonia passim sunt effusi, ita vt totum mare eisdem operiretur. Quid dicā de crebris terræ motibus, quales, credo, à cōdito orbe vix legimus. Inter quos traditum est, terram in Mesopotamia ad duo millia passuū dissectam, & candidā atq; arenosā terrā ex imo emerfisse, & cum ea animal quoddā mulo non dissimile, illudq; in humanā vocem prorupisse, & incurfionē Arabū, quę postea contigit, prædixisse. Iam quale illud, & quā̄m terribile spectaculum, cum Pontus, & Bosphorus Thracius perglaciaretur? cum disrupta postmodū immensa glaciē fragmēta

Zonaras.

Leo Isaur⁹ que
stimulo fuerit
incitatus ad op
pugnandas
Imagines.Constantinus
Copronymus.Cuiusmodi rerū
mutationes
& euētus fue
runt imperanti
bus Iconomachis.Incurfiones
Barbarorum.
Pestis.

Vapor.

Terremotus.

Immanis terre
hætu.Portentum mis
raculosum.

Ingens ex Ponti & Bosphori disrupta glacie damnatum.

Stelle de celo cadentes.

Cruces vestibus hominum cælitus asperse.

Copronymi qualis exitus.

Leo Copronymi filius.

Diuina in sacri legum Leonis vindicta.

Michael Balbus Iconomachus.

muros Constantinopolis tanta violentia impeterent, vt eos & vicinas ædes instar atietum, ac tormentorū nouo genere pugnae dissiparent? Cum præterea stellæ de celo cadentes mundi interitum minari videretur? Cum Cruces (quas impij homines templis deturbassent) cælo diuinitus dilapsæ, vestibus hominū adhærescerent? Sed ex his & aliis nihil erat tā monstruosum, quàm ipse Constantinus. Qui non satis habuit Sanctorū inuocationē cum Christi & eorum Imaginibus sustulisse, nisi Venerē coleret, & victimas humanas ei sacrificaret, & pueros noctu ad ea sacrificia mactaret. Quæ tandē pestis miserabili & exquisito cruciatu periit, horrendum clamans, se adhuc viuum inferni flammis absumi. Quid de filio eius Leone dicam, qui impietate sacrilegio cumulauit, & coronam Deo dicatam à templo abreptam nefario capiti imposuerat? Sed non lenta fuit diuina vindicta: caput enim sceleratum mox carbunculi apostemate intumuit, vnde vehementissima febris subsequuta nefarium Principē sustulit. CRIT. Admirandam sanè narrationem ex te de Leonis, & Constantini temporibus audiui: sed quis eam prodidit? IREN. Præter Latinos Græcorū nonnulli, & in iis Zonaras, qui ante quingentos ferè annos scripsit; Suidas, qui non ita diu post Caroli Magni tēpora floruit, siue illi, quorum opera huius Lexico aliquid accreuerit, & qui eisdem etiā tēporibus vixit, auctor annaliū Constantinopolitanorū, qui passim sub Pauli Diaconi nomine, vt à nobis nonnunquā ex aliorū more, citantur, ista memoriæ posteritatis commendarunt. Nec multo meliores fuere reliqui, quos nominasti, Imperatores. E quibus Michael ille, quē nos Balbū, Græci τρέυλον appellāt, nō tā, vt poëta ille ait,

Rancidulum quiddam Balba de nare locutus;

nec tam lingua balbutiebat, quàm barbara & fœda religione se deridendum omnibus propinabat: quippe qui Mosaica instituta præter præputij resectionem obseruabat; domiq; Iudæum aluit, à quo erudiebatur. Hæc cum

Vide Suidam in voce; Conflaminus.

Rerū Rom. lib. 22. & 23.

Perfium.

ita

In 2. parte Hom. de periculo Idololatriæ.

ita sint, fraudes, ineptiæ, & mendacia concionatoris illius Anglicani, cuius te hoc in loco oblitum fuisse miror, facile produntur, & refelluntur de historia Philippici Imperatoris, quam mala fide recitat; de quæ ampla illa prudentiæ, misericordiæ, & fortitudinis, quam Leoni tribuit, laude. Nisi fortè inter præclara tam strenui ducis stratagemata, ea referri velit, ob quæ εἰκονομάχης, & Θεομάχης nominibus ab omni posteritate est nobilitatus.

CRIT. Vt hoc tibi concedam, non video, quo modo hæc tua narratio cum Sigeberto conueniat; qui totus à vestra religione stat, & tamen Constantinum istum prudentissimum appellat. IREN. Talem prudentiam non in uideo Pantaleoni tuo, qui, vt quàm prudenter, & quantā fide ea ex Sigeberto scripserit, intelligas, ad ipsum Sigebertum te remitto. Is Constantinum, *insanum, à Deo auersum, apostatam, tyrannum,* & similibus prudentiæ ac pietatis scilicet insignibus honestat. Remitto itaque hanc omnem prudentiam Pantaleoni tuo, qua vel talem tyrannum, appellare prudentissimum ausus est, vel tale testimonium Sigeberto quasi parenti tribuere. Idem antea in hac Imaginum causa lectoribus fraudem facere videtur, quasi Chrylostomus euerfas Sanctorum Imagines docuerit, cum non de illis, sed de Placillæ Theodosij vxoris statua (id quod prius attigi) loquatur. Cuiusmodi multa in Pantaleone tuo passim occurrunt, vt facile possum ostendere. In quo, & Magdeburgensibus tuis si par vtrobique fides inueniatur, mirum sanè non est; præsertim cum ille fateatur, hos ipsius potissimum consilia sequutos præclaras suas Centurias aggredi cœpisse. Sic nasci, sic prouchi nouum hoc Euangelium, necesse fuit.

CRIT. Nihil video, quo Pantaleoni patrociner. Sit vero Constantinus, qualem eum esse velis, & aliquot alij imperatores: id sanè miror, totos hos septingentos annos (tot enim fere colliguntur à Philippico ad Constantinopolis postremum excidium) abolitas è templis Græcorum

Pantaleonis insigne de Sigeberto mendacium.

Sigeberti de Constantino Iconomacho elogium.

Aliud Pantaleonis mendacium de Chrylostomo.

Pari fide Chronologiam suam Pantaleonē & Centurias suas Magdeburgenses scripsisse.

Pantaleon. in epist. nuncupator. chronolog.

Vuesthemeri
impudens men-
dacium.

Imagines, nisi quod per Irenem, vt dixi, sint interpolatae.
IREN. Ego vero magis miror, aut Vuesthemerum à tam magno, & impudenti mendacio sibi temperare non voluisse, cum praesertim neminem, quem sequatur, auctorem edat: aut tam stolidos tuos concionatores, vt ista pro certis, & exploratis populo obtrudant. Cur enim nos, qui in Occidentis Ecclesia Christo nomen dedimus, Graciam toties errantem sequi magis volumus? Aut cur eos potissimum sequendos existimamus, quorum tristes & dueros exitus exhorrescimus? Sed iam penitius fabulam istam excutiamus, Primum igitur Michaellem Curolapatem hoc tuo numero exemptum iri oportet. Is enim Monacho cuidam in venerandas imagines contumelioso linguam excidi iussit. Post mortem vero Theophili, imperatrix Theodora cù filio Michaelle impubere imagines templis restituit. Deinde sub proximo principe Basilio habita est Constantinopoli Synodus, quae à quibusdam octaua oecumenica dicitur; cui Romani Pontificis legati praesuerunt, vbi anathema in Iconomachos dictum est, & canon de imaginum honore editus. Nec ab eo tempore vllus postea ex Constantinopolitanis Imperatoribus imagines oppugnasse (quantum ego adhuc ex probatis veterum monumentis percipio) traditur. Exstant hodie Photij, Pselli, Metaphraste, Zonare, Balsamonis, Euthymij Zigabeni, Nicetae, vtriusque Nicephori, Pachymerij, & aliorum Graecorum scripta, è quibus, quid ipsi, quid reliqua Graecia à temporibus Theophili de imaginibus senserit, facile aestimabitur. Nicetas incidit in ipsam vrbis captiuitatem ad Balduini, & Lascarorum tempora, è qua aegre incolumis profugit. Is inter alia, irruptio ne iam per Latinos facta, tradit Gracos illis cum crucibus & sacris Christi imaginibus, vt moris est in festiuitatibus, obuiam, quo misericordiam erga se prouocarèt, processisse. Alibi vero violatas in templis Theffalonicæ imagines per milites deplorat. Nicephorus Nicetam excipiens,

Michaellem Cu-
rolapatem non
fuisse Iconoma-
chum.

Theodora Im-
peratrix.

Basilium Impe-
ratorè non fuisse
Iconomachum.

Ab octaua Oe-
cumenica Syn-
hodo Imperato-
res Constanti-
nopolitanos non
fuisse Iconoma-
chos.

Graci histori-
ographi quid
ab octaua Oe-
cumenica Syn-
hodo de Imagi-
nibus prodide-
runt.

Nicetas.

Nicephorus.

Zonaras in
Michaelle.

Idem in
Theodora.
Niceph. in
summa lib.
22.

Canon. 3.

Vide Balsam
in 73. cano.
Synhod. in
Trullo.

In Alexio
Duca. pag.
282.

In Androni-
co Comem.
pag. 150.

Lib. 4.

Lib. 4. & 7.

Lib. 6. c. 16.
li. 16. c. 27.
in summa li.
20. 21. &
22.

Ad summa
Pontificem
Nicolaum
quintum.

In Epi. qua-
da de capti-
uit. vrb.
Const.

cipiens, & historiam ad postrema fere tempora imperij Constantinopolitani deducens, ostendit Michaellem Palæologum, qui post omnes Lascaros imperauit, cum primum ciuitatem à Latinis post sexaginta fere annos recuperatam, ingredi cogitasset, non prius eam ingredi voluisse, quam eius aduentum imago quadam beatæ Mariæ virginis quasi ὀδυνητική in urbem inuecta, praecessisset. Hic Graecus scriptor licet alioqui Romanam religionem in hac historia impugnet, sacrarum tamen imaginum venerationem inter Christianæ pietatis instituta enumerat: Quin & Georgius Pachymerius, qui eodem tempore & vixit & scripsit, in Constantinopolitanis templis fuisse cruces Christi, atque alias imagines manifeste docet: atque admirabilem quandam historiam attexit de imagine diuæ virginis Mariæ per dies complures lacrymante, atque Georgij Martyris, è qua sanguis ebullit. Quin & alter Nicephorus qui Ecclesiasticam historiam conscripsit, honorifice & Catholice vbique de imaginibus Christi ac Sanctorum, earumque veneratione loquitur. Exstat praeterea hodie Leonardi Chienensis Mitylenæ archiepiscopi oratio de postrema illa vrbis captiuitate, è qua se difficulter eripuit. Is tradit, obsessa ciuitate, Christianos nudis pedibus supplicationes habuisse, sacris imaginibus per urbem circumductis; & Turcas, possessa iam ab eis ciuitate, nihil habuisse antiquius, quam Martyrum ossa sepulcris eruta, canibus ac suis obicere, & Sanctorum imagines luto, & limo conspurcare, telisque more insanorum impetere. Quo tempore Christus rursus (proh pudor & dedecus) nouis tormentis expositus est. Venerandum enim eius crucifixi simulacrum milites, timpanis praecurrentibus, per vicos & plateas ex vrbe in castra abripiunt, sputo, luto, iaculis, pileoque capiti ignominiose imposito, omni que alia contumelia dehonestant: hoc addito elogio; *hic est Deus Christianorum*. Eiusdem vrbis vastitatem atque internecionem Isidorus Sabinensis Episco-

Imago B. Mariae
virginis.

Pachymerius.

Admirabilis hi-
storia de Imagi-
ne B. Mariae
virginis et Ge-
orgij Martyris.
Nicephorus.

Leonardus
Chienensis.

Turcarum in
Christi & Sa-
nctorum Imagi-
nes ac Reliquias
contumeliose
sa impietas.

Isidorus Sabinensis.

Episcopus eiusdem formidolosissimi temporis tempestate iactatus, ac pæne absorptus deplorat. Atque inter alias indignitates, altaria per Turcas euerfa, templa cum imaginibus ac Reliquiis Sanctorum, vrina, stercoribus, omnique alia turpitudine atque contumelia violata, lugubri oratione deflet: Vt vel hinc imagines Constantinopoli vsque ad excidium permansisse, & Hagiomachos, & Iconomachos tuos propius ad Turcarum quam Christianorum mores accedere, facile potueris intelligere.

Theodorum Lascarim non fuisse eiectum Imperio, quod in Concilio Lugdunensi Imagines restituere voluerat: & quid in eo Concilio inter Græcos & Latinos actum sit, ex Græcorum historiis explicatur.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

Ego sane & tuorum adorationem, & istorum tantam feritatem pariter damno. Sed quo modo ista cum Vuesthemeri narratione, cui multum tribuit concionator Anglus in ea, quam commemoravi, homilia, conueniunt? eiectum videlicet imperio Lascarim, quod in Synhodo Lugdunensi Romanum morem in Imaginibus introducendis amplexus sit? IREN. Certe nec Lascaris illi Concilio interfuit, nec interesse potuit, nisi mortui quoque interfuerint: nec Michael Palæologus, quem omnes, aut per se, aut per legatos interfuisse scribunt, vlam de Imaginibus, sed alias quasdam quaestiones agitauit, & se tandem, relicta pertinacia, Romanis adiunxit. Nec imperio, ut iste nugatur, vnquam excidit. Quo mortuo, filius eius Andronicus ad veterem Græcorum errorem rediit. Ita iam factis, ut opinor, ostendi, nullum fuisse aut sub Lascare,

Theodorum Lascarim non interfuisse Concilio Lugdunensi. Michael Palæologus.

Andronicus.

*Platina in Greg. 10.
Blond. Decad. 2. lib. 8.
Io. Cassianus.
Io. Baptista Ignatius.
Carion in chron.
Nicephorus Gregoras lib. 4. & 5.
Pachym. lib. 5.*

aut

aut Palæologo postea Imperatore inter Græcos & Latinos de imaginibus diffidium. Quin & apparent hodie concordia tum in ita capita, ab illius tēporis scriptoribus prodita. Quorum primum fuit; ut in sacrorum voluminū hynodijs Papæ cum quatuor Patriarchis mentio fieret; Alterum; ut liceret cuius Romam veterem, quæ curia maior & perfectior esset, appellare: Tertium; ut illi principatus in omnibus deferretur. Cui concordia cum Becus patriarcha, vir doctissimus se diu opposuisset, tandem perlectis libris Nicephori Blemmydæ Græci hominis, qui ante viginri quinque annos multa ad confirmandam Latinorum sententiam perdoctè collegerat, totus in sententiam Imperatoris abiit; eamque postea concionibus, scriptis, omnique ratione accurate propugnabat: ut turpissimum sit, hodie Germanos tuos, atque Anglos meos in Romana ac Catholica religione natos & educatos, Pontificiæ huic auctoritati tam infestos esse. Neque verò in Concilio postea Florentino vlla de imaginibus quaestio orta est. Rectam & Catholicam in eo Concilio Imperator cum Patriarcha de multis controuersijs, ac præsertim de processione Spiritus Sancti, sententiam agnouit. Quam tamē paullo post Græci pro sua leuitate, duodecima aut decima tertia recōciliatione rescissa, (toties enim post varios errores aggregarūt se ad Ecclesiam Romanam) reiecerunt. Mox grauissimas perfidiæ suæ pænas dederunt, & adhuc dant, pulcherrimo imperio excussi, & ad durissimā sub Turcis seruitutē redacti, vrbe ad sacros Pētecostes dies obsessa, nec ita multo post capta. Mira hinc Dei fuit prouidētia ac vindicta, ut quibus diebus reliqui Christiani Deum patrem, Christum, ac Spiritum Sanctum recta fide, summaque lætitia, ac libertate colerent, festosque Pentecostes dies celebrarent, iisdem illi diuturnæ perfidiæ aduersus Spiritum Sanctum pœnas luentes, in luctu & squalore essent. Simile olim diuinæ vindictæ in Iudæos exemplum fuisse editum videtur. Nam hi ad Paschæ sacram sollempnitatem, in qua Christum

Nicephor. Gregor. li. 5. Pachym. lib. 5.

Capita concordia inter Græcos & Latinos in ita.

Becus. Nicephorus Blemmyda.

Florentinum Concilium.

Græcorum leuitas.

In Græcorum perfidiā vindicta Dei.

*Excidiū Hiero-
solymitanum.*

*Cladis Constā-
tinopolitane
que caussa.*

*Timēda diuini
vominis in Eu-
ropam vindi-
ctā, ni mature
respiciat.*

*Factiones, qui-
bus Europa ar-
det, quid mali
pepererint.
Hungaria.
Liuania.
Gallia.*

Christum ingratiſſimi oppreſſerant, à Romanis obſidio-
ne preſſi, euerſa mox vrbe, interneſione pene deleti ſunt.
Hanc autem omnem Conſtantinopolis cladē ab eo pro-
fectam, quòd à recta Romanæ Eccleſiæ cū alijs de rebus,
tū de Spiritu ſancto fide perfidē diſceſſerant, præter Leo-
nardi Chiensis, & aliorum, de quibus paullo ante men-
tionem feci, ſcripta, res ipſa apertē clamat. Quorū nō iā
ego, ſed me reprimam. CRIT. Quid tibi accidit, mi Ire-
næ? cur animo vultuq; cōcidisti? cur repente tā triftis fa-
ctus es? cur tanta ſuſpiria ducis? cur nō mancam ac muti-
latam orationē abſoluis? collige, collige te quæſo, nec me
celes, quicquid ſit rei. IREN. Nō te celabo, mi Critobu-
le. Hei tuæ Germaniæ, hei Angliæ meæ! hei reliquo Chri-
ſtiano orbi! ſed præſtar iſta omittere. CRIT. Imo ego te
per omnem amicitiam obteſtor, vt cogitationes has tuas
mihi cōmunices. IREN. Nihil tibi roganti negare poſ-
ſum. Hoc eſt ergo, quod dicere volui, nō tam me ad præ-
teritam Cōſtantinopolis, quàm ad futuram, & quàm Eu-
ropæ noſtræ iam iam imminere video, cladē obſtupeſce-
re. Quæ ſine dubio accelerat, niſi precibus, niſi prauorū
morū, niſi errorū, qui hodie paſſim regnant, matura, & ſe-
ria emendatione diuinam iram auertamus. Ita omnia fu-
neſtis factionibus ardere video, vt, dum eas propugna-
mus, alia Chriſtianæ reipublicæ cura proſus nulla tanga-
mur. Hinc factum eſt, vt noſtra memoria Hungariæ pars
magna per Turcas, & nuper per Moſcouitas Liuania, dū
nos inter nos rixamur, ſit intercepta. Iam quid cōmemo-
rē ferale illud hodie in Gallia, florētiffimo alioqui totius
Europæ regno, diſſidium? Quid reliqua, quæ notiora tibi
ſunt, quàm vt ea referam? Nihil propius video, quàm vt à
Turca, & Moſcouita, cōſumtis pri⁹, aut debilitatis dome-
ſtica ſeditione noſtris viribus, toti poſtea opprimamur;
& quales olim Cōſtantinopolis, tales, & nos propter eas,
quæ tā late graſſantur, hæreſes, pænas exſoluamus. Hæc
igitur cogitatio, in qua vtinam falſus vates ſim, ad excidij
Con-

Conſtantinopolitani memoriam, ita animum meum to-
tum peruafit, debilitauit, deiecit, vt omnem dicendi a-
lacritatē excuſſerit, maximumque futuri mali exſpe-
ctatione metum incuſſerit. Sed hæc Deo relinquamus.
Illud vero abunde iam me probaſſe puto, totam hanc
Vueſthemeri de Theodoro, ac alijs narrationem eſſe va-
niſſimam. Vnde etiam apertiffimi mendacijs conuincitur
concionator ille Anglicus, qui hac de Theodoro Laſcati
imperatoria dignitate priuato, deq; Imperatoribus poſt
Theophilum Iconomachis fabula popularibus meis im-
ponere conatur. Theodorum vero non interſuiſſe Lug-
dunenſi Synhodo, ſed Michaelē Palæologum, & hunc
non imperio, ſed ſepultura poſt mortem fuiſſe priuatum,
inter alios Pantaleon veſter in ſua Chronologia oſtendit.
Quare cū iam nihil ſit, cur in his longius immorari
debeam, tu ſi quid præterea tibi ſuppetat, quo ad cauſam
tuam muniendam aliquid adiumenti allatum iri putes,
illud quicquid ſit, in medium aſſerto. CRIT. De im-
peratorio iſto præſidio, quod fortiſſimum fore ſperabam,
deiectum me video. Sed habeo alia propugnacula, &
cum primis, celeberrimam illam Episcoporum Synho-
dum Conſtantinopoli; quam Caluinus inſtar Euangelij
exofculatur. Ex ea, labenti rei firmius me ſubſidium la-
taturum ſpero. Querelam vero illam tuam de commu-
nium temporum inclinatione, & iſtantis periculi ma-
gnitudine nō omnino inanē puto. De qua multa dici po-
terint, quæ aliàs forſan agitabimus: nūc Synhodū noſtrā
vrgeo. Quæ vt certius à te intelligatur, & maius apud te
pondus habeat, non me, ſed ipſam magno quidem de re
tota cōpendio, perpetuaq; oratione differentem audies.
Quam caue, donec perorauerit, interpelles; poſtea con-
tra eam quantum velis, altercare.

*Anglicus con-
cionator men-
dacijs arguitur.*

*In 2. parte
Hom. de pe-
ricul. Idolo-
latriæ.*

Pantaleon.

Summa

Summa Concilij ab Iconomachis Constantinopoli, imperante Constantino Copronymo, habiti explicatur.

Definitio sancta, magna, & vniuersalis septimæ Synhodi.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

POST QUAM Lucifer cum sua insolenti factione Deo ipsi bellum inferre, & diuinam maiestatem arroganter laceffere ausus, cælo deturbatus fuisset: Deus pro immensa sua bonitate humanum genus, quod ruinas illas, & gloriæ locū, vnde ille exciderat, repletet, creauit & suffecit. Quare totus ille odio æstuans, & tantis humanæ gloriæ bonis inuidens, omnes secum sceleratas rationes meditatus est, quibus de tanta hominem felicitate deiceret. Quem eò tandem præcipitauit, vt præter alia scelera, ad malorum cumulum infandam idololatriam adiiiceret, spretoque creatore atque opifice Deo, in idola miserè insaniret, diuinamque eius gloriâ creaturis tribueret. Quo scelere cum totus pæne orbis diu commaculatus fuisset, atque ita in sempiternum corporis animique interitum præceps ruiisset, benignus Deus, tantæ hominum prolapsionis & cladis misertus, pro bonitatis suæ magnitudine ab omni ea hominem calamitate ac morte per mortem vnigeniti filij Christi asserere, atque in integrum restituere dignatus est. Deinde postquam legislator noster Christus, morte & Diabolo in triumphum ductis, ardua cælorum ascendisset, huius diuini beneficij memoriam & fructum per Apostolos ac alios discipulos, in omnem, quacunque patet, orbem disseminauit. Qui post sæculorum aliquot decursionem totus fere idola excratus, ad Christum traductus est. Magnos inde vbique successus Euangelium habuit. Non desuit tamen communis hostis hanc rectam fidem per suos sibi deditos homines adulterinis, ac perniciosis doctrinis, Arii, Macedonij, Nestorij, Eutychetis ac similibus contaminare. Quas & reliquas id genus pestes, sanctissimi patres apud Nicæam,

Luciferi de cælo riuina.

Humanum genus cur creatū.

Diaboli in hominem odium.

Idololatrie vitio vniuersus pæne orbis infectus.

Humani generis per Christi mortem redemptio.

Euangelij propagatio.

Recte fidei per hereticos deprauatio.

Vide tom. 2. Concil. Constant. Synh. vnde ista de sumta sunt.

cæam, Constantinopolim, Ephesum, Chalcedonem præclara victoria confecere. Quid? quod sensim & clam, idque sub specie ac fūco Christianæ pietatis idololatriam plane sceleratus Dæmon inuexerit, eoque homines perduxerit, vt non temperarent sibi, quin ipsas rursus creaturas adorarent, ac colerent, Deumque ficticium Christi nomine appellatum? Sed Deus Ecclesiam suam non destituit: atque vt olim Apostolos, ita iam excitauit Christianissimum nostrum Principem, per quem verus Dei cultus in Ecclesia instauretur. Cuius nos voluntati obsequi magno Episcoporum numero Constantinopolim ad habendâ in templo beatæ Mariæ virginis Synhodum confluximus, tum vt amplissimis nostris suffragiis sex, quæ antecesserunt, œcumenicis Synhodos, summaque animorum conspiratione confirmemus; tum vt pro officij, ac sacerdotij nostri auctoritate, diuinarum Scripturarum sententiis discussis diligenter, atque exploratis euertamus sceleratas istas picturas, quæ à vero, puro, & cælesti Dei cultu hominum mentes abstractas, in humili, corporea, ac terrestri veneratione totas defigunt. Re igitur diu agitata, ac maturè deliberata, deprehēdimus nefandam pictorum artem sex sacrosantas Synhodos, & Christi œconomiam labefactare. Atque ô insanos ac deplorandos pictores, qui turpi ac sordido lucro inhiantes, ea impiis manibus exprimere, & oculis subiicere conantur, ad quæ fide cordis, orisque confessione tantum penetratur! Quid hoc aliud est, quàm dedecore plane, ac ignominia Sanctos, qui olim totius orbis arbitri apud amplissima cum Deo tribunalia assidebunt, tam vili & abiecto artificio deturpare? An forte expectant, vt Sanctos olim mortuos hac ratione ad vitam reuocent? frustra id quidem expectant. Sciant interim ipsi, & egregij isti Imaginum adoratores, quos imitentur, quosue referant: Nestorium cum primis, qui duos filios nugatur, alterum Dei, alterum ex Virgine incarnatū: tum deinde impios

Constantinopolitanū concilia bullā, quo prætextu coactura

Iconomachorū in pictores veniens exclamatio.

Sancti olim totius orbis arbitri futuri.

Rationes Iconomachorū contra sanctas Christi & Sanctorum Imagines, Nestorium.

illos Dioscorum, Seuerum, Eutychem, qui duas Christi naturas commiscebant; ac confundebant. Nam cum Imaginē Christi, Dei & hominis effingant; cōsequitur, vt aut miserē illius diuinam naturam (in quam nulla cadit forma, nulla circumscrip̄tio); circumscribant; aut inconfusam illam naturarum v̄nionem impia confusione commisceant. At forsā, vt solent, eō confugient, vt dicant neutiquam se diuinitatem Christi, sed solam illius, quam vere assumit, carnem effigie representare. Sed non sic sane abierint. Cum enim neque morienti Christo diuinitas, vel à corpore ipsius; vel ab anima dissociata fuerit; qua fronte carnem iam diuinitati copulatam distrahūt? Aut si non nudum se hominem pingere dicant; quā tandem ratione, verbi Dei essentiam, & hypostasim, quæ non magis post, quàm ante incarnatum Christum circūscribi valet, coloribus se assequi putant? Quare in has miseri angustias rediguntur, vt aut diuinam naturam negent, aut aliud cum Nestorio corpus à diuinitate seiunctum, & quartam in sacra ternione personam comminiscantur. Atqui si isti homines Imagine Christi tantopere delectentur, quin ad veram & solam ipsius in terris Imaginem confugiunt? eamque sincera mente venerantur? Quam ipse Christus nobis tradidit ac commendauit, carnem videlicet suam in sacrosancta Eucharistia. Quod solum incarnationis suæ monumentum, & diuini corporis genuinam imaginem, nulla tamē effigie formatam, ne idololatriæ daretur occasio, reliquit. Ita enim Ecclesiam suam, diuina prouidentia constituit, vt media sit inter Iudæos & Paganos; vt vtrinque, & illorum ciuenta sacrificia, & horum execrabiles statuas atque picturas explodat. Nullo enim fundamento hic Imaginum cultus nititur; non Christi, non Apostolorum, non patrum. Neque vt alia quæ Deo per Ecclesias sunt dedicata, certas habent precationum formulas, quibus ad diuinos vsus transferantur, sed semper, vt eas ab initio pictor delineauit,

Obicitur.

Respondetur.

Caro Christi
in Eucharistia
adoranda.

Ecclesia Christi.

neauit, profana, & sollempni illa consecratione vacua, perdurant. Nullum denique vsum adferunt: est enim vnum aut potius Diabolicum commentum. Quanto igitur præstaret beatorum virorum virtutes, quas ex ipsorum historiis percipimus, quæ vitæ sunt ipsorum imagines, æmulari, quàm inanibus ipsorum simulacris superstitione fore addictos? Sed quid rationibus, licet hæc quoque solidæ ac firmæ sint, & non potius diuinæ scripturæ auctoritate agitur? Quæ hanc omnem quæstionem expedite explicat, omnemque nobis Imaginum vsum palam interdicit, quorum testimoniorum tanta est copia, vt facile aduersarios illis obruere possimus. Hoc igitur quasi initio, ac fundamento totius nostræ definitionis utemur: *Deum Spiritum esse; ac in Spiritu, et veritate adorandū: Deum neminē vnquā vidisse, neq; vocē eius audisse, neq; formam vidisse: & beatos, qui non viderūt, et crediderūt.* Clamat præterea Paulus: *Sic cognouimus Christū secundū carnem; iam non cognoscimus: per fidē enim ambulamus, non per speciem.* Quin & grauius aduersus eos exostulat, qui mutauerūt gloriā immortalis Dei per Imaginem, & venerati sunt & coluerunt ea, quæ condita sunt, supra eum qui condidit. Quid vero aliud tota fere lex vetus personat, quàm non faciendā idola, non vllam similitudinem, non sculptilia, non adoranda manu facta, neq; vllam creaturam? Quid ergo de istis statuere debemus, qui coram Imaginibus lumina accendant, & coram ipsis procidunt, & in genua prouoluuntur? idque non coram Imagine Christi & Sanctorum (quos constat veram habuisse humanam carnem, quam isti ad qualemcunque idololatriæ suæ excusationem arripiunt); sed etiam Angelorum, quos constat esse virtutes corporis expertes, atque ita per nullam aut formam, aut picturam exprimi posse. Atque ista quidem, licet satis superque Christiano homini sufficere debeant, ne hoc errore implicetur; tamen ex abundanti, vt vndique sit instructus, & contra hunc turpem errorem bene meditata habeat rationes,

Virtutes San-
ctorum esse vi-
uas eorū ima-
gines.Scripturarum
contra Imagi-
nes congloba-
tio.Io. 4.
1. Io. 4.
Io. 5.
Io. 20.2. Corinth.
5.

Rom. 1.

Deut. 5.
Exod. 20.
Psalm. 96.Candele corā
Imaginibus
accense.Angeli cur non
aliqua forma
exprimendi.

Patrum testi-
monia, quibus
Iconomachi ni-
tuntur contra
Imagines,
Ioannes Evan-
gelista.

Chryso-
stomus.

Basilii.

Gregorius Na-
zianzenus.
Amphilochius.

Asterius.

Epiphanius.

Theodotus.

Eusebius.
Anathemata
huius concilia-
buli Constanti-
nopolitani in
eos qui Christi
& Sanctorum
Imagines vel
habent, vel re-
verantur.

nes, sanctissimorum patrum egregia testimonia explica-
bimus. Atque vnde melius, quam ab ipso Ioanne, qui
diuinam sapientiam ex pectore Christi, in quo recubuit,
fluxit, exordiri poterimus? An igitur ille Lycomedi, quem
à morte in vitam reuocauit, non viciò vertit Imaginem
suam ab eo, licet tanto beneficio astricco depictam? Au-
diamus Athanasium Alexandriae lumen. *Quo modo, inquit,
non miseratione prosequendi sunt, qui creaturas adorant, quod illi, qui
vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes non audientes
orant, ac precantur? Creatura enim à creatura nunquam seruabitur.*
Præclare itidem Chryso-
stomus: *Nos per scripta, Sanctorum
frui-mur præsentia, non sanè corporum ipsorum, sed animarum Im-
gines habentes. Nam quæ ab illis dicta sunt, animarum illorum
Imagines sunt.* Basilii verò vitas beatorum virorum, veluti
animatas quasdam ipsorum Imagines appellat. Cui tum tem-
poris virtute, ac doctrina æqualis Gregorius Nazianze-
nus; *Flagitium, inquit, est fidem habere in coloribus, & non in
corde.* Diuinus itidem Amphilochius Iconij Episcopus:
*Non est nobis cura, Sanctorum corporales vultus in tabulis colori-
bus formare; quoniam his opus non habemus, sed politia illorum
virtutum, memores esse debemus.* Quin & Asterius Ama-
siae Episcopus: *Ne pingas Christum in vestibus, sed magis sumtu
illo & impensis pauperibus subueni.* Epiphanius vero, *Imagines
nec in Ecclesiam inferendas, nec in Sanctorum cimiteriis statuen-
das, nec in domo communi tollerandas; ob id asserit, quòd fas non
sit Christianum oculis suspensum teneri, sed mentis agitatione.* Què
& Theodotus Ancyræ Episcopus sequitur, & ulterius pro-
gressus; huiusmodi Sanctorum Imagines, non modo deco-
ras negat, sed & Diabolicæ plane deceptionis inuentum. Euse-
bius denique doctissimus ille, & eloquentissimus Cæ-
sareæ Episcopus Christum Imagine effingendum ne-
gat. Quare cum ista sint tam expedita, anathema de-
nunciamus ei, quicumque Christi aut Sanctorum Imagi-
nes, aut in Ecclesia, aut in priuata domo adorare, aut clam habere
ausus fuerit. *Hæc est fides patrum: hæc est fide orthodoxorum.*
Id

Id vero interim seuerè omnibus ducibus, magistratibus,
militibus ac reliquis laicis interdici-mus, ne quisquam
sub euersarum Imaginum prætextu sacrilegis manibus sa-
cras vestes, vela, aut alia quæ Deo sunt dedicata, inuadat;
quia possunt in alios vsus huiusmodi idola transferri. Ne
que ex ista Imaginum euersione beatæ virginis Mariæ,
aut Sanctorum aliorum honori quicquam detractum vo-
lumus: quin & anathema eis dicimus, quicumque eo-
rum suffragia atque intercessionem postulare insolenter
contemserit. Hæc patres. Habes igitur prudentem,
ac sanam huius Synhodi sententiam: quam Calvinus,
Illyricus, & reliqui tantopere suspiciunt. De qua, quid
sentias, aueo audire. Quantumuis enim Constanti-
num illum Imperatorem deprimas ac contempnas; non
potes facile tot, & tantos patres contemnere. IREN.
Quid ego de ea sentirem, nisi quod de reliquis Ariano-
rum, Macedoniorum, & prædatorio illo, quod Ephesi
conuenit, conciliabulo sentio? nec pluri facio istos tuos
Episcopos, quam Constantinum, cuius horrendum exitum iam
audisti: nec multò sanè meliorem Patriarcha
Constantinopolitanus Constantinus, præclaræ huius
Synhodi summus moderator, sortitus est. Cui Constanti-
nus ille Imperator suggesto in æde Deiparæ virginis v-
bi Synodus habita est, conscenso, acclamauit: *Constanti-
nus œcumenicus Patriarcha multos annos uiuat.* Cum quo & a-
liis Episcopis tyrannus in forum quoque processit, vbi po-
pulo venerandarum Imaginum adorationem interdixit,
idololatrias eos appellando, qui eas colerent. CRIT. Cu-
pio audire, quem exitum Patriarcha ille habuerit. IREN.
Non ita multo post tyrannus Constantinum, delicias il-
las suas, nescio ex qua leui suspitione, in exilium abegit,
& reductum post, ea atque sæuissime excarnificatum, asi-
noque impositum, ludis Circensibus in theatro ignomi-
niosa circumuectione traduci, ac deinde obtruncari ius-
sit. Illud vero demitor ementitam istam Synhodum, ac

Res Deo sacras
diripere nefas.

Inuocatio San-
ctorum asseri-
tur.

Vtriusque Con-
stantini tã Im-
peratoris, quam
Patriarchæ Cõ-
stantinopolita-
ni infelix exitus.

Zonas in
Constantino.

Constantini
Imperatoris ac-
clamatio ad Cõ-
stantinum Pa-
triarcham.

Exitus misera-
bilis Constantini
Patriarchæ Cõ-
stantinopolita-
ni Iconomachi.

tam futiles, & vanas ipsius rationes te tantopere mouere, præsertim cum omnem eius auctoritatem celeberrima, atque œcumenica paullo post apud Nicæam, Synodus euerterit. Ex qua ego tibi pro responso breuè confutationem colligam. Ipsam igitur, aduersus tuam falsam Synhodum, Catholicæ Ecclesiæ vsum egregiæ defendentem, diligenter audisse, erit tibi sanè operæ precium.

Conuellit Pseudosynodus Constantinopolitana ex actis Nicæne secundæ Synodi in compendium contractis. Varia hinc miracula quæ fuerunt ad Crucem & Imagines edita recensentur.

Synodus Nicæna secunda contra Pseudosynodum habita.

CAP. XV. IRENÆVS.

QVO D felix, faustumque sit toti reipublicæ Christianæ Dei Optimi Maximi auspiciis, & singulari Principū nostrorum in veram pietatem propensione, ad hanc œcumenicam Synhodum conuenimus, propositis in medium sacrosanctis Euangeliis, de re Christiana, & quæstione, quæ Christi Ecclesiam multos annos misere lacerauit, deliberaturi. Atque illud quidem oportune, ac commodum inter primas deliberationes accidit, quod Basilius, Theodorus, Theodosius, Hypatius, Leonēs duo, Gregorij duo, Nicolaus ac alij Episcopi, qui fuere duces atque antesignani detestandæ hæreseos hodie adsint, eam ex animo detestantes, & horrenda se execratione per Patrē, Filium ac Spiritum Sanctum deuouentes, si non lingua irritimis eorum cogitationibus respondeat. Id autem iam nobis reliquum incumbit, vt quæ sit de Imaginibus honorandis antiqua Ecclesiæ traditio, quæ patrum sententia diligenter dispiciamus; vtque eam, quæ se nuper œcumenicam Synhodum ementita est, labefactemus atque dissipemus. Qua in re cum primis animaduertendum iudicamus, qui potissimum ante nostra tempora hæc-

Episcopi Iconomachis hæreseos sine palinodiam in secunda Nicæna Synodo occiderunt.

Qui fuerint imaginum oppugnatores.

nus Christi ac Sanctorum Imaginibus fuerint infesti: vt ab eis ad diuinos istos, nouosque Legislatores, illorū affectas, atque æmulos nostra deriuetur oratio. Quantum igitur prima Ecclesiæ tempora recordari possumus, inde vsque repetentes inuenimus Iudæos, Gentiles, Saracenos, Manichæos, Acephalos, vt Petrū Seuerum, Xeneiā, cum simili hominum colluue, Imagines potissimum oppugnasse. E quibus Xeneias in seruitute natus, moribus tamē magis seruilibus, cum nec adhuc baptismo expiatus Episcopatum inuasisset; nec Angelos sub humana, nec Spiritum Sanctum sub columbæ forma, nec ipsius Christi Imaginē ferre potuit. Superfunt adhuc viui, qui tempus recordantur, quo Christianorum in Syria imagines, & ex qua caussa primū sublatae sint, Saracenis tum imperauit Ezidus. Is ab impostore Hebræo Sarantapeche seductus, cui vitam ad triginta annos, cum maximo rerum omnium successu prorogandam promiserat, è templis, è vestibis sacris, ab altaribus, ab omnibus denique locis publicis ac priuatis, imagines aboleri iussit. Cuius præceptum nullus Christianorum exequi voluit. Quare immisi Arabes, ac Hebræi in venerandas Imagines grassati sunt. Princeps interim intra annū & dimidiatum periit. A cuius successore præstigiator exquisita morte absumtus est. Hos aliosque id genus præceptores, noui nostri legiflatores præeuntes sibi habuere, vt ex eorum auspiciis, ista nobis oracula effunderent. Magnam tamen pietatis speciem præferunt, sed nos omnem illis laruam detrahemus, orbi que spectandos, sublata ista ascititia persona, exhibebimus. Definitio (aiunt) sanctæ, magnæ, & vniuersalis Synodi. Sed quo modo sancta dicēda, quæ inter sanctū & profanū discernere non nouit? Quo modo sancta, quæ Imaginē Christi Domini nostri ac Seruatoris, idolū appellat? vt eos merito per prophetam alloqui videatur; *Sacerdotes contaminauerunt leges meas, & sancta mea profanauerunt, inter sanctum & profanum non posuerunt discrimen.*

*In dei.
Gentiles.
Saraceni.
Manichæi.
Acephali.
Petrus Seuerus*

Xeneias.

Ezidus.

Sarantapeches dignum suæ impietatis supplicium pertulit.

Pseudosynodus Constantinopolitana falso dicēta sancta.

Ezech. 22.

*Eadem Pseudo
Synhodos falso
dicta magna et
vniuersalis.*

*Eadem Pseudo
Synhodos falso
dicta septima.*

*Locus Pseudo-
Synhodi.*

*Respōdetur ra-
tionibus Pseu-
doSynhodi con-
tra Imagines.*

*Gregorij Nyffe-
ni verba cōtra
Arianos male à
Constantinopo-
litanis contra
Imagines de-
torta.*

Magnæ vero ac vniuersalis nomen, qua ratione huic cōgruit, quam multarum Ecclesiarum præfecti non admi-ferunt, sed anathemate deuouerunt? Quo modo vniuersalis, quæ Apostolicarum sedium, Alexandrinæ, Antiochenæ, ac Hierosolymitanæ consensum nullum habuit? Quo modo vniuersalis, cum Apostolica Romæ sedes nec per vicarios nec litteras (quemadmodum in Synhodi fieri debet) vilo modo consenserit? Septima autem quo iure appellabitur, quæ diffidet à sex antecedentibus? Perinde enim hic res comparata est, ac si quis postquam aureos sex numos numerarit, septimo loco aureum supponat. Remouenda itaque hæc speciosa nomina à rebus tam inanibus atque perniciosis. Sed neque locus, aut templum virginis Mariæ quicquam eorum causam honestat, quod scelerata ista coitione commacularunt. Sed isti dimissis, videamus rationum pondera & momenta. Quæ igitur de Dei benignitate in humanum genus, deque nostra redemptione per Christum & œcumenicis Conciliis dixerunt, obuiis, quod dicitur, vlnis amplectimur, nisi quatenus ineptè atque impudenter Imaginum vsum œcumenicis Synhodi aduersari dixerint. Nec quæ sit illa idololatria, quæ Dæmon inuexit, nec quo modo ad idololatriam expurgandâ illos, quasi novos Apostolos, Deus amâdarit, nec quo modo Christiana fides in idololatriam lapsa sit, nec si quæ sit idololatria, quo modo in Christianorum Imaginibus hæreat, adhuc intelligimus: fraudes verò istorum, atque insidias, & manifestas calumnias, rectè atque perspicue intelligimus, ac tenemus, omnibusque palam proponemus. Nam quæ de creaturis adoratis, ficticioque Christo adduxerunt, à Gregorio Nysseno mutuati sunt, ab eo contra Arianos, qui Christum vt Deum creatum adorabant, atq; ita idololatriæ affines, cum ré creatâ adorarent, in ea spem salutis ponerent, & ab ea iudicium expectarent, rectè detorta. Vt igitur ille eo loco de Imaginibus nõ sensit, ita nec ad eas, verba eius applicari possunt.

Quas

4. Reg. 18.

*2. Reg. 15.
16. & 17.*

Exod. 31.

Quas Christiani neq; Deos appellant, neque eis vt Deo cultum exhibent, neque salutis spem in eis collocant. Agnoscimus itaque lubenter Gregorij Nysseni viri doctissimi ac sanctissimi, ac aliorum patrum auctoritatem: sed isti Rabfacen, qui aliquando Hæbraica lingua contra Israëlitas perniciosè vsus est, æmulantur. Quare non est, quòd se iactent, quasi Apostolos ad idololatriam excidendam, quæ nulla est, à Deo delegatos. Insigne plane est hoc contumeliæ genus in Christi sponsam, quam vt adulteram traducunt. Quod si se omnino pro Apostolis haberi velint, ostendant Apostolicas suas dotes, atque signa, ad quæ olim mundus obstupescens, idola deseruit. Nec moramur diligentiam istam istorum, atque exquisitam rerum considerationem, qua non plus merentur quàm Achitophel, qui diligenter omnes rationes meditatatus est, quibus Absalom posset patrè suum opprimere. Nam eodem animi proposito isti aduersus patres, ac Christi sponsam Ecclesiam conspirarunt. Alioqui quo modo illis vnquam in mentem venisset, vt dicerent imagines Ecclesiæ tum sex œcumenicas Synhodos, tum Christi œconomiam euertere, atque homines à vero Dei obsequio abducere? Qua oratione valde se ridiculos ostendunt, dum pictorum artem nefariam appellant, eosque propter sordes, & lucri desiderium damnant. Quæ oratio non pingendi modo, sed & reliquas omnes artes è medio tollit, & omnia tam humana quàm diuina subuertit. Quid enim est tam sanctum quo non auaricia, quo non abusus irreat? Res itaque maneat, abusus auferatur. Sane cum Moses Deo tabernaculum erigeret, Beseleel totus cælesti spiritu, ac sapientia diuinitus illustratus est, ad omnia ea opera excogitanda, quibus templum ornari potuisset. Iam cur ea, quæ corde capere, lingua profiteri debeamus, non liceat pingendo aut fingendo exprimere; aut cur Sancti ex imaginibus contumelia afficiantur, neque quicquam ostendunt, neque vnquam ostendere poterint.

Constantinopolitanos nõ esse Apostolos ad abolendam idololatriam à Deo missos.

Constantinopolitanorū diligentia illaudata cõfertur cum consilio Achitophel contra David.

Pingendi ars iniquè à PseudoSynhodo damnata à calumniis videtur.

Beseleel sculpsit & fundendæ artē à Deo edoctus.

rerint. Illud vero non posse pictores Sanctis vita functis vitam restituere, & alia id genus; sunt tam puerilia, & ridicula, vt ocio nostro abuti in eis confutandis (quæ ostendisse, est arguisse) nolimus. Cetera, quæ insequuntur, aliquod pondus haberent, si tam facile probarentur, ac temere proferuntur. Est enim risu digna, ac sibi plane contraria istorum collectio, qua pictores, ac imaginum cultores, quasi Nestorianos, ac Eutychianos, hæreticos quidem vtrosq; sed ex diametro inter se repugnantes in eptè lacerant. Cur, ô boni viri, pictor Nestorianus? Cur vt somniatis, aut duos filios, aut quartam in sacra Trinitate personam colendam proponit? An quia non licet diuinitatis Christi, ideo nec humanitatis eius formam exprimere, aut effingere possumus? aut si id conamur, diuinitatem statim à Christo abdicamus? Qui hominem pingit, oris quidem lineamenta potest, animam effingere non potest. An igitur, istis arbitris, ne hominem quidem pingi posse, propter hanc causam dicemus? aut pictorem existimabimus tam insanum, vt putet hominem, cuius animam penicillo pingere non potuit, exanimem profusuisse? Nec à pictore expectare debent, vt diuinitatem, aut animam Christi pictura referat: nisi ipsi suam, aut aliorum se animam videre posse confidant. Nec magis pictor diuinitatem, aut animam Christi, quas pingere non potest; aut qui imaginem Christi adorat, quia eas videre non potest, negare videtur; quàm ipsi se anima præditos negant, quia nec ipsi suam animam videre possunt. Ex his abunde perspicere licet, quàm isti inepte pictores, ac imaginum cultores Nestorianis & Eutychianis assimilent. Neque enim qui vel pingit, vel veneratur Christi imaginem, aliud quàm ad archetypum respicit: Neuter aut diuidit, aut confundit. Aliud, aliud certe Basiliius Magnus sentit. Dicit enim omnem hunc imaginis honorem ad primum veluti fontem redundare. Nec enim qui in foro regiam imaginem diligenter in-

Pictores et eos, qui imagines, quo decet, honore prosequuntur, imperitè et ineptè assimilant Nestorianis & Eutychianis.

Honor, qui tribuitur imagini ad archetypum refertur.

Basilium.

tuetur, regemque eum appellat, qui in tabula pictus est, duos reges fatetur; nec primum & verum exemplar, ipsum scilicet regem appellatione, aut honore suo spoliare, sed multo magis regis honorem per huiusmodi confessionem stabilire videtur. Quod si aliquod hac in parte peccatum inesset, certe dum alterum eis impingunt, ab altero Catholicos liberant. Sunt enim, vt diximus, hæreses istæ disunctissimæ. Ab vtraque vero Catholici longissime absunt: ita & mentiuntur, & ridicule secum isti pugnant. Quare anilia hæc deliramenta relinquentes, excutiamus cetera. Inter quæ isti pro sua benignitate vnam saltem nobis imaginem, sed pari, aut maiori turpitudine relinquunt. Neque enim vnquam Dominum, Apostolos, aut patres, incruentum istud in Ecclesia sacrificium corporis Christi imaginem, sed verum eius corpus, & verum sanguinem appellasse, constat. Quanquam non ignoramus Basilium, atque Eustathium ante sanctificationis consecrationem, ἀντίτυπον, id est, exemplar nominare. Mediam vero inter Iudæos ac Ethnicos Christi Ecclesiam constituere Basilio non placet; qui tradit *Iudaismum cum Gentilitate, vtramque autem cum Christianismo pugnare*. Illud vero quàm leue est, quòd imagines certis ac sollempnibus precibus non dedicentur? Cum enim ad memoriam tantum, & repræsentationem archetypi fingantur, inque ea abunde munus & officium suum impleant; apparet istos, propterea quòd solidis argumentis deficiantur, inania ista consecrari. Imaginum autem vsum non ideo damnare debemus, quòd cum Apostolica scripta non præcipiant. Ex traditione enim, vt multa alia, Ecclesiæ per manus traditæ sunt. Et insigniter isti mentiuntur, cum eas nec antiquitatis, nec patrum auctoritatem, nec vllum vsum habere affirmare audeant. Apparet enim ex veterum monumentis, earum vsum Apostolorum temporibus inoleuisse: atque adeo Christum ipsum vultus sui effigiem, lineo panno, diuina sua potestate impres-

Imagini regis honor tribuitur honorem regis non imminuit, sed auget.

Eucharistia sacrificium nuncquæ à patribus appellatū imaginem corporis, sed ipsum corpus Christi.

Christi Ecclesiam non mediā esse inter Ethnicismum & Iudaismum.

Imaginū in Ecclesia vsum temporibus Apostolorum inoleuisse.

Christi imago diuinitus panno impressa, & ad Abgarū missa.

impres-

Imaginē Christi alteram habuit Nicodemus.

Christi Imago ab Hemorrhoussa erecta.

Antiochena Apostolorum Synhodo.

Petri & Pauli Imagines Constantinus.

Athanasius.

Chrysofomus.

S. Meletij Imago.

Ambrosius.

Stephanus Bostrorum Episcopus.

Hieronymus.

Nilus.

impressam ad Abgarum regem Edeffensorum transmississe : quæ postea eam urbem stupendo prodigio ab obsidione liberavit. Habuit & Nicodemus Christi imaginem, quæ postea telo à Iudæis violata, sanguine manavit, vt Athanasius prodidit. Mulier præterea profluvio sanguinis liberata, apud Paneadē gratitudinis ergo statuam Christo erexit. Ad quam incognita quædam medicis omnibus herba enata, præfens fuit morborū remedium. In Antiochena Apostolorum Synhodo dictum est, feruatos non debere amplius ad idola aberrare, sed certandum ante columnam Dei hominisque, Iesu Christi. Petri & Pauli imagines Syluester Cōstantino magno ostendit. Atque Constantinus postea Christo initiatus, templorum, quæ construxerat, columnas imaginibus exornauit. Athanasius, tradit, qui adorat imaginem, ipsum regem adorare. Nec dissentit Chrysofomus, ac tradit præterea *fusilem se ex cera picturam, pietatis causa adamasse : in qua vidit angelum propulsantem barbarorum gentem pedibus conculcatam.* Idem tradit beati Meletij imaginem Antiochię vbiq; expressam. Audiamus iam Ambrosium. *Quid ergo ? nunquid cum Diuinitatem & carnem adoramus, Christum diuidimus ? num, quando in eo & diuinam imaginem & crucē adoramus, ipsum partimur ? absit.* Cuius responsum inanem istorum de Nestorianis & Eutychianis Theologiam conuellet. Audiamus & beatum Stephanum Bostrorum Episcopum. *Quicumque, inquit, Diuorum imagines confitentur, non errant : siquidem omne opus factum in nomine Dei, bonum & sanctum est. Aliud est enim imago, aliud εἰκονα, hoc est, animalis abiecti statua.* Audiamus & Hieronymum : *Etenim, inquit, vt concessit omnibus adorare, quæ manu facta sunt ; Iudæis quidem crustas illas quas fabricauit Moses, præterea duos Cherubim aureos, ita nobis Christianis, crucem largitus est, & bonorum operum imagines pingere & venerari, atque ita nostrum opus apud Deum probare.* Beatus Nilus ad Olympiodorum proconsulem, iubet eum in templo, quod ædificarat in honore

norem

norem sanctorum Martyrum, parietes hinc inde veteris & noui testamenti historiis elegantis pictoris opera illustratos ornare, crucem autem ad templi oriētem designare. Diuus autē Isidorus Pelusiotes nullam ait templi rationē, quæ non picturis illustretur. Habemus Gregorij Nysseni, qui ad imaginis Abrahæ, filium Deo oblaturi, habemus Asterij Amasæ Episcopi, qui ad attentiores contemplationem picturæ Euphemie Martyris in porticu Ecclesie expressæ, in lacrymas erupere ; habemus Anastasij Antiocheni, qui iniuriam imaginibus irrogatam, cum Sanctorum iniuria coniunctam fatetur ; habemus Simeonis Stelitzæ patrum, qui ædidere canones sextæ Synhodi ; Germani Constantinopolitani, Leontij Neapoleos Cypri, duorum Gregoriorum Romæ Episcoporum ; habemus denique alia aliorum veterum patrum (quæ non est necesse persequi) clara ac egregia in hac Imaginum quæstione testimonia, ac scripta. Solus certe Basilius instar omnium poterit esse. *Confiteor, inquit, incarnatam dinovoϋϋαυ, deinde sanctam Mariam, quæ secundum carnem illum peperit, quam & Deiparam vocat. Suscipio etiam sanctos Apostolos, Prophetas, & Martyres, qui pro me apud Deum supplicat, quo per illorum mediationem, propitius mihi sit Deus noster benignissimus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob causam & historias imaginū illorum honoro, & palam adoro : hoc enim nobis traditum à sanctis Apostolis, non est prohibendum, sed in omnibus nostris Ecclesiis historias eorum erigimus.* Cur igitur isti, aut patres, aut vetustatem nobis deesse queruntur ? Aut quid scripturas Dei exigimus ad eas astruendas, cum apertissimam eius vocem in Ecclesia Catholica eius sponsa quotidie audiamus, & clarissimam voluntatem per illustria signa indies passim videamus ? qualia iam ad Imaginem Christi edita, aliquot commemorauimus. Qualia præterea ad imagines beatæ Mariæ virginis, Cosmæ ac Damiani, Anastasij, Simeonis Stelitzæ, idque eo adhuc viuo, atque aliorum Sanctorum contigisse,

Isidorus Pelusiotes.

Gregorius Nyssenus. Asterius.

Anastasius.

Simeon Stelites.

Patres sextæ Synhodi.

Basilius.

Miracula ad Sanctorum imaginē edita.

gisse, veterum monumentis passim proditum est. Multę enim scaturigines, multi sanguinis riuus, ex Reliquiis & Imaginibus sanctorum profluxere, per quas Dæmones sæpe abacti sunt, ab hominibus; quos inuaserant. Ad quas mirifica designata fuisse signa, & desperatos morbos profligatos, extra omnem controuersiam ponitur. Et ne veterem memoriam persequamur, certum est etiam hodie in Zozopoli Pisidię ciuitate, imaginem quandam virginis Marię unguentorum scaturiginem ex picta ipsius manu effundere. Assidet in hoc nostro confessu sanctissimus Procanon Episcopus Manzon, qui morbo correptus, deplorataque iam valetudine, suprema sua ordinare coactus est. Is vbi ad se Christi imaginem adferri iussisset, eamque fiducia plenus, affecto loco applicuisset, morbum protinus excussit. Quemadmodum vero ad pios varia beneficia, ita ad impios, & qui sacras imagines contumeliose, verbo aut facto violarunt; merita supplicia redundarunt. Id quod exemplum præstigatoris Iudæi, quod recensuimus, satis ostendit. Adest Constantinus Constantiæ Cypri sanctissimus Episcopus, qui veneranda huic Synhodo narrauit, quendam apud Citium, dum clauum in parietem immitteret, frontem Imaginis Diui Petri in eodem pariete depicti transfodisse, statimque quasi non Imagini, sed suę fronti clauum impigisset, caput frontemque hominis intolerabilem dolore cruciasset, nec prius cum depulisset, quam clauum illum exemisset. Adest ipsius Citij Episcopus, qui coram Synhodo huius narrationis veritatem iureiurando per sancte contestatus est. Fuit alius vir Cyprius in vrbe Constantia armentarius, qui stimulo, quo pecus agebat, imagini cuidam beatę virginis, quam erat in templo cõspicatus, indignabundus alterum oculum eruit. Egreditur deinde, ac continuato paullulum itinere, dum fortę pecus ad maturandum iter pungit, ecce stimulus confringitur, & ea pars cui ferrum erat infixum, in dextrum hominis oculum, recta inuolat.

Miraculum ad
Imaginem B.
Marię editum.

Procanon Epi-
scopus sanatus
miraculose ad
Imaginē Chri-
sti.

Vindicta diuina
in Imaginē
violatores.

Mirifica narra-
tio de quodam,
qui licet non de
industria, sed
fortuito Imagi-
nem D. Petri
violasset, non id
tamen impune
tulit.

Violator Ima-
ginis B. Marię
meritis impie-
tatis sue pœnas
diuinitus luit.

lat. *Hunc ego, inquit, Constantinus virum vidi, & unoculum etiamnum ex hac causa esse cognosco.* Nec defuit nuper similis diuina animaduersio Gabalæ in Saracenum, qui Imaginem contumelia affecerat. Dexter enim oculus statim e capite exiit, eumque ardētissima febris corripuit. Quod triginta duo Cyprij, qui fuere præsentis, domum reuersi narrarunt. Nihil igitur dubitandum, quin hæc Christianorum pietas, qua pie in imagines Christi ac Sanctorum afficiuntur, & Deo placeat, & ipsis sit salutaris. Nam & remotis id genus miraculis, per quæ Deus nobis suam voluntatem ostendit, non dubium est, quin si pressius, atque attentius Christi, aut Martyris alicuius imaginem intueamur; mox miros in nobis amoris atque imitationis aculeos. ipse aspectus excitabit; non minores certe, ac sæpe quidem multo maiores, quam aut lectio, aut vllius oratio. Ita sola Polemonis licet Ethnici Philosophi visa imago scortum quoddam; vt narrat Gregorius Nazianzenus, ab impudico proposito deterruit. Gregorius vero Nyssenus in contemplatione imaginis Abrahamæ filium immolaturi, & Asterius Amasæ Episcopus, Martyris Euphemię, toti defixi, nec à lacrymis sibi temperare potuerunt, quas tamen illis crebra eiusdem historię lectio nunquam prius extorserat. Quare prudenter ac pie scripsit Basilus. *Bellorum facinora præclara & scriptores historici, & pictores sæpius expresserunt: illi quidem oratione rem exorantes; hi autem in tabulis depingentes: utriusque etiam multos ad virtutem excitarunt.* Iam in templis sæpe à lectione cessatur: atqui imagines semper in oculos & animos intuetium, mane, meridie, vesperi incurrunt; & res præclare à Christo & Martyribus gestas ad memoriam reuocant; & mirum quendam amoris ac imitationis ardorem in nobis incendunt. Permirum iam esset, si tantis documentis ac fructibus, si tam illustribus signis, si denique tot patrum sententiis scripturę aduersarentur. At enim Deum esse spiritum, & alia id genus clamant. Quasi vero Catholica

Agareno, quod
dextrum cuius
dam in templo
Imaginē oculū
lū contumeliose
violarat, pœna
talionis diuini-
tus irrogata.

Imagines Chri-
sti et sanctorū
non minus, imo
sæpe multa ma-
gis conferre ad
excitandam in
nobis pietatem
quàm soleat ali-
qua rei scripta,
vel pronūtiata
de eiusdem nar-
ratio.

Scortū lasciuā
Imaginem Pole-
monis philoso-
phi conspectā
Veneri renun-
ciauit.
Gregorius Nyss-
enus.
Asterius.
Basilus.

Respondetur
scripturis, quæ
pseudosynho-
dus cõtra Ima-
gines perperam
citauit.

Eccle-

*Deum Spiritus
in Spiritu &
veritate à Ca-
tholica Ecclesia
adoratur.*

*Pauli sententia
explicatur dicē
tū: ut si cognoui-
mus Christum
carnem, iam nō
cognoscimus.*

*Catholici non
adorant creatu-
ras pro creatore,
ut Ethnici
solent.*

*Leges Mosaicās
non aduersari
cōsuetudini Ec-
clesiasticæ in I-
maginibus fin-
gendū aut scul-
pendū.*

Ecclesia haftenus Deum in spiritu ac veritate non adoravit? Sed cauti homines, ne Deum incarnatum negare hac ratione viderentur, subiiciūt: etsi cognouimus Christum secundum carnem, iam non cognouimus. Quid ergo? num carnem exiit, postquam in cælum est assumptus? Paulus certe eo testimonio nihil aliud voluit, quàm Christum olim patibilem, iam in eadem tamen carne nullis humanis infirmitatibus obnoxium, sed illis omnibus factum superiorem. Quia igitur isti prudentia contra imagines hunc locum detorquent: cum potius earum vsum ex eo tueri possimus, vt qui plane doceat Christum & olim habuisse, & etiamnum habere veram humanam carnem. In reliquis scripturæ locis nobiscum agunt ac ludunt, quasi adhuc Iudæi aut Ethnici essemus. Quare apud Ethnicos, si quos norint, illa Pauli declamitent. Absit enim à cogitationibus piorū, vt putent Catholicos homines creaturas pro creatore colere. At isti quasi soli per orbem Christiani reliquam Ecclesiam læsæ diuinæ maiestatis, atque idololatriæ impiè accusant. Nec Mosis quidem præcepta quicquam consuetudini Ecclesiasticæ repugnarent, si isti non præfracte verba magis, quàm mentem ac voluntatem Mosis ac Dei vrgerent. Nec prohibitio illa, quæ Iudæos respicit, contra nos hodie obtinet. Recte enim illi Dei imaginem ac formam exprimere prohibiti sunt: cum nihil sit, per omnem rerum naturam, quod eam referat. In nullam enim formam Diuina natura cadit; quam nec cogitatione quidem, si naturæ eius essentiam respiciamus, assequi possumus. At nobis hodie totius fidei nostræ fundamentum in eo iaciendum est, vt credamus, ac palam profiteamur Deum incarnatum in forma humana se verum hominem exhibuisse, verè passum, verè resurrexisse, verè ascendisse, verè in carne ad suprema illa olim tribunalia venturum. Si piū & necessarium sit hæc credidisse; impium erit, aut per imaginem, huius nostræ fidei documentum dedisse, aut

*IOAN. 11.
Marc. 16.
Luc. 24.*

IOAN. 20.

aut per eandem tam necessariam fidem, vel languentem excitasse, vel ardenti maiores facès addidisse? Isti tamen præclari doctores, Christū circumscribi non posse etiam post incarnationem, fingere videntur. Quod si ita sit, quo modo circumscribi nequeat, cum diceret, *gaudeo quoniam non eram ibi*; aut cum angelus diceret, *surrexit, non est hic*; aut cum ipse diceret, *palpate, & videte, quoniam spiritus carnem & ossa non habet*; & Thomæ, *infer digitum, & noli esse incredulus*. Secernenda igitur Iudæorum, & nostra conditio: quanquam alia multa Iudæorum sunt & Ecclesiæ nostræ discrimina. Inter quæ illud cum primis, quòd illi paulo antequam hoc eis Moses præceptum dedisset, vitulo, vt Deo ac liberatori suo sacrificassent; omniaque illa præcepta, quæ nostri noui Theologi recitant contra Ecclesiā, eò recidunt, ne agnoscerent alium Deum præter vnum, neue Gentium idola, quæ in Ægypto viderāt, & quibus Gentes, inter quas habitaturi erant, abundabant, ad quæ Iudæi procliues semper fuere, colerēt. Quæ cum Christiani omnes detestentur; consequitur, vt hanc omnem istorum orationem similiter detestentur, qui castissimæ Christi sponsæ pudorem, quasi adulteræ onerant, & cum diis alienis fornicatam impudenter mētuntur. Deus certè nihil prohibuit, quin vel Iudæi, si femoueas hunc, quem diximus, affectum ac illorum propensionem in idola, Imagines haberent, & creaturas vero Deo dicatas, ac consecratas adorarent. Eadem certe fuerunt sacrificia Iudæorum, ac Gentilium: hoc intererat illi Deo, isti Dæmonibus sacrificabant. Sic cum Israëlita, exules degerent in Babylone; habebant sua organa, suam cytharam: habebant & Babylonij, sed illi ad Dei folius laudem, isti ad Dæmonis cultum. Habebant & Gentes suas statuas, quas idola appellamus, quas & scriptura execratur, quòd consecratæ erant hominibus, atque etiam brutis animalibus, quasi diis: habemus & nos Imagines, sed ad gloriam & recordationem folius Dei,

*Iudæorum &
& Christiano-
rum dispar con-
ditio.*

*Iudæi idolola-
trie dediti.*

*Christiani omnia
Gentium
idola detestantur.*

*Eadem sacrificia
Iudæorum
& Gentium, sed
ratio sacrificiorum
dissimilis.*

*Christiani &
Gentes habent
imagines, cuius
honorē tribuunt
sed alio atque
alio modo.*

In templo Iu-
deorum imagi-
nes ex precepto

Nō omnis crea-
turarum adora-
tio prohibita.

Abraham.
Iacob.
Moses.

Adoratio du-
plex.

Leontij senten-
tia de honore,
quem Christiani
in imaginibus
tribuant.

Nota hec dili-
genter Christiani
suo lector.

& illius beatorum Martyrum, ac aliorum, qui cum Chri-
sto regnant. Quos non vt Deos, sed vt Dei nostri seruos
fideles honoramus. Quis iam ignorat etiam Iudæorum
templa, boum, leonum, & aliis Imaginibus, idque ex pre-
cepto Mosi, repletum? Quis ignorat eos arcam & propi-
tatorium, vbi erant duo Cherubin, adorasse? Quos, no-
stras Imagines quasi typo quodā adumbrasse credimus.

At si isti, vt solent, vrgeant nos, omnem prorsus creatu-
rarum adorationem abdicantes; dicant nobis, quo modo
Abraham adorauit filios Seth adhuc Ethnicos; Ia-
cob, Esau: Moses Iethro: atque idem Iacob, summitatem
virgæ Ioseph? Qui non virgam certe, sed per virgam Io-
seph, vt nos non Imaginem ipsam, sed per Imaginē Chri-
sti ipsum Christum adoramus. Est enim adoratio duplex,
altera quæ *λατρεία* dicitur, solius Dei, ab omnibus crea-
turis remouenda, qua solum Deum vt Creatorē, vt Re-
demtorem, vt Iudicem agnoscimus; altera, quæ ad ho-
mines, & res alias Deo consecratas transfertur.

Quare propheta dixit, *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli ser-
uies*; Latrariam illam, non item adorationem, ad solū Deum
referens. Ista enim secūda adoratio, nihil aliud, quā ve-
hemens & ardens quoddam reiamatæ in nobis deside-
rium significat. Alia igitur est Gētilium, alia Iudæorum,
alia Ecclesiæ conditio. Neque enim vnquam cum illis
Ecclesia ligna, aut lapides pro diis adorauit; nunquam di-
xit ligno aut arbori, *Tu mihi esto Deus, tu me produxisti*. Hūc

omnem nostrum honorem piē & eleganter contra alter-
cantem Iudæum, doctissimus ille Leontius, Neapoleos
Cypri Episcopus, ante ducentos annos explicuit. *Non, in-
quit, apud nos vt dii adorantur Sanctorum Imagines, typi, chara-
cteres. Nam si Deos in ligno Imagines adorarent, futurum esset, vt
omnes & reliqua quoque ligna adorarent: si vero vt Deum ado-
rarent lignum, non sane vbiq̄, extincto charactere, Imaginem
exurerent. Ego vero, quatenus duo ligna Crucis colligata sunt, ty-
pum quidem adoro propter Christum, qui in eo crucifixus est: cum
vere.*

vero fuerint dissoluta à se, abiicio ea & exuro quoque. Et quem-
admodum qui mandatum Imperatoris suscipit, illius signum oscu-
lando, non ipsam ceram, aut characterem, aut plumbum venera-
tur, verum imperatori ipsi adorationem & cultum exhibet: ita
quoque Christianorum filij typum crucis adorantes, non naturam
ligni adoramus, sed sigillum & annulum, & characterem, Chri-
stum ipsum aspicientes, per hoc eum, qui in illo crucifixus est, salu-
tamus & adoramus. Et quemadmodum genuini filij, peregrinan-
te longo tempore patre, ingenti amore ex animo erga eum affecti,
quicquid illius viderint, siue baculum, siue sedem, siue chlamydem,
hæc inquam omnia cum lacrymis attrectantes, amplexantur, non illa
honorantes, sed patrem desiderantes, & venerantes: sic & nos fi-
deles omnes crucem Christi, tanquam virgam adoramus: vt sedem
verò & cubile illius ter sanctum sepulcrum; presēpe autem &
Bethleem, reliquaque illius habitacula, vt domum: sic Apostolos
illius, beatosque Martyres, & reliquos Sanctos, veluti amicos il-
lius colimus. Hinc facile apparere potest, quo omnem il-
lum nostrum honorem referimus, quo vel prouoluimur
supplices ante Imagines, vel cereos accendimus. Ange-
los vero ideo ad humanam formam effingimus, quia sub
ea hominib⁹ se visendos sæpe obtulere. Qui alioqui licet
non ex crassa ista quatuor elementorum materia, vt ho-
mines, consistant, non tamē prorsus incorporei sunt, quip-
pe qui loci circumscriptione quadam comprehendantur,
ac concludantur. Sed iam patres, quos isti misere depra-
uant, ac calumniantur, nos ad se suamque defensionem
vocant. En igitur egregiam fabulam, è commentariis
Manichæorum petitam, de Ioanne, & Lycomedeo illo. In
quibus Christum illi, vt veritatem corporis auferrent, fin-
gunt, nec edisse, nec bibisse, nec dormisse. Eusebium
vero ex professo fuisse Arianum, eiusque adhuc hæresis,
aperta hodie manere in libris eius indicia, constat. Quin
& ipsa eius, quam exhibent, Epistola contra Imagines,
aliam manifeste hæresim præ se fert, de humana Christi
forma in Deitatis naturam transmutata. Et quo modo

Res apta simi-
litudine decla-
ratur.

Forma Crucis
non naturali-
gūi adoratur.

Alia similitudo
ad rem declarā-
dam idonea.

Respondetur te
simoniis patrū
quæ Pseudosyr-
hodus citauit
contra imagi-
nes Catholice
Ecclesiæ.

Fabula de Ioan-
ne & Lycome-
deo.

Eusebium fuisse
Arianum.

ista consistit cū narratione Eusebij de statua feminæ, quæ profluuio sanguinis laborabat, de qua diximus, ac Imaginibus Petri & Pauli, quas Christianos in eorum memoriam honorasse tradit? Illa vero de Epiphanio & Theodoro, nusquam in eorum libris exstant. Iam quo modo credibile existimabimus, aut Epiphanium à reliquis illius sæculi patribus, aut ab ipso discipulos eius, quippe qui templum eius variis Imaginibus illustrarunt, ridicule dissensisse? Qui cum omnes eius tempora antecedentes hæreses, aut tum natus lógo & docto opere sit complexus, quo modo hanc reliquis insigniorem (vt isti volunt) tanto silentio ac obliuione ibidem obrueret? Cetera certe omnia eiusdem sunt farinae: Athanasij enim dicta de idolis, Gregorij Nazianzeni de coloribus, id est, rebus mundi caducis & fluxis, contra Imaginum honorem mira dexteritate rapiunt. Ac eadem prudentia Basilium & Chrysostomum, quod nobis vitas sanctorum imitandas proponant: eadem Amphilochem ac Asterium, quod præposterum ac peruersum in templis ornandis studium eorum damnent, qui pauperes interim, vera Dei templa, aut contemnunt aut expilant; ad Imagines impugnandas trahunt. Atque exhaustas iam atque contractas videmus omnes istorum præclaras rationes, propter quas cælum ac terram miscuerunt, tragicis omnia vociferationibus nihil aliud quàm Ecclesiæ idololatriam personantibus, replentes. Qui quàm æqui sint in patres, & quantopere in eos propendeant, aut quàm sincero affectu ista tractent, vel hinc facile colligitur, quod in libris patrum nouo quodam belli genere grassati sint, multa ex eis testimonia excidentes, quæ nefario suo ausui obstare videbant. Cuius rei habemus expeditissimas probationes. Sed nec illa admirabilis istorum prouidentia atque cautio, qua rerum Deo consecratarum ac Sanctorum honori, & nostræ eorum inuocationi præcautum ac præuisum esse voluere, silentio tegenda est. O sollertes, & multum prouidentes

Epiphanium.

Athanasium.

Basilium.

Amphilochem.

Asterium.

Patrum sententia à Pseudosynodo ducuntur.

Cautio Pseudosynodi inconspicua & insana.

uidentes homines, qui non ita multò post totam hanc prouisionem, ex præclaro constitutionum istarum albo sustulerunt! Seuere enim in eos animaduersum est, non modò, qui Imagines Sanctorum colere, sed vel eos ad opem appellare auderet. Sed nihil hic dissimile faciunt à veteribus hereticis: quibus in more positum semper fuit, vt quoties verbo vno pietatè leserint, & à veritatis via aberrauerint, in varios ac multos errores præcipites ruant. Singularis enim & simplex est veritas; mendacium in varia distrahitur, nec sibi vnquam constat. Ac pari sanè religione hoc suum pium edictum ipsi seruarunt. Primi enim in aureas ac argenteas Imagines inuolarunt, & sacrilege ad suos priuatos vsus conuerterunt. Quam sanctam istorum abstinentiam cum Laici videret, tã præclaro exemplo excitati, ex rebus Deo sacratis auales, pelues, aliæque ad alios profanos ac fordidos vsus pararunt. Sed interim iuuat & aliam quandam insignem istorum hominum prudentiam perpendere; qua eodem ore easdem res, sacras, Deoque dicatas, ac idola simul appellant. Quibus illud, quod olim Caiphæ, accidisse videtur; qui cum præ malitiæ suæ magnitudine Christum extinctum maximè cuperet, eundem, imprudens, orbis assertorem ac redemptorem confessus est. Ita istis, vel inuitis, ipsa veritatis vox, qua Imagines sacras ac Deo dedicatas confidentur, expressa est. *His igitur sic se habentibus, regiam viam incedentes, & Sanctorum nostrorum, & diuinorum patrum doctrine insistentes, & Catholicae Ecclesie, in qua Sanctus Spiritus inhabitat, traditionem obseruantes: definimus cum omni diligentia & cura venerandas, & sanctas Imagines ad modum & formam venerande, & viuificantis crucis è coloribus & tessellis, aut alia quauis materia commode paratas, dedicandas, & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque: tum in sacris vasis & vestibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus priuatis, in viis publicis: maxime autem Imaginem Domini, et Dei Seruatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ Domine nostræ Deiparæ, venerandorum*

Iuan. 18.

Pseudosynod veterum hereticorum morem imitatur.

Veritas simplex, mendacium multiplex & sibi repugnans.

Sacriligium Pseudosynodi.

Patres Pseudosynodi Constantinopolitane vt Caiphæ veritatè inuiti & imprudentes fatentur. Definitio Sanctæ, magne, & œcumenice in Nicea Synodi secundæ.

Vfus Imaginū.

Quis honor tri-
buendus ima-
ginibus.

Anathemata à
Nicana Synho-
do Iconomachis
& aliis hereti-
cis dicta.

Gratie habentur
Deo Optimo
Maximo,
pro felici suc-
cessu huius Cō-
cilij.

Angelorum, & omnium deinde sanctorum virorum. Quo scilicet per hanc Imaginum pictarum inspectionem omnes, qui contemplantur, ad Prototyporum memoriam, & recordationem, & desiderium veniant, illisque salutationem, & honorariam adorationem exhibeant, non secundum fidem nostram, veram Latrām, quæ solum Diuinæ naturæ competit: sed quemadmodum typo venerandæ & viuificantis crucis, & sanctis Euangeliis, & reliquis sacris oblationibus suffitorum & luminarium reuerenter accedimus, quemadmodum veteribus piè in consuetudinem hoc adductum est. Imaginis enim honor in Prototypum resultat, & qui adorat Imaginem, in eā adorat quoque descriptum argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinet disciplina, vel traditio Catholice Ecclesie, quæ à finibus vsque ad fines Euangelium suscepit. Superest iam igitur, vt insolentem Iconomachorum arrogantiam sacro anathemate, Christi & totius Catholice Ecclesie auctoritate deuoueamus. Quicumque itaque venerandas Imagines non suscipit, anathemate cum percellimus. Quicumque sententias sacre scripturæ de idolis contra venerandas Imagines adducunt, anathema eis dicimus. Qui scienter communicant cum illis, qui contra venerandas Imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema eis dicimus. Si quis traditionem Ecclesie, siue scriptā, siue consuetudine receptam non curauerit, anathema ei dicimus. Ac iam tibi immortales gratias, Deus Optime Maxime, agimus, qui tam crudele, ac tam diuturnum diffidium hodie pacificasti. Hodie enim summo tuo beneficio, Romana, Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, & reliquæ totius orbis Ecclesie, hodie oriens, hodie occidens, hodie meridies, hodie septentrio admirabili animorum conspiratione in vnam & Catholicam sententiam decurrunt. Verè benedictus & laudandus Deus, qui Nicæam duplici, eoque tanto ornamento amplificasti. Hic iacuit prostratus per trecentos & octodecim patres olim Arius, qui diuinitati tuæ; hic hodie per trecentos, quinquaginta totius orbis

Episco-

Episcopos, tuos seruos, Iconomachi, qui humanitati tuæ, eiusque memoriæ summam iniuriam irrogarunt, perculsi, ac prostrati iacent. Tibi Domine sit honor omnis, ac gloria. Amen.

Recensentur insignia quedam nostri temporis in Europa miracula, ad crucem & Imagines edita.

CAP. XVI. IRENÆVS.

HÆC ego tanquam ex persona patrum ipsorum, contra tuam illam ementitam Synhodum, bona fide dixi. In quorum anathemate ne hæreas amplius, etiam atque etiam te rogo. Iam itaque tum ex patribus Nicænis, tum ex aliis, quos protulimus, scriptoribus intelligere certò poteris, vtitatum hodie erga Christi & Sanctorum Imagines honorem, non solum in Ecclesia antiquissimū fuisse, sed & stupendis signis commédatum atque ornatum. In qua re mira est Euangelicorum nostrorum peruicacia, & contra Deū ingratitude, qui admirandis his Dei operibus inuidiose detrahunt: cum certum sit, tanta signa olim fuisse designata, vt non sit necesse ad confirmationem huiusmodi hodie edi, tãta rursus & nostra memoria contigisse, vt si ex omni antiquitate nulla suppetent, vel ista nobis satis firmum & graue diuinæ voluntatis darent testimonium. CRIT. Etsi hæc, quæ recitasti, animo meo non satis placeant, tamen vt apud te, quod sentio, ex animo proferā; nūquam putassem tam infirmas fuisse vires Constantinopolitanæ illius Synhodi; nec tot, ac tanta contra eam dici potuisse. Et cum cetera multa, tum certe postrema tua oratio animum meum multum pupugit, ac concussit, qua tot anathemata intonasti. A quibus etsi me securum puto, propter causæ veritatem, quam amplector, nescio tamen quo modo, quasi horrēda quedam tonitrua magno horrore animum meum replent.

m 4

Ire-

I R E N. Atque vtinam de re ista tota cum sollicitudine & toto pectore cogitares; tum certe nihil futurum tibi esset antiquius, quàm vt primo quoque tempore, ex his te anathematum laqueis explicares. In quæ te incidisse ne dubites. Neque id quidem propter solum Imaginum, sed & propter traditionum Ecclesiasticarum contemptum.

Anathema dicitur in traditionum Ecclesiasticarum contemptores.

Caluinus.

Anglicana Ecclesia.

Liber contra Imagines falso adscriptus Carolo Magno omnium ineptissimus.

Quarum, vt audisti, contemptores sacra ista Synodus anathemate deuouet: quod quotannis solet in Græcis Ecclesiis recitari. Et nisi huius te Synhodi auctoritas moueat, deplorata certe est animæ tuæ salus. C R I T. Moueret sanè, nisi intelligerem, doctissimos viros affirmare illam Constantinopolitanam magis consentaneam; exstarentque hodie luculentæ per Caluinum Synhodi Nicænæ confutationes. idque ex eo, de quo dixi, Caroli libro, & Synhodo illa Germanica. Ad cuius auctoritatem non Caluinum modò ac reliquos, sed totam Anglicanam Ecclesiam, quasi ad sacram anchoram confugere video. I R E N. Sed ego sanè miror, te hominem prudentem, ac doctum ab impostoribus seduci. C R I T. Ergo tibi tandem Carolus noster cum frequenti Germaniæ Synhodo, impostor est? I R E N. Non id dico. Nam Carolus ne per somnium quidem de eo libro, aut illa tua Synhodo cogitauit. Ausim verò affirmare, à quocumque tandem scriptus sit, longe omnium ineptissimum, nec vnquam Caluinum tuum magis sycophantam egisse, quàm in hac Imaginum & Caroli causa. C R I T. Bone Deus, qualia sunt, quæ ego iam audio? Certe si ista, quæ tantopere iactas, probare poteris; incipiam timere causæ meæ, nec video quid præsidij, præter vnum & alterum Ecclesiæ Anglicanæ propugnaculum, & Martyres nostros. Quæ omnia si dissipaueris, non ero tam pertinax, vt desperatam, atque omni nudatam præsidio causam tueri amplius velim. I R E N. Nec ego certe, aliam de te spem concipio, quem hætenus non tam pugnacem, quàm facilem ad concedendum habuerim, quicquid ratio, ac maior aucto-

ritas

Vide Cont. Florent. pag. 5.

ritas concedi sibi postulabat. Quare quam deinceps differendi rationem inire volueris, dicit; ego eam sequar. C R I T. Ad id iam me accingo. Sed miro desiderio te neor audiendi prius, quæ sint illa nostri temporis ad Imagines signa ostensa. Neque enim aliquid huiusmodi certa fide scriptis traditum inuenio. I R E N. Etsi scriptis nihil ea de re commendatum foret, nihil certe causæ esset, cur tot hominibus, qui pro certo id affirmant, illisque, qui tantis beneficiis inde acceptis, amplissimum se huiusmodi honoris præstiti fructum consequutos fatentur, fidem non habeamus. Sed quandoquidem ad scripta prouocas, aliquot tibi nostri temporis hominum scripta in hoc genere proponam. C R I T. Habebis me attentum auditorem. I R E N. Primum igitur Sicilia se nobis rursus offert cum Philippo eius Apostolo, cuius Imaginem in publicis supplicationibus prolatam, vbi illæ (de quibus diximus) arreptitiæ conspexere, mox vt auctoris, qui spectaculo interfuit, verbis utar, perinde ac si capitalis hostis adesset, illius aspectum formidantes, voce sublata, vestimenta scindere, crines vellere, vinculisque, quibus strictissime impediabantur, disfractis, quædam etiam è custodum manibus elabi cæpere; quarum dein inusitati clamores, omni que gemitu maiores, veluti rugitu immanes, ita toto templo, vicinisque agris personuere, vt è propinquo bellum ingens, ac scæuum, cruentissimumque prælium committi videretur. Adeo sane vel Sanctorum solas Imagines Dæmone formidat. Proximam nobis narrationem alia insula, Anglia inquam mea ex Thoma Moro subministrat. Quæ sæculi sui vt Germanis quibusdã tuis placere video, phænix, elegantissimus ille ingeniorum spectator Erasmus, tali ingenio præditum dixit, quale, inquit, Anglia nec habet, nec habuit, nec habitura est. Qua tamè ego longe maiorem laudem apponam, vt verè eum verum Catholicæ Ecclesiæ audeam affirmare Martyrè. Is itaque Anglice quidè, sed notatu digna, quæ ego, vt potero Latine interpretabor de puella quadam nostrate, quæ paulo ante dæmon inuaserat in hæc fere verba scripsit. Quod

Thomas Fazellus de rebus Sicilia prioris Decad. li. 10. c. 2. sub titulo de Argyre peruersa urbe.

Erasmus præfat. de Eccle.

In Sicilia ad Imagines S. Philippi miracula edita.

Erasmus.

S. Thome Mori Martyris Angli laus.

m 5

vero,

Filia Rogeri
Vuentuorthi
equitis Angli
miraculose ad
imaginem Ma-
rie Virginæ à
Dæmonis tor-
mento liberata

Puella r. an-
nos nata Demo-
nica diuinitus
admonita ut
adiret templū
B. Mariæ.

Miraculi eui-
dentia.

vero, inquit, spectat ad eum, de quo sermonē inter nos contulimus, articulum de miraculis nostra etate ad varias Imagines editis, quas pietatis ergo peregrini inuisunt; possem iam nonnulla huiusmodi tam aperte designata recēdere, ab omni suspicionis nota tā longe remota, & tam amplis etiā testimoniis cōmunita, ut insanus ferē videri posset, qui, re plene audita, de iis miraculis dubitaret. Inter quæ ausim confidenter numerare tibi stupendum illud Dei opus, quod paucis ab hinc annis in familia ornatissimi equitis Rogeri Vuentuorthi editum est in aliquot ipsius liberos; maximè vero in vnam ex filiabus eius duodennē, per pulcræ formæ puellam à Dæmone, spiritali nostro aduersario, miris modis afflictam & dis cruciatam. Quæ mente capta delirabat, diuinam maiestatem contēnens & petulanter incepsens, odio etiam persequēbatur res quasque precibus sacratas, easq; à profanis & non consecratis etiam sine cuiusquam indicio internoscere & secernere nouit. Deinde suapte sponte incitata, & diuinitus est admonita, ut ad D. Mariæ Ippisuitchij (id oppidi nomen est in Anglia) se conferret. In cuius peregrinationis itinere, multum temporis alibi dicta & gesta, verè, ut postea cōpertū est, prædixit & enunciauit, & multa in ecclāsim raptā, tam recondita sapientia & eruditionis est eloquuta, ut homines insigniter literati valde mirarentur ea à tam tenera & rudi puella, quorum ipsa etiam inscia erat, dici & proferri, quæ homines bene doctos post diuinam cogitationem sugere potuissent. Ea denique adducta sistitur coram Imagine beatæ virginis Mariæ, atque ibidē, multis splendidis atque nobilibus viris spectantibus, tam grauiter dilaniatur, facie, oculis, vultu, in speciem adeo terribilem transformatis, orque ita diuaticato atq; distorto, oculis ita in maxillas eminentibus, ut horrendū esset visu spectaculum. Cum verò Diabolus diuina tolerantie multa miranda in alias quoq; personas tum temporis exercuisset, tam ille, quam ipsa puella in conspectu totius ibi populi pristinae mentis integritati restituta sunt, perfecte & subito sanata. Atque in hac quidem re nullus suberat mendicitatis pretextus, nulla fingendi suspicio, nulla simulandi potestas, nulla spectatorū simplicitas: cum parentes ipsius fuerint amplissimi ordinis, & diuitiis abundantes, non mediocriter percussi propter hos liberorum suorum infauscos

casus:

Tho. Morus
in Dialogo
quos Angli
ce scripsit li.
i. cap. 16.

casus: testium verò magnus numerus, quorum multi magnæ erant dignitatis, prudentiæ, & laudatæ experientiæ; puella ipsa minor natu, quam ut fingere posset, & species rei monstruosa magis, quam ut ab ullo homine posset simulari; totius denique rei honestus exitus. Puella enim hoc miraculo adeo commota est, ut, frustra reluctante patre, confestim mundo renunciarit & religionem professā sit in optima atque sanctissima Monialium societate, in qua piam et sanctam ab eo tempore vitam traduxit. Hactenus Morus. Sed iam etsi multa similia, eaque scriptis prodita recensere possemus, ab Europa tamen nostra longissimo quodam maris & terrarum tractu, extra pæne nostrum, adque nouum illum orbē aduolabimus. In quo huiusmodi narrationem Petrus Martyr, noui orbis illustrator contexit. Apud regionem, inquit, quam Cubam vocant, cui Commendator rex præerat, relictus forte est à classe prætereunte, ægrotus; qui semper secum circumferebat pictam beatæ virginis Mariæ Imaginem. Is postea insinuauit se in regis notitiam atque amicitiam. Cumq; rex multa eius consilio præclare domi forisq; gessisset, illius admonitionibus cœpit animum ad nostram religionem adiungere. Cui cum continua fuissent prius cum vicinis regibus bella, postquam eum à sacris patriis alienatum intellexerant, infestiore animo eum oppugnant. Quos ille variis victoriis fregit. Illi vero in prælio formas Dæmonū suorum, quos Semes appellabant, Commendator autē effigiem beatæ virginis, exercitui præferebat. Aduersarij sæpe debilitati, descendunt tandem ad pacificatoria colloquia. Quæ eò redeunt, ut vtrunque vim, ac potestatem religionis, ac numinis sui cælesti aliquo signo experirentur. Producentur itaque in latos & patentes campos, exercitu utroque spectante, singuli ab vtraque parte iuuenes, manibus à tergo arctissimis nodis constrictis. Coauēnit autem, ut cuius partis iuuenis primū vincula illa abrumperet, in eius religionem vniuersi deinceps concederent. Et ne fraus aliqua interueniret, delecti sunt graues & nobiles

viri

Felix rei exi-
tus.

Petrus Mar-
tyr lib. 6.
Decad. 2.

Petrus Martyr
Anglerius.

Miraculum in
Cuba editum.

viri, qui contrariæ factionis iuuenem constringerent. En vero tibi, repente teterrimus Dæmon ad eam omnino speciem, quam simulacra referebant, profiliit, & alterius iuuenis vincula dissoluere fategit. Quod cum viderent Commendatoris aduersarij præ gaudio mire gestire, ac ingentes voces edere cceperunt. Commendator autem studiose Mariam inuocabat. Mox virgo quædam se omnibus conspiciendam præbuit, ac Christiano iuueni astitit, porrectaque virga, vincula contingens, statim ea expedit. Ad cuius aspectum euauit Dæmon, & iuuenem suum ligatum reliquit.

Recensentur miracula in nouo orbe ad crucem et Imagines edita.

CAP. XVI. IRENÆVS.

IAM vero cum ad nouum orbem delati sumus, non erit alienum; si reliqua, quæ ad hanc causam pertinent, compendio quodam persequar, quæ nec veritate, nec admirabilitate iis, quæ ex veteribus hodie patribus recensuimus, quicquam sunt inferiora. Quemadmodum itaque Deus Sanctorum suorum, vt heri audisti, ita & Crucis suæ honorem, gloriam, & magnifica signa in nouo orbe contra Magdeburgensium & aliorum Euangelicorum calumnias gloriose asseruit: ita fanè, vt non solum ciuitates, sed & amplissimæ prouinciæ à cruce nomen suum fortiantur. Est enim regio longe lateque patens, quæ sanctæ Crucis prouincia dicitur. Atque ista quidem ea est, quam vulgus imperite atque incite Braseliam appellat, à ligno illuc deportato, quo panni imbuuntur. Quasi vero propter exiguum lucrum speciosius illius ligni, quàm ligni, in quo Christus nos expiauit, quodque illi prouinciæ pij Lusitani indidere, nomen censerit debeat. Petrus enim Aluarus ad annum Christi nati 1500. tempestate eò delatus (vt de ea illud dici possit, *tu non inuenta, reperta es*) in sum-

Prouincia Sanctæ Crucis vulgo Braselia dicta.

Petri Aluari ad prouinciã Sanctæ Crucis accessus, & unde ea prouincia id nomen accepit.

ma quadam altissimæ arboris parte crucem affixit, & ad imam arborem, vt præsentem exercitu Missa celebraretur, mandauit: eamque regionem quasi Christo dedicauit, in qua hodie Christiana religio vbique diffusa est. Petrus post sacra absoluta, cum ob sacrificium in memoriam mortis Christi ibi peractum (quod nunquam in illis terris à Christo nato celebratum creditur) tum ob crucis trophæum ibidem erectæ, totam prouinciam Sanctam Crucem appellauit. Crucis autem ciuitas à Cortesio, qui ibi crucem posuerat, dicta est. Cuius postea ligno multi à morbis sanati sunt, habitaque est loco Reliquiarum.

Decad. 10. de Barr. lib. 5. cap. 2.

Fr. Lopes 2. parte Ind. Occid. c. 34.

Cap. 46.

Cap. 81.

Io. de Barr. Dec. 3. c. 11.

Constat multos eam milites loco mouere frustra conatos, cruceque variis in locis Indiæ posita, Dæmones effugatos, nec responsa, vt prius, Indis dedisse. Quæ res Indiæ magnam mouit admirationem. Proditur præterea crucis signo multos morbis pressos reualuisse, atque adeo mortuum resuscitatum: imo & Cumanam nouæ Indiæ gentem idolis penitus deditam, signo tamen crucis usam, qua se aduersus Dæmonum phantasmata defendebant. Illud vero cum primis memorabile est, Alphosum Congerum regem (quæ regio longe patet in Æthiopia) recens ad Christum conuersum, atque ideo à suis destitutum, & à fratre bello petiit, ad Christi solius opem confugientem, gloriosam victoriam retulisse: cum ipse non tam pugnando, quàm Christum & Iacobum Hispaniæ patronum appellando, fratrem in fugam coniecisset. Qui in fuga cum præcipuo quodam ex ducibus captus est.

Ciuitas Crucis.

Cruce miracula à Cortesio erecta.

Signo Crucis multa miracula edita.

Insignis & miraculosa Alphosi Cogerii regis victoria.

Dux ille fassus est, se nihil mirari Alphonsum tam egregie vicisse. Se enim & suos non tam illius armis, quàm alio quodam fortissimo equitum exercitu, cui signum illud, quod Christiani adorant, præire videbant, in fugam præcipitatos. Alphonsum in memoriam tam celebris victoriæ, in qua aduersarij signum crucis & cælestem angelorum militiam videntes, fugati sunt, cruce deinceps pro insignibus usus est. Cuiusmodi quidè narrationibus omnis

anti-

antiquitas plena est. Quibus omissis illud solum referā, Bernardū Breidenbachium, qui auorum nostrorum memoria, in illa graui & formidanda Rhodi obsidione sub

Crux aurea in aere Turcis Rhodum obsidentibus terrorem incussit.

Miraculosa re- gis Pagani ad Christum con- uersio per appa- ritionem infan- tis Crucem ge- ventis.

Lusitanorū fe- lix ad Aethio- piā appulso cru- ci in celo ap- parenti accepta refertur.

Rex Aethiopiae Crucis cultor studiosus.

Sixto quarto interfuit, à quo ciuitas supra omnem huma- nam expectationem erepta est, affirmare crucē auream in aere hostibus apparuisse, & Turcis maximos terrores incussisse. Atque illud quidem de Alphonso ad prima initia orientalis nauigationis; hoc vero, quod iam referam quadrienniū plus minus abhinc accidit. Colloquebatur fortè Ferrantes Osorius vnus ex societate nominis Iesu cum rege regionis Bazianæ de Christo & eius cruce: Cui rex respondit, apparuisse sibi nocte infantem cum cruce, & iussisse, vt sibi eam sumeret: fore enim eam sibi maximo honori. Vnde rex Christū palam professus est, nec in cubiculo tantum flexis genibus crucem adorauit, verum etiam propriis manibus crucem ad certum quen- dam ciuitatis locum detulit, eamque ibi defixit, populo presente atque genu submittente. Rex vero edixit, vt capitale pœnam subirent, qui crucem non adorarent. Sed nec illud prætereundum est, qua ratione Lusitani in

Bernar. de denb. de ob- sid. Rhodi.

Vide Episto- las patrum so- cietatis Iesu.

Damianus à Goes.

Aethiopiam primū appulerint. Nam cum longa & pe- riculosa nauigatione portum aliquem Aethiopiæ frustra quæssissent, tædio tandem & laboribus fracti, domum re- desperata, postridie reuerti cogitabant. Manè vero, cum iam reditum molirentur, clara crucis species in cælo pa- lam cōspiciam se omnibus præbuit. qua cōspecta præ- fectus nauis quasi felici & salutari omine diuinitus obla- to; agite (inquit) diuertamus proram in eam oram, & Deum salutari nobis passionis suæ signo præeuntem ala- cres sequamur. Cum omnes omen lati arriperent, & ala- cres ad eam regionem contenderent; diuturno mox de- fiderio potiti, portum tam diu ante optatum inuenerunt. Quos potentissimus ille rex Aethiopiæ, qui quadraginta regibus præest, mirificè amplexus est; eoque cariores ha- buit, quo crucis magis studiosos videbat. Quæ regio, quam-

quāuis varias labe & maculas religionis acceperit; quod tam disiuncta sit à Romana Ecclesia, & propter iter Chri- stianorum tot seculis ad eos interclusum; Romanum ta- men Pontificem vt Christi vicarium adorat: & spes est pios patres societatis I. E. S. V.; omnes eas maculas prope- diem absterfuos; qui in eo labore iam toti sunt. Meritò certe piis Lusitanis Deus crucem itineris ducem dedit, cuius illi gloriam tantis laboribus quærebant. Quæ exer- citui postea præeunte, celeberrimas illi contra Paganos & Mahometanos victorias reportarunt. Sed redeo iam ad Europam & reliquam nostram narrationem. Quæ quo- niam de Carolo Magno potissimum instituitur, non pa- rum mirari me fateor, cur Christi & Sanctorum ille Imagines tanto odio infectaretur, cum ex præcedentibus Conciliis ab Ecclesia earum vsum probatum, & præclara illa, de quibus diximus, signa, quæ ætatem eius vel præ- cefferunt, vel in eam potissimum inciderunt; ignorasse, vel ea omnia contemnere eum voluisse, non sit credibile. Imperante certe Carolo proditur, Iudæum quendam Imaginem quandam Christi telo contumeliose vulne- rasse, ex qua mox sanguis emanarit; quasi iteratam Chri- sti passionem admirabiliter repræsentarit. Quem in Ita- lia se cum Duce suo Ioannes Auentinus vidisse faterur.

In Boaria. Gaspar Cont. in summa Concil. Ado in Chronic. Franc. Regino in Chronic. lib. 2. Sabell. enead. 8. lib. 9. Volater in anthropolog. Athanas. de Imagine crucifigi Beryti. Nicen. 2. Synod. act. 4. Gregor. Turon. in vita Christi.

Et huiusmodi sanguis cum alibi, tum & Venetiis hodie visitur, & religiose colitur. Quod ita accidisse non ig- norauit Carolus, qui à Leone Romano per litteras petiit; vt rei totius veritatem accu- rate perdisceret. Quod ille quidem summa diligen- tia perfecit, & præsens Carolo quasi certissimam & exploratissimam rem retulit. Quanquam & ante Ca- roli tempora, simile quiddam Athanasius, & Grego- rius Turonensis (vt diximus) litteris prodiderunt.

Aethiopia ag- noscit primatū Romani Ponti- ficis.

Carolus Mag- num sacrarum imaginum suis se oppugnatore, cur non sit credibile.

Imago Christi à Iudæo, dū Ca- rolus impera- ret, cōfossa san- guine manauit.

Ioannes Auenti- nus.

Vides

Vides itaque, quàm certis & illustribus non hominum modò, sed ipsius etiam Dei ex tam admirabili rerum euentu testimoniis, tum antiquitus, tum nostris etiam temporibus Imaginum & crucis vsus sit comprobatus. Nunc cum & promissis nostris, & tuo ni fallor, desiderio abunde responderimus, institutam de aliis rebus orationem absoluiamus. CRIT. Admirabilis mihi sane ista tua narratio, præsertim de rebus Indicis videtur. IREN. Sic est. Multa ibi eiusmodi occurrunt quorù ego iam tibi nisi pauca ad præsentem causam apta atque accommodata proposui: vt vel hinc disceres, nihil esse cur huiusmodi signa suspecta haberes, quæ passim apud veteres scriptores occurrunt.

Argumenta Euangelicorum, quibus probare conantur librum contra Imagines sub Caroli Magni nomine, sed falso editum, esse ipsius verum & genuinum. Locus item Ambrosij afferitur, quem Euangelicus in concione Anglicana Ecclesiastes contra adorationem Crucis citat.

CAP. XVIII. CRITOBVLVS.

TV quidem & tuo promisso & meo desiderio abunde satisfacisti: cum ex nostri temporis scriptoribus multa in hoc genere eaque stupenda, præsertim ex nouo orbe miracula protuleris; si tamen miracula dicenda sint. Ea enim mihi omnia Caroli Magni liber suspecta facit. Cuius quoniam tu parentem Carolum nõ agnoscis: eius iam totius rei omnem in me probationem suscipiam. Colligam igitur ea omnia, quæcunque memoria suggerit argumenta, quibus nostri persuadere volunt, illum, quem dixi, genuinum esse Caroli librum, & habitam ab eo in Germania nostra contra imagines Synhodum. Proximo loco, cuiuscunq; sit, ostendam magnum in eo pondus, magnas vires inesse ad Nicænam illam Synhodum labefactandam; præsertim in iis, quæ Caluinus ex eodem libro desumpta institutionibus suis attexit. Quod si hæc non

*Disputationis
futuræ in capi-
ta distributio.*

Caluinus.

non habeant satis neruorum, accersam ad subsidium Apologiae Anglicanae architectos. Sin nec hæc statio satis tuta, atque munita; fortissimos nostros Martyres, qui sanguinè suū potius profundere voluerūt, quàm ad idola vestra procumbere, tanquam triarios milites, contra te aduocabo. IREN. Non imp erite aciem tuam instituisse videris, specie quidem terribilem: quam tamen (vt spero) facile, tanquam araneæ telas dissipabo. Quare virum te præbeto, & illa tuorum argumenta, velut amentatas hastas, quibus poteris lacertis ac viribus contra me torqueo. CRIT. Scire itaque oportet, ad annum nati Christi millesimum quingentesimum quadragesimum nonum, post octingentos pene annos hunc egregium thesaurum, tot sæculis desideratum magna orbis totius felicitate, in lucem, per virum, vt apparet pium & doctum, cui nomen est Eli Phili (si modo sit integrum ipsius nomen) quasi ex orco reuocatum. Is enim, qui eum edendū cura vit, inter alia supinam ac crassam multis sæculis hominū ignorantiam meritò deplorat, quas iam se tandem postliminio restituere, pollicetur, in hac præsertim imaginum causa, & bellos istos historicos suauiter irridet, qui existimant Gregorium primum, & illos alios duos Gregorios, secundum & tertium, Stephanum, Adrianum, aliosque Constantini Copronymi sæculo Romanos Pontifices imaginum causam Conciliis, libris, decretis, tueri voluisse. Neque se vnquam inuenisse, quæ aut Sextæ Synhodi canones, aut Adrianus Papa pro eis scripserint. Hanc Eli Phili sententiam, qua existimat Romanos illos Pontifices, duos Gregorios, 2. & 3. & post eos Adrianum imaginum venerationem non probasse, probabiliorem facit, quod Illyricus in catalogo testium veritatis, & ante eum

*Apologie Angli-
cane architecti*

*Liber Caroli
Magni nomine
excusus primū
anno Domini
1549.*

*Summa præsa-
tionis, quam in
libro Carolino
preposuit, quæ
eum edidit.*

Illyricus.

*Ecclesiastes An-
glicus.*

*1 pag. 23.
2 Li. 2. c. 3.
3 in 2. par-
te Hom. cõ-
periculū ido-
latriæ.*

n

dentiam

dentiam taxet, quod imagines in templis collocatas pro-
barit (quem ex omnibus eruditissimis Episcopis hoc primum
fecisse ait) in damnanda tamen imaginum adoratione
assenforem se Gregorium habere prædicat, & gaudet.
Ad cuius rei confirmationem relegat nos ad decimam
partem Epistolæ quartæ in libro Epistolarum Gregorij;
vnde quædam illius ad Serenum verba, reliqua tædij vi-
tandi gratia prætermittens, recenset. Addit præterea nul-
las omnino adhuc tum temporis in Græca Ecclesia ima-
gines extitisse, tantum abest, vt adorationem earum illa
aliquo modo tulerit. Quæ quidem vt Gregorio non in-
iuria displicuit, ita & ante eum D. Ambrosio; qui ne il-
lius quidem Crucis, in qua Christus nostra delicta expia-
uit, venerationem æquo animo ferre potuit. *Regem, in-
quit Ambrosius, Helena adorauit, non lignum vtiq; quia hic
Gentilis est error, & vanitas impiorum. Sed adorauit illum, qui
pendit in ligno, scriptus in titulo.* Hoc sane videtur mihi pru-
denter & piè ab cõcionatore nostro in hac causa animad-
uersum: & proinde cum indignatione quadam, nec im-
merito de vestra conqueritur superstitione & idololatria,
qui ante quoduis lignum formam Crucis representans,
quod non est nisi typus & imago quædam huius, suppli-
ces procumbere soletis. Sed redeundum iam est ad præ-
fationem Eli Phili, & reliqua ibi, quæ ad rem præsentem
faciunt, persequenda. His igitur, quæ commemorauim-
us, addit, se solidas rationes habere, testesque omni ex-
ceptione maiores, quibus probet Carolum hunc cultum
impugnasse; esseque eius, cuius nomen præferunt, hosce
libros germanos ac genuinos. Illius vero argumenta huc
fere tendunt: Pipinum Carolum patrem ad annum Chri-
sti septingentesimum sexagesimum septimum Gentilia-
ci seu Salmaci Synhodum ea de re coëgisse; viginti septem
postea annis in frequenti Episcoporum Francofordiæ
Synhodo (cui Legati Adriani Pontificis interfuerant) Ni-
cænâ Synhodum paullò ante habitam de imaginum
cultu.

Ambrosius.

De obitu
Theodosij.Quibus argu-
mentis probet
auctor istius præ-
fationis, huc ef-
se Carolum Ma-
gnum qui verum li-
brum.

cultu aboleuisse; & re cum Episcopis deliberata, hos li-
bros diuulgasse. Quare valde eos falli, qui putant eam
Synhodum Felicem Iconomachum damnasse; cum ex
veterum monumentis aliam constet damnationis eius
fuisse causam. Legisse vero se acta Nicæni Concilij, nec
per omnia conuenire cum narratione Caroli. Cuius va-
riationis causas aliquas explicare conatur: nec tamen du-
bitari debere, quin Carolo sint hi libri adscribendi. Nam
præter antiquissimum exemplar, quod in templo quodâ
maiore, ac augustissimo totius Galliæ reperisse se dicit;
eundem in Romana Bibliotheca extare affirmat elegan-
tibus, sed prisca Longobardorum characteribus conscri-
ptum. Quin & Eckium de quatuor illis libris mentionem
fecisse, quos tamen non legerat; *qui magnam ei nauisam,
inquit, excitassent, si illo superstite in lucem prodissent.* Huc ac-
cedit, quod Claudius Taurinensis Episcopus, qui fuit Ca-
rolo intimus, vir summo acumine ac doctrina, vnusque
ex primis illis Parisiensis Academiæ principibus, contra
Crucis adorationem librum scripserit. Et vt rem omnem
absoluat, ipsa verba Synhodi Francofordiensis, quibus
illa Nicænâ euertit, ex vetusto codice (quem dicit huius
Francofordiensis Concilij acta continere) vt fidem suam
liberet, adiungit. *Adlata est, inquit, in medio quæstio de noua
Græcorum Synhodo, quam de adorandis imaginibus Constantino-
poli fecerunt, in qua scriptum habebatur; vt qui imagines Sancto-
rum, ita vt Deificam Trinitatem seruitio, aut adoratione non impen-
derent, anathema iudicarentur. Que supra sanctissimi patres omni-
modis, & orationem & seruitutem eis reuocantes contemserunt,
atque consentientes condemnarunt.* En tibi igitur illustria testi-
monia, & egregias probationes, vnde facile intelligas ve-
rum esse, quod Anglicana Apologia de hac Synhodo tra-
dit. Et iam tibi dicendi locum relinquo, nisi fortè maui-
s vt iudicium Illyrici interponam, vt quasi vno & pleno
obutu, nec per transennam tantas vetustatis diuitias
contempleris. I R E N. Valde probo hoc tuum iudicium:

Antiquissima
exemplaria Ca-
rolini istius li-
bri vbi reperit

Eckium.

Claudius Tau-
rinensis.Francofordiense
Synhodu.Anglicana
Apologia.

Flaccus Illyri-
cus.

Ludouici filij
Caroli Magni
liber.

Gregorius pri-
mus.

Hincmarus.

Ioannes Auen-
tinus.

Abbas Vrper-
gensis.

Francfordiēsis
Synodus.

quare audiamus & Illyricum tuum. CRIT. Illyricus In Catalogo
reftiū verū. igitur huius præfationis argumenta, atque auctoritatem mirifice amplectitur, & ne videatur ἀσύμβολος, de suo præclare adiicit, Hincmari Remorum Episcopi, Rheginonis, Abbatis Vrpergensis, & Ioannis Auentini testimonia; & exstare alicubi in Gallia acriorem atque asperiorē Ludouici, filij nostri Caroli, contra imagines librū, quàm sit paternus: Gregorium denique primum imaginum adorationem prohibuisse. Hincmari, ex vicesimo capite libri eius contra Iandinensem Episcopum, huiusmodi verba refert. *Septima autem apud Grecos vocata vniuersalis Pseudosynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam autem adorandas dicebant, neutra verò pars intellectu sano diffiniens sine auctoritate Apostolicæ sedis, nõ lōge ante nostra tempora Nicææ est à compluribus Episcopis habita, & Romam missa. Quam etiam Papa Romanus in Franciã direxit. Vnde tēpore Caroli Magni Imperatoris, in sessione Apostolicæ sedis generalis Synodus in Francia, conuocante præfato imperatore, celebrata, & secundum Scripturarum tramitem traditionemque maiorum, ipsa Grecorum Pseudosynodus destructa, & penitus abdicata. De cuius destructione non modicum volumen, quod in palatio adolescentulus legi, ab eodem Imperatore, Romam est per quosdam Episcopos missum.* Ioannes autem Auentinus, de Synhodo ista, cui dicit Romani Pontificis legatos, cum magna Italia, Gallia, atque Germaniæ Episcoporum frequentia adfuisse, hæc habet; *Item acta Grecorum de imaginibus adorandis rescissa sunt. Quod videtur forsan ex annalibus Rheginonis hausisse. Abbatem vero & alios Papæ affectas, licet tradant hanc Francfordiensem Synhodom circiter annum Christi septingentesimum damnasse illam Grecorum Synhodom, Nicææ paullo ante habitam, causam tamen subticuisse, cū præcipuum sit historiæ manus eam exposuisse. Papam deinde, licet cesserat Carolo, & eius Synhodo, paullo tamen post ad ingenium rediisse, imaginibus omnia templa repleffe, & Claudium illum post mortem Caroli damnasse.*

In hist. Bo-
rum.

nasse. Præclaram denique atque Ecclesiæ cum primis salutarem operam positurum, si quis primam illam contra imagines Synhodom cum Nicæna, ac eius per Carolum confutatione cum Francfordiensi Synhodo, & aliis Hincmari, Auetini, & Eckij testimoniis, adiucta illa de libro Caroli, quod non sit suppositicius, probatione in lucem proferret. Hæc ferè sunt, quæ à nostris ad Carolini libri & Synhodi Francfordiensis confirmationē adferuntur. Quorū fides adeo indubitata est, vt ea pro rebus certissimis in Anglia etiam tua e suggestu populo proponantur; quemadmodum ex concione illa apparet typis excusa, quæ inscribitur Homilia aduersus periculum idolatriæ. Ibi Ecclesiastes conqueritur, vt Nicænos canones, ita & Synhodom Francfordiensem à vobis Pontificiis fuisse corruptam, & Romanæ vrbs antistites eam ad se transtulisse, splendidissimo mendacio fingentes Carolum ab illorum partibus stetisse; vt hoc specioso commento auctoritatem Synhodi Elibertinæ his temporibus contra imagines habitæ imminerent. Timuerunt enim, ne Germania nostra Elibertinorum patrum auctoritate & exemplo commota omnes suas imagines esset demolitura. Hæc & alia id generis ibi Ecclesiastes.

Respondetur ad ea argumenta, quæ in priori capite ex Euangelicis sumta sunt: quibus illi contendunt se conuicisse, eum qui Caroli Magni nomine circumfertur, verum esse ipsius librum. Quibus interseritur refutatio eorum, quæ ex Ambrosio, & Gregorio contra imaginum & Crucis adorationem allata ibidem sunt.

CAP. XIX. IRENÆVS.

QVÆ ex Eli Phili, Flacco, Illyrico, concionatore Anglicano & aliis iam commemorasti, ea tu quidem firma, atque magni momenti putas, sed quàm longe à vero aberes, mox ostendam. Cum primis igitur perpende implacabilem discordiam inter tuum Illyricum, & eum,

Dissidium Illyrici, & eius, qui prefatur in librum Caroli contra imagines. Illyrici mendacium.

Irreconciliabile Evangelicorum in hac Carolini libri causa dissidium.

Defensores Carolini libri sui ipsorum testimonium coarctantur. Et sic Caroli qua suspiciose liber editus sine nomine vel Typographi, vel eius, qui prefatur, vel loci ubi aut inuentus sit, aut excusus.

qui prefatur, quem Illyricus tantopere ornare videri vult. **C R I T.** Innocentes homines dissidij notas, quibus nihil est coniunctius. **I R E N.** Excutiamus igitur mirificam istam coniunctionem. Illyricus dicit, omnia, quæ continentur in libris Caroli, existare in Nicæna Synhodo. Verumenimvero quæ Carolus vellicat libro primo cap. 1. 2. 3. 4. libro tertio cap. 3. 4. 8. 17. libro 4. cap. 17. nusquam in actis Synhodi existant: vt non sine causa eam cum libro Caroli non congruere prefatio asseruerit. Iam quod multo maioris momenti est, qui prefatus est, negat Adrianum, aliosque Romanos Pontifices huic imaginum adorationi aduersatos. Illyricus illud singulari obseruatione dignum ostendit, quod hæc Nicæna Synhodus Adriani potissimum auctoritate, qui legatos suos eò misit, fulta sit. Et Carolum nihil aliud egisse libri primi capit. 17. 18. 19. libro 2. cap. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 23. 24. 25. 26. & libro 3. cap. 15. & 16. quàm vt Adriani Papæ Epistolam, quam ad Synhodium ille miserat, diligenter atque accurate conuelleret. Quæro igitur à te primum, quo modo singulares istos Caroli tui patronos in gratiam reduces? aut cui magis fidem dabis? quam si alteri accommodaris, alteri detrahes. **C R I T.** Ego istud dissidium non satis animaduertentem. Verum si cetera omnia sunt integra, næuis huiusmodi, quasi in pulcro corpore indulgendum censeo. **I R E N.** Scio facilitatem ac indulgentiam tuam erga tuos. **C R I T.** At non indulgebo, nisi rem ipsam probent. **I R E N.** Id certe nunquam effecerint. Imo iis ipsis, quæ pro se adferunt, testimoniis succumbunt. **C R I T.** Bona verba quæso. **I R E N.** Id quod res est, aperte loquor; nec verba tibi dabo more tuorum, sed cum verbis rem ipsam, id est, veritatem. Vt igitur à prefatione primum exordiar, vnde nobis tota hæc fabula nascitur; quid est, quæso, quod nomen suum in prefatione tam illustris libri non apposuerit? cur nec templum Galliæ, vbi hic thesaurus effo-

sus

sus est? cur nec locum, vbi typis impressus? **C R I T.** Non possum satis explicare. **I R E N.** Sic sic certe, tam nobilis libri, qui è specu Trophonij prodierat, natalem celebrari oportuit. Tam augustis initiis tantum Imperatorem prodire necesse fuit. Et fuit hæc maior, quàm tu putas, prudentia; voluit enim cautus & prudens homo iudicia hominum periclitari atque experiri, vt si partum hunc plausibilem fore videret, non dimidiatum deinceps aut forte fictum Eli Phili, sed integrum & verum nomen apponeret. **C R I T.** Tu in rebus tam feriis ludis. **I R E N.** Sed iam serio miror, quo modo vir iste bonus, qui se acta Nicæna perlegisse, vltro profitetur, ignorare possit, quid Canones Sextæ Synhodi statuunt de imaginibus, aut quid de eis duo Gregorij, Adrianus, aut alij Romani Pontifices scripserint, nisi forte stertens ea legerit, ac deinde vigilans, somnia sua nobis exosculanda, sublata imaginum adoratione, obtruserit. Iam quoniam iste sibi tam speciosam scientiam vendicat, & tam diu abstrusam, quid ante Caroli tempora tam Græci, quàm Latini senserint de imaginibus, facile ex his, quæ antea protulimus, meminisse potes. Pipinum autem vel nominare ausum fuisse demiror, cum ille eo ipso, quem recenset loco, Synhodium habuerit, quæ Græcorum contra imagines errorem, Græci Imperatoris legatis præsentibus, confutauit. Argumenta vero, quibus eum libro Carolo asserere conatur, infirma sunt atque leuia. Quasi Romana bibliotheca non habeat libros, tum suppositos, tum improbatæ lectionis. In qua, vt audio, non desunt libri tam Græcè quàm Latinè contra ipsam Pontificis auctoritatem scripti: quorum conseruatio, multam tamè eis auctoritatem tribuit. Et iam libero Eli Phili ab omni eo metu, ne putemus eum librum hoc sæculo natum; & præterea admiratione, quod tot sæculis delituerit.

Nicæn. Synh. 2. act. 2. 3. 4. Damasc. in Apologetico. Pau. Diac. verum Rom. lib. 8.

Rhegino in chronico. Paulus Emilius in historia Franc. lib. 2.

Cōmenticia illius figmenta, qui in Caroli libri prefatur, exploduntur.

Supina negligentia vel aperta mendacij conuincitur.

Pipinus non est puginator, sed propugnator imaginum.

Argumenta Eli Phili excutiantur, quibus per suadere conatur librum contra imagines esse Caroli.

Romana Bibliotheca.

Liber qui Carolo adscribitur quando videatur scriptus ad quem.

Adrianus Papa confutasse librum Pseudocaroli.

Nicana Synodus à quibus confirmata.

Eckius.

Lateranensis Synodus heresis Iconomachorum damnata, ad quam Carolus Magnus misit 12. Episcopos.

Claudius Taurinensis.

Quod non tam mirandum quam dolendum, cum tot hodie damnatae lectionis libri perpetua obliuione sepe-liendi, in vulgus passim exeant. Nec in hoc cum eo contendere volo, num viuo Carolo, an postea prodierit, quamuis ab eo scriptum pernegem. Nam quantum coniectura assequi possum, illis ipsis temporibus talis circumferebatur, non à Carolo, sed ad Carolum scriptus, quem Adrianus Papa confutauit. Cuius confutationis fragmenta quaedam apud Iuonem exstant. Vnde facile apparet, ea eum conuellite, quae in hoc ficticio Caroli libro obiciuntur. De qua re Iuo parte 4. cap. 83. 125. 127. 128. 141. 225. 229. Vide Carolum lib. 1. cap. 5. 6. lib. 2. cap. 4. lib. 3. cap. 3. lib. 4. cap. 11. De qua re si quis plura scire velit, ad Iuonem eum refero. In qua refutatione inter alia ostendit Adrianus, sua & Romanae sedis auctoritate Nicenam Synodum confirmatam, & eos, qui ab ea dissentiunt, dissentire à sex prioribus oecumenicis Conciliis. Ipsam, inquit, Septimam Synodum suscipimus (nam si eam minime recepissimus, ad suum pristinum vomitum erroris suisissent Graeci reuersi) qui pro tot millibus animarum & Christianorum interitu habemus rationem reddere. Nec est, quod Eli Philii, tam insolenter doctissimo viro Eckio insultet, qui nihil nisi auditione de hoc libro acceperat, nec, ut homo erat Catholicus ac prudens, vnquam cogitare potuit, tam insanum librum à Carolo proficisci potuisse. Quae in re minime falsus est Eckius. Quo modo enim aut paterna ac maiorum vestigia, aut solitam ipse suam pietatem reliquisse iudicandus est? Habita est enim Romae ad prima regni eius tempora Lateranensis Synodus: ad quam duodecim delectos à Francia Episcopos misit Carolus. In eo Concilio commenticia illa Iconomachorum Constantinopoli Synodus abrogata est. Quare non inuideo Illyrico Eckij testimonium. De Claudio Taurinensi, vel fuisse eum tam intimum Carolo, vel illas Academiae Parisiensis primitias dedicasse, nisi melioribus testimoniis

Iuo parte 4. ca. 127. & 128.

Paulus Aemilius.

Sigebertus in chronico. Sabell. Ennead. 8. li. 8.

Ionas Aurelianensis contra Claudium Taurinensem lib. primo. Valefridus Strabo de exordio & incrementis rerum Ecclesiasticarum cap. 8.

In chronico. Franc.

monis rem muniunt, negare (quantum scio) recte potero; nec ad causam multum facit. Illud certe constat, non ausum eum, viuo Carolo, venenum suum effundere. Quo etiam mortuo, cum maiorem sibi impunitatem polliceretur; per filium eius Ludouicum, quem paternam pietatem imitatum dicit, repressus est. Quo iubente, impia illius scripta Ionas Aurelianensis Episcopus eleganter euertit. Praeterea Valefridus Strabo scribit, Graeci Imperatoris legatos Ludouicum sollicitasse contra venerandas Imagines; eaque de causa illam suorum Episcoporum Synodum coegisse, per quam Graecorum legati sunt confutati. Atque haec vna praesertim ex illius temporis scriptoribus petita historia abunde nobis sufficit, non modò ad illud Illyrici de dentato illo Ludouici libro, sed ad reliqua illius in hac tota causa mendacia infringenda. Nec videt acutus homo, quae praecclare ea, quae dicit, cohæreant; cum Carolo impugnantem imagines cessisse Papam, fingit; quasi Ludouicus non impugnarit (cuius contrarium in eadem narratione ostendit) aut causam ostendat, cur Carolus impugnarit magis quam Ludouicus; aut cur non perinde utriusque cederet. Et multum admiror quid sit, quod praecclarum illum Ludouici librum contra Imagines Illyricus tam diu supprimat: prodeat tandem in lucem tam nobilis foetus. Quem credo, quatumuis parturiant Illyricus, non nisi cum mulis pariet. Cuius hanc omnem contra, non tam nomine quam re ipsa Ludouicum pium calumniam iam satis Ionas, & Valefridus compressere. Quibus accedere etiam poterit alius illius seculi non contemnendus testis, Ado, inquam, Viennensis, qui Ludouicum totius pietatis ac religionis principem appellat, multisque eum aliis laudibus ornat. CRIT. Probabiliter mihi haec differere videris. Sed quod omnium maximum est, superest. IREN. Quid illud est. CRIT. Decretum Synodi Francofordiensis. IREN. Huc veniebam. Est enim totius fabulae pars quaedam

Ionas Aurelianensis Episcopus.

Valefridus Strabo.

Ludouici Caroli filium coegisse Concilium suorum Episcoporum contra Iconomachos.

Illyrici mendacia.

Ado Viennensis.

Refutatur Illyrici commentum de Synodi Francofordiensis contra Nicenam Synodum decreto.

speciosissima . Ecce enim tibi ante omnia mel Atticum, aut Romanas potius delicias. **C R I T.** Non iam syllabas aut verba aucupamur, & numeramus, sed res ipsas ponderamus. **I R E N.** Parum ergo eloquentiæ, vel te iudice, prudentiæ certe multo minus. **C R I T.** Solitæ acerbitalis tuæ virus euomere videris. **I R E N.** Non facio ista acerbiora verbis, quàm res postulat. Nam si aduersus Nicænam ista prolata sunt, facile meminisse poteris, patres in ipsa definitione aperte negare Imaginibus, aut eam tribui, aut tribui debere adorationem, quam Deo tribuimus. **C R I T.** Memini. **I R E N.** Impudentissimum ergo Francofordiensis tuæ Synhodi mendacium agnosce. **C R I T.** Video me hic impeditum. **I R E N.** Sed ego te statim expediam. **C R I T.** Id si feceris, gratum certe feceris. **I R E N.** Nescio quàm sit tibi gratum futurum, hoc certe verè dixero, nihil hic contra Nicænam Synhodum dictum. **C R I T.** Videris iam mihi, nescio quas latebras ac Mæandros quærere. **I R E N.** Non ego diuerticula, nec flexiones quæro, te facio arbitrum, repete decretum. **C R I T.** Adlata est, inquit, in medium quæstio de noua Græcorum Synhodo, quam de adorandis Imaginibus Constantinopoli fecerunt. **I R E N.** Siste, satis est: non dum animaduertis? **C R I T.** Quid rei est? **I R E N.** Adeone tardus? **C R I T.** Pape! video quò tendis; non hic Nicæna, sed Constantinopolitana Synhodus exploditur. **I R E N.** Rem tenes, videſque totum istud quicquid est, incondita quadam barbarie apertis mendaciis, magnaque Iconomachorum fraude structum; nec tamen satis memores fuisse istos artifices veteris adagij: mendaces memores esse oportere. Qui cum voluissent Francofordiensem Synhodum deprauare, præter nescio quæ verborum portenta, cum alia, vt videbatur, satis commodè interuertissent, loci ipsius oblitus sunt. Vnde iudicio corrupti testimonij, vt olim Susannæ accusatores, constringuntur. Atque idem responsum accommodamus ad id, quod ex Abbate profert Illyricus,

Decretum Fræcofordiense Synhodi etiam si verum esset, nihil facere contra Nicænam 2. Synhodum.

Decretum Fræcofordiense Synhodi.

Fraudes, mendacia & impostura Iconomachorum in deprauanda Synhodo Francofordiensi.

cus, qui non de Nicæna, sed pseudosynhodo Cōstantinopolitana aperte loquitur: vt frustra cum eo exposculet, cur non ostenderit causſam dānatæ Nicænae, quam damnatam nec narrauit, nec sensit. Et longe ab Illyrici iudicio abhorret. Irenen enim, quam iste superstitiosam, illi piam principem, ac Leonem & Constantinum, quos iste magnis laudibus effert, cōuiciis exagitat, & Constantinum Antichristi præcurſorem facit, quòd Imagines Christi, & Sanctorum Constantinopoli incenderit. Atque hic pro sua auctoritatè ad marginè Philippus Melächthon aspergit, *ὡδὲ κρινεὶ τὸ ρήμα τῆς θεῆς*: quasi indicaret Imagines recte incensas. Elegans sane interpres! auctori suo, quem in Epistola Abbati præfixa, ac clarissimo Bauariæ duci Philippo dicata, magnis laudibus effert, ex diametro repugnans. Verum si ista tua emblemata detrahi ægre feras Philippe, maneant. Quare, cum eadem sententia, quam tu isto emblemate ornaſti, Leonem impium, Constantinum Antichristi anteaambulonem appellet, acquiescimus in tuis verbis, ac ista tua auctoritate, & securè iam pronunciamus; *ὡδὲ κρινεὶ τὸ ρήμα τῆς θεῆς*. Verba vero Abbatis ista sunt de Synhodo Francofordiensi, *Synhodus*, inquit, *que ante paucos annos in Constantinopoli congregata est, sub Irene & Constantino eius filio, septima & vniuersalis ab ipsis appellata; ita, vt nec Septima, nec aliquid diceretur, quasi superuacua ab omnibus abdicata est.* Sensisse verò eum de illa, quam *Ἰεὺδοσύνοδος* passim appellat tam Græci quàm Latini, & superiora, quæ ex eo recēsuimus, & ipsa verba eius ostendunt. Quæ cum habita fuerit, vt diximus, sub Constantino, vt illa altera sub Irene & Constantino; impostor, cum Irenen alieno loco adiecisset, vocem [*Constantinopoli*] inducere oblitus est; qua velut forex suo indicio perit. Nā nec sensisse, nec sentire potuisse Abbatē de Nicæna Francofordiæ dānata, manifestò inde patet, quòd præter superiora aperte hīc dicat, legatos Romani Pontificis Adrianū fuisse præſentes. Cuius potissimū vicaria aucto-

Abbas Vrspergensis testimonium de Francofordiensi Synhodo expenditur.

Philippi Melanchthoni in epistola auctoria verba repugnans interpretatio.

Abbas Vrspergensis verba de Francofordiensi Synhodo.

Impostor quòd corrupti Vrspergensis Abbatis verba, se suo iudicio præferat.

ritas

ritas totam illam Nicænam regebat. Nec aliter indicavit Regino, quamuis Iconomachi & hîc solito suo artificio vsi sint. Is cum de hac Francofordiensi Synhodo loqueretur: *pseudosynodus*, inquit, *Græcorum, quam pro adorandis Imaginibus fecerunt, reiecta est.* Cum pseudosynodū dicit, absque dubio de Constantinopolitana loquitur, quam veteres tum Latini, tum Græci cū tota Catholica Ecclesia eo nomine, vt par est, illam vero alteram videlicet Nicænam, septimam & œcumenicam appellant. Certe Paulus Diaconus, quem Carolus Magnus propter do-

Reginonis verba & sententia examinantur.

Paulus Diaconus.

Scriptores, cum mentionē faciunt de Pseudosynhodo in hac imaginū causā, intelligere Constantinopolitanam.

Leo nonus.

ctrinam plurimi fecit, Nicænam Synhodem sanctam & vniuersalem appellat, & scribit per eam Synhodem Ecclesiam priscā ornamenta recepisse, neque eam aliquid noui predicasse, sed patrum dogmata immota custodisse, & nouam heresim abdicasse, ac firmasse Græcos Imperatores pietatem secundum antiqua dogmata operā Sacerdotum, & inde pacem Catholicæ Ecclesie partam. Hæc ille. Cuius verba ostendi, vt intelligeres, de qua Synhodo scriptores sentiant, cum *Ἰεσοδοῦσος* appellant. Audiamus iam Leonem nonum Romanū Pontificem: Recordamini, inquit, illius nefandæ Synhodi, quam voluerunt vocari Septimam nostri heresiarchæ, quorum conspiratione ipsius Domini nostri Iesu Christi, & sanctorum reuerendæ Imagines, aut statuas tradite sunt, aut aquis submersæ; picturæ vero de parietibus Basilicarum deletæ. Quibus quamuis restiterit Romanorum Pontificum auctoritas; præ cunctis tamen sanctissimi Papæ Nicolai vbiuis predicanda libertas, qui per suos legatos tam pro sacris Imaginibus, quam pro depositione beati antistitis Ignatii & substitutione Photij neophyti, Ecclesiā sanctæ Sophiæ clausit, donec sanctæ sedis acquiesceret decretis. Quod si Leonis tibi testimonium, quod fuerat Romanus Pontifex, & multis sæculis posterior, non arrideat, accipe aliud è media Græcia, & mox à Synhodo consignatum; Photij videlicet Constantinopo-

Synhod. Nicen. 2. act. 1. & 3.

Zonaras in Const. & Irene.

Niceph. in summa lib. 20.

Balsamon de Conciliis.

Ino parte 4. cap. 147.

Psellus de 7. Synhod. Græcorum.

Euthymius Zigabenus in panop. tit. 18.

Paul. Diac. li. rerum Rom.

Leo nonus, Michaeli Patriarchæ Constantinop.

tinopolitani Episcopi iam commemorati. Qui cū multa contra Iconomachos, deque hac Nicæna Synhodo disse- reret, inter alia: *Hoc sacrum*, inquit, *magnumque concilium recens patefactam & barbaram heresim, quæ ab impiis & execrandis hominibus parata erat, diuina communique sententia simul cum ipsius auctoribus condemnauit. Infelices enim homines isti, verbis non confitentes se Christo vero Deo nostro maledicere; factis omnia in eum maledicta & linguæ petulantiam congesserunt. Cumque illum sine medio, & sine aliquo velo contumelia afficere non auderent, per venerandam Imaginem, omnem Christo inimicæ mentis cupiditatem expleuerunt. Adorandam enim Christi Imaginem, per quam idolorum error excluditur (proh nefarium sceleratæ atque impiæ linguæ, cogitationisque sonum) idolum appellauerunt, & omnibus ipsam ignominis afficientes, & per plateas & vias publicas trahentes, & pedibus conculcantes, in ignem coniecerunt: spectaculum Christianis hominibus miserandum, et sola Christi hostium impietate dignum. Eadem & in reliquas sacras Imagines contulerunt, cum celeribus pedibus sanguinem funderent, dirisque manibus, ac impuris labris petulantiam exercebant, nec ullam tanti furoris atque dementiae satietatem caperent homines pessimi. Sacras Christianorum notas & effigies non minus, quam si Gentium essent abominationes, imo vero magis publicè detestabantur: ex quo bellum grauissimum aduersus Christum & sanctos eius commouebatur. Omnibus enim perspicuum est, honorem Imaginibus habitum ad eos transire, quos ille referunt. Verum isti noua Iudeorum Christi hostium progenies, dum Christi atque sanctorum eius Imagines afficiunt contumelia, ea perficiunt, in quibus patres ipsorum defecerunt. Irruunt eum in facinora Iudeorum, singularique alacritate patres suos superare conantur. Et dum non audent in medio Christianorum labris etiam Christum abnegare, in eundem ipsum Iudaicum, paternumque zelum deprehenduntur incidere, & adulterinam etiam hanc ostendunt imitationem: nec villo consistunt loco, sed tanquam veneno heresis ebrij, huc illuc iactantur & ruunt: Christianos enim se esse profitentur, & aduersus Christum debacchantur: Iudeos appellari se nolunt, & Imagines oppugnantes zelum.*

Maletur in sine Pano- plie Euthy- mij Eræcisco Zino inter- pretis.

Photij Constantinopolitani Episcopi luculentum de Nicæna 2. Synhodo.

Christus per imaginem eius abolitam contumelia affectus.

Bellum gerunt cum Christo es. Sanctus qui eorum imagines oppugnant.

lum ipsorum Christo inimicum imitantur & superant: idololatrie nomen vitant, & se in ipsos Christianos, diuinaque Christianorum sanctaque mysteria nihilo idololatrie leuiores præbent. Quamobrem sanctum & Oecumenicum Concilium eos, qui adultere istius, & multis seminibus commixtæ opinionis, ignobilitatem fugere noluerunt, tanquam nothos & à fidelium nobilitate alienos insolubilibus anathematis vinculis constringendos iudicauit. Imaginem autem Christi veri Dei nostri ex Apostolorum & sanctorum patrum traditionibus, & sanctorum oraculorum testimonio ad honorem & venerationem illius, quem ipsa refert, adorandam atque colendam suffragiis omnibus censuit & confirmauit. Cum adoratio nimirum atque honor adhibeatur eodem modo, quo in aliis sacris notis & formis sanctissimæ patrie vtimur. Neque enim in illis consistimus, honoremque & adorationem concludimus, neque ad alios & diuersos fines distrahimur, sed per diuersum & singularem ipsorum cultum & adorationem, quæ cernitur, sacra conuenientiæ ac minime diuisa ratione animos nostros ad inuisibilem illam, singularemque atque unicam diuinitatem dirigimus. Sic venerabilem Crucem adoramus, in qua Domini corpus extensum est, & sanguis ille, quo mundus vniuersus purgatus est, emanauit: & ligni natura illius fluxibus irrigata, pro morte vitam perpetuam tulit. Sic Crucis signum adoramus, quo Demonum agmina fugantur, & varij curantur morbi. Cum semel in ipso exemplari gratia & virtus exhibitafit, & vsque ad exempla similis vis se diffundat. Hæc igitur singula, nempe Christi Imaginem, & ipsam Crucem, Crucisque notam cultu adorationeque prosequentes, honorem & adorationem non in ipsis concludimus, sed ad eum dirigimus, qui propter incredibiles diuitias amoris erga nos factus est homo, & mortem propter nos pertulit contumeliosam. Sic & sanctorum templa, & sepulcra, & Reliquias, ex quibus morborum curationes emanant, fideliter adoramus, Christum verum Deum, qui gloria ipsos affecit, collaudantes & celebrantes. Et si quid in mysticis & sanctis nostris sacrificiis simile est, per munus & gratiam in illis exhibitam præcipuum auctorem & principem causam agnoscimus & commendamus. Quapropter & Diuinus ac sanctus ille beatorum atque sacro-

Anathema Cõ
cilij Niceni 2.
in Iconoma-
chos.

Crucis Christi
adoratio.

Crucis signum
adoratur.

Sanctorum Te-
pla, Sepulcra,
Reliquie.

sacrorum virorum cætus, non solum Imaginem Christi, quem admodum diximus, verum etiam immaculatissimam, semperque virginis Mariæ & Domine nostræ Dei genetricis, & sacras sanctorum omnium Imagines, pro ratione excellentiæ & sanctitatis exemplarium colendas & adorandas: communium oraculorum decretis constituit & confirmauit. Per ipsas enim ad præsentiam quodammodo atque congressum, animi ducimus intentionem: & per hanc diuina, naturamque superante coniunctione copulamur cum illo, qui summus est rerum expetendarum. Hæc igitur sapienter, diuineque Septimum illud Concilium decreuit, atque constituit. Quo quidem facto, omnem hereticam pestem ac turpitudinem à grege ratione prædico depulit: propriumque decus & pulchritudinem Ecclesiam recipere ostendit: & tanquam sponsam, non in fimbriis aureis, sed intelligibilibus decoratam Imaginibus, ad Christi sponsi dexteram constitutam, hilaribus & letis oculis toti fidelium multitudini conspiciendam honorandamque demonstrauit. Hactenus Photius. Hinc igitur intelligis de qua Synhodo patres, tam Latini, quam Græci loquuntur, cū de Septima Pseudosynhodo mentionem faciant. Quæ vox non ad Nicænam, sed Constantinopolitanam illam sine dudio pertinet. Ipsi denique Græci, qui paullo ante Constantinopolim à Turcis captam Florentino Concilio interfuere, Nicænam hanc pro illustri & oecumenica Synhodo agnouere, & mirifice amplexi sunt; & Iconomachos impios homines appellat, qui nulum inter pietatem & impietatem discrimen fecerant, ac Domini ac sanctorum eius Imagines, idolorum ac Diabolorum signa credebant. Quoties itaque vel Græci vel Latini Græcorum Synhodum, quæ de Imaginibus discere ptabat, vel Septimam Synhodum *ἑβδόμη σὺνὸδος* vocant, non de Nicæna; sed de Constantinopolitana sentiunt. Fuit enim duplex septima Synhodus, altera germana, altera adulterina: sic duplex Ephesina, duplex Octaua. Nec aliò Reginonem trahere possumus, qui prius crucis adorationem agnoscit, & deturbationem Imaginum per Leonem scelus nominat: & post hanc Synhodum, Carolum à Leone Pontifice Roma-

Imagines Christi, Beate virginis Mariæ, & Sanctorum cum quo modo adorientur.

Græcorum, quæ Concilio Florentino interfuerunt, de Nicæna Synhodo sententia.

Septima Synhodus duplex.

Regino quid de imaginibus senserit, ostenditur.

Concil. Florent. sess. 5.

Romæ honorata pompa cum vexillis, crucibus, ac Sanctorum Reliquiis exceptum tradit. Sin ista satis firma non putet Illyricus, consulat Valerium Anselmum Ryd, qui nihil prætermittere solet, quod quoquam modo Evangelicorum placita confirmare, Romanum Pontificem oppugnare videatur; cur scribat *Stephanum tertium Siculum legitime susceptum, conuocata Episcoporum Synhodo, deiecti Constantinopolitani Pontificis omnibus præterquam baptismi & christianitatis abrogatis actis, anathemate lato statuisse: Neminem scilicet nisi rite sacris initiatum Pontificem vel Episcopum creari; sed & Constantinopolitani imperiis, Græcorumque, de abolendis Diuorum imaginibus Synhodom tanquam hereticam execrasset: idemque e-*

gisse Hyerenem imperatricem Nicomediæ, Adrianum Pontificem Romanum & Carolum regem Francofordiæ. Consulat Peuce-

rum Melanchthonis generum, cur scripserit Nicænam Synhodom communi Græci Imperatoris ac Caroli consensu habitam: consulat Carionem, & Pantaleonem, & quarat ab eis, quod exemplar sequuti sunt, cum ex Reginonis auctoritate scriberent Francofordiæ Synhodom, illam Græcorum de non adorandis imaginibus Synhodum infregisse. Quam negantiæ Syllabam, si Reginoni, quod necesse est, adieceris, iam & ille sibi, & reliqua omnia belle constant. Quam ego non tam fraude, quam operarum incuria prætermittam in Reginone iudicarem, homo minime natura suspiciosus; nisi manifesta fraudis indicia ac vestigia cernerem, quæ nolo iam persequi. Eodem etiam negationis negligenter omittæ responso, Ioanni Auentino, qui, ut restatur Illyricus, Reginonem auctorem sequitur, satisfactum volo. Quod si Illyricus (ut solet) pugnare, & contentionis funem trahere velit, videat ne manibus illius, quem authenticum historicum appellat, & cuius gloriam amplificatam cupit, nimiam iniuriam faciat; dum mortuum eò inuitum, quod noluit viuens, trahit. Qui si se certum de mente, ac iudicio Auentini existimet; cogitet, quomodo illa altera Auentini de Carolo,

Anselmus Ryd.

Peuceri contra Illyrici testimonium. Carion. Pantaleon.

Regino corruptus ut integritati suæ restitueretur.

Ioannes Auentinus, quid de hac re scripserit & senserit.

In Catalogo annorum Principum, &c. Berna impresso anno 1550.

In addit. ad Car.

Pantaleo in chronologia.

rolo, cuius imaginem, idque in templo, eo præfente, ab omni populo Romæ adoratam, cum Augustus designaretur, scribit, cum ista narratione aut Caroli pietate congruat. An fortè Carolus repente in Iulianum conuersus est, qui Christi & Sanctorum è templis imagines amoueret, ut suam Nabuchodonosoris statuam omnibus adorandam pro illis obiceret? Gregorium vero primum imaginum adorationem prohibuisse, non nego: at hanc Catholicorum adoratio nem, qua supplices ante statuas Christum & Sanctos interpellant, prohibuisse; id verò pernego. Qui enim prohiberet, cum Serenum Massiliensem Episcopum, quod imagines confregerit, reprehendat, & quidem ipse se ante Christi imaginem, sed non ante illam quasi ante Diuinitatē genibus aduolutū fateatur? Ethnicam itaque ille imaginum adorationem submouet, & superstitionem illam, qua aliquot recens in fidem traducti primis illis temporibus non omnino carebant, qua putabant ipsam imaginis materiam Deum esse, vel aliquid diuinum in ea inesse, ut Ethnici, aut veram formam ipsius Dei referre, ut Anthropomorphitæ, aut aliqua alia simili superstitione obligarentur. Eos verò qui ita picturas adorabant, ob quod Serenus eas confregit, inter circumfufos Ethnicos habitasse, ex ipsa Gregorij epistola apparet. Nihil igitur receptæ in Ecclesia imaginum venerationi aduersantur ea, quæ concionator ille tuus Anglicanus tibi ex Gregorio suggestit. Quo in loco fraudulenter ille quidem, & callide dissimulauit ipsum questionis inter nos & Euangelicos statum; qui in eo ponitur, an liceat coram imagine Christi, vel Sancti alicuius genua flectere, caput aperire, & alia honoris indicia præ se ferre: quæ quidem neque hic neque alibi usquā Gregorius prohibet. Hoc tantum vult, ut coram imagine Christi non tanquam ipsa sit Deus, sed in honorē solius Trinitatis humiliter prosternamur; ut ex fine Epistolæ ipsius ad Serenum omnibus potest innotescere. Quod si quis

Caroli Magni imago adorata.

Gregorij primi de imaginibus adorandis vel non adorandis sententia explicatur.

Gregorius primus quo modo adorauerit imaginem Christi.

Quam adorationem imaginis Gregorius improbat.

Greg. lib. 7. Epist. 53. et 109. lib. 9. Epist. 9.

Id. 9. Epist. 9.

Gregori^o quid
sensit de ima-
ginibus.

quis Gregorij sententiam non satis adhuc explicatā existimet, audiat iam quid ipse Gregorius & quibus verbis hac de re scribat. *Imagines*, inquit, *quas tibi dirigendas per Dulcidū Diaconē rogasti, misimus. Unde valde nobis tua postulatio placuit, quia illū toto corde, tota intentione diligis, cuius imaginem pro oculis habere desideras. Ab re nō facimus, si per visibilia inuisibilia demonstramus. Sic homo, qui aliū ardentē videre desiderat, aut spem amans videre conatur, si contigerit eam ad balneum, aut ad Ecclesiam ire, statim per viam incedenti se preparat, ut de visione eius hilaris recedat. Scio equidem, quod imaginem Saluatoris nostri non ideo petis, ut quasi Deum colas; sed ob recordationem filij Dei; in eius amore recalescas, cuius te imaginem videre consideras. Et nos quidem non, quasi ante diuinitatem, ante illam prosternimur; sed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut passum, sed & in throno sedentem recordamur. Et dum nobis ipsa pictura quasi scriptura ad memoriam filium Dei reducit; animum nostrum aut de resurrectione latificat, aut de passione demulcet. Ideoque direximus tibi surtarias duas, imaginem Dei Saluatoris, & sanctæ Dei genetricis Mariæ, beatorumque Apostolorum, Petri & Pauli continentes, per supradictum filium nostrū, & unā Crucem, clauem etiam pro benedictione à sanctissimo corpore Petri Apostolorum principis: ut per ipsum à maligno sis defensus, per cuius signū munimentum te esse credis; & ex eo te protegat, qui iuuenilia semper suggerit recordari, ut in bonis actibus perseverans, alios in eius amore accendas, propter quem te fecisti haberi, ut vite huius mala, quæque inimicus suggerit retroacta mentis prouentibus, quasi facilius inardescas, pro cuius amore vitam etiam velis finire. Ipse quoque te protegat usque in finem; qui cunctum mundum dignatus est redimere, Iesus Christus Dominus noster, qui viuit & regnat in secula seculorum. Hæc Gregorius. Quæ cum concionator tuus vniuersa, quæ parū Iconomachis faueant, ut credo, non ignoraret; consultò pauca tantum alibi verba hinc inde mutuatus est, quæ seorsim sumpta videri poterant honorem imaginibus tributum oppugnare; veritus, ne si totum & integrum Gregorij testimonium proferret, se suo ipsius, quod*

Imago Saluatoris.

Imago B. Mariæ Petri & Pauli. Crucis.

Li. 7. Epist. 53. ad Secundinum.

quod dicitur, gladio iugulasset. Nam quod caussatur, orationem eo in loco Gregorij tam prolixā esse, ut tædij vitandi gratia eam plenē non recenseat: nihil id quidem aliud est, quàm simulata quædam ad homines simplices decipiēdos excusatio. Quod si non fraudulenter hoc factum credere velis, tum certe necesse est, ut fatearis non ferendam in tanto concionatore rerum, de quibus hinc agitur, imperitiam. Ille nos ad Gregorij Epistolas, nullo ex duodecim libris nominato, & decimam partem quartæ Epistolæ quasi ad Labyrinthos quosdam amandat. Nam Epistolæ in nullas huiusmodi partes diuiduntur, neque vlla quarta totius voluminis Epistola, quicquam, quod ad hanc causam pertinet, complectitur. Tanta scilicet religione religionis nostræ causas Ecclesiastes iste tuus explicat. Sed more Euangelicæ huius scholæ nebulas has auditoribus & lectoribus suis offundere voluit, nō ignarus, credo, illius apud quosdam prouerbij: Aquam turbatam lucrum esse piscatorum. Quare cum, vel Gregorio, quem pro se citat, teste, tota causa ceciderit; non est, quod nos in aliis illius egregiis mendaciis de Gregorio, quæ dicit ex omnibus doctis Episcopis primum imagines publicas probasse & de Gregorij sæculo, in quo nullas fuisse asserit in templis Græcorum & Orientis imagines, confutandis immoremur. Nam horum mendaciorum vanitatem videmur ante luculenter satis coarguisse. Ad Ambrosium itaque conuertamur, quem nihil minus quàm non adorandam crucem sensisse, multa sunt, quibus tam euidenter probetur, ut nemo nisi pertinax propositi defensor infitiani id velit, aut possit. Primum igitur Ambrosij sæculo crucem in Ecclesia fuisse erectā, ex illis ipsius verbis apparet, quibus asserit Crucē id in Ecclesia esse, quod arbor est in nauis. *Sicut*, inquit, *Ecclesia sine Cruce stare non potest, ita sine arbore nauis infirma est. Statim enim Diabolus inquietat, & illam ventus allidit: At ubi signum Crucis erigitur, statim & Diaboli iniquitas repellitur, & ventorum pro-*

FRAM concionatoris Anglicani in Homilia contra periculum Idolatriæ.

Prouerbium.

Ambrosij sententia explicatur de adoratione Crucis.

Serm. 56.

cella sopitur. De adoratione verò Crucis ad Gratianum quid scripserit, cum de Nicæna secunda Synhodo ageretur, audisti: quæ hic iterum commemorarem, si tam cito ^{Actione.} è memoria tibi excidisse arbitrarer. Nec hic opus est aliud Ambrosij testimonium conquirere, quam quod nobis hæc ipsa de Theodosij obitu oratio, qua concionator tuus se munit, suppeditat: maxime enim nobiscum facit. *Helena*, inquit, *leuauit Crucem in capite regû, vt Crux Christi in regibus adoretur: & postea dicit: clauos Christi in honore habitos. Deinde ferro, inquit, pedum eius reges inclinant.* Sed Ambrosius, inquis, disertè dicit, *Helena regem adorauit, non lignum vtique.* At causam addit, *quia hic Gentilis est error, & vanitas impiorum.* Fateor itaque Gentilium more Helenam non adorasse lignum, nec nos hodie adorare. Eum namque per lignum adoramus, qui pependit in ligno; quem Gentes non adorant. Præterea Gentes ipsum lignum, vt Deum adorabant; quod nec Helena fecit, nec hodie faciunt Christiani. Hunc verò Gentilium fuisse errorem, his contra Symmachum verbis idem Ambrosius indicat: *Vos manuum vestrarum adoratis opera: nos iniuriam ducimus, omne quod fieri potest, Deum putari. Non vult se Deus in lapidibus coli. Denique etiam ipsi philosophi vestri ista riferunt. Quod si vos ideo Christum Deum negatis, quia illum mortuum esse non creditis (nescitis enim quod mors illa carnis fuerit, non diuinitatis, quæ fecit, vt credentium iam nemo moriatur) quid vobis imprudentius, qui contumeliosè colitis, & honorificè derogatis. Vestrum enim Deum lignum putatis. Nihil igitur dubitamus Helenam vt & Constantinum eius filium, reliquosque, de quibus Ambrosius agit, Imperatores Crucem Christi adorasse. Helenæ verò factum, de quo iam sermo instituitur, licet concionator iste aliorum, atque vel illa fecerit, vel Ambrosius senserit, accipiat, recte tamen eam imperatricem piam appellat: in quo longe ab eo dissentiant Magdeburgenses tui, qui eam eadem etiam de causâ mulierem fuisse superstitiosam calumniantur. Præterea concionator iste*

Que Crucis adoratio improbanda.

Gentiles ipsum lignum vt Deum adorabant.

Dissidium Evangelici concionatoris et Magdeburgensium.

iste orationem de obitu Theodosij Ambrosio attribuit, sed eam Magdeburgenses videntur ei adimere. Vnde intelligere potes, quantum fidei aliis in causis tribuendum sit doctoribus tuis, qui de eadem re tam repugnantia scribunt, cum hoc vnum sit illis vtrunque propositum, vt doceant nullum cruci Christi honorem esse tribuendum. In cuius tamen typum labarum Romanum à Constantino transformatum, cum, victo Maxentio, Romam ille ingrederetur, Senatus Romanus supplex adorauit. Multum itaque debemus huic concionatori, quod tam oportunè nobis Ambrosianæ huius orationis, tamque sanctæ & illustri apud nos feminæ & singularis post Constantinum Britannæ nostræ ornamenti ad impietatem istius Homiliæ, notæque contra Christi Crucem scholæ redarguendam, memoriam refricari. Cuius tam præclaræ feminæ exemplo excitatam arbitramur serenissimam Reginam nostram, venerandum crucis in Basilica sua erectum hactenus retinuisse trophæum. In quo piam eius prudentiam & prudentem pietatem tanto digniorem cenemus, quæ omnium sermone celebretur, quanta ab istiusmodi concionatoribus maiori vocis contentione, & orationis acerbitate huc acuatur, vt illud permittat inde foras eiici, deinde eiectum contumeliosè conteri & pedibus cõculcari. Quibus laudatissimæ Helenæ vestigiis eò constantius inhæsuram eam speramus, quo hæc de falso tam Theodosij edicto, quàm Caroli Magni libro commenta magis ei innotuerint. De cruce verò adoranda cum tantæ principis, quæ Constatini Magni mater fuit, & ante eam Albani Britannæ nostræ Protomartyris, quod Martyrij illius prodit historia, exempla, tantaque Ambrosij, & post eum Gregorij Angliæ Apostoli testimonia habeamus; ecquid nos vel tam cæcos, vt non perspiciamus istorum fraudes & malitiosum animi propositum in patrum sententiis deprauandis, vel tam impios concionator iste putat, vt etiam si perspiciamus, noli mus tamen in tantorum

Prudent. li. i. contra Symmachum.

Regina Angliæ retinet in basilica sua Crucem inuictam Evangelicam.

patrum & totius Ecclesiæ auctoritate acquiescere, sed potius cum Euangelicis Christi Crucem, eiusq; venerationem vt rem sacrilegam detestari? Longe certè opinione fallitur, si ita arbitretur. Sed his omissis, in disputatione de Caroli libro instituta progrediamur. Superest iam solus Hincmarus, qui omnem hanc molem, alioqui ruituram suis humeris fulciat. Quem ego sanè præclarum & Catholicum Remorum olim Episcopum, Iconomachum certè non agnosco. Et parcat nobis Illyricus, si nolimus statim exoculari, nescio quæ fragmenta; à nescio quo auulsâ, quæ penes eum solum adhuc delitescunt. Sed quod genus istud probationis, rem dubiam & incertam ex re alia magis impedita confirmare velle? Aut quæ est ista noui Euangelij, nouæque huius Ecclesiasticæ historiæ Mag-

Hincmarus.

Illyrici fraudes

Illyricus suo arbitratu Hincmarum nunc recipit, nunc repudiât, prout illi integrum videtur.

Chrysmate vas plenum in baptismo Clodouei regis à colūba allatum.

Magdeburgenses sibi contradicunt.

deburgicæ religio, quæ fides, cum Illyricus huius antistes, frustum istud, quasi ex Hincmaro nobis velut rem magnæ auctoritatis opponat (quod an eius sit, ipse solus adhuc est arbiter) & interim alias, sed certas, & indubitatas Hincmari narrationes, eam præsertim de oleo diuinitus dimisso, cum Remigius regem Clodoueam baptismo expiaret, magno fastidio reiiciat & irrideat? Quod tamè Gregorius Turonensis ducentis antea sæculis, & recens à Clodouei baptismo memoriæ prodidit, si ipsi Illyrico & reliquis Magdeburgensibus fidè habere velimus. Et si enim in quinta Centuria negèt eum quicquam de hoc miraculo, quo columba ad Clodoueam inungendum, sacri olei pyxidem detulerit, memoriæ mandasse, in sexta tamen Centuria id eum scripsisse narrant: Vt iam totus ad istorum temeritatem ac impudentiam obstupescam; non ob id tantum, quòd Hincmari auctoritas, quæ aliàs instar oraculi est, aliàs plane frigeat: sed multo magis quòd ad eius auctoritatem imminuendam Gregorium scripsisse negent, quæ scripsisse, ipsi mox. confitentur. Quare merito hic exclamare licet:

Nescio quo teneam mutantem Prothea nodo?

Eligant

Eligant itaque quod velint, si vterque ita scripsit, cur postulant, vt ipsorum nudas & ridiculas infirmitates contra tantam auctoritatem, quasi sacrosancta oracula exculemur? Philippus certe Cominaus grauiissimus Sledani etiam vestri testimonio (qui eius commentarios de rebus gestis Ludouici x i r. è Gallica in Latinam linguam conuertit) historiæ scriptor eius rei tanquam certæ mentionem facit: & Sleidanus paulò vberius miraculum narrat, nec id tamen vllò modo infirmitatur, aut in dubium vocat. Sed si nò scripsit Gregorius, cur idem Magdeburgenses ita eum scripsisse narrant? Iam cogitet secus Illyricus, cum ipse multa ex Hincmaro, & inter alia id quoque recitet; oportere nos nosse, quicquid Ecclesia Romana custodit, à qua principium sacre institutionis nos accepisse dubium non est, & Hincmarum vt Archiepiscopum Episcopos à se inauguratos iuramento ad canones Romanæ Ecclesiæ obseruandos astinxisse: quo modo Hincmarus suo ipsius testimonio non implicetur, vt cum in aliis, tum in imaginibus quoque colendis, morem Romanæ Ecclesiæ necessario sequatur. Iam cum Hincmarus in Leonici Pij tēpora inciderit, extetque vel Illyrico teste, Hincmari ad eum epistola; haud facile crediderim illum in tam recenti Caroli Magni memoria tantam impietatis notam Carolo inurere; aut pati voluisse Ludouicum tantam manibus paternis iniuriam irrogari. Sed fortassis me Illyricus durum, & difficilem clamabit, qui ei fidem nolim habere. Quare sit ita, si velit: adhuc Nicæna nostra Synodus consistit, & Illyricus maiore turpitudine concidit. Nam de Pseudosynhodo loquitur; quod nomen nemo veterum Nicænae tribuit, vt iam diximus. Loquitur enim de Synhodo, cui Romanæ & Apostolicæ sedis auctoritas defuit. Quod de Nicæna, vel ipso Illyrico teste, accipi non debet. Iam si alia fuit aliqua Nicæna Synodus, cui suum consensum non dederit Romanus Pontifex, hanc exquirat accuratè Illyricus, & per

Lib. 9.

In illustrat. rerū & de. scriptio. Gallie.

Hincmarus quid Romane Ecclesiæ tribuat.

Hincmarus quo tēpore vixerit.

Hincmari qua Illyricus citat verba, si modo illius sint, non posse intelligi de Nicæna 2. Synhodo.

*Illyrici contra-
dictio.*

*Hincmari testi-
monium, quod
Illyric^o allegat,
illi aduersari.*

*Illyrici error de
tempore Fran-
cofordiēsis Syn-
hodi.*

*Evangelicus in
Angliā Ecce-
sias in qualē
Proteum Caro-
lum Magnum
transformat.*

me, quantum velit, cum Carolo suo exagitet. Nec inter-
rim videt acutus iste Rhetor, quā pugnancia ac contra-
ria in eadem narratione effundat; cum hic ex Hincmari
Romani Pontificis auctoritatem Nicænæ Synhodo ab-
fuisse; aliās, non perfunctoriē animaduertendum admo-
neat, Carolum rectā, omniq̄ impetu Adrianum, qui
primas tenuit in decretis Nicænis, impetere. Nec illud
quoque pro suo acumine vidit, hanc qualemcunque au-
thoritatem, non Nicænā modo, sed & Constantinopo-
litanā, pro qua defendenda tantopere à Caluino, Illy-
rico, & Apologeticis tuis sudatur, Synhodum reiicere;
nec tam Hincmari testimonium iam esse, quā mon-
strum quoddam ex varijs & pugnantibus inuicem capi-
tibus conflatum. Illum verò, calculi errorem, quo Synho-
dum Francofordiæ habitā Illyricus narrat ad annū Chri-
sti septingentesimum, licet toto pæne sæculo diffideat, &
similia quædā, vt leuiuscula præ illis alijs splēdidis narratio-
nibus prætereō. Ex his, quæ hactenus diximus, perspicere
potest, q̄ à veritate sint aliena, quæ Ecclesiastes ille tuus satis
quidē confidēter, sed parū probabiliter contra Romanos
Pontifices in hac Imaginum, libri Carolini, & Synhodi
Francofordiensis causā effutit. Et hic operæ precium
fuerit diligenter animaduertisse, qualem ille Proteum &
monstrū faciat de excellēti illo principe, Carolo Magno.
Nam cum duodecim ille Episcopos ad Romanā cōtra
Iconomachos Synhodum, vt diximus, miserit; & deinde
Nicænā œcumenica ex eius consensu habita fuerit; quis
vnquam suspicaretur hunc librum ab eo profectum? Illa
vero quā prodigiōsa inconstantia, quod Carolus mox à
Synhodo Francofordiensi, qua eum Imagines oppugnasse,
eamque suo libro confirmasse isti fingunt, Leoni
Romano Pontifici omni studio Imagines vbique eri-
genti opem auxiliūque tulerit? Id enim egregius iste
concionator, vt sui sit similis, prodit. Mirum sane est vi-
dere, quo modo istius hominis prudentia in omnes se
partes

partes sursum deorsum versat. Romæ enim & Occidenti
Ecclesiæ ad Idololatriam, vt cōminiscitur, ruenti; Græcię,
atque Orientis sub Iconomachis Synhodum; deinde
Imaginum venetationem tam per Græcos & Orientem,
quā per Latinos & Occidentem in Nicænā Synhodo
corroboratæ; librū Caroli & Synhodum Francofordien-
sem opponit. Verum enim verò cum non satis ne Græcis
quidem suis, nec Carolo confideret; videretque res suas
in angustum locum venisse; non iam communibus pro-
bationibus, sed grandi præter consuetudinem miraculo
fretus, totius Orientis, & Occidentis, & Caroli quoq; sui
consentiente auctoritate neglecta, Elibertinos patres an-
te 400. fere annos mortuos ad Canones contra Imagi-
nes edendos ab inferis reuocat. Quorum formidabili to-
nitru ita conterritum; & ingenti pondere oppressum Ro-
manum Pontificem videri voluit, vt ille hanc pro se, ne
alienaretur Germania, Francofordiensem Synhodū emen-
tiri non dubitarit. At ego iam ab isto antiquario, non tam
illud; cur Romanus Pontifex, cum res ante fuisset tot
Synhodi Romanis, & Nicænā etiam œcumenica solidē
confirmata, ab istis patribus Elibertinis adeo sibi & Im-
aginibus metueret, quā hoc quæro; quo modo nobis
probarit vltos esse Elibertinos, qui Christianorum Imagi-
nes oppugnent, canones; aut hoc saltem tempore, quod
iste fingit, editos: cum ea Synhodus omnium scriptorum
consensu ante Constantini Magni, aut circa illius tempo-
ra, habita sit. Certe hoc tempore vel ideo haberi non po-
tuit, vt cetera prætermittam, quod Hispania, Granatæ
præsertim regnum, in quo iste Eliberim videretur consti-
tuere, vtpote quā hodie dicat Granatam appellari, à Mo-
ris fuerit oppressa. Hæc igitur & huius farinæ alia, quibus
concionas suas Ecclesiastes iste pius referit, indigna cen-
seo, in quibus refellendis longior aliqua opera ponatur.
C. R. I. T. Omni me plane Caroli & Francofordiensis Syn-
hodi auxilio destitutum crederem, nisi Ado Viennensis

*Elibertinos pa-
tres nō potuisse
Canones edere
contra imagi-
nes eo tēpore,
quo hæc illis fal-
so attribuit Ec-
clesiastes Angli-
canus.*

*Ado Viennēsis
quid de imagi-
nibus scripserit*

*Exaltationis
Crucis die crucis
quotannis ado-
rata.*

Beda.

*Adonis scripta
corrupta.*

*Varietas lectio-
nis in scriptis
Adoni.*

*Adoni verba
expenduntur.*

celebris ad Caroli sæculum historicus (quem Eli Philii pro se quoque citat) superesset, qui Synhodum Septimam, quæ pro Imaginibus adorandis sententiam tulit, abrogatam Francofordiæ ostendit. Qui quo fuerat rebus gestis propinquior, eo mihi illius quoque auctoritas firmior est. IREN. Quid Ado de adorandis Imaginibus senserit, nec earum illum adorationem improbasse, ex illius historia euidenter colligi potest. Crucis certe ille adorationem singulis Romæ annis sacro Exaltatæ crucis die vsitatam scribit. Illas præterea Philippici Iconomachi Imperatoris, de quo diximus, litteras, quibus Constantinum Romanum Pontificem hortatus est, ut quod ipse nefarie Constantinopoli fecerat, ille Romæ quoque picturas patrum aboleret; *præui dogmatis litteras*, eumque *hereticum* appellat: nec eius de more Imagines in Ecclesia introductas, nec nomē in sacris mysteriis recitatum fuisse scribit. Quod ante eum Bedam, qui iis ipsis temporibus vixit, scripserit constat. Adonis tamen scripta fœdos illos Iconomachorum vngues commaculasse, non est omnino incredibile. Certe de Synhodo illa sub Pipino, in qua diximus Græcos confutatos, exemplaria multum variant. Alia enim ostendunt in ea agitatum, *utrum fingende, an pingende essent in Ecclesiis Imagines*, quod nihil ad tollendas Imagines pertinet: alia, *utrum cremende an ponende forent*. Hæc enim verba quædam exemplaria habent. Quid verò ibi pronunciatum fuerit, iam bonâ fide ostendimus. Neque quisquam qui vel ea, quæ diximus, vel temporum illorum rationem omnino repetere velit, animum inducere poterit, ut credat hos sub Pipino Episcopos, vel à se vel à Romana illa amplissima Synhodo dissentire voluisse. CRIT. Sed verba Adonis videntur manifesta: *Pseudo-Synodus*, inquit, *quam Septimam Græci appellant, pro adorandis Imaginibus abdicata penitus*: ut recta forsitan & sincera sint Reginonis quoque exemplaria. IREN. Cum Pseusynhodus audis, ne dubites, ut diximus, illam Constantino-

In præfa.

*1 Ad annū
696.*

*2 Ad annum
712.*

*De sex et
tribus.*

*Ad annum
769.*

poli

poli habitam intelligi, quam Græci Iconomachi Septimam appellabant, quæ per Nicænam postea confutata est, semper habitam ab omnibus Catholicis tam Græcis quàm Latinis pro Septima & œcumenica. Vtrumque me iam satis probasse arbitror: & parum dubito Adonem idem sensisse. In quo si negationem, vel fraude, vel negligentia detractam supponas, iam omnia recte, ut in Reginone, ita & Adone constabunt. Quæquam Adonis verba aliquem forsitan rectum sensum habent, si liceat [*pro adorandis Imaginibus*] in gratiam & fauorem Imaginum adorandarum interpretari. Nam ut Ado per Pseusynhodom, Nicænam intelligat; nec hominis pietas, nec ea quæ diximus, nec ea quibus mirificè Nicolaum primum Romanum Pontificem ornat, qui Iconomachorum, ut dixi, templum Constantinopoli clausit, nec aliorum, de quibus mentio facta est, vel Latinorum vel Græcorum scripta vilo modo patiuntur. CRIT. Male sit istis, qui tam egregie hætenus mihi imposuerunt. Tu me, quod necesse habeo fateri, omni Caroli eiusque Synhodi præsidio hodie, quod nunquam futurum putabam, denudasti. Duos illos Caroli patronos confutatos causa cecidisse video, nec tam à te conuictos quam à seipsis: adeo auctores, quos proferunt, cum ipsis; & illos inter se pugnare cerno. Sed in illa Eli Philii atque Illyrici dissensione; vter, quæso, proprius ad verum accedit? IREN. Cum Illyricus acta Nicæna cum Caroli libro conuenire scribit, vincitur quamuis à dimidiato homine. In altera controversia superior est Illyricus; sed ita, ut quo propius ad veritatem accedit, eo longius ab ipsa causa, quam tuædam suscepit, abscedat. CRIT. Paradoxa mihi effundis: quæ à te explicari cupio: neque enim sum Oedipus. IREN. Quicumque Carolini libri architectus fuerat, id cum primis (quod insigne quidem mendacium est, vel ipsius Illyrici testimonio) lectoribus persuasum voluit, habitam Nicænam Synhodom, nulla interposita Roma-

*Nicænâ Synhodo
2.â Græci quàm Latini
Catholici agnoscunt pro
Septima œcumenica.*

*Adonem non
intelligere per
Pseusynhodom
Nicænam Consilium.*

*Illyricus & Eli
Philii quo modo se in
defensione Carolini
libri gesserint.*

*Commerciū
libri Carolini.*

Lib. c. 1. 6.

næ

næ sedis auctoritate : ad quam ille, quasi ad summum tribunal, omnes causas deferri voluit, & ab eo pendere. Quod cum non ignoraret Eli Philii, noluit discedere quamuis à falsa auctoris sui cogitatione, atque ideo fingit Nicænum Concilium omni Romanæ sedis auctoritate caruisse. Quam si interpositam fuisse confiteretur, vel ipso Carolo iudice, omnis illa ementiti illius libri & Francofordiensis Synhodi auctoritas statim concideret. Sed cum Illyricus primariâ eam, atq; egregiam fuisse in Nicæna Synhodo fateatur, tuus ille liber Caroli cum Synhodo illius Fræcofordiensi plane sordescit. Ita Illyricus quanto verius, tanto ad causam, cuius patrocinium arripuerat, ineptius dicit. **C R I T.** Iam intelligo, quid tibi velis. Non credidissem sanè Illyricum nostrum tam hebetem, aut tam mala fide fuisse : nec tamen propterea animum despondeo. Remoue iam mihi, si placet, gloriosa ista nomina Carolini libri, & Synhodi Francofordiensis; cuiuscunque liber fuerit, si ex scripturis, si ex rationum & auctoritatum pondere ad rem consentanea dicat, veritatem vndeunque diuinitus oblatam amplectamur; præsertim cum Calvinus noster album calculum huic libro apponat, quem ut diuinum thesaurum suspicit, & argumētis ex eo solo desumptis tuam illam Synhodu Nicænam tam ridiculam facit, ut dispeream, si vnquam aliquid aut puerilius, aut tetrius legerim, quàm sunt ea vestra Nicænæ Synhodi placita. Quanquam nescio quo tu orationis artificio, multa mihi ad veri speciem egregiè narraris. **I R E N.** Maneat iam ergo hoc in causa; non esse eum Caroli librum, nec Francofordiensem Synhodom decreta Nicæna infirmasse, sed confirmasse. **C R I T.** Sic videtur. **I R E N.** Oppones ergo adulterinum & spurium Caroli librum vero Carolo? nec ei modo, sed tam celebri Francofordiensi Synhodo, ut nihil iam de Nicæna dicam? Miranda plane & stupēda metamorphosis, ut fictitius tuus Carolus non iam Nicænam, sed & Francofordiensem Synhodom, atque

Illyricus quam fuerit ineptus Carolini libri defensor.

Calvinus approbator libri Carolini.

que adeo verum Carolum euertere debeat. **C R I T.** Te ista, atque hunc huius nostræ causæ admirabilem exitum mirari, nihil ego quidem miror : durum id quidem & pæne incredibile. Sed velim nolim eò pertrahor à Caluino nostro. Rapit enim me secum vel inuitum tanquam eloquentiæ ac Theologiæ diuinus quidam torrens. Est etiam & aliud, quod multum me mouet. Nam cum tot annis multi multa in eius libris imperant, ac peruellant; nemo (quod sciam) hactenus ausus est in hanc cum eo arenam descendere, imbecillitatis suæ, non dubium, metu; & quod ista tam putida omnes cernerent, ut nullo responso defendi ea posse crederent. **I R E N.** Non ita est Critobule, sed ea potius, ut aniles fabulas & refutatu indignas penitus contemserunt : nisi quod duo viri longe doctissimi Franciscus Turrianus & post eum Horrantius bina Hispaniæ lumina hanc non esse Caroli lucubrationem paucis ostenderint, & pro Imaginibus multa illi contra Caluinum tuum & Iconomachos grauissimè differuerint. Sed intempestiue orationem hanc tuam interpello : perge igitur. **C R I T.** Que Calvinus in hac causa, multa illa quidem & magna mihi suppeditat, ea iam essem tibi propositurus, nisi vererer, ne temporis angustia exclusi inchoatam semel orationem non possemus absoluere. Quare commodissimum erit utrique nostrum, reliquam *δία- τριβήν* in crastinum diem differre.

FINIS DIALOGI QVARTI.

DIALOGVS QVINTVS

CONTRA ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ, ET TRADITIONIS DE IMAGINVM HONORE ET VENERATIONE OPPVGNATORES.

Caluini argumenta contra Nicenam Secundam Synhodom ex libro, qui Caroli Magni nomine circumfertur, vt ipse Caluinus præ se fert, mutuata.

CAP. I. CRITOBVLVS.

QVANTVM quatruiduana, ac hesternæ præsertim illa tua disceptatio omnia causæ meæ præsidia ita debilitarit, vt valde sim de reliquo euentu sollicitus; tamen vel solus Caluinus eos mihi animos addit, vt tantum absim, à clypeo abiiciendo & fuga capefcenda, vt potius victoriam mihi contra te pollicear. En igitur tibi Caluinum aduersus Nicenam illam vestram Synhodom, ex Carolino illo, aut alterius cuiuscunque (neque enim valde refert) libro, ad hunc modum tonantem plane, ac fulminantem. Qui hodie, inquit, simulacrorum vsumentur, Nicani Synhodi patrocinium allegant. Exstat autem refutatorius liber sub Caroli Magni nomine, quem ex dictione colligere licet, eodem fuisse tempore compositum. Illic Episcoporum sententiæ, qui Concilio interfuerunt, recitantur: & argumenta quibus pugnauerunt. Dixit Ioannes Orientalium: Creauit Deus hominem ad Imaginem suam; atque inde collegit, habendas igitur esse Imagines. Idem commendari nobis putauit Imagines hac sententiâ: ostende mihi faciem tuam, quia speciosa est. Alius vt probaret collocandas

Caluini argumenta ex libro Pseudocaroli contra Nicenam 2. Synhodom.

Pseudocaroli liber.

Sententiæ et argumenta Episcoporum in Nicena 2. Synhodo cuiusmodi sunt Caluino.

Ioannes Orientalium.

das esse in altaribus, hoc testimonium citauit, Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio. Alius, vt earum aspectum nobis utilem monstraret, adduxit versum ex Psalmo; Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Alius similitudinem hanc arripuit: Sicut Patriarchæ vsi sunt Gentium sacrificiis, ita Christianis habendas esse Sanctorum Imagines pro idolis Gentium. Eodem torserunt illud; Domine dilexi decorem domus tuæ. Sed in primis ingeniosa est ista interpretatio, vt audiimus, ita & vidimus: Deum igitur non solo verbi auditu cognosci, sed etiam Imaginum aspectu. Simile Theodori Episcopi acumen: Mirabilis, inquit, Deus in Sanctis suis. Atqui alibi habetur: Sanctis qui sunt in terra: ergo ad Imagines hoc referri debet. Denique tam putidæ sunt insulsiitates, vt eas referre me quoque pigeat. Vbi de adoratione disputat, illic adoratio & Pharaonis, & virgæ Ioseph, & tituli, quem erexit Iacob, in medium adducitur. Quanquam in hoc postremo non tantum deprauant, scripturæ sensum, sed arripiunt, quod nusquam legitur. Tum illa: Adorate scabellum pedum eius: Item; Adorate in monte sancto eius: Item; vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis. Firma admodum & appositæ illis videntur probationes. Si quis per ludibrium attribuere Imaginum patronis ridiculam personam vellet, posset ne maiores & crassiores colligere ineptias? Ac ne quam amplius restaret dubitatio, Theodosius Mirensis Episcopus adorandas esse Imagines Archidiaconi sui somniis tam serio confirmat; ac si oraculum cælestè in promptu haberet. Eant nunc simulacrorum fautores, & Synhodi decreto nos urgeant. Quasi vexo non omnem sibi fidem abrogent venerandi illi patres, Scripturis vel tam pueriliter tractando, vel tam impiè lacerando. Venio nunc ad impietatum portenta, quæ euomere ausos fuisse mirum est: non fuisse autem illis reclamatum cum summa omnium detestatione, bis mirum. Atqui hanc tam flagitiosam amentiam traduci expedit: vt saltem fucus antiquitatis, quem Papiæ obtendunt, simulacrorum cultui detrahatur. Theodosius Amory Episcopus anathema crepat aduersus omnes, qui Imagines nolunt adorare: alius omnes Græciæ & Orientis calamitates huic sceleri imputat, quod non fuerint adoratæ. Quibus ergo poenis digni Propheta, Apostoli, Martyres, quorum tempore

Theodorus Episcopus.

De adoratione imaginum.

Theodosius Mirensis Episcopus.

Theodosius Amory Episcopus.

Constantinus
Constantie
Cypri Episcopi

Ioannes Lega-
tus Orienta-
lium.

Concilij clausu-
ra.

pore nullæ exstiterunt? Addunt postea; Si Imagini imperiali cum suffitu & thymiamate obuiam proceditur; multo magis hunc honorem Sanctorum simulacris deberi. Constantinus autem Constantie Cypri Episcopus se Imagines reuerenter amplecti proficitur, cultumque honoris, qui viuificæ Trinitati debetur, illis se exhibiturum confirmat: quisquis idem facere recusauerit, eum anathematizat, & cum Manichæis, & Marcionitis amandat. Ac ne putes priuatam esse vnius hominis sententiam; assentiuntur reliqui. Imo Ioannes legatus Orientalium calore vltra prouectus, prestare admonet lupanaria omnia in urbem admitti, quàm Imaginum cultum abnegare. Tandem omnium consensu, hæreticis omnibus deteriores esse Samaritanos, & ipsis Samaritanis ἐνοχοποιῶντες. Ceterum ne suo sollempni [Plaudite] fabula careat; additur clausula: Gaudeant & exultent, qui Christi habentes Imaginem, sacrificium illi offerunt. Vbi nunc latria & dulia distinctio, qua Dei & hominum oculos solent perstringere? Nam Concilium sine exceptione tantundem simulacris, ac Deo viuo largitur. Audisti iam Caluinum nostrum, qui, cum mihi semper magnus ac diuinus visus sit, hic se ipsum superare videtur: tanto dicendi artificio, tanta dexteritate, tanto compendio, vastam illam Synhodi vestræ molem subuertit; ac, vt eius ille argumenta recitat, non tam ridiculam, quàm Ethnicam plane probat.

Caluinum patribus, quorum auctoritate Nicæna Synodus nititur, prætermittis, in ipsos duntaxat Nicænos patres callide & iniuste inuehere. Magna Latini & Græci sermonis in Pseudocarolo imperitia, multæ fraudes & calumnie indicantur: à quibus longe absuisse Carolum Magnum est credibile.

CAP. II. IRENÆVS.

RECTIVS quàm putares forsan [vt ille recitat] adiecisti. Neque enim, vt solent, liberi parentum effigiem exprimere; ita ista testimonia eminentem illam Nicæno-
rum

rum patrum speciem ac formam, sed nescio, quæ mōstra referunt. Sunt enim ista partim apud Pseudocarolū, partim apud Caluinum in mendaciorum diuersorio; in falsorum testimoniorum contra humanas & Diuinas leges officina, apud Gehennā (Geneuam siue Gebennam dixissem) aut primum nata, aut ex scita & eleganti humana forma, in hanc monstrosam contorta ac deprauata. Qua in re non aliter se mihi comparasse videtur Caluinus, quàm si quis præclaram & egregiam regis alicuius imaginem ab insigni artifice affabrè formatam, callidis & prodigiōsis quibusdam transformationibus horribiliter deformet; manus, pedes, oculos cæteraque membra inuertat; ipsum denique caput ex humano in belluinū transmutet, & tandem in publicum producat, omnibusque spectadā quasi veram, & genuinam regis effigiem exhibeat. Atque ecce tibi interim noui tui Euangelij eādorem, qui tantum abest, vt asperius dicta, quæ tamen commodius accipi possent, leniat, ac molliat (quam humanitatem à Caluino tuo non expectamus) vt magis, quæ dexterè ac commodè sunt dicta, artificiose atque callidè in deteriore partem detorqueat; eaque sola (reliquis, quæ sunt maioris momenti, dissimulatis) quasi in his totius causæ momentum, ac cardo verteretur, spectanda lectoribus proponat: in quo se fanè Caluinus, imbellem militem ostendit. Si enim vir fuisset, ac qualis haberi vult; iugulum potius causæ, ac non talos petere voluisset. Debuisset multò potius in Basilium, Chryostomum, Ambrosium, Hieronymum, ac alios patres, quorū auctoritatem Nicæni sibi proponunt, impressionem facere: nec muliebri petulantia, conuiciis, calumniis, ac apertis mendaciis in patres inuehere. Sed quoniam suo sibi arbitrio, quos voluit, quibuscum pugnaret, milites selegit, & quasi nouus Goliath Davidis imbecillitatem irridet; periclitabimur, mi Critobule, lacertosi huius hominis vires: quas non dubito, quin gregarij isti (vt iste pu-
p tat)

Caluini et Pseudocaroli figurata.

Candor noui Euangelij.

Caluinus ino-
bellis miles dolo-
potius quàm vir
tute regit.

Caluinus alio-
Goliath.

rat) milites confringent, vt tantus dux turpiore casu corruat: vt & in eo quoque illud Horatianum locum habere debeat:

Fragili, querens illidere dentem.

Horat. 2. Satyr. 1.

Offendit solido.

Sed antequam ad ea argumeta, quae Caluinus quasi per Saryram proponit, veniatur, quaedam pulcherrima formosi huius ac nobilis partus lineamenta, velut in tabula huc apponam. Vnde de Carolo, ac Caluino etiam, Nicæni Synhodi exagitoribus rectius iudicare possis. Nihil enim vnquam stultius, nihil hoc libro putidius legisti. Verbis nihil magis inconcinnum, inconditum, ac barbarum, rebus nihil ineptius! Cui si futilem loquacitatem ac plane *ἀπεραντολογία*, si mēdacia, si inanes quasdam conclusionculas, quibus peruersa, præpostera, & ridicula quadam Dialectica ludit, qua quasi sepimento omnem istam suam prudentiam vallat (vt facile, sophisten te aliquem nihil aliud, quam syllogismos per totam vitam inepte meditantem, non actuosum ac illustrem Carolum audire intelligas) mihi demas; nihil erit præterea relictum, vlla animaduersione, aut laude dignum. Cuius libri ineptam & nimiam loquacitatem Adrianus in eo, quem ostendimus refutationis libello, grauius ira conuellit: *Ομνem, inquit, vim venenorum [aliàs inuentorum] suorum in Dialectica disputantes ponunt heretici, quae philosophorum sententia diffinitur, non astruendi vim habere, sed studium destruendi. Sed non in Dialectica placuit Deo saluum facere populum suum. Regnum Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis.* Hæc Adrianus. Horridam verò Pseudocaroli barbariem, vel

Liber Pseudocaroli sermone barbaro, & sensu inepto cōtinetur.

Adriani testimoniū de ineptia libri Pseudocarolini.

Horridus et incultus sermo Pseudocaroli in præfatione libri sui.

ex sola præfatione intellige: *Salutiferum, inquit, corporis ediculum, vocem intendendam exposcere, homo animalis, rationalis, id est, animal rationale; tanto quanto, pro tantum tantum; taxare pro collocare; candor rubens pro candido rubore; trimodū genus, pro triplex; abuti, & polliceri passiue; quoquā pro alicubi, lucinoma dogmata; erga voluntatis suae arbitrium, pro secun-*

Iuo parte 4. ca. 229.

secundum. Hunc denique librum *secohibentia*, id est, consensu Episcoporum suorum edidisse affirmat; cum tamē alibi *res cohibitas* appellet, id est, prohibitas: vt necesse sit doctos, concinnos, & elegantes fuisse patres, qui in hac Synhodo, & hoc opere elaborarint. Cuius præclarum aliquod specimen iam antea habuisti. Has & alias id genus voces; ac phrasas vbique pro sua Imperatoria maiestate (nostri enim hunc ausum priuatis capitalem esse) quasi bonæ & aureæ Latinitatis nummos, cum vere sint adulterini, cudit. Quæ licet ita sint, tamen quasi alter esset Cicero, Nicænos patres, vt impolitos ac barbaros passim arrodit, in Græca ipse lingua plane infans. Et Latina certē translatio longe libris Caroli purior ac nitidior est, cui si aliquid insit vicij, ea culpa non in Nicænos patres, sed interpretem conferenda est. CRIT. Malim indiseretam prudentiam, quam stultam loquacitatem. IREN. Accipe ergo prudentiam Pseudocaroli, qui ppe qui ignorat, in qua parte orbis Constantinopolis sita sit. Quam in Bithinia collocat, & idolum imaginis speciem constituit. An tibi Carolus, qui plures prouincias victoriis, quā multi peregrinationis studiosi itineribus, peragrauit, sitū Constantinopolis: aut qui in Latina atque Græca etiam lingua magnos fecit progressus, & qui Græcos Osnaburgæ in Saxonia professores, ne eius apud Latinos linguæ cognitio periret, instituit, quid imago, quid idolum sit, ac vocem *εἰδωλον* Græcè tam latè patere, atque imaginem Latinè, si propriam & natiuam spectes vocis significationem, ignorasse videbitur? Sed hæc leuia sunt, præ vt sunt illa, quæ iam dicemus. Cum enim multa, quasi tetra & horrenda, non solum patribus, sed & Constantino Græco Imperatori, atque matri eius Ireni impingat, ex iis omnibus, quæ Constantino & matri obicit, vnum tantum in actis Nicænis reperitur; sed tale, vt manifestum eum calumniatorem cōprobet. Cetera si vera essent, eiusmodi quidem sunt, vt rectè defendi possint. Nam quod

Li. 3. ca. 26.

In præfat. et li. 2. ca. 28. lib. 3. ca. 9.

In præfatio.

Li. 3. ca. 14. Nice. Synh. Act. 1.

Pseudocaroli iniuste Nicænorū patrum orationē vt barbarā reprehendere

Pseudocaroli amiles ineptie.

Constantinopolis vbi Pseudocarolo sita.

Carolus Magnus Græce lingue peritū clarus; sed Pseudocarolus omnino rudis.

Pseudocaroli in Constantiniana & Irenem calumniæ.

*Pseudocaroli
puerili incons-
stantia.*

*Patres Niceni
vindican-
tur à
calumniis Pseu-
docaroli.*

*Imaginum
v-
sus in Ecclesia
quà antiquus.*

*Leontij cum Tu-
deo de modo
adorandarum
imaginum dis-
putatio.*

*Iacob patriar-
cha.
Gregorij Nyffe-
ni vita & do-
ctrina Pseudo-
carolo vilis ha-
betur.*

contra Irenen profert, nusquam in actis visitur; neque ta-
men iusta defensione caret. Verum enim uero, ubi est illa
Caroli prudentia, ac constantia, qui hosce principes tan-
quam impiissimos tantis conuiciis lacerat, & mox muta-
ta uelificatione, quasi contrario vento abreptus, Constan-
tinum, ut eum filia suæ, & ea spe frustratus, Irenen, ut si-
bi eam in matrimonio copularet, anxie uenatus est?
Atque hic sit tibi primus huius fabulæ actus. Nunc ad
patres ueniatur, quos ille acriter reprehendit, quòd dixe-
rant, imaginum usum ab ipsis Apostolorum temporibus
in Ecclesiâ receptum: cum id & uerè, nec ex se, sed Basili-
o, quem tamen ille nominare non est ausus, dixerint:
deinde, quòd professi sint se imagines, ut locum Dei, ve-
nerari & adorare; ubi multa Carolus uerè, sed extra rem
effundit, ut Deum loco non capi, aut concludi. Tam ab-
surdum patres certe non sensere. Recitatur disputatio que-
dam cum Iudæo Leontij sanctissimi, & doctissimi Nea-
poleos Cypri Episcopi ante ducentos, quam habita est
Synodus, annos. Quæ inter alia hæc complectitur: *Ita
Syon tanquam illius ciuitatem; Nazareth uero tanquam illius pa-
triam amplectimur. Non aliter etiam Iordanem, quam diuinum il-
lius lauacrum reueremur. Magno enim & inexplicabili erga eum
amore, quo ascendit, ubi resedit, ubi apparuit, aut quod tetigit, aut
omnino obumbravit, tanquam Dei locum colimus, & adoramus,
non ipsam regionem aut lapides uerentes, sed eum, qui in illis con-
uersatus est, apparuit, & in carne cognitus est, qui nos ab erro-
re liberauit, Christum Dominum Deum nostrum.* Hactenus Leon-
tius. Si Christum Deum non fuisse Carolus probarit,
nos quoque fatebimur, Deum in Iudæa non uersatum.
Sed quare, non uocat potius Iacob Patriarcham in ius,
qui longè ante Leontium, Christo non dum homine fa-
cto, dixit: *Non est hic aliud quam domus Dei?* Iam Gregorij
quoque Nysseni, fratris Basilij vitam & doctrinam inco-
gnitam, neque alicuius auctoritatis uult esse. Quale ue-
rò, & quam tetrum est illud conuicium, quo totam Syn-
hodum

*Li. 1. c. 12,
3, 4.*

Li. 3. c. 13,

*Li. 2. c. 15,
Nicen. Syn-
hod. act. 2.*

Li. 3. c. 27.

Act. 4.

Li. 2. c. 17.

*Lib. 3. ca. 8.
& 9.*

*Concilij Flo-
renti. sess. 5.*

Lib. 3. ca. 12.

Li. 4. c. 20.

hodum in suspicionem adducit apud lectorem; quasi de
Spiritu sancto à patre & filio procedente impiè senserit;
utpote quæ Spiritus sancti à solo patre procedentis men-
tionem complecteretur. Quod si fortè faceret, non uti-
que alterius uocis ommissio ad infitiationem trahi statim
deberet; cum ea quæstio in Synhodo non ageretur, ne-
que illa accuratam totius fidei rationem se reddituram
polliceretur. Quæ culpa tuis potius in Anglia mea A-
pologeticis inhæret, qui cum ad sui purgationem, hære-
seosque omnem à se labem detergendam, rationem to-
tius suæ fidei plane & plene reddituros se polliceantur, &
reliqua Apostolici symboli capita recenseant; illud, quo
Christus de Spiritu sancto conceptus traditur, casu an
studio non satis scio, plane omiserunt. Sed iam uide im-
pudentissimam Pseudocaroli in Nicenam Synhodum
calumniam: quippe quæ apertè ac manifestè Spiritum
Sanctum ab utroque procedere fatetur. Et cum in
Florentino Concilio Græci illius erroris affectæ talem
clausulam suis libris inesse negarent; Latini mox præter
ueterissimum & illius temporis egregium historicum,
exemplar quoque Græcum, antiquissimum, & nulli sus-
picioni obnoxium protulerunt, in quo ea clausula manife-
stè non sine summa Græcorum consternatione conspi-
ciebatur. De qua tamen re si nihil dixissent, non erat id
ad calumniam rapiendum, quia ea de re in Synhodo nul-
la disputatio instituta fuit. Sed iam incredibilem homi-
nis stupiditatem cognosce. Nam cum ex professo fidem
suam de tota religione, ac Trinitate præsertim, edere se
fateatur: *Credimus, inquit, in Spiritum Sanctum, Deum uerum,
ex patre procedentem:* de eodem ex filio procedente alium
& flagitiosum silentium. Ita, quod patres habent, calum-
niatur non habere; & interim ipse plagis, quibus innocen-
tes irretire uoluit, implicatur: & quod deterius est, huius
suæ fidei, aut potius perfidiæ assensorem se Hieronymum
habere gloriatur. Simili impudentia cum Iconomacho-

*Impudens & te-
tra Pseudocaro-
li in Symboli
Nicenam calu-
nia.*

*Apologetici in
Anglia in con-
fessione fidei
sua omiserunt
articulum Sym-
boli Apostolici
de conceptione
Christi.*

*Pseudocaroli
in eo turpiter
ostendit, quod
patribus Nicæ-
nis criminis le-
co non uere obii-
cit.*

*Hieronymum
perfidie suæ con-
sortem habere
falso gloriatur
Pseudocaroli.*

*Altera Pseudo
caroli impudēs
in Nicenos pa-
tres calumniā.*

rum Synhodus Imperatorem Constantinum in caelum
laudibus extulisset, & in eadem cum Apostolis equalita-
te ac gloria in repurganda Ecclesia, & idololatria profliganda
extulisset; Pseudocarus inuidiose id transfert ad
patres Nicenos, quasi Constantinum ac Irenen tam exquisitis
verbis laudassent; cum illi pro sua grauitate ac pietate in-
dignam illam Pseudosynhodi adulationem digna casti-
gatione reprefferint. Sed infinita est haec Caroli tui pru-
dentia. Nam hisce salibus, hoc lepore totus hic liber con-
ditus est. Ex his certe, eloquentiae & prudentiae huius tui
Caroli specimen capere potes. Quod si quid hic amplius
desideres, id statim ex Caluino supplebimus. Cuius pie-
tatis ac prudentiae esto vel hoc indicium, quod talem &
tam indignum auctorem, qui se non aliter sub Caroli, quam
olim asinus ille. Cumanus sub Leonis exuuiis, tegit, ad œ-
cumenicam Synhodom euertendam, tanquam laudatissi-
mum testem, & omni exceptione maiorem sibi propo-
suerit. cuius iam promicantes aures vidisse te fatis puto.

*A. G. 6. tom.
2.*

A. G. 6.

*Caluini dissipantur calumniae contra patres Nicenos de lucerna
sub modio.*

CAP. III. CRITOBVLVS.

SVMME Deus, quam longe à meâ ista expectatione
absunt? Nihil vnquam ineptius, nihil vanius, nihil absur-
dus, nihil tetrius, quam sunt ista, scriptum audiui. Et nisi
me præceptoris mei Caluini auctoritas deterreret, præua-
ricatorem aliquem in hoc libro suppositum crederem,
qui sub Iconomachi umbra omnes Iconomachos publi-
ce traduceret, & orbi deridendos proponeret. Ista certe
quanquam valde animi mei alacritatem in causâ huius
defensione debilitent; tantum tamen præceptoris meo,
vt par est, defero; vt non possim non magnum aliquem,
& incognitum thesaurum in hoc libro obrutum putare;
qui

qui aut alius fortè est, quam tu mihi eum facis, aut certe
Caluinus pro sua solertia, vt olim ille ex Ennio, è stercore
aurum collegit. IREN. Certe non erit obryzum: nec ego
tibi, tuisque illud aurum præripere conabor. Sed iam
cum Caluino cominus congregiamur. Quem in pri-
mo statim pugnae congressu lapis à veritate, quasi ex fun-
da Dauidis iactus, fronti eius impactus, vt olim Goliath,
prostrauisse mihi videtur. Qui mihi nescio quam (ster-
tens, an vigilans ignoro) lucernam somniat; quæ tamen
eum subito destituens, tetra mendacij ac calumniae cali-
gine totum opplet. Nam de lucerna illa, quam fingit, ni-
hil in patribus, nihil in ipso Carolo, cuius est simia, tale
exstat. CRIT. Hoc mihi procemium non placet; quo a-
nimum mihi pæne deiecisti. IREN. Sed eum rursus eri-
gam. Memini enim lucernæ mentionem à patribus, &
Carolo fieri. CRIT. Gaudeo: iam colligo animum, puta-
bam te certe serio illa primum dixisse. IREN. Serio cer-
te, & dixi, & dico. Et vt non nego exstare illam mentio-
nem, ita scio paruum huius gaudij vsuram tibi fore.
CRIT. Nescio quo modo hanc tuam orationem impli-
cas. IREN. Sed iam euoluam. Etsi enim de lucerna lo-
quantur acta Synhodi, ea tamen res magis Caroli & Cal-
uini tui pudorem onerat. CRIT. Adhuc in eadē salebra
heres. IREN. Quare iam tibi omnia aperta & plana atq;
expedita facio. Est igitur in ea Synhodo de lucerna sub
modio mentio: non autem à patribus, sed à Constanti-
no in epistola, quam patribus misit, iniecta. Qua in re si
quid vicij sit, illud in Constantino, non patribus hæret.
CRIT. Non id ego moror. Quare si velis, puer Constan-
tinus ad patres illos tuos bis pueros illa tali Synhodo di-
gna scribat: inepta sanè & ridicula est illa, cuiuscunq; sit,
collectio. IREN. Sit sanè in Carolo, atq; Caluino. Nam
Constantinus dextrè, atque appositè eam Christi sen-
tentiam accommodat; qua Episcopus admonet, vt pro
officij ac doctrinae magnitudine, non inertes, non ociosi

*Caluini de lu-
cerna somnia.*

*Cuiusmodi mē-
tio fuerit facta
Lucerne in Syn-
hodo Nicana.*

*Christi senten-
tia de Lucerna
sub modio non
posita à Con-
stantino apte ad
Episcoporum exci-
tandam indu-
striam accom-
modata.*

desiderent, sed omnia studia sua ad turbas illas Ecclesiae pacificandas conferrent, & reliquo orbi, suo exemplo, doctrina, ac prudentia praelegerent; ne alioqui videretur candela sub modio abscondita. CRIT. Non nego ista commode applicata: sed quid haec ad imagines? IREN. Quid à me quaeris? quare potius à Carolo ac Caluino. Nam ego tibi rectum & genuinum sententiae sensum exposui. Nec Carolus quidem omnino dicit, ad imagines retinendas eam patres sententiam adhibuisse; sed ex lucernae vocabulo, arrepta occasione, suo more nugatur nescio quid, imagines esse Nicænis patribus instar lucernae. At Calvinus praeceptoris ingenio aut inuidens, aut eo non contentus, & forte illud apud se murmurans:

Semper ego auditor tantum, nunquam ne reponam?

egregij huius mendacij architectus est. Quare conspicilia iam ego eum adhibere sibi iubeo, vt eum nobis patrem proferat, qui huiusmodi argumento vsus est. Quae nunquam certe est reperturus, etiam si omnes domi suae lucernas ad eum quaerendum accendat. Cui illud hic, quod solet oculis vsuuenire, contigisse video, vt vno quasi obtutu duo lucernae lumina pro vnico vidisse videatur. Ego iam veram lucernam accendi. Calvinus vero multum olei lychno suo infundere necesse habet, vt illam alteram suam lucernam, quae adhuc sub modio posita est; aut ea quae Ioanni orientalium legato obiicit, in lucem proferat. Ter namque in eum impetum facit, sed casto semper atque irritu ictu. Neque enim quicquam eorum protulit Ioannes: verum illud, ostende mihi faciem tuam, quodque de imagine Dei dictum est, ex Adriani Romani Pontificis Epistola ad Constantinum, & matrem eius desumptum est. Quare seponamus paulisper Ioannem, & de Adriano differamus. Nec ista perfunctorie differenda sunt. Est enim haec totius fabulae pars quaedam potentissima. In qua Carolus, & Calvinus, summos se artifices & novos quosdam Roscios, & Aesopos ostendunt.

Pseudo-

Nugae Pseudo-caroli. Calvinus mendatur de patribus Nicænis.

Caluini in Ioannem Orientalem legatum mendacia.

Li. 2. c. 13.

Persius.

Pseudocaroli et Caluini variae conteruntur calumniae contra Epistolam Adriani Romani Pontificis.

CAP. IIII. IRENÆVS.

SCIRE itaque oportet Carolum hunc nostrum, non solum hanc Imaginum, sed reliquas omnes religionis controuersias ad censuram & iudicium Romanae sedis, & praecipue Adriani Pontificis deferre; quem reuerentissimum Papam appellat, cuius se monitis obsequentissimum dicit: imo cuius pedes, cum Romam venisset, venerabunde osculatus est. Atqui in hoc ementito libello, ita eum exagitat Carolus tuus, vt nemo vnquam scurram acerbius. Qui (vt quam praeclare hic se comparauit, melius intelligas) cum in hoc pulchro opere, libri primi capite 7. 9. 10. 13. 15. lib. 2. cap. 18. 19. 23. 24. 29. lib. 3. cap. 11. 13. 14. 15. 17. 18. 19. 20. 24. 25. 30. lib. 4. cap. 26. virulenter Adriani illam Epistolam impugnet, ne semel quidem eius mentionem facit. Quod si faceret, statim causa caderet. Atque hic mihi Caci illius memoria occurrit. Nam vt ille Herculis boues à reliquo grege abstractos, conuersis vestigiis in speluncam, ne agnosceretur, rapuit: ita iste nouus Cacus Adriani Epistolam, per varios meandros, diuerticula, flexiones, in hoc suum Tryphonij antrum obliquo & contorto ductu callide pertraxit. Imo potius Medeam, quae fratris sui horribiliter dilaniati membra, horrenda per agros dissipatione dispersit, in eo superauit, quod non solum Adriani, sed & reliquorum patrum testimonia, inauditam quadam distractione quasi diuisa ac discerpta dilacerarit. E quibus etiam aliquot Calvinus, nulla mentione Adriani facta, misere lacerat ac discerpt; videlicet de titulo Iacob, de homine ad Imaginem Dei facto, vt & illud; *signatum est super nos; & Domine dilexi decorem; & vultum tuum deprecabuntur, &c.* Quae cum arrodatur Carolus, & post eum simia eius: liceret certe vnico re-

Carolus Magnus quid tribuerit Romanae sedi, quibusque elogium Adriani Papam ornarit.

Pseudocaroli in Adriani male dicta, & consuetudina.

Caci in furto occultando delin.

Pseudocarolus alter Cacus.

Medea.

Pseudocarolus membratim dilacerat Adriani & reliquorum patrum testimonia.

Caluinus quam inique Adriani sententias disceptat.

Lib. 1. ca. 5. & 6.

Paulus Aemilius in hist. Francorum. lib. 3.

Lim. Dec. 1.

Cicero pro lege Maniana.

P 5 sponso

*Pseudocaroli
omnes in Adria-
num calumnie
quo vnico respō
sistantur.*

sponso omnes istas Caroli calumnias repellere, ac dicere, Carole tolle manū de tabula; cessa calūniari Carole: en Adrianus magister adest, cui tu summa omnia detulisti; cuius tu arbitrio stas aut cadis; ad cuius pedes osculādos supplicē demifisti; cuius tu mortē ægerrime tulisti; cuius tu sepulcrū vt sapientissimi magistrī, & carissimi patris epitaphio tuo ornasti; in quo inter cetera, hæc scripsisti;

Post patrem Carolus lacrymans hæc carmina scripsit,

*Carolus Mag-
nus cuiusmodi
ornavit Adria-
nū epitaphio.*

Tu mihi dulcis amor, te modò plango pater.

Tu memor esto mei, sequitur te mens mea semper,

Cum Christo teneas regna beata poli.

Qui legis hos versus, deuoto pectore supplex

Amborum mitis, dic, miserere Deus.

Hæc tua nunc teneat requies, carissime, membra

Cum sanctis anima gaudeat alma poli.

& mox:

Tum memor esto tui nati, pater optime, posco,

Cum patre dic natus pergat & iste meus.

O, pete regna, pater, felix cælestia Christi,

Inde tuo precibus auxiliare gregi.

Quid? an repente tibi contra eum, & totam Ecclesiam Catholicam in religionis controuersia tam insolenter iudicium arrogas? Quo vno responso, facile ac iuste omnem istam hominis insolentiam in tota hac Imaginum causa frangeremus. Nec quid diceret, licet nos aliud non diceremus, haberet Calvinus; atque ita vnico Carolo ictu impacto, eodem Calvinus vulnere rueret. Nolumus tamen esse tam parci ac duri contra Calvinum; sed liberalius ac prolixius cum eo agemus, ne difficiles nos homines clamitet. De titulo itaque Iacob primum videbimus.

Atque hinc nescio cum Carolo, an Caluino magis expostulem. Carolus, prætermisso Leontio illo Neapoleos Episcopo, qui tradit Iacob per lapidem Deum veneratum; prætermisso Adriano, qui Iacob lapidem colendi Dei causa (licet id ei à Deo non fuisset præceptum) erexisse:

illud-

*Conuolluntur
calumnie Pseu-
docaroli et Cal-
uini de titulo
Iacob.*

Ibidem.

Lib. I. c. 10.

illudque eius obsequiū Deo placuisse scribit: his, inquam, prætermisissis, solum Ioannem legatum impetit, quasi eo scripturæ loco abusum ad Imaginum adorationem stabilendam; cum non aliò tendat Ioannis dictum, quàm vt ostendat Deum corporali specie Iacob apparuisse, ac cū eo luctatū. Calvinus verò vltèrius & improbius progressus, dicit Nicænos patres non tantum *Scripturæ sensum deprauare*; sed id, quod nusquam loquitur, arripere. Sed suis ipse insidiis atque calumniis, quibus patres iniuste appetit, instissime Calvinus capitur. Neque enim patres, quod nusquam legitur, arripiunt: neque Ioannes, aut quisquam quod scio patrum, titulum hunc Iacob adoratum tradunt. Calvinus is est, qui turpiter arripit, quod nusquam legitur, & patres Nicænos de eo, quod non dixerunt, falso accusat. Id tamen constanter dixerim, hanc Iacob patriarchæ historiam manifestè Christianorum in colendis Imaginibus morem confirmare, & omnia Caluini aduersus eas deliramenta euertere. Primum enim ab ipso Caluino quæro (qua de re nos ille potissimum vrget) ecquod Iacob præceptum habuerit de lapide Deo erigendo: aut post eum Iosue? Samuel? & alij? Imo quomodo non sunt præuaricati illud præceptum; Non facietis vobis idolum, aut sculptile, nec titulos erigētis, nec insignem lapidem ponētis in terra vestra, vt adoretis eum. At Calvinus clamabit, nos ei iniuriā facere; præceptum enim esse de non adorando, illudque eos impleisse. Si ita est, cur Iudæis tam æquus est, Christianis tam iniquus? Aut quid faciunt Christiani, quod non illi fecerunt? Imo ipsius Iacob factū propius ad idololatriā accessisse videbitur. Erexit lapidem, libauit super eum libamina, & effudit oleum, & exclamauit, *non est hic aliud quam domus Dei.* Ex quo ille præcepto hæc omnia? Cur non vociferatur Calvinus: *ὁ δὲ δαμνάνδῃ ἐδὲ λὸ θρησκείαν!* ὁ execrabilem *εἰδὸ λολατρείαν!* Sed audiamus Augustinum Iacob, & nos quoque, contra tales calumnias purgātem. Quod, inquit,

*Pseudocroli
in Ioannem le-
gatum calum-
nia.*

*Ioannis Legatō
sententia explō
catur.*

*Calvinus men-
dax in eo tur-
piter offendit,
quod Patribus
Nicænis falso
exprobrat.*

*Historiam de
lapide à Iacob
erecto Iconoma-
chorum deliria
confutare.*

Iosue 9. 17.

Sam. 6.

*Iacob,
Iosue,
Samuel.*

Augustinus.

constitit eū titulum, perfudit illū oleo, non aliquid idololatriæ simile fecit. Non enim vel tunc, vel postea frequentauit lapidem adorando, vel ei sacrificando, sed signū fuerat in prophetia euidentissima constitutum, quæ pertinet ad vnctionem; unde Christi nomen à chrismate est. Idem rursus, Et vocauit Iacob nomē loci illius domus Dei, &c. vbi & ipse rediens Deo sacrificauit, non illum lapidem Deum appellans, sed domum Dei, id est, quia in illo loco futura erat domus Dei. Idem etiam alibi: Iterum factum est, hoc loco quod factum fuerat, an iterū commemoratū est? Sed quodlibet horum sit, super lapidem libauit Iacob non lapidi libauit. Non ergo sicut idololatræ solent aras ante lapides constitue-

Testimoniū D. Augustini refellitur omnia Caluini in Catholicos propter imaginum adorationē cōiucia

Veneratio imaginū Christiana cuiusmodi sit.

Caluini in Catholicos cōiucia in Iacob patriarchā recidunt.

Scala, quā vidit Iacob, fuit figura Crucis. Augustinus.

re, & tanquam diis libare lapidibus. Quod Augustini vnicum responsum omnia illa impudentissima conuicia Caluini, quæ iacit in Catholicos, quasi propter hunc Imaginum cultum idololatræ factos confringit; & manifeste docet, omnia illa Augustini testimonia cōtra Ethnicos adducta (quæ, velit nolit Augustinus, iste calūniator cōtra nos in hisce institutionibus improbe detorquet) nihil ad Christianum hunc Imaginum cultū pertinere. Quare si Iacob Caluinus liberare velit, multo magis nos à tam turpi ignominia liberabit, qui per Imagines, & ad Imagines non eas (absit) sed Christum vel Sanctos, quos repræsentant, colimus; vt Iacob Deum per lapidem veneratus est. Neque enim Imaginem Sancti proprio Sancto, nec Sanctum pro Deo, vt isti criminantur, colimus. Quare Caluinus dum nos criminatur, ipsum Iacob, & scalam illam admirabilem, cui Iacob Dominum innixum, atque ita Christi passionem vidit, criminatur. Quid est enim in scalam incumbere, inquit Augustinus, nisi in ligno pendere? Scala enim, quæ ad cælos pertingebat, Crucis figuram adumbrabat, & Dominus innixus scalæ, Christum crucifixum ostendit. Hæc ille. Quid est ergo hodie in Ecclesia crucis figura aliud, quàm scala Iacobi, quæ passionis Christi repræsentatio? Percussit illud cæleste spectaculum Iacob animum, miroque Dei amore, qui tanto eum spectaculo

Aug. quest. super Genes. quest. 84. 85. & 116.

Augustinus in Genes.

scaculo dignatus est, incendit. Quare in eo potissimum loco, vbi scalam vidit, Deum colendum statuit. Quid nos? An aliud quicquam, quàm quod Iacob fecit, facimus? An non ad crucem quasi scalæ innixum Dominum adoramus? An non illustria sæpe in Ecclesia Dei ad hanc scalam signa diuinitus sunt edita? Vt verè possimus dicere, non est hic aliud quàm domus Dei. At Caluinus cum fociis nouâ hac Theologiâ non solum illud Christi à Deo patre vncti, & vnctionis nostræ in Christo per Ecclesiæ chrismata mysterium, & sacras templorum dedicationes, quas hic etiam Iacob factum adumbrabat, sed ipsam scalam, id est Christi crucem è templis suis, vt iam deinceps Diabolus in eis triumphet, magno sacrilegio sustulit. Quare si hunc patres locum ad adorandas Imagines accommodarunt, scitè, commodè, ac piè id eos fecisse, nemo nisi impius diffiteri poterit. In eadem Adrianus Epistola ostendit, non ideo habendas Imagines, quia homo fit Imago Dei, vt suo more nugantur Carolus, ac Caluinus; sed ita colligit: Homo ad Imaginem Dei creatus, & libero ornatus arbitrio, multa fecit ad Dei cultum, de quibus nihil erat mandatum: sic Abel ex primitiis suis obtulit: Noë altare, Iacob lapidem erexit; quorum tamen pietas, Deo erat grata: proinde cum nos per Imagines, Christi ac Sanctorum memoriam atque honorem apud nos conseruamus, nostrumque in eos amorem ostendimus (licet de his nihil Deus præceperit) hoc tamen nostrum obsequium Deo displicere non potest. Vt etiam Adrianus in eadem Epistola, beati Stephani Bostrorum Episcopi testimonio quodam, qui affirmabat, hominem non dicendum idolum, cum ad Imaginem Dei sit creatus. Vbi ostendit, omnem Imaginē siue Angelorum, siue Prophetarum, siue Apostolorum, siue Martyrum in nomine Dei factam, sanctam esse, nec dicendam vt Caluinus asserit, idolum: nec nos lignum adorare, sed illud, quod in ligno datur contemplandum, atque ita non nisi

Christianos ad Christi crucem idem hodie facere quod olim Iacob ad Scalam.

Dedicationes templorum, & Christiane vnctionis mysterium factum Iacob adumbrata fuisse.

Adriani pro imaginibus argumentū quale fuerit, verè indicatur, & à nugatoris Esen docaroli et Caluini calumnia asseritur. Abel. Noë. Iacob.

Homo non est idoli, quia ad imaginem factus; nec imagines Sanctorum in nomine Dei factæ idola sunt dicenda.

Quid adoratur in ligno.

Patide & impudentes Caluini in Catholicos calumnie.

nisi per recordationem, venerationem exhiberi. Hic vero Caluinus, omiſſis iſtis, Ioanni, qui nihil huiuſmodi dixit, conuiciatur. Et cum re vera nihil haberet, quod merito arroderet, voluit homo callidus lectoribus perſuaſum, Catholicos Anthropomorphitas eſſe, & exiſtimare Deum eſſe corporeum. Atque ideo ridicule illa, *Sicut audiuiſus, ſic & vidimus*; & *Oſtende mihi faciem tuam*, quaſi in eum ſenſum à patribus citata, producit. Ad quam calumniam retundendam, ſatis erit verba ipſa audire. *Videmus igitur*, inquit

Caluini mera calumnia verbi ex Nicena Synhodo citatis retunditur.

Epiphanius.

Leſtio et pictura cognitioni rerum inferunt. Auditus & aſpectus duo præcipui ſenſus cõſurant amice.

Impudens Caluini calumnia.

Sententia veteratorie à Caluino diſtracta & diuiſa.

Petri Datheni cecitas.

Videmus igitur, inquit Epiphanius, omnes & intelligimus, quod & ante ſex ſacras Synodos, & poſt has, etiam Sanctorum pictura in Eccleſia tradite fuerint, non aliter ac ſacra Euangelij leſtio. Nam quæ leguntur, vbi ad aures venerint, ad animum deinde legamus, & transmittimus; & quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente complectimur; atque ita per duo iſta inuicem conſequentia, leſtionem inquam, & picturam, vnã cognitionem acquirimus, qua ad recordationem rerum geſtarum peruenitur. Vnde è duobus iſtis ſummis ſenſibus, in Canticis Canticorum, inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ibi dicitur; *Oſtende mihi faciem tuam, & audire me fac vocem tuam. Vox enim tua ſuauiſ, & facies tua ſpecioſa.* Quibus nos conuenienter & illud ex pſalmo accantamus: *Quemadmodum audiuiſus, ita & vidimus.* Hæc Epiphanius, hæc patres. Vbi, quaero, audit hic Caluinus, Deum aſpectu cognosci? Hanc Caluinus calumniam pro malitia ſua adhibuit. Quam inſigniore quoque eo reddidit, quod hanc ſententiam, quaſi noua Medæa miſere lacerat, & duobus patribus, (quæ vnus eſt Epiphanius) ridicule attribuit: quaſi eo ſcripturæ loco: *oſtende mihi faciem tuam*; Imagines habendas, vt ſolida probatione, confirmare niterentur. Quis itaque impudentem iſtam Caluini contra patres calumniam non videt? vident certe omnes, qui nocturæ eſſe nolunt, & in ſumma luce cæcutire: quales ſunt tui Euangelici, & inter eos Caluini ille nobilis diſcipulus, qui à præceptore circumuentus, putarat, Nicenos patres ad Imaginum cultum ſtabiliendum hac auctoritate; *sicut audiuiſus*

Nice. 2. Syn. hod. Act. 6.

Cant. 2.

Petr. Datheni reſp. 2. cõtra Barth. Latom.

mus

mus &c. & oſtende mihi faciem tuam; tanquam cauſæ firmamento abuſos. Caluinus certe duplicem calumniam apponit, cum eam ſententiam Ioanni orientalium legato aſſingat, vero auctori detractam; & auctori verum quoque ſenſum detrahat. Sic & illas alias contra Adrianum calumnias ſola Epistolæ leſtio, veluti ſol ſuo acceſſu tenebras, diſpellit. *Salomon*, inquit, *in eo templo, quod Domino edificauit, Cherubim in gloriam Dei fecit, & diuerſis coloribus illos adornauit. Quare ergo non & nos quoque ſentientes recte, conſeſſionem fidei noſtræ, & ſpecioſitatem domus Dei, ex diuerſis coloribus et picturis exornabimus? cum Dauid canat, Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Hæc Adrianus. Quod ſi recalcitret, & pugna adhuc eſſe velit, relegabo eum, ad ipſum Carolum, qui lubens Imagines, vt Eccleſiæ ornamenta, & ad rerum memoriam amplectitur; nec minùs Caluino, & focis eius, qui eas de templis deturbant, quàm iis, qui eas adorant, irascitur. Mox in prædicta Epistola hæc inſequentur: *Rurſus idem aduentum & incarnationem filij Dei Seruatoris noſtri prædicans, magnificè faciem illius iuxta diſpenſationem incarnationis illius adorandam cenſet, dicens: Exquiſiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. Iterum, Faciem tuam ſupplicabunt omnes diuites populi, Rurſus; Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Quæ iſte teſtimonia, quaſi à pluribus dicta, cum nemo patrum, eorum quicquam dixerit, quippe quæ vna Adriani illa Epistola complectitur, ad Imperatorem quidem miſſa, ſed poſtea in Synhodo leſta, ſuo more diſtrahit, & ad ſuum per calumniam, non auctoris ſenſum rapit. Quod ſi iſta, nouo noſtro Ariſtarcho extra cauſam aut alienius ab Adriano dicta viſa ſunt; cur aliorum patrum, Athanaſij, Baſilij, Gregorij Nyſſeni, Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini, Chryſoſtomi, Cyrilli, Stephani Boſtorum Episcopi auctoritas, qua ille ſuam Epistolam munit, tam leuis ei videtur? Atqui ex iſtis ne vnum quidem tantus Dux vel nominare auſus eſt. Atque iſta quidem licet contra Caluini,

Duplex Caluini calumnia.

Adrianus.

Imagines ornamenta templorum.

Caluini & Pſeudocaroli inter ſe diſſidiũ.

Adrianus.

Adriani ſolius verba Caluini pluribus falſe attribuit, et alienum ex ſuo eſſe dem verbis ſenſum malitioſe aſſingit.

Quorum patrum auctoritate ſoluta ſit Adriani Pape pro imaginibus epistolæ.

Act. 2.

3. Reg. 6.

Pſal. 25.

In præfat. et li. 4. c. 19. li. 2. c. 13. et 23.

Pſal. 26.

Pſal. 44. et 4.

Expeditur sententia de homine ad imaginem Dei creato.

Anthropomorphitarum heresis ab Ecclesia damnata.

Deus creavit hominem ad imaginem suam, quam varie patres interpretantur.

Consensus patrum in eius sententia explicata.

Christum singularem modo imago patris. Nulla inter homines vox potest explicare naturam et essentiam Diuinitatis.

Dionysius.

Quo modo imago aliqua Dei etiam corpore tenus non absurde dicatur.

uini conuicia sufficerent ad patres ab omni calumnia vindicandos, vereque eorum sententiam explicanda; quia tamen tam odiosum facit, tamquam a causa Imaginum abhorrens illud dictum; Deus creauit hominem ad Imaginem suam; & huic tantum tribuit; Deum solo auditu cognosci; velut ex abundanti aliquid de hac tota re adiiciemus. Primum itaque lubentes fatemur Ecclesiam iam olim, ut reliquas hereses, quarum multas Calvinus sepultas orbi rursus inuexit, ita & Anthropomorphitarum damnasse. Nec ignoramus variam esse illius loci; Deus creauit hominem ad Imaginem suam, patrum interpretationem. Alij Imaginem, quatenus respicit Trinitatem, cui in homine respondet intellectus, voluntas, memoria: Alij Imaginem Dei, dominium, quo omnia homini subiiciuntur, interpretantur; Alij propter opera Dei, quae homo ad Dei imitationem facit (alioqui propter intelligentiam, voluntatem, memoriam essent & Angeli Dei Imagines) Alij, in quo potissimum illa imago sit collocanda, non satis se assequi posse putant. Artissimam vero cum Deo coniunctionem significare, & rem, quam significat referre, apud omnes constat. Sic Christus se Imaginem Patris dicit. Sicut enim, qui videt Imaginem alicuius, videt eum, cuius est Imago; ita per verbum Dei, quod est Imago Dei, Deum homo videt. Atque ideo Christus dixit; qui videt me, videt et Patrem meum. Quamquam in Christo singulare est, ut haec in eo Imago sit eadem substantia, quae patris, quem refert. Nec tamen, aut imaginis, aut ullam aliam inter homines vocem, non vitam, non mentem, non Deum denique, si Dionysio credimus, non terribile illud apud Haebreos tetragramaton, quod scribi quidem solebat, legi non solebat; Diuinitatis naturam, aut essentiam explicare posse credimus. Quemadmodum itaque certum est, mentis nostrae ac animae ornamentis nos quam proxime ad Dei illam Imaginem accedere; ita explosa illa Anthropomorphitarum insania, non omnino inepte aliquam Dei Imaginem, etiam corpore

Basil. contra Sabellianos & Arium. Athanasii, 4. cont. Arianos.

Daniel. 7. Ezech. 1. Apocal. 4.

Philipp. 2.

pore tenus, forsan dixeris. Non quia Deus corpore vestitus absit; sed quia saepe se in humana forma hominibus ostendit, nec in ea modo se filius ostendit, sed eam cum humana carne, quam ex matre sumsit, etiam induit. Qui, ut Paulus ait, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus est ut homo. Ad quam in Christo futuram similitudinem, humanamque formam, ab aeterno ante omnes creaturas conditas ei praestitutam & praedestinatam, aliquot ex patribus respicientes de humana illa forma, quam aliquando sumpturus esset Christus, nec de sola Diuinitatis imagine locum illum sunt interpretati: ut si eodem quoque (quod non fecit) respexisset Adrianus, res non fuisset tam absurda, atque isti haberi eam voluit. Augustinus praeterea illud Pauli; conformes fieri imaginis filij Dei; ad corporum nostrorum resurrectionem refert. Christum certe Deum, non solo auditu, sed aspectu etiam atque picturis, quae nobis eum natum, passum, resurgentem, ascendentem in caelos, & demum ad iudicium illud horribile descendentes repraesentant, si quis cognosci neget; is sane adhuc, quid sit esse Christianum, plane ignorat.

Deus se in humana forma hominibus ostendit.

Christum imaginem patris dici aliquo modo secundum humanam formam.

Augustinus.

Christum Deum esse, non solum auditu, ut negatur Calvinus, sed aspectu etiam et picturis cognosci.

Picturas esse libros rudis et imperitae multitudinis: et quibus potissimum de causis in Ecclesia habeantur.

CAP. V. IRENÆVS.

I AM quid facies surdis a natura, qui & muti solent esse, quo modo ullam illi religionis partem, nisi signis & imaginibus percipient? Quid quod multae atque amplae nationes nostra, ac patrum memoria inuentae nullis aliis litteris, quam imaginibus usae sint. Id quod olim ab antiquissimis Aegyptiis obseruatum fuisse, animaduerti potest.

Surdi a natura per imagines solas docentur. Multae nationes imaginibus pro litteris sunt usae.

*Aegyptiorū lit-
tera Hierogly-
phica.*

*Cruce littera
Hieroglyphica
quid significet.
Puer mutus si-
gnū quibusdā
ad imaginem
Christi demon-
stravit se bap-
tismum petere,
& obtinuit.*

*Picturae Laico-
rum libri.*

*Quo Spiritu a-
gantur Icono-
machi, Lutheri
testimonia.*

rest in litteris illis Hieroglyphicis, quibus cū animalium & aliarū etiam rerū imagines essent, animorum suorum sensa solebāt, quemadmodū nos iam litteris, exprimere: ut exempli gratia; cū vellent vitam venturam significare, crucis imaginem effingebant. Certè proditum est, puerum quendam mutum in India à patribus societat̄ I E S V baptismum per signa studiose postulasse. Qui religiose atque venerabunde Christi in crucem acti imaginis latus, manus, pedes contrectando atque osculando, aliisq̄ue signis, Christum pro peccatis mundi obiisse, summamq̄ue reliquæ religionis intellexisse, nec imaginem illam pro idolo, vel pro Christo ipso accepisse, satis demonstrabat: ita quidem ut patres dignum censerent, qui baptismo expiaretur. Hæc cū ita sint, miror Calvinum affirmare, nihil nos ex picturis de Deo cognoscere. Quid an voces ipse, quibus omnem nostram de Deo sententiam explicamus, non sunt ab hominibus ad id, ut ad reliquas res institutæ? Quas si picturæ sine voce referret, & litterarum officium imitarentur, nihil quidem certe ea in re impietatis: neque adhuc video, quin excellentius quoddam docendi genus dici posset. Certe picturas esse Laicorum libros, docuit ante mille pæne annos Gregorius; quem Calvinus in schola Spiritus Sancti eruditum negat. Credo quòd, ut olim in se ac suis Montanus, ita iā Calvinus in se ac suis asseclis Spiritum Sanctum tantummodo residere existimet. Quod tamen, non dico Catholicis, sed ne Luthero quidem probabit: qui quales sint Iconomachorum spiritus mirificè describit. Boni, inquit, Domini non est hic Diaboli scopus, ut oppugnentur imagines, sed vult sibi foramen fieri, per quod sanguinem profundat, & cædes faciat in orbe terrarum. Spiritus Iconomachorum non est bonus: spirat enim cædes & seditiones, etiam si celet & dissimulet ad tempus, quàm diu non videt oportunitatem. Quare & aduersus concionatores, qui plebem ad imagines disturbandas animabant, grauiissima exempla edi voluit, & in eos seuerissimè

*Ruffi. Ecclē.
hist. lib. 2. c.
29.*

*Vide Epist.
patrū socie-
tatis Iesu.*

Ca. 3. instit.

*Contra cele-
stes prophē-
tas.*

*Orat. in Bar-
laam Martyrē.*

*In vita Gre-
gor. Thau-
mat.*

*Vide Apia-
nū lib. 2. de
bell. ciuili.*

rissime animaduerti. Sed insolentem hunc spiritum Basilium iam reprimat, qui, cum Barlaam Martyrem eleganti & ornato, ut solet, dicendi genere amplificasset, & se ramentum laudibus tanti Martyris pro dignitate predicandis imparem videret; pictores euocat, ut quicquid ipse oratione obscurius delineasset, illi suis coloribus illuminarent, atque illustrarent. A quibus se plane victum fatetur. Ex quo loco duplicis mendacij Calvinus tuus conuincitur; vnus verò, quòd neget picturas vllum omnino adiumentum afferre ad hominum mentes aliqua Dei cognitione imbuendas: alterius autem, & illius quidem insignioris, quòd ausus sit in suis institutionibus, quingentis ferè annis nullas fuisse in Christianorum templis imagines affirmare. Nec Basilium solum, sed & sanctissimum atque doctissimum eiusdem fratrem Gregorium Nyssenum, ut de aliis quos ante recensui taceam, aduersarium sibi habet: quorum impressionem nullo modo sustinere potest. Ob tres certè potissimum causas (quarum iam duas ex Basilio & Gregorio attigimus) Ecclesia imagines semper retinuit. Sunt enim rudibus & imperitis instar librorum. Pietatis verò & Diuini amoris non solum in imperitis, sed & in sanctissimis & doctissimis hominibus earum seria contemplatio ardorem vehementissime accendit. Quod exemplis Asterij & Gregorij Nysseni ex Septima Synhodo ostendimus: Ut minus iam sit necesse ad profanas historias confugere, ut doceamus quanta vi humanos ad se affectus abripiant imagines. Qualis in eo genere insignis exstat de imagine Iulij Cæsaris occisi in cera expressa, quæ mox populi animos ad cædis vltionē excitauit. Ex Hippocrate præterea & Galeno, quanta vis sit imaginū, facile intelligitur. Quorū alter prodit se mulierē adulterij nomine supplicium subituram, quòd puerum edidisset pulchriorē, quàm qui parentū vllam similitudinē referret, inde liberasse quòd in cubiculo vbi concepisset an aliqua imago fuisset ap-
penfa,

Basilium.

*Pictura magis
quàm oratione
res illustratur.*

*Calvinus du-
plicis menda-
cij arguitur.*

*Gregorius Nyf-
senus.*

*Tribus de caus-
is imagines in
Ecclesia retenta.*

*Imagines homi-
nū affectus mi-
rifice mouere.
Vna ex Hippo-
crate & Galea-
no historia.*

penſa, præceperit inſpici. Alter verò ſcribit, ſe hoc dediffe concilij cuidam diuiti, qui proliſ formoſe parens eſſe cupiebat, vt, dum liberis operã daret, pulchri puelli effigiẽ eleganter pictã vxori inſpiciendã traderet: quod cum ille feciſſet, rem ex animi ſententia cecidiſſe. Adhẽc imagines renouant non minore cum vtilitate, quã voluptate rerũ præteritarũ memoriã, eaſque ad poſteritatẽ tranſmittunt. At clamabit tamẽ Caluinus Deũ ſolo auditu, nõ vlla imagine cognoſci. Quafi verò vox aut littere magis, q̃ picturẽ in ipſam Diuinitatis naturã penetrẽt. An nõ & ipſe auditus vnus ex ſenſibus? Sed miror Caluinum dicere, ſolo auditu cognoſci Deum? An Diuinitas in vnum magis quã alium ſenſum cadit? An in vllũ cõcluditur: cum ne à Chriſto quidẽ filio Dei pater corporeis oculis videatur? Vocem quidem Dei in rubo audiuit Moſes, an ideo vocem habere videbitur? quin ergo & cetera corporis membra. Sin non naturam, neque eſſentiam Dei, ſed voluntatem ac mandata eius in aures noſtras, ac deinde in animos tranſmitti dicat; nec Eccleſia quidem quicquam in Deo corporeum fingit, aut pingit; ſed eam tantũ formã, qua ſe Deus hominibus oſtẽdere dignatus eſt, ad tanti beneficij memoriã effingit; cuiusque voluntatem, præcepta, atque in humanum genus beneficia, quacunquẽ poteſt ratione, ſenſibus omnibus (vt par eſt) offert atque ingerit. Hęc verò, quæ de homine ad imaginem Dei factõ diximus, etſi eo, quem recẽſuimus, intellectu, aliquo modo ſuſtineri poſſent: non tamen aut illi olim patres, aut reliqui hodie Catholici arbitrantur, eam ſententiam proprie ad corpus referendum, quæ fuit Antropomorphitarũ, ſed iam diu exploſa ſentẽtia. In hac vero de imagine Dei diſceptatione cauenda cũ primis eſt Euangelicorum quorundam, Oſiandri præſertim abſurda opinio. Ille enim aſſerit hominem, cum ſit imago Dei, fieri omnino eandem imaginem Dei, quæ eſt Chriſtus filius Dei & Mariæ. Atque iſta mihi hætenus de Adriani Epistoſa dicta ſunto; in qua & illud obiter animaduertendum pu-

Diuinam natu-
rã in nullũ ſen-
ſum cadere, &
proinde non ſo-
lo auditu, vt
Caluinus nu-
atur, cognoſci.

Chriſtus nõ vi-
det patrem cor-
poreis oculis.

Deus cur for-
ma corporea
aliqua & quo
modo repreſen-
tetur.

Homo ad ima-
ginem Dei crea-
tus non dicitur
ſecundum cor-
pus niſi impro-
prie.

Oſiandri de i-
magine Dei
opinio.

Aug. Ep̃.
101.

Vide Staphi-
lũ de Luthe-
ran. concor-
dia.

to; Hieronymum illam Dauidis, *Signatum eſt ſuper nos, &c.* ſententiam ad Crucem, quam fronti, & reliquo corpori imprimimus, ſollemnemque ſignandi nos Cruce morẽ, quantumuis noui iſti Iuliani eum omnino irrideant, referre. Quod olim, inquit, in lamina monſtrabatur, nunc in ſigno oſtenditur Crucis, aurõ legis ſanguis Euãgelij præcioſior eſt. Tunc ſigni iuxta Ezechielis vocẽ gemetibus figebatur in fronte, nũc portatẽs Crucem dicimus, *Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Vt, ſi iſtos magiſtros audire volumus, non erit Crux in fronte lumen vultus Dei, ſed Diaboli tenebræ, & plane idololatria. Et iam Caluinus non cum Nicæniſ patribus, ſed cum Hieronymo expoſtulet, quòd hunc Dauidis verſiculum turpiter & ridicule ad Crucis vſum deſlexerit. Si quiſiam ocio ſuo aburi, ac valentem audire Sophiſten, vanumque Rhetorem velit, eum ego ad iſtum Carolum, & illius ineptias, quas contra illa Ariani teſtimonia effundit, relẽgo.

Li. 1. c. 7. 8.
10. 23. 24.
29. 30. lib.
2. cap. 10.

Repelluntur calumnie Caluini tam contra Ioannem Legatum, quã Theodorum Episcopum: & confirmatur historia de adoratione imaginis Sanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ.

CAP. VI. IRENÆVS.

I AM itaq; ad Ioannem redimus, & Caluinum tuum præclaram illam ſuam lucernam, ad quam iſta lucubratuſ eſt, maiore olei acceſſione accendere admonemus, vt ex tribus, quæ ei impingit, vel vnum eorũ à Ioanne ita dictũ probet. Quæ vt nõ dixit, ita nec Carolus quicquã huiuſmodi illi obiicit. Subodoror tamẽ cauſſam, cur hæc inuidiam de lupanaribus in Ioannem potiſſimum deriuare voluit. Iſ enim atque Thomas ſingulari viuendi ratione celebres, vt reſtatur Photiuſ, & ſacro honore inſignes ſuſtinerunt perſonam totiuſ Orientis, ad Synhodum ab Eccleſia Alexandrina, Antiochena, ac Hieroſolymitana le-

Photiuſ de
7. Synhod.
In Euthymij
Panopl. tit.
24.

Illum Dauidis
verſiculum. Si-
gnatum eſt ſu-
per nos &c. ab
Hieronymo ad
ſollemnem cru-
ce nos ſignandi
morem referri.

Hieronymus.

Caluinus cur ex
ſententia de lu-
panaribus inni-
diani conflare
Ioanni legato
voluerit.
Ioannis et Tho-
mæ, legatorum
totiuſ Orientis
laudes.

gati. Quæ Patriarchicæ sedes, missis per Ioannē & Thomam litteris, Catholicam suam de imaginibus sententiam expressere, & Pseudosynhodum illam Constantinopolitanam execrata sunt. Magnum itaque in Synhodo pondus Ioannis sententia, totiusque Orientis consensum sustinuit. Hinc illa Caroli ac Caluini inuidia: hinc ille non Ioannis (qui nihil eorum, quæ profert Caluinus, dixerat) sed Caluini ipsius inconsideratus calor, quo ultra magistrum impudenter mentiendo prouectus est. Nec mihi longe à canis natura abesse videtur, qui lapide percussus non ferientem, sed proximum quemque inuadere ac arrodere solet. CRIT. Nescio quo modo omnia Caluino nostro hactenus, quod fateri vel inuitus cogor, aduersari video; nec quid pro eo respondeam, quicquam iam idoneum habeo. Sed sit ita, quoniam ita necesse est, alius dixerit, non Ioannes; turpiter certe & flagitiose, à quocunque dictum sit, illud de lupanaribus dictum videtur. IREN. Tu rei ipsius atque historię ignorantia huc prolaberis: quæ conscripta fuerat ducentis ante Synhodium annis à sanctissimo Hierosolymitano Episcopo Sophronio, quem sexta Synhodus magnis laudibus effert, cuius hodie opera, & in illis ista historia, extant. Hanc autem ille historiam, re & memoria totius narrationis adhuc recenti, à Theodoro Aeliota sanctissimo Abbate accepit, qui ea se retulit dixisse cuidam, quem dæmon grauius infestabat, & omni ratione deterrebat, ab imagine quadam Sanctæ Dei genitricis, ferentis Dominum nostrum Iesum Christum, pro more suo adoranda. Sed quo tota historię series magis tibi innotescat, volo eam ex Sophronio recitare. Dicebat Abbas, inquit, Theodorus Aeliotes, quod fuerat quidam inclusus in monte oliuarum certator maximus. Impugnabat autem illum fornicationis Spiritus. Die verò quadam cum instaret illi vehementer, cepit eiulare senex, & dicere Dæmoni: Quamdiu non dimittis me? Recede iam à me, qui mecum consenuisti. Apparuit autem ei Dæmon visibiliter dicens: Iu-

Pseudocaroli et Caluini in Ioannem inuidia, & ex inuidia in eundem Caluini mendacium.

Sophronius Hierosolymitanus Episcopus.

Theodorus Aeliota.

Dæmon prohibuit virum piuum adorare imaginem B. Mariæ Christum gestantis.

In prælo scripti c. 45.

178

ra mihi, quia nemini dices, quod tibi dicturus sum, & te non amplius oppugno. Iurauitque illi senex, dicens: Per inhabitantem in altissimis, nulli dicam, quæ mihi dixeris. Tunc ait illi Dæmon; Noli adorare hanc imaginem, & ultra te non impugnabo. Habebat autem hæc imago expressam figuram Domine nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Iesum Christum. Ait inclusus Dæmoni: dimitte me, vt deliberem. In crastinum autem hoc significauit ipsi Abbati Theodoro Aeliota, tunc habitanti in Laura Pharan, narrauitque illi omnia. Senex autem ait incluso; verè, Domine Abba, illusus es, quia iurasti Dæmoni. Veruntamen bene fecisti hoc reuelans. Expediit autem tibi nullum in ista vrbe lupanar ommittere, quod non ingrediaris, quàm vt neges te adorare Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum cum matre sua. Confirmatum gitor & corroboratum pluribus verbis reliquit illum in loco suo. Apparuit ergo Dæmon incluso rursus, dicens; Quid hoc est pessime senex? Nonne tu iurasti mihi, quia id nemini diceres? Et quare dixisti ei, qui venit ad te? dico tibi, quia vt periurus in die iudicij iudicaberis. Respondit inclusus, dicens; Scio quidem, quia iuravi; veruntamen Dominum & creatorem meum adorabo; tibi autem non obediam. Hæc Sophronius. Ex qua historia constat ante mille annos, pios viros imagines adorasse, eumque cultum Dæmonibus fuisse inuisum. Neque voluit quantumuis à dæmone exagitatus vir ille, ab imagine hæc adoranda desistere. Non enim adhuc nota erat orbi quinti huius Euangelij, quam eius Princeps Lutherus à Dæmone hausit, Theologia. Hanc vt celeberrimam historiã & Sophronius, & post eum Ioanes Damascenus scripsere; & in Synhodo, non Ioannes, sed Stephanus quidam ex libro Sophronij bis recitauit: vt demirer, vbi mens Caluini sit peregrinata, cum hæc scriberet. Hæc autem historia adeo vrebatur illius temporis Iconomachos, vt eam passim ex libro Sophronij excinderent. Carolus vero, licet pro more eleganter in campo illo suo Rhetorico fursum ac deorsum se contra Theodorum illum Abbatem verset; candidius tamen agit, quod cum ipso auctore, & non

Imagines ante mille annos à pijs viris adoratae.

Caluinus falso attribuit Ioanni legato, quæ Stephanus Episcopus dixit.

Pseudocaroli minor peruersitas quàm Caluini.

Damasc. in Apologetic. 3. c. 1. contra imaginum oppugnatores. Act. 4. & 5.

Nice. 2. Syn. hoc. Act. 5.

Lib. 3. c. 31.

Ioanne, quemadmodū Calvinus, congregiatur. **C R I T.** Hanc omnem rem iam intelligo, nec putassem, aut tam antiquam, aut à tanta auctoritate profectam fuisse hanc historiam. Illud verò perdidicimus est, somnium alicuius, quasi oraculum ad confirmandam imaginum adorationem proferre. Nec satis certe solidum videtur, aut efficacax ad conuincendum, quod de adorato Pharaone, aut virga Ioseph traditur. **I R E N.** Quid mihi somnia narras? Quanquam iniquius facis, cum apud vestros etiam somnia Philippi Melanchthonis diuinum aliquid semper præ se ferant. Mitto hic Carolum ex Macrobio, & Catone multa egregie de somniis somniantem, & cum maxime vigilare videri vellet, stertentem; mitto fortes illos & masculos syllogismos, quos tanquam clauam Herculeam, contra ventum & aërem contorquet. Venio ad Calvinū, in quo leuiores illa prætermitto, quod pro Theodoro Theodosium, pro Diacono Archidiaconum supponat, nec iam illud vrgeo, quod, qui sua nobis somnia adoranda proponit, illustria beneficia Sanctorum, & illustres apparitiones, quæ sapius per somnia hominibus contigerunt, suo more irrideat: nec illud quidem quæro, cur omissis fere omnibus insignium auctorum testimoniis, atque clarissimis signis, quibus Deus adorationem imaginum sibi placere ostendit, Theodori somnia impetat, sed multo potius, quod ne hic quidem ab insigni mandacio abstinere voluerit. Quare ego iam hanc somniatis Calvinii, frigidam & ieiunam calumniam dissipabo. Fuerat recitata historia quædam de Platone Martyre, qui hominem in summo vitæ periculo constitutum à prædonibus eripuerat. Quem fuisse Platone, homo ille ex imagine ipsius agnouit. Tū subiecit Theodorus Episcopus, apparuisse quidem quædam in somniis Diacono suo, qui negotiorum, quæ tunc Episcopum sollicitum habebant, felicem euentum (qui postea sequutus est) pollicebatur. Quem Episcopus ex imagine Nicolai fuisse arbitra-

Obscitur.

Refellitur.

Melanchthonis somnia.

Pseudocaroli de somniis disputatio.

Caluini errores

Plato Martyr ex cōspectu imaginis eius agnitus apparuit se cuiusdam in somnio.

Nicolai cuiusdam Diacono in somniis apparuisse ex imagine eiusdem narrauit.

Act. 4.

Li. 3. ca. 26.

Act. 4.

tus

tus est. Quid hic actum est de adoratione: cuius quidem nulla facta est mentio? Vbi quæso somnium illud, quasi caeleste oraculum ad illam adorationem astruendam demissum, amplectitur Theodorus?

Virgam à Iacob adoratam crucis Christi & Imaginum adorationem præsignificasse: & quod omnis nostra referatur ad oratio.

CAP. IIII.

CRITOBVLVS.

DE virga vero Ioseph adorata exemplum, nescio cur repudiales. De qua (quia aliam lectionem propter Hebræorum libros Hieronymus in Genesi sequitur) mirum, quas Carolus iste tragedias excitet? *Noua, inquit, necesse est, post Mosē legis tradatur scriptio; noua post Esdrā legis reperiatur restauratio; noua post septuaginta interpretes siue etiam beatum Hieronymum queratur translatio: noua post Apostolos & Apostolicos viros, Spiritu Sancto repletos scrutetur translatio.* Sed quæ est ista impudentia, cum hæc ipsa sit vilitata Ecclesiæ & ipsorum septuaginta translatio? quam & Paulus ad Hebræos sequitur. Nec id ita esse aut Hieronymus (licet ex Hebræo aliam potius lectionem agnoscat) aut quisquam alius diffitetur. Atque ita cum Septuaginta Augustinus legit, nec leuem eos sensum habere putat, licet non diffimulet illam aliam ex Hebræis translationem: quæuis *Hebræa* etiam, vt doctissimus vir Iacobus Payua ostendit, *sublatis punctorum notulis* (quod Rabinorum est inuentum) *reddere vtrumque sensum facile possint.* Chrysostomus vero hic demum illud impletum censet, quod Ioseph somniabat, se à sole & luna cum vndecim stellis adoratum. Etsi enim tum mater eius demortua fuerat, per maritum tamen, quasi caput, eū adorasse intelligebatur. Adeo autem non est hoc exemplum, à causa Imaginum adorandarum alienum, vt nihil magis sit accom-

Pseudocaroli ridicula & futilla in eam verborū scripturæ interpretationē quam à Septuaginta expressit & à D. Paulo confirmatā Ecclesia approbavit vociferatio.

Lib. 1. c. 13.

Cap. 11.

Augu. super Genes.

Lib. 9. orthodoxarū explicationum Chrysost. super Genes.

Hieronymus.

Augustinus.

Iacobus Payus

Chrysostomus.

Exemplum virge et Iacob adoratae maxime idoneū ad ostendendam imaginum adorationem.

q 5

moda-

Leontius.

modatum. Quod Leontius ille, de quo dixi, eleganter; & quod omnis noster honor spectat, explicat. Quemadmodum, inquit, Iacob, non lignum adorauit, sed per lignum Ioseph, ita nos per crucem Christum adoramus. Simili improbitate paulo ante Carolus Ioanni insultarat, quod Israel, [mens videns Deum,] interpretatus fuisset; & inter eius deliramenta ponit; & nescire se dicit, an ullus patrum ita sit interpretatus; cum Ambrosius, Chrysostomus & alij amplissimi patres ita interpretentur: adeo ut Hieronymus, licet aliud ex Hebreo sequatur, grandis eos esse eloquentiae & auctoritatis, & illorum se umbra opprimi dicat, qui Israel [virum siue mentem Deum videntem,] fuerant interpretati.

Vocis Israel interpretatio perperam a Psephodocarlo reprehensa.

Sententia de Pharaone a Iacob adorato expenditur.

Adorationis varia genera.

Abraham & Moyses Ethnicos adorasse.

Caluini de adoratione commentum a Leontio ante mille annos explosum.

Liber Legis ut adoretur. Imaginis Christi adoratio.

Quid sibi iam Caluinus velit per adorationem Pharaonis; vtrum cum Carolo magistro neget, Iacob eum adorasse; quia eo verbo non vtitur scriptura; aut si adorarit, hoc tamen non protrahendum ad Imagines, non satis scio. Sed ni fallor, utroque spectat. Fateor exemplaria nostra non habere adorationis vocem. At cum adorationis varia sint genera, eaque fiat, vel nudato capite, vel inclinato corpore, aut prorsus prono, atque etiam osculo; mirum certe, cum prono corpore fratres Ioseph eum, quasi Aegypto a Pharaone praefectum adorarint; aut hoc aut alio adorationis genere ipsum Pharaonem cum patre non adorasse? Vt cumque sit, & ex scripturis constat, Abraham & Moysen etiam Ethnicos adorasse, & ante mille annos, patres vel legisse, vel interpretatos fuisse, Iacob Pharaonem adorasse: hoc enim testimoniū ex disputatione illa Leontij contra Iudaeum petiū est. Iam quod noua hac Theologia, & nescio quo frigido discrimine istas adorationes fecernat Caluinus; audiat se non a me, sed a Leontio illo sanctissimo ac doctissimo Episcopo ante mille annos cum Iudaeo, quem tam egregie æmulatur, euersum.

Sed tu, inquit, adoras librum legis, non naturam membranarum atramenti adorans, sed verba Dei que in illo continentur: sic & ego Imaginem Christi adorans, non lignorum aut colorum naturam adoro,

Act. 4. in disputatione contra Iudaeum.

Li. 1. c. 11.

Li. 1. c. 14.

Genes. 23. Exod. 18.

Actum 4.

adoro, absit, sed inanimatum characterem Christi. Hunc enim cum habeam, per ipsum, Christum me tenere & adorare mihi videor. Et postea: Agedum tu qui arbitraris nullum manu factum, aut plane effigiatum adorandum esse; nunquid saepe uxoris, aut filiorum mortuorum vestem, aut ornamentum in vestiario videns, illud exosculatus es, & lacrymis rigasti; neque tamen in hoc damnatus es? non enim, ut Deum, vestes adorasti, sed ipsum amorem erga eum, qui his amiciebatur, tuum per oscula declarasti. Tu dicit; ergo ut saepe dixi, in omni salutatione intentio ipsa requiritur & spectatur.

Deinde; Atqui & tu quoque coniugem tuam fortassis impiam, affectionibus turbulentam, quotidie salutans, non reprehenderis, etsi nequaquam tibi diuino ore uxoris saluatio praecipita sit: me vero cum videris Christi, aut eius inculpatae matris, aut alterius iusti Imaginem salutantem, confestim indignaris, blasphemius fundis, resilis, & idololatrias nos vocas. Mirum te extra verecundiam, neque horrere, neque tremere, neque erubescere, cum videas me per omnem terrarum orbem idolorum fana destruentem, Martyrum vero templa edificantem. Iam si me constat idola adorare, quid caussae est, quamobrem Martyres, qui idola destruxerunt, veneror ut Deos, & glorifico? quo pacto ipsos Martyres, qui statuas ligneas confregerunt, honore prosequor? Quibus addit; verè magna est Iudaeorum caecitas, magna impietas, in veritatem iniuri sunt, ingratae Iudaeorum linguae, in Deum conuicia dicunt. Haec ex Leontio in disputatione Christiani contra Iudaeum. Quorum quid est, quod in Caluinum & nostros hodie Iudaeos, qui tamen se pro sincerè Christianis haberi volunt, dici non poterit? Caluini certe omnes istas fuitiles argutias illa vna Scripturae sententia conuellit, qua ita legitur: benedixit omnis Ecclesia Domino Deo patrum suorum: & inclinauerunt se, & adorauerunt Deum, & deinde regem. Quare ergo non vociferamur indignum sacrilegium admissum, cum vna voce, & Dei & regis honor explicetur. Superior vero illa Leontij disceptatio Caluinum in eo quoque refellit, quod Theodosium Amorig Episcopum infectatur, arguentem conuenire, ut qui principum nostrorum statuas adoramus;

Nota.

Attende, num haec in nouis Euangelicis quadrent.

In quibus Iudaei, et Iconomachi tam veteris quam noui conueniant.

Omnes Caluini fuitiles ineptiae vnicuique Scripturae testimonio exploduntur.

Caluini in Theodosij Amorig Episcopi conuicia repellantur.

1. Para. 29

Act. 1. Carol. lib. 2. cap. 15.

Christi.

Christi & matris eius, ac reliquorum Sanctorum multo magis adoremus. Cui valde irascitur Calvinus, quod anathema dicter aduersus eos, qui huiusmodi adorationem recusant. Videt enim se in illud iam ante multos annos incidisse. A quo nunquam se potest, nisi pœnitentia, explicare. Sed admirabilis est hæc istorum hominum Theologia, qui, cum Imagines suas (quas tamen nullas à maioribus habent) affabrè atque eleganter pingi, illisque oscula à discipulis infigi, ægre non patiatur, in solius Christi & Sanctorum Imagines sunt tam inuidi. In quibus ego certe eam modestiam, prudentiam, ac pietatem requiro, quæ nec Adriano Ethnico Imperatori defuit. Cui cum senatus populusque Romanus triumphum, qui Traiano de Parthis victis debebatur. (mortuo ante triumphum Traiano) decernerent, recusauit omnino: Traianoque licet mortuo triumphum honestissime atque amplissime apparari, in quo vel per Imaginem triumpharet, curauit. Arbitratus omnem illum statuae honorem ad Traiani memoriam ornandam pertinere. Sed non est hoc nouum, vt, qui Christi ac Sanctorum, veterumque Martyrum Reliquias atque Imagines colere detrectarent, Pseudomartyres, eorumque Imagines & Reliquias adoraret: cui falso cultui patres olim occurrendum censuerunt. Sic Thaboritæ in Bohemia, cum sepulcra Sanctorum, eorumque Reliquias euertissent ac dissipassent, Ioannem, Martinum, Scafcenem, merito supplicio affectos, quod Romanum Pontificem Antichristum appellassent, annuis honoribus prosequuti sunt, & Reliquias eorum aromatibus conditas in templi sui sacrario reposuerunt: adeo certe, vt ausus sit quidem ex eorum concionatoribus proximum locum Ioanni Husso post Christum passum tribuere, & eius mortem reliquorum omnium Martyrio præferre. Sic cum Christi & Sanctorum Imagines vndique aboleuissent, sceleratissimi tamen illius nebulonis Zischæ (quem defunctum annuo cultu honorabant) & angeli manu calicem

Euangelici nec imagines Christi & Sanctorum a quo, nec suas ipsorum inuio ferre solent.

Quam longe Ioannomachi nostri temporis absint ab Adriani Imperatoris modestia, prudentia, pietate.

Thaboritæ Sanctorum Reliquias conculcatis, hereticorum maligni fecerunt.

Ioanni Husso hereseas iuste condemnato quàm in à suis tributum.

Zische sceleratissimo nebuloni à Thaboritis imagines post mortem erecte.

Cartha. C. cil. I. ca. 2. Laodic. c. 34

Ioan. Cochleus in historiâ Hussi. lib. 1. c. 4.

Idem lib. 4.

Idem lib. 3. c. 1.

cem tenentis, & Vuicleui Imagines in magno habuere honore. Sic horrendarum hæresion, factionum, & cædium principes per Imagines honorabant. Eundem vero honorem Christo & eius Sanctis per Imagines deferre, nescio quam Idololatriam horrentes, recusabant. An fortè cum Imagines, cum litteras, cum sigilla principum nostrorum deosculamur, hinc officium præstamus, illic iniurij atque impij fumus? Quid hoc aliud est, quàm Christi per carnem beneficia, æterna obliuione obruere? Nec est, quod Calvinus (vt solet) idololatriam cauffetur. Nam qui terrestris regis Imaginem adorant, non tabulas, non ceram, sed regiam figuram, vt dicit Chrysostronus, aut ipsum potius regem, vt tradunt Athanasius & Basilius, adorant: & in sola Christi Imagine non Christum sed idolum adorabimus? Sed hanc omnem Iudæorum, Ethnorum, atque hæreticorum impudentem calumniam olim eleganter sustulit Athanasius. Nos, inquit, crucem constantem, ac coherentem in memoriam crucifixi adoramus, dissolutam, diuisam, ac dissipatam, quia nudum lignum, non adoramus. Ita facile apparet, quod omnis noster honor redundet. Defuncto certe Constantino, ad statuam eius honorem tanquam viuo habitum, & Iuliani quantumuis impij Imaginem à Christianis more veteris Imperij adoratam constat. At vbi impostor, vt simplicioribus Christianis sub honore Imperatorio illuderet, eosque clam ad idololatriam perduceret, Imperatoris Imaginibus idola adiunxisset, iam prudentiores Christiani à veteri adoratione superfedebant. At nunc post tot sæcula noua Theologia inuecta est, qua non possumus sine sacrilegio ne Christi quidem passi sacrosancta monumenta honorare.

Vide actionem quartam Nic. Synod. pag. 522.

Ad Antiochum quest. 16.

Enseb. li. 4. de vita Constantini.

Nazianze. orat. contra Iulianum. Sezom. li. 5. cap. 17.

Chrysostronus.

Basilius.

Athanasius.

Constantino mortuo quam viuo ad statuam eius honor à Christianis habitus.

Iuliani statua quàm à Christianis honor affecta.

Versus

Verſum illum [Adorate ſcabellum pedum eius] appoſite referri ad Imaginum adorationem, oſtenditur contra Calvinum; & Conſtantinum Conſtantie Episcopum verè dixiſſe, Iconomachos Samaritanis deteriores.

CAP. VIII. CRITOBVLVS.

AT illa videtur acuta cum primis Theodori conſuſio, qua probat ideo habendas Imagines, quia mirabilis Deus in Sanctis ſuis; aut quæ alibi habetur: Sanctis qui ſunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis. IREN. Næ Calvinus potius tuus mirifice ad excogitandum acutus, ne dicam, inſignis calumniator, qui ob id reprehendit Theodorum, quod non dixit, nec quod apud magiſtrum ſuum Carolum inuenit. Theodorus, cum multa de miraculis Diuorum differuiſſet, adiecit, recte propter ea de illis ſcriptum; mirabilis Deus &c. Et; Sanctis qui ſunt in terra, &c. De Imaginibus vero hætenus, ne vocula quidem ei excidit. Sed queque Carolus dicit, hunc eam ſententiam ad Imagines applicare, ſed ridicule imperitiam hominis (vt videri vult) irridet; qui putabat poſtერიorem illum verſum Dauidis priorem ſtatim inſequutum; cum præcedat quadraginta & amplius pſalmorum interuallo. Quod vt eſt verum, ita nihil premit Theodorum, qui nihil huiusmodi dixit. Ecce vero Calvinum tuum, qui, cum id videret, voluit non Theodori, ſed obtuſum præceptoris ſui acumẽ pro egregia ſua indole, inſigniore mēdacio illudere. Acutulus quoque fuit tuus Calvinus, cum illam, quam nemo patrum habet rationem, excogitaret: ita nobis pro idolis habendas Imagines, vt patriarchæ habuere ſacrificia Ethnicorum. Non ignoro tamen Epiphanium Caluini illos præceptores, & merito argue-
re, qui Chriſti & Diuorũ Imagines nefario ore idola appellabant. Neque enim ideo noſtras Imagines idola eſſe, quia in Gentilibus id erat verũ. Dedicatio enim eorum Chriſto;

Inſignis Caluini in Theodorũ calumnia diſſipatur.

Pſeudocarus, quam iniuſte Theodorum ſuggerit.

Caluini ſigmentum.

Imagines Chriſti & Sanctorum non eſſe idola.

Li. 3. c. 10. Act. 3. Pſal. 67. Pſal. 115.

Lib. 4. c. 18.

Act. 6. ver. 4.

Chriſto & Diuis, longe & latè eas ab idolis remouet. Alio- qui, inquit Epiphanius, fuiſſent & Patriarchæ idololatria conſpurcati; quia eadem habebant cum idololatræ ſacrificia. Quæ non tam Epiphani, quàm Auguſtini ac Hieronymi ſententia eſt, quam alibi attigimus. Nec hic excidere menti noſtræ debet inſignis illa Auguſtini ſententia: *Eſt, inquit, vſus quarundam rerum nobis ſimilis eſſe videtur cum Gentibus; ſicut cibi & potus, tectorum, veſtimento- rum, lauacrorum &c. longe tamen aliter hiſ rebus vtitur, qui ad alium finem vſum earum refert; & aliter, qui ex hiſ Deo gratias agit, de quo praua & falſa non credit.* Succedunt iam alia Caluini conuicia cõtra patres propter illos Dauidis verſus; *Adorate ſcabellum eius*: item; *Adorate in monte ſancto eius*. Quẽ locum miror auſum Calvinum ex Carolo producere, quippe ex quo Calvinianæ Theologiæ fundamentum ſubuertit. Interpretatur enim cum Ambroſio atque Auguſtino, de vera Chriſti in Euchariſtia præſentia adoranda accipiendum. Quod vt verum eſt, ita non poſſe ad aliquem alium ſenſum aptari, id nec docet Carolus, nec docere poſteſt. Ecquid vero cauſæ habet Calvinus, cur tam ſacroſancta ſit Caroli contra Imagines; de Euchariſtia vero tam leuis & fordida apud eum auctoritas? Aut cur Nicænos patres cõtemneret, ita hunc locum interpretantes? Quanquam non eſt ea quidem patrum illorum modò, ſed & Leontij Episcopi toties commemorati interpretatio. Quod Carolus, & Calvinus ſuo more tegunt, ac diſſimulant. Iudeus itaque apud eum in dialogo diſceptans cum Chriſtiano cum dixiſſet nullam creaturam adorandam; Chriſtiano hunc locum allegauit. Quo Iudæum eo perduxit, vt diceret, Iudæos non ſcabellum, ſed per illud Deum adorare. Tum Chriſtiano; *ſcito, inquit, & tu, quod & ego, per calum, terram, mare, ligna, lapides, Reliquias, templa, crucem, angelos, homines, per omnem denique creaturam, viſibilem & non viſibilem, omnium auctori, Domino & factori ſoli adorationem & cultum exhibeam;*

Li. 20. c. 23 aduerſ. Euan- gelium Manicheum.

Lib. 2. c. 5. & 6. Pſal. 98.

Act. 4.

Auguſtinus.

Adorate ſcabellum pedũ eius.

Fundamentum Calvinianæ Theologiæ à Pſeudocarlo ſubuertitur.

In Euchariſtia præſentia Chriſti adoranda.

Leontius.

Scabellū pedū
pro propiciato-
rio accipi.

Cherubin præ-
significasse ima-
gines nostras.

Tharafius.

Athanasius.

Euthymius.

hibeam; & alia multa in eum sensum. Scabellum vero il-
lud pro propiciatorio accipi, quod alis suis Cherubin
sub humana forma tegebant, de quo illud Dauidis; *Qui
sedes super Cherubin*, & cetera huiusmodi dicuntur, inter
omnes constat. Ibi vero Iudæi Deum potissimū inuoca-
bant; ibi eum adorabant. Vt igitur multa alia, quæ hodie
obseruantur; veteres illi Iudæorum typi adumbrabant:
ita sane Cherubin expressam nostrarum Imaginum præ-
significationem habuere. Apte itaque & accommo-
date Leontius: nec ille modo, sed reliqui patres, Adria-
nus, & Tharafius huc illud exemplum trahunt. *Si vetus*,
inquit Tharafius, *Scriptura habuit Cherubin obumbrantes pro-
piciatorium, & nos quoque Imagines Iesu Christi, & sanctæ Dei-
paræ, Sanctorumque habebimus obumbrantes altaria.* Nec hi so-
lum patres, sed longe ante eos Athanasius Cherubin Chri-
sti Imaginem præsignificasse prodidit. *Age*, inquit, *dic mi-
hi cur oppugnaris? Oppugno*, inquit Ecclesia, *propter doctri-
nam Euangelij, quam diligenter, & accurate teneo, & propter*
*verum & firmum Pascha, quod agito, & propter religiosam &
puram Imaginem tuam, quam mihi Apostoli reliquerunt, ut ha-
berem depictam arram humanitatis tuæ, in qua mysterium redem-
tionis operatus es. Hic Christus, si propter hoc, inquit, te op-
pugnant, ne grauius feras, neue animū despondeas, cum scias, si quis
Pascha neget, aut Imaginem, me eum negaturum coram patre meo,
& electis angelis: rursus vero qui compatitur mecum propter
Pascha, conglorificaturum. An nō audisti quid Moysi preceperim?
facies, inquā, mihi duos Cherebinos in tabernaculo testimonij, sci-
licet ad præfigurandā meam Imaginē &c.* Addamus iam huc
& Euthymij Græci hominis aliam interpretationem. *Si
prima*, inquit, *illa crux quæ fuit exemplar, facta est sancta, ut di-
ctum est, quoniam in ea crucifixus Dominus pependit, ut Dauid
ostendit, Adorate*, inquit, *scabellum pedum eius, quoniam sanctum
est (eam enim hoc loco scabellum appellauit, quia pedes ipsius ado-
randi in eam suffixi sunt) sancta nimirum est et omnis figura illius,
sue manu, sue materia designetur, sue ex materia aliqua confi-
ciatur.*

Galenus ad
Pisonem.

Act. 2.
Act. 4.

Ser. de San-
ctis parib;
prophetis et
Ecclesia.

In Panopl.
tit. 20.

In insit. c.
3.

Augustin. in
Psal. 98.

In Panopl.
tit. 23.

ciatur. *Hæc enim sunt Imagines exemplaris.* Hæc & alia multa e-
gregiè cōtra Iconomachos producit. Et iā ex Hieronymo
ostendimus Iudæos Sancta Sanctorum, quia ibi erāt Che-
rubin, adorasse; vt multo nos iustius Christi crucem ado-
rare poterimus. Calvinus interim satis fortiter & pru-
denter se dixisse putat, si tantū exclamet, insanire om-
nes, qui aliquid putant affine nostris Imaginibus cum
Cherubin; etsi stertens nescio quam lucernam somniet,
quæ non sit ponenda sub modio, atque ideo Imagines in
altaribus collocandas. Sed vtinam Calvinus tuus gloriam
istorum Cherubin perpenderet, & hūc veterum excu-
teret, & quid sit adorare in monte, tandem ex Augustino
intelligeret, & ad eum montem, quem sponte deseruit,
rediret. Mons enim ille *Catholica Ecclesia est: in quo monte,*
dicit Augustinus *hæreticos non adorare: & quia præter hunc
montem adorant & laudant Deum, non exaudiri ad vitam eter-
nam.* Ecclesiam Catholicam dicit illum montem, qui im-
pleuit vniuersam faciem terræ: hæreticos vero hæere in parte
& totum amisisse. Et quis vnquam fuit, aut erit hæreticus,
si Calvinus non sit, qui hunc tam amplum Romani Pon-
tificis, & ceterorum Patriarcharum, Constantinopolita-
ni, Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, & reliquū
totius Ecclesiæ sensum, ad nostra tempora per tot sæcu-
la deductum, præ se contemnit & irridet? Quorum lau-
dabili & gloriosa fide atque imitatione reiecta, vt in re-
liquis perniciosis dogmatis, ita & hac Imaginum impu-
gnatione Paulicianos & Bogomilos illos, de quibus dixi-
mus, præclare scilicet imitatur. De his ad hunc modum
Euthymius: *Sacerdotes & patres omnes, tanquam idolorum cul-
tores, quoniam adorant Imagines, reprobos existimāt, & omnes re-
ges pios è sorte Christianorum reiciendos putant: solos autem
Imaginū impugnatores orthodoxos, fidelesque vocāt in primisque
Copronymum. Venerandus enim Imagines aspernantur & idola
Gentium appellant, argentumque & aurum & opera manuum
hominum; ignorantes aliud esse Imaginē Christi, aliud idolum: nulla*

Adorare in mō-
te Sancto.
Augustinus.

Hæreticos non
adorare in mō-
te Sancto. i. in
Catholica Eco-
clesia.

Calvinus Hæ-
reticus, si quis
vnquam alius
fuit.

Paulicianorum
& Bogomilorū
simia Calvinus.

Euthymius.

enim, aut falsa esse idolorum exemplaria, cum Deos appellent eos, qui non sunt Dii, sed Demones, qui sibi falso Diuinitatem arrogat. At Imaginum apud nos vera sunt exemplaria, & verè referunt id, quod appellantur. Atque idola quidem sceleratorum sunt simulacra: Imagines vero sanctorum effigies. **C R I T.** Multum me certe (vt verum fatear) illud de adorando scabello, & Cherubin mouet: videntur tamen patres isti acerbius iusto Iconomachos exagitare; cum Samaritanis & omnibus hereticis deteriores eos faciant, & omnes Græciæ atq; Orientis calamitates his acceptas ferant. Nec videntur tanti momenti Imagines, ac vestri eas videri volunt; cum Apostolorum temporibus non existerint. **I R E N.** Vt melius intelligas, à quibus, & quam verè sit dictum, Iconomachos deteriores Samaritanis; altius mihi ex actis Nicænis quædam sunt repetenda. Cosmas igitur Diaconus ex libris beati Cyrilli Hierosolymitani Episcopi, eiusque Catechesi, Synhodo inter alia hæc recitabat: *Quæ vero tibi sententia est de Nabuchodonosor? Non meministi Scripturæ, ubi impiissimus appellatur, moribus item ferissimus, leonina voluntate? Ignoras, quod ossa regum ad lucem eduxerit? Ignoras quod populum captiuum duxerit, quod regis oculos eruerit, simul illi iugulatos filios obiiciens? Non audisti quod Cherubin rapuerit? nõ inquam intellectiles illos & celestes, verum eos qui in templo erant collocati, obumbrantes propiciatorium, è quorum medio Deus loquebatur?* Hæc Cyrillus. Recitata est præterea pars Epistolæ beati Simeonis Stelitæ ad Imperatorem Iustinum: quæ mentionem facit de Samaritanis, qui templum quoddam Christianorum deuastarunt. In qua inter cetera & hoc adiicitur; *Omniem, inquit, blasphemiam excellit improbum hoc factum, quod in Deum verbum pro nobis incarnatum, eiusque gloriosam matrem, & in venerandam sanctamque crucem designarunt. Hanc rem cum cogitamus, ad diuinas vestras aures nos referimus. Nam cum videamus pias vestras leges, eos, qui Imaginem aut statuam Imperatoris ignominia afficiunt, extremo & iusto mortis supplicio plectere: qua tandem poena puniendi sunt, qui*

Iconomachos esse Samaritanis deteriores.

Cyrillus.

Nabuchodonosor impietas.

Cherubim.

Simeonis Stelitæ testimonium de Samaritano viâ impietate.

Act. 5.

Catechesi.

alios, qui fuerunt sculpsi, &c.

in Imaginem Domini nostri, eiusque matris, infando facinore grassati sunt? Profecto non video, quid mihi dicendum sit. tantum enim scelus est commissum, vt nec vlla humanitatis mica amplius superesse credatur. Post hæc Constantinus Constantiæ Episcopus subiecit. Ego Iconoclastas peiores Samaritanis habeo, vt pote qui in ignorantia Christianismi versantes, ignorant quid faciunt. Hi vero cum in cognitione Christianismi sunt, non sunt audiendi, nec excusabiles, quemadmodum scriptum est: *Is qui cognoscit voluntatem Domini, & non facit, vapulabit plagis multis.* Hæc ille. Reperio verò & apud Procopium, hos Samaritanos, regnante Zenone, in Neapolim Palestinæ irruisse, & multos ex Christianis Pentecostes sollempnitatem in Ecclesia celebrantes trucidasse; Episcopum Terebinthum sacræ mensæ astantem, obeuntemque sacra, gladiis vulnerasse, dissectis manuum digitis, atque ita mysteriis iniuriam intulisse: vt necesse sit, immane quoddam esse Iconomachorum scelus, quod hæc omnia superat. Quæ cum sint tam certa, atque expedita, Caluinus irascitur nõ modò patribus, sed & Cyrillo, atque beato Simeoni, quòd impios appellari eos, qui Imagines è templis aboleuerant; & laudem atque præmium expectat ob huiusmodi nobile stratagema. De qua laudis prærogatiua facile patior eum cum Samaritanis ac Turcis certare. Quantum autem detrimenti hæc funesta Iconomachorum tragedia Græciæ atque Orienti importarit; intelligunt, qui illorum temporum historias tenent. Non puto iam te ignorare (quicquid Caluinus asserat) fuisse Apostolorum, & primis illis Ecclesiæ temporibus Imagines, ex iis, quæ abunde antea diximus.

Samaritanorum in imaginem Christi & B. virginis impietas. Constantinus Constantiæ Episcopus. Iconoclastæ Christiani peiores cur Samaritanis. Procopius.

Procop. orat. 5. de edific. Iust.

Samaritanorum in Christianos execranda impietas.

Funesta Iconomachorum in Græcia & Oriente tragedia.

Impudentissima euentilatur Caluini Calumnia contra Constantinum & reliquos patres Nicenos, quibus inde inuidiam malitiose conflare conatus est, quod dixerint Latrariam & sacrificium Imaginibus deberi; cum ab ea impietate tam longe absuerint, vt contrarium prorsus asseruerint. Laurentij Humfredi calumnia in Scholasticos de Dulie & Latræ distinctione dissipatur.

CAP. IX. CRITOBVLVS.

QVÆ hætenus recensuisti, non tam mihi absurda quam ante videbantur, nunc apparent: imo iam mihi defendi satis commodè posse videntur. Verum quæ supersunt, talia & tam indigna, tamque horrenda sunt; vt sola eorum memoria, terrorem atque horrorem mihi incutiat, nec eorum intolerandam impietatē vlla vnquam excusatio imminuere posse videatur. Cōstantinus enim Episcopus tantundem Imaginibus honoris, ac beatæ Trinitati, & reliqua omnis Synodus, etiam sacrificium illis deferendum putat. Quæ si non sint cum manifesta idololatria implicita, nescio planè an vlla sit idololatria.

Impudens est hæc & horrenda Caluini calumnia in Constantinum.

Soli enim Deo sacrificandum est. IREN. Nulla ego vtar, mi Critobule, pro patribus huius tam horrendi criminis vel excusatione vel deprecatione. Nec tamen tam sum durus, vt non Caluino ignoscendi locum, si modò resipuerit, relinquam: quamuis ea, quæ iam calumniatur, talia sint, vt præ iis hætenus vir modestus & verax videri possit. Quid enim si Constantinus nihil huiusmodi dixerit?

Exod. 22.

CRIT. Necessè habeo, velim nolim, fateri Caluinum magnum sycophantam. IREN. Quid si Constantinus contrarium prorsus, & senserit & dixerit? CRIT. Quid? Caluinum supra omnes sycophantas nobilitabo. Sed expeditas me, & rem omnem, vt est, nulla circuitione vsus, explica. IREN. Faciam. Audi igitur ipsa Constantini verba. *Suscipio & amplector venerandas Imagines, adorationem autem quæ sit secundum λατρεία, hoc est Dei culturam, tantummodo supersubstantiali & viuificæ Trinitati conferuo.* CRIT. Hic licet

Calumnia Caluini verbum ipsius Constantini conuertitur.

λατρεία soli Trinitati debetur.

Act. 3.

licet non illud Virgilij exclamare; *quantum mutatus ab illo Hectore*, sed ô quantum Constantinus iste ab illo Caluini Constantino mutatus est? Hæc calumniæ nota Caluiniano nomini iniusta valde me pungit, quæ certe si divulgata fuerit, magnum successui recentis Euangelij impedimentum ac detrimentum afferet. Verum à se an à Carolo ista sumfit? IREN. A Carolo certe. CRIT. Deus illum male mulctet, qui tanti principis memoriam hoc libro dehonestauit. Atque vtinam se nunquam huc Caluinus demisisset. At hic tamen non omnis mihi videtur defensionis spes erepta; reliqui certe omnes patres (quicquid sit de Constantino) in hoc foedo luto hærent; qui iubent eos, qui habent Imagines, gaudere & exultare, eisque sacrificium offerre. IREN. O lepidum Caluini caput! Necessè est hominem fuisse valde exhilaratum, cum hæc scriberet. Hoc vnum certe mendacium tale est, vt reliqua omnia longe superet. Hæc enim & à verbis ac sensu patrum, & ab ipsius Caroli calumniis longissime absunt. Insignem quidem hîc se suo more Rhetorem ostendit Carolus. At Caluinus inuidia credo motus, luminibus eius obstruit, gloriàmque obfuscat. Et hîc mihi illud Horatianum recte vsurpare posse videor;

Lib. 3. c. 17.

1. serm. satyr. 7.

Vti non

Compositus melius cum Bitho Bacchius: in ius

Acres concurrunt, magnum spectaculum vterque.

CRIT. Videris mihi aliquid magni contra Caluinum polliceri, quo eius pudorem oneres: sed dubito an præstare possis. IREN. Si calumnior, fustem dorso impactum volo. Fabulam ergo (si non potius tragœdia dicenda sit) accipe. Pseudosynodus Iconomachorum nullam aliam exstare apud nos dixit Imaginem Christi, nisi in Eucharistia. Hanc eorum orationem auerfatur Synodus Nicæna, nec post consecrationē Imaginis nomen Eucharistiæ tribui voluit. At bonus iste Carolus non in Pseudosynodum, sed Nicænam inuehitur; multa que

Pseudocarlus auctor calumnie in Constantinum.

Caluini impudens in patres Nicenos mendacium.

Pseudocarlus mendacij arguitur.

Act. 6. tom. 3.

verè quidem, sed falso cõtra patres, atque extra causam, Lib. 4. c. 14.
 idque cum internecione, Calvinianæ Theologiæ de veri-
 tate corporis Christi in Eucharistia philosophatur.
Pseudocavolu, dñ inuehit falso cõtra patres Nicænos, heresim Caluini de Eucharistia. op pugnat.
 CRIT. Mira mihi de isto Carolo narras: de quo vtinam
 nunquam audissem. Nihil tamen hæc ad Calvinum per-
 tinent. IREN. Expecta: hæc fabulæ pars suum ordinem
 habere debet; Calvinus, non satis scio inuidia, an forrè
 iracundia contra Carolum incitatus, quod vlcus illud de
 Eucharistia Calviniana tetigisset, de suo (qua est libera-
 litate ac pietate) vt fabula eleganti [valete, & plaudite]
 claudatur, sacrificium Imaginibus tribuit. CRIT. Cal-
 uinum dicis & non Synhodum, aut certe Carolum tri-
 buere? IREN. Sic est. Sed demiror te tam obliuiosum.
 Nam in ipsa totius Synhodi definitione cautum est, aliam
 esse adorationem, quæ Deo, aliã, quæ Imaginibus defer-
 tur. CRIT. Iam memini, & nescio, quo modo hæc me
 obliuio cepit. IREN. Quod si tam ornatae ac frequenti
 Synhodo fidem contra Calvinum habere nolis; saltem
 Petro Martyri habeto, qui tradit hunc ipsum, de quo agi-
 mus, Constantinum, & reliquos patres honorem Dei ex-
 cepisse apertis verbis ab eo, quo Imagines prosequimur.
Aliter Deus, aliter Imagines adorantur.
 Quare irideat iam si velit, & quantum velit, Nicænos pa-
 tres, & suauiter secum illum suum [valete & plaudite]
 occinat. Qui, cum pulcrum ac scitum histrionem in
 hac fabula egisse sibi videatur, in ipso postremo actu, ita
 extra omnem se honestæ actionis numerum mouisse ostendit,
 vt, si cetera fuisset Roscius, hac tamen catastrophe
 sibilis de scena esset explodendus. Nec iam Euangelico
 isti gregi inuideo, si ἐπιτιμίων ob præceptoris tatum contra
 Nicænam Synhodum triumphum laureatus concinat.
 Insultet iam Calvinus, quantum velit, Catholicis;
 quod frustra cultum Dei, & Imaginum per Duliam, &
 Latriam separèt, eo quod patres isti sine exceptione tan-
 tundem simulacris ac Deo ipsi largiantur. Hoc si contra
 patres Nicænos conuicium suum probet, non recuso,
 quin

Petri Martyri testimonium contra Pseudocavolu & Caluinu.

Caluini in patres Nicænos calumnia & conuicium.

In defens. cõtra Gardiner. Episcop. Obiect. 38.

quin, abiectis, & in ordinem redactis aliis omnibus, solius
 Caluini Pseudoeuangelium regnet. Sin, vt est, atrox sit in
 homines bonos & innocentes calunia; spero neminem
 deinceps tam amentem futurum, qui ista norit, quin statim,
 tali præceptore abdicato, Catholicæ se Ecclesiæ adiungere
 velit. Est igitur hæc Nicænorum patrum recta & necessaria
 de Dulia & Latria distinctio. CRIT. At præter Calvinum &
 Germanos meos, quidam etiã Anglus, vt domestico te ma-
 gis premã testimonio, tuus, Latine, Græcè & Hebraicè, ni
 ego fallor, doctissimus, Laurétius Humfredus hoc Dulie
 & Latriæ discrimen, cui vstantum tribuitis, vt ex igno-
 ratione linguarum profectum quibusdam quasi sibilis explo-
 dit. Nam libro de Interpretatione linguarum edito, vbi con-
 cionatores vestros elingues, & illiteratos merito irridet, Mona-
 chos & Theologos vestros, ac inter eos Thomam Aquina-
 rem (quæ ironice appellat *magnū illum Theologorū doctorem*,
 sed neq; Græcè doctum, nec Latine) in sacris litteris interpre-
 tandis, quod Græci sermonis essent rudes, *turpiter se dedis-*
 se arguit; inter cetera indignabundus in hæc verba erum-
 pit: *Hinc friuole tot, ac ita vane Scholasticorum distinctiones subna-*
te sunt, Benedico tibi, ac te; Dulia & Latria; quas absurdas diffe-
rentias, nec inuenissent vnquam, nec inuētas adeo pertinaciter tutas
fuisse, si linguas vel summis digitis attigissent. Vides igitur ig-
 norantiã peperisse trita illa Dulie & Latriæ distinctio-
 nem. IREN. Video te ac tuos nodum in scirpo quærere, & quæ
 in hanc partem à patribus tam Græcis, quàm Latinis re-
 ctè definita sunt, calumniari & peruertere propter eam,
 quam vobis ipsi opinionis errore arrogatis, Græcæ lingue
 præ omnibus aliis peritiam. Nam licet magnos in ea pro-
 gressus feceritis, non maiores tamen, opinor, quàm ipsi Græci,
 fecistis. Quid igitur cornicum oculos cõfigitis. Tempus
 olim fortasse fuit, cum inani hac Græcismi fumo oculis
 simpliciorum hominum tenebras possētis offundere: at
 nunc fucus hic vester puerilis, & pigmēta meretricia ita
 omnibus vbique gentium innotescunt, vt cum irrisione

Li. 1. de In-
terpretatio-
ne linguarū
pag. 148. et
149.

Laurétius Humfredus.

Calvinus.

Architecti ex-
positionis Cas-
tholica in no-
uum testamen-
tum.D. Thomas A-
quinas.

omnium exhibetur. Cōuiciis igitur inſectetur Calvinus tuus, quantū ſibi viſum fuerit, Catholicos, & vociferetur eos hac Dulix & Latrię diſtinctione, Dei & hominū oculos perſtringere, appellēt eā præclari Catholicæ illius, aut potius Cacolicæ & cōtaminatiſſimæ in nouū teſtamentum expoſitionis architecti, inertū Monachorū ſomniū, exclamet bilinguis & trilinguis ille noſtrās, eā vanam eſſe Scholaſticorum diſtinctionē ex inſcitia linguarū ſubnatam: nunquam tamen vociferando, appellando, exclamādo, hæc ita ſe habere cuiquā perſuadebunt, qui in ſanctiſſimorum patrū libris, ſiue Græcè, ſiue Latinè ſcriptis mediocriter fuerit verſatus. Quod verò popularis meus in Scholaſticos ſcriptores ſtili ſui mucronem exacuerit, eoſq; ſalibus amarulentis pupugerit, in hoc potes eū Euangelicæ iſtius ſcholæ diſcipulum agnoſcere. Diuū certe Thomam, ſingularem in omni pene diſciplinā genere, & in Theologia virum planè diuinū; quē omnes verè & ſolidè docti venerātur, & Græcia etiā ipſa admiratur, cur ſic cōtemtui & ludibrio habeat, nō video: niſi fortè quòd voculas, vt iſte, conſectari non didicerit: & vnde Græca vel Latina verba ſint ducta, curioſius exquirēdi curam non habuerit. Sanctus Thomas in res cognitione digniſſimas, hic in verborum delectum & collocationem, omne ſtudium & operam contulit. Ille plura maxima cum laude ſcripiſſe, quàm hic legēdo viderur deuoraſſe. Scribat, reſcribat, deſcribat cęſor iſte, quātū & q̄ polite velit, Latinè, Græcè, Hebraicè, adde etiā, ſi vis, Arabicè, & Chaldaicè, & cum omnia ſcripſerit, reſcripſerit, deſcripſerit, etiam ſi egregia alioqui & magna forent; non erunt tamē, ſi cum diuinis S. Thomæ monumentis comparētur, niſi in ſpeciem minuta. Cuius ſcripta ſi perlegiſſet vnquā, & legendo intellexiſſet, longe aliter, quàm nunc præ ſe fert, de eo ſentiret: quia verò ea, aut fortè non omnino legit, aut ſi legerit, non intellexit; non eſt mirum, vt ſcholæ ſuæ placitis conſentanea ſcriberet, eum tam iniquum de Thoma & Scholaſticis ſcriptoribus ſententiā tuliſſe: quæ

cum ipſo iure nulla ſit, nullius apud te, aut quenquā aliū debet eſſe ponderis. Sed de ſcriptoribus Scholaſticis nūc non eſt diſputandi locus. Ad diſtinctionem igitur illā Dulix & Latriæ accedo: quam cur iſte Scholaſticos, quòd eſſent linguarū imperiti, inueniſſe ſcribat, ipſe viderit. Sit ille Latinè & Græcè doctiſſimus (quam laudē, quoniam in vtriuſque linguæ ſtudio: omne ferè tempus ætatis videtur conſumſiſſe, ei nec detraho, nec inuideo) non tamē opinor tantū ſibi arrogabit; quin Græcarū litterarū ſcientiam ipſis Græcis concedat, & eos hīc ſibi præponi non ægrè ferat. Huic igitur oppono Græcos Nicænæ huius, de qua iam multa diximus, Synhodi doctiſſimos patres: quorum plus apud te valere debet, quàm huius, auctoritas: quia illi non ſolum numero, ſed Græci etiā ſermonis peritiā huic longè præponderant. Neque verò huius diſtinctionis primi auctores fuerūt Nicæni patres, ſed eam maioribus ſuis acceptam referunt. Quorum illi ſententiam his verbis exprimunt: ἡ μὲν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία τῆς μακαρίας θείας πατρὸς τῶν ὀρθοδόξων ἀπονεύμηται ταῖς δὲ ἀγίαις εἰκόσιν, ἢ λατρεία πάντως, ἀλλὰ προσκύνησις, καὶ ἀσπασμός, ἢ τιμὴ. εἰ γὰρ καὶ εἰ τιμὴ τῆς εἰκότος, ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. ἀλλ' ἡ λατρεία, τῆς μακαρίας ἐς μόνης θείας, καὶ ἐ τῶν σεπτῶν εἰκότων, ἵνα μὴ κτιστοῖς μολᾶσθαι καὶ ὑπολάσθαι δόξωμεν. Id eſt, Cultus ille Latriæ in ſpiritu & veritate beatę Trinitati tribuitur ab orthodoxis: ſanctis autē Imaginibus non Latria omnino, ſed adoratio, exoſculatio, & honor. Nam tametſi honor imaginis ad prototypū & primigenium tranſiit: tamen Latria ſolius eſt beatę Trinitatis; nō etiā venerādarū imaginū, ne creaturarum cultores & materialū eſſe videamur. Damascenus verò & ipſe Græcus in eandē ſententiā ſcribit: cuius verba Latinè ita redduntur: Solum verū omnium procreatorē & opificem adoremus & Latriæ cultū veneremur, vt Deum naturā adorandū. Vides hīc Latriā dici cultum ſiue honorem ſoli Deo & creatori tribuendum: quæ vox licet ſignificet ſeruitutē, quemadmodū & δαλεία; hoc tamē diſcrimine,

Patres ſecūde
Synhodi Nicæ-
næ.

λατρεία.

Latria.

Damascenus.

Baſil. ad Am
philoth. cap.
18.Lib. 3. Apo-
loget.

vt vsus ex consensu veterū Theologorum obtinuit, q̄ illa ad eam, quæ soli Deo, hæc ad eam, quæ creaturæ debetur, seruitutem referatur. Cuius rei locupletissimus testis est

Augustinus.

Latria.

Latria, quod verbum Græcum est, & interpretatur seruitus, nō quæcunq; sed illa, qua tantummodo Deo seruitur: Et alibi, Hic est Diuinitati, vel, si expressius dicendum est, Deitati debitus cultus, propter quæ vno verbo significandum, quoniam satis idoneū non occurrit Latinum, Græco, vbi necesse est, insinuo quid velim dicere. Latr

Li. 15. c. 11. *contra Fauit. Mach. c. 10. Li. 10. de ciuitat. Dei.*

Dulia.

triam quippe nostri, vbiunque sanctarum Scripturarum positum est, interpretati sunt seruitutem. Sed ea seruitus, quæ debetur hominibus, secundum quam præcipit Apostolus, seruos dominis suis subditos esse debere: alio nomine Græcè nuncupari solet. Id verò quid aliud est quàm δαλεία? An potuit quicquam apertius, & ad rem præsentem accommodatius dici? Vides igitur, qui sint, quos Calvinus tuus hac distinctione dicitur Dei & hominum oculos perfringere. Vides, quorum inertium Monachorum somnium eam appellent non Catholicæ, sed Diabolicæ in nouum testamentum expositionis confarcinatores tui. Vides denique, quos elingues, & illiteratos Scholasticos scribat Humfredus noster friuolam hæc & vanam inuenisse, & pertinaciter defendisse Dulia & Latria differentia. De qua nihil iam effem amplius dicturus, nisi pæne necessarium fore viderem, vt domestico etiam, & eo quidem multis partibus locupletiori, quàm quo eam pressisti, Catholicæ veritatis causam subleuem & confirmem testimonio. En igitur tibi venerabilem illum Bedam, qui præterquam quòd fuerit triū linguarum peritia insignis, orbem etiam illum disciplinarum, quam Græci ἐγκυκλοπαιδείαν vocant, felicissimè absoluit. Cui ille noster trilinguis (quod cum bona illius pace sit dictum) nullo modo est conferendus. Et Beda tamen noster Monachus fuit, sed talis, qualem ille alter non potest, nec debet contemnere. Sed committamus hunc fortissimum pugilem cum tuo imbelli milite, vt victus

Beda.

victus tandē, quàm turpiter hic se dederit, cogatur agnoscere, & in posterum discat non aculeatis verbis lacessere eos, quorum impetum sustinere non potest, etiamsi magnus alioqui videatur. Sic igitur Beda: *Querit fortè aliquis, quo modo conueniat, quod præcipitur Domino soli seruiendum, Apostoli verbo, qui dicit, Sed per caritatem seruite inuicem. Sed huic facile Græcæ lingue, ex qua Scriptura translata est, origo satisficit: in qua seruitus duobus modis ac diuersa significatione solet appellari. Dicitur enim λατρεία, dicitur et δαλεία. Sed Dulia intelligitur seruitus communis, hoc est siue Deo, siue cuilibet rerum, natura exhibitæ. A qua etiam seruus, id est, δαλος, Græcè nomen accepit. Latria autem vocatur seruitus illa, quæ soli Diuinitatis cultui debita, neque vlli est participanda creature. Vnde & Idololatræ nūcupatur hi, qui vota, preces, & sacrificia, quæ vni Deo debuerant, idolis impendunt. Iubemur ergo per caritatem seruire inuicem, quod est Græcè δαλεῖν: Iubemur vni Deo seruire, quod est Græcè λατρεύειν. Vnde dicitur; Et illi soli seruiet, quod est Græcè λατρεύσεις. Et iterū, Nos enim sumus circumcisio, Spiritui Dei seruietes, quod est in Græco, λατρεύοντες. Audisti iam Bedam Britannia nostræ lumen, cui, an præceptoribus istis tuis plus fidei hac in re sit tribuendum, non est cur tu vel dubites, vel ego edisserā. Res enim tam in promptu est, vt omnibus equis rerum æstimatoribus nullus de ea dubitandi locus relinquatur. Quod si apud Calvinum, & Humfredum, vt sui sint semper similes, non Nicænorum modo patrum, sed Basilij etiam, Damasceni, Augustini, Bedæ nostri, & aliorum denique hac in re patrum auctoritas, quia cum noui istius Euangelij paradoxis eorum pugnat testimonia, vilis & leuis habeatur, non tamen credo tam insolentes erunt, maxime popularis meus, vt præceptorem & ductorem ipsorum Vuicleuum in ordinem cogant, sed illi pro ea, quam in ipsos hactenus semper obtinuit, iurisdictionis prærogatiua, ne ingrati omnino discipuli videantur, plus honoris deferent. Ab eo itaque discant, Imagines, reseruata soli Deo Latria, adorari posse. Sed ideo, inquit,*

Soli Deo seruiendum.

Dulia.

Latria.

Vuicleui contra Caluianum & alios Euangelicos testimonium.

Tract. Mag. de Euchar. cap. 9.

adorari.

adoramus Imagines nudè, vt signa: Deum autem debemus, quantum sufficimus, adorare: & postea, Conceditur, inquit, quòd Reliquiæ, Imagines & Sacramenta sunt cum prudentia adoranda. *Reliquiæ, Imagines, sacramenta adoranda.* Ille ergo qui scit suspendere considerationem signi sensibilis, & appendere communem intentionem in creatione Imaginis, modo quo clericus suspendit scripturas concipiendo sententiam, ille inquam adoraret Latrìa Deum in illo signo. Hæc ille. Sed quam præclare Caluius probat patres Nicænos eo discrimine non fuisse vsos; non minus sanè eleganter eos, qui vruntur, confutat. Et vt videatur argutulus, fingit nos licet idola per λατρείαν non colamus, eis tamen per δαλείαν seruire: atque ita quamuis non cultores, seruos tamen esse Idolorum. Sed quid est, quòd isti suis argutiis non conuellant? δαλεία enim nõ ed dicitur, quòd serui simus Imaginum; sed, cum Latina lingua inops sit, vberior Græca, illis Græcorum vocibus vtimur: altera, qua eum honorem, qui in solum Deum cadit; altera, qua eum significemus, non quo, vt iste calumniatur, idolis seruiamus (absit) sed vt declarem, nec Sanctis in cælo, nec illorum Imaginibus aliam honorem tribui, quàm quem seruus seruo, id est, homo homini tribuere solet.

Conuicia, quibus Caluinus Nicænos patres consecatur, in ipsum recidere: nec mirum esse, si eos maledictis inceffet, cum in Nicæna & aliorum Synhodorum antiquissimos patres indignè & contumeliosè debacchetur.

CAP. X. IRENÆVS.

VBI iam est terribile illud Caluini tui contra patres Nicænos fulmen ac tonitru? Nos certe illum tuum fulminastrum nihil metuimus. Ea enim illius omnia, [si quis per ludibrium ridiculam personam tribuere velit: pueriliter agere: impiè lacerare: impietatum portenta: flagitiosa amentia: Deum atque hominum oculos perstringere,] non in Nicænos patres, sed

sed ipsius Caluini caput planè recidunt. Qui cum tanta & tam falsa crimina innocētibus obiectet, imo sacrosantum Euangeliū contra omniū patrū, contra veteris Ecclesiæ auctoritatem, & contra ipforū Euangelij verborum sensum, peruerse interpretari, ac calumniari soleat; videtur mihi non sine causa, hoc gentilicium atque hæreditarium Caluini nomen habuisse. Adeo nec ab ipsius moribus, nec ab ipsa Diaboli appellatione, nisi folius linguæ discrimine diffidet. Neque certè tam sinistrè & peruerse de Nicænis solum, sed & reliquis Ecclesiæ patribus iudicat: eorumq; cōmunè sententiā magno fastu contēnit & irridet. Hinc illa illius vox: *penitentia, aiunt, secunda tabula est; vt scribit Hieronymus. Cuiuscunq; sit, quin plane impium sit, excusari nequit.* Hinc & illa: *parum, inquit, me mouent, quæ in veterum scriptis de satisfactione occurrunt. Video quidem eorum nonnullos, dicam simpliciter omnes fere, quorum libri extant, aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè & durè locutos.* Hæc cū de doctissimis & sanctissimis patribus temere; arroganter, & impie Caluinus effutiat; an mirum cuiquam videri potest, quòd Nicænae secundæ Synhodo detrahat, præsertim cū, quòd primi Nicæni Concilij fuisse omnium consensu fertur, & ab Ecclesia Catholica creditur, illius esse symbolum impudenter negare non dubitauerit, & quòd longe sceleratius est, *carmen battalogicum blasphemus blatero appellare non erubuerit.* Sed quid ego hæc refero? cū eiusmodi contentum singulæ fere librorum illius paginæ præ se ferat? Quare rectè illi cum propheta dixerò: *arrogantia tua te decepit, & superbia cordis tui:* Et rursus; *scientia tua te decepit; si scientia potius dicenda sit, & non vana & insolens scientiæ venditatio.* Cui cū veteres doctissimi & sanctissimi patres tanto contemptui habeantur, vt plane sordeat; nemo aut mirari, aut omnino commoueri debet, quòd Tridentinos patres, aliosq; Catholicos indignis modis exagitet; tamque scurrilibus conuiciis dilaceret. Quos pueriliter & leuiter agere: quos

Caluinus.

Conueniunt rebus nomina sepe sui.

Caluinus patres Ecclesiæ contemtu & ludibrio habet.

In quadam disputatione contra Petrum Carolanum.

Hier. 49. Esd. 47.

Caluinus fastus, turgidus & opinione scientiæ inflatus.

Scurrilia Caluini in patres Tridentini Concilij & alios Catholicos committit.

sacro-

sacro sanctis decretis hominum oculos perstringere: quos scripturas impudenter detorquere: quos Neptunos patres, eorumque decreta putidas sophistarum nequias, deplorandamque eorum audaciam & scelestam impietatem: quos à blaterone Monacho, summa in Spiritum Sanctum, qui œcumenicam Synhodom gubernat, cõtumelia, & alia multa id genus affirmat. Quibus maledictis illius mala mens non satiata, eos pecudes & porcos vocat, utque bestias à se confici iactat. Sed insignia ille sua mēdacia, atrocēque contra Nicænam Synhodū calumnias, fædæque, si poterit, contuicia, tandem à se abstergat: tum demum si velit, liberè, plenoque, quod dicitur, ore omne pestiferi cordis venenum, quod tamen orbi quasi præclarum antidotum commendat, euomere poterit. CRIT. Iam iam tandē calumnias istas Caluini, quasi digitos teneo: iacet iacet certe, si cetera deficerēt, vel solo Martyre, tam locupleti & tam idoneo teste, nominisque sui officium contra tantum amicum pro veritate implente. Abeat, abeat iam in malam crucem infelix ille Pseudoc Carolus. Et suspectum nunc mihi esse incipit non solum Eli Philii, Illyrici, sed & ipsius Caluini iudicium: nec quid faciam scio. IREN. Quid faceres, nisi ut quàm primum, huiusmodi magistris posthabitis, te totum Ecclesiæ Catholicæ auctoritati dedas? à qua de iis, quæ aut credenda aut facienda sunt, nihil nisi sincerum & sanctum auditurus es. CRIT. Id quidem facerem, nisi me Apologia Anglicana pæne inuitum retineret: de qua mox plura. Interim scire cupio, illas tuas, nescio quas, de Caluini nomine argutias. IREN. Caluor antiquum verbum frustrari significat, vnde Caius iurifconsultus hæc verba habet, *Si caluitur & moretur, & frustratur.* In prædicta de verbor. signif. ca. 233. Inde & calumniatores appellati sunt, qui per fraudem & frustrationem alios vexarent litibus: inde & cauillatio dicta est. Hæc Caius. Quod verò nobis calumniator, hoc Græcis δίαβολος. Quanto igitur prudentius, quanto sanctius egissent, quanto sibi & reipublicæ suæ ornamentis, animarumque sua-

Caluini non minus ratio.

Caluini, Calumniator, Diabolus.

Lib. edito 1524.

suarum saluti rectius consulissent, si (ut par erat) cum hæc tristis Iconomachorum tragœdia occæpit, Episcopo suo, Domino Hugoni, qui hunc Imaginum vsum à prima Ecclesia petiit, multisque non modò prouincialibus, & inter eas Francofordiēsi, verum & Oecumenicis Conciliis confirmatum abunde docuit, dicto audientes fuissent Tigurini, aliique Heluetij, quàm nescio quibus Euangelicis Catholicæ Ecclesiæ, ex professio hostibus, aut postea Caluino nihil aliud, quàm teterrimis mendaciis contra Nicænam Synhodom (ut ostendimus) scurriliter conuitiant. Quare nihil certe vestri habent, quo, quod sæpe faciunt, gloriantur, Christi, & Sanctorum imagines in multos cumulos coaceruatas sacro cinerum die in cineres flammis redactas, aut cur Sleidanus id, quasi summa pietatis opus, suo more describat. Sacco potius & cinere nobis opus est ad tantam impietatem deplorandam, iramque Diuinam, quæ nobis tam in hoc, quàm futuro sæculo horribiliter imminet, digna pænitentia auertendam. Sed redeo vnde deflexi.

Hugonis Tigurini Episcopi liber de imaginibus.

Tigurini.

lib. 6.

Impia Euangelicorum gloria de imaginibus Christi & Sanctorum cõbussio.

Caluini ineptè eodē in libro fingere Romanos Pontifices à Carolo Magno propter imagines oppugnari, & tamen ab eodem maximis possessionibus auctos, necnon ipsum Carolum ab eisdem ad Imperium Occidentis cum iniuria Græcorum prouentum. Preposteram esse & inanem Caluini de Chilperico Francorum rege ab Imperio per Romanum Pontificem deiecto querelam.

CAP. XI. IRENÆVS.

In instit. cap. 8.

AVDISTI iam Caluini modestiam: audi nunc & prudentiam, ut intelligas, quàm belle hæc sibi de Carolo fabula apud Caluinum constet. Caluinus enim Carolus, ac patrem eius Pipinum cum Romanis illo tempore Pontificibus prædones facit, quod eorum alter in Gallorum,

Caluini in Carolum Pii & Romanos Pontifices illius temporis criminatio.

lorum, alter in Græcorum Imperium, Romanorū Pontificum subsidio; Romani verò Pontifices illorum ope in totius Ecclesiæ administrationem nefariè inuolarint.

C R I T. Scio hanc esse grauem, & videri satis iustam non solum Caluini, sed & Apologeticorum in Anglia querelam. **I R E N.** Sed quomodo ista inter se congruunt, vt eodem libro Caluinus Carolum nobis proponat, imagines & carissimū Adrianum tam acriter, & virulenter oppugnantem; & eodem tamen tempore contra fas & nefas Romanæ Ecclesiæ auctoritatem euehentem; ac à Romano ipsū Pontifice ad Imperiū, nec sine iniuria Græcorum euectū. Et, si bonis istis historicis credimus, friguisset Romana Missa, nisi eam Carolus ferro & igne promouisset. **C R I T.** Hic mihi sanè ἀσπονδος ἀπόλεμος exoriri videtur. Neque ego me in istam pacificationem interponam.

Caluini commenta de Carolo quam sunt ab surda et inepta

Missæ.

Translationem imperij à Græcis in Latinos Romanis Pontificibus vitio vertit Euan-gelici.

Apologeticorū in Anglia nouū de Carolo Martello ad imperium euecto commentum.

Exedant per me, quod intriuerunt. Nec tamen videtur iusta reprehensione carere immoderata illa vel Caroli, & Pipini, vel Romanorum Pontificum ambitio, qui contra iurifurandi fidem, quo erant Græcis obstricti, aliud ad sua ornamenta amplificanda imperium deriuarunt.

I R E N. Ista Caluinus atq; Apologetici miserādis vociferationibus odiosa faciūt, & res ampla est, vt paucis explicari nequeat. Subit verò hic animū meū admiratio, cur Apologetici Carolum Martellum, non Carolum Magnum Imperatorem à Romanis factum asserant: nisi forte pro sua prudentia videbāt, Caluinum satis in hac causa hebetem, nimisq; impeditam hanc esse propter eas, quas dixi, causas de Carolo ad Imperatoriam dignitatem euecto fabulam. Voluerunt itaque hos Imperij fasces in Martellum potius, vt se ab his angustiis euoluerent, notissimo mendacio translatos videri. Quod vtrum ita sit, nihil possum certi de animo alieno pronunciare. Quare cur ita scripserint, ipsi viderint. Id ego potius dixerim, mirari me, istos post octingentos pæne annos, tanta obliuione sepultam, (si quæ sit) iniuriam alieno tempore

Bibliand. in chron.

Regino in chron. Paul. Aemilius in hist. Franc.

pore resuscitare. Id etiam adiecerim, nisi diuina Caroli Martelli virtus obstitisset, qui amplius quam trecenta septuaginta Saracenorū millia, qui certa spe totius Galliæ possessionem deuorabant, in Gallia cecidit, mille quingentis tantum suorum desideratis, fortassis desisset in Gallia aliquod Christiani nominis regnum esse, quod Romanus Pontifex, vel alius quispiam Pipino Martelli filio, aut cuiquam alteri deferre potuisset. Quis vero ignorat, multis antea annis in Gallia apud reges nudum nomen; apud magistrōs Equitum totam regni curam & administrationem resedisse; cum reges domi inertes desiderent, & semel per annum ad calendas Ianuarij se populo, quasi personati in scena ostenderent? Quis ignorat totius populi, ac principum precibus sollicitatum Pontificem cessisse? Cumque Chilpericus, cui nulla fuit prolis spes, in monasteriū detrusus fuisset, quis vnquam, aut antea (nam res repente non est peracta) aut postea, non dicā tumultum, sed vel querelam aliquam interuenisse audiuit, vel legit? Res certe tanta, admiratione non caruit, querela caruit: vt ista non temere aut fortuito, sed diuina quadam prouidentia contigisse videantur. In magnam enim postea amplitudinem ex perturbatissimo Galliæ regnum creuit: fuitque Pipinus, vir non tam illo regno, quam imperio dignus. Cuius singularis prudentiæ videtur mihi vel hoc non paruum documentum, quod etiamnum Germani tui, vt audio, quoties virum maxime prouidum ac solertissimum significare velint, Pipinum eum appellare soleant. De Imperio translato minus laboramus, quia id fuisse diuinitus, & necessario factum, nemo, nisi iniquus rerum estimator, negabit. Nam nisi hoc contigisset, Imperium, quod aliquod hodie habemus, ante multa sæcula nullum, credo, habuiffemus. Quod in Occidente ab Augustulo (qui vt nomini responderet, imperium ab Augusto inchoatum & auctum, in angustum conclusit & labefactauit) trecentis totis annis

Caroli Martelli preclara de Saracenis victoria.

Penes Gallie reges olim nudum nomen, penes magistrōs equitum regni administratio.

Chilpericus.

Pipin⁹ vir prouidentissimus.

Translatio imperij diuinitus, & necessario facta.

Inclinatio imperij Occidentis.

Enagr. li. 2. cap. 16.

f nullum

*Euangelici in
Græcos cur tā
propensi.*

*Sine iniuria
Græcorū Impe-
ratorum à Ro-
mano Pontifi-
ce Occidētis Im-
perator creatus
est Carolus
Magnus.*

*Caroli Magni
memoria cur
Germanis de-
beat esse sacro-
sancta.*

Melanchthion.

*Acclamatio po-
puli Romani,
cūm Carolus
Magnus Impe-
rator crearetur*

nullūm erat. At isti Rhetores Græcis iniuriam factam clamant, in Græcos, nescio, nisi ob hæresim, cur tam propensi. Ex musca sane elephantem faciunt. Quid enim ille Græco intercæpit, cui antea totus Occidens interciderat præter Italiæ aliquam partem. In qua & ante hæc tempora propter fædam illam Iconomachia hæresim populus illius imperium reieccisset; nisi Romanus Pontifex eum in obsequio atque officio retinuisset. Quam cōtra Longobardos & alios hostes, aut noluit, aut nō potuit defendere. Ita necessitas ac Diuina prouidentia reliquias illas imperij ad Carolum deduxit. Et si non aliis, certe vobis Germanis sacrosancta debet esse Caroli memoria, per quem & ad ciuiliorem, & ad Christianam vitam perduci estis, & apud quos, quicquid est hodie Romani imperij, residet. Sed sit iniuria. Quid ea ad nostri temporis Pontifices? Vnde hæc igitur hodie, nisi ex odio querela? Irene certe, quæ tum imperauit, & post eam Nicephorus, ac alij deinde, imperium illius ratum habuerunt, & certos vtriusque fines descripserunt. Omnes hæcenus scriptores totum hoc Diuinæ planè prouidentia adscribunt; inter quos Philippum etiam Melanchthonem repono. Ac Diuino quodam afflatu tum percitus mihi videtur Romanus populus, cūm ad eius inaugurationem ita acclamaret: *Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romano vita ac victoria.* Nō debuisset certe Calvinus, etiam si iustam querelæ causam habuisset, tam imprudenter ac inepte agere, vt eadem prope pagina, eodemque ore frigidum ac callidum (quod dicitur) flaret; ac tā ridiculè Carolū dissimilè sui facere. Iā si Apologetici conceptis verbis, ex certis & probatis testibus iuristurandi à Romano Pontifice violati formulam edant; nos illis postea, quantū veritas aut ratio postulabit, tribuemus. Hæc mihi de tantis rebus dicta sunt.

Quæ

Qua potissimum de causa auctores Apologie Anglicane falsam & adulterinam Caroli Synhodum tanti faciant.

CAP. XII. CRITOBVLVS.

ET IN HAC tua qualicunque breuitate expectationi meæ abunde satisfacisti. A teo itaque iam ad Apologiam Anglicanam ad quam, quasi ad asylum confugere cogor. Et quamuis præstantissimus vir sit Calvinus, diuinitus ad orbis tenebras illuminandas datus; cūm tamen vnus sit, humanitus ei aliquid contigisse, videri potest; vt propter hunc næuum, reliquas eius diuinas doctes contemnerè non debeamus. Et hæc quidem ille ante multos annos, cūm non haberet, quanta hodie habemus, præsidia, & cūm adhuc densæ essent orbis tenebræ, scripsit. At nunc in tanta & tam peruagata Euangelij, totiusque veritatis luce, in tanta totius orbis expectatione, quem ad futurum Euangelium totum inclinare Apologetici fatentur, in tanta doctorū, qui communes operas conficiat, copia nihil nisi ingenio perfectum, industria elaboratū, & veritatis lima adamussim politum ab ista Anglorum Apologia, præsertim cum mutata veteris religionis rationem in eā reddant, expectare debemus. Qui, cūm ex tanto testimoniorum numero, quibus nostri in hoc genere abundant, tria tantūm ad suam Apologiam accersant, sine dubio ea sunt (vt esse quidem debent) selecta atque illustria; contra quæ nemo prudēs vel mutire iure possit. Quare quicquid sit de Illyrico, aut Caluino; si isti præclare partibus suis fungantur, victoria à nobis stabit. IREN. At ego iam vobis eam & Apologeticis tuis, vel inuitis extorfi. CRIT. Quorsum hæc loqueris. IREN. Num iam oblitus es eorum, quæ de libro Caroli, & eius Synhodo in mediū adduximus, quæq; tam in illo, quàm in hac oppugnauimus: in qua præcipuum suum ad imagines abolendas præsidium Apologetici collocant? CRIT. Ah cogor, velim nolim, hanc grauem plagam, per te hodie

*Apologia Angli-
cane Ecclesie.*

*Synhodo Fræco-
fordiensi ad abo-
lendas imagines
potissimum, sed
frustra niuitur
Apologetici.*

die acceptam agnoscere. Nescio tamen quo modo Apologia huius maiestas ita animo meo est obuerfata, ut pæne hæc mihi omnia exciderent, præ ea, quam apud me illa sustinet, expectatione. Næc possum statim præiudicatos ac inueteratos affectus deponere; obtinebit tamen apud me illud Ciceronis; *pertinax non ero, sed tibi, si mihi probabis quæ dicis, assentiar*. Verum enim uero, quoniam Apologeticus non ad euertendas modo imagines, sed ad aliud quiddam magni momenti stabiliendum, hanc Caroline Synhodi auctoritatem adhibent, ut scilicet probent œcumenicam priuatæ Synhodo cedere debere; eoque (nisi fallor) spectant, ut ex hac regula Synhodum Tridentinam inditam extenuent, ac labefactent, non de imaginibus tantum, sed tuum de hac re iudicium sententiamque exspecto.

Apologeticus turpius se dedijse quam Illyricum & Caluinum in fabula Fræcofordiensis Pseudosynhodi.

Apologeticus Caroline Pseudosynhodi exemplo frustra abuti ad probandum eandem esse Provincialis & Generalis Concilij auctoritatem.

I R E N. Hic igitur affirmo Apologeticos tuos turpius se Illyrico, atque Caluino in hac Fabula dedisse. **C R I T.** Hoc Deus Optimus Maximus auertat. Sed cur ista dicis? propter imagines, an propter alias causas? **I R E N.** Hanc ipsam imaginum questionem potissimum intelligo. **C R I T.** Ego, quomodo id fieri posset, ne cogitare quidem possum. **I R E N.** At ego ita esse facile explicabo. **C R I T.** Si eò res recidat, omni spe decidi. **I R E N.** Primum itaque hoc apud te cogitare debes, hanc omnem Apologiam huc potissimum tendere, ut Synhodi Tridentinæ (quod ipse prius subodoratus es) ac Romani Pontificis auctoritatem eleuet, ac in contemtionem adducat. **C R I T.** Nec aliud sane mihi videtur. **I R E N.** Atqui in tota Apologia ad œcumenicæ Synhodi vires extenuandas, nihil maioris momenti adfertur, quam quod ea priuatæ sæpe cesserit. Proinde neminem mirari debere, si nuper priuata huiusmodi Synhodo, nulla omnino Tridentini Concilij habitatione, vetus in Anglia religio sit abolita. **C R I T.** Quantum ego conicio huc collimant. **I R E N.** Ad id verò probandum sola Caroli Synhodo abutuntur, quam eorum Synhodum cum nos ita prostrauerimus, ut mere-

De finem.

meretriciis illis Pseudosynhodi pigmentis absterfis, veram Caroli Synhodum substituerimus, quæ Francofordiæ imaginum vsum approbat: sequitur ut potissima Apologia huius pars sit eneruata, & debilitata, atque vna eademque opera duæ falsissimæ Apologiae istius conclusiones sint euersæ. **C R I T.** Verisimilia dicis. Sed nihil ista probant Apologeticos fædus Illyrico ac Caluino errasse. **I R E N.** Hoc est ergo quod iam dico, Apologeticorum tuorum non esse communia cum Eli Phili, cum Illyrico, cum Caluino, cum Carolo suppositicio, sed propria ac peculiaria mendacia de hac Synhodo, cum illis omnibus ex diametro pugnantia. Illum præterea Caroli librum non hanc modo contra imagines, sed reliquam omnem Apologiae huius structuram prorsus pessundare. Ad hæc quamuis vera esset, tota hæc de Synhodo Germanica fabula, nihil omnino iuuare Apologeticos tuos. **C R I T.** Obstupescit plane admiratione animus meus, propter istam tuam orationem. Patere quæso, ut, quæ sentio, libere dicam. Hactenus mihi visus es probabiliter disseruisse. Atqui cum ista ex te audio, non tam mihi probabilitate nulla oratio tua niti, quam ipse mente carere videris. Nunquã enim ista omnia probabis. E quibus si vel vnum probares, Apologiae omnem prorsus fidem detraheres. **I R E N.** Si hactenus non omnino absurde dicere visus sum, nec à vero abhorrentia; efficiam profecto, ne magis aliena deinceps, sed vero propiora, ac certiora adferre videri tibi debeam. Quare diligentem aurem præbeto.

Potissima Apologia Anglicane pars eneruata.

Apologia Anglicane mendacæ futilitas.

Synhodos, quas Apologetici in Anglia ad suæ factionis patrocinium citant nihil cum eis, sed contra eos facere: Apologeticos, quodam de Synhodo Francofordiensi, quorum nec Caluinus, nec Illyricus, nec Eli Philii, qui Pseudocaroli librum primus euulgauit, mentionem ullam fecerunt, falso asseruisse; nec vllum tamen auctorem, vnde ea acceperint, nominare.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

IPSA rei magnitudo facit, vt attentum me auditorē teneas. IREN. Videamus itaq; primum qua de causa, quoue ordine Carolinæ huius Synhodi mentionem iniiciant Apologetici. De causa iam diximus, hæc ergo antecedunt: Certos se esse de voluntate Dei, incertos de Concilij inceptione, de euentu multo incertiores. Quare antiquitatis exemplo, Concilij, videlicet Carthaginensis sub Cypriano, Ancyrani, Neocesariensis, Gangrensis, Aquiliensis, cui interfuit Ambrosius, prouinciali se Synhodo suis Ecclesiis prospexisse. Hæc illi. Nihil hic iam dicam, nullam esse ex his Synhodi, cuius patres Apologiam huius pseudologiam non repugnent. Nihil hic dicam, quam temere se de voluntate Dei certos iactent. Nihil præterea dicam, cur Cypriani Synhodom, quæ tam grauius errauit, recitent; nisi forte, vt inde orbi Christiano ansam dent ad iudicandum, Apologeticorum Synhodum non fore paullo meliorem illa: quandoquidem vt illa, nulla Romanæ sedis, quam Synhodi necessariam ante docuimus, nitatur auctoritate. Hæc & alia mitto. Aquiliensem vero Synhodum & Ambrosium ad suam defensionem trahere ausos fuisse demiror; non ob id solum, quod illud Apologiam huius fundamentum demoliat, rerum scilicet Ecclesiasticarum iudicium ad profanos principes pertinere, quo solo nomine (si nihil aliud eis inhaesisset vicij) anathemate dignos, Secundum & Palladium Ambrosius pronunciauit; sed ob illud etiam, quod nihil magis eorum

Apologia Anglicana.

*Apologia Anglicana inep-
tia.*

*Aquiliensem
Synhodum, &
Ambrosium, qui-
bus se munit
Apologetici ma-
ximè eu aduer-
sari.*

Ambrosius.

Tom. I. C. 6.

eorum causam premat, quam Secundi & Palladij, quonituntur, exemplum. Prouocabant enim illi ab Aquiliensi Synhodo ad Orientem, & Arianos, qui prius œcumenico Nicææ Concilio damnati sunt, vt non mirum sit, si Ambrosius hanc eorum tergiuersationem cum sociis reiceret, quum illi Arianorum solas Synhodos, vt legitimas amplecterentur. An non eodem plane modo Apologetici in Anglia, & reliqui vestri hodie Euangelici Tridentinam Synhodum, quasi non legitimam atque idoneam recusant? cum tamen sit & œcumenica, quia œcumenici Episcopi, & Romanæ sedis auctoritate, & ad œcumenicam & Catholicam fidem, quæ hactenus semper viguit, corroborandam indicta. Aut isti, si poterint, ostendant, in quibus à veterum patrum decretis diffideat. Quid? an non eadem plane cauillatione Secundus, ac Palladius Aquilienses patres, atque hodie Tridentinos vestri Euangelici, defugere conati sunt? causati eosdem, & iudices, & accusatores? Certe nullus pius dubitat, quin si hodie Ambrosius viueret, Tridentinæ Synhodi, vt plane Christianæ atque œcumenicæ auctoritatem, nisi post tot sæcula, à Catholica Ecclesia, & suis ipse libris recedere vellet, venerabundus exoscularetur; & anathemate Euangelicos istos cum Secundo ac Palladio deuoueret. CRIT. Infirmum video Aquiliensis huius Synhodi præsidium ad causam Apologeticorum, quam potius omnem euerit. Sed tu ad reliqua iam progredere. IREN. Vt cūq; sit, nihil hactenus promouerūt Apologetici, nisi vt id, de quo nemo vnquam dubitauit (veteres videlicet habuisse suas prouinciales Synhodos) demonstrarēt. At nisi id quoque probarint, œcumenicam priuata Synhodo abrogatam, nihil dixisse videntur; & manebit sua Tridentinæ auctoritas & maiestas. Hoc ergo cum isti viderent, à Carolo Magno, quasi altero Athlante, qui ruentem alioqui totius Apologiam molem sustineret, subsidium petūt. Quam hoc, quem tantopere Caluinus in cælum laudibus extulit, li-

*Tridentina Syn-
hodus œcume-
nica.*

*Apologeticos
eodem se modo
erga Tridenti-
nos patres gere-
re, quo olim er-
ga Aquilienses
Secundus &
Palladius.
Ambrosius.*

bro & speciosa ista Synhodo Francofordiana, quam Apologetici fingunt; quasi humeris suis Pseudocarus iste sufferre videtur. Sed nos & Caluinum, & Pseudocaru iam labefactauimus: proinde non opus est plura ea de re hic adicere. **C R I T.** Fateor; huc enim nobis nobile triumphum, quasi clauam de manu Herculis extorsisti. Quare iam tu alia tua præclara paradoxa aggredere. **I R E N.** Affirmo igitur, Carolum Magnum imagines nunquam aboleuisse, neque abolendas, aut scriptis, aut Synhodo vlla ostendisse. Neque quicquam huiusmodi Eli Phili, Illyricus, aut Caluinus de Carolo Synhodo scribunt. Imo Carolus in eodem vicio ponit, abolere imagines aut eas idola appellare, atque easdem adorare: quia & multi ex Lutheri discipulis, in templis retinendas imagines docent. Hoc ergo totum tuorum Apologeticorum commentum est. **C R I T.** Nunquam credo tolerabilem aliquem huius contra imagines pugnae exitum reperire mihi licebit. In labyrinthum nescio quem incidisse videor, è quo nunquam commodè me extricabo. **I R E N.** Vides itaque Apologeticos tuos non solum mendacium dicere, sed plane de Carolo mentiri. **C R I T.** Quid hoc ænigmati est? **I R E N.** Mendacium dicunt etiam boni viri, cum bona fide reddunt, quæ ab aliis accepta, quæ vera crediderant, aliis referunt. Mentiuntur, qui de suo vana comminiscuntur, aut scientes, aut prudentes fallunt. Quemadmodum itaque ex Iouis cerebro natam Mineruam fingunt poëta: ita hæc de abolendis imaginibus Carolo Synhodus, tuorum Apologeticorum proles est; ipsi, si de partu agnoscendo agatur, eum pro suo agnoscere, alere, atque educare, per arbitros cogentur. Hanc igitur carissimam suam filiam, quam exosculantur, & in delitiis habent, tanquam mundo muliebri, & præclara quadam dote, ista Apologia ornarunt atque elocarunt. Aut si se à me inuidiose premi dicant, neque ista à se commentos fuisse, cur non edunt nobis, quem sequuti sunt, auctorem & ducem?

Ita

Carolum nunquam imagines aboleuisse, neque abolendas vel scriptis vel Synhodo vlla ostendisse, ut fingunt Apologetici.

Multi Lutherani imagines retinent.

Mendacium qui dicat.

Qui mentiantur.

Carolina Synhodus de abolendis imaginibus est figmentum Apologeticorum.

In præfat. et li. 2. c. 23. Eli Phili in præfat. libri Carolini.

Ita iam si vera essent, quæ de non adorandis imaginibus Eli Phili, Illyricus, ac Caluinus, ex Carolo confingunt; ad abolendas tamè imagines, nihil eorum ex Caroli fontibus hauriri potest, nec inde illi hauserunt. Et ut nullam ad imagines, ita non maius momenti ad Tridentinae Synhodi auctoritatem imminuendam habere hanc Apologeticorum tuorum rationem, mox docebo.

Apologeticos in Anglia à Carolo, & vera Synhodo Francofordiensi non solum in causa Imaginum, sed & in Romani Pontificis auctoritate, quam maxime detestantur, redargui.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

ISTA mihi omnia præter expectationem accidunt, & longe in contrarium, quam existimaram, abeunt. Sed quare arbitraris eum Carolo librum, quem tanti faciunt Caluinus atque Euagelici in Anglia, omnem huius Apologiae doctrinam pessundare? **I R E N.** Quia Catholicam per omnia (excepta Imaginum adoratione) doctrinam, profiteretur: videlicet De exorcismo in baptismo, templorum dedicationibus, & rerum consecratarum vsu, de sacris presbyterorum initiationibus, de chrisinate, de precibus pro defunctis, de Sanctorum inuocatione, de Reliquiis, de salis & aquæ exorcismo, de vasis & vestibus sacris, de veritate corporis Christi in Eucharistia, atque eiusdem sacrificio, deque Romani Pontificis amplitudine: ad cuius arbitrium cum Imaginum vsu reuocet, nec ob aliam causam magis impugnet, quam quod Romani Pontificis, & sedis illius consensum abfuisse Nicænae Synhodo, stolide fingat: cumque nos abunde docuerimus, & id quidem ex Illyrici ipsius testimonio illi Synhodo Romanum Pontificem per vicarios præfuisse: Eli Phili, Illyricus, Caluinus, Apologetici, atque adeo Carolus iste, velit nolit, Imaginum adorationem, idque ex

f 5 ipsius

Pseudocarus librum in omnibus, præterquam in adoratione imaginum, aduersari Caluini et Apologeticorum placuit.

Romani Pontificis auctoritati quid liber Pseudocarus tribuat.

ipsius Caroli libro, nec Imagines modò Apologetici cum Caluino, sed reliquam etiam Catholicæ Ecclesiæ religionem amplecti coguntur. **C R I T.** Apage, apage cum isto laruato Carolo, qui totus iam mihi sordefcit. Doleo, tantos & tam doctos viros, tam turpiter collapsos, vt nescio quod monstrum pro Carolo, vt olim Ixion pro Iunone nubem, sint amplexi. Ex quo monstro Centauri rursus nati videntur. Nec dubito tamen quin verus ille Carolus, victoriis ac pietate illustris, totus noster sit. **I R E N.**

Carolus Magnus an quicquid habuerit cum Euangelicorum Pseudologia commune

Quomodo totus vester, cum in Francofordiana Synhodo Iconomachos damnarit? **C R I T.** Non de eis iam sentio, sed reliqua religione. Quare, si velitis, omnes templorum angulos Imaginibus implete, & si placet, adorate, cum vel Petro Martyre teste, affectus noster non ad Imagines residat, sed rectà ad rem significatam producat, dummodo reliqua ex Euangelio, de quibus à Caluino, & Apologeticis admonemur, sincere teneamus. **I R E N.** Cetera ergo tibi omnia in Caluino & Apologeticis placeant? Ergo desultoria leuitate, quæ prius de Sanctis inuocandis, de quæ eorum apparitionibus, ac Reliquiis, quasi certa tenere te affirmabas, iam reuocas? **C R I T.** Nec de iis quidem generali hoc sermone sensi: sed de aliis, de quibus inter nos non conuenit. De quibus credo non aliter sensisse Carolum, quam nostros Euangelicos, cui nec

Missæ sacrificiū pro defunctis Carolus Magnus approbat se contra Illyrici mendax commentum.

Chrysostronus.

Caroli Magni verba in dotando Angiæ Monasterio.

Missas istas vestras pro defunctis placuisse ostendit Illyricus. **I R E N.** Verum non meliori hæc fide Illyricus tradit, quam Centurias illas ab eo confarcinatas ostēdi. Cur enim Carolus à veteri, atque adeo Apostolica Ecclesia, hac in parte recederet? Pleni sunt omnium patrum libri hac auctoritate. Chrysostronus aperte fatetur hoc esse Apostolicum institutum, & huiusmodi orationes multum prodesse defunctis. Quod nisi Carolus quoque sensisset, nunquam

In catalogo.

Chrysostr. lib. mil. 69. ad popu. Antiochenum.

in dotando Angiæ maioris monasterio, his verbis usus fuisset: *Se illi monasterio Vltimam pro animæ suæ ac parentum suorum remedio* (lubens enim verbis eius vtor) *donasse.* In quo illud

In litteris foundationis Monasterij Capedones. quarum Archetyp. exsare videtur: & Ecclesie Osnaburgens. & alibi frequenter.

lud præterea conspicitur, quantum hodie à pio illius affectu ac iudicio absitis, qui monasteria, quæ ille condidit, euerit. *Si sanctorum, inquit, monasteriorum loca ne labantur, frequenter sustentamus, sustentando datamus; non solum Deum pro hoc nobis placamus, sed etiam nostri totius regni statum corroboramus.* Alibi etiam in huius pietatis opere, & regni stabilitatem, & æternam apud Deum mercedem conuenit. Quod quò modo cum doctrina Apologetico-rum, qui nihil nobis prædij in operibus & factis nostris relictum iri scribunt, conueniat, ipsi dispiciant. Quod

Monasteriorum adificator, fauor, & conseruator Carolus Magnus.

Apologeticorum & Caroli Magni contraria religio.

Monasteriorum demolitio quid portendat.

Carolus Magnus in rebus superfluis pons.

In catalogo.

si pius ille Imperator, & verè existimauit; quid aliud propediem expectare debemus (nisi maturam penitentiam diuinam iram auertamus) quam deplorandam Germania tuæ & Angliæ mee ruinam? Nisi forte qua ratione Carolus labefactari rem publicam Christianam, nos posse amplificari, aut prudentiores nosaret, ac magis pios Carolo existimabimus, sed frustra ego operam hæc in rebus superfluis pono. Passim enim habentur Caroli ac filiorum eius decreta per Abbatem Ansegisum eisdem temporibus collecta: E quibus statim intelligitur, nihil Catholicos recessisse à recepta illorum temporum religione. Ad quos ego te libros reicio. **C R I T.** At certe Illyricus ostēdit non fuisse Carolo, ac aliis eius sæculo, tam sacrosanctam Romani Pontificis, ac hodie est, maiestatem. Nec possum in animum inducere, Carolum, ac illius Episcopos tam absurde iudicasse, vt putarint nullam Synhodium ratam fore sine eius consensu. Quare Apologetici non sine causa in patres proximi Tridentini concilij acriter inuehuntur, propter illam cautionem: *salua semper in omnibus, Apostolica sedis auctoritate.* **I R E N.** Audisti iam ex Carolo, qui librum illum suum se cum Episcoporum suorum (Francofordianæ vt videtur Synhodi) *cohibentia,* id est, consensu elaborasse dicit, quid Carolus de amplitudine Romane sedis iudicarit. **C R I T.** Quid mihi imaginarium Carolum cum Pseudosynhodo Francofordiensi obicis?

Carolus magnifice sensisse de Romani Pontificis auctoritate: etiam si Illyricus impudenter neget.

obiicis? IREN. An ego iniurius sum, qui tuas, Caluini, ac Apologeticorum tuorum delicias tibi propono? CRIT. Imo nauseat iam animus ad memoriam illius. Video me oleum, atque operam, quod dicitur, quatruiduane lubricationis; & nostros speciosam, quam expectabant, victoriam perdidisse. Ego iam idoneas probationes expecto à te an Carolus & illius sæculi Episcopi; egregiam hanc Romano Pontifici vnquam potestatem detulerunt. IREN. Detulerunt certe in Synhodo Francofordiensi. CRIT. Miror te hominem prudentem ita me illudere; satis tergiueffatum est; si quid præterea habes in medium proferto. IREN. Non tergiueffor, mi Critobule, neque ego de lementita illa Francofordiensi Synhodo; quæ in Apologeticorum officina nuper nata est, sed de vera, sentio. Ex qua id, quod tantopere abhorrent Apologetici, aperte probatur. CRIT. Nunquam infans tam ab ubere matris, quam ego iam à te pendeo. Istud, quod quero, si liquidò probares, redirem certe in gratiam cum Romano Pontifice. Quod sane sperarem Germaniæ nostræ principes facturos, si id aliquando resciscerent, aut sane diligentius hanc totam causam ad cogitationes suas reuocatuos. Perge itaque, non tam bonis, vt aiunt, auibus, quam Christo auspice. IREN. Hoc igitur apud te affirmo, hanc Francofordiensem Synhodom, de qua sibi frustra blandiuntur Apologetici, celeberrimam, ex trecentis plus minus, Italiæ, Germaniæ, Galliæ Episcopis; atq; in ea Synhodo Felicè Vrgelitanum Episcopum, qui Christum Dei tantum adoptiuum filium asserbat, damnatum. In ea Synhodo recitatus est, præfente Carolo, Paulini Aquiliensis Episcopi liber, nomine Synhodi aduersus eundem Felicem conscriptus. In ea Synhodo Pseudosynhodus Iconomachorum, quemadmodum antea audisti, abrogata est. In eo libro patres salutem Caroli, imperiumque eius non solum Deo, sed & intercessionem beate Mariæ virginis; ac beati Petri primi pasto-

In Synhodo Francofordiensi Romano Pontificis auctoritatem agnitam.

In Francofordiensi Synhodo quid actum.

In Francofordiensi Synhodo quid actum.

Paulini liber.

Caroli Magni salutem Deo, beate Mariæ & omnibus sanctis commendata.

pastoris Ecclesiæ, omniumque Sanctorum commendant. CRIT. Ista non consistunt cum doctrina Apologiæ, quæ hunc morem vt Ethnicum explodit. IREN. Hoc obiter attexo, vt intelligas, quantum isti vero Carolo tribuant, qui alium nobis ad confringendas Imagines, quasi vilem quendam, & impium operarium subornarunt. In ea Synhodo hæc præterea habentur: *Eos autem, qui post hæc saluberrimam definitionem, quam plenaria Synhodus, sancto afflata Spiritu, concorditer subtili sinceritate terminauit, falsissimis eorum assertionibus siue clam, siue in publico voce præbuerint assensum, simili eos sententiæ vindicta, sancimus esse plectendos, reseruato per omnia iuris priuilegio, summi Pontificis ac patris nostri Adriani, primæ sedis beatissimi Papæ.* Hæc patres. Quam ideo credo illos plenariâ Synhodum appellasse, quod vicarij Romanæ sedis interfuerant. Nec tamen eorum præsentia effecit, quin adhuc integra esset Romano Pontifici sua prærogatiua. Hic si quis vellet, more Apologeticorum, ridiculum Rhetorem agere; quæretet à Carolo & ab istis patribus, an non sit ineptum à sacro Concilio Spiritum Sanctum, curriculo auolare Romam, vt si quid dubitet aut hæreat, & sese explicare non posset, ab alio nescio quo spiritu doctiore consilium capiat. Quid opus erat tot Episcopos, tantis impensis, tam longinquis itineribus Francofordiam conuocari? & cetera id genus, quæ isti suo more vanissime garriunt. Habita est præterea non ita multò post Caroli tempora Synhodus in Gallia apud urbem Sueffionis. Quæ tamen postea Romanæ sedis auctoritate confirmata est. Nec est cur hic valde hæeres, cum iam antea hunc omnem scrupulum, Iulij; quam recitauimus, Epistola eximere tibi debuisset. CRIT. Nunc demum in meipso esse verissimum illud adagium comperio: *Nescis, quid vesper serus vehat.* Alius mihi ac primo mane Carolus videtur; alia etiam Francofordiensi Synhodus. Sed nõ memini me vidisse illum Paulini librum. IREN. Fuit ille quidem ante aliquot annos typis impressus,

Ecce in Synhodo Francofordiensi eandem clausulam, quæ in Tridentina Apologetici irrident.

Francofordiensi Synhodus cur plenaria appellata.

Apologeticorum Sardonius rissus.

Synhodus Sueffionis.

In parte 4. c. 136. 137

Paulini liber
à quo editus.

Feliciana here
sis que fuerit.

Romanum Pō-
tificem à nemi-
ne iudicandū.

Carolus Mag-
nus.

Constantinus.

Carolus 5.

pressus, ac diuulgatus opera eius, qui quatuor illos Caro-
li libros edendos curauit, ob id potissimum, vt ostenderet
aliam fuisse causam damnati Felicis, quàm vulgò fertur,
id est, non propter Imagines, sed quia negabat Christum
esse verum Dei filium. In quo verissima sanè dicit: ac ea
de re quosdam ex nostris Catholicis, eosq; doctos viros; &
ex tuis etiam aliquot, vt Balæum errasse video: nisi forte
Iconomachus quoque fuerit, quod adhuc in veterum
monumentis non legi. CRIT. Magnum vulnus hic
liber Apologiæ nostræ infligit. Sed iam te aliud rogo: no-
sti, Apologeticis nostris, nihil insulsius dici posse, videri,
quàm Romanum Pontificem nō esse à quoq; iudicandū.
Quem credis fuisse Caroli, atq; illius sæculi ea in re sen-
sum? IREN. Quid illi aliud sentirēt, quàm quod à maiori-
bus semper acceperant? Quid Carolus sensit, & exem-
plo, & edictis ostendit: exemplo, cum Romæ præsens,
Leone Pontifice grauibus de causis accusato, patribus
respondentibus, sedem Apostolicam, aliarum Ecclesia-
rum esse caput, ac propterea ab aliis non iudicandam, in
eorū sententia acquieuerit. edictis, cum id inter alias con-
stitutiones ipse cauerit. Atque istud fuisse totius Eccle-
siæ ante seculum Caroli, iudicium; non ex hac modò
Leonis, sed & alia Marcellini Martyris historia constat.
Atque hîc Carolus Constantini optimi principis exem-
plum & pietatem sequutus est: quo in frequenti qua-
dam, Syluestro Pontificatum administrante, Romana
Synhodo præsentē, id, de quo agitur, cautum est. Quare si
Apologetici Francofordiensem Caroli Synhodium tan-
topere efferant & confectentur, vt eius potissimum au-
thoritate Apologiam suam quasi tibicine quodam fulcire
voluerint: Synhodium certe Tridentinam sub Carolo
quinto (qui & ipse quoque propter imperij & rerum ge-
starum magnitudinē, Magnus dici poterit) inchoatam,
& recens sub illustrissimo Imperatore Ferdinando & tali
fratri digno, Deo auspice, feliciter absolutam nō possunt
ita

Bal. in Adv.
in act. R. P.

Iuo parte 5.
cap. 313.
2. qu. 4. cap.
auditū est.
Paul. Aemi-
lius hist. li. 7.
Blond. De.
cad. 2. li. 1.
Vide cōstit.
Carol.

Iuo parte 5.
ca. 8. 9. 10.
& 23.

Vide tom. 1.
Concil.

ita, vt faciunt, reiicere. Imo necesse habent non solum
illas, quas dixi, in Francofordiensi, sed & has quoque in
Tridentina Synhodo patrū voces amplecti. *His*, inquit,
decretis inherētes, digni reddemur misericordiis et gratia patris &
magni Sacerdotis Iesu Christi, intercedente inuiolata Domina nostra
Deipara & omnibus Sanctis: quas eorum voces ex me ante
triduum audisti, & vt reliquam vtriusque Caroli, ita &
summam ad Christi & Sanctorum Imaginum, & cru-
cis honorem propensionem, & egregiam illam. Caroli
nostri pietatem exosculari oportet; qui cum in expedi-
tione illa Germanica in publico itinere crucem præter-
raret flopettis à petulantibus & parum Christianis mili-
tibus ad summam Christi & Christianæ religionis con-
tumeliam nefarie dilaceratā; ingemuit, vt decebat pium
& Christianum Imperatorem; & tu, inquit, *Domine si vo-
lueris, hanc tibi iniuriam irrogatam vlisci facile poteris*. Quam
mox Deus vltus est; celeberrimā contra Imperij & Ca-
tholicæ religionis hostes victoriam Carolo tribuens. Et
meritò singulari pietate Carolus Christianæ militiæ no-
bile hoc vexillum, & gloriosum asserti à peccatis Christi
morte humani generis tropheum venerabunde, cum ob
alia multa coluit, tum quòd crucem sæpe, vt sub Con-
stantino Magno, & aliis Christianis Imperatoribus, ita &
sub Alberto, primo Austriacæ familiæ Imperatore, felicissi-
mo quodā ipsius familiæ omine, ecclō se ostēdisse nō igno-
raret. CRIT. Sūme Deus, in quos ego errores præcipitatus
sum! Arbitrabar, his proximis sæculis hāc sibi omnē pote-
statē Romanos Pōtifices temere arrogasse. Perspicio iam
nō Carolū modo cū illius seculi Episcopis, sed & antiquif-
simos tam in Græca q̄ Latina Ecclesia Episcopos aliosq;
patres, quorū tu mihi exquisitas sententias recitasti, nihil
aliud olim sensisse de Romano Pontifice, q̄ sentiunt ho-
die Catholici. Parū igitur iā abest, quin & ego nō solūm
cū Imaginibus, sed etiā Romano Pontifice in gratiā re-
ducatur. Neque enim Carolo, & illis Episcopis aut doctior,
aut

Caroli Quinti
pietas infi-
gnis.

Lutheranorum
in Christi Cru-
cem impietas.

Crucis è celo
apparitio.

aut sanctior videri postulo. IREN. Immortales Deo optimo Maximo gratias ago, quod huius diei opera aliquo modo sit tibi fructuosa. Sed remoue illud, [parum abest] & totum te in Ecclesiæ auctoritate repone. CRIT. Sunt adhuc non nulla, quæ mihi moram, & impedimentum inferunt. In quibus an mihi satisfacere possis, aliàs si quædo data fuerit occasio, periculum faciam. Nunc verò quia tantopere me vrget, ne videar sine causa assensum cohibere, quid in hac etiam Imaginum controuersis me aliquantulum remoretur, non te cælabo. Audio iam octauam Magdeburgensium Centuriam in lucem prodisse. Quæ si ad manum esset, vel à me fuisset perfecta, non dubito, quin multa ad Imagines oppugnandas & alia quædam huc pertinentia suppeditaret. IREN. Suppeditaret fortasse multa friuola, falsa, & inepta. Nam hoc tibi affirmo, in ea Centuria Magdeburgenses tuos Pseudo synhodi Iconomachorum, & Nicænæ secundæ Synhodi acta suo more, id est, callidè & veteratoriè, & minutim recensere. Ad Nicæni Concilij tum auctoritatem, ex commenticia illa Francofordiensi Synhodo deprimendam; tum argumenta ex adulterino & iam à summo Pontifice Pio 4. & patribus Tridentinis damnato illo Caroli libro (quæ illius esse iis, quæ iam refellimus, argumentis astruere nituntur) cõuellenda & confringenda incubunt. Quorû præcipue caluniæ cum iam in nostro ad Caluinum responso repulsæ & cõtusæ sint, nõ est quòd vel tu frustra te inani alicuius inde præsidij spe lactes, vel ego in eis iterum discutiendis rem actam non sine tædio & fastidio agam. Sunt enim omnia eiusdem omnino farine, neque vllò certe responso digna: Vt non parum mirer, vel Illyricum nihil ætate & rerum vsu factum prudẽtiorem, vel gregales & socios eius, Ioannem inquam Vuigandum & Matheum Iudicem, tam friuolas, tam absurdas, secumque pugnantes Illyrici in Catalogo rationes probare, & hanc de Francofordiensi Synhodo, & Carolino libro fabu-

Octaua Magdeburgensium Centuria.

Illyricum.

Ioan. Vuigandum.

Matheum Iudicem.

fabulam, splendidissimumque mendacium tam erudito sæculo, vt sinceram historiam obtrudere ausos. Sed occæuit planè Deus istos, vt audientes nihil audent, videntes nihil videant, & mentem habeant, qua nihil intelligant. Hęc enim solet esse iustissima conclamata peritaciæ atque hæreseos merces. Illud vero iam hęc satis erit admonuisse; Pseudocaroli & Caluini insignes & prodigiosas calumnias ex ipsorum Magdeburgensium, quantumuis corrupta & vitiosa narratione, satis tamen conspici: quippe qui aperte produnt, Constantinum illum, & reliquos Nicænos patres constantissime adseruisse, Latrariam soli Deo non imaginibus tribuendam, nec patres vnquam Imaginibus sacrificandum, vt Calvinus prodigiosè mentitur, docuisse: sed id dictum fuisse (vt iam ostendimus) ab Iconomachis de Christi carnè in Eucharistia, idque ad Caluinianæ Theologiæ magnam ruinam. Magdeburgenses vero etsi omnia ad causæ suæ commodum deflectant & vertant; multa tamen, quæ partim Carolus, partim Calvinus recēset, vtpote nimium ridicula, aperte friuola, & falsa silentio studiose prætermittunt. Quod vt est verissimum, ita & illud quoque non minus verum, ipsos à se euerti: cum tradant ad Romanam Synhodom, quæ contra Iconomachos sub Stephano habita est, Carolum 12. Episcopos misisse, & Nicænæ Synhodom Romani potissimum Pontificis auctoritate habitam, & confirmatam fuisse. Ex qua narratione, cui nullus sanæ mētis refragari potest, omne Hincmarij testimonij beneficium (si modo sit Hincmari, quod ego certe in animum non induco, vt credam) quo vnice nituntur in hac Centuria, illis eripitur. Quod Nicænâ quidẽ Synhodom impugnat hoc potissimum nomine, quòd Romanæ sedis suffragia ei defuerint. Quare non est dubium, hoc, cuiuscũque sit, testimonium Pseudosynhodom Iconomachorum tantummodo respicere, vt & illam Hincmari de Synhodo oecumenica & parti-

Pseudocaroli et Caluini prodigiosa calumnia à Magdeburgensibus detecta.

Magdeburgenses suam ipsorum causam iugulare.

Hincmari testimonium, quo nituntur Magdeburgenses nihil eis prodesse.

t culari

Nicenam secundam Synodum fuisse œcumenicam.

ulari post Carolum narrationem. Nicenam enim œcumenicam fuisse, non solum ex omnibus omnium sæculorum Latinis & Græcis monumentis, sed & iis, quæ Magdeburgenses ex Nicæna Synhodo recitant, verbis satis apparet. *Oriens, inquit, & Occidens, Septentrio & Meridies in vnum, vt ita dicam, conuenimus. Sanctarum Ecclesiarum pacificus status propter consentientem fidem & sententias constitutus est.* Fragmentum igitur istud Hincmarianum, aut cuiuscunque demum sit, non Nicenam, sed Pseudosynhodom Iconomachorum labefactat & pessundat: vt nesciam stultitiam, an impudentiam magis istorum demerer, qui ad suam causam confringendam & iugulandam istud inuerterunt. Et hæc quidem de octaua Magdeburgensium tuorum Centuria: in qua si quid iam forte omisum tibi eam in maiori otio legenti occurrerit, cui iam non est satisfactum, si id mihi indicaueris, dabo operam, vt in eo etiam tibi satisfiat. **C R I T.** De hoc in posterum videro: interea iis ero contentus, quæ nescio an omnino verè, sed probabiliter sanè differuisti.

Quamuis vera essent, quæ auctores Apologiæ Anglicanæ de Synhodo Francofordiensi temere asseuerant, nihil tamen eorum factionem inde promoueri.

CAP. XV. CRITOBVLVS.

Mutatio religionis in Anglia.

Edouardus Sextus.

Maria regina religioni Catholicæ instauratrix.

N V N C velim, vt quod superest pensi tui absoluas. Ex tribus enim, quæ explicanda suscepisti, tertium adhuc restat; quod ego quasi æs alienum vrgeo, vt que eo te liberes postulo. **I R E N.** Huc venio. Credo itaque te audisse, rege Edouardo in Anglia mortuo, successam iure hæreditario Mariam sororem, quæ abolitam sub eo Catholicam religionem Ecclesiæ Anglicanæ restituit. **C R I T.** Memini. **I R E N.** Ea verò non longè post defuncta, ad vestram religionem, Episcopis & toto clero reclamantibus, omnia

nia fuisse reuocata. Quorū alij hodie in carceribus præclaram suam confessionē obeūt, alij in volūtario exilio, alij omnibus Ecclesiasticis dignitatibus exuti, vt priuati degunt. **C R I T.** Hæc omnia vera esse, audio; sed tu, quod occæperas, absolue. **I R E N.** Quid amplius exspectas? iam tuo desiderio & meæ promissioni satisfeci. **C R I T.** Non sum Oedipus, quare apertiùs, quid velis dicitō. **I R E N.** Apologetici his verbis vtuntur: *Neque ea, quæ fecimus, prorsus sine Episcopis aut sine Concilio fecimus. Plenis comitiis res acta, longa deliberatione, frequenti Synhodo.* **C R I T.** Rem omnem, ni fallor, teneo. Id fortè cogitas, quicquid Synhodus Francofordiensis egerit, id totum non Laicorum, sed Episcoporum auctoritate factum. Mortua verò Maria, inuitis omnibus Episcopis, religionē innouatam. **I R E N.** Rectè colligis. Ex quo animaduerte, quàm monstruosum sit hoc nouum Euangelium, quod quasi ex esō matris vètre, more viperarum, nascitur. In quo Laici, qui discere, non docere debent, abactis Episcopis, aut contra eorum voluntatem, quod passim in Germania etiam tua fieri dicitur, primas partes tenent. Quod sanè & rationi omnium aduersatur, & omnem à natura ipsa datum rerum ordinem conuellit: vt ea, quæ superiora esse & imperare debeant, inferioribus cedant. Videmus enim à natura comparatum, vt ferrum, quod sua vi deorsum fertur, propter præstantiorem tamen magnetis virtutem, & aqua etiam arcana quadam naturæ operatione, ne inane detur, sursum feratur: & inferiores cælos, qui ex se Occidentem versus tendunt, superiorum tamen cælorum raptu & violentia ad Orientem trahunt. At in sola hodie Ecclesia, quæ optimè à Deo ordinata & constituta est, perturbato prorsus diuino ordine & ductu, Laici, qui discere deberent, doctorum in se magisterium assumunt, & eis, à quibus vitæ fideique documenta accipere semper sunt soliti, nouas viuendi rationes, & fidei vtinam tam salutaria, quàm noua dictata, vel inuitis obtrudunt. Quare Lai-

Episcoporum Anglicanæ in fidei Catholicæ confessione constantia.

Apologeticarum fucus.

Religio in Anglia mutata inuitis omnibus Episcopis.

Præposterus nominis Evangelij ordo.

Inuersa rerum sensus.

corum ista in Anglia mea ad veterem religionem labefactandam comitia aduersus totius Cleri consensum habita, pios & prudentes parum mouere, nec vim ullam legum habere possunt. Est verò & alia ratio, cur etiãsi huiusmodi decreta Episcopi probassent; nihilo tamẽ magis rata deberet esse Apologeticorum Synodus, quàm Arianorum, Manichæorum, Nestorianorum, Iconomachorum, & id genus aliã. Cùm enim (vt ostendimus) variis œcumenicis Conciliis, multa ex iis, quæ Apologetici aboleuerunt; tanquàm Catholicæ fidei consentanea atque necessaria sint sæpius confirmata: quo modo poterit aliquod pondus contrarię Synhodo inesse, quæ nõ solum Romano Pontifice absente, sed contra ipsius, & totius Ecclesiæ auctoritatem ac fidem coit?

Synodus vel potius Pseudo-Synodus Apologeticorum in Anglia nullius esse momenti.

Respondetur ad canonem Elibertinum, quem auctores Apologia Anglicanæ contra imagines proferunt: & consutatur mendacium eorundem de numero patrum Tridentinorum.

CAP. XVI. CRITOBVLVS.

MVLTVM me quidem triduana illa affecit ac moitio talis fuit, vt non tam Caluini ac Apologeticos in Anglia, quàm te ipsum superasse videaris. Quanquam verò non dubitem, quin Caroli Synodus, non ab Apologeticis, quos propriis armis spoliatos (quod pulcherrimum victoriæ genus est) euertisti, sed à te tota sit; nec verisimile quidem sit, aliud fuisse prioris ante Caroli tempora Ecclesiæ hac de re iudicium: quia tamen, ex tanto probationum cumulo, Elibertinum Concilium atque Epiphanium sibi Apologetici desumunt, in quo, necesse est eos existimare, præcipuum ac singulare quoddam causæ momentum poni; nec ego, vt ingnuè fatear, tantæ auctoritati quid respondendum sit, satis scio: te rogo

go vt id, quicquid sit dubitationis, ne vel tenuis scrupulus apud me deinceps resideat, mihi tollas. Aiunt itaque Apologetici Concilio Elibertino decretũ, *ne quid quod colitur à populo pingretur in templis.* IREN. Sed quando isti patrem, aut Conciliũ proferent, à quo nõ premantur, magis quàm adiuuentur? Scio, scio passuros eos, vt omnes templorum anguli imaginibus compleantur, quantumuis horrendum nefas, & non ferendum flagitium crepant; potius quàm finerent reliquos Elibertinorum patrum canones in sua hodie Ecclesia locũ habere. CRIT. Quare tibi ista ita excidunt? IREN. Isti certe patres aded non indulgent Presbyteris matrimonium, vt ne prioris quidem vsu eos frui patiantur. Quare si ad alterutram conditionem descendere illis necesse foret, templis suas imagines reddi potius paterentur, quàm suas sibi Dalilas eripi. Sed nos iam ostendemus istum patrum canonẽ nihil hodiernæ Ecclesiæ ritibus aduersari. Atque hic cũ primis cautio illa Gregoriana mihi occurrit, regulas Sanctorum patrum pro tempore, loco, persona, negotio, instante necessitate traditas. Audiamus vero ipsa Synhodi verba: *Placuit picturas in Ecclesia esse nõ debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.* Habita autem est hæc Synodus paullo ante tempora Constantini Magni, antequam Christiana religio publicè in imperio fuisset recepta. Hoc itaque edicto patres non simpliciter picturas, sed ne more Gentilium, qui vndique circumfusi erant, Christiani suas picturas colerent, prohibuere: qui putabant, aut ipsam imaginem Deum, aut Diuini aliquid in se continere. Atque huc quidem verba ipsius canonis, & aliorum respicere videntur, in quibus multa de Gentiliũ idolis & de Christianis, qui illis sacrificauerunt, cauẽtur. Hanc autem (sed non vsitatam) imaginum adorationẽ, ob eandem causam Gregorium primum postea submouisse, antea diximus. Iam iste canon non omnes imagines, sed parietum picturas tantum hoc edicto submouet.

Elibertini Concilij decretum.

Elibertini Concilij canonẽ nihil aduersari imaginibus ab Ecclesia Catholica hodie approbatũ.

Cautio de regulis patrum Gregoriana.

Synodus Elibertina quando habita. Canonis Elibertini explicatio.

Gregorius primus.

Cuiusmodi picture in canone Elibertino prohibite.

Can. 33.

In præfat. Synod. Gangr.

ne in graui illorum temporum infectatione Ethnicis daretur occasio, Christianorū picturis illudendi, ac eas violandi. Alias verò imagines, siue fictas, siue pictas, quæ facile auferri possent à Christianis fugientibus, submouere non videtur. Quæ certe interpretatio verbis edicti optime conuenit. Sed vt demus, id quoque, quod isti volunt, patres Elibertinos priuata Synhodo, nec plures numero quàm nouendecim; vel quia rudem populū & recēs ad Christum traductum, occasione picturarum ad veterem quodammodo idololatriam, relabi viderentur, nec aliter quàm illis deletis prospici potuisse existimarent (ob quā causam pius rex Ezechias serpentem æneū fregit: quāquam serpens non imaginis, sed mysterij rationem præ se ferebat, atque ideo frustra hoc exemplum ab Apologetis tuis contra nostras imagines adhibetur) vel alia certa de causa illis magis temporibus, quàm nunc cognita, vel omnino censuisse ita fieri debere: an Apologetici tui id, quod cupiunt, statim se assequutos putant? An œcumenicarum, quæ postea secutæ sunt, præsertim Septimæ ac Octauæ, & canonum, qui dicuntur Sextæ ac Romanæ illius sub Gregorio Secundo, atque adeo Francofordiensis Synhodi (quam isti eleganter fundamentum suæ causæ faciunt) & reliquæ totius supra mille annos Ecclesiæ auctoritas nouendecim istorum patrum canoni cedere debet? Huc accedit, quòd nulla sit hodie illius metus causa in populo Christiano, inueterata iam tot sæculis religione, qualis fuit vel in Iudæis, qui toti ad idololatriam semper ferebantur, ac non solum serpentem illum æneum, sed vitulum, ac alia animalia cum Ægyptiis, & aliis Gentibus colebant; vel in primo illo Christianorum populo, qui veterem forte errorem, ac statuarum superstitionem ad nostras imagines transferebat. Hæc & alia de hoc decreto dici possunt. Certè cum nulla ratione humani aut Diuini iuris congruit, vt, quæ benignius accipi possint, durius atque acerbis contra mentem patrum, ad totius Eccle-

Serpentē æneū ab Ezechia fractū nihil face-re contra imagines nostras.

Elibertina Synhodus non conferta cum Septima, Octaua & Francofordiensis.

Iudæi.

Gentes recēs ad Christianismū conuersæ.

Ecclesiæ morem labefactandum vrgeamus. Alium autē habuisse, ante quadringentos annos, hæc canonis verba per Ecclesiam Catholicam, quàm isti prætendunt sensum, vel hinc liquere potest, quòd hodie inter decreta quæ Iuo collegit, conspiciatur. In quo non dubie, nullum ille habuisset locum, si aliter intelligi non potuisset, nisi vt Christianorum imagines euerterentur. Constat verò eam adhibitam, de qua diximus, interpretationem, non vt non exstarent, sed ne Gentilicio quodam more adorerentur; omnemque eam adorationem ad res significatas transferendam. Neque meliorem eius canonis puto interpretem desiderare possumus, quàm Iuonem, qui cum alio plane sensu in nobile illud suum decretorum opus, antequam hoc, quo hodie vtimur, ius canonicum Gratianus in hanc formam & ordinem redegisset, retulit; & de hoc imaginum cultu sententiam suam ad hunc modum explicuit: *Picturas videlicet non esse adorandas in Ecclesia, sed quod adorandum est in mentibus fidelium, per eas ad memoriam reuocandum.* Idem etiam alibi. *Cum sanctis, inquit, imaginibus ceruices inflectimus, vel Dominicæ passionis signa veneranda recolimus, aut pro assumpta pro nobis mortalitate ipsi Deo gratias exhibemus; nullam in ipsis imaginibus credimus Diuinitatem.* Hæc Iuo. Hoc est ergo quod Elibertinus ille canon, hoc est quod post eum Gregorius primus prohibet, cum vetat adorari imagines. Atque hoc forsitan sensu imaginum adoratores damnat Augustinus, de cuius nos heri sententia latius disseruimus. Atque hic iam libet apud te exactam istam Euangelicorum tuorum amussim, ad quam rationes & argumenta sua exigunt, paullulum perpendere. Vides iam hunc Elibertinum canonem, nihil omnino prohibere hunc Christianum imaginum cultum. Sed esto, prohibuerit forte. Qua ratione tot œcumenicis postea Synhodi, totiusque Ecclesiæ auctoritati atque vsui nouendecim vnus regionis Episcopi præiudicarent? Aut quo modo isti non planè tergiuersantur, qui Tridentini

Sensum alium Elibertini canonis in Ecclesia iam diu receptū, quàm Apologetici præterdunt.

Iuo parte 3. cap. 40.

Iuo, optimus interpretes canonis Elibertini.

parte. 3. ca. 46.

Iuoni de imaginum cultu testimonium.

Chronic. li. 3. cap. 70.

Quo sensu Elibertinus canon accipiendus. Gregorius. Augustinus.

*Apologeticorū
iniqua de Pa-
trum Tridenti-
torum paucita-
te querela.*

*Apologeticorū
mendacium de
numero Patrū
Tridentinorū.*

*Sleidani et Pro-
testantium Au-
gustana Con-
fessionistestimo-
nio conuincun-
tur mendacij.
Apologetici.*

*Generalis Con-
cilij inepta &
falsa Apologeti-
corū descriptio.*

Concilij auctoritatem, cui non negant quadraginta ex variis Christiani orbis nationibus adfuisse Episcopos, eleuant, & dimidiatum illum alibi numerum, tam religiose suspiciunt? At quo modo quisquam deinceps de rebus à sæculo nostro remotis ac cōtrouersis fidē dabit istis, qui in re tam recenti, & viua adhuc nō solū totius rei memoria, sed maxima (credo) ex parte patribus, qui concilio interfuerant, superstitibus, tam apertē mentiri non erubescunt? Imminuunt enim isti Concilij maiestatem ex paucitate patrum, quod quadraginta tantummodo adfuis- sent (quæ quanquam, vt dixi, nulla sit caussa) in ea tamē ipsa apertimendacij conuincuntur. Constat enim ad diē Diuæ Catherinæ virginis ac Martyri sacrum adfuisse Episcopos septuaginta septē, præter Abbates, & Monachorum quorundam generales, & plurimos Theologiæ viros peritissimos: qui sex quotidie horas in rebus cōtrouersis accuratē disceptandis ponebant. Ac istorum quidem omnium Episcoporum, si necesse foret, tibi nomina edere possum. Nec Sleidanus, aut alij nuper Euangelici, qui præsentem hanc Tridentinam Synhodum impugnant, sexaginta duos Episcopos præter Romani Pontificis legatos interfuisse diffitentur. Quasi boni nostri Apologetici, vel hosce hodie Tridentinos patres, è quibus supra ducentos illuc Episcopos conuenisse constat, & tot clarissima totius Catholicæ Ecclesiæ lumina quicquam reuereantur, aut si quadraginta tantum, quod mentiuntur, interfuis- sent Episcopi, aut illud nullum, aut non fuisset œcumenicum Concilium, vt isti somniant, qui nullum generale Concilium haberi volunt, cui non omnes nationes intersint. Qua diffinitione, si rem metiamur; dubito an vllum hæctenus generale Concilium sit habitum: &, aut fallor, hoc est quod isti orbi persuasum volunt, nec difficile id quidem est, ex ipsorum verbis colligere. Quæ tota præclara Theologia huc spectat, vt mille & amplius ad cōtrouersias componendas, ex omni orbe

Apol. Angl.

*Sleid. li. 2. p.
In protest.
Augustana
Confes. cōt.
Synhod. Tri-
dent.*

orbe selecti Episcopi, vni Luthero, aut Caluino cedant. Et quicquid Lutherus cum Bucero & sex aut octo congregonibus (Bucero in Lutheri, & Luthero in Buceri vicissim gratiam de iure suo remittente, ac à priore sententia, quam vt purum Euangelium venditabat vterque, decedente) constituerit, quamuis contra omnia Concilia, omnes patres, atque ipsa adeo Euangelia, exosculari statim atque adorare debeamus. Sed nullam isti habent causam paucitatem istam contemnendi, cum rariore numero multa præclara Concilia sint habita: nullam sanctionibus eius detrahendi, cum non alia fere, quam patrum & veterum Conciliorum decreta, quæ Euangelici nuper dissiparunt, hic sint renouata: nullam denique amplitudini eius derogandi, cum præsertim Romani Pontificis auctoritate, qui solus Concilia conuocandi potestatem legitimam habet, & qui solus in Ecclesia œcumenicus est Episcopus, rite coierit: Vt, cum omnibus per orbē Catholicis Episcopis liber illic patuerit pro more Ecclesiæ accessus, libera fuerint suffragia, non ideo minus extiterit œcumenicum, quia Catholicorum plurimi Episcopi, aut necessitate, aut aliis iustis de causis abfuerint, quàm regium ac splendidissimum illud Assueri conuiuium fuerit publicum, etiam si multi ad illud, qui venire poterant, non tamen venerint. Sed hoc solum istos vrit, quod videant hæreses in Catholicis Conciliis nullos calculos, nullum consensum habere. Est itaque & fuit illud prius Tridentinum Concilium œcumenicum, & ab œcumenico Pontifice, & ad œcumenicam & Catholicā fidem generaliter indictum & coactum, omnibusque patens, qui de more maiorum aut interesse, aut suffragia dare sint soliti. Nos verò iam ad institutam de Epiphania orationem reuertamur.

*Pauciores in
multis præcla-
ris Conciliis quæ
in Tridentino
interfuisse Epi-
scopos.*

*Tridentinam
Synhodum fuisse
œcumenicā.*

Hester. ca. 1.

Epiphaniū, quod auctores Apologie Anglicane contra Imagines proferunt, testimonium expenditur; & eundem Epiphaniū omnia Apologie falsa dogmata oppugnare et subuertere indicatur.

CAP. XVII. CRITOBVLVS.

HÆC me à te vel obiter de Tridentino Concilio audisse iuuat. Nec iam patres Elibertinos quicquam obstare video. Superest Epiphanius à cuius testificatione tota iam causa pendet. Dat igitur illis contra vos firmum & graue testimonium Epiphanius, ad hunc (vt ipsorum verbis utar) modum: *Vetus pater Epiphanius ait esse horrendum nefas, & non ferendum flagitium, si quis vel pictam, quantumvis Christi Imaginem excitet in templis Christianorum. Isti Imaginibus, & statuīs, quasi sine illis religio nulla sit, omnia templa sua atque omnes angulos compleuerunt.* Epiphanius itaque non adorationem modò, sed & ipsas Imagines è templis submouet. IREN. Hunc non mediocrem, sed grauissimum testem, si constaret iis eum verbis esse vsū, non possum contemnere. CRIT. An aliquis scrupulus eius tibi rei iniicitur? IREN. Fortè aliquis; vt mox intelliges. Interim id affirmo, quicquid Epiphanius hac de re iudicari, eum solum reliqua totius Apologie commenta sic infringere, vt etiā eū contra Imagines assensorem, parum tamen vnde gloriantur, haberent. CRIT. Id sanè permirum: nam & in aliis causis Apologetici Epiphaniū totum ad se rapiunt. IREN. Scio; sed plagiarij plane sunt, ingenuum hominem supprimentes, eiusque libertatem intercipientes. Quod ego nullo modo ferre possum. Pro quo ego vindicias secundum libertatem postulo. Liberalis enim causæ cuiusque defensio exposita est. Nunquam enim illiberalem istam inter sectas seruitutem feruit Epiphanius. Affirmo eum Ecclesie Catholice ciuem ingenuum. Habeo certissima ac clarissima ingenuitatis eius testimonia contra Euangelicos, qui eum in seruitutem

Apologia Anglicane de Epiphaniū sententia contra Imagines verba.

uitutem, obtorto collo, trahūt. In quam cum eum Gnostici admodum iuuenem abducere conarentur, præclare se ille ab eis in libertatem vindicauit. CRIT. Sed quæ sunt illa ingenuitatis, de qua loqueris, monumenta?

IREN. Sunt in medio ipsius Epiphaniū scripta, vnde quasi ob signatis tabellis agam cōtra tuos Apologeticos. Quare ex illis veteris Epiphaniū, & nouorum Angliæ patrum

contentionem faciam. CRIT. Optime. IREN. Vetus igitur pater Epiphanius fatetur, signo crucis & aqua precibus consecrata incantamenta ac Dæmones profligari: noui Angliæ patres & fautores hæc irrident. Vetus pater Epiphanius damnat Aërium vt hæreticum, quòd stata

Ecclesie ieiunia violanda docuerit: noui Anglorum patres hanc ieiuniorum disciplinam ad doctrinam Montani referunt. Vetus pater Epiphanius traditionibus Ecclesie non scriptis magnam vim, & pondus tribuit: noui Angliæ patres non nisi scripturas audiunt; atque vti-

nam vel eas audirent. Vetus pater Epiphanius Episcopos & presbyteros distinguit: noui Angliæ patres confundunt. Vetus pater Epiphanius preces pro defunctis agnoscit, & cum Augustino ac Philastro, vt diximus, Aërium hæreticum pronunciat, quòd eas reiiceret: noui Angliæ patres asserunt, totum esse futile & anile commentum. Vetus pater Epiphanius Sanctorum inuocationem probat: noui Angliæ patres scribunt hunc morem turpem esse, & Ethnicum. Vetus pater Epiphanius, Zachæum quendam, & alios, qui, cum essent Laici, se ad ea, quæ ad

solos Episcopos ac Sacerdotes spectabant, ingerebant; grauius reprehendit: apud novos Anglorum patres nulla est legitima Sacerdotum initiatio; Laici sacris functionibus admouentur. Vetus pater Epiphanius scribit Christum ianuis clausis ad discipulos ingressum: nouus Anglorum Apostolus, Petrus Martyr, & alij cessisse ostia, eumque per fenestras fortè ingressum, & nescio quid aliud nugantur. Vetus pater Epiphanius, & ipse vitam monasticam

Li. 1. tom. 2. heres. 26.

Li. 1. tom. 2. contra Hebrionit. Li. 3. tom. 1. heres. 75.

Bal. in act. R. P. in Theophoro. Epiphanius. 3. 1. 75.

3. 1. 75.

3. 1. 75.

In compendio de vera fide.

Epiph. in Anacephaleo. fr. 80. heres. Cōtra Vniuersum E. Episcopum.

Epiphaniū omnia Apologie Anglicane falsa dogmata oppugnare.

Crucis signū. Aqua sacra.

Ieiunia.

Traditiones non scriptæ.

Episcoporum et Presbyterorum distinctio.

Preces pro defunctis.

Inuocatio Sanctorum.

Christum ad discipulos ianuis clausis ingressum.

Petrus Martyr.

Monastica vita.

fticam amplexus est ante Episcopatum, & varia religio-
 forum hominum instituta, solitariamque vitam probat,
 cibis, vestibus aliisque circumstantiis discretam: noui In cōpendio.
 Anglorum patres monasteria euertunt, omnemque mo-
 nasticam disciplinam irrident, & de eis insigniter men-
 tiuntur, quasi in vestibus & aliis externis sanctitatem col-
 locent. Vetus pater Epiphanius tradit verum Christi cor-
 pus in Eucharistia, & qui ita non credit eum excidere à In Anconato
 gratia ac salute: noui Anglorum patres nullam talem
 corporalem præsentiam admittunt. Vetus pater Epipha-
 nius tradit Ecclesiam nunquam caruisse externo sacrifi-
 cio; eoque in veteri testamento Abelem, Noë, Abraham, 3.2.79.
 Melchisedech, Iacob, Moſen, Aaronem, Zachariam pa-
 trem Ioannis, & alios; in nouo Petrum, Andream, Iaco-
 bum cum Paulo, Barnaba, & reliquis Apostolis vsos: no-
 ui Anglorum patres, omne huiusmodi sacrificium reii-
 ciunt. Et cum mulierum sacrificia detestetur vetus pater
 Epiphanius: nouus Anglorum Apostolus, Lutherus per-
 inde mulieri ac Sacerdoti sacerdotium tribuit. Vetus pa-
 ter Epiphanius primatum Petri agnoscit, de quo hæc re-
 fert: Dominus constituit eum primum Apostolorum,
 petram firmam, super quam Ecclesia Dei ædificata est, &
 portæ inferi non valebunt aduersus illam. Portæ autem In Anconato
 inferorum sunt hæreses & hæresiarche. Iuxta enim om-
 nem modum in ipso firmata est fides, qui accepit clauem Et 2.1.59.
 cælorum, & soluit in terra, & ligat in cælo. In hoc enim om-
 nes quæstiones ac subtilitates fidei inueniuntur. Et postea;
 Hic est qui audiuit ex Christo: Petre pasce agnos meos,
 cui concreditum est ouile. Noui Anglorum patres, nec Epi-
 phanio, nec illi ipsius Christi promissioni credunt. Vetus 1.2.27.
 pater Epiphanius fatetur Petrum fuisse Romæ: noui An- In act. Ro.
 glorum patres, Baleus præsertim, negant. Vetus pater Epi- Pont.
 phanius fatetur hominis liberum arbitrium: nouus An- 1.1.6.
 glorum pater, Petrus Martyr negat. Vetus pater Epipha- In defens.
 nius scribit, Enoch, ac Eliá viuere: nouus Anglorum aduers. Gardiner. parte
 pater, 4.

Eucharistia.

Sacrificium ex-
ternum.

Sacerdotium.

Primatum Petri

Petrum Romæ
fuit.

Baleus.

Liberarolūtus.
Enoch, et Elias.

Obiect. 11. in defens. contra Gardiner.
 Liber 2. tom. 1. hæres. 59.

pater, Petrus Martyr negat.
 Vetus pater Epiphanius, nõ
 solum nuptias Presbyteris
 interdicit, nec bigamos solum à Sacerdotio, sed & Sacer-
 dotes ab vsu vxorum, quas antea duxerant, idque ex can-
 onibus Ecclesiæ submouet: noui Anglorum patres hanc
 omnem de cælibatu doctrinam, ad Dæmones auctores
 reuocant. Vetus pater Epiphanius scribit Christianos ie- 2.1.48.
 iunia, virginitatem, aliaque huiusmodi exercere maio- Bonorum operum
 ris virtutis, præmiorum & coronarum gratia: noui An- merita.
 glorum patres dicunt nullum esse præsidium in bonis
 operibus. Vetus pater Epiphanius, septem sacros ordines Ordinū sacro-
 in Ecclesia: noui Anglorum patres, solum Presbyterum rum numerum.
 ac Diaconum agnoscunt. Vetus pater Epiphanius hor- 3.1.70.
 rendum putat esse, quòd quidam non fide solum, sed vel Hæresis &
 schismate ab Ecclesia dissideret, & quòd alij in Paschatis schismatis man-
 ratione ab Ecclesia abhorrentes pro Christianis Andiani lum.
 dicti sint: noui Anglorum patres se pro Christianis Lu- Paschatis obser-
 theros aut Zuinglianos dici, vsitatam paschatis obser- uatio.
 uationem reici, rem non ita magnam putant, nec refer- 2.1.30.
 re azymo, an fermentato vtaris: cum vetus pater Epipha- Panis azymus
 nius, solos azymos panes in Ecclesia probet. Sed hanc iam
 cohibeo contentione, teque arbitrum constituo, quàm bel-
 le inter Epiphanium atq; Apologeticos cõueniat. CRIT.
 Dissiunctissimos video Epiphanius ac Apologeticorum de
 nostris hodie controuersis sensus. Qui etiam si fortè
 cum aliis patribus conuenirent, nunquam sanè debuif-
 sent Epiphanium ad testimonium pro se vocare. Tãtam
 enim ille in hanc Apologiam impressionem facit, vt eam
 solus pæne fregisse videri possit. IREN. Ne mihi dixeris
 [fortè]: certum est enim, nihil magis illis esse cum Atha-
 nasio, Hieronymo, Basilio, Gregorio, Nazianzeno aliisque;
 patribus commune, quàm cum Epiphanio: quod facile
 intelligent, qui diligenter illos patres cum Euangelicis
 istis conferre ac comparare voluerint.

Cælibatus sac-
cri ordinis.Bonorum operum
merita.Ordinū sacro-
rum numerum.Hæresis &
schismatis man-
lum.Paschatis obser-
uatio.

Panis azymus

Auctores Apo-
logie Anglica-
ne ab omnibus
patribus dissem-
tite.

Confu-

Confutantur variæ calumniæ, & mendacia Balei contra D. Augustinum Anglorum Apostolum; & in primis de atroci Monachorum cæde.

CAP. XVIII. CRITOBVLVS.

MENTIO Balei iniecta mihi iam multa suggerit, quæ licet cum hac Imaginum disputatione non cohæreant; quia tamen nescio, quâdo aliàs de eisdem tecum sermonem conferendi dabitur occasio, volo iam tibi ea, dum in memoria hærent, ne forte elabantur, proponere. Multum enim ea confirmant religionem illam, quam Apologetici tuentur, ut non nuper natam, sed ab antiquis & heroicis usque ductam temporibus in hanc nostram ætatem, licet aliquâdiu fortè intermissam. Balæus igitur Anglus, vir in Britannia tuæ, & aliis antiquitatibus colligendis diligenter exercitatus, hanc omnem, quam hodie Apologetici profitentur, non recentem, aut temere inductam; sed antiquissimam fuisse Britannia religionem docet. Quam non à Romanis Pontificibus, sed à Græcis & Asianis, & omnium primo Iosepho ab Aramathia hauserant: cuius sententiam Illyricus cum sociis amplectitur. Augustinum vero indoctum ac superstitiosum Monachum post multa sæcula, pro puro Euangelio, quod Britanni prius profitebantur, altaria, Missæ sacrificium, Reliquias, crucem, cælibatum Cleri, usitatam Paschatis obseruationem (quam frigidam hypocritarum ceremoniam appellant) mortuorum sanctorum cultum, & templorum dedicationes, quæ non Christo, sed illis consecrabantur, & cetera id genus importasse. Et Londinensium sede spoliata, metropolim Cantuariam furtim trãstulisse. Nã Londinũ licet hodie Angliæ Metropolis à Munstero & aliis dicatur, non ita tamè propter Archiepiscopi primatum, ut olim, sed duntaxat propter regiam ibi sedem sic dici, est animaduertendum. Addit his Balæus, Anglorum impiissimas proditio-

nes,

Balei de antiqua Britannia religione figmenta.

Christiana fides unde in Britanniam veniens.

Augustinum Angliæ Apostolum vide ut impudens scurræ Baleus traducat.

In Cent. de Brit. Scrip. & act. Ra. Pont.

Cent. 2. c. 2. Cent. 6. ca. 10. p. 743.

nes, horribilia furta, & homicidia plusquam Neroniana Augustinum confirmasse. nec eos, quod debuisset adinuuisse de regno Britannis restituendo. Veteres Britannia Episcopos, coniugatos fuisse, & inter eos Restitutum Londinensem Episcopum, qui interfuerat Arelatenſi Concilio, Hilario Pictauiensi carus, eumque matrimonij usum in Hibernia ad Bernardi tempora perductum. Britanos verò longè à superstitione illa paschatis obseruandi, quam Paulus improbat, & iubet ne dies & annos obseruemus, cum Asianis abfuisse. Habuisse denique tam Britanos quam Anglosaxones ante aduentum Augustini religionem Christi, & Ecclesias bene constitutas; quas Augustinus suis ritibus & cæremoniis deformauit. Cuius rei testem proferunt Galdefridum Britannum. Sed pæne exciderat atrocissima illa eius contra Augustinum criminatio: quo incensore, aliquot millia sanctissimorum Monachorum, qui Apostolicum planè vitæ institutum tenebant, propterea quòd doctrinæ ipsius aduersarentur, indignissimè sunt trucidata. Quam me historiam meminisse aliquando magna confidentia à concionatore prolata pro vera audiuisse. Atque hæc me cogitantem ingens sæpe admiratio tenere solet, vel quòd totis hisce sexcentis annis, nullos Apostolicos in Magdeburgensium Centuriis Monachos, nisi apud Bannachorenses, vel quòd eos ipsos cernam sanguinarij huius tui Apostoli consilio tam nefarie trucidatos. Quod certè in illo crimen mihi sit eo verisimilius, quòd non ignorem oppugnari solere veram Ecclesiam ab Antichristi synagoga, & hunc Augustinum Monachum quidem fuisse, sed Benedictini non Apostolici (si Balæo credimus) ordinis; atque ideo veris Monachis, qui multo puriorem & sinceriores fidem profitebantur, longè fuisse infestissimum. Nec multo meliora de Bonifacio Anglo, qui Germaniæ nostræ Apostolus habetur, traduntur. Cuius deprauatæ ac contaminatæ doctrinæ cum pij quidam ac docti viri se opponerent, in

carce

Cent. 6. c. 7. pag. 433. Galfr. li. 8. cap. 4.

Cent. 6. ca. 10. p. 781.

Prodigijsa Balei de Augusti no mendacia.

Galfridus Monumetensis.

Balei atrox in Augustinum criminatio.

Bannachorenses Monachi.

In Bonifacium Germaniæ Apostolum nefaria & impudens calumnia.

carcerem eius operâ sunt clausi, vbi aliquot eorû misere possea perierunt. Cum itaque hæc pro certis à Baleo tradantur, & Apologetici in hac ipsorû Apologia se & suam doctrinam ad veteris Ecclesiæ iudiciû, tanquam lydium lapidem referant: dubitandum fortè, ne hæc ipsa Apologeticorum religio, quam vos criminamini, sit antiquissima, atque ea ratione sit etiam optima. **I R E N.** Quæ sit vetus religio, ex vetere patre Epiphanio luculentissimum testimonium dedi. Nec dubites, quin in eandem reliqui patres propendeant: nec tam malus est Illyricus in veterum historiis corrupendis, vt non Baleo cedat, qui præterea tam fædus ac spurcus est, vt indignus sit plane Christianis auribus. Nec multû illi Angliam nostram, patria ipsius debet, cui illa præ Britannis, quos solos in oculis fert, tota squalet. Sed magno, si Deo placet, vir ingenio ac pari prudentia Londino suam prærogatiuam interceptam dolet. Quam tanquam atrocem iniuriam insignis illius de Pseudomartyribus historiæ auctor, Foxus misere deplorat. Quasi Saxonibus Ethnicis necessaria fuisset ea deliberatio, aut quasi nõ eodè iure Britani hodie regnum ipsum repetere possint? Nam quòd de homicidio illo scribit, non tam mihi mirum est, quòd iam, ad inuidiam Ecclesiæ ac Augustini sanctos Monachos inuenerit, quos omnes aliàs solet execrari, quàm ausum de tali viro tam flagitiose mentiri. Quare ferreum hoc eius os venerabilis Bedæ, a quo omnium primo hæc (ni fallor) historia prodita est, verberet. Is igitur ostendit à rege Ethnico Monachos illos, illato Britanis bello, occisos, a deo non accendente faces Augustino, vt tum in rebus humanis esse desierit. Cui non magis quàm Monachis, si interfuisset, parcere voluisset tyrannus, imo potius in eum exempla edidisset: quippe qui nõ tam cum Britanis, quàm Christiana religione, cui erat infestus, pugnaret. Quamquam videtur certe hæc cladem vaticinatus Augustinus. Cum enim videret, Britannos deprauatis ritibus adhærescere,

Baleus Illyrico impudentior in historiis veterum corrupendis.

Baleus male de Anglia meritis. Foxi & Balei de sua Londino intercepta prærogatiua, interpeffina querela.

De homicidio in Augustinum Balei flagitiosum mendaciû.

Bede testimonio Balei conuincitur impudentius mendaci.

Augustini vaticini de clade Moasaborum.

In supplicat. ad præpotes Angliæ proceves ordines & statuas, totamque nobilitatem pro afflietis fratribus.

Lib. 2. hist. Eccl. ca. 2.

rescere, nec vllis amicis admonitionibus cedere, & præ immuni in Anglos odio, noluisse vllas operas ad recens iactum Euangelium promouendum ponere, diuino quodam animi impetu, quasi ex oraculo pronunciauit, ni respiscerent, pertinaciæ suæ pænas duros. Quam eius prædictionem Beda habuisse tum euentum putauit. Ita Balæus nõ tam ad criminandû, quàm more Balaá ad Augustinum ornandum, atque amplificandum, licet imprudenter, profiliisse videtur. Sic Deus improborum conuicia ad Sanctorum suorum laudem conuertere solet. Videtur enim, inter cetera eius egregia ornamenta, Augustinus; nec prædictionis dono caruisse. Gregorius certe eum virum sanctum, doctum, & Apostolicis in Anglia signis illustrem fuisse profitetur. Illustrat itaque (mihi crede) hæc Balæi calumnia Augustini amplitudinem. **C R I T.** Tu mihi videris vel ignorantia, vel credulitate mea abuti velle, vt egregium aliquod de istis Augustini signis, ac aliter, quàm res postulat, de tam nefaria piorum cæde sentirem: sed non præbebo me nimis credulum. Baleus enim & Magdeburgenses ista omnia signa ficticia, ac Magicis artibus effecta, atque ideo Gregorium non sine causa eum admonuisse, ne nimium de eis gloriaretur, existimant. Atque illam de cæde historiam, Magdeburgenses vt insigni animaduersione dignam, vt in intima legentium memoria ad summam tanti sceleris detestacionem defixa tenacius hæreret, septies in sexta Centuria inculcant, eamque Bedæ, & alterius cuiusdam Britanni grauis ac antiqui scriptoris auctoritate muniant. Quare cum Magdeburgenses vbique se singulari fide ac diligentia has Centurias ex antiquissimis & probatissimis auctoribus collegisse clamet, eosque passim lectoribus proponant; nihil ego te satis firmi adferre posse puto, quod me à mea sententia abducat. **I R E N.** Vtinam cautionem illam tuam, quæ negas te iam futurum nimis credulum, olim occurratius obseruasses, atque illud Quinti Ciceronis,

Gregorij de Augustino elogiû.

Li. 7. Epist. 30. li. 9. Epist. 58. Bedæ Eccles. hist. li. 1. ca. 26. li. 2. c. 2.

Cent. 6. ca. 30. p. 749.

pa. 74. 352. 439. 440. 627. 748. 781.

Augustini miracula, ficticia vel magicis artibus fuisse effecta calumniae Magdeburgenses & Baleus.

De cæde Monachorum in Augustinum calumnia.

Nõ temere credendum quibus.

ronis, *neruos atque artus esse sapientie, non temere credere.* Nunquam enim tot errores in pectus tuum irrepissent: quorum te iam partim pœnitere video. In doctoribus certe

In rebus Catholice fidei & et laudatorum patrum historis nunquam ante controuersis nō potest esse minima credulitas.

tuis legendis illa cautio cum primis tenenda est, non in rebus fidei aut patrum probatorum historiis, nunquam hætenus controuersis. Illic enim necessaria, hîc præpostera & perniciofa est ista omnis prouisio. Quare, quemadmodum qui pecunia sua ad res noxias & minus vtilis parandas abutuntur, ea fere ad res salutares & necessarias indigent; ita certe tibi accidisse video; vt cum fidem tuam totam vanissimis doctoribus astrinxeris, in optimis & spectatissimis caussis, veræ narrationis apud te fides infirmetur. Et quâquam ea, quæ hætenus in medium protulimus, satis magno documento tibi esse poterunt, Magdeburgensibus tuis nihil esse insincerus, corruptius, inquinatius; nescio tamē, an nō istæ cōtra Augustinum calumniæ, in quibus Balæum, tanquam alterum idolum Baal colunt, reliquas atrocitate atque impudentia sint superaturæ. Facile enim hac ratione foret, Petrū aut Paulum in Iannem, ac Mambrem, aut Simonem Magum commutare, eorumque omnia signa infirmare. Eadem enim Gregorius ad Augustinum admonitione vtitur, atque olim Christus erga Apostolos: *Nolite, inquit, super hoc gaudere, sed potius gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælo.* Audi vero, an ista Augustini miracula suspicio ne aliqua apud Gregorium laborent. *Scio, inquit, frater carissime, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gentem, quæ eligi voluit, magna miracula ostendit.* Ac ad finem Epistolæ exclamat, ad horum miraculorum, & diuinæ erga Anglos bonitatis magnitudinem; *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* De quibus Alexandriam vsque ad Patriarcham Eulogium litteras misit: in quibus ostendit gentem Anglorum, quæ ad ea tempora in cultu lignorum & lapidum perfida remanserat, per Augustinum & socios Christo iniciatam. Ac deinde: *tantis, inquit,*

Balæus tanquā alterum idolū Baal à Magdeburgensibus in falsis historiis colitur.

Gregorij de Augustini miraculis testimoniū.

Anglorum Apostolus Augustinus.

De peit. con sul. ad Marcū fratrem.

Greg. lib. 9. Epist. 58. Beda l. 1. c. 31.

Greg. lib. 7. Epist. 30.

quit, *miraculis, vel ipse, vel qui cū eomissi sunt, coruscant, vt Apostolorū virtutes, ex signis quæ exhibent, imitari videantur.* Beda verò, cū ostendisset Augustinū vnā cum sociis Apostolicam planè vitā continuis ieiuniis, vigiliis, orationibus, & concionandi sedulitate æmulatum fuisse, atq; doctrinam suam miraculis corroborasse; Ethelbertum deinde refert his commotū Christo nomen dedisse. At Balæus & Magdeburgenses, cū viderent se tātū à miraculis Augustini edendis abesse, quantū ab eius vita & doctrina discrepant, & hæc doctrinā, quam oppugnant, nō solum Catholice Ecclesiæ, sed tam insigni etiā miraculorū diuina quadam auctoritate esse communitam; patres hîc certè suos Iudeos, & Arianos, atq; adeo Ethnicos, vt imitaretur, omnia vel inficiando, vel infectādo, suarū esse partium ducebant. Sic olim Dion, celebris alioqui inter Ethnicos scriptor, admirabile illud pluuię miraculū, quam Christiani in exercitu M. Antonini precibus à Deo impetrarunt, quamq; illorū precibus ipse Imperator in publico edicto illis acceptā refert, à Christianis ad Arnuphin Ethnicū & Magū traducit. Sic Porphyrius profano ore nostra miracula irrisit. Sic Iulianus B. Paulū Apostolū: sic Gazēzes B. Hilarionē Magum eadē, qua hodie Magdeburgenses Diuum Martinū pietate Necromanticū, appellarūt; aut qua Ioseph patriarchā Iustinus Magum facit. Hæreticis præterea antiquis huiusmodi cōiicia nunquā decrant: vt de Eunomianis Hieronymus, de que Arianis tradit Ambrosius. Clamabāt enim cū impio Porphyrio Eunomius & Ariani, signa, quæ ad Martyrum Basilicas contingebāt, fuisse Dæmonū præstigias; & nō verè clamasse Dæmones, sed sua simulasse tormēta. Sic Celsus scribit, ea, quæ narrat Moses de turri Babylonica, ex fabula Aloidarū, queq; de Sodomis & Gomorrhis igne deletis ex Phaëthontis historia eū deprauasse, & miracula Christi fuisse ei communia cū præstigiatoribus. Et iā dixi de Bogomilis hæreticis, qui illustra illa per Mosē signa edita præstigias Dæmonū vocitabāt. Neq; istud quidē quicquam mirādum,

lib. 1. c. 26.

1. Ioan. X. philis. in epistol. Dion. in M. Antonino.

2. Tertul. in Apolog. Iustini. in Apolog. 2. Euseb. li. 5. cap. 5.

3. Hier. aduers. Vigil. 4. Cyril. li. 3. contra Iulian.

5. Hieron. in vita eius. 6. Oct. 10. c. 3. pa. 1393. in vita Martini.

7. Iust. lib. 36.

8. Orig. lib. 1. et 4. cōtra Celsum.

Euthym. in anopl. titul. 23.

Beda de Augustini sanctitate et miraculis testimonium.

Ethelbertus.

Indeorū, Ethnicorum, Hæreticorū propriū, miracula Sanctorum vel negare vel oppugnare.

Dion. Nicæm.

Porphyrius.

Iulianus.

Gazēses.

Magdeburgenses. Iustinus.

Eunomius.

Celsus.

Bogomili.

Iudæi.

cùm Iudæi palàm clamarent, Christũ in principe Dæmoniorum Dæmonia exegisse. Fontẽ autẽ totius huius inuidiæ Ambrosius ostendit; inde videlicet, quod hæretici viderent, aliam fuisse in Martyribus, quàm fuerat in ipsis, fidem. Quod ne dubites in nostris hodie hæreticis perinde verum esse, quatumuis id callidè, omnia sursum ac deorsum miscentes, dissimulent; ne, si id semel faterentur, secta mox omnis frigeret. Quod propediem futurum nihil diffido; adeo magis ac magis Indies veterum Martyrum, & patrum isti certissimis testimoniis atq; historiis obruuntur, omnesq; ipsorum fraudes, detecto iam ferè illo suo Troiano equo, in apertũ proferuntur. Nostri verò noui Iudæi noua quadam Dialectica Augustini miracula fucosa fuisse probant, quia eum Gregorius, ne nimium sibi inde arrogaret, prudenter admonuisset. O fortes Rhetores, cui talia *επιχειρηματα* suppeditant! Nec meliora sunt, quibus fidem facere conantur, Augustinum plusquam sicariũ, homicidam, aut paricidam fuisse; sed

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Eundem enim exitum de hoc homicidio, atque de infanticidio illo, de quo diximus, expectare debes. Quamquam magis sit conclamata contra Augustinum, & minus tecta istorum malitia. Statim enim se prodit, cùm Bedam nominant, cuius ego tibi de hac re sententiam bona fide recitavi; qui vel solus hanc omnem fabulam euertit. Fingunt enim hanc, tam indignam cædem, & occisionem factam ad annum Christi 603. Quo tempore certum est vixisse Augustinum. Beda verò refert eam cædem sequutam, idque longo post tempore, mortem Augustini: vt permirum sit per istos Rhetores Augustini cineres tam atrox bellum excitasse; & qui per totam vitam ab omni bellorum tumultu, ac huiusmodi consiliis fuerat alienissimus, eum post mortem tantam piorum stragem edidisse. Sed vide astutiam istorum. Magnam certè eo anno stragem Ethelfredus Rex Northumbrorum intulit, non Britannis, sed Scotis. Quam isti ad Augustini

Amb. de inuent. Germa
sij & Prota
sij serm. 91.

Bales in
Dionotho.

Beda lib. 1.
cap. 34.

&

& Catholicæ religionis inuidiam aliò transferunt. Sed bene est, mi Critobule, quod cum reliquos omnes Monachos Magdeburgenses tui à Constantini Magni ad Gregorij primi tempora acerbè infectentur, & superstitionis arguant; inuenerint tamen tandem, idque extra vestrum fere orbem, & apud nos, vt ille ait, toto diuiso orbe Britannos *Apostolici ordinis*, Duce Congello, *Monasterium*. Habemus ergo & nos tandem, vel ipsorum confessione, quos tam studiose ante triduum quaesiuimus, Apostolici instituti Monachos. Atqui certe si Bannochorenses isti Apostolici Monachi fuerunt, nihil dubito in hanc classẽ referre non Alexandrinos illos apud Philonem tantummodo, & deinde Antonium ac similes; quos adeo Magdeburgenses criminantur; verum & Benedictum, cuius institutum sequutus est Augustinus. Neque ad euertendos Magdeburgenses alium adhibebo testem, quàm ipsum Balæum. Quamquam non tam illi ab ipso, quàm ipse à se euertitur: Balæus itaque in efferendo Congello, his inter alia verbis vtitur: *Hic*, inquit, *Monachatum Aegyptium valde auxit*. Quare si eius institutũ Apostolicũ fuerit, fuerit & Aegyptiorũ. Isti enim sunt potissimum, in quos Magdeburgenses conuiciis tam atrociter debacchantur. Neque sane isti ex animo sentiunt quicquam magis egregium de Bannochorensibus, quàm de aliis Monachis. Sed ista Apostolicam personam ad tempus illis callide imposuerunt, quam mox, vt solent in scæna histriones, deponerent: vt Augustinum maiore inde inuidia propter eumentum istud homicidiũ grauarent. Fuit enim ex omnibus Congelli discipulis Brendanus celeberrimus, & multorum

1 Cent. 14. de Scriptor. Britannia.

2 Cent. 6. cap. 10. in Brendano pag. 754.

fentiant Balæus, & Magdeburgenses: *Dicitur*, inquit, *multa ad vitam Monasticam spectantia ex ore Angeli compossuisse. Sed maledictus sit iste Angelus qui adfert doctrinam cum*

V 3

Euan-

Bannochorẽses
Balei & Magdeburgensium
confessione Monachi fuerunt
Apostolici.

Balei contra
Magdeburgenses
testimonium.

Congellus.

Fraus Magdeburgensium.

Brendanus.

Bales et Magdeburgenses sibi contradicunt & se redarguunt.

Euangelio pugnātem. En tibi igitur iam & Congelli Apostolicum ordinem cum Euangelij rationibus diffidētem.

Quante fidei sit historia Galfridi Monumetensis, ex qua potissimum Baleus & Magdeburgenses in Augustinum Anglorum Apostolum culpam cædis Monasticæ conferunt. Veteres Britannos eam coluisse religionem, quam Euangelici isti calumniātur. Mendacia Balæi contra D. Bonifacium, Anglum, Germanorum Apostolum.

CAP. XIX. CRITOBVLVS.

ISTA profecto omnia aliorum longe abeunt, quàm ego vnquā abitura credidissem: & video me omni Bedæ patrociniō excidisse. Quare suspecta iā mihi esset omnis ista tam grauis homicidij criminatio, nisi superesset Galfridus, quem nobis, credo, non auferes. Ille totus noster est. IREN. Quid mihi Galfridum nescio quem obtrudis, qui cuius sit, nō ita multū refert. Eum ego facile patriar Baleum & Magdeburgenses tuos, vt vnica suas delitias exosculari. Est enim recentior aliquis, trecentis, amplius annis Beda posterior. Quem tamen nobiles isti Centuriones Bedæ æqualem, & Cardinalem videri volunt, vt Innocentij primi, & veterum historiarum fidem de Christiana religione per Romanos potissimum Pontifices in occidente propagata labefactent. Qui tamen vel suo (vt mox dicemus) tam amplo, vt existimant, teste concident. Quem Beda non tantum tempore, quantum fide, veritate, pietate, ac doctrina antecedit. Vt enim ille amplissimis ac doctissimis scriptorum suorum monumentis memoriam nominis sui consecrauit, neque quicquam illis suis Ecclesiasticis annalibus mandauit, nisi quod ab iis, qui cum Augustino & paullo post vixerant, aut ab aliis, quibus fides temere non esset abrogāda, profectum fuerat: ita rursus iste poetica quadam facilitate,

ca

Galfridus Monumetensis recentior Beda 300. annis.

Magdeburgensium de Galfrido fabula.

Beda & Galfridi historia conferuntur.

Beda.

Galfridus.

ea primus (ni fallor) Latinè de rebus Britannorum scriptus, quæ meritò inter Ouidij aut Luciani fabulas referri debeant. Incidit in librum quendam Britannicum ab homine (cuius adhuc nomen ignoratur) conscriptum, ac spurcissimis mendaciis scatētem: quem ille Latinum fecit. Ex eo itaque decantata illa de Bruto Æneæ nepote; de Merlino (cuius prædictiones vt Dei oracula amplectitur) quem fingit sine patre natum; & nescio quos immanes lapides ex Hybernia in Angliā deportari curasse, quos nulla humana vis mouere potuit, ex vltima Africa per gigantes in Hyberniam delatos; mutasse denique regem Vtherpendragonem in formam Gorlois, vt eo fuco, Igerna illius vxore facto adulterio abuteretur; & peruagata illa præterea de Arthuro mendacia quasi à quodam fonte promanarunt. Arthurum enim longe supra omnia Macedonum ac Romanorum stratagemata effert. Quippe qui non Saxones modo, qui insulam occupauerant, Scotos, Noruegiam, & Galliam, quam Frolo nescio quis sub Leone Imperatore administrabat, suo dominio adiecerat, sed & Lucium Romæ pereundem Leonem præfectum nouo quodam Xerxis exercitu, & quadringentis & sexaginta millibus militū instructum, memorabili ad omnem memoriam victoria confregit. Et necesse sane fuit grandes fuisse illas Lucij copias. Signa enim eius sequuti sunt præter alios, quos omitto, principes, rex Græcorum Epistrophes, Mustenfar rex Parthorum, Alifacina rex Hispaniæ, Hittacus rex Africanorum, Boetus Medorum, Sextorius Libyæ, Pandrusus Ægypti, & Misipsa Babylonæ. Præterea, quæ de Constantio Constantini patre, & regno Britannæ ex matrimonio Helenæ vnica filia; ac hæredis Coelis regis Britannæ ei delato, deque Octauio, qui Constantino Magno, vt scribit, in Britannia seipsum suffecit, & alia id genus sexcenta manifesta vanitate tradit. Ac sane prodigiosum istud de Arthuro mendacium Centurionibus tuis

Fabulas quas recensuerit Galfridus ex ignoto & obscure scriptore Britannico.

Mendacia de Arthuro Britannia Rege.

Magdeburgensibus, qui vera sanctorum miracula irrident de rebus gestis Arthuri mendacia arriident.

(apud quos admirandæ, sed veræ Sanctorum historiae nihil aliud, quàm fustuarium meruerunt) fati placere videtur. Quem tradunt triginta regna subegisse, & in vno prælio 460. milites caliburno gladio peremisse. Atque hæc narratio insignem locum (explosis interim patrum omnium narrationibus de Sanctorum post mortem miraculis) hic obtinet. Neque quicquam bonis istis viris displicet, nisi quod in clipeo eius Mariæ virginis imago insculpta fuerat, eamque more Christiano coluerat. CRIT. Tu mihi certe non historicum, aut hominem, sed portentum quoddam monstras. Ac sæpe mecum admiratus sum, vnde ista de Arthuro, & alia id genus de Britannis nascerentur. Quorum iam mihi seminarium videre videor, obscurum quendam & sine nomine Britannicum scriptorem, quem nemo, quis fuerit, aut quando scripserit, certo sciat: Vt iam plane totus Balæo & Magdeburgensibus irascatur, qui ex tali auctore tam atrocis crimen, aduersante Beda, Augustino impingant.

In clipeo Arthuri imago B. Mariæ virginis.

Auctor historie, quam Galfridus sequitur, est, quod tradiderit.

Augustinus pacis semper studiosus.

Bala de Ethelberto testimonium. Beda.

IREN. Merito quidem irascaris; nec satis tamen pro rei indignitate aduersus istos excadescere poteris. Nam nec iste, qualiscunque sit, huiusmodi quicquam vitio vertit Augustino: quanquam Ethelbertum Cantiorum regem scribat excitasse Ethelfredum illum, de quo diximus, ut Dionothum, & socios eius, exercitu immisso, quod Augustino parere recusarent, deleret. Quod ille quidem si fecit, nil dubito, quin si tum vixisset Augustinus, se Ethelberto totum opposuisset, & à tanto facinore deterruisset: cuius semper consilia pacis socia ac amica fuerunt. Sed hæc fabula faciliè vel ex ipso Balæo, ut clavis clauo pellitur: qui post Bedam, tradit Ethelbertum nemini fuisse molestum, neque quenquam cœgisse ad Christi professionem. *Didicerat enim, ut Beda verbis utar, & à doctoribus, auctoribusque suæ salutis, seruitium Christi voluntarium, non coactum debere esse.* Ac nos existimabimus sanctum regem, qui nec idololatriæ negotium aliquod exhibuerat, in pios viros

Cent. 6. ca. 16

Bala. Cent. 13. in Augustino.

Bed. li. 1. c. 26.

viros ac Christianos, quod in ritibus quibusdam, fide illæsa, variarent, tanta interneccione grassatum? Et quoministro? Certe non alio quam Ethnico, ac Christianis omnibus infesto. Qui cum acerbius longe odium aduersus Augustinum, ipsumque adeo Ethelbertum haberet, quod à patria & auita religione, Augustini consilio descuerat; mirum illud in ipsum potius Ethelbertum non erupisse, ut illius potissimum sanguine se satiaret, defertque; religionis graues ab eo penas expeteret. Hunc certe plebeium & ignobilem scriptorem odio suo, cum hæc scriberet, indulgisse probabile, ac verisimile est, quo antiquitus Britanni aduersus Anglos laborabant, quod eum ad hoc forte ita scribendum perduxit. Vt cunque sit, quamuis nullius pretij sit auctor; sit tamen quanti eum esse volunt: nihil ille certe Augustino huiusmodi ascribit. De quo etiam alibi apertissime mentiuntur, quasi scriberet Augustinum in Anglia Christum non docuisse, cuius doctrinam puriore prius acceperint Angli à Iosepho & Asianis Ecclesiis, quam Romani, sed Romanam religionem hominum mandatis ac traditionibus refertam intrusisse. Nihil enim huiusmodi dicit Galfridus. Imo palam affirmat verbum Dei prædicasse Anglis, qui paganorum superstitione cæcati, totam in ea insulæ parte Christianitatem deleuerant: quæ ab Eleutherio Papa inter Britannos nunquam defecerat. Qui tamen Anglos licet ad Christum conuersos, tam infensis animis, quod Britannia regnum occupassent, oderant, ut nec Augustino parere, nec vllas in concionando Anglis operas communicare dignarentur. De Iosepho vero & Asianis nulla apud Galfridum mentio. Quamquam miror, quo modo Angli à Iosepho & Asianis fidem acciperent, quod à Magdeburgensibus traditur, qui quadringentis & amplius annis post Iosephi mortem eam insulam sunt ingressi. Quod si se lapsos dicant, & pro Anglis Britannos supponēdos: neque sic quidem, quod cupiunt, magis probarint; & hunc ipsum, quo vnice nituntur, ad-

Cent. 6. ca. 10. in Greg. pag. 687. Galfr. li. 8. cap. 4.

Mendacia Magdeburgensium de Galfrido apertissima.

Britannorum quædam in Anglos odium, & quædam causæ.

Neque Anglos neque Britannos fidem accepisse à Iosepho & Asianis.

Lib. 2. c. 7.

Galfridus.

Britanni quando ceperint primum esse Christiani, & unde fidem hauserint.

uerfantem sibi habebunt; qui tradit, Britannos sub Lucio rege Christum primo agnouisse, & ab Eleutherio, primos fidei suæ doctores accepisse; atque miracula passim per Christianos edita Lucium ad Christum pertraxisse. Quæ certe perinde licebit eludere, atque isti Augustini miracula eludunt. Atque præclari isti Rhetores, cum audiunt de fide per Eleutherium in Britannia propagata, iniquis auribus id audiunt; omnia dubia atque obscura ea in re tradi fingunt; & totam eam historiam fide propemodum laborare. Innocentiū vero Romanum Pontificem, dum tradit omnes occidentes Ecclesias, atque etiā Africanas vel à Petro, vel ab eius vel à successorū illius discipulis propagatas, magis inanis gloriolæ, terrenæque potentiae studio ita asserere, quàm quod rei veritas ita se habeat, historiisq; probari possit. Ut cunque sit de reliquo occidente, in Britannia à Galfrido (quem tamen ut amplissimum sibi testem accersunt) In Gallia ab Hincmaro quoque suo (ut antea diximus) prosternuntur. Et longe ante eius tempora totius Galliae Episcopi fateri videntur religionis suæ fontem, & originem è Roma manasse. Quod similiter, ut de reliquis occidentis partibus ex aliis ita de Africa idem forte ex Augustino doceri potest. Viderint itaq; quàm præclare ad huiusmodi de Lucio historiam infirmam, Iosephum & Asianos nobis ex Galfrido obtrudunt. De quibus ille ne semel quidem meminit. Quod si meminisset, leuissima sane foret omnibus prudētibus eius auctoritas præ Beda & aliis, qui Eleutherio hoc acceptum referunt. Illud quoque splendidissimum est mendacium, quod ad Augustini & Catholicæ religionis inuidiam, ante Augustini aduentum Ecclesias Christi non solum inter Britannos, sed etiam Anglofaxones recte constitutas, vanissime garriant. Quod ut nemo alius, ita nec Galfridus, sed penitus contrarium narrat. C R I T. Demiror vbi gentium peruagatæ sint Magdeburgensium nostrorum cogitationes, dum ista

Innocentiū.

Aliud Magdeburgensium mendacium.

Cent. 2. c. 2

Distinct. 11 cap. qui ne sciat.

Inter Epist. Leonis post 11.

162.

Aug. Epist. 162.

Lib. 1. Ecl. cap. 4.

ista scriberent. Qui quid, aut quo modo de tantis rebus scribant; nihil pensi habent: nisi forte non alios lectores quam stipites habituros se putent: qualem me hætenus fuisse magis ac magis sentio. Et o-miseros illos concionatores, quos in Anglia sæpe tua istud homicidium apud frequentissimam multitudinem tragice contra Augustinum intonantes audiui, imo me potius miserum, qui tam faciles hætenus aures istorum concionibus, & libris fidem præbuerim. I R E N. Merito Evangelicorum tuorum sortem deploras, qui per huiusmodi Sanctorum historias à Magdeburgensibus, Balæo, atque aliis misere ac portentose contaminatas miserabili tum fraude, tum caligine circumueniuntur. In quo genere egregiū quendam præ ceteris histrionem agit Balæus. Quod ut prætermittantur ea, quæ attigimus, facile verum esse docere possumus ex atrocibus illis calumniis & tetris mendaciis, quæ contra Cuthbertum, Benedictum, Vuilfridum, Bonifacium, & alios Anglorū Diuos sædo ore euomunt. Quæ aliquis propediem, ut spero, nostratum, aut alicunde, ex Beda, & aliis fide dignis scriptoribus, omnemque hominis imposturam, vanitatem, perfidiam refutabit, ac confringet. Ecce igitur tibi quasi vno obtutu, & Balæi fidem in antiquitatis memoria explicanda, & veterum Britannorum, quos tantopere ornat Balæus, pietatem. Nam quod videri vult, aliam fuisse antiquis, & primis Britannis religionem, quàm Augustinus Anglis inuexerit: nihil aliud quàm imprudenti lectori imponit. Altaria enim etiam ante tempora Chrysofomi fuisse in Britannia, & ipse ostendit, & huius Balæi impudentiam retudit. Cum enim Gentiles ad Christum amplectendum trahere cuperet, & docere; iam passim per orbem eius religionem agnitam, tandem ad Britannos decurrit. Apud quos hoc argumento Christū coli docet, quod ei altaria ab illis essent erecta. Quid igitur? an æquum putas, ut nos, posthabito Chrysofomo, Balæo fidem habeamus? Balæus, & Apolo-

Balæus mendacissimus.

Antiquos Britanos eandem coluisse religionem, qua postea Augustinus Anglos imbuere contra Balæi mendacia ostenditur.

Altaria ante Chrysofomi tempora in Anglia.

Chrysofomus.

Chryso. tom. 5. Homilia. quod Christus sit Deus.

Apologetici tui videant, quo iure se homines Christianos appellari velint, quorum omne studiū in eo potissimū ponitur, vt altaria vbiq; subuertantur, vt ne qua eorundē alicubi vestigia exttent. **Quantopere** vero Britanni veteres Martyrum Reliquias coluerint, historia Germani Altifiodorensis, Beda referente, ostendit, qui Pelagianos in Britannia deuicit, Atque idem prodit, veteres Britannos in honorem Sanctorum templa construxisse. **Quod &** de Constantino Magno omnium, qui vnquam fuerunt, Britānorū illustrissimo Eusebius tradit. **CRIT.** Balæus fortè, & Bedæ & Chrysostomo fidē hic abrogabit: & nisi apud ipsius tribunal aliquis Briātnus ad testimonij dictionē vocetur, reliquorum omnium apud eum fides labascet. **I R E N.** Dura quidem est hæc condicio, sed quoniam pro sua iste amplitudine hanc legem ferre videtur; descendemus & ad eam condicionem. Erit itaque, ni fallor, idoneus, & omni exceptione maior Gildas, qui pro magnitudine prudētiæ ac doctrinæ Sapientis nomen consequutus est. Cuius apud istos vel ideo grauissima debet esse auctoritas, quod fuerit ex Apostolico illo Bannachorensium cætu Monachus. **Is dum** Saxonum incurSIONEM narrat, patriæque vastationem deplorat, inter alia deflet per eos euersa Christi altaria. Et dum inuehitur in crudelem tyrannum Constantinum, eius crudelitatem exaggerat, quod inter sacrosancta altaria in sede cælestis sacrificij regios pueros occidisset. Idem Petrum Apostolorum principem fatetur; Reliquias S. Albani Britannicæ Protomartyris multo honore prosequitur, magnamque eas apud eius tumulum, pietatis, diuiniq; amoris occasionem præbere scribit. Qualis fuerat Nicolaus vnus ex septem Diaconis, iam antea ostendi, & quod solus ex Apostolis, & Apostolicis viris, rei vxoriæ operam dederit. Habuisse vero Britannos suos Nicolaos Gildas queritur. At Balæus huiusmodi Nicolaitas, quasi sus volutabrum, in delitiis habet, & in vxoriis amplexibus summam religionis

Reliquie Martyrū ab antiquis Britanni cultæ.
 Germanus Altifiodorensis.

Templum Sæctum in Britānia antiquissimum constructum.
 Constantinus.

Gildas Britannus sapiens cognominatus, quid senserit et scripserit de altariis.

Petrus Apostolorum princeps.

Reliquie S. Albani Britannicæ Protomartyris.

Calibatū.

Balæus Venereus mystes & Epicuri de grege porcus.

Lib. I. Eccl. hist. cap. 18. Li. I. ca. 26.

Lib. 4. de vita Constant.

De excidio Brittan.

gionis Christianæ cōstituere videtur. Neq; ille vnquā aut Rusticum, aut alium ex veteribus Britānis post sacerdotium vxorē duxisse, aut priore vxore legitimè vsum fuisse docebit. **Quare** reliquo præsidio nudatus, ad extremū ferè totius Europe angulū, Hiberniam, & gentē (si Gyraldo Cambrēsi credimus) verè barbarā cogitur, tanquam ad asylum cōfugere. In qua ille aut primus, aut inter primos certè, abiecto cucullo, & scorto sub matrimonij specie coniunctus, Episcopus (si diis placet) factus est. Fuit enim ibi suo iudicio Episcopus, sed meo Aposcopus, tum quod sycophanta esset impudētissimus, tum quod spurcissimus Apostata: dignior sanè qui lupanari, quàm qui Ecclesiæ præficeretur; vtpote cui multos iam annos nihil æquè aliud videtur cordi fuisse, atq; vt turpè ipse contra religiosum castitatis votū Venerē exerceret, obscenitate verborū oēs Lenones & Meretrices superaret; conuiciorum plaustra in optimos quosq; tum viuos, tū defunctos congereret; horrēda mendacia, partim à se ficta, partim aliunde emendicata impuro ore eructaret; ac in singulas Centuriarū suarū, aliorumq; librorū non modò paginas, sed ferè etiā lineas infarciret. Videri sanè potest omnino studio contēdisse, vt quēadmodum est nomine, ita vitæ turpitudine, aut orationis saltē obscenitate similis, & par illi Balleo esset; de quo, nescio quā verè, sed scribitur tamē, omnes, qui in eodē vico habitant, clamasse et in scriptis, et sine scriptura, adulterū eum esse. Credo certè Hiberniā, quantumuis efferatam, ad huius Aposcopi, tā nefarium & insolitū spectaculum totā obstupefactam, illudq; detestatam. At conatur vir prudens tanti sceleris inuidiā ac nouitatē extenuare, & tegere sub vmbra, nescio quorū, Episcoporū in Hibernia etate Bernardi, eiusq; testimonio cōiugij vinculis implicitorū. Sed frustra ad eos recurrit: noui huius Apostolatus ipse est princeps. Ille hāc laudē primus ceteris præripuit. Deplorat certè Bernardus, præcipuū illius insulæ Episcopatū Armachanū multis annis factione potentum,

Syluester, Gyraldus Cambrensis in Topographia Hibernie.

Calcedonen. Synod. act. 10.

Bernard. in vita Malachie.

Rusticum.

Balæus.

Balæi impostura.

Balæus primus in Hibernia quinti, Euangelij Apostolus.

Bernardus.

rum, quasi hereditarij iuris factum, & meros sepe Laicos, nullis sacris ordinibus de more inauguratos, Episcopatu ad se rapuisse. Et qualiscunq; tandē fuerat ille abusus, ex ea, quam dixi, caussa irrepfit. Propter quē Bernardus, Paganismum sub nomine Christiano introductū queritur: eumq; omnem Malachias sua prudentia, pietate concionandi sedulitate, exēplo, ac illustribus signis tandē sustulit. Huius vitā Bernardus ei notus, & carus, in cuius quodammodo sinu beatā ille animā efflauit, Apostolicis plane virtutibus insignē verē ac eleganter scripsit. In qua ex signis per eum editis apparet, aquā benedictā, Reliquiarum, extremæ vnctionis, & aliorum Ecclesiæ sacramentorum, ac cæremoniarum vsum tum temporis diuino testimonio non fuisse destitutum. Quod cum Balæus videret, & doleret, impudico ore in beatum Bernardum inuehitur, quasi is, quē de Malachia temere, à nescio quibus, acceperat, ea imprudēter litteris cōsignata ad posteritatis memoriā cōmendasset: cum ille non nisi certissima, notissimaq; illo sæculo describat, & de rerū gestarum veritate securum se fateatur. Inter quas exsiccata, atq; arida pueri manus ab ipso Bernardo ad corpus demortui applicata, statim vigorē ac vires recuperauit. Sed nos iā, dimisso Malachia, redeamus ad Augustinū. In quo reprehendendo, ne crucis quidē Christi venerationē, aut aspectum pius iste Iulianus ferre potest. Cui nescio quid aliud respondeam, quā vt queratur Christū crucifixum. Nec scio quo aptiore hoc genus hominū nomine appellarem, quā quo Paulus: *inimicos scilicet crucis Christi*. Sed huius Balæi impietati, Constantini Magni, qui clarissimū veteris Britannia decus fuit, pietatē oppono. Nec erit iam mihi necesse repetere, quæ prius ex eius historia de vfu crucis docuimus. Oppono præterea huic Apostatæ Sanctum Albanum Martyrū Britannia primitias, quem legimus supplicē Christo ad eius crucem & Imaginē preces fudisse. Docuimus iam antea, quantopere veteris Britannia,

Malachias.

Malachie miracula.

Balæus in D. Bernardum calumnia repellitur.

Pueri manus contactu corporis Malachie de functi miraculose sanata.

Balæus, alter Iulianus et inimicus Crucis Christi.

Constantinus Magnus.

D. Albanus.

In Centur. de Scriptur. Brit.

In vita eius ex vetustissimis monumentis.

niæ, ac Cōstantini exempla, à religione Apologeticorum abhorreant. His igitur iam dimissis, videamus, quo modo Constantinus Apologia errorē, & Balæi insaniam de Paschate refellat. Constat igitur eius cura ac pietate Nicænos patres ad Synhodum duas potissimum ob causas conuenisse, id est, propter Arium, & dissonantiam in Paschate. Extant hodie patrum, extant & Constantini de paschate, vno eodemque per orbem die celebrando litterarū. E quibus statim intelligimus, Constantinum, hunc dissensum aut inæqualem obseruationem non posuisse inter res leuiores. Nam rem appellat indignam, indecoram, sedam atque adeo impiissimam. Et sola illis temporibus Oriētis pars illo errore implicabatur. Roma enim, Africa, Italia omnis, Ægyptus, Hispania, Gallia, Libya, cuncta Græcia, Asiana atque Pontica ditio, Cilicia, atque adeo Britannia, omnesque occidentalium, Meridionalium, ac Septentrionalium Ecclesiæ, eum, quem hodie tenemus, Paschatis celebrandi morem etiam ante Concilium sequuti sunt. Qua Constantini oratione omnis ille Balæi & Illyrici error, quod primi Britanni Pascha cum Iudæis seruarint, retunditur. Videmus enim Constantini tempora. Iam ante centesimum & octogesimum post Christum passum annum, Britannia, eaque prima omnium prouinciarum, vt quibusdam videtur, Lucio regnante, fidem Christi Eleutherio Romanum pontificatum administrante, amplexa est. Eleutherio successit Victorille, qui propter disparem obseruantiam quasdam Orientis Ecclesias anathemate deuouere statuerat. Nec dubiū est, vt reliquam fidem & ritus, ita & hunc Paschatis Britannos à Roma mutuatos. Nam quod Balæus & Illyricus de Græcis, Asianis, ac Iosepho tradunt; id totum ex obscuris & incertis monumentis proditur. Proferant enim mihi vel vnum antiquæ & probatæ fidei auctorem, qui fidem Christi in Britannia per Græcos & Asianos primum seminatam asserat. Erit verū sit, Iosephū ibi Christum

Apologie error & Balæi insaniam de Paschate refellitur testimonio Constantini & patrum.

Consensus totius pene Ecclesiæ in Paschate celebrando.

Veteres Britanos nō celebrasse Pascha cum Iudæis.

Britanniam fidem suscepisse omnium prouinciarum primam.

Britannos Paschatis celebrandi ritum à Romana Ecclesia didicisse non à Græcis, & Asianis.

Epiph. 3. 1. 70.

Eusebius Li. 3. de vita Constant.

Cent. 2. c. 2.

Beda li. 1. de Hist. c. 4.

Euseb. li. 5. c. 24. et 25.

Iosephus ab Arimathia.

Damianus Fugatus.

Patritius inuenit commentarios rerum Britannie gestarum à Damiano et Fugatio.

Apologeticorum in Deum & Romanam sedem à Chalcedonia.

Apologeticorum & Balei de paschatis obseruatione calunie.

Paschatis obseruatio Ecclesiastica miraculo euidenti confirmata.

stum annunciaffe, ecquid ostendunt, quo eum vel Asianum probent, vel aliud in Britannia, quàm Petrum Romæ de Paschate statuisse? Certe cum ad ea tempora, quibus per Eletherium Britannia Christo est initiata, & consecrata, propter Asianos quosdam, qui à reliqua Ecclesia in Paschatis tempore variabāt, controuersia emerisset; frequentes Synhodi habitæ sunt Romæ, in Gallia, in Achaia, in Ponto, & apud Cæsaream Palestinæ. Quæ omnes vſitatum hodie paschatis diem, quasi ex Apostolica traditione manantem, tenendum ab omnibus statuere. Nec verisimile est, Iosephum alios ritus in Britannia, quàm Petrum Romæ docuisse. Quicquid certè, aut vbicunque Iosephus docuerit, ante Lucium Britannia palam Christum non est professa. Ad quod sanctum opus conficiendum. Eletherius Damianum & Fugatum in Britanniam amandauit: quorum res gestæ temporum iniuria interciderunt. Quorum commentarios Patritius Hiberniæ Apostolus, sed fugientibus atque obsoletis propter vetustatem litteris, reperisse traditur. Qui si superessent, videremus eandem religionis ibi faciem, quam Catholica hodie profitetur Ecclesia. Hic mihi in mentem venit insignis Balei & Apologeticorum in Deum ac Romanam sedem à Chalcedonia. Si enim non reliquis, certè Britannia Apostoli fuere Eletherius, & Gregorius. Quare si reliquæ nationes omnes illius sedis imperium detrectassent, Britannia nostra in officio manere, & tantæ ingratitudinis in Deum atque Romanum Pontificem crimen horrere debuisset. Viderint itaque, iam Apologetici, quo modo sollempnè Paschatis obseruationem, ad res leuiiores, aut Baleus ad frigidam Hypocritarum ceremonias, referat, contra Nicenæ Synhodi, Constantini, & totius Ecclesiæ auctoritatem. A qua non alij fere, quàm Ariani, & id genus hæretici dissidere solebant. Quos Deus non Ecclesiæ solùm auctoritate, sed & euidenti miraculo fregit: cum fons aquæ quotannis in Lusitaniæ quodam templo,

Eusebium li. 5. ca. 24. & 25.

In prelo scriptis. ca. 214. & 215.

plo, nõ ad Arrianorum, sed Catholicorum pascha diuinitus prorumpere soleret. Id quod Sigebertus post Gregorium Turonensem, qui istud tam insigne miraculum, eo ipso tempore, quo contigerat, litteris commendauit, aperte prodit. Gregorium vero ignorantia, an solita vafricie Magdeburgenses, qui eam historiã bis recitant, præterierint, nescio. Credo certè eos, non potuisse huiusmodi miraculorum lucem sustinere, quæ Catholicos ritus in baptismo vſitatos, quos isti exagitant, planè confirmant, & istorum mendacia contra Sanctos Episcopos, Pium, Victorem, ac Eugenium, quæ superius attigimus, confringunt. Hinc etiam fieri credo, cur duo alia id genus miracula de fontibus ad tempus baptismi prodigiose hoc sæculo promanantibus, quæ mox litteris consignauit Sophronius Constantinopolitanus Patriarcha, silentio inuoluat. Cuius generis insigne prodigium, cum Paschasinus Episcopus (qui Chalcedonensi Synhodo vices Leonis Romani Pontificis inter alios gerebat; quem isti contemtum Paschasinum quendam appellant) Leoni ipsi recenset, quod recès acciderat loco sibi notissimo illudque post eum multis sæculis Sigebertus referat; egregij isti historici tanquam fabulas & nugas reiiciunt. Quod miror qua isti aut fide in re præsertim eo sæculo tam testata, & omnibus querentibus tam obuia atque exposita; aut prudentia certe scripserint, qui simile quiddam postea ab eodem (vt dixi) Sigeberto petitum inter miracula constituent. Cuius tamen fidem lectori suspectam forte reddere voluerunt, quasi aut meliorem aut antiquiorem Sigeberto auctorem huiusmodi narrationes nullum habeant. Hæc paucis de prima Britannorum fide, ad quam tantopere Baleus ac Apologetici nos reuocant. Vt itaque non fuit alia Britannorum quàm Anglorum fides, ita nec aliam ab Augustino nos Angli, quàm quæ

Sigebertus.

Gregorium Turonensem.

Magdeburgensium vel ignorantia vel vafricies notatur.

Miracula duo fontium ad tempus baptismi.

1 Vide Epistolam Paschasini ad Leonem inser epistolas Leonis post Epistolam 63.
2 In chron. ad annum 417.

quæ fuerat communis totius orbis, fidē hausinus. Quæ in re nos Anglos. Gregorio tanto viro & primo salutis ip-
 forum auctori magis, quàm Balæo aut Apologeticis credere
 par est: qui ad hunc modum scribit: *Ecce, inquit, omnipo-*
rens Deus pene cunctarum iam gentium cor penetrauit. Ecce in v-
na fide Orientis limitem, Occidentisque coniunxit. Ecce lingua Bri-
tannorum, quæ nil aliud nouerat, quàm barbarum fremere, iam du-
dum in diuinis laudibus Hebræum cepit alleluia resonare. Venio
nunc ad Bonifaciū, quē adeo Balæum deformasse, primum

Gregorius.

quidem veritatis ac religionis Christianæ, deinde An-
glia: nostræ, quæ tantum illius sæculi ornamentum pepe-
rit, tum etiam Germaniæ tuæ causa, egrefero: cuius fuit
Apostolus, & cui ille clarum Euangelij facem prætulit.

Maledicta Balæi
contra S. Boni-
faciū Germani-
æ Apostolum
exploduntur.

Bonifacii Mar-
tyrii.

Qui postquam innumeros populos, alios ex ipso Genti-
lismo, alios ex erroribus Gentilismum planè imitantibus
Christo acquisisset, pro eodem in Phrysiâ martyriū quo-
que obiit. Quem iste Balæus non Christi, sed Romani
Pontificis Martyrem scelerate appellat. Qui quàm pro-
cul fuerit ab illa Balæi calumnia de innocentibus Chri-

Greg. in eu-
pos. lib. II.
27. cap. 6.

Ado in chr-
nic. Franc.

Ioanni Auenti-
ni testimonio,
calumnia Balæi
in Bonifacium
de Innocentiis
ab eo oppressis
dissipatur.

Improbitas eo-
rum, quos innocē-
tes Christianos
vocat homo no-
centissimus.

Carolus Ma-
gnus.
Zacharius.

stianis, quòd sinceram doctrinam tuerentur, per eum op-
pressis; ad Ioannem te Auentinum, quem Illyricus & Ba-
læus, quasi grauiissimum rerum scriptorem exosculantur,
remitto. Qui graphicè eorum improbitatem depingit;
quos venationibus, scortis, conuiujs, auaritiæ totos va-
casse, ac peruersa doctrina populum seduxisse, palàm pro-
fitetur. A quo te magis, quàm à Balæo discere cuperem,
qualis fuerit Bonifacius noster, aut ab illustrissimo po-
tius Carolomano, qui in edicto suo ita scribit: omnes,
quos per ciuitates designauimus Episcopos, Bonifacio archisclauini,
nuncio Christi, & legato Diui Petri, dicto audiētes sint: aut à san-
ctissimo Romano Pontifice Zacharia, qui eum reueren-
disimum & sanctissimum Legatum Christi, & nuncium supre-
me illius maiestatis appellat.

In Boiaria;
lib. 3.

In lib. ad Eu-
pisc. & Cle-
ram.

Epiph-

Epiphanium Imaginem Christi non violasse, vt auctores Apo-
logiæ Anglicanæ fingunt; eosdemque locum Hieronymi cor-
rupisse & deprauasse.

CAP. XX. CRITOBVLVS.

SI pergas, vt cæpisti, omnes nostros propediem histo-
 ricos de manibus meis excuties. Quare alium posthac Il-
 lyricus quærat, cui centones farciat. Prouidebo certe de-
 inceptus diligenter, ne tam temere Illyrico aut Balæo fidē
 adhibeam: quos video, tetra ac horribili deprauatione,
 antiquitatis historias cōmaculasse; in quas ego vnice pro-
 pendeo, & quæ me, vt à meis doctoribus proditæ sunt, in
 maximam partē errorum meorū coniecerunt. Sed spero,
 quemadmodum qui ab aspide ictus est, ab eodem reme-
 dium petit; ita mihi veras historias futuras ad erroris de-
 pulsionem fructuosas, quæ corruptæ animum quoque
 meum corruperunt. I R E N. Non sine causa, mi Critobu-
 le, de Illyrico, Balæo ac sociis ob deprauatas ac fæde vi-
 riatas Ecclesiæ historias quæreris. Neque enim Magde-
 burgenses cum Balæo, quas ipsi auctores reliquere, sed
 quas ipsi commenti sunt, historias proferunt; & magno
 supercilio, magisterio in se totius Ecclesiæ sumto, nō tam
 quid patres scripserint, quàm quid & quo modo scribere
 debuissent, pro sua auctoritate quasi de tribunali pronun-
 ciant. Nec Diuorum aut aliorum patrum res siue ante,
 siue post obitum gestas vlla, vt tu putas, veritatis luce illu-
 minarunt, sed ipsam potius veræ historiæ lucem per om-
 nem vbique Ecclesiam clarissimo splendore coruscantē,
 densissimis atque horrendis mendaciorum tenebris ob-
 duxerunt, eamque turpissimè commacularunt. C R I T.
 Ita sane se gessisse hætenus mihi videntur. Sed ad Epi-
 phanium redeamus: qui licet cetera totus vester videat-
 ur esse; nescio tamen quo modo, graui illud illius contra
 imaginem etiam Christi tonitru, horrendo quodam fra-

Balæum et Mag-
deburgenses cor-
ruptores histo-
riarum.

gore aures meas, animumque verberat. A qua me dubitatione si semelexpedieris; nihil iam video in tota hac causa, cur amplius hæream. Sed credo te difficilem iam suscepturum prouinciam. IREN. Quare? CRIT. Quia vt prouerbio iactatur; *ne Hercules quidem contra duos.*

Epiphanius.
Hieronymus.

IREN. Non satis intelligo, quid velis. CRIT. Non Epiphanius modò, sed Hieronymus, qui eam Epistolam transtulit, vnde Apologetici hoc testimonium mutuauerunt, vno in te impetu irruunt. IREN. Næ tu homo meticulosus es, qui fulgur ex pelui, more puerorù times. Non dubito, quin hunc omnem impetum facile sustinebo, atque etiam comprimam. Credideram fanè me ab omni, quantum ad Epiphanium pertinet, negotio iam fuisse liberatum, & me tibi ex Nicænæ Synhodi auctoritate antea de eo satisfecisse. CRIT. Non nego mihi satisfactum ad ea, quæ Iconomachi protulerunt: sed nulla huius Episto-

Obiecture probabiles, cur ea non videatur Epiphanius Epistola, ex qua Iconomachi hodie imagines oppugnant, aut si sit, cur nihil inde colligatur, quod Ecclesiasticæ in imaginibus venerandæ cõsuetudini aduerjetur.

læ mentio facta est. IREN. An non ex eo igitur probabiliter conicere potes, hanc Epistolam vel fortè suppositiciam esse, vel nihil certè afferre adiumenti ad causam Iconomachorum promouendam? Si enim illis temporibus ea, vel pro certa Epiphanius Epistola habita fuisset, vel receptam in Ecclesiam Sanctarum imaginum adorationem oppugnasset, tot fanè Iconomachorum in media Græcia Episcopi, nunquam fuissent, aut tam rudes, vt cænescirèt, aut tam dementes, vt dimissis genuinis ac notis Epiphanius scriptis, tam illustri Hieronymi testimonio quasi subsignatis, ad vana, commenticia, orbi que incognita conuolarent. Nam neque hæc hodie Epistola in Græcis Epiphanius exemplaribus vsquam apparet (quæ si extaret, rectius forsàn & certius de tota hac re iudicare possemus) neque quicquam eorum, quæ Iconomachi proferebant, in libris Epiphanius inerant. CRIT. Imo hodie insunt, idque in certis eius libris, id est, Ancorato, vnde quoddam testimonium Illyricus contra imagines desumit. Et dicit huc referri posse, quæ ille contra Encratitas scripsit.

Illyricus.

En. catalogo

scripsit. IREN. Quare ergo præclaræ istæ Centuriæ ad hanc tam nobilem historiam obmutescunt? Quis sit, vt cum Clementis & aliorum contra idola Gentium sententias, tanquam contra nostras imagines scelerate producant; ac multo impudentius Christi imaginem fulmine contractam, vt Deus significaret inuisam sibi hanc stuarum superstitionem, mentiantur: hanc tam certam tanti patris sententiam, cui & Hieronymus suum calculum adiecit (alioqui vt ait Illyricus transferre in animum nunquam induxisset) in loco aliquo Centuriarum insigni non collocarunt? Rursus alia quadam de Vuesthemero tuo admiratione quasi obstupesco; quare, cum tot testimonia contra imagines aceruatim extra causam (perinent enim fere ad idola) cumularit, & illam suam officinam ista Epiphanius historia ornarit; de Carolo & eius Synhodo, homo Germanus nihil apposuerit. Apologetici vero, ceteris fere omnibus prætermisissis, in solo Carolo & Epiphanius acquiescere videntur. In quo forsàn maior est, quam tu crederes, cautio. Aut enim fallor, aut quatumuis eam iactent, non satis tamen tutam putarunt Caroli historiã. Quæ, vt maxime eam premas ex Illyrico & Caluino, & eius libro, qui eam primus euulgauit, nihil aliud conficiet, quàm non debere esse in Ecclesia Imagines, quæ adorentur. Quod & nos eo, quem ex Gregorio declarauimus, sensu non negamus. Quare cum adhuc nihil allatù viderent, cur deturbari & ab Ecclesiis profligari debeãt Imagines (quod vel Carolus ipse, vt docuimus, non probat) commodum fanè, vt videtur, Epiphanius asciuerunt, qui vel aspectum Christi Imaginis in templo nefarium flagitium inelamaret. Vt cunque sit, miror à Vuesthemero hunc locum (nisi forte & illi hæc res suspitione laborare videtur) prætermisissum. CRIT. Quasi omnes omnia iisdem de rebus aut possint, aut velint, persequi; aut quasi omnia in scribentium memoria penitus insideant. Quanquam nec hanc Magdeburgenses

Magdeburgenses

Cent. 2. c. 4

Cent. 4. ca.
13. p. 1447.

Illyricus.

Vuesthemerus.

Apologetici.

Vuesthemerus.

omnino historiam silentio præterierint, licet non ab Epiphano, sed Hieronymo velum ruptum asserant. Quod ego ab eis humano errore factum plane existimo. IREN. Sed mirum est tot Argos vel in posteriore editione hanc culpam non refarcisse. Vt cunque sit: vt nihil de hoc velo in Græcis hodie Epiphanij scriptis, ita nec in eius Ancorato, siue Græco, siue Latino quicquam huiusmodi cernitur, quale Illyricus nescio qua noua oculorum felicitate, & acie conspicatus est. Imo hæc ipsa sententia (quæ Christi & Sanctorum Imagines non modo in templis, sed nec in priuatis domibus conspici patitur) à Nicænis patribus vt adulterina, & non ab Epiphano scripta, sed à Manichæis cõficta arguitur. Imo non tam à Nicænis patribus, quàm à seipso commenticius ille Epiphanij liber (quem nobili artificio atque metamorphosi Illyricus in Ancoratum transformat) confutatur. Fatetur enim (quicunque tandem fuerit) reliquos eius sæculi patres à se dissentire. Iam vt liber ille Epiphano tribuendus esset, cum constet ea ætate Basilium, vtrumque Gregorium, Nazianzenum, & Nyssenum, Amphiloichium, Cyrillum Hierosolymitanum, Chrysostomum, Hieronymum, Ambrosium, aliosque primæ notæ Ecclesiasticos scriptores enituisse; quo grauiore præiudicio causam suam potuisset premere, quàm quod fateatur, reliquos illos patres, tãtaque Ecclesiæ ornamenta in eadem aliud sensisse? CRIT. Sed quid respondes ad Encratitas? IREN. Quid ego responderem? omnia inuenies similia; parem prudentiam, parem fidem. Nihil enim illi cum hac Imaginũ causa commune habent. Quorum hæreses in eo versabantur, vt dicerent duos principatus alterum Dei, alterum Diaboli: nuptias verò à Diabolo auctore profectas. Apocryphis quibusdam scripturis, quasi Apostolicis vtebantur, & interim quasdam, quas Ecclesia sequitur, abdicabãt; vinũ hominibus omnino interdicebant; sola aqua in mysteriis vtebantur: quos Illyricus, ac Evangelici egregiè æmulatur. Apocrypha enim Illyricus pro veris Epiphanij scriptis obtrudit,

Illyrici mendacium de Epiphano.

Quædam à Manichæis sub Epiphani nomine conficta.

Encratarum hæreses.

Illyricus & Evangelici Encratarum amuli.

Epiph. lib. 1. tom. 3. hæres. 46. Lib. 2. tom. 1. hæres. 47.

& cum Apostolo suo Luthero quosdam Scripturæ libros reiicit: ac in mysteriis Illyricus, pari licet non eodem, sed contrario vicio laborat, pro calice mixto, solo vino contentus: Quæ cum ita sint, vir tamen iste bonus dicit nostros Monachos Encratis simillimos fuisse. Quod cur ille dicat, ipse viderit. Illyricus præterea tuus, non modo hanc de Epiphano & velo per eum scisso, sed & illam Gregorij Nazianzeni de coloribus sententiam, quam ostendi ex Nicænis patribus veteratoriè ab Iconomachis contra imagines detortam, pro sua solita prudentia receset. At in Centuriis conscribendis, nihil tale aut Gregorio Nazianzeno, aut Epiphano adscribit. CRIT. Ista, quæ ex Ancorato depromit Illyricus, videntur penitus cõmenticia. Quare non possum non admirari, cur, dimissis iis, quæ in veris libris Epiphani, atque adeo Augustini insunt, vana atque imaginaria consecratus sit. IREN. Ecquid habent Epiphanius & Augustinus aduersus nostram sententiam? CRIT. Habent certe, quod vestram adorationem debilitet, vosque adeo inter hæreticos reiiciat. IREN. Demorror, si quid sit huiusmodi. CRIT. Est sanè. Nam cum varios hæreticos & earum hæreses recensent, Simonem Magum, qui imaginem suam adorandam obtrudebat, recensent, & Carpocratitas: è cuius secta Marcellina imaginem Iesu colebat: & Epiphanius mulieres quasdam Mariæ imaginem circumferentes & adorantes vehementer reprehendit. IREN. Ista nihil nobis obstant. Simon enim Magus, relicto Christo, se ipsum pro Deo colere voluit, & Romæ propter præstigias pro Deo habitus est, & statua ei dicata. Marcellina verò, non in eo, quod imaginem Iesu, sed quod cum ea imagines præterea Homeri, atque Pythagoræ adoraret, reprehenditur. Neque enim licet simul Deum ac Baal colere, quod olim Iudæis vitio dedit Elias. Ac fuit aliquando rex in Anglia Redualdus, qui, vt scribit Beda, in eodem Fano & altare habebat ad sacrificium Christi, & arulam ad victimas Dæmoniorum. Sic &

Epiphanius. Augustinus.

Simō Magus imaginem suam adorandam obtrusit.

Marcellina.

Redualdus Deo & Baal sacrificia fecit.

Augu. in catalogo hæres. I. et 7. Epiph. 1. 2. 21. I. 3. tom. 2. hæres. 78. et 79. Iustinus in Apolog. Eusebii lib. 1. c. 13.

Beda hist. Eccl. lib. 2. cap. 15.

Alexander Seuerus.

Cerinthi & Hebionis hæresis.

Samaritani.

Ethnicochristiani.

Damascenus.

Christianocategori.

Iconoclaste.

Alexander Seuerus, vt diximus, Christum voluit cum aliis Diis colere: atque ideo illius effigiem in larario habebat. Nec ignoramus Cerinthi, & Hebionis hæresim in eo constituisse, quod legis cæremonias Euágelio miscuissent, & sic noua confessi sunt, vt vetera non amitterent; quod de eis scribit Hieronymus. Nec quid de Samaritanis tradit Scriptura, qui simul cum Iudæorum Deo idola colebant contra Scripturam dicentem: *Videte quod ego sum solus Deus, & non sit alius præter me.* Quod & Laban fecisse forte videtur lóge ante legem Mosis, dum Deum Abraham & Deum Nachor iudices constituit. Et Gregorius suo sæculo Christianos arguit, qui arbores Gentilium more rituque venerabantur. Quare ista potius tua exempla ostendunt in prima Ecclesia Christi imaginem, licet non Gentilicio illo errore, adoratam. Nam non ideo mulieres illas tam seuerè Epiphanius coarguit, quòd imaginem Mariæ vel haberent, vel circumferrent, vel etiam adorarent, sed quòd Mariam pro Dea haberent, & ita imaginem eius vt idolum detestando ritu adorarent. Quæ non solum cum essent feminæ, & legibus, & natura ipsa duce ab omni huiusmodi officio alienissimæ, Sacerdotij tamen & sacrificij sibi munus arrogatissimè vindicabát, & collyridem siue placentam conficiebant, quam in nomine Mariæ tanquam numinis offerebant; eiusque, nefaria quadam religione sacramentum ementiètes, participes fuerunt. Huiusmodi verò Damascenus imagines quasi idola colentes hæreticos & Christianocategoros appellat, eosque vt & contrariam factionem Iconomachorum damnat. *Christianocategori, inquit, sunt & dicuntur, quòd, cum Christiani sibi unum Deum viuum & verum venerentur, ipsi venerandas imagines Domini nostri Iesu Christi, sanctæ Mariæ, quæ Deum sustulit & peperit, Sanctorum Angelorum & eius Sanctorum ita coluerunt vt Deos, more Græcorum. Iconoclastæ autem vocati sunt, quòd easdem sanctas & veneratione dignas imagines cum ignominia tractauissent, tum in munitissimas partes comminuerunt, tum coniec-*

Hiero. Epi.
ad Augusti.
4. Reg. 17.
Deut. 32.
Genes. 31.
Li. 7. Epist.
20.

Li. de heres.

cerunt.

cerunt in ignem, eodemque modo eas, quæ in parietibus erant depictæ, partim aqua calida, partim calce atramentoque obliterarunt. Hæc Damascenus. Nec Marcellina quidem excusari potuit, licet Deorum idola cum Christo non adorasset; cum more Gentium vel ipsius Christi imagini sacrificaret. Sacrificium autem constat soli Deo deberi. Neque dubium est, quin hos aut similes ritus Augustinus illis Christianis vitio verterit, quos, vt alibi ostendimus, imaginum adoratores appellauit. Nullo enim modo de hodierna Catholice Ecclesie adoratione sensisse est verisimile. **C R I T.** Inanis iam mihi ois Epiphanius impetus fuisse videretur, nisi Hieronymi consociatas vires haberet. Eam enim ille epistolam Epiphanius in Latinum transtulit sermonem. Contuli consutationem Hieronymi cum hac epistola, & nihil est in tota Epistola, quod non postea in refutatione Hieronymus diligenter attingat, vt si de hac Epistola dubites, iam totius Epistolæ atque adeo consutationis Hieronymianæ fides labascet. **I R E N.** Non nego Epistolam, sed dubito de hac parte, quæ Hieronymianæ translationi fortè affuta est. Verum ecce video ad manum opera Hieronymi, quin igitur locum ipsum relegimus? **C R I T.** Relegam: *Præterea quod audiui quosdam murmurare contra me, quia quando simul pergebamus ad sanctum locum, qui vocatur Bethel, vt ibi collectam tecum ex more Ecclesiastico facerem, & venissem ad villam, quæ dicitur Anablatha, vidissemque ibi præteriens lucernam ardentem, & interrogassem quis locus esset; didicissemque esse Ecclesiam, & intrassem vt orarem: inueni ibi velum pendens in foribus eiusdem Ecclesie tinctum atque depictum, & habens imaginem quasi Christi, vel sancti cuiusdam. Non enim satis memini, cuius imago fuerit. Cum ergo hoc vidissem in Ecclesia Christi contra auctoritatem scripturarum hominis pendere imaginem, scidi illud, & magis dedi consilium custodibus eiusdem loci, vt pauperem mortuum eo obuoluerent, & efferrent. Illique contra murmurantes dixerunt: si scindere voluerat, iustum erat, vt aliud daret velum atque mutaret. Quod, cum audissem, me daturum esse pollicitus sum, & illico*

Marcellina idolatria.

Augustinus.

Hieronymus.

Narratio ex Epiphanius Epistola ad Ioannem Hierosolymitanum Episcopum de imagine in foribus templi ab eo confecta, quæ heresiarum nostri temporis abutuntur contra Christi & Sanctorum imagines.

x. 5.

esse

esse missurum. Paullulum autem morarum fuit in medio, dum quero optimum velum pro eo mittere. Arbitrabar enim de Cypro mihi esse mittendum. Nunc autem misi quod potui reperire, & precor ut iubeas presbyteros eiusdem loci suscipere velum à latore, quod à nobis missum est: & deinceps præcipere, in Ecclesia Christi istiusmodi vela, quæ contra religionem nostram veniunt, non appendi. Decet enim honestatem tuam hanc magis habere sollicitudinem, ut scrupulositatem tollat, quæ indigna est Ecclesia Christi, & populis, qui tibi crediti sunt. IREN. Nescio quid mihi cõturbatus videris? CRIT. Salebris nescio quibus, & incõcinnò atq; perturbato, nec satis coherenti sententiæ huius exordio impeditur mihi videor. Quod si à nobis Epistola hæc nõ stare: fortè dubitarè, an hæc Hieronymo esset attribuenda oratio; quãdoquidè nõ satis cū illius elegãtia cõuenire videatur. IREN. Tu verba, nec sine caussa forsan; cū ea nec Calvinus, nec Beza, nec Vuesthemerus, nec alij vnquã Euãgelici integra, sed mutilata recensent, quod malitiam quandam ac calliditatem eorum arguit: ego vero rem ipsam magis pondero, quæ, nisi aliter quàm ipsa verba primã fronte præ se ferunt, intelligantur, non Epiphanijs modo, ac Hieronymi sanctitate, sed quouis Christiano sunt indigna. Quis enim tã alienus vnquã fuit ab omni pietate, ac doctrina, ut negaret fas cuiquã habere Imaginem Christi; & diceret id esse contra auctoritatem Scripturarum, contra religionem nostram? Nam nec Calvinus extra Ecclesiam, seposita adoratione, haberi posse Imagines, negat. Ac ista quidè imago præ foribus Ecclesiæ fuit, nec de vlla illius adoratione constat. Quæ ergo occasio fuit eam conscindendi? Iam quæ scripturæ prohibent, vel in ipsa Ecclesia Imagines? cū iam docuerim Cherubin fuisse sub forma humana in templo Iudæorum. Ut nihil dicam de formis multorum brutorum animalium: Christi certe, & Sanctorum Imagines Epiphanijs seculo in Christianorum templis extitisse, nec patribus sanctis displicuisse ex Nicæna (ni fallor) Synhodo clarissime intelligis. Si

Calvini, Bezae,
Vuesthemeri
rafrices.

Calvinus.

Si Epiphanius fuerat in hac sententia; cur discipuli eius templum sub eius nomine Deo consecratum, picturis vndique collustrarunt? Cur ipse Epiphanius cum, aut sui, aut antecedentium omnium temporum hæreses recensent, hanc tam atrocem, & omniũ, ut isti volunt, primam atque principem, utpote qua ad idola rursus colenda redigimur, non recensuit? Si Christi Imago non sit ferenda, ne crux quidem eius ferenda videtur. Quam non horuisse Epiphanius, nemo credo pius dubitat. De qua adoranda, quid Hieronymus senserit, alibi ostendimus. Atque iam aliud eius insigne testimonium, de illustri & sancta illa matrona Paula subiiciemus. De qua ad hunc modum scribit: *Quæ cuncta loca tanto ardore ac studio circumiuit, ut nisi à reliquis festinaret, à primis non possit abduci, prostrataque ante crucem, quasi pendentem Dominum in cruce cerneret, adorabat. Ingressa sepulcrum resurrectionis osculabatur lapidem, & ipsum corporis locum, in quo Dominus iacuerat, quasi sitiens desideratus aquas fidei ore lambebat.* Audi eundem rursus ad Marcellam: *Ergo ne erit illa dies quando nobis liceat, speluncam Saluatoris intrare, in sepulcro Domini flere cum sorore, flere cum matre? crucis deinde lambere lignum, et in oliueti monte cum ascendente Domino in voto & animo subleuari?* De se vero alibi ita scribit. *Protinus, inquit, concito gradu Bethleem meam reuersus sum, adoravi præsepe & incunabula Saluatoris.* Ecquid igitur nos facimus hodie in adoranda cruce, cuius non habemus Hieronymum doctorem, ducem, & principem nostrum? Aut cur aliud nimia facilitate ac leuitate de Epiphanijs ac Hieronymo, quàm de reliquis patribus iudicamus? Epiphanius itaque violasse Imagines ab Ecclesia receptas non credo: violasse vero eas post ducentos annos Serenum Massiliensem Episcopum lego, ac credo. Quem ob id reprehendit Gregorius primus, & ita, ut vel inde appareat, eo sæculo nõ fuisse notam hanc de Epiphanijs ac Hieronymo narrationem; vel si nota fuerit, alio in sensu acceptam, quam ab Euangelicis hodie tuis accipiatur.

Grego-

Nicæn. Syn.
hod. 2. act. 6
tom. 5.

In Apolo. 3.
contra Rufi-
num.

Epiphanijs nomine erectum à discipulis ipsius templi, picturis ornatum & Deo consecratum. Epiphanius inter hæreticos non numeravit imaginum cultores.

Crucis adoratio.

Hieronymi de cruce per Paulam adorata: testimonium.

Alia duo de crucis adoratione Hieronymi testimonia.

Serenus Massiliensis Episcopus ob violatas imagines à Gregorio reprehensus.

Gregorius.

Gregorius enim Sereni factum reprehendens inter alia & hæc inserit; *Dic frater, à quo factum Sacerdote aliquando auditum est, quod fecisti? Si non aliud, vel illud te reuocare debuit, ne despectis aliis fratribus, solum te sanctum & esse crederes sapientem?* Quod non est verisimile eum fuisse vnquam scripturum, si Epiphanium, talem virum (vt in

Epiphanio quid ob hæreticū tributum.

gravi illa infectatione Valentiniana tantæ fuerit venerationis, vt regnantes hæretici suam ignominiam putarent si eum persequerentur) sibi præeuntem habuisset Serenus. Certè nec Epiphanius, nec Hieronymus, hoc in loco sic accipiendi sunt, vt vel à se, vel ab omnibus aliis approbatis Ecclesiæ patribus disenserint; alioqui nõ ἐπιφανὴς ille, sed ψευδοφανὴς; nec ἱεράνυμος iste, sed ἱεροσολάνυμος potius dicēdi viderētur. Audisti iā, quid Hieronym⁹ de adoranda cruce senserit, & quātē inde pietatis in Paula argumentum duxerit. Quam tamen in templis, etiam seposita adoratione, apparere, Apologetici tui magnum scelus & flagitium clamant: atque ex pio suo Carolo Imagines omnes abolendas docent. Quasi vero Caroli sæculo Catholica Ecclesia non iisdem, quibus hodie verbis, crucem

Cruceis adoratio Caroli Magni sæculo sollemnū.

ad parascueu salutarit. *Crucem, inquit, tuam adoramus, & sanctam resurrectionem tuam laudamus & glorificamus.* Ac iterum: *Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit: venite adoremus.* Aut quasi ducētis antea annis, & Gregorij primi sæculo non ita conceptis verbis orarit: *Deus, qui unigeniti*

Oratio Ecclesie de Crucis adoratione Gregorij primi sæculo recepta.

tui Domini nostri Iesu Christi pretioso sanguine humanum genus redimere dignatus es; cõcede propitius vt qui ad adorandū viuificam crucem adueniunt, à peccatorum suorum nexibus liberentur. Aut quasi quod in noua India nostris ad Christum tēporibus traducta factum tradidi, non fuerit in Christiano semper orbe vsurpatissimum, vt ipsa Christianæ religionis fundamenta in adoranda Christi cruce iacerentur. Quod ex his, quæ hoc biduo differuimus, probauimus. Qua in re habemus præterea illustre Gregorij illius mirifici (cuius celeberrima miracula contra Magdeburgensium calumnias

Gregorij Thaumaturgum crucis ligneas adorandas exorcisasse.

Lib. 9. Epist.

Hieron. contra Ios. lib. 11. rosol.

Ionas contra Claudium.

Euthymius in Parapl. lib. 20.

lumnias asseruimus) exemplū. Qui cū Christi fidē in magna Armenia disseminaret, *crucis ligneas quibusdā in locis collocatas adorari, hominesque ad eas tanquam ad sacra profugia concurrere iussit.* Meritò igitur misera nostra tempora deplorare cogor, quibus tā egregios doctores nacti sumus, qui signum crucis Apostolicam traditionem esse negent, nec elementum eam, sed figmentum appellandum, & non eam sed asinum potius adorandum, qui naturalem dorso portet crucem, adfirment. Omnem denique hunc Christianum cultum Magiam esse & Idololatriam. In quibus blasphemis nobiles isti Theologi Iulianū illum Apostatam & Ethnicos illos, quos diximus, Christum infami pictura, & asininis auribus traduxisse egregiè æmulantur. Et quoniam hanc horrendam de asino adorando blasphemiam à Claudio Taurinensi sumfere, habeant sibi & illud quoque responsum se dignissimum, quod olim Claudius à Iona Aurelianensi Episcopo accepit. Ad cuius ego eos libros remitto. Quare viderint Apologetici quàm piè faciant, qui eam religionem, quam ab exordio à Gregorio acceperant, tam impie reiecerunt. Qui certè impendio magis orbi se Christiano veræ pietatis nomine & sciētiae veritatis opinionem commendabiles reddidissent, si in Gregorij, à quo Christianæ fidei primitias per Augustinum acceperunt, eiusque pietate ac doctrina acquieuisent: nec temere à tam sancto viro Epiphanio id eo animo factū prodidissent, quod ille neminē vnquam sanctum tale quippiam fecisse tradidit. Qui iam nõ tam Sereni, quam Apologeticorum suorum ea, quam recensui, obiurgatione insolentem impietatem repressisse videtur. Iam si fortè constaret, fuisse hoc ipsum ab Epiphanio ita profectum, an, reliqua tota Ecclesia postposita, illius vnus iudicium necesse statim fuerit sequi? Et licet hoc Epiphanius ea, qua isti fingunt mente fecisset; non illi tamen Hieronymus ideo consensisse videri debet, quòd eam Epistolam trāstulerit in sermonem Latinum.

Ad

Brentij in prefat. in repon. Iacob. Andr. ad reful. Hosi.

Brentij in Christi crucem quā male affectus.

Brentij de asino adorando in contumeliā crucis Christi blasphemiam à Claudio Taurinensi mutuata.

Apologetici quantum degenerarint ab auita pietate.

Hieronymum
quid mouerit
ad Latine red-
dendum Episto-
lā Epiphaniij ad
Ioannē Episco-
pum Hierosoly-
mitanum.
Illyricus quem
errorem nolet
in Epiphano.

Apologeticorū
execranda in
Christi crucem
contumelia.

Epiphaniij fa-
ctū non aduer-
sari Christi &
Sanctorū ima-
ginibus in tem-
plo collocatū.

Ad quem laborem subeundum, animus à Ioanne Hierosolymitano, Ruffino, & Origenis erroribus valde alienus excitasse eum videtur. Ad hæc dicat mihi Illyricus, cum inter Epiphaniij errores, eam illius sententiam collocet, qua putat, haud scire nos, qua in re homo sit Dei Imago: num, quia eam Epistolam Hieronymus in Latinum vertit, quæ hanc sententiam complectitur, Hieronymum quoque huius (si qui est) erroris affinem faciet? Sed expendamus paullo accuratius Epiphaniij, & interpretis eius Hieronymi verba, eaque cum Apologeticorū iniquis exclamationibus & plane ridiculis conferamus. Admittimus igitur, quæ ex Epiphano, quæ ex Hieronymo proferuntur, neque tamen horrendam & tragicam istorum vociferationē quicquā extimescemus. Id enim primum assero nō ab Epiphano, sed ab Apologeticis horribili oratione dici, *horrendū & non ferendū flagitiū esse, Christi Imaginem in templo Christianorum excitari*. Est enim hæc execranda vox Epiphano quidem indigna: Iuliano autem Apostata, & Apologeticis quoque satis digna. Imo Epiphanius hoc ipso potius loco, Christi & Sanctorum Imagines in nostris templis probat. Discidit quidem velum, in quo non Christi, non Sancti alicuius (absit) sed profani cuiusdam hominis (fortè Iouis aut Herculis) Imago depicta erat: quæ tamen instar Christi aut Sancti alicuius imaginis in templo conspiciebatur. Quod tam indignum in Christianorum templis spectaculum, si tam grauius tulerit Epiphanius, ut velum dilacerarit, & ruperit; fecit ille quidem rem sua doctrina, pietate, & Episcopali munere dignam. Quid enim indignius, quàm huiusmodi picturis Dei templum conspurcari? Sed quantus iam accesserit huius indignitatis, aut potius impietatis cumulus, si huiusmodi pictura non solum in templo conspiciatur, sed ita præterea spectantibus illudat, ut aliquem ex Sanctis, aut Christum ipsum illis repræsentet. Prodent certe Ecclesiasticæ historiæ pictorem quendam olim ad figuram

Epiph. 3. r.
70. contra
Eti. Audia
norum.
Cent. 4. r.
10. p. 111.

Apologet. An-
glican.

Theodor. le-
stor. in col-
lect. li. 1. N.
seph. li. 1. c.
23.

figuram Iouis Christum delineasse: sed iusta: mox vindicta tam impiam manum, ut statim exaresceret, persecuta est. Hoc igitur, quod ostendimus, sancto zelo sanctum Episcopum exarsisse, facile credo: in Christi vero Imaginem contumeliosum fuisse, nec ego facile crediderim. Aut ostendant nobis Apologetici, vel vnum his mille annis Catholicum, qui de hoc velo ab Epiphano scisso mentionem faciat, vel in eum, quem isti, sensum tam calumniose, ac perfide rapiat. An ipsi cum Magdeburgensibus & Caluino tam perspicaces sunt, ut quod trecenti Iconomachi in sua Constantinopoli Synhodo non poterant in hac Epiphaniij epistola videre, ipsi iam post 900. fere annos mirifico quodam ingenij acumine primi viderint? Aut cū paullo post 350. Catholici in Nicæna Synhodo Episcopi, nihil esse in Epiphaniij scriptis asseruerint, quod vilitate Ecclesiæ in colēdis Imaginibus mori aduersetur; ipsi iam reperere in Epiphano horrendum, & nefarium esse in templo, Christum in Imagine sua conspiceret? Ita iam quid ego de hac re sentio, libere & ingenuè professus sum. Non ignoro alios respondere, suspectum fuisse Epiphanium hæresis Antropomorphitarum, & ideo, ut hanc suspicionem astergeret, velum rupisse: alios Imaginem hæc instar idoli cultam: alios hæc Imaginum causam adhuc in Ecclesia non fuisse definitam: alios non debere nos (quod Euangelicis tuis in more positum video) priuatam & singularē vnius alicuius patris opinionem, sed frequentissimum & communem patrum atque Ecclesiæ consensum respicere atque sequi, & alios alia satis forsitan commode referre. Sed Apologetici tui more perniciosorum animalium hic faciunt, quæ ex saluberrimis herbis, vnde apes iucundissimam mellis, veneni sui materiam hauriunt: Ego vero, ut nolim aliorum sententiam reiicere, aut mihi iudicis personam in certo atque indubitato in tam impedita & perplexa sententia responso eliciendo sume-

Dei vindicta
in pictorē, qui
Christum ad si-
militudinem Iou-
is effinxerat.

Epiphaniū in
Christi imagi-
nem non fuisse
contumeliosum.

Apologetici,
Magdeburgenses
et Caluinus vi-
deri volūt plus
videre in Epi-
phano, quàm
omni antiqui-
tas.

Varie doctorū
hominū de hoc
Epiphaniij fa-
cto sententiæ &
definitiones.

Apologeticorū
preposterū stu-
dium & iudici-
um.

Apologetici ex Epiphania nescio quid horrendum contra imaginē Christi crepant, quod in eo nusquam reperitur.

sumere, sed suam cuique potius Catholico sententiam integram velim & illibatam relinquere: ita sane adfirmarim Apologeticos non modò temere, & præcipitater, sed & nefarie facere, qui ex Epiphania nefarium, & non ferendum flagitium crepant, de quo ille (vt ego quidem iudico) nunquam sensit, nec quod ex eius verbis necessariò ostendi poterit. Quorum in eo præposterum quæso vide ingenium, qui in hac paullo obscuriori Epiphanijs sententia, cui molliendæ aliæ commodæ, vt ostendi, interpretationes nō desunt, nullam sequi velint, nisi quam omnium patrum scripta, omniumque piorum aures, & animi auersantur. Quos non iam miror, Epiphanium ante tot sæcula defunctum calumniari, cum non modo, qui in eadē ætate floruit, id impudenter, vel imprudenter tribuunt sanctissimo patri Hieronymo, quod ab eius sententia & verbis est remotissimum; sed Catholicos etiam hodie, & Catholicam omnem nostri temporis Ecclesiam manifesto hic mendacio calumniantur. Quis enim vnquam Catholicorum scripsit, aut sensit (vt isti calumniantur) nullam esse sine statuis & Imaginibus religionem? Quibus nos respondemus: præcipuum quidem nostræ fidei caput in ipsis Imaginibus non poni, sed in iis rebus, quas Imagines adumbrant, & memoriæ nostræ obiiciunt. Imagines itaque fidem nostram de Christo incarnato, passio, resurgente, & in cælos ascendente, conseruant & alunt: Vt sciant iam Apologetici, qui eas aboleant, facilem & paratam se viam Antichristo expedire, vt deletis semel Christi cruce & Imaginibus, ipse ipsam quoque nostram in Christum fidem deleat & aboleat. **C R I T.** Video, video istam de Epiphania, qualiscunque sit, historiam minus certe firmamenti, quàm putaram habere. At in quo Apologetici Hieronymum corruerunt? **I R E N.** Cum ex eo quasi certam ac stabilem regulam ad hunc modum præscribunt: *Omnia que absque testimonio Scripturarum, quasi tradita ab Apostolis asseruntur,*

Apologeticorū euidens in Catholicam hodie Ecclesiam mendacium.

Imagines qui tollunt, memoriam etiam rerum, quas illæ representant, tollere.

Apologetici in quo corruerit Hieronymum. Apologia Anglicana.

runtur, verbo Dei percutiuntur. Quod si sit verum, omnes Ecclesiæ traditiones corruunt. **C R I T.** An non ita tradidit, & sensit Hieronymus? **I R E N.** Nihil minus: agit enim contra Tatianos ac Encratitas hæreticos, qui negabant licere Christiano vxorē ducere, aut vino vtī; idque quasi ex traditione Apostolorum. Præterea Apologetici tui vocem illam [omnia] de suo adiecerunt. **C R I T.** Gaudio hunc locum à te illustratum; in quo ego insigniter lapsus sum. Video cautos atque oculatos esse debere, qui in huiusmodi hominum libris versantur. **I R E N.** Quos certe, primùm est, omnino non attingere; proximum, introspicere, ac accuratè perpendere auctorem ipsum, vnde sua subsidia petunt. **C R I T.** De Hieronymo, ac Epiphania, totaque Imaginum causa abunde iam mihi satisfecisti. Sed præter meorum certe morem facio, cum me tam facilem habeas assensorem. **I R E N.** Scio: & tritum est, tria esse hominū genera, quibus frustra remediū adhibueris; phreneticos, zelotypos, hæreticos. Ac hæreticos quidem facile vinci posse, superari nunquam posse, scribit Hieronymus. Te tamē nunquam hætenus pro deplorato habui, quem semper vidi errore potius abductum, quàm malitia deprauatum: in quo hominum genere facile medicina locum habet. Certe si Illyricum, si Caluinum, si Apologeticos præsentem haberem; nescio an illi hanc pro Epiphania satisfactionem acciperent. **C R I T.** De eo & ego sanè dubito. **I R E N.** At eos ego aliis quibusdam vinculis ita obstrictos habeo, vt velint nolint, in hac causa cedere cogantur. **C R I T.** Quo modo. **I R E N.** Si vera est Epiphanijs historia eo in sensu, quo accipiunt Apologetici, suppositicius est Caroli liber cum Synhodo: si liber Caroli genuinus, hæc Epistola ementita est. **C R I T.** O veritatis vim immensam, quæ omnia mendacia, vt stipulam confringit! Memini enim, te admonente, Carolum imagines confringi, aut è templis auferri, seposita adoratione, pati noluisse: fieri tamen potue-

Hieronymi sententia, quæ peruerterunt Apologetici explicatur.

Cautiones duæ de Evangelicorum libro.

In fine libri contra Lucianum ferianos.

Tria hominum genera vel nunquam vel egrè curantur.

rit, vt, quamuis ita senserit Carolus, Epiphanius imaginē illam, de qua diximus, deformarit. IREN. Imò Carolus ipse cum sua Synhodo apertè & nominatim negat Epiphaniū, aut vllum vnquam Sanctum imagines Christianorum violasse. CRIT. Quantum video, forex suo indicio periit; Ajax in spongiam suam incumbit; Goliath suo gladio conficitur.

Hereses multæ & falsa dogmata Apologia Anglicanæ recensentur. Recens Tridentinæ Synhodi decretum de Imaginum cultu et Sanctorum inuocatione recitatur. Apologia Ecclesiæ Anglicanæ auctores, dum in Imagines, ex Epiphaniō (vt videri volunt) temerè inuehuntur & tragicè vociferantur, sui officij erga serenissimam Angliæ reginam oblitos, eam præter fas & æquum, licet obliquè, non obscurè tamen perstrinxisse.

CAR. XXI. CRITOBVLVS.

ILLVD verò te iam percunctari velim; si quis forte diceret hoc de Epiphaniō videri potius confictum, quàm verè illi attributum, cum neque Iconomachi in Constantinopolitana Pseudosynhodo, etiam si quædam illi falso afficta allegarent, vllam huius rei mentionem fecerint, neque quisquam illius vel antiquioris (quod sciã) sæculi alius; quid causæ fuisse existimares, cur Iconoclastæ hoc de Epiphaniō probabilius, quàm alio fingerent, eumque velut impietatis quadam securi ad confringendas non quasuis, sed Christi imagines, instruerent. IREN. Nescio, nisi quia Iudæus fuit; nosti verò Iudæos Christianorum imagines cum primis odisse. Fuit verò, præter alia eius ornamenta, in pauperes valde propensus, & in curandis, atque efferendis pauperum funeribus diligentissimus. Quam eius pietatem Iconoclasta ille qui huius artificij auctor fuit (si modo aliquis fuit) quia probabiliter potuit

Epiphanius Iudæus.

In vita Epiphaniij in Metaph.

potuit, fortè arripuit ad mendacij sui fucum, quo voluit velo illo pauperem aliquem demortuum obuolui, atque efferri. CRIT. Non putassem eum fuisse Iudæum.

IREN. Sic traditur. Atque proinde, eo mortuo, quidam paulò curiosior accessit ad cadauer, & quasi delegata sibi obstetricis prouincia de ventre inspiciendo, curiosis oculis, sublata veste, perscrutari ocepit, an, vt dicebatur, fuisset circumcisis. At mortuus sublato pede grandem illi colaphū infregit, quo hominem longè à se repulit, & ita exanimauit, vt vix tandè tertio die, nec ante quidem ad se redierit, quàm ad Sancti Epiphaniij cadauer delatus fuisset. Cuius pedes simul ac tetigit, statim sibi restitutus surrexit. CRIT. Ah, ah, ah, elegans fabula. IREN. Tibi ita forsàn videtur, scripta tamen est ab ipsius discipulis, & post eos à Metaphraste, cuius in Græcorū Ecclesiis summa est, vt cōcilij Florētini acta testatur, auctoritas. CRIT.

Concil. Florent. sess. 7. habit. Ferrar. Vide Theodorum Balsam. in canon. 63. Synhodi 6. in Trullo. Nicephor. lib. 14. Histor. Ecclesiast. cap. 51.

Non credidissem tā graues, aut tā antiquos homines ista narrasse. IREN. Vt cunque sit; nolo ego de eius rei veritate tecum iam contēdere: hoc potius dixerim, Apologeticis tuis Epiphaniū mortuum non vnū, sed multos, & multo, quàm iste fuerit, grauios colaphos incussisse. CRIT.

Quomodo? aut quē colaphum? IREN. Hæreseos. CRIT. Vbi? IREN. Tam tarduses? an non iam ostendi Epiphaniū penitus dissidere ab ista Theologia, quam isti comminiscuntur? CRIT. Iã intelligo. IREN. Is si hodie viueret, eos, vt merētur, ornaret. CRIT. Quomodo? IREN. Inter alias hæreses ac errores, quos recēset, eos etiã quibus Apologia abūdat, adiiceret. CRIT. Quos? IREN. Istos scilicet:

1. Duo tantum esse sacramenta.
2. Infantes pertinere ad populum Dei, antequam baptisentur.
3. Verum Christi corpus non esse in Eucharistia, nec aliam, quàm panis substantiam.
4. Communionem sub vtraque specie necessariam.
5. Non licere Presbytero soli communicare.
6. Nefas esse conseruare aut attollere Eucharistiam.

Epiphanius mortuus pede repulsi quædam, cadauer illius curiosè nimis inspicientem.

Metaphrastes.

Apologia Anglicanæ falsa dogmata.

7. *Malos non comedere corpus Christi.*
 8. *Arcendos ab Ecclesia, qui non communicant.*
 9. *Clauem Ecclesie esse solum in aperiendo verbo Dei.*
 10. *Confessionem priuatam esse tollendam.*
 11. *Ceremonias Ecclesie esse abrogandas.*
 12. *Preces in Latina lingua Barbaras esse, & contra preceptum Pauli.*
 13. *Neminem legi satisfacere posse.*
 14. *Non posse plures vno die vno in templo Missas dici.*
 15. *Vnitatem non esse notam Ecclesie.*
 16. *Oecumenica Concilia per priuata tolli posse.*
 17. *Ecclesiam errare posse in fide.*
 18. *Præcepta Ecclesie de statis ieiuniis esse doctrinam Demoniorum.*
 19. *Petrum non fuisse principem Apostolorum.*
 20. *Romanum Pontificem Antichristum esse.*
 21. *Dissensionem de fermento & Paschate leuem esse.*
 22. *Ethnicum esse, Sanctorum cum Christo regnantium opem inuocare.*
 23. *Reliquias Sanctorum non esse colendas.*
 24. *Nulla esse Sanctorum in caelis merita.*
 25. *Vanas esse Ecclesie indulgentias.*
 26. *Nihil legendum in Ecclesia præter canonicas Scripturas.*
 27. *In oecumenicis & priuatis Conciliis Laicorum Principum ad dogmata fidei explicanda consensum esse necessarium.*
 28. *Licere solis Laicis, repugnante omni Clero, veterem religionem inducere.*
 29. *Non esse Episcopum, qui non doceat.*
 30. *Solam fidem iustificare.*
 31. *Nulla esse bonorum operum merita.*
 32. *Licere Presbyteris ac Monachis uxores ducere.*
 33. *Nullum esse purgatorium.*
 34. *Nullum esse externum Ecclesie sacrificium.*
 35. *Aqua sacra, ac Crucis signo Demones abigi non posse.*
- Et hanc, ne reliquas perlequar, cum primis hæresim, cuius

cuius ramen ipsum Epiphanium parentem faciunt;
 36. *Nefas & horrendum facinus esse, si quis Christi imaginem in Christianorum templis excitet.*

Si igitur Epiphanius (qui aduersus octoginta sui & superioris sæculi hæreses scripsit) hodie viueret, totidem pæne ex hac quantulacunque Apologia forsan corraderet, easque, aut vt fædas hæreses, aut certè perniciosos errores ex Scripturarum, atque Ecclesiæ auctoritate pro sua doctrina ac pietate penitus subuerteret; è quibus multos iam scriptis suis redarguit. Et hi quidem sunt colaphi, quos mortuum Epiphanium Apologeticis inflixisse contendo: quos & Tridentini patres multò grauius, diro illos anathemate deuouentes, infregerunt. Quorù ego tibi sententiam his de rebus, in quibus explicandis hoc tri duo versati fumus, dum recito; tuarum erit partium, eam velut oraculum à Spiritu Sancto dictatù auicis auribus, & qua decet reuerentia, excipere. Mandat, inquit, sancta

Session. 9.
1563.

Tridentine Syn-
hodi de inuoca-
tione Sancto-
rum, Reliquia-
rum honore, &
imaginum cul-
tu sententia.

Synodus omnibus Episcopis, & ceteris docendi munus, curamque susinentibus, vt iuxta Catholica & Apostolica Ecclesie usum à primæuis Christianæ religionis temporibus receptum, sanctorumque patrum confessionem & sacrorum conciliorum decreta, in primis de Sanctorum intercessione, inuocatione, reliquiarum honore, et legitimo imaginum usu fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos vna cum Christo regnantes orationes suas Deo offerre; bonum atque vtile esse, suppliciter eos inuocare & ob beneficia impetrandà à Deo per filium eius Iesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster redemptor & seruator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere. Illos, qui negant Sanctos aeterna felicitate in celo fruente, inuocandos esse; aut qui asserunt, vel illos pro hominibus non orare; vel eorum, vt pro nobis etiam singulis orent, inuocationem esse idololatricam, vel pugnare cum verbo Dei, aduersarique honori vnius mediatoris, Dei & hominis Iesu Christi, vel insultum esse in celo regnantibus voce vel mente supplicare; impiè sentire. Sanctorum quoque Martyrum, et aliorum cum Christo viuentium sancta corpora, quæ viua mēbra fuerunt Christi, et templū Spiritus

Sancti ab ipso ad eternam vitam suscitanda & glorificanda à fidelibus veneranda esse: per quæ multa beneficia à Deo præstantur; ita vt affirmantes, Sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas, aliaque sacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetranda causa Sanctorum memorias frustra frequentari, omnino damnandos esse, prout iam pridem eos dānauit Ecclesia. Imagines porro Christi, Deiparæ virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præsertim habendas et retinendas, eis que debitum honorem & venerationem impertiendam, non quod credatur inesse in his diuinitas, vel virtus, propter quam sint colendæ: vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabāt. Sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ representant; ita vt per Imagines, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quorum illæ similitudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorum, præsertim vero secunda Nicænæ Synhodi decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum. Hæc quidem patres Tridentini. Quorum ego apud te auctoritatem, vt & illius, cuius meminerunt, Nicænæ Synhodi, impudentibus Caluini, Magdeburgensium, Apologeticorum mendaciis & conuiciis præponderaturam spero. CRIT. Non possum tam certæ, ac tam perspicuæ veritati, tantæque auctoritati non cedere. Et licet ea omnia, de quibus iā his paucis diebus inter nos vltro citroque disceptatum est, putarem ante quatrimum certissima esse Theologiæ sacrosanctæ ac veræ Ecclesiæ oracula; magna tamen ex parte Dei, & tuo beneficio ex hoc errore me explicui. Iam incipio in vestram religionem inclinare, & fortasse propediem futurum est, vt eā omnino probem, totumque me eidem addicem & consecrem, si quædam sustuleris impedimēta, à quibus adhuc me liberum & solutum non sentio. IREN. Ego interim Deum immortalem precabor, vt, quod in te faustè, feliciter, ac prosperè incepit, absoluat; eamque mentē tibi donet, vt omnes tuas cogita-

Nicæna secunda Synhodus.

cogitationes ad Catholicæ Ecclesiæ doctrinam cognoscendam, propagandam & defendendam cōuertas. Quo nihil tibi ad laudem vberius, nihil ad animæ tuæ salutem vtilius, nihil certè mihi ad solidum gaudium optatius accidere poterit. CRIT. Certè vt verè, quod in me sentio, apud te profitear; admirabilem quandam in animo commutationem, conuersionemque percipio: qua fit, vt non Sanctos tantum in cælo regnantes cum Christo, eorumque sacras imagines, sed & Sanctos quotquot aut olim vixerunt, aut hodie viuunt; Monachos; & excellentem illam diuinitus datam Romano Pontifici potestatem suspicere & venerari incipiam. Video enim me eadem demoliri conatum, quæ moueri non possunt; & doctores meos hactenus partim tam fœde lapsos; partim tam flagitiose mētitos, vt & reliqua illorum omnia facile infirmari ac infringi posse iam existimem. Neque enim aut tā cōfidens, aut tam ineptus deiceps videri cupio, vt, qui præcipuo meo præsidio nudatū, & meis ipsius telis hactenus euersum me perspicio; in reliquis munitum me satis ac robustum esse ad tibi in acie occurrendum, & vim Catholicæ fidei reprimendam, persuadere mihi velim. Iam verò nō tam id miror, me in eo errore aliquando hæsisse; atque meam ipsius imprudentiam, qua tam temere in eum inciderim. Quare deinceps non tam refellendi tui, vt hactenus, quàm discendi animo tecum congregiar, eaque percunctando proponam, quæ scio gregi nostro & Apologeticis videri maximi ad hanc totam Euangelicā causam momenti, & quæ me quidē adhuc ita implicat, vt quomodo ab eis me explicem, nescire me ingenuè profitear. IREN. Mirificas Deo immortalī gratias ago, qui hanc tibi mentem iniecit. Illi enim, non huic nostræ palestræ habenda est gratia, cuius solius beneficio, totum hoc, quicquid sit, acceptum est referendum. Ego vero si quid in hac mea ingenij ac doctrinæ exiguitate præstare possum; nosti me semper, tā κτῆσι quam χρίσει (quod dicitur)

Apologie Anglicane sedus error.

tur) tuum fuisse. Gaudeo itaque te iam tandem à tam turpi Apologeticorum errore liberatum. Qui cum in Illyrico, in Caluino vastus & fædus sit, in tanto certe, quæ præ se ferunt, Episcoporum numero, in tam illustri cuius nomen obtendunt Ecclesia, in eo denique libro, quo vltro fidei suæ, & Catholicæ religionis inuersæ rationem reddunt, maxime intolerabilis censetur; & reliquæ totius Apologiae fidem facile apud prudentes imminuet. CRIT. Cur censeres eos vltro prouocasse. Nosti enim Apologiae naturam ac definitionem. Sed tamen non satis memini, quis eos prouocarit, aut quenquam nominatim aduersus eos scripserit, quem purgandi sui causa resellerent. IREN. Neque ego quidem ista memini. Ac mihi videntur potius insolenti quadam procacitate Catholicos lacescisse, quos insanis conuiciis, ac calumniis totos obruere conantur, quam aliquam necessariam defensionem, aut Apologiam meditati. In quo non aliter se gesserunt, quam solet procax & petulans mulier, quæ, cum non ignoret vicinam se suam merito offendisse, sponte tamen ad eam criminandam profilit, & cum non depellat, sed inferat iniuriam, eam conuiciis quoque nouis cumulat, multaque garrit contra probam & honestam matronam de sua innocentia, & accepta iniuria. Sed isti quo spectent, et si forte non satis teneam (quanquam id quoque coniectura me satis assequi putem) illud equidem apud te profiteor (quia iam in mentem venit) ut hæc de Epiphano maxime essent vera, ab eis tamen ita dici non debuisse. CRIT. Nullam video satis iustam rationem, quæ huc te trahat. IREN. Audis tremenda illa tonitrua [*horrendum nefas; non ferendum flagitium*] & cetera id genus? CRIT. Memini. IREN. Atque hæc tam odiose vociferantur, ut maiorem inuidiam aduersus Catholicos concitent. CRIT. Credo. IREN. Verum an non vident, aut videre nolunt, omnem hanc istorum execrationem (si quod absit, vera esset) in solam serenissimam nostram reginam Angliæ cadere?

Nomen Apologiae quam aptè conueniat libello ab Evangelicis in Angliæ edito.

Euangelici quomodo se in Apologia Anglica præ gesserint.

Auctores Apologiae Anglicanæ quam sint siue prudentes, siue imprudētes in reginā Angliæ contumeliosi.

cadere? Illa enim ibi iam sola, cum ingenti Apologeticorum istorum fremitu, sed maxima omnium verè Christianorum approbatione & applausu in regia sua Basilica Imaginem Crucis adhuc retinet. Deuissent itaque sinò nobis, Regine tamè nostræ & suæ parcere, præsertim cum ipsi aliàs ei adulatoriè primatum Ecclesiæ obtruserint, & totius religionis iudicem eam vltro cõstituerint. Quæ si ista, & hanc egregiam de Carolo fabulam aliquando cum reliquis Apologiae cõmentis rescuerit (quod spero futurum; est enim, ut minimum dicam, optima indole, Græce ac Latine docta) non in hac sola imaginum causa, sed cetera Catholicam futuram crederem. Quod Deus optimus Maximus illius maiestati, & tuæ Germaniæ, ac reliquis principibus pro sua benignitate propediè tribuat. De quo ut bonam spem cõcipiam, nobiles illi Martyres, tam qui olim pro Imaginum cultu asserendo, quam qui nuper pro Catholica fide in Angliā nostra retinenda sanguinem suum fuderunt, in primis faciunt.

Regina Angliæ Græce & Latine docta.

De iis, qui nuper capitali supplicio affecti sunt, quod nullū Imaginibus honorem tribuendum pertinaciter defenderint: & de variis eorum dictis ac factis.

CAP. XXII. CRITOBVLVS.

NE SCIO quo modo tu me anteuertis, ut olim Iacob Esau, meamque mihi defensionem præripis, & iam in meo regno versaris. Meminisse enim debes, Martyres nostros nobis quasi sacram anchoram reseruatos. Quare patere me, quæso, solita libertate ex Euangelicorum nostrorum scriptis hanc causam tueri, & omnia quæ ad eam accommodata puto, proferre; vel ut mihi ipsi, cui iam omnis hæc noua Philosophia suspecta est, vel certe aliis deinceps satisfaciam. IREN. Prudenter tu mihi tuas rationes instituire videris. Ut enim lapidum conflictu ac tritu ignis,

fic ex litteraria contētionē, ac contraria animorum agita-
tione, veritatis tandem lumen elicitur. Quare, quantum
argumentorum, & quā diu volueris, omnemque ani-
mi tui sententiam, sub Euangelicorum tuorum persona
libere in medium proferto. CRIT. Hoc est ergo, quod
dico, quodque in me potissimū sentio; infinitos homi-
nes nulla alia re à Catholica Ecclesia magis abduci, quā
quod tot pios & doctos viros videant, corpora sua quasi
sanctas hostias Deo, per aquas, per ignem, per spondia,
per omnia mortis genera offerre, potius quā vestram
religionem amplectantur. Et ne de reliquorum adhuc
martyris, quæ longe lateque per omnes religionis par-
tes sparguntur, quicquam atexam, de his solis iam lo-
quor, qui omnia dira atque acerba passi sunt, ne hunc
imaginum cultum ac idola agnoscerent. Nam quod tu
mihi occinis; insolens certe est, & hactenus inauditum,
aut in Anglia nuper, aut aliquando per omnem memo-
riam aliquem ob hanc solam causam, quia Imaginum
adorationem astrueret, capitis supplicium subiisse, aut si
subierit, atq̃ illa ac honorata Martyris appellatione
insignitum. Hæc enim Theologia, quasi vna horribili li-
tura omne Christianorum Martyrum album inducit.
Qui non ob aliam causam in hūc numerum relati sunt,
quā quod generose, post omnia supplicia, ac tormenta
Imagines atque idola adorare contemnerent. Et ante
Christi nati tempora nosti, in ignem coniectos tres illos
pueros Babylonios, quod nolent statuam Nabuchodo-
nisoris colere; & quā stupendum Deus in igne illo mi-
raculum ediderit. Quale quiddā & Abraham antea con-
tigisse, cum ignem Chaldeorum adorare recusasset, tra-
dunt Iudæi. Nec video, cur non eandem gloriā, Marty-
riique laudem nostris tribuam eandem ob causam sup-
plicio affectis. Inter quos ante trecentos annos Almeri-
cum quendam virum doctum reperio: atque, vt ad no-
stram ætatem veniam; Gulielmū Leitonum, Nicolaum
Marsum

Tres pueri Ba-
bylonij.

Abraham.

Almericus.

Daniel. 3.

Aug. quest.
in Genes. li.
1. c. 25.
Bal. de alt.
Rom. Por.
in Innocent.
3.
Crisp. &
Foxus.

Forma An-
glic. p. 496.

Euseb. li. 5.
cap. 1.

Crispin. de
act. & mo-
numēt. Mar-
tyr. lib. 4. 5.
6. 7. & 8.

Marsum, Robertum Debnammum, Ioannem Lotha-
ringum, qui vix egressus viginti tres ætatis annos, in ce-
leberrimo virgini Mariæ dicato Parisiis templo, ad ipsam
B. virginis conceptionis vigiliam, & vespertina sacra, illius
imaginem ense in frustra concidere tentabat. Inter quos
precipuum quēdam locum obtinent, Franciscus Sauro-
manus, Fauinus, Petrus Naniherus, vnus ex quinque illis
celeberrimis Lugduni Martyribus (qui mihi veterū Lu-
dunensium Martyrum memoriam refricant (cum alio
Petro, qui Sarra dictus est, Nicolaus Nailus, Ioannes Fi-
liolius, & Iulianus Leuelhæus, Dionysius Varus, Anto-
nius Laborierius. E quibus Antonius iussus à præfide,
manu Euangelis admota, ad ea, de quibus interrogaba-
tur, respondere, cum videret in libri superficie expressam
Christi crucifixi Imaginem, statim, quid de tota Imagi-
num causa sentiret, professus est, omnemque illum iu-
randi, & adoradi vestrum ad imagines morem, versusq̃
illos, quibus illam idololatriam extenuare conamini:

*En Deus est, quod Imago docet, sed non Deus ipsa,
Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in illa:*

plane irrisit. Nihil enim esse in Imagine, quod Deum re-
ferat; non formam, non materiam, neque quicquam in
ea præterea. Cum verò ad supplicium duceretur, iussus
adorare crucem, quam in via præteribat, recusauit; quia
Christiani ligna non adorant, sed Deum, quem satis in
corde adoraret. Quale responsum Franciscus quoq̃; ac
Fauinus dederunt. Nicolaus vero moriturus ab Imagine
beatæ Mariæ virginis faciem auertit. Petrus Naniherus
cum de fide sua rationem redderet, multa contra imagi-
nes dixit, & vos planè idola colere; ac friuolā esse eorum
excusationem, qui omnem illam se adorationem ad res
significatas referre dicerent. Eam enim Augustinum con-
uelleret; qui ait, effigiem hominis in sublimi loco positam
efficere, vt putemus aliquid diuinitatis inesse; & im-
pium dicit in templis Christianorum simulacrum in for-
ma &

Epist. 49.
& in Psal.
113.

Catalogus, fa-
cta, & dicta
Pseudomarty-
rum, qui, quod
in Sanctorum
imagines essent
contumeliosi, è
medio sublati
sunt.
Ioannis Lotha-
ringij audax et
impium facin^o.

Antonij La-
borierij super-
stitiosa, impia,
& ridicula in-
risurandi re-
cusatio.

Eiusdem contra
imagines argu-
tie.

Sauromanus,
Fauinus,
Nicolaus Nai-
lus.
Petri Naniheri
contra imaginū
cultum sophis-
mata.

D. Augustinus.

ma & figura humana erigere: omnia præterea simulacra per Euangelium profligata: Ioannem denique per Epistolam nos seriò admonere, vt caueamus à simulacris. Ad eundem modum, imminente iam capitali supplicio, Petrus Sarra virginis Mariæ Imaginem, idolum planè lapideum appellauit. Ac Dionysius quidem à cruce manibus eius arctissime colligatis imposta, quasi ab idolo, faciem auertit. Duo alij, Ioannes ac Iulianus dentibus arreptam à se indignabundi proiecere, adiicientes aliam sibi, longeque præstantiorem crucem portandam. Atque ista sunt nostrorum Martyrum contra idola vestra, illustria partim apophthegmata, partim stratagemata: cuiusmodi vix in omni antiquitate credo te reperiturum.

Confutantur ea, que in superiori capite de Pseudomartyribus Iconomachorum dicta sunt.

CAP. XXIII. IRENAEVS.

H V N C omnem inanem Martyrij splendorem, ac personam facilè istis tuis omnibus Iconomachis detraxero: quorum fanè mors longissimè à vera Martyrum gloria abhorret. Christiani enim cum adigerètur, vt Deos Gentium & eorum simulacra adorarent, iustissimè detrectabant; eamque adorationem, quæ cum æterna animæ iactura, & manifesta idololatria implicita erat, refugiebāt. Quemadmodum enim Iouem, Saturnum, & reliquos impuros homines, multoque magis inanimatas, aut ratione carentes Dei creaturas, solem, lunam, vitulum, serpentem, & id genus alia pro vero & vno Deo amplecti, turpissimum, & animæ perniciosum fuisset: ita fanè nec cuiusquam eorum simulacra, quia omnis ille honor ad prototypa recurrebat, adorare licebat. Quare cum Sidrac, Misac, Abdenago, statuâ Diis à Nabuchodonosore dicatam, proni adorare recusatè, ipsos quoque Deos adora-

Petrus Sarra.

Dionysius V. r. u.

Ioannis & Iuliani odium in imaginè crucis.

Diffimilis ratio eorū, qui simulacra Gentium adorare recusant, & Iconomachorum, qui Christi et Sanctorum imaginibus nulli honorem deferendum cœserunt.

Sidrac.
Misac.
Abdenago.

adorare recusasse censebatur. Atq; ideo Nabuchodonosor, ita eos adortus est: *Quare, inquit, Deos meos non colitis, et statuam aureā, quam constitui, non adoratis?* Summa itaq; cum impietate illa adoratio coniuncta fuisset, vt meritò beati illi patres etiam cum vitæ periculo eā reiecerint. Iam adorare Christum, non solùm vt Deum, sed & hominem in præcipua nostræ religionis parte ponitur. Cuius humanitatis certissimū nobis documētum ipsius Imago præbet. In qua cum non materiā, non formā, non colores, sed per ea omnia, in Christū, quem tota Imago refert, penitus infixam mens eundem adoret, hanc adorationē, vt idololatricam repudiare, quid aliud esset, q̄ tacitè confiteri, Christum, aut humanā carnem non induisse? aut certe hanc in ipso non adorandam esse? Eadem planè ratione per Imagines beatam virginem Mariam, Apostolos, ac Martyres colimus. Quam adorationem defugere, conscientia cuiusdam indicium est temere, falso, & peruersè iudicantis eos, vel in summa apud Deum gratia non constitui, vel iam à nobis non esse honorandos. Quod certe omni ex parte absurdum est, maximè cum illos, non vt Deos, (absit) sed vt homines apud Deum gratiosissimos colimus. Huiusmodi itaq; Imagines telo, dilacerare aut cõtumeliose ludibrio habere, quid aliud est, quàm bacchantium more insanire? Ad quam refero Ioanis illius Lotharingij sceleratissimā, ac nunquam satis deplorādā audaciam. Quarum violatio si Martyres faciat, facilè licebit, quasi in primario quodam piorū loco Turcas, & Saracenos collocare: qui in Christianorum oppidis diripiendis, à nullo in sacras Imagines contumeliæ ac petulantia genere, abstinent. Nam quòd Imagines nostras doctores tui idola appellant, & ferè in Scripturis transferendis, quoties idoli vox occurrit, eam ad Imagines transferunt; non ob aliud id quidem faciunt, quàm vt rudi & imperito populo sub Scripturæ vmbra suas hæreses obtrudant. Qua tamen præclara Theologia nihil aliud conficitur, quàm vt credamus

Daniel. 3.

Christus vt Deum & homo adorandus.

Adoratio Christi quò tendat.

Ioannis Lotharingij scelus arguitur.

Turcas & Saracenos esse Martyres, si imaginū violatio, Martyrij causa sit.

Euangelicos falso & impie appellare imagines nostras idola.

idolum quid.

damus Christum nūquam incarnatum, aut crucifixum, aut Deum quēdam falsum esse. Quid enim est idolum, vt Scripturæ ea voce vtuntur, quā falsi Dei per simulacrum representatio? vt, cum nullus sit præter vnum per omnem orbem Deus, rectè Paulus dixerit; nihil esse in mundo idolum; nec eos fuisse, quos Ethnici putabant Deos, ac proinde non potuisse esse eas, vt illi putabant, Deorum Imagines. Illud verò non potes iam ignorare, Nicænam, quam Francofordiēsis illa, vt ostendimus sub Carolo sequuta est, Synhodū anathemate eos deuouisse, qui Christianorum imagines idola appellarēt. Quo anathemate Illyricus, Vuesthemerus, Caluinus, auctor Homiliarū in Anglia, & reliqui tui doctores, ac isti tui Martyres toti configuntur, qui ea, quæ passim à Scripturis aut patribus cōtra idola Gentium scripta sunt, malitiosa calumnia ad Christi & Sanctorū imagines detorquēt. Nec erit iā mihi apud te (credo) accurata oratione ad cetera, quæ tui Pseudomartyres effutiuerunt, confutanda opus. Quare viderit Antonius tuus, quo spiritu propter imagines recusat delatum ei iusiurandum. Quod in veteri Ecclesia ad Euangelium, huiusmodi Christi ac Sanctorum Imaginibus ornatum, datum fuisse constat. Sed quid dixi viderit? imo vider, & sentit miser huius perfidie æternas pænas. Quam ex præceptore Caluino hausit, quæ vsitatam etiā hanc in Christianorū tribunalibus per Euangelia & Sanctos iusiurandi formam impugnat. At eam tamen in orbe Christiano fuisse Iustiniani Imperatoris seculo vsu receptā, nō obscura exstant indicia. Nihil ego certè video, cur magis istis scrupulū imagines, quā ipse liber Euangelij, iniicerent, neque diuersam illi vnquam rationem sunt reddituri. Nam si rebus significatis (quod necesse est) se defendant, cur nobis huius defensionis aditus obstruitur? Quare nihil hoc aliud est, quā præpostera quēdam Pseudomartyrum tuorum religio, quam à Paulicianorum colluue mutuati sunt; qui, vt ex Photio refert Euthymius, *Euangelium nostrum non du-*

Que de idolis dicuntur in Scripturis, Eusebii angelici nefarie transferunt ad imagines Christianorū.

Antonij Laborij factum redarguitur. Forma iusiurandi per Euangelium & Sanctos à calumnia vindicatur.

Caluinus.

1. Cor. 8.

Nicen. Synod. 2. act. 4. pag. 514.

In nouella consil. 9. in Halaandra. & in vulg. coll. 2. tit. 3.

In Panophi. tit. 21.

bitant adorare, vbi præciosa crucis figura non est impressa; non autem in ea parte libri, in qua crucis Imago sit. Dicunt autem se librum adorare tanquam Domini sermones continentem. Atque ita quidem impij deprehenduntur in iis, quæ ad dogmatum rationem pertinent, vt & à veritate & inter se omnino dissentiant. Quid potuit verius de Antonio, Pseudomartyre tuo & ceteris eiusdem scholæ affectis dici, qui frustra versus illos, qui nobis accommodatissimam adorandi Imagines rationem explicant, post magistrum Caluinum arrodere conantur? Quos tamen duo, qui sequuntur, apertius explicant:

Effigiem Christi, cum transis, pronus adora:

Nec tamen effigiem, sed quod designat, honora.

Ac ineptè quidem Antonius quærit nodum in scirpo; vtrum materia, aut forma imaginis aliquid Dei representet. Neque enim Deum in sua simplici natura, sed Christum eundem Deum ac hominem imago refert: quem per eam Imaginem colimus & adoramus. A qua defensione frustra, nec sine magna impietate Petrus ille tuus Pseudomartyr per Augustinum nos excludere conatur. Augustinus enim de Gentium simulacris palam loquitur: quæ nec ratione significationis, neque vlla alia relatione excusari possunt ab idololatria. Etsi enim nec materiam nec formam, nec quicquam aliud in imagine Ethnici se adorasse dicerent (quod tamen falsum est) nihilo magis proficerent, cum per res significatas; pro Deo creaturas Dei adorarent. Constat certè omnes nationes idola, quasi dij, aut diuina quædam in iis virtus adesset; coluisse: neque rudem modò populum, sed & doctiores atque sapientiores in eodem hæsisse errore. Quare & Arnobius de se Ethnicæ adhuc religioni obnoxio ita scribit: *Si quando conspexeram lubricatum lapidem & ex oliui vnguine ordinatum, tanquam inesset vis præsens, adulabar, affabar, & beneficia poscebam.* Idem ostendit, Ethnicos sensisse per dedicationes Deos in statuis habitasse. Et hoc etiam Augustinus in ea, quam Petrus Pseudomartyr profert, epistola

Argutie Antonij Vermii cōtra imagines redarguntur.

Petri Martyris ex Augustino commentum repellitur.

D. Augustini sententia explicatur.

Arnobius.

Lib. 6. contra Gentes.

Augustinus.

stola his verbis innuit: *Cum talibus, inquit, simulacris cum timore cultum exhibent, eaque uiuentibus similia venerantes, adorantesque contuentur, eisque velut presentibus preces allegant, victimas immolant, vota persoluunt; sic afficiuntur omnino ut ea sensu carentia putare non audeant. Sed quem hodie vel in tota aliqua Christianorum regione tam stupidum inuenies, ut de nostris imaginibus ita sentiat? Quales si alicubi reperiantur, non minus eos, quam Iconomachos (ut iam ex Damasceno docuimus) Ecclesia olim damnauit. Cuiusmodi tamen in prima Ecclesia inter eos, qui Ethnicis circumfusi habitabant, recensque ad Christum traducti erant, aliquot fuisse, non modò ex Gregorio, cuius sententiam*

Nò spectandū, quid fex Christianorum, sed quid perfecti Christiani faciant.

aperuimus, sed & ex Augustino, eo ipso loco, quem Magdeburgenses producunt, constare arbitror. Is enim aduersus Manichæos scribens, qui suam vitam gloriose præ Catholicis iactabant (quod & hodie faciunt Euangelici) iubet eos nos non ad Christianorum colluuiem & facem, sed ad bonos & perfectos potius Christianos respicere. Nolite, inquit, consecrari turbas imperitorum, qui vel in ipsa religione superstiosi sunt, vel ita libidinibus dediti, ut oblitii sint, quid promiserint. Noui, inquit, multos esse sepulcrorum & picturarum adoratores. Qui locus cum sit obscurus, neque aperte loquatur de ea adoratione, quæ hodie à Catholica Ecclesia imaginibus tribuitur, & commodè ad eos referri poterit, qui ea, de qua iam locutus sum, superstitione, Christianorum Imagines, vel etiam ipsa idola cum Christo colebāt; perperam & calumniose faciunt Magdeburgenses, qui, quasi certi de Augustini sensu, contra usitatum Ecclesiæ morem illam sententiā detorquent. Qui ut olim respondit, templum, Sacerdotium, sacrificium, & alia quæcunque ad hæc pertinentia, cum exhibentur Deo secundum eius inspirationem atque doctrinam, veram esse religionem, cum autem Demonibus secundum impiam eorum superbiam, esse noxiam superstitionem: ita credo & de Imaginibus respondurum, si hodie uiueret: Non damnandas Imagines,

Epistol. 49.

De moribus
Eccle. c. 34

Epistol. 49.

quæ

Cal. in inu
sit.
Bez. in Epi.
1. Ioan. c. 5.

quæ vel Christo vel Sanctis eius, sed quæ Demonibus consecratur. Augustinū enim in hac epistola de Christianorum imaginibus, aut Ioannē, qui iubet cauere à simulacris, sensisse nunquā probabunt. Quod cum Calvinus & Beza non ignorarent, ad illam de Epiphanio narrationem, tanquam asylum confugiunt. Nullius enim patris aut Martyris certum atque indubitatum pro sua impietate exemplum, infinita vero (quæ iam ante ex parte attigimus) suæ impietati aduersantia habent; ut verissimè dixeris, noua ista esse, atque hætenus non audita, aut uisā, Pseudomartyrum tuorum, Dionysij, Ioannis, Francisci, & aliorum dicta, atque facta. Neque falluntur tui Pseudomartyres, qui aliam sibi crucem portandam dixerunt. Primam enim per ignem hunc temporarium cum latrone, qui Christo in cruce pendenti conuicia dixit, quos isti imitantur: proximam & longè grauiorem crucem apud inferos cum Diabolo (ex cuius schola hæc omnis Theologia prodiit) sine dubio portant. Cum enim non habeant frontem signo thau signatam cum reliquis piis, à deuastrante Angelo cum ceteris impiis pereunt. Qui certe cum Christus cum glorioso hoc crucis trophæo ad supremum olim iudicium sit proditurus, supremam & horribilem illam postremæ suæ damnationis sententiam audient. Ite maledicti in ignem aeternum. Quo tempore cum visuri sint, velint, nolint, illud ipsum signum, quod conuiciis, ferro, atque adeo dentibus lacerarunt, tanto consciētæ & impietatis suæ terrore iniecto horrescent, ut ille ipse horror, ex venerandi signi & irati iudicis aspectu, omnes gehennæ penas sit superaturus. Neque te quicquam iuuant illustres illi Lugdunenses athletæ, qui execranda quidē Iouis, Veneris, & similiū idola merito sunt detestati: quos crucē Christi, eius, aut Sanctorum imagines execratos esse, nemo vnquā ex omni memoria prodidit. Neque sanè probarint vnquam ex Irenæi, aut aliorum veterum patrum monumentis Euangelici, talem aliquando religionis

Duplex pseudo
martyri crux.

z

nis

Lugdunensium
Euangelicorum
inanis et impia
gloriatio.

Bernardi de
Lugdunensis Ec-
clesiae praestata
testimonium.

Gregorium Tu-
ronensis.

nis faciem Lugduni visam, qualem ipsi capta nuper ciui-
tate informarint, & quasi de Apostolica iamque post tan-
tum postliminiū diuinitus restituta gloriati sunt. Et cum
de ceteris illustribus Galliae ciuitatibus, tum de Lugdu-
no ita sub praetextu purae religionis restituendae deforma-
to admodum doleo: cuperemque apud graues & pios in
Gallia viros, Bernardi illud de Lugdunensi Ecclesia testi-
monium grauius esse, quam leuissimam istorum vendi-
tationem. *Inter Ecclesias, inquit, Galliae constat profecto Lugdu-
num anteire, sicut dignitate sedis, sic honestis studiis, & laudabili-
bus institutis. Vbi enim viguit disciplina censura, morum grauitas,
maturitas Conciliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne pre-
sertim in officiis Ecclesiasticis. Haud facile unquam visū est repen-
tinis nouitatibus acquiescere, nec se aliquando iuuenili passa est de-
colorari leuitate.* Hæc ille. Quare nolim te existimare Pseu-
domartyres istos, qui Christi Imaginem & Crucem a-
deo auersantur, illustrium illorum Lugdunensium, aut
clarissimorum eodem tempore in Gallia Christi athleta-
rum vestigia sequi, aut quicquam cum eis, vel in fide vel
in ceteris habere commune. Qui certè non magis ima-
ginem Christi auersati sunt, quam auersatus est aquam
sacram Marcellus ille Apameensis, de quo diximus: qui
postea pro Christo Martyr occubuit. In cuius etiam ex-
emplo intelligis, quàm alieni sint nostri Pseudomartyres,
qui aquam lustralem adeo detestantur, à veterum Mar-
tyrū sensu & iudicio. Quod si Bernardo quasi recen-
tiori minus isti fidant, valeat saltem apud eos sanctissimi
illius Gregorij Turonensis exemplum. Qui vt genus, ita
absque dubio eandem religionem à nobilissimo illo Mar-
tyre Vetio Apagatho, cuius Eusebius meminit, traxit.
Quem constat cum de reliqua religione, tum de adoran-
dis imaginibus non aliter sensisse quàm hodie sentit Ca-
tholica Ecclesia. Cuius rei testes locupletissimi sunt, non
modo Clerici Turonenses, qui vitam eius litteris manda-
runt, sed etiam libri ipsius, qui etiamnum exstant.

Extat ea de
re Liber Gal-
licè.

Episto. 174.
ad canonicos
Lugdunen.

Euseb. li. 5.
cap. 14.

Vide Greg.
de gloriis plur.
mart. ca. 5.
& 20.

De

De præclaris tam Martyribus, quàm Confessoribus sub Icono-
machis, qui Pseudomartyribus, quorum supra mentio facta
est, opponuntur; deque miraculis eorundem non modò dum
viuerent, sed etiam post-obitum.

CAP. XXIII. IRENÆVS.

SUNT itaque Christianorum imagines, non idola
(quæ abhominor) sed locuples & euidentis de fide no-
stra in Christum natum, passum, resurgentem ascen-
dentem, & ad vltimum illud olim tribunal reuersurum,
testimonium. Atque in eam omnes ab ineunte Ecclesia
patres sententiam conspirauerunt. Neque vel vnus ex om-
nibus repertus est, qui eis, aut earum adorationi interdi-
xerit. Quare, cum illa Iconomachorum contra Catholi-
cos insectatio, quæ ad annos centum viginti & amplius
(licet aliquando, intetuenientibus bonis principibus, se
remitteret) perducta est, efferuesceret, aliquot Christia-
norum millia, ob nullam aliam causam carceres, exilia,
ac acerbissima omnia supplicia subierunt, magnaque ex
parte martyrio obiire, quàm quod hanc Catholicam i-
maginū venerationē assererent. E quibus fuere plurimi
Laici, summi ordinis & magnæ in republica gerenda di-
gnitatis. E clero vero multò plures dignitate, doctrina,
pietate, miraculis, longe omnium ornatissimi. Atq; hunc
sacrum chorum ducit Germanus Patriarcha Constan-
tinopolitanus, vir doctissimus ac sanctissimus: cuius ex-
stant hodie aliquot de hoc imaginum cultu testimonia.
Què propterea Leo ille Isaurus, de quo diximus, Episco-
patu mouit. Hic est ille Germanus, qui cū Leonis huius
filium Constantinum baptismo exspiret, cerneretque
eius excrementis sacrum lauacrum fordidatum, eum
magnum aliquod Ecclesie detrimētum importaturum,
nec sine causa prædixit. Leo vero, cum multos alios ad
Deum martyres transmitteret, ausus est quiddam, quod

Multis Confes-
sore, multis im-
aginum causa
Martyres, quæ
se opposuerunt
Iconomachorum
conatibus.

Germanus Pæ-
triarcha Con-
stantinopolitæ-
nus multa ob
Iconomachis
perpeffus.

Nice Synod.
2. act. 4.

Paul. Diac.
lib. 21.
Zonarus.

*Leonis Isauri
impium & cru-
dele facinus.*

omnem panè fidem superat. Fuit Constantinopoli ex-
quisita cuiusdam & singularis doctrinæ societas, atque
officina: è qua in rebus perplexis ac dubiis, de diuino ac
humano omni iure Imperatores, quasi ex oraculo respon-
sa petere soliti sunt. Horum consilio omnes grauiores
caussas gubernabant: qui huic collegio præerat œcume-
nicus magister dicebatur. Quem cum duodecim sociis
postquam Leo frustra fuisset aggressus, nec eos vlla ratio-
ne ad impietatis consensum pertrahere potuisset, horren-
dum infremuit, noctuque domum ipsam cum magistro
ac sociis, & instructissima bibliotheca horrendo spectacu-
lo totam incendit. Audisti iam palàm rugientem Leo-
nem: en tibi eundem non minus sub ouina aut vulpina,
potius pelle sæuientem. Celeberrimus ille vir Ioannes
Damasenus, cuius pietatis ac doctrinæ exstant hodie,
præclara Græcè monumenta, his temporibus effloruit,
longe tamen à Leone in Arabia apud Damascum. Qui
huius Leonis impietatem doctis & piis scriptis, quæ ad-
huc manent (quod solum potuit) generose coarguit.

*Ioannes Damas-
enus quanta
pertulerit ab
Iconomachis,
quod eorū he-
resim scriptu-
rarum & pa-
trum gladio in-
gularat.*

Quod cum Leo cerneret; postquam in proximos quosque
suarque potestatis homines insultasset, eosque miseris mo-
dis laniasset; infrenduit secum, quod in Ioannem leoni-
nis vnguibus inuolare non potuisset, nec violenta eorum
tenacitate Ioannem irretitum tenere. Quid ergo fa-
cit? Leonem ad tempus deponit, & vulpem induit: acci-
tisque notariis, qui manum & characterem Ioannis infi-
dioso artificio imitarentur, ac effingerent, litteras com-
miniscitur, quasi à Ioanne ad se missas de Damasco sibi
per Ioannem prodenda; easque ad Saracænorum princi-
pem, apud quem Ioannes gratia & auctoritate valuit,
trasmittit. Iratus princeps, nec causa satis perspecta & ex-
plorata, dextram manum Ioanni abscindi iubet. Quæ tamē

*Vulpina Leo-
ni Isauri frau-
s in Ioannis Da-
maseni perni-
ciem.*

*Ioanni Damas-
eno manus ab-
scissa, est diuini-
tus & miracu-
se restituta.*

ei postea ad maximum Saracænorum stuporem diuinitus
reddita est, postquam ad imaginem beatæ virginis Ma-
riæ preces fudisset. Cetera de Leone omitto: ex his enim
intel-

*Paul. Dia-
Zonaras.*

*Vide Apola-
getic. Ioan-
Damas.*

*Io. Patriar-
Hierosolyma.
In vita Ioa-
Damas.*

intelligere poteris, quod prouerbio à me antea cōmemo-
rato dicitur, ex vnguibus leonē. Nunc ad Constantinum
dignū tali bestia catulū venio. Quē Pantaleon, idque ex Si-
geberto, vt ipse prius narraſti, prudentissimū Imperatorē
fuisse, manifesto cōtra Sigebertū, & ipsius rei veritatem,
mendacio narrat. Quē Sigebertus refert, homines iure-
iurādo adegisse, ne Christi & Sanctorū imagines colerēt:
quod cū plurimi detrectarent, Martyrio defunctos; adeo
vt nec sub Ethnica persecutione plures factos Martyres
scribat Sigebertus, quā sub hoc, prudentissimo scilicet
Imperatore, Cōstantino. Inter quos præclarissimi athle-
tæ habiti sunt, Stephanus, Andreas, Iulianus, ac Valens,
multosque; adeo ex Senatorio ordine ob hāc causam è me-
dio sustulit. Qua in re filiū habuit, nouumque; Leonē, non
tam imperij, quā paterni sceleris haredē: qui multos
ex eodē amplissimo ordine crudelissime excruciauit, &
ignominioso spectaculo per forū traductos in carcerē de-
trusit, vbi quidā ex eis beatas animas Deo cōmendarunt.
Sedata postea est tēpeſtas ad aliquot annos sub Cōstanti-
no & matre Irene, Nicephoro, Stauratio, Michaële Ran-
gabe, quę rursus per Leonē aliū ex Armenia, per Michae-
lem Balbum & Theophilū, eaq; turbulētissima excitata
est. Tum beatus Nicephorus Cōstantinopolitano Episco-
patu deturbatus, quatuordecim annos egit in exilio. Tū
& Methodius Cōstantinopolis Patriarcha, dignitate pul-
sus, in sepulcro multis annis loco carceris inclusus est. Tū
fraternū illud & clarissimū Confessorū iugum, Theodo-
rus & Theophanes, enituit: qui stigmata pro Christo in
facie iniusta portabāt, flagella, neruos, carceres, generose
contemnentes. Tum Lazari Monachi manus, quibus
Christi imaginē pinxerat, ignitis laminis adustæ, nec ta-
men aut huiusmodi vſione, aut vlllo carcere, vel suppli-
ciis ad eandē iterū pingendam quicquā retardatæ. Tum
beatus Euthymius Sardorū Archiepiscopus, flagris cæ-
sus, & in exiliū abactus, Martyrio obiit. Imo quod rarius
est,

*Sigebertus
in chronico.*

*Zonaras,
tom. 3. in
Constant.
Coproonymo.*

*1. Meta-
phrast. tom.
7. Aloysij in
Nicephor.
2. Zonaras,
tom. 3. in
Theophilo.*

*3. Meta-
phrast. tom.
5. Aloysij in
eorum vita.
4. Zonaras
in Theophi-
lo.
5. Zonaras
tom. 3. in
Michaele
Balbo.*

*Pantaleonis de
Constantino in-
signe menda-
cium.*

*Constantini I-
conomachi in
Catholicos cru-
delitas.*

*Multis in causa
imaginū Mar-
tyres.*

*Leonis Constā-
tini filij nefaria
in Catholicos
facinora.*

*Nicephorus Cō-
stantinopolita-
nus Episcopus.*

*Methodius, pa-
triarcha Con-
stantinopolita-
nus.*

*Theodorus &
Theophanes.*

*Lazarus Mona-
chus.*

*Euthymius Sar-
dorum archie-
piscopus.*

Femine Martyres.

Theodosia.

Miracula.

Theodosia corpus miraculose a putredine conseruatum.

Collatio veteris & recentis fidei Martyrum in imaginum causa verorum, & Pseudomartyrum Iconomachorum.

Error multorum in Ioannis Damasceni aetate.

est, tum tēporis feminæ etiā, licet illæ quidē natura molliores sint, & proinde ad mortem fortiter perferendam minus plærunque animosæ, ita se in hac causâ gesserunt, vt nullis, vel blandiciis flecti, vel minis deterreri potuerint, quo minus hanc nobilem palmam obtinerent. Inter quas beata Theodosia Martyrium generose obiit. Sed quid ego hæc, quæ infinita pæne sunt, persequor? Magnitudinem persecutionis tēporis ipsius, de quo dixi, longinquitas; Martyrum verò merita, & præstantiam insignia apud tumulos eorum edita miracula, & totius orbis ab eo tempore erga eosdem veneratio, manifeste ostēdunt. Inter quæ, beatę Theodosiæ corpus ad multo postea sæcula, & Frederici primi tēpora integrum & incorruptum permanisse, Otho tuus Frisingensis oculatus testis, summamq; populi Constantinopolitani erga eā venerationem scriptis prodidit. Alij verò alia eius miracula complexi sunt. Quare aut isti, aut tui Martyres ex Martyrum albo auferendi sunt. Istos vero expungere non potes, nisi velis omnium Græcarum & Latinarum historiarum fidem, & Synhodum illam Nicænam, ac Francofordiensem pariter abolere. Sed ne sic quidem profeceris, nisi & miracula quoque tuorum Martyrum, dum viuerent, aut post eorum mortem edere potueris. Neque enim conuenit, veterem fidem tanta temporum decursione, tot Synhodi, tot signis, tot Martyriis confirmatâ abiicere; & aliam substituere recentē, atq; hætenus inauditam, & quæ nec miraculis, nec patrum auctoritate fulciatur. **C R I T.** Non possum iam hanc de imaginū honore doctrinam, tot patrum auctoritate, tot illustribus signis, tot piorū sanguine obfignatâ facilè cōtemnere. De quibus ego Martyribus nunc primū audio, neq; huiusmodi vnquā extitisse putassem. Illud verò obiter ex hac tua oratione colligo, erratū hætenus esse à multis in ætate Ioannis Damasceni, quæ sub Theodosio Magno præmature floruisse tradunt, cum tamē inter huius & illius tempora trecētorū & amplius annorū spatiū interuenisse satis euidenter appareat. Verū qui

Otho Frisingensis verum ab orig. mundi lib. 4. ca. 18.

Vide Paphmerum lib. 11.

qui sunt illi Angliæ Martyres, qui pro imaginum adoratione Martyrio functi sunt? **I R E N.** Angliæ me Martyres nominasse non nego, nec reuoco: de quibus mox plura. Qui non pro hac imaginū, sed alia de causâ in hunc numerum relati sunt. Tu verò interim, si quid pro Pseudomartyribus tuis, qui imagines detestati sunt, dicendum præterea habeas, id ne me celes.

Ex Crispino, Foxo, auctoribus Apologie Anglicane, & aliis Evangelicis breuiter commemorantur Pseudomartyrum, qui peruersæ religionis, id est impietatis causa supplicio mortis affecti sunt, insigniores dotes, miracula, visiones, vaticinia; de quibus illi plurimum falso gloriantur; & vt argumentis maximi momenti abutuntur ad fidem simplicioribus & incautis hominibus faciendam; illorum de rebus fidei dogmata esse vndiquaque vera.

C A P. XXV. C R I T O B V L V S.

N O N ego iam multum tibi de id genus Martyribus negocij faceßam: frustra enim id facerem, cum certò tenē, quid de hac tota re Catholica Ecclesia statuatur. Neq; ab initio huius nostræ orationis, tam ad eos, quā ad reliquos Martyres respiciebā, quos Crispinus & Foxus totis libris Latinè, & post eos cōterraneus meus Adrianus Germanicè, & deinde Pantaleō iterū Latinè depređicat, atq; ornāt. Ac videtur cū primis illa Apologie vox, quasi terribilis quædā buccina aures meas personare: *Occiderūt, inquit, fratrum nostrorum infinitos numeros, tantū quod verè ac pure crederent in Iesum Christum.* Ac rursus: *Nos vero cū proximis illis viginti annis, tot millia nostrorum fratrum inter exquisitissimos cruciatos, testimonium dixerint veritati, & principes cum frenare cuperent Euangelium, multa moliendo nihil egerunt, & totus iam prope terrarum orbis ad aspiciendam lucem oculos incipiat aperire; satis iam dictam & defensam putauimus esse causam nostram: cumque res ipsa satis per se loquatur, non multus opus esse re, bis. Nec*

Apologia Anglicana.

Apologeticorū inanis gloriatio de numero Pseudomartyrum suorum.

parum gloriatur Calvinus de suo Evangelio, quod tam numerosam Martyrum sobolem produxerit: quos ipse sepe grauibus litteris ad constantiam adhortatur. Est & alius vir doctus, qui grauiter in eos inuehitur, qui Zuinglianos scriptores hæreticos ac impios nominant, quod nullam rationem habeat eorum, qui sanguine suo suam doctrinam comprobarunt. Quorum ignes & incendia in Italia & Gallia apud Belgas & Anglos in conspectu Dei adhuc lucidas flammæ emittunt. Nec eos animaduertere, multas se alias Ecclesias damnare, quæ plures ediderunt Martyres, quàm nos rixatores libros. Ita Apologetici bellissimū quoddam totius suæ causæ præsidium in Martyribus, & suorum numero quotidie crescēte constitutuere videntur. Atque ego sane cum apud me cogito, nostra tam sæcunda Martyrum sæcula, atque eorum pietatem, doctrinam, & admirabilem constantiam, multum me quidem illa non vniuersa modo, sed & singula mouent. Ac quoniam nostrorum signorum inopiam ac ieiunitatem quandam causari videris, & illa quidem Confessoribus ac Martyribus nostris affatim adsunt, & me ad se, velim nolim, rapiunt. Ecquod vero poterit esse luculentius Euangelicæ veritatis restitutæ documentū, quàm hæc tanta nostrorum Martyrum sæcunditas? cum interim vestri Catholici ita frigeant, vt vix septem aut ad summum octo ad mortem pro sua fide subeunda incaluerint. Nostri vero tanto numero, & tam atrocibus suppliciis excarnificati veterum mihi Martyrum fortitudinem referre plane videntur. Tam parato enim atque expedito animo ad enses, ad aquas, ad ignes, atque alij ad regium conuiuium præcurrunt, vt hoc potissimum tempore illud impleri videatur: *Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Et mirum cum primis est videre, tot homines eosque maxima ex parte indoctos, & imperitos, tam inuicti animorum robore præditos, & per tanta locorum interualla; summa tamē obeundi Martyrij alacritate,

Caluini similis gloriatio.

Ioannes Sturmii.

Apologetici in merito Martyrum suorum multum tribuunt.

Signa falsorum Confessorum, & Pseudomartyrum.

Paucitas Martyrum suorum Catholicis obicitur.

Crispini.

Ioan. Sturmii in Epist. ad Ant. Cokū equit. Anglum.

Formis.

critate, summa animorum & dogmatum consensione consociatos, tam generose omnia pro Christo supplicia irridere. Sed hoc mirari desino, cum perpēdo, quanta vis sit, quantum veritatis Euangelicæ robur. Quo fit, vt qui Apostolicam doctrinam tot sæculis sepultam in lucem reuocent, Apostolicam quoque alacritatem, magnanimitatem, & alias dotes imitentur. Nos vero dotes illas primū, mox reliqua explicabimus. Atque vt ab ipsis luminibus, Vuicleuo & Ioanne Husso incipiam, nolo iam reliqua Vuicleui ornamenta dicendo consecrari, & frustra id facerem, cum grauissimū de illis clarissimæ Oxoniensis in Anglia Academię testimonium ad patres Concilij Constantiensis exstet. Illud potius iam dicam, aduersariis eius aliquando in quadam Ecclesia aduersus eum infestis animis disceptantibus, nec manifestæ veritati, quæ docuit Vuicleuus, cedere volētibus, Diuinam statim iram impendisse. Repēte enim horrēdo tonitru de cælo intonuit, & micantibus vndique terribiliter fulminibus, vi tempestatis ipsum Ecclesiæ ostium perfractum. Quæ consternatione illi attoniti ac dissipati, alij aliō diffugere. Neque cælum tantum modo, sed & terra amplissimum Diuinę volūtatis in eos testimonium edidit, magno motu alio tempore concussa, quo rationem fidei ille suæ coram ipsis reddebat, Vuicleuum vero non tam vt Martyrem (neque enim violenta morte abreptus est,) quàm vt principem potius totius purioris Euangelij, eius præferatim quod Carolostadius, Zuinglius, Calvinus ac Apologetici profitentur, recensēo. Quinquā nec longē à Martyrum honore abesse tibi videbitur, si consideres, quanta & viuus ab aduersariis, & quadraginta post mortem annis, nouo quodam Martyrij genere atrociter passus sit; cū ossa eius sepulcro immani scelere effoderētur, & igni absumerētur. Quod mihi crudelissimū quoddam Martyrij genus videtur, quo aduersus cineres & memoriam piorum pugnatur. Ad quod doctissimos illos viros Bucc-

Vuicleuus.

Boxii.

Constant. Concil. sess. 15. Boxii.

Vuicleuus.

Vuicleuus princeps Pseudoeuangely nuper nati.

Vuicleuus 40. post mortem annos combustus.

rum ac Fagium, quorū alter sacras litteras, alter Hebraicam linguam in Cantabrigiensi Angliæ Academia professus est, atque adeo uxorem Petri Martyris Oxonij defunctam refero: quanquam huius cadauer effossum non est igne cōsumtum, sed in loco profano proiectum. Succedat tanto præceptore dignus discipulus Ioannes Hussus Constantiæ cum Hieronymo, viro omni laude cumulado, combustus. Atque hīc mihi duplex, eaque grauissima aduersus patres vestros Constantienses (in qua Evangelici hodie frequentissime versantur) exoritur querela. Qui non in innocentem modò hominem, nihil nisi purum atque sincerum Christi Euangelium asserentem, sed in eum quoque sæuierunt, qui publicam Synhodi fidem sequutus, se & salutem suam illis crediderat. Sed nihil ista omnia, neque accuratæ Sigismundi Imperatoris, qui in suam eum fidem receperat, pro eo preces quicquam apud istos sanguinarios patres valere potuerunt. Accedit ad indignitatis cumulum, quòd publica quoque sanctione cauerunt; fidem hæreticis datam impune violari posse. Quare non sine causa Germani nostri Tridentinum hoc vestrum conciliabulum (quo inuitati fuerant) recusarunt, & edictum illud ante omnia reuocandum, & omnino rescindendum clamitant. Ioānes certè Hussus, vt olim Agabus, ac filia Philippi, vatem se ostendit, & Euangelium, quod tum profitebatur, post centum annos instauratum iri: se quidem anserem esse (id enim Hussus, lingua Bohemorum significat) iam iam igni assandum, sed venturum post vnum sæculum cygnum, qui suauius multò cantaret, quem omnes aduersarij cum maximè vellent, nunquam opprimerent. Bohemi verò ad perpetuam Hussi memoriam numisma quoddam argenteum, illius nomine inscripto, concinnarunt. Cuius oræ hoc inscriptum erat: post cētum annos vos Deo & mihi respondebitis. Illam autem eius prædictionem in Luthero locum habere, & temporis ratio, quod congruit, & diuinæ ipsius

Bucerus, & Fagius combustus post mortem. Petri Martyris Dalila.

Ioānes Hussus

Vide Forxum Latin. p. 62

Sept. 194

Vide Tuppium aduersus Synodum Tridentinam.

Illyricus in catalogo.

Ioan. Crisostomus.

Lutherus.

ipsius dotes, quibus amplificatus est, & ista hodie per eum Euangelij longè lateque propagatio, planè ostendunt. Cuius tanta fuit in enarrandis scripturis dexteritas ac fides, vt post Apostolos inter omnes scriptores Ecclesie parem non habeat: id quod de eo testatur Tilemanus Heshusius. Ac ipse Lutherus ad hunc modum de se profiteretur: *A tempore Apostolorum nullus doctor, aut scriptor, nullus Theologus, aut iuriconsultus tam insigniter & clarè, conscientias secularium statuum confirmavit, instruxit, ac consolatus est, sicut ego feci.* Ac credibile certè est, plusquam humano eum spiritu afflatum, & cælestibus visionibus edoctum, & à Deo ipso ad orbem Euangelij veritate illustrandum fuisse delegatum: alioqui quo modo vnus homo se confirmatæ religioni, omnibusque principibus opposuisset, aut præfens ac certum exitium effugisset? Quare non puto sine causa palam eum affirmare, *se certum esse, doctrinam suam è celo petitam, nec se in ea errare posse.* Quod quo modo pro sua modestia diceret, nisi propter cælestem aliquam & reliquis hominibus negatam illustrationem, nō satis video. Sed quid ego argumenta & coniecturas capto? cum huius totius rei Lutherus ipse firmum & graue dederit testimonium, ad reprimendum eorum insolentiam, qui nescio quos sibi spiritus, ac visiones arrogabant. *Ego quoque, inquit, sui in spiritu, atque etiam vidi spiritus (si omnino de propriis gloriandum est) fore plus quam illi ipsi adhuc intra annum videbunt: Vt meritò, magnoque certè iudicio Sleidanus in nobili illa sua historia Lutherum inter Prophetas collocarit: multaque ex eius prædictionibus euentum suum habuisse scripserit. Atque ab initio cum Missam abrogare, ac quantæ ea res esset molis, quanti que periculi vnum se hominem vniuerso orbi ad labefactandam cōmunem religionem opponere, magno cum metu cogitasset; Christum se verbis certis ac fidelibus confirmasse, scribit Lutherus. Per quem cum tanta, & tam eximia in nostram ætatem religionis mutatio interuenerit, quanta*

Tilem. Heshusius in de sens.

In lib. Tenthonico contra Ducem Germanum.

In lib. Tenthonico ad Senator. ciuitatum Germanie.

Lib. de abrog. Missæ.

Heshusius quid tribuat Luthero.

Lutherus glories sui iactator.

Lutherus Sleidanus propheta.

quanta post Apostolorum ætatem nulla fuit; quid de ea scribat Sleidanus noster, silentio hic nullo modo prætereundem arbitror. Qui, vt libenter professus est hanc Euangelij doctrinam Dei beneficio restitutam, & se in eum cætum esse aggregatum vehementer gaudebat; ita tam ingens beneficium, quo diuini numinis maiestas hoc nostrum sæculum beauit, ad sempiternam rei tam admirabilis memoriam, & Dei optimi Maximi gloriam verè, eleganterq; descripsit. Atq; illud quidè inter alia prudenter admonet, diligenter animaduertendū, hanc vicissitudinem, quæ omnium maxime illustris est, in Carolo quinti potissimum tempora, & imperium incurrisse. Qui sicut reliquos Germaniæ Cæsares à Carolo Magno potètia vicit, ita quoq; propter ea, quæ in ipsius ætatem atq; gubernationem inciderunt, maximè conspicuus est ac memorabilis. In his vero primum locum obtinet religionis mutatio, quæ simul cum ipsius regni primordio sumsit initium. Nam *certi quidam*, inquit, *ac præ ceteris illustres fuerunt à Deo singulis temporibus excitati principes, cum aut religionis, aut reipublice mutaretur status. Eiusmodi sunt Cyrus, Alexander Magnus, Iulius Cæsar, Constantinus, et Carolus Magnus; Ottones quoque Saxones, & nunc is, de quo loquimur, Carolus quintus. Est autem eius generis hæc mutatio, de qua verba facimus, vt sine stupore nemo de illa possit, qui modo rem teneat, & admiratione summa cogitare. Nam & tenue fuit, ac fere contemptum initium, & totius orbis odium, ac impetum vnus tantum homo sustinuit.* Hæc Sleidanus. Sed nos iam ad alios nostri Euangelij professores, & Carolo stadium præcipue abeamus, qui primus nostro sæculo fædam hanc idololatriam Eucharistiæ aperuit, nec veritatem corporis Christi in sacramento subesse docuit. Affirmabat apud suos sibi patefactum, in illis verbis [accipite & manducate, hoc est corpus meum] sententiam omnem priore illa voce [manducate] claudi: deinde nouam ab illis verbis [hoc est corpus meum] inchoandam, quæ non ad priora trahatur: vt sit sensus; hoc est corpus meum; hoc

Sleidanus quid scripserit de mutatione religionis.

In præfat. u. Apolog. lib. 1. sue.

Sleidanus.

Mutationem religionis aut status reipub. incidere in tempora illustrium principum. Carolus quintus.

Carolo stadium.

Kennicus in repetitione de Eucharistia artic. 31.

hoc est, *hic sedet corpus meum*. Nec diffitetur Zuinglius, cum esset anxio & inquieto animo propter hanc de Eucharistia quæstionem, nec per omnes Scripturas satis commodum exemplum occurreret, cuius ratione hæc verba [hoc est corpus meum] ad tropum traheret, haussisse noctu vocem, quæ eum vt seghem & inertem increpabat, cur non diligentius eam sententiam excussisset [pharse est transitus Domini]. Quod cum audisset, mirè exhilaratum, & in tota Eucharistiæ causa planè deinceps confirmatū. Hic etiam cælestes illas visiones & auditiones meminisse debemus Samueli Martyri in Anglia oblatas: Samuel, Samuel sis læto & firmo animo; quia post hunc diem, neque esuries, neq; sities. Vidit præterea in carcere nouam, nec minus admirabilem scalam, quam fuit illa Iacob, licet non vnicam vt ille, sed triplicatam, & in cælum porrectam. Fuit autem vna ex iis scalis, aliis productior. Tandem verò tres illæ in vnam coaluere, & coagmentatæ sunt: non sine mysterio Martyrij; Samuelis quidem primum, deinde duarum feminarum, quæ in eadem paulo post ciuitate nobili Martyrio triplicatum illum Salomonis funiculum, qui facile non rumpitur, repræsentarunt. Huiusmodi autem visiones veteribus Martyribus, ac patribus frequenter accidisse, antiquitatis monumenta produnt. E quibus vna, non valde abhorrens ab ista Samueli facta ostensione, in mentem venit: qua Sacerdos quidam pius ad annū Christi quadragesimumum quinquagesimū tertiū, vidit tres guttas equalis magnitudinis, crystallumque claritate ac splendore vincentes, in altare decidisse. Quæ per altare aliquandiu decurrentes, & tandem simul confluentes, repente in gemmam quandam omnium pulcherrimam euasere. Per longum sanè esset, si huiusmodi nostrorum prædictiones, ac visiones omnes explicare aggrederer. Nam & adhuc viuo rege Edouardo, Humfredus Middeltonus, qui postea Martyr factus est, Cramnero quasi diuino quodam spiritu afflatus, quod

Zuinglius.

In subsidio de Eucharistia.

Samuelis. Pseph. domartyris visiones.

Foris.

Cyprian. de laps.

Victor Vitiensis. de persecut. Vandal.

Greg. Turo. de glor. plur. martyr. Sigebertus.

Sacerdotis pij visio.

Humfredus Middeltonus.

Ioannes Cobhamus.

sequutum est, vaticinatus est. Atque insignis ille Angliæ eques Ioannes Cobhamus, se ad Eliæ Prophetæ morem, propheta & ipse moriturum vidit & prædixit: & prædictioni respondit euentus, cum in furca, quasi Eliæ curru, igne supposito suspensus, ac exustus *πυρβεντι τὸς εἰς πρηνον ἡλυθε δι' ἄρην*. Quod de Elia à Gregorio Nazianzeno dictum, in nostrum nouum Eliam appositè quadrat. Eliæ ac Cobhami mentio admirabilem illam (quam Philippus

Cheremon Episcopus et vxor eius in cæli animo & corpore sublata.

narrat) historiam in mētem mihi reuocat de Cheremone Episcopo cum vxore, corpore & animo in cælum sublato. Facebant itaque, qui negant licere Episcopo vxorem ducere, aut Deo non placere huiusmodi nuptias:

Tindallus.

quas pari aut maiore miraculo, quàm illas olim in Cana Galileæ honestasse videtur. Sed nos iā ad se Tindallus & ipse quoque Anglus vocat, qui doctrinam pietatemq; suam non libris solum, sed & sanguine suo consignauit. Cuius fidei suæ magnitudinem Antuerpiæ ostēdit, cum eo presente, & Apostolicum symbolum secum meditante, quidam qui magicæ & præstigiatrix suæ artis ostentationem pro more edere volebat, quantumuis eniteretur; id tamen præstare non potuit. Ita Diaboli omnem vim virtus & fides Martyris constrinxerat. Nec miraculo carere videtur, quod quidam ex nostris confessoribus præter omnem humanam spem carcere fuerint liberati, ac ignis, qui innocentem Gardinerum exussit in portum longè distitum repente delatus, vnam ex regiis nauibus iusta Dei vindicta exusserit, & regis Portugalliæ mors post fuerit infecuta. Quis vero non obstupescat ad insignis illius miraculi magnitudinem, quo nostri Martyres etiam linguis exsectis loquuti sunt? En igitur tibi Stephanum Manginum præcisâ lingua ter ita, vt ab audientibus intelligeretur, precantē; Sit nomē Domini benedictum.

Gardinerus.

Stephanus Manginus.

Ioannes Filiolius.
Iulianus Leuellheus.

Ecce tibi aliās Ioannem Filiolium, & Iulianum Leuellheum auulsis linguis postridie, cum ad supplicium ducebantur, se tandem aliquando Diabolo, mundo, carni, & omni

omni deinceps peccato, nuncium in perpetuum mittere, & alia quædam ad summum astantium stuporem expeditè loquutos: cumq; eos sulphureo illo puluere confingeret licitor; forti ac generoso quodam animo, Satage, inquit Filiolius & probe salito corruptas & putridas has carnes. Quod genus miraculi nescio an vllis vnquam veterum Martyrum contigerit, nisi quod Centuriæ nostræ ex Sigeberto referant, id orthodoxis quibusdam in Africa contigisse. Cuius rei miraculum auxit, quod quidam ex eis arrogantia quadam propter hoc donum afflatus, repente obmutuerit. Sed quid adhuc dubites, an isti sint Martyres? cum Ioannes Trigaletus, vnus ex egregiis illis Martyribus, quos Geneva nobis peperit, qui Cameraci combusti sunt, exclamarit; Deus Martyrum iam te spiritu cerno sursum in tuo folio sedentem, & cælos apertos video, sicuti Stephano seruo tuo dedisti moriturus vt intueretur. Quid de illo præterea existimandum censes, qui cum Brandfordiæ in Anglia tua cum quinque aliis inrogum esset ascensurus, à Deo enixe postulasse fertur, vt aliquod diuinitus illustre daret documentum, quo populus certior fieret, veram esse eam & sincerâ religionē, pro qua ipse cum sociis non dubitaret mortem obire? Næc eius votis Deus defuit. Illic enim apparuit in pectore precantis niuea quædam crux, cuius latitudo ab vno ad alterum humerum porrigebatur, longitudo æquabat latitudinem. Atque ea quidem conspicua esse non antè defuit, nec ex oculis hominū prius euauit, quàm totum ipsius corpus in ignē corruisset. Quid? an vel à Deo insigniora pro Martyribus suis miracula, vel ab ipsis Martyribus insigniorē fortitudinem expectare poteris? Cuius cum ceteri omnes, tum & Cranmerus ille illustre specimen dedit, cum dexteram illam, qua paullo ante inani quadam spe vitæ lactatus, metuq; tam horridæ mortis fractus, ad Papisticam fidem chirographo suo contestandam turpiter abusus fuerat, illa omni contestatione salubri pœnitentia

Cent. 6. ca. 13. p. 796.

Crispianus.

Fox in act. et monum. Anglic. pag. 1670.

Id additum ad Chron. Carion.

Crisp. lib. 3.

Fox III.

Ioan. Crisp. lib. 3.

Idem. lib. 7.

Ioannes Trigaletus.

Miraculi crucis in Pseudomartyre.

Thomas Cranmerus.

tentia rescissa, vltro in flammam ad luendam perfidia suæ pœnam iniecit. Atque hic tam masculus Crammeri animus valde mihi suspiciendus videtur. Sed illum quidem ætatis grauitas, & dignitatis, doctrinæque magnitudo ad hanc cōstantiam facile perducere potuisse videtur. Quo mihi magis admiranda & depredicanda videtur iuuenis illius in aula educati, Thomæ Hauxi fortitudo. Qui ante mortem cum rogatus esset à familiaribus, vt in medio flammarum ardore documentum aliquod daret, num tanta illarum vis esset, vt omnem profus memoriam adimeret: toto corpore flammis pœne exeso, cum expiraturus credebatur, en tibi repente manus iam pœne ambustas in sublime supra caput extulit; easque magno idque tertium repetito plausu cōcussit. Verum, quod multo magis est admirandum, extitit alius, qui, postquam pedes, manus, brachiaque illius ignis absumsisset, è mediis flammis Papiſtis insultabat, se miro Dei beneficio, in solitoque miraculo omnis doloris & cruciatus expertem constanter exclamans: ne vel nostris Martyribus Babylonicorum puerorum gloria deesset. Quare istos cum primis Ecclesie athletis iustissime Foxus comparat. Neque hic me reprimere possum, quin elegantem illam collationem, illius tibi verbis referam. *Etsi, inquit, eorum cineres, catenas, gladios, pro Reliquiis non habeamus, hoc tamen ipsorum demus memorie, vt Dominum in Sanctis suis glorificemus, ac mortem eorum, qua licet pari constantia, saltem vite innocentiam imitemur. Si Martyres Martyribus sint conferendi, haud equidem video, cur minus & nostris hodie Martyribus officij laudisque debeat; quippe qui nulla commendationis parte sint illis inferiores, siue numerum spectemus, siue afflictionum magnitudinem, aut in moriendo constantiam; vel fructus etiam expendamus, quos vite hominum & Euangelio amplificatio attulerunt. Illi siquidem nascentem veritatem sanguine irrigarunt, hi vero collapsam cineribus restituerunt. Illi in prima acie constituti, primos hostium impetus ingenti constantia magnitudine exceperunt, nosque docuerunt vincere.*

Thomas Hauxi.

Georgium Baiamum.

Iniqua Pseudo
martyrum cum
peria Martyri-
bus comparatio

Foxus La-
tin. p. 446.

Foxus La-
tin. p. 117.
Anglice
1730.

At

At isti nihilo segnius vicerunt, triarii in vltima cadentes regione. Illi tanquam egregia mundi seminaria primum omnium arua Ecclesie conseruerunt. At hi irrigua sanguinis sui fecunditate ad maturitatem hanc prouexerunt. Hactenus Foxus. Atque ista quidem, & multa alia Deus miracula per Euangelicos edidisse videtur, vt totam illam vestram cautionem, & quasi vnicum per-fugium auferret; dum asseritis, nullis adhuc signis eorum fidem esse confirmatam. Quæ cum Euangelicos permul-tum, & amplius quam verbis consequi possum, tum certe me quoque adhuc non nihil mouent, & nescio quod impedimentum, ne totus ad vestros transeam, iniiciunt. Sed quonia tu tuas hodie partes præclare egisti, & die dilabente noctem instare iam video; nec paucis tua conclu-di posse videtur responsio, ne me nimis importunum pensi tui exactorem existimes, crastinam lucem exspe-ctandam censeo. I. R. E. N. Eam igitur expectemus: quæ, ni fallor, omnes istas tenebras, quas tibi Pseudomartyres of-fudere, Catholice Ecclesie & verorum Martyrum cla-rissimis radiis dissipabit.

FINIS DIALOGI QVINTI.

A a

DIA-

DIALOGVS SEXTVS

CONTRA PSEVDOMARTYRES.

Non esse attendendum, quid aut quam fortiter, sed quam ob causam quis patiatur. Vera fortitudo in quo consistat.

CAP. I. IRENÆVS.

Hereticos, qui meritis perueniunt ad se fidei penas subeunt. non esse fortes & magnanimos.

Fortis & magnanimus quis.

Ignorantia maxime cadit in hereticos.

Argini.

VÆ de constantia & fortitudine Evangelicorum à te heri dicta sunt, mi Critobule, nō ignoro multis quidem videri admiranda; & quæ illorum causam atque doctrinam valde commendent. Verum enim uero isti homines non satis adhuc intelligūt, in quo vera fortitudo sit sita, vt qui causam à morte, non mortem à causa pendere arbitrentur. Excellens certe & humana contemnens animus cernitur, si id solum, quod honestū sit, bonum iudices. Nec eum, qui graua atque acerba in fracto animo, sed qui ea tolerat, quæ decet, cuius causa, quemadmodum, & quo tempore decet, fortem & magnanimum dixerim. Pro dignitate enim, & vt ratio iubet, fortis agit: qui solius virtutis causa, dura & aspera contemnit. Si enim aliud respiciat, si ignorantia cæcatus, si ira, odio, dolore, cupiditate, si aut pænæ subeundæ metu, aut præmij adipiscēdi spe, aut alio affectu abreptus, se periculis exponat; à tantæ laudis ornamento remouebitur. Ignorantia certe in neminem adeo cadit, vt in hereticos; qui falsa pro veris amplectuntur, imo qui se hereticos esse plerunq; vix, aut ne vix quidē sciūt. Quod si semel intelligerēt, non se ita, credo, præcipitarent, & vltro in tam ignominiosam mortem abiicerent; sed, vt olim Argiui, cum auidi in prælium ruerent contra hostes, quos errore decepti Sycionios putabāt, cum eos Lacedæmonios esse intel-

Cicero, li. 2. offic.

Arist. Ethic. li. 3. c. 5. 6. 7. 8. & 9.

intellexissent, præcipientes se in fugam dederunt: ita isti nihil sibi celeritatis relinquerent, vt hūc tam turpem, & tristem obitum defugerent. Nunc verò non magis fortes sunt, quàm asini, qui ne pabulo careant, fustiarium dorso excipiunt, aut adulteri, latrones & alij id genus, qui libidinis, aut prædæ potiundæ causa grauibus ac manifestis periculis sese obiectant. Ex qua causa legimus Abydonis oppidum nobilitatum propter Leandrum, qui inde per Hèllespontum ad amicam natando traicere ad Sèlton solebat. Nec meliore quidem ego loco Vualdensē illum pono, qui summa hieme idem per Ibim fluuium factitabat, vt Catholicum quendam sua heresi inficeret. Et quoniam inanis quædam nominis, ac famæ titillatio atque pruritus maxima ex parte hæreses, & parit, & alit (*Hereticus enim est is, qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriæ principatus quæ sit gratia, falsas ac nouas opiniones, vel gignit vel sequitur.*) non est incredibile, multos ex tuis Pseudomartyribus, non alia magis de causa obiisse, quam ob eam ipsam, propter quam hæresibus sese primum dederunt: CRIT. Non facile in animum inducam, gloriæ solius quenquam causa mortem sibi accersere velle. IREN. Huiusmodi exempla in veterum libris vbique obuia sunt. De quibus inter alios ad hunc modum Tertullianus: *Longum est, inquit, si enumerem singulos, qui se gladio confecerint, animo suo ducti. De feminis ad manum est Lucretia, quæ vim stupri passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinquorum, vt gloriam castitati suæ pareret. Mutius manum suam dexteram in ara cremavit, vt hoc factum eius fama haberet. Minus fecerunt philosophi, Heraclius, qui se bubulo stercore oblitum exussit; Item Empedocles, qui in ignes Aetnei montis disiliuit; & Peregrinus, qui non olim se rogo immisit: cum femina quoque contemserint ignes. Dido, cum post virum dilectissimum nubere cogeretur:*

Hereticorum fortitudo cuius modi sit.

Leander quid Veneri gratia fecerit.

Vualdensis quidam quantum laboris subierit hæresis causa.

Hæreses quid pariat et alat.

Hereticus quid sit.

Gloriæ causa multos mortem sibi consciscere.

Lucretia.

Mutius Scævola.

Heraclius. Empedocles.

Dido.

Pompon. Meli. li. 2.

1 Reinerius tractat. de Vualdensibus.

2 Augustinus de utilitate credendi ad Honorat. cap. 1.

Tertull. ad mart.

De Peregrino vide Lucianum de morte Peregrini.

Amnianum Marcellinum lib. 29.

*Asdrubalis
uxor.
Regulus.
Cleopatra.*

Item *Asdrubalis* uxor, quæ iam ardente Carthagine, maritum suum supplicem Scipionis uideret, cum filiis suis in incendium patriæ deuolauit. *Regulus* dux Romanorum, captus à Carthaginiensibus, cum se unum pro multis captis Carthaginiensibus compensari nolisset, maluit hostibus reddi, & in arcæ genus stipatus, undique extrinsecus clauis confixus, tot cruces sensit. Bestias femina libens appetit, & trique horridiores aspides serpentes tauro uel uerso, quas *Cleopatra* immisit sibi, ne in manus inimici perueniret. Hactenus *Tertullianus*. **C R I T.** Atqui de Christianis fas non est huiusmodi quicquam cogitare. **I R E N.** Hanc igitur tibi omnem dubitationem *Hieronymus*, aut *Apostolus* potius adimit. *Longa*, inquit *Hieronymus*, oratio, pallor ex ieiunio sequens (non mea sunt uerba, sed *Saluatoris* ex *Euangelio* pertonantis) ipsa quoque castitas in matrimonio, uirginibus sepe plausum querit humanum, & quod timco dicere, sed dicendum est, *Martyrium* ipsum, si ideo fiat, ut admirationi et laudi habeamur, frustra sanguis effusus est. Loquatur *Apostolus*, loquatur uas electionis: si tradidero corpus meum, ut gloriar, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Latini legunt ardeam, sed ob similitudinem uerbi, quæ apud Græcos ardeam & gloriar, id est, καὶ θύομαι & καὶ χύομαι, una littere parte distinguuntur; apud nostros error inoleuit. Sed & apud ipsos Græcos exemplaria sunt diuersa. Vides igitur gloriæ causa non Ethnicos modò, sed & Christianos mortem oppetere posse. De quibus hunc locum *Pauli* ita etiam *Augustinus* interpretatur, & hæreticos quidem homines, licet Christum confiteantur, non tamen iam propter ipsum mori: neque in eis locum habere illud *Dauidis*: propter te mortificamur tota die, facti sumus sicut oves occisio- nis. Hos igitur & alios huius generis nemo rectè fortes ac magnanimos dixerit. Neque enim aut pericula sine causa adeunda, neque cum tempus postulat, refugienda. Alterum, mollis ac enervati, alterum temerarij ac præcipitis animi est. Quare nec ille *Lacedæmoniorum* mos laudandus, qui cum pueros suos ad furtum assuescerent, eos maxi-

*Martyrium glo-
rie causa inu-
tile.*

*Lacedæmonio-
rum mos illan-
datus.*

Ad Gal.

Psal. 43.

*Plutarch. in
Lacænic. de
popul.*

maximis laudibus euehebant, qui illud ita clam admitte-
rent, ne deprehenderentur, aut à quibus facti confessio-
nem nulla tormenta exprimerent. Atque ideo valeat for-
te apud eos, apud nos non ualebit puelli illius commen-
datio, qui vulpeculam furto ablatam, sibi que per sodales
traditam, ut dominorum inquirentium sollicitudinem
eluderet, veste abditam tenuit; nec eam, quam uis laus
ipsum misere laceraret, & dentibus atque unguibus effode-
ret, dimittere uoluit. Nolo hic, neque necesse puto præ-
sertim apud te exēpla, quibus omnis antiquitas abundat;
eorum referre, qui etiam in pessimis causis animo perti-
naci & obfirmato, exquisitissima, nullo doloris ac gemi-
tus signo edito, tormenta, quasi ea in alieno corpore exci-
perent, sustinuerunt. Admiranda quidem, sed non laudan-
da illa, ac generosa magni & elati animi fortitudo fuit;
præsertim cum in medijs illis tormentis quidam eorum
etiam de sceleribus suis exultarent, & se gloriose uendi-
tarent. Cuius rei memorabile exemplum præbuit *Hie-
ronymus Olgiatus* ciuis *Mediolanensis*, unus eorum, qui
Galeatium Sfortiam *Mediolanensem* Ducem interfe-
cerunt. Nam cum captus fuisset, atque in custodia mise-
re discruciat, ut eius cædis conficios proderet, licet vi-
ginti tres annos nondum natus, molli & effeminato faciei
& corporis totius habitu uirgini, quæ uiro similior, nec ar-
mis unquam assuetus esset, funi, quo torquebatur, appesus,
perinde ac si tribunali insideret omnis doloris expers, so-
nora uoce, & suum, & sociorum facinus summis laudibus
euehens, nullum omnino pænitiæ, nullum formidi-
nis signum ostendit. Porro ad locum horrendi supplicij
deductus, comites, qui metu exsangues uidebantur, ora-
tione sua ad fortitudinem animi cohortatus, carnifi-
ces orare non destitit, ut ipsum ante alios mactarent, quo
reliqui eius exemplo mortem æquiore animo perferre dis-
cerent. *Nudus*, ut *Baptistæ Fulgosi* uerbis utar, igitur in disco
protensus, cruribus brachijs que ad disci pedes deligatis, cum eos qui

*Pueri Lacæde-
monij insignis
tolerantia.*

*Malos nonnulli
quam mortem
& exquisitissi-
ma tormenta in-
trepide animo
tolerare, & de
sceleribus his
etiam in medijs
cruciatibus glo-
riari.*

*Hieronymi Ol-
giati parricide
inuita tormen-
torum toleran-
tia.*

*Baptista Ful-
gos.*

*Fulgosus et
Egnatius li.
3. dict. &
fact. memo-
rab. cap. 3.*

astabant preparatæ mortis species, atque horror auerteret; ipse speciosis verbis atque intrepida voce perpetratum facinus extollens, nequaquam se, quod tunc instabat, seuum mortis genus curare ostendit. A summo igitur humero usque ad medium pectus carnificis falce diuisus, nec verbis nec voce mutata, vitam simul cum oratione finiuit.

Leæna meretricis inuictum animi robur.

Atque ab hoc genere patientiæ ne imbecillis quidem, ac fragilis feminarum sexus exclusus est; ut de Leæna illa meretrice, Epichari, & aliis feminis proditum est. Leæna certe conscia cõiurationis, cum propterea torqueretur, à tyranno et non prodidit cõiuratos, & nouissime linguam suam comestit in faciem tyranni exspuit: ut nihil agere se scirent tormeta, et si ultra perseuerarent. Sed quid ego ad antiquitatem, ad maiorum, & parentum memoriam recurro? cum ne quotidiana quidem tristis, & desperati huiusmodi exitus nobis exempla desint eorum, qui post grauissima scelera admissa omnes quæstiones, torturas, supplicia, omnesque mortes irrident: ut nihil hic omnino dicam de iis, qui vltro mortem sibi per aquas, ignes, laqueos, enses, venena, præcipitia accersant. Qui omnes, & ceteri id genus longissime à veræ fortitudinis laude absunt: nemo tamen longius hæretico, & istis tuis Pseudomartyribus. Virum enim magnanimum ac fortem eum solum definimus, qui solius honestatis causa, nulla extimescit pericula, nulla deprecat. Quod eorum mors potissimum referenda est, qui pro patria ac vera religione, omnibus se periculis, omni que discrimini, intrepido animo obiciunt & exponunt. Huiusmodi certe, etiam à morte per veram gloriam viuere semper intelliguntur. Hinc ille Rhetorum campus de Themistocle, Melciade, & aliis claris viris. Hinc illa tam ampla laus apud Iudæos, Gedeonis, Dauidis, Iudæ Machabæi, & septem fratrum Machabæorum; & apud nostros Cõstantini, Theodosij, Caroli Magni, & principum Boloniorum, Gotofredi ac Balduini, & ante omnes Christianorum Martyrum, qui pro republica aut fide conseruanda, nullis laboribus, nulli vitæ discrimini pepercerunt. Quorum quid est simile in Pseudomartyribus? Quod enim, quæ-

Hæreticos & Pseudomartyres longissime abesse à vera fortitudine.

Vir fortis & magnanimus quus.

Virique maximi nominis inter Christianos ob fortitudinem.

Tertull. ad Martyr.

so, est vinculum & nervus reipublicæ Christianæ? Annõ caritas, animorumque in eadẽ fidei societate cõiunctio? hoc autem summum Reip. bonum hæretici totum cõuellunt, ac dissipant: animos prius cõiunctissimos in summa odia in immensum disfungunt; totamque deinceps rempublicam diuexant, diuellunt, lacerant, euertunt. Ruina enim totius reipublice cõsociata ferè est cum religionis Catholicæ cõmutatione. Sit nobis Oriens, sit Græcia manifesto documento. Sed quid Orientem & Græciam nomino? Vtinam vel reliqua Europa ab huiusmodi exèplo libera esset. Vtinam reipublica Bohemica tam nobilis ac florès hodie esset, ac fuit ante istas religionis perturbationes. Aut intra vnam Bohemiam hoc se malum sisteret, quod iam in Germaniam, Angliam & Galliam, & alias regiones longè lateque peruagatum est; ita certe, ut verendum sit, ni ocysus prospiciatur, non solum imperio, sed omnibus pæne Christianis regnis tristissimos exitus imminere: quos sola fere hæreticis peperit, & præterea pariet. Ac tu mihi interim istos Dei ac Christianæ reipublicæ hostes, quia vel de sceleribus suis se, libris palam orbi venditant, vel nescio quam inanis fortitudinis speciem in iustis suppliciis edunt, ad Martyrum honorem efferes? Quare ne tu mihi amplius illorum ad supplicia alacritatem, aut Cranmeri tui perfidam dexteram (si tamen sit verum) proponas. Quid enim ad aliquod constantiæ & fortitudinis exemplum trahis, quod in eo facto, si modo factum est, nullum tamen est. Primum enim qua illum fronte Martyrem iactas, aut constantem qui ex Catholico Lutheranus; mox ex Lutherano Zuinglianus factus est? cuiusque fidem & constantiam quasi leuissimus quidam ventus, quælibet vitæ spes excussit: qui que propter modicam senectutis iam ingrauescentis vsuram, centies Luthero, Caluino & reliquis suis idolis maledixisset, eosque conspuisset. Sed fortiter, ais, & intrepidè dexteram ignibus obiecit. Id autem quantum est? Quantula illa fortitudinis laus? cum totum mox corpus ambientibus flammis, vellet

Hæretici sunt labes rerum publicarum.

Religionis Catholicæ mutatio perniciosa reipub.

Oriens. Græcia. Bohemia.

Germania. Anglia. Gallia.

Hæretic.

Cranmeri peritius leuitas & inconstantia.

In Cranmeri facto nulla fortitudo.

Agelans.
Mutius Scaeu-
la.

Barlaam.

Chrysoſtomus.

nollet, exedendum eſſet, temporarij ignis primitias per dexteram guſtaſſe. Quæ olim propter ſalutaris facti pœnitentiam cum reliquo corpore ſempiternas in perpetuo igne penas luitura eſt. Ego vero tibi potius Ageſilaum illum Athenienſem, & propter idem ſtratagema Mutium illum Romanum, Scaeuolam dictum, multoq̃ue magis, qui illos conſtantia ac cauſa vicit Martyrem illum noſtrum Barlaam, & inuictam illius ab igne dexteram propono. Cui quantum cauſa, tantum animi fortitudine & gloria cedit. Cauſam itaque reſpicere, non mortem oportet. *Prædonibus*, inquit Chryſoſtomus, *raduntur & latera, & monumentorum perſoſſoribus maleficisq̃ue. Verum idem patiuntur & Martyres; facta ſunt eadem, cæterum animus & cauſa cur hæc fiant, non eſt eadem, eoq̃ue plurimum eſt discriminis inter hos & illos. Quemadmodum igitur in illis non tormentum tantum expendimus, ſed potius animum & cauſam, ob quam cruciatus inferuntur, conſideramus; & ob id Martyres amamus, non quòd cruciantur, ſed quòd ob Chriſtum cruciatus ferunt: contra latrones detestamur, non quia puniuntur, ſed quòd ob malefacta puniuntur. Sic & Pſedomartyres iſtos nec laudamus, nec reprehendimus ob pœnas, aut miram iſtam (ſi vera ſit) tolerantiam, ſed latronibus iſtis grauius eos execramur, quod propter hæreſes defendendas, quæ cetera omnia peccata delicti grauitate ſuperant, mortem potius obire velint, quàm eas deponere. Quam quo audacius & alacrius ſubeunt & animoſius perferunt, eo magis ſunt reprehenſioni & vituperio obnoxij, eorumq̃ue etiam poſt mortem memoria ad ſempiternam infamiæ notam magis damnatur.*

Turcas

Turcas mori potius nonnunquam voluiſſe, quàm ſuam ſuperſtitionem deſerere: & pro Martyribus celebrari à Foxo non ſolùm hereticos, ſed & fures, ſacrilegos, reos maiestatis læſe, aliasq̃ue id genus rerumpub. peſtes.

CAP. II. CRITOBVLVS.

NE QVE ego quidem impiòs illos, quos recensuiſti inter magnanimos & fortes, ſed miſerrimos potius homunciones pono. At tu interim magnam iniuriam noſtris Martyribus facis, qui eos cum homicidis & iis, qui ſibi ſcleratas manus inferunt, conſeras. Neque enim illi ultro ſibi mortem accerſunt, ſed acciti, vt fidei ſuæ rationem edant, malunt à vita iſta temporaria cum æterna Martyrij gloria, quàm à Deo, & fide ſua turpiſſimè abire. IREN. Hoc idem dicet, hoc faciet pari conſtantia Iudæus, hoc Turca. Hac tibi ratione Turcæ illi Martyres futuri ſunt, quos Carolus quintus, nuper deſunctus, in Hungaria cepit, quibus viuendi conditio oblata eſt, ſi Chriſtianam religionem amplecterentur. Qua illi conditione reſuſcitata cæſi ſunt. CRIT. Apage mihi, cum iſtis tuis Turcis, quos rectius Diaboli mancipia, quàm Martyres appellaris. Noſtra omnis oratio de Chriſtianiſti- tuitur, & iis, qui pro Chriſtiana fide obeunt. IREN. Pulchre: quaſi aut hæretici iam Chriſtiani amplius dicendi ſint, aut non illi Martyria quoque ſua olim iactarint, & pro errore ſuo tuendo, ad certum ſe præcipites exitium dederint. CRIT. Nullos vnquam fuiſſe Chriſtianos tam infanos puto, vt vitam potius quàm hæreſim relinquerent. IREN. Ad Chriſti & Eccleſiæ contumeliam Chriſtiani nominis dignitate abuteris, dum eodem hæreticos honeſtas: cum ad eos non pertineat. Abrupit enim ſe hæreticus ab ea ſocietate, cuius non magis membrum dicitur, quàm ramus ab arbore præciſus arboris membrum dicitur. Qua de re Auguſtini ſententiam accipe. *Certum,*

Aa 5. inquit,

inquit, propriumque fidei Catholice fundamentum Christus est, fundamentum enim aliud, ait Apostolus, nemo potest ponere præter id quod positum est; quod Christus est. Neque hoc ideo negandum est, proprium fundamentum esse fidei Catholice, quia putari potest aliquibus hæreticis hoc nobiscum esse commune. Si enim diligenter, quæ ad Christum pertinent, cogitentur, nomine tenus inuenitur Christus apud quoslibet hæreticos, qui se Christianos vocari volunt, re verò ipsa non est apud eos. Et alibi Augustinus: *Quisquis ille est, qualiscunque ille est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est.* Et hæreticos Christianos esse negat Tertullianus. de quibus ita & Epiphanius. Nam etiam nunc homines omnes hæreticos æquiuocè Christianos vocant, qui Christiani non sunt, Manichæos inquam & Marcionistas, Gnosticos atque alios. Et tamen vnaquæque hæresis etiam si aliud nomen habeat, hoc gaudens suscipit, quia per nomen ornatur. Videtur enim se ob Christi nomē iactare, non item fidē & opera. **C R I T.** Nolo iam tecum de nomine contendere. Vix vnquam tamen mihi persuaserim, quenquam hæreticum tam stupidum, vt vitam potius quàm hæresim deserere maluerit. Atque sane inter tot qui recentiore hac ætate ambusti sunt, quis tandem tres mihi proferat, qui palam de Deo, aut fenserint, aut dixerint impie, qui Christi diuinæ naturæ, vel vnciam detraxerint, qui vllam in Spiritum Sanctum blasphemiam docuerint; denique qui vllō in fidei articulo minus orthodoxè dissenserint? Tantum de circumstantiis quibusdam locorum, temporum, ac personarum, atque de humanis traditionibus omnis hæc perturbata est camerina. **I R E N.** Hæc te à Foxo tuo desumisse video: qui nihil hic, atque adeo in tota hac sacra infernorum Martyrum historia suo nomini, quod apud nos vulpem significare non ignoras, dissimile facit. Qui nobis non modo teterrimos hæreticos, sed & fures, homicidas, atque etiam diuinæ & humanæ maiestatis imminutæ reos, tantum non pro Martyribus adorandos obiicit. Habent enim hic suum locum, & aliquot ex eis etiam suas lau-

Hæretici nomine tenus Christiani.

Foxi in Pseudomartyrologio suo vulpina fram.

Sermon. 181.

Foxi.

des, Cromelius, Halesius, Randallus, Tonlæus, ac Graia: è quibus Halesius & Randallus, alter in aquis, alter suspendio se suffocauit. Tonlæus capitali supplicio propter furtum violētum affectus; reliqui propter læsam regiam maiestatem gladio cæsi. In quod crimen Sanderum ac Cranmerū Pseudomartyres ab ipso Foxo, vt olim Cobhamum illum & Actonum, quod regem conflato exercitu opprimendi concilium inierant, incidisse ab aliis proditur. Pari prudētia quosdā propter sacrilegiū in Anglia suspēfos inter nobiles istos Martyres reponit. Quamquam violatæ maiestatis crimen sedulò ab Actono & Cobhamo remouere conetur, quo propediem & Viatum quoque forsā purgabit ipse, aut alius quispiam ex grege Euangelico Rhetor. Constat enim, exstare typis excusum librum, qui, viua adhuc Maria, post supplicium de Viato tantum, populum ad nouas turbas, & nouam seditio-

Polidor. in luj. Anglor.

Halesius, Randallus mortem sibi cōstituerūt. Tonlæus furti reus.

Sanderus, Cranmerus, Cobhamus, Actonus rei læ se maiestatis.

Viatus.

Liber seditiosus cōtra regimen feminarum ab Euangelica schola profectus.

Foxi in Cobhamū purgato imprudētia.

Cromelius.

Poltronius perditissimus fortissimi viri, Ducis Guisiani parricida.

parricidam, inter Euangelicos Martyres referamus. Pro-

diit

*Randalline nec
cui culpā quam
malitiose Foxus
in Catholicum
aliquem trans-
ferre cōtra om-
nem probabili-
tatem conetur.*

*Execranda Eu-
angelicorum
quorūdam as-
sertio; Deum
causam fuisse
tam proditiōis
Iude quā con-
uersiōis Pauli.*

*Halesij mor-
tem sibi conci-
scientis impium
facinus quam
iniquē Foxus
comparat cum
actū virginū
illarum, quas
vt Christi Mar-
tyres, Catholi-
ca Ecclesia ce-
lit.*

diit enim iam libellus, qui tam horrendum factum, sum-
mæ pietatis laude commendat, & ornat. Iam inter alios
affinem quoque suum Randallum suspensum in musæo,
digito in quendam Sacræ Scripturæ locum porrecto, qui
de prædestinatione agebat, nobis proponit; sed ita vt lu-
bens in Catholicum aliquem, omnem illam horrendam
culpam ab affini auerteret. Quod si semel detur, nihil
impedit, quin & ille Martyrum choro ascribatur. Sed cur
non ille potius, quod res est, & quod tristitia quotidie de-
sperationis exempla ostendūt, cogitat, execrandam illam
doctrinam, qua Deus non minus Iudæ (proh nefas) pro-
ditionis, quam Paulo conuersionis & pænitentiaē caus-
sa fuisse proditur, totius huius mali fontem ac semi-
narium fuisse. Nam omnis ista suspicio, qua Foxus inui-
diam necis illius in Catholicos fraudulentè & malitio-
se conferre conatur, facile amouetur; cum constet eum
laqueo in collum inserto strangulatum fuisse in musæo
reperitum, foribus musæi pessulo sic introrsum obditis, vt
qui extrinsecus, & foris esset, ad eundem modum nemo
obdere potuerit. Quantum vero eum & quam violenter
non affinitatis modo, sed & alij propter nimiam illam
suam in sectas propensionem affectus abripiant, satis
prodit in Halesio. Quem etsi in tam atroci facto non au-
det inter Martyres Euangelicos ponere; ita tamen rem
agitat, ac versat; vt nō modo è damnatorum numero exi-
mat, sed & nostris Martyribus æqualem faciat, aut certè
superiorem: Illis, inquam, virginibus, qui se similiter
quidem in aquas, sed non simili aut consilio, aut causa
olim proiecerant. Quas cur pro Martyribus colat Eccle-
sia, ante biduum dixi, nec repetere necesse erit: cum
quibus nihil habet commune Halesius. Neque enim
folius pudicitiaē (vt Foxus fingit) sed Christianæ fidei,
propter quam ad tribunalia Tyranni abripiabantur, con-
seruandæ causa agebatur. At licet non factum probet
Foxus, tamen vt atrocitatem tollat, & purgationem ali-
quam

*Euseb. lib. 8.
cap. 11.*

quam adferat, grauem occasionem subesse docuit, quia
scilicet alioqui, si vixisset, audienda Missa se contaminas-
set. Pulcre sane, cum mors homini pio ac Christiano cen-
ties potius expetenda foret, quā vt sacrosancta illa Missæ,
& fidei nostræ mysteria vel nutu, nedum verbis aut factis
violare in animum induceret: vt nihil dubitè piaculum
mille mortibus, totoque inferno nunquam expiandum
admisisset Gardinerum, qui in Portugallia sacram Eu-
charistiam Sacerdoti ereptam (horreo totus ad tam
atrocem memoriam) pedibus contriuit; & Pekum, qui
eandem caniculo porrigebat; ac Collinzium, qui, dum
Sacerdos de more hostiam attollebat, spectante populo,
caniculum pedibus arreptum supra verticem ad sa-
cramenti contumeliam erigebat. Quæ monstra homi-
nū, aut potius cacodæmones doleo Angliā meā vnquam
peperisse. Sed hi, & si qui huiusmodi fuerunt, certè totius
insulæ non nisi excrementa, & fæces, aut potius excre-
mentorum, & fæcium sentina fuerunt. Illa vero Gardi-
neritia cloaca apud pios Portugalenses exhaustā, purga-
raque terrā à tam fædo & execrando odore, releuata &
recreata illis, vt verè erat, respublica videbatur. At Foxus
pro sua vulpina pietate Gardinerum, vt superni numinis
cælestem legatum suspicit, ac Portugallensibus irascitur;
quod nouum illum Apostolum non adorarint. Sed isti
Pseudomartyres, in hoc patres illos suos Doantistas pul-
chre æmulatur, qui præ odio in Catholicos, Eucharistiam
in templis eorum repertā canibus suis proiecere. Sed illi
statim agnoscentes diuinam præsentiam, & dominorum
suorum in Deum immanitatem, in eos impetum fece-
rūt, eosque discerperūt. Nostros vero novos Donatistas
Cerberus sine dubio apud inferos pro tā horrendo faci-
nore discerpit, ac laniat. Sed redeo ad Halesium, quem
propterea pro Martyre à Foxo haberi non puto, quia
Deum pro eo interpellat, ne illud eius factum ei in iudi-
cio imputet. In quo illè nouam scholam auspicatur, non
modò

*Atrocitatem fa-
cti Halesiani
vt Foxus excen-
sare conetur.*

*Gardineri, Pe-
ki, Collinzi te-
tra & horren-
da in Eucharis-
tiam flagitia.*

*Donatistarū in
Eucharistiā fla-
gitiosa impie-
tas.*

*Diuina in Do-
natistas vindic-
ta.
Nova penem
Foxi doctrina
tam ab Euan-
gelicā quā Ca-
tholica dissen-
tiens.*

Foxus.

*Optatum Me-
leni.*

modò à Catholicis, sed ab Euangelicis dissentientem: Ut, cum Euangelici pro nullo defuncto; Catholici vero pro illis, qui non desperanter moriuntur, orent; iste, cum pro iis, quibus prodesse posset, orare recuset, pro illis qui despondent animum, & pro peccato pro quo Ioannes orare prohibet, quia peccatum sit ad mortem, nihilominus oret. In Tonleo fortè lepidus homo voluit se, & lectores exhilarare, quasi in ridiculo crudelitatis exemplo in hominem suspensum, mortuum, ac sepultum, denuoque effossum, ac combustum edito. Qui Cardinalè Polum, virum certè talè, vt præter generis nobilitatem nesciam an meliorem eo & doctiorem Anglia vnquam pepererit, qui singularis sanctitatis & eruditionis suæ fama Europà impleuit, tanq̃ in solos mortuos fulminantè, impiè traducit. Ac indignatur religiosus homo Buceri, & Fagij, Catabrigiæ, Oxonij vero, vxoris siue potius scorti Petri Martyris ossa eruta è sepulcro, & vel ignibus tradita, vel ignominiose alibi proiecta. Verum exoptulet potius cum pio rege Iosia, qui Pseudopphetas occidit, & mortuorum prius sepulcra dissipauit, ac ossa igni absumsit. Sed ignorat fortè iste prudens homo, totus in nouâ istam Theologiam immerfus, non solùm hæretici, sed & eorum, qui patriæ aut principis maiestatem violant, memoriam post eorum mortem damnari posse. Verum enim uero nihil habent, quod querantur de effosis huiusmodi impiorum sepulcris, quæ nullo vnquam, aut humano, aut diuino iure sancta fuere; qui Martyrum, qui Sanctorum cum Christo regnantium monumèta, Imagines, & sacros cineres omni iniuria ac contumelia vexauerunt, & inter alios Reliquias Thomæ Martyris Cantuariensis olim in Anglia Archiepiscopi, cuius & Sleidanus meminit ignibus absumfere. Cur non Geneuenses suos potius in ius vocat, apud quos non ante ita multos annos demortui, qui Catholico more sacramenta sibi ministrari postulauerat, cadauer cruci suffixum traditur?

Non

Tonleo.

Reginaldus Polus Cardinalis.

Foxij iniusta indignatio de cadaueribus Buceri, Fagij & Dalile Petri Martyris vel combusti vel ignominiose proiecti.

Iosia iusta in Pseudopphetarum cadauera animaduersio.

Euangelicorum in sepulchris imagines, ossa, & monumèta Martyrum atque Sanctorum impietas.

S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi Reliquie contumeliose dissipatae.

1. Ioan. 5.

4. Reg. 23. 2. Para. 34.

Eusebii li. 5. ca. 18. Aug. Epist. 68.

Non esse nouum & insolens, vt hæretici vel pro fide Christi vel pro sua hæresi moriantur: & cur plures hodie sint Pseudomartyres, quàm vllò antea seculo. Pseudomartyres laudè veri Martyrii aucupari, vt solent sepe vitia virtutum quandam speciem præ se ferre.

CAP. III. IRENÆVS.

NEC iam tibi mirum videri debet, si cum isti nescio qua cælesti virgula, quos velint è cælo detrudant ad inferos, quos hætenus orbis Christianus pro Sanctis & Martyribus veneratus est, eadem etiam auctoritate Pseudomartyres ac totius reipublicæ pestes, Ecclesiæ, & patriæ hostes, hominesque omnibus sceleribus nobilitatos cælo inferant. Id quod faciunt præclara quadam Montanistarum æmulatione, qui Alexandrum quèdam ex ipsorum schola pro Martyre adorabant: quem tamen non pro fide, sed propter atrocitatem & alia facinora penas dedisse publica iudicij monumenta testantur. Et Donatistæ vixebant vt latrones, moriebantur vt Circumcelliones, honorabantur vt Martyres. Istud enim tam honoratū martyrii nomen, vt hodie nostri Pseudocuangelici, ita & olim veteres hæretici sibi insolenter arrogabant Marcionitæ, Montanistæ, Messaliani (qui propterea se Martyrianos appellabant) Nouatus & multi ex eius secta, Ariani, & Circumcelliones (de quibus dixim⁹) Donatistæ, Priscillianistæ, cum aliis. Iam scelera ti illius Manetis siue Manichei discipuli, cum contemti Christi passi & alios eius nomini dedicatos dies celebrarent, diem, quo Manes occisus est, præcipuo quodam honore prosequerantur, vt his verbis ostendit Augustinus: Plerumque, inquit, nullum Pascha frequentat, nisi interdum à paucis tepidissima celebritate, nullis vigilijs, nullo praxiore ieiunio, nullo denique festiuore apparatu, sed Eniue suus.

Montanista Alexandrum latronem pro Martyre habuerunt.

Donatistæ.

Veteres Hæreticos perinde ac hodie Euangelicos nomen Martyrii insolenter sibi arrogasse.

Manichæi.

Eusebii lib. 3. tom. 2. hæres. 80.

Socrat. lib. 2. ca. 38. lib. 4. ca. 28. & 33.

Sozom. lib. 6. ca. 37.

Seuer Sulp. in sacra histor. lib. 2.

Contra Epistolam Manichæi cap. 8. tom. 6.

Humericus rex Arianus cõfus. sit Manichæos. suum; id est, diem quo Manichæus occisus est, quinque gradibus instructo tribunali, pretiosis linteis adornato, ac in promptu posito & obiecto adorantibus, magnis honoribus prosequuntur. E quibus *Clemétianus.* Humericus Vandalorum rex, licet Arianus, & Catholicorum efferatissimus hostis plurimos incendio absumsit. Inter quos repertus est Clemétianus, quidam qui in femore scriptum habebat: *Manichæus discipulus Christi Iesu.* Ex istis verò quos memorauimus, alij pro hæresi sua, alij pro Christo, sed sine Christo, & Martyrij vero honore obierunt. Inter quos Marcionitæ, & Montanistæ de Martyrum suorum numero se valde efferebant: quem ad confirmationem doctrinæ suæ (quod hodie faciunt Apologetici) rapiebant. Quod ex Apollinario Hieropolitano scribit Eusebius. Certe Arius se propter veritatem Alexandria pulsum queritur, & Philogonium, Hollanicum, Macarium ac reliquos Catholicos hæreticos vocat: & hos, inquit, *impios audire nõ possum, etiam si mille mortes hæretici minentur.* Quare constitutum sæpe veterum patrum Synhodi reperimus, ne quis relictis veris Martyribus Pseudomartyres coleret. Quid hic dicam, qua constantia, aut indurata potius quadam animi obstinacia ad mortem currebāt Anabaptistæ Bernardi sæculo? De quibus ille inter alia ita scribit: *Mirabatur, inquit, aliqui quod nõ modo patienter, sed & leti, ut videbatur, ducebatur ad mortem: sed qui minus aduertunt, quanta sit potestas Diaboli, nõ modo in corpora hominũ, sed etiã in corda, quæ semel permissus possederit. Nõne plus est hominẽ sibimet manus iniicere, quã id libenter ab alio sustinere? Hoc autẽ in multis potuisse Diabolũ frequẽter experti sumus, qui seipsos aut submerferunt, aut suspenderunt. Denique Iudas suspendit seipsum Diabolo sine dubio immittente. Ego tamẽ maius existimo magisque admiror, quod potuit venisse in cor eius, ut traderet Dominum, quã ut seipsum suspenderet.* Iam ad tempora Vaicleui & Huffs, à quibus tu egregiam istã Pseudomartyrij tui telam exorditus es, prodierunt Adamitæ in Bohemia, qui promiscuo concubitu utebantur, & nudi ex omni ætate & sexu in-

Humericus rex Arianus cõfus. sit Manichæos.

Clemétianus.

Marcionitarũ et Montanistarum eadem olim gloriatio de numero Martyrum suorum, quæ hodie Apologeticorum.

Anabaptistæ ut olim se morti ambitiose obtulerint.

Adamitæ in Bohemia.

Hiclor de persecu. Vuand. li. 2.

Epiph. li. 1. tom. 2. her. 69. Cath. conc. 1. ca. 2. Laodice. 34.

incedebant, & alio habitu ac vestitu incedentibus omnem salutis spem auferebant. Illam vero nuditatem referre dicebant conditionem primorum parentum, dum adhuc fuerat innocentia illorum integra ac illibata. Ex hac colluie multa millia deleta sunt. Feminæ vero aliquot prægnantes reseruata, partu edito, nulla ratione aut admonitione ab hac infania deduci potuerunt. Quare post omnia frustra tentata, ignibus cum maritis iniectæ sunt; ad quos lætæ ac canentes properabant. Huiusmodi novos Adamos, & novas Evas magno numero, nec tam nouo, quàm miserando spectaculo Holladia nostris temporibus vidit, idque in locis celeberrimis. E quibus vnam summam & egregiam pulchritudine iuueculam, publice ita obambulantem, cum quidam Hispanica penula tegere conaretur, illa eam reiecit, dictitans, nullo sibi indumento opus, quæ tota à sponso suo Christo diuini verbi pulcherrimis vestibus ornatissime tegetur. Sed hæc & alia id genus non arbitror tibi ignota. Iam verò cum nostra miseranda ætate, tanta sectarum colluies inundarit, ut nullo vnquam sæculo prius, aut ut verius dixerim, tot & tales ut omnes hærefes, quæ à prima Christianæ fidei memoria extiterunt, numero & atrocitate sua æquent; neque quisquam ex his omnibus tam absurde sentiat, qui non putet se purum Euangelium profiteri, & paratum se ostendat ad omnia pericula subeunda pro sectæ illius defensione: non potest aliter euenire, quin plures nostra ætate sint Pseudomartyres, quam vlla habuit hætenus ætas, aut fortè vniuersa totius fidei Christianæ memoria ac tempora. Nūquã enim aut tanta errorum fuit seges, aut tanta desperatio perditorum hominum animos suauis quadam moriendi infania occupauit. Atque interim exortus est nobis nobilis ac facundus orator, qui ex tanto aceruo ne tres quidem nobis relinquat Pseudomartyres. Atque vtinam apertius tanta mysteria, mentemque suã explicuisset, quos demum pro hæreticis haberet. Nam

Aeneas Silvius in hist. Bohem.

Femine pertinaces vsque ad mortem in hæresi Adamitarum.

Adami noui & noua Eue nostri temporis.

Cur plures nostra ætate Pseudomartyres quã vlla alia.

Nunc tot simul hærefes vigent, quos hodie vigent.

Forus apertissime mendacij conuincitur.

aut egovehementer fallor, aut ex ista arithmetica Anabaptistę multum huic debent, quos noluit ex hoc glorioso Pseudomartyrum numero subduci. Credo enim plures ex hoc numero tribus periisse. Norenburgi etenim ad Naccarum fluvium novem anabaptistę exusti sunt; feminę decem aquis submersę. Pascauię quinque in flumen proiecti sunt, qui nullam doloris aut tristitię significationem dabant. Ac iuvenes quidam Basileę flagris atrocissimę cęsi, alacres ac ridentes illa perferebāt. Quid ego iam commemorarem reliquos, qui in Bavaria, Austria, Turingia, & per alias Germanię partes perfidię suę pęnas dederunt? Quibus addo illos duos, ne se prætermisissos querantur, qui Valętinianę capitis supplicio affecti sunt, quod Christum in cruce obiisse impie negarunt. Atque isti pro puro ac sincero Evangelio, quodque pure ac verę in Iesum Christum crederent, se ista omnia passos, non minus ac Lutherani & Zuingliani hodie solent, passim clamabant. Quorum propter hanc solam causam cęsorum, (sepulta illa rusticorum ac Monasteriensis clade, quę supra centum milia ex illis miseris absumsit) si quis numerum inire velit, maximum profecto conficiet cumulum. Sed leuauit nobis Foxus, aliqua ex parte hunc laborem. Ecce enim, vel ipso teste, in Anglia Ioannam Cantianam, quę negauit Christum humanam carnem ex virgine Maria sumfisse. Ecce tibi in Anglia Petrum, hominem Germanum cum alio quodam eiusdem hęreseos assecla. Ecce Coubrigium, qui ne Christi quidem nomen ferre potuit. Ecce demum duodecim Anabaptistas vno igne absumtos. Si ergo hanc eius arithmeticam sequamur, in numero Martyrum reponendi sunt Anabaptistę. Quos si non habet pro hęreticis, magnum certe habet de tali viro Anglia nostra ornamentum. Si habet: profero iam illi plures hęreticos, quàm tres combustos. Ioannes sanę Vuesselanus, quem Foxus inter Martyres refert, cum Gręcis de Spiritu Sancto à solo patre

Anabaptistarum nostri temporis, qui in Pseudomartyrio leti, & alacres tormenta atque mortis etiã pęnas vicerunt, ingens numerus.

Duo Pseudomartyres qui negarunt Christum in Cruce expirasse.

Monasteriensis clades. Quot in Anglia nostro seculo, partim ob Arianismum, partim ob Anabaptismum capitali supplicio affecti sint.

Ioannis Vuesselani hęresis de Spiritu Sancto.

Vide Catalogum aduersus Libertinos.

procedente errasse legitur: nec id Foxus dissimulat. Cui ego certe non sum tam iniquus, aut tam male ei volo, vt non lubens cuperem, eum hanc rationem inducere, nec hic solum, sed in toto numero Pseudomartyrum suorum meliorem calculum certiore iudicio subducere. Sed forte homini valde in causa Martyrum suorum amplificandorum occupato hic error, nescio quomodo, irrepfit; nec de Anabaptistis, sed Arianis ea verba protulit. Verum nimia, heu nimia, qui hodie scatent, Arianorum copia hanc omnem arithmeticam conturbat. Quę v-

tinam vera esset, & non ex cineribus Serueti aliquot nobis millia prodiissent. Nam & Geneuę nuper Valentinus Gentilis, Serueti tanquam sancti Martyris nomine ferociter gloriabatur: qui nos ad diligentem scripturarum perpensionem reuocat. Quod si faceremus, promittit fore, vt facile tot monstra, quę hactenus Trinitatem inuaserunt, & eam blasphemis contaminarunt, propulsentur. Certe ante Seruetum Georgius quidam ob eandem causam in Anglia, sententia per Cranmerum lata, exustus est. Quid dicam de Dauide illo Hollando, qui se longe supra Christum efferebat. Cuius corpus triennio hinc Basileę effossum cum imagine & libris, dignis ignibus conflagrauit. Constat præterea nõ deesse in Germania tua, qui beatam Trinitatem (horreo ad narrationem tam abominandam) non meliore loco habent, quàm Cerberum illum tricripitem. Extitit alius in Morauia his proximis annis, qui beatam Trinitatem, qui quatuor prima Concilia, qui Symbolum Apostolicum prorsus repudiavit. Neque ignotum est, scholam Vuittenbergensem Illyrico obiicere, quasi sentiat, quod vox illa ὁ λόγος apud Ioannem non significet personam diuinę Trinitatis. Fuerunt verò, qui tres personas, tres Chymeras appellarint. Ac coriphæus huius Euangelij præclarum quoddam est Arianorum seminarium, dum scribit multos præclaros viros τῆ ὁμοσίᾳ vocem reieccisse, & se nescire, quid veneni

Foxus.

Staph. de concordia Luth.

Cramer. de Ecclesia.

Seruetus.

Valentinus Gentilis.

Georgius quidam in Anglia ob Arianismum per Cranmerum damnatus, combustus est.

Horrenda quorundam in Germania de Trinitate blasphemia.

Hęretici cuiusmodi in Morauia.

Illyrici hęresis.

Horribilis de Trinitate blasphemia.

*Diffinitiones
multorum in fi-
de, qui herese-
on caussa car-
cere erant con-
clusi.*

habeat. Atque ideo adiecit, quod *si odit anima mea vocem homousij, non ero hereticus*. Audiui certe nuper à quodam docto viro, & graui, qui huic totæ rei inquirendæ cum aliis præfuit, ex viginti plus minus Euangelicis vno carcere clausis, ne duos quidem inter se de summa religionis, non maritum cum vxore, non parentem cum filio conuenisse: atque ex septem sacramentis, alium vniuersa, alium sex, alium quinque, alium quatuor, alium tria, aliud duo, alium denique vnicum, agnouisse: ac inter eos fuisse complures Arianorum aut *πνευματομάχων* hæresi contaminatos. Quare vtinam vel id certe verum esset, non plures fuisse inter tot Pseudomartyres tribus Arianis. Quod vt opto esse verum, ita vix credo. Quod tamen siue verum, siue falsum, nihil causam Foxi promouet, quo minus reliqui Pseudomartyres, quos suo catalogo dignatus est, inter hæreticos referatur: quod pluribus postea ostendâ. Illud interim non debet te amplius mouere, quasi verum esset; hæreticos aut olim non affectasse Martyrum nomen, aut non habuisse hæresim sua vitacariorem. Circumcelliones certe, de quibus dixi, sponte nec accersiti à magistratu in medios Ethnicos conuiuantes irrumperere solebant, & magistratibus se vltro offerre, vt ab eis occiderentur, cum graues illæ persecutiones arderent. Quæ cum deferbuissent, ipsi se aqua, igni, laqueo, præcipitiis, & aliis modis perimebant; vt postea pro Martyribus apud suos Donatistas colerentur. Quod si fortè aut mireris, aut dubites extitisse olim, qui cum sibi manus horribiliter inferrent, sanctitatis tamen eximia, martyriique inde laudem sibi venarentur; nec nostræ quidem & patrum memoriæ in simili tragœdia tristia desunt exempla. In illis enim regionibus, quas nouis & inusitatis navigationibus Hispani & Lusitani lustrarunt; in regno præsertim Bengolæ, vxores, demortuis maritis, post sumptuosa amicis conuiuia exhibita preciosissimis vestibus, eoque planè splendore atque apparatu, quo se

*Circumcelliones
quam importu-
nè & nefarie
Martyrij laudē
ambierint.*

*Multos & no-
stra & patrum
memoria mor-
tē sibi conscituis-
se, vt inde Mar-
tyrij & sancti-
tatis laudē au-
cuparentur.*

*In nouo orbe
gloriosum fuis-
se quandoque
mortem sibi co-
nsciscere.*

*Aug. contra
2. Epi. Gau-
dentij lib. 2.
ca. 19.*

*Vide hist. In
die auctore
Gonsaluo
Ferdinando.*

primò nuptiarum die ornabant, exultæ vltro magna que animorum alacritate, in maritorum se ardentis rogos conicere solitæ sunt. Quanquam Lusitanorum cohortatione eum postea morem sensim abiicere cæperunt. Apud illam verò quam Occidentis Indiam appellant, in plerisque locis, rege defuncto, qui ad quotidiana obsequia & domesticos vsus illi inferuiebant, sponte mortem sibi accersere cõsueuerunt: arbitrati eo se loco atq; conditio- ne in cælis quoque apud eum fruituros, quibus, dum viueret, fruerentur: aliorum verò animas, qui defunctum regem ad eum modum sequi recusarent, cum corporibus instar brutorum animalium interituras. Quemadmodum itaque horum per idolorum cultum, & Circumcellionum per horrendas hæreses, Dæmon sibi deditorum mentes nefaria ista opinione ita imbuit, vt omnium teterrima homicidia, pietatis tamen & Martyrij honore tegetet, atque commendaret: sic & nostris quoque hodie Pseudomartyribus, quorum mentes horrendis hæresibus totas repleuerat, non dissimili fraude illudit. Nec ambigendum est, cum concionatores, cum Apologetici, aliique Euangelici scriptores, stolidæ multitudinis leuitatem, blanda ista speciosi Martyrij voluptate titillant, ex stultis insanos eos facere, eisque classicum quoddam, vt præcipites in æternum corporis animæque exitium prouolent, canere. Neque adeo mirari debes, aut istos, licet videantur generose omnia tormeta pro fide sua sustinere, esse tamē Pseudomartyres; aut cum sint Pseudomartyres, haberi tamen apud leuem & indoctum populum pro veris Martyribus. Occulunt enim se, atq; tegunt sæpe vitia sub vmbra & imagine virtutum, & falso honesti splendore incautis illudunt. Sic auari & sordidi, dum variis & astutis rationibus lucra vndique cõsectantur & corradunt, prudētum; dum ab alienis fortunis inuadendis se nullo quidē iustitiæ amore, sed ne per eam rapinam grauioribus ipsi postea detrimentis affi-

*In nouo orbe
gloriosum fuis-
se quandoque
mortem sibi
consciscere.*

*Cur Pseudo-
martyres ab
imperita multi-
tudine pro
Martyribus
habeantur.*

*Vitia virtutum
similitudine ho-
mines fallere.*

*August. lib.
4. cõtra Iu-
lianum c. 3.*

ciatur, cohibet, iustorum; dum luxu, quia sumtuosus est, fugiunt, sobriorum & temperantium; sic denique dum per mare pauperiem fugiunt, per saxa, per ignes, fortium nomen aucupatur. Idem in ceteris quoque vitiis accidit, ut similitudine virtutis homines parum prudentes circumueniant. Sic & Diabolus veram Ecclesiam suam synagogam opponit: & ad Ecclesiam suam auctoritate amplificanda sacras Scripturas cumulatim profert. Qui cum habeat & semper habuerit suam Ecclesiam, quid mirum est, si & Martyres suos habeat? sed tales Martyres habet, quale habet & Euangelium. Vnaqueque enim res, quod dici solet, qualis est, tales actiones edit: ut quemadmodum Catholica fides veros Martyres, ita haeresis non nisi Pseudomartyres pariat, qui tamen ut prodigus sub liberalitatis, & astutus se sub prudentiae integumento, deploratissimam suam audaciam Martyrij & verae fortitudinis pallio vestiant. Cum qua ut coniunctiores rationes audacia habet, quam nimia illa animi ad dura subeunda mollitudo, ita sibi saepe ipsius nomen fraudulenter mentitur. Cuius falsae & commenticiae fortitudinis varias species philosophi nobis depingunt: quas omnes istam istorum deploratam audaciam superare, nihil dubites.

*Fortitudinis
multae falsae &
commenticiae species*

*D. Thom.
1.2. quest.
18. art. 1.*

*Arist. magn.
mor. li. 1. ca.
19. & ad
Eudemium
li. 3. ca. 2.*

*Haereticos, licet pro Christo tormenta aut mortem patiantur,
non tamen esse dicendos Martyres.*

CAP. IIII. CRITOBVLVS.

Nihil ego iam amplius ambigo, quin non solum veris Martyribus mors pro Christo dulcis sit, sed & haereticis pro sua haeresi, nescio quae insana moriendi voluptas cum suauitate affluat & illabatur. Quod ut ego vix ante tuam orationem credidissem, ita certe permultum inter ipsorum haereticorum mortem discriminis pono. Qui enim manifestam haeresim propugnant, ut Ariani, Anaba-

Anabaptistae, Adamitae, & mortem potius expetunt, quam ut ab ea se abduci patiantur, eos ego tantum remoueo a Martyrij gloria, ut plane ad inferos derrudere non ambigam. Nescio enim, quam salutis sibi spem polliceatur, qui, cum teterrimas haereses in vulgus spargant, nullius consilio, aut admonitioni locum relinquunt; imo errorum suorum tam pertinaces & praefracti sunt propugnatores, ut vitam potius quam eos deserere malint.

Quorum tantam esse nostro saeculo segetem, vix ante hanc narrationem tuam credidissem. Sed sint isti, non repugno, & cum primis nefarii illi Circumcelliones, Pseudomartyres. Ceteros sane, licet alioqui haeresim tuerentur, si tamen non ob eam causam, sed ne Christum negarent, carceres, flagra, tormenta, mortemque subirent, perdurum mihi videretur a Martyrij gloria, certe ab aeterna salute extrudere. Neque mihi isti a Christo alieni pereunt, pro quo ipsam vitam, qua homo nihil habet carius aut preciosius, laeti & alacres profundunt. IREN. Adeo quidem Martyres veri haereticos, licet propter eandem causam, Christi que confessionem eodem supplicio afficerentur, pro Pseudomartyribus olim habuerunt; ut, cum eadem utrosque procella communis infectationis inuolueret, ne in morte quidem aliquid cum eis commune habere voluerint; magnique beneficii loco duxerint, a iudicibus impetrasse, ut seorsim ab eis occiderentur; ne veri Martyrij gloriam consortium illorum aliquo modo contaminaret, quos neque Martyrij, neque meriti passionis Christi fuisse capaces, probe scirent. CRIT. Quare arbitrati sunt eos, nec Martyrij, nec meriti passionis Christi capaces, qui eandem, eademque de causa, & pro eodem Christo mortem obierunt? IREN. Propterea quod nemo aut Martyrij gloriam assequi, aut Christi beneficio frui potest, qui caritate vacuus est. Quae destituti, nec iusti, nec casti, nec prudentes, nec boni denique homines, tantum abest, ut Martyres sint dicendi.

*Euseb. lib. 5.
cap. 16.*

*Veris Martyribus
haeretici etiam si eisdem
de causis ultimo
supplicio afficerentur,
pro Pseudomartyribus
habiti.*

*Haeretici cur
neque Martyrij,
neque meriti
Christi capaces.*

Absque caritate nulla virtus perfecta.

Vt enim non sine prudentia, qua eas moderetur & dirigat, morales; ita nec veras morales, nec diuinitus infusas virtutes cuiquam, absente caritate, adesse facile crediderim. Etsi enim non inter Christianos modo, sed & Ethnicos iusti complures, dum singulis sua tribuere; prudentes, dum verum à falso discernere, magna que res omnes dexteritate obire; temperantes, dum corporis voluptates cohibere; fortes denique, dum magno se animo periculis obicere viderentur, extitisse crediti sunt: non tamé illas, veras aut solidas virtutes, caritate destitutas dixerim. Finis rerum agendarum ita mihi comparatus videtur, vt prima disciplinarum axiomata. Atque ideo non magis eum iustum, prudentem, temperantem, aut fortem appellarim, cuius actiones iustum finem non respiciunt, quam scientem, qui rudis & ignarus est ipsorum artis sue principiorum. Scopum auté omnium nostrarum actionum, ad quem collimare debemus, eundem, quem Christus toti legi, id est, caritatem & dilectionem constituo. Est enim caritas, quod dici solet, omnium virtutum forma. Et quamuis bonam esse aliquam actionem, etiam seposita caritate contendas, quales videntur eorum, qui non ed, quò debent, respicientes, egenis, vel cibos famelicis, vel vestes nudis suppeditando prospiciunt; non tamen actio illa absolutione suam, aut perfectum virtutis nomé, quemadmodum nec fides, nec spes, quæ caritate deficiuntur, nisi ed, quò dixi, referatur, habere poterit. Bonum itaque virum *ex ordinata*, vt Augustinus ait, *dilectione metimur.*

Augustinus. Ordinata dilectio in quo consistat.

Hereticos longissime abesse ab ordinata dilectione, & caritate.

Quæ in eo ponitur, ne aut diligat quis, quod non est diligendum, aut non diligat quod est diligendum, aut amplius diligat quod est minus diligendum, aut æque diligat, quod vel minus vel amplius est diligendum, aut minus vel amplius, quod est æque diligendum. Ab ista verò ita, vt dixi, ordinata dilectione nemo omnium mortalium longius disiungitur istis Pseudomartyribus; qui, quod omnium maximè est detestandum, id est hæresim, supra proximum, supra totam Ecclesiam,

&

Vide D. Thom. 1.2. quest. 69. artic. 2. & 4. & 2.2. quest. 23. artic. 7. & 8.

Aug. lib. 1. de doctr. Christi. cap. 27.

Aug. cap. 7. de natura et gratia.

& supra Deum ipsum diligunt. Quos certè cum summa Dei, verorum Martyrùm, & veritatis contumelia Evangelici Martyres faciunt; cum Martyriù non à qualibet (quæ tamen in ipsis nulla est) sed à perfecta quadam, cui nihil adici potest, dilectione proficiatur. Est enim caritas inchoata, quæ & inchoata iustitia: est caritas prouecta, quæ & prouecta iustitia: est caritas magna, quæ & magna iustitia: est caritas perfecta; quæ & perfecta iustitia; caritas scilicet de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita. Quo modo auté istam sibi maximam caritatem Pseudomartyres vindicabunt, qui fide ipsa Catholica exciderunt? Imo qui, ne quemadmodum Catholici credant, grauissimos sibi potius cruciatus & mortes accersunt; quiq; non pro caritate, sed contra ipsam caritatem, desperata quadam audacia, quæ tamen fortitudinem imitari videatur, obeunt. Caritas itaq; sola cum recta fide coniuncta, mater est Martyrij; quæ vt tum maxima est in hac mortali vita; cum propter eam vita ipsa deponitur; ita certè in caelesti regno, multo, quam hic fuit, cumulatior futura est. Quæ, sola fide & spe excidentibus, non tamen excidet. Caritas sola est, qua manente, nusquam ab officio discedemus, aut si quid fortè vitij humanitus obrepit, ab ea vt aqua ab igni obruetur. Est enim caritas, quæ operit multitudinè peccatorum, quæ magna quidem, sed perfectissima esse in hac vita non potest. Verùm quæ hic desideratur caritatis plenitudo, in celo, vt laboris in hac vita nostri merces, obtinebitur; cuius in hac peregrinatione meritum cõparandum est. Quo modo itaq; caritatis absolutione & perfectione in celo expectabunt, qui adeo nullá eius partem hic habent; vt cõtra eam infelici quadam desperatione moriantur? Iam cù Martyrium sit alter baptisimus, quo fit, vt catechumenis suo pro Christo sanguine delibutis sit instar baptisimi;

Martyrium nascitur ex perfecta caritate.

Vera caritas ex recta fide pariunt Martyrium.

Martyrium alter baptisimus.

1. Petr. 4.

Aug. de perfectione iustitie.

Tertull. in Scorpiaco & Apologet. & lib. de anima.

Origen. homil. 7. in iudic. Cyp. in exhortat. Martyr. Prosper. in epigr.

Bb 5 imo

imo in eo, baptismo præstantius, quod non cælum modo, sed & maiorem quendam beatitudinis cumulum ac-

Aug. de ciuit. Dei lib. 13. cap. 7. Victor. lib. 2. de persecut. Vandal. Cent. 5. cap. 4. pag. 516. & 519. Cent. 3. cap. 4. pag. 85.

quirat, (licet eam rectissimam patrum sententiam Magdeburgenses suo more non probent:) quanta est ista, vel in tuis Pseudomartyribus temeritas, & proiecta audacia, qui cum teterrimarum hæreson iustas pœnas luant, tantum præmium expectare; vel tuorum Evangelicorum, qui illud eis tribuere audent? Neque enim vel vir bonus, ne dum Martyr erit, qui non habuerit simplicem illam, de quo Christus loquitur, & qui totum corpus illuminat, oculum.

Matth. 6.

Quem ut habeas, duo potissimum, teste Bernardo, exiguntur: Caritas scilicet in intentione, & veritas in electione. Ab utraque verò sunt diffiditissimi Pseudomartyres. A caritate certè, quod homines arctissime prius, & sanctissime in recta fide coniunctos, per horrenda diffidia diuellant, distrahant, & dissipent: à veritate, quod pro falsis & damnatis dogmatis propugnandis, ne mori quidem recusent. Quantumvis itaque Apologetici, & alij Evangelici suos Pseudomartyres iactent, certè quemadmodum Augustinus, id solum bonum opus appellandum censet, quod nos ad æternum Dei bonum, vitamque æternam perducit; ita ego nullum Martyrium agnosco, per quod eò non peruenitur.

Bernard. de precep. & dispens.

Contra Iulianum lib. 4. cap. 3.

Quò Pseudomartyres isti nunquam peruenient; cum & contra Christi caritatem, & extra Ecclesiæ unitatem moriantur. **C R I T.** Et si hæc de caritate subtilius & spinosius differuisse videaris, vera tamen esse non ægrè admiserim. Verum enim vero cum Christus dicat, *nemo maiorem caritatem habet, quam ut animam suam pro amicis suis ponat*; quo modo ei detrahes caritatem, qui eam abundantissime habet, ipso Christo teste, & se pro Christo morti obicere non veretur? **I R E N.** Imo nemo à caritate remotior. Nam qui non diligit proximum, quem videt, quo modo

¶ Et simplicem qui habeat oculum, que requirantur.

Opus bonum quod.

Obicitur.

Refutatur.

Ioan. 15.

I. Ioan. 4. modo Deum quem non videt, diligeret? At si caritate, atque ita Martyrij laude destituatur, qui vel vnum ex proximis odio habet, quantum ille ab hac laude abest, qui vniuersam Ecclesiam, Christi sponsam execeratur?

C R I T. At quis ille tandem est? **I R E N.** Certè omnis hæreticus is est. Et nosti scriptum esse, *qui seruauerit legem, & in vno offenderit, omnium reus est.* Vnum autem illud caritas est, quæ si defuerit, reliqua totius legis conseruatio irrita

Iacob. 2.

Aug. Epist. 29.

& inanis est. A qua nemo longius hæretico abest, qui singulari quadam arrogantia subnixus, reliquam omnem præ se Ecclesiam contemnit, ac infesto odio profecquitur: neque vlla ratione, aut admonitione in gratiam cum ea, ut redeat, persuaderi potest: ut non sit mirum, si id illi contingat, quod olim Sapritio, Martyrij quidem candidato, ac Martyri designato accidit; sed quo, propter caritatis inopiam miserabiliter excidit. **C R I T.** Quis sit ille Sapritius, & quid ei contigerit, non satis memini. **I R E N.** Inciderat ei aliquando inimicitia cum Nicephoro. Non

Metaphrast. in Nicephoro Martyre.

ira multo post infecuta est magna contra Christianos per Ethnicos persecutionis tēpestas; raptusque est ad tribunal Sapritius, ut Christum eiuraret. Demum post multa grauiatormēta, quæ generose pertulit, cum desperasset tyrannus constātiā eius frangi posse, capite plecti eum iubet. Dū itur ad supplicium, Nicephorus occurrit, & ad pedes eius concidens, veniam, pacemque, quam antea sæpe frustra, iam rursus postulat, & vel hoc tam necessario & extremo tempore, gratiæ ianuam hætenus occlusam sibi à Martyre aperiri humiliter, ac demisse rogat. Ille vero vetus odiū adhuc animo inclusum retinens, ne colloquio quidē, aut amico vultu hominem dignatur. Verum ecce tibi horrendum tam implacabilis animi exitum: cum iam gladius capiti immineret, magna voce exclamat, sibi nihil esse cum Christo, quem detestari paratus esset, negocij. Mox Nicephorus tanta eius in Christum perfidia percussus, exiliit: At ego, inquit, liberè Christum profiteor.

Caritas illud vnum est, in quo si quis offenderit, est omnium reus.

Memorabilis Sapritij historia de necessitate caritatis ad Martyrium.

Disce Sapritij & Nicephori exēplo, qui cupis verus Christi Martyr esse, caritatē in primis amplectis.

Quare

Quare dimisso Sapritio, coronam Martyrij ei paratam, Nicephorus sibi præripuit. **C R I T.** Pulchra sane historia, & obseruatione digna, quæ ostendat martyri futuro necessariam caritatem. **I R E N.** Cuius cum summa sit in omnibus hæreticis ieiunitas, ac sterilitas, ex eo fit, vt nemo vnquam hæreticus, ad Martyrij honorem peruenire possit. Ex quo hominum genere, Martyres oriri non posse, duorum patrum grauissima aliquot testimonia, Cypriani Martyris atque Augustini (vt reliquos interim

Hæretici omnes expertes caritatis.

Cypriani testimonium aliquot ostenditur, hæreticos Martyres esse non posse.

Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia Dei non est.

Eadē olim Donatistarū que hodie Euangelicorum inani de suis Pseudomartyribus gloriatio.

omittam) existare scio. **C R I T.** Ea tu mihi vt communices, rogo. **I R E N.** Quam sibi, inquit Cyprianus, pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli Sacerdotum? An secum esse Christum, cum collecti fuerint, opinantur, qui extra Christi Ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in confessione nominis Christi fuerint, macula ista nec sanguine abluuntur. Inexpiabilis & grauis culpa discordiæ nec passione purgatur. Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum peruenire non potest, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit. Ac paulo post; Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei unanimis noluerunt, ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel abiecti bestiis animas suas ponant; non erit illa fidei corona, sed pena perfidiæ, nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidit potest, coronari non potest. Hæc & eadem alibi, in eandem sententiam. Atque vt hodie Lutherani, Zuingliani, Suenckfeldiani, Anabaptistæ, ita Augustini sæculo Donatistæ clamabant: Nostram fidem, quam Dominus Christus Apostolis dereliquit, solæ nobis ista persecutiones grauissimam reddunt. Felices, inquit, eritis cum vos persecti fuerint homines, & maledixerint, & dixerint aduersum vos omne nequam propter filium hominis, gaudete et exultate, quia merces vestra multa est in cælis: Sic enim persecuti sunt prophetae, qui ante vos fuerant, patres eorū, &c. Deinde dicit Apostolus Paulus; Qui volunt in Christo sancte viuere, persecutionem patientur necesse est, hoc autem in Euangelio Dominus dixit: Veniet hora, vt omnis, qui interficit vos, putet se victimam dare Deo, sed hæc

De simplici prelat.

De patientia bono. De oratione Domini.

Lib. 2. contra Gaudent. c.

12.

Math. 5.

2. Timoth. 3.

ficient,

Lib. 2. contra Gaudent. cap. 12.

ficient, quia non noverunt patrem, neque me. Quibus, nec minus Apologeticis nostris Augustinus, Recte, inquit, ista dicerentur a vobis querentibus Martyrum gloriam, si haberetis Martyrum causam. Non enim felices ait Dominus, qui mala patiuntur, sed qui propter filium hominis patiuntur, qui est Christus Iesus: vos autem non propter ipsum patimini, sed contra ipsam patimini; quippe ideo, quia non creditis, & toleratis ideo, ne credatis. Quod nos Caluino de discipulorum suorum Pseudomartyrio, & Apologeticis similiter respondemus. Idem

Ser. de morte li. 1. ca. 9.

alibi: Hæretici nomine Christiano animas decipientes multi patiuntur, sed ideo excluduntur ab ista mercede, quia non est dictum tantum; Beati qui persecutionem patiuntur, sed additum est propter iustitiam. Vbi autem sana fides non est, non potest esse iustitia: quia iustus ex fide viuit. Neque schismatici aliquid sibi ex ista mercede promittant: quia similiter vbi caritas non est, non potest esse iustitia. Dilectio enim proximi malum non operatur. Quam si habent, non dilaniarent corpus Christi, quod est Ecclesia. Rursus, Baptisma non prodest hæretico, si, quamuis Christum confessus, extra Ecclesiam fuerit occisus, quia caritatem non habuisse conuincitur. Et verè dixit Optatus Donatistis; Nolite putare nos esse, quales vos estis, & perire tales, quoniam non vos hæc fides, sed

De baptismo contra Donat. lib. 4. cap. 17.

Aug. li. 2. c. 29. contra 2 Epist. Gaudentij.

1. Cor. 13.

uester malus error hortatur vt non libenter pro Deo, sicut dicis, in ista persecutione moriamini, sed nequiter pro Donato factis vestris persecutionem patiamini. Atque in hunc sensum: & Hieronymus; Sine caritate, inquit, Martyrio sanguis effusus, corpusque flammis traditum, coronam non habet premiorum. Nec tam Hieronymus, quam Paulus ex nostra Latina interpretatione: Et si tradidero, inquit, corpus meum ita vt ardeam, caritatem autem non habeo, nihil sum. Audiamus adhuc Augustinum in Beda loquentem. Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Qui perdiderit, inquit, propter me, tota causa ibi est. Qui perdiderit non quomodocunque, non qualibet causa, sed propter me. Illi iam in prophetia dixerat Martyres; Propter te mortificamur tota die. Propterea Martyrem non facit pena, sed causa. Quando Dominus passus est, tres cruces causa discernit: inter duos latrones crucifixus erat, hinc & inde facinorosi

Augustini quibusdā testimonium conuincitur hæreticos capaces non esse Martyrij.

Non felices sunt qui mala patiuntur, nisi patientur propter Christum.

Hæretici cur Martyrij premio excludantur.

Schismatici cur excludantur a mercede Martyrum.

Hæretico baptismo non prodest se in Christi confessione occiso.

Optatus.

Hieronymus.

crucifixi in medio ipse. Et tanquam illud lignum tribunal esset, insultantem damnauit, confitentem saluauit. Quid faciet iudicaturus, qui hoc fecit iudicatus? Iam ergo discernebat cruce. Iam si pena interrogaretur, similis erat Christus latronibus. Sed interroget quis cruce; Christus quare crucifixus est? Respondet nobis, propter vos. Dicant illi. & martyres quoniam propter te: Ipse propter nos, nos propter illum. Hæc Beda. Interrogemus iam & nos Pseudomartyrum istorum cruce, quid respondebit an illos propter Christum mortificatos, an propter illum perdidisse animam? nunquam certè ita respondebit. Imò respondebit potius hanc esse illorum cruce, qui Catholicam fidem, quam in baptismo imbibierant, & quam ipsi à parentibus, parentes à maioribus, ab auis at auis, & superioribus, & illi à prima per longas successiones Ecclesia acceperant, perfide deseruerunt. Respondebit eos adeo ab omni veri Martyrij laude abesse, vt cõtra Ecclesiam Christi sponsam, atque ideo contra ipsum Christum deplorata quadam obstinacia, miserrime ad sempiternam corporum & animarum perniciem moriantur. Ita iam vtrumque probatum vides; non eos modò qui pro hæresi sua, sed qui in hæresi sua moriuntur licet alioqui pro confessione veræ fidei, à Martyrij præmio submoueri.

Qui ob hæresim suam moriuntur, quod faciunt omnes nostri hodie Pseudomartyres, omnium mortalium maxime sunt detestandi.

CAP. V. IRENÆVS.

ILLVD verò perditorum, ac deploratissimorum hominum genus, qui vitam potius quam errorem deponere solent (inter quos omnes nostræ ætatis Euangelicos Martyres sine vilo discrimine refero) adulteris, homicidis, regiæ maiestatis læsæ reis, atque adeo illis, qui sibi manus

nus violenter inferunt, sunt longè detestabiliores. Neque enim quisquam eorum, factum suum defendere ac rueri solet, sed potius erroris, stultitiæ, cæcitatibus, humanæ prolapsionis, iniuriæ acceptæ, ebrietatis, aliisque multis id genus excusationibus veniam, ac improbitatis suæ odium deprecari solent. Isti, cum inconfutibilem Christi tunicam (quod ne in passione quidem Christi ausi sunt nefarij milites) id est Ecclesiam misere disciderunt, ac laniantur, nulla deprecatione vtuntur, sed sacrilegium ipsi suum concionibus, libris, atque morte adeo sua animose atque insolenter defendunt, & in iustissimis horrendi schismatis pænis Martyrij gloriam sibi arrogatissimè vindicant. E quorum fæce audiui aliquando, qui palam iactaret in frequenti hominum concione, certò se scire non minorem sibi in cælo gloriam repositam, quam Petro ac Paulo Apostolis: Quæ ratione infinitam leuis ac inconstatis populi multitudinem, & rerum nouarum avidam, ad eandem rursam atque insaniam secum trahunt. Non aliter atque inter Iudæos aliquando veterator aliquis sibi arroganter Mosis spiritum atque officium vindicans, magnamque ea venditatione discipulorum multitudinem cogens, cum promississet se eos prioris Mosis exemplo per medium mare saluos & illæfos perduciturum, miseros illos misere in aquis perdidit. Quare si aliquod sit peccatum, pro quo non debeamus orare; si aliquod in Spiritum Sanctum, quod nec in hoc sæculo, nec in futuro remittetur; ad illud certè tam desperata illorum mors referenda est. Cuius magnitudinem (quæ etiã idololatricæ scelus superet) horrendum illud in Core, Dathan, & Abyron, quos terra absorpsit, editum exemplum (quale nunquam in aliquos idololatrias, quos in populo Dei gladius tatum interemit, editum legimus) facile arguit. Quorum tamen omnis concitatio atque seditio aduersus Mosen, si conferatur ad nostros hodie turbulentos & tumultuosos Euangelicos, qui se Romano Pontifici, qui

Episco-

Qui in hæresi sua pertinaciter moriuntur, cur omnium hominum maxime detestandi.

Iactantia intolerabili Pseudomartyrum quorundam.

Serat. li. 7. cap. 38.

In hæresi pertinaciter mori, peccatum esse in s. Sæcl. et pro quo nõ sit cuiquam orandum.

Num. 16.

Episcopis, qui Imperatori, qui principibus suis, qui patribus omnibus, omniq̄ue Ecclesiæ opponunt, & vno quasi impetu omnia tam humana quàm diuina iura conuellere conantur, nulla videri potest. Quos nullæ Martyrij coronæ, quas iactant, sed longè acerbiora tormēta manent, quàm seditiosi illi patiuntur. Quare non est cum laude, admiratione, aut gaudio, (vt faciunt Apologetici) sed lacrymis potius, ac lamētis excipiēda calamitosa ista, quasi infelicis cuiusdam matris fæcunditas. Est enim vel ob id infelicissimum hoc hominum genus, quòd nullus consilio aut admonitioni locus apud istos relinquatur: adeo vt Apostolus, post vnā aut alteram admonitionem (aut obiurgationem potius) eos vitari iubeat, vt homines deploratos, suoq̄ue iudicio damnatos.

Apologetici de eo gloriantur, de quo maxime est dolēdū.

Hæretici cur suo iudicio damnati dicantur; & hæreticos ignorare se hæreticos esse; atque ideo hæresim esse omnium malorum maximum.

CAP. VI. CRITOBVLVS.

IN QVO modo, aut qua ratione dixerit Apostolus, non satis teneo. Certè nemo hodie ex omnibus nostris Euangelicis se damnat, aut sibi ipsi displicet. Aut quo modo tandem damnaret, cum non intelligit se errare, idq̄ue adeo certè, vt nulla pericula, ac ne mortem quidem ad erroris defensionem deprecari, ac recusare velit; & mori sibi quasi pro explorata Euangelij veritate, pulcherrimum putet. IREN. Eo quidem ipso, suo ipse se iudicio maxime damnat. Etsi enim arbitretur se bellissime sentire, atque ideo reliquam præ se Ecclesiā contemnat; nõ ignorat tamē se aliud olim sensisse, ac aliud hodie sentire Ecclesiam. Cum itaq; non ignoret se ab Ecclesia & eius vnitate decessisse; ac propterea totius se Ecclesiæ iudicem constituat; & sensus sui superbia inflatus, reliquis insul-

Hæretici cur suo iudicio damnati.

insultet, has superbiæ suæ penas luit, vt cum fædissime erret, errare se tamen non intelligat: ac interim à seipso damnetur, non ignarus se priori suæ, ac totius Ecclesiæ fidei nuncium misisse. Hoc enim certè non ignorat, se à propria, ac recepta totius Ecclesiæ fide sponte diuertisse. Ex quo consequitur, esse eum quidem hæreticum, licet talem se aut non sciat, aut certè se scire dissimulet. Nam vt Tertullianus ait, & vox ipsa declarat; *hæreses dictæ sunt Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis siue ad instruendas, siue ad suscipiendas eas, vtitur. Ideo & sibi damnatum dixit Paulus hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis vero, inquit Tertullianus, nihil ex nostro arbitrio indulgere licet, sed nec eligere, quod aliquis de suo arbitrio induxerit: Apostolos Domini habemus auctores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent, elegerunt, sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt. Cui consentire videtur Cyprianns, de schismaticis & hæreticis verba faciens. Et quidē, inquit, de Dei prouidentia nobis hoc nec volentibus nec optantibus, imo & ignoscentibus & tacentibus, penas, quas meruerant, pependerunt, vt à nobis non eiectione vltro se eiecerent, ipsi in se pro conscientia sua sententiam darent, secundum vestra diuina suffragia coniurati & scelerati de Ecclesia sponte se pellerent. Hieronymus verò, quid de hac re sentiat, his verbis declarat; hæreticus propterea à se ipso dānatus esse dicitur, quod adulter, fornicator, homicida, & cetera vitia per Sacerdotes ab Ecclesia propelluntur. Hæretici autem in semetipsos, sententiam ferunt, arbitrio suo de Ecclesia recedentes: que recessio propria conscientia videtur esse damnatio. Ac Chrysostomus quidem D. Pauli verba de hæretico, qui suo iudicio sit damnatus, ita interpretatur. Quid vero est, quod ait, cum sit à se ipso damnatus? Quia scilicet profecto dicere non potest, nemo corripuit. Cum ergo post admonitionē in ea infidelitate persistit, ex se ipso damnatus efficitur. Ob hanc vero, quam superius dixi, causam hæresis magnitudine sua, reliqua omnia mala lōge superat. Neque vlla huic equalis calamitas Christianę reipublicę accidere*

Tertull. de prescriptio.

Tertullianus.

Hæresis vnde dicta.

Li. 1. Epist. 8.

Cyprianus.

In Tit. ca. 3.

Hieronymus.

Homil. 6. in Tit. ca. 3.

Chrysostomus.

Hæresis omnia alia mala superat.

Cc potest.

Hæresis cur difficulter, vel nūquam curetur.

potest. Cogita enim tecum, quàm difficilis & grauis sit morbus, cum ægrotus nesciat se ægrotare, & inuisentem ac consulentem medicum reiciat, aut potius in eum inuolet, pugnisque verberet & conuiciis, omniq̄ue alio contumeliæ genere pulset. Repræsenta tibi hominem, qui per medias plateas in obuios quosque, atque etiam amicissimos, lapides iacit, & aliena omnia à sana mēte, & facit, & loquitur; & tamen præ se reliquos omnes insanire clamitet. In quibus expressam habes hæreticorum tuorum, ac Pseudomartyrum effigiem.

Cur, qui in vno articulo fidei pertinaciter erret, sit hæreticus, etiamsi reliquos omnes credat.

CAP. VII. CRITOBVLVS.

AT QV I non satis mihi adhuc assequi videor, cur, qui vnum fortè aut alterum errorem, idque in re non ita magna tueatur, reliquæ totius fidei, quam lubens fatetur, & pro qua moritur, beneficio spoliatur. Aut quæ iustitiæ ratio ferat æqualem damnationem eorum, qui pro Christo ceruicem suam gladio obiiciunt, cum aliis, qui pro pertinacia sua, & ne rectè credant, obstinatè se in certum exitum præcipitant? Cur enim vnus veritatis negatio tam amplè patenti reliquarum confessioni præiudicaret? Nec nostri quidem (vt aiunt) vllò fidei dogmati, aut Apostolico simbolo quicquam detrahunt. Omnes istæ hodie, vt iam ex Foxo recitavi, controuersia in circumstantiis quibusdam locorum, temporum, personarum, ac humanis constitutionibus consistere videntur. I R E N. Aequalem esse vtrisque damnationem, iam antea ex Cypriano & Augustino docui: hoc est, vtrosque à regno & facie Dei profusus ad pœnam æternam excludi. Non negarim tamen, fortè non æqualem esse vtrisque pœnæ cumulum, quæ

Est vterque, eam qui vnum fidei articulum, quam qui omnes neget, ex æquo damnentur, non tamen pœnes vtriusq̄ pœnas fore.

Idem patiens in cap. 26.

Luc. 2.

Arist. Eth. 5. ca. 1.

Cicero offic. lib. 2.

quæ singulis pro delicti ratione intenditur, aut remittitur; Vt mors ab hæretico suscepta non tollat, sed æternas tamen pœnas alleuet, & mitiget, damnationemq̄ ipsam tolerabiliorem faciat, quàm si Christum negaret, aut pro hæresi pertinaciter vltimo supplicio afficeretur. Atque huc propendere videtur Augustinus. Quod vero spectat ad illam tuâ alterâ quæstionē; perinde rogare posses, cur, qui reliquas virtutes accuratè seruarit, ob vnus homicidij aut adulterij crimen, nisi resipisceret & lacrymis hâc maculam elueret, æterna salute excideret. Quod palam fatetur Iacobus, & dicit, eum qui in vno peccauerit, omnium reum factum; non quia æquales pœnas luet ei, qui reliquam quoque legem infregit, sed quia totius legis ac præmij totius beneficio careat: quod non debetur, nisi totam legem seruanti. Videtur omne humanum officium, quasi vnus cuiusdam, sed latè patentis præcepti conseruatio. Nec inscitè Philosophi iustitiæ solius ambitu omnes virtutes, omneque officium circumscribere solent: vt omnium virtutum coaceruatio, vna quædam sit iustitia, quæ Deo & proximo, quod suum est, tribuat. In quo præcepto conseruando totam legem poni Christus ipse fatetur. Ac iustum quidem hominem Scripturæ Sacræ eum appellant, qui omnes pietatis officiique numeros absoluit, vt Abraham, Zachariam, & alios. Atque ex sola iustitia etiam apud Ethnicos boni viri censebantur. Nobis verò Christianis etsi multa sint ad salutem necessariò credenda; illorum tamen omnium est vna fides, sicut vnus Deus, & vnus baptismus; atque etiam propterea vna Ecclesia. Quemadmodum itaque vna fides, ita totius fidei vna veritas. Neque pro multitudine rerum credendarum aut hominum, veritas quæ simplex, quæ singularis, quæ indiuidua, quæ vna est, scinditur, aut maior, aut minor redditur. Neque enim aliquid plus aut minus alio vero verum, neque potest esse alia, quàm vna aut fidei aut aliarum rerum veritas. Nam si quid addatur, aut de-

Mortem ab hæretico susceptam pro Christo, non tollere pœnas, sed mitigare.

Augustinus

Qui offenderit in vno, omnium reus quo modo intelligatur.

Iustitia quam latè pateat.

Iustus homo qui in Scripturis sacris appellatur.

Multa creduntur, sed eorum omnium fides vna, & totius fidei vna, simplex, & indiuidua est veritas.

trahatur; accessio illa aut decessio veritatem ipsam prorsus contaminabit, ac corrumpet. Atque hinc fit, vt, qui aliquam partem Christianæ fidei negauerit, nihil commo-
 di ex reliqua asseueratione consequatur; cum ex eo, quod vna sit veritas, qui partem inficiatur, reliquam omnem inficiari videatur. Quanquam in vna huiusmodi veritate, atq; adeo vna fide nihil impedit, quin maior sit vnus
 quam alterius fides: vt eius fides maior dicatur, qui certius, firmitus, propensius, pleniori assensu atque fiducia, quiq; quæ alij implicite atque inuolute, ipse diserte atque explicite credit, & profitetur. CRIT. Hæc tua mihi nimis spinosa & subtilis oratio videtur. IREN. Non est mirum tibi spinosior videri, cui hactenus nõ tam curæ fuit ad veritatem limare, quàm vel ad vulgi opinionem, vel ad dictata Euangelicorum tuorum, probabilia illa quidem prima specie, sed re tamen ipsa falsa & infalsa accommodare orationem. Quod si ad orthodoxos nostros aliquando diuerteres, & eorum libros studiose euolueres; hæc certe, quæ nunc tibi subtilia admodum & spinosa videntur, breui perspicua & familiaria forent. Et quod ad præsentem disputationem pertinet, quæ à me hîc asseruntur, non ignoro tibi & tuis similibus paradoxa videri: quia in his diligenter exquirẽdis nullam operam ponere soletis. Verum hæc (vt nihil neque de Græcis neque de Latinis dicam) libro quodam nostra vernacula lingua ingeniosissimè conscripto, ex quo non pauca hic mutuati sumus, distincte, plane & feliciter explicantur, vt cuius, quemadmodum sunt, ita videatur verissima. Et quoniam tu linguam Britannicam vtcunq; calles, optarẽ te potius huic operi legendo, quàm vel Homeliis illis, de quibus mentionem fecisti, vel Pseudomartyrologio Foxi, in quo intelligo te esse versatum, aliquid temporis impertires. Hoc vero quicquid est operis, nobis elucubrauit, optime de Anglia nostra meritis, Ioãnes Guinæthus (quem honoris causa nomino) vir certe præter singularem

Empius obfit
 vnus articuli
 fidei negatio,
 quam reliquo-
 rum omnium as-
 sertio prodesse
 possit.

Licet vna sit fi-
 dei veritas, ta-
 men maior v-
 nius quã alte-
 rius fides esse
 potest.

Ioannes Guinæ-
 thus.

D. Thom.
 22. quest.
 5. articulo.

rem vitæ integritatem, diuino ingenio præditus, vt qui fuerit, αὐτοδίδακτος, nisi malis eum θεοδίδακτον appella-
 re. Ex eo disces, quam miseram & deploratam vitam agant omnes hæretici, quosq; soleat generatio hæc peruersa fructus se dignos, suiq; similes edere. vt quemadmodum bene incepisti à tam impio consortio te pænitus subducere ne moreris; quod & tibi erit vtilissimum & mihi gratissimum. Sed longius digressus sum, quàm putaram, tu igitur quod eras dicturus, effare. CRIT. Guinæthi librum, quàm primũ potero, comparabo: vt periculum faciam, an vera sint, quæ tu de eo tam magnifice prædicas: interim vero oratio tua vt spinosa videtur & subtilis, ita certe eo nomine non vsquequaque vera, quod inde nescio quæ absurda consequantur. Eam enim si amplectamur, cum rerum omnium sit vna veritas, non minus periculi nobis imminere videtur, si quis quacunque de re, quæ nihil habet cum fide implicitum erret, quàm si Christum Deum aut hominem neget, aut certè nihil interesse in religione ipsa, de magna aut parua re erres. IREN. Non ista ita omnino, vt tu accipis, dico. Quantũuis enim vna sit in rebus omnibus veritas, cui nihil accedere, nihil decedere potest, vt non recedatur ab ipsa veritate: non tamen est æqua le cuiuscunque veritatis negatæ periculum. Ea enim quæ casu ac fortuna feruntur, etiam prudētissimus ignorare sine culpa aliqua potest. Ea quæ in quotidiano vitæ vsu; & oculis quotidie, & in naturali quodam ac certo cursu & ordine ponuntur, vt verbi gratia, solem rebus humanis lucem infundere, & id genus alia negare, etsi nullam hæresis, maximã tamen stultitiæ atque ineptiæ aut infantiæ potius notam neganti inurit. Ea verò quæ sacræ scripturæ complectuntur, præsertim quæ difficiliore explicationes habent, vt à feminis, rusticis, militibus, aliisque id genus hominibus sine aliqua culpa; ab illis vero, qui Ecclesiastico muneri adscripti sunt, aut qui eas ex instituto vitæ profitentur, non sine re-

Cũ vna sit om-
 nium rerum ve-
 ritas, quæ fiat,
 vt non sit æque
 periculosa cuius-
 cunq; veritatu
 negatio.

Fortuita prudẽ-
 tissimò sine cul-
 pa ignorare po-
 test.

Negare quæ
 manifestò fiũt
 in rebus natu-
 ralibus, sine hæ-
 resis, non autẽ
 sine stultitiæ,
 aut infantiæ no-
 ta quispiã po-
 test.

Difficiliores
 Scripturæ locos
 à multi sine
 culpa, ab Eccle-
 siasticis nõ sine
 reprehensione
 ignorari.

Precepta Decalogi & articulos nemo impune ignorare potest.

Cur multa in Scripturis dicantur veritates.

Augustinus.

Decreta Ecclesie Catholice, et Spiritus Sancti oracula accipienda.

prehensione ignorantur. Quæ verò cum præceptis decalogi, aut Christianæ fidei, ac Catholicæ Ecclesiæ coherent, ea nemo Christianus sine luculento animæ damno negare aut ignorare potest. Atque hic licet eadem sit omnium rerum veritas, propter res tamen ipsas, quas debemus credere, maius periculum adest. Nec tamen ea res plures facit veritates. **C R I T.** Quid est ergo, quod Propheta multas veritates palam exprimit? *Diminutæ sunt, inquit, veritates à filiis hominum.* **I R E N.** Respõdebit tibi pro me Augustinus. *Veritas, inquit, vna est, qua illustrantur sancte animæ. Sed quoniam multe sunt animæ, in istis multæ veritates dici possunt; sicut ab vna facie multæ in speculis imagines apparent.* **C R I T.** At enim id durum, quemlibet in religione errorem ad hæresim, aut quamlibet hæresim ad totius fidei inficiationem trahi. Errare forsitan nostri poterint, hæretici certe (si Foxo credimus) dicendi non sunt: quo vos nomine inuidiose illos oneratis. Iam in geometrica & aliis disciplinis, num qui vnã aliquam particulam inficiatur, totam disciplinam inficiari videbitur? In moribus quoque & communi vita, qui auarus est, castus tamen & sobrius; & qui non fatiscastus, liberalis & fortis, & esse quidẽ poterit, & sæpe solet. Quo modo igitur in sola religionis causa illud singulare erit, vt nihil, te arbitro, credere censeatur, qui non vniuersis certum & indubitatum assensum præbeat? **I R E N.** Hæresis in sola pertinacia & animi obstinatione hæret. Quem igitur hæreticum dicimus, eum de suscepta semel sententia, nec Ecclesiæ totius auctoritas depellere potest. Quæ vbi semel suum decretum, & honorarium arbitrium interposuit, etsi alioqui res ea apertis Scripturis non nitatur; fixum, firmum, & inuolatum apud omnes deinceps esse debet, perinde atque ipsius Spiritus Sancti oraculum: qui docet ac regit Ecclesiam, quem olim ei Christus promisit: *Ipsè, inquit, docebit vos omnia.* Neque iam nos ex nostro ingenio res huiusmodi, iudicio Ecclesiæ definitas, negare aut extenuare possu-

Ioan. 14.

possumus, aut debemus. Neque hac tergiuersatione hæretici notam à nobis depellere possumus; licet eò iam sit huius infelicis sæculi malignitate deuentum, vt, cum omnem veterem religionem perturbauerimus, nihil tamen aut leuiter nos errasse putemus. Ideo verò vnius articuli fidei inficiatione reliquos omnes sublatas dixi; non quia directò & palam, sed obliquo ductu imprudenter, ac inficiatur, quilibet hæreticus, etiam si pro Christo moriatur, ea tollit. Neque enim cetera, quæ affirmat, veriora putat, quàm illud vnum, quod inficiatur. Quod cum non putet verum (cum tamẽ sit tam certum atque expeditum, ac quicquid ille pro exploratissimo habet) in has angustias miser detruditur, vt nihil ex omni fide magis pro certò tenere credatur, quàm illud ipsum, in quo errat. Etsi enim credat, non ea tamen ratione, quæ illi sit fructuosa & quæ Christianum deceat, credit. Cum Christiana fides consistat in veritate religionis, ideo suscipere eam & profiteri debemus, quia ab Ecclesia diuinitus edocta, ex Scripturis Sacris Dei voluntate nobis patefacta sit. Quare qui non credit huic veritati, ille quidem Christianus non est: & qui ex multis religionis partibus vel vnã inficiatur, nulla illius in reliquis fides censetur: quia fides illius nulla idonea & Christiana ratione, sed priuata tantum & speciali credentis opinione nititur: cum non ob eam causam, quod Ecclesia ita ex Dei sententia statuat, sed ob aliam aliquam credat. Nam (vt diximus) vnicam tantum sincerè & fructuose credendi rationem habemus, qua si excidimus, iam tota simul fide excidimus. Quæ certe iam non magis in nobis fides dicenda est, quàm si aliquem tenere alicuius discipline scientiam dixeris, qui aliquid verum putat, quod cur sit verum, ignorat. At scientia semper Aristotele teste, cum causa cognitionis cohæret. Vt itaque ille nullam scientiam, ita nec iste fidem habet. Nec quicquam quæ ex disciplinis aliis protulisti aduersantur, in quibus qui vnum axioma negat, non cen-

Qui nõ nisi vnum articulum fidei directò inficiatur, eum omnes reliquos obliquè negare.

Vide D. Th. 2.2. quest. 5. art. 3.

setur cætera negare, quia diuersæ sunt rationes, quibus id, quod verum est, probetur; quorum vnā scire poterit, qui aliam ignorat. Sed vnica est, vt ostendimus, credendi ratio. Et quamuis qui vnum Dei mandatum rescindat, alia seruare videatur, si cogitationes referimus ad externos illius actus; si tamen ad Dei præceptum respiciamus, qui totam legem seruandam præcepit, & qui non mancum aut dimidiatum, sed plenum atque perfectum obsequium exigit: iam ab ista obedientia recessit, qui vel vnum præceptum violauit: vnde succedit illud Iacob. ca. 2. Iacobi: *Qui offendit in vno, factus est omnium reus*; quod vnū vt Augustinus interpretatur, caritas est: *Quemadmodū itaque caritatem vnumquodque peccatum mortale, ita fidem quælibet hæresis extinguit. Mendacem præterea facit Spiritum Sanctum, cuius Ecclesia Spiritu ducta, decreta omnia sua sancit. Quæ si vel in vno (ut iste putat) labatur, nihil habet, quo magis reliquis confidat.*

Cyprianum, licet grauius errarit, non fuisse tamen hæreticum: & Cyprianum omnes istos hodie Pseudomartyres, vt hæreticos damnare.

CAP. VIII. CRITOBVLVS.

ISTA quidem tua de hæreticorum Martyrio argumenta, non omnino sunt leuia aut infirma. Quæ tamen apud me plus ponderis haberent, nisi viderem totam Catholicam Ecclesiam in ipso Cypriano contra hanc, quam ex eo protulisti, sententiam aliud sequi. Quem nosti, quamuis foedissimo illo rebaptizandi errore commaculatum, habitum tamen per omnem Ecclesiæ memoriam pro sanctissimo Martyre; & nullius patris testimonia apud nos grauiora esse. Quare itaque tam duri sumus in solos hodie Euangelicos, vt non etiam ipsorum mors pro Christo & veritate suscepta, alios nescio quos humanos & leuiore errores, si qui forte illis humanitus irrepserunt, abstergat planè ac aboleat? Audisti enim paulo an-

Cum Cypriano Martyre inique comparantur Euangelicorum Pseudomartyres.

te Apologeticos clamitantes; *Occiderunt fratrum nostrorum infinitos numeros, tantum quod verè ac purè crederent in Iesum Christum.* Quid amplius de Cypriano, aut vlllo alio Martyre dici poterit? IREN. Non tam cælum à terra immani instertitio, ac Cypriani, à caussa Pseudomartyrum diffinitio. Nec scio an quicquam asserere possis, quod eos magis premat. Primum enim certum atque expeditum est, Cyprianum, ne idolis sacrificaret, ac Christum eiurare, in hoc Martyrij stadio generosè decertasse: istos vero, non ne Christum eiurent, sed quia errores à tota semper Ecclesia damnatos, & anathemate confosos eiurare noluerunt, dignis perfidiæ pænis irretitos. Errasse verò grauius Cyprianum non nego, longè tamen extra omnem hæreseos notam aut culpam, vtpote in ea re, quæ magna rationum ac Scripturarum pondera habere videbatur: in ea, ad quam explicandam, atque definiendam Ecclesiæ auctoritatem suā adhuc non interposuerat; neque vllis publicis decretis errorem illum reiecerat: in ea, propter quam nullam ille ab Ecclesia secessionem fecerat, neque ab aliorum se societate aut comunione, abstinerat, aut eorum sententiam improbauerat: in ea, cuius errorem ante obitum reuocasse, & in qua, in Concilij plenarij, quod postea sequutum est, auctoritatem cõcessurus, si superuixisset planè credebatur: in ea, denique, in qua illum errorem, quem nulla obstinacia defenderat, næuumque illum omnem quasi in pulchro corpore ignis ille diuini pectoris, quo ad præclarum vsque Martyrium incaluerat, penitus absorbuisset & exhaustisse credatur. Post cuius mortem discipuli eius, quæuis de tali præceptore sese venditarent, nihilque, quod non ille prius, asseruerint; quia tamen post apertam ac manifestam Ecclesiæ definitionem eum errorem præfractè & mordicus retinuerunt, pro miseris & deploratis hæreticis semper habiti sunt: vt non sine caussa exclamet doctissimus ille Vincentius Lyrinensis: *O mira rerum*

Diffinitio Cypriani Martyris & Pseudomartyrum Euangelicorum.

Cypriani de iterato baptismo cur error non hæresis fuerit.

Discipuli Cypriani cur hæretici fuerint.

Vincentium Lyrinensis.

Aug. Ep. 48 De baptismo contra Donatist. li. 1. c. 18 & li. 2. c. 4. 6. & 7.

Cyp. ad Stephanum, & ad Iulianum. Hier. contra Luciferian.

conuersio, auctores eiusdem opinionis Catholicis; confectatores vero heretici iudicantur. Absoluuntur magistri, condemnantur discipuli, conscriptores librorum filij regni erunt, assertores vero gehenna suscipiet. Hæc Vincentius. Cuius totius rei causam præclare explicasse videtur Augustinus: vbi docet Cypriani errorem imitari Donatistas, caritatem non imitari. Quare quamuis & no-

Augustinus.

stro sæculo Erasmus, qui ingenij & doctrinæ fiducia multa innouare & peruellere ausus est, visus sit ab initio ad hanc Cypriani sententiam inclinior, postea tamen, re melius deliberata, totum se ad Ecclesiæ auctoritatem transtulit. Hoc itaque beati Martyris Cypriani exemplo adeo non promouent suam causam Pseudomartyres, vt eam potius planè subuertant. A cuius libris insana omnia istorum dogmata prorsus labefactantur. Cyprianus enim Martyr est, qui Sanctorum pro nobis intercessionem, & Romani Pontificis amplitudinem contra Pseudomartyres fortiter asserit. Id quod iam abunde docuimus. Et vt reliqua summo compendio perstringam, Cyprianus Martyr est, qui priuatam confessionem in Ecclesia retinendam; qui grauioribus peccatis grauiorem pœnitentiam, longioremque iniungendâ; qui baptisatos, & alios, signo crucis muniēdos, & chrisimate vngendos, & ab eis exorcismo Dæmonē abiiciendum; & ante baptismum aquam à Sacerdote mundari & sanctificari docet. Hierarchas præterea in sacrificiis, olim eleuatione manuum Crucis mysterium repræsentasse, & chrisma antiquitus die cænæ tantummodo confici solitum, & eo potissimum die pœnitentes Ecclesiæ restitutos: cuius & hodie restitutionis vestigia alicubi tenemus. Cyprianus Martyr est, qui oblationes & deprecationes pro defunctis

Erasmus.

Cypriani fides
& religio, quæ
dissimilis fuerit
à Pseudomarty-
rum perfidia.

Confessio.

Pœnitentia.

Baptismi cere-
monie.

Chrisma.

Sacrificia &
preces pro de-
functis.

De baptis. contra Donatist. lib. 2. cap. 7.
In Epistola præfixa operibus Cypriani:
cuius verba pro Cypriani sententia in poste-
rioribus editionibus sunt ab eo omissa.

1 Lib. 3. Epist. 14. 15. serm. de laps.
2 Lib. 1. Epist. 2. & 3. lib. 4. Epist. 2. lib. 3.
Epist. 14. serm. de laps.
3 Lib. 3. Epist. final. ser. de chrisma. ad Qui-
rinum lib. 1. Epist. 12.
4 Serm. de cena.
5 Serm. de chrisma.
6 Lib. 1. Epist. 9.

functis olim in prima Ecclesia vsurpatas tradit, nec fuisse solos, vt hodie inter Euangelicos videmus, Presbyteros & Diaconos (qui tamē si vere rem æstimemus, nec Presbyteri nec Diaconi sunt) sed & Hypodiaconos, Acolythos, lectores, exorcistas, & pro schismaticis habitos qui Episcopatum sibi arrogarent, cum nemo qui deferendi auctoritatem haberet, eum deferret, virginitatem

Ecclesiastici
ordines.

Episcopatus.

Bona opera.

Votum virgini-
tatis.

Libera voluntas.

Eucharistia.

Euangelicos nõ
esse nisi Diabo-
li Martyres.

7 Lib. 3. Epist. 5. & 22.
8 Lib. 1. Epist. 3. lib. 2. Epist. 8.
9 Lib. 2. Epist. 5. lib. 3. Epist. 22.
10 Lib. 4. Epist. 7.
11 De simp. prelat.
12 De habitu virg. de bono pudicit. & eleemo-
s. & lib. 3. Epist. 25.
13. Ad Quirinum lib. 3. cap. 52.
14 Serm. de cena lib. 1. Epist. 2. & de laps.
15 De laps.
16 Serm. de cena.
17 Lib. 2. Epist. 3. & serm. de cena.
18 Lib. 2. Epist. 3. & serm. de cena.
19 Serm. de laps.
20 Lib. 2. Epist. 3.

& bona opera apud Deum mercedem suam habere, & primam quidem mercedem esse Martyrum, proximam virginum: & virginæ quæ votum violaret Christi esse adulteram. Cyprianus Martyr est, qui liberum Christiani hominis arbitrium contra Pseudomartyres tuetur. Cyprianus de-

dique Martyr est, qui tam Zuinglianos quàm Lutheranos Pseudomartyres non minus inter se, quàm ab Ecclesia in causa Eucharistica dissectos expugnat. Illos quidem veritatem & præsentiam corporis Christi, quod non minus mali quam boni manducant, vtrosque verò, dum transubstantiationem, altaria, & sacrificium corporis Christi, sacræ Eucharistiæ conseruationem & vnus speciei, atque diuini poculi vino & aqua temperandi vsum manifeste astruit. A Cypriani vero Martyris iudicio reliqui primæ Ecclesiæ Martyres, quorum hodie lucubrationes exstant, ne latum quidem (quod dicitur) vnguem recedunt: vt si verus & germanus sit Christi Martyr Cyprianus, necesse sit istos Diaboli Martyres appellari, qui inaudita moriendi pertinacia adeo ista dogmata cum Ecclesia & Cypriano non profitentur, vt, ne profiteantur, contra Ecclesiam mori potius voluerint. Sunt itaque isti omnino tum Cypriani, tum aliorum veteris

ris

*Apologeticorū
inani & falsa
querela de ne-
ce Pseudomar-
tyrum suorum
refellit.*

*Euāgelici à qui-
bus et cur olim
fuerit capitali
supplicio affe-
cti; vel hodie
afficiantur.*

ris Ecclesiæ Martyrum exemplis, præsidioque destituti, nihil aliud quàm insignes quidam Pseudomartyres, quatumuis magnis lateribus, & impudenter Apologetici vociferentur, *infinitos fratrum suorum numeros nō ob aliud, quàm quòd purè in Christū crediderint, occisos.* Occiduntur quidē, sed non ab Ethnicis & perfidis, sed Christianissimis principibus; postquam aliis omnibus clementiæ rationibus tentatis, nullum pænitiæ locum relictum in illis vident. Occiduntur, sed à Christianis principibus, qui saluos eos magis cuperent: quos tamen licet dolenter, gladio, quem illis Deus ad vindictam malorum dedit, ne contagio ad extremam Christianæ reipublicæ perniciem serpat, rescare tandem coguntur. Occiduntur, sed eo zelo quo Phineas adulterum & adulteram vno pugione confecit, magnamque ex eo facto apud Deum gratiam promeritus est. Occiduntur, sed ab iis, qui si illis parcerent, vereri sibi merito possint, quod Sauli, qui Agag intempestiua misericordia pepercerat, accidisse legunt. Occiduntur, sed eo iure quo Sacerdotes Baal occidit propheta Elias. Neque iam eos quicquam habere vides, in quo Cypriani Martyrio sua sacrilegia tegant.

Pauca illa Apologeticorum verba [omnem iam prope terrarum orbem aperire oculos ad aspiciendam lucem] tria insignia mendacia complecti. De admirabili Dei providentia, qui ut optimus paterfamilias pro grege aut demortuo aut per Mahometanos & hereticos imminuto nouum orbem Christianū substituerit. Multa memorabilia de pueris Indicis.

CAP. IX.

IRENÆVS.

VENIO iam ad infinitos illos numeros, & tot Pseudomartyrum millia. Quod cum vociferantur, à copiis magis & numero militum suorum, quàm causæ æquitate victoriā expectare videntur. Et miror certè ad quam amuf-

amuffim, ad quod perpendiculum isti rationes suas accommodent. Ineunte enim secta, nec ad aliquas vires adhuc coalescente, illud passim occinebatur; *Noli timere pusille grex; & veritatem non à multitudine, sed selecta priorum paucitate pendere.* Rursum, veritati semper infestam multitudinem, & veritatem odio ac suppliciis semper obnoxiam, fidemque Christianam liberam, ac solutam semper ab omni metu & necessitate esse debere. Nunc, commutata cum tempore argumenti ratione, multitudine nos terrere ac obruere volunt, & nostram paucitatem contemnunt. Nunc illas Arianorum voces audimus: *Subscribite, aut ab Ecclesiis recedite.* Nunc Donatistarum: *Recedite à plebibus nostris, si non vultis, ut interficiamus vos.* Sic ista Theologia cum tempore aliam atque aliam faciem induit. Verumenimvero an numerus peccatum tollit? Auget certè potius. Sed ego, ni fallor, omnem istam præclaram ostentationem, atque arithmeti- cam, omnesque istas copias dissipabo. Atque id primum affirmo, pauca illa verba [*omnem iam prope terrarum orbem incipere oculos aperire ad aspiciendam lucem*] tria manifesta mendacia complecti. Neque enim aut hactenus apud Christianos sepultum est Euangelium, aut abstrusum, ut per istos necesse sit illustrari; neque lux est ista, ut isti pollicentur, sed densæ ac plane Ægyptiacæ tenebræ. Illud præterea adiicio, nostra memoria maiorem accessionem factam Catholicæ fidei, quàm decessionem. CRIT. Id quo modo verum esse possit, non satis video, cum præsentem hunc Europæ nostræ statum considero. IREN. An tu orbem terrarum sola Europa circumscribes? CRIT. Aut fallor, aut certè, quo tendas, iam teneo; ad illum videlicet nouum orbem, nostra ætate magna ex parte ad Christi religionem conuersum. In quo audio plurima regna Christi fidem iam amplecti & profiteri. IREN. Nihil aberras à scopo. Illa enim regna cum prius Solem, Lunam, & alias creaturas, atque Dæmones colerent pro diis,

*Euāgelici quibus
verbis in
pripio de pau-
citate suorum
gloriabantur.*

*Euāgelici hodie
de suorum
multitudine
quàm gloriose
se venditent.*

Ariani.

Donatistæ.

*Apologeticorū
pauca verba cō-
plecti tria insi-
gnia mendacia.*

*In nouo orbe
multa regna
ab idolorū cul-
tu ad fidē Chri-
sti nostro secu-
lo conuersa.*

*Athanasii ad
soli.*

*Aug. Epist.
166.*

diis; & tot hominum millia, vt numerus eorum fere sit incredibilis, annuatim illis horrendo ritu in sacrificiis immolarent, iam Christum, & hanc omnem, quam nos nuper turpiter abiecimus, Catholicam fidem agnoscūt. Ac inter alios Catholicos ritus, Sāctorum inuocationem, & imagines (quarū vsus stupendum illud, de quo dixi, de Imagine Mariæ miraculum commendauit) amplexi sunt. **C R I T.** Obstupeſcendum planè fuit illud miraculum, quod nulli ex omnibus, quæ hactenus recensuisti, cedat; & quod solum omnes illas Caluini atque Apologeticorum cōtra Sāctorum inuocationē earumque Imagines, calumnias confringit. **I R E N.** Atque iam tu singularem & admirabilem Dei in Ecclesia sua prouidentiam mecum perpendito. Ad ea enim tempora, quibus impius Machometes caput suum primum extulit, multasque nationes à Christo atque Christiano imperio ad sceleratam suam sectam abduxit, Angli, & Longobardi, & eodem antea sæculo Franci, qui ex Germania Galliam inuaserant, ex Ethnicismo ad Christianam fidē diuinitus sunt vocati. Post aliquot sæcula cum iam Saracenorum ac Turcarum superstitio atque potentia per Orientem & Africam longè lateque diffunderetur, Germani, Bulgari, Rosci, Poloni, Hungari, Dani, Sueui, Prussi, Lithuani, multæque aliæ nationes, quæ Dæmonibus seruierant, Christianā religionem, non Lutheranicam, non Zuinglianā, sed eam ipsam per omnia, quam hodie Romana ac Catholica Ecclesia profitetur, amplexæ sunt. Quæ certè omnes, aut nunquam in Christi religione recte sunt institutæ (quam orationem detestor) aut sincera est plane atque Apostolica religio, quam Lutherus atq; Zuinglius abolere conati sunt. Postea cum, peccatis id nostris postulantibus, auorū memoria, Turca Constantinopolitanum imperium, & nostrā Rhodum magnamque Hungariæ partem Christianis extorisset; ac Ioannes Hussus primum, deinde ante

Mirabilis Dei prouidentia in grege Christiani in instauratio- ne cōtra omnes Ethnicorum & hæreticorū perditos conatus.

Machometes.

Angli.
Longobardi.
Franci.

Saraceni &
Turce.
Germani.
Bulgari.
Rosci.
Poloni.
Hungari.
Dani.
Sueui.
Prussi.
Lithuani.

Constantinopo-
litani imp-
rium.
Rhodus.
Hungaria.
Hereses Hussi,
& Lutheri.

quadra-

quadraginta annos Lutherus miseræ Europæ reliquias multis hæresibus contaminasset: Deus pro im- mensa sua pietate ac prouidentia, more optimi patrisfamilias, in demortui huius per Turcicam ac hæreticam impietatem gregis locum, alterum hunc orbem, veluti egregiam quandam & nobilem fæturam supposuit, ac suffecit. Quod quidem perfecisse mihi videtur ad reprimendam istam planè vanā & gloriosam, quam futuram præuiderat, Apologeticorum tuorum iactantiam; qui in mediis tenebris, talparumque oculis, nescio quam lucem somniant, & errantium hominum multitudinem, quasi ad magnum causæ suæ firmamentū arripiunt. Atq; hæc admirabilis & stupenda in nouo orbe Dei prouidentia iustam exclamandi contra Apologeticos occasionē præbet, Deū de lapidibus filios sibi excitasse, & fecisse infantes disertos, qui istorum mendacia refutarent. Ferrea enim Ethnicorum, & idololatrarum corda omnem lapidum duritiem superant; quæ iam videmus in tot regnis (quæ antea ne exstitisse quidem, vllis vnquam libris est traditum, vllā fama & auditione acceptum) ad Christi fidem capeſſendam emollita. Vbi, cum quasi in fæcunda messe rari essent operarij, pueri quidam felicioris & maturioris indolis à præceptoribus non solum prima fidei nostræ dogmata, sed integras conciones edocti, cum eas coram infinito populo rursus recitaret, præter parentes & affines; totas etiā ciuitates ad suauē Christi iugum suscipiendum facile perducebant: Vt hic quoque illud verè locū habeat: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Certè cum altius apud animum meum repeto, quæ de istorum pia facundia, & sanctis vitæ institutis literarum monumentis nuper sunt mandata; non solum Apologeticorum, sed & nostrorū etiam Catholicorum, atque adeo meipsum me pudere occipit. Tanta enim est eorum in Christum fides, amor, alacritas, constantia, vt publicè per plateas Christi doctrinam (pro turpibus, quas prius

Propagatio fæ-
dei Christiana
in nouo orbe.

Apologeticorū
vana & glorio-
sa iactantia.

Pueri Indorū,
quæ multos mi-
raculose Chri-
sto lucrifecerūt.

Indicorum pue-
rorum singula-
ris pietas.

Vide Episto-
las patrū so-
cietatis Iesu.

prius vsurpabant, cantionibus) die, noctuque occinant: profunda nocte ad laudes deo canendas (quas Euangelici hodie vt superstitionas abrogarunt) alacres, & expediti surgant: alios pueros Ethnicorum, & Maurorum filios suo exemplo, cohortationeque quotidie ad fidem pertrahant. E quibus multi, inuitis parentibus, quos etiam propter nomen Christi relinquunt, ad baptismum confugiunt. Neque vllis postea vel minis, vel verberibus, vel mortis metu intentato à suscepta fidei constantia deiciuntur. Nec patres ipsi suos, idololatrias, & maleficos palam reprehendere verentur, licet ob id sæpe grauissime ab illis cædantur. Qui, cum prætereuntes forte quosdam idolis sacrificantes inuenissent, saxi eos impetierunt. Exstat inter alias pulchra quidem, & egregia narratio de filia cuiusdam Mauri regis, que, licet arctissime in ædibus paternis Goæ conseruaretur, & ab omni Christianorum colloquio studiose arceretur, cum aliquando publicas Christianorum supplicationes è fenestra vidisset, & furtiuo matrônæ cuiusdam Christianæ colloquio per fenestram frueretur, adeo ad fidem Christi suscipiendam exarsit, vt baptismum enixe flagitarit. Quare vel inuitis parentibus abducta, baptismum expiata est. Iam tanta est in his pueris semel ad Christum conuersis vitiorum omnium cautio, tam accurata viuendi disciplina, vt admiratione digna videatur. Adulorum vero, & grandium incredibilis quidam feruor, & penitentia cū primis agendæ acerrimum studium. Ac stupendum planè spectaculum est, videre atroces & sanguinarios hos, quibus ante paucos annos ludus erat, innocentes homines occidere, & quibus illud demum instructissimum ac iucundissimum conuiuium fuit, quo nefarie occisos magis nefarie comedebant, ita vt vix à patre & matre deuorandis absterent, iam sic mansuefactos, sic ferinos hoscæ mores abieciisse, vt non solum à tantis piaculis sibi temperent, sed & leuiorum criminum grauissimas à se penas exigant, adeo

Nocturne vigilia & preces.

In Christum amor.

In fide constantia.

Zelus.

Præclara historia de filia cuiusdam Maurorum regis ad fidem Christi conuersa.

Vitiorum cautio.

Penitentia agende in adulteris studium.

Quam graues criminum, etiam leuiorum à se penas exigant.

adeo sanè, vt in publicis supplicationibus nudata corpora vltro tam seuis verberibus tundant, vt patres sæpe societatis Iesu misericordia ducti, dum liuentes eorum humeros, & totum corpus sanguine irrigatum vident, flagellum è manibus extorqueat. Sed quis crederet pueros, teneramque ætatem vltro sibi hanc penitentiam accersere? Quod tamen ab eis factitatum constat. Qui inter alia Catholicæ Ecclesiæ dogmata, quæ accurate tenent, & parentes suos studiose docent, eos de Sanctorum ope imploranda, de Christi cruce, & Sanctorum Imaginibus adorandis, & in primis, ne liberos absque baptismo (sine quo ad Ecclesiam eos non pertinere recte iudicant) mori patiantur, diligenter admonent. Ita vero vsuuenit, vt parentibus atque vniuersa familia piscandi gratia domo profectis, puer quidam cum infante in cunis posito domi relinqueretur: qui cum in parentum absentia puerum periculose egrotare, iamque extrema ei imminere perspiceret, accepta aqua, eum baptismo perfudit, & verba, quæ in huc casum proferri solent, aperte & distincte pronunciauit: quo peracto mox infans mortuus est. Multo igitur rectius, pueros istos, quam Apologeticos tuos cum sua Episcoporum Synhodo, qui infantes non baptifatos ad Ecclesiam pertinere, atque ideo baptifari posse arbitrantur, sentire constat: rectius, quam aut ipsos aut ipsorum præceptores, Calvinum & Bucerum, qui tandem post mille quingentos annos regnum cælorum repererunt, in quo infantes non baptifatos collocarent. Longè in hoc Pelagianis deteriores, qui licet nescio quo, non tam acuto, quam stolido discrimine huiusmodi infantibus vitam æternam, non tamen regnum cælorum pollicebantur. Apologetici vero tui licet hunc tam turpem errorem aperte adhuc proferre non audeant: protulerunt tamen, licet rectius, & cuius sint discipuli, satis ostenderunt; cum non tam falsa, quam ridicula & contraria oratione filios Christianorum ad Ecclesiam pertinere,

Catholica fidei dogmata.

Baptismus paruulorum necessarius.

Infans à puero in mortis articulo baptifatus.

Apologetici.

Calvinus. Bucerus.

Pelagianus.

Apologeticorum falsa & ridicula de baptismo infantum oratio.

August. li. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 4.

Dd tinere,

rinere, & ideo baptifandos dicant. At non pertinent ad Ecclefiam, nifi per baptifmum; vt, fi iam pertineant, baptifmo non fit opus. Quanto rectius facundi noftri infantes, qui voce profitetur & re ipfa declarant ad Ecclefiam non pertinere infantes, nifi per baptifmum membra Ecclefia: conftituantur, à qua fuerant prius omnino alieni: atque ideo à vita quoque æterna, nifi eo aliena opera & fide (quoniam nullam fuam habent) per baptifmum ducerentur. Quam doctrinam licet tam adulti quàm infantes verbis, factifque in nouo orbe amplectantur, probentque; non tamen nouam eſſe, ſed planè Apoſtolicam, & eos, qui aliter docent, totam damnare Ecclefiam, ex Auguſtino & aliis patribus ante quatrduum oſtendi: Vt iam ſi nihil aliud prauum dogmatis in Caluini diſcipulis hæreret, à Martyrij laude longiſſime, vel ob hoc vnum ſint remouendi. Niſi fortè vt novos Martyres, ita & nouos quoque cælos reperturi ſint, in quibus eos, qui Apoſtolicæ prædicationi, & toti Ecclefia: aduerſantur, repellant. Ea enim ſemper totius Ecclefia: conſtans fuit doctrina; infantes, quia nec votum, nec deſiderium aliquod ſua: ſalutis per ætatem habeant, niſi aliorum ope ad baptifmum perueniant, ad ſalutem æternam peruenire non poſſe: licet in catechumenis propter votum & deſiderium aliud credatur. In quibus tamen non videtur illud expeditum, vt cum culpa omnis ſimul pæna præcudatur: quod baptifmi & Martyrij ſingulare priuilegium rectius forſan conſtituitur. Sed vt ad diſertos noſtros in nouo orbe infantes redeamus, audiſti iam facundiam; audiſti admirabilem vitam Catholicorum infantum; audi iam & ſtupenda eorū opera. Oratione enim, & precatoriis globulis (quos iſti glorioſi Rhetores vt ſuperſtitiolos irridēt) egrotis impoſitis eos ſæpe admirabiliter fanarunt. Hæc nos verè de diſerta Catholicorum noſtrorum infantia, & admirabili Dei dono, & Catholicæ fidei, quam iſti ante mille annos acceptam nuper turpiſſime abdicauit,

Caluiniſte Martyres eſſe nequeunt, quod contra Eccleſiam ſentiant de neceſſitate baptifmi in paruulis.

Catechumeni.

Miracula puerozum Indiarū.

Precatoriis globulis egroti fanati.

abdicarunt, ſtupenda propagatione gloriari poſſumus. Ipsi vero interim oſtendant, quaſo, lapides, quos Deus excitauit, & infantes, quos diſertos fecit, vt Catholicorum mendacia refutarent. Audio verba magnifica & ſplendida, ſed ab omni re ac demonſtratione vacua: quæ mihi folioſam, vt cum Plinio loquar, arborem referunt, ſed alioqui ieiunam, ac omnis fructus inanem. Quare viderint ipſi potius, ne in lapides, aut ſi quid durius ſit, miſeranda metamorphoſi commutati ſint, quorum adamantina corda contra omnium patrum, totiuſque Ecclefia: auctoritatem ita obduruerunt. Certè lapides iſti, & facundi (de quibus diximus) pueri totius huius Apologie mendacia noua quadam & inaudita eloquentia iam refutarūt; & Apologeticorum iſtam duritiem, deſectionemque à Catholica fide olim apud ſummum Dei tribunal plane accuſabunt, ac condemnabunt.

Mendacia Apologeticorum ab Indiciis pueris refutata.

Apologeticos & alios Euangelicos temere mirari ſectam ſuam ita eſſe auctam: et fruſtra eos vagam, imperitamque multitudinem in argumentum veritatis arripere. Quibus additur cauſa, cur hodie ſecta ſit ita multiplicata.

CAP. X. IRENÆVS.

ATE NIM purum hoc eſſe Euangelium neceſſe eſt, aiunt, quod tanto curſu ac impetu omnia peruadit ac proſternit, quodque principes, cum omnia molirentur, ſiſtere non poſſint. Optime. Redeant vero, redeant (quod quidem opto, nec deſpero,) ipſi ſemel principes ad matrem, quam deſeruerunt, & tota mox ſecta, ſi nihil interim ipſi moliantur, valde frigebit. Emiſerint vero ſemel debitæ ſeueritatis aculeos, & ſtatim in magnas anguſtias copia: iſtæ contrahentur. Quod ſi adhuc ſuperſint fortè aliquot obſtinatæ ac deſperatæ mentis homines, ad certum corporis animæque exitium ruituri; non valde mirandum. Quid enim

Si principes redirent ad Eccleſiam, Euangelium quintum breui corrueret.

enim facies hominibus mente obsecatis, apud quos omnis veritati aditus obstruitur? Aut quid præclarius de iis existimabis, quàm de illis, qui sua spòte in aquas, in ignes, & præcipitia prouunt? Aut quid splendidius de iis senties, quàm de insanis aut stultis hominibus, qui, cum nihil sciant, omnia se scire existimant, aliosque omnes magno fastu contemnunt? **C R I T.** Atqui non possum non vehementer cum Apologeticis admirari, cum videam tantum, valere quas vos quidem hærefes, illi veras & rectè de Deo constitutas sententias, & ideo etiã inultum valere putant. **I R E N.** Nulla mihi omniũ patrum hac de re admonitio magis opportuna videtur, quæ tibi ac tuis in mentem reuocetur, quàm illa vetustissimi scriptoris. Tertulliani, qui quasi non suo, sed nostro sæculo scripsisset, hæc inter alia aduersus hæreticos scribit. *Conditio, inquit, presentium temporum (fratres) etiam hanc admonitionem prouocat nostram: Non oportere nos mirari super hærefes istas, siue quia sunt: futura enim prænucciabantur: siue quia fidem quorundam subuertunt: ad hoc enim sunt, vt fides habendo tentationem, haberet etiam probationem. Vanè ergo & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur; quod hærefes tantũ valcant, quantum non valerent si non fuissent. Cũ, quod sortitum est, vt omni modo sit: sicut causam accipit, ob quam sit; sic vim consequitur per quam sit, ne esse non possit. Febrem denique inter ceteros mortiferos & cruciarios exitus, erogando homini deputatam, neque, quia est, miramur: est enim neque quia erogat hominem: ad hoc enim est. Proinde hærefes ad languorem & interitum fidei productas si expauescimus hoc eas posse, prius est vt expauescamus eas esse: quæ dum sunt, habent posse: & dum possunt, habent esse. Sed enim febrem, tanquam malum & de causa, & de potentia sua (vt notũ est) abominamur potius quàm miramur, & quantum in nobis est, precauemus, non habentes abolitionem eius in nostra potestate. Hærefes verò mortem æternam, & maioris ignis ardorem inferentes, malunt quidã mirari, quod hoc possint, quàm deuitare ne possint, cum habeant potestatem deuitandi. Ceterum nihil valebunt, si illas tan-*

Apologeticè temere admiratur vim hærefum suarum.

Tertulliani præclarũ aduersus hæreticos tam sui, quàm nostri temporis testimonium. Hæreticorum coniuratio est Catholicorum comprobatio.

Res malas & perniciosas cur nemo debeat admirari.

De prescrip.

Quod hærefes valeant tantum, quãtum sunt.

tuum

tum valere non mirentur. Etenim dum mirantur, in scandalum subministrantur, & quia scãdalizantur, ideo mirantur, quod tantum valeant, quasi ex aliqua veritate veniant. Mirum, scilicet, vt malum vires suas habeat? nisi quod hærefes apud eos multum valent, qui in fide parum valent. In pugna pugilum & gladiatorum, plerunque non quia fortis est, vincit quis, aut quia non potest vinci: sed quoniam ille, qui victus est, nullis viribus fuit: adeo ille idem victor bene valenti postea comparatus, etiam superatus recedit. Non aliter hærefes de quorundam infirmitatibus habent, quod valent; nihil valentes si in bene valentem fidem incurrant. Atque ista quidem præclare Tertullianus. Quod si fortè vt Apologeticorũ penitus reprimatur inanis vel admiratio, vel iactantia aliquid præterea desideres; audi quæso, quid Brentius & ipse Euangelicus Bullingero eadem, quæ Apologeticis de suorum multitudine & frequentia insolenter iactanti responderit. Quo non minus Apologeticis, quàm Bullingerus, perstringuntur; vtpote qui se eiusdem esse, cuius ille, factionis & sectæ non obscure præse ferunt. Sic igitur Brentius: Sed nec illud debet Bullingerus impune ferre, quod impotenti iactantia cõmemorat, ad quàm multa regna Cinglij dogma peruenerit. Nunquam, inquit, efficiet Brentius, vt multa illa hominum millia per Germaniam, Galliam, Angliam, Italiam, Poloniam, Lithuaniam, Hungariam, perque alia regna, quæ per gratiam Dei ex prædicatione et scriptis Cinglij veram Christi cognitionem hauserunt, nõ sint honore debito, digna gratitudine virum tantum persequuntur. Et mox: Cedo igitur Cingliane, tot ne sunt regna, quæ Cinglius suo dogmate (quod Bullingerus pro sua sententia verã Christi cognitionem vocat) inuasit & expugnauit? Quid ergo faciamus? Quid? nisi vt veterem Cinglij triumphum renouemus. Spero autem vos, Cingliani, mihi propitios fore, quod hæcenus ignorauerim vestri patriarchæ maiestatem. Putabam eum esse aliquem gregarium bellatorem iuxta vulgatum versiculum, quem supra recitauit: Occubuit patrio bellator Cinglius ense, Et pressa est armis gens populo sa suis.

In recognitione contra Bullingerũ.

Victoria non semper arguit virtutem vincenti, sed victi prodit imbecillitatem.

Brentius quibus verbis Bullingeri de Zuingliano multo pluribus cato ferociam comprimat.

Dd 3

Hanc

Heroica bella
torin. Zuinglij.
stratagemata.

Nunc autem intelligo eum esse inuictum Imperatorem ac triumphatorem. Immane, quantus est hic heros? Quid cessant viri, mulieres, maiores, minores, senes ac etiam infantes, quin ad Bullingeri buccinam conclament; Cinglius triumphator Germanicus, Gallicus, Anglicus, Italicus, Polonicus, Lithuanicus, Hungaricus, et plus ultra etiam Calicuticus. Sciamus igitur, quæ sunt heroica illa stratagemata, quæ in tot regnis peregit. Non enim frustra tanti honoris titulos reportat. Ecce igitur tibi docuit in Eucharistia, panem esse panem, vinum esse vinum. An non hoc est insigne stratagemata? pergamus. Docuit imagines & statuas sanctorum non esse nisi ficticios colores, non nisi lapides, & ligna; ideoque luto conspergendas, aut è medio tollendas. O quantum hoc est beneficium. Quid amplius? Docuit Herculem, Theseum, Socratem, Numam Pompiliam, & alios Ethnicorum heroës commemorari in celo cum Abraham, Isaac, & Iacob, & aliis sanctis. Plaudite igitur omnes gentes manibus, & ἀρχισπαρμόν vestrum dignis persequimini laudibus. An non hæc bella tibi videntur Critobule? CRIT. Nescio sane quàm bella: sed parum belle videtur. Brentius Bullingerum tractasse, quanquam si vera sint hæc omnia, satis belle. Sed bella isti bellatores inter se gerant: nos pacificos eos nunc dimittamus. IREN. Recte mones. Vt igitur in disputatione instituta progrediar, non video sane cur quisquam adeo miretur, in tantum hodie numerum homines istos Evangelicos excreuisse. Est enim istud perquam molle ac delicatum Evangelium, quod ventri ac cupiditati sua desideria libere indulgeat, ac subministret, & iisdem initiis, quibus olim Machometica superstitio, id est, seu rioris vitæ remissione, ac nimia faciendi & credendi libertate incepit, & ad hanc, quæ iam laborat, multitudinem, propter mutua diffidia propediem ruitura creuit. Quod nobis tantam omnium virtutum ieiunitatem peperit, vt vel ex eo solo, vnde sit profectum, facile intelligatur. Produnt certè historiae Chamum magnum ac potentem Tartarorum regem, cum circiter quadringentos hinc annos statuisset idolorum cultum profus abiicere, & se atque

Quintum Eudæ
leum cuiusmodi
sit, & vnde sic
propagatum.

Chamus Tartarorum rex cur Turricam superstitio præstulerit Christianæ religioni.

Matthias à
Michon de
Sarmatia
Asiana lib.
1. cap. 5.

Cætera Loui-
niani li. 2.

μητις τῆς
σώσεως.

atque suos ad aliam religionem transferre, ea de re delibenterant; hinc Christianos, hinc Turcas ad se trahere sedulo conatos: Illum verò speretis nostris sacris non alia magis de causa Turcicæ superstitioni fidem suam astrinxisse, quàm quod videret, si nostris se sacris addixisset, in vnico deinceps matrimonio, vxorum multitudine & aliis indulgentioris vitæ illecebris abdicatis, viuendum. Neque vlla magis hodie causa Iudæos, Mauros, Turcas, & paganos ad nostram fidem satis alioqui in India propensos ab ea deterret, quàm ne diuitias ex vfuris & aliis iniquis rationibus accumulatas, ne vxorum multitudinem, ne feruitia malis artibus quæsitæ relinquere cogantur. Ego verò de tota hac re malim, vt Hieronymum non tam Iouiniano, quàm Apologeticis tuis, eius discipulis, potius quàm me respondentem audires. Ne glorieis, inquit, quod multos habeas discipulos. Quod mali acquiescunt sententiæ tuæ, in dicitur voluptatis est. Non enim tam te loquentem probant, quàm suis viciis fauent. Semper enim Pseudopropheta dulcia pollicentur, & admodum placent. Amara est veritas, & qui eam prædicant, replentur amaritudine. Et vt de ceteris sileam, Arius nonne fere totum orbem in suam traxit sententiæ? Hæc Hieronymus. Est certe noster hodie Evangelicus populus sic affectus, vt olim Iudaicus ille apud Prophetam, qui semper clamabat: Dic nobis placentia. Atque hic sanè aurium pruritus nouaqueque ac iucunda tantummodo audiendi, in hanc, quàm hodie habet, magnitudinem hoc Evangelium perduxit: dum concionatores huiusmodi illecebris captam multitudinem inescarent & ad perniciem pellicerent. Neque vllum ego melius sanandi huius popularis morbi remedium cogitare possum, quàm illud apud Demosthenem: qui afflictæ & prope perditæ Atheniensium reipublice, curam ab auribus populi inchoandam prudenter existimabat. Ne videlicet aures, oratoribus tam noua & iucunda, quàm salutaria concionantibus præberet. Quo tam prudenti concilio repudiato, paullo post intempestiuæ

Idem responde-
tur Apologeti-
cis gloriatis
de numero suo-
rum, quod olim
Iouiniano ea-
dè se de causa
renditanti re-
spondit Hiero-
nymus.

Evangelicus po-
pulus sic hodie
affectus, vt olim
Iudaicus.

Causa cur
quintum Euan-
gelium usque
adeo creuerit.
Quod optimum
remedium ssten-
do quinto Euan-
gelio,
Demosthenes.

voluptatis grauissimas pœnas populus ille pependit. Quas & nos tãdem expectare debemus, si nullos libros legere, nisi qui assentando, multitudinis leuitatem quasi voluptate titillat; si nullas conciones audire velimus, nisi quæ cum noui cuiusdam dogmatis suauitate, & licentioris vitæ libertate promissa, in aures nostras cum iucunditate quadam affluant & illabantur. Huiusmodi igitur libros & conciones infinitum ad se populum pertrahere quis admirabitur? Quare non est, quod iactent suorum multitudinem, nec ista, quibus hodie Euangelici adeo ardent, in hanc doctrinam studia.

Ruituram tempore hanc, quantumuis iam numerosam sectã Euangelicam, multosque ab ea quotidie desciscere; vt olim Augustinus à Manichæis, postquã nouem annis eorum hæresi fuisset irretitus.

CAP. XI. IRENÆVS.

TEMPVS, tempus certè, cuius filia veritas, vt olim Arium, eius, & aliorum impia dogmata, ita & has omnes pestes aliquando conficiet. Tempus hoc totum Pseudoeuangelium, postquã semel maturuerit tam monstruosus partus, reddet planè vietum & caducum. Quamquam fortassis nondum cõpletæ sint iniquitates Amorrhæorum. Ac quemadmodum multi iam ex ipsis Euangelicis, rerum vsu, longa lectione, & ætatis maturitate prudentiores facti, sponte ex castris Core, Dathan, & Abyron, ad Mosen, & dulcem Catholicæ matris sinum, magno fratrum applausu redierunt (inter quos honoris causa Franciscum Duarenũ, nostri sæculi Papinianum, Georgium Vuicelium, Fridericum, Staphilum, Franciscum Baldouinum, Stanislaum Orichonium, ac Theobaldum Thamerum nomino) ita non dubitandum, quin alij infiniti semel de fraude, insidiis, improbitate huius Pseu-

*Cõmentum quibus
Evangelijs dies
delebitur.*

*Qui viri egregie
docti Euangelicã
sectam deseruerint.*

Pseudoeuangelij, plenius vsu, lectione, piorum consilio, & Ecclesiæ in primis auctoritate instructi, ad matris gremium sint redituri. Quod nuper à multis factum esse audio; certe aliquot mihi notos fecisse & scio, & gaudeo. Ad quod cum tu iam gradum quendam & aditum ieceris, est cur in primis sperem te felicissime eousque, quo debes, progressurum. In quo illustre habes Augustini ante oculos propositum exemplum; qui ex detestãda illa Manichæorum secta, cuius sordibus totos nouẽ annos immerfus fuerat, in tantum, quale hodie videmus, Ecclesiæ ornamentum, ac doctorem euasit. Cuius pia mater Monica, cum illam filij eius cæcitatem continuis lacrymis prosequeretur; & Catholicum aliquando Episcopum rogaret, vt pro luce dignitatis, & doctrinæ suæ cum filio differeret, ac iuueniles illius impetus retunderet, erroresque; conuinceret: noluit tamen cum eo Episcopus congregari. Dicebat enim eum adhuc nimis insolentem, nimiumque sibi placere, quasi de insignis cuiusdam doctrinæ magnitudine, cuius opinione inflatus Catholicos ad disputationem procaciter laceffiuerat, & nonnullis quæstionibus iam multos imperitos exagitauerat. Quare intempetuum esse, & immaturum adhuc cum tam feroce ac infolente iuvene disputandi tempus: fore vero, vt ætatis progressu, tam arrogantes spiritus se remitterent; fore, vt diurnitas lectionis omnem illam ferociam emolliret ac frangeret. Nam & sibi olim iuueni illud ipsum, quod Augustino, accidisse, idem episcopus affirmavit. Certè, vt audio, multi qui ætate atque prudentia prouectiores sunt inter Euangelicos, iam incipiunt causæ suæ diffidere, & secum atque apud amicos, quibus fidere audent, istam Germanorum à Catholica fide diuulsionem deplorare, & cupidissimè eam restitutam cupere. Iuniores verò potissimum pertinaces sunt, hoc miserabiliores, quod bonis, quibus priuati sunt, ignorent, vt olim de sui temporis hæreticis scripsit Basilius. Quorum tamen, vt speramus,

Augustinus nouem annos Manichæorũ hæresi infectus ab ea respicit.

Pia sollicitudo Monicæ matris D. Augustini de filio suo ab hæresi liberando.

Quale responsum mater Augustini accepit à quodã Episcopo de ipsius conuersione.

Grãdiores nam inter Euangelicos incipiunt cadere secta sua.

Iuuenes Euangelici præ aliis pertinaces

Epist. 61.

Dd 5 defer-

deferuifcet aliquando in nouum hoc Euangelium ardor; & tum egregios iftos, qui nunc Martyrum nomine celebrantur, effe reuera Pseudomartyres, ob eamq; caufam omnium mortalium abiectiffimos clamabunt.

Pseudomartyribus iftis infiniti veteres Catholica Ecclefia Martyres opponuntur. Adrianum in Germanico fuo Pseudomartyrologio fruftra ad defenfionem falforum Martyrum fuorum ex Paulo, Irenæo, & veteribus Martyribus nonnulla arripere.

CAP. XII. IRENÆVS.

DEMIOR, Crifpinum, Foxum, & Apologeticos tuos ita laudibus efferre Pseudomartyres iftos, nec cogitare interim de verorum Martyrum infinitate, eorumq; vera ac folida apud Deum & homines pios gloria. Demior illos ante Valdenses, & Huffios, reperire nullos potuiffet, qui vel pro hac fide, vel in ea obiiffent. Catholici certè nostri Martyres, hos imaginarios, & numero & cauffa, infinitis partibus fuperant, pluresq; non vno folum anno, fed vno etiam mense, imo vno die pro fide Catholica afferenda defuncti funt, quàm funt omnes ifti nostri hac ætate Euangelici Martyres, etiam fi ad hunc nobilem cumulum adiicias omnes antecedentium fæculorum Pseudomartyres. Ecce enim tibi totam ciuitatem Chriftianorum in Phrygia cum omnibus cuiufcunq; ætatis, fexus, & ordinis incenfam. Ecce tibi Mauritium cum tota Thebanorū legione, quæ fex millia, fexcentos, fexaginta fex milites complectitur. Ecce tibi triginta dierū fpatio, feptemdecim millia Martyrū. Ecce tibi vno die viginti millia Chriftianorum Nicomediæ conflagrancia. Denique fi ftellæ cadant in aliquem numerum, cadent & nostri Catholici Martyres. CRIT. Non de veteribus, fed noftræ

Plures vno non folum anno vel mēfe, fed etiam die pro fide Catholica afferenda mortem obiiffent, quàm fuerint omnes omnium fæculorum Pseudomartyres.

Ciuitas Chriftianorum incenfa. Mauritius & 6666 milites Thebani Martyres. Martyrū 17 millia. Viginti millia Martyrum vno die.

Euseb. lib. 8. cap. 11. Vuard. 10. cal. Octobr. Gregor. Turonenfis. Damasc. Bed. de temp. Orof. lib. 7. cap. 25. Metaphraft. in vita Domnes & Indos.

nostræ ætatis Martyribus agitur. Quorum cum tanta fit copia apud Euangelicos, non videtur Foxus frustra commemorasse, vix octo ex omni Catholicorum colluue inuentos, qui eam religionem vitæ fuæ præponerent, nec sine cauffa mirari voluiffent homines graues, nec indoctos, propter rem non ita grauem, ac homuncionem Pontificem vix vita dignum, mortem oppetere. Neque ducunt Martyrum fuorum narrationem Euangelici à Vualdensibus aut Huffo, fed ab ipfis Apostolis, primisq; illis ineuntis Ecclefia illustribus athleticis, eamq; ad Vualdenses, Huffum, ac nostros hodie Martyres deducunt. Quam rem Adrianus, qui Germanis noftris hunc Martyrum thefaurum materna nuper lingua communi- cauit, prudenter animaduertens, hanc quasi supremam manum Crifpino ac Foxo defuiffent, proponit nobis Stephanum Martyrum primitias, Petrum, Paulum, ac reliquos Apostolos: Ignatium, Irenæum, Laurentium, Romanum, & alios quàm plurimos. Qua narratione abfoluta, ac eleganter fæpe ad confirmationem eorum, quæ aut dicta aut facta funt à noftris hodie Martyribus, & comode applicata, postremò in ipforum hiftoriam ingreditur. In Paulo itaque ostendit, infinitis partibus facramentam Domini magis contaminatam, atque à Chrifti instituto per Romanos Pontifices longius abductam, quàm per Corinthios, quos ille reprehedit. In Martyribus Lugdunenfib; propter admonitionem diuinitus Attalo factam, hunc omnem ciborum delectum, & Ecclefia ieiunium ab Antichrifto originem trahere. In Irenæo ob reprehensum Victorem, Romanum Pontificem, propter eius aduersus Orientales acerbitatem, Paschatis & huiusmodi festorum ac ciborum exquisitam obseruationem, in Pauli ad Coloffenses reprehensionem incidere: Dies, inquit, obseruatis & annos. Imagines denique Ecclefia detestatur, Martyrum exemplo, qui fortiter, ac generose omnia supplicia atque mortem subierunt, quod idola huius-

Foxus.

Adrianus in Pseudomartyrologio fuo Germanico methodus.

Adrianus quid veteratorie arripuerit ex veteribus Martyribus ad defensionem Pseudomartyrum fuorum.

Cena Domini.

Ciborum delectus et Ecclefia ieiunium.

Imagines.

Galat. 4.

Sebastian^o Frã
cui corruptor
historiarũ Eccle-
siasticarum.

Imperita mul-
titudine misere
seducitur histo-
ris rerum Ec-
clesiasticarum
vernacula lin-
gua perfide cor-
ruptu.
Magdeburgen-
sium cura et so-
licitudo de po-
pulo corrupta
sua Ecclesiasti-
ca historia in-
escando.

Magdeburgen-
sium querela
de perfidia Ge-
nevensium.

Iusta Dei in
Magdeburgen-
ses vindicta.

huiusmodi colere detrectarent. Hæc & alia id genus, quasi emblemata, veterum Martyrum narrationi Adrianus interferit. IREN. Adrianus si sic agit, non tam veterum Martyrum historias narrat, quàm scelerate contaminat: nec meliore fide Ecclesiasticas historias vobis explicat, quàm Sebastianus ille Francus, qui ante triginta annos easdem miserrime, & per eas magnam populi multitudinem, vt audio, deprauauit. Quæ, cum imperita sit, & quæ vernacula lingua scribuntur, vix legere quidem sciat; ponderare verò ac iudicare singula omnino nesciat; facile tum seducta est; & ab eo tempore per infinitas Evangelicorum in hoc genere fraudes ac captiones, miseris modis in hodiernum, vsque diem seducitur. Nec satis habent Magdeburgenses tui, si iis, qui Latinam linguam intelligunt, scelerate imponant; nisi ista sua venena promiscuo etiam populo bibenda proponant. Quam gratiam sibi ab aliis præripere nolunt; quibus graui contestatione, ne quid huiusmodi attentetur, denunciant. Quibus certè de hoc beneficio nemo pius maiorem gratiam reponet, quàm iis, qui publicos fontes veneno corrumpunt. Quanquam nisi quis deploratus sit, ac planè perditus, magis ex lectione huius historiæ in Catholica fide confirmabitur, quàm deterrebitur, si aut per se, aut aliunde fraudes ac insignem istorum malitiam semel subdoretur. Audisse vero te credo graues illas Magdeburgensium querelas contra Geneuenses, quod hanc ipsorum historiam turpiter, nec sine fæda falsi nota in Gallicam linguam, vt & ante Lutheri cõmentarios ad Galatas, transfuderint. Sed tu hic perpende iustam Dei vindictã. Qui aduersus beatos illos viros Sozymũ & alios, propter horrendum illud falsi crimen tantopere hætenus, sed falsè & malitiose vociferati sunt, iam & Evangelicos quoque inuenere, quibus hoc crimen iustissime, vt putat, possint intendere. Et qui hætenus omnium patrum monumenta tam fæde commacularunt; easdem pænas fraudesque non

In prefat.
Cent. 6.

non per Catholicos, sed Evangelicos patiuntur. Sed vt ad Adrianum reuertar, neque illi maiorem te fidem quàm Magdeburgensibus adhibere velim. Qua enim ille ratione probarit vnquam Ecclesiam à Christi aut Pauli instituto in cœna celebranda recessisse? Neque enim credo, eã sibi auctoritatem, quam soli Deo tribuimus, arrogabit Adrianus, vt, quæ ipse dixerit, statim facta credantur. Aut qua ille frõte, istam sceleratorum hominum colluuiem, Martyrij honore amplificat, qui ob eius potissimum negatione desperatis animis ad sempiternum corporis ac animæ interitum ruunt, quòd Christus ipse, & post eum Paulus tanta verborum luce ostendunt, venerandum scilicet Christi corpus in sacris mysteriis verè ac substantialiter adesse? Aut quem alium ritum in cœna peragenda, vniuersa Ecclesia tenere credenda est, quàm eum, quem Paulus ipse Corinthiis tradidit? Quod se facturum promisit, cum diceret: *Cetera cum venero disponam.* Atque o vtinam exstaret hodie liber, quem de traditionibus Ecclesiæ Ignatius scripsit. Nihil enim dubito, quin ritus, quos hodie obseruant, in cœna & aliis in rebus Catholici, quos Evangelici nuper aboleuerunt, planè Apostolici reperiretur. De Victore verò, & idolis satis me iam dixisse apud te puto, è quibus intelligis, quàm scitè Adrianus tuus Scripturas accommodet. Cuius prudentia æquè in Attali historia apparet. Neque enim Alcibiades Martyr ex præscripto Ecclesiæ, quæ moderata ieiunia prestituit, quæ & ipsa etiã, si iusta causa ægritudinis, aut similis subsit, prorsus eiusdè auctoritate remittuntur, ieiunabat; sed nescio quo animi rigore, vitæque seueritate, aut potius, vt ipsa historia significare videtur, praua & sinistra aliqua opinione, quasi aliter facere non liceret, ab omnibus penitus esculentis & poculentis, præterquam pane & aqua sibi abstinentum putauit: Vt non sine causâ reliquis Martyribus offensionis occasionem dedisse, & prudenti admonitione castigandus videretur. Cuius factum quomodo

Adriani cõmen-
ta refelluntur.

Ecclesiam Ca-
tholicã non re-
cessisse in cœna
celebranda ab
instituto Chri-
sti, vt rugatur
Adrianus.

Aug. ad Ia-
nuar. Epist.
118.
Euseb. li. 3.
cap. 35.

Ignatij liber de
traditionibus
Apostolicis.

Alcibiadis iei-
unium expendi-
tur.

Catholicos Mar-
tyres imaginē
noui, pseudo-
martyres vero
veteris Adami
imaginem re-
ferre.

Pseudomarty-
res crucem por-
tant eam, quā
Iatro, qui Chri-
sto maledixit.

modo cum rationibus nostrorum hodie ieiuniorum co-
hæreat, Adrianus maturiore deinde cogitatione secum
dispiciat. Parum itaque promouit hac speciosa fraude
Pseudomartyrum suorum causam Adrianus, quæ tantū
distat à Catholicorum Martyrum gloria, quantum lux à
tenebris, vita à morte. Isti noui Adam, illi veteris Adam
imaginem referunt. Adam vetus, quia peccauit, alioqui
immortalis futurus, mortuus est. Nouus Adá, Christus,
qui nunquam peccauit, & pro prioris Adam peccato, &
ne nos deinceps peccaremus, mortuus est. Isti quasi cæ-
lestis Adam filij, vt id, propter quod Christus mortuus
est, re ipsa præstarent; ne peccarent, ne Deum & veritatē
negarent, Christi crucem portant. Illi vt terrestris A-
dam filij, quia Christum, quia veritatem negant, quia di-
uina & Spiritus Sancti præcepta transgrediuntur; in pec-
cati pænam, primū hinc temporariis, deinde, quod
horribilius est, perpetuis ignibus obiiiciuntur. Est itaque
hæc omnis istorum, non Christi, sed Diaboli crux: habet
enim & ille, vt suam Ecclesiam, ita & suos Martyres. Nō
bibunt isti ex calice Ioannis & Iacobi, non bibunt ex ca-
lice Martyrum, sed Diabolo planē litat: ac crucem qui-
dem portant, sed eius (vt diximus) focij, qui in cruce pen-
denti Christo conuiciatus est.

*Nullo iure Martyrij pro Christo laudem Pseudomartyres Eu-
angelicos vendicare sibi posse. An veteres propheta oc-
cisi, Machabæi, & Innocentes quos Herodes interfecit sint
dicendi Martyres. Triplex esse in Ecclesia Martyrium.*

CAP. XIII. IRENÆVS.

AT QVÆ istud tam honoratum tam amplum Marty-
rum nomen, miror quenquam audere istis Pseudomar-
tyribus tribuere, quod ego vix ausim Abelo, Esaiæ, & aliis
ante Christum prophetis impie occisis, adscribere; nisi
gene-

generali quadam notione, hoc est, quatenus cum rectè
crederet, propter iustitiā in causa Dei morte affecti sunt.
Sed nescio tamen an priori quodam iure Machabæi
fortè in Martyrum numerū à nobis sint asciscēdi. CRIT.
Cur Machabæis hūc honorē potius q̄ aliis deferendum
opinaris? IREN. Quia certè si non propriè Martyres
(eo quod Christus nondum sit passus, à quo omnis nostri
Martyrij ratio propriè trahitur, neque quisquam adhuc
è patribus in cælum receptus) proxime tamen ad eiu-
modi Martyres accedunt. Martyres enim Christi proprie
sunt, qui ei testimonium ferunt, quod nomen ipsum
indicat. Qui vero non tam voce, & libris, quàm sangui-
ne suum de Christo testimonium muniunt atque obfi-
gnant; ij hodie vel soli proprie vel præ aliis maxime hu-
ius tam ampli nominis honore afficiuntur. Machabæi sa-
ne, quia nolebant patrias Dei leges præuaricari, & cum
idololatriæ & profanis gentibus se contaminare, hoc est,
vt rem vno verbo expediam, propter fidem, quem admo-
dum nostri Martyres, mortem oppetierunt. Abel vero &
prophetæ, non ob eam causam, sed ille fraterno odio,
qui meliores illi successus inuidebat; prophetæ; quod im-
pios reges, ac idololatrias pro officio seuerius reprehende-
rent, licet non omnino propter fidem, iniuste perempti
sunt: & proinde ij non tam propriè, quàm illi Martyres
appellari posse videntur. Prima certè Ecclesia solos ex
omnibus veteribus Machabæos annuo die, statisque ho-
noribus coluisse videtur. CRIT. Ergo te iudice Innocen-
tes illi, quorum quatuordecim pro Christo millia (tot
enim quidam numerant) in Iudæa cæsi sunt, non erant
Martyres, quod negādi aut assentiendi propter teneram
ætatem, ac consilij non capacem, potestatem nullam ha-
buere: IREN. Quid sentis de infantibus baptismo per-
fufis, deinde vita decedentibus; an cætos eis obstructos
existimas? CRIT. Absit tam impie sentirem, & salutem
illis adimerem. A quo tantum absunt nostri doctores,
præfer-

Abel, Esaias et
alii in veteri te-
stamento licet non
propter Chris-
tum sint inter-
fecti, quo modo
tamen dicantur
Martyres.

Machabæi Mar-
tyres.

Martyres qui
vel soli proprie
vel præ aliis
maxime appet-
tentur.

Christo.
Nazianze.
Leo de nati-
uitate Ma-
chabæorum.
Hunc nume-
rum habet
Missæ Aethio-
pum.

Innocentes pro
Christo ab He-
rode occisi, an
fuerint Marty-
res.

Caluinistarum
error de statu
infantiū hinc
sine baptismo
decedentium.

præsertim Calvinus, & multi ex nostris Martyribus Caluini discipuli, vt, etiam si baptismo nunquam expientur, certam tamen ac indubitam illis salutem adscribant.

*Augustinum cū
Catholica Ec-
clesia consenti-
tem Calviniste
reiciunt.*

I R E N. Scio; atque ideo Augustinum, qui contrarium sentit, non ferunt, licet ea in re nihil aliud ille, quàm tota illius sæculi, & succedens Ecclesia, sensit. Quare Calvinus viderit, ne suos discipulos, vel propter hanc solam hæresim non Ecclesiæ, sed Diaboli Martyres fecerit. Cuius errorem etiam Apologetici tui sequuntur. Tu vero rectè iudicas infantes baptismo ablutos, ex hac vita migrantes salutem consequi. Ego vero à te quæro, vbi est illorum ad credendum voluntas? Si itaque non inuideamus saluti eorum, nec Martyrij coronis inuideamus. In sanguine enim suo baptisati, Martyres facti sunt. Triplex enim in Ecclesia Catholica Martyriū inuenio: primum quidem omnium absolutissimum, ad quod & mors ac morientis voluntas concurrunt: cuius princeps est beatus Stephanus. In Ioanne voluntatem quidem, sed non mortem, quod proximum genus est. In Innocentibus verò, quod postremum genus est, mortem sine voluntate reperio. Quare cum nullum sit Martyrium, quod non aliquo ex his quasi terminis sepiatur, per opportunè ex veteris Ecclesiæ instituto cadit horum annua memoria ad sacrum Christi natalem diem, idque eo quem diximus ordine. Hanc igitur veterum Martyrum infinitatem, quos omnis Catholica Ecclesia hætenus venerata est (quorum sensus longissimè ab ista Euangelicorum doctrina diffitos fuisse constat) tuis Pseudomartyribus opono. Verum, quandoquidem nobilis iste Pseudomartyrum buccinator, nostrorum hodie hominum frigus, languentes, molles, ac degeneres animos criminatur, quod pro Catholica fide periculis caput obicere nolint; audiat à me, quod, licet sit verum, fortassis non credit: audiat inquam, vt tandem vanam eius iactantiam frangam, plures Catholicos nostra ætate nouo quodam Mar-

*Apologeticorū
error.*

*Triplex in Ec-
clesia Martyriū*

*Stephanus.
Ioannes Euan-
gelista.
Innocentes.*

*Forsus Pseudo-
martyriū bucci-
nator, et Catho-
licorū iniquus
sugillator.*

*Bertr. in na-
tal. innocen-
tium.*

tyrij genere à Canibalis deuoratos, quàm omnis ista sectarum sentina Maryres ediderit.

Plures veros Martyres recenti memoria à Canibalis fuisse deuoratos, quàm sint omnes, quos sectæ pepererint. Ex horribili Lutheranorum atque Zuinglianorum inuicem, & Lutheranorum inter se, atque Zuinglianorum inter se dissidio ostenditur neutros illorum esse Martyres; & primum de sola Zuinglianorum in causa Eucharistia inter se discordia.

CAP. XIII. CRITOBVLVS.

T V M I H I in his tātis & tam seriis rebus nescio quid nugarum, atque ineptiarum aucupari & consectari videris. **I R E N.** Quid ego tibi ineptus videar, qui insignes nostri sæculi Martyres (quales nullorum hætenus veterum monumenta prodidere) contra imaginariam atque ementitum tuorum Martyrium propono? Inter eas enim gentes, quæ nostra ac parentum memoria primùm, ad notitiam reliqui orbis peruenerunt, sunt Canibali *Canibali.* *αὐθροποφάγοι*, ad quos cū aliquot ex nostris accessissent, vt verbū Christi & Euangelij illic semen fererent, concionantes eos adorti occiderunt, occisos deinde comederunt. **C R I T.** Insolens sane Martyrium, insolens conuiuium. Tales certe apud me conuiuias non desidero. Sed quantus erat istorum concionatorum numerus? **I R E N.** Credo sanè senarium, aut denarium numerum non excessisse. **C R I T.** Hos ego vt faciliè veros esse Martyres concesserim; ita ridicula est illa tua tam paucorum contentio ad tot Centurias, ad tot millia, ad tam infinitos numeros Martyrum Euangelicorum, de quibus Apologetici gloriantur. **I R E N.** Facilis certè atque expedita est hæc mihi omnis arithmetica. Sint Centuriæ, sint si velis millia; Martyrem planè nullum, Pseudomar-

*Martyres à Ca-
nibalis deuora-
ti.*

Ec tyres

*Nall' inter Eu-
angelicos mar-
tyr.*

*Foxus eos, qui
sunt omnium fere
Euangeliorum
confessio hereti-
ci, inter Mar-
tyres numerat.*

*In Catalogo
Pseudomarty-
rum plures sunt
Caluini, et Zui-
glii discipuli,
quam Lutheri.*

*Zuingliani Lu-
therani sunt
Pseudomarty-
res.*

*Apologetici in
Anglia quid
scripserint de
mutua Zuinglia-
norum & Lu-
theranorum in-
ter se concordia
& dissidio.*

tyres absque dubio vniuersos reperies. Alioqui cum Ariani, Anabaptistæ, Zuingliani, ac Lutherani in hanc nobilem historiam se conglobarint, cui sectæ dabis Martyrij palmam? C R I T. Captiosa sanè, & valde lubrica quæstio: cui ego vix respondere possum, vt non alterutram partem premere, omnemque laudem sinceræ religionis illi detrahere videar. Nam, vt nihil dicam de Arianis & Anabaptistis (quos nulla ratione volo esse in hoc numero, sed inter hæreticos referri, nec ea in re satis recte à Foxo nostro rationem supputatam putò) si Zuinglianis hunc triumphum decernam, Lutherani me in ius vocabunt; si Lutheranis, Zuingliani. Nec quid respondeam, satis scio. Verùm quoniam huc semel ventum est, vt quid sentiam, explicem; potiores partes mihi videtur Zuinglianorum. Hæc ita dico, vt si hinc à te victus fuero, hanc sententiam reuocè: sin minus, securius in ea deinceps permaneam. Id certe scio, Zuinglij ac Caluini discipulos regnare in hoc catalogo; qui frigeſcit sanè, si eos expungas. I R E N. Atenim eos omnes nō solūm Catholica Ecclesia, verum etiam Lutherani ipsi expungent; atque ita mira lacuna in hoc catalogo relinquetur. C R I T. Id & ego hæcenus veritus sum, donec in Apologiam incidissem; quæ hunc mihi omnem timorem ademit, ac nutantem animum confirmauit. Illi inquit, quos isti contumelie causa appellant Zuinglianos, & Lutheranos, re vera sunt vtrique Christiani, & inter se amici, ac fratres. Non de principiis aut fundamentis religionis, non de Deo, non de Christo, non de Sancto Spiritu, non de ratione iustificationis, non de æterna vita, tantum de vna, nec ea ita graui, aut magna questione inter se dissentiunt. Nec desperamus, vel potius non dabitamus breui fore concordiam. Alibi verò Lutherum & Zuinglium præstantissimos viros, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo datos fatetur. E quibus facite intelligimus, sentire Apologeticos, coniunctissimos esse Lutheranorum ac Zuinglianorum in eadem religione & sententia animos; aut si quid fortè sit discriminis, eos humani-

nitus (vt fit) non nisi leuiter dissentire: ob eamque causam promiscue illos tot Martyrum aceruos, tot millia ad vtroſque referri debere. Nec ignoras Calu-
num, & alios constanter affirmare, Confessionem Augustanam suam esse, nihil se ab ea alienū, aut dissentaneum tueri. I R E N. Facilius probarint cygnū esse nigrum, aut coruum candidum, quàm hanc, quam fingunt, Zuinglianorum atque Lutheranorum concordiam. Ac miror non supputere istos tantæ impudentiæ, & tanta manifestæ vanitatis: nisi fortè Gygis illum, de quo veteres loquuntur, anulum consecutos se putant, cuius beneficio, quicquid arbitrato suo dixerint, & fecerint, à nemine deprehendi queunt: aut facies forsan suas ita opinantur vndique esse contactas, vt à quoquam ne videri quidem possint. Sed ego eis hæc omnem laruam ac personam detraham, vt nudata facie, quàm sint ridiculi, omnibus appareant. Nam mihi quidem non longè ab eorum stultitia abesse videtur, qui, postquàm nudum corpus rete con-
tulerint, impudenter passim obambulant, quasi à nemine conspiciantur. *Non dissentiant ergo (vt aiunt) de re aliqua graui Lutherani, & Zuingliani; amici sunt, fratres sunt.* Miror, si ita se res habeat. Nam cum atrocissime, tum Zuingliani inter se, tum etiam Lutherani inuicem dissideant, quæ, precor, concordia spes inter ipsos Zuinglianos ac Lutheranos relicta erit? Et quoniam hæc mihi camerina necessario mouenda est, ab ipsis Zuinglianis auspica-
bor; & te rogo; an Sacramenta Ecclesiæ inter res leues constituenda sint? C R I T. Absit, vt ita dicam. I R E N. At non solum de numero, sed de veritate etiam, & efficacia Sacramentorum grauissimè inter se dissentiunt. Nam cum Zuingliani tantum duo, Baptismum & Eucharistiam, Lutherani plura constituent; de illis duobus atrocissime digladiantur. Baptismum enim paruulorū Zuingliani negant esse necessarium: quorū opinio in celebri Lutheranorum Synhodo Vuittenbergæ in ædibus ipsius
Ec 2 Luthe-

Caluinus.

*Apologetici con-
sueuntur aper-
ti mendacij.*

*Dissensio Lu-
theranorum &
Zuinglianorum
de sacramentis.*

*Anno Domini
1536.*

Errores Euangeli-
corum de
baptismo.

Buceri et Petri
Martyrii abſur-
diſſima hæreſis.

Magdeburgen-
ſes.

Horrende Zuingli-
anorum in-
ter ſe de verbis
Chriſti in Eu-
chariſtia diſſen-
ſiones.
Caroloſtadius.
1.

Zuinglius. 2.

Oecolampadius. 3.

Stuencfeldius.

Lutheri, nec ſine cauſſa (cùm ſit ab omni ſemper Catho-
lica Eccleſia exploſa) damnata fuit: Atq; in hac Synhodo
duos, eoſq; inſignes errores Bucerus reuocauit: alterũ con-
tra corporis Chriſti in Euchariftia præſentiã: alterum, de
quo híc iam agitur, qui certè omniũ fuit abſurdiſſimus.
Afferuit enim quofdã infantẽs ſine baptiſmo æternã ſa-
lutem confequi, quofdã autem baptiſmo perſuſos in Ge-
hennã trudi. A qua etiã ſententiã nõ diſſentire videtur. Pe-
trus Martyr. Et ne Bucero gratis in Lutheri ſententiã cõcef-
ſiſſe videretur; Lutherus quoq; ſe in illius gratiã inflexit,
illiuſq; voluntati acquieuit, vt extra ſacramenti vſum nullã
corporis Chriſti in Euchariftia præſentiam definiret. Sed
iſte Zuinglianorũ cõtra Baptiſmi neceſſitatẽ error, nõ ſine
alio errore diſplicet Lutheranis; affirmãtib; infantẽs ha-
bere motus quofdã, & inclinationes ad credendũ & dili-
gendũ, ſimiles motibus fidei. Imo Magdeburgẽſes aiunt,
infantẽs habere propriam fidẽ; & ideo Iuſtinũ Martyrem
cum reliquiſ; patrib; reprehẽdunt, quòd tradant infantẽs
aliena fidẽ ſaluos fieri. Sed vt ad Zuinglianorũ oratio-
nem referam; affirmo in ſolius Euchariftiẽ cauſſa Zuing-
lianorũ, illiuſq; ſectæ affectus, tã horrẽda atq; execrãda in-
ter ſe diſſenſione diuulſos, vt pene horreat eã referre. Hãc
ſententiã primus noſtra ætate mouit Caroloſtadius, qui vt
eriperet nobis verũ, & Catholicũ horũ verborũ ſenſum,
[hoc eſt corpus meũ,] nobili interpretatione, & cõſtituta dela-
ta, tantoq; Euãgelio digna, [hic ſedet corpus meũ,] expoſuit.
Hunc ſenſum vt inſuſum exploſit ſtatim Zuinglius, &
[eſt, pro, ſignificãt] interpretatur. Oecolampadius vero huic
inuidens, aliam cenſuram adfert, [Hoc eſt corpus meũ,] Hoc
eſt, inquit, corporis mei ſignum. Succedens Stuencfeldius,
quem quaſi teterrimã ex his omnibus ſententiã, Stenc-
feldium Lutherus appellat (quia, vt audio, vobis Germa-
nis, [ſtank,] tale quiddam ſonat, quemadmodum & nobis
Angliſ, [ſtink,] cùm videret tãtas in illis paucis verbis di-
micationes, illa omnino repudianda, quippe quæ ſpirituali
intel-

Vide Buceri
in 3. cap.
Matth. quẽ
citãt Tappe-
rus tom. 1.
articul. 2.
* Petr. Mart.
in cap. 7.
prior. Co-
rinth.

Cent. 2. 64.
pag. 63. &
Cent. 5. 4.
pag. 516.

intelligentiæ remoram quandam iniicerent, clamitat.
Exorti ſunt deinde alij, qui ad hunc modum verba diſ-
cerpunt, [accipite & comedite, quod pro vobis datur,
hoc eſt corpus meum,] & [accipite & comedite, hoc eſt corpus
meum in commemorationem.] Septimo ſe loco aperuit Io-
annes Campanus, qui hunc locum ita explicat. [Accipite
& comedite: hoc eſt corpus meum panẽũ. Nec defuit octauus,
qui cùm videret doctores ſuos non melius ſibi conſtare;
pro ſua benignitate, liberalitate, ac auctoritate vnicuique
liberam poteſtatem, quicquid velit, in hac parte creden-
di indulſit. Neque enim in alterutro vllum eſſe ſalutis
æternæ diſpendium, aut hanc rem cum vlla ratione fidei
implicitam. Quam velut egregiam quandam diſſentio-
num iſtarum inter Zuinglianorũ & Lutheranorũ concilian-
darum rationem nuper ſequutus eſt Bernardinus Och-
linus. Qui in eo aſſertionis ſuæ fundamentum collocat,
non eſſe fidem, propter quam Deo placeamus; omnibus
tam Catholicis quam Lutheranis & Zuinglianis, & ipſi
Apoſtolo contradicens, clamitantibus: Sine fide impoſſibile
eſt placere Deo: omnia videlicet ad prædeſtinationis abyſ-
ſum, qua ante mundum conditum à Deo electi ſumus,
referens. Atque hanc ineundæ concordiæ rationem am-
plexus eſt & Frithus vnus ex noſtris Pſeudomartyribus,
cuius hac de re commenta Thomas Morus & Ioannes
Guinæthus in vernacula noſtra lingua luculenter confu-
tarunt. Sed eum Foxus nihilominus hoc nomine pro ſua
pietate ac prudentia ſuſpicit; optatq; ad aliquot dies
iuſtitium ac ſilentium de modo præſentiæ. Sed hic nihil
facit aſtutus homo à ſe alienum. Videt enim & dolet,
propter hanc immanem animorum inter Euangelicos
diſſipationem, & conſenſus diuulſionem, noui huius Eu-
angelij maietatem valde imminui, ludibrioq; paſſim
exponi. Syncretiſmum igitur ad tempus optat, vt com-
muni omnium Euãgelicorum impetu Catholicis, quod
ſperabatur, penitus ſemel obrutis, atque oppreſſis, poſtea
Ee 3 libe-

Alia Zuinglianorũ ſectã.

Ioannes Cam-
panus.

Alia Sacramen-
tariorũ ſectã.

Decanaſer.
7.

Bernardinus O-
chlinus.

Ad Heb. 11.

Ioannis Fri-
thii.

Foxus aſtute
inter Euange-
licos ſyncretiſ-
mum, ſed ſtra-
ſtra optat.

*Syncretismus
Euangelicorum
vulpinus.*

liberius ac securius in hac opinionum licentia ipsi vagentur. Neque enim vulpes ista Samsonis illas vulpes ignorat colligatis inuicem caudis, facie tamen auersa, segete incendiisse. Qua quidem quasi viua effigie Scriptura huc Syncretismum depingit. Sed frustra id optat: male facta gratia male coit. Neque potuit se continere istud diffidium, quin in has, quas diximus, dissensiones, idque intra biennium, quo discessum est semel à vera Eucharistię fide, erumperet. Ita enim contigisse, & has octo, quas re-

Iudic. 15.

*Luthe. de 8.
sectis Sacra-
mentariorum.*

*Antonij Perso-
ni peruersa de
verbis Christi
in cena inter-
pretatio.*

tuli sectas, Lutherus ipse recitat, & ex magnitudine diffidij à Diaboli spiritu profectas ostendit. Ab eo vero tempore rotidem aut plures in solo Eucharistię negotio, inter ipsos Zuinglianos ortę sunt huiusmodi contentiones. Inter quas nescio an non primas sibi præripiat, & ingenij & Martyrij sui magnitudine Antonius Personus,

*Fors in his
stor. Martyr.*

Pauliciani.

Sacerdos Anglus: qui ea omnia Christi verba de corpore & sanguine suo, nihil eò, sed ad solas scripturas, quas à Christo accipere, & populo diuidere debeamus, pertinere constanter affirmavit. Quod viderur Antonius à veteribus illis hæreticis Paulicianis sumsisse, quos Constantinopolitanus patriarcha Photius coarguit. Qui ne panem

*Euthymius
Zigabenus
in Panoplia
tit. 21.*

*Coubrigij ex-
crabilis verbo-
rum Christi
interpretatio.*

quidem vel vinum Christum ad cœnam adhibuisse afferunt. Sed cum Antonio fortassis de palma cõtendit Coubrigius, qui non est veritus hæc Christi verba: [Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.] sic peruertere, Hoc est corpus meum, in quo populus circumuenietur & decipietur. Calvinus verò, cuius ingenij acumen ac fidei luculentam iam tibi speciem in describenda Nicæna Synhodo exhibui, turpe sibi putauit in tanta ingeniorum fecunditate, ac sensuum varietate aliorum vestigiis insistere. Quare nouo ille commento interpretatur, Hoc est corpus meum, id est, virtus et efficacia corporis mei; propterea quòd anima non minus spiritualiter alatur corpore Christi, quàm corpus nostrum pane. Atque huc Apologetici tui, & totus fere Euangelicus grex hodie prouunt, & re-

lictis.

*Apologetici in
Anglia.*

lictis ceteris, huic fere adherescunt; vt iam sibi & Euangelio suo ipsi Lutherani valde timere incipiant. Ratione enim Calvinus pro suo acumine excogitauit, qua ignem & aquam, humida & sicca, frigus & calorem in mutuam gratiam atq; amicitiam reduxit, id est, Augustanam Confessionem ad Zuinglianos transtulit: cuius se cõtra Vestphalum patronum, atque assertorem palam clamitat. Nihil enim esse in ea, quod à sua vel reliqua Zuingliano- rum doctrina abhorreat, & inani hactenus dissensionis specie Germanorum oculos ab impostoribus perstrictos, qui amicissimos homines, ac fratres ad magnum renascētis Euangelij detrimentum infanis clamoribus sine causa diuellant. Se itaq; cum de aliis, tum de Eucharistia nihil alienum à nobili illo fidei simbolo Augustę edito profiteri. Hoc enim lenocinio ita se Calvinus in Lutheranorum gratiam insinuauit, vt multi docti, multi illustres viri, multę ciuitates ei dederint dextras. Sed & alij docti

*Caluini nimis
acumen in recõ-
ciliatione eorũ,
que ex diamet-
ro inter se re-
pugnant.*

*De Augustana
Confessione E-
uangelicorum
contentiones.*

*Caluinus qui-
bus illicebus
Lutheranos
insecauerit.*

*Exstat eorũ
defensio
Gallice im-
pressa anno
1562.*

profilierunt ex Caluini secta, ad se rapietes Augustanam Confessionem. Quod scriptis apud Senatam Francofordiensem Ioãnes à Lasco cum alijs peregrinis, qui illic Euangelium profitebantur, palam testantur. Sed ita rem interrim pro sua prudẽtia moderati sunt, vt si ea ratione nõ proficerent, nihil dubitarent, eam à rationibus sacre Scripturę alienam affirmare: à qua magis, quàm ab hominũ iudicio penderent. Boquinus denique & alij, qui iurarunt in verba ipsius Augustanę Confessionis, eam cum Zuinglio in gratiam reducere conatur. Quod si nõ obtineat, vt nouum quoddam Euangelium planè reiiciunt. Maxima verò Augustanę fidei, eiusq; maiestatis inclinatio per Philippum Melanchthonem cæpit; qui, cum esset quidam in ea princeps & quasi terrestris Deus, nescio ætatis delirio, an in solita leuitate sibi constans, aut certè noua quadam insania correptus, vt olim à Catholica fide, ita certè nuper, post totos triginta annos (vt non modò ex Staphylo & Villagagnone, sed ipsius etiam verbis con-

*Ioãnes à Lasco.
Peregrini.*

Boquinus.

*Melanchthonis
inconstantia et
lenitas.*

stare videtur) ab ipsa Augustana perfidia in alia, sed maiorem abiit. A cuius scriptis ac factis Calvinista magnum argumētum ducunt, Confessionem illam Augustanam, quam & scripsit, & Apologia postea muniuit Melancthon, ab initio fuisse suam & Zuinglianicam. Quorum impudentiam non verba modò ipsius Confessionis, ac Apologiae, quae manifestè de vera & substantiali corporis praesentia loquuntur, sed scripta ipsius Melancthonis, in quibus Oecolampadij sententiam verbis disertis iugulat, & Saxonica visitatio, cui ille praesuit, atq; adeo ipse Oecolampadius plane couincunt. Noluit enim Melancthon, dū vterq; esset Marspurgi apud Hessorū principem, vel colloquio dignari, nec aue ei, quasi homini è coetu fidelium eiecto, dicere. qua ille de re grauius coqueritur. Quid recēscam acta Philippi Vuittenbergæ in coeuentu Schmalcaldico. & Ratisbonæ? Quis iam ignorat, quæ & quam acerba Lutherus contra Carolostadium, Zuingliū, Oecolampadium, atque alios scripserit? de quibus mox plura. Quis nescit Augustæ à Zuinglianis & quatuor illis imperij ciuitatibus, Argentorato, Memminga, Constantia, Lindauia, priuatam fidei confessionem seorsim Imperatori oblatā? Quis exclusit Argentoratum & alias Sueuiæ ciuitates à foedere reliquorum Euangelicorū, nisi hæc ipsa fidei de Eucharistia dissensio? Atq; ego ista apud te iam recensēo, nō ob eam modò causam, vt impudentissimam Caluini ac sociorum hac in re impudentiam consideres, (vtraque enim & Zuinglianorum & Augustana Confessio à vera ac Catholica fide longe remota est) sed magis, vt perpēdas, nō esse mirū, istos in antiquos partes, quorū saepe scripta lectorem candidum, nec nimis peruicacem desiderat, & in Catholica atq; antiqua fidem, cōtra quam multa ad veri quidē speciē ab hæreticis callidis, atq; ingeniosis semper sunt dicta, & dici semper possunt, proiecta quadam audacia tāta nuper molitos, qui ausi sunt cōuellere, quæ adhuc in recētibus scriptis, ac viua hominū, etiam

Melancthon noluit dicere, aue, Oecolampadio propter dissensionem in Eucharistia.

Lutherus maxime aduersarius Sacramentarium.

Non esse mirū Euangelicos, vim inferre patrum scriptis, cum res adhuc nostra memoria recētes & plurimae non modò audierant, sed comperatas deprauate non erubescant.

In iudicio Heidelberg, ad comitum Palatinum.

Ad Eridicū Myconium. 1538.

Oecolamp. de Eucharistia.

1536. 1527. 1541.

etiam principū memoria hæret, qui rebus gerēdis Augustæ nō solūm interfuerūt sed & praesuerūt. Tū vt illud magis ac diligētius cogites, vel hoc vno argumēto Euangelicorum istorū doctrinā omnē planè labefactari, quod tā hostiliter de Augustanæ Confessionis tam recens editæ interpretatione (quam quasi certissimū quoddā, ac indubitatum fidei Christianæ symbolū Catholicis hæctenus opoposuerūt) digladietur. Quāto itē prestaret Euangelicis, Catholicā fidē amplecti, quæ his mille quingētis annis inter homines Catholicos per tot regna, & remotissimas terras dissipatos, vna tamē semper atq; eadē permāsit. Huic autē impudēti Caluini cōmento, nō modò Vuestphalus, & alij Lutherani, sed & focii eius cōstanter resistunt. Ecce tibi Tigurinos, qui Augustanam Confessionē palā damnant, vt à sua & purioris Euangelij professione recedentem. Atque hæc sit tibi alia nota præclaræ inter Zuinglianos concordia. Calvinus interim non modò Augustanā Confessionem suam esse dicit, sed se ac Tigurinos etiam eiusdem sententiæ clamitat. Sed in hac scena omnium se præclarissimè gessit Beza. Is enim apud electorē Palatinū professus est non solūm Geneuensium, sed & Tigurinorū nomine, verum, reale, & substantiale Christi corpus in Eucharistia, verè, realiter, & substantialiter adesse. Mox illi falsæ legationis accusatio à Tigurinis intēditur. Vbi verò paullo post domum rediit è Germania, nullā aliā esse in Eucharistia participationem contēdit in cenā Domini, quā in baptisate, in lectione, & meditatione sacræ Scripturæ, tātum deniq; abesse à terris corp⁹ Christi, quod in Eucharistia credimus adesse, quantum cælum à terra absit. Iam ipsa Apologia Ecclesiæ Anglicanæ dabit nobis aliā in hoc genere discordiam. Nam cum Tigurini palā fateantur, se ab ea dissentire, Calvinus cōtra Augustanæ Confessionis cōsentire se affirmet, atq; ita ad inescandū Germanos Lutheranus videri velit: Apologetici in Angliamedia quandā rationē ingrediūtur, vt nō negent dissensionem

Dissensiones Euangelicorū de interpretatione Augustanæ confessionis eorum Euangelium labefactant.

Vuestphalus.

Tigurinorū & Caluini dissensio de Augustana confessione.

Bezae perfidia & inconstantia in Eucharistie sacramento.

Apologetici media via incedūt inter Tigurinos & Caluinum.

Bullinger in scripto ad Lægrasium Hessorum principem 1561. Tiguri edito: cuius mentionem facit Heshius in sua de fessōra Caluinā, Boquirā Bezae, quarta termino. d. 3. Michael Fabricius pro Balduino cōtra Bezae 1564. Coloniæ.

Apologetici cur nominare non sint ausi rem illam, de qua altercatur Zuingliani et Lutherani.

tionem, sed eam leuem quidem ac modicam, idque de re vna. Non vno tamen mendacio haec ab illis effutiuntur, cum & de multis ac maximis rebus altercetur, & haec ipsa vna res, id est, Eucharistia (quam nominare non ausi sunt) sit ex omni religione res maximi momenti, ut Zuinglius, Bullingerus, Petrus Martyr, & alij passim testantur. Quamuis itaque vna de re, eaque leui quanda inter Evangelicos discordia Apologetici fingant: alij tamen Evangelici grauissimas de rebus maximis inter se excitationes diffensiones ingenue fatentur, & valde deplorant: huiusque rei memoriam omnem, ex hominum pectoribus, ipsique, si fieri posset, libris funditus deletam cuperent. Quod ut facilius confici possit, alij aliud tetarunt. Quidam vero ex Evangelicis non modo Catholicorum, sed & fratrum suorum libros scelerate corruperunt atque comacularunt. Inter quos est quidam ex nostratibus, qui

Iohannes Dausius Sleidani hystoriam quam bona fide verterit

Sleidani nuper hystoriam in Britannicum sermonem tran-

stulit. Qui omnem illam Alexandri Farnesij coram Caesare & Ferdinando rege habitam orationem, in qua inter caetera mutuas Evangelicorum diffensiones perstrinxit, prorsus omittit. Huc referendi sunt, qui Pauli Iouij hystoriam typis Basileae nuper exciderent, ut multa alia alibi, quae maiestatem noui huius Evangelij laedere videntur, ita quae ille de hac discordia verè scripsit in sua editione,

Pauli Iouij hystoria in editione quadam Basiliensi corrupta.

nouo quidem, sed eodem stulto & perfido commento eraserunt. Verba vero Iouij lib. 30. huiusmodi sunt: *Quantquam, inquit, à Laurètio Capègio, pio Cardinale cuncta prope firmissimis rationibus refellere tractari, et iure optimo danari posse Lutheri placita videretur (ea enim non reicienda modo, sed risu excipienda censebatur, qui sacrarum litterarum peritia mediocriter valeret) quando nulla constantia plures discipuli ipso magistro insanos, prouecta in immensum interpretandi libidine, à primae rebellionis argumentis impudèntissime descuiserunt, ut ipsi de nomine peculiare sectas cõderent, et imperita multitudo ad factiones et intestina bella traheretur.* Et lib. 39. *Luthero enim haeresiarcha adhuc superstite, qui ante 20. annos, eadem in vrbe, ac eodem Caesare cõuentui presidente inducta placita defendere con-*

tus

tus fuerat, impunitusque discesserat, plerique alij nouas diuersasque à Luthero sectas condiderant, publicatisque dogmatibus, antiquas haereses excitabant, quas superioribus seculis Sanctissimorum Pontificum ac Sacerdotum decreta, Conciliis toto orbe terrarum celebratis, legitime sustulissent. Haec Iouius. Sed ut ad Apologeticos reuertar, haec istorum fraus, veteres Arianorum astutias redolet. Sic enim & illi populo persuadebant, contentionem illam *ὁμοσις* magis de vocibus, quam de rebus fuisse. Atque hac fraude Gothi, qui postea horrenda caede in Catholicos grassabantur, Ariani facti sunt; hac patres Ariminenses miserè circumuenti sunt. Accipe iam & aliam quandam egregiam istorum concordiam, qua Petrus Martyr, sociis passim reclamantibus, qui non audent esse diuinæ potestatis mensores ac pensores, ut cum Augustino loquar, Deum clamat non posse, si maxime velit, corporis sui praesentiam in Eucharistia facere. Illi vero se aiunt non ex potestate, sed voluntate Dei (quam abesse fingunt) istam omnem controuersiam metiri. Melanchthon autem, ut ad eum reuertar, non solum ab Augustana, sed in aliam quandam confessionem sibi peculiarem, nec reliquis Sacramentariis communem abiit. Quippe qui iis potius verbis [*haec est participatio corporis mei*] quam illis, [*hoc est corpus meum*] utendum putauit. Sed quò ab eo? quo usque infinitas istas insanias persequor? Reliqua igitur istorum, ac praesertim insignem illam de tropo suo varietatem, qua in Luca & Paulo in voce [*testamenti*] in Matthæo & Marco in voce [*sanguinis*], ac rursus in Paulo in voce [*uouo uice*] eum affigunt; ac, quod admirabilius est, eum in Luca & Paulo, ubi de sanguine agitur, metonymiam suam in voce [*testamenti*] reponunt, in altera parte [*hoc est corpus meum*] metonymiam in voce [*corpus*] constituunt; haec inquam, & reliqua id genus, ne iusto sim prolixior, prudens omitto. Cum tantum itaque sit bellum de sola Eucharistia, inter ipsos Zuinglianos,

Theod. li. 4. cap. 37.

Hier. contra Lucifer.

Contra Vinton. obiect. 7. part. 1.

Anno Dom. 1560. in 8.

Apologeticos imitari frudes Arianorum.

Apologeticum & Petri Martyris in Eucharistia distat.

Petri Martyris blasphemiam in Deum.

Melanchthonis priuata & dissentiens ab omnibus Evangelicis de Eucharistia opinio.

Tropica interpretatio verborum Eucharistiae apud Evangelicos quam variam.

exspectabis forsā maiorem inter se Lutheranorum ac Zuinglianorum pacem?

Quanta sit Apologeticorum impudentia, qui nullam aut leuem inter Zuingianos & Lutheranos discordiam fingunt.

CAP. XV. CRITOBVLVS.

HÆC tua oratio de hoc Zuinglianorum diffidio magnam mihi totius huius rei dubitationem iniicit. Videntur tamen Apologeticis (vt dixi) omnis ista dissensio modica & leuis, atque sine omni pacis ac fraternæ, aut Christianæ amicitiae iactura. IREN. Apologeticorum itaque os obturet præceptor istorum Petrus Martyr. Teneor, inquit, multos iam annos huius asserendæ veritatis mirifico studio, vel quod causa ipsa per se inter religionis nostræ capita, maximi sit momenti, vel quod in ea hallucinari, ad omnem superstitionem ac idololatriam sit fenestram latissimam facere. Hæc ille. Hunc autem eum librum non tam contra Catholicos, quam Lutheranos scripsisse perspicuum est. At idem, vt agnoscas noui huius doctoris constantiam, alibi ait: hæc questionem non esse tanti momenti, vt inter fideles communionem & caritatem soluere debeat. Et quoniã Lutheranos & Zuingianos, amicos & fratres esse volunt, omissis illis aliis, idque tragicis scriptis, quibus vtrique se ante quadraginta fere annos lacerarunt; dicamus paucis verbis, quàm amice se inuicem his proximis annis salutarūt. Bullingerus igitur doctrinam Brentij somnium nuncupat, & delirium, & quidem Ecclesie Dei valde noxium. Præterea quia Brentius eum premit Lutheri auctoritate, prouocamus inquit Bullingerus, ab irato & furioso Luthero. Sed vt certius intelligas, quàm verè Apologetici scripserint, Lutheranos & Zuingianos amicos inter se & fratres esse; audi quæso quibus adhuc elogiis Brentiū ornet Bullingerus, quem admodum Brentius ipse testatur: cuius verba hæc sũt:

Ego

Ego Bullingerus, inquit, sum rixator, spiritus inflatus, calumniator, scurrilis lusor, Momus, peruersor, mendax, impurus, impudens, garrulus, logodædalus, iactator, eiecitor Christi è caelesti suo throno, furens, leuis, leptologus, conuiciator, contumeliosus, Eutychianus, sophista, debacchator, & peior Suencfeldio ipso. Doctrinam autem, quam profiteor, & librum, quem de maiestate scripsi, vocat Brentianas nebulas, figmenta, nugas vanas & futiles, scurriles ineptias, doctrinam dissoluentem spem de certa fidelium salute in cælo, insaniam, philautiam, artem sophisticam, ambages subdolas, commenta falsissima, elumbe scriptum, sophismatum versutias, librum maiestuosum, librum perplexorum, Chimæram vbiuariam, sophisticam Aegyptum, nugas putidas, vbiquitatem prodigiosam, verba furiosa, & si quid est his amarulentius. An putas hæc amica & fraterna verba? an ab amico & fraterno animo profecta? Sed his non contentus Bullingerus, exprobat etiam Lutheranis, quòd capita fidei in disputationes trahant. An possunt capita fidei cuiquam Christiano videri res leues? Audisti, quàm fraterne Brentium Bullingerus tractauerit: nunc audies, num Brentius pari retulerit. Brentio igitur Bullingerus est quasi vanissimas bullas gerens: quæ scribit atrocissimam et horredis criminatibus pios ac piorum doctrinam conspuisse: Zuingianos autem generatim ab iis, qui Cõfessionem Augustanam agnoscunt, magno cum offendiculo, & iactura verè Ecclesie se separasse. Errorem vero Cinglij, quæ tuetur Bullingerus, non esse simplicem, vt quibusdã fortasse videtur, sed, qua error est fecunditate, alterum alterum parere. Vnde paullo post subiungit, eos, qui faciunt Christum in cælo Deum et hominem, in cena tantum Deum, Nestorianam heresim reuocare. Sed vt, quàm graues sint Zuinglianorum errores, omnibus innotesceret: Cinglius, inquit, in cælo statuit Catones; alij non tantum primam promissionem de Christo; Semen mulieris conteret caput serpentis, verum etiam alias propheticas de Christo promissiones non exponunt natam rō p̄tōr de Christo, sed Iudaicè de rebus & beneficiis corporalibus. Quibus dogmatibus viam preparant non solum ad obscurandum, verum etiam ad tollendum.

Petri Martyri testimonium contra auctores Apologie Anglicanae.

Petri Martyri inconstantia, qui idem modo ait modo negat.

Bullingerus quàm fraterne & amice dissensiat à Brentio.

Bullingerus prouocat à furioso Luthero.

Contra Vini in Epist. præfixa operi.

In resp. ad Senat. Ar. gentoratur. sem. et refert Iosias Simlerus in oratione de vita ob. Petri Martyri.

Bulling. de cælo & terra Dei. Brentius in recognitione prophetie & Apoliticæ doctrine in pressa Tulin. ge. 1. 564. pag. 6.

In recognitione Brent. pag. 4.

In recognitione Brent. pag. 172.

Ibidem pag. 217.

Ibidem pag. 320.

Quibus elogiis amice et fraterne ornet Brentium Bullingerus.

Lutherani capita fidei in disputationem trahunt.

Brentius quàm amice & fraterne de Bullingerus scribat.

Heresis Nestoriana.

Iudaicæ Zuinglianorum interpretationes aditum patefaciunt ad tollendum è medio Christum.

lendum è medio Dominum Iesum Christum, vnicum nostrum & perpetuum seruatorem. Sed vt ad Bullingerum nominatim redeam, asserit sollempnia cenę Domini verba Bullingero, & sociis esse, quasi *sudes in oculis, & aculeos in cordibus*. Quę cum Brentius dicat, ne putent magis ad Bullingerum quàm ad se pertinere tui Apologetici. Exstant & Petri Martyris contra Brentium non valde fraternę velitationes.

Petrus Martyr.

Ioachimus Vuestphalus.

Caluino Vuestphalus, Magdeburgenses, ac ceteri Lutherani sunt fraternę et amicę pertinaces heretici.

Tilemanus Heshusius quibus elogiis fraternę & amicę ornent Caluinum. Beza Heshusio bestia & Cyclops.

Zuingliani omnes Heshusio impudentes nebulones.

Iam quàm amico &aterno osculo Ioachimus Vuestphalus Ioannem Caluinum; ac eundem cum Beza, Boquino, Clenuitio, siue Clebitio excipit Heshusius? Quanta rursus virulentia Vuestphalũ, Heshusium, Magdeburgenses, ac alias Germanię Ecclesias exagitat Caluinus? Vuestphalũ ille pro sua Pontificia amplitudine anathemate conficit, eumq; ac socios inter pertinaces hereticos, & ad superbam illam Gigantum factionẽ refert. Et certẽ nemo satis admirari poterit admirabilem & repentinatam illius transformationẽ. Prouocans enim ad Saxonię Ecclesias, & ministros illorum contra aduersarium Hamburgensem, exquisitis eos titulis ornat. At mox vbi ab aduersario contra se steterit videt, stupenda Metamorphosi ex *symmystis, viris honorandis, fratribus, patribus & fidelissimis Christi seruis, eos nebulones, gigãtes, pecudes, asinos, Diabulos, & nescio quę monstra, reddit*. Ecce vero tibi fraternas oscula, quę Caluino rursus infigit Heshusius. Cui crudelitatem & tyrannidem, dolum, perfidiam, contemptum Epicureũ, garulam & sophisticam philosophiam, futiles nugas, ieiunos cauillos, effrenem & impudentẽ mentiendi libidinẽ, petulãtem ac impudentem scophantiam; & falsum in veteribus scriptoribus ab eo admissum, et quod ludat in enarratione diuinorũ oraculorum non aliter, quàm si Ouidij Metamorphoseos, vel Sybillinos versus explicaret, & alia id genus obiicit. Nec minus honorificẽ ceteros appellat: ex Beza bestia & Cyclopẽ, atq; adeo prostitutũ scortum facit. Et ne inuicem de honorum prerogatiua decertarent, vniuersos impudentes nebulones appellat. Nec minus lautẽ, atq; amicẽ nuper Heshusium Clebitius tractauit,

In defensionis.

In victoria veritatis ac ruina Saxonici Papatus 1561.

cui

cui tanquam Saxonico Papę iam ruenti mitis modis ac conuiciis insultat: cuius pedes non magis osculari velit, quam Papę Romani. Quare Lutherani Caluinum & socios non tam stylo & disputatione, quàm legitima magistratus seueritate refutandos ac castigandos clamitant. Exstat Ioannis à Lasco, & sociorum peregrinatio, regnante in Anglia Maria, qui apud Hassniam, Vuismariam, Lubecum, Hamburgum, & alias Lutheranorũ ciuitates commorari se non potuisse conqueruntur. Viderint itaq; Apologetici, quę sint illa lamentosa Ecclesię apud Vtenhouiũ dissidia. Ecce vero tibi aliud par fratrum; Stancarum, & Caluinum. Stancaro certẽ Caluinus, Petrus Martyr, Bullingerus, cum reliquis Tigurinis & Geneuensibus, Ariani, Eutythiani, Apollinaristę, Acephali, Theodosiani, Gaianitę, Macariani, ac omnium denique deploratissimi heretici habentur. Qui iudicat vnum Petrum Lombardum pluris esse, quàm centum Lutheros, ducentos Melanethones, trecentos Bullingeros, quadringentos Petros Martyres, & quingentos Caluinos. Atque si omnes in mortario contunderentur, non exprimi posse vnã vnciam verę Theologie, præsertim in articulis de Trinitate, incarnatione, mediatore, & sacramentis. Esse ter miseros, & infelices, qui nesciant quid scribant, aut de quibus affirmant. Clamabit Nicolaus Amstdorfius; Nos Zuinglianam & Osiandrinam hereses & errores tranquilla conscientia amplecti non possumus, nec eorum, quę se illi à Luthero segregarunt, secessioni, ac nouationi subscribere & ad stipulari. Clamabit Iacobus Smidelinus Goppingensis Ecclesiastes, Lutheranos nunquam dissimulasse schisma de negocio cenę, & doluisse illis semper, fuisse quosdam, qui plus rationi humane ac suis cogitationibus, quàm simplici ac aperto Dei verbo tribuerint. Qui sicut diserte affirmat carnem suam verẽ esse cibum, suanguinem autem verẽ esse potum, ita virtute verbi sui verẽ etiam ac præsentem cum pane & vino ea distribuat. Refugiet, refugiet certẽ Heshusius Germanus Lutheri discipulus cum sociis, hanc omnem Apologeticorum fraternam societatem.

Clebitius vs Heshusio insultet.

Lutherani castigatos vt velint Caluinianos.

Ioannes à Lasco.

Stancarus Caluino, Petro Martyri, Bullingero, Tigurinibus, Geneuensibus quales & quot hereses fraternę & amicę obicit.

Petrus Lombardus quantum ex Stancari sententia, præstet Luthero, Melanethoni, Bullingero, Petro Martyri, Caluino, Nicolaus Amstdorfius qualis frater & amicus Zuingliani et Osiandrinis. Iacobus Smidelinus quam fraternę & amicę sentiat de sacramentariis.

Narr. Petri Vrb. 1559.

Stanc. de trinitate.

In lib. cui titulus publ. conf. pure doct.

In refut. Hopsii propter prolegomena Brenij.

tem, & infidiosæ paci atque amicitia resistet, & quod ipse contra Catholicos, hoc ille cõtra ipsos clamabit, vt prodatur veritas Euangelij, vt errores nefarij dissimulentur, vt Christianorum hominum oculis imponatur, vt in Deum aperte conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio seruitutis. Clamabit contra Apologeticorum fictam & simulatam pacem, se Deo, Ecclesia, & orbi testatum facere, Heshusium non colluisse, vt nunc multi proditores veritatis faciunt, cum blasphema ac sacrilega Caluinistarum secta, sed in acie stetit contra eam, & testamento filij Dei sedulam nauasse operam. Ego vero imprudens fortè videri possum qui hæc sequor, & in hisce prodendis, nostro otio abutor. Quare, ceteris dimissis, Lutherum Euangelij instauratorem diuinitus datum ad illustrandum orbem, vt Apologetici fatentur, vt honorariam sententiam contra ipsos, à qua prouocare non possint, ferat; tibi iam solummodò proponam. Quem Brentius refert scripsisse; Carolo stadium & Zuinglium. visos Marsburgi: & Zuinglium palam lacrymis coram Lantgrauio, & omnibus rogasse tantum, vt fratres dignaremur appellare, & simulare concordiam. Sed Lutherus noluit eos pro fratribus agnoscere. At Lutherum ipsi contra Zuinglianicam sectam fulminantem audiamus.

Is itaque cum post annū 1524. quo hanc funestam contra Eucharistia veritatē tragediam insanus homo Carolo stadium occepit, multa amarulenter contra Zuinglianos scripsisset; & pax sæpius tentata, nullos successus habere potuisset, sed malum potius quotannis in crudesceret; biennio ante mortem anathema contra illos ad hunc modum tonat: Quicumque credere nolunt panem Domini in cæna illius esse verum ac naturale corpus, quod Iudas & impius non minus percipiat ore, quàm Diuus percipiat Petrus, & sancti omnes; hoc inquam quisquis credere non vult, is à me abstineat, epistolis scriptis, vel sermone, neque villam meam expectet communionem. oleum enim operamque perdiderit. Ac paullo post; Suermeris, ait, nihil contulerit, quod circa sacramentum plurimum illi rugantur de spirituali esu, & potatione corporis & sanguinis Christi

Heshusium abhorret ab omni Apologeticorum inter Zuinglianos & Lutheranos fraternali societate.

Lutherus noluit agnoscere Zuinglium et Carolo stadium pro fratribus.

Lutheri, quem diuinitus datum ad illustrandum orbem Apologetici agnoscunt, omni exceptione maiori contra Apologeticos testimonium.

Nullus frater sui amor Luthero cū Zuinglianis.

Suermeris.

sti & de Christianorum caritate atque vnitatem, & frustra quoque illi in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & Christum seruatorem credunt. Omnia, inquam, hæc nihil illis prosunt, quantum sanè & inculpatè ea mendaci ac blasphemo ore pronunciant, quando hunc vnum negant articulum, eumque falsi in simulant, dum de sacramento Christus ait: accipite panem & manducate, hoc est corpus meum. Hac itaque Lutherus sententia Apologeticos tuos anathemate plane confixit, & totius fidei beneficium eis eripuit. Apud què execranda est tota illa istorum oratio: Et si Christi corpus dentibus, & faucibus non attingimus, eum tamè fide, mète, spiritu tenemus, ac premimus. Neque verò vana ea fides est, quæ Christum complectitur, nec frigide percipitur, quod mète, fide, & spiritu percipitur. Imo Lutherus ore quoque percipiendū Christi corpus palam affirmat. Iam cū isti hanc velint esse, quasi insignè quandā Evangelicæ ac purioris suæ Ecclesiæ notā, qua eam à Romana deprauatissima secernant; quòd ipsi Christi corpus non nisi ab hominibus piis & fidelibus, & Christi spiritu imbutis; Catholici etiam ab impiis & infidelibus comedi posse existiment; audierunt ià ex ore Lutheri suam certam condemnationem. A qua, cū Lutherus ipsorum confessione ad illustrandum orbem diuinitus sit datus, quo modo se extricare possint, etiam atque etiam cogitent.

De nouis, & antehac inauditis fastis à Foxo Pseudomartyrum præcone inuentis & publicatis. In quibus non modo Lutherani & Zuingliani, sed alij etiam heretici & malefici, veris Ecclesiæ Martyribus deletis, in eorum loca supponuntur: Zuinglianos item cum Lutheranis non cõsistere, & alteros alteros vicissim expungere; nec nõ. & alios omnes maleficæ & hereticæ factionis assecclas in Martyrum Calendarium iniuste intrudi, & proinde excludi debere ostenditur.

CAP. XVI. CRITOBVLVS.

HORRENDAM tu mihi hodie Zuinglianæ, ac Lutheræ

Ff theræ

Apol. Angl.

Brent. in ap. pend. ex Luther.

Heshus. in predictis.

Lutheri anathema in Apologeticos.

Apologeticorum de Eucharistia verba, in eum sensum, quem in Suermeris et alijs Zuinglianis Lutherus condemnavit.

theranicæ concordia: speciem exhibuisti. Hæc ego diffidia nunquam antè animaduertèram. Apologeticos verò nostros ita à te irretitos video, vt nesciam, quo se modo explicent. Quanquam de meipso quoque id dicere debuissèm, qui iam cogor propemodum Caluino meo nũcium mittere, atque, vt olim maritus vxori, *res tuas tibi habeto*, dicere. Vnde fit, vt nunc ad disciplinam Lutheri, vnde temerè discesseram, necesse habeam redire. Quamuis verò magis ac magis mihi Foxus noster iam displicere incipiat; forsàn tamen minus candidè cum eo agis, & nimis rigidè omnia exigis. Neq; enim ille propter furtũ, sacrilegium, aut Regiam maiestatem læsam capite damnatos, aut alioqui Anabaptistas, & Memnonianos, & similes, imo nec promiscuè omnes Lutheranos & Zuinglianos (quod nulla ratione fieri posse, iã tandem intelligo) Martyribus adscribit. Id verò satis perspicio, eum in Suinglianos totũ inclinare, quos solos forsàn veros Martyres arbitratur. Cuius tamen iudicio prudentia:q; incipio iam propter detestandam istam inter ipsos cõtionem, aliasq; causas diffidere; & me iam totum ad Lutheranos Martyres suspiciendos conuertere. Vt cunq; sit, ego certè malim benignius interpretari, quàm fingere hũc tam ineptum scriptorem, aut duriorè eum, quàm res ipsa postulat, sententia premere. IREN. Tu longè falleris; neq; ego quidem eo sum ingenio, vt malim exacerbare causam, quàm eam benignitate atque equitate moderari, & mitiores partes in iudicando sequi. Sed eum, quem dixi, esse hominis sensum, facile perspicies; si accuratius scripta eius expendas. Certe id palam fatetur, ex omni ista face tres Pseudomartyres ostendi nõ posse, & quasi de re certa se venditat. Cuius insolentem venditationem nos iam antea, vt opinor, fregimus. Quod si aliqua de hac re prius dubitatio inesset, eam ille omnem nobis nuper pro sua facilitate prorsus sustulit; sententiamq; suam, nihil circuitione vsus, aperuit.

Qui

Qui cùm virulento ore vnà cum Apologeticis vbiq; in Romanum Põtificem inuehatur, tum propter alia, tum quòd ille, vt stolidè iste putat, quos velit cælo impudenter inferat, & venerãdos Ecclesiæ proponat; ipse iam, nemine deferente, tantam sibi arrogauit iurisdictionem, quantam nec quisquam vnquam, quantumuis in Papam propensus, ei detulit; nec quisquam Papa, quantumuis ambitiosus, conatus est sibi adscribere; neq; quisquam ex omnibus omnium sæculorum hereticis ausus est sibi arrogare. Nouos enim nouus iste Papa fastos, nouas Martyrum apotheoses, & tam admirabiles pro sua amplitudine excogitauit, vt nescias impudẽtiam & impietatem hominis, an stultitiam magis demireris, edito nuper libro, quem tu degustasse videris, ingenti quadam nugarum, mendaciorum, & blasphemiarum mole onerato, nõ Latinè vt prius, sed Anglicè: in quo solo aliquod prudentia: specimen ostendit. Ex eo enim fortassis fiet, vt impietas & stultitia illius minus per reliquum Christianum orbem, & in sola ferè Anglia celebretur. Quanquam, si verum sit, quod audio, is nuper in Gallicam linguam est conuersus: nec id sanè mirum, quia *Iudas nunquam dormit*, & *Satanas rerum suarum semper satagit*. CRIT. Ante paucos abhinc dies apud mercatorem quendam Anglicum, qui cum aliquid mihi negocij intercesserat, in hũc Foxi librum fortè incidi, què mercator ille mirificè mihi cõmendauit. Quare vehemèti cupiditate eius legèdi accensus, quantum per ocium lieuit, tum tẽporis delibauit, & valde placuit. Ab eo autem tempore apud nostrares quosdã mentionè honorificã eius feci, qui eũ q; primũ essent comparãturi, si Britannici sermonis forent periti. Cuius ignoratone se tanti thesauri fructu priuari, perq; sanè moleste & agrè ferunt. IREN. Nihil est, cur doleant; nullum inde incommodum ferunt. Optandum enim esset, vt eius farina: libri, non aliis litteris, quàm quæ sub aspectum non cadunt, ab omni materia Mathematicæ

Ff 2 abstra-

Foxus in eo peccat ipse, quod Romano Pontifici iniuste exprobrat.

Foxi grande Martyrologium Anglicè conscriptum cuiusmodi.

Satanas rerum suarum semper satagit.

Foxus.

Foxi non est historia, sed Pseudologia de actibus & monumentis Martyrum.

Foxi facti.

abstractis conscriberentur; neque alio quàm ad Calendaras Græcas tempore ederentur; nec alibi, quàm in Vtopia exstarent. Me verò pænitet bonas aliquot horas in eo legendo perdidisse; nisi quòd aliquibus inde præfidiis instructior, & paratior ad hanc contra Pseudomartyres disputationem accesserim. Quantum igitur temporis ratio, & præsens institutio patietur, non grauabor, tibi, quia tu nõdum in ea fatis exercitatus videris, ex Pseudologia illa potius, quàm historia de actibus & monumentis Pseudomartyrum, ea, quibus potissimum niti videtur Foxus, exponere; & cum exposuero, refellere. Esse quidem eius generis narrationem, qualem Latinè edidit, non ignoras, nisi quòd iste liber ad tantam creuerit magnitudinè, vt mole labore sua. In quo illud ego animaduersione in primis dignum existimo, quòd singulis huius noui Evangelij Martyribus & Confessoribus singulos in Calendario dies attribuerit, inductis & deletis ex eo Sanctis ferè omnibus; quos Ecclesia hæctenus venerabundè coluit. Præclari sanè necesse est vt sint istiusmodi Martyres, qui non possunt nisi per aliorum iniuriam crescere: qui, vt aliquo in numero habeantur, antiquis Christi Martyribus è possessione sua & sede deturbatis, in eorum locum tam violenter & ambitiose intruduntur. In hoc autem Foxi Calendario, ne quem fugeret, quando sit futurus dies profestus, quando sacer & sollemnis (vt omnia scilicet pulchrè inter se hic consentiant) sacri dies minio, & rubricatis litteris insigniuntur, vt olim legum tituli & capita, de quibus poëta ille cecinit:

Præsertim si quid Masuri rubricæ notauit.

Hic promiscuè video non solum Zuinglianos, Lutheranos, Anabaptistas, aliosque hereticos, sed & in quos propter furtum, atque sacrilegium, propter Magiam & damnatas artes, propter læsam denique maiestatem capitali pæna animaduersum est, sanctissimorum Christi Martyrum locum occupare. Video veteres Catholicæ Ecclesiæ Mar-

Persus.

Martyres, vt eorum nomina perpetua obliuione sepeliantur, è Calendario impie subductos, & novos quinti Evangelij Pseudomartyres nimis quàm arroganter suppositos. Ita doctori Martino Luthero rubricato confessori, Maximus & Claudius cum sociis; imo Simeon ille Hierosolymitanus Episcopus, Christo Christi que propinquus anno ætatis suæ 120. Martyr: ita Ioanni Husso (quem Lutherus suum vult esse, non Zuinglianum) celeberrimus ille Confessor Christi Athanasius cum Saturnino & aliis Confessoribus, atque Martyribus: ita Roberto nostro Barnesio Pseudomartyri ex secta Lutheri, trecenti quadraginta ex sacra Thebeorum legione; alii que Martyres & Confessores aliis Lutheranis, falsis & eumentis Confessoribus ac Pseudomartyribus cedere coguntur. Sed hi quidem in hoc Catalogo pauci & exigui sunt: Zuingliani vero hic singulares & præcipuas partes obtinent. Inter quos rubricati Martyres, Ioannes Vuicleuus, Ioannes Hoperus, Robertus Farrarius, Thomas Bilnæus, Thomas Cranmerus, Ioannes Frithus, Ioannes Bradfordus, Guilielmus Tindallus, Nicolaus Ridleus, Hugo Latimerus, sollemniori quodam obsequio velut Dij maiorum gentium colendi conspiciuntur. Et licet Vuicleuus naturali morte, domiq; suæ mense Decembri obierit (id quod Foxus ipse fatetur) principatum tamen ineuntis anni, & totius huius Zuingliani Martyrij notissimo mendacio pro singulari Foxi in Zuinglianos propensione occupat, deturbatis beato Machario Abbate cum beatis Martyribus Isidoro, Argeo Narcisso, & Marcellino. Hoperus verò ipsum Mathiam Apostolum cum Sergio Martyre; Farrarius Alexandrum Alexandrinum Episcopum, grauem illum Arij hostem, cum Nestore Episcopo, & Martyre; Bilnæus beatos Martyres, Iouinum & Basileum; Cranmerus multos & illustres Africanos sub Arianorum infestatione Martyres; Frithus verò Procopium & Martinianum & 47. Romæ præter plurimos eodem die apud

Quos veros Christi Martyres è Calendario Foxus expunxit & in eorum locum quos Pseudomartyres substituerit M. Lutherus. Ioan. Hussus.

Robertus. Barnesius.

Zuinglianos Pseudomartyrum coryphaei.

Vuicleuus Foxo Martyr, licet nõ nisi naturali morte sit è medio sublatus.

Hoperus.

Farrarius.

Bilnæus.

Cranmerus.

Frithus.

Bradfordus. Campaniam illustres certatores. Bradfordus celebrem illum, de quo contra Apologeticos diximus, Vldaricum Augustanum Episcopum cum Incundiano & aliis Martyribus, & Osæa & Aggeo prophetis; Tindallus Sergium, & Bachum, Marcellum & Apuleium Martyres; Ridl: us Ptolomeum & Lucium; Latimerus Caprasium Martyrem, in ordinem redegerunt, & ex Martyrum Catalogo exegerunt. Atque hi quidem duces Zuinglianæ factionis, & ideo maiusculis & rubricatis litteris à ceteris discreti. Sed ego non tam istos rubricatos, quam lubricatos, vt cum Lactantio loquar, Martyres dixerim. Neque enim fixum aut stabilem aliquem locum in Martyrum Catalogo obtinere possunt, vt qui præcipites inde, tum per veros Catholicæ Ecclesiæ Martyres, tum per Lutherum quoque, vt partim audisti, partim in posterum audies, qui & ipse hinc foras cum suis discipulis mox deturbandus est, detrufi sunt. Hæc de Lutheranis & Zuinglianis doctoribus. Sed quis vnquam crederet, Ioanni Vueseliano, qui negauit Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, quod nec Foxus diffiteri poterit, locum in hoc Catalogo datum iri? Quid quod nõ solum Petrus homo Germanus (quem Foxus ipse non negat; Christum nihil carnis ex Maria matre sumfisse, solitum asserere.) Sed & Coubrigius, qui ne Christi quidem nomen ferre poterat; hic quasi in honorata quadam Martyrum sede explosis sanctis & veris Dei Martyribus Tharaco, Probo & Andronico, collocantur? Illud ego fatis mirari non possum, cur Ioannem Vueselianum Martyrem faciat; cum non appareat eum violenta morte abreptum: imo Foxus ipse tradit eum, & illum de Spiritu sancto, & alios quoque, qui hodie vigent, errores reuocasse. Id quod & Bilnæus quoque fecit: qui licet ignibus absumtus fuerit, magna tamen penitentię significatione errores suos damnauit. Quæ ei palinodia ad animæ quidem, sed non ad corporis præsentem salutem profuit, propterea quod olim eosdem errores

Bradfordus.
Tindallus.
Ridleus.
Latimerus.

Alij heretici.

Vueselianus.

Petrus Germanus.

Coubrigius.

*Bilnæus Palino
dicit hic cecinit,
& obiit in Ca-
tholica fide.*

4. Non. Id.
No. Octob.
14. Calend.
Novemb.
13. Calend.
Novemb.

2. Martij.
Fox. Latin.
pag. 154.
Angli. 571.
& 398.
5. Id. Oct.

res & asseruisset, & reuocasset, in quos iam iterum reciderat. Atque hæc quidem contra Foxi narrationem, qui eum ad extremum spiritum errores constanter defendisse ait, Thomas ille Morus, quem omnis Europa suspicit & admiratur, diserte scripsit: cui nemo, credo, prudens est, qui non maiorem, quam Foxo fidem habeat. Quare nõ iam Bilnæus beatos Martyres, Iouinum & Basileum excludet, quorum, vt spero, consortio fruitur, non dicam vt Christi Martyr (quippe qui pro Christo, aut eius religione non sit passus) sed ex immensa Dei bonitate, qui verè penitentibus cælum nunquam claudit. Vt cunque sit de Bilnæo, si non verè penituit, eum cum reliquis omnibus rubricatis socijs (etiãsi Ecclesiæ Catholicæ, vt solet, apud Foxum vili pendatur auctoritas) Lutherus saltem ex omni Martyrum consortio inter hæreticos, & ita ad inferos præcipitem aget. *Hæreticos, inquit, serio censemus et alienos ab Ecclesia Dei Zuingianos & omnes Sacramentarios, qui negant corpus, & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistia.* Atque hanc Lutheri sententiam non facile, opinor, Foxus cum Apologeticis declinabit; cum Apologetici clamēt *Lutherum diuinitus datum ad orbem illuminandum,* & ipsorum præceptor Calvinus ita scribat; *Non dissimulantes, inquit, testamur, Lutherum nos habere pro insigni Christi Apostolo, cuius maxime opera & ministerio restituta hoc tempore fuerit Euangelij veritas.* Quanquam, seposita Eucharistica causa, tot & tam graues hæreses inter Zuingianos & Calvinianos grassantur, quas non modò Catholica Ecclesia, sed Lutherus explodit & execratur, vt, si Zuingliani, qui soli ferè in hoc Catalogo dominantur, rectissimè de Eucharistia saperent, iustissime ad Pseudomartyres redigendi forent. Atq; hic se cum primis exerit detestada illa Pelagianorum hæresis, qua Pseudomartyres isti & Caluini discipuli baptisimum infantibus necessarium diffitètur. Quæ & Manichæorum quoque fuit, qui assererent nullam esse salutem in aqua baptisimi, quos non minus Augustana Confessio, quam

*Thomas Mo-
rus in consi-
lat. Tindalli
pag. 187.*

*Contra ar-
tu. Louan.
an. 1543.*

*Lib. 1. de li-
bero arbit.
citra Pighiū
p. 24. in edi-
tion. 102. Gi-
rad. Gene-
ue. 1543. in
4.*

*Aug. de he-
resibus ad
Quintilian-
Dum.
Artic. 9.*

Thomas Morus

*Zuingliani oēs
& Sacramen-
tarij Lutheri
hæretici sunt;
ergo non Mar-
tyres.*

*Apologetici &
Caluinus quā
præclare senser-
unt de Luthero*

Caluinus.

*Caluiniste qua
ex parte Pela-
giani & Mani-
chæi sint.*

Melanchthon.

Caluini bla-
sphemia de ani-
ma Christi pæ-
nas damnato-
rū perferente.

Institutio reli-
gionis Caluini,
quanti fiat ab
Euangelicorū
eopyphæis in
Anglia.

Latimeri exe-
cranda assertio

Apologeticorū
insigne menda-
cium.

Vuicleuus qua-
lis Melanchtho-
ni fuerit.

quam Catholica Ecclesia damnat, & cōtra Zuinglianos
clamat Philippus Melanchthon; *Furor est affirmare, quòd*
parvuli sine Sacramentis salui fiant. Iā cum Augustana Con-
 fessio Catholicæ fidei de Christo ad inferos descendente
 consentiat, licet aliquot ex Lutheri discipulis Christi ani-
 mam nō descēdisse ad inferos affirmēt; Calvinus nō so-
 lum descēdisse, sed easdem prorsus ibidem, quas animæ
 damnatorum (horrendū dictū) pænas subijsse clamitat.
 Atq; is liber in quo hæc tradit Calvinus, in tāto apud no-
 stros hodie in Angliā noui Euangelij satrapas pretio est,
 vt vix quenquam Ecclesiasticæ functioni præficiant, qui
 nō hunc librum habeat, & studiose euoluat. Vnde nihil
 mirū, si perniciofa dogmata (præsertim istud de quo agi-
 mus) quæ Calvinus tuetur, nostri tā mordicus retineant,
 & scriptis atque cōcionibus propugnent. Certè, viuo ad-
 huc rege Edouardo, rubricatus ille Martyr Latimerus,
 (quem tamen ex nostris quidam rectius Angliæ Aposto-
 lū, quàm Augustinū appellandū scripsit) in publica, ipso
 rege præsentē, concione, hoc Caluini de Christi pænis in
 inferno dogma probauit. Clamitant tamen Apologetici,
 Zuinglianos & Lutheranos fratres esse, & tantū de v-
 na, nec ita graui, aut magna quæstione dissentire. Quorū
 tamē impudens mēdacium, vel Apostolo huius noui E-
 uangelij Luthero & teste, & iudice, retūditur: qui hos o-
 mnes rubricatos Martyres, & in primis Vuicleuum, hæc
 reticos denūciat: vt iam necesse sit Foxo, aut Lutherum,
 aut illos ex hoc libro dispungere. Et, vt maius sūt momen-
 tū in Lutheri sentētia, adiiciemus & Philippi Melanch-
 thonis egregij in hac caussa Cōfessoris de Vuicleuo cal-
 culū. *Inspexi, inquit, Vuicleuū, qui valde tumultuatur in hac con-*
trouersia (loquitur de cena Domini) sed deprehēdi in eo mul-
ta alia errata, ex quibus iudiciū de spiritu eius fieri potest. Prorsus
non intellexit, nec tenuit fidei iustitiam. Ineptè confundit Euangelii
et politica, nec videt Euangelii nobis cōcedere, vt legitimis omniū
gentiū politijs vtamur. Cōtendit Presbyteris nō licere, vt possideāt
quic-

Tom. 1. Lib. 1.
de Baptis.
Articul. 7.

In Institut.
Christian.
relig. lib. 1.
cap. 16. se.
10. & 11.

In libello
quodā, ubi
agitur de tol-
latione. Lui-
meri & Ri-
elai.

In Apologia
Ecclesie An-
glican.

Melanchthō
ad Fridericū
Miconium.

In Apologia
civili de hu-
man. tradit.
& in locis
cōmuni-
bus
nihil de pote-
stat. Eccles.

Tom. 1. pag.
49, in di-
sp. anno
40.

Ibid. pag.
410.

quicquam propriū, decimas nullas vult solui nisi docentibus. Quasi
 verò Euāgelii vetet vti politicis ordinationibus. De Dominio ciui-
 li sophisticè & planè seditiose rixatur. Ad eundē modū de cena
 Domini sophisticè cauillatur publicè receptā sententiā. Idē alibi:
 Planè furebat Vuicleuus, qui negabat licere Sacerdotibus, tenere
 proprium. Quomodo itaque, precor, Martyris locum Vui-
 cleuus tuebitur in hoc Catalogo, qui præter alios exe-
 crandos (idq; Lutheri ipsius testimonio) errores, totius
 huius noui Euangelij fundamentum, id est, sola hominē
 fide iustificari, prorsus ignorabat? Quin nisi caueat Fox^o,
 & Hussum quoque ex hoc albo extrudet Lutherus, non
 solum quòd nihil de ista iustificatione nouisse videatur;
 sed & propter horribilē & Diabolicam blasphemiam, & nouā
 Idololatriam, quam ei Lutherus adscribit. Hussus igitur 12.
 Concilia Euangelica, & ea quidem à præceptis distincta
 agnoscit. Inter quæ numerat Paupertatē, Matthæi 29. *Si*
vis perfectus esse, &c. Abnegationem sui: Si quis vult venire
post me, &c. Lucæ 9. Castitatē, Matthæi. 11. Sūt eunuchi, qui
castrauerūt seipos, etc. Quid ad hæc Lutherus? primū que-
 ritur hæc doctrinam à Papistis, vt eos appellat, receptam;
 probatam quoq; à Sancto Ioanne Hussu, idq; in eo libro,
 ob quem ignem passus sit: deinde dicit hanc doctrinam,
 horribilem & Diabolicam blasphemiam, et nouam Idololatriam,
 vt Monachi in traditiones humanas, imò Dæmoniacas doctrinas vo-
 uerent. Itē cū dicat, eos cum Iudeis, Turcis & alijs gentibus,
 frustra credere Deum patrem, imò & omnes alios fidei nostræ ar-
 ticulos, qui nos sola fide iustificari negant; dispiciat secum dili-
 gēter Foxus, quo modo hanc suā de Vuicleuo aut Hussu
 ατροδέωσι aduersus eos, qui refractarij esse velint, defen-
 dat. Dispiciat etiam ille alius, quo modo orationē illam
 suam in libro, quem Anglice conscripsit, tueatur, qua gra-
 tulatur Angliæ, quod Vuicleuum pepererit; quē facit pa-
 rentē Hussi, vt Hussum Lutheri; totam deniq; sententiā
 ita claudens: *Hæc est secunda natiuitas Christi.* Id etiam dili-
 genter cogitet Foxus, quo modò se, aut à nimia ingrati-
 dine

Hussum notat.
Lutherus horri-
bilis, vt ipsi vi-
detur, & Dia-
bolice blasphe-
mie, nonæque
Idololatriæ.

O blasphemā
non ferendam.

Zuinglii im-
merito inter
Pseudomarty-
res à Foxo omif-
sus.

Pantaleo quos
Pseudomarty-
res à Foxo pre-
termiffos ad re-
liquorum nu-
merum aggre-
gavit.

Martyres Foxi,
qui vel mortē
sibi cōfuerūt,
vel furti, vel fa-
crilegij, vel ma-
iēstatis caus-
sa capitis penas
luerunt.

Ioannes Cobha-
mus.
Actonus.
Onlaus.
Aleonora Cob-
hama.

dine, aut crassa obliuione vindicet, qui Zuingliū totius huius Caluiniani exercitus ducē, quiq; armatus obierit in Euangelij sui defensione, nullo huius Catalogi loco dignatus est. Sed hanc eius latam culpam refarcit Pantaleon, qui Zuinglium & aliquot millia cū eo cæsa in Mar-
tyrū album cōtulit: quibus etiam eos, qui in horrēda ista nuper cōtra regem Galliæ, Christi q; Ecclesiam seditione interēti sunt, annumerat. Sed cū ij omnes Zuinglij & Caluini discipuli fuerint, etiam si nulla seditio interuenisset, quo tamen loco habendi sint, iam ex Luthero audiui-
mus. Verūm Foxus interim multūm debet Pantaleoni, qui hanc tantam lacunam impleuit. Quod si ille fortē nullam putet gratiam ei reponendam: neq; istos, qui nō modō contra Ecclesiam, sed & Principem & patriam cōspirarunt, pro Martyribus non agnoscat; mihi iam certē ipse magis placere incipiet. Sed tum admonebo, vt hūc suum Catalogum corrigat, & emendet, nisi velit tam à suis, quā à Catholicis explodi; cū non minus in hac parte, quā Pantaleo ipse, peccarit. Multos enim ex suis etiam rubricatis Pseudomartyribus isti Catalogo eximere debet; maximē verō eos, qui propter furtum & sacrilegium, qui propter magicas & damnatas artes, qui deniq; propter læsam maiestatem, aut propter alia horrenda crimina capitali supplicio affecti sunt: quiq; aut alijs, aut sibi ipsi, vt Hunnus, nefarias manus intulere. Ex his sunt Robertus Kingus, Robertus Debnamus, Nicolaus Marsus, sacrilegi, Gulielmus Florus, Gardinerus; quibus & Zischam Bohemiæ pestē adijcio. Atq; hic Ioannē Cobhamum & Rogerum Actonum, Rogerum præterea Onlaum, licet duo primi patriæ, & nobilissimo Principi Hērico arma intulerint, & iste cum Aleonora Cobhama de morte regi Henrico sexto magicis præstigijs inferendā scelerata consilia ceperit: rubricatos tamen Pseudomartyres conspicies. CRT. Si hæc ita sint (quod facile non credo) certē non modō apud Catholicos, sed & apud ipsam,

fam, ni fallor, sectam (si ei semel innotuerint) Foxi, & totius huius Catalogi fidem debilitabis, atque infringes. Sed hæc mihi quidem parum videntur interim verifimilia. Nam vt à postremis primūm ordiar, quod de Onlæo, de Aleonora, & altera illa femina narrat, an non à vestris annalibus, Hardingo præsertim, & Fabiano, sumtum referat? Quos ipse nominatim pro fide sua liberanda citat. Et, vt iam tibi intima animi mei sensa aperiam, non leui mihi vestra Britannia laude digna videtur, quæ tam longē ante Lutherum natum tot nobiles viros, & Heroinas peperit; quæ sacrum Christi Euangelium vita sua potius habuerunt. Ex quo numero sunt Onlæus cum duabus istis Heroinis, quamuis Aleonora non breue per mortem, sed longum diutino exilio Martyrium passa sit. Iam quid nobilius Actono & Cobhama? qui ad tantam generis, maiorem tamen generosi animi, pro Christi regno amplificando fortiter concertantes, nobilitatem adiecerunt. Nam quod seditionē istis Polydorus obiicit, eum ea in re Foxus, aut malitia deprauatum, aut errore lapsū, ex recta ratione temporum, in qua Polydorus falsus est, perspicue docet. Neque isti sanē vlla scelerata coniuratione aduersus Regem & patriam coierunt. Hoc enim ingens mendacium esse asserit Foxus in illo suo recens edito Anglicano Martyrologio; in quē ego locum dum à mercatore eius Martyrologij mihi copia facta fuit, comode, vt fit, incidi. Non diffiteor, iuuenem Regem ab Ecclesiasticis viris circumuentum, aduersus veros Euangelij professores, qui tum Vuicleuiani odiofo vocabulo dicebantur: idq; ob nullam aliam causam, quā quod scripturas sacras vernacula lingua scriptas studiose voluerent, Neronianum planē edictum, legemq; statuisse qua sancti isti viri instar perduellionum haberentur, atque ideo gemino supplicio, id est, suspendio & incendio consumerentur. Quam crudelitatem in hoc clarissimos viros, & Ioannem Brounū, Ioannem Beuerlaum,

Fox. in Lat.
hist. p. 116.

pag. 107.
Latin. An-
glic. 177.

Fox. Anglic.
pag. 275.

Onlaus.

Aleonora
Cobhama.

Actonus.
Cobhamus.

Polydorus Vir-
giliū cur Foxus
iugillet.

Henrici 5. edic-
tum in Vuicle-
uianos.

Quos Foxus
causatur suspi-
cos & cōbustos,
quod Scriptu-
ras in vernacu-
la lingua lege-
rent.

laum, denique & in 36 alios exercuere. Iam nullá aliam fuisse huius tam Málianæ legis caussam, quàm sacrarum Scripturarú materna lingua lectionem, Foxus ostendit; adque id probandú lectores ad ipsum Henrici edictum & Synhodum quandam remittit. Sed quis tam impium edictum in Christiana Republica, & à Christiano principe latum ferre poterit? Quo magis miror, luce Euangelij iam in Anglia restituta, ad annum Domini 1542. Ioannē Porterum fame in carcere obiisse, ob nullá aliá caussam, quàm quòd Anglicana Biblia legisset; & Thomam Bernardum, & Iacobum Mortonum incéδιο absumptos, alterum quidem, quòd Dominicam orationem vernacula lingua docuisset, alterum, quòd apud se Iacobi Apostoli Epistolam patrio idiomate còscriptam retinuisset. Ista iam ad Cobhami & Actoni defensionem suffecerint.

Quod ad Zischam attinet, nihil fere de eo refert Foxus, non ab Ænea Pio Romano Pontifice desumptum, què auctorem ne tu quidem, credo, improbaris. Cetera, quæ adfers, facile refelluntur. Nam Hunnum manus sibi non intulisse, sed ab Horseo, Londinensis Episcopi Cancellario, aliisque eius ministris strangulatum, manifestis documentis, & 12 proború virorum iureiurando, Regiique fisci Iudicis sententia constare video. Illi vero tres, quos tu sacrilegos facis; nihil rei sacræ suis vsibus attribuere; neque ob aliam caussam, quàm quòd idolum è templo abduxerant, incendioque absumserant, laqueo suffocati sunt. Sed quæ Martyrij laus speciosior esse poterit, quàm quæ subitur ob idola euerfa? Ad quæ evertenda scriptura nos possim inuitat. *Aras eorum, inquit Scriptura, destruetis, lucos eorum comminuetis, & omnes titulos eorum confringetis.* Atque hoc vno responso videor mihi & Flori atque Gardineri defensioné absoluisse. Nam cum constet testimonio tam Lutheranorum, quàm Zuinglianorum, nullam esse grauiorem idolomaniam, quàm quæ in Missa exercetur; videtur certè vterque nouo quodam Phinees

Ioan. Porterum.

Thomas Bernardus.

Iacobus Mortonus.

Zischa.

Hunmus.

Sacrilegi.

Foxus in Latin. hist. p. 109. Angl. pag. 175.

Vide. hist. Fox. Angl. pag. 621. Latin. pag. 118.

Fox. Latin. pag. 119. Angl. 198.

Idem Latin. pag. 126. Angl. 491.

Deut. 7.

Phinees zelo oppletus: iste quidem, cum, præfente rege Portugalliæ; hostiam sacrificanti eripuit, & pedibus còculcauit; ille; cum tam impia sacra dissipauit, & tam ex-

cratis sacris operantem etiam plagis & vulneribus affecit. Quod si Gardinerus, qui, dum ista tentaret, grauissimo vulnere cruentatus est, qui que, nisi rex feuerè prohibuisset, totus in partes minutas à præfente multitudine discerptus & comminutus fuisset, in ipso tam clari facinoris actu còfossus ab aduersariis exspirasset; clamaret Foxus eum statim ad cèlos euolasse, qui eum ob hoc nobile Stratagema cum Quintiis, Laurétiis, Ciriadis, Crescentianis, & Gordiis conferendum putat. I R E N. Et si in hac nostra his paucis diebus disceptatione multas tetras, & horribiles Ecclesiasticæ historiæ deformationes audieris; ne putemus tamé Foxo tuo postremas hic partes huius sceleris in hoc suo Pseudomartyrologio còcinando deberi. Cuius fidei & prudètiæ specimen aliquod ex iis, quæ iam diximus, capere poteris. Vldarici enim ille de atroci, quod retulisti, infanticidio, & illam de Africana Synhodo atque Nicænis canonibus corruptis, alteram que de Synhodo Francfordiensi, de Epistola Epiphaniij ad Ioannem Hierosolymitanum, & ex commenticio *Epiphaniij contra Encratitas libro, illam deniq; de Ioanne 8. què feminam asserit, fabulam, tanquã Euangelium adorat. Iam & *Elibertinos canones, quasi ré magni contra Imagines momenti recèset. Sed hic multo est, quàm concionator ille Anglicus, de quo diximus, prudentior, quòd tã sedè, vt ille in téporum ratione nõ errarit. Cuius generis sexcenta alia facile commemorare possem. Sed eius mihi improbitas in eo maxime eminere videtur, quòd, dum nimis peruerso affectu ad suos Pseudomartyres ornandos abripitur, ita obcæcatur, vt eos quasi eximios Christi Martyres suspiciat; quibus, seposita hæresis caussa, nihil in orbe sceleratius aut detestabilius existit. Et quoniam video, nescio què, inanis nobilitatis falsum splendo-

Foxus de Flo-vo Angl. p. 1135. Latin. pag. 431.

Angl. pag. 381. G. 3. 751. 1.

pag. 3. & 751.

*

Florum.

Gardinerum.

Foxus nõ ignobilis historiæ Ecclesiasticæ corruptor & deprauator.

Fidei & prudentiæ Foxi specimen.

Foxi peruersum Pseudomartyres exornandi zelus.

*Fabula Foxi de
Rogerio Onleo
& sociis veni-
latur.*

splendorē caligantes tuos oculos perstrinxisse in illo tuo Rogero Onleo; eum tibi primum errorē eripere conabor. Primum ergo exuat Rogerus ille tuus leoninas illas exuuias, quibus se sub Onlæi, Equitis aurati specioso titulo venditat, & se suo vero nomine, id est, Rogeri Bolinbroki prodat. Detrahemus etiam pellē illam leoninam, qua insignis quædā Maga & vitæ regię insidiatrix, Margareta inquam Iordemana sub matris dominæ Longæ exuuiis callide se regit & occulit. In primis verò gloriosam illam, quam illis & Aleonorę Foxus imponit, Euāgelij cōstanter defensi personam detrahemus; cum cōstet, nihil illis negotij aut molestiarum ob eam, quam Foxus simulat, causam exhibitum; sed totum accusationis caput in eo, vt dixi, versari, quòd scelerata cōsilia in necem Hérici sexti Regis inierint. CRIT. Suppetūt ne tibi auctores tuæ assertionis? IREN. Plurimi & grauissimi. CRIT. At Foxus pro se Fabianum saltem & Hardingum habet, quos & citat. IREN. Citat quidem, sed ita, vt inde sibi Foxus perpetuam & indelebilem fædissimi mēdacij, & sceleratę historiarum deprauationis notam inurat. Nā quæ ego dixi, eadē ipsa apertissime illi referunt; & nihil omnino, quod vel leuiter causam Foxi promoueat. Cum quibus & aliorum quoq; omnium scriptorum auctoritas conspirat. Equibus ne vllū habeat Foxus subterfugium, Edouardus Haullus, qui regnante Henrico octauo historiam cōscripsit; Thomas Cooperus, qui historiam, quam sub Edouardo ediderat, quinquennio ab hinc recognitam auxit; postremo Richardus Graftonus, qui, dum hæc meditatur, Chronica quædam euulgauit, in eandem omnino sententiam concurrunt. Horum verò alij vberius, alij pressius historiam istam explicant: vberius Fabianus, & Haullus; reliqui pressius, vt qui epitomen fere sectentur: vniuersi quidē in hoc consentiunt, quòd propter violatę maiestatis crimen, id est, quia Magicis & execrandis artibus Regem è medio tollere cogi-
taue-

*Foxus mendacij
arguitur.*

*Edouardus
Haullus.*

Thomas Cooperus.

*Richardus
Graftonus.*

*Vide omnia
historiographi
in anno. 19. p.
20. Hæmis
6. Consultate
additiones ad
Polychronicon.*

1564.

*Vide Foxi La-
tin. pag. 116.*

tauerant, ad tribunal fuerint abrepti; de religione ne minima quidem mentio. Imaginem enim cęream nefariis artibus ita ordinatam commenti sunt, vt quemadmodum illius accensæ lumen, ita quoque vita regis sensim extingueretur. Cooperus & Hardingus solius Aleonoræ, vt huius tragœdię principis, mentionem faciunt; Fabianus & Haullus non illius modò, sed & Rogeri Bolinbroki, & Margarete Iordemanæ, quā Magam Aiensem vocant. Et illum quidem magicarum artium peritum fuisse asserunt, & perduellionis pœnas suspēdio, ac, vt ita dicam, deartuatione; hanc, Magiæ supplicium vtpote eiusdem criminis ream exsoluisse. Neuter eorū (neq; quisquā alius, quem hætenus vidi) eū aut Onlæū, aut Equitem appellat. Aleonoram verò omnes ob eam, quam dixi, causam in Monam insulā exilij causa fuisse deportatam scribunt. Sed miror iam nō solūm, cur Foxus pro Bolinbroko Onlæum subijcere, & quod execrabilius est, cum cum Aleonora pro martyre orbi venditare ausus sit; sed quòd cum & alibi, & hīc etiam in accumulandis & ornandis pseudomartyribus sit tam prodigus & profusus, hanc Margaretam (cuius causa cum Aleonora & Bolinbroko cōmunis fuit) hoc catalogo excluderet. Quid hīc vel in speciem poterit prætere, ipse viderit. An fortè dicet fuisse Magā, & merito supplicio affectam? Quo modo igitur Aleonora & Bolinbrokus in hunc catalogū irrepserūt? Et iā pseudomartyrologus iste rogandus est, vt præclaros illos annales, credo in Vtopia scriptos, certe à veritate & cōmuni aliorū consensu alienissimos, proferat; in quibus Onlæus traditur *pro veritate strangulatus*. Atqui dū accuratius ista excutio, nec ipsa Margareta videtur ab hoc catalogo reiecta, & si nō suo, alieno tamen nomine à Foxo, sciente vel imprudente in hos nobiles fastos relata. Et si enim & narratio & catalogus alterius mulieris nomen cōplectatur, dies tamē, qui illi in catalogo adscribitur, non ei sed Margarete debetur:

*Margareta Iordemana Maga
an inter marty-
res Foxi locum
habeat, vel ven-
dicare sibi pos-
sit.*

tur: quippe quæ, postridie quàm Bolinbrokus supplicio affectus est, eiusdem sceleris pœnas luit. Illa autem altera mulier, vt alia de causa, & quinquaginta postea annis, ita non Februario mense (quem Bolinbroko Foxus tribuit) sed Aprili, eiusdemq; mensis 28. die, qui incidit in annum nonū Regis Henrici septimi, incendio cōflagrauit. Et nescio certe, num in hac quoq; narratione aliquid mysterij sub sit? Cur enim alienū mensem affingit? Cur & auctoris, vnde hæc sum sit, & mulieris item (quæ Ioanna Boughtonia dicta est) nomen suppressit? Quid eum cōmouerit, ego quidē nescio. Id verò exploratū habeo, cum nostros, quos cōparare potui, annales de hac muliere aliquid expiscaturus euoluissē, nihil me potuisse de ea, nisi apud vnum duntaxat reperire: de cuius nomine nondum mihi cōstat, licet sint, qui Fabiano eū tribuunt. Sed & hic liber hætenus nō est, nisi fortē fallor, typis excusus. Cuius quisquis fuerit auctor, quo mēse & quā ob causam illa obierit, tradit, id est, quòd egregiam se VVicleui discipulā ostendisset. Quæ mira quadā vanitate in tanta se apud Deū gratia positā iactabat, vt nullis corpus suum ignibus consumi posse palam prædicaret. Id etiam idem scriptor prodit, illam Deum quidē, atq; adeo beatā Mariam virginem sæpe inter ignes appellasse; nulla tamen potuisse ratione eò adduci, vt I E S V nomen inclamaret. Sed ista iam mittamus. C R I T. Miror, quid in mentē venerit Foxo, vt ita orbi illudere voluerit. I R E N. Rectè dicis. Cuius tamē culpam & hoc auget, quòd cum ante decēnium Latinum illud Martyrologium Argentinæ ediderit, in isto suo recenti Anglicano adeo nihil dispunxerit, vt omnino eandē quasi conceptis verbis fabulam repetat. C R I T. Atqui sinceriora credo sunt, quæ de Cobhamo atq; Actono tradit. I R E N. Sinceriora dicis? Certè tam prodigiōse & hic mētitur, vt nesciā, quod cui mendacium præponderet. Omnes enim historici no-
frates, quos modò recensuimus, Actonum cum sociis non

Ioanna Boughtonia.

Vana Pseudomartyrii iactatio.

Foxi prodigiōsa de Cobhamo & Actono mendacia refelluntur.

non solum ob Hæresim, sed & ob seditionem aduersus Regem & patriam captos, & capitali supplicio suspendij ob læsam maiestatem, incendij ob hæresim affectos, tradunt; & vtrunque hanc causam publica iudicij acta ita complecti Haullus diferte fateretur: atq; his seditionis omnes Londini carceres oppletos fuisse ait. Habes itaque veram & certam causam supplicij in Actonū, Brounū, & Beuerlaū, & illos alios 36. (qui pro eadem quoq; seditione cæsi sunt) irrogati. At fallum fortē dices Polydorum, qui Cobhamum illius seditionis principem, cum tamen non interfuerit, fuisse clamitat. Hic error non est Polydori proprius. Non interfuit corporis, sed animi, consilijque præsentia. Post fugam eius, socij ipsius seditiose coierunt: fateor. At & Cobhamū quoque ex fuga postea reductum, vtriusque, id est læsæ maiestatis atque hærescos fuisse conuictum, & vtriusque pœnas dedisse, Fabianus & alij testantur. Eat iam si velit, & quantum velit, exclamet Foxus; *Magnum esse eorum mendacium, qui istos aliquid nefarie contra Regem & patriam cogitasse asserant.* Sed lubet penitius excutere admirabilem istam Rhetoricam. Nam summā iste inuidiam in Regem & regni primates, præsertim in Ecclesiasticos deriuare callide voluit; quasi nulla alia tam atrocis legis & supplicij causa subesset, quàm sola Sacrarum litterarum materna lingua scriptarum lectio, vt ita lectorum animos ab atrocium criminum, hærescos & seditionis cogitatione, vtcunque auerteret, & istud suum Pseudomartyrologium gloriosius ornaret. C R I T. Sed quid tu dicis ad Synhodum, & ad ipsum Regni edictum, quod pro se Foxus allēgat. I R E N. Id certè dico; prudentiam & fidem præclari huius Pseudomartyrum buccinatoris hîc cum primis elucere. Nā ne vocula quidem aduersus eos, qui materna lingua scripturas legerent, aspergitur; neque huiusmodi lectione cuiquam illic interdicitur. C R I T. Quid audio? I R E N. Ipsam veritatem. C R I T. Ateni n saltē Synhodus interdixit, I R E N.

Vide Hard. Fabi Haull. Cooperū, & Graftonum.

Actonum cur suspenfus & combusfus.

Haullus.

Polydorus.

Cobhamum cur suspenfus et combusfus.

Foxi datus malus.

Sacrorum libro-
rum translatione-
nes, quae prohibi-
bitur.

Nihil minus. **C R I T.** Verum enimvero ita esse ab Euan-
gelicis, cum essem in Anglia, saepe audiui, qui ea de re gra-
uissimè conquerebantur. **I R E N.** Scio id non modo ser-
monibus, sed & concionibus atque libris agitarum; sed
id adhuc nunquam probarunt, neque vnquam proba-
bunt. Hoc tantum cautum scio, ne quis libros sacros à Vuicle-
uo & similibus trāsatos legeret, nisi prius ab Episcopo aut
aliis, quibus trāslatione excutiēdi & expēdēdi cura māda-
ta esset, probatos. Quare nullo modo credibile est, quod
Foxus narrat, regnante Henrico sexto, eos, quos nomina-
sti, ob eam solū, quam tu ex eo causam monstrasti, in-
cendio absumptos. Id certè omnem fidem superat: imò
hoc tam splendidum, mendacium præcedens pagina pror-
sus euertit. Nam non solū anno 1536, quod & ipse Foxus
tradit, sed & anno Domini 1541. Hēricus 8. rex præcepit,
vt singulæ Ecclesiæ totum vetus & nouū Testamentum
in Anglicanam linguam trāsatum, vt omnibus ad le-
gendum liberè pateret, commodo aliquo templi loco
conseruarent. Hæc cum ita Foxus ipse narret, proxima
omnino narratio occurrit de istis tuis Pseudomartyribus,
anno 1542 ob nullam aliam causam combustis, quā
quod Scripturas vernacula lingua docerent, aut perlege-
rent. Sed nihil ego iam aliud dicam, quā illud Teren-
tianum: *Non sat commode diuisa temporibus sunt tibi, Danae, hæc.*
C R I T. Iam video Evangelicos nostros parum pensi ha-
bere, quid, aut quo modo scribant. **I R E N.** Sed expecta:
superest adhuc vana illa Foxi iactatio, qua insigne illis
mendacium adscribit, qui Actonum & socios aliquid si-
nistre in regem aut patriam cogitasse asserunt, exactis re-
gni publicis, & parlamenti, quod pro se citat, statuto re-
tundenda. **C R I T.** Id si feceris de Foxo tuo conclama-
tum est. **I R E N.** Cum itaque primo Henrici quinti anno
Actonus cum sociis illis, de quibus narrauimus, propter
eam, quam diximus, causam comprehensi essent, & le-
gitimas pænas luissent; sequenti anno Rex cum princi-
pibus

Foxus pugnan-
tia scribit, &
se mendacij ar-
guit.

Biblia Anglica-
na publice in
templis.

Actonū & so-
cios pernicio-
sa in regem et pa-
triam consilia
dixisse.

In tit. de ma-
gistr. in con-
stit. p. 11.
n. 11.

Foxus pag.
522, et 620.

pag. 621.

Vide statut.
an. 2. Hen-
rici 5. ca. 7.

pibus regni Lecestriam venit, vbi amplissima totius regni
comitia habita sunt, & cautum, vt, quemadmodum hactenus
homicidæ & alij scelerati, ita iam deinceps heretici bonis &
possessionibus omnibus ad fiscum deuoluendis excide-
rent; & alia quædam aduersus hereticos cauta. Atqui
quod heretici pro perduellionibus deinceps haberentur,
& geminatas pænas suspendij & incendij luerent, vt nu-
gatur Foxus, nullo modo illic traditur. Vnde apertè col-
ligitur, quod & historiis nostris consonum est; Actonum
& socios, de quibus mentionem fecisti, vtroque se scele-
re obstrinxisse. Alioqui perduellionis solum crimen su-
spendio & deartuatione, hereseos, solo incendio de more
coercetur. **C R I T.** Rectè. Iam equidem nihil dubito, quid
certi de hac historia teneam. **I R E N.** Sed mane paullulum,
adhuc magis & certius, idque ex eodem parlamento, Foxi
tui impudentia reprimenda est. Nam & causa, cur pæne
aduersus hereticos aggrauantur, refertur: & illa quidem
huiusmodi est, quæ hanc omnem nobis de ista seditione
Euangelicorum dubitationem auferat. Narratur enim
ibidem, tum hereticos, (quos Lollardos statutum appellat,
quod illis temporibus non solum in Anglia, sed & in multis
aliis prouinciis nomen hereticis tribuebatur,) tum alios
eiusdem societatis & foederis nefaria nuper consilia iniisse,
quo modo non solum Christianam fidem & Ecclesiam
subuerterent, sed & ipsum regem atque omnes alios re-
gni ordines tam Ecclesiasticos, quā Laicos, totiusque
regni leges extinguerent; & alia quædam in hunc fen-
sum. Ne igitur dubites Pseudomartyres, *dignum patella o-*
perculum, dignum se tali que historia scriptorem reperisse.
Vide tandem quo modo, quantumuis celare eam studue-
rit, tandem tamen hanc ipsam seditionem Foxus, & suam
imprudens vltro fraudem his verbis prodat: *Quocirca Rex,*
indicto Lecestria Concilio (quod fortassis Londini ob Cobhami fau-
tores non erat tutum) proposito edicto immanem denuntiat penam
his, quicunque deinceps hoc doctrine genus sectarentur; vsque adeo

Causa seuerior
in hereticos
sub Henrico
quinto edicta
que fuerit.

Lollardi.

Foxus se men-
daci arguit.

pag. 107.

Seueritas Hen-
rici quinti in
Hæreticos.

Vuicleuiani.

Cobhamus.

Actonus.

Brounus.

Beuerlaus.

Zifcha.

Zifcha scelerat^o
latro & impu-
rissimus hære-
ticus.

in eos seuerus, vt nō modo hæreticos, sed perduelliones etiam habe-
ri, ac proinde gemino eos supplicio, suspendio simul & incendio af-
ficiendos statuerit; quibus, nec sacra asyla, nec vlla priuilegia qua-
cunque auxilio futura essent. Adeo ille vires, rationesque intende-
bat omnes aduersus Vuicleuianos. Vuicleuiani id temporis diceban-
tur, quicumque Scripturas Dei sua lingua leclitarent. Hactenus
Foxus. Verum enimvero vt iam hæc omnia Foxi menda-
cia infregi, ita ille mihi rursus respondeat, quàm officiose
Cobhamus Regiam maiestatem coleret; aut, si nihil ille
contra regem & repub. cogiraret, quī tales fauto-
res haberet, vt Rex & totius regni proceres, Londini
eorum metu consistere non auderent. Edisserat deinde,
quinam illi fautores alij fuerint, quàm Actonus & socij,
quos iste gloriosos fecit Martyres. Et quamuis vanissimū
sit, quod iste de Regis nece nugatur; tamen quod in hac
ip̄a vana narratione se, & suam causam imprudens iu-
gularit, manifestum est. Facebant igitur ē Martyrum Ca-
talogo Cobhamus, Actonus, Brounus; & Beuerlaus cum
reliqua nefaria cohorte; & pro Cobhamo, Anatholium
Martyrē beatum, cum beatis virginibus & Martyribus
Sothere atque Dorothea: pro Actono Clarum Marty-
rem, & doctissimum illum Presbyterum & Martyrē Lu-
cianum: pro Brouno Seuerinū Episcopū cum Timotheo
& aliis Martyribus: pro Beuerlao denique suo loco & ho-
nori Iulianum Martyrem cum beata virgine & Martyre
Iuliana sufficiemus. Quin & Zifcha, qui proximè præ-
cedit Cobhamum in Catalogo, & principem in seditio-
ne illa Bohemica locum obtinet, ē numero Confessorū
deturbabimus, & pro eo beatum Auitum Episcopum &
Confessorem cum insigni illa virgine & Martyre B. Aga-
tha supponemus. Atque vtinam Foxus (quod quidem fa-
ceret, si pij & Catholici hominis nomen tueri velit) vt
narrationem Pij de Zifcha, ita & pium atq; rectum illius
de Zifcha iudicium, quem pro scelerato latrone & impu-
rissimo hæretico habet) similiter imitaretur. Possum &
alios

8. Id. Febr.

7. Id. Iann.
6. Id. Iann.

5. Id. Iann.

Non. Febr.

alios plurimos, qui ob læsam maiestatem suspensi, & de-
arruati sunt, recensere: quos in hoc Catalogo Foxus Mar-
tyrū honore dignatur. Inter quos est Georgius Ægleus.
Toleum vero & Adamū licet pro furto suspensos, quia
tamen ille Romanum Pontificem, iste Sacrosanctam Eu-
charistiam, quam idolum moriturus nefariè appellauit,
ferre non potuit, ē Martyrum & Confessorum numero
minimè excludendos putat. Omitto alios multos, eos
præsertim, qui seditiosis ver-
bis & libris religiosissimam
reginam Mariam insectati
sunt, & qui in suis sacris, ad
quæ clā coire solebant, Deū
precabantur, vt aut animum illius ab Idololatria auerte-
ret, aut primo quoque tempore eam perderet. Sed disun-
ctissimi sunt istorum mores, à primæ Ecclesiæ Martyri-
bus, qui etiam Ethnicis Imperatoribus, & qui Christianā
religionē immani laniena obruere, & extinguere conati
sunt, longū imperiū & prolixos annos precabatur. Et cer-
te si Crāmerus, qui à regis iudicibus læsæ maiestatis dam-
natus erat, hoc; & non hæresis nomine obiisset, insignem
tamen reperisset in hoc catalogo locum, in quo etiam ru-
bricatus præ aliis emineret. C R I T. Mirum in modum
hunc Catalogum & rubricatos hos Martyres deforma-
sti. Sed iam tuum de Hunno iudicium exspecto: cuius
causam valde dubiam & perplexam nec ipse diffiteberis.
I R E N. Nihil certe hac causa expeditius; nihil certi-
us, cum non esse Martyrem, sed Pseudomartyrem. Hære-
ticum eum fuisse certè constat. Ergo vt ex abundanti do-
nemus, eum nullam sibi, sed Horseum & alios ei vim
intulisse, id quidem facit (si verum sit) ad Horseum gra-
uissimo crimine irretiendum, sed ad hanc stolidam ἁπο-
θεωσιον nihil facit: nisi volumus eos, qui in publicis viis à
latronibus interimuntur, in Martyrum quoque album
referre. C R I T. Probabilis oratio: sed illa adhuc, vter vim
Gg 3 intu-

Hunno cum nō
sit Martyr.

intulerit, quæstio adhuc dubia & impedita manet.
 IREN. Nihil mea, vel ad hunc Catalogum refert, impedita vel expedita sit. Cùm enim diures fuisset agitata, & causa à Regio cõsilio, ipso Rege præfente, cognita, & demum ad Iuris cognitionem, Regiumque pro causis capitalibus tribunal reiecta, Regius procurator Horsæum & socios innocentes pronunciauit; quod & publica iudicij, acta testantur. Quisigitur Foxus est, aut quàm amplam sibi iurisdictionem prorogat, qui rem iudicatam post tot annos rescindere audeat? Et vide, quàm candidè, & quàm sincerè rem tractet, & quàm sibi in suo mendacio differat. Aliàs enim primum causæ præconem, qui que primas inferendo testimonio partes obtinebat; aliàs ipsum Regis procuratorem immodicis largitionibus corruptum, liberasse Horsæum clamitat. At quæ corruptionis vestigia indicat, quas probationes adfert? Si sic rem agat, videat ne nõ solùm in hos, sed & in Regios præfides, Regiosque consiliarios, atque adeo in ipsum Regem hæc calumnia recidat. Rex enim, qui & causam accuratè cognouerat, procuratori suo præcepit, vt Horsæi innocentiam testaretur, & ab omni illa accusatione eum expediret. Sed quia Foxus non audeat Regi hanc inuidiam conflare, eam in Ecclesiasticos potissimum deriuat, quorum crudeli conspiratione nefariè peremptum Hunnum vociferatur. At præterquam quòd Horsæus Iudicium sententia sit absolutus; quis crederet eum, virum ætate, dignitate, doctrina & Sacerdotio grauem, ad æternam animi corporisque sui perniciem, idque sine suo aliquo commodo manus tam nefariè cuiuspiam intulisse? Si odio hominis id facinus aggressum dicas; quæ causa odij, quæso, intercesserat? Quod si homini negotium faceßere, odioque tam atroci indulgere omnino voluit; non necesse habuit ad homicidium confugere; cùm aliunde odium suum saturare potuisset in hominem, quem certa iuris ratione irretitum, hæreseosque conuictum & constrictum teneret. Hæc cū vide-

Foxi lubrica et sibi repugnans oratio.

Foxus ut hęc, sic aliàs fere vaticinia suum in Ecclesiasticos odium prodit.

videret Foxus, fingit, vel alterius saltem figmentum pro certa refert, nimirum hæreseos crimen ob solùm Sacerdotum inuidiam dictatum, Hunnumque in carcere non antea abreptum, quàm parochus cuidam summum periculum creare conatus esset ob actionem quandam, quam in foro Ecclesiastico aduersus Hunnum exercuerat, quam Hunnus in solo Regio foro exercendam clamabat. Sed vide perfidiam. Cõstat enim Hunnum prius in carcerem ob heresim coniectum, quàm parochum ad Regium tribunal traxisset; neque alia ratione Hunnus hanc litem intendebat, quàm vt susceptam aduersus hæreseos cognitionem vel extinguere vel saltè remorari posset, quã quidẽ eo pacto remoratus est, sed nõ sustulit. Regij enim præfides causa cognita, cognitionem illius ad Ecclesiasticum iudicem reiecerunt. Est enim exploratissimi iuris, huiusmodi actiones, vt decimarum appendices, esse fori Ecclesiastici. Hunnus itaque, cum hac se spe elusum videret, indignatione & desperatione, aut nescio de qua causã, motus; huius nefarij sceleris de se tollendo, vt verisimile est, consilium cepit. Certè id ausim affirmare, regnante Maria Regina, vnum ex hoc grege, cùm esset in carcere, se ad suspendium parasse; quod facinus perpetrasset, nisi custos, Deo ita ordinante, carcerem eo ipso tempore fuisset ingressus, & in ipso scelere deprehensum prohibuisset. Alioqui forsã habuissemus & ex eo nouum quendam hodie Hunnum in hoc sancto Catalogo splendè inter reliquos Pseudomartyres collocatum. Multa iam mihi suppetunt, quæ in hac Hunni causã, dicenda restant: sed sciens & prudens prætermitto, præsertim apud te, quem, si vberius de his rebus intelligere cupias, ad Thomam Morum remitto: quo homine nemo certè ex omnibus nostratibus hanc causam aut certius nouit, aut verius descripsit. Audebimus itaque, vel inuito Foxo, è Martyrum sacra cohorte Hunnum, quantumuis cum, vt antiquissimum, & *πρόδρομον* Pseudomartyrum am-

Meditari sine Foxi sine alterius cuiuspiam figmentum, cur Hunnus sit de heresi postulant.

Hæresico quidã se in carcere interfecisset, nisi fuisset prohibitus.

Thomas Morus

Hunna.

Dialog. 4. c. 15. et aduersus supplicem libellum me dicorvm.

plificet, explodere, iubereque eum abire in sedem se dignam; neque suum honoré Carpophoro Martyri, & BB. virginibus ac Martyribus Eulaliæ atque Iuliæ interciperé. De reliquis tuis Pseudomartyribus non est, quòd solliciti simus. Robertus enim Kingus, Robertus Debnamus, Nicolaus Marshius sacrilegij sui pœnas exoluerunt: quippe qui rem sacram è loco sacro, id est, imaginem Christi Crucifixi, & alia quædam abstulere; eamque imaginem ignibus nefaria impietate absumfere. Iam quod imago Christi non sit idolum, non est quòd apud te amplius differamus; quippe qui tuam ea in re sententiam, subducta melius ratione, commutasti. Sed aliam iam differendi rationem inibimus. Finge enim (quod vel cogitare horrendum est) imaginem Christi, aut sacrosanctam Eucharistiam nihil aliud, quàm idolum esse; an tibi ideo tres isti viri, aut Florus atque Gardinerus, martyres videbuntur? nihil certè minus. Quare si Gardinerus ex vulnere, quod ei inflictu erat, mox obiisset, neque Martyrij, neque vlla alia laude ob illud facinus dignus iudicaretur. CRIT. Noua mihi hæc tua differendi ratio videtur, quam si idoneè probaris, istos ex Martyrum Catalogo statim extrudam. I R E N. Hoc est ergo, quod adfirmo, Christianos, qui vel Iouis, vel Veneris, vel alia inter Ethnicos idola violare, & confringere tentant, & deprehensi propterea occiduntur, nullam inde Martyrij laudem acquirere. Et quoniam Apologeticis & aliis Euangelicis Elibertinum Concilium adeo arridet, eius hac de re verba, quorum tu mentionem fecisti, in medium adferemus. Si quis, inquiunt patres Elibertini, idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quia in Euangelio non est scriptum, neque inuenitur in Apostolis vnquam factum; placuit, in numerum eum non recipi Martyrum. Quid quod Augustinus Christianos adhortatur, ne, inuitis Ethnicis, ipsorum idola confringant, & illud, quod tu attulisti, præceptum interpretatur. Aras, inquit, eorum destruetis. Sed iubet nos animaduertere, quid præcedit: *Cum data*

Kingus, Debnamus, Marshius sacrilegi.

Florus Gardinerus.

Qui idola Ethnicorum violat et cõterit, si deprehensus ideo occidatur, non sunt pro Martyribus habendi.

Canon Elibertinum.

Augustinus.

4. Idus Decemb.

Canon. 6.

Serm. 6. de verbis Domini secund. Math. in fine.

data vobis fuerit terra in potestatem, aras eorum confringetis. Et mox: Cum acceperitis potestatem, hoc facite; vbi nobis non est data potestas, non facimus, vbi data est, non prætermittimus. Multi pagani habent istas abominationes in fundis suis, nunquid accedimus & confringimus? prius enim agimus, vt idola in eorum corde frangamus. Hæc Augustinus. Quare si Martyres non habentur, qui nefaria idola pio zelo euertunt; quid statuemus de Christianis, qui sacram Christi crucem, qui sacrosanctam Eucharistiam sacrilegis manibus nefarie violant? Quare Kingum, Debnamum, Marshium è Martyrum Catalogo exigemus, vt & Florum atque Gardinerum; & B. Ioannem Euangelistam, Euodium Episcopum & Martyrem, Iuuenalem Victorem, & alios Martyres, adhuc B. Procorum, vnum ex 7. Diaconis cum 7. virginibus & Martyribus apud Sirmium: Marcellum denique & alios Martyres cum Mose summo illo Dei Propheta, suo redemus loco & honori, vnde per istos Pseudomartyres detrusi sunt.

Frid. Non. Maj. Non. Maj. 8. Id. Maij. 5. Id. April. Frid. Non. Septem.

Fabulosa Foxi figmenta de causa & circumstantiis iusti de Guilielmo Coubrigio heretico summi supplicij exploduntur; & vera eiusdem historia bona fide explicatur.

CAP. XVII. CRITOBVLVS.

Quæ hæcenus de Cobhamo, Actono, Onleo, Hunno & ceteris disseruisti, id genus sunt, vt meum suffragium, velim nolim, extorqueant. Sed Coubrigij causa magnam adhuc dubitationem habet, qui atrocissimæ hæreseos pœnas homo innocentissimus nefaria Theologorum coitione luisse dicitur. Neque hîc aliquis tergiuersationi locus relictus videtur. Coubrigianæ enim innocentia, indignique eius incendij non tam auritum, quàm oculatum testem se nobis Foxus exhibet. Et quoniam præclari il-

De ratione & causa neci Coubrigiane mēdax & perfidie plena Foxi fabula.

ri illius rerum Ecclesiasticarum commentarij iam mihi ad manus obuij sunt, non me, sed ipsum Foxum audies. IREN. Placet. CRIT. Me puero concrematus est Oxonij quidam Coubrigius nomine, in Glocestria finibus deprehensus, atque Oxonum traductus, qui in sequentem annum, aut circa hoc maxime tempus inciderat. Presidebat tunc scholæ Theologiæ doctor Smithæus, & doctor Cootsus, qui cum ceteris Theologis & doctoribus nequaquam eo videbantur officio functi in hac re, quod in Theologis mansuetissimus requirit Apostolus erga eos, qui in errores collapsi institutione egent & doctrina meliorum. Nam ut hoc ponamus, in dogmatis et cōtrouersis Theologiæ Philosophiæ non vidisse eum, quod vident illuminati Theologi: Paulus tamen ad Romanos scribens, nec eo tantum loco, admonet; Infirmos in fide assumendos esse, non ad disceptationum diiudicationes, sed sustinendas infirmitates imbecillium à firmioribus. Et alibi, Spiritum lenitatis & mansuetudinis in iis, qui spirituales sunt, requiri audimus; quibus videlicet cum grege Domini infirmo res futura est. Ceterum ab hac Apostolicæ mansuetudinis regula, dolenda res, quātum recesserant istorum consilia Theologorum, qui postquam in carcere Bocardo irretitum habuerunt, fame ac inedia eò sanctum Christi seruulum adegerunt, ut longa tabe ac miseria exhausta naturæ facultas rationem potius, quam vitam amiserit. Ex quo factum est, ut cum ille mentis iam emota multa aliena, atque inconcinna amētium more effunderet, rumores spargerentur à Theologis; hæreticum quendam Oxonij esse, qui Iesu quidem nomen, cum audiret, ferre posset, Christi autem non posset, eam ob causam incendio dignum esse, vulgi persuadent auribus. Quod à plerisque etiam Oxoniensibus certo credebatur, quum longè tamen haberet aliam eius supplicij causam. Sic igitur, constituto macerationis die, mitis Christi ouicula cum armatorum manu ad lanarium producitur, ubi demum in medijs flammis, Domini Iesu Christi sepe in clamato nomine, magna cum tranquillitate vitam cum Domino cōmendasse vidimus. Hæc Foxus. Eadem fere in Anglicano suo Martyrologio recitat: ubi aperte asserit, Coubrigium falsæ accusationis & iniustæ criminationis prætextu, primum à Theologis Oxoniensibus

sibus nefarie fuisse damnatū, mox eodem prætextu, Regio ad comburendum hominem rescripto impetrato, magis nefarie ignibus absumtum. In medijs enim flammis longè contra ipsorum expectationem nomen Iesu Christi identidem piè appellabat. IREN. Nolim te hic, mi Critobule, existimare Foxum subito sui dissimilem esse, & antiquum in historijs deprauandis nō obtinere. Certè tā perfidè, tā sceleratè rerum gestarum fidè hic corrumpit, ut, si cetera in eo omnia facta tecta essent & illibata; vel ob hanc solam narrationem tam prodigiose deformatā ab omnibus pijs foret explodendus. Primum itaq; quā conclamata, quæso, est, ea illius impudentia, qua Oxonienses Theologos in tam sæui & incredibilis criminis inuidiam vocat, à quo non solum illa Theologorum, sed vel communis Christiani nominis professio facile quemuis hominem vindicaret? Cur illi, quæso, miserum hominem inedia & fame ita conficerent? Cur illi delirantis & insani hominis temerarias voces incēdio statim expiant? CRIT. Nulla quidem causa suppetit, atque ideo magis horrendum est hoc in istis crimen. IREN. Et ego id quidem fateor, si hoc in eis villo modo hæreret. Cuius rei probatio, demta nuda & puerili Foxi asseueratione, nulla quidem conspicitur. Et multum illi certè debet Oxoniensis Academia, quam tam atroci infamia falso aspergit. An hanc mercedem nutrici tuæ, Foxe, refundis? An hoc est ἀντιπελαργεῖν? Verū nos nō iam querelas, sed iustas aduersus ista Foxi mēdacia & ingratitude probaciones afferemus. Vt itaque hæc aduersus Theologos Oxonienses criminatio ex se nullo modo probabilis, aut credibilis est; ita paruam habere veri speciem ex ipso Foxo ostendemus. Cur enim illi ad falsa innocenti homini crimina ingerenda confugerent, cum alia certa & explorata occurrerent, quorū nomine cuius in iis obstinate perseveranti iustum ex legis præscripto supplicium deberetur? Huiusmodi autem in hac Coubrigij causa interuenisse

Foxi falsa narratio de causa neci Coubrigiane consuetudine.

Foxi narratio nulla probabilitate nititur.

Foxi, ἀπελαργεῖν in Academia Oxoniensi, & in Theologis eiusdem facta criminatio.

*Coubrigii Lai
cum Sacerdotis
munera obisse
scribit Foxus.*

teruenisse, ipso Foxo suggerente, didicimus. Coubrigius enim, cum Laicus plane esset, nullisque sacris initiatus, se tamen pro Sacerdote veditabat, omniaque Sacerdotum munera, ut plures ad suam sectam attraheret, obire nequam formidabat. En tibi igitur nouum Ozam, qui, cum non esset vnctus Domini, ausus tamen est manum in arcam Domini extendere: Nouum Oziam, contra legem Dei sacrificium sibi arrogantem: nouum Nadab & Abihu, qui alienum ignem altari Domini imposuerunt: nouum denique Chore, nouum Dathan, nouum Abiron, qui sacrificandi licentiam nefarie sibi vindicabant. Atqui cum in hos tanta & talia exempla ediderit Deus, eorumque culpam, aut æquarit, aut potius superarit Coubrigius; cogimur eum in hoc sacro Catalogo, ut sacrosanctum Dei Martyrem adorare. Afferuit præterea Coubrigius (quod nec Foxus diffitetur) quemuis Sacerdotem non minus potestatis & auctoritatis quam quencunque Episcopum habere; quæ quidem est antiqua Aërianorum hæresis. Quare cogendus est iam Foxus, aut Augustinum & Epiphanium cum reliquis patribus è sanctorum; aut Coubrigium suum ex Martyrum Catalogo disturbare. Fuit præterea Coubrigius, Foxo referente, Vuicleui discipulus, cuiusque hæreses lógo successione ordine vna cum auita hæreditate suscepit. Quæquã tã belle in hac schola hic discipulus profecit, ut præceptorẽ ipsum, quãuis secte antesignanum, longo tamen post se interuallo in hoc sue impietatis cursu, ut mox vberius explicabimus, reliquerit. Iam quis vnquam in animum inducat, si ementita hæc esset sceleratã Theologorum conspiratione aduersus Coubrigium criminatio, quod Christi nomen auersaretur; potuisse illos vnquam à Domino Audlæo, regni summo Cancellario, homine huic nouo Euangelio impense dedito, Regium ad Coubrigium comburendum rescriptum impetrare? An ille hominem suæ sectæ, innocentem atque adeo affinem suum, si Foxo credimus, tam nefarie oppri-

*Coubrigius hæ
resi Aërianorum
infectus Foxi
confessione.*

*Coubrigius Vni
clemi discipulus.*

*Cur criminatio
aduersus Cou
brigium emen
tita non videat
ur.*

2. Reg. 6.

*2. Par. 16.
Leuit. 10.*

Num. 16.

*Augustin. de
hæresib. hæ
resi 53.
Epiphani. hæ
resi 75.*

mi passurus vnquam fuisset? Hæc cui velit, mihi certè Foxus nunquam persuaserit. Sed vide, ut vndique puerilia Foxi mendacia se produnt. Neque enim Ecclesiastici iudices huiusmodi rescripta impetrare solent. Quare falsa & ficta est ista omnis aduersus Theologos Oxonienses accusatio. Videamus iam alias rimas, per quas Foxiana ista mendacia effluunt: in quibus nec cum veritate, nec secum illius consentit oratio. In Latino Pseudomartyrologio annu. Dni 1536. in Anglicano 1539. huic incendio tribuit, vtrobiq; à veritate aberras. Referendum enim est ad annu. Dni 1538. Adhuc, præclara ista *à no. Decembris* ad 5. Idus Octobris reicitur, cum tamen ille 7. Idus Septembris supplicio affectus sit. Præterea illic in finibus Glocestriæ, & inde Oxonium; hic in comitatu Bersheriæ deprehensum Coubrigium & inde ad Lincolniensem Episcopum, de quo Latina narratio non sine fraudis suspitione omnino reticet, abductum ait. Sed & hic nihil vtrinque probabile: solent enim huiusmodi homines non ad alium, sed eius dioceseos Episcopum amandari, in qua deprehenduntur. Sed sit hoc leue: sunt autem cetera crassiora mendacia. Illud enim mihi iam, si potest, expediat, quo iure, quo more maiorum eum Smithæus, & Cootsus cum ceteris Theologis damnaret: Quod si facerent, hæc censura non Episcopalis, sed Scholastica esset, & notam hominis famæ inureret, non vitæ periculum crearet, nisi Episcopalis cognitio succedat: ut iam pueris puerilem illam suam Foxus cantionem de rescripto regio à Theologis Oxoniensibus impetrato, si velit, deinceps occinat. **C R I T.** Valde tu hanc Coubrigianam Foxi narrationem debilitasti; mihi que iam valde vacillare videtur. **I R E N.** Audi reliqua. Adhibebimus iam fortiores arietes, quibus ea percussa & contusa, necesse est ut funditus euertatur. Nam ne erres, vel sola Lincolnienfis Episcopi mentio Foxum hunc è vulpinis latebris suis extractum humi sternit. Hic se fabula tota prodit. Nam Gulielmus iste Coubrigius non Oxonij à Theologis, sed Vincamiæ à Longlando Lincolnienfi Epi-

*Foxi mendacia
vndique se pro
dunt.*

*Inconstans error
Foxi in die &
anno Coubrigi
iani incendi.*

*Vera narratio
de nece Coubrigi
& circumstan
tiis eiusdem.*

scopo, lata pro tribunali de more sententia, damnatus, & obstinatus hæreticus pronunciatus est; & deinde transmissus Oxonium, vt eo potissimum loco propter oppidi celebritatem combureretur. **C R I T.** Quid ais? perge quaeso, & totam hanc mihi narrationem vberius explica. **I R E N.** Faciam, & id quidem summa fide, & ex certis piorum, & grauium virorum narrationibus, qui non solum incendij, vt Foxus, sed partim eorum, quæ Vincamiæ, partim eorum, quæ Oxonij cum Coubrigio agebantur, oculati testes erant; homines eo quidem tempore non puerilis, vt Foxus tuus, sed maturæ & ætatis & iudicij: vt nihil necesse sit à puero Foxo, aut oculis eius pendere. Accipe igitur plenam & veram simul Coubrigianæ historiæ explicationem. **C R I T.** Ego diligentem aurem accommodabo. Nam mira huius historiæ audiendi me tenet cupiditas. **I R E N.** Cum igitur Coubrigius ad sedes Episcopi Vburnianas, quas prope Vincamiam habebat, deductus esset, & grauius accusatus, quod varias hereses in illius diocæsi feuisset; cum primis hoc ei obiectum est, quod Christi nomē, auersis semper auribus, exciperet, sed neque vellectionem, vel mentionem eius ferret. Quod quidem aduersus eum crimen tam expeditum erat, vt neutiquam negaret; multis testibus, si negasset, palam coarguendus. Imo huic tam horrendæ hæresi præfractè & obstinatè adharebat: neque vel doctorum, qui frequentes erant in Episcopi familia, vel aliorum, qui frequentes ad Episcopum confluebant, aut vlllo ipsius Episcopi vel consilio vel auctoritate à tanta insaniam deduci potuit. Nullam ille dementiæ (nisi, quod verum est, hanc hæresim dementiam appelles) nullam delirij alicuius significationem dedit. Aliquot menses apud Episcopum hærebat in suo errore. Quo quidem toto tempore, nec alimenta corpori fouendo, nec consilia animæ sanandæ necessaria vnquam deerant. Cum tempus itaque trahe- retur, nec vlla ex priuata admonitione resipiscentiæ spes

Coubrigius cum heresis nomine ad Episcopum Lincolnensem delatus.

Coubrigius nulla alia quâ heresis dementiam correptum.

Episcopi Lincolnensis in Coubrigium paternus affectus.

luce-

luceret, denūtiat ei Episcopus, vt nisi maturè in viam redeat, & sanioribus consiliis aures, animumque patefaciat, fore vt propediem in grauissimum & corporis & animæ periculum vocaretur; primum à Christo & eius Catholica Ecclesia, atque ita ab omni piorum societate per sacrum anathema; mox etiam ab omni hominum confortio abscindendus, & meritas obstinationis suæ pœnas in ignibus de more luiturus. At ille neque propter hanc denuntiationem quicquam de solita pertinacia remisit. Quare paullo post Episcopus Vincamiam proficiscitur, causam Coubrigij pro tribunali cogniturus. Confluunt eò vndique ex omni hominum genere cum alij plurimi, tum multi ex generosis & nobilioribus, vt hominem, de quo tam prodigiosa & pæne incredibilia audissent, præsentem spectarent. Sistetur ad tribunal Coubrigius. Quæ Episcopus, vt erat homo mitissimus & mansuetissimus ingenij, piis & mollibus verbis ad resipiscentiam hortatur. Quem cum pertinacem propositi defensorem videret, ad preces & Domini misericordiam confugit, rogatque præsentem omnem multitudinem, vt preces accuratè apud Deum pro misero Coubrigio funderent. Vniuersi se in genua ad preces effundunt. At pium Episcopum nõ solum preces, sed & lacrymas effudisse constat. Post preces rursus cum Coubrigio congregitur, sed frustra. Mox habetur à viro doctissimo (qui nisi nuper obierit, hodie superstes est) docta & pia concio; tota fere ad Coubrigianam hæresim retundendam comparata; Diuinis Scripturis aptè & accommodatè adhibitis, instructissima. Atque hinc rursus publicæ pro hominis emendatione & resipiscentia preces implorantur. A concione itur rursus ad tribunal. Rogatur Coubrigius, vt adhuc, dum locus resipiscentiæ opportunus daretur, errorem agnosceret, & diuinam misericordiam ad veniam imploraret. At ille non homini sed lapidi loquitur. Stat Coubrigius immotus, vt Marpesia cautes. Episcopus cum conclamatam vide-

Pertinacia Coubrigij.

Preces & lacryme Lincolnensis Episcopi pro Coubrigio.

Concio aduersum Coubrigij heresim ad stertendum illius animum.

Preces iterum pro Coubrigio, sed frustra funduntur.

ret.

Sententia in Coubrigiū pertinacem hereticum lata.

Coubrigiū Oxonium misissus, ut à Theologo ibi, si fieri posset, ab heresi deduceretur.

Cromuuello Episcopus Lincolnensis iniuste accusatus de causa Coubrigiana.

Cromuelli iudicio Coubrigiū in insignis hereticus igni ad iudicatur.

ret hominis pertinaciam, ad sententiam contra eum ferendam inuitus cogitur. Quare, ut bonum pastorem decebat, putridam & scabiosam illam ouē à sano grege discernendam, & extra gregem proniciendam pronunciat. Neque sic tamē, omni emendandi hominis cogitationem & curam abiicit. Amadato enim Coubrigiū Oxonium, ut ibi de more penas hæreticæ suæ obstinationis expendere, Theologos Academiae rogauit, ut nihil prætermitterent diligentia, quò eum ab errore reuocarent. Cum quo illi diligenter, sed frustra diu egere. Et quoniam Cromuellus hoc tempore in aula Regia primū gratiæ obtinebat locū, qui & Euāgelicorū partes strenuè propugnabat, et sic hæc ita, ut dixi, gesta sunt, delata tamē est ad eū querela, quali Episcopus precipitante, & caloribus cuiusdā repentini æstu abreptus, re non satis cognita, Coubrigiū hæreseos damnasset. Cromuellus per litteras Episcopi admonet, ut, quid egerit in causa, diligenter secum & serio cogitet, & si quid forte minus per penso iudicio aduersus hominem statuisset, id rescinderet, neque innocenti homini molestias faceretur. Fuit autem iis temporibus Cromuellus eo loco, ut etiam in causis Ecclesiasticis cognoscendis maiore, quàm vllus Episcopus, auctoritate ex potestate sibi à rege delegata emineret. Episcopus mox nuncium, virum quendam grauem, & doctum, cū litteris & actis causæ Coubrigianæ ad Cromuellum trāsmittit. Qui cum seriem totius rei gestæ legisset, Coubrigiū in signis hereticum exclamat, & apage mihi hūc, inquit, hæreticū, qui, ut quā primum iniiciatur ignibus, quos meretur, sedulo curabitur. En tibi igitur nō iam Theologorū Oxoniensium, neque Lincolnensis Episcopi, sed & ipsius Cromuelli, quē tantopere Foxus laudibus ad cælum vsque in hoc suo Martyrologio euehit, qui quē primum totius etiam Ecclesiasticæ auctoritatis post Regem locum obtinebat, contra Coubrigiū sententiam. Quē tamen tot præiudiciis, tot sententiis confossum, contra

scita

scita non solum Catholicæ sed & Euangelicæ suæ Ecclesiæ Martyrem nobis facit. CRIT. Pudet, pudet me certè nimis meæ credulitatis, & huius incredibilis Foxi mei impudentiæ. Qui quoniam negat se potuisse alia, quàm quæ recensuisti ex eo, accusationis Coubrigianæ capita reperire: tu, si quid, quæso, tibi suppetat, fusius explica. IREN. Nescio num potuerit (qui alia tam accuratè, & tam laboriosè exquisierit) an noluerit potius reperire, & in mediū proferre, ne alioqui nimis sacrosanctum hunc Catalogum deformaret. Audi igitur ipsum Coubrigiū. Neque enim quicquam ex ipsius verbis immutabo, sed ex nostra in Latinam linguam fideliter transferam.

1. Ego, inquit, *Gulielmus Coubrigiū publice asserui, Sacerdotes reos esse læsæ maiestatis diuinæ, quòd hostias in 3. particulas distribuunt, & non integram more nostro recipiant.*
2. *Neminem debere ieiunium se macerare, aut corpus castigare.*
3. *Nolle me Confessionem apud Sacerdotem edere, nisi meo meo arbitrio absoluat, & mihi præscribat, ut dicam, Deus propitius esto mihi peccatori. & benedicat me Deus pater.*
4. *Neque Apostolos, neque Euangelistas, neque 4. Ecclesiæ doctores adhuc patefecisse, qua ratione peccatores salui fiant.*
5. *Confessionem meam hoc septennio fuisse mihi inutilem.*
6. *Asserui neque vitam piè actam, nec ieiunia posse prodesse ad hominis salutem.*
7. *Asserui Christum non esse mundi redemptorem, sed futurum mundi deceptorem.*
8. *Arbitratus sum hanc vocem [Christus] esse foedum nomen, illudque, vbiunque in libris meis occurrebat, plerunque dispunxi.*
9. *Christi nomen in Iesum cōmutaui. Et vbi habetur in Symbolo Apostolico, in Iesum Christum, ego canebā: Et in Iesum Iesum: hoc idem egi in precibus, in Paschate.*
10. *Asserui & scripsi, vniuersos, qui in nomine Christi crediderunt, in inferno damnatos.*
11. *Apertè negaui me vnquam nomen Christi confessurum.*

Hereses Coubrigianæ.

Hh

12. Hæc

12. *Hæc præterea Christi verba: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, ad hunc modum interpretatus sum: Hoc est corpus meum, in quo populus circumuenietur, & decipietur.*

Habes iam tandem peruersa Coubrigij dogmata, quæ, cur Foxus reticuerit, veram, ni fallor, causam reddidi.

Inique in Theologos Oxonienses Foxi calumnie.

Qui nullo modo ferendus, quod Theologis Oxoniensibus, qui tam piè officio suo functi sunt, tam impiè calumniatur, quasi falsis criminibus hominem innocentem circumuentum obruerint. Qui, si respiscendo gehennæ incendium euaserit; hoc illorum potissimum post Deum sanis consiliis, & officiosè sedulitati debet, qui nihil intentatum reliquerunt, quo eum ab his execrandis erroribus abducerent.

Coubrigij est in medio flammis respicere, non tamè Martyr est dicendus.

Quibus sine dubio gratissima fuit ea illius vox, qua Iesum Christum in incendio in clamabat. Quæ ut illi per penitentiam prodesse potuit, ita cur Martyrem eum faceret, nihil adhuc video. Atque vtinam reliqui Pseudomartyres, qui in hunc Catalogum, quasi in nouam quandam Philippi *πονηρόπολιν* adscripti sunt, Coubrigij, & Bilnæi, de quo diximus, penitentiam fuissent imitati. Etsi enim hac ratione multum huius Catalogi numero discessisset, plurimum tamen eorum saluti accessisset.

Cyprianus.

Felicitatis duo gradus.

Primus enim, vt ait Beatus ille Martyr Cyprianus, felicitatis gradus est, nō delinquere; secundus, delicta cognoscere. Illic currit innocentia integra & illibata, quæ seruet: hic succedit medela, quæ sanet. Et quod ille de Nouatianis, hoc ego de Pseudomartyribus istis dicere cogor. *Vtrūque, inquit, isti, offensa Deo, perdidērunt, vt & amissa sit gratia, quæ de baptismi sanctificatione percipitur, & non subueniat penitentia, per quam culpa curatur.* Hæc ille de Nouatianis, qui penitentiam post graui peccata sustulerunt: ego verò de istis, qui in tanta delictorum magnitudine adeò penitentiam non quærunt, vt de delictis gloriantur, atque ita grauissimi morbi omni se remedio prorsus spoliēt. **C R I T.** Ita iam tu Foxiani Martyrologij fidem apud me imminuisti, vt pæne omnia

Li. I. Epist. 3. ad Cornelium.

omnia illius mihi suspecta reddideris. Certè iam è Martyrum Catalogo non solum Onlæum & illos alios, sed & Petrum, & hunc potissimum Coubrigium dispungam; & diligenter deinceps dispiciam, quid cui credā. **I R E N.** Prudenter tu quidem feceris, si testudineo posthac gradu ad hæc & similia credenda prorepas. Neque tu iam Petrum & Coubrigium, sed & Colinzum quoque, qui aut eundem cum illis in hoc Catalogo, aut antecedentē diem certè occupat, è Martyrum albo abolere debes.

Colinzus quo nomine Martyr sit apud Foxum.

Qui, quod eo tempore, quo Sacerdos sacrosantam hostiam populo ostendere solet, caniculū quendam pedibus arreptū in sublime in tēplo extulerit, & sancto Christi sacrificio illuserit, locum sibi in hoc Catalogo inuenit. Sed talem certè Catalogum tales decēt Martyres, & similes habent labra, quod dicitur, *lactucas*. Sed tu iam in his, quæ supersunt tuas partes obi, ego mihi non deero.

Lutheranos non esse veros Martyres, eò quòd Lutherus multas veteres hereses, in quibus & pro quibus pertinaciter ipsius affecta mori non reformidant, ex Orco reuocauerit.

C A P. XVIII. I R E N Æ V S.

I A M in hoc Foxi Catalogo & Calendario præter eos, de quibus diximus, reponuntur alij, qui malè inter se cōnentiunt Cōfessores. Ibi enim reperies non Bucerū modo & Fagiū, sed & Erasmi Roterodamū atq; Picū illū Mirandulæ comitem. Ita contenta Ecclesia & Romani Pōtificis auctoritate (quæ apud omnem orbē Christianum in rebus ad religionem pertinentibus maxima semper fuit meritò, & grauissima) iste cornicum, quod dicitur, oculos plane configit, & pro noua & stupenda quinti Euan gelij auctoritate, quos vult, infert, quos vult de fastis Diuorum eximit, & portentosa conuersione veros Christi Martyres è caelo ad Tartara deturbat, & arrogantem illum Luciferum, noua quadam Mercurij virgula è Tar-

Confessores in Calendario Foxi male conuenientes.

Hh 2 taris,

taris, velit nolit Deus, in cælos rursus subuehit. CRIT. Admirabiles sanè factos video. IREN. Sic est. Iam quod, Caluino postposito, ad primi præceptoris Lutheri doctrinã rediturus videris; cõsultius certè fuerit, & Luthero quoque ipsi repudium dare. Illa enim fuit tua temeritas, qua temet inconsulta facilitate in eius errores primum præcipitasti. Sed mox de Luthero plura. Vbi verò sunt interim infiniti illi acerui, & tot millia Martyrum, qui quòd verè ac purè in Christum Iesum crederent, diris suppliciis addicti sunt? Ex his enim omnibus, quos recensent Crispinus, Fõxus, Adrianus, si deleas Arianos, Memmonistas, Anabaptistas, Zuinglianos, fures, homicidas, læsæ maiestatis reos; nõnne videbitur hæc omnis Pseudomartyrum tuorum sentina prope exhausta? Mera enim Lutheri schola vix nobis decem, credo, suppeditabit. CRIT. Nihil à vero alienum dicere mihi videris. Atque iam miror nos à tantis copiis, quibus hodie felices ac beati abundauimus, ad hanc tantam inopiam tam repente redactos. Quanquam iniuriam facio beatis istis Martyribus. Hæc enim inopia vel Crœsi ipsius diuitias obscurat. Quare abundè nos consolabimur his ipsis reliquiis. Magnificum enim planè, & per amplum est ad omnem laudè, & temporũ memoriam vnũ hominẽ (Lutherum intelligo) tantã & tam clarã veritatis tot sæculis obrutæ cæcutienti mundo lucem inuexisse, discipulosq; aliquot habuisse, qui præceptoris doctrinam vita cariorẽ haberent. Quibus tu, credo, vel concordia, vel illustris Martyrij laudem non inuidebis. IREN. Quid ego miseris inuiderem? atq; vtinam aliquid in eis esset, quod eis inuiderem, quorum iam me miseret multo magis. Lutherani enim diffidorum magnitudine atque atrocitate Zuinglianos longè superant. Neque aliter euenire potest; cum nec Lutherani cum Zuinglianis, nec alterutri inter se magis diffideant, quàm solus Lutherus sibi ipsi. In qua hydra reperies non septem capita (vt in fabulis)

Paucitas Lutherianorũ Martyrum.

Lutheranorum inter se diffidit.

Lutherus quã sibi contrarius.

lis) sed vera multo plura ad mutuam inuicem perniciem armata. Atque horum diffidorum narratio suum tempus & ocium desiderat: quorum illud vnum egregium tibi specimẽ dare potest, quòd in vna de vtraq; Sacramenti specie quaestione, triginta sex inuicem pugnantia responsa effuderit. Quare reliquos ille omnes suos discipulos, licet inter ipsos de sola iustificatione supra viginti contrarias sententias recitare tibi possem, Apologeticis interim tuis egregiè scilicet, nihil illos de ratione iustificationis diffidere, clamantibus; longè profectò in hac tam monstrosa contradictionum schola superauit, vt sectæ ipsius principè dignum fuit. Vnde iam mihi de Lutheranis & aliis Euangelicis illud Hilarij de Arianis dici rectè posse videtur: *Scribenda & innouanda, inquit, fidei vsus inoleuit, qui, postquã noua potius cepit cõdere, quàm accepta retinere, nec veterata defendit, nec innouata firmavit; et facta est fides temporũ potius, quàm Euangeliorũ, dũ & secundũ annos scribitur, & secundũ confessionẽ baptismi nõ tenetur: & rursus: annuus & mēstruus de Deo fides decernimus.* At Athanasius ait, *Arianos in decẽ & pluribus Synhōdis nunquã eadem perscripsisse.* Alij verò Lutheri errores atq; hæreses tam fœdã, tam longam narrationem postulant, vt nec exiguo tempore narrari, nec sine horrore audiri possint. Veteres enim omnes ferè omnium sæculorum hæreses, Manichæorum, Iouiniani, Vigilantij, Aerij, Berengarij, Hussi, & similibus interpolauit, & expoliuit: alias, easque atrocissimas apud se peperit: vt omnia ferè contra vniuersos hæreticos Ecclesiæ anathemata in ipsius Lutheri deuotum caput horribili execratione recidant. Iam si tempus pateretur, facilè docerem, omnes fere funestas huius calamitosi sæculi hæreses ab eius libris & doctrina causam, occasionemque arripuisse. Sed quoniam ista omnia præclare nostri sæculi illustrissimus Hosius, ac doctissimus vir Staphylus (quos te legisse puto, aut legisse certè primo quoque tempore cupio) præstiterunt, ad eos te magis refero. Reperies apud

Gasp. Querhamer^o Hilarij.

Hilarij ad Cõstantium Augustinum.

Athanasij in epist. ad Afric.

De expresso verbo Dei De sectis nostri temp. et alibi. Staph. de cõcordia Luth. & alibi.

Diffidit Lutherianorum de iustificatione.

Hilarij.

Athanasij.

Lutherus veteres hereses ex Orco reuocauit & nouas peperit.

Omnes hereses huius sæculi a Lutheri radice pullulasse. Hosius. Staphylus.

Multiplex, dif-
cors & defor-
mis Lutheri
propago.

Staphylum, Augustanæ Confessionis professores in tres sectas dissipatos. Primum locum obtinent rigidi ac præfracti discipuli, qui ne latum quidem vnguem à scitis magistri discedere volunt: inter quos ardent quatuordecim diffidia. Eos excipiūt molliores ac teneriores Philosophi, in decem dissensiones dissecti. Postremi sunt alij quidam extraordinarij, septem factionibus inter se diuisi. Quæ omnia cum Staphylus apertissimè probet contra Smidelinum, non possum satis admirari, Apologeticos videri velle, vel tam stupidos, vt non ista intelligant, vel tam impudentes, vt adhuc audeant orbi profiteri, nullas esse Euangelicorum inter se graues de dogmatis fidei dissensiones. Quod si obtinere se posse putent, ego facile illis concessero, nullas esse hodie inter Euangelicos hærefes, neque vlllos in Ecclesia vnquam extitisse hæreticos.

Apologetici.

Refelluntur Apologeticorum calumnia, tum cōtra sanctissimum & doctissimum, virum Stanislauum Hosium, quem ridicula Metamorphosi in Suencfeldianum transformare conātur: tum contra alios Catholicos, quos Scripturas sacras libros hæreticorum appellare, & Lutherum falso accusare, quod tumulti rusticorum dederit occasionem, scribunt.

CAP. XIX. CRITOBVLVS.

NONDVM Hosium, aut Staphylum legi: vestrorum enim libris hætenus non valde animum adieci: sed eos ego in posterum diligentius teram. Id certè satis intelligo, magnam illos nostris bilem mouere, multumque negocij facessere, vt ab eis habeant, vnde fatagant. Magna vero admiratio animum meum subit, cur Hosius Polonus, vt ipse de se testatur Episcopus, Catholicæ Ecclesiæ tam acer ac fortis propugnator, de sacrosanctis Scripturis tam impiè sentiat, ac tam contumeliose scribat. Nos, inquit,

Apol. Angl.

quit, ipsas Scripturas, quarum tot iam non diuersas, sed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, facessere iubebimus, & Deum loquentem potius audiemus, quàm vt ad egena ista elementa nos conuertamus, & in illis salutem nostram constituamus. Non oportet legis & Scripturæ peritum esse, sed à Deo doctum. Vanus est labor, qui Scripturis impenditur. Scriptura enim creatura est, & egenum quoddam elemētum. Atque ista ita dicit Hosius, non quasi ex priuata, sed communi Catholicorum omnium sententia. Nec eos ita sentire à vero abhorret, cum non vereantur palam vna cum impiis illis regibus, Aza, Antiocho, Maximino sacras Scripturas hæreticorum libros dicere, & passim comburere. Ac mihi magnam Luthero iniuriam facere videris, qui eum asseras, classicum quoddam Anabaptistis, Zuinglianis, Suencfeldianis, ac turbulentis rusticis cecinisse. Contra rusticos enim vehementissimè atque acerrimè multa scripsit, eosque ad pacem atque obedientiam reuocauit. Neque apud Euangelicos sed eorum aduersarios, pestes istæ Anabaptistarum, Libertinorum, Memnonianorū, Suencfeldianorum exordiuntur, ac vires capiunt. IREN. Etsi tota hæc Apologia tetris, ac manifestis mendacijs ita scateat, vt ea libri paginas longè superent; nescio tamen an vllum exstet vel infignius, vel turpius, vel quod minus possit meretricio verborum fuce tegi, quàm sit istud contra ornatissimum virum Hosium. Hic enim quasi reti illo, de quo diximus, circumdati totos se nudos, vt derideantur, & conspuantur ab omnibus, proponunt. Cum enim toto eo libro Hosius huc incumbat, vt probet hanc omnem nostri sæculi per hærefes calamitatem hinc profectam, quòd quisq; sibi priuatam quandam Scripturæ interpretationem passim arripiat, communi Ecclesiæ sensu repudiato, contra admonitionem Petri, qui docet scripturas non esse priuatæ interpretationis; tandem eò decurrit, vt doceat Suencfeldium cum fociis ipsas etiam Scripturas penitus explodere, quibus non sit opus, sed solo spiritu intus nos admo-

Apologeticorū
impudens calū
nia in Stanis-
laum Hosium.

Alia in Catho-
licis calumnia.

Apol. Angl.

Elogium Apolo-
gie Anglicane.

Apologeticorū
calumnia tetra
contra Hosium
retunditur.

Suencfeldianorū
de scripturis
perniciosa hæ-
resis.

2. Pet. 1.

Apologetici id pueriliter, & insulse vel potius malitiose ascribunt Hosio, quod ipse ut paradoxon absurdissimū, sed Suensfeldiano rū placitis conueniens in eorū persona loquitur.

Apologetici hic oratores vehementes, sed parum subtiles.

Apologetici vnde mutati sint calumniam suā in Hosium.

Quam contemtim de clarissimo viro Hosio Episcopo Apologetici terrae filij loquantur.

nente . Quorum ille sententiam verè & eleganter illis, quæ Apologetici recensent, verbis extulit. Quæ isti Hosio, idque velut ex communi Ecclesiæ sensu dicta tam putidè, ac tam meretricia fronte obiiciūt, vt, ita me Deus amet, supra Lutherum, Caluinum, & reliquos gregales se ad omnem posteritatem nobilitarint . Quare deinceps etiam pueri censoriam illam eorum, quæ sequitur, grauitatem; [eodem, inquit, spiritu, quo Montanus & Marcion] & [o columina religionis! o præfides Ecclesiæ Christi! An hæc reuerentia vestra, quam adhibetis verbo Dei?] & cetera id genus suauiter irridebūt. Admirabile sanè est nouè istius Theologiæ acumen, qua facile Hieronymum in Iouinianum aut Vigilantium, Augustinum in Donatistam aut Manichæum; Athanasium in Arium stupenda Metamorphosi, vt olim Circe Vlyssis socios in porcos transferre possem. Sed heus tu, ecquid passi sunt tui Apologetici, qui tantum Scripturis deferre se dicunt, vt repente eas nasum cereum appellent, qui in omnes modos fingi aut flecti possit, vt dicant Romanam Ecclesiā, quam faciunt sedem Antichristi, normam tamen & regulam veritatis; & iniussu Romani Pontificis nihil in Conciliis tentandum? C R I T. Illi hæc dicerent? nunquam certè dixerunt, sed hæc à Prieria, Pighio, & Canonistis, parasitis Pontificum profecta sunt: Quæ si à te audirent, clamarent te insignem sycophantam. I R E N. Quid? tam hebes, vt nec adhuc intelligas, quò spectem? C R I T. Iam intelligo, & mihi de Hosio satisfacisti. I R E N. Legerant ista apud Iacobum Andream Smidelinum. Quare pro more suo in aduersaria primū, deinde in hanc præclaram Apologiam retulerunt. Ita sine omni iudicio prouunt, ad sua dogmata propugnanda. Qui cum aliorum sedes, quod omnes sciunt, iniuste inuaserint, cōtemtim tamen de tanto viro, quasi dubitarent, an sit Episcopus, loquuntur: cum sit Episcopus, de quo nemo pius aut prudens dubitat; & suo nomine dignissimus. Ipsi potius viderint

Cypr. de vniuersitate Ecclesie.

psalm. 1.

Hier. 23.

Genes. 47. 3. Reg. 12.

Contra Lucifer.

Politic. 7. cap. 8.

derint si non illud Cypriani ad Euangelicos potissimum pertineat. Hinc sunt, inquit, qui se vltro apud temerarios conuenas sine diuina dispositione præficiunt, qui se præpositos sine vlla ordinationis lege constituunt, qui nemine Episcopatu dante, Episcopi sibi nomen assumunt. Quos designat in Psalmis Spiritus sanctus, sedentes in pestilentie cathedra, pestes & lues fidei, serpentis ore fallentes, & corrumpendæ veritatis artifices, venena letalia linguis pestiferis euomentes. Quorum sermo vt cancer serpit, quorum tactus pectoribus & cordibus singulorum mortale virus infundit. Contra eiusmodi clamat Dominus; ab his refrenat & reuocat errantem plebem suam dicens: Nolite audire sermones Pseudoprophetarum, quoniam visiones cordis eorum frustrantur eos. Loquuntur sed non ab ore Domini: dicunt iis qui abiiciunt verbum Dei, pax erit vobis & omnibus ambulatibus in voluntatibus suis: omni, qui ambulat in errore cordis sui, nõ veniet super te mala. Nõ loquutus sum ad eos et ipsi prophetarunt. Hec Cyprianus. Videtur certè apud Euangelicos Christianū Sacerdotiū abrogatū & Ethnicum pro eo suppositum. Quale erat illud Pharaonis & Hieroboam: qui fecit Sacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Leui. Et flagitiose populo illudunt, qui sibi Presbyterorum & Episcoporum auctoritatem, qui remittendi peccata, qui cōficiendi corpus & sanguinè Christi (quam nullā habet) potestatem insolenter & perniciose arrogant. Sed quorsum loquor de corpore Christi, quod Apologetici cum reliquis Zuinglianis Ecclesiæ eripuerunt? cui nec in Lutheranorum Ecclesiis, quantumuis de illius præsentia cum Zuinglianis digladiantur, locus vllus relinquitur. Imo nec Ecclesiam vllam habent, cum, vt ait Hieronymus, non possit conficere Eucharistiam qui non est Sacerdos, nec Ecclesia esse possit, quæ non habet Sacerdotem. Ethnicum vero istorum Sacerdotiū ideo appellauit, quia totum à ciuili magistratu, eiusque auctoritate pēdet, vt olim apud Ethnicos, quod Aristoteles inter reliquas politicæ ciuitatis partes cōstituit. Sed vt ad illā Apologeticorum calumniam reuertar, ipsos iam Apologeti-

Euangelicorū ministrorum descriptio.

Cyprianus.

Sacerdotiū nullum Christianū inter Euangelicos, sed Ethnicum.

Hieronymus.

cos tantę & tam proiectę calumnię propemodum sup-
pudere cępit. Habeo enim duo Apologię illius exempla-
ria; secūdo quędā adiiciuntur, quę primo defunt. In quibus
etsi insigne hoc conuicium agnoscere palam, & depreca-
ri nolint, & nescio quid ad se purgandum garriant, satis
tamen ostendunt tacitę, temeraria & inconsulta facilita-
te ad hanc ipsos calumniam conuolasse.

Illyricus.

Quare cum Il-
lyricus cum sociis eam postea arripiat quasi rem magni
contra Hosium & patres Tridentinos momęti, insignem
& egregiū se fycophantam probat, nec tam ornatissimum
omni doctrinę, virtutis & dignitatis laude Hosiū, aliof-
que patres, quęm se dehonestat, planeque ostendit sibi ac
sociis nihil certi & solidi criminis aduersus eos superesse,
qui ad tam putida & tetra conuicia confugere conantur.
Simili vanitate nostris obiiciunt, illos solere sacras litteras
hęreticorum libros appellare, inuidiosos eos ex eo facere
studentes, quasi sentiant illas hęresibus plenas. Quod
nemo Catholicorum scripsit, dixit, ac ne cogitauit ali-

Apologeticorū
altera calūnia
refellitur.

quando. Sacras scripturas non in legendo, sed intelligen-
do consistere Hilarius, Hieronymus ac alij patres, & no-
stri hodie vltro fatentur. Hoc amplius omnes omnium
seculorū hęreticos non minus, atque nostros hodie Euan-
gelicos iactare solitos, sua dogmata ę diuinis oraculis pe-
tita, & apertissimę sacris litteris consignata: neque in
alium sensum Scripturas hęreticorum librum appellari,
si tamen quis ex nostris ita appellarit. Cur enim nomen
& verba scriptoris in tam atroci crimine non producunt?

Luthero sacra
litterę Hęreticorū
libri.

Sed cur non potius ista criminatione contra totius sectę
antesignanum vtuntur, quem constat huiusmodi verba
vsurpasse, propterea quod omnes hęretici p̄sidium
suum in sacris litteris constituent? Sed cauti hęc fuere A-
pologetici. In eo enim ista libro scribit, quo Sacramen-
tarios acerrimę vellicat, atque ideo studiose dissimulant,
ne vel hinc appareat ipsorum illa quoque vanitas, qua ia-
ctant Zuingianos & Lutheranos amicos & fratres; & Ca-
tholicos

In protula
contra Con-
cil. Trident.

Hilarius ad
Constant.
Hier. contra
Lucifer.

Quod hec
verba, hec
est corpus
meū, firmi-
ter adhus
stant contra
Suermeri.

tholicos illis frustra dissidium exprobrare. Quamobrem
cum Lutherus hęc scribat, datus ę Deo ad orbem illumi-
nandum; si ego iam Apologeticorum illam personam
induerem, & magnis lateribus clamarem; Eodem hęc spiri-
tu scripsit Lutherus, quo olim Montanus & Marcion. O columen
religionis! ę p̄ses Ecclesię Christi! An hęc reuerentia tua est, quam
adhibes verbo Dei, vt sacras scripturas, quas Diuus Paulus ait di-
uinitus afflatas esse, quas Deus tot miraculis illustrarit, in quibus
Christi ipsius certissima vestigia impressa sunt, quas omnes sancti
patres, quas Apostoli, quas Angeli, quas Christus ipse filius Dei,
cum opus esset, pro testimonio citarit, hęreticorum libros appellare
audeas? Hęc & alia id genus si vociferari velim, vereor
ne non Lutherani modo, sed ipsi iam mihi Apologetici
valde irascerentur, & me putidum & ridiculum Rheto-
rem clamarent. En tibi iam illam de exustis sacris libris
non dissimilem calumniam. Si non exstarent, & semper
extitissent sacri codices, Latini, Gręci, & Hebręi; aut, si
alij vnquam exusti fuissent, quęm quos iste grex interpre-
tationibus, commentariis, & annotationibus, fędisque
translationibus prodigiose contaminasset, habuissent iu-
stissimam querelę causam. Nunc non consulunt Euan-
gelio Christi (quod omnes, quanta par est, reuerentia ex-
osculamur) istis clamoribus, sed suo Pseudoeuangelio.
Probata enim atque sincera exemplaria non modo in
illas tres linguas, sed in reliquas p̄ne omnes Europę
diffusa per orbem hodie sparguntur. Neque memi-
ni vlllo vnquam Ecclesię edicto huiusmodi lectione cui-
quam fuisse interdictum. Inuenio certę in constitutioni-
bus prouincialibus Anglię, cum Vuicleui hęreses pri-
mum caput infaustum efferrent, ab Episcopis prudenter
cautum, ne qui id genus libri, nisi diligenter prius ab E-
piscopo perlecti, & ab eodem probati in vulgus exirent.
Qua tamen constitutione non de libris sacre Scripturę
olim translatis, sed postea transferendis caueri videtur.
Et ni fallor primus, qui hęc lectionem publico edicto in
Anglia

Apologeticorū
falsa crimina-
tio in Catholi-
cos in iste retor-
quetur in Lu-
therum.

Refellitur Apo-
logeticorū calū-
nia de exustis
sacris libris.

Sacri libri in
omnibus Euro-
pę linguis.

Qui libri An-
glię de religio-
ne, quādo et cur
ab Episcopis pru-
denter prohibiti.

Lib. 5. c. pe-
niculosa. tit.
de magistris.

Henricus Octauus.

Catholici integras, Euangelicis mutilatas Scripturas recipiant.

Tertullianus.

Lutherum cecidisse classicum rusticis & occasionem dedisse tumultus, licet postea contra eos scripserit.

Apologeticorū de Catholicis mendacium.

Anglia sustulit, fuit rex Henricus octauus, idque postquam à Romano Pontifice defecerat. Quare hæc contra Catholicam Ecclesiam euidens & insignis est contumelia. Quæ & hodie recipit, & reuerenter semper excipit, vbique integras scripturas. Quas isti, vt olim Cerdon, Marcion & alij id genus partim admittunt, partim repudiant & abolent. Et si non manu Scripturas, certè sensu earum expositiones interuertunt. Neque enim, vt ait Tertullianus; si Valentinus integro instrumēto, uti videtur, non callidior ingenio, quam Marcion manus intulit veritati. Marcion enim aperte & palam machera non stylo usus est; quoniam ad materiam suam eadem scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: quoniam non ad materiam scripturas, sed materiam ad scripturas excogitauit: & tamen plus abstulit, & plus adiecit, auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adiciens dispositiones non comparentium rerum. Hæc Tertullianus. Iam si me iniurium Luthero arbitreris, nimisque iniquum, propter rusticorum seditionem, lege Staphylum, Cochlaeum, Hofium, & ni fallor, aliter senties. At scripsit, inquit, contra eos. Rectè: Perinde ac si quis obsequentissimam prius uxorem, postquam quotidianis querelis de graui & intolerabili marito, eam semel cum marito commiserit, pacificatoriam sibi aliquam deinde de reconciliatione mutua legationem imponat. Atque hic mihi perinde facere Lutherus videtur, ac si quis in ardui & excelsi montis vertice constitutus frequentissima omnis ætatis & sexus multitudine referto, ingentem aliquam lapidum molē magna vi è vertice deuolui curet, ac deinde ex alto clamet, vt multitudo sibi à lapidibus caueat. Nam quod apud Catholicos pestes illas & nasci, & confirmari aiunt, quæ postea ab Euangelicis, illis interim sedentibus, ac aliud agentibus, conficiantur; id tam verum est, quam reliqua omnia. Atque ideo asseuerasse solum sine vlla probatione fati habuere. Quæ mihi tum demum probarint, cum docuerint, aut doctrinam Catholicam Lutheranos efficere,

cere, aut extitisse vnquam hoc sæculo Anabaptistam, Memnonianum, Zuinglianum, Suenfeldianum, qui non in sacra Lutheri schola primum initiatus, huc quasi ad absolutiorem & augustiorem disciplinam profecerit.

Frustra Euangelicos vociferari, Scripturas à se stare, aut se non esse hæreticos: & quot, qualesque hæreses solus Lutherus excitari. Quis nam sit dicendus hæreticus ex Origenis sententia.

CAP. XXXII. IRENEVS.

Cum igitur constet Lutherum, atque eius discipulos multas hæreses propugnare, partim nouas, & domi suæ natas, partim antiquas, quarum auctores & principes ante mille annos ab Ecclesia anathemate & hæreseos nota adusti sunt, vt Iouinianus, Vigilantius, Aërius, & inter alia propter liberum arbitriū, Manichæus, vt taceam de posterioribus hæreticis, Berengario, Vuicleuo, Hufso, & similibus; aut delenda est in istis hæreseos macula, aut Lutherani eadem ita asperguntur, vt nulla Martyrij laus in eis hæere possit. Qua illos solos ornamus, qui omnia potius supplicia subire, quam aut Christum, aut aliquam Catholicæ fidei veritatem abnegare maluerunt; aut hæresim aliquam ab Ecclesia explosam profiteri: quorum nihil in istos cadit. Sunt enim Christiani & Catholici Principes, per quos in eos animaduertitur, qui & ipsi vitam suam pro Christo, si res postularet, profundere non detrectarent. Qui, si istis parceret, quid aliud quam quasi facem quandam accenderent, qua omnia hæresibus conflagraret. Quare cum gladium datum ad vindictam malorum in istos exerunt, non minus, sed multo magis apud Deum, quam Phinees ille, vt dixi, promerentur. Nec est, quod hæreseos isti à se suspensionem amoliri conentur, aut caussentur, ea sibi, vt dicant vt faciant, imperari,

Martyrij laus in quos solos cadat.

rari, quæ salua religione nec dici nec fieri à Christianis poterint. Quid enim ab eis postulatür, quod nõ tota hodie profitetur, & antiqua etiam Ecclesia olim profitebatur? Edant vel vnum dogma, ad cuius confessionem vrgentur, quod antiquissimæ Ecclesiæ damnarunt? Suppetunt hodie antiquissimorũ patrum libri, Epiphaniij, Augustini, Philastrij; suppetunt variæ tum prouinciales, tum œcumenicæ Synhodi. In quibus nos expedite notare possumus plurima dogmata, quæ isti mordicus, cumque corporis & anime interitu tuentur, ab illis vt praua & heretica anathemate iugulata. Qualia si Catholici astruât, & isti, quia similis confessio ab ipsis elici non poterit, supplicij obuiantur; causam non dico, quin Catalogus Foxi sit deinceps instar iustorũ Ecclesiæ factorũ. Sed isti Scripturas tamẽ clamât à se stare, patres à se, Concilia à se stare. Quos quidem non possum omnino dffiteri Scripturas habere, sed suas, non Ecclesiæ; patres habere, sed suos; nõ Ecclesiæ; Synhodos habere, sed suas, non Ecclesiæ. Scripturas habent, sed vt Pseudopropheta olim, qui clamabant: hæc dicit Dominus; cum non diceret: Scripturas habent, sed insidiosas & letales, quibus non recreent, non reficiant, sed incautas animas iugulent. Ideo autem non Ecclesiæ, sed suas Scripturas obtrudere affirmo, quia cum præter, & contra omnium patrum, omnium veterum Ecclesiarum summam conspirationem; consensumque, novos, & adulterinos sensus cudunt; suas iam faciunt Scripturas. Sic non Ecclesiæ; sed suos patres producant, cum frequentes & apertissimas pro Catholica veritate sententias aut lacerâtes, aut contemnentes, in vna aliqua obscura delitescunt; eamque callidè ad erroris sui tenebras inuertunt. Suos, non Ecclesiæ patres proferunt, quoties vnum aliquem fortè ab Ecclesia dissentientem nacti, in eo hærent, de eo se magnificè venditant, alios omnes patres cū Ecclesia sentiètes, imò nec eiusdè auctoris, alia vel sexcenta, eadem que clarissima contra se testimonia,

*Inanis & falsa
Euangelicorum
gloriatio de
Scripturis, pa-
tribus, & con-
ciliis.*

*Cuiusmodi Scri-
pturas Euange-
licis habeant.*

*Cuiusmodi pa-
tres habeant
Euangelici.*

nia, pili quidem facientes. Eadem est & illis erga patrum Synhodos religio. Si incidant in aliquam priuatam Synhodom, quæ videatur sectæ patrocinari, eam vnice admirantur, exosculantur, & in oculis ferunt; Catholicosque vociferantur iacere, diffidere, & abiicere hastas. Cui si illi mox œcumenicæ alicuius postea Synhodi auctoritatem, aut illam ipsam illis Synhodom pro aliis Ecclesiæ decretis opponant, iam non œcumenica modò, sed & illa suã tam laudata, tam diuina Synhodus omnino sordescit. Atque hæc est vera noua Pseudomartyrum tuorum Theologiæ effigies. Sed quorsum ego tam longũ diffundo, aut tam alte petitem sermonem, vt probem Lutheranos tuos omnes esse Pseudomartyres, cum domesticis eos testimoniis irretitos habeam. Fatentur enim Magdeburgenses, Epiphanium, Augustinum, (de quibus dixi) varias hæreses numerasse. Inter quas cum & Lutheranorum varia dogmata recensentur; & Ecclesiæ auctoritate conuellantur; erunt iam vel ipsorum Magdeburgensium testimonio Pseudomartyres. Nisi forte post mille iã & trecentos pænè annos, eos vt sacrosanctos Christi Martyres adorabimus, quos illi cum aliis primæ Ecclesiæ patribus in hæreticorum classem relatos scribunt. Præterea cum Apologetici tui fateantur similiter eosdè aduersus varias hæreses scripsisse, & Epiphanium octoginta numerasse ostendant, & alias adiecisse Augustinum, è quibus aliquot in hac Apologia conspiciuntur, de quibus quasi sincero & diu abscondito Euangelio se efferunt; an non egregiam ipsi de se, de sua Apologia, deque tot millibus Martyrum, quos nobis tantopere obiiciunt, sententiam tulerunt? Vt enim de aliis hæreticis taceam, idque quod modo attigi, certius vberiusque explicem; vnde, quæso, Lutherus horrendam illam hæresim, qua docet nos libero spoliatos arbitrio, omniaque absoluta fieri necessitate, quàm à Ioanne Vuicleuo mutuatus est? Vuicleuus vero à Petro Abailardo, qui Bernardi sæculo hoc virus euomuit,

*Euangelicorum
religio erga
Synhodos.*

*Magdeburgen-
sũ testimonio
Lutherani Pseu-
domartyres.*

*Lutherus quot
& quales hære-
ses hoc infelici
sæculo renoua-
uerit.
Hæresis de Ser-
uo arbitrio.*

Hereticis de sola fide.

Hereticis contra inuocationē Sāctorum.

Hereticis de baptijmo.

Hereticis Aeriana.

Hereticis de virginitate.

Magdeburgēses Vigilanti, Iouiniani, Aerij errores amplectuntur.

Epiphanius, Hieronimus, Ambrosius, Augustinus, Siritius, Magdeburgensibus potius heretici, quam Aerius & Iouinianus.

mūt, quem suis ille scriptis confutauit, Petrus ab aliis, & à Manichæo potissimum, Manichæus à Marcione, Marcion denique, vt ad primam tandem Lutheranicæ Ecclesiæ originem veniatur, à Simone Magohausit. Vnde vero Lutherus & reliqui Euangelici huius totius noui Euangelij fundamentum, quo ante omnia statuunt, exclusis bonis operibus, solam fidem ad iustificationem sufficere, nisi ab eodem Simone sumere? Vnde quæso illæ contra Diuorum inuocationem atque Reliquias Lutheri, & sociorum hæreses nisi à Claudij & Vigilanti, vt diximus, schola? Iam illa Lutheri hæresis, quod concupiscentia post baptismum sit peccatum ab Augustino & Euthymio olim euerfa; vnde quæso nisi à Masalianis, & aliis veteribus hæreticis sumpta est? Vnde illi errores; nihil Sacerdotem ab Episcopo, nihil ieiunantem à non-ieiunante differre, nec debere pro mortuis sacrificium facere, nisi ab Aerio Ariano, quod antea ostendimus, manarunt? Vnde illa hæresis, nihil interesse inter matrimoniū & virginitatem, nullamque esse virginitatis apud Deum præmium, nisi à Iouiniano profluxit? Magdeburgenses verò, licet in illis duabus hæresibus, quas primo loco commemorauimus, suos magistros, quantum possunt, dissimulent, neque eos lubenter vt suos doctores agnoscant; adeo tamē in Vigilantium, Iouinianum, & Aerium propendent, vt quos Vigilanti erroribus Hieronymus confutat, eos illi vt veras eorum sententias amplectantur. Iam aduersus miracula illa, quæ ad reliquias Gernasij & Protasij accidisse diximus, cum ea ex Ambrosio recitarent, illi vt egregium quendam veritatis testem, pium hunc Vigilantium opponunt. Aerium verò & Iouinianū adeo non reponunt inter hæreticos, vt Epiphanium potius, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum, Siritium Romanum Pontificem, à quibus partim scriptis, partim Synhodo Romæ, & Mediolani habita Iouinianus damnatus est, inter hæreticos reponendos censeant. Et irascuntur

Vide Epiphanius, Augustinus, Siritius, & Vigilantium hæreses, Clementi, 3. recogit, Irenæus lib. 1. cap. 20, Augustinus lib. 1. contra 2. epistolam Pelagii, ad Bonifacium, cap. 13, Euthymius in Panoplia, 22, Augustinus, ibidem hæreses, Hieronymus contra Iouinianum, Ambrosius, Epistolam 18. ubi agitur de Iouiniano.

Cent. 4. pag. 457, Ambrosius, Epistolam 85, Cent. 4. pag. 381.

Cent. 4. pag. 381. et 401.

Epiphanius, lib. 3. tom. 1. hæreses. 75.

tur Epiphanio, quasi præter rem exaggeranti Aerij crimen; illi nõ ob aliud, vt opinor, infensū, quàm quòd in describendis Aerianorū moribus Magdeburgenses, & alios hodie Euangelicos graphicè depingat De quibus ita scribit. *Apud ipsos, inquit, studiū, vt potius in die Dominica ieiunent; quarta verò et profabbato edāt. Sæpe verò etiam quarta ieiunant, non ex statuto, sed ex propria voluntate. In diebus autem Paschatis, quando apud nos fiunt humi dormitiones, castitates, afflictiones, siccorum esus, preces, vigiliae, at ieiunia, & omnes animarum salutes per sanctas afflictiones; ipsi à summo mane obsonantur, carneque ac vino venas suas explentes, cachinnantur, ridentes & subsannantes eos, qui sanctum hunc cultum hebdomadis Paschatis perficiunt. Tamet si enim renunciatorium habeant hi vitæ modum, non tamen exercetur apud ipsos, sed multo plus carnis esus, & vini potus. Hæc Epiphanius. Ceterum adeo nihil Magdeburgenses hoc suo artificio hæresis à se labem abstergunt, vt ea se multò magis inficiant: quemadmodum quo quis se altius limo inmergit, eo fædius deformari & cōmaculari solet. Cùm nullus, quòd sciam, sit ex Lutheranis Martyribus, qui non istas Simonis Magi, Manichæi, Aerij, Vigilantiūque hæreses vsq; ad extremum vitæ halitum pertinaciter tueatur, proq; earum obstinata assertione desperare moriatur: quo modo aliter euenire poterit, quàm vt, etiam si nullo alio præter ista dogmate prauo inficeretur, vel ob ea sola & dicantur, & verè sint Pseudomartyres. Neque quicquam Foxum iuuat, quòd vel isti, vel alij de Deo, & sancta Triade nihil palam impiè senserint. Quæquam & hoc quoque falsum esse, iam satis docuimus. Neque scio, an aliquis quicquã deterius de Deo sentire vnquam potuerit, quàm sentiunt omnes tam Lutherani, quàm Zuingliani Pseudomartyres; qui, dum liberū arbitrium tollunt, omniaque peccata nostra Deo auctori adscribunt, Deum ipso Diabolo deteriore planè constituunt. Nemo enim hætenus tam fuit perditus, vt vel Diabolo omnia sua peccata imputaret, sed sibi potius, & aliis caussis*

Epiphanius.

Aerianorum mores; qui & Euangelicorum hodie nostrorum sunt.

Lutherani, quia heretici, non Martyres, sed Pseudomartyres sunt.

Lutheranorum impia & nefaria de Deo sententia.

Ii magnam

magnam culpæ partē tribueret : quā isti sancti Martyres aut scientes aut certē imprudentes in Deū ipsum planē conferūt. Sed ego istos nō solūm ob hæc grauiora, & atrociora, sed vel ob ea etiā, quæ ipsi omnium leuissima dogmata putāt, hæreticos, atq; ita Pseudomartyres pronūciare nihil dubito. Quā hæretici notā & infamiā nemo effugere poterit, qui vel traditiones Ecclesiæ superbe reiicit, vel aliter de aliqua fidei parte statuit, quā habet Ecclesiastica traditio. Talē enim eū esse Origenes definit, eāq; eius sententiā celeberrimus & doctissimus ille Martyr Pamphilus probat. De qua re exstat insignis Augustini quoq; sententia: *In his, inquit, rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura Diuina, mos populi Dei, vel instituta maiorū pro lege tenēda sunt.* At isti omnia pæne maiorum instituta, quæ ab Apostolis, eorumq; discipulis ad nos de fluxerunt, profus dissiparunt. Quis verò est, non dico ex Zuinglianis, sed vel ex Lutheranis (quos tu iā solos, vt Martyres suspicis) quæ ista Origenis & Augustini sententiā nō ita percellit, vt ad hæreticos, atq; ita ad Pseudomartyres pertineat? Id iā amplius probabiliter dixero, quāuis cetera omnia Lutheranicorum dogmata sana essent; quamuis sub Ethnico, aut Saraceno aliquo tyranno pro Christi ipsius confessione moretur aliquis ex Lutheri secta: eum tamen non futurum forsā Martyrē, si vel in illo solo dogmate erraret, quo Lutherani statuunt, odium peccati & tristitiam non requiri ad pænitiā, sed magis facere hypocritam. Adeo enim ad veniam peccatorum obtinendam non sola vitæ emendatio, sed & dolor pro eisdem peccatis requiri videtur, vt nec martyriū fortē, si hominibus quibusdā piis & doctis crederim⁹, eius vicē suppleat. Ad hanc enim tantā Dei dilectionē, & tā eximij amoris magnitudinē, quo vitā quoq; nostrā pro Christo libēter deponim⁹, gradatim ita prouehimur, vt primūm peccata nostra, quibus eū offēdimus, recordemur atq; detestemur; deinde vt postquam seriō

Hæreticus quis.

Origenes.

Augustinus.

Dogma Lutheranicorum peruersum de odio peccati.

Quibus gradibus perueniatur ad tantam Dei dilectionē, vt pro eo mori ausi dubitemus.

Origen. primo capite ad Titum. vt citatur à Pamphil. in Apolog. Orig.

Epist. 86. ad Casulanum.

Vide Alexandr. Halensium part. 4. 9. 57. memb. 3. Richardum. Tapper. tom. 1. artic. 3.

ea

ea fuerimus detestati; firmam ex illius bonitate remissionis spem, peracta pænitiā, concipiamus; tum denique tam benigni & propitij Domini amore adeo incallescimus, vt, si res & tempus postulet, durissima omnia in illius gratiam subire parati simus. Sed quorsum ego tot Lutheranicorum pernicioſa dogmata accumulō? cum qui vel vnum ex vniuersis obstinate asserat, hæreticus; atque ita, si pro eo obeat, Pseudomartyr sit habendus. Atqui ne longe ab hoc nostro his paucis diebus sermone abeamus; nōne Lutherus cum sociis, vel propter solum Sanctorum honorem impugnatum, te iudice, in hæreticos relatus est?

Lutherum & omnes hæreticos affirmare, si Augustino credimus, Christum in carne non venisse, & licet infesti sint Zuinglianis Lutherani propter Eucharistiam; negare tamen & ipsos corpus Christi, dedisseque Zuinglianis erroris sui occasionem. Lutheranos, qui obierunt, ne transsubstantiationem Eucharistiæ confiterentur, non pro fide, sed pro sensibus suis obiisse.

CAP. XXI. CRITOBVLVS.

NON possum ab ea sententiā, quam à me ipsa veritas impetrauit, iam abire; neq; aliquam iustam Lutheranicorum defensionem comminisci, qua eos ab hæreseos & Pseudomartyrij notā liberem. IREN. Vides igitur quo impudentiæ Foxus tuus prorupit, qui huc nos vltro prouocat, & vrget, vt vel tres ex omni ista Pseudomartyrum sentina producamus, qui de Deo aut dixerint, aut senserint impie, qui Christi diuinæ naturæ vel vnciam detraxerint, qui vllam in Spiritum sanctum blasphemiam docuerint, qui denique vllō in fidei articulo minus orthodoxe dissenserint; & alia id genus, quæ summo nobis hodie mane ex eo occinuiſti. Quæ nos eius mendacia fati opinor superiori oratione refutauimus.

Foxi impudens mendacium.

li 2

mus. Neque dubito, quum aliquando vera & sincera a-
cta atque monumenta Pseudomartyrum ab Italia, Hi-
spaña, Gallia, Germania, & Britannia nostra prodierint
(proditura autem speramus) quin ea ipsa tum & nostram
orationem confirmabunt, & Rhetorum istorum vanita-
tes, ac prodigiosa, quibus ad suæ causæ commodum
omnia iam rapiunt & inuertunt, mendacia manifestè ar-
guent, tum multa etiam alia contra Christi humanita-
tem, atque diuinitatem, contra Spiritum Sanctum, con-
tra reliqua certissima Ecclesiæ, fideique Christianæ ora-
cula opinionum & hæreseon monstra, quæ apud se noui
isti Euangelici doctores & Pseudomartyres aluerunt, or-
bi adhuc incognita, patefacient. Ideo verò interim af-
firmo, non vnum aut alterum, sed omnem istam Pseudo-
martyrum colluuiem ipsum Christianæ fidei fundamen-
tum, quo fatemur Christum in carne venisse, aliaque
Christianæ disciplinæ firmamenta inficiari. Quorū qui-
dem spiritus non sunt ex Deo: cum, vt Ioannes scribit:
*In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis, qui confitetur Iesum in carne
venisse, ex Deo est, & omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo
non est.* C R I T. Certè si te Calvinus, si Apologetici,
si Magdeburgenses audirent, atrocem sibi fieri iniuriam
vociferarentur, & se constantissimè affirmare, Christum
in carne venisse. Imo si hoc quasi lydio lapide spiritus, an
sint ex Deo, probandi sint; necesse est, & illos, & Marty-
res, quos adeo ornant, Catholicos esse, & Spiritum Dei
habere, cum ex illis nemo, quod sciam, Christum in car-
ne venisse neget, nisi forte aliquot ex Anabaptistis.
I R E N. Si ab Ariano, Eunomiano, Macedoniano, Noua-
tiano, Donatista, aliisque hæreticis quæras, an Christum
in carne venisse credant, credere se singuli constanter af-
firmabunt: cum tamen negent Christum in carne ve-
nisse. C R I T. Ab aliis hæresibus non possum eos ex-
cusare, sed ista eos hæresi implicitos fuisse iam pri-
mum abs te audio. Quod si esset verum; quid eorum
crimen

Omnes Euan-
gelici pseudo-
martyres negat
Christum in car-
ne venisse.

Anabaptiste.

1. Ioan. 4.

crimen ad nostros hodie Euangelicos inuidiosè trahis?
I R E N. Audi ergo non meam, sed Augustini sententiam.
C R I T. Non optarem magis classicum testem. I R E N.
Quisquis, inquit, non habet caritatem, negat Christum in carne ve-
nisse. Nunc iam interroga omnes hæreticos, Christus venit in carne?
venit; hoc credo, hoc profiteor. Imo hoc negas. unde nego? Audis
quia hoc dico; imò ego conuincio, quia negas: dicis voce, negas corde;
dicis verbis, negas factis. Quomodo, inquis, nego factis? Quia ideo
venit in carne Christus, vt moreretur pro nobis. Ideo mortuus est
pro nobis, quia caritatem multam docuit: Maiorem hac caritatem
nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis. Tu non
habes caritatem, quia non modò non congregas, verum etiam que
pretioso Christi sanguine congregata sunt, ea dispergis, & pro ho-
nore diuidis vnitatem. Ergo huc intelligite spiritum ex Deo, pulsa-
te, tangite vasa fictilia, ne fortè crepuerint & male resonent. Vide-
te, si integrè sonat, videte, si sibi est caritas. Tollis te ab vnitatem orbis
terrarum, diuidis Ecclesiam per schismata, dilanias corpus Christi.
Ille venit in carne, vt colligat; tu ideo clamas, vt spargas: & alia,
quæ in hunc sensum sequuntur. Cum itaque Christus
ideo in carne venerit, vt mutua & arctissima nos inuicè
caritate in vna fide deuinciret; & hanc isti caritatem con-
cionibus & scriptis conuellant ac dissipent, & coniu-
ctissimos prius in recta fide animos diuellant, & contra
ipsam vnitatem moriatur: affirmo Pseudomartyres tuos
cum reliqua vita, tum ipsa potissimum sua morte Chri-
stum in carne venisse negare: & tantum à verorum Mar-
tyrum ornamentis moriendo abesse, vt maius quàm ipsi
Iudæi, qui cruci Christum suffixerunt, piaculum admit-
tant. Illi enim tunicam Christi non lacerarunt, aut se-
cuerunt; Christum autem isti non modo negarunt, sed
immanissima dissipatione diuulserunt. Quod ne tu fortè
à me alienius dictum putes, ignorare neutiquam debes,
Christum, & caput & corpus esse: Caput vni-genitus Dei fi-
lius, & corpus eius Ecclesia, sponsus & sponsa, duo in carne vna.

Augustinus.

Ang. in 1.
canonic. Io.
tract. 6. &
serm. 3. de
verb. apost.

Omnes hereti-
ci licet verbis di-
cant, factis ta-
men negant,
Christum in car-
ne venisse.

Pseudomarty-
res peiores Iu-
dæis, qui Chri-
stum in crucem
egerunt.

Christus caput
est & corpus.

Aug. de vni-
tate Ecclesie
contra Peti-
liani Episto-
lam cap. 4.

Proinde non minus Christum, eumque in carne venisse negat, qui ab Ecclesia, eius corpore, ita dissentit, vt eius communio non sit cum toto, quacunq; diffunditur, sed in aliqua parte separata inueniatur; quam is, qui ea negat, quæ Scripturæ sanctæ de Christo capite prodiderunt. Iam cum Christus ex omnibus sacramentis Eucharistiam nobis commendarit, vt signum vnitatis & vinculum caritatis; quis vnquam Pseudomartyr appellandus est, si non sint isti, qui non solum dum viuerent, infinitas & acerbissimas de ea contentiones excitarunt, verum etiam in sua contra eam hæresi pertinaciter moriendo illas magis auxerunt. Qua in re etsi Lutherani, in quoru iam solos inclinare videris, tolerabiliores videantur Sacramentariis, cum substantiam corporis Christi nobis non auferant: reliqua tamen, quæ vel in sola Eucharistiæ causa innouarunt, quibus Ecclesiæ vnitatem concionando, scribendo, moriendoque dissiparunt, tot & talia sunt, vt, si cetera Catholici essent, effici nõ potuerit, quin Pseudomartyres essent, & ipsa quoque corporis substantia postea, vellent nollent, ab aliis adimeretur. Quod cum callidus serpens Diabolus non ignoraret, noluit primo impetu ad negandum præsentiam irrumperere, quod se obtinere non potuisse satis perspiciebat; sed callidè scopum, ad quem collimabat, dissimulans, incautis hominibus sensim obrepfit, & ea pedetentim spargebat, quæ facilem viam præstruerent, & quæ in vulgus plausibilia futura sperabat. Ecce enim primò quasi magnum quendam, & excellentem diuinæ legis amorem, & sincerissimam de corpore & sanguine Christi fidem præ se ferens, atrocissimam quandam Christiano populo iniuriam fieri clamabat, cui Christus in tanto Sacramento non totus, sed dimidiatus daretur; quippe qui precioso Christi sanguine miserè spoliaretur. Hic fucus speciosus cum primis videbatur, & multos imperitos, atque leues homines illudit. Quare cum hæc alea ex voto successisset, vt

Lutheranos esse Pseudomartyres, & occasionem dedisse Zuingliano sui erroris in Eucharistia.

Quibus technis & artibus ceperit Diabolus Eucharistiæ sacramentum oppugnare.

Errores Lutheranos in Eucharistia.

poculum contra Scripturas subtractum, ita multa alia superstitiose Sacramento accessisse quiritatur. Aquam nimirum vino temperari, Sacramentum referuari, a solo Sacerdote, populo esuriente, recipi; perniciosè credi substantiam panis, quæ maneret, ablata, aut corpus alio tempore, quam cum sumeretur, adesse; perniciosè adorari, perniciosissime denique in Sacrificium pro viuus & defunctis conuerti. Isti vero errores in vno Eucharistiæ sacramento, cum sint Lutheranis omnibus communes, & cum, quicumque ex ea schola patiuntur, hos ad vitæ exitum pertinaciter defendant; vniuersos Lutheranos, vt femoueas cetera omnia eorum perniciosà dogmata, Pseudomartyres planè constituunt: cum si non Christum caput, Christum tamen, vt dixi, corpus pari, & ad eandem animarum perniciem, errore inficientur. Sic Catholici, quicumque pro aliquo ex his dogmatis obeunt, veri, & Evangelici, qui contra aliquod huiusmodi dogma moriuntur, falsi Martyres redduntur: quantumuis ista Foxo tuo leuia (presertim transubstantiationis dogma) videantur. Cui, quod olim Catholici Ariani in simili consubstantialitatis voce, & quod magnus ille Basilius Valentis præfector, querenti Ecclesias ex tenui dogmatum inquisitione in discrimen venire, responderunt; nos id iam responsum dabimus: Adolescentulis huiusmodi sermones congruere; eos vero, qui diuinis litteris innutriti essent, nullam syllabam illarum in discrimen venire pati posse; solereque, si res postulat, nullum genus mortis pro illis subeundum recusare. Martyres itaque esse adfirmamus contra Foxum, quicumque vel pro iis, quæ ille leuissima putat, Ecclesiæ decretis obeant; & vniuersos Lutheranos, qui hanc contra transubstantiationem hæresim ad mortem mordicus retinent, non pro verbo Dei, sed pro suis sensibus mori: pro quibus mors suscepta Martyrem nunquam efficere poterit. Isti vero hunc errorem tanta contumacia sequuntur, quod externi sensus illis distent, paucam subesse. Nec recordantur interim, fidem esse ex au-

Idem respondetur Foxo, quod Catholici olim Ariani, et Basilius Valentis præfector responderunt.

Theod. li. 4. ca. 19.

Innutritus diuinis litteris non potest pati vt ulla earum syllaba in discrimen veniat.

Lutheranos, qui mortis supplicio affecti sunt, quod mollet transubstantiatione agnoscere, nõ pro fide, sed pro sensibus suis obisse.

Fides vnde fit.

ditu, auditum ex verbo Dei: & Iacob Patriarcham, cum contrectaret Isaac, facile circumuentum, cum vocem au-
 dit, non fuisse deceptum, Certum itaque est verbum Dei, hoc est, *corpus meum*: quæ vox omnem aliam substantiam necessariò excludit. Ex verbo itaque Dei nos Catholici nullam subesse panis substantiam credimus; imò certi sumus, & scimus. Etsi enim opinari, minus sit quàm credere, & credere minus quiddam, quàm scire, & credere, non scire ea, quæ ad fidem pertinent, dicamur: minus quidem est ad cognitionem, non ad meritum, imò nec ad cognitionem omnino, Hugo de sancto Vict. de sacram. part. 10. ca. 1. lib. 1. ca. 2. licet ad euidens cognitionem minus sit: nec tamè minus ad certitudinem: cum nihil sit certius, quàm quod fide tenemus, licet ea sit iuxta Paulum rerum non apparentium. Quæ enim fide ex verbo Dei apprehendimus, certiora sunt, quautiuis à nostris sensibus remota, quàm quæ oculis & auribus quotidie vsurpamus: Vt non sine causa, quæ credimus, ea & nos scire Ioannes Euangelista dicat. Catholici itaque adesse Christi corpus, nec tamen panem adesse, ex verbo Dei, & Ecclesiæ auctoritate credimus, scimus, & certi sumus. Euangelici non verbu Dei, non fidem, sed sensuum suorum incertum & infirmum iudicium sequuntur. Quare quicumque pro hoc errore ob-
 eunt, non pro verbo Dei, aut fide (vt iactitant,) sed pro sensibus suis obeunt: quorum nimium certè angustis finibus verbum Dei, & eius magnitudinem, turpiter circumscribunt. Pseudomartyres itaque sunt non solum propter hoc, sed & propter reliqua illa contra Eucharistiam dogmata. Quæ cum propriè sit vnitatis sacramentum, quod nos cum Deo & hominibus arctissimè copulare deberet; Lutherani propter eam potissimum schismata & hæreses suas excitarunt; & se primùm, deinde infinitum populum à Deo & eius Ecclesia dissecarunt. Quod cum ita sit, quo modo pro Christo sanguinem se-

De Eucharistia sacramento vni-
 tatis, maximas
 irragedias exci-
 tarunt Luthe-
 rani.
 Nec Zuingli-
 nos nec Luthe-
 rianos pro Chri-
 sto sanguinem
 suum fuisse.

Aug. in tra-
 ctatu 26.
 Ioan.

suum, vel Zuingliani fundere iactitant, qui corpus & sanguinem eius summa Dei contumelia, & maximo omnium detrimento eripiunt: vel Lutherani, qui rem ipsam, quæ non solum per symbola corporis, sed per ipsum corpus, quod symbolis illis verè continetur significatur, spiritalem videlicet illum sacramenti fructum, id est, vnitatem, per tanta & tam atrocia contra hoc vnitatis sacramentum schismata, adeo horribiliter discerpunt & lacerant. Qui quantumuis Zuinglianos improbent, nihil tamen magis inde lucri ad æternam salutem sibi acquirunt, vel quod ipsi ad tam tetram hæresim Zuingliani aditum aperuerint, vel quod tot & tam detestandis hæresibus, idque vel in sola Eucharistica causa implicentur: vt longissime se & à Catholica Ecclesia & à Dei gratia disloccient, dum eas sermone, concionibus, librisque defendunt; seque demum Pseudomartyres insignes reddant, dum vitam potius, quàm hæreses illos deponere malunt. Quare cum hæc, de quibus modò diximus, passim à sectariis quasi oracula de cælo demissa exciperentur, & adorerentur; tum demum quasi fundamento optime iacto, totum se ostendit Satanas, & aperte negauit vllam esse corporis Christi in Eucharistia substantiam; quippe quæ tanto interuallo disungerentur, quanto cælum & terra. Superiora enim dogmata ruere non potuerunt, vt non ipsam corporis Christi præsentiam ad eandem secum ruina-mox traherent. Neque alio grauiore telo Lutheranos Zuingliani impetunt, quàm quod adorationem Eucharistiæ ipsi abstulerint; quæ, manente corpore, manere necessariò debet. Quare si Lutherus homines in recta de præsentia corporis Christi in Eucharistia fide, retinere serio cogitabat, nullo modo debuisset cetera, de quibus diximus, Ecclesiæ circa venerandam Eucharistiam dogmata conuellere. Quæ mira inter se serie colligantur, & vnum ex alio sic ferè necitur, vt, si vnum moueris, labant & reliqua. Vt itaq; nudu corpus Lutherus, reliquis abla-

Lutherani cur
 perinde atque
 Zuingliani ab
 eterna salute
 exciderint.Zuingliani quo
 potissimū argu-
 mento Luthera-
 norū de Eucha-
 ristia sententiā
 conuellant.

*Catholicā Ec-
clesiam oēs Eu-
angelici negāt.*

Lutherus.

*Euāgelicos non
modo dissentire
de articulis fi-
dei, sed eos tol-
lore.
Pseudomarty-
rum quorūdam
odiu in Catho-
licā Ecclesiam.*

Ecclesia.

ris, nobis reliquit; ita eius discipuli illud quoque ipsum sustulere. Atque ista Zuinglianorum doctrina tanto iam Evangelicorum applausu excipitur; ut incipiat iam Lutheri schola frigere, & qui tantus paullo ante fuerat Apostolus, iam delirare suis videatur: tanta animorum inclinatione ad Zuinglium proruitur. Quod non alia magis ratione accidisse puto, quam quod Christum, eiusque corpus negarint, id est, Catholicam Ecclesiam eius sponfam. Quam ut rebus ipsis omnes Evangelici negant, ita Lutherus hanc vocem [*Catholicam,*] qua vna omnes semper pessum ierunt, è simbolo Apostolico sustulit: ut iam non illud modo, quod negat Foxus, Euāgelicos tuos de articulis fidei dissentire, sed etiam, quod maius est, eos omnino sustulisse dixerim. Noui certè Pseudomartyres aliquot, quibus nunquam persuaderi potuit, ut in recitando simbolo illa verba [*Catholicam Ecclesiam*] usurparent. Quam alij irridunt, & cacolicam summa blasphemia appellant. Quod quid aliud est, quam Christum, si non caput, Christum tamen corpus negare, totamque prorsus fidem infirmare. Est enim Ecclesia (ut Paulus ait) columna & firmamentum veritatis, est sponsa Christi, quam non sine maxima Christi contumelia Pseudomartyres adulteram faciunt. Cuius tamen nos Christus castissimam vocem tanquam suam audire iubet, eumque, qui eam non audierit, pro Ethnico & publicano haberi: quam qui audir, non potest non in his hodie controuersis apud Deum, eo ita iubente, securus esse: ut iā quod referendi sint tui Pseudomartyres satis intelligas. Certè si Christus vnum aliquem nobis prudentem hominem commendasset, qui semper apud nos superesset, ut, quoties de sacris Scripturis, aut diuina eius voluntate hæsitatio aliqua oriretur, eum consuleremus, eiusque responso pareremus, ecquid non æquissimum foret, ut ei dicto audientes essemus, eiusque responsum in rebus impeditis, tanquam sacrosanctum Dei oraculum exciperemus?

mus? Nemo sanè inficias ire poterit. At hoc ille munus Ecclesiæ, carissimæ sponse credidit & mandauit. Cuius vocem cum contemnimus, ecquid Christi ipsius vocem non contemnimus? Certè contemnimus: grauesque huius à tuis Pseudomartyribus contemtus pœnas Deus partim in hoc sæculo exegit, partim longè grauiiores in futuro exiget.

In quibus Pseudomartyrum & veterum hereticorum mores atque facta conueniant. Apologeticorum in Catholicos de Origene corrupto calumnia retunditur.

CAP. XXII.

CRITOBVLVS.

QV O longius oratione progredieris, eo mihi magis ac magis Euangelicos nostros premere, omnemque ab eis veri Martyrij laudem remouere iustissimè videris. I R E N. Id magis dixeris, si facta, si mores, si vitam Euangelicorum longissimè à Martyrū, à patrū, à veteris Ecclesiæ institutis ac disciplina discrepantem, & antiquos nobis hæreticos, quemadmodum liberi parētum suorum similitudinem referre solent, repræsentantem diligentius introspicias. Veteres hæretici Canonicas Scripturas partim admittebant, partim reiiciebant. Ecquid vero aliud facit Lutherus in Epistola Iacobi & Iudæ, in Apocalypsi, in libris Machabæorum, & in Epistola Pauli ad Hebræos? Veteres Ariani, aliique hæretici, inter quos erat Sabinus Macedonianus, Nicænos patres quasi indoctos & imperitos contempsere. Nestorius iactabat sacram Scripturam se primum & solum intellexisse, ceteros omnes errasse. Euangelici Nicænos patres impudenti calumnia impetunt, nō solum, quasi militiam omnem inter Christianos damnant: sed & propter ipsum homouij nomen, ut in Luthero ostendimus. Cuius se egre-

Veterum hereticorum & nostrorum hodie Euangelicorum mores & facta similia.

Scripture reiicte.

Patres despecti & contemti.

Euangelicorum calumnia in Nicænos patres.

Brentius.

Orthodoxorum patrum scripta corrupta, mutilata & deprauata ab hereticis.

egregium hic discipulum ostendit Brentius quoque ; vt nihil iam sit miri tot hodie Arianos conspici. Sed nec reliquos patres ferunt : quod satis iam tibi in Magdeburgensibus tuis perspicuum reddidi. Veteres haeretici Clementis, Dionysij, Athanasij, Leonis, & aliorum patrum scripta fædè commacularunt, mutilarunt, deprauarunt.

Quantumuis vero Apologetici Catholicos mutilatum Origenem, vbi ipsorum errores confutat, edidisse clau-

mitent; non Catholici, sed Euangelici, egregij quidem sunt hac in re artifices. Cuius rei Basileenses illi, de quibus diximus, typographi satis magnum documentum dedere. Cuiusmodi scripturas & veterum libros contaminandi, & corrupèdi varias fraudes in Ioanne Brunero Tigurino, Hiobo Gastio, Oecolampadio, Musculo, Calvinistis, Magdeburgensibus, & vt alios omittam, in ipso sectæ principe Luthero facile probare possum; meq; iam satis in Musculo, Magdeburgensibus, & Luthero hoc artificium ostendisse arbitror. Quod crimen à Brunero Ignatius Martyr, ab

Oecolampadio Nicæni patres, & Athanasius, à Gastio Paschasius, à Calvinistis autem admissum Augustinus, quem sceleratè contaminarunt, manifestè docet. Quorum sum vero nos de hoc crimine alios reos facimus: cum hæc licet parua Apologia, quæ Catholicos propter Origenem ita exagitat, huic cri-

mini maximè omnium sit exposita? Quod facillè ex Cypriani, Hieronymi, & Epiphaniij testimoniis, quæ corruptis se Apologeticos ostendimus, intelligere poteris. Atque istius

In Apologia Anglicana patrum scripta passim corrupta.

Euseb. lib. 4. ca. 23. Leo Epistola 69. ad imp. Marcian. Synhod. 6. in Trullo. act. 8. & 9. Nicæn. Synhod. 2. act. 5. Euagr. lib. 3. ca. 31.

1 Bruner. præter omnium historiarum, et non modo aliorum exemplarium, sed sui etiam fidei ita transtulit Ignatium ad Philadel. vt dicat omnes Apostolos habuisse uxores.

2 Transtulit: ἀδύνατος τῶν ἱερῶν θυόμαστων: qui non victimarum more sacrificatur: cum esset, qui, inruentè (id est, absq; maculatione et cruore) sacrificatur. Pro Athanasio; vide doctissimum illum Dunelmensem Episcopum, Cuthbertum Tonstallum de veritate corporis Christi in Eucharistia. lib. 2.

3 Vide Paschasium impressum Haganoë.

4 In loco Augustini serm. 12. de verbis Domini, quem ita legunt: qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te? vide Bartholomæum Camerarium lib. 1. cap. 8. de gratia & libero arbitrio.

Brent. c. 1. Petr. 4. Sm.

In locis Theologici lib. 6. cap. 8.

pag. 24. & 31.

In Antidoto contra diuersas omnium seculorum hæreses Basilicæ 1528.

Vide clypeum piorum Thomæ Elysijs suis.

istius quidem fraudis & in Gelasio documentum habemus. Cuius isti verba (si tamen illius sint, quia non esse, vt multæ lectionis & acris iudicij Melchior Canus Cana-

rensis Episc. multis argumentis couincere videtur) vt faciliorem sibi viam ad transubstantiationem euertendam faciunt, bis in hac Apologia, & vtrobiq; peruersè recitant: Non desinit, inquit, esse substantia panis, vel natura

vini: rursus; Non desinit esse substantia panis & natura vini: cum quæ tribuuntur Gelasio verba ita concipiuntur: Non desinit esse substantia, vel natura panis & vini. Quid? quòd nefarie Canonistis, doctrinam, quàm non tradidere, ad-

scribant, quasi doceat populum simplicem fornicationem non esse peccatum. Quod si forte vnus ex omnibus, Ioannes videlicet de Magistris (vt ipsi aiunt) ita scripserit, quid eius culpam, vel ignorantiam ad omnes, & totam Ecclesiam deriuant? Aut cur accusant eum, quasi populum ita doceat, cum doctis potissimum, & non populo scribat.

Quamquam credibile est, & hic quoque solitas suas partes agere Apologeticos. Cum enim nobis Ioannem de Magistris de temperantia proferunt, huiusmodi ego doctorem, qui de temperantia scripserit, quantumuis diligenter quæsitum, adhuc non inuenio. Reperio autem a-

licubi Ioannem quendam de Magistris in Matthæum aliquid scripsisse, & Martinum eiusdem etiam cognominis, cum alia quædam, tum de temperantia etiam quæstiones edidisse, sed an is iuris Canonici fuerit candidatus, de eo nondum mihi constat. Hoc autem scio, aliquando Theologiæ professorem, aliquando Theologum Parisiensem appellari. Huius libri extant, de quibus alij frequen-

tem mentionem faciunt, & cuius sententiam contrariam planè ab ea, quam Apologetici proferunt de fornicatione recitant. Quod si ita sit (quod sanè credo, neque tamen pronuncio) non solum in nomine, sed in re ipsa grauissimus est error, & impudentissimum mendacium. Is enim apertè simplicem for-

Vide Caiet. in 2. 2. Thom. q. 34. de odio artic. 1. item quest. 154. de luxuria artic. 2. item quest. 123. de fortitudine, artic. 1.

Gelasius.

Apologeticorum putida calumnia in Canonistis de simplici fornicatione.

Apologia Anglicana referta mendaciis.

nicationē non tantum peccatum, sed & mortale peccatum fatetur, licet priuata quadam opinione, quam alij impugnant, non existimet hæreticum, qui aliud crediderit. Sed quorsum ego vnum aut alterum ex Apologia huius rei exemplum profero? cum in singulis fere paginis hoc vitium, quo vel verba Scripturæ, & patrum, vel certè sensum deprauant, sepe occurrat: vt frustra Catholicos propter Origenem (quantumuis esset verum, quod improbe fingunt) laceratum & truncatum accusent; cum ipsi in hoc artificio, non solum huius Apologiæ, sed totius noui Euangelij proram, vt ita dicam, & puppim constituent. Sed ego iam ab istis tam seueris accusatoribus rogo; qua tandem ratione tam atrocem suam accusationem probent? quibus documentis muniant? *Cur nuper in-*

Apologeticorū in Catholicos impudētissima de Origene corrupto calūnia.

quiunt, cum excuderent veterem patrem Origenem in Euangelio Ioannis, sextum illud caput, vbi illum credibile, vel potius certum est, contra ipsos de Eucharistia multa tradidisse, integrum omiserunt, & librum mutilum potius, quam integrum, qui errores suos coargueret dare maluerunt? An hoc est antiquitati confidere, antiquorum patrum scripta lacerare, suppressere, truncare, cōburnere? Magna quidē hæc, ab istis confidentia iactantur; sed quibus tandem probationibus in tanto crimine asserendo

Calūnia Apologeticorum de Origene à Catholicis corrupto retunditur.

nituntur? Quid proferunt, cur non dicam, certum, sed vel credibile sit, Origenem aliquid ibi prodidisse, quod Catholicæ Ecclesiæ de Eucharistiæ doctrina aduersetur? Nihil certè. Neque enim vnquam poterint. Eius enim in aliis libris certam & exploratam sententiam Ecclesiæ decretis cōsentaneam tenemus. Iam quo modo docent, eos, qui Origenem interpretati sunt, (si quid tale, quod fingunt, vsquam apparet) aliud reddidisse, quam quod in Græco suo exemplari repererunt? Neque id quidem vnquam probarint. Duo enim doctissimi viri eodem fere tempore, huic interpretando operam dederunt; Bartholomæus videlicet Ferrarius, & Ioachimus Perionius; ille in Italia, hic in Gallia. Perionij editio triennio post alteram

Bartholomæus Ferrarius. Ioachimus Perionius.

Vide Alph. sum. cit. lib. res. li. 4. tit. coitum.

Ferrarij editio fuit anno D. 1551. Perionij 1555.

ram edita est. In quibusdā vberius Ferrarij, in quibusdā Perionij fuisse videtur exemplar; vtrobique; Origenis integra in sextum caput cōmentaria desiderantur. Vterque; verò interpretū, quo & bona ipsorum hac ex parte fides, & malitiosa ista atque; futilis Apologeticorū calūnia omnibus magis innotescat, vnde habuerit exemplar, scriptis mandauit. Ferrarius enim suum è bibliotheca D. Marci Venetijs; Perionius suū è regis Gallorū bibliotheca, quæ est in pago Callirōe Parisijs vicino se nactum esse scribit. Iam Apologetici, si possint, doceant vttrumque, aut alterum horū de industria huius capituli interpretationē pretermisisse, ne Catholicorū causam læderēt. Alioqui quauis alicubi fortè exstaret Græcum exēplar, quod aliquid huiusmodi, quale isti dulciter somniant, complecteretur; nisi interpretū quoque; malam fidē arguant, quid aliud quæmeras calumnias sectatur? Quod si adhuc fraudē subesse clamitant; cur quintū & septimum quoque; caput, vbi nulla fraudis suspicio obiicitur, similiter vtrobique; desideratur? Quod si hæc ad depellendam à doctissimis illis viris omnē malæ fidei suspensionē, propterea quod Catholici fuerint, Apologeticis satis idonea non videantur; domi consulant Laurentiū Humfredū, qui biennio post editionē Perionij in Gallia, Origenis operibus Basileæ impressis præfationē suam adiecit, neque; aut hunc locum suppleuit, aut quicquam de nostrorū perfidia questus est. Et iam nō cū Catholicis, sed cū illo expostulēt, vel secum potius, qui a deo pudere dedidicerint, vt solum quid contra Catholicos, nō quàm verè dicāt, querere videantur. Nam cū omnia sursum & deorsum inanibus, & falsis istis vociferationibus miscuerint, nihil aliud habebūt, quo causam suam tueatur, quæ quod liber Origenis mutilus circūferatur. Nā in eo solo illorū probationem constitui, ex illis ipsis verbis margini appositis constat. Atque; o vtinā exstaret illa Origenis in sextū Ioannis caput interpretatio; Zuinglianos, ni fallor, planè cōficeret: fidē certè Ecclesiæ in nullo labefactaret.

Interpretes Origenis à calūnia Apologeticorum vindicantur.

Laurentium Humfredum.

ataret. Cuius, qui exstant, libri vt istud contra Eucharistiam, ita & reliqua tam Zuinglianorū, quàm Lutherano-
 norū dogmata profus pessundant. Quare nō Catholicos deinceps ob patrū libros mutilatos & fædè deprauatos, sed fratres suos Basileēses, & Geneuenses, ac bellissimum
 illum, de quo diximus, Sleidani interpretem, & se potissi-
 mū reprehēdant. Sed quid nō in demortuos ausi sunt, qui Erasmus, tārum virum adhuc superstite, volentē no-
 lentē, Zuinglianū esse aliis persuadere voluerunt. De qua
 iniuria ille vehemēter cōquestus est, & tam atrocē suspi-
 cionē à se amouit, professus, *malle se membratim à ferocibus
 equis discerpi, quàm illius doctrine videri fauorē.* Et iā diximus,
 quàm ridicula facundia Apologetici ex Hosio Suencfel-
 dium nobis reddiderint. Iudæi Christi gloriæ ac passioni
 inuidētes, cum alia multa in Scripturis, tum eū præcipue
 locum *foderūt manus & pedes meos*, qui nobis quasi præsen-
 tem passionē obiicit, scelerata audacia; & alias Scripturæ
 partes hēretici sæpe corruerūt. Euangelici hodie in hoc
 artificio valde sunt eruditi, qui ex Scripturis nasum planè
 cereum, & Lesbiam regulam faciunt (quantumuis Apo-
 logetici tui cōtra Pighium propter illum cereum nasum
 inuehant) quas ad errores suos, non autem errores ad eas
 accommodant. Quare prodigiosis commentariis, inter-
 pretatōnibus, translationibus, ex Christi Euangelio
 Pseudoeuangelium reddiderunt. In quo genere Lutherus
 regnat. Quoties itaque Scripturæ habent [*idola*] fla-
 gitiose hanc vocem [*imagines*] supponunt, vt incautis illu-
 dant; quasi nihil intersit inter Imaginē & idolum; & sic,
 velut Lesbia regula & naso cereo, Scripturis abutuntur.
 Cum Lutherus ad illam Apostoli sententiam: *nūquid non
 habemus potestatem mulierem sororem circumducendi; scelera-
 tē de suo, in uxorem, vel pro uxore, ad incestas Monacho-
 rum nuptias confirmandas adiicit: cum in alia Pauli sen-
 tentia illam vocem [*perfecti*] ad confirmandum porten-
 tosam illam doctrinam; *iustum in omni opere bono peccare,*
 astutē*

Erasmus, dum
 videret, inuitū
 in suas partes
 trahere Zuingli-
 anū conati
 sunt.

Erasmi odiū in
 Zuinglianos.

Apologie Angli-
 cane auctores.

Iudæi.

Scripturæ Apo-
 logetici iustus
 cereus, et regula
 da Lesbia.

Scripturæ à Lu-
 thero deprava-
 tæ & corruptæ.

Epist. Eras-
 mi ad Pel-
 canum.

Psalm. 11.
 Petrus Ga-
 latin, de me-
 cum catho-
 lice fidi.

1. Corin. 9.

Ephes. 6.

astute omittit: cum aliam Pauli sententiam malitiosa
 adiectione; *Per legem, inquit, non nisi cognitio peccati ad Pseu-
 doeuangelium promouendum, multasque id genus cō-
 maculet: cum denique ad eam Pauli sententiam: arbitra-
 mur hominem iustificari per fidem,* addat contra mentem
 & verba Pauli, hanc vocem [*solum*] quem propterea fe-
 stiuè quidam ex nostris irrisit, vt diceret [*solum*] ad cal-
 cearios remittendam, qui ea commodius vterentur:
 quid aliud quàm Scripturas vt nasum cereum pro sua
 libidine flectit ac reflectit, fingit ac refingit, & non sen-
 sum suum ad Scripturas, vt ad normam, sed Scripturas
 ad suum sensum, quasi Lesbiam regulam perperam ap-
 plicat? Ac fuerunt certè supra mille huiusmodi errores,
 & deprauationes, vt magnum postea operæpretium fe-
 cerit Emserus, qui Bibliā rursus Teutonice transtulit, e-
 osque errores detexit. Atque hīc quoque sui similis Lu-
 therus in illa sua post quinquennium editione, in solo
 Matthei Euangelio trigesies, vt minimū à priore varia-
 uit. Et quoniam de Iudæis mentionem fecimus, & Euan-
 gelici nostros contumeliose Phariseos appellare soleant;
 cogitent potius, an illud Christi non magis in Phariseis
 quàm Euangelicis hæreat: *Dilatant phylacteria, & magnifi-
 cant simbrias.* Euangelici enim sunt, non Catholici, qui il-
 lam sententiam; *verbum Domini manet in æternum* (quod ta-
 men in eorum cordibus non manet) tunicarum manicis
 appensam, Pharisaica planè ambitione ac simulatione ia-
 ctant & ostentant. Veteres hæretici, quæ ad causam suā
 promouendam facere aliquo modo videbantur, ea sem-
 per proponebant, licet falsa: quæ aduersus se facerent,
 quantumuis nota & testata, callido silentio dissimulan-
 tes. In quo fraudis & calliditatis artificio, Sleidanus &
 Magdeburgenses tui primas tenent. Veteres hæretici cū
 rem ipsam labefactare non possent, voces tamen, quibus
 res aptè explicatur calumniari non desistebāt, vt patet in
 Arianis de *Homouio*, in Eutichianis de *duabus naturis*; quasi

Supra mille er-
 rores & deprauationes in trās-
 latione Biblio-
 rū Lutherana

Hieronymus
 Emserus.

Euangelici po-
 tius Pharisei
 quàm Catholici

Secret. li. 2.
 cap. 15. &
 17.

Basil. Epist.
 73.

Kk hæ

Calumnie de
vocibus.

hæ voces nullis Scripturis proditæ essent, recensque tum inuentæ. Sic & hodie nostri verbum transsubstantiationis, quo appositè veritas Eucharistiæ, modusque præsentia corporis Christi describitur, calūniantur; & vt Ariani Catholicos *Homousianos*, ita & isti *Transsubstantiatores* contumeliose appellant. Veteres heretici, cum patres ipsis aperitissime aduersarentur, eos tamen à se stare, magna contentione clamitabāt: quod in Nestorianis, Iconomachis & aliis videmus. Sic Nestoriani clamabant: *Nullus à paternâ fide deficiat*, quam & nos vt depositum apud filios deponimus, & se confirmare fidem Apostolicam à sanctis patribus expositam. Sic Ico-

Prouocatio ad
Laicos in causa
sa religionis.

nomachi fidem suam orthodoxam appellabant, & patrū fidem. Sed hoc nullo vnquam sæculo tanta impudentia factum, atque hoc nostro constat. Veteres hæretici ad populum & Laicos in causa religionis prouocabant, vt illi, de quibus diximus, Nestoriani. *Nostræ*, inquit, *preces sunt, vt iudicium à tua pietate accipiamus*: Euangelici nostri hodie eò potissimum totius religionis arbitrium reuocant. Veteres hæretici variis semper inter se diffidiis conflictabantur, vt Ariani, Eunomiani, Donatistæ, & similes: quorum tamen omnium dissensiones summa concordia videri poterint, præ tot capitibus hodiernæ nostræ Euangelicæ hydræ. Iam in sacro chrismate violando; in altaribus effodiendis, in sacrosancta Eucharistia (abhorret animus à tantifacitoris commemoratione) sacrilegis pedibus proculcanda, insignes se Euangelici parentum suorum, Ethnicorum, Arianorum, Donatistarum, Eutychianorum, imitatores præstiterunt. De qua impietate Basilus, Gregorius Naziazenus, Optatus, & ante eos Esaias

Dissensiones.

Rerum sacrarum
violatio.

Propheta questus est. *Altra*, inquit, *tua Domine effoderunt*. At nostri Euangelici egregiam quandam pro istis plu-

Ephes. Synod. tom. 1. Concil. in petit. 2. ad Imper. Et Homil. Ioan. Antioch. Et tom. 2. in Synod. Iconomach.

Ephes. Syn. ho. in petition. 1. ad Imperat.

Socr. li. 5. c. 23. & 24.

Augustin. de Christiano agone. cap. 29. Sozom. li. 6. ca. 5. Optat. li. 6.

Basil. Epistola 70. & 71. Greg. de Arianis & seipso ad Heronem. Optatus. 3. Reg. 19.

Crispimus
& Hozim.

plusquam beluinis factis *ἀποδέωσι*, Martyriūq; laudem, qua Germinum ac Bertrandum, & alios (de quibus diximus) ornent, quòd Eucharistiam Sacerdoti ad altare Dei ereptam, populo spectante (horreo referre) impiis pedibus protriuerint, pro sua pietate commenti sunt. Sed similes habent, quod dicitur, labra lactucas: quales præceptores, tales discipuli; quales confessores, tales Martyres; qualis doctrina, tale Martyriū. Nam & Beza huius Gallicani incendij fax, cum suo satellitio in Ecclesia Diui Medardi in Gallia, tam horrendum similiter facinus, inter Euangelicos hosce tumultus, perpetrasse traditur. Qui cum se tantum non pro Martyre venditet, non religionis causa, sed quia non potuit paria facere cum creditoribus, postquam iam decoxerat amplissimos Ecclesiasticorū beneficiorū prouetus, aliosq; reditus abliguerat, Geneuam se, quasi ad sacrosanctū asylum contulit, factus ex Iuriconsulto perditissimus Theologus, ac noxæ huius Euangelicæ factionis post Caluinum princeps. Quid? an quæ de moribus sui temporis hæreticorum scripsit Tertullianus existimas non perinde in nostros hodie quadrare? *Non omitam*, inquit, *ipsius etiam conuersationis hereticæ descriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana sit, sine grauitate, sine auctoritate, sine disciplina, vt fidei suæ congruens, &c. Pacem quoque passim cum omnibus miscet. Nihil enim interest illis, licet diuersa tractantibus, dum ad vnius veritatis expugnationem conspirent. Omnes tument; omnes scientiam pollicentur, &c. Ordinationes eorum temerariæ, leues inconstantes: nunc Neophytos collocant, nunc seculo obstructos; nunc Apostatas nostros; vt gloria eos obligent, quia veritatem non possunt. Nusquam facilius perficitur, quàm in castris rebellium; vbi, ipsam esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius; hodie Diaconus, qui cras Lector; hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & Laicis Sacerdotalia munera iniungunt. De verbi autem administratione quid dicam? cum sit hoc illis negotium, nō Ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi, hanc magis gloriam captant, si stantibus*

Germani & Bertrandi sacrilega in Eucharistiam scelera.

Beza nefariū facinus.

Beza cur Geneuā confugerit.

Tertullianus.

Mores hereticorum à Tertuliano hic descripti, dispice nunc conueniāt Euangelicis hodie nostris.

De præscrip.

ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur; quoniam & ipsum opus eorum non de suo proprio edificio venit, sed de veritatis destructione. Nostra suffodiunt, vt sua edificent, &c. Ceterum nec suis presidibus reuerentiam nouerunt. Et hoc est, quod schismata fere non sunt apud hæreticos, quia cum sunt non apparent. Schisma enim est vnitas ipsa. Mentior, si non etiam à regulis suis variant inter se, dum vnusquisque proinde suo arbitrio modulatur, quæ accepit: quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille, qui tradidit. Agnoscat naturam suam, & originis suæ morem, profectus rei. Atque hæc quidem Tertullianus.

Ostenditur quàm longè absint Euangelici Pseudomartyres à Fructuosi Martyris & sociorum eius exemplo.

CAP. XXIII. IRENÆVS;

EGO verò si reliquas iam huius contentionis partes vrgerem, magnam temporis partem ea sola absumeret. Hoc itaque in summa dixero, nullos vnquam ante hæreticos in tantum ieiunij, orationis, eleemosynæ, castitatis, ac reliquarum virtutum contemptum, in tantam omnium scelerum licentiam, passim effusos. Quæ enim illis ieiunij cura esset, qui præscripta Ecclesiæ ieiunia doctrinam Dæmoniorum appellant, quique sacrum illum Parasceues diem, quo Christus mundi peccata expiauit, in bacchanalia conuertunt. Sed dignum patella operculum, digna tali Martyrio disciplina, vt non videatur à vero alienum, quod à fide dignis narratur, multos ex his Pseudomartyribus, postquam exhauriendis poculis strenuè vacarint, pelle calidissimis vinis tota distèta, ita demum quasi bellè armatos ad ignes processisse, vt & hic quoque locum forte habeat Horatianum illud:

*Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Profiliit.*

Atqui longe istorum vita & mors, ab exemplo Christi Mar-

Pseudomartyres quidam Euangelici quæ dissimiles fructuoso Martyri.

Martyrum, Fructuosi, Augurij, Eulogij, absunt. Qui cum ad ignes pro Christi nomine subeundos properarent, & pertranseunti Fructuoso quidam ex populo potum obtulisset:

Fructuosi Martyr et socij eius.

Prudentius.

*Ieiunamus, ait, recuso potum,
Non dum nona diem resignat hora,
Nunquam conuiolabo ius dicatum.*

Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.

Quibus, si nostri Pseudomartyres adfuissent, grauem credo eis superstitionem pro sua pietate exprobrassent: cù tamen ab illis nõ causa solù mortis, sed & signis ad Martyrium ipsorum editis (quæ ipsi nulla habent) vincantur. Exuistis enim vinculis, quibus manus illorum à tergo vinciebantur, non ausus est ignis in corpora eorum grassari, donec id illi à Deo precando impetrassent. Qui non vino se, sed precibus, & signo Crucis aduersus mortem muerunt. At hoc signum nostri boni Martyres vt superstiosum abominantur; nec credunt, aut beatos post mortem apparere, aut vllum honorem, aut curam reliquiarum habendam. Quorum omnium habemus ex hac vna Martyrum historia aduersus Pseudomartyres, argumenta. Illi certè, vt alia omittam, nunquam se vino & carnibus cum aliis ieiuniorum diebus, tum potissimum sacratissimo Christi passionis die opplessent; qui ne bibere quidè ante statuum & fixam horam voluerunt. Nostri autem delicati & molles Martyres nullo magis tempore lautè ac delicatè epulantur, ventrem carnibus vinoque infarcientes: quas veteres Martyres vix per totam vitam gustasse constat. Vt itaque nullas cum istis, ita nec cum aliis Christi Martyribus nostri Euangelici aut vitæ, aut mortis, aut religionis coniunctas rationes habent: & proinde nec vllam veri Martyrij gloriam exspectare possunt.

Miracula edita in Martyrio Fructuosi & sociorum eius.

Incredibile videri, Deum voluisse Euangelium suum, etiamsi obliuione sepultum in desuetudinem abiisset, per istiusmodi Euangelicos restituere: de quibus illud Euangelij dici potest; Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Licet Catholicorū sepe mores mali sint, hoc tamen non ex doctrinae genere, vt in Euangelicis, accidere.

CAP. XXIII. IRENÆVS.

NE QVE ego sanè vnquam, si, quod isti iactant (quod tamen vel cogitare impium est) tot sæculis Euangelicæ veritatis lux extincta & obruta fuisset, crediderim, voluisse Deum, huiusmodi homines hanc tam amplam legationem Euangelij sui instaurandi obire. De quibus prophetis rectè illud dicitur: *Currebant, & ego non mittebam eos.* Quare hanc omnem ementiuntur isti legationem. Quos nos multo iustius falsæ legationis accusabimus, quam olim accusauit Æschinem Demosthenes. Ac legisse te aliquando puto, quanta fuerit Lacedæmoniorum prudentia, apud quos cum vir aliquando omnibus flagitiis cõtaminatus, sententiam optimam & reipublicæ apprime necessariam dixisset, eam quidem auidè arripuerunt, sed ne aliquid detrimenti respublica caperet, & propter hominis indignitatè, aliquid de sententiæ dignitate detraheretur, sub alterius illustri ac boni viri nomine atque auspiciis, populo commendarunt. Hoc itaque laxum & dissolutum viuendi genus, satis ostendit istos, non Euangelicos, sed Pseudoeuangelicos, non Martyres sed Pseudomartyres esse. Nam hinc diligenter animaduertendum est illud Christi, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* C R I T. Hanc tantam in Ethnico populo prudentiam demiror: huic vero tuæ orationi, si te Apologetici audissent, se fortiter opponerent. Nam neque illa Christi verba ita esse accipiendâ dicerent, vt sit statim Pseudopropheta, cuius doctrinæ vita non respondeat; alioqui nemini cre-

Lacedæmoniorum prudentia.

Ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Platarch. in Laco. apophtheg.

ni credendum foret? neq; si hoc ita esset, ad Catholicos tamè magis, quam ad se respicere, quorum vita præ Euangelicorū puritate sordidissima sit. In qua reprehendenda maxima Apologiæ pars impeditur. Si quid verò vicij in Euangelicis insit, nõ aliter id fieri, quàm si *exiguam quandam in veste candidissima labem aspicias.* Quos vos tamè, homines innocētissimos multis, & atrocibus criminibus oneratis. I R E N. Imo ego arbitror Christū eo loco Pseudopropheta delineasse, non eū, qui male viuat (de Pharisæis enim ait, *quæ dicunt facite, quæ faciunt nolite facere*) sed hæreticum in primis, & eum, cuius doctrina ad male viuendum apertam fenestram aperit: vt cum propriè Pseudopropheta & falsus doctor sit, qui falsa doceat, eum ijs potissimū signis, male docuisse, deprehendas. Atq; ideo cum dixisset, *Intrate per angustam portā, quia lata est et spatiosa via, quæ ducit ad perditionē: Et rursum, angustam esse portam et arctam, quæ ducit ad cælū;* statim subiicit: *Attendite à falsis prophetis &c.* Ac deinde cum dixisset, *Ex fructibus eorum cognoscetis eos,* adiecit; *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum calorū; sed qui facit voluntatē patris mei; &c.* et cetera in hunc sensum. Hoc ergo affirmo; Euangelicos, non Catholicos hanc latam viā nõ modò ingredi, sed & docere, imo lupos existere sub pellib⁹ ouinis, quia pestiferā doctrinā leno cinio verbi Dei populo cõmédant, & sese diuinæ legis sententijs, velut quibusdā velleribus obvoluūt, vt cū quispiā lanarū mollitiē præfenserit, nequaquā aculeos detiū pertimescat, atq; ideo esse eos Pseudoprophetas, à quibus cauēdū Christus admonuit. Sed exēpi causa paucis per aliquot diuinæ legis capita decurramus; vt vtrūq; astruamus. Cū itaq; audis vociferantē ex Paulo; *honorabile coniugii et thorus immaculatus;* ouis tibi videretur. Atqui cum mox eius loci auctoritate Monachorū, Sacerdotū, & facrarū uirginū vota violanda propter incestas nuptias cõtrahēdas pronunciat, iam se lupū ostēdit. Cū clamat, *Domini Deū tuū adorabis, et illi soli seruiēs,* ouis est. Verum cum

Apol. Angl.

Vincent. Lyrensis.

Matth. 7.

Vincent. Lyrensis. aduersus profan. hæresim.

Pseudopropheta ex fructibus cognoscitur.

Euangelici sunt lupi sub pellib⁹ ouium.

eius loci testimonio Diuorū, Reliquiarū, omnēq; Imagi-
 nū honorē auferre conatur, nō iam ouis, sed lupus est. Sic
 cum ex Pauli testimonio, *Arbitramur hominem sine operibus Rom. 3.*
iustificari; opera bona nihil ad salutē cōferre, ex alio, *unica ob Heb. 10.*
latione nos cōsummauit in eternū; nullum esse in Ecclesia corpo-
 ris Christi sacrificium; ex illo; *doctrinā Dæmoniorū esse, prohi- 1. Timoth.*
bere cibos, quos Deus cum gratiarum actione sumendos creauit; sta-
 ta Ecclesiæ ieiunia cultū Dæmoniorū esse; & sexcēta id
 genus ex Scripturis diuinis astruere conatur; ne dubites
 Pseudoprophetā te audire, lupinā ferocitatē ouinis velle-
 ribus te gentē; eūq; ex fructibus cognoscendū; hoc est, nō
 ex sacris vocibus, quas religiose profert, sed ex interpreta-
 tione earū, quam callidē ad incautos homines circūue-
 niendos aduersus Ecclesiæ, patrūq; sensum & auctoritatē
 cōtexit. Nunc videamus, quo modo hæretici & Pseudo-
 prophetæ nostri in eo quoq; cognoscūtur, quod latissimā
 illā (de qua diximus) viā aperiāt. Lex iubet, vt vnū Deum
 colas; Euāgelici tot idola colunt, quot hæreses fouēt. Atq;
 ex Lutheri schola prodierūt Ariani, *πνευματομάχοι*, Mē-
 moniani, Zuingliani, Anabaptistæ, & alij in beatā Trinita-
 tē planē blasphemī. Lex vetat, ne nomen Dei in vanum
 accipiamus; Euāgelici passim ad hæresis confirmationē
 Scripturis sacrosanctis abutuntur: neq; certē potest quif-
 quam grauius nomine Dei abuti. Lex præcipit sanctifi-
 cationē Sabbati: Euāgelici volunt omnes dies æquales,
 ac similitè festos: imo reperiuntur, qui ne natalem qui-
 dem Christi celebrare volunt. Lex mandat honorē parē-
 tum: parētes autē Christianis sunt nō naturales modò,
 sed & Christianæ religionis ac reipublicæ præsides: quo-
 rū pænē omnis apud populum ex libris & cōcionibus E-
 uāgelicorum auctoritas vilescit. A quibus omnia Eccle-
 siæ, & Romani Pōtif. decreta cōuelluntur. Docemur etiā
 ab Euāgelicis, ciuilibus magistratus decreta cōscientias no-
 stras nō cōstringere. Quid quod Lutherus doceat, nullā
 debere esse inter Christianos potestatem, aut superiorita-
 tem:

*Nota Euange-
licorum porta.*

*Idola Euange-
licorum.*

*Sabbati apud
Euangelicos cō-
semitus.*

*Obedientiā cur
pene nulla erga
magistratus in
populo Euange-
lico.*

Lutherus.

*Li. de sacra-
lari potesta-
te.*

tem: vnumquemque enim alteri æquē subiectū. Iā audi
 & aliam eius cōtra principes cotē: *Vestra*, inquit, *tyrānidem*
et libidinē homines neq; volūt, neq; possunt tādem perpeti. Itaq; vō-
bis iā cōsulate. Paulo post generosus huius doctrinæ fructus,
 per rusticos & Anabaptistas in Germania erupit, populo
 Euangelico nouam legem Agrariā postulante, nec minus
 se iniuste per nobilitatem ab agris, quā prius per clerum
 à calice depulsum passim clamitante. Hic tumultus ab-
 sum sit nobis cētum millia Germanorū. Nihil hic dico de
 seditionibus illis Euāgelicorum in Anglia, regnante E-
 douardo sexto, aut nefaria illa per Vuatum aduersus Ma-
 riam coitione: nihil de recentibus Scotiæ motibus. Vbi;
 vt ab ijs, qui fide digni sunt, audiui, tāta rabie monasteria
 depopulati sunt, vt ipsas etiā arbores in pomerijs radici-
 tus euerterint. Taceo de luctuosa ista hodie in Gallia fedi-
 tione: quam quidā, nec sine causa Gallici tumultus ap-
 pellat. Tradunt enim Bezam Caluini dictatis, cōsilijsque
 instructum, primū, regnante Hērico; perturbare oīa cē-
 pisse, ac in Germaniam profectum, vt principes ab amici-
 tia, fædere, & societate Hērici abalienaret, eosq; in Gallos
 immitteret. Quo mortuo, noua & ad oēm posteritatem
 execranda in necē Francisci Regis cōsilia cum factione
 sua in Gallia cepisse, diē & locum tam horrendæ cædi de-
 signasse. Deinde verò cum paullo post Franciscus viuere
 desisset, ad concitandam Ambosianam cōiurationē, mu-
 tata veste, per Galliam discurrisse: Poltroniū deniq; scele-
 ratum illum hominem ad Guisianum Ducē nefariē occi-
 dedum submisisse. Quæ an vera sint oīa; nō habeo pro-
 certo dicere. Illud autē affirmare possum, hæc scriptis qui-
 busdam tam Gallicis quā Latinis publicè editis, in Be-
 zam vniuersa cōferri. Quorū an fuerit cōscijs, ipse viderit;
 & hęc notam sibi iniustam, si voluerit & potuerit, deleat.
 In cōfesso certē est, ipsum in hac funesta sub Carolo fa-
 ctione, cruetisq; tumultibus armatū in Euāgelico exer-
 citu præconē egisse, faciesq; horrendo huic incendio addi-

*Rusticorum tu-
multus in Ger-
mania & ca-
des.*

*Seditiones Eu-
angelicorum in
Anglia.
Thomas Vuia-
tus.*

*Tumultus Gal-
licus à quibus-
constratus.*

*Rege nefaria
in regem cōstit-
ratio.*

*Vide primā
defensionē
Regis &
Religionis
Michaël.
Fabric. con-
tra Bezam.
Dubitantiū
Lindani.*

Claudius Sanctius.

Apologetici.

Seditiones non noue aut rara inter Evangelicos.

Qui rebellis est in Ecclesia, vix esse potest civili magistratus morigerum.

diffe. Istius verò factionis execrandæ in Deum & eius Sacramenta, in Sanctos & eorum imagines, in Diuorum, Regum, & Principum sepulcra & cineres flagitia atq; sacrilegia, inque Catholicos inauditam cædem vir doctissimus Claudius Sanctius patrio idiomate nuper graphicè depinxit. Apologetici tamè clamāt, habere principes propter hoc Euangeliū *populū obsequentiore, nullibi principē magis coli, nullibi populū minus tumultuari, nullibi rē publicā aut Ecclesiā tranquilliorē: putidū esse, cū noua et recētia crimina nulla essent, obsoletis mendacijs inuidiā facere.* Sed nimīū, magnoq; suo malo sentit orbis, seditionem nō esse aut nouam, aut raram, sed quotidianam inter Euangelicos. Qua utinam in sola corpora sæuieretur. Prima enim & primaria pestis est animarum, in quas pestifera istā doctrinā, infinita quadā depopulatione Euangelici grassantur. Mox corpora quoque suorum in apertum exitiū per horredas seditiones præcipitant. Vix enim fieri potest, vt, qui Ecclesiæ semel imperium reiecerunt, magistratibus postea ciuilibus ex animo pareant. Quibus quiddam potius simile accidit, atq; olim primo parēti Adamo. Quē cum Deus perfecta iustitia imbuisset, oēsq; eius imperio corporis partes subiecisset, eūq; in summa mentis, corporisq; tranquillitate collocasset; postquam ipse semel à Dei, & corpus quoq; ab ipsius imperio recessit. Sic & magistratus Euangelici, postquam Ecclesiæ, & Ecclesiasticarū cōstitutionum omne iugū, imperiumq; vnā cū populo reiecerunt, populū nō minus sibi postea, quā Ecclesiæ prius, rebellē experti sunt. Qui certē, reuulsa semel illa, quam Ecclesiæ debet, obedientia, vt nauis remone destituta, huc illucq; quo suę quemq; libidinis æstus impellit, temere fertur: neq; se libeter cuiusquam postea imperio, aut auctoritate coerceri debere existimat. Quē euentū ex nouo isto Euāgelio cōsequuturū Leo primū, & deinde Adrianus Rom. Pōtiffices statim ab illius exortu prudēter prospexerunt, & Germaniæ principes ea de re admonuerunt. At huius Euangelicæ doctrinæ

Apol. Angl.

doctrinæ promulgator, cum legitimas & salutare Ecclesiæ indulgentias abrogasset; pro sua Pontificia amplitudine, ac liberalitate admirabiles quasdam de suo concessit, quibus cælum statim morituris promisit, qui in delendis Episcopatibus, collegiis, ac monasteriis strenuā operā nauarent. Iam quoties impingitur in illud de falso testimonio non ferendo præceptum? cū patres & ipsas Scripturas flagitiose deprauant, & pro se detorquent, à quibus contra eos graue, & firmum testimonium datur. Lex adulterium morte vindicat. Euangelici turpissimum totius adulterij genus, quo virgo Deo dicata, Christo sponso fidem datam frangit, & Monachus Monachæ nefario incestu confociatur, præclaro nuptiarum velamine tegunt ac ornant, illasque pro suggesto palam defendūt: vt nihil habeant, quo inde glorientur Apologetici, si prostibula, quæ Ecclesia licet non probet, dolenter tamen, vt multa alia tolerat, aboleuerint, cum peiora lupanaria domialant, & publicis concionibus tueantur. Quos demum bonorum operum fructus ab eorum discipulis expectabis? quorum præceptores docent, neminem legi satisfacere posse: iustū in omni opere bono peccare, nullam mercedem bona opera manere: Christianum hominem sola fide iustificari; ac ob solam infidelitatem condemnandum: quique, quod omnīū est deterrimū, liberū arbitrium homini adimūt, nec minus Iudæ prodicionis, quā Paulo cōuersionis Deum fuisse auctore contēdunt. Qua horrenda oratione Deū ipso Diabolo deteriore reddunt. Quæ vero post tanta flagitia pænitiæ iustæ spes, cum coryphæus sectæ doceat, contritionem, magis facere peccatorem? Quis caput pro salute rei publicæ obiciet, cum idem scribat non esse aduersus Turcas pugnandum? Quod partim propter alia, partim ea illum sapientia scripsisse puto, vt quia desperabat, sectam posse inter Christianos principes esse diuturnam, crederetque principes, quos corruperat, resipiscere aliquando velle;

Lutheri indulgentia.

Falsa testimonia.

Adulteria & nuptia incesta.

Prostibula.

Opera.

Fides.

Voluntas.

Deus.

Contritio.

Lutherus, cur contra Turcas pugnandū negauerit.

velle; imminenti Turcæ omnia impunè, & liberè occupanda relinqueret, quo vel sub eius imperio Pseudoeuangelium liberū cursum haberet. Hęc, & alia id genus cum doceant Euangelici, necesse est apud eorum discipulos omne virtutis excolendæ studium frigere, ac languescere. Quod si coneris huic hominum generi tribuere, perinde facis, ac si (vt ille dixit) cum ratione insanias. Hęc est illa lata porta, quæ, Christo teste, rectà ad inferos ducit: vt necesse sit eos, qui eam scribendo, aut concionando aperiunt inter Pseudopphetas censeri. Catholica sanè Ecclesia per illam alteram, & planè contrariam cælum intrare conatur. Atque vt non nego, sed ex animo doleo infinitos ex Catholicis spurcissimam vitam agere, etiam ex iis, qui sua virtute, ac doctrina, aliis præluere deberent; sic apertè fateor, istud Apologeticorū causam nihil iuuare, licet in eo exaggerando maxima parte gloriosæ suæ facundiæ abusi sint; neq; propterea sequi Christi verba de Pseudopphetis in eis locum habere. Neq; enim ex ipso doctrinæ genere ad hanc improbitatem, cui illa tota resistit (quod tamen fit in Euangelicis) prouunt. Quare omnes illæ criminationes contra Romanum Pontificem, & Catholicos, Apologeticis tuis prorsus extra modestiam, atque adeo omnem causam effusæ sunt. Quæ vt non essent manifestis mendaciis (quod facile ostendere possum) plenæ; nisi tamen probarēt, aut ex ipsa doctrinæ ratione Catholicos malos fieri, aut suos non fieri, aut in hac morum contentione Euangelicorum puritatem præponderare; nihil omni hac criminatione egerunt.

Ex

Lata porta.

Malam Catholicorum vitam non ex doctrinæ genere prouenire.

Ex Erasmo atque adeo Luthero ostenditur, puriores esse Catholicorum, quàm Euangelicorum mores; eosque esse solito longe deteriores.

CAP. XXV. IRENÆVS.

NE SCIO certè quid alibi agitur: in Anglia verò Euangelici concionatores priores probitatis partes Catholicis interdum vitro deferunt. E quibus non longe ab hinc quidam in frequentissima concione, vrbeque celeberrima è suggestu affirmavit tam parum bonæ fidei inter Euangelicos apparere, vt multo nuda Catholici asseueratione, quàm Euangelicorum suorum chirographis & cautionibus securiorem se credat. De quorum cædida veste, de qua tantopere se venditant Apologetici, niueis moribus, & spiritu ab omni feditione (vt aiunt Apologetici) remotissimo; malim te ex Erasmo; qui sectæ principibus notissimus erat, & inter Euangelicos magnam vitæ partem detriuit, quàm à me audire. Lutheranos, inquit, video multos, Euangelicos nullos, aut paucos. Circumspice mihi populum istum Euangelicum, & observa, num minus illic indulgeatur luxui, libidini, & pecunie, quàm faciunt hij, quos detestamini? Profer mihi, quem istud Euangelium ex comessatore sobrium, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam qui facti sint seipsis deteriores. Fieri potest vt hæc mea sit infelicitas. Mihi adhuc neminem contigit nosse, qui non videatur seipso factus deterior. Nunquàm eorum Ecclesias ingressus sum, sed aliquando vidi redeuntes à concione veluti malo spiritu afflatos, vultibus omnium iracundiâ ac ferociam præ se ferentibus. Sic opinor discedunt milites à concione Ducis ad prælium exhortati? Quis vnquam vidit in eorum concionibus quenquam fundentem lacrymas, tundentem pectus, aut ingemiscentem? Idem alibi. Noui, inquit, Monachum, qui pro vna duxerit tres. Noui sacrificum, qui duxit uxorem, quam post comperit alteri nupsisse. Similia multa de Monachorum & Monacharum

Euangelici concionatoris de mala fide suorum querela.

Erasmi de Euangelicorum moribus testimonia.

Populus Euangelicus qualis.

Fructus noui Evangelij.

Conciones Euangelicæ.

Monachus Euangelicus eodem tempore trigamum.

Nuptiæ apostatarum Euangelicorum quales.

coni-

In sponsia aduers. Lutherani.

Epistola in Pseudopphetas.

Nihil in ser. Germania.

Sacerdos Euan- gelicus virgis caesus Basilee.

coniugiis referuntur, qui ductas repudiarunt eodem iure, quo duxerant. Sacerdotem Basilee virgis caesum mox urbe eiectum non nomino. Quid refert, quando defierit concionari? Istius erat professionis. Is, vt publicus ferebat rumor, & in carcere, & extra portam, cum a carnifice dimitteretur, publice testatus est, se, posteaquam se illi sectae addixerat, in omne flagitiorum genus prouisse. Quid de tota secta dixerit, non referam. Et quoniam Apologetici suos tam accuratè à seditione purgant, accipe Erasmi de hac re testimonium. Populus, inquit, iste tam Euange-

Populus Euan- gelicus quam seditionis.

licus, etiam Turcarum Principi dicitur detestabilis, quem ait seditioni natum. Quos subinde tumultus excitat? quoties quàm leuibus de causis procurrit ad arma? ne suis quidem Ecclesiasticis satis obtemperans, nisi dicant blanda auribus; profligandi etiam, si liberius in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione dissentiant. Initio tantum non Deus exat illis Lutherus, nunc in selem prorsus delirat, quòd

Lutheri et Zuinglij testimonia de suo Euangelio.

nouum de Eucharistia dogma non recipiat. Et rursus: Sed quam obrem tantopere nunc horrent seditionis vocabulum, quum Lutherus scripserit eam esse Euangelij peculiarem naturam mouere seditionem, celebreturque Zuinglij dictum: Euangelium vult sanguinem. Nec scripsit modo, sed & re ipsa declarauit in grauissima illa Helueticorum seditione, quam sua doctrina præceptisque quasi classico excitarat, cum aliis in eodem motu deprehensus & occisus. Quare & illud merito contra Apologeticos tuos ex Erasmo addo: Nec illud, inquit, absque risu legetur, quod aiunt se à seditione longe lateque adhorrere. De toto denique hoc Euangelio pronunciat,

Zuinglius bel- lator Euangelicus.

adeo per illud non corrigi homines, vt potius videantur deteriores, nec fieri vt peccare desinant, sed vt peccent impunitius. Atque ista quidem Erasmi testimonia, quæ sola, vt ego nihil aliud attulisset, vanissima Apologeticorum mendacia abundè confringunt; nulla iusta ratione infirmare aut labefactare isti poterint; tum quòd vera sint, tum quòd à confessore Euangelico profecta, si Foxi Catalogo credimus, quem ab Apologia huius contexendæ consilio nõ abfuisse arbitror. Quales autem, & quàm non lætos, aut

Quintu Euangelium deteriores reddit homines.

abfuisse arbitror. Quales autem, & quàm non lætos, aut

Erasmus inter Confessores Euangelicos in Calendario Foxi.

iucun-

In Hispania

Ad fratrem fer. Germanie.

In Hispania

iucundos, sed tristissimos atque acerbissimos fructus orbis hodie demetat, ac percipiat, ex hoc nouo Euangelio; tum alij præter Erasimum multi, tum ante paucos menses cultissima, & ornatissima, sed eadè verissima Epistola serenissimè Anglorum Regina dicata abundè explicuit Hieronymus Orosius. Qui, si cum Erasmo parum apud istos ponderis habeat, accersam ad dictionem testimonij ipsium sectæ Coryphæum. Mundus, inquit, fit deterior. Sunt nunc homines magis vindictæ cupidi, magis auari, magis ab omni misericordia remoti, magis immodesti & indisciplinati, multoque deteriores, quàm fuerunt in Papatu. Et alibi suos obiurgans, dicit: eos decies Sodomitis peiores. Nõne Lutherus, inquit Erasmus, coactus est visitatores mittere, qui populum in omnem licentiam ruentem cohiberent? Nõne idem dixit, se malle pristinum Papæ & Monachorum regnum, quàm hoc hominum genus, sub Euangelij prætextu in Sogdianorum vitam sese proripienti? Nõne idem suis ad me litteris deplorauit Melanchthon? Nõne idem in colloquio fassus est Oecolampadius? Quare vel solus Lutherus efficit, ne Apologetici nimium de sua candida veste glorientur. Quam ita denigrauit, vt multo lixiuio ad tantam labem eluendam opus sit. Quæ certè nisi totius vitæ ac opinionu mutatione, & acri penitentia, nunquam eluetur. Neq; omni ex Anglia nostra contra Apologeticos præsidio destituimur. Audi enim ipsum Foxum ita optantem: Vtinam, inquit, ij ipsi, quos nos maximè pro Papiæ nauis in multis ciuilibus officij partibus, multos non præterirent, qui tantopere Euangelij titulo nobis ad blandimur. Quod si isti omnes nihil vnquam ita litteris prodidissent; nõne immoderata & effusa ista viuendi dicendique libertas, qua effrenatè ad omnia nefaria dicenda faciendaque Euangelici feruntur, omnibus aliis tacentibus; re ipsa, & tantu non voce emissa, hæc à me verissimè, illa ab Apologeticis falso dici, palam loquitur? Quare quantumuis Apologetici & alij Euangelium, Euangelium, verbum Dei, verbu Dei crepant (vt olim falsi illi apud Iudæos Prophetæ;

In postill. supra per Dominica Laduent.

Eras. ad fratres inferiores Germanie.

Hieronymus Orosius.

Lutheri de corruptis Euangelicorum moribus testimonia.

Erasmus.

Melanchthon.

Oecolampadius.

Apologeticorum vestis candida atro carbone à Luthero notata & vndique denigrata.

Foxi contra Apologeticos pro Catholicis testimonium.

tem-

templum Domini; templum Domini) certè fructus qui ex eo percipiuntur, de quibus iam satis diximus, non hoc esse Christi Euangelium apertè ostendunt. Quod mihi quidem videtur simile arboribus illis iuxta mare mortuum in Iudæa, quas tradunt aspectu pulcherrimas: quorum tamen fructus, si decerpas, fauilla & cinere plenos reperies.

Quintum Eu-
angelium instar
arboris que fru-
ctus caducos pa-
rit.

Quàm false, & ineptè, idq; ad totius Calendarij sui subuersionè,
Foxus retulerit Erasmus in sacro sanctos illos suos fastos.

CAP. XXVI. CRITOBVLVS.

QVALESCVNQVE sint viuendo Euangelici, aut quaecunque sit Erasmi, aliorumque de eis testimonium, non videtur certè Erasmus in dogmatis valde ab eis dissentire; de quo nosti vulgò illud iactari: aut Erasmus Lutherizat, aut Lutherus Erasmitizat, vt non sine causa Foxus eum in suum Catalogum retulerit. Quem constat Apologeticos adeo præ oculis ferre; vt singulæ ipsorum Ecclesiæ, illius in Euangelia paraphrases vestra lingua redditas, conspicuo quodam loco, omnibus ad legendum obuias & expositas habere cogantur. Et memini me aliquando varia testimonia ex Erasmi libris per Euangelicos corrafa legisse, quibus apparebat Erasmus Euangelicos coniunctissimum, eademque omnino cum illis sensisse.

De Erasmo
quid vulgò
feratur.

Erasmus quan-
to in pretio a-
pud Apologeti-
cos in Angliâ.

Erasmus à fa-
ctiōne Euange-
licorum se alie-
nissimum esse
profiteatur.

I R E N. Non eget meo patrocinio ad sui purgationem Erasmus contra Foxi tui calumnias. Cui, cuiusque Pseudoeuangelio pro gloriosa ista apotheosi, quantam rursus gratiam apponat, & quæ egregiè ab istis mendaciis ipse se vindicet, ab ipso potius, quàm à me intelliges. Ante triennium, inquit, testatus sum in coronide addita colloquiis familiaribus Louanij, me ab ea factiōne alienissimum esse, & semper futurum. Nec ipse solum absum, verum amicos quoscunque potui, vt eadem facerent, pro mea virili sum adhortatus, & adhuc ad-

In spongia
aduers. His
tenum.

hortor, nec id facere desinam. Non indixi bellum Romano Pontifici, non scripsi postillam in bullam Pontificis, non professus sum me protectorem Lutheranae factionis, non aduersatus sum edicto Cesariis. Atque ibidem; Constat Græciam in Romani Pontificis potestatem concessisse. Et si principatus Pontificis non esset à Christo, tamen expediret vnum esse, qui ceteris auctoritate præemineret. Qui Luthero fauere videntur, modis omnibus conati sunt, me in suas partes trahere. Qui Lutherum insectantur, conati sunt me in illius factionem propellere: passim in publicis concionibus odiosius in nomen meum debacchantes, quàm in ipsum Lutherum. Ego tamen nullis machinis à statu mentis meæ dimoueri potui. Christum agnosco, Lutherum non agnosco, Ecclesiâ Romanâ agnosco: Et aliquâto post; Quod aduersetur dignitati sedis Romanæ, certo certius habeto non esse profectum ab Erasmo, quocunque titulo circumferatur. A libi verò: Prophetarum, inquit, vaticiniis prædictum erat futurum, vt gentes, relicto Dæmonum cultu, verum Deum agnoscerent, quemadmodum & de Iudaicis caeremoniis prædictum erat futurum, vt ad coruscantem Euangelij lucem, velut umbra euanescerent. At in his, quæ vos conuellit, quid, obsecro, vel absurdum, vel ridiculum? Aut quis vnquam propheta prædixit hoc futurum, vt totus orbis ignoraret Christum ab Apostolis prædicatum, ac pro Deo coleret idola: tum quotquot in Apostolorum vicem successerant, excacati, nihil viderent in sacris litteris; deinde post mille trecentos annos à nescio quibus nouis Euangelistis ad virtutis cognitionem reuocaretur. Et alio quodâ libro: Quis doceat summam impietatem & idololatriam esse adorare Eucharistiâ, quod factum est ante etatem Augustini & Cypriani, & vt est credendum, ab ipsis traditum Apostolis, nonne dant totam Ecclesiâ? cõfugiât ipsi ad illam nulli cognitam Ecclesiâ sub cuius titulo, cuique liceret, quod libet. Si quid tribuendum eternis quoque; iudiciis, mihi tot patrum, tot Conciliorum & orbis Christiani consensus pro oraculo est, maximè, cum & Scriptura stent à nobis. Nemo, inquit, obligatur ad confitendum Sacerdoti, Pontifici præscriptiones de ieiuniis ac delectu ciborum reiiciendæ sunt. Non est, quod quisquam sese maceret operibus satisfactoriis. Nec ad salutem refert, bona an mala sint opera nostra, tantum crede illum pro-

Erasmi lib.
x6. Epistola
11.

Aduers. Jesu
doctum.

Ad frat. in
Germa-
nia.

Erasmi senten-
tia de Romani
Pontificis aucto-
ritate.

Hoc nouum Eu-
angelium nemo
prophetarum præ-
dixit orbem il-
lustraturum.

Eucharistia
adoratio.

Euangelicorum
Ecclesiâ.

Euangelicorum
perniciosa dog-
mata.

te redimendo mortuum & saluus eris, qualiacunque fuerint opera tua. In Eucharistia non est nisi panis & vinum. Pontificum & Episcoporum sanctiones non obligant quenquam. Vota vt suscipienda non sunt; ita rescindenda sunt, quæ susceptis. Ius contrahendi matrimonij nullius auctoritate cuiquam potest interdici. Hæc aliaque similia prima specie blandiuntur auribus; sed etiam atque etiam videndum ne poculum melle prælitum habeat aconitum dissimulatum. Iam quis ignorat Erasmus cum ipso sectæ architecto congressum, seruumque ipsius arbitrium oppugnasse? Et veniamus ad ea, de quibus hoc quadratio differuimus.

Inuocatio Sanctorum.

Frequenter, inquit, hoc inculcant, mire gloriantes noui huius dogmatis auctores, à solo Christo petendam salutem; quasi petamus à Diuis, aut ab imaginibus aut à sacrificis salutem. Atqui cum peccator sibi ipsi displicens, nondum tamen valens à viciis recedere, ambit piorum hominum preces, vt per illos impetret bonam mentem, num ab alio petit salutem quam à Christo? Non ab alio, sed per alium.

Sanctorum miracula.

Idem dici potest de Diuis. Eos etiã reprehendit, qui, vt Magdeburgenses tui factitarunt, Sanctorum miracula nihil aliud quam præstigas Dæmonum, dixerunt. Excussæ sunt, inquit, è templis statuæ; sed quid refert, cum nihilo secius in animo colantur idola vitiorum? Nec video, quo consilio quidam tanto studio demoliti sint imagines, nisi vt esset conspirationis symbolum. Sed quis nunc est tam lapis, vt putet lapidibus ac lignis inesse sensum? Et, si qui tales sint, quantulum exat negotij docere populum, imagines ad hoc tantum repertas, vt imperitis memoriam adiuent? Et

Erasmi iudicium de Catholica hodie Ecclesia.

vt totum Erasmi iudicium de Catholica Ecclesia tribus verbis explicem: Si Paulus, inquit, hodie viueret, nõ improbareret, opinor, præsentem Ecclesiæ statum; in vitia hominum clamaret. Nunc accedamus ad gloriosos istos Apologeticorum & Foxi Martyres atque Confessores, & experiamur, an & de illis quoque sententiam aliquam Erasmi elicere valeamus. Nec hinc quidem destituimur, & tali, vt cum eam audierit Foxus, eum credo statim iracundia arsurum, & Erasmi nomen ex Sanctorum isto Catalogo prorsus obelisco deleturum. Irridet enim plane hanc omnem Foxi
tui,

tui, siue pietatem, siue prudentiam, & in tam prolixo Catalogo conficiendo diligentiam. Scio, inquit, multos non sine risu lecturos, quod suos Martyres conferunt cum præfiscis Ecclesiæ Martyribus, qui sanguine suo testimonium reddidere Christo. Si illos rectè conferunt cum Stephano & Laurentio, meritò Cæsar conferendus est cum Nerone, Diocletiano & Maxentio. Et in eodem rursus libro: Vix temperabam à risu, quoties sese Christo & Apostolis, Martyribusque comparant, quod subinde faciunt. Quod vt verè ac festiuè scripsit Erasmus; ita sanè, vt ego tibi meos quoque affectus prodam, sepe cum aut lego, aut recolo Satanicam istorum superbiam, qui Satanæ Martyres cum Christi Martyribus conferunt aut potius (quod scio Foxum tuum facere) præferunt; lacrymas continere non possum. Etsi enim tam impia & ridicula sit istorum actio, vt, si hodie Democritus & Heraclitus viuerent, quorum alter semper fere risisse, alter plorasse memoratur, ridendi & plorandi vberem quandam materiam adipiscerentur; est tamen hoc non tam comica catastrophe, quam luctuosa quadam tragœdia nullis lacrymis fatis excipienda. Iam cum Pseudomartyres ob nullam magis causam in certum se corporis, animæque exitium deuoluunt, quam quod rectam de Romanæ sedis auctoritate, Eucharistiæque fidem agnoscere detrectent; Erasmus profiteretur se, ne morte quidem à Romana sede auulsum iri, & malle potius membratim discerpi, quam vt iustam aliis præberet ansam, qua ad Zuinglianam perfidiam prouant. Atque alibi: Pro Lutheri, inquit, proque Lutheri paradoxis non dum est animus mortem oppetere. Optarem esse Christi Martyr, si vires ipse suppeditet; Lutheri Martyr esse nolim.

Ad fr. infer. Germ.

Erasmus quid senserit de Pseudomartyribus quinti Euan. l.ij.

Pseudomartyres Evangelici cum antiquis Christi Martyribus ridiculè collati.

Democritus. Heraclitus.

Vide Epistolam ad Bellin. canoni.

Erasmus Romane sedi quam fuerit addictus.

In sp. ad Mart. Lutherum.

Erasmus noluit esse Martyr Lutheri.

Ioannem Picum Mirandulam immerito in Calendarium Foxi esse relatum: & totū iam Foxi Catalogum esse exinanitum, exactis inde Anabaptistis per Lutheranos & Zuinglianos, Zuinglianis vero per Lutheranos, vtrisque denique per Erasmum & Picum Mirandulam.

CAP. XXVII. CRITOBVLVS.

VIDEO Erasmum à sensu, iudicioque Euangelicorum disiunctissimum, qui cum fuerit præcipuum ætatis nostræ, Germaniæque ornamentum, & quasi phœnix propter tam præstantes ingenij atque doctrinæ dotes; doleo me hactenus leuissimum quemque in religionis ratione constituenda & sequēda potius principem ac ducem mihi proposuisse, quàm tantum virum, cuius præter communis patriæ societatem, tam amplæ dotes me ad se totum attrahere ac rapere debuissent, si quod à poëta dicitur:

Mens non leua fuisset.

Nec quicquam iam mihi occurrit, quid sequutus Foxus Erasmum huic Catalogo adscriberet, quem ita conturbavit & deformavit, vt videatur Foxus præuaricatorem se potius causæ apposuisse, quàm Euangelicorū patronum, quum Erasmum apponeret. Iustiores forsitan facti sui rationem habet in Pico Mirandula propter quædam contra transubstantiationem, & adorationem crucis, aliaque illius dogmata, non satis cum Catholica fide coniuncta.

IREN. Illustris igitur ille orbis & circulus igneus, qui diuinitus parientis matris cubiculum illustrauit, & totius virtutis atque disciplinarum omnium splendorem, atque magnitudinem, ad quàm postea peruenit, felici omni præfagiebat, nihil aliud quàm hereticum nobis hominem designasse videbitur? Quale fœlix & lætum omen Deus in sanctissimo, qui hodie Ecclesiam moderatur Pontifice, luxilla, quæ ipsius cunas cubiculumque ita nocte illumi-

Picum Mirandulam.

Circulus igneus cubiculum, ubi & quando in lucem editus Picus est, illustrauit.

Fractum Picum in vita Ioannis Pici.

Vide Omphriū in adit. ad Plat.

illuminauit, vt candelam à nutrice extinctam, ipsa ad reuouitatem obstupescēte, reaccenderet, nobis, Catholicæque suæ Ecclesiæ optimis, vt speramus, auguriis ostendit. Quæ nō tam dignitatis magnitudinem, quàm summam in rebus humanis adeptus est, quàm diras illas peruersæ doctrinæ tenebras, quæ Europæ his quadraginta amplius annis horribiliter incubuere, propediem & per eū præcipue depulsum iri, & Catholicā doctrinam tenebricoso isto & horrido Lutheri, Zuinglij, & Anabaptistarū Euangelio pæne obrutam, emerfuram rursus, & veritatis suæ radios longè lateque emissuram portenderit. Quod partim iam impletum est per sacrosanctā Tridentinæ Synodi sub ipso tandem feliciter absolutæ decreta, partim vberius, vt spes est, Pij Pontificis, & reliquorum Catholicorum Regum auspiciis, ac cura Episcoporum, denique totius Catholicæ Ecclesiæ cleri diligentia, studio, doctrina, vitæque sanctioris clarissimis exemplis (omnibus ad accuratam vitæ degendæ iuxta Tridētinae & veterum Synodorum Canones enixè contendentibus) propediem implebitur. Iam, vt ad Picum redeam, clarissimum illud, eo nascente, lumen lubens amplector; horrendas istas fordidę atque impurę doctrinę, mendaciorumque tenebras, quibus Foxus tuus totus obducitur, penitus horreo. Nihil enim illi cum Pseudomartyribus. Nam nihil vnquam lōgius à cogitationibus Pici abfuit, quam vt vel in minimo Ecclesię dogmate ab illius decretis recederet. A quibus vt nunquam discessit, ita, si vitam ei Deus prorogasset, peculiari quodam & accurato opere omnes hæreses, quæ alicubi à Christo nato ortæ fuerant, euertere cogitabat. Sed videamus, quid illi in vita, vel in morte cum hæreticis & istis Pseudomartyribus, & fictis cōfessoribus commune fuit. *Propriam ille carnem illis diebus potissimū, qui Christi cruciatus & mortem nostræ salutis gratia representauit, in summi illius beneficij memoriā delictorūq; expiationē flagello cecidit.* At nō credo Foxū in præclaro isto Catalogo ob hanc

Lux diuinitus missa in natiuitate Pij 4. Pōtiffici Opt. Max. quid portendērit.

Picum scripturæ erat, si vixisset contra omnes hæreses.

Picus in memoriā passionis Christi se flagellare solebat.

eum causam collocasse. Fratres Prædicatores, quos isti omnes detestantur, adeo non est auersatus, ut, antequam moreretur, in animo habuerit illi se societati addicere. Sed nec hanc satis idoneam causam puto, cur inter Evangelicos Diuos referatur. Pico, cum egrotaret, post sumtum Eucharistiæ sacramentum, sigillum crucifixi, ut inde plenos amoris haustus ob ineffabile illius passionis salutis nostræ gratiâ memoriam, priusquam animam exhalaret, sumere posset, oblatum est, fortissimum aduersus quacunque aduersa munimen, validissimumque contra iniquos Demones propugnaculum. Interroganti mox seniori, an firmiter crederet, veram esse illam veri Dei, veri que hominis imaginem, non modò se credere, sed & certum esse respondit. Hæc his de eo verbis nepos eius Franciscus. Sed nec ob istud, credo, Foxus hoc eum Catalogo dignatus est; sic enim reliquos pene omnes, eos præsertim, quos tu heri visus es valde efferre, quod cum morerentur, ne aspectum quidem crucis ferre potuerant, nec sibi temperare, quin dentibus, cum nihil aliud potuissent, eam discerperent, Pseudomartyres & ementitos Confessores ex egregio isto Diuorum albo inducere atque abolere oportet. Quid ergo sequutus tanta eum prærogatiua ornauit? Certè quia non satis cum quibusdam Scholasticis conuenire visus est de modo adorandæ crucis; tum quia affirmavit, non repugnare diuinæ potentæ, ut sit in Eucharistia sine panis essentia panis existentia, ut eam appellat; & sicut corpus Christi præsens est ad accidentia quæ in nullo sunt subiecto, præsens sit ad illa accidentia, quæ existerent in panis existentia. Hæc & similia tantum apud Foxum potuere, ut ex Catholico hæreticum & Evangelicum Confessorem fingeret. Verum cur ille non recordatur, nihil hic contra fidem Catholicam credendum, sed, qualiacunque fuerunt, inter doctos, ut vsuuenire solet in Academiis, disputanda ab eo tum feruido iuvene & tyrone proposita. Sed non opus habet Pico me patrono. Ipse se contra vulpinam istam astutiam atque improbitatem

Picus voluit se addicere societati fratrum Prædicatorum.

In morte ut Pico se gesserit.

Sigillum crucifixi.

Franciscus Pico Mirandula.

Foxus cur Pico in suum Catalogum retulerit.

Pico fides de Eucharistia.

bitatem asserat & defendat. Cum Ecclesia, inquit, firmiter teneo, quod accidentia Sacramentalia de facto sint sine subiecto. Qua vna voce omnem hunc Pseudomartyrum Catalogum ita dissipat, ut iam liceat veteribus & veris Ecclesiæ Martyribus in possessione, vnde per Foxum deieci sunt, reuerti. Audi rursus; Conclusio, inquit, quæ negat adorandas imagines formæ Ecclesiæ consuetæ, non solum est scandalosa, vel piarum aurium offensiuæ, sed simpliciter hæretica. Quid? an non & ista quoque digna Pici vox, omnes ferè tam Lutheranos, quàm Zuinglianos Pseudomartyres hæreticos pronunciat? Audi præterea: Examinabunt, inquit, hæc deinde & alij viri docti & insignes, & apud nostras & apud exterarum Academiis iudicabit sancta sedes, et sedens in ea Innocentius octauus, cuius iudicium negligere & violare nefas. Ipse iudex supremus in terris, qui eum resert, qui iudex est viuorum et mortuorum. Ipse promptuarium arcanumque veritatis, qui eius agit vices; qui est ipsa veritas, & caro factus habitauit in nobis, ut veritatem nobis annuntiaret. Audi denique eundem: Oro, obsecro, obtestor amicos & inimicos, doctos & indoctos, per viscera Iesu Christi Domini nostri, per mirabile descensus eius ad inferos mysterium, per æternum damnatorum ignem, qui non extinguitur, hæreticis præcipue & sacrosanctæ Ecclesiæ hostibus debitum, per veri & mystici corporis, sanguinisque Christi Sacramentum, per Dei omnipotentiam, per exhibendam merito filij eius, & cohæredum imaginibus reuerentiam, legant sine liuore, sine inuidia, quæ nunc scribimus. Priora, id est, ipsas propositiones non enarratas, non explicatas non legant: quædo inter doctos eas proposuimus disputandas, non passim legèdas omnibus publicauimus. Edat iam mihi Foxus vel vnus ex omni hoc Catalogo, cuius de his rebus sententia cum Erasmi & Pici iudicio coniungatur: sed scio non posse. Quare aut illos omnes, aut istos expungere eum oportet. Et viderint iam Apologetici, quantam stragem à tanto & tam intimo amico acceperint: cui tamen merito irasci non debent. Pari enim fide atque dexteritate ille Erasmus ac Picum in hunc Catalogum congerit,

Imaginum adoratio.

Primatus Romani Pontificis.

Nullus in Foxi Catalogo eam, quam Pico et Erasmus, fides est professus.

Apologetici.

Apologetici.

atque illi prius monstrosa metamorphosi ornatissimum, doctissimumque Hosium in Suencfeldium commutarunt. Quod si iam rem, ut par est, animo tecum reputare velis, totus hic Catalogus exinanitus planè est. Suencfeldianos enim & Anabaptistas tã Zuingliani quam Lutherani, Zuinglianos Lutherani, Lutherani Zuinglianos, utrosque non tam reliqua Catholica Ecclesia, quam, ipso Foxo iudice, Erasmus atque Picus hinc protrudunt. Quos solos iam superesse video, qui non cum inferni istis Diuis, sed cum Christo & antiquis Ecclesiæ Martyribus atque Confessoribus, ut speramus, feliciter conregnant. Qui certè non magis ad hunc Foxi Catalogũ pertinent, quam colũbæ inter coruos, aut oues inter lupos referantur. Atque hinc mihi ad illius prudentiam, quem veteres scriptores commemorant, quàm proximè videtur accedere, qui quoties naues mercatorum appulissent valde exiliebat, & effuso quodam eas gaudio excipiebat, stolide fingens, & iactans omnes merces vndecunq; importatas suas esse. Atq; vtinã Foxi ista stultitia non haberet maius aliquod periculum secum coniunctũ, quàm habuit illa illius. Non valde ei, quantumuis se efferret, de incomparabili hoc thesauro inuideremus. Nec iã inuidemus, sed deploramus potius crassissimam quãdam stultitiam, quæ tamen comitem habeat insignem, quod dolemus, impietatem. Erasmus itaque & Picum, & si qui sint similes, huic Foxi Catalogo detrahemus. Reliquos vero, ut insignes Satanæ athletas manere vel inuiti patiemur.

Euãgelici Pseudomartyres Satanae athletæ.

Quos etiam ardentissimo certè voto, & studio, si liceret, eximeremus. Sed cum & vixerint, & mortui sint (quantum ad eos iudicandos humana ratione penetrari poterit) ab Ecclesia Catholica seiuncti, eiusque grauissimi hostes; etsi doleamus de tanta illorum cæcitate, de quæ tot corporum & animarum sempiterno interitu: id tamen, quod res est, ad Catholicæ Ecclesiæ & verorum Martyrum dignitatem tuendam, atque contundendam miseram

Athensem lib. 11.

De prescripionibus.

ram istam Foxi, & Apologeticorum venditionem fateri cogimur; vniuersos videlicet, tã Zuinglianicæ, quàm Lutheranicæ scholæ sectatores, qui pro nouo hoc Euangelio asserendo, tam desperatè & perditè vitam suã proiecere, nihil aliud esse, quàm egregios quosdam Satanæ milites. Neque enim talium præceptorum, Lutheri, inquam, & Zuinglij (qui damnatarum hæreseon principes fuere) discipulis veri Martyrij laudem tribueris, qui in erroribus & pro erroribus magistrorum suorum, idque penitus contraria docentium, obierunt. Neque tribuere alioqui poteris, nisi veteri Ecclesiæ & suis Martyres & suam quoque doctrinam atque fidem eripias: & recentem quandam, quæ hætenus nescio quo in angulo delituit, Ecclesiam substituas: ut iam contra istos multo iustius, quàm olim contra Marcionitas & Valentinianos Tertullianus dicere posse videatur. Aliquos Lutheros & Zuinglios liberanda veritas expectabat: interea perperam euangelizabatur, perperam credebatur; tot millia millium perperam tincta; tot opera fidei perperam ministrata; tot virtutes, tot charismata perperam operata; tot Sacerdotia, tot ministeria perperã functa; tot denique Martyria perperam coronata. Sed manebit vel inuito Foxo, veteri Ecclesiæ sua fides; manebunt vera illa & gloriosa Martyria: ut iam reliquum sit, istos nouam de suo doctrinam mundo intulisse, & propterea nihil aliud, quàm perfidiæ suæ pœnas sensisse.

Tertulliani in Marcionitas & Valentinianos dicta, quadrare in Lutheranos & Zuinglianos.

Apologeticis euilantibus de iniusta Pseudomartyrum suorum nece respondendum, quod Parmenianis olim respondit Augustinus: & in illis esse cor illud durum, quod describit Bernardus. Verum Martyrium facere ex malo optimum; Pseudomartyrium ex malo pessimum.

CAP. XXVIII. IRENÆVS.

QVARE id in vniuersum Foxi & Apologeticorum tuorum

tuorum miris euolationibus de tot innocentum cæde re-
spondendum, quod Parmenianis olim de iniusto suorum
supplicio querentibus respondit Augustinus. *Quid nō isti, in-*
quit, iuste patiuntur, cum ex altissimo Dei presidentis, & ad ca-
uendum ignem æternum flagellis talibus admonentis iudicio patiu-
tur, & merito criminum, & ordine potestatum? Prius enim pro-
bent, se non esse hæreticos, vel schismaticos, tum demum de indignis
pænis suis & liuidam emittat vocem; tum demum sese audeant; cum
mali aliquid patiuntur, veritatis Martyres dicere. Quam vocem
absque dubio; si hodie Augustinus viueret, aduersus Apo-
logeticorum inanes istas querelas multo magis vsurpa-
ret. Si non sit Martyr, qui vel pro Christo obit, si aliqua
hæresi commaculetur, licet non pro ea obeat, si citra om-
nem dubitationem Pseudomartyr sit, qui vel vnam ali-
quam hæresim vita sua cariorem habeat; istos necesse est
omnium esse nobilissimos Pseudomartyres, qui tot & tā
tetras hæreses, tam desperata audacia atque morte de-
fendere, quam deserere malint. Quæ certè tam proiecta
pertinacia non abest ab idololatriæ cuiusdam specie:
cum scriptum sit; quasi peccatum ariolandi est repugnare, &
quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Isti verò inter omnes
alios mortales, non tam quòd non acquiescant, sed quòd
nolint acquiescere, damnantur. Quippe qui non huma-
nitus, vt fit, errant, sed cum se videant sacræ Scripturæ,
Conciliorum, patrum, totiusque Ecclesiæ auctoritate ob-
rutos, inaudita obstinatione se solos sapere, & rectè cre-
dere, totamque Ecclesiam errare clamitant: & potius
quam errores deserant, hanc temporariam & futuram
quoque vitam desperatè abiciunt. Hoc demum est nol-
le acquiescere, hoc illud est horrendum contra Sanctum
Spiritum peccatum, quod neque in hoc, neque in futuro
sæculo expiabile dicitur. In Pseudomartyribus potissimū
tuis illa Bernardi sententia locum habet: Omnis, inquit,
inobedientia est inexcusabiliter culpabilis, nulla tamen æternaliter
damnabilis, nisi quam remedium penitentiæ non sanat; nulla est læ-
taliter

Augustinum.

Hæreticos iuste
pati supplicia.Euangelicos Mar-
tyres esse Pseu-
domartyres.Pertinaces Eu-
angelici sunt
quodam modo
idololatre.Pertinacia Pseu-
domartyrii pec-
catum in Spiri-
tum Sanctū.

Bernardus.

Lib. 1. ad
Euge-
nium lib. 1.
contra Ep.
Parm.

alii libet

I. Reg. 15.

Bern. de pe-
cepto. & li-
spen.

taliter criminalis, nisi qua contemptum superbiæ non euitat. In istis
cor illud durum, quod describit idem Bernardus conspi-
citur: *Quod nec compunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec*
mouetur precibus, minis non cedit, flagellis duratur, preteritorum
obliviscens, presentium negligens, futura non prouidens. C. R. I. T.
Quo longiores tecum de his rebus sermones misceo, eo
magis ac magis fidem, prudentiam, ac pietatem in Foro,
non sine causa desidero. Et exhausta est iam mihi omnis
mea pro Martyribus Euangelicis defensio: nisi fortè il-
lud tibi Cypriani obiecero, multos sepe mæchos, sangui-
narios, ebriosos, & aliorum scelerum reos ad Martyrij
palmam peruenisse. Sed video te planè oblitum eius
(quod iam nobis solum relictum est) perfugij: signa illa
& visiones, ac prædictiones nostrorum Martyrum intel-
ligo. Quibus non est verisimile, Deum Pseudomartyres
ornare voluisse. I. R. E. N. Cyprianus Cypriano satisfaciatur,
per quem iā antea satis intelligere potuisti, neq; vitā, quā-
tumuis sanctè peractam, neque mortem ipsam idque
pro Christo obitam, non dico ad Martyrij laudem, sed ne
ad ipsam quidem salutem hæretico prodesse posse. Ca-
tholici vero, quantumuis improbi, Martyrij capaces sunt:
Nam & Martyriū prioris vitæ penitentia antecedit, & si
quid ad iustā penitentiā desit, id totū Martyrij magnitu-
do supplet, omnemq; culpā obruit. Sic verū in Catholica
fide Martyriū ex malo optimū, Pseudomartyriū ex malo
peffimū reddit: cum hoc genus mortis sit cum peccato in
Spiritu Sanctū (vt diximus) coniunctū. Quare quicquid
hic penarū luunt, nihil illis vel ad gloriæ augmentū, vel ad
ipsam animæ salutem, sed ad sempiterna supplicia, maio-
remque damnationis cumulum: (quam in his suppliciis,
quasi cominus conspiciunt) cedit: nisi fortè in ipso vitæ
exitu, celeri & salubri erroris penitentia illam præueni-
ant. Temporaria enim ista sæpe flagellis multis ad resipi-
scientiam profuere, vt olim Manassæ & Nabuchodonoso-
ri. Imo & ideo ea benignus Deus immittit, vt vel hac tā-
illa

Bern. de con-
sp. ad Euge-
nium lib. 1.De unitate
Ecclesie.2. Paralip.
& Dan. 4.Pseudomarty-
rii cor durum.

Cyprianum.

Hæreticum non
est capax Mar-
tyrij.Catholicus licet
improbus,
Martyrij capax
est.Verum Marty-
riū facit ex ma-
lo optimū, Pseu-
domartyriū ex
malo peffimū.

Pharao.

tilla pœna æternam formidemus, & dum tempus pœnitentiæ suppetit, oportune præuertamus. Sed in istis hominibus (proh dolor) durum illud, de quo dixi, cor semper ferè apparet. Qua in re non de Deo, sed de se potius & suo lapideo corde, quod nulla ratione ad pœnitentiam emolliri patiuntur, querantur. In quo sanè Pharaonem imitantur, qui flagellis adeo non respuit, vt pertinacior & durior sit redditus. Nam si piè de Deo, & sicut expedit, cum Augustino & aliis patribus, & non peruerse cù Caluino sentiamus; etiam Pharao ad magnam illam de qua Lucas Euangelista loquitur, cœnam vocatus est, eique datam vt respiceret, si vellèt, misericordiam iudicare debemus. Perquàm enim absurdum, & impium est illud Caluini dogma, quo statuit in impios à Deo, non ideo animaduerti, quo ad meliorem vitam redeant, sed tantum vt Deum magno suo malo iudicem & ultorem experiantur, quodque Deus inimicos suos vlcisatur, vt iram aduersus illos suam exerceat, vt confundat, vt dissipet, & in nihilum redigat: quod sanè durissimi & impotentis tyranni esset. Quæ tamen Caluini sententia, si vnquam vera fuit, in istis potissimum Caluini Pseudomartyribus obtinere videtur. Quibus ego certè tam durus esse nolim, vt omnem spem veniæ, vel in extremo, quod dicitur, halitu pœnitentibus præciderem. Quos nisi pœniteat, gehennæ primitias, vt olim Pharaonem & Herodem gustare crediderim; vt eam totis postea faucibus hauriant. Cum enim ob quinque potissimum caussas pœnæ hic à Deo irrogentur, vel vt per patientiam merita augeantur, quod Iob & Ecclesiæ Catholicæ Martyribus accidit; vel ad excitandam accuratiorem virtutis curam, vt in Diuo Paulo; vel ad corrigenda peccata, vt in Mariæ lepra; vel ad gloriam Dei, vt in eo, qui cæcus natus est; vel ad æternæ, vt dixi, pœnæ primitias; Pseudomartyres hanc solam, quæ maximè horrenda est pœnam patiuntur.

Impium & absurdum Caluini dogma.

Reue in hac vita hominibus à Deo irrogatur ob quinque potissimum caussas.

Nulla

Nulla esse veramiracula apud hæreticos, sed solos Catholicos. Qualia censenda sint veterum & recentium hæreticorum miracula.

CAP. XXIX. CRITOBVLVS.

CAVE verò ab hoc genere hominum miracula expectes. Frustra enim expectaris, nisi fortè qualia Iannes & Mambres aduersus Mosen; & Simon Magus aduersus Petrum Apostolorum principem, aut posterioribus temporibus Polychronius Monothelita, Cirola Arianus, atque Iconomachi patrarunt. E quibus Simon propter magnitudinem præstigiæ huiusmodi, Romæ dicata ei publicè statua, pro Deo habitus est. Sed captus est tandem, & irretitus suis præstigiis: cum se in cælum euolaturum iactaret, iamque Diabolicis alis, fraudeque subnixus se sublimem sustulisset, repente in terram decidit. Quo casu, corpore concusso ac quassato, non ita multò post miserè exspirauit. Veterator autem suo nomini respondens Polychronius, ausus est os impudens, ad confirmationem sectæ stræ, vltro apud sextam œcumenicam Synhodum in Trullo polliceri se mortuum vitæ redditurum. Non ita multò post allato cadauere, virtutis suæ specimen editurus, cum diu frustra mortuum ad vitam reuocare tentasset, ab omni concione, vt vanissimus nebulo explosus est: nec tamen errorem depone-
re voluit. Iconomachus verò sepulcro clâ inclusus (quasi à mortuo ea vox prolata fuisset) magnis laudibus Constantinum illum, de quo diximus, Copronymum extulit, vt eo commento hæresim illam, quæ in imagines grafabatur, populo plausibilem redderet. Inter Arianos præterea in Africa quidam Cirola falso vocatus Episcopus, hæreticorum maximus assertor, partim inuidia cæci illius (quem dixi-

Simonu Magi præstigiæ Diabolicæ.

Simonu infelice exitu.

Polychronius Monothelita in Concilio 6. œcumenico frustra ad hæresis suæ confirmationem mortuum suscitare tentauit.

Iconomachi.

6. Synhod. ad. 15.

Paul. Diac. li. vltimo romanorum.

Euseb. lib. 2. c. 13. & 14.

Eges. lib. 2. c. 2. Excidiu Iudæi.

Ambros. siue Maximus in serm. Ambrosii serm. 67.

Epiphani. lib. 1. 2. 21.

Cirole Arriani
fraus diabolica

diximus, ab Eugenio illuminatum) & aliorum donorum, quibus Catholici Episcopi illustres erant, commotus; partim hæresis suæ propagandæ studio incitatus quinquaginta aureis subornat quendam, qui se cæcum fingeret, ac repente oculorum lumen ab eo acciperet. Prætereuntem itaque Cirolam cum Eugenio, Vindemiali & Longino, *Sanctis Dei & Catholicis Episcopis*, lugubri voce impostor impostorem adoritur; *Audi me*, inquit, *beatissime Cirola, audi me sancte Sacerdos Dei: respice cæcitatem meam, experiar ego medicamenta, quæ sepe cæci à te reliqui, meruerunt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiam mortui præferunt. Adiuro te per ipsam virtutem, quam habes, ut mihi desideratâ restituas lucem, quia graui sum cæcitate percussus.* Tum Cirola pius homo, ac minime parcus aut auarus, pro sua liberalitate, opẽ imploranti laturus, manum oculis eius admouens, per fidem, inquit, nostram, & rectam, quam de Deo habemus persuasionẽ, facessant oculorum tuorum tenebræ. Vix hæc dixerat, cum hominem tam incredibilis ex oculorum cruciati dolor opprimit, vt eos manu, quanta poterat vi, comprimere, ne forsan è capite profilirent, cogeretur. Mox clamare cepit miser ac dicere: *Veni mihi, quia Deum per pecuniam irridere volui, & quinquaginta aureos accepi; vt hoc facinus perpetrarem.* Ad Cirolam autem aiebat: *Ecce aurum tuum, redde lumen meum, quod dolo tuo perdidisti.* Tum ille Catholicos Episcopos vehementer rogabat vt vellent ei *velociter succurrere pereunti.* Quem postquam Arianam hæresim fuisset detestatus, *Cruce super oculos eius facta*, Eugenius his verbis; *An nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, quem trinum in vna equalitate, atque omni potentia confitemur, aperiantur oculi tui: pristinæ sanitati restituit.* Neq; necesse est ista tam altè ex vetustate, aut ab externis repetere. Habemus enim nuper recens, & illustre, quodq; cum omni vetustate in hoc exemplorum genere certare possit, documentum. Nunquam certe Arriani maiori, quàm nostri hodie Euangelici aduersus Catholicæ Ecclesiæ miracula, odio atque inuidia

Cirola miraculum quale ediderit.

Greg. Tom.
viii. hystoria
lib. 2. cap. 1.

uidia exarserunt. A quibus cum suam festam plane nudã & destitutam vident, non erubescunt tamen manifesta ac ridicula vanitate, etiam signa, visiones, prædictiones, & nescio quid de Vicleuo, Husio, Carolostadio, Zuinglio, Luthero, & aliis id genus, Crispinus, Foxus, Illyricus, ac alij magnificè ostentare. Quorum omnium veritatem ex stupendo illo prodigio, quod nuper Deus in cõfinibus Poloniae, & Hungariæ ostendit, & quo omnem istam istorum arrogantiam confregit, moti & possumus & debemus. Exortus est enim ibi nouus Polychronius, cõcionator, inquam, Euangelicus, qui cum Matthæo quodam, ac vxore eius conuenit, silentij stipulatione interposita, eoque mercede redempto, vt ille quasi mortuus ad sepulcrum efferretur, vxore de more curata manum eluente, ac funus prosequente. Effertur, itur, & ad Ecclesiam venit pagi Biethagæ non procul à Cracouia. Ibi nouus iste Polychronius, conscenso suggestu, multis verbis resuscitantis Euangelij gloriam amplificauit; de quo tandem post multa tam certum ac securum se dicebat; vt nihil dubitaret, Deum mox ad illud magis illustrandum, vitã mortuo tum præsentem restitutum, & quam prædicabat Euangelij veritatem, tam insigni miraculo & in omnem posteritatem memorabili confirmaturum. Quare vt olim Prophetæ Iesabelis ad ignem cælitus demittendum, ita iam ille ad defunctum excitandum exclamat: In nomine Christi cuius veritati hodierna concione testimonium dedi, Matthæe surge. Cum nihil moueret se Matthæus, intendit vocem, & clamorem. Et cum ne sic quidem hilum proficeret, acceditur ad ipsum feretrum, hominisque facies detegitur. Nec iam impostorem simulatè, sed verè mortuũ reperiunt: ita vt vxori, cui antea dolus fictas, iã dolor veras lacrymas, ac lugubrẽ eiulationem & vehementẽ totius Pseudoeuangelij execrationẽ exprimeret. Et similis quidem fama de Caluino disseminata est; sed vera an falsa sint, quæ huiusmodi auditione accipimus,

Euangelicorum
falsa de fictis
suorum miraculis
gloriatio.

Anno Domini
1558.

Cuiusdam Euangelici dignũ
quinto Euangelio
hæmiraculum.

Caluini simile
miraculum.

Lutheri miraculi ridiculum.

no. 1. 1. 1.

Catholici miraculi fidem saepe suam confirmarunt, hereses refutarunt.

Macarii miraculum.

Exploditur fabula illa apud Foxum de testimonio Academiae Oxoniensis in Vuicleui honorifico.

cepimus, non possumus certo statuere. Illud verò certius à Staphylo, quidum sub Lutheri signis militaret, toti aetioni interfuit, proditur, conatum quidem Lutherum, nouis noui huius Euangelij exorcismis Dæmonē à quadam ipsius discipula exigere. Qui mox in tantum timorem, aliumque exonerandi necessitatem coniectus est; vt quàm citissimè se ex eo loco proripere cuperet: verum à Dæmone omnes illi viæ obstructæ sunt. Nam & fores ita Dæmon obstruxerat, vt neque ab iis, qui intus essent, neque ab eis, qui assisteret, aperiri poterint, & nulla per fenestras, ferreis cancellis obductas euadendi facultas daretur. Quare necesse habuit Staphylus securi effractis foribus viam patefacere. Lutheri verò alia, egregia videlicet, & tanto Apostolo digna miracula, si scire desideres ad eundem te Staphylum remitto. Quod verò pro confirmatione erroris sui præstare non potuerunt Polychronius, & alij hæretici; hoc pro Catholica fide confirmanda saepe præstiterunt in motibus ad vitam reuocandis beati Confessores ac Martyres. Inter quos Macarius in Ægypto, ad hæresim Eunomij refutandam, defunctum à morte excitauit; clandestinam fugam meditante hæretico, qui id se quoque facturum iactauerat.

Vide Staph. in absolu. respons.

Cassian. lib. 1. c. 1.

Refelluntur quæ de testimonio Academiae Oxoniensis pro Vuicleuo; & quæ de terræ motu atque fulmine, dum Vuicleuus causam suam coram Episcopis diceret, Foxus comminiscitur.

CAP. XXX. IRENÆVS.

VIDES igitur quid sperare debeas de præclaris istis tuorum Pseudomartyrum dotibus. Nam vt à Vuicleuo exordiar, tam sunt reliqua de ipso & sociis vera, quàm est illud Oxoniensis Academiae pro eo prolatum testimonium. Sunt enim illæ litteræ falsæ ac corruptæ; cum non modò à Synhodo quadam Romana, sed & de communi totius

totius Academiae Oxoniensis sententia Vuicleuus hæreticus sit pronuntiatus. Quare has litteras subditicias esse non tantum acta Constantiensis Concilij testatur, sed historia Huffi Vuitenbergæ impressa cum præfatione Lutheri. Qui eam scripsit, ostendit se rebus gestis interfuisse. In qua historia proditur, Anglos apud patres Constantienses Ioannem Hufsum arguisse, quòd ausus esset quãdam epistolam, quasi ab Academia Oxoniensi in purificationem & laudem Vuicleui missam ad patres palam recitare, vt Vuicleui causam apud populum commendatorem faceret. Tum Hufsum eò confugit, vt diceret eam sibi à duobus scholasticis allatam, Academiae signo munitam. At enim vbi ad inquisitionem, quinam illi essent, & vbi gentium versarentur, ventum esset; respondit; alter in itinere dum reditionem in Angliam molitur, morte interceptus est: Alterum amicus ille meus (qua voce Stephanum Paletz innuebat) æque, atque ego, nouit. Interrogatus Paletz respōdit, non Anglum, sed Bohemum fuisse, qui de lapide sepulcri Vuicleui nescio quid ex Anglia asportasset, quod eius discipuli, tanquam sacrosanctas Reliquias exosculantur: Vt planè appareret omnes illas litteras, & laudes domi apud Hufsum natas. Mox Angli alias, & à prioribus penitus abhorrentes litteras totius Academiae sigillo obsignatas in hunc fere sensum proferunt: Nihil sibi grauius aut molestius, quàm quòd viderent Vuicleui hæreses per Angliam summa populi perniciæ disseminatas. Cui malo vt obuiam iretur, communi Academiae consensu, duodecim selectissimis viris negotium datum, vt libros Vuicleui accuratè perlegeret, atque excuterent. Ab eis supra ducentos errores repletos: libros itaque ignibus dissipandos tota Academia acclamabat. Quæ tamen pro sua in œcumenicam Synhodom obseruantia totius rei honorarium iudicium ac censuram ei deferret. Hæc & alia, quæ in hunc sensum recidunt, Academia Oxoniensis: vt magnam mihi admirationem

Redarguuntur in Concilio Constantiensi litteræ de laude Vuicleui à Academia Oxoniensi falso adscriptæ.

Stephanus Paletz.

Litteræ vere Academiae Oxoniensis de hæresibus Vuicleui ad Concilium Constantiense.

Mim tionem

tionem moueat Foxi tanta temeritas, apud quem ista omnia tam leuem habent auctoritatem. Nam ne quid hic obganniat Foxus, & vt solet, Catholicum aliquem ad Hussi inuidiam veritatē deformasse asserat; historia hæc non à Catholico, sed ab Euāgelico contexta est, & eo, qui *αὐτοῦ τῆς* fuit. Ad hūc enim modū de se canit: *Neq; enim, inquit, ab alijs accepi, sed ipse his omnibus interfui, atq; ita vt potui litteris mandavi, vt sanctissimi viri, & egregij veritatis Euāgelice doctōris memoriā, qualicunq; hoc meo officio conseruarem.* Atque hæc ita de eo refert Crispinus, qui & se quoque totum cum Foxo ornandis Pseudomartyribus deuot: quique cum illo Hussum vt principem quendam huius gloriosæ palestræ nobis exhibet. Sed ne tam sancti Martyris gloriam nimium defædaret, studiose ab huius historiæ mentionē, vt tanta Hussi fraude in commenticiis litteris concinnandis magna quidem se vterque, sed non pari perfidia cohibet. Crispinus enim vt prudentior hanc historiā & litteras prætermittit, Foxus verò dignam rem putauit, cuius mētionē in historia sua ad Vuicleuū orbi commendandum faceret. Quid quod hæc ficticiæ litteræ apud Euāgelicos nostros tanti fiant, vt nuper quidam eam tanquam rem maximi momenti in concione recitare Oxoniensibus non dubitaret. & inde eis hoc quintum Euangelium persuadere conaretur, de quo tam amplam & honorificum nobilissimè illius Academię, nec id quidem recens exstaret testimonium. Sed licet in arte dicendi plurimum valuerit, non est mirum non potuisse eum tam insigne tot Argis persuadere mendacium. Vide, quæ mendacia docti etiam inter Euāgelicos arripiant, & auditoribus suis obtrudāt; cum iactare soleant, se nihil nisi purum putum prædicare Euangelium. Quare desinat iam Illyricus & socij Catholicis falsi crimen à Sozimo, & aliis Romanis Pontificibus (quod hactenus non probarunt) tam odiose obiectare, & in eo potius elaborent, vt hanc culpam à suo tanto Pseudomartyre abstergant.

Crispini et Foxi in Hussi historia concinnanda dispar.

Litteræ à Vuicleuiano Academiæ Oxoniensis nomine confectæ pro re cõperita & maximi momenti in publica Oxonij concione recitate.

In alij & monumenti Martyrum. fol. 27.

gant. Et iam vt reliquam de Vuicleuo narrationem pertexam; quando nobis graue aliquem auctore nominatus est de tonitru illo, de fulmine, de terræ motu? Quod si faceret, quid aliud hinc ostenderet, quàm esset à natura profectum, & cum visitato rerum ordine, causisq; coniunctum? Neque ego sanè puto fuisse Episcopos tum temporis nostros gentilicia illa Romanorum, aut alia superstitione constrictos, vt aut, cælo tonante, nefas putarent comitia habere; aut, quæ ex rerum natura causas haberent, pro prodigijs aduersus se & Catholicam fidem interpretarentur. In quo si aliqua esset obseruatio, illa omnis huc planè spectare videretur: ex illa videlicet Vuicleui doctrina, nisi maturè opprimeretur, totam Angliam magnis motibus conquassatum, & periculoso incendio inflammatum iri. Atque ita iudicasse Regem, optimates, & populum cum Clero apparet; cum per amplissima totius regni comitia grauissimis sanctionibus oriēti huic incendio obuiam ierint. In quorum laudata vestigia, vti nam nuper Anglia nostra incurrisset; tum certè non modo tam horrendum incendium latè omnia populari passa non fuisset, sed diuino etiam, ac suo honori, & tot animarum, totiusq; regni salutem optimè cõsuluisset. Quam, faxit Deus, ne hic Vuicleui terræmotus grauius aliquando exspectatione sua concutiat.

Foxi commenta de fulmine, tonitru & terræ motu discutimur.

De portentijs, si que fuerint in Vuicleuiana examinatione quid indicaret Rex Angliæ cõ optimatibus populo & clero.

Lutheri insignis arrogantia, qui vaticinium de se, quasi Hussu auctore, confinxit, & stupenda eiusdem arrogantia atque stultitia in actis Vuormaciensibus scribendis. Frustra Lutherum Hussu tantum tribuere, quem Zuingliani potius ad se trahunt, utpote Germanum Vuicleui discipulum.

CAP. XXXI. IRENÆVS.

VVICLEVI discipulus fuit Ioannes Hussus. Quare eius vaticinium sacramentarij ad Carlostadium & Zuin-
Mm 2 glium

glium magis rapient, deſque Lutheri & diſcipulorū eius iniuria querelam inſtituent, & recuperatorio aduerſus eos interdicto, vt ad poſſeſſionē Huſſi, vnde deiecti ſunt, reſtituantur, experientur, Huſſum enim acerrimè defendiſſe Vuicleuum, & optaſſe vt anima ſua Vuicleui animæ conſociaretur. Perabſurdū vero ac ſtolidū eſſe, ſi quis exiſtimaret Huſſum de Luthero tam præclare oſtinatum, qui Vuicleuū præceptorem, qui Zuinglium, qui Caluinum, ac reliquos Germanos Vuicleui diſcipulos ad Tartaros ab omni rectè ſentientium ſocietate detrudit. Adiciunt præterea illam omnem de cygno interpretationem à Luthero ipſo primū ortam, & ipſum ſemet ad eas laudes, quas nemo ei prius tribuit, impudenter ingeſſiſſe, & intolerabili quadam fraude atque arrogantia diuinitatis quandam ſibi opinionem, vt olim illum in Lybia Pſaphonē colligere voluiſſe: qui aues quadam domi hanc cantionem occinere docebat: *magnus Deus Pſaphon;* quas ita edoctas, liberis dimiſit, vt ſub dio & in montibus viuerent: vbi cum veterem cantilenam repeterent, & iam aliæ quoque aues ex frequenti auditione eaſdem voces imitarentur, tantū hæ præſtigie apud populum valere, vt eum inter Diuos referret. Nec diſſimile fraude atque arrogantia Lutherum illa occinere: *De me,* inquit, *prophetauit ſanctus Ioannes Huſſus: Nunc,* inquit *Huſſus, aſſabunt anſerem: at poſt centum annos, audient cantantem cygnum, quem pati debent.* Sordeſcere vero laudes, quas ipſe ſibi quiſque accinit, nec apud viros prudentes, vires aliquas habere. Neque certè eum earum laudum capacem, quippe qui verū & ſincerum in cauſſa Euchariſtiæ Euangelium inſeſto animo oppugnet, vt non iam cygnus, ſed coruus potius ſit appellandus. Huſſum vero nullam mentionem de cygno feciſſe, & verba illa numiſmatis, nihil aliud ſignificare, quàm illis Huſſum, quaſi extremos vite terminos aduerſariis præſcripiſſe, intra quos vita omnes deſungerentur, cauſſam apud Dei tribunal

Huſſi, ſi quod fuerit vaticinium, non ad Lutherum, ſed ad Caroluſtadium & Zuingliū pertinere.

Lutherum quā inſenſum Vuicleuo & eius diſcipulis.

Fictum Lutheri de ſe ſub Huſſi nomine & perſona vaticinium.

Pſaphon, quibus præſtigium, vt in Deorum numerū referretur, obtinuerit.

Lutherus coruus, non cygnus.

In li. Luth. Teuton. qui dicitur gloriſa in editio Imperiale.

Maxim Tyr. ſem. 19.

de tam atroci iniuria ei facta dicturi. Iſta atque alia quædam, quæ tu heri recitaſti, in quibus Lutherus tam impudentem ſui ipſius buccinatorem agit, etſi huiusmodi ſint, vt non à Dei, ſed ſuperbiæ & Diaboli ſpiritu (quem in eo loqui Tigurini, vt diximus, adfirmant) profecta videantur: nescio tamen, an quæ iam recēſebo, illa vel non æquent, vel potius non ſuperent. Statim à conuētū Vuormaciēſi, vbi à Carolo Imperatore & reliquis Germaniæ proceribus Lutheri præſentis cauſſa cognita eſt, editus eſt liber nullius auctoris certum nomē præferens. In quo vt ea, quæ Lutheri cauſſam valde premebant, callidè ſupprimuntur, ita quæ eam populo plauſibiliorem facere poſſe videbantur magnificè augentur, & amplificantur. In eo præterea Rhetor ille, cum de Carolo tanto Imperatore mentionem facit, nudo eum Caroli nomine appellat: At vbi ad Lutherum venit, ibi aliàs *Doctor Martinus pro ſua incredibili humanitate & comitate benignè reſpondit,* aliàs *benigniſſimus pater manſuetiſſimè reſpondit,* & ſimilia maiuſculis litteris inſcribuntur. Tum vt fabula glorioſa catastrophe claudatur, hæc ad finem libri apponuntur: *Hunc pium itaque hominem natum & conſeruatū à Deo ad Euangelium propagandum Deus diutiſſime, ad ſummam Eccleſiæ ſue utilitatem cuſtodiat, cum ſuo ſancto verbo. Amen.* Hæc ibi de ſe Lutherus, licet nomen ſuum ſuppreſſerit. Quis verò vnquam fuit tam vanæ gloriæ appetens, quis vnquam tam arrogans Thraſo, vt ita ſe venditaret? Aut quis vel leuiſſime ſuſpicaretur illum, qui tam Apoſtolicum ſe virum fingit, hæc ad hunc modum tanta oſtentatione, vanitate, atque arrogantia orbi de ſe effundere vnquam voluiſſe? Nunc accipe tanti Apoſtoli parem prudētiam. Etſi enim hic liber alterius perſonæ larua tegatur, ne alioqui omnes tam Thraſonicum Apoſtolum ſtatim deteſtarentur: non potuit tamen continere, quin vel inani quadam gloriæ titillatione huc prolectus, vel à Deo totus occęcatus, quo orbi teſtator talis Apoſtulus redderetur, ipſe ſe libri

De actū Vuormat.

huius architectum prouideret. Nobilis enim huius figmenti, suęq; cōmenticię personę planē oblitus, se ad hunc modū aperit. *His itaq; actis, Imperij orator asperioribus verbis obiurgās, ait, nihil me ad rem ipsam respondiisse, nec debere ab œcumenicis semel Synhōdis definita à me rursus in quęstionē vocari. Proinde exspectari à me planum & simplex responsum, vtrum erroribus renūciare vellem, nec ne. Tum ego ita respondi.* CRIT. Si hæc ita sint, pudet me, nescio insolentis dicam vanitatis, an insignis potius Lutheri stultitię. IREN. Ego vero vt ad Hussum, & Zuinglianos, qui eum ad se rapiunt, veniam, si in tanta causę æquitate ac luce obtinere non possent Zuingliani, quin Hussus Luthero adiudicetur; tum certè, quantumuis sanctè iuret Illyricus hunc anserem maiore honore dignum, quàm illos, qui olim Romanum capitulum à Gallis defendebant, ac propterea postea publicè ibi alebantur; flocci facient Hussum, & omnē istam anserinam prædictionem: & iam illis videbitur

Hussus argutos inter streperē anser olores.

Nec iam amplius, aut prophetes, aut Martyr erit Hussus, aut socius eius Hieronymus, quantumuis sibi ipsi Martyrij triumphum, quasi alteri Christo ad hunc modum cecinerit:

Salue festa dies, toto venerabilis æuo,

Qua Deus infernum vicit, & astra tenet.

Hæc & alia id genus proferent Zuingliani. Quanquam ego certè nihil video, cur vel Zuingliani vel Lutherani Hussum ad se tanta contentione rapiant; cum multa ille, vt historia de actis ipsius testatur, dogmata, quæ isti vt purum & sincerum Euangelium amplectuntur, constanter palam in templo & in loco supplicij respuerit: non nulla etiam, quæ isti execrantur, constanter ad obitum vsque asseruerit. Nam non modo præsentiam corporis Christi in Eucharistia contra Zuinglianos, sed transsubstantiationem etiam contra Lutheranos confessus est. Neque vllam sanè causam video cur isti Catholicis irascantur,

Lutherus im-
prudens vulpi-
nā fraudē suā
cū intolerabili
arrogantia con-
iunctā prodit.

Illyrico, qualis
anser Hussus.

Hieronymi Pra-
gensis Pseudo-
martyre digna
gloriatio.

Hussus agno-
uit præsentiam
corporis Christi
in Eucharistia
& transsubstanti-
ationem.

Virgil. eleg.

9.

Crispim.

Cochleus in
hij. Hussi.
li. 3. pa 73.

cantur, immani que contra eos, quasi idololatrias, odio exardescant, quod venerentur beatorum Martyrum Reliquias, cum Hieronymus ille Pragensis in genua procumbens, palum (ad quem postea est alligatus) veneratus sit. Quod de Ioanne Hopero, Ioanne Bradfōdo, Ioanne Bilnæo, Philpotto, & Cardimachero Foxus tuus similiter tradidit, qui partim stantes, partim proni, stipites & fasciculos osculati sunt. Quod dum nos in Christi cruce facimus, idololatrias esse pro sua prudentia & pietate clamāt. Hic iam locus postulat, prius quàm Hussum dimitto, vt tibi, de patribus Constantiensibus satisfaciam, quos tu in Hussum contra fidem publicam ei datam sæuissime criminatis. In quo te iuris & rerum gestarum ignorantia lapsum esse perspicio; quamuis hęc præceptores tui, non tam inscienter quàm dolose aut malitiose peccasse mihi videantur. Non dubito igitur, quin tu, si ex æquitate & recta cum ratione rem, vt gesta est, expenderis, omni violatæ fidei culpa patres hosce vacare vna mecum sis dicturus. Neque enim contra vllam à se fidem datam, vt Foxus calumniatur, venerunt. Imperator quidem, non Synhodus, suam fidem interposuit. Atqui neque adhuc Euangelici probarunt, neque vnquam (ni fallor) probaturi sunt, œcumenicam Synhōdum ex huiusmodi Imperatoris fide vllō modo crimini obnoxia esse, cum, vt dici solet, nostrum, non alienum factum præstare cogamur. Atque id iam miror istos hæc tam odiose exacerbare, de quibus ne ipsum quidem Hussum questum memini. Neque certè ille vllam iustam ea de re querelā instituere poterat. Trahunt enim huiusmodi diplomata, & commeatus suas secum cohærentes, & implicitas condiciones. Quid igitur si Hussus ipse omne beneficium sua ipse sibi culpa resciderit, & euerterit? Quid si in itinere hæreses suas asseruerit? Quid si alia egerit, ob quæ merito hac immunitate sit priuandus? Quid si postquam Constantiam venit, hanc sibi immunitatem

Poggim.
Crispim.

Pseudomarty-
res qui palum,
ad quem alligati
sunt, adora-
uerunt.

Patres Constā-
tiensis Concilij
nullam iniuriā
Husso fecisse,
nec fidē illi da-
tam fregisse.

Quibus modis
Hussus iure sal-
ui conductus
exciderit.

inutilem reddiderit, tum (vt alia omittam) quòd hæresibus, quas reuocare promiserat, obstinate tamen postea adhæserit, tum quòd fugam clam arripuerit? Ista enim, & alia multa, (quæ, ne iusto sim prolixior, prætermitto) in hanc causam dici poterunt. Quæ vt accuratè disputentur, prolixiorum & iustam quandam operam, iurisque disceptationem desiderant. Nobis ad alia properantibus ista leui, quod dicitur, digito attingisse, satis erit. Illud autem verum non est, quod Euangelicorum in Germania tuorum grex ait, vel Hussi tum exultionem Imperatori displicuisse, vel vllam se nuper Tridentinam Synhodom declinandi causam iustam habuisse; cum non solum Imperatoris & aliorum principum, sed totius etiam Synhodi ad eorum securitatē fides interuenerit. Quòd verò Hussum ab omni hæresi alienum fuisse existimas: in eo quantum erres, non erit necesse pluribus indicare; cum ex ipsis Synhodi actis eum multis, & iis quidem grauissimis hæresibus implicitum fuisse constet. **C R I T.** Credidissem Hussum à Synhodo, interposita ipsius fide, euocatum: sed video Foxum credulitate mea ab usum: quare deinceps cautior ero. Tu verò, quæ restant, absolue.

Euangelicorum in Germania contra Tridentinam Synhodom calumnia retunditur.

Hussus hæresicus.

Cuiusmodi fuerint visiones Caroloſtadij & Zuinglij, & Cuthberti Simpsoni Pseudomartyris Anglici.

C A P. XXXII. I R E N Æ V S.

S V C C E D V N T iam cælestes illæ illustrationes, ac visiones Caroloſtadij, Zuinglij, Lutheri, tali Euangelio dignissimæ. Illam itaque Caroloſtadij tanquam insani hominis interpretationem, non Catholici tantum, nec Lutherus, sed etiam Zuinglius, Oecolampadius, Calvinus & reliqui, eiusdem tamen contra Eucharistiam erroris socij reiciunt. Ac quamuis ab initio intima quadam amicitia Lutherus atque Caroloſtadius coniuncti fuerint; postea

Interpretatio Caroloſtadij de Eucharistia ab ipsis Euangelicis reiecta.

postea tamen tanta inter eos, propter doctrinæ varietatem, animorum offensio intercessit, vt Lutherus apud principem suum & sectam factione superior Caroloſtadium à Vuittenbergenſi archidiaconatu, ac omni alia Ecclesiastica functione ad stiuā & aratrū, cum scorto (quod primus omnium in Germania Sacerdotum quasi uxorem duxerat, eamque ex nobili familia) detruferit. Quas incestas nuptias Euangelici ridicula quadam, aut execranda potius Catholicæ Missæ imitatione ornare conabatur. In qua huiusmodi inerat collecta, siue oratio: *Deus, qui post tam longam & impiam Sacerdotum tuorum cecitatem, beatum Andream Caroloſtadium ea gratia donare dignatus es, vt primus, nulla habita Papistici iuris ratione, uxorem ducere ausus fuerit: da quæsumus &c.* Ita pij isti viri, qui verè beatos ac Christi Martyres gigantea quadam superbia è cælo ad inferos deturbant, Caroloſtadio propter has impuras nuptias adhuc viuenti *ἀποδέωον* concinnarunt. Verum omnis illa beatitudo in tristes paullo post, de quibus diximus, exitus desijt, præter diuinam offensam, eiusque pænam in altero sæculo repositam: Vt de illo iam multo magis, quam de Roberto, versus ille iactari possit:

Ob solum punctum caruit Robertus Afello.

C R I T. Non satis memini, vnde illud dictum sit ortum. **I R E N.** Fuit aliquando Robertus monasterij (quod ab Afello nomen habet) præfectus, homo sordidus, parcus, tenax. In foribus vero Monasterij inscriptus erat ab antiquo ille versus:

Porta patens esto, nulli claudaris honesto.

Vnde quasi propter hospitalitatis quandam tesseram, pauperes & peregrini eò frequentes conuolabant: atque illius hospitalitatis nomine fuit illud monasterium celebre. Robertus cum videret eam frequentiam suæ auaritiæ obstare, quam eò versus ille proliciebat, non ausus eum abolere, callide tamen cæsura, manentibus ad hunc modum verbis:

Mm 5

Porta

Vide Hussiarum historiam per Ioan. Cochleum li. 1. p. 72. 74. & li. 2. p. 107. 108. & 109.

Cochleum de art. Luth. an. no 1525.

Dissensio inter Lutherum et Caroloſtadium, quæ acerba & odio plena.

Miserabilis cõditio Caroloſtadij.

Caroloſtadius Sacerdotum primus in Germania veneri publice sacræfecit.

Collecta ridicula de incestu nuptiis Caroloſtadij.

Infauſta Caroloſtadij nuptiæ.

Historia lepidu de præfecto Monasterij sordido & auaro.

Sensus versutuli, verbis eodẽ ordine manentibus, præpostera distinctione inuertitur.

Porta patens esto nulli, claudaris honesto.
 sensum, & antiquam hospitalitatis gratiam aboleuit. Auctoritate enim ipsius versus aduentantibus hospitium se renunciare dicebat. Qua querela ad Episcopum delata, Episcopus à præfectura hominem amouit. Atq; ita quidem Robertus quamuis ab Afello, non tamen ab afinis ad boues, quod prouerbio dicitur, transfuit. CRIT. Lepida profecto historia. IREN. Quæ apertè docet, saluis verbis Scrip tu re tamen sententiam à callidis ac malitiosis hominibus variè inuerti posse. CRIT. Atqui valde demiror, quis tam absolum sensum Carolo studio aperiret. IREN. Quis, nisi is qui Zuinglio, qui Luthero, qui Anabaptistis, qui Suencfeldianis, aliisque tanta mysteria patefecit? spiritus scilicet erroris & mendacij, qui & morituro Carolo studio, si vera sunt, quæ in Epistola de eius morte circumferuntur, se ostendit. Cuius iam partem audies: Basileenses Ecclesiastæ scribunt *Carolo studio fuisse pestem Ecclesiæ suæ venenosissimam, & occisum à Diabolo; scribunt apparuisse ei concionanti, virum grandem ingressum in templum, & iuxta quendam consulem stetit, rursumque egressum, in aedes Carolo studio intrasse. Ibi solum filium inuentum, manibus eleuasse, quasi in terram collisurus; sed illæsum dimisisse, ac iussisse, ut patri diceret, se reuersurum post triduum, & ipsum ablaturum. Quod etiam factum est. Nam subitis terroribus correptus, post triduum mortuus est. Carolo studius interrogauerat consulem, quis ille vir grandis fuerit: Consul dixit, se neminem vidisse, &c.* Nec est, cur anxie inquiramus, qualis fuerit Zuinglij spiritus, cū & tam prodigiosa doctrinæ promulgatio, & ipsius verba eum spiritum satis indicent. Hæc enim sibi per somniū à nescio quo admonitore patefacta atque illustrata, qui tamen ater fuerit an candidus, se ignorasse palam affirmat. Et nos miseri, abiectis Christi tam luculentis verbis, & totius Ecclesiæ auctoritate, certa que interpretatione, somniantis huius doctoris nocturna aut potius atrî Dæmonis ludibria exosculabimur? Simili nocturni ludibrii vano

Quis spiritum auctor Carolo studio tam absurde de Eucharistia interpretationis.

Carolo studio cuiusmodi spiritus apparuerit.

Zuingliane de Eucharistia interpretationis cuiusmodi spiritus auctor.

Zuinglii in subsid de Eucharist.

vano splendore videtur & Cuthebertus Simpsonus apud Foxum Pseudomartyr illus. Cui quidam ad mediam fere noctem, tribus carceris ostiis reseratis, magna circumfusus luce apparuit: & cum nihil aliud quàm [ha] dixisset, mox abiit. Quisnam ille fuerit, neque Simpsonus dicere potuit, neque Foxus definire audeat. Audet interim certis & illustribus visionibus, quæ in Ecclesia Catholica frequentes sunt, & quas nos ante biduum abundè confirmauimus, detrahere: sed hanc tamè pro vana haberi non patitur. Atqui cū Simpsonus aliud de Catholica fide senserit, quàm aut Sacti illi viri, quos apparuisse diximus, aut quibus illi apparuerunt, facile pronunciare poterimus, non hanc visionem diuinitus (vt persuadere conatur Foxus) sed à Diabolo planè profectam; qui suo Pseudomartyri, tanta pro tam mala causa patienti illudere voluit. Quid enim aliud illam, quàm irridentis Diaboli vocem, aut tam desperatam sui cultoris obstinationem admirantis, aut certè vanum Simpsoni somnium censebimus? Neque enim adfirmat, vel vnquam, credo, adfirmabit, reperia mane illa tria ostia carceris aperta. Quod si idoneè probet, aliquid egerit. Iam si me, quod à nouo isto Evangelio abhorream, sinistrè tam egregiam visionem deformare Foxus causabitur, eum ad Lutherum totius huius Evangelij Apostolum amandabo, qui & hæreticū Simpsonum, & nihil aliud hic quàm Dæmonis præstigias contigisse palam clamabit. Sed vt ad Zuinglium reuertar; habuit ille exitum doctrina sua dignum, in bello, quod Catholici Heluetij cum Zuinglianis gessere, cæsus; cuius deinde cadauer fuit ad sempiternam memoriæ eius labem combustum. Catholici cū essent numero, omni que apparatu bellico inferiores, ipsa tamen causa superiores, quinque præliis aduersarios egregia quadam victoria confregerunt. Mors Zuinglij audita, Oecolampadij animus ita deiecit, ac debilitauit, vt post triduum, doloris magnitudine repente obierit.

Foxus Angl. pag. 1735.

Visio Cutheberti Simpsoni Pseudomartyris Anglici non à Deo, sed à Dæmone profecta.

Exitus Zuinglij qualis.

Catholicorum Heluetiorum contra Zuinglianos memorabilis victoria.

Oecolampadij subita mors.

De

De visionibus, spiritus afflatu, & aliis Lutheri dotibus; & quam temere ei vaticinium Sleidanus adscripserit.

CAP. XXXIII. IRENÆVS.

Lutheri de visionibus suis gloriatio. Lutherus propheta qualis.

VENIO nunc ad Lutherum. Lutherus dicit; ego fui in spiritu, & Christus me dubitantem erexit, & confirmavit; & multa huiusmodi. Ergo erit nobis Lutherus propheta, & alius Paulus? Et quicquid homines gloriosi & mendaces, variisque Dæmonū fraudibus circumuēnti ad suas laudes semel effutierint, nos pro Euangelio ex nuda ipsorum asseueratione amplexabimur? At Sleidanus, inquit, & Euangelici prophetam eum asserunt. Eodem sanè iure, quo Montanum, Maximillā, & alios antiquos, qui sibi olim prædictionis & prophetici spiritus dotes insolenter arrogabant. Quorum vanitatem ac mendacia contrarius rerum euentus palam coarguit. Quod & Luthero sæpe accidisse scimus. *Dogmata mea, inquit, stabunt & Papa cadet inuitis omnibus portis inferi, & potestatibus aeris, & terra, & maris.* Et alibi: *Ego utique certus sum, verba mea non esse mea: oportet igitur os meum illius esse, cuius verba loquitur.* Ac magna asseueratione promittit post biennium non futurum Papam, Cardinalem, Presbyterum, Monachum, Monialem, & alia eadem vanitate. Præterea ducē Brūuicensem captiuum, nunquam dimittendum iactabat, ac Catholicis omnia dira atque infausta, suis vero omnia felicia ac prospera, tanquam ex Apollinis tripode ominabatur. In quibus rebus omnibus impudentissimam hominis vanitatem, non est quod multis refutem: quam partim insignis illa Caroli Imperatoris post bienniū victoria, partim res ipsa sine verbis satis confringit. Lutheri sanè prædictiones tam certę fuerunt, quàm illæ alię Euangelicorum ad annū Christi 1533. In quo illi certum ac fatalem diem ad totius orbis interitum constituerunt ac definierunt: tanta certè stulti populi credulitate, vt qui-

Lutheri de suis paradoxis falsa & vana vaticinia.

Lutheri de Catholicis quam atrociam tam mendacia prognostica.

Euangelicorum de die iudicij et mundi interitu ridicule prædictiones.

Euseb. lib. 1. c. 16. & 18.

In respo. ad era regē Hieronim. 8.

In lib. Tertio. contra Thom. Muncerū 1515.

quidam à terra aratro, proscindenda, & aliis consuetis operibus abstinerint; alij, atque ex iis aliquot nobiles Eucharistia se, quasi ad præsentem vitæ exitum armarint: quos, fatali die lapsō, tantæ leuitatis valde puduit. Nec minus certè pudere deberet Euangelicos illius Apostoli sui vanitatis, qua post bienniū Papatus internecionem & supremam cladem pollicebatur. Qui certè ruerē non potest, vt non sacrosancta Christi promissa Petro facta, & tota simul Catholica religio eadem ruina labascant. Adeo enim Romanæ sedis dignitas (licet in eam magna quadam Germaniæ portio, & aliæ quædam nationes nefariè conspirauerint) ab eo tempore nō est sublata, vt infinitis partibus plures eam hodie religiose colāt, quàm quō tempore Lutherus noui huius nobis Euangelij oracula cępit occinere. Nam præter Æthiopiæ Regē, cuius imperium tam latè propagatur, qui per legatos sæpe Armeni certè sub ditione Regis Persarum constituti ter nostra ætate per legatos illius sedis amplitudinem, suamque in eam reuerentiam confessi sunt, & sui ab ea Patriarchę confirmationem supplices postularunt. Eandem etiam religiose agnouit Antiochenus Patriarcha. At Abdifū Assyriorum prope Tygrim fluuium Patriarcha, Romam summis laboribus summoque vitæ periculo venit, vt à Pio quarto, qui huic sanctæ sedi hodie præsidet, confirmaretur. Cuius eminentem supra reliquas Ecclesias auctoritatem agnouit, & se atque suos omnes Tridentini Concilij decreta religiose cōseruāturos palam professus est. In eo autem quod Lutherus doctrinam suam stabilem ac perpetuam fore iactat, quis nō videt vanitatem & arrogantiam hominis? Nam dogmata eius non solum Catholici, verum etiam discipuli eius execrantur. Ac nulla pæne pars est illorum, quæ ille voluit à suis pro oraculis haberi, à quibus discipuli eius iam non recesserint ab ipso, & inter se nō minus dissecti, quàm ille se olim ab Ecclesia Catholica scidit. Atque cum in morem Chamæleontis doctrinam ipse suam semper mutarit, vt

Falsum Euangelicorū de sede Apostolica prognosticon.

Rex Æthiopiæ

Armeni.

Abdifū Patriarcha Assyriorū.

Quam falso iactauerit Lutherus doctrinam suam perpetuam fore.

Lutheri fides in
constans et mo-
bilis.

nullius vnquam hæretici in hoc genere, tam stupenda sit impudentia, fidemque, non quod olim de Arianis scripsit Hilarius, *annuam ac mensuram*, sed in singulos dies, aliam atque aliam habuerit: audet tamen maiestatem, ac veritatem Christi spurco ore contaminare, vt os suum, os Christi dicat: Verum, quoniam religio mihi est, tanto Apostolo, tanquam alteri Paulo, cælestes illos suos afflatus prædicanti fidem abrogare; audies iam ex ipso, quos spiritus viderit, & sub quibus magistris in tantum Theologum euaserit. Fatetur itaque se disceptatione à Diabolo victum, priuatam (vt ante quatrimum ostendimus) Missam aboleuisse. Fatetur alibi, se Diabolum belle nouisse, & multum salis cum eo comedisse. Vt vel hinc intelligas quam longe à vestigiis cælestis illius magistri Christi Lutherus aberrarit, qui Dæmonem, id quod in fide nostra præcipuum est, consistentem Christum, videlicet non solum sanctum, sed sanctum illum Dei, id est, natura sanctum, increpauit & obmutescere iussit. Neque enim etiã vera à Dæmone discenda sunt, vel quod totius mendacij sit parens, vel quod ne vera quidem, cum sit atrocissimus noster hostis, proferat, nisi insidiandi, circumueniendiq; animo veritatem ad tempus quasi escam, qua nos reti suo incautos implicet, fraudulentè obiciens. At nouus iste tam diu deperditi & obruti Euangelij instaurator, adeo Dæmonem non repellit, vt palam se perquam illi familiarem, & tam solida argumenta non pro veritate, sed contra veritatem, cõtra sacrosanctam Missam, & tremendum altaris sacrificium accendisse iacet, vt ea refellere nullo modo valuerit: atque ita mox à tanto præceptore edoctus, tamq; sancto spiritu afflatus ad priuatam Missam abrogandam totum se contulerit. Quæ eius tanta cum Dæmone societas (vt omittam atrocissimas quas ab eo hausit hæreses) veram aut proximam certè idololatricæ speciem obtinet. Quemadmodum enim in republica omnis societas, cum communi eius hoste, lætè

Cuiusmodi spiritus Lutherus viderit.

Lutherus Diabolo familiaris & domesticus.

Lutherus quam diuersum à Christo.

Lib. de angul. Missa.

In serm. quodam.

Mar. 1.

maiestatis reo; ita multò magis cū Dæmone summopere fugienda est: nisi velimus grauissimum, in diuinam maiestatem crimen admittere. Ac veluti qui in hac mortali vita, summo Dei beneficio, summoque suo solatio, Angelorum aut aliorum Diuorum apparentium conspectu iucundissime fruuntur, cælestis illius vitæ; ita qui Dæmones sibi familiares hinc habent, æternæ suæ damnationis, quasi primitias hinc degustant, ad maximam non animæ solum, sed & corporis sæpe perniciem. Quod & Luthe- ro accidisse quidam putant: qui cum lectam hilaris & bene potus perisset, mane in eodem exanimis repertus est. Ipse certè Lutherus huiusmodi repentinos exitus iis qui Dæmoni familiares sunt, sæpe accidere fatetur. Hæc cū ita sint, repertus tamè est tali præceptore dignus discipulus, qui noua quadã Rhetorica præceptoris sui defensionè, propter nocturnã hæc cū Dæmone collatione, susceperit. Traditur præterea aliquãdo inter sacra audienda, dū Euageliũ de Dæmonio è muto ac surdo profligato recitaretur, cõcidisse, atq; exclamasse: *Non sum, nõ sum*. Qua voce is qui eũ inhabitabat, se prodidisse creditur. Nec Dæmonè illũ per totã postea eius vitã eiectũ, atrociam atq; horredã illius contra omnẽ religionem Christianã scripta satis testatur: quæ illũ contentionis, æmulationis, honoris, gloriæ, ac superbię spiritu totũ tumẽtem, euomuisse constat. *Hæc causa*, inquit, *non propter Deum incepta est, neque propter Deũ finietur*. Quod ipsi in Lipsica illa disputatione aliquãdo excidit, & ei ita postea præfenti obiectũ est, vt, quamuis esset ore durissimo, tacendo fateri cogeretur; & ferocientis, atque impotentis hominis spiritus ita infringentur, vt totos viginti menses præter morẽ deinde contulerit. Idem fatetur se diligentem anxiamque operam præstitisse, si fortè ex Scripturis probare posset verum & naturale Christi corpus in Eucharistia non subesse: neque eam quidem veritatis studio, sed quia id Papæ graue ac inuidiosum fore existimauit. Simile fundamentum

In li. de angul. Missa.

Andr. Smitdelin contra Hostium pro Brentio. Coch. de act. Luth.

Epistola ad Argentinenses.

Lutheri repentinus exitus, qualis solet esse eorum qui cum Dæmone societatem ineunt.

Andreas Smitdelin pertinet Lutheri defensor.

Dæmonium Lutheri non erat mutum.

Digna Lutheri sententia.

Cura & solitudo Lutheri de tollendo Christi corpore ex Eucharistia in ordium Pontificis Romani.

iecit

*Carolo stadium
quid induerit
ad suum de Eu-
charistia para-
doxum.*

*Quintum Euan-
gelii ex dissen-
tiendi libidine
natum.*

*Apologeticorū
de Evangelio
suo confidens
& gloriosa ia-
ctatio.*

*Buceras licet
in fide sua no-
ua semel acil-
lauerit, se tamē
diuinitus edo-
ctū iactitabat.*

*Euangelicorū
spiritus lubri-
cus & mobilis.*

iecit & Carolostadiana schola. Quem æmulatio atque inuidia erga Lutherum, ad infaustum illud de Euchari- stia certamen perduxit, quod Melancthon planè fatetur: Vt immerito Catholicis Apologetici irascantur, qui affir- mant omnem hanc nouam Theologiam nullius religio- nis aut pietatis, sed solius contentions causa importa- tam. Quare necesse est præclaram quandam huius Eu- angelij exedificationem sequi, quod tali fundamento ni- titur. Atque ideo neminem Lutheri illa iactatio moue- re debet, qua tam firmè asseuerat certò se scire, doctri- nam suam celestem esse; aut Apologeticorum, certos se esse de voluntate Dei, ac propterea nefas esse, sollicitos esse, aut anxios de sententiis hominum, nec posse amplius cum carne & sanguine deliberare. Iam enim ostendimus aut Lutheri, aut Apologeticorum spiritum vanum, mendacem, ac fallacem esse. Lutherus enim Zuinglianis omnibus ma- gno cum Anathemate Christianam omnem amicitiam renunciat. Meminisse præterea debent Apologetici Buc- cerum, cum ab initio fuisset merus Lutheranus, ab eo ad Zuinglium defecisse, & vociferatum se certum, se diuinitus edoctum in doctrina Eucharistia: nec ita multo post, contem- to Zuinglio, ad Lutheri disciplinam, quam scriptis acer- bè oppugnauerat, reuersum. Est enim hic omnis Euan- gelicus spiritus valde inconstans, & repente in nouum curriculum defultorius. Istam vero Apologeticorū tuo- rum subtilem Theologiam ego homo tardus, ac hæbes non fati assequor: qua repente tam spirituales facti sint, vt nihil iam habeant cum sententiis hominum, cum carne & sanguine commercij. Qui potius viderint, ne pro sen- tentiis ac oraculis ipsius Dei, belluinam aliquam men- tem induerint. Nisi fortè spirituales erunt nobis Sacerdo- tes, Monachi, Episcopi, qui sexagenarij, aut septuagenarij non quærent aliquam Sunamitidem, qua frigidum & ef- factum corpus incalescat; sed in fædam, ac omni diuino iure vetitam libidinem, & incestas nuptias proruant.

Qui-

*Hieron. ad-
nes. loquens
nam.
Gal. 3.*

*In concion.
de conugal.
viti.
Cochl. de
act. Luth.
anno 1527*

*Gilbert. Co-
gnat. in nar-
ration. tra-
gic.*

Apol. Aug.

*Buc. in tra-
sit. in 4. in
Luth. & di-
mte. in Ma-
thæw.*

Quibus rectissimè illud ex Hieronymo occinat: Dicam, inquit, & ego nuptiatoribus meis, si post castitatem & diuturnam continentiam subant ad coitum, & pecudum more lasciuiant, sic insipientes estis, vt cum coeperitis spiritu, carne consummemini? Sed istis fortè & Lutherus spiritualis erit, dum scribit; Si no- lit vxor, veniat ancilla: nec magis nos muliere, quàm cibo, potu, for- no, carere posse. Quam doctrinam multi horribiles turpitu- dinis euctus sequuti sunt, cum alibi, tum potissimè apud Apocellam Heluetiorum: cum treceti promiscui sexus editum montem ascenderent, quasi inde rectà cælum cum ipso corpore ac anima petituri, postquam in nefa- rias, & inauditas libidines effusi fædè corpora commif- cuissent. Neque tamen aliud est hodie hominum genus, quod magis suas prædictionum dotes, suos spiritus, visio- nes, afflatus ac mirabilia ostètat. Et Sangalli quidè, quod est Heluetiorū oppidum, quidam eius generis fratri suo germano ceruices atque caput abscidit, præsentem patre & matre, quibus persuaserat à spiritu sibi esse iniuctū, vt id faceret. Atque inter istos cum spiritualis semel homo effrenatam istam suam libidinem cohibere amplius non potest, exclamat: concupiscit spiritus meus carnem tuam; veni itaque, faciamus mirabilia. Vides igitur noui huius Euan- gelij mirabilia. Habèt enim Anabaptistæ, habet Lutherus, habent & reliquæ sectæ sua mirabilia, sua prodigia. Ita Lutherus miraculi instar factum Leonardi Coppeni sus- picit, qui eo tempore, quo Christiani homines Christi- passioni ac resurrectioni meditandæ toti vacant, nouem virgines Deo consecratas vna nocte è Monasterio abdu- xit. Equibus vnam, quæ Catharina dicta est, postquam to- to biennio inter discipulos eius Vuittenbergæ vagata fuisset, lecti sociam (credo propter lemures meticulosus) inexpiabili turpitudine adsciuit. Neque miraculo apud Lutherum caret, quod lasciuia quædam virgo Florétina, ipsius discipula, apertis foribus, quas nemo obseruauit, è monasterio aufugerit. Quo in genere miraculorum Her- Na culis

Hieronymus.

*Lutheri licen-
tiosa vox.*

*Spiritus libidi-
nis & immu-
ditie, in Euan-
gelio.*

*Frater Euan-
gelicus fratrè occi-
dit instinctu
spiritus.*

*Spiritus concu-
piscencie.*

*Miracula que-
dam Lutherana-
rum.*

*Lutheri incestu-
nuptie.*

*Herculis impo-
rens libido.*

*Lutheranorū
vita & doctri-
na mirabilis ac
que prodigiosa.*

*Quale mōstrū
Lutherus esset,
monstroso vac-
ce pante diuini-
tatis patefa-
ctum est.*

culis quoque impotentem libidinem ponant, qui vna nocte quinquaginta puellas deuirginauit. Quare etsi venum quidem solidum, ac Christianum miraculum ab omni hac hæreticorum colluie sit vnquam editum: nõ possum tamen negare, totam illorum & vitam, & doctrinam, admirabilem esse, stupèdam & planè prodigiosam. Et quoniam nec Caroli Cæsaris edicto, quod summo amplissimorum imperij ordinum consensu fancitum est, quodque palam admonuit, Lutherum non tam hominem, quàm sub humana forma Diabolum fuisse; nec piorum vlla admonitione, aut scriptis; nec Ecclesiæ totius auctoritate infani homines à Luthero præceptore abduci potuerunt: Deus ipse post biennium ab eo edicto, què, & quàm prodigiosum præceptorem sequeretur, ex vacca, quæ ad fines Vuittenbergæ vitulum caluo capite & cucullatum, admirando, sed accomodatissimo ostentato enixa est, palam demonstrauit.

De insigni Sleidani fraude & in Deum ingratitude, qui in sua nostri temporis historia nullam noui orbis fecerit mentionem. Cuius tam perfidiosi silentij causa ostenditur.

CAP. XXXIII. IRENÆVS.

Sleidani mendacia.

QVARE nihil ego iam irascor Sleidano, qui id egregiè obseruandum putauit, religionis conuersionem in Caroli potissimum ætatem incidisse: vt cum à tanto illo orbis Monarcha, & reliquis Imperij proceribus (vt nihil hinc dicam de Romani Pontificis anathemate in illam ditato) sit damnata, omnes illam pij magis execrentur. Illa verò Sleidani tui partim insignia de Euangelio diuinitus per Lutherum renato mendacia, partim improbū & perfidiosum de vero, atque inestimabili Dei beneficio in Christiana fide nostris temporibus admirabiliter propa-

gata

*Adurf. Lu-
th.*

*Paul. Iouin
lib. 13.*

lib. 1.

gata silentium, iam à me aperienda sunt, & iustissima reprehensione conuellenda. Atque mendacia quidem illius in eo potissimum conspiciuntur, quòd recentem hanc in Europa religionis mutationem omnium maximam, ad singularem Dei gloriam non sine admirabili ipsius beneficio accidisse existimet. Latius enim multis partibus ea patuit, quæ auctore Ario (vt alias iam hæreses omittam) olim per totam Asiam, Africam, & Europam disseminata est. *Ingenuit*, inquit Hieronymus, *totus orbis, & Arianum se esse minatus est.* Et ne longè à nostra memoria abeamus, amplissimæ illæ omnes nationes in Perfide, quæ Mahometis superstitionem sequuntur, recentibus sectis scissæ sunt ab eo ritu religionis, quem in tota prius Asia & Africa Mahometani tenuerunt. Quam factionem egregiè promouebat Techellis quidam, quem vt Prophetam adorabant. Quod si indignetur Euangelici, me aut Arianos, aut Techellem cum Lutero conferre, ego quoque me temere id fecisse confitebor, si ipsi semel probarint, aut intercidisse in Europa veram ac puram religionem, aut, si interciderit (quo nihil stultius, aut magis impium dici potest) non accessisse potius grauiorem quandam à Luthero corruptelam, quàm salutarem aliquam reparationem. Iam de illo Sleidani silentio quid dicam? qui, cū Caroli natalicia & ditiones, quæ ei in Europa præsertim ex morte Ferdinandi Regis, (qui primus nouum orbem in Occidente aperuit) & ipsius tum in Europa, tum contra Barbaros in Africa victorias recenset, de illo altero nouo orbe & victoriis illis, quæ longè celebriores sunt, omnibus Alexandri, Iulij Cæsaris, veterumque heroum trophæis, ne vculam quidem, quantum animaduerti, admiscet; cū tamen Selymi, qui Sultano victo, Syriam, Aegyptumque in suam ditionem redegerat, meminerit. Qui si nihil de auribus, piscibus, de animalibus terrestribus, de herbis & arboribus, de quibus neque Aristoteles, neque Plinius, neque quisquam

N n 2 vete-

*Ariana heresis
latius propaga-
ta quàm Luthe-
rana.
Hieronymus.*

*Nouæ sectæ &
schismata inter
Mahometanos.*

Sleidani perfidiosum silentium.

veterum mentionē facit (in quarum rerum, & summæ, quæ in eisdē elucet, Dei sapientiæ, potentiæ, & bonitatis consideratione ac contēplatione iucundissimum fuisset acquiescere, & non tam Aristotelicū quàm Christianum Philosophum agere) si nihil de insigni illa nauī [VICTORIA] quæ prima, vt verisimile est, à mundo cōdito mundum totū circuiuit, si nihil de tot populis nostra & patrū memoria ad nostram notitiam, & sub Caroli, atq; Lusitanorum Imperium redactis, hac sua historia, in qua alioqui multa, minuta illa quidem, ne quid grauius, dicam, prodidit, dignum putarit: at cur, quod his omnibus præponderat, ne attingere quidem dignatus fuerit, id ego satis mirari nequeo. Sed quid illud est, iniquis? Incredibili videlicet Dei benignitate alterum quendam orbem, de quo nihil à Ptolomæo, nihil à veteribus Cosmographis, nihil ab aliis vel fando quidem prius accepimus, intra hominū memoriā repente emeruisse: præsertim cum ille Caroli Imperio, de quo tota istius narratio instituitur, potissimū accreuerit. Quare inter reliqua illa clarissima atq; ornatissima Caroli trophæa, quæ in honoratissimis illis Bruxellēsisibus exequiis memoriæ eius posita sunt, meritò primū omniū locū illud obtinuit, quòd nouū orbi nostro orbē patefecerit, exteris gentibus Christiano nomini additis, & multis regnis prouiciūq; aucto Hispano Imperio. Sed Sleidanus tuus, qua de causa exequias omnes Christianorū execratur, ob eandē sanè hanc tantā Caroli atq; nostri sæculi gloriam, id est, Catholicæ religionis odio, quantumcunque singularem suam in hac historia fidem iactet, malignè suppressit. CRIT. Nihil sanè habeo, quo hoc silentiū excusē, nisi fortè illud, quod Sleidanus ipse adfert, eum nimirum res bellicas & politicas nō sibi sumfisse ex professo tractandas: quippe qui causæ religionis hunc omnem laborem potissimū dedicarit. IREN. Non accipio hanc excusationem vt iustam & idoneā, qua eum adeo à culpa non eximis, vt multo maiori oneres. Nam,

In Apolog. et
prefatione
historia sue.

vt

Nauis [Victoria] totum mundum circuiuit.

Nouum orbem.

Causa cur Sleidanus de nouo orbe siluerit.

vt nihil dicam, titulum ipsum libri de statu religionis & reipublicæ inscribi, si omnis eius labor rebus religionis explicandis insudarit; quo modo eam religionis immutationem tam perpetuo silētio pertransiit, qua nouus iste orbis, abiectis idolis, rectam & sinceram Christi fidē, de quo nihil prius audierant, ineffabili Dei bonitate recens amplexus est? Huius verò in orbe nouo detegendo, & ad rectam fidem traducendo Diuini beneficij magnitudo cum tanta sit, vt secundum illud, quo mundi opifex atque ædificator Deus hunc condidit, & incarnati Christi beneficium, nullum vel profanæ vel sacræ litteræ illustrius complecti videantur; cumque nostris potissimum temporibus, quorum historiam Sleidanus purè & candidè se explicare profitetur, hoc ipsum sit representatum; quis vnquam Sleidanum vel tam stupidum, vt nō intelligeret, vel tam obliuiosum, vt dum hanc historiam concinnaret, nō recordaretur; vel tam perfidum, vt tam nefario silentio præterire vellet, existimaret? Necessè certè est subesse causam aliquā, quæ nō satis sit omnibus obuia. CRIT. De qua ego sanè vt nihil certi pronunciare, ita nec iam Sleidanum de hoc silentio purgare possum: quod mihi plane admirationē mouet. IREN. Et merito sanè. Ego verò hanc omnē causam expedite dicere possum: quæ nō alia est ab ea, quam de fraudulēto Magdeburgensium hætenus silentio in veris Ecclesiæ historiis recēfendis toties explicauī. Eodem omnia artificiosè strueta sunt. Cū enim totus sit in ornando & amplificando Lutheri Euāgelio, & imperitis hominibus persuadere cupiat, totum orbem à vera hætenus religione abalienatum, & ad eam rursus amplectendam per Lutherum egregia & insigni rerum commutatione, adq; summam Dei gloriam facta excitatum, à noui orbis mentione nō fortuitò, sed studiose abstinet: Ne, si eam narrationem fideliter & candidè cōtexuisset, Lutherum mendacem prophetam facile argueret, & omnes istas noui Euāgelij

Magnitudo diuini beneficij in nouo orbe ad fidem orthodoxam traducendo.

Sleidanum de industria siluisse de religione in nouo orbe propagata.

N n 3

laudes

*Diogenis a-
pophthegma.*

*Consolatio que
est in hæresium
fluctibus.*

laudes nimium ea narratione deformaret. Quare con-
sultius putauit tam ingens Dei beneficium inexpiabili
silentio prorsus obruere, & totum se ad Lutherum ma-
gnificis & speciosis verbis amplificandum conuertere;
vt verè de eo dici possit; paruo eum pedi magnos in-
duisse calceos. Et hic subit animum, quod Diogenes ali-
quando lepidè dixit, cum vidisset exiguam ciuitatem
spaciosis & amplis portis. *Viri, inquit, Myndij, claudite por-
tas, ne ciuitas vestra egrediatur.* Et ego sanè veritum Sleida-
num puto, ne si non amplis verbis Lutheri istud modicum
Euangelium (si modicum dici potest, quod reuera
nullum est) extulisset, omne propediem euanesceret.
Atque vtinam nò esset grauior ista causa, quàm in qua
iocis liceret indulgere. Sed res ista commiseratione ac
lacrymis potius in Sleidano digna est, qui non solum
tam incomparabile Dei beneficium nostris temporibus
collatum, inuido silentio prætermiserit, verùm etiam
lætalem Christianæ reipublicæ pestem, pro peccatis no-
stris auerso & irato Deo, in Catholicam fidem ita graf-
fantem tantopere deprædicarit. In quo tamen tanto
malo maxima diuinitus consolatione non destitui-
mur, quòd videmus ipsam veritatem illustriorem red-
ditam: vel excitatis ad accuratiorem illius indagatio-
nem multorù ingeniis (quæ alioqui forsan ignobili otio
torpuissent) vel ex hac ipsa excellenti Dei bonitate, qua
factum est, vt nò tantum Christianæ fidei in Europa de-
cesserit, quantum etiam apud illos (quos an extitissent
omnino, nunquàm prius nouimus) recēs accesserit. Atq;
ideo non, vt Sleidanus, ingrati suppressimus, sed alacres
præ nobis ferimus, & grati suspicimus admirabilem Dei
prouidentiam, qui, vt nihil vnquam mali cōdidit, & que
malà videntur, ad totius vniuersitatis decorem & perfe-
ctionem tolerat (vidit enim vniuersa, quæ condidit, &
erant valde bona) ita cum homines liberi arbitrij viri-
bus abuti finit (ne inuitos ad bonum cogat) eorum vel
maxi-

maximam malitiam (quæ, quàm sit in hæreticis, grauior
esse non potest) ad suam laudem, & aliorum bonù con-
uertere nouit. Qua admirabili Dei prouidentia quem-
admodum in rebus naturalibus nihil interit, vt nò aliud
generetur, sic in Christiana religione iam inde à felici
ipsius ortu vsu venisse semper incredibili Dei benignita-
te ostendimus, vt nunquam alicubi interueria sit Catho-
lica fides, vt non alibi feliciter succreuerit, quod illam
decessionem refarciret. Atque hoc quidè cum sæpe aliàs,
vt diximus, admirabiliter, tum certè nunquam post Apo-
stolorum tempora maiore admirabilitate, quàm hac no-
stra ætate accidisse ausim affirmare. Quod cum nec Slei-
danus ipse ignoraret, nò tam astuta, quàm impia tacitur-
nitate omnia dissimulat, ne Lutherus alioqui non multo
melior Techelle propheta haberetur. Cuius vt alias arro-
gates sui venditationes & vanissimas prædictiones præte-
ream, ille aliquàdo, dum ambitiosè suū Euangeliū effere-
ret, vatem se haberi voluit, dum vanissimè prædiceret
fore, vt Mahometanis propediè persuaderet, vt non tam
Christiani, quàm Lutherani efficerentur. Sed non me-
mini me hætenus nouisse vel vnum Mahometanum,
qui se ad Lutherum contulerat. Quod si aliquando con-
tingerit, id ausim affirmare, misero illi misere impositum:
qui non Christi sed Lutheri Euangelio sit initiatus, & non
tam abiecerit, quàm errorem mutarit, At ecce tibi, vt di-
xi, per Catholicos nouum quèdam orbem Christum, &
Christianam religionem, & eadè omnino religionem,
quam & antiqua tenuit & Catholica hodie Ecclesia te-
net, profitentem. Nam quòd Constantinum Magnum,
Carolus Magnus, & Ottones nominat, illud te moue-
re non debet: quod iam te satis perspicere arbitror ex iis,
quæ hætenus narrauimus. Eandem enim illi constantif-
simè religionem tenuerunt, quàm Carolus quintus, &
quam iste acerba fuggillatione passim exagitat, atque sub
Carolo quinto tam longè lateque propagatam dolet: &
N n 4 proin-

*Catholica reli-
gio iam inde ab
ipsius ortu nun-
quàm alicubi de-
fecit, quin alibi
succreueret.*

*Lutherus in
prefat. in
Alcoran.*

*Mèdax Lutheri
vaticinium.*

*Nouus orbis
Catholicam
amplectitur
religionem.*

Qui Sleidani
mendacia &
fraudes detexerint.
Fontanus.
Pontanus.
Latomus de 11.
millibus mendaciorum Sleidani.

proinde inuidè ac nefariè prætermittit. Cuius alias multiplices fraudes atque mendacia cum primò Fontanus, deinde Pontanus, & post vtrumque vir doctissimus & disertissimus Bartholomæus Latomus, qui historiam, vt fertur, de vndecim millibus mēdaciōrum Sleidani conscripsit, quæ si nondum sit edita, vt quàm primū edatur, omnes boni exoptant, luculentissime indicarit: ego hoc tam iniquum eius silentium, nescio an à Latomo, sed à Fontano & Pontano prætermittum, hic animaduersione dignum putavi. Possem hīc insigne illud Sleidani de Osiandro mendacium, quod, viuo Luthero, non sit ausus ei in causa iustificationis cōtradicere (à solo, quod sciam, Staphylo hactenus proditum) Possem multas alias veteratoris huius artes & commenta, quæ nemo, quem legi, adhuc notauit, in medium proferre; nisi non nulla tuorum Euangelicorum iam confutanda miracula me ad se reuocarent.

De insigni Sleidani mendacio, quo fingit Osiandrum viuo Luthero non ausum contradicere in causa iustificationis.

CAP. XXXV. CRITOBVLVS.

SE D illud, te quæso, prius de Osiandro explica. IREN. Scis, etsi implacabiles sint hodie inter omnes sectas de dogmatis diffensiones; omnes tamē hīc conuenire, vt solam fidem iustificare existimēt. CRIT. Scio; & id sæpe mecum sum admiratus, & diuinitus factum sum arbitratus, vt in eo dogmate, quasi omnium expeditissimo ac exploratissimo, tanta animorum propensione consentiant. IREN. Multum tu quidem falleris. Est enim hoc dogma non à Christi, & Apostolorum, sed Simonis Magi schola profectum, & omnium hæreseōn, quæ hodie grassantur, seminarium, & quasi noua Pandoræ paxis, è qua omnia in orbem mala euolarint. Hinc enim illos, sacramentis & pœnitentia hominem non iustificari; ipsosque infantes fidei motus, qua iustificentur, habere; Missam non esse sacrificium

Dogma de sola fide iustificante omnium hæreseōn nostri temporis seminarium.

ficiū propitiatorium; nullam bonorum operum mercedem exspectandam; aliosque plurimos & grauissimos fidei errores natos apparet. Quod dogma omnes sectæ complectūtur, quia populo id esse plausibile, & laxè atque dissolute viuendi, remissa omni grauiore seuerioris vitæ disciplina, occasionem præbere vident. Quibus & similibus illecebris remotis, facile omnem noui huius Euangelij gratiam, quam apud populum Euangelici colligerunt, interituram non obscurè intelligunt. In quo dogmate omnium pestilentissimo, licet omnes consentiant, in eo tamen explicando adeo inuicè disunguntur, vt iam tibi ostenderim, tuos Euangelicos in viginti diuersas interpretaciones, quarum tamen nulla sit vera, diuulsos. Et cum ea sententia vnā, eamque commodam, atque idoneam interpretationem habere possit, qua profiteamur non Gentilium, non Iudæorum, non Saracenorum, non hæreticorum, sed solam Christiani & Catholici hominis fidem (que per caritatem, vt Paulus ait, operatur) iustificare; ab ea tamen omnes tui Euangelici maxime abhorrent, propterea quòd nullam iustificationis partem operibus tribuere velint. Quam doctrinam tam certam atque Apostolicam statuit Lutherus, totius huius Euangelij Apostolus, vt cum Smalcaldicū illud fædus, non tam contra Principem & Imperatorem Carolū, quàm aduersus Dominum & Christum eius, ferendum foret; Lutherus illa Ioannis verba; *Christus in carnem venit*, coram amplissimis totius Euangelicæ sectæ ordinibus explicans, fædus illud super illo solo fundamento iaciendum affirmarit, quòd sola fide iustificemur, nec nostra aliqua, sed ea tantummodo, quam Deus nobis imputat, iustitia. Atenim discipuli eius, præsertim Osiander, licet Lutherus totius sui Euangelij fundamentum ac firmamentum in hoc collocarit, & si hoc dogma sequerentur, felicè contra ducem Brunuicensem, & reliquos Catholicos successum polliceretur, in aliam sententiam abierunt, vt non imputatiua sed essen-

Diffensio Euangelicorum inter se de sua sola fide iustificante.

Fides quenam sit illa, que iustificat.

Fæderis Smalcaldici quod fundamentū iaciendum suaserit Lutherus.

Osiandri à Luthero de iustificatione differensio.

Sleidani de Osiandro mendacium.

Discipuli Lutheri quinam magistrum suum appugnaverint.

Clebitius.

Quatuor noua Evangelia Eutheranorum.

Vuitenbergenses.

Tigurini.

tiali Christi iustitia nos iustificatos assererent. CRIT. Id quidem ita est, sed, superstite Luthero, ne hiscere quidem Osiander ausus fuit. Quare tu iam Sleidani illud de Osiandro mendacium, si potes, expedi. IREN. Cur non Osiander hisceret aduersus Lutherum, quem, eiusque doctrinam Carolostadius, Zuinglius, Oecolapadius, Bucerus, aliique eius discipuli tantis conuiciis proscindunt? Atque ista Zuinglianorum à Luthero discessio, vt, superstite Luthero, late propagata est, ita certè ab eius funere adeo se per Europam diffudit, vt iam à Lutheri discipulis ipsa Augustana Confessio, vt nouum & vanum Euangelium, irrideatur. Inter quos ille, de quo diximus, Clebitius affecta iam etate delirantem cum Caluino Philippum Melancthonem potissimum suspicit & adorat. Et abolitis veteribus Lutheranorum conciliabulis nouam Synhodom æquissima hac, vt putat, moderatione postulat, ne (quod Lutherani & Zuingliani Tridentinis patribus obiiciunt) *Lutherani sint actores simul & iudices: Vt superattendebus & doctoribus in iurandum remittatur, quo tam religiose se astringerunt ad suscipienda quatuor noua Evangelia, videlicet male intellectam Augustanam Confessionem, Apologiam, articulos Smalcaldicos, & Agendas Ecclesiasticas: Vt solum verbum Dei sit iudex. Iam cum Vuitenbergenses & alij Saxonici ad Augustanam Confessionem constanter retinendam, quæ profitetur Christi corpus substantialiter in Eucharistia adesse, sacrosancta se religione, quasi ad ipsum Dei verbum, obligarint; & Tigurini, qui ab ea Confessione maximè abhorrent, iuramento quoque se astringant ad Euangelium iuxta verbum Dei & Catholicum sensum annunciandum; fit prorsus, vt alterutri verbo Dei exciderint. quanquam constat utrosque pariter excidisse. Cum itaque Zuingliani non solum cum mortuo, sed & viuo Luthero manum conferere ausi sint, & illius dogmata magno cõtemtu repudiare: putabimus alios, & Osiandrum præsertim maiestatem illius ita coluisse, vt cum eo adhuc*

Sleid. li. 2.

In vltima veritate. 1561.

Vide li. de vitiis Tigurine Ecclesie 1559.

scaphyl. de Lutheranis, inserje concord.

adhuc superstite congregari non ausus sit? Qua quidem in re probanda, non est opus multa differere, aut ab ipso Smalcaldico conuentu recedere: cum Osiander non modò superstite Luthero, sed eodem ipse tempore, & in eodem, tamque celebri principum conuentu, eadem, quæ Lutherus, verba sibi præ concione explicanda desumens, in eam, quam diximus, sententiam, deuenerit: Vt iam videas Sleidani tui toties à se deprædicatam fidem, & fragilem nobilis illius fæderis ædificationem super fundamento leuissimarum, & vtrinque falsarum sententiarum constructam; & Apologeticorum tuorum prudentiam, qui ausi sunt affirmare, Euangelicos tuos de ratione iustificandi nihil dissentire.

Smalcaldicus fæderis quam debile fundamentum.

De visionibus & donis Samuelis atque Tindalli. De naue, quam Foxus combustam ait ad incendium Gardineri, & admirandis Lusitanorum navigationibus, atque infinito populo per eos recenti memoria ad Christi fidem conuerso.

CAP. XXXVI. CRITOBVLVS.

ISTA quidem tua narratio Sleidani nostri fidem & auctoritatem non sine causa, quantum adhuc video, multum apud me debilitauit. Quare tu iam de nostrorum miraculis inceptam narrationem pertexe. IREN. Recensui iam tibi miracula, quæ Zuinglianorum, Lutheranorum, & Anabaptistarum schola hætenus nobis effudit; quæ, ad quem modum in reliquis tuis Pseudomartyribus accipienda sint, iam videamus. Quid igitur tibi admirandum videtur in illa Samuelis auditione & visione? nisi forte admireris hominem mortuum, aut mox moriturum, amplius nec sitire, nec esurire. Quo beneficio, si modo sit beneficium, Demones ipsi potissimum vrantur. Nec inultum laboro de Gemoniis illis scali, quibus Samuelem dignissimum fuisse Lutherus planè fatebitur.

In Samuelis visione nihil admirandum.

bitur. Aut quid mihi scalam Iacobi, quæ Christi crucis mysterium fuit (vt antea ostendi) quid altare, quid gemmas illas nominas; cum Pseudomartyres isti crucem atque altare Dei summo odio prosequantur? Atque istud gemmarum miraculum ad cõstabiliendam Catholicorum de beata Trinitate fidem contigisse, certum est. Illa verò cælestis gemma in aurea cruce collocata est, ad quam admiranda signa ostensa sunt. Sed crux, & hæc omnia Pseudomartyribus, atq; Illyrico tuo superstitionem olent. Quare cum priori hæc sæculo ante Gregorij Turo-nensis tempora contigerint, atque ab eodem conscripta sint; Illyricus, vt sui semper sit similis, dissimulato Gregorio, ex Sigeberto, recentiore longè scriptore, & cui parum fidei tribuit, ista, omissis rei circumstantiis, recenset. Nihil itaque commune historia Samuelis cum scala Iacobi, aut cruce habet. Quæ de Tindallo referuntur, vt non nego potuisse esse vera, (quorum tamen fides, à nescio quo mercatore pender) ita, si hæc res tanti sit momenti, Catholicum quendam huic opponere possum: qui in conuiuio, cui multi, qui supersunt, interfuerunt, simili planè ratione obstitit præstigiatori, vt nullo modo artis suæ specimen, quod cogitabat, edere potuerit. Atqui certè Tindallus ipse impostorem illum longè superat. Ille enim solis oculis ridiculè inani quadam rerum visione ac specie, iste animis hominum periculose falsa veritatis imagine illusit, atq; imposuit. Sed huius præstigias Latomus verè, & eleganter dissipauit. Neq; ego pro magno miraculo habeo, quod Nicolaus Euzinas, cum re-

perisset ianuas carceris apertas, post quindecim menses aufugerit, cum adibi postea panas perfidie dederit; aut quod alij aliis rationibus erepti sint; aut quod flamma in proximum portum vento prouecta vnâ ex Regiis nauibus incenderit; aut quod Regis mors insequuta sit: quantumuis ea Foxus accurate obseruat. Illud verò magis miraculi speciem habet, quod ex tot nauibus vnâ tantum

Illyrici fram.

Tindalli miraculum cuiusmodi fuerit, expeditur.

Tindallus impostor.

Latomus.

Nicolaus Euzinas Pseudomartyr quam miraculose è carcere aufugerit.

Crispi. lib. 5.

tum absumta sit, neq; incendium, vt fit, ad vicinas proferat. Nec ego iam valdè ægrè fero, si nauim combustam (si quid tale contigit) Regisq; mortem inter Pseudomartyrum suorum miracula Foxus, cum meliora non habet, accumulet. Id vero interim à tam pio & prudente isto interprete quererem, si hæc ita sint, quare Deus Lusitanorum potissimum nauibus stupendam & inauditam fortè hactenus ad extremum vsque Orientè itineris rationem ostenderit? Quare Lusitanæ Regi titulum omnium quidem meo iudicio splendidissimum, quo non ab vllis Christianorum, sed infidelium regionibus expugnat, & à totius nauigationis, expeditionis, & maritimi commertij ab Oceano Occidentali ad Indicum latissimè patenti dominio amplificatur, gloriose concesserit? Cur passus est Lusitanos hæc ipsam fidem, quam oppugnans Gardinerus, Pseudomartyr incredibili obstinatione factus est, ad extremum Orientem tot felicibus & inauditis ad omnè memoriam nauigationibus propagare? Quare nemo dubitet illum mendacè & impudentem coniectorem fuisse, dum iustissimam perdiffimi hominis mortem vel nauis incendio, vel Regis interitu expiatam asseruit. Ego verò quanto magis, attentiùsq; de inestimabili Dei beneficio, quod nostra memoria Deus in Hispanos & Lusitanos cõtulit, cogito, eo ardētius, & religiosius Catholicã religionem amplecti, & impiã istam Foxi fatuitatem, qui se bellè & acutè conicere putat, quiq; ad diuini consilij abditas rationes penetrare, & se vt nouum Daniele m ingerere audet, detestari cogor. Quis enim satis vel Dei in eos bonitatè, vel admirabilem eorum in Christiana fide constantiam commendare poterit? Qui, tota pænè Hispania ante octingentos annos per Mauros occupata, non solum Christi fidè labefactatam conseruarint, sed & Mauros tandem prorsus tota Hispania fortissimè exegerint. Quod egregium trophæum circiter octoginta hinc annos Ferdinandi Castiliæ Regis auspi-

Miraculis, que ad incendium Gardineri edita fuisse Foxus comminiscitur, quid tribuendum.

Singularia Dei in Regem Portugallie beneficia.

Foxus coniector cuiusmodi.

Maurosum ex Hispania eiecit.

De titulo Regis Portugallie. Vide Ioan. de Barr. decad. 1. lib. 6. c. 1.

*Hispanorum et
Lusitanorum res
preclare in Af-
rica & in no-
uo orbe gestae.*

auspiciis, profligatis è Granato regno Mauris, vbi fœx illa confederat, consummatum est. Qui gloriosus finis initium fuit noui orbis peruestigandi : ita vt in eos noua Deus Indies beneficia veteribus accumularit, & in perfidos Mauros licet seram, iustissimam tamen vindictam repperit. Quemadmodum enim Mauri in Hispania confederūt, cum ab Oriente in Africæ primū oras venissent, ita præter nouum illum in Occidente orbem regno Lusitaniæ adiectum, præter celeberrimas Hispanorum in Africa contra Mauros victorias, Lusitani non solum multos clarissimos portus, & oppida in proximis Africæ oris occuparunt, verum multa Maurorum in remotissimis Africæ, atque adeo Asiæ (ex qua, vt dixi, illi olim ad vastandam Hispaniam profecti sunt) regionibus, regna armis subegerunt. Quod quidem vt est per se ad Lusitaniæ laudem amplum & magnificum, ita mihi illud omnium amplissimum videtur, quòd eorum opera ac pio studio tot nationes, quæ à Christo prius abhorrebant, iam eum vt Deum, euerfis idolis aut Mahometica superstitione, religiose adorant, & Christianam religionem studiose complectuntur: religionem inquam eam, quam Romana profitetur Ecclesia, non Lutheranicam. Quantumuis enim Lutherus, vt diximus, iactabunde aliquādo sperare se scripserit, fore propediè, vt Turcæ ac Mauri ipsius Euangelium amplecterētur; & Apologetici de multitudine suæ sectæ gloriantur: noluit tamē Deus per Lutheranos aut Calvinianos, sed per Catholicos Hispanos, atq; Lusitanos Euangelium in tam desunctas nationes propagari. Atq; iste in nouo orbe Euangelij tantus successus adeo vrebatur animus tui Sleidani, vt in nobili ista sua historia ne mentionem quidem vllam, nisi memoria me fallit, tanti boni præ inuidia iniecerit.

*Conuersio mul-
tarum nationū
ad Christum
per Lusitanos.*

*In præfati-
libri Alim-
van.*

Refellun-

Refellunt urea, quibus Foxus Middeltonum & Cobhamum vates fuisse colligit. Quam inepte idem Cobhami incendium cum Elia curru compararit. Mōdaciūm Philippi Melancthonis de Cheremone exploditur.

CAP. XXXVII. IRENÆVS.

IAM cūm hæc ita sint, indignetur, quantum velit, Foxus, quòd Lusitani Gardinerum vt Apostolum non adorarint, & gloriose se de naui incendio, ac morte Regis, & similibus Pseudomartyrū miraculis veditet: & se quoq; si velit, cum Middeltono, & Cobhamo vate mirificum iacet. Neque enim aut ipsum, aut illos inter Prophetas recensebimus. Cūm enim tū tēporis ex deplorato morbo Rex Edouardus decumberet, facile fuit, Maria auitæ & Catholicæ religionis constantissima cultrice rempublicam iure regni & hæreditatis administrante, vaticinari, quid de pertinacibus quinti Euangelij professoribus futurum esset. Et quòd ad Cobhamum pertinet, an putas rem admiratione dignam esse, quòd incendij sui vates non falsus extiterit, cūm prius secum statuisset, hærefes suas, quas non alio quàm ignis supplicio expiari nouerat, pertinaciter tueri, & potius, quàm eas desereret, Regiam etiā Maiestatem lædere. Sic Foxo iam ipsi, si velit, vel cuius alteri licet de sua ipsius morte, siue per suspēdium, siue per deartuationem, siue per incendium vaticinari, si deliberatū illi ante fuerit, aliquod facinus perpetrare, cui huiusmodi pœna ex præscripto legis debetur. Cum igitur Cobhamus vtroque scelere se cōtaminasset, & in turrim Londinensem coniectus ex ea in Cambriam aufugisset: non potuit tamen, quia non resipuit, vindictam diuinam effugerè. Quare ibi iterum captus est opera Domini Poisi, sed ita vulneratus, cūm vi se defenderet, vt equo cōmodè nō posset, & proinde curru Londinum vectus est, vbi hærefeas & læsæ maiestatis cōuictus, vtriusq; cri-

Foxus.

*Middeltoni ca-
iusmodi fuerit
vaticinium.*

*Cobham^o qua-
li vates.*

criminis nomine: vt annales nostri passim testantur, in cā
 po D. Egidij, in quo, aut non longè ab eo loco Actonus &
 focij eius coierant, meritas ex legū præscripto tam suspen-
 dij quàm incēdij p̄nas subiit. Hic præclarus est ille, quē
 Foxus tantopere prædicat Eliæ currus. Quod si Grego-
 rius hodie viueret, clamaret atrocè sibi ac sancto Prophe-
 tæ Eliæ iniuriam per te esse factam: versumq; illū iratus
 tibi extorqueret, atq; ad verum dominū trāsferret. Neq;
 enim Eliæ igneus currus ad Cobhamū Dei, Regis, & Ec-
 clesiæ hostē, aut Pseudomartyres istos, qui iustis ignibus
 cōflagrarunt, vlla ratione, non certè magis, quàm ad prin-
 cipes illos quinquagenarios, quos ad Eliæ imprecationē
 cælestis ignis deuorauit, aut ad ipsos Dæmones perpe-
 tuis flammis ardentis, pertinet. Neque vllum omnino
 totius veteris Scripturæ existat. testimonium, quo ma-
 gis, quàm ab hoc Eliæ curru isti tui Zuingliani Martyres
 cōterantur. Vnde os illud aureum Chrysostrōmus, verita-
 tē corporis Christi in Eucharistia, scita & elegāti, sed dif-
 simili contētionē ostendit. Neque enim potuit Elias pal-
 lium, quod Elisæo reliquit, secum auferre: Christus verò
 pallium suum, id est, carnem suam & sustulit secum, &
 eandem nobis in Eucharistia reliquit. Rursus eadem hi-
 storia Petri Pseudomartyris, & aliorum mēdacia confrin-
 git, qui contra Scripturæ & Ecclesiæ auctoritatem, eum
 morte sublatum contendunt. Viuit, viuit enim olim re-
 diturus, & Antichristum atque has, quæ hodie in multis
 locis dominantur, vbique sub eo liberè grassaturas hæ-
 reses, præsertim contra Eu-
 charistiæ sacrificium aboli-
 turus. Est enim hæc tota Lutheri & Zuinglij doctrina
 prælusio & præcursorio Antichristi. Atque priora illa Eliæ
 tempora, futura ista Antichristi, quasi in tabula sub ocu-
 los nobis proponunt. Non pluit in Iudæa ad tres an-
 nos & dimidiatum: vnde luridos, atque squallidos homi-
 nes

Cobhamus
 quia hereseos
 & lese maie-
 statis reus, ideo
 supplicio incen-
 dij & suspē dij
 fuit affectus.

Igneus Eliæ cur-
 rus ineptè ad
 Cobhamum ac-
 commodatus.

Chrysostrōmus

Veritas corpo-
 ris Christi in
 Eucharistia.

Petri Martyris
 De Eliæ morte
 mendacium.

Aduentus Eliæ

Antichristi præ-
 cursores Luthe-
 rus & Zuing-
 lius.

Eliæ tempora.

Hieron. aduers. Ioan. Hierosol.

Tertull. de anima.

Ambros. 2. ad Corinti h. cap. 4.

Augustinus contra Pelag. & Crescent. lib.

2. cap. 23. de genes. ad liter. lib. 9. cap. 6.

Homi. 2. ad
 Popul. An-
 tioch. in fine

Cōtra Vini-
 tot.

Reg. 3. cap.
 17. & 18.

nes inaudita fames inuaserat. Quam omnem calamita-
 tem depulit Elias, & Pseudoprophetas sustulit. Tantun-
 dem sanè temporis ex Scri-
 turæ, patrum, & Ecclesiæ au-
 ctoritate ad aduentum An-
 tichristi cessabit per Eccle-
 siam iuge nostrum sacrifici-
 um: quam Elias, & ipsos quoque Iudæos, ad officium ac
 sinceram fidem, reuocabit. Quem tamen cum Enoch vi-
 uere, & olim in orbem rediturū Petrus Martyr, ac Mag-
 deburgenses nullo modo confitentur. Et Magdeburgen-
 ses vt cetera, ita & hīc Scripturæ, & patrū auctoritatem so-
 lita fide aut deprauant, aut inficiantur. Apage igitur mi-
 hi istos Pseudomartyres à curru Eliæ, quos ille vt olim,
 gloriose conficiat, diuinitus à Deo conseruatur. Quare,
 quantum cælum à terra, aut potius ab ipsis Luciferi tene-
 bris distat, tantum sanè inter Eliæ & Cobhami currum,
 qui desit in furcam, interest. Neque quicquam commu-
 ne habet Cheremō, pius ille Confessor cum Cobhamo,
 aut aliis Euangelicis. In qua historia tradenda Philippū
 ruum insigniter mentitum ne dubites, tam egregiæ fabu-
 læ auctorem, in qua neminem sibi præeuntem habet.
 Dionysius enim Alexandrinus, qui eam historiam pri-
 mus conscripsit, & quem eadem persecutionis cum Che-
 remone procella inuoluit, tradit Cheremonem cum vxore
 atque alios immanitate persequutionis deterritos in
 deserta loca aufugisse; atque ibi fame, frigore & à bestiis
 aliisque casibus interiisse. Neque apparet Cheremonem
 post initiationem vxorem sibi adscituisse, aut aliter pos-
 tea cum ea, quàm cum sorore habitasse. Atqui certè bel-
 lissimi sunt isti homines, qui hanc gloriosi corporis præ-
 rogatiuam, quam contra Ecclesiæ auctoritatem beatæ
 Mariæ virgini, ac matri Christi sceleratè inuident, ad
 Cheremonem ob nullam aliam causam, nisi vt rudi at-
 que indocto populo nefarias Monachorum nuptias com-
 Oo men-

Prosper de diuinis promiss. & prædict.
 Primas. in Apoc. lib. 3. cap. 11.
 Gregor. in Iob. lib. 3. cap. 14.
 Hieron. in Daniel. cap. 12.
 Aug. de ciuit. Dei lib. 20. ca. 6. 23. & 30.
 Quest. Euang. lib. 1. quest. 21.

Cent. 4. ca. 4.
 pag. 306.

Euseb. li. 6.
 cap. 42.

Sacrificium Ec-
 clesie quandiu
 cessabit.

Magdeburgen-
 ses.

Petrus Martyr.

Philippi Me-
 lachioni men-
 dacium de Che-
 remone explen-
 ditur.

mendent, vltro atque impudenter transfundunt. Quæ tamen si vera esset narratio, nihil incestas hodie Sacerdotum & Monachorum nuptias commendaret, cum nõ appareat Cheremonem (vt dixi) vxorem sibi post Sacerdotium asciuisse, aut cum ea, quam ante Sacerdotium duxit, rem post Sacerdotij inaugurationem habuisse.

*Confutantur mendacia Crispini de Pseudomartyribus, quos excis-
tis linguis esse loquutos fingit. De qua re insignis veterum
& Catholicæ Ecclesiæ Martyrum historia narratur; &
Magdeburgensium in eadem recensenda fraus detegitur.*

CAP. XXXVIII. IRENÆVS.

ILLVD verò, recisis linguis, sermonis miraculum, vt nunquam tuis, aut vllis aliquandò Pseudomartyribus, ita non solum orthodoxis illis in Africa, vt tu existimas, fed & aliis sæpe Martyribus accidit: Nam & de Romano Martyre Antiocheno, & de aliis Martyribus in Perside idem traditur. Illud autem ego lubens scirem, quando-
quidem hæ Centuriæ; à tot, & tam doctis viris communi multorum opera & studio, non tamen gratuito, sed care redempto conficiantur; cur cum ista Africanorum historia ab 1 Euagrio, qui eo sæculo vixit; à 2 Gregorio, qui accepit ab Episcopo; oculato teste; à 3 Victore, qui eiusdè persecutionis cum aliis calicem bibit; à 4 Procopio, qui eos videretur Constanti-
nopoly vidisse; ab ipso denique 5 Iustiniano Imperatore, qui se eos vidisse scribit, per scripta sit: Sigeberti potissimum, quem ipsi inter optimos historicos non ponunt; qui que octingentis postea annis scripsit, auctoritatem nobis obtrudant. CRIT. Causam ego nullam sanè, aut dicere aut cogitare possum; nisi forte

Romanus Mar-
tyr Antiochenus
& alij linguis
excisis, loquuti.

Magdeburgen-
sium fraus.

Euagrius.

Gregorius.
Victor.

Procopius.

Iustinianus.

Sigebertus.

1 Euagr. lib. 4. cap. 14.
2 Gregor. lib. 3. Dial. cap. 32.
3 Victor de persecut. Vandal. lib. 3.
4 Procop. de bello Goth. & Vandal.
5 Iustinian. de offic. pref. prator. lib. 1. Cod.

Prudent. in
Rom.
Niciph. lib.
16. cap. 34.

fortè id humano quodam errore, vix tamen in tali historia, & tot, & talibus viris tolerabili, contigerit. IREN. Ar ego causam expeditius dicere possum: *latet anguis in herba.* Nolim te existimare ista ab errore, sed à malitia & dolo malo proficisci. Si enim primos auctores, veramque causam prodidissent; valde hoc nouum Euagelium de-
formassent. Et si enim potuerit esse vera Sigeberti narra-
tio, quendam insolentia sua hoc dono caruisse; Victor tamen, Euagrius, Gregorius, atque Procopius, recensent Episcopum quendam post tam nobile certamè atque donum, quum extraordinario isto loquendi honore ad miscendos impudicos, cum mulieribus sermones, abusus fuisset; tam mutum ac piscem deinceps factum, atque tanto mox dono excidisse. Vnde stultissimi ac dementissimi sanè hominis esset, existimare voluisse Deum, Pseudomartyribus istis, qui fædissima omnium adulteria, Monachorum cum Monachis voce, concionibus, libris, ac morte sua defendunt, loquelam extra ordinem indulgere; qua Monachorum prastibula tuerentur, ac horrendis contumeliis in se, in Ecclesiam suam, in Catholicam fidem grassarètur. Quis igitur tam spurca ora iustis supplicis obstructa, diuinitus ad ea loquendum patefacta crederet, quæ nemo pius, nisi cum dolore, & obstructis auribus excipere soleat? Quid? existimabimus ne Deum, qui vocem olim asinæ immisit, qua Balaam Domini sui impietatem, ad maledicendum filiis Israël profecti, castigaret, eam istis propter basphemiarum magnitudinè, quibus Christum ac sanctam & Catholicam eius Ecclesiam petulanter incessabant, summa ratione, ac iustitia ademtam, vt ipsum & sponsam eius maioribus & grauioribus contumeliis ac iniuriis cumularent, reddere vnquam voluisse? Noli, noli ista stolidè & impiè in animum inducere. Ex diametro certè pugnat Pseudomartyrum tuorum Filiolij, & Leuelhæi doctrina cum illorum in Africa, & Perside Martyrum, ac Romani fide. Romanus enim &

Miraculosum
sermonis donum
euidè Episcopo
cur ablatum.

Cur non sit ve-
risimile, Pseu-
domartyres, lin-
guis excisis,
fuisse loquutos.

Asina Balaam.

Filiolij & Le-
uelhæi Pseudo-
martyrum do-
ctrina vt repu-
gnet fidei Ro-
mani & alio-
rum in Africa,
& Perside Mar-
tyrum.

Inuocatio Sann
Etorum.

Africani Diuorum inuocationem probabant : atq; ideo cum quidam puer multis tormentis cum Romano affligeretur; ei morienti mater osculum impressit, &;

Vale, ait, dulcissimè,

Et, cum beatus regna Christi intraueris,

Memento matris, iam patronè ex filio.

Prudent.

Signum Crucis

Victor itidem Diuos palam inuocat: Filiolius, & Leuel-

Victor.

hæus hunc omnem honorem detestantur. Iam illi Martyres in Perside signo Crucis Dæmones abigebant, cui multam vim omnes Catholici tribuunt : in quam noua impietate ac crudelitate etiam dentibus isti sæuierunt. Et nos tā stolidi erimus, vt existimemus extraordinarium quoddam loquendi beneficium tam impiis hominibus

Crispinus.

Deum vnquam dare voluisse? CRIT. Verisimilis sanè hæc omnis tua narratio. Sed ita tamen accidisse, Crispinus constanter & admirabiliter refert. IREN. An statim inter oracula ponendum, quicquid isti homines scripserint? nec adhuc satis aduersus istorum calliditatē armatus es? Quos mihi expedire cuperem, an veritas rei gestæ tam accuratè inuestigata est, atq; in Romano & Africanis. CRIT. Nescio quid velis. IREN. Cum tyrannus Romanum, lingua ablata, claro, prompto, atque expedito sermone, non aliter quàm si nihil passus fuisset, loquentem audiret; obstupuit, medicumque, qui linguam absciderat, accersit; & vehementi terrore totum replet, daturum mox pænas, quasi cum Romano colluisset, & quasi fuisset

Romani & Africani Martyres an linguis vera excelsis loquuti sint, quæ diligenter et anxie sit inquisitum.

Arte quadam vulnus illatum breue,

Quod, sauciata parte, linguam lederet,

Nervos nec omnes vsquequaque abscinderet.

Prudent.

Medicus vero se purgans ostendit se linguam eius radicitus abscidisse. De Africanis itidem Iustinianus Imperator scribit: Vidimus venerabiles viros, qui abscisis radicitus linguis, pænas suas miserabiliter loquebantur. Et post eum Gregorius Pontifex; Videbatur, inquit, à respicientibus, quia abscisis radi-

Gregorius Pontifex.

radi-

radicitus linguis, quasi quoddam barathrum patebat in gutture & tamen ore vacuo, plena ad integrum verba formabantur. Quod si tu in tuis mihi similiter Pseudomartyribus probaris, quod nunquam facies, tum tu mihi aliquid dixisse videris. Alioqui si blæsa lingua, vnâ aut alterâ inconditâ voce, omnibus loquēdi instrumentis nō profus destituta, nō satis articulatim balbutiat, nihil magis miraculi inerit, quàm in illo psittaco, qui Cæsari olim dixerat; Cæsar. aue.

De Georgio Bainamo, & alio quodam anonymo, Pseudomartyribus, qui iactabant se nullos in igne dolores sensisse: de miraculoso Ioannis Marbeci Psaltis, qui hodie viuunt, apud Foxum Martyrio: de que Trigaleti & aliorum falsis visionibus; & quo modo veræ visiones à falsis discernantur.

CAP. XXXIX. IRENÆVS.

QVOD si ab istis nullo modo obtinere possimus, quin & Pseudomartyres sua miracula habeant, vt radicitus linguis excisis loquantur (id quidem per me credat, qui velit) hoc tamen à me pro constanti & certo audiat; non aliter, nec alia eos vnquam lingua loqui, quàm loquutus est olim serpens, qui cum nullâ haberet linguam, insidiosè tamen atque perniciosè, ad primorum parentum & totius humani generis exitium, illa potissimum, quæ in hodie Pseudomartyres loquutus est. Eritis, inquit, sicut dii scientes bonum & malum. Quid enim agit aliud tota hæc Pseudomartyrū Theologia, quam vt Euangelici inani quadè doctrinæ opinione inflati se quasi Deos quosdā putent, & reliquam præ se Ecclesiâ, mira quadâ superbia subnixi, omni interim caritate vacui, contemnant? In quo Luciferum illum totius arrogantiae principem, imitantur. A cuius superbo & arroganti spiritu linguas (quas tamen à Deo ad veritatis tatum & rectæ fidei confessionem habent) doctorum noui Euangelij moueri, nemini

Genf. 3.

Christiano in dubium venire debet. Illa vero Georgij Bainami Pseudomartyris tui semiustulati, quasi gloriosi cuiusdam Thraſonis venditatio, atque non minus infelix quàm vana ostentatio, aliquid tamen apud te vt ponderis haberet, facile paterer; si quicquam illi tale accidisset, quale Maximæ, Iulianæ, Luciz, Catherinæ, Theodoro, Cypriano, Polycarpo, Iulittæ & aliis Martyribus accidisse iam ostendimus. Quorum alios ignes, alios bestiz, alios aquæ conficere non potuerunt. Aliorum corpora animabus iam ad cælum euocatis, quantumuis ignes in ea grassarentur, integra, illæsa, & inuiolata permanebant. Tu vero cum non ignores perfidum hunc hominem, totum flammis combustum (quas tamen infelix anima per omnes temporû æternitates horrèdi supplicij perpetuitate horribilius passura est) dubitabis hunc propter desperatam illam extremæ pertinaciæ vocem inter homines sui loci, id est, Pseudomartyres collocare? Qualem etsi forsitan nõ. edat latrones, & alij grauissimorum criminum rei; sæpe tamen tanta tolerantia, tanta animi alacritate pænas inuicem coaceruatas, immaniaque supplicia subeunt, vt plurimi spectatores, qui astant, nullum eos aut leuem cruciatum sentire existiment. Neque mirum tibi videri debet, quòd se gloriosus iste miles adeo in medijs ignibus iactarit, Martyris gloriam aucupaturus, miserofque homines vanissima ista iactatione, idque ad supplicij sui maiorem cumulum illusurus. Sic enim solent isti homines, in quo caput suum Diabolum egregiè æmulantur, qui licet, quo plures grauiusque fallat & circumueniat, atque à Deo abducatur; eo quoque grauiores pænas sit daturus, & sua secum semper supplicia ignemque, licet nobis non satis conspicuum, circumferat, adeo tamen nec presentibus, nec futuris pænis aliquid à miseris hominibus imponendis, deterretur, vt non tam de eo sit sollicitus (quod isti maximè ambiunt) vt pro Martyre, quam vt pro Deo ipso habeatur & adoretur.

In latronibus quandoque incredibilem cruciatum & tormentorum tolerantiam.

Inani Bainami gloriatio.

tur. Sed vtut Pseudomartyr iste gloriose hinc se venditarit; mihi certè nullo modo credibile est, eum, qui ignis vi ad cineres redactus est, omni doloris sensu caruisse. Cuius gloriatio multo fuisset ad fidem probabilior, si ipsum ignem (quod naturali quodam suo frigore Salamádra facit) extinxisset; aut extraordinaria quadam Dei bonitate (quod tribus pueris, Polycarpo, & aliis sæpe Catholica Ecclesie Martyribus contigit) nulla flammarum violentia consumi potuisset. Imo si dolore non mediocri affectus, in flammis tamen præter communem hominum consuetudinem vixisset; aliquod in eo fuisse à Deo editum miraculum existimare possemus. Nam *mirabile est*, inquit D. Augustinus, *dolere in ignibus & tamen viuere, sed mirabilius viuere in ignibus. nec dolere.* Sed cum nihil horum in isto Pseudomartyre compertum fuerit; an ei gloriose de se iactati, cuius nullum extrinsecus indicium extitit, in re præsertim tanti momenti fidè adhibebimus? Deus miracula editurus, ea occultare nõ solet: nobis enim non sibi edit. Hoc verò eiusmodi est (si modo aliquid sit) vt nemini qui rei gestæ interfuit, nisi ex nuda Pseudomartyris voce innotuerit, quem tamen in causa propria mentitum fuisse est verisimile. Quod in hoc hominum genere nõ est rarum aut insolens, præsertim cum Diabolus, cui in his supplicijs suū ipsorum sanguinè litant, ipse mendax mentiri & mendacijs delectari soleat. Sed vt donec eum fortè doloris expertem fuisse, non tamen ilico consequitur, id diuinitus factum: cum potuerit Magicis artibus effici. His enim technis, cum alia multa admiranda fiunt, tum hoc, ne quis sentiat in tormentis dolores, quemadmodum quidam memoriæ tradiderunt. Sed ego potius existimo hunc Pseudomartyrem dissimulasse dolorem suum, quàm nullum sensisse. Et iam mihi occurrit similis alterius cuiusdam, qui nuper combustus est, Pseudomartyris apud nos iactatio, qui palam pro tribunali in conferta hominum multitudine nunquam fore iactabat,

Cui credibile non sit Bainami Pseudomartyrè nullos in medijs flammis sensisse dolores.

Augustinus.

De ciui. Dei li. 1. ca. 2.

Vide Petri Grillandum de quest.

Vana & falsa eiusdem Pseudomartyris de se iactatio.

Foxi fabula de
Pseudomartyre
quodam anony-
no nullis dolo-
res sentiente.

vt ab vilo igne læderetur. Quod ita plurimi, qui vanum hominem ipsi audierant, testantur. Et non minus, ni fallor, vana est illa Foxi de Pseudomartyre quodam, qui Brandfordiæ supplicio affectus est, narratio. Sed quis vnquam crederet fore, vt Deus Pseudomartyres istos, qui Sacrosanctam Crucem, omnesque imagines Christi, & Sanctorum detestantur; hoc potissimum signo ornaret? Sed lubet paullulum penitus excutere, quanta ista narratio fide nitatur. Sex quidem ille nominatim recenset, qui tum obierunt: at vbi ad hoc ingens miraculum venit, narrat quidē ita vni accidisse, sed nomen eius neutiquam edit. Iam si quæras ab eo, vnde hoc nouit: Narrauit, inquit, hoc mihi qui præsens vidit. Rectè. Sed quis ille tandem? Referam nostris, quoniam ea intelligis, verbis: *Master Deane afor, sayde dyd see vt wythe hys eyes.* Verumenimvero cum apud nos hæc vox [Deane] duplicem habeat, vt nosti, hominis certi, & officij, qua Decanum notamus, significationem, neque vel in ista, vel in priori illa, vbi de aliis horum Pseudomartyrum collegis agit, narratione, quenq̄ notet vel nomine vel officio Decanum; vides quàm solida probatione, nouum hoc Pseudomartyrij miraculum muniatur: Vt iam cogendus sit lector, qui sibi de hac re satisfacere velit per mille, sexcentas Septuaginta paginas sursum deorsumque, hoc est, ad ipsam pæne Pseudomartyrologij Catastrophen, immenso atque superuacaneo labore uolui. Neque enim cum hoc omne deuorauerit tædium, quicquam (quantum adhuc video) futurus est certior. Sed ne tu me in Pseudomartyres iniquum putes, & eorum præclara signa peruerso affectu, aut deprauare, aut extenuare, id certè diffiteri non possum, si verum sit, quod Foxus scribit, nouum nobis nuper Polycarpum inter istos Pseudomartyres in Anglia emeruisse; in quem aut ignis nihil potuit, aut qui, toto corpore in cineres redacto, admirabilius, quàm Lazarus reuixerit. En tibi enim Ioannem Marbecum psaltem

Ioannem Marbe-
ci nouum, inau-
ditum, & val-
demiraculosum
ex Foxo Marty-
rium.

Vide Foxum
Anglic. pag.
1670.

pag. 168.

Sunt enim
nisi 1740.
pagina.

tem Vindilesoriæ anno Domini 1543. & 28. Iulij, *Martyrium in igne, alacri* (vt Foxi verbis utar) *constantia subeuntem.* At ille adhuc viuit, & Vindilesoriæ eleganter, vt solet, psallit & organa pulsat. C R I T. Totus ad hæc narrationem obstupesco. Et iam habes, vel te ipso iudice, saltè vnum Martyrum nostrorum miraculum, quod cum præstantissimo, quod vnquam vel à Christo, vel ab Apostolis editum est, contendat. I R E N. Hoc ego tibi non inuitus cōcederem, si modò exustus fuisset: sed neque exustus, neque igni vnquam admotus fuit. C R I T. Doleo tantum tam cito euanuisse miraculū. At nunc de Hauxo quid tibi videtur? I R E N. Quod de eo Foxus tradidit, siue verum sit, siue falsum, non multū laboro. Nam quomaiorem in tam mala causa patientiam & alacritatem præ se tulit, eo non fortior sed desperatior & proinde grauius apud summum Dei tribunal subiisse iudicium credendus est. Quod vero Foxus hoc instar miraculi cuiusdam recenset; in eo antiquum obtinet: in quo tamen nemo, opinor, prudens aut pius est, qui fidem ei facile sit habiturus, aut saltem ita habiturus, vt Hauxi causam inde meliorem putet; præsertim cum præter alios, qui hodie passim grassantur, errores, in eum quoque incidisse hunc constet, vt baptismum pueris necessarium ad salutem negaret. Quæ vt est execranda hæresis à tota Ecclesia iam ante mille annos damnata; ita verissimam Ecclesiæ de necessitate baptismi in pueris fidem D. Augustini sæculo Deum insigni miraculo confirmasse, iam ante biduum ostendi. Ac iam propemodum nobilem hunc Pseudomartyrum Catalogum, & diuinas illorum dotes exhaustisse mihi videor; nisi quòd Trigaletem quasi alterum Stephanum restare cernam. Cuius ego de se testimonium, vt iustæ suspicioni obnoxium, si repudiarem, nihil haberet, quod mihi irasceretur Crispinus. Sin ita omnino factum clamitet; mirum, si mortalis Trigaleti oculus per tot locorum, & corporum interualla obiecta,

Fox. Latin.
pag. 183.

Fox. Anglic.
pag. 1162.

Fox. Latin.
451. Anglic.
1851.

Hauxus.

Hauxi hæresis.

Trigaleti visio
expeditur.

ad Christi corpus potuerit penetrare; Pseudomartyres istos, glorioso Christi corpori tā iniquos, vt nō posse simul cælum & terras occupare asserant. Atqui si eo non contentus, spiritu nos omnē hanc visionem metiri oportere contēdat; hic si ego cum Ioāne, *non omni spiritui credendum, & probandos spiritus, si ex Deo sint*, clamare: & Diabolum se sæpe in Angelum lucis transformare; & se hæreticis atque in fide inconstantibus, vanis, ac gloriæ nimium appetentibus, suoque consilio ac sapiētiae nimium tribuentibus, tanquam Christum visendum, atque adorandum præbuisse; & multis, miserabiliter vt sibi mortem concicerent; aut alia nefaria peragerent (vt Heroni & Monacho cuidam Mesopotamiæ) persuasisse; ac Luciferum superbiæ totius principem Trigaleto, qui in tota Ecclesia contemnenda valde eum imitaretur, cum glorioso quodam ac magnifico vanitatis suæ apparatu, ad Christi glorię arrogantem, vt solet, imitationem apparuisse, ac Paulum scribere *Angelū Satanae se transfigurare in Angelum lucis*, & alia id genus dicerem: nihil credo à vero alienum de hac omni (si quæ fuit) visione dicerem. Cuius generis cum multa apud antiquos scriptores exēpla suppeditēt; nolo ea anxius inquirere, eum domi nobis nascantur. Au diui enim nuper ab eo, qui rem omnem se certò scire dicebat, cui facile fidem non abrogares, non ante multos annos Euangelicum quendam, miro quodam splendore noctu totum illustratum, ac vocem audisse, quæ iuberet eum esse macte animo, ac constantè tueri fidem suam: rectam enim esse & salutarem, ac fore vt in magni nominis, & clarum virum olim euaderet. Qui tandem exultus est, errore tamē prius (licet serò ad corporis salutem) reuocato. Quo tempore omnes illas Dæmonis præstigijs, quibus captus erat, sponte aperuit. Alius vero, qui hæresibus suis bene semel renuntiarat & fidem Catholicam se tū amplecti & in posterū semper amplexurum chirographo suo testatus fuerat; à Diabolo, qui ei noctu appa-

Non omni spiritui credendum.

Diabolus transformas se in Angelum lucis, quibus solet hominibus imponere.

Heron.

Angelus Satanae transfiguratur se in Angelum lucis.

Quidam vano nocturni splendoris ludibrio visus fuerit à Dæmone illusus.

Sacerdos vixit & Euangelicus nocturna Diaboli illusionem circumuenit.

1. Ioh. 4.

Cass. collat. 2. 6. 5. 7. 8.

2. Cor. 11.

apparuit, illusus, palinodiam suam reuocauit, & chirographum ea de re sibi, à notario cum postulasset, allatum rescidit atque lacerauit. Cuius mentionem etiam facit, *Foxus tuus*; sed ita, vt de ista Dæmonis apparitione, ne verbum quidem: Quam cur prætermiserit, nihil habeo; quod dicam; nisi fortè, vel quia non audierit; vel, quod verisimilius est, quia non in rem suam & noui istius Euangelij, vt ea in litteras mitteretur quicquam futurum putarit. At id ita fuisse rerulit vir doctus & pius, qui non solum à notario id auditu acceperat, sed ipse etiam alloquutus hominē hūc misere delusum fuerat, qui Chirographū suū retexuit (fuit autē is Sacerdos vxorius) & cum eo seriò & vehementer egerat, vt quo magis Diabolus ipsum à Catholicæ religionis & orthodoxæ fidei professione abducere suis ludibrijs niteretur; eo magis eidē adhæresceret. Sed homini pertinaci, quem Diabolus sui iuris videtur fecisse, hoc illius studium nihil profuit. Id ipse iam tibi certius affirmo; feminam quandam eodem planè modo illusam, ac nocturno huiusmodi splendore ac inani luce perstrictam. Quacū sæpe actum est, sed frustra, vt ab isto noui Euangelij errore; & illo altero, quo putabat angelum sibi diuinitus oblatum, abduceretur: quam alioqui crederes grauem & honestā matronam. De Cutheberti vero Simsoni nocturno ludibrio iam ante diximus. **C R I T.** Sed quæ auxiliij, aut consilij ratio in his difficultatibus, aut qua nota discernam angelum illustrantem à Diabolo ludificante? **I R E N.** Si quis vitam, & fidem suam diligenter ad Dei & Catholicæ Ecclesiæ præcepta formet; si se suosque sensus ad veram humilitatem deiiciat: nunquam huiusmodi captionibus circumuenietur. Solet alioqui hominibus, qui accuratissimam quandam vitæ rationem tenent, huiusmodi periculum non deesse: Vt in Herone, & illo alio contigit. Quod tamen facile propulsare potuissent, si aliorum consilijs remunerariam suam credēdā facilitatem cohibere voluissent.

Anglic. pag. 1392.

Foxi suspectū silentium.

Femina nocturna splendore illusā.

Cutheberti Simsonis.

Vane Dæmonū illusiones vt dignoscantur à veris visionibus.

Quan-

Quamquam quoties quid contra bonos mores, contra præcepta Dei, contra fidem Catholicam mandetur, hoc à malo angelo proficisci, vtcumque se ad pietatis vanam ostentationem dissimulet, ne dubitemus. Quo nomine illi, de quibus supra diximus, nulla ratione excusari poterunt: neque certè magis, Carolo stadium, Zuinglius Lutherus, aut vlli in hoc genere alij. Hęc enim hęc cum primis obseruatio tenenda est; ne à Catholica fide propter vlla huiusmodi spectacula recedatur. Illud certè constat, piis etiam viris, iisque qui summos in pietate, & totius virtutis Christianæ absolute

Demon nonnū quam pios viros splendore fucato ludificare conatur.

Signum Crucis ad Demonum præstigias dissipandas efficacissimum.

Cur Pseudomartyres ludibrio nocturno sepe illudatur.

Donatiste. Anabaptiste.

Augustinus.

Tertullianus.

tione progressus fecerunt; Demonem se visendum atq; adorandum quodam adumbrati splendoris ac gloriæ fucato, quasi angelum sæpe obtulisse: quem illi facile cognouerunt, represserunt, atque abegerunt. Efficacissimum denique ad omnes Dæmonum præstigias dissipandas, est signū crucis. Quod & antiquitatis (vt ex Athanasio prius docui) & certa ætatis nostræ documenta ostendunt. Cuius sacrosancti signi vsum cum nostri Pseudomartyres detestentur; facillimè in omnem Dæmonis captionem ac fraudem incidunt; & imaginariis istis cum Samuele & Trigaleto visionibus misere circumueniuntur. Quas, vt olim Donatistæ, ita hodie noui nostri Donatistæ, id est, Anabaptistæ potissimum sibi vindicant. De quibus, & omni hoc in Pseudomartyribus miraculorū genere, id in summa, quod olim de Donatistis Augustinus, dixerim: *Nemo vobis fabulas vendat, & quod de Apostolorum & hæreticorum virtutibus Tertullianus. Illi mortuos, inquit, suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt. Quod verissimū esse in quibusdam nostri temporis Euangelicis, vt audisti, euentus aperte comprobauit. Sed vt tandem orationem hac de re meam absolnam; id tibi in summa dixerim, quicquid Foxus vel alius quispiam de istis Euangeliorum visionibus & miraculis*

Athanas. in vita Antonij. Sulpitium in vita Martini.

Vide Athanas. vt supra & Alphonsum de iusta hæretic. punit. lib. 1. cap. 16.

Tract. 13. in Ioan. Tertull. de præscript.

com-

comminifatur, ea, qualiacunque fuerint, cedere debere tot veterum Sanctorum Martyrum visionibus & miraculis, cum quibus si conferantur, siue magnitudinem spectes, erunt in speciem minuta, siue multitudinè, quasi nulla. Vetera denique illa vera sunt & certa; hæc recentiora, vel conficta & falsa, vel certè dubia.

Comparatio Foxi, qua Pseudomartyres suos cum veteribus Catholica Ecclesie Martyribus confert, quam iniqua & falsa sit, ostenditur.

CAP. XL. IRENÆVS.

EX HIS, quæ hactenus dicta sunt, etiam si nihil aliud adiicerè, rectè, ni fallor, percipis, quæ inepta & absurda sit illa contentio Pseudomartyrum, cum insignibus illis veteris Ecclesie heroibus: quæ tibi hodie tãtopere in Foxo tuo arrisit, vt eam commemoratione dignissimã iudicares. Quam tamen vel paucis non erit alienum adhuc amplius euertere. In qua illud te primum animaduertere volo; cum nullæ sint Pseudomartyrum tuorum reliquæ miraculis quasi diuini iudicij certis testimoniis commendatæ, quæ in Catholica Ecclesia celeberrima sunt; non sine causa fraudulentam istam tuam vulpè negare, cineres, catenas, gladios Pseudomartyrum apud Euangelicos pro reliquiis haberi. Atque hoc fit tibi, vel ipso Foxo iam iudicè, aliud inter veros Ecclesie Martyres & istos discrimen: & vel ex eo omnem istam collationem corruere intelliges. His igitur destitutus, alio se prorupit rhetor tuus: cuperetque suos si non ad miseram mortem, & perfidam alacritatem, vitæ saltè innocentiam, quæ fuit in Pseudomartyribus, strenuè æmulari. At nos iam satis ostendimus, à vera Martyrū sanctimonia, quàm immane distet vita Pseudomartyrum: quippe quæ tota lauta, delicata, mollis, & remissa sit, nihilque insigne ha-

Verorum Ecclesie Martyrū & Pseudomartyrū discrimen.

Reliquiæ nullæ Pseudomartyrum.

Vita Pseudomartyrū longè absuit à sanctimonia veterū Ecclesie Martyrum.

beat,

Lutherus.
Erasmus.

beat, vnde se venditent isti, nisi deploratam quandam in moriendo desperationem. Adhibuimus ad id probandū firmissimos testes, Lutherum & Erasmum, illustres in Foxi catalogo confessores. Reliqua quoque contentionis capita quā nugatoria & infirma sint, satis exposuimus & apertissimum esse huius mendaciū, quo istos illis morientium numero, suppliciorum atrocitate, animi constantia, mortisq̄ fructu æquat. Fructus quinti huius Euangelij Erasmus & sectę architectus satis demonstrarūt, vt suo loco diximus; & quales sint, nos quoque abundē docuimus. At veterem Ecclesię fidem disciplinam, quam antiqui Martyres moriendo constituerunt & fundarunt; isti multis sæculis collapsam & iacentem, supposita gladio ceruice, iam tandem instaurarunt, & semina bona ab illis iacta, & in Euangelico agro bene posita, sed ab inimico hætenus suppressa, ad maturitatem perduxerunt. Quasi vero Euangelici isti Martyres Dionysio Areopagite, Iustino, Cypriano, Irenæo, & aliis nascentis Ecclesię Martyribus, illis præsertim Romanæ vrbis Pontificibus, qui ad tria sæcula vniuersi ferè præclaro Martyrio functi sunt, medium digitum non ostendant. Quasi eorum doctrinam & fidem non conuellant & lacerent, eoque planè erroris, superstitionis & idololatriæ non palam arguant: quod nos iam satis probasse confidimus. Aut quasi isti non splendide mentiantur, cum nunc tandem post mille trecentos annos Euangelium maturuisse clamitant: quid? an velut in herba Christi bonum semen suffocatum est? Hætenusne Euangelium, quasi pomum in arbore crudum fuit, vt per istos iam tandem maturū & coctum reddatur? Ego iam tibi de his rebus, quæ à te in controuersiam his paucis diebus vocata sunt, patrum & Martyrum ad sexcentos & amplius annos amplissima testimonia protuli. Quid dicemus? an hoc omni tempore adhuc maturitatem suam fides non est assequuta? Post sexcenta à Christo passa sæcula, Angli, postea Germani,

impe-

Novi Pseudo-
martyres quā
iniqui & con-
sumeliosi in ve-
ros & veteres
Ecclesię Marty-
res.

Splendidū Eu-
angelicorum de
maturitate. Eu-
angelij menda-
ciū conarguitur.

Origo Chri-
stiane fidei in
Anglia et Ger-
mania.

imperante præsertim Carolo illo vere Magno, ab idolis ad Christum se conuerterunt. Quibus temporibus vsurpatissimam fuisse eam, quam isti labefactant, doctrinam; ne ipsi quidem inficias ire possunt. Atq; mediis illis, quæ ad nostra tempora intercurreunt, sæculis, multæ nationes Christi religionem, abiectis idolis, exosculatæ sunt. Quæ omnes Lutheri & Caluini Euangelium, aut nunquam audiuerunt, aut, si quæ illius pars aliquos homines, quasi nouo quodam & mortifero veneno infecit, statim illi, nisi respiciissent, tanquam piacula quædam Christianæ reipublicæ ab Ecclesia resecti sunt. Sed neque adhuc Euangelium, si istos sequamur, maturuit. Ergo vbi primum Lutherus, Zuinglius, Oecolampadius, cum alia Catholice Ecclesię dogmata labefactarunt, tum præclaros quosdam inter Monachos & Nonnas Hymenços instituerūt, & tam castæ religionis, incestusq̄ ipsi fuerunt non verbis modo, sed turpissimis factis principes; vbi altaria sunt euerfa, Christi preciosum corpus in Eucharistia nõ modò impiè negatum, sed magis impiè pedibus nefariis conculcatum, omniaq̄ tam diuina, quàm humana iuramentum ierunt; nostris demum miserimis temporibus ad maturitatem Euangelium peruenisse existimabimus? Quod si aliqua commoda interpretatione, nostris temporibus Euangelium maturuisse dici poterit, non illa quidem vlla ratione maturitas ad tetras hæreses, quæ hodie grassantur, & quæ Euangelium, Ecclesiamq̄ obruūt & extinguunt, sed ad summa Catholicorum Hispaniæ, Portugalliæq̄ Regum ornamenta, egregiamq̄ laudem referenda est, per quos nostra Deus memoria, nouum quendam orbem ostenderit, non tam felicem gemmarum & auri, quibus abundat, copia, quàm quod, idolis excussis, verum Christi Euangelium, magna ex parte susceperit; eoq̄ beatior, quo longius maximo maris & terrarum tractu ab istis sectis diuisa est. Ista tot & tantarum ad Christum nationum accessio incompre-

hensi-

Lutheri et Cal-
uini Euangeliū
nullibi ante nos-
tra tempora re-
ceptum & ap-
probatum.

An Euangeliū
nostro sæculo
maturuerit.

Catholica fides
in nouo orbe
propagatio.

hensibili Dei prouidētia nostris temporibus cōcessa, quæ non Lutherana, non Calviniana, sed Catholica planè Christi fide imbuuntur, multò rectius Euangelij maturitas appellabitur, quàm execrabilis ista Pseudomartyrum perfidia. Vbi Christus etiam si tota (quod absit) Europa, Lutheri aut Zuinglij idola coleret, celebrem & copiosam Ecclesiam habiturus est. Quare ista oratione, qua per istos Pseudomartyres, qui Ecclesiam prorsus pessundant, maturuisse iam post mille quingentos annos Euangelium tam temerè affirmatur, vt nihil ineptius; ita sanè nihil turpius. Cuius mihi adulta & quasi virilis ætas Constantino iam & reliquis Imperatoribus nostram religionem profitentibus, Euangelioque per orbem vniuersum eorum opera propagato fuisse videtur: ista verò hodie decursa, extrema, & affecta. Cuius suæ amantissimæ matris, quam venerari deberent, canitiem quasi senectute desipiētis, impiissimi isti filij irrident, omnibusque cōuiciis contumeliose exagitant, eamque prorsus opprimere cogitant, vt degeneres & perditii filij. Qui, quod tam piæ atque amantissimæ matri omnium est acerbissimum, sanguinem suum, suamque vitam tam ad matris quàm ad suam ipsorum contumeliam, probrum, & dedecus profundunt. Qui incesto ore optimam & castissimam matrem lacerant, quasi ream nefarij incestus; atque ita seipos vt nothos & spurios palam traducunt. Per quos tamen Foxus tuus, post tanta temporum curricula, collapsam Ecclesiæ fidem, restitutam somniat. Nullam ergo hætenus Ecclesiam habuit Christus? aut nescio quibus angulis clausam? Quo modo igitur ciuitas illa supra montem posita tam diu se abscondit? Mirum si tot sæculis non potuit, nisi iam tandem per iugula istorum emergere, & conspici. Sed cur non explicat nobis rhetor iste, quando, quare, & quo principe lapsa est? Cur non profert certa tempora, Synhodos, patres, aut certè Scripturas, à quibus vñtata Ecclesiæ fides; anathemate confossa est?

Nos

*Ætas Ecclesiæ
virilis quæ.*

*Ætas Ecclesiæ
hodie affecta.*

*Euangelicorum
Pseudomartyrum
in Catholicam
Ecclesiam im-
pietas & æro-
pisia.*

*Euangelici spur-
ri et nothi non
legitimi Eccle-
siæ filij.*

*Ecclesia abscon-
di nequit, cum
sit ciuitas supra
montem posita.*

Nos expeditè ostendere possumus patres, Synhodos, & manifestas Scripturas, à quibus istorum hæreses iugulantur. Cur non profert, vel vnum ex omnibus antiquis Martyribus, qui propter vllam ex his causis mortem subierit, ob quas isti tā desperanter moriuntur? Certè nunquā profert. Illi pro Christo & Ecclesia mortui sunt: isti cōtra Christum & Ecclesiam moriuntur. Illi nascentem Christi fidem suo sanguine consignarunt: quam his mille iam quingentis annis per orbem propagatam potius, quàm velint isti agnoscere, Dæmoni suum sanguinem, vitamque dedicant. In cuius exercitu non inuitus istos lectissimos esse, & si velit, triarios milites profitebor. Quorum tam perditæ desperatio senescentis mundi & accelerantis Antichristi non leue nobis argumentū esse poterit. Vt enim Christus, ita & Diabolus suam Ecclesiam habet, suos quoque Martyres, & aduentanti Antichristo expeditissimam isti viam præstruunt: vt per illos ad æmulationem triumphantis Martyrum Ecclesiæ insolitam quandam, longèque, quàm hætenus, maiorem auctoritatem atque maiestatem sibi conciliet. Quo enim propius ad occasum mundus vergit, eo Diabolus auidius ad humanam perniciem incumbit, vt solet morientis aspidis morsus esse acerrimus. Quare, quod hætenus efficere nō potuit, iam præstitit. Nam cum vix singulis sæculis singulos suos Martyres habuerit, ita iam his paucis annis, idque sub obtentu verbi Dei, regnū suum amplificauit, ita grassatus est, vt plures illius Ecclesiæ Martyres his quadraginta annis acquisierit, quàm mille quingentis, qui antecesserunt. Ex tot enim, & tam dissectis sectis quam mihi dabis, quæ non sit ad mortem pro secta asserenda parata? quæ non Martyres suos iactet? Quare nihil miri, si tanta sequuta sit Pseudomartyrum messis, qui Diabolo, non Christo sanguinem suum consecrarunt; quantumuis eos Foxus & Crispinus tuus celebrent atque ornent. Sed nihilo iustius quàm Cataphryges olim suos Martyres: apud quos

Pp moris

*Nullus anti-
quus Martyr
obit propter
aliquid Euan-
gelij dogma.*

*Diabolus suam
habet Ecclesiam,
milites, & Mar-
tyres.*

*Pseudomarty-
res viam præ-
struunt Anti-
christo.*

*Nostra ætas cur
ferocissima Pseu-
domartyrum.*

*Cataphrygum
Martyres.*

*Pseudomarty-
res nostri tēpo-
res sanguinem
suū Deo litant,
ut olim Cata-
phryges.*

moris erat infantem aliquem anniculum creberrimis per totum corpus punctationibus lancinare & perfodere, sanguinemque ex corpore haurire, *quasi eo Eucharistiam suā conficerent.* Quem, si mortem inde oppetebat, pro Martyre, si forte superuixisset; pro sanctissimo postea Sacerdote colebant. Neque certè isti magis Deo suum sanguinem litant: cum nemo ex omnibus Euangelicis rectè dicere poterit cum Paulo: *Ego vincit̄ Iesu Christi* aut illud; *Stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto; sed potius stigmata, & perfidiæ meæ cauteria.* Quos rectius stultæ philosophiæ Martyres appellaueris, quàm Zenonem, Cleombrotum, Catonem, aliosque, qui manus sibi ipsis intulerunt, neq; istorum passio Dei triumphus est, quod de veris Martyribus scribitur, sed gloriosus potius Diaboli triumphus. Quid enim aut homini Christiano detestabilius, aut Diabolo iucundius accidere poterit, quàm in heresi & pro heresi ad mortem quidē sempiternā, & pœnas in igne æterno semper victuros tam miserè mori? Neque enim in quenquam istorum illud competit: *Calicem salutaris accipiam:* aut illud; *pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius:* sed illud multo potius: *ignis & sulphur & spiritus procellarū pars calicis eorū.* Quamobrem grauissime lapsus es, cum aut istos veros Martyres, aut vera per eos miracula patrari existimabas. Si signa, quæ nulla habent heretici, admireris, habes ex superiore nostra oratione, unde illa abundè haurias. Cuiusmodi alia infinita, non ex præteritis tantum temporibus, sed nostra memoria, præsertim in nouo illo orbe recēdere possem. Quæ ego aut aliàs à nobis narrāda, aut tuæ potius diligentieperuestiganda relinquo. Conspiciuntur enim plurima id genus apud Thomam Fazellum in Sicilia, apud Bernardinum Scardeonium in Parauina, & potissimum apud patres societatis Iesu, apud Ioannē Barrensem, Aluarū, Franciscū Lopem, Petrum Martyrem, & alios in Africae atque Indiae recenti historia. Quæ ut & à me recenseantur, & à te

Multa apud Catholicos nostro seculo edita miracula.

*Thomas Fazellus.
Scardeonium.
Ioannes Barrensem.
Aluarus.
Franciscus Lopes.*

*Aug. de Ie.
ref. ad Quil.
multidem
tom. 6.*

*Ad Philom.
Ad Galat. 6.*

*Hierony. ad
Hebr. 12. qd.
II. et super
obitum Bile.
silla.*

*Lep. part. 2.
c. 34. 46. 51.
91. 111.*

cogno-

cognoscantur ad reprimendam vanam atque arrogantem Euangelicorum de falsis & ridiculis Pseudomartyrum miraculis gloriacionē dignissima existimo. Illud iam vnū pro omnibus (cum sit omnium maximū & idem certissimū) dixisse suffecerit: sexcenta & amplius hominum millia, in nouo illo orbe, recens à morte ad vitam excitata. CRIT. Tu egregium quendam rhetorem, ne quid acerbius dicam, agis. Christus tres tantummodo ad vitam mortuos reuocauit; & tu iam mihi sexcenta millia occinis? IREN. Sed neq; isti vlla alia quàm Christi virtute ac potestate, feruorū suorum ministerio reuixerunt. Quod tamen non de vita corpori sed animæ mortuæ (ut nationibus ad fidem Christi, idolorum cultu profligato, conuersis) reddita accipi volo: ut, quo anima corpore sit dignior, eo plus habeat hoc miraculum admirabilitatis, quàm totidem Lazaros mortuos vitæ restituisse: cum in Pseudomartyribus tuis nullum tu maius miraculum reperiās, quàm quod perniciofa ista doctrina, aliorum; & perfida moriendi obstinacia tam corpora, quàm animas suas in horrendam & sempiternam cladem proiciant. Huc enim, cum omnia disseruerit, tota Foxi tui Theologia redit, ut ideo vel solum, vel maximè isti habeantur Martyres, quia desperanter obierint.

*Maximum mir-
aculum.*

*Euangelici cur
à suis dicantur
Martyres.*

De Martyrio Catholicorum tam in Bohemia, quo tempore Hussitarum ibi secta cepit virus suum diffundere, quàm nostra memoria in nouo orbe.

CAP. XLI. IRENÆVS.

AB ISTIS te Martyribus iam oculos, animumque ad veteris Ecclesiæ, quos recensui, Martyres; qui nullam aliam fidem tenuere, quàm quæ hodie à Romana Ecclesia tenetur, deflectere cupio. Qui, quid senserint de his rebus, quas toto hoc quadriduo in controuersiam vocauimus,

Pp 2

uimus,

*Omnes veteris
Ecclesie Marty-
res eadem, quæ
hodie Romana
profiteur Eccle-
sia, tenuerunt
fidem.*

*Veteres An-
glie Marty-
res.*

Aeneas Pij.

uimus, partim ex ipsorum libris, qui hodie exstant, par-
tim ex iis patribus, qui intra sexcentos primæ Ecclesiæ
annos vixere, quorum ego tibi sententias recitavi, perspi-
cuè intelligis: Vt nimis vel stolidum, vel impium foret,
existimare aliam fuisse reliquorum omnium his sexcen-
tis annis Martyrum fidem ab ea, quam patres, de quibus
diximus, amplexi sunt, & in scriptis ipsi suis expressam
memoriæ posteritatis reliquerunt. Quare nihil iam opus est
vel ad posteriores Gregorio primo scriptores, vel ad Mar-
tyres, qui sub Ethnicis, Saracenis, aut falsis Christianis no-
bili Martyrio defuncti sunt, quiq; & viui & mortui mira-
culis edendis enituerunt, decurrere. Quos vt nec ipsi fere
Euangelici negant, nec negare iure queunt, eadē per om-
nia de Christiana religione sensisse, quæ Romana hodie
sentit Ecclesia, ita sanè nec Martyrij eis coronam possunt
vlla iusta de causa adimere: cum non contra Christum
& Catholicam Ecclesiam, vt tui Pseudomartyres, sed
propter Christum & Catholicæ fidei constantem profes-
sionem obierint. Horum itaque, præsertim Albani, Am-
phibali, Aaronis, Iulij, & aliorum veteris Britannicæ Mar-
tyrum; Bonifacij deinde, Angli quidem, sed Germaniæ
Apostoli, duorum fratrum Heuualdorū Eduuini & Osu-
ualdi Regum, Thomæ denique Cantuariensis Archiepi-
scopi atque Martyris, clarissima atque eadem domestica
trophæa aduersus tenebricosos istos & perfidos Apologe-
ticorum tuorum Pseudomartyres tibi ob oculos propo-
no. Quæ licet cum institutæ disputationis nostræ ratio-
nibus arctissimè cohæreant; quia tamen tempore sunt
remotiora, iam seponamus. Quare ad ea potius, à quibus
tu istam tuam de Pseudomartyribus narrationem insti-
tuisi, & ad nostra deinde tempora decurramus. Et quo-
niam apud Apologeticos tuos tanti valet Aeneæ Pij au-
ctoritas, vt illam (licet inde potius euertatur, vt diximus,
quam adiuuentur) pro impuri Sacerdotum matrimonij
defensione adferant; ab eo potissimum audiant, quam
illu-

*Bed. in hist.
Angli.*

*Matthias à
Miechaw de
Sarmatia
Europiana
cap. I.*

*Iacobus Vay-
na orthodoxe
fidei li. I.*

illustres athletas contra Hussicos illos furores Bohemia
nobis dederit. Zischâ igitur, inquit, Ciaccho, Ptasco, quos fe-
lices Bohemi credidere tot præliorum victores, tanto imperio præ-
ditos; Coranda quoque & Iacobellus, quibus vt Apostolis Christi
aut Angelis è celo missis populorū aures patuere, cū Procopius pu-
gna cæsis, cum Ioanne ac Hieronymo Constantiæ in magna Synhodo
igni damnatis, apud inferos penas dant temerariæ religionis, in ater-
numque dabunt. Eosque proculdubio Rachezana sequetur, & qui
ei auscultant, diuinæ legis temeratores: nisi ante finem vitæ suæ resi-
puerint. Viri constantes, qui vel exilium, vel carcerem, vel cadem
pro testamento Christi fortiter pertulerunt, cum rege suo in celo re-
gnant, ex aliena victoria triumphantes, quorum multa millia Bo-
hemia tulit. Nam sicut Hussitarum insania Bohemicum nomen la-
befactauit, ita & fortium virorum constantia illustrauit. Nec pro-
uincia est, quæ tempore nostro plures Christi Martyres, quam Bo-
hemia produxerit. Inter quos Equitem fuisse non est ambiguum, no-
bilibus parētibus ortum, quem captum ab Hussitis, admotum igni-
bus, pedes primum, deinde tibias, mox genua, coxasque, postremo
reliquas corporis partes exuri passum, quam illorum insaniæ con-
sentiret. Atque hæc de Bohemia. Ad ea etiam tempora
cum Isidorus Rutenorum Metropolitanus, Episcopus
Kionientis sub ditione Moschouitarum Florétino Con-
cilio interfuisset, in quo non Latini tantum, sed & Græci
atque Armenij maximo assensu Romanum Pontificem
reliquorum omnium Episcoporum primum ac princi-
pem professi sunt; & domum reuersus eandem fidem
priuatim ac publicis concionibus constantissimè defendit,
nefarie cæsus est. Quos omnes, atque adeo nostri tem-
poris Martyres, qui maximo numero, quia fidem Chri-
stianam noluerunt prodere, à Paganis, Turcis, & Mauris
crudeliter occisi sunt, Pseudomartyribus tuis oppono. In-
ter quos Goncalus de Silueira Lusitanus vir cum primis
nobilis vnus ex viris societatis Iesu eminet: qui flagratif-
sima caritate & Euangelij propagandi zelo accessus Mana-
motapam ciuitatē adiit, vbi Regem & ipsius matrem cū

*Martyres Bo-
hemie.*

*Insigne Marty-
rij Equitis Bo-
hemici.*

*Isidori Ruteno-
rum Metropolita-
ni Martyrij.*

quadringentis ex primoribus regni fide Catholica imbuit & sacro lauacro expiauit. Sed Rex postea nefariis Maurorum quorundam consiliis seductus, religioni Christianæ renunciauit, & virum sanctissimum, qui Martyrij palmam summa cum alacritate præstolabatur, strangulari & in fluuium conici iussit. Huic duos alios Lusitanos adiungo, qui exquisitis per Mauros tormentis, vt Christum Deum negarent, cruciati sunt.

Duo alij Lusitani.

Quorum alter captus est cum puero recens baptisato, quem puer immanibus cruciatibus, excarnificatum mirifice cohortatus est, ne generosi animi propositum remitteret, & ad Mahometem à Christo deficeret. Nec potuit vllis minis puer ille à fide per Mauros auerti. Inter hos Martyres elucet Alfonso de Castro vnus ex viris societatis Iesu, qui cum tribus comitibus, postquam nullis suppliciis à constantia Christianæ fidei ad Mahometicam superstitionem deiici potuit, nobili Martyrij corona redimitus est. Celebris est in hac palestra Antonius ex ea societate cum Ludouico: celebris est Ludouicus Cancellus, qui cum aliis tribus Dominicanis in terra florida: & tres alij Dominicani, qui dum de Christo concionarentur, cæsi sunt, & deinde ab Anthropophagis comesti. Celebres denique sunt illi in Anglia Martyres: qui iam ex omni illo Foxi Catalogo nobis relictis sunt. Vt enim vera miracula, ita nec vera Matyria alibi, quàm in Ecclesia Catholica suum lumen accendunt: quod antea ex Augustino & Cypriano ostendimus.

Alfonso de Castro, cum tribus comitibus.

Antonius & Ludouicus ex societate nominis Iesu. Ludouicus Cancellus. Sex ordinis Predicatorum.

CRIT. Nescio quo iam modo elapsa & in tenues auras euauisse omnium nostrorum Martyrū & Confessorum miracula videntur. Ac doleo tantas mihi hæcenus tenebras offusas, è quibus per te primum in lucem vocor. Et vt negare non possum illos, quos modò recensuisti, veros Martyres, qui ne Christum ipsum negarent, vitam hanc mortale deposuere, ita sanè Anglos tuos Martyres haberi non vult Foxus, quia nõ pro Christo, sed pro homuncione vix vita digno mortui sunt. IREN. Facit planè Foxus tuus

Anglie Martyres.

vide Epi. p. trum societatis nominis Iesu.

Franc. Lupa 2. parte 1a. 36. 25. p. Martyr.

tuus ad Ethnicorum morem. Nam quemadmodum illi Mutij, Empedoclis, Reguli, Leene meretricis, Zenonis & aliorum huiusmodi tolerantiam, fortitudinemque animi ad deprimendam nostrorū Martyrū gloriam plurimum extollebant; veram autem Christianorum doctrinā, insaniam; & nobile eorum Martyriū, desperatā præsumtionem appellabant: ita iste, contemtis & contumeliose habitis recentibus Catholice Ecclesie Martyribus, veteribusque ex albo dispunctis, sacrosanctum suum (si diis placeat) Calēdarium nobili Lutheranorum, Zuinglianorum & Anabaptistarum nomenclatione repleuit.

Foxo cum reliquos Euangelicos, tum Calvinum maximè in eo aduersari, quòd Civilem Magistratum pro capite Ecclesie agnoscat.

CAP. XLII.

IRENÆVS.

SED quem iste homunculus homuncionem nominat, eius mihi nomen dicito. CRIT. Arbitror eum non de vno aliquo certo homine, sed Romanis Pontificibus sensisse: ad quorum auctoritatem amplificandam isti obire voluerunt. IREN. Ergo, huic homunculo, Petrus. Clēmens, Anacletus, & reliqui Romani Pontifices, qui ad tria sæcula præter vnum aut alterum Martyrij pro Christo gloria nobilitati sunt, vt de reliquis omnibus taceam, homunciones sunt vix vita digni? Imo in ipsum Christum hæc contumelia vulpina cadit. Affirmo enim Christum illis verbis, *pasce oues meas: pasce agnos meos*, Petro totius gregis sui curam, ac præfecturam pro se in cælum iam ascensuro credidisse. Quam à Christo acceptam Petrus in successores transfudit: Vt iam perditissimus iste homunculus eleganti ista Rhetorica Christum ipsum inter istos homunciones reiecerit. Neque volo iā spaciosum illum de Romani Pontificis amplitudine differendi

Foxi contumelia in summos Sacordotes.

Chryso. hom. mil. vlt. in Iou.

Apologeticorū in Romanum Pontificem in gratitudo, cui acceptū referre debent, quod Christiani sint.

Gregorij testimonium de primatu Petri.

Petrus caput vniuersalis Ecclesie.

Martyryū Catholicorū in Anglia quæ caussa

Romani Pontificis auctoritas apud Britannos quanta fuerit. Palladius.

campum ingredi: De qua differuimus. Hoc tantum iam adiecero contra Foxum & ingratiſſimos Apologeticos; eos, quod ſint Chriſtiani, iſtis, quos tantopore faſtidiunt, homuncionibus omnino debere. Nō enim dubium eſt, quin & nos Angli ſub Gregorio, & Britanni iam inde ab eo tempore, quo primum in hac inſula Euangelium eſt ſuſceptum, vna cum ipſis fidei Chriſtianæ rudimentis hoc de Romani Pontificis amplitudine dogma imbibiſſe. *Cunctis*, inquit Gregorius, Angliæ noſtræ Apoſtolus, *Euangelium ſcientibus liquet, quod voce Dominica Sancto, & omnium Apoſtolorum principi, Petro totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt. Ipſi quippe dicitur: Petre amas me? paſce oues meas. Ipſi dicitur: Ecce Satanas expetit cribrare vos ſicut triticū; & ego pro te rogavi Petre, vt non deficiat fides tua, et tu aliquando cōuerſus confirma fratres tuos. Ipſi dicitur: Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Et tibi dabo clauēs regni cælorum, & quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcunq; ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Ecce clauēs regni cæleſtis accipit, poteſtas ei ligandi & ſoluedi tribuitur.* Et alibi; *Certè Petrus Apoſtolus primum membrum Sanctæ et vniuerſalis Eccleſiæ; Paulus, Andreas, Ioannes quid aliud quam ſingularū ſunt plebium capita?* Et pro qua alia demum re, precor, vitam ſuam profuderunt Sanctiſſimi noſtri Martyres, Roſſenſis, Morus, Carthuſiani cum aliis, quàm vt ne ab hac Apoſtoli noſtri ſententia, ne latum quidem vnguē diſcederent? Vt aut hos veros & glorioſos Chriſti Martyres (atque ita Foxianos iſtos omnes Pſeudomartyres,) aut nullam his mille pæne annis fuiſſe in Anglia; aut toto potius orbe veram Eccleſiā, fateri cogamur. Quod ſi tanti temporis decurſus, totius Eccleſiæ tam longus conſenſus nihil valeat; age altius rem adhuc repetamus. Expediat igitur mihi, an in Britannia Romani Pontificis auctoritas nulla fuerit, cum iſ potiffimum (Celeftinum intelligo) ad annum Chriſti 434. Palladium Scotis in Chriſtū credentibus

Li. 4. Epit. 32.

Ioan. 21.

Lucæ 22. Math. 16.

Li. 4. Epit. 38.

Proſper in chron. Bedæ li. 1. c. 13. hiſt. Eccl.

Proſper & Sig. in chron. Bedæ li. 1. c. 17. cum ſequent.

Cent. 5. ca. 10. p. 1308

Bed. lib. 1. c. 4. Eccleſiaſt. hiſtor.

dentibus primum ordinauit Episcopum? Curidem eodem fere tempore B. Germanum Antifidorensem Episcopum in Britanniam delegauit, qui à Pelagianorum hæreſi, quæ apud eos tum inualuit, ad Catholicā fidem, auctoritate Apoſtolica reuocaret. Quod & feliciter perfecit, magnis ad Catholicæ fidei corroboracionem ſignis editis. Quibus quomodo Magdeburgenſes de traxerint, iam dixi; qui nec hîc celeberrimi illius ſcriptoris Proſperi vocem, de Germano ad Britannos per Celeftinum miſſo æquis auribus exeiſiunt; & proinde ei recentius poſt tot ſæcula Iuonis Chronicon, qui eum à Gallis miſſum ſcribit, opponunt. Quafi aut Iuo, aut quiſquam à Celeftino miſſum neget: aut quaſi hæc non cohæreant, eum à Gallis, ſed Apoſtolica Cæleſtini auctoritate præeunte tranſmiſſum, hanc legationem obiſſe: Vt quod Proſper de Neſtorio, nos de Pelagianis dicere poſſimus, illorum videlicet in Britannia errores Germani induſtria, ſed Celeftini auctoritate fractos. Hæreſes enim omnes in Eccleſia huius potiffimū ſedis cura & auctoritate euerſæ ſunt. Ad quas fanè extinguedas eidem egregia præ ceteris poteſtas diuinitus tributa eſt. Neque certè alibi fere hæreſes & ſchiſmata aut naſcuntur, aut durāt, q̄ vbi huic poteſtati non paretur. Quod iam abundè ex Cypriano, Hieronymo, & aliis demonſtrauimus. Quod ſi iſtis antiquariis nec Cæleſtini tempora ſatis antiqua videantur, propius ad Apoſtolorum ætatem, nempe B. Eleutherij Romani Pontificis ſæculum accedamus. Lucius igitur primus in Britannia Rex Chriſtianus, cum Chriſto initiari vellet non in vicinam Galliam licet clariffimis Episcopis & Martyribus, Pothino, Ireneo, aliisq; florentem, ſed Romam vſque, per tatos terrarū tractus ad Eleutherium miſit; vt inde Chriſtianæ fidei doctores & magiſtri acceſſerentur: nulla certè alia de cauffa, quàm quod certò intelligeret in Romana potiffimum cathedra & doctri-næ integritatem, & ſummi Pontificatus faſtigium reſidere.

Germanus Antifidorenſis Episcopus Romani Pontificis in Britanniam legatus.

Magdeburgenſes.

Hæreſes cū alibi in Anglia Romani Pontificis auctoritate potiffimū ſublata.

Lucius primus in Britannia Chriſtianus Rex fidei doctores nō ab alio quā Eleutherio Romano Pontifice petiit.

Obicitur.

dere. CRIT. At Apologetici aiunt, ne Gregorium quidem ipsum hanc eminentem illius Ecclesiae in vniuersum orbem potestatem agnouisse; imo summopere detestatum, & eo nomine Ioannis Constantinopolitani Episcopi ambitionem acerbissime reprehendisse, quod oecumenici sibi titulum insolenter arrogasset. Iam quod haereses inde nasci dixeris, quod vni Episcopo non obtemperetur; nihil videtur magis facere ad asserendam Romani, quam cuiusuis alterius Episcopi amplitudinem. Nam Hieronymus nullam Romani Pontificis mentionem facit, & Cyprianus promiscue de Rogatiano, de se, & aliis Episcopis loquitur: ut frustra hinc Romani Episcopi singularem dignitatem astruere coneris. IREN. Sed haec facile amoliamur. Quod itaque ad Gregorium attinet; an arbitraris tantam & tam claram verborum lucem sinistra alicuius interpretationis fumo obscurari posse? certe non potest. Neque vel uocula in Gregorio est, quae Romanae sedis dignitati detrahit. Imo Euangelici eorundem locorum auctoritate, unde se per Gregorium iam munire cogitant, prorsus evertuntur. Ibi enim cum illa, quam modo citauimus, ipsius sententia, tum multa alia ad nostram causam confirmandam apposite dicta conspiciuntur. In quibus & illud est, quod ait, omnia acta Synhodi Constantinopolitanae, quae oecumenici titulum Ioanni Constantinopolitano detulit, ex auctoritate Petri, contradicente Apostolica sede Romana, soluta fuisse & reiecta. Primatum non Romanae, sed Constantinopolitanae, cui non debebatur, sedi eripit Gregorius. Voluit forte Ioannes primae sedis auctoritatem Constantinopolim transferre; cuius in eam rem studia Mauritius etiam Imperator, quantum potuit promouere, ideo forsitan conatus est, ut, quia Italiam atque ipsam Romam Longobardi tum praene oppressisse videbatur, ipse iam summi Pontificatus cathedram, quemadmodum ante 300. annos. Constantinus Magnus Imperij sedem, ibi constitueret. Atque hac, ut videtur, de

Li. 4. Epist. 32.

Contra Lucif.

Li. 4. Epist. 34. & 36.

Gregorij sensus explicatur de primatu & vniuersalis Episcopi titulo.

Ioannes Patriarcha Constantinopolitanus & Mauritius Imperator primae sedis auctoritatem Constantinopolim transferre curauerunt conati.

caussa Ioannes Constantinopolitanus hunc sibi titulum insolenter arrogauit. Cuius ambitioni, quanta se potuit intercessione, Gregorius opposuit; & quo ille se gloriosius atque ambitiosius, eo hic se humiliter atque demissius gefit, & se *seruum seruorum*; quasi, ut cum iuriconsultis loquar, ordinarij serui vicarium appellauit; ut cum Petrus esset Christi, sed ordinarius seruus, ipse non tantum Christi, sed & Petri & aliorum Christi seruorum seruum se diceret, (quo etiam humilitatis titulo quantumuis Euangelicum irrideant, usus est ante eum Augustinus) & Oecumenici appellationem, licet ut ipse scribit, a Chalcedonenfi Synhodo Romanae sedi delatam, quam Ioannes insolenter sibi adsciuerat, pro summa modestia recusarit; & nescio quam pestem vel in hoc nomine, vel in hac importuna Ioannis ambitione subesse crederet. Quod

Ioannis Constantinopolitani ambitio a Gregorio reprehensa.

Seruus seruorum.

Augustinus.

Nomen vniuersalis Episcopi a Chalcedonenfi Synhodo Romano Pontifici delatum.

Ioannes voluit vniuersalis, id est, salus appellari Episcopus.

Episcopi vniuersalis nomen, quo in sensu auersatus sit Gregorius. Remundus Rufus.

Epist. 107.

Li. 4. Epist. 33.

Li. 4. Epist. 34.

Epist. 38.

Li. 7. Epist. 69.

Li. 4. Epist. 32.

Hanc

Irenæi de Romano Pontificis primatu luculentum testimonium.

Romana Ecclesia maxima et antiquissima.

Omnes aliæ Ecclesie in eandem cum Romana fidem sentire debent.

Inde potissimum oriri hereses, quod Romano Pontifici non obtemperetur.

Cypriani & Hieronymi sententia de Romana sedis principatu.

Obicitur.

Refutatur.

Hanc vero Romanæ sedis amplitudinem antiquissimus ille Ecclesiæ doctor & Christi Martyr Irenæus Lugdunensis Episcopus cum primis confirmat, & illa in confundendis hæreticis tanquam egregia quadam nititur, dum sub Eleutherio, de quo dudum diximus Pontifice ad hunc modum scribit. *Sed quoniam valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxima et antiquissima, et omnibus cognita à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundata et constituta Ecclesiæ eam, quæ habet ab Apostolis traditionem, et annuntiatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatem et malam sententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorum principalem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis tradita.* Hæc Irenæus. Quæ eius sententia & dubitationem illam, quam de Cypriani & Hieronymi verbis conciperè videris, eximere facile poterit. Si enim, quod ait Irenæus, omnes aliæ Ecclesiæ in eandem cum Romana sede fidem conspirare debent, consequitur, inde potissimum hereses proficisci, quod homines se ab huius sedis fide & consortio dissociant. Et ut verum sit Cyprianum atque Hieronymum promiscuè de omnibus Episcopis loqui, quibus ni pareatur, schismata & hereses exoriri solent; Romanum præcipuè Episcopum illorum verba respiciunt, cum Romana, ut diximus ex Cypriano, sedes sit Ecclesia principalis, sit *matrix & radix* Catholicæ Ecclesiæ, ut quicquid singulis Episcopis, hoc singulariter Romano Episcopo debeat. Sed non est necesse, credo, de Cypriano plura adiacere: cum plurimam operam ea in re posuerimus. Sed Hieronymum, ais, non nominare Romanum Episcopum, cum ait, *crimen summi Sacerdotis debere esse potestatem*; neque de eo solo sentire. Fateor, non de eo solo, sed de eo præcipuè ideum sensisse. Atque huc Evangelicos ratio

Lib. 3. ca. 3.

*Li. 4. Epi. 8.
Li. 1. Epi. 3.*

ipsa vel inuitos adiget. Si enim ad deuitanda schismata, quælibet diocesis suum habeat Episcopum, & Episcopi omnes, ut isti aiunt, sint æquales; quis Episcopos ipsos differentes pacificabit? Ob hanc causam Ecclesia Metropolitanos & Patriarchas instituit (inter quos Alexandrinus mille olim Episcopis præfuisse creditur: (Ut quemadmodum Sacerdotes Episcopis, Episcopi Metropolitanis, ita & Metropolitanis Patriarchis parerent, Patriarchæ vero Romano Episcopo, ille (ut qui superiorem in terris non agnoscat) Christo. Ita enim mihi videor Ignatij sententiam, quam ante quattuor dies recitavi, recte ex Ecclesiæ consuetudine interpretari posse. Quare ut de Episcopi super Sacerdotem, ita & de Episcopi super Episcopum auctoritate, illam, quam recensui, Hieronymi sententiam de eminenti summi Sacerdotis potestate usurpari posse existimo. Qua in re si quis contentiosus digladiari velit, neque acquiescere, nisi Hieronymi expressam de Romanæ sedis dignitate sententiam audiat: age & in eo quoque eius voluntati morem geramus. Quo igitur illa ad Damasum spectant? *Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum; quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Et postea rogat, cui debeat apud Antiochiam communicare. Alibi vero: *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia: licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, et cuncti claves regni cælorum accipiant, et ex quo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio.* Habes igitur iam expressam Hieronymi sententiam, Petrum caput totius Ecclesiæ fuisse: habes & causam, tollendi scilicet schismatis gratia. Ne cum nec diocesi suus Episcopus, nec provinciæ Metropolitanus, nec Metropolitanus suus desit Patriarcha, totius Ecclesiæ, quæ una est, suum desit caput: quod si deesset, schismata & hereses ubique (quod nostra miseranda ætas testatur) per omnem Ecclesiam grassarètur. Habes denique illam Cypriani sententiam: *Hoc crant vique et ceteri* Cyprianus.

Metropolitani & Patriarchæ cur constituit.

Ordo unitatis Ecclesiasticæ.

Ignatius.

Hieronymi manifesta de Romano Pontificis auctoritate testimonia.

Hierony. ad Damasum.

Li. 1. contra Iovinianum.

Petrus cur caput Apostolorum et totius Ecclesiæ fuerit constitutus.

Apo-

Augustinus.

Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, & quæ sequuntur, ab Hieronymo, sed aliis verbis expressam. Vterque enim Petrum totius Ecclesiæ caput, vt vnitas vbique conseruetur, constitutum asserit. Atque huc pertinent, quæ ante ex Augustino recensuimus, Ecclesiã in sedis Apostolicæ per successiones Episcoporum radice constitutã: & omnes magisterij causas in Petro cõineri. Quippe quæ Christus caput & pastorem Dominici gregis cõstituerit. Atqui vt maxime verum esset, quod Apologetici tam importunè & improbè vrgent, Romani Pontificis auctoritatem nulla habere in diuinis Scripturis præsidia, cum tamen certissima in illis habeat; neque primis Ecclesiæ temporibus fuisse eam apud omnè orbem sacrosanctam: parum certè ad causam suam firmamenti inde consequerentur. Quatuor enim fuisse Patriarchas nec ipsi Evangelici negare audent, quorum per omnem orbem auctoritas diffundeatur, neque licuisse vllam prouinciam de fide & aliis grauioribus causis quicquam statuere, nisi Patriarchæ auctoritate interposita. Britanniam vero nostram & reliquum Occidentem, nullum vnquam alium à Romano Patriarcham habuisse satis constat: neque licere aut Anglis nostris aut vlli alij nationi sine summo sacrilegij aut schismatis scelere vel ob hanc causam illi se opponere, religionem quæ vsitatam peruertere. Quæ nota non minus quoque in eos cadit, etiã si nõ diuina sed humana primum auctoritate totiusque post Christi & Apostolorum tempora Ecclesiæ consensu hæc ei prærogatiua delata esset. Quid enim aliud, quàm schisma dicendum est, quando priuata vnus gentis coitione, quæ communi Christiani orbis consensu decreta sunt, rescinduntur & conuelluntur? Gregorii certè sæculo apud Christianos & Catholicos, nihil magis cõstabat, quàm vnum & fuisse & debuisse omnino totius esse Ecclesiæ presidem: cui tum præfuerat Gregorius. Cuius hac de re sententiam cum Augustini, Hieronymi, Cypriani, Irenæi, & omnium denique

nique Catholicorum iam inde ab Apostolorum temporis doctrina consentientem nunc tibi explicauimus. Hæc cum ita sint, satis tamen est Illyrico & fociis, si clament, Gregorium de Chalcedonenſi Synhodo mentiri; & Foxo, si Christũ, Petrum, Eleutheriũ, Cælestinũ, Gregorium, ac reliquos clamet abiectissimos homunciones; atque Apologeticis, in paruam Apologiam non parua, sed atrociam contra eam sedem, eiusque auctoritatem mendacia impudenter congeffisse. Quorum omnis Rhetorica huc redit, vt si vera sint, quæ effutiunt, hæctenus nunquam ante Cranmerum ab ipsis Augustini temporibus vera aliqua in Anglia fuerit Ecclesia. Edat enim mihi vel vnum in tanto Episcoporum ab ipso Augustino Catalogo Cantuariensem Episcopum, qui tam perperam de Pontificia illa primæ sedis auctoritate, ac Catholica Ecclesia senserit; & tum aliquid fecisse eos dixerim. Quod si non possunt, vt nunquam certè poterint; quis non horreat hanc nouam Theologiam, quæ omnes Angliæ nostræ Reges, Pontifices, totumque populum à Gregorij ipsius temporibus ad inferos, vt idololatrias, detrudat. Huc enim recident, cū omnia egerint, præclara ista ἐπιχειρηματα: nisi quod nonnunquam pro sua prudentia Vualdenses aliquot, Vuicleuum, & nescio quos Pseudomartyres, quasi phænices ostendent. **C R I T.** Horribile profecto est, aliquid huiusmodi de maioribus nostris vel dicere, vel sentire. Sed non videntur interim illi, quorum mentionem fecisti, Angliæ Martyres, pro Christo Martyriũ obisse magis, quàm quos tu Pseudomartyres appellas. **I R E N.** Inscite, imperite, & iniuste facis, qui istos in mortis genere similes facias. Isti enim in hæresi, & pro hæresi obstinate, illi cum nullo prorsus errore implicarentur, pro fide Catholica gloriose defuncti sunt. Illi vt Ecclesiam dissipatam, ac diuulsam, colligerent, erigerent, ac confirmarent, gloriosum triumphum meruere: isti, quia Ecclesiam rectè consentientem, ac coniunctissimam nefariè diuelle-

Magdeburgenses

Foxus.

Apologetici.

Nullus fuit Cantuariensis Episcopus ante Cranmerum, qui de Ecclesiæ fide et Romani Pontificis primatu impie senserit.

Nona Apologeticorum & fidei in Anglia Theologia.

Catholicorum et Evangelicorum in Anglia Martyrum quam dissimilis & dispar fuerit comditio.

diuellerent, turpiter vitam cum morte commutauerant. Ac quamuis propriè Martyres dicantur, qui ne Christum negarent, obiere; in quo genere infinitus quidam est veterum Martyrum numerus: qui tamen fidei Catholicæ & veritatis asserendæ causâ morti obiciunt, cum Christus sit *via, veritas, & vita*; pro Christo ipso legatione ac Martyrio funguntur. Quare non dubito Anglicos illos heroas splendidissimo quodam inter Martyres loco constituere. Certè non potest aliud esse toti Ecclesiæ vtilius Martyrium, quàm illud, quod subitur, ne ipsa Ecclesiæ vnitas scindatur. Cuius rei habemus grauissimum testimonium Dionysij, Alexandrini illius, & celeberrimi Episcopi ac Confessoris. Is ad Nouatum, Nouatianæ hæresis coryphæum scripsit, vt eum ad Ecclesiam, id est, Christi ouile reduceret. Cui, cū is inter alia fingeret, se quorundam importunitate, vt in hoc schisma se demitteret, fuisse, coactum; Dionysius respondit: *Si inuitus, inquit, impulsus es, sicut dicis; declarabis hoc si voluntarius redieris. Oportebat quidem nihil non ferre, ne Ecclesiam Dei scinderes. Nec est Martyrium hoc Ecclesiæ non scindendæ gratia toleratum minoris gloriæ, quàm quod fertur propter idololatriæ recusationem. Imo meo iudicio maioris etiam gloriæ est. Nam illic pro vna quidem anima Martyrium toleratur; hic vero pro vniuersa Ecclesia.* Hæc Dionysius. Certè hæreticus, aut schismaticus maiorem Ecclesiæ perniciem importat, quàm qui, relicto Christo, idola colit. Hunc enim omnes quasi apertum hostem, & perfugam statim auersantur, atq; execrantur. Illi sub Christiani nominis & Scripturarum, quibus callidè sua sacrilegia quasi quodam pallio tegunt, inconstantes atque indoctos homines misere circumueniunt, atque in eandem animæ corporisq; secū perniciem deuoluunt. Longè certè grauius esse hæretici aut schismatici peccatum, quàm eius, qui idolis sacrificat, Cyprianus his verbis ostendit. *Peius hoc crimen est, quàm quod admisisse lapsi videntur, qui tamen in penitentia criminis constituti, Deum plenis satisfactionibus depre-*

Nullum esse vtilius Ecclesiæ Martyriū, quàm quod schismatis in Ecclesia tollendi, vel auerendi gratia subitur. Dionysius Alexandrinus.

Hæreticus & schismaticus perniciosior idololatra.

Cyprianus.

Eusebium li. 6. c. 45. Muscul. interprete.

De vnitate Ecclesiæ.

deprecantur. Hic Ecclesia queritur & rogatur; illic Ecclesia oppugnatur: hic potest necessitas fuisse; illic voluntas tenetur in scelere: hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit; illic qui heresim vel schisma facere conatus est, multos secum trahendo decipit. Hic anime vnus est damnū, illic periculorū plurimorū. Certè peccasse se hic & inteligit & lamētatur & plangit: ille tumens in peccato suo, & in ipsis suis delictis placens, a matre filios segregat, oues a pastore sollicitat, Dei sacramenta disturbat: & cum lapsus semel peccauerit, ille quotidie peccat. Postremo lapsus Martyrium postmodum consequutus potest regni promissa percipere; ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiam non potest premia peruenire. Constat igitur sua Anglis nostris Martyrij eximia quædā gloria, & hanc singularem quandam Foxi fatuitatem, non tam Ecclesiæ Catholicæ auctoritate, quàm fratrum suorum suffragiis iam refutabo. Etsi enim reliqui Euangelici in Romanum Pontificem iniqui sint, propter eos, quos fingunt eam Ecclesiam errores & genuisse, & hodie cum primis defendere: fatentur tamen præcipui eorum, ac inter alios Andreas Modreuius Euangelicorum omnium fere acutissimus, ac doctissimus summam Ecclesiæ ac rerum Ecclesiasticarum præfecturam ad vnum esse deferendā. Neque valde dubito, quin, si soli, Catholicis sublati, regnarent, vni ac fortasse etiam huic ipsi Romano Pontifici, si sectæ assensorem (quod absit) haberent, potissimum deferrent. Sed istud in medio relinquamus. Illud certius adfirmo, nostros veros & præclaros fuisse Martyres, qui pro Petri dignitate Ecclesiæque vnitatem asserenda, sanguinem vitamque suam profundere, & vniuersos, quos hoc nobili Catalogo Foxus recenset, si nulla alia interuenisset hæresis, vel hoc solo nomine Pseudomartyres non iniuria censerent; quod tam scelerata seditione ad lacerandam & conuellendam Petri dignitatem diuinitus ei tributam coierint; & ad extremum vitæ halitum eisdem tam rebelles animos præfractè retinuerint: quantumuis nouus iste Rhetor, aut nostros pro homunculo vix vita digno

Vnum esse debere totius Ecclesiæ præsidē.

Andreas Modreuius.

lib. 1. cap. 10. de Ecclesiis.

Chore.

digno mortuos, aut vix tres suorum Pseudomartyrum extitisse garrat, qui palam de Deo impie senserint. Quae praecula excusatione Chore olim cum fociis non minus se purgare potuisset. Et Nouatianus, teste Cypriano, simili furore apud imperitos suam heresim tegere & extenuare conati sunt. Quare quod Nouatianus, qui & suos, ut dixi, Martyres iactabat, Cyprianus id ego Foxo & omnibus in vniuersum tam egregiis ipsius Confessoribus & Pseudomartyribus responderim. Quod vero, inquit, eundem, quem & nos, Deum patrem, eundem filium Christum, eundem Spiritum Sanctum nosse dicuntur, nec hoc adiuuare tales potest. Nam & Chore, & Dathan & Abiron, cum Sacerdote Aaron et Mose eundem Deum

Cyprianus in Nouatianos sententiam, in nos hodie Pseudomartyres & Evangelicos confessores conuenit.

nouerant, pari lege & religione viuentes, unum & verum Deum, qui colendus atque inuocandus fuerat, inuocabant, tamen quia loci sui ministerium transgressi contra Aaron Sacerdotem, qui Sacerdotium legitimum dignatione Dei, atque ordinatione perceperat, sacrificandi licentiam vindicauerunt, diuinitus percussi, penas statim pro illicitis conatibus rependerunt: nec potuerunt rata esse & proficere sacrificia, irreligiose & illicite contra ius diuinae dispositionis oblata. Terribula quoque ipsa, in quibus incensum illicite fuerat oblatum, ne in usu de cetero essent Sacerdotibus, sed potius indignationis & ultionis diuinae memoriam corrigendis posteris exhiberent, iussu Domini conflata, atque igne purgata, in lamina ductiles producuntur, & affiguntur altari, secundum quod loquitur Scriptura diuina: Memoriale, inquit, filiis Israel, ut non accedat quisquam alienigena, qui non est ex semine Aaron, imponere incensum ante Dominum, ut non sit sicut Chore. Et tamen illi schisma non fecerant, nec foras egressi contra Dei Sacerdotes impudenter atque hostiliter rebellauerant: quod nunc Ecclesiam scindentes, & contra pacem atque unitatem Christi rebelles, cathedram sibi constituere, & primatum assumere, & baptisandi atque offerendi licentiam vendicare conantur. Atque ista quidem Cyprianus non tam contra Nouatianos, quam contra nostros hodie Evangelicos accommodatissime dixisse videtur. Neque enim minor est istorum hodie Pseudomartyrum seditio, sed potius longe grauior atque atro-

Li. 1. Epist.

Exod. 28.

1. Corinth. 11.

atrocior illa Nouatianorum, & quam Chore contra Mosen excitauit. Quod facile ab eo, qui singulorum crimina discutere atque ponderare nouerit, intelligetur, quantumuis eos nobis Foxus adorandos, ut nobiles Christi athletas, obtrudat.

Nullos Evangelicos praeter Foxum & Apologeticos in Anglia agnoscere ciuilem magistratum pro capite Ecclesiae: imo Lutherum, Caluinum, & Magdeburgenses eidem maxime aduersari.

CAP. XLIII. IRENÆVS.

I AM contra Foxum illud ego affirmarim, nullos Evangelicæ scholæ professores praeter Apologeticos mero Laico hos summos fasces deferre. Iste tam crassus error illis solis inhæret. Ex quo quid consequutum sit vides, nimirum ab Henrico octauo, qui primus omnium Regum eos sibi arrogauit, ad puerum, & à puero tandem ad feminam, quæ licet alioqui magnis Dei donis sit illustrata, propter sexum tamen nullo modo Ecclesiasticæ alicuius auctoritatis capax est, fasces illos recidisse. Quæquæ hæc, quam ingenij tarditate, assequi non possum, quid sit, quod Apologetici Reginae nostræ serenissimæ non supremi capitis, ut olim aliis, sed supremæ gubernatricis nomen assentatorie magno furore obtruserint: nisi forte, qua sunt perspiciacia alicui, quod obuenerit possit, incommodo uoluerint inde prospicere: Videlicet, ne, cum ex sacrarum litterarum praescripto vir sit mulieris caput, si Regina aliquando sibi maritum adscisceret, Anglia tum duo simul suprema capita, quod monstri esset simile, haberet. Sed futilis est omnis ista prudentia, ac ridicula religio, manentibus rebus ipsis, vel potius, propter eam quam dixi causam, in deterius lapsis, nomina frustra immutare. Quare prudentes, ac beati nostri Martyres, ne quod euenire

Proprius error Apologeticorum de capite Ecclesiae.

Quid absurdum sit consequutum ex eodem errore.

Qq 2

posse

*Causa Marty-
rij Catholicorū
in Anglia.*

posse videbant, ad puerum in cunis vagientem, aut femi-
nam summum rerum & quæstionum Ecclesiasticarum
arbitrium deferrent, tam indignum in Christiano regno
spectaculum morte sua cum magna pietate anteuerte-
bant. Ausim itaque, vel reliquis per orbem Euangelicis
iudicibus, cum Foxo contendere, hos Angliæ nostræ
Martyres pro ipsa Euangelica veritate mortem obiisse.
Ex quo consequitur omnes illos Foxianos è verorū Mar-
tyrum albo explodendos esse; quia contra hanc Euange-
licam veritatem Regem & Politicū magistratū vt fori
Ecclesiastici supremum iudicem agnouerint, & in eo-
dem errore ad mortem vsque perseuerarint. Atque ideo
hîc quidem sic irretiti tenentur Apologetici & Foxus, vt
nunquam honeste, non dicam, à Catholica Ecclesia, sed
ne à suis quidem noui istius Euangelij magistris se expli-
care possint: Zuinglianicæ enim sectæ Calvinus, à quo
soloiam omnis Apologeticorum religio, seposito isto tam
ridiculo errore, dependet, non minus, vt dixi, acerbe in
Henricum octauum, quia hanc sibi contra Scripturas au-
toritatem insolenter arrogauerat, quàm in Romanum
Pontificem inuehitur. Lutherus vero quantū ab Apolo-
geticis & Foxo hac in re dissentiat, his verbis facile decla-
rat: *Non est, inquit, Regum aut principum etiam veram doctri-
nam confirmare, sed ei subiici & seruire.* Quam Lutheri
sententiam Magdeburgenses, rigidi ipsius satellites &
genuini vt haberi se volunt discipuli, mordicus
se retinere non obscure indicant; dum contra politi-
cos magistratus acerbissimè conqueruntur, quod leges
Ecclesiasticas Clero obtrudant. Vbi inter alia his verbis
vtuntur: *Sint sanè & ipsi magistratus membra & partes, & ci-
ues Ecclesie Dei: imò vt ex toto corde sint, omnes precari decet: fla-
grent ipsi quoque zelo pietatis: sed non sunt capita Ecclesie,
quia ipsis non competit iste primatus.* Quale est igitur istud
Apologeticorū Christianorū Euangeliū, quod in re tanti
momenti tā à Catholicis, quàm Lutheranis atque Zuing-
lianis

*Euangelicorum
sententia con-
tra Foxum &
Apologeticos de
capite Ecclesie.*

Calvinus.

Lutherus.

*Magdeburgen-
ses.*

*Contra Ar-
ticol. Lona-
nienses tom.*

*In presu-
tionem. Cent.*

glianis adeo dissentiat. Certe Hêricus ipse octauus atro-
citate facti sui (in quo neminem alibi ex omnibus Chri-
stianis Regibus, aut præeuntem sibi, aut sequentem ha-
bet) conturbatus & conterritus sæpe est, conscientia cum
intus mordente; adeo vt bis tentauerit redire in gratiã
cum Romano Pontifice, vt intelligitur ex concione qua-
dam Stephani Gardineri Vuintoniensis Episcopi Lon-
dini habita: quanquam ille conatus non successerit. Sed
ista dissimulat Foxus, & propter solum Lambertum Re-
gi irascitur (quem, cum esset Zuinglianus, comburèdum
curauit) grauemq; olim, sedente pro tribunali ipso Lam-
berto ac dictante sententiam, Regi damnationem mina-
tur. Ita vera Regis ornamenta veramque laudem depri-
mit, atque vera eius crimina perfidè in laudem cõuertit.

*Henricus 8. An-
glia Rex bis ve-
ciliare se vo-
luit Romano
Pontifici.*

Lambertus.

*De Ioanne Fischero Episcopo Roffensi, Thoma Moro, Carthusia-
nis, & aliis sanctissimis viris, qui pro Catholica fide re-
cens in Anglia morte occubuerunt: quique omnibus Pseu-
domartyribus non opponendi modò, sed præponendi etiam
sunt: quippe quibus si non numero, quem Foxus data ope-
ra verbis extenuat, certè bonitate causse & merito longe
preponderant.*

CAP. XLIII. IRENÆVS.

NIHIL habet Henricus Rex octauus, quod sibi à
Lamberto timeat: vtinam, vtinam, nihil esset grauius,
quod causam Regis apud Dei tribunal oneraret: sed Rof-
fensem habet, sed Morum habet, sed Carthusianos ha-
bet, & alios sanctissimos Martyres contra se; quorum in-
nocens sanguis vereor ne vindictam apud Deum cla-
met. Quem illi non solum, vt natum, & educatum in Ca-
tholica fide, sed proprio chirographo, eoque libro, quo ip-
se præclare prius Romani Pontificis auctoritatem vltro
defenderat, ita constrictum atque irretitum tenent; vt
nullam nisi iustæ pænitentia (quæ vtinam interuenisset)

*Roffensis.
Morus.
Carthusiani.*

*Henrici octauus
liber contra Lu-
therum.*

Martyres Catholicæ in Anglia si non numero, at pondere; si non morte, at mortis causa omnibus Pseudomartyrum Centuriarum Centuriis preponderant.

Anabaptistæ plures numero Pseudomartyres quam Zuingliani.

Christiani principes cur nuper ceperint Christianis quibusdam præ Turca sordescere.

Melitenfis Insule per Turcam oppugnatione.

defensionem illi relinquunt. Neque existimet Foxus se istorum posse Martyrium extenuare, quod illis tam paucis opponat tot Centurias Pseudomartyrum. Quas ita iam debilitauimus, ut ne vnus quidem ex omnibus sanctis verus Martyr relictus sit. Nos non tam numero, quam pondere, nec tam morte, quam causa mortis contra Foxum pugnamus. Alioqui si numeramus potius capita, quam causam appendimus, Anabaptistæ clamabunt se non longe à tergo relinqui ab ipsis Zuinglianis, ac forte, ut rationem suam inibunt, illos à se superari. Verum, si ista ratione veram à falsa religione discernamus, Turcarum superstitio Christianæ veritati præualebit. Plures enim idque infinitis partibus, ex Christianis ad Turcarum superstitutionem, quam ex Turcis ad nostram religionem profugere: nisi quod dudum opera sanctissimorum virorum societatis Iesu multi Turcæ & Mahometani in numerum Christianorum cooptati sint. Vnde magna accessio fidei Christianæ facta est, & maiorem indies futuram speramus. Sed id tamé dissimulare non possumus nostra ætate Turcas vita potius, quam religione sua excidere (quemadmodum ante diximus) voluisse. At nostri sæpe extra omne mortis periculum à fide perfidè disciuerunt, & vltro eorum religionem amplexi sunt. Ac iam, postquam Lutherus Turcam decies nostris principibus meliorem docuit, sordescere cœperunt multis Christiani præ eo principes. Et præ veteri Christianorum ardore iam multorum animi ad Christianam religionem, & patriæ contra Turcas defensionem planè languescunt. Quod faxit Deus optimus Maximus, ne, ut sæpe aliàs, ita nunc nimis verum esse comprobetur, dum impiissimus Turca Melitensem insulam oppugnat, si nondum (quod absit) expugnauerit. Nostrarum certe partium est quotquot hodie Christiani sumus, his, qui pro Christianismo contra Turcam pugnant opem, quam possumus, adferre: & pro eorum salute & incolumitate tum publicè tum priuatim preces sine inter-

intermissione ardentibus fundere. Non enim tam illorum, quam nostra & communis omnium Christianorum causa agitur. Sed si quorundam Christianorum animi in hac Dei causa languescant, id eo minus mirum videri debet, quod Pseudomartyres inuenti sint, qui præceptoré Lutherum egregie æmulati, nulla Christianorum arma Turcis nobis imminetibus opponenda; qui Rhodienses milites, & omnia Christianorum contra Turcarum vim propugnacula, nihil aliud esse, quam plantam, quam non plantauit celestis pater, atque ideo conuellendam existimet: imo Turcæ plus humanitatis quam Christianos principes habere; nec debere nos in nostris orationibus illius esse immemores. Atque ut ad Foxum redeam, qui numerat, non ponderat Martyres: etsi frigus nostrorum omni ex parte excusare non possum; id tamen profiteor, cum illi nullos habeant, nos multos habere vel in sola Anglia Martyres. Quorum paucitatem opponimus Pseudomartyrum illorum Centuriis; in quos illud tritum multorum sermone prouerbiū videtur conuenire; *magnus malus, nullus piscis*: opponimus, inquam, ut totidem gemmas, quas non quantitate, sed præstantia metimur. Illud etiam assero, Foxum in præclara ista arithmetica à seipso medicij planè euidenter conuinci. *Vix octo*, inquit, *ex omni collu- nie ita factioni sue addicti, ut eius gratia mori (si opus sit) sustineant.* Sed ego iam ab isto lubens discerem, cum ipse vndecim enumeret, Roffensem videlicet, Morum, tres Carthusianos, Forestum, Pouellum, Ferherstonum, Abelum, Gardinerum, & Larkum, qui in causa summi Pontificatus se morti obiecerint; cur hunc numerum manifesta calumnia extenuet. Illud etiam quero, cur ipse Anglus cum sit, & in tali præsertim historia, quæ tota huic narrationi destinata est, principes atque antesignanos totius huius pro Ecclesiæ vnitatis gloriosi certaminis; Ioannem inquam Houghtonium Londinensis Carthusiæ, Robertum Laurentium Carthusiæ bellæ vallis, atque Augustinum Vuesterum alterius Carthusiæ præfectum, cum Reginaldo

Crisp. lib. 5. in Claudio Menerio.

Euangelicè in Turcas quam Christianos propensores.

Foxus.

Foxus ipse medicij se arguit.

Quot Catholicos Martyres numeret Foxus.

Catholicos Martyres à Foxo prætermisit.

Ioannes Hailu. ordinis Brigittani, & pio illo sacerdote Ioanne Hailo, silentio penitus prætermiserit. Hi enim omnem hunc nobilem exercitum ductant: hos alij, quos recitauimus, sequuti sunt. Atqui cum Ioannem illum Houghtonium cogito, non tam hominem, quam Angelum in humana forma intueri mihi videor: cuius eminentes virtutes, diuinas dotes, & heroicam animi magnitudinem nemo vnquam poterit satis pro dignitate explicare. Ille ille hunc sacrum chorum ducit, Ioannis illius Baptistæ, tum vitæ solitariæ, tum martyrij laude egregius æmulator. Reginaldus non solum omnibus virtutibus, sed & trium linguarum, & rerum omnium diuinarum cognitione instructissimus fuit: vt non sine causa Deus eum in triumphalis huius exercitus ducem selegerit. Verum ne putes nobilium nostrorum Carthusianorum aciem in hoc solo numero constitisse. Nouem enim alij huius instituti, sanctissimi viri (qui Londinensem Carthusiam incolebant) Ioannes videlicet Bererus, Thomas Ionsonus, Thomas Greneus, Ioannes Danius, Guilielmus Grenuodius, Thomas Stribenius, Robertus Salteus, Gualterus Personus, Thomas Redingus, longo tetrici carceris pædore, situque toti confecti, in vinculis propter eandem causam ex hac vita ad Deum migrarunt. At Guilielmus Horneus cum toto quadriennio in foeda illa carceris illuue superstes mansisset, neque quicquam de generosa animi constantia remittere voluisset, horrendo supplicio affectus, martyrij nobilem coronam promeritus est. Atque hi omnes, quos hactenus nominauimus, præclari athletæ Londini gloriosum hoc certamen obierunt. Reliquos iam, qui passim per Britanniam strenue pro hac causa decertarunt, non erit necesse curiosius inquirere. E quibus duo alij, etiam Carthusiani, statim se nobis offerunt, Ioannes Rochesterus, & Iacobus Vuannerius. De ceteris duos tantum iam tibi recensabo, Ioannem Trauersum Theologiæ doctorem & Ioan-

Ioannem Stoneum Augustinianum. Hic Cætuariæ martyrij corona redimitus est. Sed priusquam eò perueniret, cum in carcere preces ad Deum fudisset, & triduo sine intermissione ieiunasset, audiuit vocem, cum neminem videret, quæ eum nominatim compellauit, & admonuit vt forti esset animo, atque constanter mortem pro ea, quam professus fuerat, sententia subire ne dubitaret. Vnde ille tantum postea alacritatis & roboris sumxit, vt nulla persuasione, terroréve à sententia deduci se passus fuerit. Hæc ego à viro graui, & fide digno accepi, qui etiam nunc viuit, cui Stoneus ipse ea patefecerat. Sed me iam ad se ipsa Hibernia vocat, quæ inter alios dedit nobis martyrem Trauersum. Is quædam scriptis mandarar, quibus summi Pontificis dignitas afferebatur. Abreptus itaque ad tribunal, & ea de re interpellatus, nihil negauit, sed protensa manu intrepide respondens, His, inquit, digitis ista à me scripta sunt, quorum nulla vnquam in tam bona causa poenitudo me cepit, aut capiet. Mirum dictu (sed verum tamen est, si modo illis credendum sit, qui se rei gestæ interfuisse dicunt) cum atrociam de more supplicia exsolueret, manusque illa à tortore abscissa & in ignem, spectante populo, coniecta fuisset, reliquam quidem manum absumsit, sed pollicem cum proximis duobus digitis, quorum ad scribendum officio vtimur, ignis, quantumuis sæpius data opera accensus, absumere nunquam potuit: vt nihil iam dubitem, verissimam esse illam Bedæ de Rege & Martyre Osuualdo narrationem. Cuius dexteram (quæ semper erat parata & exposita ad pauperum subsidium) integram ad sua tempora perdurasse tradit. Huius etiam incorruptas & solidas carnes ad nostram usque ætatem eodem tenore perseverantes multi, qui hodie viuunt, se vidisse constanter asserunt. Et quoniam in huiusmodi narrationem incidi, admonendum te putauimus, exstare librum de admirandis signis nostrorum Car-

Ioannes Stoneus Augustinianus.

Trauersus Hibernus.

Miraculum de pollice & duobus digitis Trauersi.

Miraculum de Osuualdi Regis & Martyris dextera.

lib. 3. cap. 6. hist. Anglic.

Liber de miraculis Catholicorum in Anglia Martyrum.

thufianorum, in quo multa & magna ad Catholicæ fidei & Christi martyrum commendationem edita reperies. Ad eum te librum, cui hæc, quæ recensui, adicere poteris, iam remitto; vt commenticiis & ridiculis illis Pseudomartyrum signis (quæ tantopere exosculatur Foxus) habeas, quod opponas. Verum nihil erit opus ad miracula recurrere, si reliquas nostrorum martyrum doctes, præsertim Carthusianorum, Mori, & Roffensis accuratius perpendas. Erant enim certè nostri Carthusiani bis martyres. Tota enim illorum vita, tanta seueritate transacta nihil aliud erat, quàm quotidianum martyrium. Iam Roffensis & Morus fuere duo tam Angliæ, quàm totius Europæ lumina; alter Cleri, alter Laicorum, dignitate, doctrina, ac virtute facile princeps. Nec scio, si Deus potestatem atque optionem cuiquam fecisset, vt ex omni Europa duos, quasi præ ceteris egregios, qui hac pro Christo legatione fungerentur, eligeret; vtrum potuisset simile, ac tam nobile par reperire. Mihi verò iam, dum de his nostris martyribus diligentius cogito, singularis cuiusdam Dei in nostram præ ceteris nationibus Britanniam beneficij iucundissima sane quædam recordatio in animo occurrit. Quam vt præ reliquis Romani orbis prouinciis insigni illa, quod Christi fidem prima ex omnibus publicè professâ sit, prærogatiua olim donauit; ita iam & alterâ hanc cumulauit; vt prima omnium celebres nobis athletas dederit, qui splendido ac illustri martyrio, Ecclesiæ in suo post Christum capite vnitatem nobilissime vindicarint. Neminem enim alium his antiquiorem memini me legisse; nisi fortè Isidorum illum, de quo ante nonnihil dixi. Sed videtur illius causa habuisse & alias quoque religionis nostræ quæstiones implicitas. Vides iam, ni fallor, præclaram illam Foxi tui de nostrorum martyrum numero Rhetoricam, & mendacem plane Arithmeticam. Imo hic addo, sepositis his omnibus, quos nominavi, Foxum

Impress. Martini. 1550. in 4.

Carthusiani bis martyres.

Roffensis & Morus duo nō modo Angliæ sed totius etiā Europæ lumina.

Singulare Dei in Britanniam beneficium.

Isidorus Martyr.

Vide Sabellicum.

Pag. 975.

Reginaldus Polus de vitiis vite Eccles.

xum tuum facile apertissimi mendacij cōuictum iri. Nihil hîc ego dicam de sanctissimis illis ordinis minorū viris, qui religiosi sui instituti obseruantiores quàm plerique alij habentur: quos constat ad vnum omnes male fuisse tractatos, & in carcerem coniectos, quod regi Ecclesiasticam Hierarchiam sibi vindicanti consentire nolent. Tu vero dum Pouellum, Fetherstonum, & Abelum audis; admirandum quoddam illius temporis spectaculum in mentem reuoca. Eodem enim tempore & loco tres Lutherani, Barnesus, Garardus, ac Hieronymus propter hæresim ignibus absumti sunt. Sic noua quædam & media religio inuenta est inter Lutheranam perfidiam & Catholicam veritatem; quæ tum Lutheranos, tum Catholicos ex æquo persequeretur. Sola enim Catholica fides Martyrij mater. Hæc de martyribus nostris veritatis tibi patefaciendæ, & Foxi redarguendi gratia diximus. Quos sane pro ipsa veritate, quatenus quidem ciuili magistratui hunc primatum deferendum negabant, mortem oppetiisse, si non Foxus & Apologetici, reliqui certè, tam Zuingliani quàm Lutherani doctores, vt dictum est, non inficias iuerint. Quod si in illo tamen falsos fuisse eosdem clamarint, quod hanc Romano pontifici prærogatiuam tribuerint, ipsorum ora facile obturabuntur non solum Catholicæ Ecclesiæ, sed & Erasmi, atque Pici Mirandulæ, atque adeo totius Græciæ non modo veteris, sed & recentioris (quam isti nobis tantopere obiiciunt) testimonio. Hoc dico non propter Lugdunensem illam de qua aliquid iam delibauit, sed multo magis propter amplissimam illam Lateranensem, atque omnium postremam, Florétinam Synhodum. Quæ quidem concilia hanc omnem Romani Pontificis amplitudinem agnoscunt & amplectuntur: nec non omnes Lutheri discipulos, quotquot peruersæ sententiæ obstinatione transubstantiationem repudiarunt, Pseudomartyrum loco habent. CRIT. Commodum tu mihi Syn-

Ordinis minore fratres obseruantes.

Eodem loco & tempore in Angliâ tres Lutherani combusti, & tres Catholici suspensi & deartnati.

hi Synhodum Florentinam in memoriam vocas : qua Evangelici vnicè nituntur ad transsubstantiationem ex Græcorum sententia evertendam. Qua de re cum de transsubstantiatione ageres, interpellare te cogitabam : sed nescio quo modo id mihi excidit. Nunc igitur te rogo, vt hunc mihi scrupulum, si modò queas, velis eximere. IREN. Facile eum quidem eximerim : quandoquidem nulla sit vel probabilis causa, cur hac de re tibi scrupulus aliquis iniiceretur, aut de Græcorum hac ex parte sententia vllus dubitandi locus existeret. Nam in Liturgiis Basilij, Chrysostomi, atque adeo Iacobi Apostoli, & in scriptis aliorum Græcorum, præsertim Gregorij Nysseni, Hesyhij, Cyrilli, Procli & Germani Constantinopolitanæ vrbis Episcoporum, Ioannis Damasceni, Theophylacti, Euthymij Zigabeni, Samonæ Gazensis, Nicolai Methonensis Episcopi manifesta in promptu sunt huius veritatis testimonia. In Lateranensi autem Synhodo hæc res tanta perspicuitate explicatur, vt nulla tergiversatione eludi possit. Huic enim Synhodo Constantinopolitanus & Hierosolymitanus per se, Alexandrinus & Antiochenus, Patriarchæ atque adeo ipse Imperator per legatos suos interfuerunt. Quare communem hanc fuisse totius Ecclesiæ tam Latinæ, quam Græcæ fidem nemo vnquam, nisi impudentissimus inficiari poterit. Vnde minus iam de Græcis in Florentina Synhodo laborandum est, siue consenserint, siue dissenserint. Sed quis eos à tanto præeuntis Ecclesiæ consensu recessisse vnquam crederet? aut, si recesserint, non deplorandos potius, quam imitandos arbitraretur? Atqui illi minimè de se recesserunt. Nam præterquam quod Iosephus Constantinopolitanus patriarcha moriturus, scripto complexus sit fidem suam, quam dicebat per omnia cum Romana fide congruere, præterquam quod in eodem Synhodo fidei Catholicæ capita quædam tradita sint Armeniis, in quibus de hæc re aperta sit mentio, Marci Ephe-

Hesyhij in
Leuit. lib. 2.
cap. 8. Cyrill.
ad Calosin.
Damasceni
lib. 4. ca. 14.
de orthodox.
fide. Theophyl.
lact. in Matt.
& Marc. Euthymij in
Matth. c. 64.
De ceteris vide
de Liturgiis
nuper editas.

Tom. 3. eccl.
pag. 474. &
506.

Vide Liturgiis
nuper à Matt.
lio editas.

Græcorum de
transsubstantiatione
sententia.

Synodus La-
teranensis.

Synodus Flo-
rentina.

fini, Bessarionis, & aliorum Græcæ Episcoporum, qui Synhodo interfuerant, clara & perspicua sententia cum in ipsorum libris, tum in actis Synhodi conspicitur. Neque vlla quidè fuit inter Latinos & Græcos de veritate transsubstantiationis, sed quibus illa verbis efficeretur, quæstio. Quam non solis Christi verbis, sed rationibus quoque Sacerdotis effici, Marcus Ephesinus cum aliis recentioribus contra Latinos cõtendebat. Quos Bessarion & ipse Græcus confutat & ait, omnes doctores tam Græcos quam Latinos in hoc conuenire, vt sacrosanctis Domini verbis mysterium conficiatur. Sed de hac quidem Græci nihil cum Latinis (cum quibus & de præsentia corporis Christi in Eucharistia, & de transsubstantiatione conueniebant) disceptare voluerunt, prætexentes, quod eius rei nullum à suis mandatum accepissent. CRIT. Si vera sunt, quæ mihi de Græcorum in cõcilio Florentino sententia & cõsensu commemorasti, miror sane, quæ frõte ausi fuerint, qui professionis Evangelicæ patroni sunt & defensores, cù de transsubstantiatione agitur, vllam Synhodi Florentinæ mentionem iniicere; qua tantum abest, vt Romanæ Ecclesiæ de transsubstantiatione dogma aliquo modo subuertatur, vt multo magis inde confirmetur. IREN. Sunt profecto verissima. CRIT. Sed queso, si nõ sit tibi molestum, audiam cõcilij Florentini hæc de re verba. IREN. Nõ potest esse mihi molestum, quod tibi sit vlla ratione gratum & utile. Verba cõcilij Florentini hæc sunt: Tertium est Eucharistia Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Forma huius Sacramenti, sunt verba Saluatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertitur. Ita tamè, quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini. Huius Sacramenti effectus, quæ in anima operatur digne sumentis, est adunatio hominis ad Christum. An hæc verba non videntur tibi satis aperta? At hæc eadem illa sunt, in quæ Armeni consenserunt.

CRIT.

*Vide prædi-
ctam pag.
474.

Ibidem.

Sessio. 15.

Bessarion

CRIT. Nescio quibus verbis manifestioribus res ista explicari possit. Cauebo igitur mihi in posterum ab istiusmodi hominibus, qui tam mala fide res religionis tractant, nec illis fidem adhibebo, nisi cōperta mihi narrauerint. Sum toties ab eis deceptus, ut iam tandem quemadmodū ictus piscator, incipiam sapere. Verum iam tempus est, ut e vnde mea causa digressus es, redeas: & quod dicturus eras, siue de Euangelicis siue de vestris Martyribus dicas.

IREN. De Pseudomartyribus Euangeliorū iam mihi videor satis, & fortasse nonnullis videbor nimis multa dixisse; de nostris verò etiam si pauca dixerim, ea tamen pro præsentis instituti ratione abunde sufficere possunt, tam ad insignem Foxi vanitatem redarguendam, quam ad veram Martyrij laudem ipsis asserendam. Nam ex iis, quæ differuimus, te fugere nō potest, Foxianos illos, siue quoscunque alios eiusdem farinae, qui vel quod à Romano Pōtifice militantis hinc Ecclesiæ capite deficiuerint, & summā eius in rebus Ecclesiasticis auctoritatem agnoscere nullo modo voluerint, siue quod orthodoxam Catholicā religionis de transubstantione in Eucharistiæ Sacramento fidem retinere præfractō animo abnuerint, vitam cū morte commutarūt; totius tam Græcæ, quā Latinæ Ecclesiæ testimonio inter Pseudomartyres esse reiciēdos. Vnde etiam consequitur eos, qui potius quā ab vnitāte capitis Ecclesiæ diuelli se paterētur, capitis suppliciū subire, & crudeliter mactari maluerūt, ad eorū numerū iure optimo aggregādos esse, qui, quæ fidē omnino Christianā ore cōfessi fuerint, & schismati ad sanguinis vsque sui effusionem restiterint, ab Ecclesia Catholica pro veris martyribus celebrantur. Nostrorū igitur nobilitū Martyrum tā generosum pro tota Christi Ecclesia, cuius salus in præsidis ac Pōtificis sui dignitate pēdet, certamen ego cū optimo quoque vnice, ut par est, admiror & suspicio. Quorū pro patria sua ardentibus ac cōtinuis precibus, prælagit mihi animus futurū, ut Deus misericordie sue oculis Angliā nostrā (ut nihil grauius

uius dicam) degenerem, & heu quantum à pristina pietate mutaram aliquando respicere, & ad Catholicæ Ecclesiæ vnitatem reuocare velit, acri pænitentia, quicquid admissum est, expiaturam.

Duo testimonia Gregorij primi, quibus demonstratur veros Martyres esse in sola Catholica Ecclesia. Perversa Magdeburgensium interpretatio alterius testimonij.

CAP. XLV. IRENÆVS.

I A M mihi videor de tota hac Pseudomartyrij causa, abunde tuo desiderio satisfecisse. Ad quam abfoluendam, vnum aut alterum Gregorij, cuius præ ceteris apud Anglos meos auctoritas grauis esse debet, testimonium adiciam. Is sententiam illam beati Iob; *Auro locus est, in quo conflatur*; eleganter & ad causam hanc omnem accommodatè explicat. Quo in loco (inquit Gregorius) potest conuenienter intelligi, ut de sua heretici increpari stulta passione videantur. Nam sepe pro Iesu Christi Domini, ac redemptoris nostri nomine multa patiuntur, seseque eisdem passionibus eius fieri Martyres sperant. Quibus sancti viri voce nūc dicitur: *Auro locus est, in quo conflatur*. Nam iuxta hoc, quod iam ante nos dictum est, quisquis extra vnitatem Ecclesiæ patitur, pænas pati potest, Martyr fieri non potest; quia *auro locus est, in quo conflatur*. Quid itaque ad hæc heretici dicitis? Conflari per afflictionem carnis, vel etiam per Martyrium vultis, sed locum, in quo debeatis conflari, nescitis. Audite, quid sancti prædicatoris voce dicitur, *Auro locus est, in quo conflatur*. Hunc ergo conflationis locum querite, hanc fornacem, qua aurum aptè purgari valeat, inuenite: vna est Ecclesia, in qua qui conflari voluerit, ab omni etiam poterit sordē peccatorum purgari. Si quid pro Deo amaritudinis, si quid tribulationis extra hanc Ecclesiam sustinetis, incendi tantummodo potestis, non purgari. Huius autem conflationis ignis, qui extra Catholicam

Auro locus est in quo conflatur.

Heretici pænas pati possunt, Martyres esse nequeunt, quia extra vnitatem Ecclesiæ sunt.

Sola Ecclesia locus est, in quo aurum conflatur.

Iob. cap. 23. & lib. mor. 18.

Caritas,

toleratur Ecclesiam, quam nullius virtutis sit, Paulus Apostolus insinuat: si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, caritatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Hæc Gregorius. Et alia quædam alibi in eandem planè sententiam, ad Episcopos quosdam Hyberniæ, à fide aberrantes, & persecutiones tamen suas iactantes, olim respondit: Prima, inquit, epistole vestre frons grauem vos pati persecutionem innotuit. Quæ quidem persecutio dum nõ rationabiliter sustinetur, nequâquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est, retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim scire, sicut beatus Cyprianus dixit, quia Martyrem non facit pæna, sed caussa. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est, de ea, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minime prouchi. Reducat ergo caritatem vestram tandem integritas fidei ad matrem, quæ vos generauit, Ecclesiam; nulla vos animorũ intentio à concordia unitate dissociet, nulla persuasio repetendo vos à recto itinere de-

I. Cor. 13.

Grego. li. i. Epist. 36.

Cyprianus.

Magdeburgenses quam peruersè Gregorij testimonium torquet cõtra primum.

fatiget. Hæc Gregorius. Atque ista non tam maioribus suis, quam sibi hodie Hiberni, atque etiam Apologetici à Gregorio Angliæ Apostolo dicta existiment. Hunc vero Gregorij locum, Magdeburgenses quo solent acumine, & qua fidei integritate ad Romani Pontificis potestatem oppugnandam arripiunt. Quasi eo sæculo Hyberni eam non agnouerint, quod eos, cum essent Acephali & Chalcedonensis Synhodi cõtemtores, conatus sit ab hoc errore abducere. Atqui vt vera Martyria, ita sanè & vera miracula in sola Ecclesia contingunt. Cuius generis vt omnes sectæ ne vnum quidem edere possunt, ita Catholica semper Ecclesia ad nostra vsque tempora eiusmodi abundauit: imo ne nũc quidem eisdem destituitur. Quæ te satis ex priore nostra oratione scire existimo.

Cent. 6. 7. pag. 440.

Explica-

Explicatur qualis sit Euangelica Ecclesie forma. Testimonia de quædam D. Augustini, quibus mentes infirmiorum & nihil tantum in periculosis schismatum temporibus corroborentur. Orationibus magis, quam disceptationibus contra hæreticos agendum.

CRITIOBVEVS.

ABBE ANT atque facessant iam mihi Lutheranorum, Zuinglianorum, & omnium sectarum, atque adeo gloriosa ista Pseudomartyrum nomina: inter quos nihil video ordine, constanter, aut rectè fieri. Accuratius igitur hodiernam istam tuam apud me orationem perpendenti videtur mihi omnis ista Euangelica Ecclesia instar nauis, quæ mari validis ventis ac turbulentis agitata huc & illuc iactatur, tetra quadam caligine cælum obducente, illis interim, qui in eadem nauigant, atrociter inter se tumultuantibus, & horrendis clamoribus ac perturbationibus omnia replentibus; ita vt nec quisquam sit magistro nauis dicto audiens; nec officio atque muneri, cui additus est, animum intendant. Aut vt verius dicam, videre mihi videor nõ, vt in fabulis est, exercitum è serpentibus confecerit; sed, quod in sacris litteris est, Madianitas, Amalachitas, & Philistæos, dum Israëlem, id est, Catholicam Ecclesiam; oppugnare cogitant, arma in seipso conuerture, mutuisque inter se vulneribus concidere: vt quod olim de Gedeone dictum est: *gladius Domini & Gedeonis*, iam de Catholica Ecclesia dicatur: *gladius Domini & Catholica Ecclesia*. Videor mihi videre Babylonicam hanc turrim per Euangelicos arroganter constructam, propediem, dispersis vanis & insolentibus edificatoribus; collapsuram. Quorũ Deus linguas ita iam confudit, vt nemo socium hodie intelligat. Hæc cum ego quasi præsentia videre mihi uidear: vix credas, quam ab hac

Forma Euangelicæ Ecclesie.

Ind. 6. 1. Reg. 14.

Turris Babylonica Euangelicorum.

hac diffidij schola abhorrescā : à qua eo sum animo alieniore , quo magis hoc paucorum dierum colloquio effecisti, vt mihi persuaderem, hanc vestram esse Catholicam, esse veram, & Apostolicam Ecclesiam, quæ sola omnes hætenus sectas confecit, & istas hodie aliquando conficiet. Quare ego istos Euangelicos deinceps non pro Martyribus, sed pro Pseudomartyribus potius habiturus sum; quantumuis eos Crispinus & Foxus totis libris ornent, & Adrianus veteribus eos Martyribus coniungere conetur; aut ipsi ingenti clamore vociferentur, se nihil affirmare, quod non hauserint ex veterum Martyrum libris; ac dicta & testimonia eorum acruatim proferant; atque ideo iniquo iudicio sanguinem suum exorberi clamitent. Quare felicem & ter beatum me. planè confiteor, cui his paucis diebus clarissimam Catholicæ veritatis lucem prætulisti, ignorantieque meæ tenebras dispulisti; quibus ego te totum prius circumfusum existimabam. Quod si quæ forte adhuc in posterum difficultates siue in Scripturis siue patribus occurrerint, de iis te consulam. Interea vero temporis, Deo primum, deinde tibi, quantas mens mea cōplecti potest, gratias maximas ago, quod me longius aberrantem in viam reuocaris; & ad illa antiqua tua in me semper beneficia; hoc tantum, omniumque quod mihi vnquam contingere poterat, maximum adieceris. **I R E N.** Neque sane mihi his multis annis iucundius accidit quicquam, quam quod te hodie Catholicæ fidei restitutum videam. Nec dubito quin ex hac animi tui ad orthodoxā fidem cōuersione, maiorem indies voluptatem sis capturus : cui mea, si qua in re vsui esse, aut sanctas istas tuas cogitationes ptouehere poterit, opera nunquam defutura est. Quare si quid posthac emerferit, quod scrupulum tibi quoquam modo iniiciat; dabo operam, vt is quam primum eximatur. Nunc vero priusquam discedo aduersus omnes, quæ incurrere, negotiū tibi aliquod faceffere, & animum tuum conturbare

turbare possint, hostiles incursions quodam quasi factelicio; non alio certè q̄ quo vsus est sanctissimus & doctissimus pater Augustinus, te præmunia. Ego, inquit ille, *es si refellere istorum argumenta non valeam: video tamen inhaerendū esse his, quæ in scripturis sanctis sunt apertissima.* De quibus dicit: *plura se nosse quam scire; quantumuis noui nostri Euangelici, nescio quibus Lynceis oculis in abditissima quæque se penetrare posse putent; nihilque esse in illis, quod legenti statim non sit obuium, & expositum ad intelligendum.* Idem alibi: *Id, inquit, sit cura securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri, & Saluatoris Iesu Christi vniuersalis Ecclesie, consensu, roboratum est.* Ac rursus; hunc, inquit, sermonem videant, quæ securus aggrediar, si assequi & ostendere non potero, quo modo resellantur ea, quæ de Concilio Cypriani vel Epistolis eius affirmant, Christi baptismum per hereticos dari non posse; in Ecclesia manebō securus, in cuius communionem cum eis, qui sibi non consenserant, mansit ipse Cyprianus. Sed vt tandem finem dicendi faciam, si his vnum aliud Augustini testimoniū adiecerō, te dimittam. *Quantumuis, inquit, huius rei centē de scripturis Canonis non proferatur exemplum: earundem tamen scripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod vniuersæ iam placuit Ecclesie, quam ipsarū scripturarum commendat auctoritas: vt quoniam sancta scriptura fallere non potest; quisquis falli metuit, eandem Ecclesiam consulat, quam sine vlla ambiguitate sancta scriptura demonstrat.* Non debemus itaque à Catholicæ Ecclesie fide ideo discedere, quod in scripturis aut patribus aliquid aliquando se offerat, quod nodum difficiliorem habere videatur, quæm vt nos commodè possimus eum dissoluere: aut quod palam cernamus Euangelicorum pertinaciam nullis aut libris, aut disputationibus, imo nec vllis, quamuis acerbissimis suppliciis frangi posse. Contra quos ego *Orationibus* magis, quæm *disputationibus* pugnandum censeo: quemadmodum olim de Pelagianis scripsit Augustinus. **C R I T.** Opportune tu quidem hac

Augustini testimonia, quibus confirmatur eorum animi, qui in fide Catholica vacillant.

Augustini & Euangelicorum dissimilitudo.

Adherendum semper Catholice Ecclesie & ad eam tanquæ ad sacram anchoram consuegiendum.

Cum hereticis non tam disputationibus quæm orationibus agendum.

De peccatis, et remissione lib. 3. cap. 7.

Epistola ad Iannarium 119.

De baptismo contra Donatistas lib. 6. cap. 52.

Lib. 3. ca. 2.

Lib. contra Crescon. 1. ca. 3.

De natura & gratia 16. 2.

de re me admonuisti. Video enim hanc tuā admonitionem cum aliis hodie, tunc mihi maximè necessariam, & cui in omnibus accurate pareatur, dignissimam. Quare pro virili enitar, ne furdo cecinisse fabulam videre.

IREN. Id si feceris, erit & tibi utilissimum & mihi longè gratissimum. Nunc, quia aliò me negocia vocant, te misum faciam mi Critobule. In Catholica igitur Ecclesiā vnitrate viue, vale, flore. CRIT. Et tu etiam optime Irenæc.

FINIS DIALOGI SEPTIMI
ET VLTIMI

GRATIAS TIBI DOMINE IESU

PERFICE GRESSVS MEOS IN VIIS TVIS,
VT NON DEVIANTVR VE-

A. H. L. N. H. E. V. E. A. C.

INDEX EORVM, QUÆ HISCE DIALOGIS CONTINENTVR.

A	Abbas Vrspergensis pag. 413. quid de Synhodo Francfordiendi scripserit. 564	Adorare in mote quid sit ex Augustino. 618	Adorate scabellum pedum eius & adore in monte sancto eius, explicatur. 623
	Abbatia historia. 170	Adrianus Imperator templa sine simula cris fieri iussit. 451	Adriani templa nihil adiuuare caussam Iconomachorum, & cur ea sine simu lacris fieri iusserit. 452. 453
	Abel, Esaias & alij in veteri testamento quo modo dicendi Martyres. 799	Adrianus à Quadrato, Aristide & Serennio persuasus Christianos persequi desit. 453. Idem Iudæis infestus. ibid. eius modestia. 620	
	Acephemas cur Episcopatum non recusavit. 278	Adrianus Papa Pseudocaroli librū confutauit, & Nicanam Secundā Synodum confirmavit. 568. eius testimonium de ineptis illius libri. 594	
	Acclamatio populi Romani ad Caroli Magni inaugurationem. 642	Adriani sepulcrum, à Carolo Magno, epitaphio ornatum. 602	
	Accusatio Magdeburgensium in Theodoretum. 389	Adriani pro Imaginibus argumentum à Caluini calumniis asseritur. 605	
	Acta Chalcedonenſis Synodi singularem quandam Romanæ sedis auctoritatem præ aliis ostendunt. 24	Adriani solius verba Caluinus pluribus falso attribuit. 607	
	Adonius cur duplici supplicio affectus. 833. idem perduellionis & hereseos reus. 834. 835	Adriani Epistola pro Imaginibus, quorū patrum auctoritate sit fulta. 607	
	Adam ab imperio Dei recedens, sui ipsius imperium amisit. 900	Adrianus Germanus Pseudomartyrogij consarcinator. 795. eius methodus in scribendo & versutia. ibidem. eius commenta refelluntur. 797	
	Adamita in Bohemia nudi incedebant. 753. & nostro tēpore in Hollādia. ibi.	Adumbratio Monastica vita in veteri testamento. 185	
	Ado Viennensis quid de Ludonico Caroli Magni filio scripserit. 569. idem quid de imaginibus. 586	Egyptiorū litteræ Hieroglyphicæ. 610	
	Adonis scripta corrupta, & varia in eo lectio. eius verba de Pseudosynhodo expenduntur. 586. 587	Egrotorum sanatio ad sepulcra Martyrum. 358	
	Adonidis apud Ethnicos cultum, exemplum fuisse sollēnis celebritatis in festo Resurrectionis Christi, impie aiunt Magdeburgenses. 471. 502	Aerius primus omnium docuit oblationes & preces viuorum pro defunctis	
	Adoratio duplex. 546. eiusdem varia genera. 618.		Rr vanas

I N D E X.

vanas esse.	323	Deo mandatum.	195
Aeneae Silii opera nuper Basilea parum integra fide edita.	144	Alius honor Christo, alius Sanctis tribuitur.	326
Aeneae Silii manifestus error.	144	Alphonfi Congeri Regis miraculosa victoria.	557
Aeneae verba renocantis ea quae minus considerate contra sedem Apostolicam olim scripserat.	144	Altaria ante Chrysothomi tempora in Britannia fuerunt.	683
Aetas Ecclesiae virilis quae, & affecta.	970.	Ambrosio nostri saeculi.	277
Aethiopia primatum Romani Pontificis agnoscit.	559.935	Ambrosius eiusdem criminis cum Cornelio ab hereticis insimulatur.	98. de- fenditur.
Africana Synodus uniuersalis Episcopi nomine Romano Pontifici non ademit.	33	Ambrosii testimonium pro continentia Sacerdotum.	157. pro inuocatione Sa- ctorum.
Africani patres, omnes grauiores causas ad Romanum Pontificem referendas censuerunt.	41	Et Protasii.	361
Africanorum anathema in eos, qui negant baptismi necessitatem.	88	Ambrosii apparitio à Paulo Orosio conscripta.	348
Africanorum canones ab Apologeticis deprauati.	88	Ambrosii oratio de obitu Theodosii Magdeburgensibus suppositicia, & cur.	459
Agathonis Epistolae aduersus Monothelitas sexta Oecumenica Synodus nitebatur.	29	Ambrosii sententia de adoratione Crucis explicatur.	572
Albanus Protomartyr Angliae.	686	Amon Aegyptius continentiae laude insignis.	223
Alcibiadis Martyris ieiunium expenditur.	797	Amonij factum in Episcopatu recusando ponderatur.	277
Aleonora ob Magicas artes in exilium deportata.	831	Amplitudo Romani Pontificis in Synodo Chalcedonensi.	28
Alexandri Pontificis decretum de calice aqua temperando.	99	Anabaptista Bernardi saeculo magna obstinatione ad mortem currobant.	752.754.
Alexander Episcopus Caesareae Hierosolymanae religionis ergo proficiscitur.	463	Anathema Lutheri in Apologeticos & Calvinistas.	816.817
Alexander Severus Christi Imaginem in larario habuit.	454	Anathemata à Nicana secunda Synodo Iconomachis dicta.	550.573
Alexij historia.	174.235	Anatolius Constantinopolitanus Episcopus, Leoni Pontifici Romae cedit, & culpam immoderate ambitionis fatetur, ac deprecatur, quod proximum Romano sedi locum sibi vindicabat.	28
Alexij & Malchi historiam nemo ante Magdeburgenses calumniatus est.	229	Anatolius Burdegalensis.	181
Alias esse Episcoporum, alias civilis magistratus partes in Concilio.	29	Ancona duo miraculose sanati.	428
Aliquod esse opus bonum, quod non sit à			Annuli

I N D E X.

Annuli à Regibus Angliae consecrati valent contra comitalem morbum.	434	Apologia Anglicana venentibus melle tinctum.	3
Andreas Colossensis Episcopus Concilio Florentino interfuit.	82	Apologia Anglicanae elogi sum.	865
Angelus cur se adorari à Ioanne prohiberit.	329	Apologia Anglicanae falsae dogmata enumerantur.	707.708
Angelorum varia munera.	339	Apologeticorum ad confirmationem erroris sui ementium ex Socrate testimonium.	28
Angli cuiusdam inepta interpretatio in illa verba D. Petri: Regem honorificat.	133	Apologetici nullis testimoniis confirmant, quae de Ioanne femina exprobrant.	46
Angli quando ad fidem conuersi.	508	Apologetici in eo turpissime offenderunt, quod Romanae Ecclesiae vitio vertunt.	49.
Anglia Regina Crucem in aula sua Basilica, quantumuis reclamantibus Evangelicis, retinet.	509.581	Apologetici legem de celibatu doctrinam Demoniorum appellant.	143
Angliae regina Graecae & Latinae doctissima, eius lenitas & clementia.	995	Apologetici scientes & prudentes summam rerum Ecclesiasticarum femina abstruserunt.	49.467
Animi interior affectus in ipsum saepe corpus redundat.	1	Apologeticorum cautio de indictione Conciliorum callida & iniusta.	72
Annam viduam Monachi emulantur.	246.	Apologeticorum odium in sedem Apostolicam.	73
Anselmus Ryd.	576	Apologetici Regum etiam iura tacite conuellunt.	73
Antiochristi praecursores Lutherus & Zuinglius.	954	Apologetici quid moliantur, dum Caesari & aliis Regibus ius Concilij indicendi defrunt.	73
Antiochenus Patriarcha Romanae sedis eminentem auctoritatem agnoscit.	935	Apologetici seminant se vetustatis studiosos, cum tam maxime oppugnant.	87
Antiquiora Sigeberti exemplaria, nulla de Ioanne femina narrationem complectuntur.	47	Apologetici quibus Cyprianum verbum Romanum Pontificem oppugnent, & eum officij sui ut graues censores admonere videri velint.	108. suis ex Cypriano telis confodiuntur.
Antonius eremita.	177. eius miracula.	238. inedia & vigilia.	248
Antonius etiam in solitudine viuens quam notus & illustris fuerit.	251. à Damone casus.	249	
Antony fama per totum orbem dissipata.	251	Antony Personi Angli, de verbis Christi: Hoc est corpus meum interpretatio.	806
Apelles Monachus & eius miraculum.	173	Apologia Ecclesiae Anglicanae.	2

I N D E X.

& diis Gentium aduersus honorem
Sanctorum impudenter abutuntur. 336
& Catholicos tam stupidos fingunt,
ut pra multitudine Sanctorum ne-
sciat ad quem se potissimum conuerrere
debeat. Ibidem
Apologetici quam integram Confessionem
fidei suae reddiderint. 597
Apologeticorum nouum de Carolo Mar-
tello ad imperium euecto commentum.
640.
Apologeticorum de immutatione religio-
nis in Anglia insigne mendacium. 659.
Iidem Pseudosynodi Fræfordiensis
exemplo abutuntur ad ostendendum
parem esse auctoritatem Oecumeni-
ca & priuata Synodi. 644. iniqua
eorum querela & mendacium de pau-
citate patrum Tridentinorum. Ibid.
Apologetici auctoritate Epiphaniū abu-
tuntur contra Imagines, & quam
belle conueniant cum Epiphanio in
dogmatis suis statuendis. 666. 667.
668.
Apologetici in Reginā cōtumeliosi. 712.
eorū inanis gloriatio de numero Pseu-
domartyrum suorum. 727. 728. refel-
litur. 780. eorū ridicula oratio de bap-
tismo infantium. 785
Apologetici Lutheranos & Zuinglia-
nos amicos & fratres inter se fin-
gunt. 802. media via inter Tigurinos
& Calvinum incedunt. 809. cur non
sint ausi rem illam unā nominare, de
qua altercantur Zuingliani & Luthe-
rani. 810. fraudes Arianorum imitan-
tur. 811. de Eucharistia loquitur in
eū sensum, quem Lutherus dānat. 817
Apologeticorū mēdacia splēdida. 28. 37.
51. 88. 143. 336. 597. 659. 664. 802.
803. 824. 865. 870. & alibi passim.

Apologeticorum impudens calumnia in
Stanislaum Hosium. 864. 865. reu-
ditur in sequētib. Quam insulse &
malitiose ei obiciant, quod in persona
aliorū est loquutus. 866. eorū calūnia
in Lutherū apposita quadrat. 869. alia
calumnia de exustis sacris libris refelli-
tur. 869. patrum scripta perfide &
truncatim citant. 887
Apologeticorum calūnia in Catholicos de
Origene corrupto refellitur. 888. eorū
vestis candida à Lutherō demigrata.
905. gloriosa de suo Euāgelio iactatio.
938.
Apologeticorū proprius error de capite
Ecclesie. 989
Apostatarum nostri tēporis grauius cri-
men, quam Ananie & Saphira. 194.
eorum impudica uita. 196.
Apparitio Christi Martyrio, Gregorio,
Petro, & Martino. 251.
Apparitiones Sanctorum contra Mag-
deburgenses defenduntur. 345. non
semper priuatae fuisse. 354
Apparitio Cosma & Damiani. 421. &
B. Mariae ad Regem Cuba. 437.
Apparitio Ambrosii à Paulo Orosio con-
scripta. 348.
Appellatio ad Romanū Pōtificē, cur sem-
per habita sit æquissima. 60.
Appellationes ad Romanū Pontificē cū-
iusmodi improbauerit Cyprianus. 115.
Aquā consecrandi ritum Magdeburgen-
ses non Alexandro, sed Ethnico alicui
Pontifici tribuēdum existimāt. 15. 17
Aquā lustralis uis admixanda. 18.
Aqua efficax aduersus egritudines è iu-
mulo Eustochie profluens. 443
Aquilēsem Synodum & Ambrosium,
quibus Apologetici se muniunt, maxi-
me eis aduersari. 646
Arca-

I N D E X.

Arcadio Imperatori sacris interdixit
Innocentius. 55
Archeby pietas in matrem. 267
Architecti Expositionis Catholicae. 632
ardens cuiusdam ad Confessionē Zelus. 297
Arelatensis Synodus secunda. 156
argumenta Magdeburgensium ex Cypria-
no contra Romani Pontificis auctori-
tatem. 106
argumenta Magdeburgensium & A-
pologeticorum contra inuocationem
Sanctorum. 304. 305
Arianorum in Catholicos & Nicenos
canones ingens odium. 45
Ariana heresis latius propagata quam
Lutheranica. 941
Aristides liculentam orationē pro Chri-
stiano ad Imperatorem habuit. 453
Armeni patriarcha sui confirmationem
à Romano Pontifice petunt. 935
Arnobius Petrum Episcopum Episco-
porum appellat. 134
Arnobij seu potius Minutij Felicis sen-
tentia de cruce explicatur. 489
Arthurus Rex Britannia, & quae men-
dacia de eo scriptis mandentur, quae
Magdeburgenses ut oracula colunt.
679.
aspidem mira magnitudinis puer 12. an-
norum in uia apprehendit, & domum
illius portauit. 242
assertio Catholicorum de primatu Petri.
119
Assyriorum patriarcha Abdisi Romam
ipse uenit ut à Pio quarto Pontifice
confirmaretur. 935
Athanasij praclara in principes sentētia
qui rebus Ecclesiasticis se immiscēt,
& ius sibi Concilij praesidendi arro-
gant. 33
Athanasij & aliorū patrum scripta Li-
berium à fide nō deflexisse ostendunt.
52.
Athanasius legitima Iulij auctoritate
in Episcopatum restituitur. 55
Athanasij auctore historiae de uita An-
tonij Magdeburgenses nolunt agnosce-
re. 224. eius sententia de Monachis
explicatur. 272
Auctoris Homiliarū in Anglia uel caci-
tas uel peruersitas. 376. Idē Chryso-
stomum fraudulēter citat. 377. edictum
Theodosij effert. 452. falsi cōuincitur.
514. 515. 521. 527. 577. 579. se-
cum ipse dissidet. 515. & à Magde-
burgensibus. 580. Carolum Magnū
in qualem Proteum transformet. 584
Auctores quarti, quinti, & sexti saeculi
qui nā de Monastico instituto & uita
honorificē scripserint. 207
Auctores, qui in scriptis suis de inuen-
tione Crucis mentionem fecerint.
460.
Auditus & aspectus efficax coniunctio.
606.
Augusta siue Auspurgum. 145
Augustanam Confessionem Calvinus ad
Zuingliano transferre conatur. 807.
809.
Augustini de Innocentio testimonium.
77. de Romanae sedis auctoritate. 83.
84. 85. de coelibatu Sacerdotum. 90.
de perpetua continentia coniugum.
228.
Augustinus Eremitas & Cenobitas
tanquam perfectos Christianos Ma-
nichaeis opponit. 186. Magdeburgen-
sium Calumnias contra Monachos
reprimit. 264
Augustini opera corrupta aut supposi-
ticia Magdeburgenses calumnian-
tur. 308
Rr 3 Augu-

I N D E X.

Augustinus heresim dicit esse, si quis neget pro mortuis orandum vel offerendum. 313
Augustini sententia de inuocatione Sanctorum. 327. de animis mortuorum non sentientibus res viuētium. 333. de miraculis ad Reliquias S. Stephani editis. 365. de feminis, quae se in flumē praecipitarunt. 366. de his, quae Christianis cum Ethnicis sunt communia. 387
Augustini testimonium cōtra Mirabilia rios, quod pro se citat Caluinus, maxime ei aduersari. 401
Augustini testimonium de signo crucis fronti imprimendo. 490. de differentia Dulie & Latriae. 634
Augustini testimoniis refelluntur Caluini calumnia contra imagines. 604
Augustini sententia de imaginibus cōtra Petrum Martyrem explicatur. 719
Augustinus nouem annis Manicheorum heresi infectus. 793
Augustini quaedam documenta infirmis in fide valde necessaria. 1001
Augustinus Anconitanus. 82
Augustinum Angliae Apostolum Balaeus impiē traducit. 670. 672. eius vaticinium de clade Monachorum in Britannia. 672
Augustini miracula Magicis artibus fuisse effecta Balaeus & Magdeburgenses calumniantur. 673
Auitus Presbyter Hispanus. 413
Aurelianus Imperator licet à religione Christiana abhorrens, Romani Pontificis prerogatiuam agnouit. 53

B.

Babylas triumphus de Magdeburgensibus. 368. 373
 Babylas Numerianum Imperatorem ob paricidium ab ingressu templi prohibuit. 368. eius Martyrium & Translatio. Ibidem
 Babylas praesentia corporis sui Demonos obturauit. 369. precibus suis tēplū Apollinis euertit. 371. eius & aliorū miracula. 370
 Baimani Pseudomartyris inanis gloria. 960. 961
 Balai commentum de inauguratione Ludouici Imperatoris ab Ioanne femina. 48
 Balaeus nouus Cham & mendacissimus Lycophanta. 467. Augustinum Angliae Apostolum traducit. 670. eius de antiqua religione Britanniae signēta. 670. 671.
 Balaeus in historiis corrupendis Illyrico impudentior. 672. de Anglia male meritus. Ibidem. Augustino homicidium impingit. Ibidem. mendacij conuincitur. Ibidem. in historiis quantum ei tribuunt Magdeburgenses. 674
 Balai & Magdeburgensium signēta de cade Monachorum, Bedae testimonio exploduntur. 676
 Balaeus è claustro ad incestum prorupit. 152. Veneris mystes, homo impurus. 684. 685. eius dissensio à Magdeburgensibus. 468. 677
 Balsamonis interpretatio taxatur. 90.
 Balsamoni quid tribuendum. 166. eius ambitio. Ibidem. eius ars, alia arte luditur. 167
 Bannachorenses Monachi in Britannia. 671. Eosdē Apostolicos fuisse Balaeus & Magdeburgenses confitentur. 677
 Baptismi in infante necessitas miraculo demonstrata. 414. 785
 Baptis-

I N D E X.

Baptismi necessitatem in paruulis non agnoscunt Euangelici. 785. 786
 Barnesius quem locum occupet in Calendario Foxi. 821
 Bartholomaeus Farrarius. 888
 Basilius Imperator verbis & factis publicè in Concilio, Romani & aliorum Episcoporum prerogatiuam confirmauit. 30. non fuit Iconomachus. 522.
 Basilius Magni de praesidio Sanctorum luculentum testimonium. 337. 355. quid de signo crucis scribat. 476. quid de Imaginum cultu. 541
 Bathai & aliorū mira abstinentia. 179. 180.
 Beatam Dei genitricem Mariam uirginitatem uouisse. 196. cum Iosepho conuenisse ut eam inuiolatam custodiret. 197.
 Beatiora cōingia, quae indicanda ex Augustino. 165.
 Beatis in calo preces nostras innotescere, ratione pia & probabili ostenditur. 335.
 Beatitudo nostra in quo consistat. 264
 Bechus Patriarcha Graecus quae ratione sentētiam mutarit, & errorem agnouerit. 525.
 Bedae testimonium de differentia inter Duliam & Latriam. 635
 Beda quid de Ioanne Euangelista scribat. 230. quid de Augustino Angliae Apostolo. 675. Balaeum mendacij conuincit. 672
 Bellum gerunt cum Christo & Sanctis qui imagines eorum oppugnant. 573
 Benedictus Monachus & Abbas. 176.
 Benedictus cur Antichristi regnum multum auxisse à Magdeburgensibus dicatur. 284. eius cum Mose & aliis collatio. 284. 285. eius miracula. Ibidem.
 Bernardinus Ochinus ut dissensiones inter Lutheranos & Zuinglianos conciliet. 805
 Bernardus à Magdeburgensibus nunc vapulat, nunc in pretio habetur. 340
 Bernardū Apologetici fraudulēter citat, nullo ipsius nominato libro. 341
 Bezeleel sculpedi & fundendi artē à Deo edoctus. 537
 Bessarion Concilio Florentino interfuit. 78.
 Benerlaus Pseudomartyr quem locum in Calendario habeat. 836
 Beza in constantia in causa Eucharistica. 809
 Beza Hessusio bestia & Cyclops. 814
 Beza postquā Ecclesiae amplissimos prouentus abligurierat, Genouam confugit. 893. eius nefandum facinus. Ibidem. eius nefaria in Regem coitio. 899.
 Biblia Anglicana publicè in templis legenda proponuntur. 834
 Bibliotheca Romana multos libros, tum suppositos, tum improbatæ lectionis habet. 567
 Bilnaus, qui bis palmodiam cecinit & in Catholica fide obiit, à Foxo tamen pro Martyre celebratur. 821. 822.
 Blasphemia quorundam Euangelicorum in Germania de Trinitate. 755
 Bogomilorum hereses. 406.
 Bohemia Martyres insignes. 975
 Bonifacius Germaniae Apostolus. 429. nefariē traducitur. 671. defenditur. 690.
 Bonorum Monachorum ingens numerus in optimis auctoribus. 275

Rr 4 Boqui-

Boquinus Augustanam Confessionem cū Zuinglio in gratiam reducere conatur. 807
 Bradfordus in cuius locum suffectus in Foxi Calendario. 822
 Brasilia, quæ vulgo dicitur, prouincia Sanctæ Crucis appellatur. 556
 Brendanus Monachus Congelli discipulus. 677
 Brentius, Nicænos patres, quasi legitimam militiam damnarent, falso notat. 68.
 inimicus Crucis Christi. 481. asinum potius, quam Crucem, adorandum censet. 701
 Brentius quibus verbis Bullingeri ferociam de Zuinglianismo multiplicato compefcatur. 789. quam fraterne Bullingerum exosculetur. 813
 Brigida Magdeburgensibus Maga, & cur. 276
 Britanni religionis ergo Hierosolymam profecti. 464. per quos primum ad fidem conuersi. 508
 Britanni an à Iosepho & Asianis fidem acceperint. 681. 682
 Britanni antiqui eandem coluerunt religionem, quam Augustinus postea inuexit. 683
 Britannos veteres non celebrasse Pascha cum Iudæis, contra Balæum ostenditur. 687
 Britannia prima omnium prouinciarum fidem suscepit. 687
 Brounus Pseudomartyr in Calendario Foxi. 836
 Bucerus omnia matrimonij repagularū pit. 219
 Bucerus & Fagius post mortem cōbusti. 730. 750
 Bucerus licet sapius in fide vacillaue-

rit, se tamen diuinitus edoctum iactabat. 938
 Bullingerus quam fraterne à Brentio dissentiat. 812. à Luthero furioso prouocat. Ibidem

C.

Caluini blasphemiam de anima Christi. 824
 Caluini impium dogma de iusta Dei in peccatores animaduersione. 918
 Caluini institutiones quanti fuerint ab Evangelicis in Anglia. 824
 Calumnia Magdeburgensium in Monachos dissipantur. 244. 280. 281
 Calumnia Apologeticorum contra inuocationem Sanctorum. 305
 Calumnia Magdeburgensium contra miracula Sanctorum, post mortem. 411
 Cæbria ea pars Angliæ, quæ hodie Vualia appellatur. 504
 Campani interpretatio de verbis Christi, [Hoc est corpus meum.] 805
 Candor noui Euangelij. 593
 Canibali Antropophagi. 801
 Canon Nicæne Synhodi de dedicatione Ecclesiarum. 21
 Canones sexta Synhodi contra Dalilas Evangelicorum. 35
 Canones recensentur multi partim ex patribus, partim ex concilio, qui in exemplaribus à Græcia in Africam transmissis non apparent. 43
 Canones qui sexta Synhodi perhibentur, quo tempore, & qua auctoritate fuerint editi 35. neque cum Nicænis neque secum coherent. ibidem
 Canon Nicænus de appellationibus. 55
 Canon Nicænus 14. Zuinglianos simul & Lutheranos erroris conuincit. 68
 Canon 44. Nicæni concily de Romani Pontificis principatu. 75
 Canon contra appellationes in Magdeburgensium officina cufus. 117
 canon Apostolorū de vxore Presbyteris nō abicienda hodie non violatur. 164
 canon Elibertinus, quod Ethnicorum Idola confringentes, si deprehensi occidantur

sed dolo rem gerit 593. Carolinum librum suspicit. 588
 Caluinus & Pseudocærolus quam inique patrū sententias discerpant 601. 606.
 eorum calumnia de titulo Iacob conuelluntur 602. 604. eorum inter se dissidium 607. eorum mendacia in patris Nicænos. 629
 Caluinus mendax in eo offendit, quod aliis obicit 603. duplicis mendaci conuincitur 611. patres Ecclesie contemnit. 637
 Caluini calumnia in Catholicos retunduntur. 606. 607
 Caluini calumnia de lupanaribus, & cur inde inuidiam Ioanni legato conflare voluerit 613. falso uni attribuit, quod alius dixit. 615
 Caluini de adoratione commenta à Leonatio ante mille annos explosa. 618
 Caluini calumnia in Theodosiū & Constantinum Episcopos repelluntur. 619. 628
 Caluini in Carolum & Romanos Pontifices ob translationem imperij criminatio. 639. 640
 Caluini calumnia à Magdeburgensibus deteguntur. 657
 Caluiniana Theologia fundamentum à Pseudocærolo subuertitur. 623
 Caluiniani nominis ratio. 638
 Caluinistarum error de statu infantium sine baptismo hinc decedentium. 785. 786. 799. 800.
 Caluini interpretatio verborum Christi in cana 806. Idē reconciliare conatur quæ ex diametro pugnant. 807
 Caluinus in Lutheranos gratiam se insinuat 807. eius in Vneſtphaliū, Magdeburgēſe, et alios fraterne animus. 814

I N D E X.

dantur non sint dicendi Martyres. 850
 Canonistis, quod doceat simplicem fornicationem non esse peccatum, falso adscribunt Apologetici. 887
 Cantia Angliae provincia. 503
 Caritas virtutum perfectio & forma, finis etiam nostrarum actionum. 760
 Caritas illud unum est, in quo si quis offenderit, est omnium reus. 763
 Caro Christi in Eucharistia adoranda. 530
 Carolus Philippi catholici Regis filius magno miraculo à morte liberatus. 436
 Caroli Magni nomine liber contra Imagines primū excusus. An. D. 1549. 561
 Carolinus liber quam suspitiose editus sine nomine vel Typographi, vel eius qui prefatur, vel loci ubi aut inuentus sit, aut excusus, 566. quando scriptus videatur & ad quem. 568. ab Adriano Papa confutatur. ibidem
 Carolum Magnum Imaginum fuisse oppugnatorem cur non sit credibile. 559. 648. Idē Episcopos 12. mittit ad Synhodu Lateranensem contra Iconomachos. 568. populo Romano quam carus fuerit. 577
 Carolini libri auctor, ubi Constantinopolis sit sita, ignorat. 595. eius commentum. 587
 Carolus Magnus Græcæ linguae peritus, Pseudocarus omnino rudis. 595. quantum Romana sedi tribuerit. 601. 651. Adriani Pontificis sepulcrum cuiusmodi Epitaphio ornatur. 602
 Carolus Magnus cum Evangelicis nihil commune habuit. 650. monasteriorum edificator. 651. eius ver-

ba in dotando Angia Monasterio. 650. eius memoria cur Germanis sacrosancta esse debeat. 642. eius religio cum Apologeticorum contraria. 651
 Caroli Martelli de Saracenis victoria. 641
 Caroli quinti pietas insignis. 655
 Caroloftadius quid sibi patefactum scripserit in his verbis, Accipite & manducate, hoc est corpus meum. 732. 733, 804. eius interpretatio ab Evangelicis reiecta. 930
 Caroloftadius ab Archidiaconatu ad ararium deiicitur. 931. cuiusmodi spiritus ei apparuerit. 932
 Carthaginensis Synodus sexta. 19. eius reuocatio quoad interdictionē transmarinarum appellationum. 60. quantum ei tribuendum. 76
 Carthusiani in Anglia Martyres. 994
 Cassianus à quo Monachos viuendi normam suscepisse scribat. 192
 Castitas schola Lutherana. 225
 Catalogus Foxi exinanitus. 914
 Cathecumeni quo ritu sanctificati. 491
 Catholica doctrina radios Evangelici ferre non possunt. 2
 Catholica fidei regula omnia metienda. 3
 Catholici Ecclesiasticarum historiarum scriptores, iniuste ab Evangelicis suggillantur. 7. quid potissimum ab Evangelicis postulant Catholici. 59
 Catholici qui semper sint habitus & qui heretici. 133
 Catholica Ecclesia ciuitas in monte posita. 204. eius miracula quo modo ab aliis discernantur. 401. 402
 catho-

I N D E X.

Catholica religio si alicubi deficiat, alibi succrescit. 945. eius in nouo orbe propagatio. 969
 Catholicorum vita mala non ex doctrina genere prouenit. 902
 Caussarum Ecclesiasticarum iudicium ad solos Episcopos pertinere. 31
 Causa cur exemplaria Nicæna Synodi sint hodie mutilata & decurtata. 45
 Causa propagationis quinti Euangelij 790. 791
 Causa cur seuerius in hereticos animaduersum sub Henrico quinto. 835. 836
 Centuria Magdeburgensium Idolis sciantent. 388
 Centuria Magdeburgensium, Centuria mendaciorum. 501
 Celestini Epistolam, quam Vincentius Lirinensis agnoscit, Magdeburgenses ficticiam haberi volunt. 86
 Chalcedonensis Synodus Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum caput appellat. 24. 25
 Chalcedonensis Synodus Romano Pontifici sub vniuersalis Episcopi nomine acclamat. 25. huic Concilio Martianus Imperator interfuit, & quomodo. 26
 Chalcedonensem Synodum, Leone Romano Pontifice auctore, coisse, ex literis Valentiani & Martiani ostenditur. 71
 Chalcedonensis Synodi exemplo Sancti inuocandi. 322
 Chalcondyla flagitiosum & insolens de Britannia & vicinis regionibus mendacium. 48
 Chamus Tartarorum Rex cur Malo-

meticam superstitionem Christiana religioni præulerit. 790
 Cherubin Imagines nostros præsignificauerunt. 624
 Chrysmate vas plenum in baptismo Clodouei Regis à columba allatum. 582
 Chrysoctomi de Romani Pontificis prerogatiua testimonia. 79
 Chrysoctomi saculo non alij in Episcoporum ordinem allegabantur, quam qui uxore carerent. 158
 Chrysoctomus in Monasterio & solitudine versatus est. 204. eius sententia de Confessione explicatur. 294
 Chrysoctomo suam Missam quibus rationibus Magdeburgenses adimant. 308. eius in Liturgico Mysterio de commemoratione Sanctorum certa testimonia. 310. de Inuocatione. 311
 Chrysoctomus corpora SS. Petri & Pauli Romæ videndi cupidus. 372. 375. eius de cruce elogium. 483. 490
 Christus quibus verbis Petro primum promiserit, & promissum dederit. 59
 Christus dux & exemplar Monasticae vite. 194. quo modo solus mediator. 336
 Christi sententia de Lucerna sub modio à Constantino apte ad rem accomodata. 599
 Christus singulari modo Imago patris. 608
 Christum Deum esse non solum auditu cognoscimus. 609
 Christus ut Deus & homo adorandus inuocandi. 717. corporeis oculis patrem non videt. 612
 Christiani cum Ethnicis multa habent communia. 385
 Christianos habuisse Imagines ante Theodo-

Theodosii vel Adriani tempora ostenditur. 454
 Christiani unde dicti. 477
 Christiani olim cū Christo Idola coluerunt. 493
 christiani idem faciunt ad crucem christi, quod olim Iacob ad scalam. 605
 christiana fides unde & per quos in Britanniam venerit ex sententia Balai. 670
 christianocategori Iconomachis contrarij. 696
 cilicium & cinis habitus penitentium. 299
 civilis magistratus in cōcilio quæ sint partes. 27. 29
 civis Hypponenfis ad Dei tribunal raptus & gravissime casus. 417
 Circūcelliones heretici quàm importune Martyrij laudem ambierint. 756
 Circūcisionis ad tempus intermissio. 331
 Cirole Ariani ad confirmationem suæ doctrinæ vanus & ridiculus ad edēdum miraculum conatus. 920
 Claudij Taurinensis impia scripta quis redarguerit. 569
 claves aliter promissa Petro quàm ceteris Apostolis. 124
 clausula illa in decretis, vniuersalis autem nec etiam Romanus pontifex appellatur, in ipsis canonibus non modo apud Latinos sed & Græcos desideratur. 33
 Clebitius ut Hestusio insultet. 815
 Clementis constitutiones 321. eius testimonium de oratione pro defunctis ibidem. eius Epistolam cur Magdeburgenses reiiciant. 477
 Cobhamus Eques Anglus in furca suspensus 734. Idem cur simul suspensus & combustus 833. 954. eius locus in Calendario 836. nouus sit vates. 953
 Collinxi horrenda in Eucharistiam impietas. 749. quo nomine apud Foxum Martyr celebreur. 861
 commentum Magdeburgensium de morte Soximi. 88
 commentum Euangelicorum de fida D. Uldarici. Epistola contra calibatū Sacerdotum refelletur. 145
 Concilij indicendi potestatem hodie pænes Romanum Pontificem esse sine vlla Casaris iniuria. 73
 concilium Florentinom. 78. 82. 525.
 concordia Græcæ & Latine Ecclesia. 525
 Confessionis priuata vsus nunquam in Ecclesia interruptus. 291
 confessio publica non priuata à Neclario abolita. 293
 confessionem priuatam quanti faciant non in India Christiani. 296. eius utilitas. ibidem
 confessio cur in nouo orbe tam frequens, & eius mirabiles effectus. 297
 confessores in calendario Foxi male conuenientes. 861
 Congellus Monachus Britannus. 677
 coniectura probabilis cur Deus Martyres suos gladio & non alio mortis genere interfici voluerit. 345
 coniugij & calibatus collatio. 189
 Constantinopolitana Synodus prima Romani Pontificem superiorem Constantinopolitano agnouit. 24
 Constantinopolitana Synodus secunda œcumenica quinta 28. tertia, œcumenica sexta. 29
 Constantinopolitana & Aleandrina Nicenorum canonum exemplaria fuisse mutila ostenditur. 77
 Constantinopolitanum cōciliabulum contra

tra Imagines quo prætenu coactum 529
 Constantinopolitana clades et eius causa. 523. 526
 Constantini Magni vox in Synhodo Nicana prima. 26
 Constantinus Imperator Agathonē Petri vniuersalis pastorem principis successorem agnoscit, & eius litteras ut Petri vocem amplectitur. 29
 Constantini factum in iudicio Miltiadis contra Donatistas expenditur. 137
 Constantinus Magnus cur templum magnificū Apostolis erexerit 420. quānti crucē fecerit 458. 486. eius magnificum de inuenta cruce elogium. 460
 Constantini Romani Pontificis in Philippicum Imperatorem Iconomachum acta. 518
 Constantinus Imperator Iconomachus 516. eius miserabilis exitus. 533
 Constantinus Copronymus & eius exitus 519. 520.
 Constantinus Constantia Cypri Episcopus. 592
 Consuetudo Ecclesie, eiusdem est cum lege scripta auctoritatis, & optima illius interpretes. 59
 consuetudo antiqua Ecclesia de calice aqua miscendo. 99
 contemptus summi Sacerdotis hereses & schismata parit. 110
 conuersio multarum nationum ad fidem Christi per Hispanos & Lusitanos. 952
 conuicia Magdeburgensium in homines continentia laude insignes. 222. in patres Ecclesia. 478
 Cornelius Papa à Magdeburgensium calumniis vindicatur. 99. à Cypriano laudatur. Ibidem. eius decretalem Epistolam cur Magdeburgenses reiiciant. 324
 Coubrigius hereticus Christi nomen ferre non potuit. eius locus in Calendario. 822. eius hereses. 854. 859. eius accusatio & pertinacia. 856. 857. eius incendium. 858
 Cranmerus Pseudomartyr Anglia, eius leuitas & inconstantia in religione 743. in quorum Martyrum locum à Foxo suffectus. 821
 credulitas nimia in quibus rebus esse possit. 674
 crimina Malcho à Magdeburgensibus obiecta. 178
 Cronuellus Euāgelicorum propugnator. eius auctoritas etiam in rebus Ecclesiasticis 858. Coubrigium primo defendit; eius causam postea cognoscit, & igni adiudicat. ibidem
 Crucis signum aduersus Demones tutissimum munimentum. 250. 252
 crux Constantino diuinitus in celo ostensa 458. 487. eius inuentio 458. in celo apparitio 655. à Magdeburgensibus ignominiose tractatur 461. eius mirabilis & efficacia 470. 471. 475. 478. 479. 480. 481. 482
 crucis supplicium à Constantino in honorem crucis Christi sublatum. 458
 crucis portio in statua Constantini. 470
 crucis frustum Regi Gotthorū instar magni muneris transmissum. 472
 crucis particula minima quantum à veteribus tributum. 484
 crucis signo omnia sanctificantur, & absque eo nullum sacramentum perficitur 470. 490. cur in fronte portetur. ibidem
 crucis sanguinea vestibus hominum aspersa. 503
 crucis

I N D E X.

Crucis signum in Anglia miraculose in arbore reperitum. 504
Crucem in basilica sua Regina Anglia inuitis Euangelicis retinet. 509
crucis forma monet a impressa iussu Arcadij 510. in vexillis & insignibus principum. 511
crux alba pro Insignibus in praemiu Mesana ciuitati ab Arcadio data. 510
Crux Christi humi no fingerenda nec sculpenda. 513
Crucis argentea ad supplicationes a Christo somno adhibita. 470
Crux aurea Turcis Rhodum obsidentibus in aere apparuit, et maximos terrores incussit. 558
Crux Christi ut adoretur. 574. 580
Crux littera Hieroglyphica quid significet. 610
Crucigerus quidam impostor. 472. 500
Cusani femeritia de iure indicendi concilij expenditur. 31
S. Cuthberti corpus in Anglia ante paucos annos integrum reperitum. 438
Cyprianus duo Euangelica secta fundamenta euerit 102. eius sententia de Romane sedis principatu. 109. 110. & sequentib. item 982
Cypriani exemplo docemur ne quis vnus Episcopus, aut vlla quantumuis ampla prouincia, plus sibi in Scripturis intelligendis arroget, quam reliqua Ecclesia Catholica. 103
Cyprianus Romani non Pontificis sed Cleri Pontifice destituti iudicio minus fidedum putauit 115. virginibus post votum matrimonij non permisit 269. eius sententia de inuocatione Sanctorum. 309
Cypriani testimonio ostenditur haeticos non posse esse Martyres 764. & li-

cet ipse grauiter errarit, haeticus tamen non fuit 113. 776. 777. eius discipuli cur haetici. *ibidem*
Cypriani in Nouatianos sententia in notros Euangelicos optime quadrat. 988
Cyrilli & Attici littere ad Africanos patres 10. eius de Romani Pontificis primatu testimonia 80. de inuocatione Sanctorum 321. eius libri ab haeticis mutilati. 81
Cyrilli Thesaurorum liber trigessimus secundus in sexti a Synhodo citatus. 81
D*Aemonum cictio, per aspersionem aquae signo crucis consecrata 16. ad sepulcra Martyrum. 358. ad corpora. SS. Seruasii & Protasii.* 403
Damon Hilarionem circumuenire conatur. 252
Damones a Martyribus torti. 363. Sanctorum Reliquias reformatant. 371. 378
Damon oracula reddere solitus, praesentia corporis Babyla obmutuit. 369
Damon virum piuum ab adoratione Imaginis B. Mariae prohibuit. 614
Damoniaci ad templum D. Philippi in Sicilia, quotannis die illi sacro curantur. 432
Damasenus quanta pertulerit ab Iconochis, & de manu ipsius abscissa & restituta 724. quo tempore vixerit. 726
Damasi Epistola a Magdeburgensium calumnia vindicantur. 41. Idem Concilio Romano praesidet. 70
Damianus & Euzatius in Britanniam ab Eleuthorio amandati. 688
Danielis & Simeonis egregia & diuinae virtutes. 256
Daniel successor Simeonis quibus dotibus exornatus. 258. Leonis Imperatori quam carus. 259. eius coluina a Rege
ado-

I N D E X.

adorata. Ibidem. Idem catholica fidei acerrimus propugnator. *ibidem*
Datheni Caluini discipuli caecitas. 606
Davidis versiculus, Signatum est super nos lumen, ab Hieronymo ad signandinos cruce morem refertur. 613
Debnamus Pseudomartyr sacrilegij penas exoluit. 850
Decalogi praecepta & articulos fidei nemo adult ignorare potest impune. 774
Decretalium Epistolarum fidem & auctoritate quibus verbis Magdeburgenses elenare conentur. 108
Decretales Epistola cum doctrina patrum consentiunt. 141
Decreta Catholica Ecclesiae, vt Spiritus Sancti oracula accipienda. 774
Dedicatio Ecclesiarum. 62
Dedicationis Ecclesiarum & unctionis Christiana mysterium, factum Iacob adumbravit. 605
Defensores Carolini libri suis ipsorum testimonij succumbunt. 566
Definitio vniuersalis Synhodi Nicenae secunda contra Iconomachos. 549
Deo soli Latria cultus debetur. 394
Deus per creaturas miracula operatur. 488
Deus creauit hominem ad Imaginem suam, quam varie patres interpretentur. 608
Deus in humana forma hominibus apparuit. 609
Deus cur & quomodo forma corporea representetur. 612
Dei singularia beneficia in Hispanos & Lusitanos. 951
Dei voluntatem in rebus ambiguis exprobat Sanctorum hominum exemplis colligimus. 229
Diabolus suam Ecclesiam & suos Mar-
tyres habet. 758. 798. 971
Dialectica quinti Euangelij. 66. 199. 374
Diogenis Apothegma. 944
Dionysii Areopagita de Monastica consecratione testimonium. 171
Dionysii Areopagita libri, quorum testimonij ipsius esse probentur. 197. a Magdeburgensibus repudiantur. 172
Dioscorus in Synhodo Chalcedonensi exauctoratus. 25
Discrimen inter Pontificiam & Civilem auctoritatem. 142
Dissensiones Euangelicorum in libri Carolini causa. 468. 756. & de verbis Christi in Eucharistia. 804. et sequentibus. De Sacrametis. 803. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. de iustificatione. 863. 947. 948
Dissidium auctoris Homiliarum in Anglia, & Magdeburgensium. 580
Diuinam potestatem Magdeburgenses ad calculos reuocant. 343
Diuina natura sub nullum sensum cadit. 612.
Diuinis litteris innutriti nullae earum syllabae in discrimine venire patiuntur. 881
Diuorum miracula Caluino. Damonum praestigia sunt. 295
Diuos tutelares, singulas nationes habent. 424. 428. 429. 430
Doctrinae Demoniorum esse volunt Magdeburgenses, praeserere Monasticam castitatem matrimonio. 235
Dolus malus Magdeburgensium in Ecclesiasticis historiis vel dissimulandis vel deprauandis. 15. 17. 114. 156. 211. 252. 253. 281. 311. 318. 348. 356. 372. & alibi passim.
Dominum Deum tuum adorabis, quo modo intelligendum. 329
Dona-

Donatistarum causam Constantinus bis
à se ad Episcopos reiecit. 138. eorum
impietas in Eucharistiam. 749
Donatistarum eadem, qua hodie Evan-
gelicorum, de numero Pseudomarty-
rum suorum gloriatio. 764
Draco signo crucis interemptus. 483
Dulia & Patrie distinctio contra calum-
niam Laurētij Humfredi defenditur.
631. 632. 633
Duplices fuisse subsignationes Episcopō-
rum in Concilio sexto & quare. 30
E.
Ecce hic est Christus, ecce illic, ex
Origine explicatur. 205
Ecclesiarum dedicatio. 62
Ecclesia Catholica est, ad cuius normam
expendendum, si quid in patrum scri-
ptis durius aut perplexius occurrat.
118.
Ecclesia super unum Petrum edificata,
123. una est & unus Episcopatus.
Ibid. abscondi nequit. 970. eius Mar-
tyrum & Pseudomartyrum discrimē.
967.
Ecclesia unum presidem esse debere, ali-
qui Evangelicorum fatentur. 987
Ecclesia semper adherendum, & ad eam
tanquam ad sacram anchoram confu-
giendum. 1001
Ecclesia alie cur cū Romana copuncta.
140. 982.
Ecclesiam omnem iam inde à Christo ad
nostram usque atatem, Magdebur-
genses Idololatria insimulant. 309
Ecclesia tum vincit, cum leditur, tum in-
telligitur, cum arguitur, tum obtinet,
cum deseritur. 438
Ecclesiasticam Magdeburgensium hi-
storiam quanti faciunt Evangelici. 6
Ecclesiasticarum rerum iudicium ad
profanos principes non pertinet. 646
Ecclesiastica unitatis ordo. 128. 983
Ecclesiastes in Anglia suo ipsius gladio
ingulatur. 376. 377. 378. 514. Carolū
Magnum in Proteū quendam trans-
format. 584
Eckius Germanus Theologus. 563
Edictum illud de non fingenda vel scul-
penda cruce an Theodosii fuerit. 452.
468. non fuisse cōiunctur. 513 adulte-
ratum ostenditur, & à quo desumtū.
511. 512. verum substituitur. 513
Edicti Theodosiani optimus interpres
Tiberius Imperator. 514
Edoardo Rege Anglia mortuo, Maria
Regina catholicam religionem instau-
rat. 658
Effigies crucis nuper in Anglia reperte.
506.
Eli Philii post multa secula librum Pseu-
docaroli in lucē produxit. 561. quam
suspiciose ediderit. 566. eius figmenta
exploduntur. 567
Eli Philii prefatio in librum Carolinum.
561. quibus argumētis probet esse Ca-
roli Magni librum. 562. 563. quam
bellè conueniat cum Illyrico in defen-
sione illius libri. 587
Eli currus quam inepte à Foxo ad Cob-
hamum accommodatus. 954
Eliam morte sublatum Petrus Martyr
contendit. 954. eius pallio Iordanis di-
uisus. 411. 488
Elibertini Concilij canon. de continentia
Sacerdotum. 157
Elibertinos patres non potuisse canones
edere contra Imagines eo tempore, quo
hoc illis tribuit Ecclesiastes Anglicus.
585. quo tempore habitum Concilium
Elibertinum. Ibidem.
Elibertinum canonem Apologetici cōtra
Ima-

Images proferat. 660. 661. ostendi-
tur nihil pro eis facere. 661. 662. 663
Elibertini patres quid de illis statuunt,
qui destruentes Idola occiduntur. 759
Eliſei ossiū contactu mortuus reuixit. 411
Encratitarum hereses. 694
Ephesina Synodus. 24. Caestinum suū
presidem agnoscit. Ibidem
Epiphaniū testimonium de Calibatu Cle-
ricorum. 155. de monastico instituto.
191. 211. de Iosepho Confessore. 16
Epiphaniū Apologetici contra Imagi-
nes proferunt. 666. quanto opere
aduersetur Apologeticorum dogma-
tis. 667. 668
Epiphaniū Epistola, qua Evangelici con-
tra Imagines abutuntur, an sit ipsius
genuina. 692. 693. eius factum in velo
discindendo expenditur. 702. eius ca-
daver, curiosum nimis spectatorem
pede repulit. 706. 707
Episcopi ab Ariana Synhodo loco moti,
Iulium Romanum Pontificem appel-
lant, & ab eodem restituntur. 55
Episcopum de Episcopo cognitionem ha-
bere nō posse in quibus sit verum. 113
Episcopi Iconomachi in Nicæna secunda
Synhodo heresim suam abiurarunt.
534.
Episcoporum Anglie in Catholica fidei
Confessione constantia. 659
Episcopi Lincolnensis in Coubrigium pa-
ternus affectus. 856. eius preces & la-
cryme pro eodem. 857
Epistola Martiani ad Leonem primum
de Synhodo conuocanda. 71
Epistola Innocēti ad Africanos à Mag-
deburgensium calumnia vindicatur. 85
Epistolam Cypriani ad Ceciliū, Mag-
deburgenses contra omnium exempla-
rium fidem ad Cornelium inuer-
tunt. 100
Epitaphium Adriani sepulcro à Carolo
Magno inscriptum. 602
Erasmi iniquum de S. Hieronymo iudi-
cium. 381. quid de cultu Reliquiarum
senserit. 382. etate prouectus in Ecclē-
sia auctoritate acquieuit. Ibidem
Erasnum dum viueret quantumuis re-
clamantem suum esse volebant Zuingli-
ani. 890. 891. eius de Evangelicorū
moribus testimonium. 903. 904. in
Foxi Calendario ponitur. ibidem. quā-
tus apud Apologeticos. 906
Erasmus à factione Evangelicorum se a-
lienissimum profitetur. 906. quid de
sede Romana sentiat. 907. 909. quid
de Pseudomartyribus. Ibidem
Eremitarum & Monachorū origo, quan-
do & unde nata Magdeburgensium
sententia. 171
Errores mille & amplius in translatione
Bibliorum Lutherana. 891
Ethelfredus Rex Northumbrorum ma-
gnam stragem Scotis intulit, non Bri-
tannis, ut fingunt Magdeburgen-
ses, quo Augustino inuidiam conslent.
676.
Euagrii auctoritatem Magdebugen-
ses in eodem folio nihili & magni faci-
unt. 407
Evangelici Phreneticorum similes. 2. eo-
rum odium in Imagines. 3. 465. 466.
620. Frigide eorum calumnia in Syn-
hodum Tridentinam 4. testimonio Cu-
sani, quem pro se citant, ingulantur.
31.
Evangelicorum incesta nuptia. 35. eas
frustra defendunt ficta D. Vldarici E-
pistola. 145. & Paphnutij auctori-
te. 153. de matrimonio inter se dissen-
tiunt. 220
Euan-

I N D E X.

Euangelici nulla vera miracula edunt. Eusebius an mentionem de Gregorio Neo
289.401. ficta sua efferunt. 921. eius casariensi fecerit. 12. eius de Potamia-
rei triste exemplum. Ibidem na elogium. 354
Euangelici canonem quendam Nicanum Eusebii de Martyribus libri desideran-
proferunt, contra Catholicos, qui non tur. 356. Idem an fuerit Arianus. 547
reperitur inter viginti illos quos pro Ex fructibus eorum cognoscetis eos,
veris Nicenis recipiendos asserunt. 43 quomodo intelligendum. 896.897
Euangelicorum inter se dissidium. 467. Exempla Monastica vita in nouo testa-
566.803.804. 808. 809. 810. 811. mento. 193. & in utroque de Innuoca-
812. 813. 814. eorum in Gracos ob tione Sanctorum. 331.332
haeresim propensio. 642. cuiusmodi
scripturas & patres habeant. 872.
eorum mores & veterum haereticor-
um quam belle conueniant. 875.885.
893. ad Laicos. prouocant in causa re-
ligionis. 892. ut scripturas interpreten-
tur. 897.898
Euangelicorum ridicule productiones de die iudicii. 934. de sedis Apostolica
ruina. 935. quam inconstans & mo-
bilis spiritus eorum. 938. spiritus lu-
bricus & immunditia. 939. errores
eorum de baptismo. 785.786.804
Euangelici olim de paucitate suorum
gloriabantur, nunc de numero exul-
tant. 781. sed grandiores natu causa
sua dissidere incipiunt. 793
Euangelium quintum molle ac delicatum.
790. cur adeo crescat. 791. eiusdem
inclinatio. 792
Euhanistia in carne conuersa miracula.
286. 288. eius adoratio. 623. 907. 750
corpus Christi a patribus appellatur
539. qua arte Diabolus eam ceperit
oppugnare. 880
Eugenia et Melania de sexu dissimulan-
do excusantur. 236
Eufemia miracula Magdeburgenses
quare tacuerunt. 408.409
Euphrasia cuiusdam iuueni desponsata Mo-
nasterium ingreditur. 178.1219

F
Abiolam an Hieronymus defende-
rit, qua viuentis viro nouum ma-
trimonium contraxerat. 221
Fabiola factum adeo Melancthonem
nihil inuauit, ut ipsum condemnet. 221
Fabula de Ioanne femina Martinus Pa-
lonus primus auctor fuisse creditur.
48.
Fabula de cade infantu ex Vldarico, tam
absurda ut ipsa sibi fide abroget. 151
Factiones in Europa quid mali pepere-
rint. 526
Factum extraordinariu non est trahen-
dum ad exemplum. 137
Fædus Smalcaldicum & eius fundamen-
tum. 947.949
Fagus post mortem combustus. 730.
750
Farrarius quæ locum in Calendario Foxi
fortiatur. 821.
Felicianus hæresis qua fuerit. 654
Felicis duo gradus. 860
Femina Sancta quandoque iustis de caus-
sis virili veste sexum dissimularunt.
236.
Femina summam rerum Ecclesiasticarū,
scilicet obtrudere, multo turpius est,
quam

I N D E X.

quam per ignorantiam deferre. 49
Feminarum Martyria qua se in flu-
men precipitarunt, Ecclesia celebrat.
366
Femina in hæresi Adamitarum ad mor-
tem usque pertinaces. 753
Festum presentationis B. Mariae. 197
Festū corporis Christi à quo & cur insti-
tutum. 288
Festa Sanctorum unde & quando Mag-
deburgensibus orta. 359
Festo exaltationis Crucis, quotannis Ro-
ma Crux adoratur, testimonio Ado-
nis. 586
Festorum dierum contemptus apud Euan-
gelicos. 898
Ficta de Carolo Magno et Synhodo Frac-
fordiensi fabula. 5. 560. & deinceps
usque ad finem Dialogi.
Fidei totius una & simplex est veritas,
licet multa credantur. 771
Fides in vno maior quam altero quomodo
dicatur. 772. quoniam articulum
negat reliquos omnes negat. 770.771.
772.775
Fidem solam iustificare docent Euan-
gelici. 901. fides qua iustificet. 947
Fide qua apprehenduntur certiora sunt
quam qua sensibus percipiuntur. 882
Filia Rogeri Vuentuorthi Equitis An-
gli à Damone correpta, ad Imagi-
nem B. maria miraculose liberatur.
554
Filia cuiusdam Mauri Regis inuitis pa-
rentibus ad fidem Christi conuersa &
baptizata. 784
Fixa & immota voluntas virtutis opus
perficit. 247
Flacci Illyrici execranda in summos Poi-
tices maledicentia. 38. Carolinum
librum quibus encomiis efferat. 564.
dissidet ab eo qui in eum librum præ-
fatur. 566. eius mendacium. 566. mi-
sere seipsum implicat. 587
Florentij inopia viginti Martyrum bene-
ficio mirifice subleuatur. 428
Fontis origo miraculosa. 437.443
Forma Crucis non natura ligni adoratur.
547
Forma iusiurandi per Euangelium & San-
ctos defenditur. 718
Fortitudo in quo sit sita, & quis dicen-
dus fortis. 738.742. eius sunt multa
falsa species. 758
Fortuita sine culpa ignorari possunt.
773
Foxus quam iniquè comparet Pseudo-
martyres cum veris Martyribus.
736. eius vulpina fraus. 746. & no-
ua doctrina tam à Catholica quam
Euangelica dissentiens. 749.750. in-
iuste indignatur de quorundam cada-
ueribus combustis. 750. mendacij
conuincitur. 753.830.832.834.835.
855.877
Foxi Calendarium. 817. quos diuos ha-
beat. 820. novos factos excogitat.
819. eius Martyrologium. ibidem.
molles ac degeneres animos Catholicis
exprobrat. 800. inter Euangelicos syn-
cretismum optat. 805. hostorias de-
prauat. 829. pugnantia scribit. 834.
848. nec sibi constat in temporum ra-
tione. 855. eius fabula de Rogero On-
leo & sociis ventilatur. 830.831. de
Cobhamo & Actono. 832. de causa
necis Coubrigiana. 852. & sequenti-
bus. de testimonio Academia Oxo-
niensis pro Vnicleuo. 922.923
Foxus cuiusdam Picum Mirandulam in Catalo-
gum retulerit. 912
Franciscus Xauierus societatis Iesu
eius

I N D E X.

eius præclara facta dum viveret, & post mortem miracula. 443. & sequentibus.

Francfordiensem Synodum cur tantifaciant Apologetici. 643. 644.

Francfordiensis Synodus Romani Pontificis auctoritatem agnovit. 652. quid in ea actum. Ibidem. cur plenaria appellata. 653

FridERICI Staphyli verba de fide D. V. darici Epistola contra celibatum. 148

Fritus Pseudomartyr Anglus. 805. in Calendario Foxi Martyr celebris. 821.

Fruentuosus & socij Martyres. 895

Furca ab Evangelicis erecta pro Cruce Christi. 393

Futura & occulta scire, an, & quomodo sit solius Dei. 334

G.

Galfridus Monumetensis. 671. eius historia quanta sit fidei. 678. an Bede equalis tempore. Ibidem. eius et Bede historia conferuntur. Ibidem. eius fabule unde desumptæ. 679

Gallia Reges olim nudum nomen, magistri Equitum regni administrationem habebant. 641

Galli & Iuliani Imperatorum in extruendo Mama templo contentio. 367

Gardinerus Anglus Pseudomartyr. 734 eius horrenda in Eucharistiam flagitia. 749. 850. eius incendium quibus miraculis ornet Foxus. 734. 951.

Generalia Concilia Romani Pontificis primatum agnouerunt. 24

Generalis Concilij quam ineptam descriptionem Apologetici adferant. 664.

Gelasius iniuste à Magdeburgensibus reprehensus. 70. multa eorum mendacia ingulat. 71. eius verba pervertunt Apologetici. 887

Gennadius Scholarius Patriarcha Constantinopolitanus in opere, quod contra Græcos pro Latinis Græcè scripsit, Romani Pontificis primatum asserit. 82

Gens Zanorum ad Christi fidem conuersa. 419

Georgius Pachimerius Græcus historia scriptor. 523

Georgius Bainamus & eius deplorata audacia. 736.

Georgius quidam ob Arianismum in Anglia combustus. 755

Germani Altisiodorensis signa. 347. quid de Britannis referat. 684

Germani ante fidem susceptam, Deum humana forma exprimere noluerunt. 451.

Germi & Bertrandi in Eucharistiam execranda facinora. 893

Gildas Britannus quid senserit & scripserit de altaribus & Reliquiis Sanctorum. 684

Globulis precatorij sanatur agroti. 786

Glossema Magdeburgensium in verba Cypriani de primatu Petri. 120. item de Ioannis deserto. 201. exploditur. 202.

Gloria morte quaesta. 739-756

Gordianus Benedicti discipulus. 176. à Magdeburgensibus falso accusatur. 286.

Græcia non rã nobis respicienda in causa religionis quam Roma & Occidens inter se. 163.

Græcia antiqua & noua quam dissimiles inter se. 164

Græca fides suspecta super crimine falsi

I N D E X.

falsi in historia Carthaginensis Concilij describenda. 77

Græci sensum canonis secundo Carthaginensis Concilij secundi affixerunt, verbis canonis repugnantem. 92

Græci historiographi ab octaua Synodo quid de Imaginibus prodiderint. 522

Græcorum, qui Concilio Florentino interfuerunt, de Nicæna secunda Synodo sententia. 575

Græcorum leuitas & inconstantia, & vindicta Dei in eorum perfidiam. 525

Gregorius Neocesariensis cur sit appellatus Thaumaturgus: & eius miracula. 12. cum Mose propter admiranda signa confertur. Ibidem. cruce lignea adorandas erexit. 700

Gregorius Romanus an legem tulerit de celibatu, & semel latam abrogauerit. 149. mirabilia quædam de Monachis recenset. 175. ab ambitione alienus. 251. eius de Imaginibus sententia explicatur, & quam adorationem Imaginum improbet. 577.

Gregory de primatu Petri testimonium. 978. & quo in sensu auersatus sit vniuersalis Episcopi nomen. 980. 981. eius de Augustino Anglia Apostolo elogium. 673. 674. eiusdem de regulis patrum cautio. 661

Gregory Nazianzeni verba de Basilio iam mortuo, tanquam de patrono & defensore sua ciuitatis. 337. eius verba in Iulianum Apostatam quam verè in Magdeburgenses conueniant. 409.

Gregorius Nyssenus an Hierosolymitanas peregrinationes damnarit, ut volunt Magdeburgenses. 463. ipsius verba aduersus Arianos, contra Imagines Iconomachi detorquent. 536. eius vita & doctrina Pseudocarolo vilis habetur. 596

Guinathus Anglus vernacula lingua contra hereticos doctissime scripsit. 772.

H.

Hereses unde sint ortæ, & nata schismata. 110. 129. 131. 141. & cur hodie plures simul quam unquam antea fuerint. 753

Heresis omnium malorum maximum & cur difficulter aut nunquam curetur. 769. 770

Heresis de Trinitate nuper in Germania pullulare cepit. 755

Heresios mater plerumque inanis gloria. 739.

Heretici à caritate longissimi. 760. cur non sint capaces Martyrij. 759. 764. 765. 917. cur suo iudicio damnati dicantur. 768. 769. negant Christum in carne venisse. 878. 879. rerum publicarum labes. 743. an sint dicendi Christiani. 745. 746. non sunt dicendi fortes. 738. 742

Hereticorum coniuuratio est Catholicorum probatio. 788. eorum technæ ex Augustino. 318. iuste puniuntur, ex eodem. 916. in monte sancto non adorant. 625. omnes Idololatra. 388

Hereticus cur censetur, qui in vno articulo fidei pertinaciter errat, etiamsi reliquos oes credat. 770. 771. 772. 775

Hereticorum veterum mores & nostrorum hodie Evangelicorum quam sint similes. 875. 885. 893

Halesius Hereticus mortem sibi conscium. 747. eius impium facinus Foxus inique comparat cum actis virginum, quas ut Christi Martyres Ecclesia colit. 748

Sf 3 Haff-

I N D E X.

Hassellius Theologus Lonaniensis de hi-
storia Nectarij scripsit. 295
Haukus historiae Anglicanae scriptor. 830
Hausi haeresis. 963
Helena Hierosolymam peregrinata Cru-
cem Christi inuenit. 458. ob uirtutem
& pietatem à patribus laudatur, à
Magdeburgensibus conuiciis impe-
titur. 459. 461. 463.
Hellenis miracula. 274
Hèrici quinti edictū in Vuicleuanos. 827
Henrici octauī liber contra Lutherum.
 991.
Herculanus Episcopus Perusinus & eius
miraculum. 442.
Hermaphroditi. 47
Heshusius & Vuestphalus, Caluinum,
cum aliis quā blandè excipiant.
 814. quid tribuat Luthero Heshusius.
 731.
Hibernia nihil pestiferi aut uenenati a-
lit. 431
Hieroglyphica littera apud Aegyptios.
 610.
Hieroglyphica littera formam Crucis re-
ferentes. 469
Hieronymi sententia ab Apologeticis per-
uersa. 704. 705. eius sententia de con-
tinentia Sacerdotum. 157. de Reli-
quijs, earumque cultu. 380. eius de
Philone testimonium. 192. de Hiero-
solymitana peregrinatione. 464. de E-
remitis sui temporis. 245. de Romana
sedis dignitate. 983. de Cruce adoran-
da. 699
Hieronymus Pauli Eremitae vitam serio
scripsit. 239. 240. & non ingenij exer-
citandi gratia ut uolunt Magde-
burgenses. 172. *Monastica disciplina*
emulator. 254

Hieronymum Malchi vitam serio scrip-
sisse, etiamsi alibi negent, Magde-
burgenses uidentur agnoscere. 224
Hieronymus Orosius. 905
Hieronymi Olgiati inuicta tormentorum
tolerantia. 741
Hieronymi Pragensis digna tanto Pseu-
domartyre gloriatio. 928
Hierosolymitani templi celeberrimi ex Con-
stantini Magni uoluntate dedicatio.
 68.
Hierosolymitanum excidium ad sacram
Pasche sollempnitatem. 526
Hilarij sententia de uita Monastica à
Magdeburgensibus mutilata explica-
tur. 212
Hilarionis abstinentia, & quas illusiones
sustinuerit. 179. 180. 181. 233. defen-
ditur. 252.
Hincmarus Remorū Episcopus. 564. 582
Hincmari testimonium, quo nituntur
Magdeburgenses, nihil eis prodesse. 657
Hincmari uerba, quae Illyricus citat, de
Nicana secunda Synhodo non posse in-
telligi. 583. 584
Hincmarus quantum Ecclesiae Rom. tri-
buat, & quo tempore uixerit. 583
Hispani & Lusitani de Religione Chri-
stiana optime meriti. 952
Historia Alexij. 174
Historia Eugenia multis ante Vincentiū
natum seculis ab uniuersa Ecclesia
probata. 190
Historia Ecclesiastica deprauata im-
perita multitudini causa erroris.
 796.
Historia de Paphnutio cur merito suspi-
eta habeatur. 154
Historia de Imagine Christi à Iudeo con-
fessa assertitur. 499
 Histo-

I N D E X.

Historia de miserabili cade infantum,
ex Vldarico falsa conuincitur. 147
Historia & miracula Mama & Babyle
Martyrum defenduntur. 367
Historia faceta, quomodo Imperator
Balsamonis artem alia arte illuserit.
 167
Historia ipsa Magdeburgensium aperte o-
stendit, patres priores Ecclesia idem sen-
fisse de Inuocatione & Intercessione Sa-
ctorū, quod Catholica hodie sentit Ec-
clesia. 306
Historia insignis ex Ioanne Climaco de
publica Confessione. 298
Historia Lausiaca à Palladio scripta.
 273
Historia lepida de praefecto Monasterij
serdido & auaro. 931
Historia Galfridi Monumetensis quan-
ta sit fidei. 678. & sequentibus.
Historias Geruasij, Protasij, & aliorum
ut ementitas & superstitiones Magde-
burgenses reuiciunt. 357
Historia Magdeburgensium mendacio-
rum officina. 394
Historia Sapritij Nicephori memoria-
bilis. 763
Historia Socratis & Sozomeni suspecta
fidei, & quare. 154
Historia Mariae Aegyptiaca, contra
Magdeburgenses defenditur. 241
Historia insignes de mutatione sexus. 47
Historias ueras ab ipsis nascentis Ecclesia
& in ipsis principijs conscriptas, Mag-
deburgenses summa malitia in meras
fabulas conuertunt. 15. & alibi pas-
sim.
Homilia in Anglia publica auctoritate
è suggestu ad populum perleguntur, &
quales. 376
Homiliarum auctor Chrysostomum fra-
duleuter & ueteratorie citat, eiusque
auctoritate impiè aduersus Reliquias
abuitur. 377
Hominem ad Imaginem Dei secundum
corpus creari improprie dicitur. 602
Hominiibus quandoque nota, quae uel lon-
ge dissita sunt, uel futura. 333
Honor qui tribuitur Imagini, ad Arche-
typum refertur. 538
Honorij & Theodosij edictum de feminis
à Sacerdote remouendis. 158
Hopero quem locū tribuat Foxus in Ca-
lendario. 821
Hosium quā ridiculè in Suencfeldia-
num transformare conentur Apologe-
tici. 864. ab Apologeticorum calum-
nia vindicatur. 865
Hugonis Tigurini Episcopi liber de Ima-
ginibus. 639
Humfredi Angli calumnia contra di-
strictionem Dulia & Latria dissipat-
tur. 633. 631. 632
Humfredus Middeltonus. 733
Hunericus Vandalorum Rex Arianus
Manicheos persequitur, & multos in
condio absumsit. 752
Hunni causa à Rege & Consiliarijs cog-
noscitur. 847. 848
Hunni historiam Thomas Morus descri-
psit. 849
Hunnus nō ob aliā causam, quā ob ha-
resim in carcerem coniectus. 849
Husso quos errores notet Lutherus. 825
Husso nullam iniuriam patres Constan-
tienfis Concilij fecerunt, nec fidem illi
datam fregerunt. 929
Hussus in Calendario Foxi D. Athana-
sij locum occupat. 821. hereseos dam-
natus, à suis tamen magni fit. 620.
iure salui conductus sua culpa excidit.
 929. cum quantumuis Zuingliani
 Sf 4 &

I N D E X.

& Lutherani ad se rapiant, transsubstantiationem in Eucharistia agnouit. 566
 928. quam carus Bohemis fuerit, & eius vatucinium. 730
 Hyena catulus cæcus à Macario visum accepit. 238
 Hypodiaconis calibatus indictus à Gregorio. 150

I.

D. Iacobi in Hispanos beneficia. 437
 Ibas in Concilio Chalcedonensi inter Catholicos recensetur. 25
 Iconomachi cuiusdam fraus detegitur. 919.
 Iconomachi quidam Pseudomartyres recensentur. 714. 715. quantum detrimenti Græciæ & Orienti intulerint. 627. deteriores Samaritanis. 626. eorum fraudes & imposturæ in deprauanda Synhodo Francofordiensi. 570. eorum spiritus qualis sit testimonio Lutheri. 610.
 Idola destruentes si occidantur, non sunt dicendi Martyres. 759
 Ieiunia Monachorum. 190. 257. 179
 Ieremia miracula. 398
 Iesus quid Hebrais sit. 191
 Iesu nomen sub maxilla S. Eustochie defunctæ inscriptum. 443
 Ignatii liber de traditionibus Apostolicis. 797
 Illyrici apertum mendacium. 566. 569. eius contradictio & turpis error de tempore Francofordiensi Synhodi. 584. eius commentum refutatur de Synhodi Francofordiensi contra Nicænam Synhodum decreto. 569. eius execranda in summos Pontifices maledicentia. 38. librum Carolini quanti faciat. 564
 Illyrici, & eius, qui prefatur in Caroli li-

brum contra Imagines, dissidium. 566
 Illyrico quid Quittenbergenses obiciant. 755. Idem Hincmarum nunc recipit, nunc reuicit pro suo arbitrato. 582. insignis sycophanta. 868. quam sit ineptus Carolini libri defensor. 587. 588.
 Imago B. Maria à sancto Luca depicta. 491.
 Imago B. Maria virginis & miracula ad eam edita. 523
 Imago B. Mariae Ipsuichij in Anglia: & miraculum ibidem editum. 554.
 Imago Christi ab hemorrhoida erecta. 540. à Iudæo transfissa sanguinem emisit. 472. 559. Edessam ciuitatem miraculose liberat. 471
 Imagini Regis honor tributus, honorem Regis non minuit, sed auget. 539.
 Imaginum usus in Ecclesia temporibus Apostolorum inoleuit. 539. 596
 Imagines Augustini saculo in templis fuisse. 491
 Imagines Christi & Sanctorum, quandoque multo magis ad pietatem excitandam conferre, quam lectionem aut sermonem. 543. in Anglia quam contumeliose ab Euangelicis conculcentur. 507. quemadmodum adoranda. 550. 575. 618. non esse Idola ostenditur. 622. 717. 718. in Ecclesiis, tribus de causis retenta. 611. ut ornamenta templorum & ad rerum memoriam amplectitur Pseudocarlus. 607.
 Imaginum quanta vis ex Hippocrate & Galeno. 611
 Imperatores Constantinus Magnus, Theodosius, & Iustinianus quid de Monachis senserint. 262
 Impe-

I N D E X.

Imperatores Constantinopolitani ab octaua Synhodo non fuerunt Iconomachi. 522
 Imperatores cur olim interposuerint suam in Concilio auctoritatem. 72
 Imperatores Iconomachi qui & quales fuerint. 517. 518
 Imperatores quo in sensu Cœcilia coegisse ac eis preffisse dicantur. 32. eorum in Concilio officium. 32. eorum testimonia; ex quibus constat principatum in rebus Ecclesiasticis penes Romanum Pontificem semper fuisse. 25
 Impostura Magdeburgensium qua pro Erasmo Gregorium supponunt. 381
 Impudētia Magdeburgensium & Apologeticorum in Anglia, qui Imperatoribus summam rerum definiendarum in Concilio auctoritatem contra omnia Concilia tribuunt. 31
 Incesta Apostatarum nuptia. 223
 Indi à SS. Thoma, & Ioanne Apostolis fidem edocti. 438
 Indorum pueri quam multos Christo miraculose lucrifecerint: & de eorum singulari pietate. 783. 784
 Infans à puero in mortis articulo baptizatus. 785
 Ingeltrudis præpostera continentia. 226
 Ingressum Christi ad discipulos, ostiis clausis, quem sacramentarij negant, Augustinus asserit. 404
 Innocentes pro Christo ab Herode occisi cur fuerint Martyres. 799
 Innocentij responsum ad Africanos à Magdeburgensium calumnia vindicatum. 85
 Innocentius Arcadio Imperatori sacra interdixit. 55
 Inuentio Crucis. 458
 Inventionem corporis S. Stephani Lucianus Presbyter Hierosolymitanus Græcè descripsit, eamq; Auitus Presbyter in linguam transtulit Latinam. 413
 Innuocare Sanctos non est diuinum honorem eis tribuere. 333. 908. cur in scripturis non aperte præcipiatur. 331
 Innuocatio Sanctorum à Magdeburgensibus oppugnatur. 303
 Innuocatio S. Michaelis Demon eietus. 438
 Ioachimus Perionius Origenis interpres. 888
 Ioannes Auētinus quid de Synhodo Francofordiensi in causa Imaginum scripserit. 564. 576
 Ioannes à Lasco. 807. eius & aliorum querela. 815
 Ioannes baptista, ubi & quomodo uixerit. 171. 202
 Ioannes baptista princeps Monachorum. 200
 Iosephi Confessoris historiam cur Magdeburgenses dissimularint. 16
 Ioannes Christophorus Episcopus Cisterciensis Eusebij Ecclesiasticam historiam in linguam Latinam conuertit. 64
 Ioannes Cobhamus Pseudomartyr. 734
 Ioannes Damascenus quanta pertulerit ab Iconomachis. 724. quo tempore uixerit. 726
 Ioanis femina historia seu potius fabula. 404
 Ioannes Frithus Pseudomartyr Anglus. 805
 Ioannes Guinethus Anglus patrio idioma te contra hereticos doctissime scripsit. 85
 Ioannes Hasselius Theologus de historia Nestarij ex Socrate & Sozomeno scripsit. 295
 Ioannes Hussus. 730.

I N D E X.

Ioanni Husso hereseos condēnato quantum sui tribuant. 620
 Iohannes Langus Nicephori interpres. 64
 Iohannis Monachi obedientia in arido ligno irrigando. 278
 Iohannes Orientalium legatus. 590. qui à Pseudocarolo & Caluino calumniis impetitus, defenditur, eiusque sententia explicatur. 603
 Iohannes Trigalētus Pseudomartyr. 735
 Iohannes de Turre Cremata. 81
 Iohannis Veselani heresis de Spiritu Sancto. 754
 Ionas Aurelianensis Episcopus, Claudy Taurinēsis impia scripta cōfutanit. 569
 Iosephus ab Amathia. 687. 688.
 Iosephi & B. Mariae perpetua, ex consensu utriusque, continentia, & Magdeburgēsum ea de re sententia. 226. 227
 Iosias Pseudopropheta occidit, & mortuorum ossa igni absumsit. 750
 Iouiniani Imperatoris lex capitalis in violatores sacrarum virginum sub specie matrimonij. 35
 Irenaei sententiam de Romanae sedis dignitate Magdeburgēsum variis modis eludit potius, quam interpretatur. 133
 Irenaeus & Dionysius Alexandrinus quid Romanis Pontificibus vitio verterint. 113
 Irenis Martyris templum magnificentissimum à Iustiniano exstructum. 422
 Isidori Pelusiotae de Imaginibus sententia. 541
 Isidorus Sabinensis Episcopus. 523
 Iudaei & Iconomachi in quibus conveniant. 619
 Iudaorum execranda impietas in sacratissimam Eucharistiam. 288
 Iudaei in templo Imagines habebant ex precepto. 546

Iudex idoneus in causa Ecclesiastica non est, qui non sit sacris initiatus. 138
 Iudicium rerum Ecclesiasticarum Apologetici femina obtudunt. 49. 467
 Iulii Caesar. Scaligeri carmina ad beatam virginem Mariam. 341.
 Iulii Caesaris Scaligeri de Erasmo iudicium. 382
 Iulii & 306. in Synhodo Romana Episcoporum ex Athanasio Epistola, quae docet Nicano Concilio fuisse cautum, ne Episcopus praeter sententiam Romani Pontificis sede sua exiguatur. 56
 Iuliani Apostatae & Galli contentio in aedificando Mama templo. 367
 Iulianus Apostata propter Martyrum cultum negabat Christianos unum Deum adorare. 393
 Iuonis testimoniū de cultu Imaginū et canonis Elibertini interpretatio. 663
 Iuris civilis cognitio quem fructum adferat. 512
 Iustiniani ieiunantis cibus & potus cuiusmodi fuerit. 422. eius de primatu Romani Pontificis testimonia. 37. eius licet agrotantis quadragesimalis ieiunium exquisitum. 422. 423
 Iustiniani pietas in templis aedificandis quam grata Deo fuerit, miraculo ostenditur. 421. Idem ad Reliquias Sanctorum sanatur. 422
 Iustinus Martyr cur in Apologia ad Antonin. piū de baptismo agēs, crucis & chrisimatis mentionem non fecerit. 477
 Iustitia quam late pateat. 771. & quis sit iustus. ibidem
 Iuuenis qui princeps latronū fuerat à D. Iohanne Euangelista Ecclesis praefectus. 244

L. Abarum Romanum à Constantino in Crucem conuersum. 458

Lace-

I N D E X.

Lacedaemoniorum mos illaudatus. 740
 Lacedaemoniorum prudentia imitanda in consilio capiēdo. 896
 Lactantii sententia, quomodo contra Ethnicos disputandum. 390. 391. eius testimonium de signo Crucis Christi & eius veneratione. 515
 Laena meretricis inuitum animi robur. 742.
 Laicos & principes nihil unquam definiuisse in Concilio. 32
 Lampridius de quibus simulacris loquitur, Christianorum an Gentilium. 451. 454.
 Laonicus Chalcondyla solus ex Graecis mentionem facit de Iohanne femina. 48.
 Lapides è specu D. Pauli valent aduersus scorpiones & serpentes. 431
 Lata porta Euangelicorum. 898. 902.
 Lateranensis Synhodus, ad quam Carolus. 12. Episcopus misit, Iconomachorum heresim damnauit. 568
 Latimerus cuius Martyris locum in Calendario Foxi occupet. 822. eius execranda assertio. 824
 Latria proprie debita diuinitati seruitus. 394. 628
 Latriam soli Deo deberi Nicenos patres adseruisse vel Magdeburgēsum testimonio. 657
 Latria & Dulie distinctio contra Laurentium Humfredum defenditur. 631. 632. 633
 Latro conuersus Ecclesis praescitur. 244
 Laurēti Humfredi Angli calumnia contra Dulie & Latria distinctionem dissipatur. 631. 632. 633
 Laus eximia solitudinis Aegyptiaca ex Chrystostomo. 201
 Lauisiaca historia Palladio asseritur. 273
 Lazari Monachi manus, quibus Christi imaginem pinxerat, ignitis laminis adusta. 725
 Leander quid Veneris causa fecerit. 739
 Lectio & pictura cognitioni rerum in seruiunt. 606
 Legati Romani Pontificis in Synhodo Chalcedonensi, primi omnium subscribunt. 25
 Leges historia à Magdeburgēsum violatae. 324
 Leges Mosaiicae non aduersantur consuetudini Ecclesiasticae in Imaginibus pingendis aut fingendis. 544
 Leo Imperator Copronymi filius & eius exitus. 520
 Leo Isaurus Imperator Iconomachus. 519.
 eius impium & crudele facinus. 724.
 eiusdem fraus in Damasceni. ibidem
 Leonis primi Romani Pontificis auctoritas in Concilio Chalcedonensi. 24. 25.
 70. eius testimonio canon Nicenus de appellationibus comprobatur. 57
 Leonis noni testimonium contra Pseudosynhodom Iconomachorum. 572
 Leobardus promissione facta de coniugio contra voluntatem parentum Monasterium ingreditur. 178
 Leonardus Chiensis Mitylinus Archiepiscopus. 523
 Leontii sententia de honore, quem Christiani Imaginibus tribuunt. 546. eius cum Iudaeo de Imaginibus adorandis disputatio. 596. 618. 623
 Liber contra Imagines Carolo Magno falso adscriptus. 552. barbarus & ineptus. 594. quam suspitiose editus. 566. quo tempore primum excusus. 561. ubi primum repertus. 563. quam

quādo videatur scriptus, & ad quem. *Lucerna cur accendatur in templis sole lu*
cente. 386
ibidem *Lucernis & Christiani & Ethnici in Ec-*
clesiis utuntur. 386
Liber trigessimus secundus Thesaurorum
Cyrilli in sexta Synbodo citatus. 81
Liber seditiosus cōtra regimē seminarum
ab Euangelica schola profectus. 747
Libri Christianorum & Monachorum
Sanctorum. 189
ex Liberato in signe de Romani Pontificis
amplitudine testimonium. 142
Liberius Papa ab hareseos nota asseri-
tur. 51
Liberū arbitrium in homine negant Lu-
therani. 901
Licinius Ethnicus Crucis vim inuictam
agnouit. 486
Ligni & ossis substantiam non venera-
mur, sed diuinam vim & virtutem in
illis. 488
Litteram longam apud Plantum non esse
L. sed T. 510
Littera Augustini et Africanorum ad In-
nocentium. 85
Littera Hieroglyphica formam Crucis re-
ferentes. 469
Littera Cyrilli & Attici ad Africanos
patres. 20
Littera in laudem Vuicleui nomine Oxo-
niensis Academia cōstituta nuper in con-
cione Oxonijs publica pro re comperta
recitata. 924
Liturgia Iacobi Apostoli, & Basilijs cum
Missa Chrysofomi conueniunt. 310
Loca in scriptis patrum enumerantur, quae
Sanctorum cultum, Reliquiarum ho-
norem & miracula comprobant. 395
Loci Sanctitas. 426
Londinum olim Anglia Metropolis. 670
Longaui Pauli & aliorum vita in Ere-
mo. 244. 269
Lucerna cur accendatur in templis sole lu
cente. 386
Lucernis & Christiani & Ethnici in Ec-
clesiis utuntur. 386
Ludibria Demonum quot & quae Anto-
nii pertulerit. 248
Ludouicum filium Caroli Magni, librum
cōtra Imagines edidisse, fingunt Euan-
gelici. 564. *Idem Synbodum contra*
Iconomachos coegit. 569
Lugdunenses Martyres. 721
Lugdunensis Ecclesia praestantia Bernar-
di testimonio. 722
Lusitanorum felix ad Aethiopiā appul-
sio, Cruce viam premonstrante. 558
Lutherani liberum arbitrium tollunt, &
peccata nostra deo auctori adscribūt.
 875. 901. *capita fidei in disputatio-*
nem trahunt. 813. *Imagines multi eo-*
rum retinent. 648. *Zuingliani erro-*
ris sui in Eucharistia occasionem de-
derunt. 880. *in Christi Crucem impij.*
 655. *in sacramētis, a Zuinglianijs dis-*
sentiuunt. 803. *Caluinistas castigā-*
dos clamitant. 815. *paucos Martyres*
habent. 862. *sed quatuor noua Euan-*
gelia. 948. *de iustificatiōe quā*
contraria sentiant. 862. 863
Lutherus a Diabolo edoctus, priuatā Mis-
sam abrogat. 346. 936. *primus omniū*
aditum ad Eucharistiam absq; confes-
sione patefecit. 294. *quā sibi cōtrarius.*
 862. 863. *quā impie Scripturas de-*
prauet. 890. *seditionis occasionem*
praebuit. 870. 899. *vocem Catholi-*
cam ē simbolo Apostolico sustulit. 884.
veteres hareses suscitauit, & nouas pe-
perit. 863. 873. 874. *nescio quid ve-*
neni in voce diuocū subesse adfirmat.
 68
Lutheri cura et sollicitudo de tollēdo Chri-
sti

sti corpore ex Eucharistia in odium
Romani Pontificis. 937. *in Christi*
crucem impietas. 461. *mira arrogan-*
tia & insignis stultitia. 927. 928. *ip-*
sius schola castitas. 225. *eius visiones*
& praedictiones. 934. 926. 945. *mira-*
cula. 922. 939. *de suo Euangelio testi-*
monium. 904. 905
Lutherus quale monstrum esset futurus,
monstroso vacca partu diuinitus pate-
factum. 940. *eius propago multiplex,*
discors & deformis Zuinglium & Ca-
rolostadiū pro fratribus agnoscere no-
luit. 816. *eius Anathema in Apo-*
logeticis & Caluinistis. 816. 817.
eius repentina mors. 937. *in Calendario*
Foxi Confessor rubricatus eminent.
 821. *quorum Martyrum locum inua-*
serit. *ibidem*
Lutherus, Vigilantius, & Eunomius do-
ctores & magistri Magdeburgensium.
 320
 M
Macarius celebrato nuptiarum con-
uiniū eremum petiit. 231. *desun-*
ctum a morte excitat. 922
Magdeburgensium historia cur aurea
appelletur. 7. *eorū impudentes in Leo-*
nem, Gelasium, & alios Romanos Pon-
tifices calumnia. 58. *deplorata ma-*
litia. 62. *Africanorum canones cor-*
rumpunt. 88. *de Cornelio mentiun-*
tur. 97. *fraudis & perfidia, suo ipso-*
rum testimonio conuincuntur. 101.
verba Cypriani de sacrificio Eucha-
ristia malitiose interpretantur. 104.
& in eo fingunt, quae nusquam repe-
riuntur. 118. *& quae ipse contra schis-*
maticos in Africa Episcopos scripsit,
isti ad muniendam Romani Pontificis
auctoritatem torquent. *ibidem &*
 131. *eorum calumnia in Cyprianum*
dissipantur. 140. 200. 476. *verba*
Epiphani non plenē recitat. 156. 211
Magdeburgenses grauissimis conuicijs pa-
tres proscindunt, qui instituta Mona-
stica probant. 210. 254. 255. *noui*
sunt Iouiniani. 217. *Scripturas per-*
uerse interpretantur. 260. *patres con-*
tra se citat. 307. 476. *inique de Hiero-*
nymo iudicant. 358. *eorum puerilia*
argumenta contra Romani Pontificis
auctoritatem. 41
Magdeburgenses unde dicti 387. *eorum*
idola. 388. *quae contra Sanctos obla-*
trant, ab Ethnicis sumunt. 392. *sibi*
in eadem Centuria contrarij. 459.
 461. 462. 476. *de Sozomeno men-*
tiuntur. 455. 456
Magdeburgensium in D. Augustinū con-
uicia. 489. *de Constantino magno in-*
dicium. 470. *de Galfrido Monume-*
tensi fabula. 678. 781. *De perfidia Ge-*
neuenisii querela. 796. *in Iouiniani Vi-*
gilantium & Aëriū propensio. 874
Magdeburgensium aut fraudes, aut men-
dacia, aut perfidū silentiū. 17. 67. 88.
 101. 111. 114. 118. 131. 211. 252.
 253. 279. 281. 311. 320. 343. 347.
 356. 365. 380. 381. 383. 396. 408.
 432. 433. 442. 455. 456. 459. 487.
 498
Magdeburgum per quem Metropolis di-
gnitatem sit consequutum. 429
Magi Pharaonis cur minus reprehenden-
di quā Magdeburgenses. 402
Magistratus, quosdam alioqui bonos aut
prorsus corrupti, aut aliquid saltem
prioris vitae laudi detraxit. 278
Malachias & eius miracula. 686
Malchi vitam quo animo scripserit Hiero-
onymus, ut volunt Magdeburgenses,
 quae

I N D E X.

177. qua crimina ei obiecta. ibidem. *Martyrius Monachus & quid de eo Gregorius scripserit.* 176
an furti reus fuerit. 233. eius fuga expenditur. ibidem. è manu heri miraculose eripitur. 234. cur eum Magdeburgenses conuictis insectentur. ibidem. de cogitatione homicidij excusatur. 243
Marbeci Angli inauditum Martyrium. 962
Marcellinus licet paganus. Romana sedis prerogatiuam non reticuit. 53
Marcus Monachus, & eius miraculum. 173
Marcus Euangelista, in Aegypto & Alexandria, vita Monastica fundamenta iecit. 187
Margareta Iordemana Maga Aienfis quam Foxus Matrè Domina longe appellat. 830. lassa maiestatis rea ultimo supplicio afficitur. 831
Maria Aegyptiaca. 173. 174. 240. 241
Maria virgo uirginitatem uouit. 196. & cum Iosepho cõuenit ut eam inuolatam custodiret. 197
Maria Angliæ regina Catholica religionis instauratrix. 658
Maris tempestas signo crucis sedata. 483
Marshius, Kyngus, & Debnamus, Foxi Martyres sacrilegy penas exoluerunt. 850
Martianus Imperator quomodo & quare Concilio Chalcedonensi interfuerit. 26. Romanum Pontificem rogat ut decreta Concilij confirmet. Ibidem. eius praclara vox de Concilio. 74
Martinus. Episcopus Magdeburgensibus Necromanticus, & cur. 275
Martinus Polonus primus auctor illius fabule de Ioanne femina fuisse creditur. 48
Martyrius Monachus & quid de eo Gregorius scripserit. 176
Martyrij factum panes cruce consignandi defenditur. 498
Martinus Monachus à Magdeburgensibus cur Antichristi miles dicatur. 283
Martyres quomodo adorandi. 326.
Martyres qui nullo alio quam gladij supplicio interfici potuerunt, enumerantur. 343
Martyres ut medici. & auxiliares à nobis colendi. 391. eorum festi dies quinto primum saculo introducti. ibi.
Martyres quadraginta patroni Capadocum. 428
Martyres & Confessores qui se Iconomachorum conatibus opposuerunt. 723. 725
Martyrem causa facit, non pana. 744.
& qui proprie dicendi Martyres. 799.
qui veri Martyres sunt ne in morte quidem cum Pseudomartyribus aliquid commune habere ualuerunt. 759
Martyr esse non potest qui in Ecclesia dei non est. 764. Catholica Ecclesia fere infiniti Martyres. 794. aliquot à Canibalis deuorati. 801. omnes ab Apostolis ad nos eandem quam Romana hodie proficitur Ecclesia, tenuerunt fidem. 974
Martyres Foxi qui vel mortè sibi consciuerunt, vel furti, vel sacrilegy, vel Magia, uel lassa maiestatis causa capitis penas luerunt. 826
Martyrij falsa specie Enagelici capiuntur. 9. inuile Martyrij quod & quando. 740
Martyrium in Ecclesia triplex. 800.
ex perfecta caritate nascitur. 761. & est alter baptisimus. ibidem. cur heretici

I N D E X.

- rici non sint eius capaces.* 917. ex malo optimū facit, ut Pseudomartyrium ex malo pessimum. 917
Martyrologium Foxi Anglicè scriptum, cuiusmodi. 819
Matrimonium interdictum Presbyteris & diaconis. 150
Matrimonium si non fuerit consummatum, per uotum sollene castitatis, utriusque uel alterius coniugum, dirimi potest. 231
Maturiani & Maxime uxoris, insignis continentia. 223. eius post mortem miracula. 395. 396
Mauri ex Hispania eiecti. 951
Mauricius Martyr cum sociis. 794
Melanchthon Nicanos patres ut imperitos & parum cautos notat. 68. eius absurda Theologia & futile argumentum contra Monastica uita austeritatem. 195. eius sententia de nouo post diuortium Matrimonio repetendo. 221. canones ueteris Ecclesia de satisfactione unde desumptos putet. 235.
Mendacij notatur. 324. uerba Vrspergensis ineptè interpretatur. 571. inconstans & leuis. 807. de Eucharistia aliter quam reliqui Euangelici sentit. 811
Menas ex auctoritate Romani Pontificis Anthimum hereticorum ducè dignitate exegit. 28
Mendacium dicere & mentiri differunt. 648
Mens pia in sacrorum operum lectione caelesti numinis afflatu affici solet. 1
Metaphrastes de uitis Sanctorum diligentissime scripsit. 439. 440. 441
Methodius Patriarcha Constantinopolitanus ab Iconomachis dignitate pulsus. 725
Michael Balbus, Iconomachus. 520
Michael Curolopates falso Iconomachis adscribitur. 522
Middeltoni Pseudomartyris, cuiusmodi fuerit uaticinium. 953
Mileuetani Concilij canon quo Clerici prohibentur extra Africam appellare. 60
Milites duo post sponsalia inita continentiam uouet, quorum tam pulcrum exemplum eorum sponse emulantur. 231
Milites Ariani ad Ambrosium è Basilica deturbandum missi, ad fidem Catholicam conuertuntur. 364
Ministorum Euangelicorum descriptio. 867
Mirabilij qui & quomodo ab illis cauendum. 401. 402. 403.
Miracula Sanctorum defenduntur. 237.
ad reliquias Antonij et Hilarionis eduntur. 253. quibus temporibus frequentissima. 289
Miracula Eucharistia in carnem conuerse contra Magdeburgenses defenduntur. 286. & cur eiusmodi Christianis & Iudeis sepe edita. 287
Miracula uera ab aliquo Sancto post mortem edita primis. 500. à Christo annis non reperiunt Magdeburgenses. 363. unde pendeant. 370. ab Euangelicis frustra exiguntur. 289. 401. scripturis non aduersantur. 411. cur à Magdeburgensibus reiiciantur. 415.
cur in uno loco potius edita quam alibi. 427. ad Imaginem Christi. 454. 499. ad Crucem Christi. 483. 485. ad Imagines Sanctorum. 541. 542. 553. & sequentibus in Martyrio Fructuosi & sociorum eius. 895
Miracula Lutheri et suorum. 922. 939
 ad

ad incendium Gardineri, ut fingit Foxus. 734.951
 Missam, qua Chrysostomi dicitur, quibus rationibus Magdeburgenses ipsius non esse probent. 308. eam Ecclesia Graeca et Latina semper agnouit. 310. eius nomen quinto saeculo Magdeburgensibus inauditum. 358. ab Ambrosio, Augustino, & Mileuitani Concilij patribus usurpatum ostenditur. 383. eius sacrificium pro defunctis Carolus Magnus approbavit. 650
 Monachorum origo, ut Magdeburgenses volunt. 171. eorum religio in quibus potissimum consistat. 185. eorum vestitio. 201. tonsura. 300. eorum miracula Magdeburgenses extenuant. 214. iidem non ita fuere eremo addicti, ut Reipublica Christiana, aut parentibus operam suam negarint. 267. e Monasteriis deturbati. 275. in Mōte Sina quales fuerint. 419. post mortem canentes. 175. Monachi quinti & sexti saeculi. 181. 182. Euangelicus, olim Monachus, eodem tempore trigamus. 903
 Monasteria virginū, qua voto non astringuntur sollempni. 270. eorum demolitio quid portendat. 651
 Monastica vita Christi & Apostolorum temporibus. 187. à Philone descripta. ibid. eius dignitas. 198. eius vite professio etiam inuitis parentibus licita. 217. an sit cultus Dei, & eius perfectio in quo consistat. 246. eam ex quorundam vitis damnant Magdeburgenses. 270. nemo probatus scriptor quarti, quinti & sexti saeculi improbat.
 Monica matris D. Augustini pia de filio sollicitudo. 793
 Mons oratione Monachi loco motus. 237
 Montanista Alexandrum latronem pro Martyre habuerunt. 751
 Mors ab haeretico pro Christo suscepta pnam eternam non tollit. 771. eam quādoque scelerati homines intrepido animo tolerant. 741. Martyrij & inanis gloria causa sponte suscipitur. 756
 Mortui uiuentibus apparuerunt, & sepulturae suae curam mandarunt. 416
 Mortuos uiuis opem ferre maximum est miraculum. 362
 Mos forma crucis signādi, longè ante Constantini tempora in Ecclesia receptus. 475
 Mores veterum Martyrum & nostrorum hodie Pseudomartyrum quā dissimiles. 894.895. & veterum haereticorum & nostrorum hodie Euangelicorum omnino iidem. 875. 885. 893
 Moses eremita dux olim latronum. 244
 Moysis eremita mira abstinentia & uigilia. 179
 Musculus in peruersa sua Socratis & Someni translatione architectus est canonis suppositicij de consecratione Ecclesiarum. 62. eiusdem perfidia in alio Someni loco. 293
 Mutij factum expenditur. 276

N

Abuchodonosoris impietas. 626
 Neui quorūdam magni alioqui nominis auctorum. 108
 Narratio illa ex Cyrillo & Attico de integris canonibus Nicanis non usquequaque uera uidetur. 44
 Narratio de Imagine in foribus templi ab Epiphanio in uelo discissa. 697
 Natalius Confessor ab Angelo cecus, quod se haeretica factioni adiunxisset. 417
 Nationes singula diuos suos tutelares habent.

Nationes non pauca Imaginibus pro literis sunt usa. 609
 Nautis [victoria] totum mundum circumuic. 942
 Nautis combusta ad incendium Gardineri, si Foxo credimus. 734.951
 Nazarei, Rechabite, & Prophetarū filij nostros Monachos praefigurabant. 185
 Nazarij & Celsi historia ab Ambrosio descripta. 364
 Nectarij historia de abrogatione publica penitentiae. 290
 Nectarius nō priuatam Confessionem, sed publicam ei superadditam sustulit. 293. eiusdem narratio de Theodoro; qua quaedam capita istius doctrinae Angelica amputantur. 295
 Nicanen canones à Romanis Pontificibus deprauatos Magdeburgenses & Aporetici calumniantur. 20. 21. eos nullus unquam fide dignus scriptor à Romano Pontifice corruptos tradidit. 78
 Niceni canones qui exstant, nullam, neque de celebratione Pascha, neque de condemnatione haereseos Arianae, mentionē faciūt, cum tamē his de causis Synodus fuerit coacta. 44. canon. 14. Catholicam de Eucharistia fidem confirmat. 48
 Nicanam Synodum non absque Romani Pontificis consensu fuisse coactam. 70. eius Synodi canones Arabicè conscripti, nuper sunt reperti. 75
 Nicanum Symbolum Caluino carmen battalogicum. 637
 Nicana Synodus secunda, de adorandis imaginibus. 4. 534. eius anathema in Iconomachos. 550. 574. eam tam Graeci quā Latini pro oecumenica agnoscunt. 587. 658
 Nicanorum patrum oratio Pseudocarlo barbara uidetur. 595. Iidem à ceteris Pseudocarlo vindicantur. 596
 Nicephorus Magdeburgensibus quando satis idoneus testis, quando non. 347. temere ab eis reprehenditur. 491
 Nicephorus Blemmida Graecus, ad confirmandam Latinorū contra Graecos sententiam, multa per doctē collegit. 525
 Nicephorus Constantinopolitanus Episcopus ab Iconomachis in exsiliū actus. 725.
 Nicodemus Christi Imaginem habuit, qua à Iudaeis telo violata sanguine manauit. 540
 D. Nicolaus cuiusdam in somnis apprensus ex imagine cognoscitur. 616
 Nicolaus Cusanus. 31. eius sententia de Iure Concilij indicēdi, expenditur. Ibi.
 Nicolai Diaconi impia dogmata. 155
 Nicolaus Amstorsius, Zuinglianis & Osiandrinis quā inensus. 815
 Nicolaus Enzinas Pseudomartyr quā miraculose è carcere aufugerit. 950
 Nilammonis mors repentina, post Episcopatum recusatū à Magdeburgensium calumniis, vindicatur. 277
 Non spectandū quid fex Christianorum, sed quid perfecti Christiani faciant. 720
 Nouatianus in quo haereticus, & in quo schismaticus. 141
 Nouati haeresis de certa recōciliandi peccatoris in Ecclesia ratione, quā nullā esse putabat, sed Deo relinquendā. 292
 Nouitas omnis merito suspecta maximè in dogmatis fidei. 255
 Nouū Testamentū, ueteris expositio. 189
 Nouus orbis per quos inuētus. 942. Christianam religionem amplectitur. 945. quorum opera. 952

Numisma iussu Constatini, figura Crucis signatum. 458.
 Nuptia quae vocantur Monachorum peiores adulterio, ex Chrysostomo. 271
Obedientia cur pene nulla erga magistratus in populo Evangelico. 898-899.
 Occidētis potius quā Oriētis in calbatu Clericorū consuetudo attendenda. 161
 Occidentis Imperium sine iniuria Graecorum Imperatorum a Romano Pontifice constitutum. 642. eiusdem Imperij inclinatio. 641
 Occulta & futura scire quomodo sit solius Dei. 334
 Octava Synodus Oecumenica. 30
 Octava Magdeburgensium Centuria recens edita. 656
 Octo expositiones horum verborū, Hoc est corpus meum, a Zuinglianis excogitata. 804. 805
 Oculum simplicem ut quis habeat quaerantur. 762
 Odium peccati ad penitentiam non requirit, Lutherani adfirmant. 876
 Oecolampadius in Graecorū scriptis transferēdis non semper bona fide est versatus. 80. 373. Idem Romana sedis odio, in Theophilacto aliquid praetermississe videtur. 77. eius perfidia in Chrysostomo vertendo. 373. horum verborum, Hoc est corpus meum, quam interpretationem adferat. 804. eiusdem aduersus Melancthonem grauis querela. 808. eius repentina mors. 933
 Oecumenica Synodi quid de intercessione et Inuocatione Sāctorū senserint. 323
 Oecumenicā Synodū priuata cedere debere qua ratione probent Apologetici. 644
 Oleum ad Reliquias Sanctorum mirifice profluens. 422. oleum benedictū. 483
 Onlaus Iasa maiestatis reus, Foxi Martyr. 830
 Optati de principatu Petri testimonia. 134. Idē qua in Donatistas obiicit, in Evangelicos maxime quadrat. 136
 Optimus vir priuatus, non semper optimus magistratus. 277
 Opus ex voto excellentius quā sine voto. 247. opus bonū quod solum dicendum. 762. quo perficiatur. 901. an omne opus bonum, a Deo mandatū. 195. nullum esse mercede dignum docent Euāgelici. 901
 Oratio ex Clemēte Romano, pro aqua ad Demones abigendos consecranda. 17
 Oratio Dominica alias pias preces non excludit. 331
 Oratio Ecclesiae de Crucis adoratione Gregorij primi saeculo recepta. 700
 Ordo disputationis in hisce Dialogis. 6
 Ordo unitatis Ecclesiasticae. 128. 983. & praeposterus ordo Evangelicorum. 659
 Origenis sententia de continentia Sacerdotū. 158. de inuocatione Sanctorum. 314. 328. eius libri cur Magdeburgēsbis suspecti. 308. eundē a Catholicis corruptū mentiuntur Apologetici. 888. eius interpretes a calumnia vindicantur. 889
 Origo schismatū & haereson unde. 110. 129. 131. 982. huius saeculi haeresum radix Lutherus. 863
 Origo dissimilis Pontificia & ciuilis aucto-ritatis. 141. origo fontis miraculosa. 437
 Oriodoxorum patrum scripta tum uer-terunt, tum nostri hodie Evangelici cor-rupterunt, & deprauarunt. 886
 Osiandri de imagine Dei absurda opinio. 612. Idem a Luthero dissentit in causā in-

sa iustificationis. 947
 Ostiensis Episc. Romani Pontificis Legatus in octaua Synodo primus subscripsit. 30
 Oxoniensis Academiae testimonium de haeresibus Vuicleni ad Cōcil. Costantiense. 923
Pana in hac vita cur a Deo hominibus irrogentur. 918
 Palladius Monachus an Monachos hereticos laudet. 273. Lausiaca historia ei asseritur. Ibidem. (stiam. 16
 Panis azymus ad conficiendam Eucharistiam sacer qui hodie benedictus appellatur, olim Cathecumenis dabatur. 491. 483.
 Pantaleonis Evangelici de edicto Theodosii testimonium. 516. eius insigne mendacium de Sigeberto & Chrysostomo. 521. fides in historia. Ibid. & 725. Idē quos Foxus praetermisit Martyres, ad reliquorum numerum aggregat. 826
 Paphnutij sententia de celibatu commoda interpretatio. 161. historia de Paphnutio quantum tribuendum. 160. (236
 Pappula excusatur de mutatione vestis. 218
 Paretribus, in quibus nō obsequendū. 218
 Patres quinti saeculi quid de Romani Pontificis auctoritate senserint. 79. & sequentibus. qui patres Ecclesiae, Monachi fuerint. 209. eorū cōsensus de dignitate uitae Monasticae, de intercessione et inuocatione Sanctorū. 306. de eorū apparitione. 350. de dimittēda uxore propter fornicationē. 221. de Reliquiarū honore et miraculis. 395. de Cruce. 478. de adorandis Imaginibus. 540. 541
 Patres enumerantur quorū doctrinā, de libera hominis uoluntate, Magdeburgēses in sex prioribus Ceteris impie conuel-lyunt et oppugnant. 448. similiter de in-justificatione nostra p. fidē et operā. 449
 Patres societatis Iesu: eorum labor et industria in religione Christiana propa-ganda. 18. 297. 437. 438. 443. miracu-la. 444. 445. 446. & alibi scipius.
 Patriarche Armenia, Antiochia & Assyriorum, Romana sedis auctoritatem e-minentem hodie agnoscunt. 935
 Patriarcha & Metropolitanus cur in Ec-clesia constituti. 983
 Patritius Hiberniae Apostolus cōmentarios rerum in Britannia a Damiano et Fugatio gestarum inuenit. 688
 Patroclus sanctitate, & miraculis clarus, Magdeburgensibus Antichristi disci-pulus. 283
 Paschatis obseruatio miraculo confirma-tur. 688. 689. eam Magdeburgēses & Balæus frigidam hypocritarum ob-seruationem appellant. 670. eorum in-fania refellitur. 687
 Paulinus Nole Episcopus, perpetuam con-tingentiam continentiam laudat. 166. eius testimonium de peregrinatione Hieroso-lymitana. 464
 Paulinus Aquiliensis Episcopus librum aduersus Felicem hereticum scripsit. 652. in Synodo Frācfordiensi recita-tur. Ibid. quando et a quo editus. 654
 Pauli Eremitae uitā nō serio scripsisse. Hieronymum uolunt Magdebur. 172. Idē nemini a 16. aetate nisi D. Anto-nio uisus. 244. quo saeculo uixerit. 245
 Paulus & Barnabas cur sacrificium sibi offerri uoluerint. 330. sudario Pauli, morbicurantur. 488. eius uerba: Etsi cognouimus Christū secundū car-nem, iam non cognoscimus: quomo-do intelligenda. 544
 Pauli Diaconi auctoritatē extenuat Mag-debur. 348. eius de Nicana Syno. cōtra Iconomachos illustre testimonium. 572
 Tit 2
 Pauli

I N D E X.

Pauli Iouij historia ab Euangelicis corrupta. 441
 Paulus Orofius Ambrosii apparitionem conscripsit. 810
 Peccatū in Spiritum Sanctum quod sit. 348
 Pekj horrenda impietas in Eucharistia. 749
 Penceri cōtra Illyricū testimonium. 576
 Peregrinationes Hierosolymitanas damnant Magdeburgenses. 462
 Petronia clarissima femina mirifice sanata. 403
 Petrum Roma fuisse negant Euangelici. 23
 Christus elegit. 112
 caput Ecclesia constituit. 978
 ei soli oues & agnos pascendi curā demādanit. 124
 eius & aliorū Apostolorū dissimilis condicio. Ibid.
 cur a Cornelio adorari noluerit. 330
 eum esse primū Apostolorum, Magdeburg. ad ipsius personale beneficium restringūt. 135
 Petrus & Paulus Romanae urbis patroni. 428
 eorum imagines. 454
 Petrus Crabbus Conciliorum collector, a Magdeburgensiu calūniā vindicatur. 34
 Petri Martyris de Stephano Romano Pontifice mediū. 98
 refellit. 101
 eius testimoniu cōtra Pseudocarlū & Caluinū. 630
 cōtra Apologeticos. 812
 eius incōstantia. Ibid.
 Idē diuina potestate terminos praescribit. 811
 Idē negat Christū deprecatorē nostrum esse. 331
 eius in Ambrosiū calūnia. 288
 contra praesentiam corporis Christi in Eucharistia sophisma. 328
 Petrus Martyr Anglerius. 555
 Petrus de Natalibus in Sanctis recensendis parcus potius quā profusus. 439
 excusatur. 441
 Petrus Crinitus Theodosii edictum adteratim protulit. 512
 Petrus Aluarius prouincia S. Crucis nomen indidit. 556
 Petrus Lōbardus Stäckari iudicio, quantum praestet Luthero, Melancthoni, Bullingero, Petro Martyri, et Caluino. 815
 Petrus quidā Germanus qui Christū nihil carnis ex Maria scripsisse asseruit, a Foxo pro Martyre celebratur. 822
 Philippus Siciliae Apostolus, & eius miracula. 431
 Philippus Melancthon. vide Melancthon.
 Philonis cum Petro colloquium. 187
 eius scripta. 191
 Phoriū Constantinopolitanū, Romani Pontificis legati Episcopatu mouent. 30
 Piammon Monachus. 173
 Pictura, pictor, pingendi ars. 537-538
 Pictura, pictor, pingendi ars. 610, 611-703
 Picus Mirandula in Foxi Calendarium relatus. 910
 ei nasceti circulus igneus cubiculum illustrauit. Ibid.
 Is si uita suppetisset, cōtra haereses scripsisset. 911
 Eidē neq; in uita neq; in morte, quidpiam cū haereticis commune fuit. Ib. & ni mors interuenisset, ordini D. Dominici se addixisset. 912
 in morte ut se gesserit. Ib. eius fides de Eucharistia. Ibid.
 de Imaginib; et Romana sede. 913
 Pior contra Magdeburgenses defenditur. 265
 eius grauitas, constantia, & prudentia. 266
 Pipinus Caroli Magni pater uir prudentissimus. 641
 hunc Eli Philii Iconomachum uult esse. 562
 Imaginum potius propugnator quam oppugnator fuit. 567
 Pius secundus. vide Aeneas Silvius.
 Pius quartus. Crucem fingi aut sculpi humis

I N D E X.

humi prohibuit. 514
 lux in eius natiuitate diuinitus missa quid portendat. 911
 Placilla imperatricis statua a populo euerfa. 469
 Plato quid de statuis scribat. 489
 Plato Martyr ex conspectu Imaginis ipsius agnitus. 616
 Polemon Zenocratis discipulus. 225
 Polychronius Monothelita ut mortuum uita reddere frustra tentauerit. 919
 Polydorus Virgilius. 435
 Poltronius ducis Guisiani parricida. 747
 Pontificatus maximus Gregorio promissus. 251
 Pontificia & ciuilib; auctoritatis origo dissimilis. 142
 Porta inferorum haereses. 124
 Posiacus conuentus in Gallia. 140
 Potamiana apparitio. 351
 Potentius a Leone ad causas audiendas in Africam missus. 60
 Predictiones ridiculae Euangelicorum. 934-935
 Preparatio ad Missam Ambrosii. 309
 Preces quantum efficiant apud Deum. 263
 pro defunctis uanas esse quis primus docuerit. 313
 Precatoriis globulis agroti sanantur. 786
 Praxata historia. 254
 Principatus unius omnia in rerum ueritate nos admonent. 127
 Priuilegia Apostolica sedis quam firmolim habita fuerint. 75
 Procopij liber de aedificiis Iustiniani nunquam in sex Centurijs Magdeburgensium citetur. 419
 Proprietas mirifica eorum, qui nati sunt in die conuersionis S. Pauli. 431
 Protasii & Geruasii historia. 363
 Psaphon quomodo in numerum diuorum humi relatus. 926
 Pseudocarlus. vide Carolus. Liber Eli Philii.
 Pseudomartyres cur nostra aetate plures quam uilla alia. 753
 cur pro Martyribus habeantur. 757
 peiores sunt Iudeis. 879
 eorum mores & uerorum Martyrum quam dissimiles. 894
 895
 iactantia quorūdam intollerabilis. 767
 Eorū aliqui Christum in Cruce exspirasse negarunt. 754
 Pseudomartyrum nullus eam, quam Pius & Erasmus, professus est fidem. 913
 Pseudosynodus Constantinopolitana cōtra imagines. 528
 Pseudosynodi nomine in causa Imaginū qua intelligatur. 572
 Publicatio peccatorum. 292, 300
 Publica non priuata Confessio a Nechario abolita. 293
 Publice disputationes cum haereticis cur fugienda. 457
 orationibus contra eos agendum. 1001
 Puer mutus signis baptismum petiit & obtinuit. 610
 Pueri in India quam multos Christo lucrificerint. 783
 Puluis ad sepulchrum Ieremiae contra serpentes salutaris. 432
 Q. Vadragesima ieiunium quam religiose a Iustiniano licet agrotante obseruatum. 422
 Quadragesimale ieiuniū Simeonis. 257
 Quadratus Apologiam ad Imperatorē pro Christianis scripsit. 453
 Qua res Euangelicos maxime pungant. 139
 Questionum in rebus ambiguis definienda.

I N D E X.

niendarum duplex ratio. 229.
 Qui offenderit in vno, omnium reus
 efficitur, quomodo intelligatur. 771

R.

R Andallum qui sibi mortem conscivit
 Focus serè ut Martyrem suspicit.
 747. eius necis culpam in Catholicos
 transfert. 748
 Ratio indicendi Concilij cur sit immuta-
 ta. 72
 Ratio temporis & anni Pontificum non
 patiuntur ut vera sint qua de Ioanne
 femina dicuntur. 47
 Rebelles in Ecclesiâ raro civili magistra-
 tui morigeri. 900
 Redualdus Rex in eodem fano altare ad
 Christi sacrificium ad arulam ad vi-
 etamas Demoniorum habuit. 695
 Regina Angliæ Græcè & Latine docta.
 713. Crucem inuitis Euâgelicis in sua
 Basilica retinet. 509. 581. eius lenitas
 & clementia. 995
 Reginaldum Polium Cardinalem Focus
 impiè traducit. 750
 Regino quid de Imaginibus senserit. 575.
 quid de Synhodo Francfordiensi scripse-
 rit. 572. eius verba corrupta quomo-
 do restituenta. 576
 Regni administratio in Gallia olim non
 penes Reges, sed magistros Equitum. 641
 Regula Augustini de Imaginum & simi-
 lium rerum veneratione. 492.
 Rei læsa maiestatis à Foxo pro Martyri-
 bus celebrantur. 747
 Religio Catholica in Angliâ per Mariâ
 reginâ instaurata. 658. post eius mor-
 tem reclamantibus Episcopis mutata.
 659. eius mutatio quâ periculosa. 743
 Reliquiæ Sanctorum cur nobis à Deo re-
 lictæ. 371. Demones figant. 371. 378.

testimonium Ambrosii de eandem ve-
 neratione. 364. ab antiquis Britannis
 culta. 684. S. Thoma in India hodie
 cernuntur. 438. earum cultum qua au-
 thoritate oppugnent Magdeburgenses.
 358. Reliquia S. Stephani et miracula
 ad eas edita. 428
 Respondetur ad argumenta hereticorum
 contra Inuocationem Sanctorum. 329
 335. contra eorum apparitiones & mi-
 racula. 345. 416. contra imagines. 536.
 543. 547. contra Romanum Pontificem.
 113. 114. contra priuatam Confessio-
 nem. 291
 Responsum cuiusdam Episcopi ad matrè
 D. Augustini de filij conuersione.
 793.
 Resurrectionis Christi ceremoniâ irridet
 Magdeburgenses. 471. 502
 Rex Æthiopia Crucis cultor studiosus.
 558.
 Rex Lusitania & singularia Dei in eum
 beneficia. 951
 Regis Pagani ad Christum conuersio per ap-
 paritionem infantis Crucem gerentis.
 558.
 Reges Angliæ & etiam Gallia strumosos
 miraculose sanant. 434. 435
 Reges & presides, Sanctorum sepulchra
 olim quanti fecerint. 375
 Regum & Reginarum maxima laus, ut
 dicantur similes Constantini & Hele-
 nae. 463
 Ridiculus quam illustris apud Foxum Mar-
 tyr. 822
 Roffensis Episcopus scripsit contra Vele-
 nium, Petrum fuisse Romam. 94
 Roffensis & Morus Angliæ Martyres et
 duo totius Europa lumina. 991. 995
 Rogerus Onlaus alias Bolingbrokus læsa
 maiestatis reus, vnus è Foxi Mar-
 tyribus.

I N D E X.

tyribus. 830
 Roma orbis caput. 24
 Romana Cathedra vnica, singularis, pri-
 ma. 136
 Romana Ecclesia matrix & radix Ca-
 tholica Ecclesia. 110. omnium Eccle-
 siarum caput in Chalcedonensi Conci-
 lio appellatur. 25. eius sedis prerogati-
 ua & felicitas singularis, nulla here-
 ticos labe vnquã fuisse infectâ. 52. eius
 auctoritati quantum tribuat Pseudo-
 caroli liber. 649. eius auctoritatem in
 Africa post sextam Carthaginensem
 Synhodum, abolitâ fuisse, Magdebur-
 genses mentiuntur. 70. eius Legati Pho-
 tium Constantinopolitano Episcopatu
 mouent. 30. eius beneficio Imperium
 in Germaniam peruenit. 74
 Romano Pontifici sub vniuersali Episco-
 pi nomine in Concilio Chalcedonensi
 acclamatum est. 25
 ad Romanos perfidia accessum habere ne-
 quit. 111
 Romanum Pontificem à nemine iudican-
 dum. 654
 Romana Bibliotheca multos libros tum
 suppositios, tum improbata lectionis
 habet. 567
 Romanus Martyr & alij linguis exsectis
 loquuti. 956
 Ruardus Tapperus Theologus. 295
 Rufinus à calumnia vindicatur. 11
 Rufinus non audent adfirmare Liberium
 Arianismo subscripsisse. 51
 Rufinus Paraphrastes potius quam in-
 terpres Eusebij. 11
 Ruina cuiusdam ab imperitiam discre-
 tionis. 277
 Ruina & conflagratio templi Apollinis.
 369.
 Rusticorum tumultus in Germania occa-
 sionem dedit Lutherus. 870. 899
 S.
S Abbati contemptus apud Euangelicos.
 898.
 Sacerdotium Christianum apud Euange-
 licos nullum. 867. à civili magistratu
 pendet. Ibidem
 Sacramenta sine signo Crucis nõ rite per-
 ficiuntur. 470
 Sacrificia à Pontificibus oblata super os-
 sa Petri & Pauli. 382
 Sacrificia non offeruntur Martyribus.
 405.
 Sacrificia Iudeorum & Gentium eadem,
 sed ratio sacrificiorum dissimilis. 545
 Sacrificium Deo virginitas ex Tertullia-
 no. 247
 Sacrificium Ecclesie quandiu cessabit.
 955.
 Sacrilegi à Foxo pro Martyribus cele-
 brantur. 850
 Sacrorum librorum translationes qua o-
 lim prohibita. 834
 Samaritani colebant Deum, & Idolis
 seruiebant. 494. eis cur peiores Icono-
 machi. 627. eorundem in Imaginem
 Christi & B. virginis impietas. 627.
 Samuelis visiones. 733. expendantur.
 949.
 Sancti concines Angelorum, domestici
 Dei, & nostra post Christum presidia
 sunt, non fidei Christiana scopuli, ut
 calumniantur heretici. 7. non pro mor-
 tuis habendi. 303. quid & pro qui-
 bus postulet. 353. & cur vnus magis
 quam alterius, & vno potius quam a-
 lio loco opem imploremus, & Augu-
 stini ea de re testimonium. 426. 339
 Sancti recensentur qui patroni sunt &
 propugnatores singularum regionum
 & ciuitatum Germanie. 429
 T t A Sau-

I N D E X.

Sanctorum apparitionibus cur heretici adeo infesti. 352
 Sanctorum corpora trecetos iam & amplius annos integra Patavii conseruantur. 443. & alibi post multa secula, integra diuinitus reperta. 438
 Sancti enumerantur, quos Petrus de natalibus satis alioqui diligens omisit, de quibus alij meminerunt. 439.440
 Sanctis in celo preces nostras innotescere ratione pia & probabili ostenditur. 335
 Sanctorum inuocationem, miracula, Reliquias, translationes, apparitiones & huiusmodi. vide suis locis. vide etiam Magdeburgenses & Apologetici.
 Sanctos Monachos Christiano populo multum profuisse. 262
 Sapientij historia memorabilis de necessitate caritatis. 763
 Sarantapeches Hebraeus dignum suae impietatis in Imagines supplicium per tulit. 535
 Sardicensis Concilij canonibus Romam prouocandi facultas Episcopis data. 40.
 Scabellum pedum, pro propiciatorio accipi. 624
 Scala Iacob figura fuit crucis. 604
 Scaligeri carmina de beata Virgine. 341.
 Scire occulta et futura quomodo solius Dei sit. 334
 Schismatum & hereseon origo. 110.129
 131.141.
 Schismaticus Martyr esse non potest. 765.
 Scorpiones innoxij D. Pauli beneficio in Miletia insula. 431

Scortum, imagine Polemonis Philosophi conspecta, ab impudico proposito destitit. 543
 Scriptura à Luthero deprauata. 890.
 891. à Magdeburgensibus citata contra apparitiones Sanctorum. 351. contra Monasticam vitam. 260. contra Imagines. 531. contra Inuocationem Sanctorum. 332
 Scripturas Apologetici Lesbiam regulam faciunt. 890
 Scripturas ut Euangelici interpretentur 897.898.
 Sebastianus Francus historia Ecclesiastica corruptor. 796
 Secta & schismata inter Mahumetanos. 941
 Secunda nuptia impedimentum Clericatus. 16
 Seditiones Euangelicorum in Anglia & Scotia. 899.900
 Sensus scripturarum prohibentium matrimonium contractum dirimi, declaratur. 231
 Sententia patrum de dimittenda uxore propter fornicationem. 221
 Sepulchrum Domini quanto in honore habitum. 464
 Serenus Massiliensis Episcopus ob uolatas Imagines à Gregorio reprehensus. 699
 Serennius Gramianus litteras ad Imperatorem in gratiam Christianorum scripsit. 453
 Serpentem aneum ab Ezechia fractu nihil facere contra Imagines. 662
 Seruitus Domini quod est Hieronymo, Magdeburgensibus est supersticio. 253.
 Sicilia miraculorum promtuarium. 433
 Sige-

I N D E X.

Sigeberti de Constantino Iconomacho e-
 logia. 521. eius historia corrupta. 47
 Signifer Constantini mirifice conseruatus. 949
 458
 Simeonis Stelita testimonia de Samaritanorum impietate. 626
 Simeonis & Danielis egregia & Diuinae virtutes. 256.257.281
 Simeonis humilitas & caritas defenditur contra Magdeburgens. 281. eius Imagines in omnium officinarum vestibulis & porticibus Roma. 258. eius modestia, doctrina, & cura Ecclesiarum. 257
 Simeones orbis miraculum. 258. quid singulis diei partibus egerit. 257.
 eius res gestas qui litteris mandarint. 281. eius quadragesimale ieiuniu quale. 257
 Simonis Magi Diabolica prestigia & infelix exitus. 919
 Simpliciores id est rudes & imperiti, qui nam Magdeburgensibus censeantur. 474
 Simplicitas res laudabilis, & homines simplices crucis Christi amici. 473
 Simpsoni Pseudomartyris visio. 933
 Siricius, Augustinus, & alij Ecclesiae patres Magdeburgensibus fere heretici. 136
 Siritij & Innocentij decreta de continentia Sacerdotum, qua & à Magdeburgensium calumniis vindicantur. 159
 Sleidani fraudes & mendacia qui detexerint. 946. summa in Deu ingratitudo 940. Idem in historia nullam noui orbis mentionem facit. 941. causa eius rei redditur. 942.943. quid de mutatione religionis scripserit. 732. ipsius testimonio Apologetici mendaces conuincuntur. 664

Smalcaldici foederis quod fundamentum iaciendum suaserit Lutherus. 947.
 949
 Smidelinus, Apologetici, & Magdeburgenses litteras Cyrilli, & Attici ad Africanos patres mirifice amplectuntur. 20
 Smidelinus de sacramentariis quam amice sentiat. 815. petinax Lutheri defensor. 937
 Socrates à Magdeburgensiu calunia vindicatur. 485. Idem auctor historiae de Paphnutio. 160
 Socrates & Sozomenus suspecta in historia fidei. 154
 Sophronij cur nulla mentio in sex prioribus Centuriis Magdeburgensiu. 418
 Sophronij in septima Centuria cuiusmodi mentio-nem fecerint. 419
 Sophronius Hierosolimitanus Episcopus. 418.419. 614. eius de adoranda cruce homilia. 484
 Sozimus & alij Pontifices liberantur à falsi crimine, quod illis imponitur ob emittitos canones Nicanos. 39.45
 Spiritus Iconomachorum cuiusmodi sit testimonio Lutheri. 610
 Stancarus Petro Martyri, Bullingero, Tigurinis, et Geneuensibus quot & quales hereses obiiciat. 815
 Staphilus Epistolam illam contra calibatum, qua D. Vldarici nomine circumfertur, fictam & commentitiam esse ostendit. 148
 Stephani Bostroru Episcopi de imaginibus sententia. 540
 Stephani Protomartyris miracula. 403.
 413. eius Reliquias quis primus Occidenti intulerit. 413
 Stephanes Gardinerus Episcopus Vuintoniensis. 435
 Stepha-

I N D E X.

Stephanus Manginus, Ioannes Filiolius & Iulianus Leuelhaus Pseudomartyres. 734
 Studium sacrarum litterarum olim apud Monachos quale fuerit. 188
 Subdiaconis calibatus indictus à Gregorio. 150
 Subsignationes Episcoporum in Concilio sexto, duplices fuisse, & quare. 30
 Suincfeldianorum hæresis de scripturis. 865
 Superstitio Indorū et aliorū Gētiliū. 495
 Surdi à natura signis et Imaginibus docentur. 609
 Sylogismi Magdeburgensium. 374-375. 407. 459
 Symbolum Nicenum, carmen battalogicum appellat Calvinus. 637
 Syncretismus Euangelicorum à Foxo desideratus. 805. 816
 Synodi Mopsuestena verba ad Vigilium Romanum Pontificem. 29
 Synodo Apologeticorum in Angla quid tribuendum. 659. 660
 Synodos quas Apologetici pro se citant, maxime eis aduersari. 646
 Synodū Nicenam secundam tam Graeci quam Latini pro œcumenica agnoscunt. 587
 Synodum Tridentinā Apologetici quā impie recusent. 647
 Synodus Carolina de abolendis Imaginibus, Francofordie habita, signum est Apologeticorum. 648
 Synodus Chalcedonenſis prima Ecclesiam morē de Sanctis inuocandis expressit. 325
 Synodus Constantinopolitana prima. 24
 Synodus Elibertina quando habita. 661
 Synodus Ephesina Caleſtinum absentem confessus sui præsidem agnouit. 24
 Synodus Francofordiensis Rom. Pontificis auctoritatem agnouit. 652. in eadem Synodo quid actum. 652. 653
 Synodus Septima duplex. 575
 Synodus Septima, Pseudosynodum illam Iconamachorū, quod nulla Rom. Pontificis auctoritate munita esset, reiecit. 30. 534
 Synodus Sexta nullos tulit canones. 35
 Synodus tota Chalcedon. Leonē licet absentem, per vicarios tamē & adfuisse, & ut caput membræ præsedisse, in genuē profitetur. 25

T

Litteram Crucis figuram exprimere, quomodo intelligendum. 510
 Templi Sancti exstructa antiquitas in Britannia. 684
 Templi cur sine simulacris Adrianus ex-trui iusserit. 453
 Templi dedicatio ex voluntate Constantini Magni. 68
 Templi SS. Cosmæ et Damiani cur à Iustiniano inſtauratum & exornatum. 421
 Terra Hibernica in alias regiones exportata, bestias venenatas interimitt. 432
 Terra Sancta Hierosolymis allata, contra terrores Damonum efficax. 482
 Tertullianus que scripsit de Translationibus Sanctorum, non è Montani fabricatus hausit, ut Magdeburgenses nugantur. 384. eius de Romani Pontificis primatu testimonia. 110. de traditionibus non scriptis. 384. 385
 Tertullianum non induxisse signum Crucis in Ecclesiam à Montanistis mutatum, ut impie mentiuntur Magdeburgenses.

I N D E X.

deburgenses. 476
 Tertulliani dicta in Marcionitas & Valentinianos, in Lutheranos & Zuilianos maxime quadrant. 915
 Theodorita Sanctorum Reliquiis conculatatis, hæreticorum magni fecerunt. 620
 Thecla à nobilissimo sponso per Paulum ad virginitatem auocata. 230
 Thecla historia quā graues auctores habent. 219. 230
 Theodorum à Iuliano truculenter tortum Angelus consolatur. 373
 Theodora Imperatrix cum filio impube-re Imagines templis restituit. 522
 Theodorus Aliora Abbas. 614
 Theodorus Episcopus, eiusque sententia de adorandis Imaginibus. 591
 Theodorus Lascaris non interfuit Concilio Lugdunensi, ut nugatur Uesthermerus. 524
 Theodorus & Theophanes contra Iconomachos, egregij confessores. 725
 Theodori Martyris apparitio à Nectario litteris prodita. 348
 Theodelingam reginam feminam Sanctissimam Magdeburgenses stolidam & superstitiosam appellant. 462
 Theodoretum testimonium de singulari Thoma Viati aduersus Reginam Maopē & præsidio ad sepulcra Martyrum. 337
 Theodoretum de festis Sanctorum sententiam calumniantur Magdeburgenses. 389. defenditur. 390. eius de prima-tu Romani Pontificis testimonia. 66. eius testimonio Romana sedes semper fuit hæretici feneratoris expers. 53
 Theodoretum de Simeone elogium. 256
 Theodosius Imperator ob Sanctorum inuocationem à Magdeburgensibus Idolatria notatur. 319. 457
 Theodosius an Crucem fingi aut pingi ueruerit. 468. 511. 512. 513
 Theodosius Candidianum comitem ad Synodum Ephesinam missum scribo admonet, ne se questionibus de rebus religionis inieperet. 26
 Theodosii duo, alter Mirensis alter Amoriy Episcopus. 591
 Thomas Apameensis Episcopus. 471
 Thomas Apochrifarius, & eius miraculum. 417
 S. Thomas Aquinas quadam ex Cyrillo citat, que hodie non extant. 82
 Thomas Aquinas à calumnia Laurentij Humfredi vindicatur. 631. 632. 633
 S. Thoma Cantuariensis Archiepiscopi Reliquia ab Euangelicis contumeliose dissipata. 750
 Thomas Cranmerus quomodo se in morte gesserit. 735. 736
 Thomas Hauxius Pseudomartyr quid in mediis ignibus fecerit. 736
 Thoma Mori laus. 553
 Thoma Mori testimonium de Palinodia Bilnei contra Foxum. 823
 Thomas Morus Martyr pro fide Catholica obiit. 991. 995. 996
 Thoma Viati aduersus Reginam Mariam nefaria coitio. 899
 Thyrsi Martyris apparitio. 349
 Tiberius Imperator optimus interpretiam calumniantur Magdeburgenses. edicti Theodosiani. 514
 Tigurini Augustanam Confessionem paritè Romani Pontificis testimonia. 66. lam damnant. 809
 Timotheus tibicen. 455
 Tindallus Anglus Pseudomartyr. 734. in Calendario Foxi Martyr non ignobilis. 822. eius miraculum & impostura. 950
 Tolerantia Simeonis. 256
 Tonfura

I N D E X.

Tonsura Monachi. 300
*Traditionum Ecclesiasticarum contem-
 tores Anathemate percelluntur.* 552
Translatio imperij diuinitus facta 641
Translatio Babyle. 368
*Translatio imperij à Græcis ad Lati-
 nos Romanis Pontificibus vitio ver-
 tunt Euangelici.* 640
*Translationes Sanctorum Magdeburgen-
 ses Demonibus adscribunt.* 372
*Translationes Sanctorum non ex Ethnica
 superstitione natas, ut volunt Magde-
 burgenses.* 384
*Translationes Sanctorum quarto & quinto
 sæculo frequentes. fuisse vel ipsa Mag-
 deburgensium historia docet.* 379
*Transubstantiationis dogma Foxo res le-
 uis videtur.* 881
*Tria hominum genera qui nunquam, vel
 egre curantur.* 705
*Tridentina Synhodi de inuocatione San-
 ctorum, & Imaginum cultu sententia* 709.710. *Ea Synhodum cur declinarēt,
 causam nullam iustam Euangelicos
 habuisse.* 647.930
*Tridentinum Concilium œcumenicum fuis-
 se, & de numero patrum, qui inter-
 fuerant.* 664.665
Trigaletus Pseudomartyr. 735. *eius vi-
 sio expenditur.* 963
*Trinouantum Angliæ Metropolis, ho-
 die Londinum dicitur.* 2
Triplicis in Ecclesia Martyrii. 800
*Tropica interpretatio Euangelicorum de
 verbis Eucharistia quam varia.* 811
Tumultus Gallicus à quibus concitatus. 899
*Tumultus rusticorum in Germania quis
 occasionem dederit* 870.899
Turca in superstitione sua pertinaces. 745

*Turcas Martyres esse, si Imaginum vio-
 latio sit causa Martyrij.* 717
*Turcis Rhodum obsidentibus crux an-
 rea in aere maximos terrores incussit.* 558
*Tutissima munimenta aduersus Demo-
 nes, qua.* 250
*Tzanorum gentis ad Christi fidem con-
 uersa nulla in Centuriis mentio.* 419

V
*Vae his, qui Monasticen professi ad
 mundana regrediuntur opera ex
 Theophilacto.* 265
*Valefridus Strabo Lodouicum Caroli si-
 lum Synhodium coegisse contra Icono-
 chos scribit.* 569
Valentinus Gentilis Seruati affecla. 755
Valerius Anselmus Ryd. 576
Varietas lectionis in scriptis Adonis. 586
*Velum D. Agatha incendiis Aetneis re-
 sistit.* 432
Venenum Signo Crucis innoxium. 483
*Verba illa Pauli, coluerunt que condi-
 ta sunt, non Christianos sed Ethnicos
 & Idololatrias denotant.* 330
*Verba illa, quoniam virum non co-
 gnosco, explicantur.* 196
*Veneratio Imaginum inter Christianos
 cuiusmodi sit.* 604
*Veritates à Propheta cur multa dican-
 tur.* 774
*Veritas rerum omnium vna, non tamen
 eque periculosa cuiuscunque veritatis
 negatio.* 773
*Verus sensus Canonis sextæ Synhodi de
 exequatione Romani & Constantino-
 politani Pontificis declaratur.* 37
*Versiculum illum Davidis (signatum est
 super nos) Hieronymus ad quid re-
 ferat.* 613
Veteris testamenti Monachi. 178
Vetius

I N D E X.

Vetius Apagathus Martyr. 722
Victor Romanus Pontifex. 53
*Victoris Romani Pontificis & Martyris
 historia contra Euangelicos explica-
 tur.* 54
*In Victorem Magdeburgensium calumi-
 na.* 142
Vigilia Iustiniani Imperatoris. 422
*Vigilantium doctorem sequitur Magde-
 burgenses in traducendis Reliquiis.* 386. *ei quantum tribuant Magdebur-
 genses.* 358.384.874.
*Vincentius Lirinensis Stephanum Roma-
 num Pontificem præ ceteris, Cypriani
 Synhodo restitisse, ostendit.* 24
*Vincentij Lirinensis testimonium de A-
 fricana Synhodo, cui interfuit Cypria-
 nus.* 93
*Vindicta diuina in contemtores vel dila-
 tores Confessionis.* 297
*Vindicta Diuina in impium Malchi he-
 rum.* 234
Vindicta diuina in Imaginum violatores. 542.543
Vir fortis & magnanimus quis. 738.742
*Viri cuiusdam perpetua cum uxore ca-
 stitas.* 178
*Viri egregie docti qui ad Ecclesiam Ca-
 tholicam à seclis redierint.* 792
Virginitas Deo sacrificium. 247
*Virginum dissoluti mores à Chrystostomo
 reprehensi.* 182
Vis & efficacia Crucis. 470.471.475
Vis hæreseos cur tanta sit, ex Tertulliano. 788
Visio Simsoni Pseudomartyris. 933
Vita Antonij ab Athanasio conscripta. 224.230
*Vita mala Catholicorum, non ex doctri-
 na genere prouenit.* 902
Vita Monastica an sit cultus Dei. 245

*Vitia Monachorum nemo Catholicus de-
 fendit.* 272
*Vitia virtutum similitudine homines fal-
 lunt.* 757
Viti Martyris & Bellini miracula. 434
*Vldarico Epistola falsò adscripta contra
 calibatam Sacerdotum.* 146
*Vldarici Epistola, & præcipua quedam
 Euangelicorum placita ex diametro
 pugnant.* 152
Vltima Hilarionis morituri verba. 253
*Vnitas in doctrina consensu & litteris
 communicatoriis, quomodo Ecclesiam
 Catholicam constituat.* 132
*Vnitatis origo ab uno Petro incipiens
 Christi auctoritate instituta.* 125
Vnus cur in tota Ecclesia Episcopatus. 128
*Vociferatio Apologeticorum in Anglia
 aduersus Pium quartum Pontificem
 Maximum, de inductione Concily Tri-
 dentini.* 23
*Vota minora, in grauiora, & hæc in reli-
 gionis votum conuerti possunt.* 232
Vota que utilia. 212.213
Votum, actionis meritum auget. 247
Votum priuatum. 270
Votum paupertatis & castitatis. 188
Votum quod omnium præstantissimum. 194
*Vox nulla inter homines, naturam & ef-
 fectum diuinitatis explicare potest.* 608
*Vocem [Catholicam] hæretici ferre ne-
 queunt.* 884
*Vocis Israël interpretatio contra Pseu-
 docarolum defenditur.* 618
Urspergensis Abbas. 413
*Urspergensis Abbas quid de Synhodo
 Franfordiensi scripserit.* 564. *ipsius ver-
 ba expèduntur, & à quodam impostore
 corru-*

I N D E X.

<i>corrupta fuisse ostenduntur, qui tamen</i>	<i>Vultus indicat animi affectum.</i>	1
<i>se suo iudicio prodit.</i>		571
<i>Vfus Crucis & Imaginis Christi iam in-</i>	X <i>Enocratis schola.</i>	215
<i>de ab initio fidei in Anglia.</i>		466
<i>Usum Imaginum in Ecclesia temporibus</i>	Z <i>Ischa scelexatissimus latro & hereti-</i>	
<i>Apostolorum inolenisse.</i>	<i>cus insignis à Foxo pro Martyre ce-</i>	539
<i>Ufus miraculorum.</i>	<i>lebratur.</i>	400 836
<i>Ufus priuatae Confessionis in Ecclesia nun-</i>	<i>Zifcha nebuloni sceleratissimo à Thabo-</i>	
<i>quam interruptus.</i>	<i>ritis post mortē Imagines erecta.</i>	291 620
<i>Ufus priuatae Confessionis frequens in no-</i>	<i>Zuinglius quid sibi reuelatum scripserit</i>	
<i>no orbe.</i>	<i>de illis verbis [hoc est corpus meū.]</i>	297 733. 932
<i>Uualdensis quidam harescos causa quā-</i>	<i>Zuinglius à Foxo inter Martyres non nu-</i>	
<i>tos labores subierit.</i>	<i>meratur.</i>	739 825
<i>Ueselianus qui Spiritum Sanctum à pa-</i>	<i>Zuinglius qualem vitæ exitum habue-</i>	
<i>tre filio que procedere negauit, in Foxi</i>	<i>rit.</i>	822 933
<i>tamen Calendario locum habet.</i>	<i>Zuinglij bellatoris tituli & stratagem-</i>	
<i>Uesthmerus Adriani factū contra Ima-</i>	<i>ta heroica</i>	453 790
<i>gines ineptè torquet.</i>	<i>Zuinglij celebre dictum, Euāgeliū vult</i>	
<i>Uesthmeri cōciliatio Scripturae & c. cel-</i>	<i>languinē. 904. Zuinglius occisus. Ibi.</i>	
<i>la quaedam penaria Evangelica doctri-</i>	<i>Zuingliani Erasmus dum viueret, inui-</i>	
<i>ne.</i>	<i>tum ad se trahere volebant.</i>	517 890
<i>Uesthmeri impudens mendacium.</i>	<i>Zuingliani quo potissimum argumento</i>	
<i>Uestphalus & Heshusius quam amicè</i>	<i>Lutheranorum sententiam de Eucha-</i>	
<i>tractēt Calvinū, Beſam & alios.</i>	<i>ristia conuellant.</i>	814 883
<i>Uestphalus Caluino pertinax hereti-</i>	<i>Zuingliani oēs Heshusio nebulones.</i>	814 814
<i>cus.</i>	<i>Zuinglianorum plures quàm Lutheran-</i>	
<i>Uicleni contra Caluinum & alios Eu-</i>	<i>rum in Foxi Catalogo.</i>	635 802
<i>angelicos testimonium.</i>	<i>Zuingliani Lutherani sunt Pseudomar-</i>	
<i>Uiclenus Martyr rubricatus, qui ta-</i>	<i>tyres.</i>	802. 823
<i>men morte naturali obiit, quem locum</i>	<i>Zuinglianorum & Lutheranorum de Sa-</i>	
<i>habeat in Calendario Foxi.</i>	<i>cramentis dissensio.</i>	821 803. 808
<i>Uiclenus princeps noui Euāgeliy quadra-</i>	<i>Zuinglianorum inter se de verbis Chri-</i>	
<i>ginta post mortē annis cōbustus.</i>	<i>sti in Eucharistia dissensiones.</i>	729 804
<i>Uiclenus qualis Melācthoni fuerit.</i>	<i>Zuinglianorum interpretationes Iudai-</i>	
<i>Uilfridus Archiepiscopus Eboracensis</i>	<i>ca, ad negandum Christum, aditum</i>	
<i>in Anglia, Concilio sexto œcumenico</i>	<i>patetfaciunt,</i>	29 813
<i>interfuit.</i>		

FINIS INDICIS.

EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS PLAN-
TINVS ANTVERPIAE, ANNO MILLE-
SIMO QVINGENTESIMO SEXAGESI-
MO SEXTO.